نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
نسیان	حب جند حارا و دوا ر و دوا الکبریت و سعوط و سفوف حفظ و شربت اسطوخودوس و طلاء و عرق بھنگرہ و یان وغیرہ و غرغرہ و کما د و معجون حفظ و جدوار و حافظ العقل و معجون تالیف الطاک و درج و قلا - فہ وغیرہ
سوء مزاج حار	حب ہلیلہ و افتیمون و خمیرۂ ابریشم بارد و دوا و زر و دہن لبوب سبعہ و روغن کاہو و کدو و سعوط و سفوف گل ملیہ و لاجیرد وغیرہ و سکنجبین افتیمونی و شربت افتیمون و شربت النفرہ وغیرہ و شراب الصالحین و ضماد و عرق کیلی و شیر وغیرہ و لعوق خشخاش و مطبوخ سوداو ماء الجبن و معجون نفرہ و مفرح بارد و ماء اللحم و نطول و یاقوتی قوی التفریح و یاقوتی بارد
سوء مزاج بارد	اطریفل کشنیزی و اطریفل افتیمونی مسہل و اطریفل معمول حکیم شاد محمد و تریاق الذہب و حب افتیمون و خمیرۂ گاؤزبان عنبری جواہر دار و دوا ر و دواء المسک حار و معتدل و سدمن برانج و سفوف مبارک وغیرہ و سکنجبین افتیمونی و شربت اہل سودا و گاؤزبان و ابریشم و افتیمون وغیرہ و ضماد و عرق ہلیلہ و قندی و خمیرہ گاؤزبان عنبری وغیرہ و مطبوخ افتیمون فواکہی و منضج سودا و معجون نجاح و مفرح و ماء اللحم و یاقوتی معتدل
سوء مزاج [illegible]	اطریفل کشنیزی و زمانی انوشدارو ئی لولوی و تریاق الذہب و جوارش شاہی و جوارش آملہ لولوی و جوارش طباشیر و جالینوس و حب مقل ملین و خمیرۂ خشخاش و ابریشم و موترش و دوا ر و دواء المسک معتدل و جدوار ی و شربت افسنتین صغیر و انفرہ وغیرہ و شراب الصالحین و ضماد و طلاء و عرق چوب چینی و زردک وغیرہ و مطبوخ افسنتین و معجون معتدل وغیرہ و مفرح کافوری و نطول و نقوع و یاقوتی

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
جنون	دوا ر و دواء المسک و معجون تالیف الطاک و نطول
داء الکلب	دوا ر
استرخاء و فالج و لقوہ	ایارج فیقرا و ایارج اکبر و اطریفل نکباب و آبزن و بخور و تباد یطول اکبر و حبوب جوگراج و جوارش اترج و حب و حب ایارج و حب لقوہ و حب شبیار و توقایا و انیا و جند و سیماب و تیس اراقی و حب سرخ و سیا و حب حکیم کلو صاحب و حب ستی وغیرہ و حلوا و خمیرۂ اسطوخودوس و دوا ر و دواء المسک حار و دواء الکبریت و روغن دھتورا و فرفیون و بید انجیر و قسط و ناردین و اسقیل و جند و قاندی و ہیس و موم وغیرہ و سعوط و سفوف ترنج و شربت عسل و شربت اسطوخودوس و اسہیل و ضماد و طلاء و حلوس و عرق تنبول و چوب چینی و سنڈی وغیرہ و غرغرہ و قہوہ و کماد و لعوق و مطبوخ منضج و مسہل و ماء العسل و ماء البزور و اصول و معجون مبدل المزاج و کچلہ و معجون سیر و چوب چینی و ہندی و معجون منقی بلغم و مقوی و نخیر و نفوخ
[illegible]	آبزن و بخور و حب اجیالنس و دوا ر و دواء المسک حار و دواء الکبریت و روغن فرفیون و خلوق وغیرہ و سفوف سورنجان و ضماد و قیر و طی و معجون سورنجان و دیگر و نطول
رعشہ [illegible]	آبزن و اطریفل اسطوخودوس و جوگراج و حب و حب مویز و دواء الکبریت و روغن بیش و لبوب سبعہ وغیرہ و سعوط و ضماد و معجون کچلہ و سیر وغیرہ
خدر	اطریفل شاہترہ و آبزن و دوا ر و روغن بیش و موم وغیرہ و سفوف و شربت اسطوخودوس و ضماد و طلاء و عرق و معجون مقوی دماغ و تیب وغیرہ
اختلاج	حب کچلہ و دوا ر و روغن فرفیون وغیرہ و سفوف و کماد و مطبوخ کشنیزی و معجون کچلہ و نطول
حس	دوا ر و کماد

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
[illegible]	انکباب وبخور وتریاق النزلہ وحب بنفشہ وحب ورد نزلہ وسعوط وحریرہ وخمیرہ خشخاش ودوا ودیاقوزا و سفوف وشموم وشربت بنفشہ وخشخاش وشربت نزلہ گاؤزبان وفرزجہ وطلا وعرق وغرغرہ وقرص نزلہ بند ولعوق شعوران ولعوق خشخاش ومطبوخ ونقوع
[illegible]	اطریفل مسول حکیم شاہ صاحب واطریفل زمانی ومقوی وانکباب وبخور وبرشعثا وتریاق النزلہ وحب ایارج وحب سرخ وحب مویز ومومیائی وحب شگرف و تحلیلہ وجدوار وتاتورہ وحب سیماب وچوب چینی ودیاقوزا خطائی وخمیرہ خشخاش ودوا ودوا السلاق ودیاقوزہ وسعوط وسفوف نزلہ وسفوف بینائی وشربت زوفا وضماد وطلا وقرص نزلہ بند وقہوہ ولخلخہ ولعوق سپستان ومطبوخ ونشوق ونفوخ ونماس
	امراض العین
[illegible]	ایارج بادود اطریفل کشنیزی وتیلین ومیس حلیم وبادیان دبردو کافوری وحب شبیار وہلیلہ وحب سرخ وسبز وحب رسد وحب معدل وحسبا دیب وحریرہ و دوا روذرور ابیض وملکایا وچشم وعصفر وشیاف ابیض ویبرو دوری وسماق ونایخ وشیاف کافور اسود وشیاف احمر لین وغیرہ وضماد وطلا وعصارۂ آملہ و غسول ومکلور وگلبر وکحل وشیاف وتمیریح وملکابا ودیگر کحال ومطبوخ مسیح اسطوخودوس وتسہیل معجون منڈی ومعجون دیگر
[illegible]	انکباب وبخور ودوا روضماد وقطور وکماد
سبل	حب ہندی وحب سرخ وسبز وحب رمد وحب معمولی وحب نیکر ودوا وذرور ہندی وذرور سبل ورمادی زرد وشیاف سماق وتنجار واسود واخضر ونایخ الانذن وہند
[illegible]	زرنگ وریاسمین وضماد وعطوس وکحل وکاجل وکحل الجواہر وفلفل
[illegible]	حب معمولی دوا ذرور ہندی وسبل وشیاف اسود وہندی ونایخ الاذان وزرد ہند فرنگ وغیرہ وقطور وکحل یاسمین وہندی وغیرہ
[illegible]	حب رمد وحب معمول ودوا وشیاف اسود وسیاہ وجلد وروشنائی وزرد ہند فرنگ ویاسمین وغیرہ
انتفاخ ملتحمہ	دوا روشیاف احمر حاد واخضر
حسارۃ ملتحمہ	دوا وذرور اکسیر بین وکحل
توتہ ملتحمہ	دوا روذرور اکسیر بین
[illegible]	برود اسود واحمر وحب وحب نیکر ودوا وذرور ورمادی و شیاف وشیاف سماق وشیاف احمر حاد واخضر ونایخ واسود وخضر وہند فرنگ ویاسمین ومعفران وغیرہ وطلا و عصارۂ آملہ ومسوا کہروکحل وکحل الجواہر وکماد وکحل
نتو قرنیہ	دوا روذرور اکسیر بین
خشونت قرنیہ	دوا
نقصان از جاریکی	دوا
حرقت چشم	برود احمر ودوا روذرور کافوری وطلا وکحل
قرحہ چشم	دوا روشیاف علو نجان وآبار وابیض کندری
کمنہ	دوا روذرور احمر وذرور کمنہ
ضربہ چشم	دوا روضماد وطلا
سوس حب وقرحہ چشم	دوا روذرور وذرور انزروت وذرور اکسیر بین وشیاف کندر وآبار وشیاف ابیض کندری
شترناق	دوا روکحل باسلیقون
[illegible]	برود صبر وسیسج وحب رمد وحب نیکر ودوا روذرور رمادی وشیاف سماق واخضر ونایخ وروشنائی وغیرہا

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
	وغسول وکحل الجواہر وباسلیقون وغیرہ
ودقہ	دوار
تدی	دوار
[illegible]	انکباب وحب ودوار وشیاف وتیخ الاذن وغیرہ وکحل وعشا وکحل فلفل وغیرہ
روزکورہ	دوار ونطول
خیالات چشم	دواوشیاف جلا وکحل ومطبوخ ومعجون نجاح
جحوظ عین	دواوشیاف احمر حاد واخضر
[illegible]	حب ایارج وحب ہندی وذہب کوکوالی ودوا وسعوط وشیاف نابخ ودیگر ودہنہ فرنگ وجلا وکحل ومطبوخ تنطوریون ومعجون نجاح وغیرہ ونقوخ
[illegible]	اطریفل بادیان وکثیر المنافع وحب شبیار وکوکوالی وحب لوی بلیلہ وحب منوم وایم کمو وعصارہ ودیگر وحلوا ودوا وذرور ماسیران وشیاف وطلا وکحل کنبد وہندی وغیرہ وعصارہ آملہ وکحل کحل چشم وکحل الجواہر مبارک وغیرہ ومطبوخ ومعجون
ضیق الثقبہ عنبیہ	دوار وشیاف زعفران وحیاء نیر
حول	دوار
[illegible]	دوار وسعوط
سدہ عصبہ مجوفہ	دوار
زرقہ چشم	دوار وکحل وتیخ وطلا
[illegible]	دوار
جمود	دوار
[illegible] حدقہ	دوار
[illegible]	دوار ولزوق
[illegible]	کحل الجواہر وصیحی وغیرہ

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
استرخاء الجفن	دوار
التصاق الجفن	دوار
شرناق	دوار
عقدہ	دوار
شعر زائد منقلب	دوار وضماد وطلا وکحل
انتشار اہداب	دوار وطلا
بیاض الاہداب	دوار
جرب الاجفان	دوار کحل
شترہ	دوار
بردہ	دوار وطلا وقیروطی
صلابت اجفان	دوار
جسا الاجفان	دوار
سلاق	حب ہندی وسلاق ودوا وروغن وشیاف سماق وطلا وکحل
قمل وقمقام	دوار وغسول وضماد
شعیرہ	دوار وطلا وقیروطی
تورم اجفان	دوار
اختلاج جفن	ذرور ماسیران وطلا
تہیج اجفان	دوار
قروح الجفن	دوار
سعفہ پلک	دوار وغسول
غرب	دوار وسفیاف وشیاف غرب وضماد وطلا وفتیلہ
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار وضماد وکماد وکحل
	امراض اذن
[illegible]	ایارج بار ودوا انکباب اطریفل کشنیزی وملین معلوم ودوار ودوا الرمان وروغن خل ونفوف بنفشہ

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
	وضماد و دیگر ضمادات وطلائی بزور فتیله وقرص وقطور ومحلل وغیره
[illegible]	انکباب وبخور و دوا و روغن بابونه و ترب وغیره و شیاف وضماد و دیگر ضمادات وقرص وکحل ونطول
ورم پس گوش	ضماد
[illegible]	انکباب وبخور و دیگر و دوا و دوا الرمان و روغن مرکب واعظم و نسنتین وغیرہا و شربت اسطوخودوس وشیاف وفتیله وقرص وقطور وکماد ونطول
[illegible]	انکباب واکلیل کشنیزی و نطین وبخور وحب و دوا و دبید الورد و روغن قسط واعظم وشیاف وغیره وقطور ومعجون الورد
قروح وناصور گوش	انکباب و دوا و ذرور و روغن وشیاف وشیاف علوبخان وشیاف غرب فتیله وقرص وقطور ومرہم ہوجه وابیض ومصری وزنگار وباسلیقون
کرم وخارش گوش	دوا و روغن وقطور
رض الاذن	طلا ومرہم بہروزه
حکة الاذن	دوا
ہرب الاذن	دوا
[illegible]	دوا وقطور
[illegible]	دوا
انقلاع الاذن	دوا وضماد
قلاع الاذن	دوا وضماد
	امراض انف
رعاف	دوا وسعوط وضماد دیگر ضمادات وطلا وفتیله وقطور ونشوق ونفوخ ونقوع
خشم	انکباب وبخور و دوا وسعوط وفتیله ونشوق ونقوع
فساد شم	دوا وسعوط

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
بواسیر الانف	دوا و قلقلیون وفتیله ومرہم زنگار
نتن الانف	سعوط وفتیله ونفوخ
جراحت الانف	حب و دوا
اورام وبثور وقروح وناصور انف	دوا وضماد وطلا وفتیله وقیروطی و دیگر ومطبوخ ومرہم ومرہم حب السفرجل ونشوق ونفوخ
خارش بینی	دوا ونشوق
رض الانف	دوا
جفاف الانف	دوا
عطاس	حب و دوا وسعوط
	امراض فم وشفت ولسان
قلاع حار	برود وحب جوشش دہن وحب دیگر و دوا و ذرور وغیره وسنون احمر وغیره وغرغره ومضمضه
قلاع بارد	حب و دوا و ذرور وغیره وسنون وعرق وغرغره وقرص ومضمضه
قلاع اسود	سنون احمر
[illegible]	دوا ومضمضه
[illegible]	دوا و ذرور و ذرور اعظم وسنون وغرغره وقرص وغرغره وقرص ومضمضه
سیلان لعاب الدہن	جوارش مصطگی وذریره وحب و دوا ومعجون
بخر الفم	انوشدارو ولولوی وحب المسک وطیب النکہت وغیره و دوا وسنون ابیض وسنون دیگر ومضمضه ومعجون
ورم زبان حار	دوا وغرغره ومضمضه
ورم زبان بارد	دوا
ورم صلب زبان	دوا ومضمضه
زخم زبان	حب
ثقل ولکنت زبان	حب وجوارش ہندی و دوا وغرغره ومضمضه ومعجون ہندی وغیرہا

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصۂ امراض
استرخاء اللسان	دوار
حرقت لسان	حب ودوا
حکة اللسان	دوار
ضفدع اللسان	دوار وغرغرہ
بطلان ذوق	دوار وغرغرہ
فساد ذوق	دوار ومضمضہ
[illegible] زبان	دوار وذرور ومضمضہ
ورم حنک	دوار
[illegible]	دوار وضماد ودیگر ضمادات
شقاق لب	دوار وضماد وطلاء وتبروطی ومرہم شقاق وسفیدآب کافوری وغیرہ
بیاض الشفت	دوار
بواسیر لب	دوار وضماد
تقلص الشفت	دوار
	امراض اسنان ولثہ
وجع اسنان حار	یارج بارد وبخور وحب مویز ودوار وسنون زرد وغیرہ وضماد ومضمضہ وغیرہ ومطبوخ
وجع اسنان بارد	تریاق الاسنان وحب مویز ودوا وسنون ومضمضہ وغیرہ ومطبوخ
[illegible]	دوار ومضمضہ
[illegible]	دوار ومضمضہ
تحرک اسنان	دوار وسنون زرد وسنون ابیض وغیرہا ومضمضہ وغیرہ
[illegible] اسنان	دوار وسنون
[illegible]	دوار وذرور وشبی وسنون ابیض وغیرہ وقرص زرنیخ ومضمضہ
ورم لثہ	دوار وسنون ومضمضہ

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصۂ امراض
[illegible]	دوار وذرور وسنون وقرص زرنیخ ومضمضہ
[illegible]	دوار وسنون
[illegible]	دوار وسنون جالی ومضمضہ
خارش دندان	دوار
[illegible] الاسنان	دوار
صریر الاسنان	دوار
[illegible] اسنان	دوار
ضرس	دوار ومضمضہ
	امراض حلق ولہات
خناق حار ذبحہ وغیرہ	انکباب وحب وحقنہ ودوار وروغن وشربت توت وضماد وطلاء وغرغرہ ولزوق قی وغیرہ ومضمضہ ونفوخ
خناق بارد	دوار وضماد وطلاء وغرغرہ
ورم لہات	دوار وغیرہ
استرخاء اللہاة	دوای معمول وضماد وطلاء وغرغرہ ولزوق
[illegible]	حب سیماب وغیرہ ودوار وغرغرہ
اخراج زلو	دوار
اخراج لقمہ وخار	دوار
مخنوق بکمند	دوار
عسر البلع حار	دوار
عسر البلع بارد	دوار
عسر البلع از یبوست	دوار
انطباق مری	دوار
حکاک مری	دوار
ورم مری حار	دوار
ورم بارد مری	دوار
بحة الصوت حار	حسو ودوار

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
[illegible]	حب وحب خردل ودوار ودوار الحلتیت ولعوق جلد و انجیر وغیرہ با مطبوخ ومعجون قنی
[illegible]	حب وحسو ودوار
[illegible]	حسو سزغرہ ولعوق جلدوانجیر
[illegible]	دوار وغرغرہ
[illegible]	دوار
بلع الابرہ	دوار
مخنوق بکمند	دوار
غرق شدن درآب	دوار
[illegible]	اطریفل ملین ومقوی وملغ وتریاق النزلہ وحب عطالی وحریرہ دودوا ودیاقوزاے علوبخان وشربت گولرو لعوق ومطبوخ صمغ وغیرہ۔
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
نفس انتصاب	دوار ضماد
[illegible]	اطریفل ملین وبخور وحب غاریقون وفلفل وہندی عطالی وحب شاہ عنایت احمد صاحب وحب سلطانی و حلوا ودوار ودوار الزرنیخ ودوار الشنجرف ودوار الکبریت وسفوف ہناری وسیاہ وسفوف ہلیلہ وسمندر پھل وسکنجبین عنصلی وشربت زوفا وفراسیون وعنصل وتنباکو وجار تخم و ضماد وعرق انبہ وپرسیاوشان وخیشندہ السعال وقہوہ و لعوق عنصل وکتان وغیرہ ومعتدل ولعوق کزبرۃ البیر ودیگر لعوق وغیرہ ومطبوخ زوفا وغیرہ ومعجون زوفا و رب السوس وتنقی ومفرح ودجور ودجور ہندی

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
سعال نزلی	اطریفل ملین ومقوی وتریاق النزلہ وحب نزلہ وحب جادو و حب رشہ وسعال ودیاقتا ویاقوت وحب سنشانی زعفران وحسو سرخ وحریرہ وخمیرہ خشخاش ودوار ودیاقوزا وسفوف حب الرشاد وسمندر پھل وسفوف سرخ وخشخاش وشربت خشخاش وشربت بنفشہ مرکب وشربت سعال وفریادرس وانجاز وفواکہ وعرق وغرغرہ وقرص خشخاش ولعوق شمعون ومعتدل وپیچہ وبزر البنج وخشخاش وسپستان وکزبرۃ البیر ومطبوخ ومطبوخ نخالہ وغیرہ ومعجون سعال ولبوب وسرور وراح المومنین وغیرہ وتشوع
سعال بلغمی	اطریفل ملین وبخور وجوارش جالینوس وحب فلفل وسرنہ وحب السعال وحب سہل وسلاریس وعطالی وہندی وخمیرہ خشخاش ودوار ودوار ہندی ودوار الزرنیخ و دیاقوزای علوبخانی وسفوف ہندی وسرخ وبلیلہ و سمندر پھل وسکنجبین عنصلی وشربت زوفا وفراسیون وجار تخم وانجاز وضماد وعرق پرسیاوشان وخیشندہ السعال وقرص ولعوق بزر البنج ومعتدل وغیرہ ومطبوخ ومعجون زوفا وتنقی ومعجون سعال ولبوب وسرور وراح المومنین وغیرہ ودجور ہندی وغیرہ۔
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	حسو سرخ ودوار وشربت فریادرس وانجاز وکزبرۃ خشخاش وقرص ولعوق بادام ومطبوخ
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
[illegible]	حب [illegible] و دوار
سعال الاطفال	دوار و لعوق وغیرہ و وجور
نفث الدم	حب نزلہ و حابس دم و نفث الدم وغیرہ و دواو سفوف نفث الدم وغیرہ و سفوف بہدانہ و شربت نفث الدم وانجبار وغیرہ و ضماد و عرق شیشۃ السعال و قرص انجبار و کہربا و گلنار و خشخاش و شادنج و طباشیر کافوری و ری و ریوند و کحل و قابض و لعوق نفث الدم و مطبوخ و معجون
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
سل	حب نفث الدم و عرق السمک و حب سل و حب الشفا وغیرہ و حلوا و خمیرہ خشخاش و دوار و دوار الطلق و سفوف سرطان و خشخاش و عرق السمک و ست گلو و جالینوس وغیرہ و شربت فریادرس و خشخاش و عرق شیر و قرص انجبار و طباشیر معتدل و سرطان و سرطان کافوری و کہربا و شادنج و طباشیر کافوری لولوی و کافور مسک وغیرہ و لعوق خشخاش و طباشیر وغیرہ و معجون مفرح یاقوتی
ذات الرئہ	دوار
[illegible]	حب و حب کرنجوہ وغیرہ و حب اسپغول و دوار و مطبوخ و وجور
[illegible]	حب و حب سنفت و حریرہ و خنبر و دوار و سفوف خشخاش و شربت شفا و شربت بنفشہ مرکب و شربت دینار و ضمادات و عرق و عرق اسنو و قرص منضج - و ذات الجنب و قیروطی و دیگر نسخہ جات قیروطی و کماد و لعوق خیارشنبر و مطبوخ و نقوع مسہل
دام [illegible]	دوا و لعوق

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
جمود الصدر	دوار
	امراض قلب
خفقان حار	اطریفل کشنیز و کشنیز مزعفر و جلاب و جواہر مہرہ و جوارش شاہی و صندلین و آملہ وغیرہ و حب حیات و فادزہر و جدوار و خمیرۂ صندل و خمیرۂ صندل حامض و گاؤزبان و مروارید مرکب و بارد و ابریشم و مروارید و صندل سادہ و دوار و دوار المسک بارد سادہ و کافوری و حامض و لولوی وغیرہ و سفوف آملہ و طباشیر و لولوی و زہر مہرہ وغیرہ و سکنجبین صندلی و شربت سیب و انار و فالسہ و نگترہ و صندل و عناب و شربت سیب لیمو لی و اناس و انغرا و لیمونی و یاقوت و شربت صندل ترش وغیرہ و شراب الصالحین و ضماد و عرق کیتکی و جدوار و نتیر و فواکہ دمشقی و قرص کافور و طباشیر کافوری لولوی وغیرہ و قیروطی و گلقند نسترن و گاؤزبانی و گلقند ماہتابی و لخلخہ و لعوق و معجون صندل و کشنیز و طلا و نقرہ وغیرہ و مفرح بارد و کافوری سادہ و جواہردار و مارالّلحم و یاقوتی بارد و کافوری سادہ و جواہردار و مارالّلحم و یاقوتی بارد و تحفہ و معتدل و یاقوتی تالیف حکیم وارث علیخان
خفقان بارد	انوشدارو ی لولوی و انوشدارو ی جدواری و حب و جوارش آملہ لولوی و عنبر و نارمشک و خمیرہ گاؤزبان عنبری و زہر مہرہ و جواہردار و حار و طلا و زمردی و یاقوت وغیرہ و دوار و دوار المسک معتدل و حار و حلوا جواہردار و تلخ و سفوف لولوی و عنبر وغیرہ و شربت مسہل و گاؤزبان و ابریشم و شربت زہر القطن و ضماد و عرق شیر و گاؤزبان عنبری و گلقند و تنبول و معتدل و دوار چینی و نرگس و بہار و شیوتی و عنبر و خشتی وغیرہ و قہوہ و لعوق و معجون کشنیز

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصۂ امراض
خفقان حار	وطلا ونقرہ ومعجون حیات وغیرہ ومفرح معتدل و حار وسادہ وماء اللحم ویاقوتی حار ومعتدل
خفقان یابس سادہ	دوار وعرق شیر وماء الشعیر ماء الجبن
خفقان رطب	خمیرہ زمرد ودوار ودواء المسک تلخ وماء اللحم
[illegible]	دوار وادویہ مخدرہ وعرق منشی
سیت وپرسوتا	دواء ومعجون
غشی	خمیرۂ گاؤزبان ودوار وسفوف عنبر وغیرہ وعرق بہار وعنبر ولخلخہ ومعجون طلا ونقرہ وغیرہ وماء اللحم ودوجوہر
[illegible]	خمیرۂ صندل ودوار ودواء المسک بارد وعرق بیدمشک
غشی از سوء مزاج بارد	دوار ودواء المسک حار وشربت بادرنجبویہ وعرق دارچینی
[illegible]	دوار وماء العسل ومطبوخ کہ زوفا در آں باشد
[illegible]	دوار وشربت سیب وماء اللحم ویاقوتی
[illegible]	دوار
ورم ذوی القلب	دوار عرق گاؤزبان وبادرنجبویہ وماء اللحم
علت دخانیہ	دوار
ضغطة القلب	دوار ومعجون نجاح ومفرح حار
تقشر القلب	دوار ومسہل صفرا ومفرحات باردہ
قذف القلب	دواء وشربت صندل عرق بیدمشک مفرح بارد
احتوائی رطوبت برقلب	حب ایارج دوار ومسہل حار واضمدہ حارہ ودواء المسک با عرق عنبر
جذب القلب	دوار وتنقیہ خلط وتقویت قلب بدانچہ در قیام خفقان گزشت
	امراض پستان
قلت لبن	حریرہ وحسو ودوار وسفوف وضماد
کثرت لبن	دوار وسفوف وضماد وطلا ومعجون

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصۂ امراض
ورم حار پستان	دوار وضماد وضماد وکوفتگی پستان وقیروطی ونطول۔
ورم بارد پستان	دوار وضماد وقیروطی
دبیلہ پستان	دوار وضماد ودبیلہ معدہ وبعد بالفعل مرہم سفیداب
تجبن لبن	دوار ضماد ونطول
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار وقیروطی ومرہم داخلیون
صلابت پستان	دوار
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
مانعات عظم پستان	ضماد وطلا
[illegible]	ذرور
	امراض معدہ
وجع معدہ از ریحی	جوارش کمونی کبیر حب صبر وسکبینج ودوار وعرق تنبول وعرق نانخواہ
وجع معدہ از برودت	جوارش کمونی وجوارش عود ومصطگی ودارچینی ودوار
وجع معدہ از بلغم حامض	جوارش عود وکمونی وفلافلی ودوار ومعجون فنجنوش اطریفل کثیر المنافع وجوارش کمونی ونودنجی وجالینوس
وجع معدہ از [illegible] وغیرہ	جوارش دارچینی وحب سندری سندری وحب سکبینج وتنکار وحب وحب مبارک وملین وہاضم وحب نارمشک وقولنج وحب سنا وغیرہ وحریرہ وخمیرہ دوار وروغن حلو وسفوف نانخواہ وانار دانہ وسنا وغیرہ وسکنجبین سادہ وشربت دینار وشربت افسنتین وضماد وضماد صندلین وطلاء وعرق حیات ونانخواہ وتنبول وپان وغیرہ وقرص انیسون وزرشک کبیر وورد وکباد ومطبوخ ومقی ومعجون کاسرریاح وغیرہ۔
وجع معدہ از [illegible]	دوار
وجع معدہ سوداوی	دوار

نام امراض	تفصیل ادویهٔ مخصوصهٔ امراض
[illegible] معده	دوار
[illegible] معده	دوار
ضعف معده و هضم	اطریفل کشنیزی و کبیر و نوشدارو ی ساده و لولوی و دیگر و تریاق المعده و جوارش طباشیر و شاہی و آمله و کمونی و اکبر و جوارش آمله لولوی و عود شیرین و ترش و ملین و عود بارد و عود حار و زرشک و اترج و انارین و مصطگی سفرجل و مرکب فلافلی و فنداد یقون و عنبر و نارمشک و جالینوس و فنجنوش و زنجبیل و جوارش عود کبریتی و سفرجلی جوارش جاودانی و جوارش انار ترش و چای خطائی و جوارش قالصه و چینی و دیگر نسخه چینی و غیره و حب جالینوس و حب حیات و مصطگی و حب نارترش و ہاضم و دیگر حب پیاز انگا و چکلونه و کبریت و مروارید و غیره و خمیرهٔ خشخاش و ابریشم و آمله و عود ترش و دوای ہاضم و غیره و دوا المسک معتدل و حار و دوا الکبریت و دوا الملک و سفوف نانخواه و انار دانه و شاہجہانی و چکلونه و آنجیات و ہاضم و قرنفل و نمک سلیمانی و عود و قاقله و سفوف اسطالیس و سفوف حاکمی و سکنجبین گلقندی و نانخواه و سفرجلی و تفاحی و لیموئی و شربت فالسه و زرشک و انارین منعنع و عود و ضماد و طلا و عرق صعتر و نعناع و بادیان مرکب و چوب چینی و آس و عرق نانخواه و غیره و قهوه و قرص طباشیر و قرص قابض و ورد و غیره و مطبوخ انار دانه و چای خطائی و غیره و معجون و معجون طلا و مرجان و مغنی و ملوکی و عود و ملین و حیات و سفرجل و طباشیر و مصطگی و ہاضم و بید انور و سنگدانه و فلاسفه و غیره و مفرح و مفرح نظام الدین و عباسی و مارالحم و یاقوتی بارد و معتدل
[illegible]	دوا و معجون تالیف نظامی و معجون طباشیر و فنجنوش

نام امراض	تفصیل ادویهٔ مخصوصهٔ امراض
[illegible] معده	دوار
[illegible]	دوار
[illegible] معده	انوشدارو و جوارش عود و آمله و دوا و سفوف ارسطاطالیس و معجون خوزی و معجون مقوی معده
[illegible]	تریاق اربعه و جوارش کمونی و عود ملین و عنبر و نارمشک و اترج و فنداد یقون و مصطگی مرکب و حب حیات و حلتیت و دوا و روغن مصطگی و روغن محلل و سفوف نمک و محلل و ہندی و بزوری و نعناع و کرفس و ضماد و عرق پان و بادیان مرکب و صعتر و نانخواه و غیره و ضماد و معجون و معجون کاسرریاح و عشبه و غیره و نلدل و دحور
ضعف اشتہا	جوارش عود کبریتی و عود ترش و ملین و آمله و زرشک و انارین و چای خطائی و فلافلی و سفرجل و چینی و دیگر حب سنگاره و ہاضم و چکلونه و مشتہی و ترش و کبریت صغیر و کبیر و دوا و دوا الزنجبیل و دوا الطلق و سفوف و مشتہی و تتریک و نمک حاکمی و ہندی و سفوف بینالی و غیره و سکنجبین سفرجلی و نانخواه و لیموئی و تفاحی و شربت انار ترش منعنع و لیمون و عرق نعنعی و عرق پان و عرق زیره و بادیان مرکب و ہندی و غیره و قرص و قهوه و معجون عود و فنجنوش و ملوکی و غیره
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	جوارش عود ترش و حب ہیضه و دوا و دوا الفاوانیا و سفوف حب کنار و سکنجبین ساده و شربت انارین منعنع و شربت سفرجلی ربانی و ضماد
[illegible]	جوارش سفرجلی و حب سرخ و سیاه و حب ہیضه و حب سندری مندری و حب پیاز انگا و ناجیل و حب دبائی

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
ہیضہ بلغمی	دوار ودواے عصارۂ ریوند وسفوف وعرق آہن دپیاز انگا وقرص عود ومطبوخ
ہیضہ سوداوی	دوار
کثرت جشاء وشادب	حب مصطگی ودوار وسفوف طباشیر
حرقت معدہ	دوار وطلاء
[illegible]	دوار وسفوف حب الرمان وسفوف زلق الامعاد قرص طباشیر با زعفران
[illegible] معدہ شوری	دوار
قے وعرق صفراوی	جوارش تمر ہندی واسقف وحب ازہر مہرہ وخمیرۂ عود ترش وغیرہ ودوار وسفوف وسکنجبین تمر ہندی وشربت فالسہ وانار ترش منعنع وسفرجلی ربانی وانارین منعنع وضماد وطلاء وقرص سماق ومعجون صندل وغیرہ
[illegible] سوداوی	حب ارنبا وخمیرۂ عود ترش ودوار وسفوف وشربت انارین منعنع وضماد وقرص عود وحید ومصطگی ومطبوخ انار وانہ وغیرہ ومعجونہا
[illegible]	دوار ودیگر مقویات معدہ
[illegible]	دوار وقرص حبید
[illegible]	دوار ومعجون
قے الاطفال	دوار وشربت صندل وعود واگر بسبب سقوط لہات باشد بند بیرش پردازند
قے الدم	دوار وسفوف وسفوف دم الاخوین وضماد وقرص کہربا وگلنار وانجبار وطباشیر کافوری لولوی
[illegible]	دوار وشربت انجبار وقرص کہربا وقرص گلنار وقرص گل
[illegible]	دوار وقرص ریوند وقرص خشخاش وقرص گل ویاقوتی معتدل ویاقوتی بارد حکیم علی

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
[illegible]	جوارش کمونی کبیر ودوار وسفوف وشموم وشربت انیسون وضماد وتطور وقرص مصطگی ومحذر وکندر ومطبوخ ومرہم ونقوع
[illegible]	دوار وشربت انیسون
فواق از برودت معدہ	جوارش مصطگی وجوارش کمونی کبیر ودوار وعرق نانخواہ
[illegible]	جوارش کمونی ودوار ودوار المسک
[illegible]	دوار وماء القرع وماء الشعیر
[illegible]	دوار وعرق بید مشک وماء القرع وماء الخیار
[illegible]	دوار
ورم حار معدہ	دوار وضماد ومطبوخ وماء عنب الثعلب ونقوع
ورم بارد معدہ	تریاق اربعہ وگلنجبین مسہل دوا ودوای صلابت ودوار الکرکم کبیر وضماد وطلاء وعرق گھیکوار وقرص ورد وسنبل وزرشک کبیر وگل قیروطی وکماد ومطبوخ ورم صلب معدہ ومعجون گل وغیرہ ومرہم مقل ونقوع
قروح وبثور معدہ	دوار وسفوف وضماد وقرص
وجع الفواد	دوار وسفوف وضماد وطلاء ومطبوخ ومعجون ابن ہبل ووجور
[illegible]	جوارش کمونی کبیر ودوار وشربت ومعجون نارمشک
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
شہوت بقری	دوار
جوع الغشی	دوار
فساد الشہوۃ	جوارش وحب اسہل ودوار وسفوف وسفوف خبالی الوقت غاریقون ومعجون جو جندم ودیگر
[illegible]	حب ودوا وشربت سفرجلی ربانی وانارین منعنع وشربت بزوری بارد وقرص زرشک ومفرح بارد

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
[illegible]	دوار و ماء العسل
[illegible]	دوار و ماء الشعیر و ماء القرع و ماء الخیار و نقوعات حامضہ
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
انقلاب معدہ	جوارش تمر ہندی و دوار
کرب و قلق معدہ	دوار
اختلاج معدہ	دوا و معجون حکیم سید در علی
[illegible]	دوار و مقئی و ماء الاصول
[illegible] معدہ	اطریفل صغیر و کبیر و جوارش عود و عنبر و دوار و روغن مصطگی و ناردین
تشنج معدہ	دوار
جسارۃ معدہ	دوار
تصغر معدہ	دوار

امراض کبد و مرارہ و طحال

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
[illegible]	دوار و سفوف بزور و ضماد و ضماد ضرب جگر و قرص حماض و قرص زرشک بارد و غیرہ و نقوع بارد و ماء عنب الثعلب
[illegible]	جلنجبین مسہل و دوار و دواء اللک و سفوف و شربت و ضماد و قرص سنبل و زرشک کبیر و گل و مطبوخ و مطبوخ الاہلیلج و دوار و غیرہ و معجون گل و مرہم اکبر
ورم صلب کبد	دوار و دواء الکرکم و قرص زرشک
[illegible]	دوار و سفوف
ذبیلہ کبد	دوار
شمور کبد	دوار و سفوف
نفخہ کبد	دوار و سفوف ہندی

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
حصاۃ کبد	دوار
خفقہ کبد	دوار
تصغر کبد	دوار
[illegible]	جوارش شہریاران و دوار و دواء اللک و سفوف بہدانہ و سکنجبین عنصلی و بزوری بارد و معتدل و ہندبائی و ریوندی بارد و شربت دینار و کشوث و بزوری و [illegible] و قرص زرشک و دیگر [illegible] و مطبوخ و ماء الخلاف و معجون دبید الورد و معجون جالینوس و نقوع
وجع کبد حار	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار و سفوف
[illegible]	دوار و سفوف و قرص زرشک حار و غافث
ضعف کبد حار	جوارش انارین و زرشک و دوار و سفوف بہدانہ و شربت زرشک و ہندبا و عرق زرشک و زردک و قرص زرشک کبیر و صغیر و معجون گل و زرشک
ضعف کبد بارد	انوشدارو و انوشدارو لولوی و جوارش مصطگی سادہ و مرکب و جوارش دارچینی آملہ و انارین و زرشک و خوزی و فنداديقون و دوار و دواء المسک معتدل و دواء الکبریت و دواء اللک و ماء الکرکم و سفوف کبدی و حاکمی و غیرہ و شربت بزوری معتدل و افتیمون و کشوث و افسنتین و ضماد و طلا و عرق چوب چینی و ساذج و قرص مبارک و مطبوخ و ماء الاصول و معجون یاقوت و معجون جالینوس و مفرح و مفرح تالیف الشاکی و مفرح حکیم نظام الدین علی و ماء اللحم و یاقوتی قوی التفریح و یاقوتی معتدل
ضعف کبد یابس	دوار
ضعف کبد از رطوبت	دوا

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
سوء القنیہ و استسقاء لحمی	انوشدارو و تریاق الذہب و جوارش شہریاران و حب ریوند و حب ہندی و حب استسقا و حب زراوند وغیرہ و دوار و دوار الشلق و دوار عصارہ ریوند و دوار استسقا و دوار اللک و دوار الکرکم و دوار الحدید و سفوف خبث الحدید وغیرہ و سکنجبین بزوری و شربت دینار و بزوری و بارد و حار و معتدل و استسقار و کشوث وغیرہ و ضمادات و طلا و عرق آہن و چوب چینی و قرنفل و نمک و قرص زرشک و لک و ریوند و استسقا، دور، و مطبوخ و دیگر مطبوخ و ماء الاصول و معجون و بید الورد و کلکلانج بارد و جالینوس و گل زرشک حار و بارد و ورد وغیرہ و مفرح و نقوع
[illegible]	دوار
[illegible]	جوارش کمونی کبیر و فلافلیقون و حمول و دوار و سفوف و قرص و جند و ضماد و عرق و معجون انیسون و مرہم اکبر
استسقائی زقی	حب ایل و دوار و سفوف و ضماد و طلا و عرق و مطبوخ
یرقان اصفر	تریاق الذہب و حب و دوار و دوار عصارہ ریوند و سفوف سودا کہ ہمراہ ماء الجبن و شہد و سفوف ہندی و لک و سفوف بہدانہ و کبریت وغیرہ و سکنجبین بزوری ریوندی و شربت راوند و شربت بزوری وغیرہ و ضماد و عرق و نمک و قرص کافوری و گل و ابدی و غافث و مطبوخ و معجون و نقوع۔
یرقان اسود	دوار و سفوف و ضماد و غسول
[illegible] ریح طحال	دوار و ضماد
ابرد ریح طحال	دوار و سفوف و کماد
ورم وسومی طحال	دوار
ورم صفراوی طحال	دوار
ورم بلغمی طحال	دوار

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
[illegible]	حب صبر و اشخار و طحال و باؤگولہ و حب کبیر وغیرہ و دوار و دوار الطحال و دوار اللک و دوار الکرکم و سفوف کبر و ہندی و سفوف مسہل سودا و سکنجبین تینی و ریوندی و ضماد و ضماد و افتیمون و عرق نانخواہ و آہن و قرص طحال و کبر و کماد و مطبوخ و معجون طحال
نفخہ طحال	دوار و سفوف و ضماد
سدہ طحال	دوار
حجارۃ الطحال	دوار
	امراض امعار
اسہال دماغی	تریاق النزلہ و حب جدوار و دوار و قرص خشخاش و مطبوخ ہندی و معجون سعال
اسہال معدی	انوشدارو ئے سادہ و جدواری و لولوی و قابض و بنادق کندری و تریاق الذہب و جوارش صندلین و آملہ و قابضہ و آملہ قابض و خوزی و عنبر و تخم مویز و طباشیر و سماق و زرشک و زنجبیل و حب جدوار و یاقوت و مروارید و صندل و اذاراقی و ہندی و خمیرہ آملہ و دوار و دوار التوتیا و سفوف نمک و ارسطاطالیس و شاہجہانی و سفوف بلوط و عنب و حب الرمان و ذہب و سماق و سنگدانہ و سفوف شیرین و طباشیر و لشاستہ و ہندی و قنب و سفوف لائی چورن و مقلیاثا و گل و حب الآس و قشر الرمان وغیرہ و عرق آس و قرص گلنار و ماء الشعیر محمص و معجون سنگدانہ و خستانبہ و معجون ذہب وغیرہ و مفرح قابض
اسہال کبدی	حب نفث الدم و بوعلی سینا و دوار و سفوف طباشیر و معمول و کافور وغیرہ و شربت صندل و ضماد و قرص حامض و مفرح قابض
اسہال معوی	انوشدارو ئے قابض و بنادق کندری و تریاق الذہب

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
اسہال معوی	وجوارش نوزی وحب بقراط وحب بو علی سینا و مروارید وقابض ہندی وحب حابس البطن وکافوری وریان وحب نبرو دوار وسفوف طباشیر وسماق ومقلیاثا وکافور ونشاستہ وہلیلہ ہندی وقابض وچار تخم و شرب ورود وضماد وطلائی ہندی وقرص طباشیر و حب الآس قابض وشادنج وگلنار وغیرہ وسکبوخ و معجون سعال وآسود وغیرہ ومفرح
اسہال ترجیع عضار	دوار
اسہال الاطفال	حب سہال سبز اطفال حب کافوری دریان ودوار ودوار الکمون وسفوف سعد وغیرہ وضماد
اسہال افیونی	دوار
اسہال الدم کبدی	حب حب نفث الدم ودوار وسفوف طرائیث و شادنج ودم الاخوین وخطمی وغیرہ وشربت حب الآس سادہ ومرکب وضماد وقرص کہربا وگلنار وشادنج وانجبار وغیرہ ومطبوخ ومعجون سندروس ومفرح
اسہال الدم معوی	دوار وشیاف ودیگر مرکبات اسہال الدم کبدی
سحج و زلق [illegible]	حب حب بو علی سینا وحقنہ ودوار وسفوف چار تخم وسفوف ابن ماسویہ وکہربا وبزر ورد وتخم ریحان و قرص گل ودیگر وسکبوخ
اسہال مدی	دوار وادویہ مدملہ کہ در نفث الدم مذکور شد
زحیر کاذب	آبزن ودوار وسفوف چار تخم ومطبوخ
زحیر صادق	حب وحب بو علی سینا وکہربا وزسوت وحسور وحقنہ و حمول ودوار وسفوف الطین وبزر ورد وسفوف سہ تخم وبہودی وریحان وبادیان وغیرہ وشربت مرزنجوشی وشیاف وضماد وطلا وعرق وفتیلہ وقرص سکبوخ ومعجون اسود ومعجون تالیف انطاکی

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
زحیر اطفال	دوار
مغص	حب نار مشک وحقنہ ودوار وسفوف مطبوخ ومعجون
قولنج ثفلی و ریحی و سددی و [illegible]	ایارج فیقرا واطریفل زمانی وآبزن وبنادق وجوارش کمونی کبیر واکبر ومسہل وشہریاران وسفرجلی مسہل و تمر ہندی واسقف وانجدان وحب مسہل وحب حب السلاطین ونار مشک وحب مقل وتوبزر وبادگولہ وحریرہ و طلائی بیاانجیر وحقنہ وخنسر ودوا ودوائی عصارہ ریوند وروغن بیدانجیر ومحلل وسفوف سنا وبادیان وہندی وغیرہ وشربت مبارک وشیاف وضماد وطلا وعرق پان وقرص مسہل ونکماد ومطبوخ مسہل وغیرہ ومعجون قفی وقولنج ومسہل وغیر مسہل وسنا ومعجون انطاکی وتمری و راحت وسکنجبین وغیرہ ومفرح ونقوع
قولنج ورمی	دوار
قولنج التوائی	حب ودوار وضماد
فتق و سرہ	ضماد
ایلاؤس	دوار
[illegible]	اطریفل سنائی وکشنیز وتریاق الذہب وجلاب و جوارش کمونی اکبر ومسہل وعود ملین وحب مبارک و سنا وملین ونار مشک وملین ومقل ملین وحریرہ ودوا وسفوف آبحیات وآنار دانہ وملین سعدہ وغیرہ وشربت ملین وسنا وورد وسنائی وغیرہ وشیاف ملین وشیاف دیگر وعرق ہندی ومعجون انجیر وخشبہ وبنفشہ وملین وغیرہ ونقوع ووجور
دیدان	اطریفل فیلی وحب وحب دیدان وحب حب السلاطین وحب قاتل دیدان وکلیم وغیرہ ودوار وسفوف وکمون وسفوف سنا وبرنگی وضماد وضماد افسنتین وطلا

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
	و مطبوخ و معجون و معجون قاتل کرم
	امراض مقعد
بواسیر دموی	اطریفل و مقل ملین و ممسک و انگباب و آبزن و بخور و تریاق الذہب جوارش خبث الحدید ممسک و حب تیواج و سندروس و جفت بلوط و حب مقل قابض و حب مقل ملین و حب رسوت و نیب ہار سنگار و بواسیر و حب انجیر و مفید بواسیر دموی و حب برگ نیب و قاطع خون بواسیر و جدوار و حب معمول و حب مجرب حب لولوی جواہر و غیرہ و حسور و حمول و خمیرہ آملہ و دوار و ذرور و روغن مستطاب بواسیر و روغن مسکن و سفوف شاونج و حابس خون و لولوی و تیواج و غیرہ و شربت ابریشم و شیاف و ضمادات و طلائے منفج خون و عرق صد برگ و قرص کہربا و گلنار و قرص قابض و مقل قابض و مطبوخ منضج و معجون خبث الحدید و معجون عبدالحمید و مقل و غیرہ و مرہم سفیداب کافوری و مرہم دافع ثولول بواسیر و مرہم مقل و مسکن و جع بواسیر
بواسیر عمیا	اطریفل صغیر و سنائی و کثیر المنافع و جوارش جالینوس و فنجنوش و خبث الحدید ممسک و جوارش اسقف و حب مقل ملین حب و حب خبث الحدید و رسوت و نیب و غیرہ و دوار و دبید الورد و سفوف پچلونہ و ہبل و عرق پان و مطبوخ و معجون حکیم واجد علی و معجون مقل و مفرح معتدل و یاقوتی بارد
نواسیر	دوار و فتیلہ و معجون عشبہ و مرہم
ورم مقعد حار و ترد	دوار و ضمادات و اطلیہ و مرہم
شقاق مقعد	حب مقل و دوار و ضماد و قیروطی و مرہم کافوری

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
استرخار مقعد	دوار و سفوف و معاجین حارہ
خروج مقعد	آبزن و دوار و ذرور و سفوف ثلثلویہ و شیاف و ضماد و مرہم
خارش مقعد	دوار
	امراض کلیہ و مثانہ
ضعف گردہ از حرارت	جوارش عنابی و حلوائے گزر و حلوائے شیر مرغ و خمیرہ ابریشم و دوار و سفوف و لبوب کبیر و مار الجبن و معجون و معجون تالیف حکیم شریف خان و مفرح و یاقوتی معتدل
ضعف گردہ از برودت	دوار و معجون جالینوس ار
[illegible]	دوار
ہزال کلیہ	حلوار و دوار و ضماد
وجع گردہ و مثانہ ریگی	دوار و حب مسکن درد گردہ
[illegible]	آبزن و حلوائے خستہ تمر ہندی و دوار و سفوف و ضمادات و کماد و مطبوخ و نطول
[illegible]	دوار
قروح احلیل و مثانہ و مجاری بول	بخور و بنادق البزور و حب مغاظ و خمیرہ مروارید و دوار و ذرور و زرعظم و زردق جید و غیرہ و سفوف کاکنج و صندل و بزور و لک ہار ریوند و بامیران و قلعی و کندر و غیرہ و شربت کاکنج و شیاف مفید سوزاک و عرق خبث الحدید و فتیلہ و قرص شب و خشخاش و کہربا و گلنار و کاکنج و غیرہ و قطور و مطبوخ و مار الجبن و معجون حجر الیہود و نقوع ہلیلہ و نقوع نافع سوزاک و غیرہ
سلس بول	حریرہ و دوار و سفوف بامیران و دیگر و قرص شب
ذیابیطس	جوارش آملہ و خمیرہ ابریشم و دوار و سفوف صندل و گلو و قلعی و سفوفات دیگر و ضماد و قرص ذیابیطس و مفرح

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصہ امراض
حصاۃ کلیہ و مثانہ	آبزن و جوارش جالینوس و زرعونی و خمیرہ مروارید و دوا و دواء الاقبر و دواء الملک کبیر و روغن عقرب و سفوف حجر الیہود و زجاج وغیرہ و شربت آلو و برگ انگور و بزوری و عرق زردک انناس و مطبوخ مسہل وغیرہ و معجون حجر الیہود و سنگ سرماہی اعظم و ید اللہ و عقرب وغیرہ و مفرح و لطوق و یاقوتی
ورم مثانہ حار	آبزن و دوا و ضماد و قیروطی و مطبوخ ملین
ورم بلغمی مثانہ	دوا
ورم صلب مثانہ	دوا
قروح مثانہ	دوا
جرب مثانہ	دوا
درد مثانہ از حرارت	دوا و قیروطی
درد مثانہ از برودت	دوا
ریح المثانہ	دوا
جمود دم در مثانہ	بنادق و دوا و سکنجبین بزوری
خلع مثانہ	دوا
احتباس البول	آبزن و بخور و بنادق البزور و تریاق الذہب و جوارش تمر ہندی و دوا و زرد ق و سکنجبین بزوری و سفوف کاکنج وغیرہ و شربت بزوری و حقنہ و ضماد و قطور و مطبوخ و معجون مدر وغیرہ
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا و سفوف کاکنج و سفوف دیگر و معجون کندر و [illegible]
[illegible]	دوا و معجون بوعلی سینا

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصہ امراض
آفت الکلیہ و [illegible]	بخور و بنادق البزور و دوا و زرد ق و سفوف ثعلب و بزور وغیرہ و ماء الجبن و معجون و نقوع
حرقت البول بسبب [illegible]	دوا
حرقت البول زنان	دوا
سلس البول [illegible]	جوارش جالینوس و کمونی و زرعونی و کندر و حب و دوا و سفوف ماسک البول وغیرہ و قرص ماسک البول و معجون کلجہ و بلوط و فلاسفہ و خبث الحدید و کوتوالی و ماسک البول و قسط وغیرہ و مفرح
سلس البول از ضعف مثانہ	دوا
بول فی الفراش	دوا و سفوف ماسک البول وغیرہ و معجون ماسک البول و قسط وغیرہ
بول الدم	حب و دوا و سفوف و سفوف شادنج و ضماد و قرص کاکنج و قرص کہربا و طین و قرص بول الدم و نقوع
	امراض اعضائے تناسل
[illegible]	دوا و دواء البصل
قلت منی و فقدان [illegible]	دوا و دواء المسک حار و سفوف عنبر و معجون زرعونی و معجون بزور
[illegible]	دوا
[illegible]	دوا
ضعف باہ [illegible]	اطریفل کبیر و جلاب و جوارش جالینوس و حلکی و حب [illegible] یاقوت و جالینوس و سیماب و ریگ ماہی و حب برائے تقویت باہ و سرد و حب ہندی و مروارید و عنبر و مغلظ منی و حسار و حریرہ و حلوائے بیضہ و گندر و شیر مرغ و خاگینہ و دوا و دواء الکبریت و دواء الترنجبین و دواء المسک و روغن مقوی باہ وغیرہ و سفوف عنبر و حلکی و مقوی و کیمیائی و شربت وغیرہ و ضمادات و عرق [illegible]

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصہ امراض
[illegible]	وسنبل و گلنار آب سوختنی وغیره وکماد و لعوق حب الصنوبر کبیر و اکبر باه وغیره ومعجون ریگ ماهی و کوچ و فلاسفه ومعجون مقوی و تالکهانه و خصیة الثعلب ومعجون الفاکی ومعجون حار ومعجون هندی و چوب چینی و مغز [illegible] صغیر و کبیر و بزور ومعجون تالیت حکیم باب سرهندی وغیره ومفرح جدوار ومفرح منشط وطرب افزا وغیره وماء اللحم زردک و منشط و دیگر نسخه جات ماء اللحم و یاقوتی معتدل ومقوی باه و یاقوتی ممسک
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار و ادهان و حمول و اطلیه و کماد و معجون سیر و چوب چینی وغیره
[illegible]	اطریفل کشنیزی جوارش خبث الحدید و حب منیز و تاتوره و یاقوت و حب دیگر و ریگ ماهی و مروارید و عنبر هندی و ممسک و معجون [illegible] و حلوا و دوا و سفوف کیمیائی عشرت وغیره و ضماد ممسک وغیره و طلای ممسک و عرق و معجون کندر و معجون شیخ الرئیس و عطائی و خبث الحدید ممسک و حبالی [illegible] وغیره و مفرح منشط و طرب افزا وغیره و یاقوتی و یاقوتی ممسک
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
کثرت شهوت	دوار و سفوف
[illegible]	دوار
[illegible]	حب تاتوره و [illegible] و بند کشا وغیره و حلوای ارد دخت و تمر هندی و دوا و سفوف پنجند و تلی و ثعلب مقوی و ماسک المنی وغیره و معجون کندر و ممسک البول و کوتوال و صمغ وغیره و نقوع
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
ملذذات و منزلات	حب ملذذ و حب دیگر و منزل النسا و دوای منزل نسا و ملذذ و طرفین و طلا
کثرت احتلام	حب و دوار و سفوف
بند کشاد	اطریفل کشنیزی و حب و دوار و سفوف و شیافات و قطور و معجون
فریسموس	دوار
غدیوط	دوار و شیاف غدیوط و قرص گلنار
علت ابنه	حمول و دوار و سفوف و معجون الفاکی
ورم حار خصیه	بخور و دوار و ضماوات و طلا و نطول
ورم بارد خصیه	دوار و ضماد و طلا
ورم صلب خصیه	دوار و ضماد و طلا و قیروطی و مراهم اکبر و زنجفر
وجع خصیتین	دوار و ضماد
عظم خصیتین	دوار و ضماد و طلا
ارتفاع خصیتین	آبزن و دوار و ضماد
دوالی صفن	دوار
استرخاء صفن	دوار
تشنج خصیتین	دوار
خارش خصیه	دوار و ضماد و طلا
قیله و فتق	جلاب و جوارش کندر و کونی و حب و دوار و روغن [illegible] و سفوف و ضماوات
[illegible]	دوار و ذرور و مرهم و ضماد و فتیله و ماء الجبن و مرهم و مرهم رال وغیره
[illegible]	دوار و ضماوات و طلا و نطول
قروح قضیب	در علاج آتشک بیاید
عاقونا	دوار

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
[illegible]	دوار و ذرور خشک
انکسار سیب	دوار و ضماد
حکۂ قضیب	دوار و ضماد و طلا
شقاق قضیب	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار و ضماد و طلا
	امراض رحم
ورم حار رحم	آبزن و حمول دوار و شربت کشوث و سیاف و ضمادات و فرزجہ و مطبوخ و معجون و ماء اللحم و مراہم و نطول
ورم بارد رحم	دوار و ضمادات و فرزجہ و مراہم باسلیقون
ورم صلب رحم	دوار و روغن خلوص و ضماد و مطبوخ و مراہم و نطول
سرطان رحم	دوار و مطبوخ و مرہم
[illegible]	حمول و دوار و سفوف سوزاک [illegible] ضماد و فرزجہ و مرہم باسلیقون وغیرہ
شقاق رحم	دوار و ضماد
[illegible]	دوار
[illegible]	آبزن و حب و دوار و سفوف مدر حیض و شربت کشوث و جعدہ و بزور وغیرہ و شیاف و فرزجہ و قرص مر و قرص بارد وغیرہ و کماد و مطبوخ الخیر و مطبوخ دیگر و معجون ماء اللحم و نقوع
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	آبزن و دوار و سفوف شادنج و کشنیز و سندی وغیرہ و

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
	ضماد و فرزجہ و قرص کہربا و گلنار و قابض و انجبار وغیرہ و مطبوخ و حابس و مفرح و نقوع
[illegible]	دوار
سیلان [illegible]	دوار و سفوف و سفوف سیلان بنی النسا وغیرہ و ضماد و طلا و فرزجہ و معجون ماسک البول و معجون ازر و معجون دیگر و معجون سپاری پاک وغیرہ
[illegible]	حمول و دوار و فرزجہ
[illegible] اسقاط	جوارش لولوی و دوار سفوف و معجون و معجون حافظ الجنین و مفرح یاقوتی معتدل و مطبوخ و ماء اللحم
عقر	جوارش لولوی و دیگر و حمول و سفوف و ضماد و اشتہا و مطبوخ و مرہم
[illegible]	بخور و جوارش معین حمل و حب معین حمل و حب دیگر و دوار و سفوف مانع حمل وغیرہ و شیاف و فرزجہ و معجون الحبل و معین حمل
عسر ولادت	بخور و حب و دوار و فرزجہ و قرص مر و قرص صموغ و مطبوخ و معجون
مسقطات حمل	آبزن و حب و دوار و سفوف و شیاف و فرزجہ و قرص مر و مطبوخ
مانعات حمل	حب و دوار و فرزجہ
[illegible]	آبزن و بخور و حب و دوار و ضماد و طلا و مطبوخ
حکۂ رحم	دوار و فرزجہ
بواسیر الرحم	دوار
رتق	دوار
بثور رحم	دوار و ذرور
سیلان رحم	دوار
کثرت نفاس	دوار و فرزجہ

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
احتباس نفاس	بخور ودوار وسفوف ومطبوخ
رجا	حب ودوار وسفوف ومشیات وضماد وفرزجه
اختناق الرحم	دوار وضماد وفرزجه ومطبوخ ومعجون نجاح
[illegible]	حب وحریره ودوار وفرزجه ومطبوخ ومعجون مسمن سونٹھ وغیره
	امراض ظہر ومفاصل
[illegible]	حب اذاراقی وہندی ودوار وضمادات ومعجون ومعجون مسیحی ونطول
[illegible]	انکباب وجوارش ضماد القوقان وحب اذاراقی وہندی وغیره وحلوای کندر وخستہ تمر ہندی ودوار وروغن دجتیانا ودلکی وسفوف سورنجان ودیگر سفوف وغیره وشربت منضج واصول وضماد وعرق چوب چینی ومعجون فلاسفه ومعجون چوب چینی
وجع مفاصل بلغمی	دوار وسفوف سورنجان بارد وطلا وعرق شاہتره ومطبوخ
وجع مفاصل صفراوی	دوار وشربت ورد املیلجی وضماد وطلا وعرق شاہتره
[illegible]	دوار
[illegible]	دیارج فیقرا واطریفل شینلی وانکباب وبخور حب ہندی واسگند وسورنجان واذاراقی ومفاصل وسیاب وسم الفار وحلوای صبر ودوار ودوای عصاره ریوند ومنذر وروغن دہتورا وحنا وتنباکو وسرخ ومفاصل واذاراقی وشبت وچوب چینی وقاوندی وغیره وسفوف سورنجان حار ومدبر چوب چینی وشربت منضج وضمادات وطلا وعرق بادیان وآسو ومطبوخ سورنجان وہندی ومنضج ومسہل وغیره ومعجون کچله وسورنجان ومفاصل وچوب چینی وچوب چینی بالمشیه فلاسفه وعشبه وغیره ونطول

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
وجع مفاصل سوداوی	دوار ومفرح
[illegible]	دوار
تحجر مفاصل	دوار
[illegible]	جوارش جالینوس ودوار وروغن سرخ ودلکی وغیره وسفوف سورنجان ومعجون چوب چینی وشربت منضج وضماد ومطبوخ سورنجان وغیره ومفرح
عرق النسا	حب ... وحب سورنجان ودوار وروغن حنا ودلکی وسرخ وغیره وسفوف سورنجان وسنا وضماد وطلا ومطبوخ ومعجون کچله وغیره ونطول
وجع رکبه	حب سورنجان ودوار وروغن سرخ وضماد وطلا ونطول
دوالی دوا الفیل	حب ودوار وسفوف کندر وطلا
[illegible]	دوار
	حمیات
[illegible]	جلاب وحب الشفا ودوار وسفوف طباشیر وہندی وشربت آلو وعرق گلو ونیز انشته کدو وقرص طباشیر وقرص شانج وگل وقرص الدق وماء القرع وماء الخیار وماء الشاہترج ونقوع آلو ونقوع حلو
[illegible]	جوارش آمله وحب وحب کافوری وزہر مہره وشفا وہندی وغیره ودوار وسفوف ہندی وقند وشربت مسک الارواح وشربت ورد املیلجی وشربت بزوری بارد وشربت ورد مکرر وشربت آلو وشربت سنا وشربت ورد سائی وشربت آلو وغیره وعرق کافور وقرص سرطان کافوری وطباشیر ودرد وطباشیر ملین وکافور وقرص الدق وصندل وطباشیر کافوری اوری وانبر باریس کاسوری وغیره ولعوق ومطبوخ ہندی وآلو وغیره وماء الشعیر وماء الفرج وماء الخیار وماء البطیخ

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
حمی صفراوی	الہندی ماء الہندبا وماء الاصول ومعجون ونقوع و حامض ویاقوتی بارد
حمی بلغمی	جوارش کمونی وحب وحب ہندی وحب سکبینج وحب قرطم وحب الذہب وحب سم الفار وغیرہ وحقنہ ودوا ودوار محذر ودوار الترید ودوا را الذہب وسفوف شبرین ومحذر وغیرہ وشربت وشربتے مسمے بشراب الحیات وعرق نمک وقرص زرشک وکبیر وورد وگل وقرص بنفشہ وافسنتین صغیر وافسنتین وغافث ومطبوخ ودیگر مطبوخات ومعجون سناد ترید ونقوع
حمی سوداوی	جلنجبین بلیتن وحب باگولہ وحب الشفا وحب بلیلہ وغیرہ ودوار ودواے محذر ودوار الذہب وسفوف محذر وبلیلہ عرق شیر وقرص ابز باریس وغیرہ وگلقند بلیتن ومطبوخ ومطبوخ منضج ومسہل وماء عنب الثعلب وماء الجبن ومعجون ربح ومعجون النطاکی ویاقوتی بارد
[illegible]	حب الشفا ومسہل وغیرہ ودوار ودوار محذر ودوار الذہب وسفوف ہندی ومحذر وسکنجبین بزوری معتدل وشربت دینار وکنوث وبزور مسہل بزوری معتدل وشربت مسمی بشراب الحیات وعرق گاؤ وعرق مرکب عرق نمک وقرص زرشک و قرص غافث وطباشیر ملین وزرشک صغیر وبنفشہ وگل انبرباریس وقرص عنبر مسہل وعرق مطبوخات وماء الاصول وماء الجبن بالیابس وماء عنب الثعلب ومعجون ومعجون راحت ونقوع
حمی عشق	حقنہ ودوار وشربت مسہل وفتیلہ
حمی وبائی	دوار وشربت شقایق
حمی دق	آبزن وجلاب وحب کافور وحب الشفا وشیر الاغ ودوار وسفوف وسفوف مدقوق ومسلول وغیرہ وشربت خشخاش وغیرہ وعرق وعرق کافور وشیر وقرص طباشیر معتدل

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
[illegible]	وسرطان کافوری وطباشیر کافوری اولوی وکافور و قرص الدق وقرص خشخاش وغیرہ وماء القروع والخیار وماء البطیخ ہندی ومعجون راحت ومفرح بارد و ماء اللحم بارد ویاقوتی بارد
دق الشیخوخت	دوار ودوا ر المسک
	اورام وبثور
[illegible]	تنزوی خطائی وحب رادع ومحلل ودوار وضماد وضماد مسکن درد ودیگر وضماد ومنضج وضماد مہیری وطلاو مراہم رسوت
حمرہ یعنی ورم صفراوی	دوا وطلا
ماشرا	دوار
[illegible]	حب محلل ودوار وضماد منضج ومہیری وہ دیگر ضمادات وطلا
[illegible]	دوار وروغن ضمادات ومرہم داخلیون وزنجفر ومراہم شلغم وغیرہم
نفخہ یعنی ورم ریحی	دوار وطلا
غدد	بخور وحب خیرران ودوار
[illegible]	حب ہندی ودوار وضماد وطلا ومراہم اشق
سرطان	دوار وذرور وکلم وروغن وضماد وطلا وقیروطی ومرہم سرطان وزنجفر
خنازیر	اطریفل غددی وحب ہندی خیزران ودوار ودروغن سام ابرص وغیرہ وسفوف غددی وضمادات ومرہم زنجفر واشق
دبیلہ	دوار
[illegible]	دوار وذرور وضماد وگل ومہیری وغیرہ وطلاو مرہم سیاب وہ [illegible]

نام امراض	تفصیل ادویهٔ مخصوصهٔ امراض
ورم مغابن	دوا و ضمادات و طلا و مرہم وغیرہ
نملہ	دوا و ضماد و طلا و مرہم
داحس	دوا
شرا	دوا
جمرا	دوا
[illegible]	حب و دوا و روغن سرخ باد و سفوف و سکنجبین عنابی و ضماد و طلا و شربت و معجون مصفی و نقوع
طاعون	دوا
[illegible]	مجرب و حب سرا و دوا و سفوف و سکنجبین عنابی و شربت ورد البیاجی و ضماد و طلا و عرق زردک و صد برگ و گل نیب و مطبوخ
بنات اللیل	دوا و سفوف
آتشک	اطریفل شاہترہ و بخور و حب ترتاو لاجورد و سیماب و دهنه معمول و مرداسنگ و مسہل رسکپور و زنگار و مرہم الغار و دیگر مرکبات و دوا و دوا مسہل سیاہ و دوا الزرنیخ و ذرور و روغن و سفوف چینی و عشبہ و چوب گز و حب النیل و سکنجبین عنابی و شربت مسہل و عشبہ و پاؤ سات و ضماد و طلا و عرق شاہترہ و چوب چینی و گل نیب و چوب چینی عشبی و غرغرہ و لعوق و مطبوخ منضج و مسہل و معجون عشبہ و چوب چینی و مصفی و معجون نیب و مضمضہ و مرہم رسکپور و شنگرف و سیاہ و چوب چینی و مرہم شتاق و مرہم فرنگ وغیرہ و نقوع
قرحات متعفنہ	دوا و طلا
عرق مدنی	اطریفل عرق مدنی و دوا و ضماد
ابرا	اطریفل شاہترہ و دیگر و حب کبریت و دوا و روغن زرنیخ و کنیر و نیل نیب و سفوف مبارک و صلح و چوب گز

نام امراض	تفصیل ادویهٔ مخصوصهٔ امراض
[illegible]	سکنجبین عنابی و شربت عناب مرکب و چوب چینی و پاؤ سات و شاہترہ و شربت ورد البیاجی و ضمادات و طلا و عرق شیر و زردک و شاہترہ وغیرہ و ماء الجبن و معجون شیر و شاہترہ و مصفی و مرہم و حمام و نقوع
حصف	دوا
آثار جدری و ...	دوا
ثالیل و ثیلان	دوا و ضماد و طلا
[illegible]	جوارش جالینوس و حب کبریت و دیگر دوا و روغن زرنیخ و نارجیل و سفوف مبارک و ضمادات و طلا و عرق شیر و شاہترہ و زردک و گل نیب و غسول و قرص عشبہ و مراہم و نقوع
[illegible]	بخور و دوا و روغن و ضماد و طلا و عرق شاہترہ و معجون عشبہ و مراہم
[illegible]	اطریفل سنا و اطریفل شاہترہ و دوا و روغن حب السلاطین و زرنیخ و اوراق و سفوف چوب گز و ضماد و طلا و قرص مصفی و مطبوخ و مراہم وغیرہ
کلف و جھائیں	بخور و جلاب و دوا و ذرور و سفوف و شربت شقاق و کمد و صبغ و ضماد و طلا و غسول و قطور و مطبوخ و مرہم
مہانسہ	دوا و ضماد و طلا
بثور صغار غریبہ	دوا
بلطم	دوا
	امراض جلد
جذام	اطریفل شاہترہ و تریاق الذہب و حب جذام و مرہم الغار و دوا الزرنیخ و روغن چوب چینی و سفوف مبارک وغیرہ و سکنجبین عنابی و شربت عناب مرکب و چوب چینی و شاہترہ و عرق تراشہ کدو و گل نیب و شاہترہ و

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
آتشک	چوب چینی وغیرہ وسبلا و خ و ما ر الشاہترج و معجون نیب و مسہل و معجون النشاکی و معجون تالیف حکیم کلو صاحب وغیرہ و مفرح و لعوق
[illegible]	اطریفل حکیم علی و حب و حب سک ہندی و حب سکنج و طمرو و دوار و روغن برص و سفوف کیمری وغیرہ و منضج و ضماد و طلا و عرق و عرق تیزاب و مطبوخ و معجون اطریفل و مسہل و مفرح۔
برص اسود	دوار
بہق ابیض	اطریفل حکیم علی و جوارش جالینوس و حب و حب ابن مارس و دوار و سفوف مبارک و ضماد و طلا و مطبوخ۔
بہق اسود	دوار
کلف و نمش	حب و دوار و سفوف و ضماد و طلا و عرق شاہترہ و قرص کلف و طلی
برش	اطریفل حکیم علی و حب و دوار
[illegible]	دوار و ضماد
آثار جلد	دوار و غسول
بادشنام	دوار
فساد لون	دوار و سفوف
شقوق اطراف	دوار و روغن و ضماد و طلا و قیروطی و مرہم شقاق
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار و مرہم
کثرت عرق	حب شنگرف و دوار و روغن و مطبوخ و معجون و مفرح
احتباس عرق	دوار و روغن
عرق منتن	ذرور و سفوف
عرق الدم	دوار
	امراض شعر

نام امراض	تفصیل ادویۂ مخصوصۂ امراض
شیب	خضاب و دوار و روغن و معجون ہلیلہ
خزاز	دوار و طلا و غسول
انتشار شعر	دوار و روغن
صلع	دوار
[illegible]	حب کوتوالی و دوار و ضماد و طلا
[illegible]	اطریفل ثنائی و خضاب و دوار و روغن مخترع حکیم علی
حلق شعر	دوار و روغن و طلا
منع روئیدن شعر	دوار و روغن بیضہ و طلا
تجعید شعر	دوار
تشقق شعر	دوار
موست شعر	دوار
قمل و قمقام	بخور و دوار قاتل قمل و طلا
	امراض ظفر
طلقیہ	دوار
صفرت اظفار	دوار
وجع اظفار	دوار
تشقق اظفار	دوار و مطبوخ
[illegible]	دوار
جذام اظفار	دوار و مطبوخ
[illegible]	دوار
قلع اظفار	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	طلا
	امراض متفرقہ
[illegible]	دوار و طلا
[illegible]	دوار و ذرور و طلا

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
[illegible]	دوار و ذرور و ضماد و طلاء و مرہم نورہ و سلال
[illegible]	حب سندروس و حسو و حلوا و دوار و دوائی سمن و دوار الفلک و سفوف و معجون دمار الحم و زردک
سمن مفرط	جوارش و دہن و دوائی مہزل و دوار الفلک و سفوف
جراحت	دوار و ذرور و ذرور اربعہ و لحم و غیرہ و روغن و دیودار و غیرہ و طلاء و مرہم فرنگ و شنگرف و آبی و سلال و نیپہ و زنگار و غیرہ
[illegible]	دوا و ذرور اعظم و لحم و غیرہ و روغن و ضماد و طلاء و عرق و فتیل و مرہم سیماب و زرد و سیاہ و نیپہ و اسود و جدوار و مرہم اعجاز و شلغم و روغن آبی و زال و غیرہ و نقوع
قرحہ ساعیہ	دوا و مرہم اعجاز
قرحہ آکلہ	دوا و ذرور و شعر و معجون عشبہ و مرہم نورہ و غیرہ
[illegible]	قرص شش سطلا
ناسور	دوا و روغن و معجون عشبہ و مرہم اعجاز و ناسور و لسان الکلب و کافوری
[illegible]	حب و دوار و روغن و ضماد و طلاء و قرص مثلث و مطلی و مرہم
[illegible]	دوار و ضماد
[illegible]	بخور و حب و حب سمی سرچور کولی و غیرہ و دوار و روغن و دیودار و سفوف و ضمادات و طلا و کماد و مطبوخ
مضروب بسیاط	دوار و ضماد و طلا
کسر عظم	دوار و ضماد
[illegible]	بخور و ذرور و ضماد
اعیا	حب و دوار و روغن چوب چینی
	سموم مشروبہ
[illegible]	تریاق اربعہ و تریاق افیون و تریاق نتج و دوار و معجون و مفرح
سم الفار	تریاق مختوم دوار

نام امراض	تفصیل ادویہ مخصوصہ امراض
سم اسپغول کوفتہ	دوار
[illegible]	دوا
[illegible]	دوار .... زہر بیش و فرفیون - دوار
سم بلادر	دوار
سم حب السلاطین	دوار
زہر کماۃ سیاہ	دوار
سمیت شیر	دوار
شرب کثرت خمر	دوار و سفوف
کثرت نشہ بنگ	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
خرزہرہ و ثافسیا	دوار
	سموم ملدوغہ
سم مار	تریاق افاعی و غیرہ و حب و دوار و طلا
سم عقرب	تریاق و حب و دوار و سفوف
[illegible]	دوار و ضماد
زہر سگ دیوانہ	تریاق سرطان و دوار و سفوف و ضماد و مرہم مفرح
[illegible]	دوار
زخم زلو	دوار ...... جراحت چنگال شیر - دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار
[illegible]	دوار و سفوف اربعہ جالینوس و ضماد
[illegible]	دوار و سفوف و مرہم مفرح

تمام شد فہرست ادویہ کتاب قرابادین اعظم و اکمل بعون اللہ تعالیٰ

قال النبی صلعم ما انزل اللہ داء الا انزل لہ دواء

الحمد للہ والمنۃ کہ درینا یام میمنت انجام کتاب مستطاب لاجواب الکتاب مع العجب العجاب بلا ارتیاب حاوی کلیہ جزئیہ
اعلال و امراض مع علامات و تفسیر جامع مفید و علاج امراض مجرب الاطبا شفیق لا علاج مع فصل مضامین طبیہ تا آخر ازاول مسمی

قرابادین اعظم و اکمل

۱۳۲۶ھ

مصنفہ حاذق زمان حکیم محمد اعظم خان صاحب رئیس دبا کمال اکثر نسخ مجربہ و معتبرہ اطبائے عرض المنیر حکیم صاحب موصوف الملک حاذق
باجازت جناب حافظ محمد ابوسعید صاحب مالک مطبع بفرمائش جناب مولوی عبد اللطیف صاحب ابن جناب مولوی محمد عبد الاحد صاحب

مطبع مجتبائی دہلی
در ماہ ... طبع شد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حمد بیحد حکیمی را که اطریفل اجساد موالید ثلثه باجزای اربعه عناصر مرتب فرموده وخمیرهٔ ابدان حیوان را بافوشدار وی حیات مخمر نموده وسپاس بیقیاس صانعی را که درستی بجنوس حواس خمسه باعتدال سته ضروریه مربوط گردانیده وروغن هفت برگه امور سبعه طبعیه را باجزای انواع امزجهٔ تسعه ترکیب بخشیده رازقی که غذای انسان جهت بدل مایتحلل بحب حبوب نباتات وما اللحم لحوم حیوانات مقرر ساخته وبنا برهضم اغذیه مختلفه جوارش وسفوف هاضم قوت هاضمه ارزانی داشته قادری که انحصار تغذیه وتنمیه اجسام بر تریاق قوت غاذیه ونامیه نهاده واختصاص توالد وتناسل بلبوب مشتهی وطلای مبهی قوت مولده شهوانیه داده کریمی که چشم را بلا اعانت کحل الجواهر قوت باصره عنایت ساخته وگوش را بی مدد انکباب وقطور بقوت سامعه نواخته رحیمی که زبان انسان را تمیز ذائقه اشربه ومعاجین و لعوقات مختلفه بخشیده وقوت شامه را تمیز روائح شموم ولخلخه وسعوط ونفوخ متنوعه گردانیده و درود نامحدود طبیبی که تعدیل سوء مزاج غاو وبغاوت مخالفین دین متین بنقوع ومطبوخ عدالت و شریعت فرموده وتنقیهٔ امتلای مواد کفر وضلالت منکرین ملت مبین به مسهل وملین هدایت و طریقت نموده وصلوة وزاکیات حاذقی را که مسمومان سموم غفلت و شقاوت را تریاق تنبیه و تادیب خلاص گردانیده ومجنونان جنون جهل وبدعت را بمفرح حقیقت و معرفت اصلاح بخشیده حبیبی که جهت طهارت ظاهری اسلامیان بآبزن ونطول ماء مطهر ساخته وبرای نظافت باطنی امتیان عرق عنبر وقرص کافور اخلاق حسنه مقرر داشته شفیقی که الم جان دردمندان الفت را بکماد وضماد عنایت بنهایت تسکین داده ومرهم ذرور شفقت ورافت برریش جنان مجروحان محبت خویش نهاده رشتهٔ جانم صرف فتیلهٔ شمع بزم شریفش باد و دود دردانم خرج بخور محفل منیفش شواد علیه الف الف تحیة والسلام وعلی آله واصحابه الی یوم القیام **امابعد** میگوید خادم الاطباء **محمد اکمل خان** که چون راقم از تعلم کتب درسیه صرف ونحو ومنطق وحکمت فارغ بوده بتعلم کتب طبیه درسیه از موجز تا قانون شیخ الرئیس وشرح فصول بقراط فارغ شده بمطب درخدمت قبلهٔ کونین وکعبهٔ دارین حضرت جد امجد جناب حکیم محمد اعظم خان صاحب

ناظم جهان دام ظله اشتغال نموده ممدوح الیه نسبت باحقر ارشاد فرمودند که بعض نسخ مجربه از قرابادین اعظم باقی مانده واکثر احتیاج
تحریر آنها بر ضمنی در مطب می افتد و در حرف دال بذیل ادویه طریق علاج امراض مختصه هر عضو و امراض غیر مختصه می افتد آن را درج
قرابادین مذکور نموده آید تا در حضر و سفر احتیاج بکتاب دیگر نباشد بکار آید احتیاج کتاب دیگر در امر معالجات نباشد بناءً علیه حسب ارشاد
جناب ممدوح نسخ باقی مانده قرابادین مذکور و طریق هر مرض درج نموده کتاب مذکور را **بقرابادین اعظم و اکمل** موسوم ساختم
در اسرع احیان بتکمیل کتاب مذکور پرداختم وَبِاللهِ التَّوْفِيْقُ وَمِنْهُ الْوُصُوْلُ إِلَى التَّحْقِيْقِ۔

باب الالف

مشتمل بر پنج فصل **فصل اول** در ایارجات **ایارج فیقرا** من تالیف بقراط است و معناه المر النافع و منجم گویند و فتیکه داخل کرده
میشود شحم حنظل و نفع میکند اکثر اقسام صداع را و دماغ و معده را از اخلاط غلیظه پاک گرداند و بفالج ولقوه و استرخای زبان و
وجع المفاصل و قولنج مفید و دفع قی قولنجی نماید و گویند که بگرده ضرر دارد و مصلح او عناب است و ایارج باطریفل منقی دماغ است و
باگلقند منقی معده و حکیم اکمل خانصاحب اکثر باطریفل صغیر یا کشنیزی یا گلقند ممزوج نموده استعمال میفرمودند و منافع بسیار مشاهده می نمودند
صفت آن سنبل الطیب دارچینی عود بلسان حب بلسان سلیخه مصطگی اسارون زعفران از هر یک جزوی صبر سقوطری دو وزن
ادویه شربتی دو درم بعسل و آب دگرم در حالیکه معده ممتلی نبود و بعضی صبر بوزن ادویه میکنند **ایارج کبیر** که تنقیه دماغ کند و جمیع
اوجاع راس را که از صفرا و بلغم و سودا بود نافع و مائل باعتدال منقول از ایضاح **صفت آن** کتیرا یکدرم نمک هندی دونیم درم
گل سرخ زنجبیل هر یک سه درم تخم حنظل سه نیم درم سقمونیا چهار درم هلیله کابلی پنجدرم افتیمون اسطوخودوس هر یک ششدرم هلیله زرد هفت
درم ایارج فیقرا ترید موصوف هر یک ده درم قدر خوراک چهار درم بمای فانید یا ماء السکر **ایارج بارد** نافع است بامراض گرم سر مثل
صداع و دوار و رمد و اوجاع گوش و دندان منقول از ذکائی و معمول **صفت آن** پوست هلیله زرد و ترید موصوف بروغن بادام
چرب کرده بنفشه خشک از هر یک دوازده درم ایارج فیقرا که صبر آن را مغسول کرده باشند ده درم گل سرخ تخم کاسنی از هر یک پنجدرم کتیرا
محمودهٔ مشوی هر یک سه درم و یک ثلث کوفته بیخته در ظرف شیشه نگاه دارند شربتی سه درم بآبی که در آن ترنجبین یا شیرخشت حل کرده باشند
و در بعضی نسخه گل نیلوفر تخم خیارین نیم کوفته اضافه دیده شد و بعضی صبر نصف درم اضافه کرده بعمل می آرند برای اخراج صفرای دماغی
وعلل جگر مفید می افتد **فصل دوم** در اطریفلات **اطریفل کشنیزی** مقوی دماغ و معده و معمول بامراض سر و چشم و گوش
که از صعود ابخره و نزله عارض شود **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه پوست هلیله آمله مساوی کشنیز
خشک مقشر برابر همه ادویه کوفته بیخته بروغن بادام یا روغن گاؤ چرب کرده با سه چند شهد خالص مقوم بسرشند و بعد چهل روز تا یکتوله
بخورند و اگر اجزای مذکوره را بطریق سفوف همراه نبات یا نمک بخورند و یا کوفته در آب شب تر کرده صبح صاف نموده در فصل و مزاج
حار با شربت مناسبه یا نبات بقدر دو توله استعمال کنند نفع بامراض مذکور و رفع قبض نماید و گاهی کشنیز برابر مجموع ادویه

داخل کرده میشود داکثر در سرعت منع بخار موثر ترست و اگر کشنیز مقشر نصف وزن مجموع گیرند یعنی هلیلجات هر یک دو درم و کشنیز پنج درم وروغن بادام شیرین وگل گاؤزبان هر یک نه درم مشک یکماشه کافور سه ماشه زعفران دو ماشه گلاب بقدر مناسب شهد خالص دو چند نبات سفید یک چند اضافه نموده مرتب سازند درین صورت بصداع ودوار وخفقان حار و سوزش دماغ نافع است واین مسمی ست باطریفل کشنیزی مرعفر نوع دیگر که در تقویت دماغ و رفع یبوست و منع بخارات معده معمول **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست هلیله زرد پوست هلیله آمله منقی کشنیز مقشر گل سرخ گاؤزبان هر واحد یک درم مغز تخم کدوی شیرین تخم خشخاش سفید هر یک سه درم مغز بادام ده تولہ قند سفید یا عسل سه چند ادویه **اطریفل سنائی** که تنقیه دماغ بتدریج و سهولت نماید و دافع قبض و نافع ریاح بواسیر و دوامت آن موی راسیاه دارد داکثر بعمل آمده **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله آمله منقی هر یک دو دام سنای مکی یک دام گل سرخ نیم دام کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده بعسل یا نبات مقوم بگلاب که سه چند ادویه بود بسرشند و بعد چهل روز استعمال نمایند خوراک از شش ماشه تا یک نیم تولہ و در نسخه دیگر پوست هلیله کابلی عوض هلیله زرد و گل سرخ و گلاب و نبات مرقوم است و وزن همه مساوی و روغن بادام یا روغن گاؤ نیم وزن ادویه نوشته و برای صداع و شقیقه و دیگر امراض دماغی و معدی مفید **اطریفل ملین معلوم** که صداع مزمن و دیگر امراض دماغی را دور نماید و درد چشم و گوش و اوجاع معده را زائل گرداند تالیف والد حکیم علویخان و صاحب مفتاح التجربات نوشته که این اطریفل را مسمی باطریفل معلوم از ان نموده تا مشتبه باطریفلات دیگر نه گردد و گفته که منقی راس و معده از اخلاط صفراویه غلیظه و نافع علل عین و گوش که بسبب ابخره معده باشد و گرم مزاجان را موافق **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله مقشر تربد موصوف از هر یک ده مثقال بادیان مصطگی اسطوخودوس سقمونیای مشوی ریوند چینی از هر یک پنج مثقال هلیله سیاه ده مثقال کوفته بیخته باسه چند عسل بسرشند شربت دو مثقال تا چهار درم و در نسخه دیگر بجای سقمونیا تربد و پوست هلیله زرد است **اطریفل مسهل** منقی دماغ معمول در صداع مزمن **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله زنگی پوست بلیله آمله بسفایج اسطوخودوس گاؤزبان غاریقون سفید بادیان هر واحد دو مثقال مویز منقی سنای مکی هر یک دو تولہ تربد موصوف یکتوله مغز بادام یکتوله ادویه سائیده بروغن بادام یا روغن گاؤ چرب کرده شهد سه چند بقوام آورده بسرشند خوراک تا دو تولہ بعد نضج بشربت اصول گاهی اضافه نموده میشود زنجبیل نیم درم نیز **اطریفل ملین** که طبع نرم کند و اخلاط از معده و دماغ بسهولت برآرد و مفید صداع و طنین و دوی است و بدوار نافع **صفت آن** پوست هلیله زرد و کابلی پوست بلیله و آمله و هلیله سیاه هر یک سه درم سنای مکی تربد موصوف و گل سرخ هر واحد یک درم زنجبیل نیم درم کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده بسه چند شهد یا قند مقوم بسرشند خوراک تا دو تولہ **اطریفل شاهتره علویخان** که در صداع و دیگر امراض سوداوی بعد تنقیه بکار آید **صفت آن** برگ شاهتره پنجاه ماشه عود صلیب بسفایج صندل سفید تباشیر لاجورد مغسول هر یک چهار ماشه گل سرخ شش ماشه برگ سنا افتیمون هر یک ده ماشه پوست هلیله زرد آمله پوست بلیله هلیله سیاه اسطوخودوس گاؤزبان هر یک سی ماشه تربد سفید شصت ماشه کوفته بیخته بروغن بادام چهل درم چرب کرده در آب این مطبوخ گل کبر گل سرخ کشنیز خشک عنب الثعلب تخم کاسنی گل بنفشه هر یک یکنیم تولہ مویز منقی هشت تولہ مقل ازرق سی ماشه بروغن بادام چرب نموده حل کنند و قند سپید و عسل

سه چند ادویه قوام ساخته بیامیزند شربتی از دو مثقال تا یک توله **اطریفل اسطوخودوس** نافع درد سر و دیگر امراض بلغمی و سوداوی
دماغی و بعد تنقیه اگر صداع باقی باشد باید که چندین ادامت این نماید **صفت آن** پوست هلیله زرد و کابلی هلیله سیاه پوست هلیله
آمله گل سرخ اسطوخودوس بسفایج افتیمون کشنیز مساوی کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده بعسل مقوم بسرشند و بعضی مویز منقی عوض کشمش
داخل میکنند و بعضی هر دو **نوع دیگر** تالیف علویخان که تنقیه اخلاط غلیظه و بلغمیه و سوداویه از بدن و دماغ کند و نافع است از برای صرع
سوداوی و بلغمی و برای لقوه و در صرع معدی معمول **صفت آن** پوست هلیله زرد و کابلی و بلیله و آمله و هلیله سیاه برگ سنا تربد سفید
اسطوخودوس افتیمون بسفایج هر یک پنج مثقال غاریقون سفید مصطگی عود صلیب تخم سیسالیوس حجر ارمنی مغسول هر یک دو نیم مثقال
مویز منقی ده مثقال اول مویز را در گلاب جوشانیده مالیده صاف نموده بعسل سه چند ادویه قوام ساخته و ادویه کوفته بیخته بروغن بادام
سی مثقال چرب نموده بیامیزند شربتی دو مثقال **اطریفل اسطوخودوس** مفید نسیان و صرع و رعشه وغیره و امراض بارد رطب
دماغی و نهایت مقوی دماغ بارد است و حافظه را قوت دهد و بغایت دقوی النفع **صفت آن** عاقرقرحا قرنفل پودینه دشتی جعده
هر واحد یک نیم مثقال عود صلیب زنجبیل اسارون شیطرج هندی ایرسا هر واحد سه مثقال گل بابونه دو مثقال اذخر مکی دارچینی فلفل
سفید دار فلفل مصطگی کندر هر یک سه مثقال پوست هلیله زرد پوست هلیله چینی پوست بلیله ترنج ترکی اسطوخودوس سعد کوفی بادرنجبویه
هر کدام پنج مثقال هلیله سیاه آمله منقی پوست هلیله کابلی هر یک ده مثقال مویز منقی گلقند آفتابی هر یک نه مثقال شهد خالص یک صد و
هشتاد مثقال مویز خسته دور کرده وقت شب در عرق عود قماری و عرق گل سیوتی و عرق صعتر و عرق اذخر هر کدام نیم رطل عرق بهار
نارنج عرق فرنجمشک هر یک یک رطل شب بخیسانند و صبح با گلقند در دیگ بجوشانند تا مهرا شود فرود آورده نگهدارند تا سرد شود پس بمالند و
بفشارند و صاف نموده شهد داخل کرده باز بجوشانند و کف آن گرفته بقوام آرند و ادویه کوفته بیخته بروغن بادام چهل درم چرب کرده بسرشند
و بعد چهل روز استعمال کنند قدر شربت دو مثقال **اطریفل کشنیز** برای اقسام مالیخولیا و تقویت قلب و تلیین طبع معمول **صفت آن**
پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه پوست بلیله آمله مقشر از هر یک چهار درم ابریشم مقرض سه درم شاهتره لاجورد مغسول هر یک دو
درم گل گاؤزبان بادرنجبویه اسطوخودوس بسفایج فستقی هر یک یکدرم برگ سنای مکی کشنیز خشک هر یک بست و چهار درم مصطگی رومی دو درم
عسل سه وزن ادویه سنای مکی را در آب جوشانیده بعسل بقوام آرند و ادویه دیگر کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده اطریفل سازند شربت یکتوله
و در مفتاح وزن اسطوخودوس و بسفایج هر یک دو درم است **اطریفل افتیمون مسهل معمول** در امراض دماغی سوداوی و منقی دماغ
از اخلاط ثلاثه و مستعمل در دوار نیز **صفت آن** نمک هندی دو درم افتیمون غاریقون گاؤزبان بادرنجبویه گل سرخ هر یک پنج درم پوست
هلیله کابلی پوست هلیله زرد هلیله سیاه پوست بلیله آمله مقشر اسطوخودوس بسفایج فستقی تربد سفید هر یک هفت درم ایارج فیقرا ده درم کوفته
بیخته هلیلجات بروغن بادام شیرین چرب کرده بشهد خالص سه چند بسرشند شربتی سه درم تا پنج درم **اطریفل معمول** حکیم شاه محمد جنون
و فساد خون و نزله و صعود ابخره **صفت آن** قرنفل شاهتره الائچی خورد سلیخه مصطگی هر یک سه نیم ماشه گل سرخ اصل السوس مقشر هر یک
نه ماشه هلیله سیاه پوست بلیله آمله مقشر هر یک یک نیم توله پوست هلیله زرد تربد موصوف هر یک سه توله کوفته بیخته بروغن بادام یا گاؤ چرب کرده

با قند سفید یا عسل نیم آثار عالمگیری قوام داده بسرشند خوراک یک توله تا دو توله **اطریفل زمانی** مستعمل در مالیخولیای مراقی و نزله دسته
معده و دماغ از اخلاط ثلاثه و مفید قولنج و صداع و مانع صعود ابخره **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه
گل بنفشه سقمونیای مشوی هریک دو مثقال تربد سفید موصوف کشنیز خشک هریک بست مثقال پوست بلیله آمله مقشر گل سرخ طباشیر
گل نیلوفر هریک پنج مثقال صندل سفید کتیرا هریک سه مثقال روغن بادام شیرین سی مثقال ادویه کوفته بیخته بروغن چرب کرده بدارند
و عناب صد عدد سپستان صد عدد گل بنفشه ده مثقال در آب جوش داده صاف کرده با یک نیم وزن شیره هلیله مربی و یک وزن
عسل کف گرفته بقوام آرند و ادویه بسرشند قدر شربت آن برای اسهال از چهار مثقال تا شش مثقال و بنابر مداومت از یک
مثقال تا دو مثقال و قوت او تا دو سال باقی ماند **اطریفل ملین** تالیف علوی خان منقی دماغ و سینه از بلغم و دافع نزله مزمن
صفت آن عناب انجیر زرد هریک بست دانه اصل السوس زوفای خشک گل بنفشه اسطوخودوس ایرسا بسفایج فستقی فراسیون
هریک دو مثقال و نیم مویز سرخ خسته بیرون کرده بست و پنج مثقال مجموع را در سه چهار یک من تبریزی آب خالص بجوشانند تا
بنصف رسد بپالایند و عسل سفید مصفی یک صد و پنجاه مثقال داخل کرده بقوام آورند پس پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله
سیاه پوست بلیله آمله اسطوخودوس کشنیز خشک مقشر هریک پنج مثقال رازیانه انیسون مصطگی حب بلسان هریک دو نیم مثقال غاریقون
سفید سه مثقال فلفل سیاه نیم مثقال تخم خشخاش سفید دو مثقال و نیم روغن بادام شیرین دوازده مثقال و نیم ادویه را کوفته بیخته
بروغن بادام چرب نموده بعسل مذکور بسرشند شربتی از یک مثقال تا سه مثقال با آب نیمگرم **اطریفل مقوی دماغ** نافع نزله و آلات
صدر و ملین آن **صفت آن** پوست هلیله زرد و کابلی پوست بلیله آمله کشنیز مقشر مغز بادام هریک یک توله تخم خشخاش تخم
کاهو دارچینی اسطوخودوس هریک شش ماشه ادویه سوای خشخاش و کاهو و مغز بادام کوفته بیخته و مغزیات را علیحده صلایه کرده
آمیخته نگهدارند پس بگیرند بنفشه بیخ بادیان اصل السوس گاوزبان هر واحد دو مثقال عناب پانزده دانه سپستان هفتده دانه
اسطوخودوس دو درم زوفای خشک عود غرقی سنبل الطیب هریک یک درم بیخ سوسن پرسیاوشان هریک یکمثقال انجیر زرد
هفت عدد مویز منقی چهار توله این ادویه را در سه پاو آب بجوشانند هرگاه سوم حصه بماند مالیده صاف کرده با نیم آثار قند آمیخته
بقوام آرند و ادویه کوفته بیخته نگاهداشته را آمیخته معجون سازند خوراک یکتوله برنهار خورند و از ترشی و بادی پرهیزند **اطریفل بادیان**
نافع امراض عین است و هرکه برین اداومت نماید از ضعف بصارت در امان ماند **صفت آن** پوست هلیله زرد و کابلی پوست بلیله
آمله کشنیز مقشر گل سرخ صعتر فارسی هریک یکتوله بادیان هفت توله یعنی بچند همه ادویه و در نسخه مفتاح دو چند همه ادویه است
کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده بسه چند عسل یا شکر مقوم بسرشند خوراک دو توله و اگر روغن بادام نباشد دو توله مغز بادام اندازند
اطریفل کثیر المنافع مقوی بصر خاصه مشائخین و مبرودین به نسخه اسحاق بن عمران و او گفته که این نگاه میدارد صحت را مثل
نگهداشتن تریاق نافع است برای ریاح بواسیر وغیره بادها و انواع اوجاع معده و مسخن معده و معین بر هضم و محسن لون و دافع
تخمه و سوء هضم و مقوی جگر و دافع صلابت و مفتح سده آن و مزید باه و دافع نزلات وغیره علل دماغی باید که گرم مزاج که

بعارضه نزلات و امراض چشم مبتلا باشد در ایام سرما چهل روز بدین طور مداومت نماید تا هفته بقدر شربت این را وقت خواب خورده باشند و
روز هشتم ربع درم محموده مشوی در دو شربت آن آمیخته بوقت صبح خورده باز سه روز صرف یک شربت بدستور خورده باز در دو شربت
ربع درم محموده آمیخته بخورد و همین طور تا چهل روز بعمل آرد و اگر بعد از تنقیه و مسهلات دیگر این دوا را استعمال نماید احتیاج امتزاج
محموده دران نیست و بارد مزاج در هر موسم بدستور بخورد بغایت مجرب است **صفت آن** هلیله هندی بلیله کابلی آمله
بلیله هر یک هفت درم زنجبیل دارچینی دار فلفل خولنجان سنبل الطیب ساذج سلیخه قاقله صغار و کبار شقاقل قرنفل شیطرج لسان
العصافیر بهمن سرخ بهمن سفید از هر یک دو درم تخم خشخاش سفید کنجد مقشر مربا یاسمین از هر یک سه درم مغز بادام شیرین و تلخ
از هر یک نیم مثقال جوز بوا بادیان شبت انیسون مصطگی از هر یک دو درم شاهسفرم پودینه خشک از هر یک یکنیم مثقال تربد
مقشر مجوف سه مثقال قند سفید نه توله روغن بادام هفت درم شهد سفید خالص سه چند همه ادویه باید که ادویه را جدا جدا کوفته بیخته وزن
نماید پس یکجا کرده بروغن چرب ساخته قند سوده آمیزند و بشهد کف گرفته و بقوام آورده آمیزند و تا هفته استعمال آن ممنوع و بعد چهل
روز بهتر است قدر شربت از دو درم تا دو مثقال **اطریفل کشنیز** که در دفع خفقان حار و منع بخار معده و مراق و تقویت دماغ و معده
و دل نافع **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه پوست بلیله آمله غنچه گل سرخ تخم خشخاش گل گاوزبان هر
یک دو توله کشنیز خشک مقشر برابر همه کوفته بیخته قند سفید دو چند ترنجبین یک چند بقوام آورده مشک یک نیم ماشه زعفران دو
ماشه بگلاب سوده اضافه کنند و با عرق گاوزبان هر صبح بخورند **اطریفل کبیر** جهت تقویت دماغ و معده و قوت باه و بواسیر
مجرب **صفت آن** هلیله سیاه پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله منقی فلفل دار فلفل هر یک پنج درم و نیم زنجبیل بسباسه بوزیدان
شیطرج هندی شقاقل مصری تودری سرخ و زرد لسان العصافیر مغز حب قلقل کنجد مقشر خشخاش سفید هر یک دو نیم درم
بهمنین هر یک پنج درم کوفته بیخته بروغن بادام یا گاو چرب نموده با ترنجبین خراسانی هشت دام عسل سفید سه پاؤ بقوام آرند شربت
از دو درم تا چهار درم و شیخ الرئیس مصطگی کبابه و دارچینی هر یک ربع وزن هلیلجات افزوده و شیخ داؤد انطاکی این زیادت را پسندیده
اطریفل اکبر که در فوائد زیاده از اطریفل کبیر است دافع استرخا و رطوبت است و هاضم طعام و مانع صعود بخار از معده بدماغ و مقوی
و مسخن معده و امعا و مثانه و مصفی ذهن و رافع نسیان و معین قوت باه و اداامت آن مانع سرعت پیری و دافع بواسیر ریحی و ریاح بدن
و محرور المزاج بجز افضل سرما استعمال نکند **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله مغز بادام مغز چلغوزه
فلفل سیاه دار فلفل هر یک شش درم زنجبیل شیطرج لسان العصافیر ساذج هندی کنجد مقشر مغز حب قلقل بهمنین تودریین شقاقل
بوزیدان تخم خشخاش گلسرخ بسباسه گاوزبان دانه قاقلین دارچینی قرنفل هر واحد دو درم عسل دو چند شکر طبرزد یکچند بدستور مقرر مرتب سازند
و نوشته اند که بعد سه ماه استعمال کنند و بعضی درین یکدرم عود غرقی نیز افزوده اند **اطریفل قنبیلی** که حب القرع و دیگر اقسام دیدان بکشد و
تنقیه مواد غلیظه از معده و سائر بدن نماید و امراض بلغمی و اوجاع مفاصل را نافع بود **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست هلیله زرد
هلیله سیاه پوست بلیله آمله منقی از هر یک یک توله قنبیل چهار ده ماشه برنگ کابلی مقشر بست ماشه تربد سفید مدبر شش ماشه حب السلاطین مدبر

سه ماشه قسط تلخ ریوند چینی سورنجان لسان العصافیر تلخ از هریک پنجاشه ترمس شامی افسنتین رومی درمنه ترکی افتیمون خردل
نمک نفطی تخم حنظل سعد کوفی راسن شیح ارمنی پلاس پاپڑه وبرگ سنای مکی هریک چهار ماشه زیره کرمانی زنجبیل انیسون مصطگی گلسرخ
ازهریک سه ماشه کتیرا رب السوس ازهریک دو ماشه ادویه کوفته بیخته بروغن بادام شیرین چرب نموده باسه وزن ادویه عسل مصفی
بقوام آورده بسرشند شربتی از دو مثقال تا چهار مثقال وبعضے کیلدار و جوز دقلقل ونمک هندی هریک پنجاشه عوض هلیلجات کرده معجون
سازند **اطریفل مقل ملین** نافع بواسیر وملین طبع **صفت آن** پوست هلیله زرد وکابلی پوست بلیله آمله هریک ده درم کوفته بیخته
بروغن بادام یا ماده گاؤ چرب نموده مویز منقی پنجدرم مقل سی درم مقل را درآب گندنا حل کنند وسه چند عسل مقوم ادویه بسرشند وگاهی
بن مویز هم ساخته شده واگر آب گندنا بهم نرسد بجای او آب ککروندہ بگیرند که انفع ازان است **نوع دیگر** که معمول است هرچند کهنه گردد
درحبس خون بواسیر انفع گردد **صفت آن** پوست هلیله زرد وکابلی وهلیله سیاه آمله مقشر بلیله ازهریک نیم توله مویز منقی دو توله مقل
یکنیم توله آب گندنا یک پاؤ عسل سفید سه برابر ادویه روغن بادام شیرین دو توله وبعد از چهل روز استعمال نمایند **اطریفل مقل ممسک**
که حابس خون بواسیر است **صفت آن** پوست هلیله زرد وکابلی هلیله سیاه پوست بلیله این همه در روغن زرد بریان کرده آمله منقے
کشنیز مقشر مقل ازرق در روغن زرد گداخته حل کرده صاف نموده ازهریک سه درم حضض غنچه انار هریک دو درم تخم حماض بریان دم
الاخوین طباشیر هریک یکدرم بدوچند قند سپید ویک چند شربت حب الآس بقوام آرند خوراک تا یک توله **نوع دیگر** که در قطع خون بواسیر
مجرب **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله هریک ده مثقال کهربا بسد صدف سوخته شاخ گاؤ کوهی سوخته هریک پنجمثقال
زاج سفید نانخواه هریک دو مثقال مقل ازرق بست مثقال مقل درآب گندنای سبز حل کرده باقی ادویه کوفته بیخته با هفتاد و پنج مثقال شهد
خالص کف گرفته معجون سازند شربتی دو مثقال **اطریفل صغیر** که در ریح البواسیر معمول **صفت آن** سوای کشنیز اجزای اطریفل
کشنیزی گرفته بدستور مرتب سازند خوراک از دو مثقال تا شش مثقال **اطریفل کشمشی** برای سرعت انزال وکشادگی مجرای بول ومنی
نافع **صفت آن** پوست هلیله زرد هلیله سیاه پوست بلیله آمله هریک دو درم کشنیز خشک چهار درم کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده
کشمش دوازده درم سوده نبات سفید بست چهار درم بقوام آرند شربتی سه درم **اطریفل غدودی** جهت خنازیر **صفت آن** هلیله سیاه
پانزده درم پوست بلیله آمله تربد هریک هفت درم افتیمون ده درم بسفائج اسطوخودوس غدد خشک گلوی گوسپند هریک پنجدرم سنای مکی
چهار درم غاریقون زرنباد شیطرج نوشادر هریک سه درم انیسون قرفه سنبل الطیب قرنفل خیربوا جوزبوا مصطگی هریک دو درم کوفته بیخته
بروغن گاؤ یا بادام چرب کرده بعسل مصفی سه وزن ادویه بسرشند شربت پنجدرم ودر نسخه دیگر بلیله آمله تربد هریک پنجدرم بسفائج اسطوخودوس
سنای مکی هریک هفت درم است باقی بدستور سابق وهمین معمول **اطریفل عرق مدنی** اگر مریض چهل روز بخورد شفا یابد **صفت**
آن پوست هلیله زرد وکابلی وبلیله هلیله سیاه آمله تربد موصوف زنجبیل قنبیل هریک دو نیم مثقال کوفته بیخته بروغن بادام یا بروغن گاؤ
چرب نموده بعسل مصفی سه چند ادویه بسرشند شربت سه مثقال **اطریفل سنا** مجرب از برای کلف وسعفه **صفت آن** ریوند خطائی
پنج مثقال پوست بلیله آمله هریک ده مثقال پوست هلیله زرد سنای مکی هریک پانزده مثقال کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده باشهد

خالص سه وزن ادویه معجون سازند **اطریفل شاهتره** که مداومت آن نافع جرب است **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله زنگی پوست بلیله آمله منقی گل سرخ افتیمون صندل بگلاب سوده کشنیز مقشر قصب الذریره هریک دو درم مغز تخم کدوی شیرین چهار درم برگ شاهتره ده درم کوفته بیخته بروغن گاو چرب کرده به سه وزن شکر مقوم بسرشند خوراک تا دو توله **نوع دیگر** به نسخه متعارف جهت جرب و حکه و آبله فرنگ **صفت آن** پوست هلیله زرد چهل درم پوست هلیله کابلی سی درم پوست بلیله آمله منقی هر یک بست درم سنای مکی ده درم گل سرخ شش درم شاهتره پنجاه درم کوفته بیخته با مویز منقی مدقوق بسرشند و در نسخه که بجذام و خود هم معمول وزن سنا بست درم و شاهتره سی درم و عوض گل سرخ و مویز منقی ریوند چینی هریک دو درم و گاهی بنابر غرض اسهال چهار درم و کشمش و روغن بادام است خوراک از چهار درم تا پنجدرم باقی بدستور و در نسخه مجربی وزن هلیلجات مع هلیله سیاه هریک بست درم ریوند چینی چوب گز هریک دو درم عوض گل سرخ است و بجای مویز منقی کشمش یک پاو عسل دو وزن و با طبیخ عناب یا عرق شاهتره نیز استعمال نمودن و در نسخه دیگر وزن سنا هشتی درم و آمله و هلیله سیاه هریک ده درم ریوند چینی چوب کدر یعنی کیوڑه هریک دو درم بجای گل سرخ مرقوم است و نوشته که ادویه بروغن بادام چرب کرده با کشمش مدقوق بسرشند خوراک از دو درم تا چهار درم مع طبیخ عناب **اطریفل شاهتره** از برای حکه و سعفه مجرب **صفت آن** ریوند خطائی پنج مثقال پوست بلیله آمله شاهتره هریک ده مثقال پوست هلیله زرد سنای مکی هریک پانزده مثقال کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده با شهد خالص سه وزن ادویه معجون سازند **اطریفل حکیم علی** جهت برص و بهق و نمش **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله منقی افتیمون هر واحد پنجدرم عاقرقرحا شیطرج هندی هر واحد دو درم دارفلفل قرنفل هر واحد چهار درم اجزا را کوفته بیخته به شهد سه وزن ادویه بسرشند شربت از دو درم تا سه درم است

فصل سوم در انوشدارو

انوشداروی ساده مقوی معده و اعضای رئیسه **صفت آن** گل سرخ شش درم سعد کوفی پنجدرم قرنفل مصطگی اسارون سنبل الطیب هریک سه درم قاقله صغار و کبار زرنب بسباسه جوزبوا دارچینی قرفه زعفران هریک دو درم آمله منقی یک رطل قند سفید و عسل بالمناصفه صد و هشتاد مثقال آمله را در شیر یک شبانه روز خیسانیده پس بآب بشویند و در سه رطل آب بجوشانند تا مهرا شود از پشت غربال بیرون کنند و با قند و عسل صاف بقوام آرند و ادویه را کوفته بیخته بآن بسرشند و اگر آمله نیم رطل کنند لذیذتر میشود و صاحب قرابادین قادری بجای آمله سفرجل داخل کرده و احقر یکبار امرود عوض آمله داخل نموده طیار ساخته بودم برای قی دوری و تقویت معده فائده کثیر بخشیده بود و هرگاه قبض زیاده منظور نشد مربای آمله سائیده بجای آمله انداختم و در فوائد نظیر یافتم و گاهی زرشک سه درم بهمنین طباشیر صندل سفید بگلاب سوده پوست ترنج عود سانج هریک یک درم زرنباد پنجدرم شربت انار شیرین ربع رطل قند سه چند مربای آمله هسته دور کرده نیم رطل عوض شهد و آمله نمودم وزن مصطگی یکدرم گرفته و از زرشک شیره در گلاب برآورده صاف کرده داخل ساختم در تقویت باضمه و اعضای رئیسه نفع دیدم **نوع دیگر** که مسمی بنوشداروی جدواری است و در تقویت قلب و معده و جگر مفید و فائق است **صفت آن** آمله ده توله در شیر پرورده پارچه بیز نموده بگلاب نیم سیر قند سفید یک رطل بقوام آورده سنبل الطیب گل سرخ هریک نیم توله سعد کوفی جدوار انفجی مصطگی دانه الائچی خورد هریک یک درم طباشیر پوست ترنج هریک چهار نیم ماشه تخم کاسنی خرفه مقشر زرشک منقی هریک هفت ماشه

نشک درقدری گلاب برآورده داخل نمایند واگر خواهند قدری عنبر و زعفران و مشک هم افزایند **نوع دیگر انوشداروی** ساده از تالیف
والد حکیم علوی خان صاحب مقوی معده وآلات غذا است وگوارنده طعام ولینت بواسیر وغیر آن را نافع است **صفت آن**
آمله منقی بست و یک مثقال طباشیر سفید کشنیز خشک پوست بیرون پسته از هر یک سه مثقال غنچه گل سرخ پنجمثقال سعد کوفی سه
و نیم مثقال قرنفل مصطکی اسارون سنبل الطیب از هر یک سه درم قاقله صغار قاقله کبار زرنب لباسه جوز بوا قرفه زعفران پوست
زرد اترج بابونه از هر یک دو درم ادویه کوفته بیخته با عسل و نبات بالمناصفه سه وزن ادویه بطریق مقرر بسرشند شربتی از یک مثقال
تا دو مثقال و در نسخه دیگر عود هندی گاوزبان از هر یک سه درم نیز داخل است **انوشداروی لولوی** جهت تقویت قلب
و دماغ بینظیر است منقول از مفتاح المجربات **صفت آن** عنبر اشهب یک مثقال سعد کوفی زرنب هیل اسارون درونج
عقربی سنبل الطیب بهمنین قرنفل مروارید ناسفته ورق نقره هر یک یک مثقال صندل سفید طباشیر پوست ترنج مصطکی هر یک
سه مثقال گل سرخ کشنیز مقشر هر یک پنجمثقال شیر آمله شصت مثقال شربت فواکه چهل مثقال قند و عسل بالمناصفه سه وزن ادویه
و بعضی پوست بیرون پسته سه مثقال افزوده اند **نوع دیگر** موافق مزاج حار هاضم و مشهی و مقوی معده مجرب معمول راقم
صفت آن گل سرخ مروارید بسد سنگ یشب کهربا طباشیر ساذج هندی فادزهر پوست بیرون پسته گل ارمنی ابریشم مقرض
صندل سفید هر یک سه ماشه سعد کوفی دانه هیل زرشک بهدانه هر یک هفت ماشه تخم خرفه چهار ماشه زعفران یک ماشه ورق نقره
ورق طلا هر یک دو ماشه آمله منقی شش و نیم توله نبات سفید سه ماشه هر یک نیم پاو اول آنکه را در شیر بز یک شبانه روز تر نمایند پس آب
بشویند و با یک رطل آب بجوشانند تا که مهرا شود بعده از پارچه گذرانند که تمام لب آن مستخرج گردد پس بقوام آرند و ادویه کوفته بیخته بسرشند
و در ظرف چینی بدارند خوراک شش ماشه بعد طعام و قبل از آن **انوشداروی لولوی** از اختراع حکیم علوی خان صاحب که برای
محمد شاه ساخته بودند بنهایت مقوی اعضای رئیسه از برای خفقان جمیع اقسام مالیخولیا خصوص مراقی و از برای ضعف دماغ
و معده و کبد و احشا نافع و بوی دهان خوش کند و فرح آرد و مشهی و مبهی است و روشنائی چشم بیفزاید و منافع بسیار دارد و مجرب است
صفت آن غنچه گل سرخ چهار مثقال سعد کوفی سنبل الطیب از هر یک سه مثقال مروارید ناسفته یشب کافوری یاقوت رمانی
عقیق یمانی بسد محرق مغسول مرجان قرنفل زمرد کهنه لعل بدخشی فادزهر معدنی عنبر اشهب ورق طلا محلول ورق نقره محلول کهربا شمعی
درونج عقربی پوست بیرون پسته ابریشم مقرض گل گاوزبان زعفران فقاح اذخر خولنجان زرنباد اسارون لباسه هر یک یکمثقال
پوست زرد اترج بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل مصری دارچینی طباشیر سفید فرنجمشک صندل سفید ساذج هندی گل ارمنی مغسول
گل داغستانی دانه هیل بادرنجبویه از هر یک یک نیم مثقال عنبر اشهب مشک تبتی از هر یک نیم مثقال شیر آمله منقی شصت و
پنج مثقال زرشک منقی هفت مثقال آمله و زرشک را یک شبانه روز در آب جدا جدا بخیسانند و باید که مقدار آب سه رطل باشد پس
بجوشانند تا سه رطل آب بماند فرود آورده نیکو بمالند و بپالایند پس فانید سنجری نبات سفید رب شیرین رب مرو از هر یک نصف وزن
اجزا عسل مصفی بوزن اجزا بگلاب حل کرده بآتش ملائم بجوشانند و کف آن گرفته چون دیگر کف نیاورد در آمله مطبوخ داخل کرده بقوام آرند و ادو

بدستور مقرر بآن لبسرشند و در ظرف چینی نگاه دارند شربتی از یک مثقال تا دو مثقال **نوع دیگر** معمول حکیم بقاخان جهت تقویت اعضا
رئیسه معده و هضم طعام و برانگیختن باه و اشتها از مجربات است **صفت آن** جدوار خطائی عنبر اشهب مشک خالص هر یک
یک درم مروارید ناسفته یشب کهربا مرجان سانج هندی زرنباد زرنب دانه هیل مصطگی عود خام اسارون دارچینی بهمنین صندل
سفید بسباسه جوزبوا سنبل الطیب بادرنجبویه مشکطرامشیع هر یک دو درم ابریشم مقرض گل گاوزبان کشنیز خشک هر یک سه درم گلسرخ
سعد کوفی هر یک چهار درم گل نیلوفر زرشک منقے طباشیر سفید زعفران هر واحد پنجدرم ورق نقره صد عدد آمله منقے پنجاه عدد شهد خالص
قند سفید بالمناصفه سه وزن ادویه بدستور مرتب سازند **انوشدارو لولوی دیگر** تالیف عمدة الاطبا حکیم محمد رضا ولد حکیم سلیمان
صفت آن ورق گل سرخ شش درم سعد کوفی چهار درم قرنفل مصطگی قاقله کبار اسارون شامی دانه هیل بوا از هر یک دو درم
بسباسه قرفه جوزبوا سنبل الطیب زرنبا گل مختوم بسد محرق رازیانه پوست بیرون پسته از هر یک یک درم و نیم زعفران سانج هندی
طباشیر سفید مروارید ناسفته کشنیز خشک مقشر ابریشم مقرض پوست زرد اترج گل گاوزبان بادرنجبویه از هر یک دو درم و نیم عنبر اشهب
ورق نقره از هر یک دو درم مشک خالص ورق طلا از هر یک یک درم شیر آمله منقے یک رطل آب سیب شیرین پنجاه مثقال عسل مصفے
قند سفید بالمساوات سه وزن ادویه بدستور مرتب سازند شربتی یک مثقال پیش از طعام و بعد از طعام توان خورد **انوشدارو**
لولوی از مجربات حکیم احمد ولد حکیم سلیمان تبصر فیکه علویخان صاحب درین نسخه نموده و تجربه کرده نافع آمده است **صفت آن**
مروارید ناسفته بسد یشب سبز سعد کوفی مصطگی رومی اذخر مکی طباشیر سفید تخم خرفه مقشر سانج هندی طین ارمنی سنبل الطیب ابریشم
مقرض ورق گل سرخ از هر یک دو مثقال عود قماری خام سه مثقال و نیم زعفران یک مثقال ورق طلا ورق نقره عنبر اشهب از هر یک
نیم مثقال شیر آمله سی مثقال قند سفید عسل مصفے بالمناصفه بقدر ضرورت اول مرتبه آمله را در شیر بخیسانند یک شبانه روز پس بآب گرم
بشویند و بآب خالص بجوشانند تا مهرا شود و از بالایش بگزارند و قند و عسل را داخل کرده بقوام آرند و ادویه را کوفته بیخته بآن معجون
سازند و در نسخه دیگر وزن عنبر اشهب یک مثقال است وزن قند و عسل سه وزن مجموع ادویه و قلمی نموده که آمله را بعد از شستن بآب گرم
باگلاب بجوشانند تا مهرا شود و از بالایش بگذارند و با عسل و قند بقوام آرند و ادویه را بدستور مقرر بآن لبسرشند **نوع دیگر** که حکیم مومن
از بیاض مجربات نواب حکیم محمد باقر نقل کرده و قلمی نموده که بهترین نسخهای انوشدارو لولوی است و مکرر تجربه رسیده بجهت تقویت اعضای
رئیسه ضعف معده و بدن و نقاهت و برانگیختن اشتها **صفت آن** طباشیر سفید ابریشم مقرض مصطگی زعفران سنبل الطیب مروارید
ناسفته کهربا گل سرخ از هر یک سه مثقال یاقوت رمانی ریوند خطائی اسارون سعد کوفی عود هندی اذخر مکی صندل سفید پوست زرد
اترج سانج هندی بسد یشب سبز تخم بادرنجبویه درونج عقربی دانه هیل زرشک عنبر اشهب ورق طلا ورق نقره از هر یک دو مثقال
مشک ترکی یک مثقال شیر آمله منقے نود مثقال آمله را بگلاب نود مثقال و آب باران پنج رطل بجوشانند تا مهرا شود از زیر دیزن بگذرانند
و با یک نیم وزن ادویه قند سفید و مثل آن عسل سفید مصفے بقوام آرند و ادویه را بدستور مقرر بآن معجون سازند و در نسخه دیگر حکیم محمد باقر موسوی
که معمول حکیم محمد حسین ولد مشار الیه بود وزن عنبر اشهب سه مثقال و مشک خطائی دو مثقال و آمله منقے شصت مثقال و بجای بسد تخم

بادرنجبویه مرجان وبادرنجبویه است وصندل سفید مطروح وباقی ادویه بدستور ونوشته که آمله را بگلاب وعرق بیدمشک بجوشانند وآن نشیت
غربال بپالایند وقند وعسل داخل کنند وبعد ازان عنبر را دران حل کنند وبعده مشک وزعفران وبعد ازین ورقها پس باقی اجزا را داخل
نمایند **نوع دیگر** که نسخه بار دست تالیف حکیم موصوف ومعمول ولد معزی الیه است **صفت آن** ابریشم مقرض طباشیر گل
گاؤزبان گل سرخ مروارید ناسفته عنبر اشهب ورق طلا ورق نقره کهربای شمعی صندل سفید زرشک منقی از هریک سه مثقال
یشب سبز مرجان قرمزی ریوند چینی از هریک دو مثقال یاقوت رمانی زعفران تخم بادرنجبویه سنبل الطیب مصطگی از هریک یک مثقال
اسارون سعد کوفی دانه هیل درونج عقربی پوست زرد اترج اذخر مکی ساذج هندی از هریک یک نیم مثقال عود هندی غرقی یک مثقال
آمله منقی شصت مثقال به نبات وقند وعسل از هریک مجموع اجزا مرتب نمایند شربتے یک مثقال تا دو درم نافع باد **نوع دیگر** از
تصرفات حکیم معتمد الملوک سید علویخان اعضای رئیسه ومعده را قوت دهد ونور چشم را بیفزاید ومانع انصباب مواد ست بمعده وامعا
وحافظ اخلاط از تعفن واختلاط سودا بروح وغلبه سودا ومقوی باه ومجفف رطوبات معده وامعا ودماغ واعصاب و هاضم ومشهی
طعام است وبوی دهان خوش کند وفرح وسرور آورد وضعف دماغ ومالیخولیا وسائر امراض سوداوی را دافع است ومنافع بسیار دارد
مجرب است **صفت آن** غنچه گل سرخ منزوع الاقماع چهار مثقال مروارید ناسفته یشب سبز بسد محرق مغسول کهربای شمعی
از هریک دو مثقال طباشیر سفید ساذج هندی پوست بیرون پسته پوست زرد اترج فادزهر معدنی خطائی گل ارمنی مغسول گل داغستانی
ابریشم مقرض صندل سفید بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل مصری خولنجان از هریک سه مثقال سعد کوفی هیل بوا سنبل الطیب نبات زرد از هریک
یک مثقال ونیم زرشک منقی هفت مثقال تخم خرفه مقشر چهار مثقال عنبر اشهب طلای محلول از هریک نیم مثقال زعفران ورق نقره
محلول از هریک یک مثقال شیر آمله منقی هفتاد وپنج مثقال فانید سنجری عسل سفید مصفی خوشبو نبات سفید سه وزن ادویه یعنی از هریک
بوزن مجموع ادویه آمله را یک شبانه روز در شیر گاو بخیسانند وپس بشویند نیکو وآن را با زرشک منقی در نه رطل آب خالص بجوشانند تا بسه رطل
برسد پس بپالایند وفانید وعسل ونبات را بگلاب حل کرده بآتش ملایم بجوشانند وکف آن را بگیرند وچون دیگر کف نیاورد وصاف نمود
در مطبوخ آمله داخل کرده بقوام آورند وادویه را بآن دستور مقرر سرشته معجون سازند شربتے از یک مثقال تا دو مثقال **نوع دیگر**
انوشدارو لولوی یاقوتی نیز از اختراع آن مرحوم **صفت آن** مروارید ناسفته یاقوت رمانی یشب کافوری عقیق یمانی
بسد محرق مرجان قرمزی زمرد کهنه فادزهر معدنی خطائی ورق طلا ورق نقره عنبر اشهب کهربا فقاح اذخر از هریک چهار دانگ سنبل الطیب
ورق گل سرخ سعد کوفی پوست بیرون پسته پوست زرد اترج طباشیر سفید صندل سفید گل مختوم گل ارمنی ابریشم مقرض ساذج هندی دانه
هیل از هریک یک مثقال شیر آمله منقی بست مثقال آب امرود آب شیرین از هریک چهل مثقال نبات سفید عسل مصفی از هریک پنجاه
مثقال دستور ساختنش آنکه شیر آمله را در یک رطل گلاب بپزند تا مهرا شود پس بمالند بپالایند وثفلش را دور کنند وآب امرود وآب به و
نبات وعسل قدری آب خالص داخل کرده بجوشانند وکف آن را بگیرند ودر آمله مطبوخ داخل کرده بقوام آورند وجواهر وفادزهر وکهربا
را بگلاب حلایه کرده ذهب وفضه را حل کرده سایر ادویه را کوفته بیخته بآن بسرشند ومعجون سازند شربتے از دو درم تا بسه درم

نوع دیگر مقوی معدہ و قلب و جہت دوار معمول **صفت آن** عنبر اشہب یک مثقال اسارون سعد کوفی سنبل الطیب بہمنین
عود خام پوست بیرون پستہ پوست ترنج ہلیلہ کابلی زرنباد قرنفل دانہ الائچی خرد مصطگی دارچینی مشک طرامشیع ہر یک دو مثقال گل
سرخ ہلیلہ سیاہ زعفران اسطوخودوس ابریشم مقرض مروارید ناسفتہ ہر یک سہ مثقال زرشک منقی پنجمثقال آملہ منقے بشیر پروردہ
چہل مثقال ورق نقرہ صد عدد شہد خالص قند سفید بالمناصفہ سہ چند ادویہ بدستور مقرری طیاری ساختہ بعمل آرند در مفتاح المجربات
وزن گل سرخ ہلیلہ سیاہ ہر یک دو مثقال مصطگی رومی سہ مثقال ست باقی بدستور **نوع دیگر** تالیف حکیم علوی خان مقوی اعضای
رئیسہ و معدہ و مصلح مزاج سوداوی **صفت آن** آملہ پروردہ سی مثقال زرنباد ساردن دانہ ہیل جوز بوا البسباسہ زعفران ہر یک
ہفت ماشہ تخم خرفہ چہاردہ ماشہ گل سرخ بست و یک ماشہ سعد کوفی پنجماشہ گل گاؤزبان نہ ماشہ مروارید ناسفتہ چہار و نیم ماشہ بقند سفید
سہ چند قوام ساختہ آمیزند شربتے دو درم **نوع دیگر** تالیف حکیم ذکاء اللہ خان کہ باکثر امزجہ موافق در اسہال و غیر اسہال بعمل می آید
صفت آن شیر آملہ منقے دہ مثقال با قند سفید دو چند و شربت زرشک یک چند گلاب نیم سیر بقوام آوردہ عود ہندی پوست
بیرون پستہ مصطگی رومی ہر یک سہ نیم ماشہ گل سرخ گل گاؤزبان پوست ترنج طباشیر کہربای شمعی یشب سفید ہر یک چہار
نیم ماشہ تخم خرفہ مقشر ہفت ماشہ مروارید ناسفتہ یک مثقال صندل سفید بگلاب سودہ سہ نیم ماشہ آب سماق آب لیموی
کاغذی ہر یک پنج درم عنبر اشہب یا دکم دو ماشہ ورق نقرہ چہار نیم ماشہ بطریق معمول مرتب سازند و در ظرف چینی نگاہدارند شربتے
از سہ درم تا چہار درم با بدرقہ مناسب بعمل آرند **انوشدارو ی مقوی جگر** معمول در استسقاء و سوء القنیہ
صفت آن گل سرخ سعد کوفی فلفل قرنفل اسارون حب بلسان سنبل الطیب یوند مصطگی زرنب لبسباسہ زرنباد جوز بوا زنجبیل
ساذج اذخر ہر یک دو مثقال گل غافث دو درم دارچینی سہ مثقال فود یک درم آملہ ہشت درم کوفتہ بیختہ بروغن بلسان چرب کردہ
بوزن اجزا گلقند و دو وزن عسل بدستور بسرشند شربت دو درم **انوشدارو ی قابض** نافع اسہال معدی و معوی و زلق الامعا
و دافع سوء ہضم و مکرر بعمل آمدہ **صفت آن** سعد کوفی دو نیم تولہ پوست بیرون پستہ زرشک بہدانہ اسارون صندل سفید بگلاب سودہ
تخم خرفہ مقشر گاؤزبان کشنیز خشک مقشر طباشیر قرنفل ہر واحد یک نیم تولہ گل سرخ مصطگی ہر یک سہ تولہ دارچینی سنبل الطیب تب
قاقلہ صغار اشنہ مشک خالص عفران عنبر اشہب گلنار فارسی اقاقیا ہر یک یک تولہ صدف سوختہ ساذج ہندی فرنجمشک ل منغزبیل
صمغ عربی نشاستہ دانہ مویز ہر یک یک نیم تولہ آملہ منقے چہل تولہ لبسد یک نیم تولہ جوز بوا البسباسہ ہر یک دو ماشہ قاقلہ کبار سہ ماشہ عسل سفید
نیم آثار گلاب خوشبو یک شیشہ نبات سفید یک نیم آثار **فصل چہارم در انکبابات** - **انکباب** نافع صداع حار و
سرسام گرم و بیخوابی **صفت آن** جرادہ کدو تخم کاہو بنفشہ گل سرخ شعیر مقشر شاخہای خطمی برگ گل نیلوفر برگ بید تراشہ بادیگر
تخم تورک کاہوی سبز کاسنی تازہ برگ خرفہ کشنیز سبز گل بستان افروز شاہسفرم پوست خشخاش و تخم آن ہر چہ بہم رسد بقدر حاجت
گرفتہ در آب جوش دادہ قدری روغن گل یا روغن بنفشہ یا روغن نیلوفر آمیختہ انکباب نمایند **انکباب** کہ دوار بارد و ریحی را بعد تنقیہ مفید
صفت آن بابونہ برنجاسف برگ غار اکلیل تخم شبت جوشاندہ بر بخار آن سرنگون دارند **ایضاً** مفید امراض

دماغی بارد مثل نقوہ بعد تنقیہ عام وخاص وبعد استعمال غراغر وعطوسات جہت تلطیف وتحلیل بقایای فضول دماغی واعصاب ودرد
گوش کہ از سردی باشد برای تحلیل سواد باقی بعد تنقیہ بعمل می آید **صفت آن** اکلیل الملک بابونہ حلبہ تمام زوفا خشک اسطوخودوس
افسنتین اذخر بیخ بادیان بیخ کرفس پوست تربج برگ ریحان برگ سداب عاقرقرحا حب الغار عشبہ مغربی برگ غار حرمل صعتر فارسی
برنجاسف نانخواہ درمنہ مرزنجوش قیصوم پرسیاوشان تخم شبت حاشا فودنج شیح ارمنی ہرچہ ازینہا مناسب دانند جوش دادہ انکباب
نمایند **انکباب دیگر** برائے نقوہ از مسیحی **صفت آن** صعتر سداب عاقرقرحا شیح ارمنی برگ غار بابونہ حرمل اکلیل الملک
مرزنجوش جوشانیدہ سر بہ بخاران دارند وخواہند باب آن تنطیل کنند وتکمید نمایند **انکباب** مفتح سدہ وزکام **صفت آن**
نخالہ گندم در سرکہ جوشانیدہ سر بہ بخار آن دارند **ایضاً** کہ سدہ بینی بکشاید **صفت آن** لاذن چوب گز شونیز بجوشانند وسر بہ
بخار آن دارند **نوع دیگر** نضیج مادہ نزلہ وزکام بارد کند **صفت آن** شبت وبابونہ واکلیل الملک وصعتر جوشانیدہ بر بخار آن
انکباب نمایند **انکباب** نافع طرفہ **صفت آن** سرکہ وگلاب مساوی آمیختہ جوش دادہ بخار آن بچشم رسانند **انکباب** برای
شبکوری **صفت آن** جگر بز قدری بادیان ودار فلفل در دیگ ہمراہ آب بپزند وبر بخار وے سر نگون دارند **انکباب** مفید
روزکوری **صفت آن** بنفشہ بابونہ خطمی بجوشانند وسر بہ بخار آن دارند **انکباب** کہ برای درد گوش حار مجرب است **صفت**
آن عنب الثعلب گل تخمی گل بنفشہ کوکنار ہر یک یک تولہ در شیر گاؤ نیم آثار جوشانیدہ بخار آن بگیرند **نوع دیگر** جہت درد گوش حار
مفید است **صفت آن** گل بنفشہ گل سرخ گل خطمی عنب الثعلب گل نیلوفر برگ بید ہر یک دو تولہ کوکنار نیم تولہ در آب بجوشانند
وگوش بہ بخار آن دارند وگاہی تخم کشنیز تخم کاہو شعیر مقشر نیکوفتہ عوض گل نیلوفر وبرگ بید داخل کردہ میشود وہرگاہ تسکین وجع زیادہ
وتبرید منظور بود تخم کاہو وبزر البنج بیفزایند وہرگاہ تحلیل زیادہ مطلوب باشد بابونہ اکلیل الملک بیامیزند **انکباب منضج** بثور
گوش ومنقے وسخ از قرحہ **صفت آن** بزر کتان بزر حلبہ تخم شبت بابونہ اکلیل الملک گل خیرو عنب الثعلب ہر یک یک تولہ برگ نیب
نیجتولہ جوشانیدہ انکباب کنند **انکباب** بجہت درد وورم بارد گوش **صفت آن** بابونہ افسنتین اکلیل الملک از ہر یک یک
تولہ در شیر گاؤ نیم آثار جوشانند انکباب بہ بخار آن نمایند وگاہی عوض بابونہ گل خطمی نمودہ میشود **انکباب** بجہت درد گوش کہ بسبب
ریح باردہ غلیظہ باشد سود دارد **صفت آن** شبت سبز بابونہ اکلیل الملک ورق غار تمام مرزنجوش قیصوم جملہ را جوشانیدہ
انکباب نمایند **انکباب حار** در وجع بارد گوش وثقل ریحی وبرای تحلیل مادہ کہ از قطورات آرام نشدہ باشد ومعمول آمدن ریم را ہم
نافع **صفت آن** گل خطمی گل بابونہ اکلیل الملک بزر کتان تخم مرو تمام مرزنجوش پرسیاوشان ہر یک شش ماشہ زوفا خشک ماشہ
جوشانیدہ بتوسط قمع در گوش بخار رسانند **انکباب** کہ برای گرانی گوش کہ عقب مسہل پیدا شدہ باشد وسبب آن بخارات
بود زائل گرداند ودر ریحی بعد تنقیہ نیز نافع **صفت آن** بابونہ اکلیل الملک قیصوم از ہر یک دہ درم پودینہ تمام مرزنجوش اذخر
پوست بیخ بادیان پوست بیخ کرفس گل سرخ ہر یک پنجدرم در دہ آثار آب بجوشانند تا سہ آثار بماند سر وگوش را بہ بخار آن بدارند
وتنطیل حوالی گوش بنوعیکہ آب در صماخ نرود نمایند **انکباب** کہ برائے دوی وطنین مفید **صفت**

آن تبت نرگس اکلیل بابونہ مساوی ورآب جوشانیدہ گوش بربخار آن بدارند **انکباب** کہ درطنین ودوی بعد تنقیہ دماغ بکار آید **صفت آن** پودینہ افسنتین مرزنجوش صعتر فارسی بجوشانند وانکباب نمایند ونیز برنجاسف گل بابونہ اسطوخودوس شکوفہ اشلیح معصفر جاشا جعدہ خشک ابہل فطراسالیون شحم حنظل جوزالسرو کمافیطوس دار شیشعان شبت جملہ یا ہرچہ ازین ادویہ بہم رسد درادویہ سابقہ افزودہ بعمل آرند **انکباب** کہ نقصان سمع بلغمی رابعد تنقیہ دماغ مفید **صفت آن** سداب صعتر افسنتین باسکہ دزیت وآب بپزند واز قمع بخار بگوش رسانند ودرطنین ودوی پودینہ مرزنجوش بجای سرکہ وزیت میکنند **انکباب** بہر خشم ومفتح سدہ خیاشیم کہ در زکام ونزلہ بکار آید **صفت آن** بابونہ خردل کمون شیح نمام پودینہ صعتر جوشانیدہ بخار آن بگیرند **انکباب** نافع بخناق دموی وصفراوی درانتہا وقتیکہ صلب شود **صفت آن** برگ خبازی کشنیز سبز برگ بنفشہ سبز اکلیل الملک عنب الثعلب مساوی گرفتہ جوشانیدہ دہن را محاذی کشودہ دارند کہ بخار آن بحلق برسد وورم تحلیل یابد **نوع دیگر** گل خطمی بابونہ عنب الثعلب در سرکہ جوشانیدہ روغن گل داخل کردہ بخار گیرند **نوع دیگر** برائے تحلیل درانتہا معمول **صفت آن** پوست نیب عنب الثعلب جوشانیدہ بخار گیرند **انکباب** برای درد ریحی **صفت آن** برگ سرس برگ سنبھالو برگ کرنجہ برگ سہجنہ جوشدادہ انکباب نمایند **انکباب** اوراقی از اہل ہند مخفف دانہ بواسیر است **صفت آن** برگ بکائن وثمر آن برگ گز برگ تمر ہندی برگ سنبھالو برگ نبک برگ جامن برگ سرس برگ نیب برگ درخت کنگھی برگ ارہر امر بیل ہرچہ ازین مناسب دانند وبہم رسد انکباب نمایند وکذا انکباب از درخت اینہا نافع

فصل پنجم در آبزن ہا

آبزن دافع امراض دماغی بارد **صفت آن** بابونہ اکلیل الملک مرزنجوش برگ غار اذخر برگ ترنج برگ نارنج اسطوخودوس بیخ سوسن نمام حاشا وج فوہ پودینہ جبلی وبری شبت برگ صنوبر پوست درخت صنوبر برگ سداب حلبہ قیصوم شیح صعتر برگ رازیانہ گل یاسمین عشبہ مغربی حرمل جندبیدستر طیب ہر ہرچہ ازین ادویہ مناسب اند وبہم رسد گرفتہ ازان آبزن نماید وبعد خروج از آبزن عضو ماؤف را بادہان گرم تمریخ کنند مثل روغن قسط وغیرہ **آبزن علوی خان** کہ برائے فالج واسترخا بعد از تنقیہ مجرب بکرات ومرات است **صفت آن** آب کبوتر بست ونیج من تبریزی واگر نباشد آب خالص بدل آن کنند ودران گل بابونہ اکلیل الملک مرزنجوش برگ غار اذخر برگ نارنج اسطوخودوس بیخ سوسن بہار نارنج اقاقیا گل یاسمین نمام وج ترکی پودینہ بری وجبلی وہندی وفوہ الصباغین برگ صنوبر پوست بیخ صنوبر عشبہ مغربی برگ سداب چوب چینی ہر یک دو اوقیہ داخل کنند ویا در دو سبوچہ گلی آب شہر بن بجوشانند کہ سوم حصہ بسوزد پس بوزن آن روغن زیت ویک کفتار یا ارنب زندہ را دران انداختہ بجوشانند کہ خوب مہرا شود پس بعمل آرند **آبزن** کہ در تحلیل بقیہ مادہ فالج معمول بچہ گرگ چہار ماہہ نر یک عدد زاغ سیاہ سہ عدد ضفدع کلان صحرائی دہ عدد اکلیل الملک گل بابونہ گل عاشقانہ بانسہ بزر البنج ہر یک نہ تولہ مکوہ دہ تولہ درآب شور جوش دادہ روغن قسط نیم وزن روغن آجر ثلث وزن اضافہ نمودہ بکار برند **آبزن علوی خان** کہ در تشنج امتلائی بعد تنقیہ از مجربات است **صفت آن** چوب برنجاسف وگل آن وبرگ غار وترنج وبہار نارنج وبابونہ واکلیل الملک ومرزنجوش ونمام واسطوخودوس اقحوان صعتر فارسی شیح ارمنی تخم حرمل عشبہ مغربی ہر یک کف کبیر

در آب بسیار بجوشانند که مهرا شود پس بگیرند خرگوش یا ثعلب زنده دو دست و پا بسته در آن اندازند تا مهرا شود پس روغن زیت و شبت هر یک آن نار اضافه نموده اول اعضای مولفه را بر بخار آن بدارند تا عرق آید بعده آبزن نمایند و ثفل آن را گرفته گرما گرم بر بندند صبح و شام تا سه روز متواتر استعمال نمایند و هر روز تجدید دوا و به مع زیت نمایند **آبزن نافع تشنج یبسی صفت آن** تخم خطمی تخم خبازی گل خطمی گل خبازی غنچه گل سرخ گل بنفشه هر یک پنجمثقال برگ عنب الثعلب برگ کدو و جراده آن و یا جراده قثا برگ خلاف برگ خبازی برگ خطمی هر یک ده مثقال شعیر مقشر دو کف در آب جوش داده صاف کرده آبزن سازند و بعد خروج روغن پاچه یا روغن بنفشه یا بادام بر بدن مالند و نزدیک اطبای هند آبزن از لبن بز یا گاو یا روغن کنجد نمودن نافع تشنج یبسی است **آبزن** که از استنباط علوی خان است و نوشته که نیست مثل این آبزن دوائی دیگر در ازاله تشنج یبسی که اطبا از علاج آن مایوس بوده باشند **صفت آن** پاچهای بزغاله سفید و سرهای میش تشماهه جو مقشر نیکوفته برگ کاهو خرفه تر برگ بید گل بنفشه گل نیلوفر اسفاناخ کدو تراشیده خیارین عناب سپستان اسبغول بهدانه بابونه گل خطمی سفید در آب بسیار بجوشانند تا مهرا شود صاف نموده تخم خرفه مقشر مغز تخم کدو مغز تخم تربوز خشخاش سفید از هر یک بست مثقال در ده رطل عرق نیلوفر شیره گرفته در دو کاسه آبخوری از آن شیره را برداشته علیحده نگهدارند و همه را در مطبوخ مذکور داخل کرده روغن بنفشه بسیار داخل کرده نیم گرم نموده علیل در آن نشیند و متصل آن در آفتابه کرده بر سر او بریزند تا زمانیکه سرد شود پس از آن برآورده یک پیاله را از آن دو پیاله بنوشند و آبزن آنگاه داشته اگر روز دیگر گرم کرده بدستور بود علیل در آن نشیند و بر سرش نطول نمایند بعد از سرد شدن برآمده کاسه دوم را از شیرها بنوشند و آبهای آبزن را در دیگ کرده بجوشانند تا تمام آب رفته روغن بماند صاف نموده نگهدارند و بآن مالش بر بدن نمایند و اگر درین مطبوخ بجای روغن بنفشه روغن نیلوفر داخل کنند نیکوست **آبزن** برای رعشه امتلای بلغمی نافع **صفت آن** اذخر مکی اسطوخودوس بادآورد نیا از هر یک یک اوقیه در آب بسیار بجوشانند و صاف نموده پس بگیرند یکعدد کفتار زنده دست و پای آن را بسته زنده در آن اندازند در عین جوش و اگر بجای کفتار خرگوش باشد نافع است بلکه انفع و بجوشانیده مهرا شود و در وقت بجوشانیدن دو سه دسته شبت تازه و قدری نمک و برگ کلم داخل نمایند و صاف نموده و قتیکه معتدل الحرارت باشد علیل در آن نشیند و صبر کند تا سرد شود و اگر بقدر ثلث آب زیت کهنه داخل نمایند انفع است و یک هفته استعمال این آبزن نمایند **آبزن** نافع از برای خدر حادث از یبس و جفاف تالیف حکیم علوی خان و مجرب لنفع است و نوشته اند که اگر بهتر ازین علت نباشد باین آبزن خواهد بود و اگر ازین خلاصی نیافته ممکن البرء نیست **صفت آن** گل بنفشه گاوزبان گل نیلوفر گل خطمی گل پنبه دانه جراده کدو شیرین و خیارین از هر یک یک من ندوانه تر و تازه پاره پاره کرده نیم من جو مقشر نیکوفته یکرطل سرطان نهری بست عدد پاچه بزغاله بست عدد پیه گرده بز چهل مثقال عناب سپستان از هر یک چهل دانه گل بابونه پنجمثقال همه را در آب بسیار بجوشانند تا مهرا شوند صاف نموده در ظرف آبزن کرده روغن بنفشه روغن کدو از هر یک یک رطل داخل کرده نیم گرم در آن نشیند بقدر یک ساعت و چند روز صبح و شام عمل آرند **آبزن** مسکن وجع و مفید زحیر بلغمی **صفت آن** شبت تخم کتان حلبه خطمی بجوشانند و در طبیخ و سے

که تمام باشد نشینند آبزن مفید قولنج و درد گرده و مفتح بول بسته صفت آن بابونه اکلیل الملک گل خطمی خارخسک سیاوشان
پودینه خشک خارشتر حب قرطم تخم شبت هر یک دو توله حب قلت نیم پاو پوست بیخ بادیان چهار توله تخم حلبه سه توله گل بنفشه
ده توله گل ٹیسو نخود سیاه هر یک نیم پاو تخم خربزه یک توله برگ سداب زیره سیاه تخم کرفس هر یک یک توله جوشانیده آبزن نمایند
آبزن نافع درد بواسیر صفت آن برگ بنگ و کنار هر یک بقدر سه توله کوفته در شیر ماده گاو دو آثار بجوشانند تا مهرا شود
اول ازین انکباب نمایند پس صاف نموده دران بنشینند و اگر خواهند آب نیز قدری مناسب باشیر افزایند و جوانسه را جوشانیده
صاف نموده دران نشستن نیز نافع درد بواسیر و مفید حبس بول است نوع دیگر مسکن درد بواسیر صفت آن تخم خطمی
خبازی تخم کتان اکلیل الملک بابونه حلبه شبت باقلا بنفشه خارخسک پوست خشخاش اجزا نیم کوفته جوشانیده در آب آن نشینند
و ازین اجزا آنچه بدست آید کافی است ایضاً که خون بواسیر بند کند صفت آن گلنار برگ مورد مازو بلوط خرنوب پوست
انار شب یمانی در آب جوشانیده نشینند آبزن برای خروج مقعد که از ورم باشد صفت آن عدس گل سرخ عنب الثعلب
سماق جوشانیده بعمل آرند و یا جفت بلوط گلنار مازو سبز برگ آس بقدر حاجت بجوشانند و در آن نشینند آبزن که استرخاء مقعد را
مفید و خروج مقعد را نافع صفت آن تراثیث زرد و پوست انار تخم خطمی آس قرظ قسط مرکی اذخر در آب جوشانیده و در آن
نشینند بعده بروغن قسط نیم گرم تدهین کنند و بالای اسفیداج زرد و آس خشک مقل ازرقی زیره اذخر کنند جمله یا بعضے ازان سائیده
ذرور نمایند و در نسخه دیگر عدس گل سرخ عنب الثعلب سماق نقط و در نسخه ذکائی گلنار جفت بلوط مازو سبز برگ آس است آبزن
نافع ورم کلیه حار و بارد صفت آن اکلیل الملک بابونه سبوس گندم جو مقشر عنب الثعلب تخم خطمی نیم کوفته در آب جوش داده
آبزن نمایند آبزن مفتت سنگ گرده و مثانه و مدر بول صفت آن بابونه گل سرخ خطمی اکلیل الملک هر یک ده درم پوست
خربزه خشک کرده پرسیاوشان حب القلب نیم کوفته هر یک هفت درم اشنان بیخ سوسن بیخ بادیان هر یک پنج درم کاکنج حلبه هر یک چهار درم
برنجاسف گل بنفشه هر یک سه درم دو توله گل نیلوفر بیخ ملیون هر یک دو مثقال در ده آثار آب بجوشانند تا بنصف رسد در حمام
طشتے پر کرده دران نشینند و مطول کنند و چون ازان بیرون آیند روغن عقرب دو سه قطره در احلیل چکانند آبزن برای حبس بول
صفت آن عنب الثعلب گل خطمی گل بنفشه پرسیاوشان خارخسک نیم کوفته هر یک دو توله بنفشه اکلیل الملک تخم شبت تخم کرفس
حلبه هر یک یک توله گل کسنبل گل ٹیسو هر یک چهار توله تخم خبازی دو توله کلتهی یک توله گل بابونه دو توله سبوس گندم چهار توله همه را در ده
آثار آب بجوشانند هرگاه ثلث بماند در آن نشینند آبزن مفید سنگ گرده و مثانه و عسر البول و احتباس حیض و بچه مرده برآید
و معین بر اسقاط است صفت آن نعناع سداب مشکطرامشیع نانخواه فنطوریون سنبل الطیب مرزنجوش اہل وج نام پرسیاوشان
برنجاسف مرمکی فراسیون سلیخه اذخر قسط اکلیل شونیز ملیون برگ کرنب کرفس حاشا قردمانا جعده عود بلسان اسارون بابونه برگ
ترب اسپست تخم شلجم تخم گندنا زبل کبوتر صحرائی شبت تخم قلت پوست بیخ بادیان تخم خربزه پوست خربزه خشک پوست بیخ خطمی خارخسک
بنفشه اشنان درمنه تخم گندنا برگ خطمی بیخ سوسن کاکنج دو قو قیصوم پوست بیخ کبر برگ کنب بزر قرطم ازین ادویه طبیب ماهر هرچه مناسب

دانه جوش داده آبزن نماید و ازین ادویه نطول آنیز فائده دارد **آبزن** نافع از برائے ورم مثانه مستعمل در زمان انحطاط باید که مریض دران نشیند حتی که هرگاه احتیاج بول شود صواب ست که بول کند دران **صفت آن** درشیشعان قردمانا سعد کوفی سنبل الطیب حماما اذخر بابونه حلبه بزر کتان شانغم خشک کلم در آب جوشانیده در طشتے کرده علیل درآن نشیند **ایضاً** محلل ورم صلب مثانه **صفت آن** بابونه اکلیل تخم کتان حلبه تخم خطمی مغز خشک دانه پرسیاوشان خارخسک جوشانیده آبزن نمایند و نطول سازند **آبزن** که برای ارتفاع خصیتین هرگاه که خصیه بربالا رود و مراق بالا رود مفید بود از علوبخان **صفت آن** بابونه مرزنجوش حاشا تمام زوفا رخشک عنب الثعلب برگ زیتون اکلیل الملک تخم کتان جوشانیده روغن قسط و روغن ناردین داخل کرده در طشتے کنند و مریض را دران نشانیده مکرر آن آب در آفتابه کرده بر پشت و زهار ریزند و بدست ملائم از اعلی بسوی اسفل بمالند تا خصیه بجای خود آید **آبزن** که ادرار طمث کند **صفت آن** سلیخه مرزنجوش اذخر پودینه قسط اکلیل شونیز کرنب سداب تخم کرفس حاشا برنجاسف قردمانا هر یک اجزا برابر بپزند و در آن نشینند و اگر شبت و بابونه افزایند بهتر بود **آبزن** جهت اورام رحم **صفت آن** گل خطمی سفید گل نیلوفر برگ خطمی تازه جو مقشر نیکوفته سبوس گندم تخم خربزه نیکوفته اکلیل الملک گل بابونه تخم خطمی کرنب تازه عنب الثعلب تازه برگ کاسنی تازه برگ شلغم تازه مع بار بقدر ضرورت در سی یا چهل آثار آب بجوشانند تا مهرا شود و بدست خوب مالیده صاف نموده آب آن نیم گرم بنشینند و از همین آب مقداری در آفتابه گرفته از مکان بعید بموضع ورم نطول نمایند و در ایام انحطاط تخم کتان و حلبه و چغندر و شبت نیز افزایند و بعد خروج از آبزن روغن حنا یا روغن شبت بشرط عدم مانع تدهین کنند **آبزن** مدر حیض **صفت آن** پودینه خشک سداب مشکطرامشیع فنطوریون سنبل الطیب مرزنجوش ابهل هر یک بست درم او ویه سخت را نیکوفته در آب جوشانیده تا ناف بنشانند و گاهی اذخر قسط اکلیل الملک شونیز تخم کرفس برنجاسف قردمانا اضافه کرده میشود **آبزن** بجهت زنان حامله که حیض بینند و عادت ایشان بناشد سودمند بود **صفت آن** گلنار مازو و بلوط در آب پخته و در آن بنشینند **آبزن** حابس حیض **صفت آن** قرص کهربا یا رب آس خورده بعده کزمازج جوز السرو پوست انار نیکوفته هر یک سه درم شب یمانی مازو نیکوفته گلنار هر یک پنج درم گل سرخ برگ سورد هر یک ده درم در ده آثار آب بجوشانند تا پنج آثار بماند در طشتے کرده دران نشینند و همین آب را بر پشت و زهار چند مرتبه ریزند و حجامت بلی شرط زیر پستان برای جذب ماده بکار آید **آبزن** که مخرج بچه مرده و زنده و مشیمه **صفت آن** مشکطرامشیع برنجاسف وج ترکی قسط تلخ سلیخه نانخواه فوتنج مرزنجوش تخم هلیون حلبه فراسیون جعده عود بلسان اسارون هر یک جزو بجوشانند و دران بنشانند **آبزن** حافظ جنین در شکم او از اسقاط **صفت آن** صندل سفید نیم کوفته برگ نیلوفر تخم مورد اقاقیا هر یک سه درم گلنار چهار درم گل سرخ ده درم در پنج من آب بجوشانند تا دو من بماند دران بنشانند **آبزن** که در حمی دق بکار آید **صفت آن** گل نیلوفر گل بنفشه پوست خشخاش جو مقشر نیم کوفته تخم خطمی برگ کاسنی برگ بید برگ خبازی تراشه کدو و تربوز و تراشه خیار تخم کاهو و برگ آن برگ خرفه برگ اسفاناخ جمله یا هر چه میسر آید در آب بسیار بجوشانند و علیل را دران بنشانند و سر بیمار بیرون از آب باشد و آب نیم گرم بود و بعد خروج تدهین بادبان مرطبه چون روغن کدو و خشخاش و جز آن ضرورست و همچنین تقطیر در گوش و بینی و نزد اطبائے هند آبزن از شیر برد

یا ماده گاؤ نمودن و بدن را از آن دلک کردن مفید

باب الباء الموحدة مشتمل بر سه فصل

فصل اول در پاشویه‌ها بدانکه پاشویه در صداع و سرسام و جمیع آلام دماغ را بنابر جذب مواد به اسفل نفع تمام دارد و ایضاً بسبب تفتیح مسام و تسییل عرق و کشیدن حرارت بظاهر برای تپ در اواخر نوبتها هم نفع میرسانند اما استعمال او در حین شدت تپ مفرط الحرارت روا نیست چه گرمی آب گرمی حمی بیفزاید و اگر ضرورت مثل خوف حدوث سرسام و جز آن داعی باشد از آب نیمگرم مائل بسردی نمایند و در وقت استعمال سر مریض را بطرف پشت مائل دارند تکیه داده و چادری مابین ظرف آب در روی مریض دارند تا بخار بدماغ نرسد و اصل پاشویه آب گرم است و برای قوت تاثیر و تقویت اماله وارخای جلد دیگر ادویه اضافه میکنند مثلاً اگر ماده حار بود مثل گل بنفشه و گل نیلوفر و مانند آن و اگر ماده بارد بود چون بابونه و اکلیل الملک و امثال آن را افزایند و طریقش آنکه ادویه در آب بسیار بجوشانند پس صاف کرده در ظرف انداخته پایها در آن گذارند و ساقها بمالند از اعلی با اسفل تا که خوش آید و طبع برداشت کند پایها بر آن دارند و هنوز قدرے گرمی در آن باقی باشد که پایها بر آرند و به پارچه خشک کرده در چادر پوشیده دارند خصوص در هوای سرد و حسن آنکه ظرف عمیق باشد چنانچه پایها تا زانو غرق باشند و تکرار عمل بحسب حاجت است و هرگاه بعد پاشویه بستن پایها جهت جذب مواد کرده باشند واجب است که چون بکشایند پایها در آب گرم گذارند تا ابخره منجذبه صعود ننماید و حل دفعةً نکنند و ابتدا از طرف قدم باید کرد بخلاف بستن و هرگاه که حاجت به پاشویه و محجمه افتد اول محجمه بلا شرط بکار برند بعده پاشویه نمایند تا ابخره که بسبب محجمه با اسفل منجذب شده اند از پاشویه تحلیل شوند و باز صعود نه نمایند و مخفی نماند که مقوله اطبا است که چنانچه دماغ را به پایها شرکت است قلب را بدستها است چون برای جذب بخار از دماغ با اسفل پاشویه می نمایند همچنین بنابر جذب بخار از قلب دست شویه میکنند و کذالک برای ترطیب و تبرید دماغ و دفع سهر طلا و تدهین کف پا میکنند برای حرارت قلب در کف دست مثل صندل و کافور و حنا وغیره میمالند و طلا میسازند پس اگر دستها در این آب نیز گذارند جذب بخار از دل کند **پاشویه بارد** که در امراض حار دماغی مستعمل است **صفت آن** عنب الثعلب گل بنفشه گل خطمی گل نیلوفر از هر یک یک دام سبوس گندم چهار دام برگ کنار پاؤ آثار در آب بجوشانند چون سوم حصه بسوزد صاف نموده پاشویه نمایند و گاهی عوض سبوس گندم جو نیمکوفته نیز مستعمل میشود و اگر تبرید زیاده مطلوب باشد برگ خرفه برگ اسفاناخ گل سرخ کاهو ترا کدو اضافه نمایند **پاشویه حار** جهت صداع بارد و علاج الامراض **صفت آن** گل بابونه اکلیل الملک خطمی عنب الثعلب زوفا حاشا خردل نمک طعام سبوس گندم تمام بدستور متعارف پاشویه نمایند و اگر چوب چینی یا عشبه مغربی حسب حاجت اضافه نمایند اقوی خواهد شد **نوع دیگر** نافع جمیع امراض دماغی بارد از معمولی **صفت آن** گل بابونه مرزنجوش عنب الثعلب برگ شبت هر یک ده درم سبوس گندم بست درم بدستور پاشویه نمایند و گاهے اکلیل و بادرنجبویه و برگ سداب هرچه مناسب دانند افزایند

فصل دوم در بخورات و برودات بخور نافع برای صداع حار مادی مستعمل بلا تنقیه **صفت آن** گل بنفشه

برگ خطمی بومتشر نیکوفتہ گل نیلوفر جلادہ کد و بابونہ مجموع را بآب بپختہ در طشت کردہ روغن بنفشہ روغن گل در آن داخل کردہ حلیل بر سر یا دری بکشند و سر را بہ بخار آن بدارد و آب را حرکت دادہ باشد تا بخار آن بدماغ برسد و روزی دو سہ بار این عمل کند و اطراف از پا شوید شونیز بخور کہ نافع صداع بارد مع مادہ بلغمیہ است صفت آن مرزنجوش پودینہ بابونہ اکلیل الملک قیصوم شبت شیح نمام برگ غار ہمہ ادویہ بپختہ بدستور بعمل آرند و تنطیل این آب نیز بر سر نافع است بخور جہت شقیقہ و صداع اکثر اقسام صفت آن سیندور بردی کاغذی خشک بمالند بتجویکہ کاغذ سرخ شود پس آن کاغذ را فتیلہ کردہ یکسر او را آتش دہند و دود آن در بینی کشند بطرفیکہ درد باشد و اگر درد تمام سر باشد بہر دو طرف بعمل آرند بخور کہ در تشیر غس روز سیوم بکار آید صفت آن بادیان مرزنجوش بابونہ حاشا فودنج مساوی در سرکہ بپختہ نزدیک بینی دارند قطع اخلاط کند بخور مقوی حواس مزکی فکر و منعش ارواح و مقوی قلب و محرک باہ صفت آن مشک عنبر مصطگی در گلابیکہ قدری صمغ عربی در آن حل کردہ باشد حل سازند و عود کوفتہ بپختہ در آن آمیزند و خمیر کردہ فتیلہ یا دقاق سازند و بسوزند و اگر خواہند در شمع گدازند تا شمع روشن باشد رایحہ آن نیز باشد و اگر دود آن بلبان رسانند معطر سازد لو عہد یکہ تقویت ذہن و دماغ و تزکیہ حواس نماید و ازالہ خفقان و غشی کند صفت آن عود ہندی قسط شیرین صندل سفید ہر یک یک جزو مشک کافور ہر یک نیم جزو کوفتہ بپختہ بگلاب بسرشند و حب سازند عند الحاجت بسوزند بخور کہ در لقوہ بعد تنقیہ بکار آید صفت آن سداب خبازی سبوس گندم تخم خطمی گل بابونہ بدیگ انداختہ و سرش را بخمیر استوار نمودہ بجوشانند چون نیک بپختہ شود و در موضعیکہ از ہوا محفوظ باشد بخار آن لبتانند و ساکن باشند تا آنکہ بدن تر شدہ و خشک گردد بعد از آن چند قطرہ دہن مبارک در بینی چکانند در سہ عمل مرض زائل سازد باذن اللہ تعالی بخور جہت فالج و تشنج رطب صفت آن سیر خام زنجبیل ہر یک یک دام بپختہ برگ بکائن برگ سنبھالو ہر یک یاؤ آثار سیر زنجبیل را جو کوب نمودہ ہمہ را یکجا کردہ در دو آثار آب بجوشانند چون نصف ماند در جای محفوظ زیر لحاف بخار بگیرند و باحتیاط تمام دوا را بپوشند بخور نافع لسیلان انف در زکامیکہ از گرمی باشد صفت آن کافور ربع درم نخالہ گندم دقیق شعیر رقیق باقلا صندل سفید ورد بنفشہ تمر طرفا ہر یک نیم درم کوفتہ بپختہ در تند بخیسانند و خشک کردہ بگلاب بندقہ سازند و وقت حاجت بر آتش سوختہ دود آن بگیرند ایضاً جہت تفتیح سدہ منخرین و جاری نمود فضول در زکام صفراوی صفت آن کاغذ مصری نبات سفید کشنیز عنبر اشہب بر آتش ریختہ دود بگیرند بخور نافع زکام و رطوبت منخرین صفت آن کندر میعہ سائلہ قسط شیرین سندروس مساوی کوفتہ بپختہ حبہا سازند و بر آتش نہادہ بخار آن بدماغ رسانند ایضاً جہت ازالہ نزلہ محتبس کبوبینی صفت آن شونیز را در سرکہ تند سائیدہ بر خشت گرم کردہ اندازند و چادر بر سر کشیدہ بخار آن بگیرند ایضاً تبخیر شکر و نبسلوچن و کذا تبخیر سندروس صرف یا با شکر قطع زکام مینماید خواہ حار باشد خواہ بارد و شونیز بسرکہ تر کردہ بر سنگ گرم ریختہ دود آن گرفتن نافع است بزکام و تبخیر لادن ہم نافع زکام است و تبخیر دار چینی نیز مفید بخور مزہل طرفہ صفت آن سنگ گرم کردہ شراب تند یا سرکہ بر آن پاشند و چشم کشادہ بخار آن بگیرند تا اشک سائل شود و طرفہ در عمل یک دو بار زائل گردد بخور کہ برای درد گوش نزلی مجرب است صفت آن کوکنار سہ تولہ مرزنجوش چوب چینی عشبہ بیخ لالہ صحرائی بزر البنج عنب الثعلب ہر یک یک تولہ

بدستور استعمال نمایند **بخور علویخان** برای طرش و وجع گوش بارد و اکثر امراض آن **صفت آن** بابونه اکلیل مرزنجوش زوفا
پوست خشخاش عنب الثعلب اسطوخودوس افسنتین بجوشانند و چادر بر سر گرفته سر گوش بر بخار آن دارند و در صورت غلظ ماده و سوداویت
آن چوب چینی و چند یک جزو داخل کنند **بخوریکه** جهت ثقل سمع جدید و عتیق را صاحب بقائی ستوده **صفت آن** مرزنجوش
اکلیل الملک تخم شبت جوشانیده بکار برند **بخوریکه** دوی و طنین را که با ثقل اذن ضعف سمع بود نفع دهد **صفت آن** مرزنجوش شیح
افسنتین فودنج صعتر در سرکه بجوشانند و بخار آن اکثر اوقات به بینی رسانیده بدستور بخور بگیرند **بخوریکه** خشم بارد را دفع کند **صفت آن** پودینه سداب
صعتر جوشانیده بدستور بخور بگیرند **بخوریکه** خشم بارد را دفع کند **صفت آن** پودینه سداب صعتر در سرکه بجوشانند و بخار آن اکثر اوقات به بینی رسانند **بخور** جهت
خشم که سده مصفات باشد **صفت آن** شونیز زرنیخ سرخ فودنج مساوی کوفته در کوزه نو تنگ دهان نهاده بول شتر اعرابی چندانکه بپوشاند
بر آن انداخته در آفتاب گذارند و هر روز دو سه بار کوزه را حرکت دهند و هر گاه بول خشک شود بار دیگر اندازند تا سه دفعه و مرتبه چهارم خشک ساخته
قدری از آن بر آتش گذارند و انبوبه بر آن داشته سر آن را در بینی نهند و دود آن ببستانند تا سه روز بهر صبح و شام و بعد از بخور روغن بنفشه
یا کدو یا گل استنشاق نمایند **بخوریکه** کرم دندان را بکشد **صفت آن** تخم گندنا تخم پیاز بزر البنج مساوی کوفته با پیه بز یا موم سرشته بر آتش
گذارند و بتوسط انبوبه دود بگیرند **بخور** برای ربو و سعال مزمن **صفت آن** زراوند مدحرج مرکی میعه سائله قنه مساوی زرنیخ برابر همه ادویه
در روغن گاو خمیر کرده جهابسته یکی بر آتش نهاده از قمع دود آن برنهار بگیرند و در خلاصه زرنیخ سرخ عوض زرنیخ است و نوشته که بعد تبخیر حریره
آرد گندم و مغز بادام در روغن تازه جهت دفع مضرت زرنیخ بنوشند **ایضاً** ضیق و سرفه را فی الحال تسکین دهد مجرب است **صفت آن** تج
زعفران بول سرخ قسط شیرین مساوی باریک سائیده در شراب یا آب خالص بقدر یک ماشه قرص ببسته یک قرص در چلم قلیان بی آب
نهاده دود آن بکشند و فرو برند وقت صبح برنهار این عمل نمایند که فوراً دم بکشاید **بخور** مسکن درد باسور **صفت آن** خاکشی تخم گندنا
گشنیز خشک برابر در ظرف بسوزند دود آن بگیرند و بخور پوست پیاز بدستور **ایضاً** مسکن درد مقعد باسور **صفت آن** سلخ الحیه
چرک گوش فیل یا پوست فیل سوهان کرده مقل ازرق پوست بیخ کبر پوست تخم مرغ پوست انار کلاه بادنجان فرفیون شاخ
گوزن شاخ کرگدن شاخ گاو که از کله گاو بوسیده گرفته باشند بنگ دانه دار خراطین خشک موی سر آدمی خار خسک پنبه دانه همه برابر نیکوفته
بقدر نیم دام بر آتش بشکل نشتر گذاشته دود آن بگیرند و از هوا محافظت کنند و بیش از تبخیر اگر باسور ظاهر باشند ببست و یک عدد زلو
بگذارند تا از راه نیش ماده مترشح شود **بخور** مسقط دانهای بواسیر **صفت آن** گوگرد زاج پوست ماز بیخ سوسن پوست بیخ کبر برگ مورد
زرنیخ خرزهره اقماع بادنجان شحم حنظل مقل هر چه از ینها بهم رسد بخور سازند و اگر مناسب دانند بلادر زیاده کنند **ایضاً** استخوان سنگ پشت
از سوهان براده کرده بر آتش بخور آن سازند تا سه روز بفضله تعالی شفا خواهد شد و بخور سندروس و شکر نیز مفید بواسیر مجفف و مسقط دانه
بواسیر است **ایضاً** تبخیر مقعد از بیخ کردیه تخم گندنا و بیخ حنظل در آب گندنا تر کرده مجفف باسور است و بقول طبری از سلخ الحیه کشنیز خشک
و مقل و پوست بیخ کبر و اقماع بادنجان و پوست بیضه مرغ بخور زیر ظرف سوراخ دار کردن باسور را خشک گرداند و بریزاند **نوع دیگر** جهت اسقاط
دانه بواسیر مجرب **صفت آن** برگ مورد جوز السرو اقماع بادنجان پوست بیخ کبر شحم حنظل سلخ الحیه مقل بدستور تبخیر نمایند

بخور مسکن سوزش ورم که در سوزاک بهم رسد صفت آن برگ نیب برگ سنبهالو هر یک سه توله در یک آثار آب جوشانیده
بهپاره گیرد و هر گاه آب بسردی گراید حشفه در آن داشته بول کنند و مکرر بعمل آرد ایضاً نافع سوزش و حبس بول صفت آن
بادیان یک دام خام اصل السوس یک دام گل معصفر چهار دام در آب جوش داده بهپاره گیرد و بول کنند و بخور برگ یاسمین کوفته
بدستور نافع بخور ورم انثیین و نزول آب در آن که صلب شده باشد صفت آن برگ بنگ خشک سا هشت توله اسپند خالص
یک توله آمیخته از هوا محافظت نموده اندک اندک دوا بر آتش انداخته دود گیرند تا یک ساعت بعد از آن قبضه بسته شب بخوابند و خود را
از هوا محفوظ دارند و صبح باز نمایند و همچنین هفت شبانه روز کنند و اگر آزار زیاده شود حبس نمایند بخور بدر نفاس صفت آن مقل
زرد فا حرمل خردل علک البطم تبخیر نمایند بخور مخرج مشیمه و جنین میت از پوست مار و سرگین کبوتر و از اشک بیش و تخم کرنب بدستور بخور کنند
و تبخیر از سداب و تخم گندر و فته جاوشیر گوگرد مرکی ابهل مقل سکبینج حافر حمار قرو مانه حلتیت دوقو تخم حنظل فرفیون خربق کنند و نیز سفر دیا مر ...
هرچه مناسب باشد نیز زهره گاو سرشته بعمل آرند ایضاً که جهت تسهیل ولادت عجیب است صفت آن مقل ازرق مرکی ابهل ...
کوفته بیخته حبوب بقدر فندق سازند و تبخیر کنند بخور معین حمل صفت آن میعه سائله حب الغار بازرد مساوی کوفته بیخته بعسل سرشته
بعد پاک شدن از حیض سه روز متواتر هر روز یک درم از آن تبخیر کنند و بعد از آن مباشرت نمایند بخور نافع تعقد مفاصل صفت آن
برگ سنبهالو تخم شبت حرمل جوش داده بخور گیرند بخور محلل غدد و عقد که در دست و پا یا موضع دیگر با درد عارض گردد صفت آن.
برگ نیب داکاس بیل و برگ سنبهالو در آب جوشانیده بخار آن بگیرند و ثفل آنرا سائیده بر موضع ضماد نمایند و بعد از چند روز که نرم شود
برگ بیل و برگ کٹائی کوفته نیم گرم ببندند که منفجر گردد و زائل شود بخور برائے شرائی شدید صفت آن کشنیز خشک و قدری سبوس
گندم بر آتش انداخته دود آن بر تمام بدن رسانند بخور برائے آتشک صفت آن رسکپور شنگرف هر واحد شش ماشه توتیائے
سبز سه ماشه موم سفید دو دام روغن گاؤ چهار دام پارچه بافته ربع در ربع ٹکیه برگ نیب چهار دام باید که ٹکیه در روغن سوخته در نمایند
و صاف کرده موم گداخته از آتش فرود آورده رسکپور حل کنند بعده شنگرف مسحوق اندازند پس نیله تهو تهه بعد از آن
از پارچه موم کرده شش فتیله نموده از یک فتیله بانگشت چوب کنار بخور گیرند و خود را از چادر پوشیده دارند تا سه روز غذا
برنج و شیر بخور که جهت زخم آتشک و نواصیر مجرب و معمول و برائے خشک کردن سه بواسیر بغایت نافع صفت آن
اسپند دو ٹانک اجواین خراسانی نانخواه هر واحد یک ٹانک شنگرف زغال چوب هر یک دونیم ٹانک همه را کوفته بیخته سفوف
سازند و از مجموع چهار حصه کنند و جهت آتشک بر کرسی نشسته و خود را بچادر پوشیده یک حصه دوا بر آتش اخگر انداخته دود آن
بر زخم رسانند و اگر بواسیر و نواصیر باشد باید که چقری خورد بکنند و در آن اخگر پر کرده و سفوف مذکور بر آن انداخته و خود را بچادر پوشیده
در چقر نشسته دود آن برسانند و اگر بسبب مرض آتشک در کام سوراخ شده باشد باید که دود این سفوف در قلیان بطریق معروف بکشند
و بقول بعضے مجربین همچنین کشیدن دود برگ زرد ریخته از درخت انبه در قلیان زود ازاله سوراخ کام مے نماید ایضاً که آتشک و نزله
منقرحه یعنی پهین و قرحه حلق و خنازیر را از اسرار مکتومه است صفت آن پوست بیخ عشبه ... و بیجدرم دارچینی مرداسنگ هر واحد یکدرم

شنگرف دو درم باریک سائیده چهارده قرص سازند دخان یک قرص در قلیان خالی از آب وقت عصر بکشند بطوریکه بهوا نرسد پس غرغره
بروغن زرد کنند و غذا نان معه ربع رطل روغن زرد سازند **بخور** نافع چهاجن است **صفت آن** پوست مغیلان پوست درخت
انبه هر یک نیم آثار در دو آثار آب در دیگ سر محکم بسته بجوشانند بعده لحاف را پوشیده بخار آن بدست و پا رسانند و بآب نیمگرم آن دست
و پا را بشویند پس مسکه گاؤ بمالند و یا کشائی خورد با بیخ و برگ و شاخ ریزه ریزه کرده با آب در آوند گلی بدستور جوشانیده دست و پای مریض
بروغن گاؤ مالیده بخار آن بگیرند هرگاه آب نیمگرم بماند دست و پا بدان بشویند **بخور دیگر** برای چهاجن **صفت آن** فلفل سیاه انگوزه
در آب بجوشانند و دستها را بر بخار آن دارند **بخور** قاتل قمل **صفت آن** کندش مویزج و یا زرنیخ و کبریت بخور نمایند و مالش
روغن ترب نمایند عجیب النفع است **بخور** که برای رفع خارش شبور چیچک مجرب است **صفت آن** چوب گز هموج تیر هر دو کوفته
تبخیر نمایند **ایضاً** که در آمدن جدری زمانیکه دیر آب گیرد مجرب است **صفت آن** بابونه اکلیل الملک بنفشه خطمی سبوس گندم
مجموع یا هر واحد در آب جوشانیده علی الرسم بخور گیرند **بخور** که برائے ضربه و موچ کهنه و نو معمول **صفت آن** اشنه دو دام زنجبیل
یکجا هر واحد دو عدد ریزه ریزه کرده همه را در آوند گلی نهاده با یک آثار آب دهن ظرف از سرپوش بند کرده بجوشانند چون سوم حصه آب
بماند اول بخور گیرند بعده ازان آب شسته ثفل دوا سائیده نیمگرم بندند در سه روز بالکل صحت شود **برود کافوری** حمرت و حرارت
چشم را مفید است **صفت آن** توتیای کرمانی با آب غوره انگور پرورده پنجدرم کافور قیراطی کوفته بحریر بیخته استعمال نمایند و اگر توتیای
کرمانی را کوفته بحریر بیخته در آب کدو تازه هشت روز پرورده خشک کرده دیگر بار سحق بلیغ نموده استعمال نمایند نیز جهت رمد حار نافع و موسوم
به برود قمرع است **برود اسود** دمع را باز دارد و بیاض ببرد **صفت آن** سرمه توتیای مغسول از هر واحد یکتوله مروارید
ناسفته دو ماشه ساذج هندی یک ماشه زعفران نیم ماشه مارقیشا هشت ماشه مشک خالص و کافور از هر یک یک سرخ صلایه کرده استعمال
نمایند **برود احمر** چشم را خنک کند و از سوزش باز دارد **صفت آن** شادنج مغسول ده ماشه روئین سوخته پنج ماشه مروارید ناسفته
یک نیم ماشه نبات سفید یک ماشه باریک سائیده در چشم کشند **برود حصرم** که از برای جرب و بیاض و سبل و سلاق و روز کوری و ناخنه و دمعه
مفید بود **صفت آن** سنگ بصری مغسول پنجدرم پوست هلیله زرد زنجبیل زرد چوب از هر یک دو نیم درم دار فلفل مامیران از
هر یک یک نیم درم نمک هندی نیم درم کوفته بیخته شب و روز در آب غوره پرورده در سایه خشک کنند و دیگر بار سائیده استعمال کنند **برود**
بنفسجی نافع جرب الاجفان **صفت آن** بنفشه کشنیز خشک بریان صمغ عربی کتیرا هر یک یک درم نشاسته سه درم کوفته بیخته در
سرکه ترکرده خشک کنند و بار دیگر سائیده بکار برند **برود** که قلاع و قرحه دهان را مفید است وقت حدت بکار آید **صفت آن** کافور ربع
درم عنب الثعلب کشنیز بریان سماق منقی هر یک یکدرم گل سرخ طباشیر خرفه مقشر آرد کرسنه نشاسته هر یک دو درم کوفته بیخته در دهن بپاشند و سیلان
شب و روز چند مرتبه لعاب آرند **برود** که قلاع دموی را مفید بود **صفت آن** صندل سفید گل سرخ زرورد تخم خرفه عدس هر کدام سه درم سماق
کشنیز بریان هر یک پنجدرم کوفته بیخته در دهان بپاشند و پس ازان کشنیز خشک سماق در گلاب جوشانیده صاف نموده مضمضه کنند و در صورت غلبه حرارت
تپ بعد تنقیه و تلطیفه زیاده از دموی گل سرشوی کتیرا اسبغول در دهن داشتن از علاج دیگر مستغنی سازد **فصل سوم در تشنا**

و بنادق - برشعثا بنسخه معمول صفت آن فلفل سیاه فلفل سفید بذرالبنج سفید هریک بست مثقال افیون خالص دو
مثقال زعفران پنج مثقال سنبل الطیب عاقرقرحا فرفیون هریک یک مثقال ادویه راجدا جدا کوفته وزن نمایند دو باعسل خالص سه وزن
ادویه سرشته قدر شربت از یک دانگ تا نیم مثقال و در نسخه معمول حکیم علوی خان دارچینی زنجبیل هریک یک مثقال عوض فلفل
سیاه هست بنادق کندری در ذرب اسهال سوداوی و اسهال اطفال معمول صفت آن مازوی سبز یکدرم کندر زاج هر یک
پنجدرم افیون چهار درم حب الآس ده درم کوفته بیخته بنادق سازند بنادق که وجع قولنج باز دارد و ساکن کند صفت آن
جندبیدستر شونیز نانخواه کمون افیون مساوی کوفته بیخته بنادق سازند بنادق البزور جهت حرقة البول و سوزاک و قروح کلیه و مثانه
و جرب آن و عسرالبول معمول صفت آن مغز تخم خربزه ده درم مغز تخم خیارین هریک پنجدرم کاکنج مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم
هندیانه خرفه مقشر هر واحد چهار درم تخم خشخاش مغز بادام کتیرا نشاسته دم الاخوین اقاقیا اصل السوس طباشیر هریک سه درم تخم کرفس بذرالبنج
هریک یک درم کوفته بیخته بلعاب اسبغول بنادق سازند شربت چهار درم با شیره تخم کاهو و خارخسک هریک دو درم شربت بنفشه و نیلوفر
نوع دیگر برای حرقت بول و قروح گرده و مثانه و عسرالبول مجرب صفت آن مغز تخم خربزه ده درم مغز تخم خیارین پنجدرم مغز تخم
کدو بذرالبنج تخم خرفه تخم خطمی مغز بادام مقشر کتیرا نشاسته رب السوس خشخاش سفید گل ارمنی تخم کرفس از هریک دو درم بکوبند و بنادق
بلعاب بهدانه سازند و سه درم همراه لعاب اسبغول که در عرقیات برآورده شربت بنفشه داخل کرده باشند بدهند و اگر بنفشه یا خشخاش یا هر دو
باآب سوده و بانبات شیرین ساخته همراه وی دهند رواست و اگر کشنیز خشک در گلاب و آب شب تر نمایند و صباح صاف ساخته
بشربت بنفشه یا نبات شیرین کرده بنادق همراه وی دهند در تسکین وجع و قروح و حرقت فائده تمام دهد و صاحب قرابادین قادری
می نویسد کرمن طباشیر سه درم کاکنج پنجدرم درین نسخه افزودم سریع العمل یافتم بنادق بجهت جمود دم در مثانه از قانون صفت آن
اصل حلتیت اشنه افوه اجزا مساوی کوفته بیخته بنادق سازند شربتی چهار بندق بماء الاصول و گاهی قردمانا و مرمکی اضافه کرده میشود
و برای عسربول که سببش جمود دم و یا ریم در مثانه بود نافع باشد

باب التاء الفوقانیة در تریاقات و تنوی خطائی

تریاق النزله مانع نزله و نافع سرفه و دافع اسهال دماغی صفت آن اسطوخودوس پنجدرم گل گاوزبان حب الآس کشنیز خشک
هریک ده درم تخم کاهو بیست درم بذرالبنج پوست خشخاش هریک سی درم تخم خشخاش سفید چهل درم در آب خیسانیده بجوشانند
و صاف نموده قند سفید سه صد درم داخل کرده بقوام آرند پس گل سرخ کشنیز مقشر رب السوس نشاسته صمغ عربی کتیرا مصاف
هریک پنجدرم باریک سائیده در آن آمیزند خوراک یکمثقال تریاق الاسنان مستعمل در وجع بارد دندان صفت آن
جندبیدستر حلتیت فلفل سیاه زراوند مدحرج زنجبیل سیاه افیون بذرالبنج مساوی کوفته بیخته بعسل سرشته بپنبه ازان آلوده بر دندان نهند
یا حب ساخته در دهن گیرند تریاق المعده معجونی است که حرانیان برای معده بارد رطب ترتیب داده اند صفت آن

جنطیانہ مرماجوز زوفا خشک ناردین نارمشک طالیسفر صعتر فارسی ہریک دو درم تخم کرفس انیسون بادیان ہریک پنجدرم عود خام مصطکے ہوم المجوس اصل السوس ہریک دہ درم وج دار شیشعان ہر واحد پنجدرم ہلیلہ سیاہ و کابلی صبر سقوطری ہریک بست درم ایارج فیقرا چہل درم عاقرقرحا خردل مویزج سیاہ ہریک دہ درم بہمن سفید بوزیدان مغز بادام تلخ ہر واحد پانزدہ درم ہمہ را سائیدہ در عسل کف گرفتہ معجون سازند و چہل روز بدارند بعدہ بقدر حاجت و بحسب قوت و سن بدہند و بعض حرانیان این دو خود مشکطرامشیع و برگ مرو ابیض و برگ بادرنجبویہ و برگ مرزنجوش و گاؤزبان زیادہ مے کنند و مقدار اینہا مثل اجزای ادویہ متوسطہ کمتر از صبر و ہلیلہ و زیادہ از جنطیانہ دم ماحوری گردانند و اگر در بعض مزاج موافقت نکند میان تناول او مرتبہ اول و بار دوم فاصلہ سہ روز دہند و مقدار او بکاہند و این معجون جید است جابر و قطیفے حرانی استخراج آن نمودہ و آنرا معجون اسود مسمے ساختہ و تریاق معدہ نیز گویند **تریاق الذرب** جہت ذرب در ضعف امعا و تقویت اعضاء رئیسہ **صفت آن** مروارید ناسفتہ مرجان کہربا عقیق یشب برادہ عاج طباشیر طرانیث کشنیز خشک بریان صندل سفید بہمنین فوفل سعد زیرہ کرمانی مدبر مصطکے کردیا مازو سُنبل گل ارمنی شادنج عدسی صمغ عربی آرد کنار آرد سنجد حب الاس عذبہ دانہ عناب بریان کردہ پوست بیرون پستہ تخم زبیب ہریک سہ درم ورق نقرہ یک درم تخم خرفہ بریان خشخاش سفید دانہ انگور نزرگ ہریک پنجدرم عود خام بزر البنج ہریک دو درم رب بہ شیرین رب سیب شیرین رب مورد بالسویہ دو چند یا سہ چند ہمہ ادویہ کوفتہ بیختہ بسرشتن **تریاق افاعی** کہ رفع سمیت ہوام کند و اطبار سابق اجماع نمودہ اند کہ ہرکہ در روز یا در بعضے اوقات بقدر نیم مثقال با گلاب و یا شراب دیا قائم مقام آن تناول نماید بیشک و شبہہ رفع اذیت و باد تپ وبائی مے کند و بغایت مجرب دانستہ اند و از جالینوس منقول است کہ سال وبای آن عصر ہرکہ استعمال نمود سالم ماند **صفت آن** صبر زرد دو جزو مر صاف زعفران ہریک یک جزو **ایضاً** بلیغ النفع کہ جماعتی از اطبا آنرا در لسع افاعی مساوی تریاق کبیر یافتہ اند **صفت آن** زراوند مدحرج جندبیدستر ہر واحد نیم درم فلفل سہ درم انیسون دہ درم کوفتہ بیختہ بمیفختج بسرشند شربت یک جزو **تریاق ثمانیہ** بعد از تریاق اربعہ تالیف شدہ نافع است از برای گزیدن حشرات و بجمیع سموم و محلل ریاح و مفتح قولنج و نافع صلابت طحال و سدد آن و مفید فالج و رعشہ و صرع **صفت آن** مرکی حب الغار جنطیانا قسط تلخ از ہریک شش مثقال فلفل سفید و سلیخہ سیاہ از ہریک چہار مثقال زعفران دارچینی از ہریک دو مثقال اجزا کوفتہ بیختہ بعسل مصفے بسرشند شربتی از یک مثقال تا سہ مثقال **تریاق اترج** کہ جہت سموم مشروبہ و ملدوعہ مشترک النفع است **صفت آن** نمک طعام برگ سداب خشک ہریک پنج مثقال تخم ترنج مقشر دہ مثقال مغز گردگان سی مثقال انجیر کوبیدہ قدرے کہ ادویہ بدان سرشتہ شود خوراک از دو تا چہار مثقال **تریاق طین مختوم** جہت سموم نافع و خاصیت اوست کہ چون سموم بخورد قی آرد تا کہ از سم پاک نشود قی نہ ایستد و اگر بدہند و قی نیارد دلیل آن باشد کہ سم نخوردہ است **صفت آن** گل مختوم حب الغار ایرسا برابر اجزا کوفتہ بیختہ بروغن گاو چرب کردہ و بعسل بسرشند شربت یک درم **تریاق افیون** کہ دفع مضرت افیون و بنگ و بیروج و شوکران و جز آن کند **صفت آن** حلتیت زعفران جندبیدستر اصل فلفل مساوی کوفتہ بیختہ بسہ چند عسل بسرشند دو مثقال بخورند **تریاق عقرب**

که عقرب گزیده را بغایت نافع بود و صاحب قولنج و درد احشا و نفخ روده را به سازد و تسهیل ولادت کند صفت آن مرصافی
حب الغار قسط تلخ فودنج سداب برنجاسف بید ستر عاقر قرحا زنجبیل فلفل سیاه شونیز حلتیت اجزا مساوی کوفته بیخته با سه وزن آن
عسل مصفی بقوام آورده آمیزند شربتی دو درم با آب نیمگرم و در ذکائی و قادری جنطیانا و زراوند مدحرج نیز درین نسخه داخل است
تریاق سرطان نافع گزیدن سگ دیوانه **صفت آن** جنطیانا کندر هر یک پنج درم سرطان محرق ده درم بعسل بسرشند
شربتی یک مثقال چند روز مداومت نمایند و در خلاصه وزن کندر یک درم است و نوشته که صباح و شام مقدار دو درم با آب سرد
بدهند و جالینوس گفته هر کس که این دوا خورد از ترسیدن آب ایمن شد **تریاق الذهب** که مؤلف و مجرب انطاکی است برای
مالیخولیا و صرع و جذام و استسقا و یرقان و حصر بول و بواسیر بگیرند مروارید شفاف هر قدر که خواهند و بآب ترنج ده چندان صلایه کنند
و در شیشه کرده و سرا و بموم بند نموده در آب گرم سه هفته بدارند تا حل شود بعد از ان برآرند و صبر هفت درم و سقمونیا پنج درم افتیمون و راوند چینی
قصب الذریره هر یک چهار درم قرنفل عود هندی لاجورد صندل سرخ صمغ عربی کتیرا هر واحد سه درم همه را سائیده بآب مروارید محلول مذکور
سرشته حبها بقدر نخود سازند شربتی ازان یک مثقال و هر گاه ازان تفریح عظیم و تقویت باه مطلوب باشد طلا گداخته آب مروارید محلول
بران چکانیده بسایند و بیامیزند گاهی فاد زهر که می آمیزند از سموم فی الحال خلاص میگرداند و اگر ازان قیراط در آب گل ترنج حل کرده
سعوط نمایند رنگ صاحب یرقان همان روز نیکو گرداند و در سرکه افاقه مصروع نماید و اگر در روغن بنفشه حل کرده هر روز بینی را چرب
کنند و یک قیراط ازان بخورند از طاعون و وبا محفوظ باشند و اگر در شیر مادهٔ اسپ حل کرده در صوف زن بعد از حیض حمول کنند بسرعت
حامله گردد و در مسکر اگر بخورد هم قبل از سقوط اطراف او بحزد صحت یابد و برای تفتت حصات بآب کرفس بخورند و جهت خفقان
بآب گاوزبان و بادیان سبز و برای بواسیر بآب عناب گاهی هر دو بهمنین را افزایند و جالینوس بهمن سرخ میگوید **تریاق**
اربعه مستعمل در اورام و سموم بارده و محلل ریاح و مفتح سده **صفت آن** حب الغار جنطیانا ئے رومی مرصافی زراوند طویل
مساوی کوفته بیخته بروغن گاو چرب کرده بعسل مصفی سه وزن ادویه معجون سازند شربتی یک مثقال بآب گرم بعد چهل روز و قوتش
تا دو سال باقی میماند و اگر یک جزو زعفران افزایند یا زراوند مدحرج بدل زراوند طویل کنند قوی تر گردد و بعضی قسط تلخ عوض مرصافی
میکنند **تشروی خطائی** مجرب النفع در اقسام اورام **صفت آن** حنا خشک صبر زرد صندل سرخ حضض مکی زعفران کافور
گل سرخ هر یک سه ماشه پوست بلیله زرد اقاقیا گل ارمنی عدس مقشر عصارهٔ مامیثا هر یک پنج ماشه زرد چوب دو ماشه کوفته
بیخته بآب مامیثا تر کرده و خشک نموده چند مرتبه باین دستور آب مذکور تر و خشک نموده اقراص سازند

باب الثاء المثلثة

ثادریطوس اکبر نافع صداع و صرع و لقوه و فالج و رعشه و جمیع امراض عتیقهٔ مزمنهٔ بارده و رطبه و اوجاع معده و کبد و
طحال و کلیه و رحم و تاریکی چشم و ربو و جذام و برص و قولنج و استسقا و اسهال کننده بی مشقت و مدر بول و حیض و شکنندهٔ سنگ

کرده و مثانه و مقوی حرارت غریزی و منقی بدن از اخلاط فاسده و دافع ریاح و مفتح سده سپرز و کبد و محسن رنگ بدن قوتش
تا چهار سال باقی بود صفت آن ریوند چینی یک نیم درم عود بلسان فرفیون فلفل سیاه فلفل سفید دار فلفل مرکی جنطیانه
حب بلسان فقاح اذخر سود حماما هر یک دو درم زعفران دارچینی وج مصطگی روغن بلسان هر یک سه درم سنبل الطیب سه درم و نیم
کماذریوس قسط افتیمون هر یک چهار درم اسارون سلیخه سقمونیا هر یک شش مثقال صبر سقوطری پانزده درم غاریقون بست درم
ادویه کوفته بیخته بروغن بلسان چرب ساخته باشد چندان عسل بسرشند و بعد شش ماه استعمال کنند شربتی چهار مثقال و در قرابادین
قانون وزن اسارون و سلیخه و سقمونیا هر یک شش درم است و سود حماما یک یک درم سویدی نوشته که خوردن شبادریطوس هر روز
نیم درم صبح و نیم درم شب وقت خواب تا مدت سی روز متواتر در فالج مجرب من است

باب الجیم مشتمل بر سه فصل

فصل اول در جلابات و جواہر مہرہ - **جلاب** مستعمل در صداع دموی هر گاه با خون آمیزش صفرا باشد **صفت**
آن گل بنفشه تخم کاسنی هر یک سه درم گل نیلوفر پنج درم جوشانند و صاف نموده شکر سفید و ترنجبین هر یک ده درم داخل کرده نیم گرم
بنوشند **جلاب** معمول در اکثر امراض دماغیه عصبیه سوداویه و بلغمیه که با حرارت مزاج باشد و در لقوه و فالج بجائے ماء العسل مستعمل
صفت آن قند سفید یک رطل در عرق گاؤزبان و عرق بادرنجبویه و گلاب هر یک یک رطل و گاہی عوض گلاب عرق بهار
نارنج داخل کرده بر آتش ملایم بپزند تا متانتی پدید آید پس گل گاؤزبان عود صلیب اسطوخودوس هر یک دو مثقال در مقداری از
گلاب یا عرقی از عرقهائے مناسب مزاج جوشانده صاف نموده بآن ضم نمایند و بر آتش گذارند که مائیت نشف شده قوام معتدل
ماند و در شیشه نگهدارند و اگر تقویت و تفریح منظور باشد با قند عنبر اشهب دو دانگ زعفران یک نیم دانگ اضافه کنند و هر گاه تسخین
زیاده مطلوب گردد بعضے از ادویه چون دارچینی جوز بوا بسباسه مصطگی در آن افزایند **جلاب** برائے حرارت قلب مداومت
آن مزیل قبض دائمی **صفت آن** گل نیلوفر سه درم بگلاب و عرق بید مشک خیسانیده صبح گلقند یا شیرخشت یا ترنجبین بقدر
حاجت و شکر سلیمانی داخل کرده بقوام آورده بنوشند **جلاب** برائی نقصان باه که سبب آن استفراغ کثیر باشد **صفت**
آن نبات سفید ده درم عرق گاؤزبان ده درم تودری سرخ تودری سفید هر یک سه درم نبات را در عرق حل کرده بقوام رقیق آورده
تودرین پاشیده هر صبح و شام بنوشند غذا نخود آب گوشت بره و گوشت دراج و کبک و هریسه معمول از گوشت بره و کبک و گوشت
مرغابی و مرغ خانگی و زرده تخم مرغ بخورند **جلاب** از برائی فتق که سبب آن رطوبت مزلقه باشد **صفت آن** زیره سیاه
کرویا از هر یک سه درم جوشانیده صاف نموده گلقند عسلی ده درم داخل کرده بنوشند و تا چند روز برین مداومت نمایند و در نسخه
دیگر که بجهت قیله مائی نافع اصل السوس انیسون بادیان عوض کرویا است و غذا مطجنه و قلیه ها با توابل حاره و در نسخه دیگر که با قیله
ریحی نافع در آن تخم کرفس و نانخواه هر یک سه درم بجائے زیره و کرویا و اصل السوس مرقوم غذا نخود آب گوشت تیهو و دراج و

کبوتر صحرائی و گنجشک که دران قرطم داخل کرده باشند **جلاب** مستعمل در تپ محرقه و در حصبه و جدری و تپ دق و مسکن تشنگی و حرارت
معده دیگر و مقوی آلات تنفس و منضج و ملین و مدر بول و عرق و مفید اورام احشا **صفت آن** قند سفید یک جزو عرق بید مشک
گلاب دو جزو آب باران سه جزو بقوام آرند و اگر زیاده سرد خواهند عرق بید ساده و عرق نیلوفر هر یک دو جزو اضافه نمایند **جواهر مهره**
برای تقویت اعضای رئیسه و افزائش روح و حرارت غریزی و خفقان و جمیع امراض قلب را نافع است و از یاقوتها در عمل قوی است
صفت آن فادزهر شش درم مروارید ناسفته بسد لاجورد یاقوت احمر یاقوت کبود یاقوت اصفر یشب زمرد عقیق ورق نقره
مصطگی هر یک دو درم ورق طلا جدوار کهربا شمعی نارجیل دریائی عنبر اشهب مشک خالص مومیائی اصیل هر یک یک درم همه را یک
سوده باز در گلاب سحق کرده بقدر کنار حب بندند و با سنگ غوری خوب مهره نمایند و ورق طلا برو بچسپانند خوراک از دو سرخ تا یک
دانگ **جواهر مهره اعلی** جهت تقویت قلب و دفع خفقان و توحش و دیگر امراض و خواص بسیار دارد **صفت آن** لعل
یاقوت سرخ یاقوت زرد یاقوت کبود ورق طلا از هر یک چهار سرخ عقیق یمنی یشب بسد فیروزه جدوار از هر یک یک ماشه و پنج سرخ
کهربا دو ماشه مروارید یک ماشه و چهار سرخ نارجیل بحری لاجورد از هر یک سه ماشه فادزهر مشک عنبر ورق نقره از هر یک شش سرخ
کافور چهار جو مومیائی دو سرخ افیون یک سرخ قرص افعی شش ماشه زمرد چهار ماشه همه اجزا را بر سنگ سماق با گلاب سحق بلیغ نموده
با آب صمغ عربی مهره بندند و بورق طلا پیچیده خشک نمایند شربتی دو سرخ تا چهار سرخ **فصل دوم در جوارشات**
جوارش طباشیر مقوی معده و مانع صعود ابخره صفراوی و مستعمل در مالیخولیا و سدر و دوار حادث از سوء مزاج صفراوی معده
صفت آن گل سرخ آمله منقی طباشیر صندل سفید کشنیز خشک هر یک ده درم حب الآس پوست ترنج سماق منقی مصطگی هر یک
پنج درم کافور قیصوری یک مثقال رب به با شهد سه وزن ادویه با عرق گاوزبان و عرق کیوڑه بقوام آرند **جوارش شونیز** مزید
حفظ و مزیل نسیان **صفت آن** شونیز هلیله کابلی هر یک پنج درم زنجبیل نانخواه هر یک ده درم عسل سفید دو چند خوراک
یک مثقال **جوارش شاهی** تالیف علوی خان مفید مالیخولیای مراقی و مقوی قلب و معده و مفرح **صفت آن**
زرشک منقی بست و پنج مثقال آمله مربی هلیله مربی هر دو خسته دور کرده هر یک چهل و پنج مثقال گلاب و عرق بید مشک هر یک
هفتاد مثقال همه را در عرقیات مذکوره بپزند تا مهرا شود و بپالایند پس شربت انار شیرین و ترش نبات سفید هر یک بست و پنج
مثقال سکنجبین سی مثقال شربت نارنج شربت لیمون شربت آلو هر یک چهل و پنج مثقال داخل کرده بقوام آورده پس عنبر اشهب
دو نیم دانگ ابریشم مقرض ورق طلا ورق نقره محلول مروارید ناسفته هر یک سه مثقال گل گاوزبان غنچه گل سرخ هر یک پنج
مثقال کوفته بیخته بسرشند خوراک دو درم است **جوارش آمله لولوی** که حکیم ممدوح جهت نادر شاه ساخته بود و انفع است
از برای مالیخولیای مراقی و خفقان سوداوی و صداع سوداوی **صفت آن** شیر آمله منقی چهارده مثقال زرشک منقی
هشت مثقال صندل سفید طباشیر گل گاوزبان سماق منقی بادرنجبویه دانه هیل ابریشم مقرض دارچینی هر یک دو مثقال
گل سرخ چهار مثقال تخم خرفه مقشر سه مثقال مروارید ناسفته یک نیم مثقال عنبر اشهب ورق طلا ورق نقره هر یک یک مثقال

نبات سفید یک صد و سی مثقال شربت آلو بست و چهار مثقال شربت انار بست مثقال تدریجاً مرتب نمایند شربتی دو مثقال و در نسخهٔ دیگر شربت سیب شربت انار ترش هر یک بست مثقال گلاب عرق بیدمشک عرق گاؤزبان هر یک بست و پنج مثقال نیز داخل است و در صورت احساس برودت در مزاج دیا قبض مصطگی عود هندی پوست ترنج از هر یک دو مثقال شک تبتی یک مثقال برادویه افزوده میشد و در شیرینی ترنجبین خراسانی پاک کرده از تخم و خاشاک سی مثقال و نیم من گلاب زیاده کرده **جوارش اترج** نافع بلقوه و فالج و استرخا و مقوی معده و دماغ و اعصاب مجرب النفع است از تالیف حکیم علوی خان است **صفت آن** آمله منقے پانزده مثقال یک شب در عرق بهار نارنج و گلاب هر یک هفتاد و پنج مثقال بخیسانند و روز دیگر بجوشانند که مهرا شود و صاف نموده پس بگیرند پوست ترنج پنج مثقال اذخر مکی اسارون نانخواه انیسون بهمن سفید دارچینی سعد کوفی طالیسفر سلیخه قرنفل گل سرخ قاقله هیل قرفه کاشم کندر مصطگی از هر یک نیم مثقال جوزبوا دارفلفل فلفل سیاه عود صلیب سنبل الطیب عود غرقی قرنفل از هر یک یک مثقال زعفران عنبر اشهب مشک ترکی از هر یک نیم مثقال ادویه کوفته بیخته بدارند و شهد خالص یک نیم صد مثقال در آمله داخل کرده بقوام آرند پس ادویه بسرشند شربتے یک مثقال تا دو درم و گاهی جند بیدستر و جدوار خطائی از هر یک نیم مثقال داخل می نمایند **جوارش زیره** که کثرت سیلان لعاب از دهن که از غلبهٔ بلغم باشد باز دارد **صفت آن** بورهٔ ارمنی یک مثقال فلفل سه مثقال زنجبیل چهار مثقال زیره سفید یک شبانه روز در سرکه تر کرده بر آورده در سایه خشک نموده تف داده ده مثقال کوفته بیخته با قند سیاه صد مثقال بقوام آرند **جوارش هندی** که استرخا و ثقل زبان را سودمند است از قانون **صفت آن** زیره سفید قرفه نمک هندی هر یک نیم مثقال دارفلفل صد دانه فلفل سیاه دو صد دانه شکر هشت استار کوفته بیخته شکر سفید بقوام آورده ادویه آمیزند و بقدر احتمال استعمال نمایند **جوارش مقوی قلب** دافع خفقان و مانع صعود ابخرهٔ ردیه از معده بدماغ و ازالهٔ وسواس سوداوی **صفت آن** مربائی هلیله پنجعدد مربائی آمله چهار عدد دانه هیل سه ماشه کشنیز مقشر یک تولہ بیدمشک بقدر حاجت نبات سفید دو وزن ادویه مربیات را در آب یک شبانه روز تر نمایند بعد از ان شسته آن بیرون کرده در بیدمشک سائیده و ادویهٔ دیگر کوفته بیخته بقوام نبات بیامیزند اگر مزاج بسیار حار نباشد بقدر سه ماشه مصطگی اضافه نمایند **جوارش آمله** مقوی قلب و معده بنسخهٔ معمول **صفت آن** مربائی آمله شش عدد مربائی هلیله دو عدد صندل سفید بگلاب سوده زرشک ابریشم مقرض گاؤزبان گل گاؤزبان دانه هیل پوست ترنج زهر مهره بگلاب سوده قرنفل گل سرخ بهمنین گل نسرین هر یک یک درم کشنیز خشک دو درم قند سه چند بدستور معهود مرتب سازند **جوارش صندلین** مقوی دل و دماغ و حابس اسهال صفراوی و دافع خفقان **صفت آن** مروارید ناسفته مرجان هر یک دو درم صندل سفید بگلاب سوده خشک کرده ده درم صندل سرخ بگلاب سوده خشک کرده پنج درم طباشیر سفید تخم خرفه مقشر بودادهٔ کشنیز بریان پوست بیرون پسته هر یک دو درم مصطگی زعفران هر یک یکدرم شک تبتی نیم درم آب تراشهٔ ترنج پنجاه درم در گلاب سی درم قند سفید یک من تند ابدر گلاب بقوام آورده در آخر قوام آب ترنج داخل سازند و بقوام عسل آورده معجون سازند خوراک از سه درم تا پنج درم

جوارش مقوی معده نافع درد ریحی **صفت آن** دانه هیل برگ پودینه هریک دو درم نانخواه سعد کوفی سنبل الطیب پوست
اترج قرنفل ساذج خولنجان زنجبیل زعفران پوست بیرون پسته هریک یکدرم شیرهٔ مربای آمله شیرهٔ مربای به که سه چند ادویه باشد قوام
کنند خوراک دو مثقال **جوارش فودنجی** نافع درد معده و جگر و ریاح **صفت آن** برگ پودینه شش درم زنجبیل نانخواه
زیره سیاه هریک سه درم بادیان دانه الایچی سرخ فلفل گرد هر واحد دو درم قند سه چند بطور معهود مرتب سازند **جوارش دارچینی**
جهت درد معده مزمن که از برودت باشد نافع **صفت آن** مغز پسته خولنجان پوست اترج زنجبیل مصطگی هریک پنج ماشه سعد اسارون
سنبل الطیب قرنفل قاقله وج عود هندی هر واحد دو ماشه کوفته بیخته با شهد خالص سه چند ادویه بسرشند و اگر خواهند بطریق سفوف
بعمل آرند **جوارش کمونی صغیر** نافع برودت و جشاء حامض و فواق حادث از کثرت بلغم و فضول رطبه و از برائے برودت
انثیین و فتق و قیله بسیار مفید است **صفت آن** زیره کرمانی در سرکه خمر یک روز و شب خیسانیده خشک کرده بریان نموده
باشند برگ سداب خشک فلفل سیاه زنجبیل از هر یک سی و پنج درم بوره ارمنی ده درم مجموع را کوفته بیخته با سه وزن ادویه عسل مصفی بسرشند
شربتی یک مثقال و در نسخه دیگر زیره مدبر پنجاه درم و فلفل سیاه پانزده درم و برگ سداب زنجبیل هریک بست درم و بوره ارمنی پنج درم
است و اگر تربد موصوف پنج درم افزایند کمونی مسهل نامند **جوارش کمونی کبیر** معمول والد حکیم علوی خان از برای سردی معده
و جشای حامض و ترهل بلغمی و سوداوی و سردی انثیین و قیله ریحی و فواق امتلائی و نفخ معده و شهوت کلبی و قولنج ریحی و استسقای
طبلی **صفت آن** زیره سیاه مدبر بریان نیم رطل فلفل سیاه دو تولہ زنجبیل دو تولہ و نه ماشه برگ سداب در سایه خشک کرده سلیخه
سیاه دارچینی قرفة الطیب حب بلسان مصطگی رومی سنبل الطیب از هر واحد پنج درم بوره ارمنی دو درم و نیم کوفته بیخته عسل مصفی
بقوام آورده اول بوره داخل کرده بر هم زنند پس ادویه دیگر آمیزند شربتی یک مثقال **جوارش کمونی اکبر** تالیف حکیم ارزانی
مقوی معده و قلب و دماغ و ملین شکم و ادامست آن مفید درد معده و قولنج دوری **صفت آن** دارچینی بوره سرخ هریک پنج درم
فلفل سفید فلفل سیاه هریک هفت درم سداب خشک پانزده درم زنجبیل مربی چهل درم زیره کرمانی مدبر پنجاه درم هلیله مربی
از خسته پاک کرده شصت درم گلقند صد درم مربیات و گلقند را کوبند تا بچون معجون شود و ادویه دیگر کوفته بیخته با آن بسرشند و اگر
قوام نرم خواهند قند سفید عسل سفید بالمناصفه بقوام آورده اضافه نمایند شربت از چهار درم تا شش درم و گاهی زنجبیل و هلیله ساده
یعنی مربا گرفته و تربد موصوف هم وزن هلیله افزوده و در شهد سه وزن ادویه معجون ساخته و انفع یافته **جوارش کمونی**
مسهل مفید درد معده و ملین طبع و مزیل نفخ و قولنج **صفت آن** سنبل الطیب عود بلسان دارچینی سلیخه حب بلسان هریک
دو مثقال روغن بادام چهار مثقال بوره ارمنی ده درم فلفل سی درم برگ سداب زنجبیل هریک چهل درم زیره مدبر صد درم تربد سفید
خراشیده مجوف بوزن ادویه عسل سه چند عسل را بعرق بادیان قوام نموده ادویه کوفته بیخته ضم کنند خوراک از یک تولہ تا یک نیم تولہ برای
اقویا مجوزست **جوارش اترج** امراض معده را چون نفخ و ضعف هضم و فساد غذا در معده و قی کردن آن بعد خوردن نافع است
صفت آن پوست خشک اترج سی درم قرنفل جوزبوا فلفل دارفلفل دانه الایچی سفید دارچینی خولنجان زنجبیل هریک یکدرم

مشک خالص یک نیمداڈنگ کوفتہ بیختہ با نبات سفید سہ چند ادویہ قوام کردہ آمیزند و در بعض مزاج طباشیر سفید گرد سماق پوست سنگدانہ مرغ ہر یک سہ درم اضافہ نمودہ بسیار مفید افتادہ **جوارش فلافلی** باضم طعام و مزیل حمی ربع بنسخہ کامل **صفت آن** فلفل سیاہ فلفل سفید دار فلفل ہر یک بست درم عود بلسان دہ درم زنجبیل تخم کرفس سلیخہ تخم سیسالیوس اسارون راسن ہر واحد یک درم کوفتہ بیختہ با سہ وزن ادویہ عسل مصفی بسرشند شربت یکدرم بآب کرفس **جوارش فنداديقون** بنسخہ شیخ الرئیس نافع از برائی ضعف معدہ کہ بسبب سردی تولید ریاح در آن بسیار شود و از برائی ضعف کبد بارد و استسقائی طبلی و درد پشت و درد معدہ **صفت آن** زنجبیل سنبل الطیب از ہر یک ششدرم مصطگی نانخواہ ہر یک چہار درم تخم کرفس پودینہ خشک ہر یک پنجدرم سلیخہ زیرہ کرمانی مدر حب بلسان عاقرقرحا ہر یک دو درم ساذج ہندی یک درم کوفتہ بیختہ با عسل مصفی سہ چند وزن ادویہ بسرشند شربتی یک مثقال و در نسخہ حکیم منصور علی چہار درم انیسون داخل است **جوارش مصطگی سادہ** کہ برائے برودت معدہ و کبد و ریاح و سیلان لعاب دہن مفید است **صفت آن** مصطگی سہ مثقال کوفتہ بیختہ در نیم آثار شکر سفید و سی درم گلاب بقوام آرند خوراک ششماشہ تا دو درم و حکیم منصور علی گل سرخ سہ مثقال می افزودند و بسیار مقوی معدہ مفید بودند **جوارش مصطگی مرکب** مقوی معدہ بارد معمول است **صفت آن** مصطگی یک تولہ دانہ ہیل ششماشہ سعد کوفی سنبل الطیب ہر یک پنجماشہ پوست ترنج نہ ماشہ کوفتہ بیختہ بگلاب و قند قوام نمودہ جوارش سازند خوراک شربت دو درم **جوارش عود بارد** نافع حار مزاج و مقوی معدہ حار از معمولی **صفت آن** عود سہ درم کشنیز خشک مقشر گل سرخ صندل سفید بگلاب سودہ ہر یک دو درم پوست بیرون پستہ طباشیر ہر یک یکدرم کافور نیمدرم قند سفید سہ چند **جوارش عود حار** کہ مخصوص برائے تقویت معدہ و دماغ و قلب بارد است از معمولی **صفت آن** عود نیجدرم قرنفل سہ درم سنبل الطیب یک درم ساذج دو درم گل نسرین گاؤزبان ہر یک سہ درم قند سہ چند شربت حسب مزاج و گاہی اضافہ نمودہ شود درین جوارش مربائے آملہ دو عدد مربائے ہلیلہ یک عدد زعفران ورق طلا ورق نقرہ مشک ہر یک نیمدرم و گاہی قوام نمودہ می آید بعرق بہار و گاہی بگلاب و بید مشک **ایضاً** مقوی معدہ و ہاضم نافع بارد مزاج **صفت آن** عود نیجدرم فرنجمشک جوزبوا بسباسہ دانہ قاقلین پوست اترج طباشیر دارچینی گاؤزبان زرنب ہر یک یک درم مصطگی سنبل الطیب گل سرخ نارمشک ہر یک نیم درم زنجبیل فلفل دار فلفل ہر یک یک درم مشک نیمدرم عسل یا قند سہ چند ہمہ **جوارش عود شیرین** از حکیم اکمل خان **صفت آن** عود ہندی دارچینی جوزبوا قرفہ قاقلہ صغار قرنفل خولنجان دار فلفل از ہر یک پنجدرم اسارون زعفران ہر یک دو درم نبات سفید نصف رطل مشک تبتی نصف مثقال عسل مصفی سہ وزن ادویہ بدستور جوارش سازند **ایضاً** مخترع حکیم شریف خان مقوی معدہ و نیز نافع ہیضہ **صفت آن** مصطگی رومی نہ ماشہ قرنفل سنبل الطیب بسباسہ ہر یک ششماشہ عود خام پانزدہ ماشہ دار فلفل جوزبوا ہر یک دو تولہ زعفران دو تولہ مشک عنبر ہر واحد یک مثقال دارچینی دو ماشہ نبات سفید یک آثار گلاب یک شیشہ نبات را در گلاب حل کردہ بقوام آوردہ جوارش سازند **جوارش** مقوی معدہ از معمولی **صفت آن** مصطگی سنبل الطیب قرنفل از ہر یک نیمدرم عود ساذج زرنب

سعد دارچینی از ہر یک یک درم دانہ ہیل زرشک گل سرخ گاؤزبان ہر واحد دو درم قند سہ چند بقوام آرند **جوارش عود**
شیرین کہ تقویت معدہ و ازالہ رطوبت کند **صفت آن** قاقلین دارچینی زنجبیل دار فلفل زعفران ہر یک درمے عود
قرنفل ہر یک نیم درم بکوبند و باعسل سہ وزن ادویہ بسرشند شربت یک مثقال **نوع دیگر** معمول و از مجموعہ منقول **صفت**
آن عود غرقی پوست ترنج ہر یک پنجدرم قرفہ قرنفل مصطگی سنبل الطیب دارچینی قاقلہ صغار قاقلہ کبار بسباسہ زعفران جوزبوا
ہر یک دو درم نار مشک یک نیم درم فلفل دار فلفل زنجبیل ہر واحد یک درم سعد کوفی نیم درم مشک دو دانگ عسل و قند ہر یک
نیم من **نوع دیگر** بہ نسخہ معمولی **صفت آن** قرنفل عود ہر یک سہ درم قاقلہ صغار و کبار سنبل الطیب پوست ترنج کبابہ بسباسہ
جوزبوا زعفران مصطگی ہر یک دو درم نبات سہ پاؤ شہد خالص یک سیر بدستور طیار سازند **جوارش عود** بہ نسخہ علوی خان
معمول در تقویت قلب و دماغ و معدہ بارد و رطب و مفید ہیضہ و تہوع و قی و قابض در حالت نقاہت بعد رفع ہیضہ خوردن خیلے
مفید ست **صفت آن** عود قماری پنجدرم بسباسہ قاقلین زعفران جوزبوا مصطگی سنبل الطیب ہر یک دو درم قرفہ پوست
اترج طباشیر دار فلفل ابریشم مقرض نعناع گاؤزبان قرنفل زرنب ہر یک یک نیم درم فرنجمشک دو درم زرنباد نیم درم زنجبیل
دارچینی بادیان ہر یک دنیم درم مشک دانگی عسل مصفے بقدر ضرورت بدستور معجون سازند **ایضاً** معمول و از مجموعہ بقائے منقول
صفت آن مشک دو دانگ سعد کوفی نیم درم فلفل دار فلفل زنجبیل ہر یکا یک درم نار مشک یکدرم و نیم قرفہ قرنفل مصطگی
سنبل الطیب جوزبوا دارچینی قاقلہ صغار قاقلہ کبار بسباسہ زعفران ہر یک دو درم عود غرقی پوست ترنج ہر یک پنجدرم عسل و قند ہر یک نیم من
ایضاً از تالیف حکیم سلیمان خان حکیم علوی خان **صفت آن** عود ہندی پوست ترنج از ہر یک پنج مثقال قرنفل چہار مثقال قاقلہ
کبار سنبل الطیب قرفہ از ہر یک دو مثقال زعفران جوزبوا زنجبیل خشک دار فلفل از ہر واحد یک مثقال مصطگی بسباسہ از ہر یک مثقال
نبات سفید یک من بیزند بدستور مرتب سازند **نوع دیگر** برائے تقویت معدہ از معمولی **صفت آن** عود پنجدرم پوست ترنج زرنب
دانہ ہیل قرنفل دار فلفل صعتر فارسی ہر واحد دو درم نار مشک سنبل الطیب مصطگی سعد کوفی زرنباد بسباسہ ہر یک سی درم قند سہ
چند **جوارش عود کبریتی** مقوی معدہ و مشہی در بارد مزاج مستعمل **صفت آن** عود سہ درم دانہ قاقلین سافج پوست
ترنج طباشیر پودینہ دارچینی ہر واحد یک درم گل سرخ دو درم زرنباد قرنفل جوزبوا بسباسہ ہر یک نیم درم ادویہ باریک سائیدہ یاد
آثار نبات بقوام آوردہ ادویہ را ہنگام سرشتن بقدر نیم درم عرق گوگرد مالیدہ بیامیزند و اگر مشک و عنبر ہر یک نیم درم افزایند قوی العمل گردد
جوارش عود ترش نافع حار مزاج مقوی ہاضمہ و قلب و مشہی **صفت آن** گل سرخ چہار درم صندل بگلاب سودہ
زرشک بہدانہ دانہ ہیل طباشیر عود غرقی پودینہ خشک پوست ترنج ہر یک دو درم شربت انار شیرین چہار تولہ تمر ہندی
سہ تولہ در آب خیسانیدہ و آب صاف آن بے مالیدن گرفتہ گلاب نیم پاؤ قند سہ چند ورق نقرہ نیم درم بدستور سازند
نوع دیگر کہ بحر دران انسب و بمزہ الذ و اطیب **صفت آن** عنبر اشہب مشک خالص ہر یک یک ماشہ
مصطگی عود غرقی پوست بیرون پستہ ہر یک دو درم آب لیمو کاغذی ہفت عدد نبات نیم سیر معجون سازند **جوارش**

عود ترش مقوی معده دافع خفقان مانع قے **صفت آن** گل سرخ گاوزبان گل گاوزبان دانه هیل سندل بگلاب سوده طباشیر هر یک دو درم کشنیز مقشر پوست ترنج پوست بیرون پسته برگ پودینه قرنفل ساذج فرنجمشک هر یک یکدرم عود غرقی چهار درم زرشک بیدانه شش درم شربت انار شیرین شربت انار ترش هر یک پنج توله قند سفید سه چند مرکب المدو وعده دارد موی **ایضاً** بمنافع مذکور **صفت آن** عود غرقی سه درم دانه هیل زرشک هر یک دو درم برگ پودینه طباشیر پوست ترنج سنبل الطیب مصطگی قرنفل سعد کوفی دارچینی دانه قاقله زرنب صندل بگلاب سوده اسارون فرنجمشک هر یک یکدرم دارفلفل زنجبیل هر یک نیم درم آب لیمو کاغذی هفت عدد آب نقوع تمر هندی چهار توله قند سه چند **جوارش برای تقویت معده** قائم مقام جوارش عود ترش است **صفت آن** آب لیمو چهار عدد ساذج هندی زرنب سلیخه سنبل الطیب هر واحد درمی قند سه چند **ایضاً** منقول از ذکائی **صفت آن** دارچینی عود غرقی هر یک یک نیم توله پوست بیرون پسته نیم توله ورق نقره سه ماشه نبات سفید یک سیر آب لیمون کاغذی ده عدد گلاب نیم آثار بدستور طیار سازند **نوع دیگر** تالیف مرزا محمد حکیم **صفت آن** آب لیمون آب به ترش هر یک چهل و پنج مثقال گلاب قند سفید هر یک بست مثقال عسل مصفی سی مثقال مجموع را باتش ملائم بقوام آرند پس عود خام هفت مثقال سنبل الطیب مصطگی رومی دارچینی زعفران قرنفل هر یک نیم مثقال کوفته بیخته بآن بسرشند **جوارش عود املین** نسخه حکیم اسمعیل مشهی و هاضم و رافع قبض **صفت آن** عود غرقی قرنفل مصطگی هر واحد سه جزو قاقله خرفه سنبل الطیب مغز بادام مقشر هر واحد دو جزو زنجبیل دارچینی دارفلفل پوست هلیله کابلی هر واحد یک جزو پوست اترج پنج جزو مشک نیم جزو قند سفید بست و پنج جزو عسل دو وزن ادویه گلاب بقدر قوام **نوع دیگر** از برای تقویت معده و اشتها و تجوید هضم و رفع قبض و طرد ریاح معمول **صفت آن** بادیان انیسون پودینه خشک مصطگی دانه هیل هر یک یکدرم عود طباشیر هر یک دو درم دارچینی یک نیم درم کوفته بیخته ترید گل سرخ سنا مکی هر یک دو نیم درم جوشانیده آب صاف آن گرفته عسل سفید نیم پاؤ نبات سفید پاؤ سیر گلاب پاؤ سیر دران داخل کرده بقوام آرند پس ادویه آمیخته بطریق نو ساخته نگهدارند و یک توله با گلاب استعمال نمایند و گاهی ترید و گل سرخ و سنا نیز کوفته بیخته افزوده میشود **جوارش آمله لولوی** علوی خان مقوی معده و دل و مشهی و مسکن حرارت و نافع اسهال مراری و مصلح معده معمول **صفت آن** شیر آمله منقی دوازده مثقال طباشیر سفید صندل سفید سماق منقی زرشک منقی گل سرخ بادرنجبویه پوست بیرون پسته از هر واحد یک مثقال کشنیز مقشر تخم خرفه مقشر هر واحد دو مثقال مروارید ناسفته چهار دانگ عنبر اشهب ورق طلا ورق نقره از هر یک دو دانگ نبات سفید رب به شیرین از هر یک دو وزن ادویه بدستور مرتب سازند و گاهے گل گاوزبان گل مشکی هر یک دو نیم مثقال افزوده مے شود شربت دو مثقال با شربت سیب **نوع دیگر** که مسمی بجوارش آمله کلان است مقوی معده و مشهی و مانع اسهال موافق محرور المزاج **صفت آن** آمله منقے پانزده توله شب در گلاب نیم آثار عرق بید مشک نیم آثار خیسانند صبح خوب جوشانیده صاف ساخته از پارچه بگذرانیده نبات سفید نیم آثار عسل مصفی پانزده توله داخل کرده بقوام آرند پس مروارید ناسفته دو توله صندل سفید ابریشم مقرض غنچه گل سرخ گل گاوزبان دانه هیل پوست بیرون پسته مصطگی دارچینی از هر واحد یکتوله عنبر اشهب

ورق طلا از ہر یک سہ ماشہ ورق نقرہ نہ ماشہ کوفتہ بیختہ بآن بسرشند خوراک نہ ماشہ تا دو درنسخہ حکیم شریف خان وزن آملہ و
شہد نیم آثار نبات سہ پاؤ نوشتہ باقی بدستور **نوع دیگر** مقوی معدہ و جگر و مکرر العمل آمدہ **صفت آن** مربائے آملہ دہ عدد و مربائے
ہلیلہ پنج عدد زرشک بیدانہ چہار مثقال پوست بیرون پستہ دانہ ہیل زہر مہرہ خطائی بگلاب سودہ گاؤزبان سنبل الطیب ابریشم
مقرض گل گاؤزبان صندل بگلاب سودہ سعد کوفی ہر یک دو مثقال غنچہ گل سرخ سہ مثقال آب انارین ولایتی آب بہ شیرین ہر یک
ہمون ادویہ قند سفید سہ چند ادویہ عرق گاؤزبان یا بید مشک پاؤ آثار عنبر مشک خالص ہر یک نیم مثقال ورق نقرہ یک درہم و اگر آب بہ
بیدانہ شود آب انار دو چند گیرند و اگر بہ ہر دو پیدا نباشند عوض آن شربت انارین و شربت بہ گیرند درینصورت قند یک نیم چند ادویہ
گیرند و در مفتاح آملہ و ہلیلہ ہر یک بست عدد و زرشک نہ مثقال و ورق نقرہ شش ماشہ مرقوم است باقی بدستور **جوارش آملہ**
صغیر مقوی معدہ **صفت آن** مربای آملہ پنج عدد مربائے ہلیلہ دو عدد زرشک دہ درم گل سرخ مثلہ طباشیر سنبل الطیب دانہ
ہیل مصطگی ہر یک یکدرم صندل بگلاب سودہ یک مثقال قند سفید سہ چند بگلاب بقوام آرند خوراک بقدر پنجماشہ مؤلف گاہے
درین نسخہ کشنیز مقشر ہفت ماشہ ساذج ہندی پوست ترنج پودینہ خشک ہر یک یکدرم عوض سنبل الطیب افزودہ و نبات بائیسیر
ماء آب نقوع تمر ہندی سہ تولہ قوام نمودہ و در محرر دین نافع تریافتہ **جوارش آملہ** نسخہ معمولی مقوی معدہ و مشہی و خوش ذائقہ و
دافع اسہال بواسیر **صفت آن** آملہ منقے بشیر بز دردہ دہ تولہ کشنیز مقشر شش ماشہ گل سرخ صدف سوختہ ہر یک چہار ماشہ
مصطگی طباشیر دانہ ہیل عود ہندی سماق منقی ہر یک سہ ماشہ آب لیمون کاغذی چہار تولہ قند سفید نیم آثار بقوام آرند **نوع دیگر**
مقوی معدہ و دماغ و مفید مزاج بارد **صفت آن** مربای آملہ پنج عدد و مربای ہلیلہ دو عدد گاؤزبان سنبل الطیب ساذج ہر یک
یک درم گل نسرین گل سرخ ہر یک دو درم عود قرنفل ہر یک نیم درم قند نیم رطل **ایضاً** تقویت معدہ و جگر **صفت آن** مربای
آملہ پنجعدد صندل بگلاب سودہ دانہ ہیل پوست ترنج گاؤزبان ہر یک دو درم ساذج زرنب عود غرقی ہر یک یکدرم گل سرخ
سہ درم زرشک چہار درم زرشک را در گلاب حل کردہ صاف نمودہ شربت تمر ہندی شربت انار شیرین ہر یک چہار تولہ قند دو
چند بگلاب قوام نمایند **جوارش سفرجلی** مقوی معدہ است و مشہی و ہاضم طعام نافع ہیضہ بارد و مانع قے و تہوع از معمولی **صفت**
آن سفرجل از تخم و قشر پاک کردہ یک رطل در سرکہ انگوری بشلہ و اگر نباشد در سرکہ قندی مقطر و اگر بہم نرسد در آب لیمون ترنمایند و بپزند
تا مہرا شود و صاف کردہ با یک رطل عسل و نیم رطل قند قوام کردہ این اجزاء آمیزند دارچینی گل سرخ طباشیر پوست بیرون پستہ مصطگی
عود غرقی دانہ ہیل برگ پودینہ جوز بوا بسباسہ ہر یک چہار درم قرنفل سنبل الطیب پوست ترنج ہر یک سہ درم زنجبیل فلفل دار فلفل
زرنباد زعفران ہر یک یکدرم مشک عنبر ہر یک نیمدرم خوراک تا چہار درم **جوارش جاودانی** مقوی معدہ و ہاضم طعام
مزید حفظ و نافع بواسیر و مصفی لون و مطیب بوی دہان **صفت آن** جوز بوا بسباسہ قرنفل دارچینی سنبل الطیب سعد کوفی آملہ
منقی الائچی سفید از ہر واحد مساوی کوفتہ بیختہ با شہد سہ چند یا نبات تلمہ چند بسرشند مقدار شربت دو درم **جوارش** مقوی معدہ از معمولی
صفت آن مصطگی قرنفل سنبل الطیب ہر یک نیمدرم عود ساذج ہندی زرنب سعد دارچینی ہر یک یکدرم دانہ الائچی بیگلری

زرشک گل سرخ گاوزبان هر واحد دو درم قند سه چند بقوام آرند **ایضاً** برای تقویت معده قائم مقام جوارش عود ترش است
صفت آن آب لیمون چهار عدد سافج زرنب سلیخه سنبل الطیب هر واحد یک درم گل سرخ دانه قاقلین هر واحد دو درم قند
سه چند ادویه **جوارش زرشک** مشهی و هاضم طعام **صفت آن** زرشک بیدانه چهار درم گل سرخ دو درم سنبل الطیب گل
پودینه عود پوست ترنج قرنفل مصطگی دانه قاقلین صندل بگلاب سوده سافج هندی هر یک یکدرم قند سفید نیم رطل گاهی اضافه
نموده بشود و شربت انار شیرین ولایتی چهار تولہ **جوارش انار ترش** از حکیم جعفر جهت تقویت معده و قلب و اشتها را نافع +
صفت آن آب انار ترش نیم آثار قند سفید صد درم آب پودینه سبز چهار مثقال اول آب انار را با قند بقوام آورده از آتش
فرود آرند چون نیم گرم شود آب پودینه در وی ریخته باهم آمیزند بعده مصطگی سه مثقال دانه هیل دو مثقال عود غرقی یک مثقال کوفته
بیخته آمیزند خوراک از یک تولہ تا دو تولہ **جوارش اناریں** مقوی معده و جگر و مشهی **صفت آن** آب انار ترش آب انار
شیرین قند سفید هر یک یک آثار آب نعنع سبز گلاب هر یک هفت دام سنبل الطیب هر یک دو دام دانه الائچی کلان پوست ترنج
هر یک چهار ماشه پوست بیرون پسته یکدرم دانه الائچی خورد سه ماشه بدستور مرتب سازند و در نسخه حکیم الممالک وزن آب اناریں و قند
هر یک صد و پنجاه درم و آب نعنع سی و هفت درم و نیم و وزن همه ادویه هر یک پنجدرم طباشیر زرورد گشنیز خشک هر یک نیمدرم
عود قماری خام وج ترکی هر یک نیمدرم فقط عوض گلاب مرقوم است **نوع دیگر** قابض و مقوی معده و جگر **صفت آن** قند سفید
پاؤسیر آب لیمو هشت دام شربت حب الآس هفت دام آب اناریں هشت دام شربت لیمو آب پودینه سبز شیره مربای آمله هر یک چهار
دام گلاب دو دام مصطگی دانه هیل زهرمهره خطائی هر یک سه ماشه زرورد گل سرخ وج ترکی جوزبوا عود طباشیر هر یک دو ماشه بدستور
مرتب سازند و باید دانست که وزن سیر دو دام درین دو جوارش بوزن عالمگیری معتبر است **جوارش مصطگی** مرکب علویخان
که در تحلیل ریاح و تقویت معده مجرب **صفت آن** مصطگی زنجبیل قاقله کبار و صغار قرفه هر یک ده ماشه دارچینی فلفل گرد
نانخواه کبابه زیره سیاه و سفید کرویا گل سرخ پوست ترنج گشنیز خشک پوست بیخ بادیان پوست بیخ کاسنی عود هندی کندر زرنباد
بادرنجبویه سنبل الطیب زعفران گل گاوزبان هر یک پنجماشه کوفته بیخته بعسل سه وزن ادویه قوام ساخته آمیزند شربتی دو مثقال بعرق
بادیان دهند و در نسخه ایشان که در صرع بعد طعام خورانیدن آن بسیار مفید است وزن مصطگی سی ماشه و دارچینی ده ماشه و بادیان
رومی پنج ماشه عوض گشنیز و پوست بیخ بادیان و پوست بیخ کاسنی است و وزن زعفران هفت ماشه و عود هندی دو ماشه و عود صلیب
زیاده است **نوع دیگر** مقوی معده بارد **صفت آن** مصطگی تولہ دانه هیل شش ماشه سعد کوفی سنبل الطیب هر یک پنجماشه
پوست ترنج نه ماشه کوفته بیخته بگلاب و قند قوام نموده جوارش سازند بدستور جوارش مصطگی ساده شربت دو درم **جوارش
عنبر** مسخن معده محلل ریاح و مقطع بلغم و مقوی دل و دماغ و حواس **صفت آن** عنبر اشهب مشک خالص هر یک دو ماشه
اسارون قرنفل زعفران هر یک سه ماشه دانه هیل دارچینی دار فلفل زنجبیل جوزبوا هر یک نیم تولہ نبات سفید عسل خالص هر یک
پاؤ آثار بدستور جوارش سازند **نوع دیگر** تالیف علویخان که بجهت ضعف بدن و معده مجرب است **صفت آن** عنبر اشهب

دو مثقال مشک خالص ترکی چهار دانگ گلاب چهل مثقال نبات سفید هشتاد مثقال مشک و عنبر را با مقدار نبات سفید
کوفته از غربال موئین یا پارچه باریک بگذرانند و تتمه نبات را بگلاب حل کرده بقوام آورده تبرید نمایند تا سفید شود عنبر و مشک
کوبیده را با آن مخلوط کرده چند تبرید دیگر بزنند و اقراص سازند هر قرصی یک مثقال و هر روز یک قرص باده مثقال گلاب تناول
نمایند **جوارش نارمشک** تالیف والد حکیم ممدوح مقوی معده و جگر و دافع اخلاط فاسده و محلل ریاح غلیظه و رافع خفقان
صفت آن نارمشک شیطرج هندی زنجبیل فلفل دارفلفل دارچینی قاقله صغار قاقله کبار قرنفل ساذج هندی اسارون
خولنجان مصطکی کبابه چینی سنبل الطیب سلیخه تخم کرفس نانخواه بادیان بوزیدان انیسون افتیمون هر یک شش مثقال لونگ زعفران
هر یک یک مثقال ترید سفید دوازده مثقال اجزا کوفته باد و وزن ادویه عسل مصفی سرشته جوارش سازند شربتی از چهار مثقال تا
شش مثقال **جوارش چای خطائی** مشک عنبر اشهب زعفران هر یک یک ماشه عود غرقی چهار درهم دارچینی قرنفل اسارون
هر یک مثقال چای خطائی بادیان خطائی هر یک یک دام پخته دانه الائچی خرد فوفل دکهنی هر یک دو دام خام پودینه خشک یکتوله
پوست ترنج دو ماشه گلاب پاؤ آثار نبات یک آثار دیاؤ بالا اول چای خطائی و بادیان و نعنع خشک و پوست ترنج را در آب
تر نمایند صبح سه چهار جوش داده صاف نمایند پس نبات داخل کرده بقوام آرند بعد عنبر اشهب و مشک و زعفران سوده حل نمایند بعد
ازان بوقت سرد شدن قوام ادویه دیگر کوفته بیخته داخل کرده بطریق لوزیات سازند و بوقت حاجت در عرق گاؤزبان یا کیوره
یا گلاب جوش خفیف داده بطور قهوه بنوشند **جوارش تمر هندی** دافع قی و مقوی معده و قابض و مانع انصباب صفرا بمعده
صفت آن گل سرخ کشنیز مقشر هر یک دو درم مصطکی دانه هیل زرشک طباشیر ساذج پوست ترنج برگ پودینه صندل
بگلاب سوده هر یک یکدرم آب انار ولایتی یک عدد مربای آمله یک عدد آب تمر هندی چهار توله در گلاب خیسانیده آب خالص
گرفته با آب انار آمیخته بسه چند قند مقوم بسرشند خوراک دو ماشه **جوارش عود ترش** مفید هیضه و تهوع و قی و مقوی معده
و قابض و در حالت نقاهت بعد رفع هیضه خوردن خیلی نافع از مجربات حکیم علوی خان **صفت آن** عود هندی نیم درم
بسباسه دانه هیل زعفران جوزبوا مصطکی سنبل الطیب از هر واحد یک درم قرفه پوست ترنج زنجبیل هر یک دو درم دارفلفل ابریشم مقرض طباشیر
پودینه خشک گاؤزبان زرنب قرنفل هر واحد یک نیم درم فرنجمشک رازیانه دارچینی هر یک دو درم و نیم مشک خالص دو دانگ
آب به ترش آب زرشک آب سیب ترش از هر یک ده درم شربت حب الآس سی درم عسل مصفی دو چند مجموع بدستور بسرشند و در نسخه
دیگر شربت حب الآس و آب لیمون هر یک پانزده درم است **جوارش جالینوس** این جوارش را خاصیت بسیار است همه اعضا
را قوت دهد و دافع درد معده و هاضم طعام است و بوئی دهن خوش کند و باد ها بشکند و جنون و صداع و سرفه بلغمی و ریاح بواسیر و فوق بالقرس
و بهق و بسیاری بول که از سردی بود و حصات کلیه و مثانه را نافع بود و سیاهی موی نگهدارد و باه را قوت دهد و گفته اند که هر که برین
جوارش بسته و مداومت کند از جمله امراض بلغمی ایمن گردد و جهت و ایل و زحیر و خلفه مفید بمنزله تریاق است و عدیل ندارد و محتاج بدو بسیار
چندان نیست **صفت آن** سنبل الطیب قرنفل قاقله سلیخه دارچینی خولنجان سعد کوفی زنجبیل فلفل سیاه دارفلفل قسط تلخ عود بلسان

اسارون زعفران تخم مورد قصب الذریره از هر یک دو درم مصطگی پنجدرم قند سفید برابر ادویه تمام اجزا را کوفته بیخته با
دو چندان عسل بسرشند شربتی دو مثقال تا سه مثقال پیش از طعام و بعد از طعام بیک ساعت نیز بتوان خورد هر قدر که کهنه شود بهتر
است و در بعضی نسخه جنطیانه سه مثقال اضافه کرده اند و در بعضی بجای قرنفل قرفه است و قند ندارد و قدری شربت در منصوریت
یک مثقال است و گویند که اگر قصب الذریره را با مصطگی بسایند تلخی آن برود والله اعلم **جوارش فنجنوش** معمول والد مرحوم جهت
استرخای معده و ریاح بواسیر و فساد لون و کثرت بول **صفت آن** هلیله بلیله آمله فلفل دار فلفل زنجبیل سعد سطیطرج هندی
سنبل الطیب هر یک ده درم تخم شبت تخم گندنا هر یک چهار درم خبث الحدید مدبر صد درم کوفته بیخته بعسل کف گرفته در روغن گاو که بقدر
حاجت باشد بسرشند و ظرفی داشته بعد شش ماه بعمل آرند شربتی دو درم و اگر مشک دو درم نیز داخل سازند اولی است **جوارش دارچینی** که برای
ضعف جگر مجرب است **صفت آن** دارچینی عود هندی راسن هر یک یک درم بسخته قرنفل فلفل سیاه دار فلفل سنبل الطیب اسارون هر یک
پنجدرم زنجبیل ده درم نعناع خشک هشت درم دانه هیل قرفه یا کبابه هر یک دو درم انیسون مصطگی بادیان سلیخه سیاه هر یک سه درم کوفته
بیخته بعسل مصفی سه وزن ادویه بسرشند **جوارش زرشک** مقوی معده و جگر حار و قاطع اسهال صفراوی و مانع انصباب صفرا بمعده
صفت آن زرشک منقی شش درم تخم خرفه مقشر بریان حب الآس طباشیر سماق گل سرخ کشنیز مقشر بریان هر یک سه درم
زهر مهره مسحوق دو درم رب به و رب ترشی ترنج و قند هر واحد برابر همه ادویه بسرشند **نوع دیگر** نافع معده و جگر و دافع اسهال
صفت آن زرشک منقی حب الآس نانخواه زنجبیل پوست بیرون پسته هر یک شش درم مصطگی طباشیر هر یک سه درم
رب به سه وزن ادویه بسرشند **جوارش قانصه** جهت ضعف معده و قریب اقوی است از دیگر نسخهای آن **صفت آن** پوست
اندرون قانصه چرز پوست اندرون قانصه خروس مروارید ناسفته طباشیر از هر یک یک مثقال گل سرخ نعناع خشک پوست بیرون
پسته قاقله صغار و کبار از هر یک یک نیم مثقال صندلین صعتر کشنیز خشک بریان حب الآس پوست بلیله آمله منقی هر یک یک درم
بسد محرق کهربا فادزهر معدنی خطائی جوز بوا بسباسه قرنفل دارچینی سلیخه از هر یک نیم درم کوفته بیخته با شربت سیب و شربت به سرشته جوارش
سازند شربتی دو مثقال **جوارش آمله** به نسخه معمول مقوی معده و قلب و نافع اسهال صفراوی و مستعمل در حمیات که با اسهال
باشند نیز **صفت آن** آمله بشیر پرورده ده درم صندل سفید بگلاب سوده زرشک بیدانه محلول بگلاب گل سرخ کشنیز مقشر
طباشیر دانه هیل بالنگری هر واحد دو درم پوست بیرون پسته زهر مهره خطائی بگلاب سوده صمغ عربی حب الآس گل گاؤزبان هر واحد
یک درم قند سه چند و اگر رب به بسرشند بهتر بود بعده ورق نقره یک درم ورق طلا نیم درم آمیزند و اگر سرفه باشد زرشک موقوف دارند
نوع دیگر قابض و مقوی معده و معمول **صفت آن** سعد کوفی پنج درم پوست بیرون پسته اسارون زرشک
بیدانه کشنیز گاؤزبان طباشیر بسباسه هر یک سه درم گل سرخ مصطگی هر یک چهار درم زعفران گلنار هیلگری دانه هیل دانه مویز
دانه قاقله کبار هر واحد یک درم آمله نه درم آمله را در گلاب خیسانیده صبح جوش داده صاف کرده بسه چند قند بقوام آرند و ادویه سوده
بدان بسرشند **ایضاً** که مقوی معده و قابض است **صفت آن** شیر آمله شش درم گل سرخ پنج درم

دانه الاچی سعد زرشک هریک دو درم زرنباد سنبل الطیب سلیخه صمغ عربی هریک یکدرم بیلگری پوست بیرون پسته هریک نیم
درم کوفته بیخته ببسته جند بقوام آرند **جوارش** مقوی معده مزیل اشتهای فاسد **صفت آن** انیسون هلیله بلیله آمله مصطکی
زیره سیاه نانخواه قاقلین زنجبیل سداب فلفل کوفته بیخته بانبات مقوم بسرشند **جوارش خوزی** به نسخه محمد زکریا حابس اشتها
مزمن ومقوی معده وجگر ودافع رطوبات معده وامعاء ونافع قراقر وزلق الامعاء وموافق امزجه اطفال **صفت آن** دانه
مویز در سرکه ترکرده لف داده مثل سرمه صلایه کرده سی درم حب الآس لف داده شصت درم خرنوب نبطی گلنار کزمازج جوزبوا ابهل هریک
ده درم کندر نانخواه سعد کوفی سنبل الطیب مصطکی هر واحد پنجدرم کوفته بیخته با قند مقوم بگلاب دو وزن ادویه بسرشند **جوارش عنبر**
تالیف حکیم علوی خان جهت ذرب مزمن وضعف بدن مجرب وممتحن **صفت آن** قاقله صغار قاقله کبار بسباسه دارچینی از هریک
دو مثقال طباشیر سازج هندی پوست زرد اترج از هریک یکنیم مثقال مصطکی عنبر اشهب قرنفل زعفران قرفة الطیب از هریک
یکمثقال جوزبوا دونیم مثقال مشک خالص نیم مثقال مروارید ناسفته اعلی یک مثقال و یک نیمدانگ کوفته بیخته بعسل مصفی یکصد و
بست مثقال بسرشند و در قاب چینی نگاه دارند شربتی یکمثقال است **جوارش طباشیر** جهت تپ و اسهال صفراوی
صفت آن طباشیر سفید تخم مورد گل سرخ هریک ده درم تخم حماض صمغ عربی هریک هفت درم گلنار فارسی سماق لحیة التیس
هریک شش درم زعفران افیون هریک دو درم کوفته بیخته بشربت سیب بسرشند شربتی سه درم **جوارش تخم مویز** حابس اسهال
صفت آن مصطکی گلنار هریک پنجدرم حب الآس سماق هریک ده درم تخم مویز صمغ عربی هریک بست درم بعسل و برعایت
حرارت با قند بسرشند **جوارش سماق** اسهال صفراوی باز دارد و اشتها را قوت دهد **صفت آن** سماق بست درم تخم
مورد ده درم خرنوب نبطی سی درم صمغ عربی گلنار فارسی انار دانه هریک پنجدرم کوفته بیخته با مویز منقی دیگر بار کوفته بکار برند شربت
سه درم **جوارش زرشک** مقوی معده وجگر حار وقاطع اسهال صفراوی ومانع انصباب صفرا بمعده **صفت آن** زرشک
منقی شش درم تخم خرفه بریان حب الآس طباشیر سماق گل سرخ کشنیز مقشر بریان هریک سه درم زهر مهره سوده دو درم رب
رب حماض اترج و قند هر واحد برابر ادویه بسرشند **نوع دیگر** نافع ضعف معده وجگر ودافع اسهال **صفت آن** زرشک منقی
حب الآس نانخواه زنجبیل پوست بیرون پسته هریک شش درم مصطکی طباشیر هریک سه درم برب به بسرشند **نوع دیگر** ضعف
معده وامعاء واسهال را نافع است **صفت آن** بسد مروارید هریک دو درم طباشیر کهربا مصطکی هریک سه درم خرفه پنجدرم
زرشک پوست سماق حب الآس بست کنار نانخواه زنجبیل هریک شش درم بادرنگ هفت درم کوفته بیخته برب به ویا رب حماض
بسرشند شربتی تا سه درم وگاهی برعایت حرارت مزاج نانخواه وزنجبیل را موقوف سازند **جوارش زنجبیل** که قابض و
هاضم است **صفت آن** زنجبیل بریان ده درم صمغ عربی دانه الاچی بیلگری هریک پنجدرم سلیخه دونیم درم زرنباد یک درم
نشاسته بریان بست درم شکر سفید چهل و پنج مثقال بدستور مرتب سازند خوراک دو مثقال **جوارش تمری** مفتح قولنج وعسر البول
صفت آن زیره کرمانی مدبر بوره ارمنی فطراسالیون زنجبیل فلفل سفید از هریک دو نیم درم سقمونیای مشوی پنجدرم خرما دانه بیرون

کرده مغز بادام مقشر بریان کرده از هر یک ده مثقال برگ سداب خرما را یک شبانه روز در سرکه تر کرده خیسانیده از غربال بپیزند و عسل کف گرفته سه وزن ادویه بر آن آمیزند و بجوشانند تا بقوام آید و ادویه کوفته بیخته بدان بسرشند شربتی پنج مثقال تا هفت مثقال با آب گرم **جوارش اسقف** قولنج بکشاید و بلغم حار از معده و امعا بر آرد و قی باز دارد و ریاح بواسیر و وجع خاصره و پشت را نافع **صفت آن** سقمونیا تربد موصوف از هر یک هفت درم فلفل زنجبیل از هر یک چهار درم دارچینی آمله مقشر قرنفل جوزبوا البسباسه مصطگی از هر یک دو درم قند سفید بست درم کوفته بیخته بعسل بسرشند شربت جهت هضم دو درم و برای اسهال شش درم **جوارش انجدان** مفتح قولنج و دافع ریاح و نافع بجشاء حامض **صفت آن** فلفل دار فلفل هر یک پنج درم ایرسا زنجبیل هر یک شش درم انیسون بادیان مصطگی نانخواه تخم کرفس هر یک دو درم انجدان پانزده درم کوفته بیخته باعسل سه وزن ادویه بسرشند شربتی سه درم **جوارش شهریاران** اسهال نماید و قولنج بکشاید و مفتح سدد و مفید استسقا و دافع سردی معده و کبد مسهل بلغم و مره سودا **صفت آن** زنجبیل قرفه دارچینی قرنفل سلیخه سنبل الطیب دانه قاقله بن مصطگی هر دو نارمشک ساذج هندی نانخواه تخم کرفس انیسون هر یک شش درم شیطرج زعفران هر یک چهار درم سقمونیا مشوی تربد سفید بروغن بادام چرب کرده افتیمون حب النیل هر یک هشت درم بسفایج پنج درم نمک هندی سه درم قند سفید بست درم عسل سه چند بسرشند **جوارش سفرجلی** مسهل نافع قولنج و درد امزجه حار و بارد حتی که در خمی تجربه آمده و اسهال خوب نموده **صفت آن** دارچینی زنجبیل دار فلفل زعفران هر یک دو درم تربد موصوف پاو سیر عالمگیری حرق نعنع قطعات به از تخم پاک کرده هر یک نیم سیر عالمگیری عسل یک سیر اول قطعات را در عرق نعناع که عبارت از سرکه خالص و برگ پودینه است که آنرا عرق امیکشند و مقطر میگویند بپزند که مهرا شود از آتش فرود آورده بر سنگ صلایه کرده با شهد قوام نمایند پس ادویه سوای زعفران کوفته بیخته بیامیزند و زعفران را در گلاب صلایه کرده کم کم اندازند و حلکرده بدارند قدری خوراک تا دو توله و هر گاه موسم تازه نباشد مربای آن بدستور بسازند **جوارش تیواج** تالیف حکیم علوی خان جهت اسهال بواسیر بسیار مفید بلکه اسهال خون و جگری را که ضعف در آن بسیار باشد و نفث الدم هر عضو یکه باشد نفع عظیم دارد **صفت آن** تیواج خطائی سه مثقال پوست بیخ انجبار کهربا طباشیر مروارید ناسفته سوده هر یک یکمثقال گل مختوم دم الاخوین کثیرا هر یک نیم مثقال کوفته بیخته سه وزن ادویه شربت سیب ولایتی شربت به ولایتی و یا شربت انجبار و حب الآس آمیخته یک مثقال با شیره تخم خرفه و خشخاش هر یک دو مثقال بخورند **جوارش آمله** مفید حرارت گرده و زیابیطس و لینت طبع و ضعف قلب و خفقان و نسیان **صفت آن** آمله منقی ده مثقال زرشک منقی پنجمثقال کافور قیصوری زعفران از هر یک نیم مثقال تخم گل سرخ سه مثقال طباشیر فادزهر خطائی معدنی گل داغستانی کهربای شمعی گل ارمنی مغسول یشب سبز صندل سفید ابریشم مقرض کزمازج از هر یک یک مثقال کشنیز خشک مقشر تخم خرفه مقشر از هر یک سه مثقال انجهرا صلایه باید کرد با گلاب بر سنگ سماق صلایه سوده باقی ادویه را کوفته بیخته برب به شیرین و رب سیب شیرین از هر یک پنجاه مثقال بسرشند شربتی دو درم **جوارش کندر** کثرت آمدن بول را که از سردی باشد باز دارد **صفت آن** دارچینی دو درم کندر خولنجان هر یک سه درم قرفه قاقله هر یکی

چهار درم قرنفل جوزبوا بسباسه خیربوا سنبل الطیب هریک پنجدرم مصطگی یک استار بدو وزن ادویه عسل کف گرفته بسرشند
خوراک دو درم تا سه درم **جوارش ملکی** بغایت مقوی باه **صفت آن** مشک یک نیم دانگ قاقله کبار هریک
یک مثقال قرنفل سنبل الطیب جوزالطیب بسباسه لسان العصافیر بیخ اذخر زنجبیل دارچینی مصطگی عود هندی زعفران
از هریک سه درم اشنه سه مثقال قند وگلاب هریک ده مثقال قند را در گلاب حل کنند و عسل بقدر کفایت بر سر آن ریخته بر آتش نهاده
بقوام آرند پس فرود آورده ادویه کوفته بیخته خوب آمیزند شربتی یک مثقال **جوارش خبث الحدید ممسک** مفید سرعت انزال
و ریاح بواسیر و قاطع دم بواسیر **صفت آن** بلیله کابلی و سیاه شیطرج تخم کرفس هریک شش درم پوست بلیله آمله سنبل نانخواه
تودری سرخ و زرد دارفلفل کبابه مقشر هریک چهار درم قرفه سنبل الطیب جوزبوا زنجبیل فلفل مویه هریک بست درم هیل بوا قسط سلیخه
قرنفل بسباسه خولنجان نارمشک هریک شش درم سعد کوفی چهار درم مشک تبتی دو مثقال عنبراشهب یک مثقال خبث الحدید بوزن مجموع ادویه
روغن گاو و وزن استار ادویه را کوفته بیخته بروغن گاو چرب کرده بعسل کف گرفته بسرشند شربتی دو درم با شیر گاو و یا دوغ گاو که مسکه آنرا گرفته باشند دو هفته
متوالی بخورند **جوارش کندر** بنسخه شیخ الرئیس که بجمیع انواع فتق و قیله مفید و محلل ریاح بارد و مقوی معده و هاضمه است **صفت آن** کندر
شصت درم فلفل دارفلفل هریک ده درم نبات سفید شصت درم زنجبیل خولنجان هریک دوازده درم جوزبوا قرنفل هیل بوا هریک پنجدرم مشک قاقله
نیم درم کوفته بیخته بعسل کف گرفته بسرشند شربتی دو درم **جوارش زرعونی** نافع کثرت بول که از سردی مثانه باشد و سرفه بلغمی و صداع
بارد و سردی بدن و مقوی معده و مشهی و دافع بلغم و مطیب دهن و مانع آب از دهن و محکم کننده پشت و گرده و شکننده ریاح و مخرج
ریگ مثانه و مدر حیض **صفت آن** تخم کرفس تخم شلغم تخم گندنا تخم شبت نانخواه بادیان مغز تخم خربزه مغز تخم خیار بیخ کرفس هریک
پنج مثقال عاقرقرحا قرفه زعفران مصطگی عود خام هریک پنجدرم بسباسه کبابه فلفل هریک سه درم عنبر اشهب یک مثقال عسل سه
وزن ادویه عنبر را در عسل کف گرفته بگدازند و ادویه کوفته بیخته با آن بسرشند و بعده استعمال کنند شربتی دو مثقال و در شرح کفی وزن
عاقرقرحا و عود و غیره هر واحد دو درم است **جوارش عطائی** که گرده و دماغ را قوی کند و منی بیفزاید و مجامعت را قوت دهد
مجرب است **صفت آن** بهمنین تودریین تخم اسپست مغز تخم خربزه تخم جرجیر تخم پیاز تخم حماض تخم انجره کتیرا تخم هلیون تخم شلجم تخم کرفس
هریک سه مثقال قاقله صغار دارفلفل خولنجان دارچینی زنجبیل قرفه هریک یک مثقال ترنجبین سه وزن ادویه ترنجبین را
یکشب در شیر ماده گاو خیسانیده صباح مالیده صاف کنند و بر آتش نهند تا غلیظ شود فرود آورده ادویه کوفته بیخته بدان بسرشند
و در ظرف چینی بدارند سه مثقال با بست درم شیر ماده گاو تازه **جوارش** که باد رحم دفع نماید و در عقر که بسبب تولد ریح بود بکار
آید **صفت آن** زرنباد درونج جوزبوا هیل قاقله قرنفل جوانی تخم کرفس زنجبیل از هریک دو درم زیره
مدبر بسرکه پنجدرم قند بدستور نیم درم کوفته بیخته با دو چند قند و یا عسل بسرشند شربتی یک مثقال با آب نیمگرم
جوارش معین حمل **صفت آن** بادرنجبویه عاج میعه سائله سنبل الطیب دارچینی مصطگی رومی عود قماری هریک پنج ماشه
افیون دو ماشه درونج عقربی بسباسه ساذج هندی عود صلیب گل سرخ هریک سه ماشه پوست ترنج سعد کوفی قرنفل نارمشک

چهار ماشه عنبر اشهب مشک هر یک یک ماشه نبات دو وزن شهد خالص سه وزن ادویه بطریق متعارف معجون سازند خوراک نیم ماشه **جوارش لولوی** تقویت معده و اعضای رئیسه و مصلح حال جنین در رحم و در حفظ جنین از اسقاط مجرب بشرطیکه حرارت در مزاج غالب نباشد **صفت آن** مروارید ناسفته عاقرقرحا هر یک یک درم زنجبیل مصطگی هر یک چهار درم زرنباد درونج عقربی تخم کرفس شیطرج هندی قاقله جوزبوا بسباسه قرفه هر یک دو درم بهمنین فلفل دارفلفل هر یک سه درم دارچینی پنج درم شکر سلیمانی سه چندان ادویه شربت بقدر یک مثقال برای حفظ از اسقاط مداومت باین نمایند و اگر صندل سفید تخم خرفه بیخ انجبار هر یک سه درم صندل سرخ مغز تخم ترب طباشیر هر یک چهار درم مع روغن گاو خالص تازه هشت توله افزایند بهتر باشد **نوع دیگر** مانع اسقاط حمل و حافظ جنین و دافع ریاح رحم **صفت آن** زرنباد درونج عقربی هر یک دو درم مروارید ناسفته کهربا عود خام هر یک یک درم دارچینی دو درم ابریشم مقرض دانه هیل زعفران قرنفل هر یک یک درم جند بیدستر نیم درم اشنه سنبل الطیب هر یک نیم درم کوفته بیخته با سه چند عسل بسرشند و هر بامداد یک مثقال بخورند **جوارش مسمن** که بدن را فربه کند **صفت آن** بهمن سرخ زرلوند مدحرج کسیلاجة الخضر اتودری سرخ تودری زرد شهدانه شونیز مغز پسته نخود مغز بادام شیرین کنجد مقشر مساوی باریک سائیده دو چند همه حلبه شسته بریان کرده آرد کنند و با روغن گاو بگدازند و با عسل بسرشند شربتی بهت زنان قدری کردگان و برای مردان قدری تخم مرغ بدهند **فصل سوم در جوگراجها و جلنجبین ها** **دچاپنی جوگراج** در فالج و لقوه و رعشه و دیگر امراض بارده دماغی معمول **صفت آن** سونٹهہ پیپلامول چیتہ چپ پیپل پینگ و روغن گاو برشته اجمود سرشف زرد زیره سیاه زیره سفید رنگ کالا اندرجو تلخ پادہ باربرنگ گیچ پیپل کشکی پتیس بهارنگی بیج موتھا مساوی گرفته مضاعف آن تربهله بگیرند و بعد ازان همه را وزن نموده هموزن مجموع گوگل بگیرند و گوگل اگر بهیسا باشد بهتر مجموع را سائیده با گوگل کوفته آمیخته بقدر سه ماشه تا پنج ماشه با آب گرم بوقت شب بخورند و خوراک تا یک توله هست **نوع دیگر** که در فوائد مذکوره اقوی است **صفت آن** دارفلفل فلفل بهنگرا از هر یک نه درم زنجبیل قسط دیودار موره بیر عاقرقرحا فلفلموبہ زرنباد هر یک شش درم تحیل جند بیدستر هر یک دو درم پوست چینه کباب تخم کاسنی هر یک سه درم پودینه پنج درم گوگل مثل کل اجزا کوفته بیخته نگهدارند و گوگل را نرم بکوبند و بروغن بادام چرب کرده باز بکوبند تا خوب نرم شود آنگاه اجزا را سائیده قدری قدری داخل کنند و قدری روغن بادام بیامیزند و باز بکوبند و همچنین کنند تا تمام اجزا آمیخته شود یک توله شربت کامل است **جلنجبین** که بفارسی گلقند عسلی گویند در امراض بلغمی مستعمل **صفت آن** برگ گل یک آثار عسل سه آثار هر دو را در ظرف کرده کف مال نمایند که خوب آمیخته شود و تا چهل روز در آفتاب گذارند همین است طریق ساختن گلقند شکری **جلنجبین مسهل** که در اکثر اورام معده و جگر همراه شیر شتر مستعمل **صفت آن** عصاره ریوند دو دانگ تربد سفید یکدام انیسون یکدرم غاریقون سفید یک نیم درم گلقند بست درم اجزا کوفته بیخته در گلقند خوب آمیخته بقدر سه چهار توله همراه شیر شتر بعمل آرند و در مواقع که از مسهل مغز فلوس تنفیر باشد بکار برند **جلنجبین ملین** که در تپ ربع بلغمی در هفته یکبار بخورند **صفت آن** تربد موصوف لسفایج

هر یک یک درم زنجبیل نیم درم سائیده در گلقند ده درم آمیخته بخورند **جلنجبین مسهل** که در ربع بلغمی اگر در هفته یکبار بخورند نفع تمام دهد **صفت آن** زنجبیل نیم دانگ لسبفائج فستقی نیم درم تربد سفید چهار دانگ جلنجبین ده درم جمله یک شربت است **چٹنی** مقوی معده و مشهی و هاضم طعام و مقوی جگر و خوش ذائقه **صفت آن** انبه خام صد عدد پوست و خسته آن دور کرده خوب سائیده بعد از آن پودینه نیم پاؤ فلفل سیاه زیره سیاه هر یک چهار درم قرنفل درست یکدام شونیز شش دام دانه فاقلین هر واحد یک دام ادرک پاؤ سیر دار فلفل زنجبیل هر واحد دو دام نمک بقدر پسند ذائقه همه ادویه کوفته بیخته با انبه سوده مخلوط کرده بدارند و خشک نمایند بعده در عرق نعناع یعنی سرکه مقطر باز سائیده در ظرف چینی دارند و بعد پانزده روز استعمال کنند و اگر خواهند قدرے دارچینی افزایند **نوع دیگر** که بر نسخه چٹنی و نورتن چٹنی مشهور است هاضم طعام و مشهی **صفت آن** امچور قند سیاه سیر مقشر هر واحد یک آثار مرچ سرخ نیم پاؤ مرچ سیاه ادرک چهار دام الائچی سفید پودینه خشک هر یک دو دام قرنفل یکدام عرق نعناع سه آثار امچور را در عرق مذکور شب تر کنند صبح سائیده باز با نمک و سیر و قند سیاه و مرچ و ادرک و پودینه سائیده قرنفل درست سائیده باز بسایند و نگاه دارند و اگر ادرک بهم نرسد عوض آن زنجبیل سائیده اندازند

باب الحاء المهملة مشتمل بر پنج فصل

فصل اول در حبوب **حب ایارج** که برائے تنقیه دماغ و بدن از ماده بلغم معمول است **صفت آن** بگیرند ایارج فیقرا تربد موصوف هر یک دو مثقال حب النیل غاریقون انیسون هر یک یکمثقال شحم حنظل نمک هندی از هر یک چهار دانگ کوفته بیخته بآب بادیان حب سازند **نوع دیگر** به نسخه معمول خاندان حکیم ذکاء الله خان قطع ماده اکثر اقسام صداع و تنقیه سر و دماغ کند **صفت آن** مقل ازرق کتیرا هر یک چهار سرخ شحم حنظل نمک هندی هر یک یکنیم دانگ غاریقون سفید نیم درم ایارج فیقرا تربد سفید حب النیل هر یک یکدرم کوفته بیخته با عرق بادیان حب ها سازند این جمله یک شربت است **حب شبیار** مجرب برای صداع و امراض چشم **صفت آن** ایارج فیقرا پنجدرم نمک سه درم انیسون دو درم پوست هلیله زرد پنجدرم پوست هلیله کابلی سه درم گل سرخ دو درم تربد موصوف شش درم حب ها سازند و وقت خواب استعمال نمایند **حب شبیار** از حکیم داصل خان منقی دماغ از صفرا و بلغم و مفید صداع **صفت آن** پوست هلیله کابلی سناء مکی پوست بلیله هر یک هفت درم ورق گل سرخ حب النیل هر یک دوازده درم صبر سقوطری کندر هر یک هفت درم کتیرا سه درم مقل ازرق عصاره ریوند مصطگی هر یک یک درم مقل را در آب حل کرده و اجزاء دیگر را کوفته بیخته حب سازند شربت یک مثقال تا سه مثقال شب وقت خواب فرو برند و بخوابند **نوع دیگر** که در زمستان و تابستان توان استعمال نمود مفید درد سر و تاریکی چشم و منقی دماغ و معده از اخلاط فاسده **صفت آن** صبر سقوطری پنجدرم افسنتین مصطگی تربد سفید پوست هلیله زرد هر یک یک مثقال گل سرخ کتیرا هر یک یکدرم کوفته بیخته بگلاب سرشته حبوب سازند بقدر فلفل شربتے دو درم شب وقت خواب بآب نیمگرم فرو برند

حب ذہب کہ صداع و درد چشم را نافع **صفت آن** صبر زرد بست درم پوست ہلیلہ زرد دہ درم کتیرا مصطگی
سقمونیا زعفران از ہر یک سہ درم گل سرخ پنجدرم کوفتہ بیختہ بگلاب حب سازند **حب** برای صداع بلغمی و دوی بلغمی را نافع
صفت آن تربد موصوف دو درم صبر زرد شش درم مصطگی چہار درم گل سرخ سہ درم کوفتہ بیختہ لقدر نخود حب بندند خوراک
دہ حب تا چہار دہ حب **حب قوقایا** جہت تنقیہ دماغ و امراض باردۂ آن **صفت آن** صبر سقوطری افسنتین غاریقون
مصطگی ہر یک یک جزو شحم حنظل سقمونیا ہر یک نیم جزو کوفتہ بیختہ بآب سبز کرفس حب سازند شربتے یک مثقال **نوع دیگر** کہ ہمان
منفعت دارد و از مجربات مرزا محمد باقر شیرازی **صفت آن** ایارج فیقرا دہ درم تربد سفید اسطوخودوس ہر یک پنجدرم شحم حنظل سہ درم
دو دوانگ سقمونیا دو نیم درم و در نسخہ دیگر کتیرا یکدرم اضافہ کردہ اند کوفتہ بیختہ بآب مقل حب ہا سازند و ازین جملہ دہ شربت است
و در نسخہ کہ مستعمل حکیم مرزا محمد زمان است پوست ہلیلہ زرد نیز داخل است **حب** جہت تنقیہ دماغ و امراض چشم از حکیم کلو صاحب منقول
صفت آن پوست ہلیلہ زرد ہشت ماشہ آملہ افسنتین غاریقون ہر یک دو ماشہ و نیم اسارون انیسون تخم کرفس ہر یک نیم درم
تربد سفید مجوف افتیمون ہر یک یکمثقال فیقرا دو درم قرنفل فانیذ ہر یک سہ و نیم ماشہ سقمونیا چہار ماشہ اول فانیذ را در اندکے
آب حل کردہ سقمونیا را در آن آمیزند و ہمہ ادویہ را کوفتہ بیختہ سرشتہ حبہا سازند و از نہ ماشہ تا یک تولہ بخورند مجرب است **حب**
ہندی جہت شقیقہ و بیضۂ سر معمول حکیم شاہ محمد و در سبل وغیرہ امراض چشم نفع عظیم دارد **صفت آن** صبر سقوطری
چرائتہ ہر یک یک ماشہ جند لوا دو ماشہ زیرہ سفید اجمود ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ بآب بھنگنی چہار دہ حب سازند یک صبح و یک شام
بخورند با قدرے آب **حب جید** معمول در سدر و دوار بلغمی **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی یک درم تربد موصوف یک
مثقال غاریقون ربع مثقال اسطوخودوس یکدرم نمک لاہوری ربع درم جملہ یک شربت است بطریق شبیار بخورند **حب**
دیگر نافع دوار مزمن **صفت آن** قرنفل شش درم سناء مکی چہار درم کمون قاقلہ صغار زرنبا د ہر واحد یکدرم سنبل الطیب نیم درم شکر
سفید پنجدرم با عسل پانزدہ درم از جملہ ہفت حب سازند و یک حب وقت خواب شب بآب گرم بخورند **حب** نافع سبات و سبات
سہری **صفت آن** بنفشہ دو درم پوست ہلیلہ زرد تربد موصوف ہر یک یکدرم نمک ہندی بادیان تخم کرفس ہر یک نیم
درم سقمونیا یک نیم دانگ کوفتہ بیختہ بآب حبہا سازند این یک شربت است و اگر خواہند دو شربت کنند **حب جند** کہ نسیان
بلغمی را نافع است **صفت آن** عاقرقرحا نمک سیاہ جند بیدستر ہر کدام دو درم ایارج فیقرا شش درم تربد موصوف چہار
درم کوفتہ بیختہ بآب بیکہ در آن اندک جاوشیر در آن حل کردہ باشند سرشتہ حبہا سازند و استعمال نمایند **حب افتیمون** کہ برائے تنقیہ
دماغ از سودا در مالیخولیا وغیرہ معمول است **صفت آن** افتیمون دو درم غاریقون تربد موصوف در روغن گاؤ چرب نمودہ
اسطوخودوس بسفائج فستقی ہر یک یک درم کوفتہ بیختہ بآب بادیان حب ہا سازند و این ہمہ یک خوراک است **حب لاجورد**
منقی سر و بدن از سودا و نافع جمیع اقسام امراض سوداویہ **صفت آن** رب السوس ربع جزو سقمونیا نیم جزو پوست ہلیلہ
زرد پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ افتیمون ہر یک یکجزو لاجورد مغسول دو جزو کوفتہ بیختہ بآب حبہا سازند **حب افتیمون** جہت مالیخولیا

بوجه امر سوداوی و منقی سودا صفت آن گل سرخ نمک سندی هر یک یک دانگ مصطگی نیم درم بسفائج اسطوخودوس
افتیمون پوست بلیله زرد هر یک یک درم کوفته بیخته بآب کتیرا سرشته حبها سازند خوراک چهار درم حب بلیله از حکیم علوی خان
مجرب مالیخولیا حادث از سودائی صفراوی صفت آن پوست بلیله زرد و پوست بلیله کابلی بلیله سیاه پوست بلیله آمله منقی از
هر یک دو دانگ سناء مکی لاجورد مغسول افتیمون غاریقون سفید کتیرا از هر یک یک دانگ کوفته بیخته بروغن بادام چرب نموده بمویز
منقی سرشته حب ساخته باعرق گاوزبان نیم گرم که دران گلاب شکری ده درم حل کرده باشند فرو برند جمله یک شربت است در هفته
یک مرتبه استعمال نمایند تا وقتیکه مالیخولیا زائل شود نوع دیگر مخرج سودا و مره صفرا از سر و تمام بدن و منقی آنها است صفت
آن پوست بلیله زرد و پوست بلیله کابلی بلیله سیاه پوست بلیله آمله منقی برگ سناء مکی هر یک دو دو دانگ سقمونیای مشوی یکدانگ
کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده بگوشت مویز حبها سازند و بورق نقره پیچیده بآب نیم گرم فرو برند و گاهی برای تقویت اسهال
مره سودا اضافه کرده میشود لاجورد و حب النیل از هر یک یک دانگ حب نافع کابوس مصنف کتاب جامع الصناعه منقول که
شخصی را این مرض مع صرع بهر بعد شب وقت خواب عارض میشد ازین حب شفا یافت صفت آن پوست بلیله زرد
پوست بلیله کابلی بلیله سیاه و پوست بلیله آمله هر یک سه دانگ سناء مکی چهار دانگ گل سرخ کتیرا هر یک چهار قیراط کوفته بیخته بروغن بادام
چرب کرده در آبی که ترنجبین سه درم دران حل کرده باشند یا در آب خالص حبها ساخته نیم یک شربت است وقت خواب در حلق
شده بآب گرم دادم و همچنین دو شب بتواتر بعد هفت روز ترک کرده در هفته استعمال کنانیدم حتی که صحت تمام یافت حب
صرع برای تنقیه ماده صرع نافع صفت آن افتیمون اسطوخودوس بسفائج نمک سندی غاریقون سفید هر یک نیم دانگ
ترید موصوف پوست بلیله زرد شحم حنظل کتیرا سقمونیای مشوی هر یک یکدانگ ایارج فیقرا نیم مثقال کوفته بیخته بآب سرشته حبها
سازند جمله یک شربت است و بسیار مصروعیان را باین حب علاج کردم حب مسهل صاحب اقتباس که بهر تنقیه دماغ و در جمیع
امراض سر خصوص در صرع از مجربات است صفت آن حب الملوک مدبر مدبر برگ انگور سفید سه توله ترید سفید اسطوخودوس
مغز بادام شیرین هر یک دو توله زنجبیل عود صلیب فلفل سیاه هر یک یکتوله کتیرا دو مثقال حبها بقدر نخود ساخته بعد وقت خواب
دو عدد وقت صبح بآب نیم گرم بخورند حب جهت صرع خصوص سوداوی از بیاض حکیم اکمل خان صفت آن لاجورد مغسول
جند بیدستر قرنفل میعه سائله سقمونیای مشوی رب السوس هر یک دو درم غاریقون ترید موصوف سکبینج بلیله کابلی بلیله زرد
بلیله آمله سلیخه شاهتره قسط تلخ سورنجان سناء مکی فلفل سفید زعفران حب النیل درونج گل گاوزبان [illegible] بسفائج
افتیمون افسنتین اسطوخودوس ایارج فیقرا هر یک سه درم کوفته بیخته بگلاب حبها سازند و چهل روز مداومت نمایند و هر روز بعد
خوردن حب شربت اسطوخودوس ده مثقال بخورند حب فاوانیا که در صرع و فالج وغیره امراض دماغی مستعمل
صفت آن فاوانیا سه بزر دو مثقال جند بیدستر مشک تبتی هر یک یک مثقال زعفران نیم مثقال
باعرق دارچینی سرشته حبها بقدر نخود سازند شربت سه عدد باعرق دارچینی و بادیان العسل

دگانه قرنفل نیم درم درین افزوده بعد طعام بمصروع استعمال می کنانند **حب فاوانیا مسهل** که در صرع برای تنقیه دماغ
از مجربات علوی خان است **صفت آن** فاوانیا نیم دو مثقال جندبیدستر مشک تبتی هر یک یکدرم حب الملوک مدبر
یک نیم درم حبها بقدر نخود سازند شربت سه عدد **حب** جندجت ام الصبیان وصرع وفالج وسکته وسائر امراض بلغمی و رطوبی
واعراضیکه بعد از وضع حمل عارض زنان و اطفال میگردد از برودت معمول **صفت آن** جندبیدستر مشک خالص عود صلیب سناء مکی عرق
دارچینی یا عرق جوزبوا یا عرق بادیان نرم سائیده حبوب بقدر فلفل سازند شربت اطفال را بقدر نیم حب تا یک حب با شیر عرق
دیگر ابزا از یک حب تا سه حب با انچه مناسب دانند و با عرق جوزبوا و یا دارچینی و یا از بادیانه سائیده گرم نموده طلا نمایند و اگر درین زنان
زائیده بر هم افتاده باشد بر سفت با فلفلین بیشان بمالند و اگر قدرے عود هندی غرقی نیز اضافه نمایند بهتر است و اگر برودت بسیار غالب
باشد جوزبوا نیز **نوع دیگر** برائے ام الصبیان **صفت آن** عود صلیب یک ماشه جدوار شش سرخ جندبیدستر سه سرخ افیون
پنج سرخ دانه هیل چهار سرخ صبر سقوطری یک سرخ لسان العصافیر سه سرخ فادزهر حیوانی چهار سرخ و اگر بهم نرسد عوض آن مهره
واگر نباشد مشک خالص دو سرخ گیرند برابر دانه مونگ حبها سازند یک صبح و یک شام در شیر دایه سائیده دهند نوع دیگر که در
ام الصبیان همیشه معمول **صفت آن** کندر جندبیدستر صبر سناء مکی در آب بادیان مثل خشخاش حب بندند از یک حب تا سه
حب در شیر مادر حل کرده بدهند **حب جبی** که علوی خان در عشره کامله برای صرع از مجربات نوشته اند **صفت آن** گوشت سلحفاة سه توله عود صلیب
سه درم فلفل سفید چهار درم جندبیدستر ده درم کوفته بیخته بعسل سرشته حبها بقدر فلفل ساخته دو عدد صبح و دو عدد شام بلع نمایند
حب دافع صرع اطفال **صفت آن** خون کشف یعنی سنگ پشت آرد جو عسل هر سه برابر آمیخته بقدر فلفل حبها سازند یک حب
صبح و یک حب شام بدهند **حب لقوه** از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** تربد موصوف یک نیم دانگ سورنجان چهار دانگ
بوزیدان ماهیزهره قنطوریون دقیق هر یک دو دانگ همه یک شربت است **حب** که برای تنقیه در مرض فالج عمل می آید **صفت**
آن تربد موصوف شش درم حب النیل سورنجان ایارج فیقرا هر یک سه مثقال شحم حنظل شیطرج هر یک دو مثقال بوزیدان وج ترکی
عاقرقرحا هر یک یکمثقال و نیم سکبینج مقل جاوشیر فرفیون جندبیدستر هر یک نیم مثقال ادویه کوفته بیخته در عرق بادیان سرشته حبها
سازند شربت سه درم با آب گرم **حب** که بعد مسهل در امراض دماغی استعمال نمودن فائده معجون فلاسفه مے کند
صفت آن فلفل دارفلفل زنجبیل شیطرج بابونه ثعلب مصری مغز چلغوزه مغز نارجیل هر یک یک درم
مویز منقی سه درم در شهد سه چند آن سرشته حبها سازند و بعد مدتے یک توله خورده باشند **حب** که در سکته بعد
تنقیح ماده بماء الاصول بهر تنقیه مے دهند **صفت آن** تربد موصوف ایارج فیقرا هر کدام یک درم
پوست هلیله کابلی حب النیل هر کدام چهار دانگ شحم حنظل شهدی جاوشیر هر کدام دو دانگ جندبیدستر
یک دانگ همه را کوفته جاوشیر را در آب گندنا حل کرده با هم آمیخته حبها بقدر دانه فلفل ساخته در سایه
خشک سازند دو سه درم با آب گرم بدهند **حب ایارج** تالیف والد حکیم علوی خان برائے فالج و لقوه و صرع

واسترخا و مالیخولیا و بحیث در و معده و منقی معده از اخلاط لزجه و نافع قروح و بثور سوداویه **صفت آن** ایارج فیقرا
درم غاریقون بش سفید بسفایج فستقی غنچه گل سرخ اسطوخودوس هر یک دو درم مقل ازرق افتیمون پوست بلیله پوست
هلیله کابلی هلیله سیاه سنا رمکی عود صلیب انیسون هر یک یکدرم تربد سفید دو نیم درم زنجبیل یک درم و دو دانگ کوفته
بیخته بروغن بادام شیرین چرب کرده حب سازند و بورق نقره پیچیده دو مثقال بآب نیمگرم وقت خواب فرو برند حبے
که مرزا ابراهیم برای امراض کثیر نافع نوشته **صفت آن** زیبق سه ماشه کبریت شش ماشه برگ حنا مقتول نموده مجموع
را حب سازند بقدر نخود شربتے چهار حب **حب سیماب** برای فالج و لقوه و مانند آن از بیاض استاد مرحوم **صفت آن**
تخم دهتوره سیاه سیماب هر یک دو ماشه در آب ادرک کهرل نموده مقدار ماش حب بسته بخورند **حب ملین**
که در امراض بارده دماغی و عصبی مثل فالج و لقوه بعد مسهلات برای تعدیل مزاج بعمل مے آید **صفت آن** عاقرقرحا
فلفل گرد فلفل دراز هر یک سه ماشه پیپلامول شش ماشه زنجبیل میٹھہ تیلیا از هر یک یک توله جمله ادویه را کوفته بیخته با قند
سیاه و روغن زرد بقدر حاجت سرشته مقدار مونگ حبها سازند خوراک یک حب تا دو حب و در نسخه دیگر جوزبوا نانخواه
بسباسه عوض پیپلامول مسطور است و وزن همه ادویه مساوی و مقدار قند سیاه دو چند ادویه و بعضے این حب
را در عرق ادرک میسازند **نوع دیگر** فالج و لقوه و ریاح را از هر قسم که باشد دافع **صفت آن** بش یعنے بچهناک
یکدرم فلفل زنجبیل بسباسه جوزبوا اقاقله هر یک یکدرم صلایه نموده بآب لیمو بقدر فلفل سیاه حبها سازند خوراک دو
سه حب و بعضے درین نسخه کبابه و نمک هندی نیز داخل میسازند پرهیز از بادی و ترشی ضرور است **حب اذاراقی** نافع
فالج و لقوه و امراض بارد بلغمی دماغی و مفید درد کمر و ریاح آن **صفت آن** کچله پانزده عدد در آب تر نمایند و بعد سه
روز تجدید آب کرده باشند و بعد پانزده روز که نرم شود پوست آنرا خراشیده بسوزند هرگاه دود رفع گردد از آتش فرود آرند
و سائیده برابر آن فلفل سیاه مسحوق آمیخته حب بقدر فلفل بندند و یک حب صبح و یک حب شام بخورند و در نسخه حکیم طالب حسین
کچله غیر سوخته است و وزن فلفل نصف وزن کچله و هر دو بآب ادرک خوب حل کرده بقدر نخود حب ساخته بدستور بخورند
پرهیز از ترشی و اغذیه سرد و در نسخه خان محمد خان که برای وجع مفاصل رطوبی و سرفه بلغمی و ضیق النفس و تحریک نزله و اسهال
رطوبی نیز مجرب است نوشته که اذاراقی یک چھٹانک را زیر زمین تر دفن کرده بعد هفته آورده اول مقشر کرده خوب
باریک تراشیده پس کوفته بیخته برابر آن فلفل سیاه سائیده هر دو را با مغز نارجیل یک چھٹانک بکوبند پس جمله را در
آب ادرک پاؤسیر حل کنند چون خشک شود آب برگ سهجنه پاؤسیر انداخته خوب بسایند چون خشک شود حبوب
بقدر نخود یا کرسنه سازند و حسب سن و مزاج دهند و اگر در گلو خشکی کند نبات و مسکه هر یک دو توله بلیسند که در امراض
بلغمی و ریحی مجرب یافته اند هفته یا دو هفته استعمال نمایند **حب سنی** که آنرا حب مقل و حب لقوه نیز گویند بعد فراغ
مسهل برائے تعدیل مزاج میدهند **صفت آن** مرچ سیاه سونٹھ کوٹھ دیودار چینیه کباب چینی عاقرقرحا گج پیپل

بھنگرہ کچور تخم سے یعنی تخم سن کہ ازان ریسمان میسازند مساوی کوکل برابر ہمہ کوفتہ بعسل سرشتہ بقدر دو درم صبح و شام حب ساختہ بآب گرم فرو برند منقول از بیاض استاد مرحوم دو قادری تا کباب چینی وزن ہر یک سہ درم و از عاقرقرحا تا تخم سن ہر یک نہ درم است و وزن فلفل نیز نہ درم و چینیہ و کچور بنظر نیامدہ و گفتہ کہ یک حب صبح و یکے شام بآب گرم بخورند **حب** برائے فالج مستعمل **صفت آن** سم الفار طباشیر سفید ہر یک دو ماشہ کتھہ سفید چہار ماشہ ہمہ را بآب ادرک مبالغہ تمام بسایند و جبہا بقدر یک رتی سازند یکے صبح و یکے شام بدہند تا ہفت روز و روز ہفتم شربت قند بنوشند از خوردن این حب قی و اسہال خوب خواہد شد طعام بے نمک بخورند و گوشت نخورند **حب سرخ** کہ مسمی باند بھیر و نست معمول حکیم کلو صاحب **صفت آن** بچھناک سفید مدبر بشیر مادہ گاؤ پیپل مرچ سیاہ سہاگہ شنگرف مساوی کوفتہ در آب لیموے کاغذی تا دو روز یعنی ہشت پاس کھرل نمایند و بقدر دانہ جوار یا نخود حب بستہ در سایہ خشک کردہ نگاہ دارند در لقوہ یک حب فرو برند و یک دو حب در روغن کنجد یا روغن گل حل کردہ بر عضو کج شدہ ضماد نمودہ وقت شب بہ بندند و بالایش پنبہ کہنہ بندند و از ہوائے سرد پرہیز دارند و در ہیضہ با شیرہ ادرک یا برگ پان و برای پیچش باشکر سرخ و در اسہال با افیون خالص بدہند و این حب برائے نزلہ و سرفہ و تپ لرزہ بلغمی و سوداوی را نیز نافع است و برای حمی صفراوی با شیرہ خرفہ کہ بریان کردہ شیرہ برآرند بدہند کہ برائے تپ دق و برسوت و ضعف باہ با عسل از یک حب بحسب سن و وقت طاقت مریض بدہند **حب سیاہ** مستعمل حکیم موصوف **صفت آن** چونہ صدف موتی گندہک آنولہ سار مدبر بشیر مادہ گاؤ نرکچور سہاگہ پیپل سیماب مصفی زنجبیل ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ سیماب آمیختہ در آب ادرک کہ ہموزن ادویہ بلکہ زیادہ ازان باشد کھرل نمایند کہ خوب حل شود بعدہ جبہا بقدر فلفل بندند و در سایہ خشک کردہ برای طفل یک حب و برای جوان از دو تا چہار حب با دو سہ برگ ناز بو و اگر نباشد با برگ پان بدون مصالحہ بدہند و در لقوہ و فالج و ہیضہ و وجع ریحی و تخمہ و درد پہلو وغیرہ امراض باردہ حکم اکسیر میدارد و برائے جمیع اقسام تپہا سوائے محرقہ مجرب و در ہمہ اقسام ہیضہ محی اموات است در تپہا و مزاج گرم با شیرہ خرفہ و در بلغم بدون بدرقہ استعمال نمایند **حب ارجیجالنس** تنقیہ بدن و انفع بکراز نماید **صفت آن** اشق سکبینج جاوشیر مقل حرمل شحم حنظل صبر زرد تربد سفید مدبر پوست ہلیلہ زرد انزروت سفید ہر واحد یک درم صموغ را در آب گندنا حل کنند و باقی ادویہ سائیدہ بیامیزند و جبہا ساختہ از دو درم تا سہ درم بحسب قوت مریض و حرارت ہوا یا برودت آن بدہند **حب** کہ جہت رعشہ عجیب النفع است و از معمولات حکیم کلو صاحب **صفت آن** عاقرقرحا جندبیدستر شیطرج بزرالبنج ہر یک سہ درم سکبینج شحم حنظل ہر یک چہار درم فیقرا پنجدرم ہمہ را کوفتہ بیختہ بآب سرشتہ حبوب سازند و ہر روز وقت شب سہ ماشہ بآب گرم فرو برند و اگر طبیعت مجیب باشد آن را کم استعمال نمایند **حب مویز** از حکیم واحد علی کہ اکسیر الاثر است **صفت آن** تخم دہتورہ سیاہ سہ تولہ اجواین خراسانی یک نیم تولہ ہر دو را در یک نیم پاؤ آب جوش دہند ہرگاہ آب بقدر نیم پاؤ بماند از پارچہ صاف نمودہ در ظرفے نگاہدارند تا درد

آن فرونشیند پس آب صاف آن گرفته باز از پارچه گذرانیده و مویز سرخ کلان پاؤ آثار گرفته دانه آن دور نموده در آن آب
اندازند و بآتش نرم بپزند تا آب جذب شود و درین اثنا از کفچه حرکت می داده باشند تا مویز ته دیگچه چسپیده سوخته نگردد و بعده از
دیگچه برآورده در آفتاب خشک نمایند و در سه روز خشک خواهد شد و خوراک از ربع تا نصف مویز است حب ساخته فرو برند و کسی را که از
خوردن این حب قے یا کرب یا دیگر عوارض پیدا شود و کلکی بقدر دو سه ماشه جوش داده بنوشند رفع گردد و شراب نیز مصلح این
مویز است و کسے را که از خوردن شراب عوارض پیدا شود یک مویز بخورانند همه دفع شود بالجمله فوائد این مویز آن ست که جهت
جنس نزله و زکام و برای هر مرضے که از نزله پیدا شود مثل صداع و درد دندان وغیره و از برای مطلق صداع مفید است و نزله حار و
بارد را نافع لیکن عمل این در نزله بارد و هر مرض بارد ضعیف است و بالخاصیت مفید بود زیرا که مزاج این مویز فی الجمله بارد است
در امراض حاره مفید خواهد شد پس بهتر آنکه در نزله بارد و جزء آن ادویه حاره که مناسب نزله وغیره باشد ضم نموده استعمال نمایند و زیاده
از قدر شربت مذکور مسکر است و جهت امساک هم مفید و در بیاض استادم حب تخم دهتوره چهار ثمر و اجوائن خراسانی دو توله است و
برگ بنگ دو توله و مویز چهل دانه مرقوم و برای سرفه بلغمی نافع نوشته و در بیاض حکیم علیم الله صاحب فوائد نسخه اول این قدر زیاده
نوشته که برائے تخفیف رطوبات بدنیه و دماغی و معدی و منع مضرت شراب و دافع تپ لرزه و باشیرینگرم برائے امساک و نیز مقوی
معده باید و دافع اسهال و جوشش خون و دهن وغیره امراض حاره رطبه مفید است و شربت آن مویز نصف دانه تا یک دانه تا شربت
کامل است اجتناب بزیاده از ربع دانه نسازند مگر بعد موافقت مزاج تا یک دانه رواست **حب بنفشه** که برائے تنقیه دماغ
و زکام و نزله حار معمول **صفت آن** بنفشه ترید موصوف رب السوس گل سرخ هر یک یکدرم سقمونیا غاریقون هر دو
نیم درم کوفته بیخته بآب تازه حب ها سازند جمله یک شربت است **حب نزله** که حابس نزله است **صفت آن** افیون بزرالبنج
زعفران هر یک یکتوله رب السوس هفت ماشه کتیرا چهار ماشه اجزا را کوفته بیخته حب بقدر لونگ بسته در سایه خشک نموده
یک حب صبح و یک حب شام بخورند **نوع دیگر** که جهت نزله و زکام از مجربات است **صفت آن** جند بیدستر زعفران
هر واحد یک ماشه رب السوس دارچینی افیون هر یک سه ماشه صمغ عربی کتیرا نشاسته هر یک پنج ماشه بقدر فلفل حب ها سازند مقدار
شربت دو حب است **حب نزله** تالیف والد حکیم علویخان حابس نزله و به لفث الدم و سرفه نزلی هم نافع و تسهیل لفث نیز میکند
صفت آن افیون بزرالبنج سفید مصطگی کتیرا کهربای شمعی صمغ عربی نشاسته تخم کاهو گل گاؤزبان تخم خشخاش مغز تخم خیارین
گل ارمنی هر کدام دو مثقال زعفران نیم مثقال پوست بیخ لفاح یک مثقال و نیم ریوند چینی یک نیم مثقال کوفته بیخته بآب کوکنار حب ها
سازند بقدر فلفل بورق نقره پیچیده نگاه دارند خوراک دو حب و در نسخه دیگر وزن افیون چهار مثقال زعفران یک مثقال است
حب مومیائی که جهت دفع نزله و زکام و تقویت اعصاب و دماغ نظیر ندارد و ممسک است **صفت آن**
ترکی یک ماشه قرنفل دارچینی حسن لبه صمغ عربی عود هندی رب السوس هر یک سه ماشه مصطگی خولنجان بهمنین هر یک دو
ماشه ارخشیم مقرض چهار ماشه مومیائی کانی میعه سائله هر یک شش ماشه کوفته بیخته بروغن بادام چرب نموده بآب کوکنار

خمیر کرده برابر نخود حبها سازند یک دو حب صبح و شام خورده باشند حب شنگرف مستعمل در نزله بارد صفت آن
زعفران عاقرقرحا دارچینی قرنفل شنگرف بذر البنج جوزبوا هر واحد ده سرخ افیون چهار ده سرخ حب بندند بقدر مونگ شربت
از یک حب تا دو حب بحسب مزاج حب کچله برای نزله بارد دائمی و اختلاج و دیگر امراض بارد دماغ و عصب صفت آن
دارچینی جوزبوا بسباسه عود صلیب قرنفل از هر یک یکتوله کچله دو توله اول کچله را در شیر خیسانیده پوست آن را دور کرده بسبون
زیره نموده یا از کارد باریک تراشیده خوب صلایه کرده بعد ازان ادویه دیگر کوفته بیخته در عرق نانخواه خمیر کرده مقدار نخود حب
صبح و شام دو حب با عرق اجوائن و عرق صعتر هر یک ده توله نوشند و چون درین حب ادویه مقویه و ممسکه اضافه نموده میشود در تقویت
باه و امساک فائده عظیم دارد و اگر عقیمه بعد از طهر بخورد بارگیرد حب جهت نزله و زکام و سرفه و تپ بلغمی و سوداوی مفید صفت آن
سیماب گوگرد چهاچه بیٹھ تیلیا هر یک سه و نیم ماشه تخم دهتوره ده و نیم ماشه فلفل سیاه دارفلفل زنجبیل هر یک چهار ده ماشه
همه سائیده بآب ادرک چهار ده پاس کهرل کرده حب بقدر نخود بسته بحسب سن و مزاج استعمال کنند حب بیش که در نزله بارد
و دیگر امراض دماغی بارده معمول است صفت آن بیش قرنی یک نیم توله در پارچه محمودی دوتو بسته در سرگین گاو بجوشانند که خوب
مهرا شود برآورده در آب شسته خشک نموده باز در شیر ماده گاو بجوشانند پس صاف نموده با فلفل گرد عاقرقرحا زنجبیل قرنفل بسباسه
جوزبوا اصل السوس بادیان هر یک دو مثقال کتیرا صمغ عربی هر یک سه ماشه سائیده حبها بقدر موٹھ ساخته یک صبح یک شام
بخورند حب سیماب علویخان که همان اثر دارد صفت آن سیماب کبریت احمر هر یک چهار درم در سنگ سماق تا یک پاس
کهرل سایند و قرنفل کلاه دار چهار درم تخم جوزماثل یک درم کوفته نبات نه درم آمیخته چهار گهڑی باز صلایه کرده
حبها بقدر نخود سازند و یک عدد صبح و یک شام دهند و در ربوباطبوخ صمغ عربی معمول حب چوب چینی نافع
بنفع مسطور از حکیم ممدوح صفت آن چوب چینی بادیان خطائی قاقله کبار دارچینی بسباسه پوست بیخ بادیان
هر یک سه توله عاقرقرحا جوزبوا زنجبیل عود هندی هر یک یک توله مصطگی رومی یک نیم توله عنبر و مشک هر یک دو درم
کتیرا یک درم حبها سازند شربت دو درم حب چای خطائی که همان نفع دارد صفت آن چای خطائی
بادیان خطائی تودری خشک هر یک سه توله پوست ترنج دو توله دارچینی قرنفل ایرسا هر یک یک توله مصطگی میعه یابسه
هر یک دو مثقال قاقلین هر یک یک توله زعفران سه مثقال عنبر مشک جندبیدستر هر یک یکدرم بعسل سرشته حبها
بقدر یک درم سازند وقت حاجت در آب گرم یک حب انداخته به نبات شیرین ساخته بنوشند و یک نسخه آن که نزله
بارد را مفید است و تقویت باه و معده و دماغ نیز کند و ریح بلغمی از بدن دور نماید و گرده و پشت را قوت دهد در جوارش
چای خطائی مسطور است حب جدوار کلان معمول خود حافظ صحت نافع زکام و نزله قاطع اسهال مقوی احشا
صفت آن جدوار درونج راسن انیسون مقل هلیله زرد هر یک چهار مثقال بهمنین بزر البنج کبابه
عاقرقرحا صمغ عربی مومیائی قرنفل گاوزبان سعد کوفی تخم گند حرمل لسان العصافیر کشنیز خشک

رازیانه هر واحد سه مثقال سنبل الطیب قاقله فرفیون زراوند مدحرج ریوند چینی مغز بادام صندل سفید کمون مدبر مروارید ناسفته
هر یک دو مثقال مرکی مرزنجوش هر یک یک مثقال ثعلب مصری پنجمثقال آمله شقاقل هر یک شش مثقال دار فلفل
نه مثقال جندبیدستر نیم مثقال افیون بست و پنج مثقال حب بقدر نخود ببندند شربت بقدر مزاج **حب جدوار**
تالیف حکیم علویخان برای زکام و نزله و سرفه **صفت آن** جدوار خطائی مصطگی رومی بسباسه صمغ عربی بزرالبنج سفید
طباشیر پوست بیخ لفاح از هر یک یک نیم درم دارچینی سه درم زعفران دو درم نبات سفید چهار درم افیون شش درم و چهار دانگ
ورق طلا بست و پنجعدد و اگر بعوض ورق طلا نیمدرم طلای مکلس کنند بهتر است بقدر نخود حبها سازند شربت یک حب **نوع**
دیگر نافع زکام و نزله معمول **صفت آن** جدوار افیون ریوند زعفران هر واحد سه ماشه کثیرا دو ماشه بیخ لفاح جوزبوا
برگ قنب هر واحد شش ماشه بقدر فلفل حبها سازند **حب تاتوره** جهت کسیکه دائم النزله بود خیلی سود مند است **صفت**
آن تخم تاتوره را هفت بار بآب پوست خشخاش ترکنند و خشک نمایند بعده در آب پوست خشخاش بجوشانند تا آب جذب شود
مغز پنبه دانه زیره سفید کشنیز مقشر هر یک مساوی گرفته بآب ترهلیه منقوعه ادویه در کهرل صلایه نموده حب بقدر نخود بندند
و در سایه خشک نمایند و در وقت خفتن یکی بلع سازند چون مغز پنبه دانه که تریاق تاتوره است داخل است وسواس نیست و معهذا قدر
خوراک هم کم است و این حب سرعت انزال و دور منی و سرفه را نیز نافع است **نوع دیگر** نزله که از آب سرد متادی شود و برای
امساک **صفت آن** افیون یک توله جدوار شش ماشه اجواین خراسانی تخم دهتوره زعفران هر یک سه ماشه بقدر فلفل حب
بندند و دو سه حب هر روز بخورند **حب جدوار کوچک** که جهت تقویت دماغ و دل و معده و باه بیعدیل **صفت**
آن جدوار تفیجی زعفران کشمیری عنبر اشهب برابر کوفته بیخته در کهرل سحق بلیغ نموده قدری فلفل حبها سازند و از دو حب تا پنج
حب بخورند **حب هلیله** که برای تنقیه دماغ در امراض حاره چشم مستعمل **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله
سیاه آمله منقی پوست بلیله گل سرخ هر یک سه ماشه سنای مکی شش ماشه غاریقون تربد موصوف لاجورد مغسول هر یک دو درم کوفته بیخته
حب سازند و اگر لاجورد نباشد صبر مصطگی هر یک دو درم داخل کنند **حب هلیله مختصر** که جهت امراض سر و چشم فائده عظیم دارد
صفت آن هلیله زرد هلیله سیاه هلیله کابلی آمله بلیله گل سرخ هر یک چهار ماشه سنای مکی هشت ماشه کوفته بیخته بروغن بادام
چرب کرده حب بندند و در ورق نقره گرفته یک دام وقت شب بعرق مناسب یا بآب گرم بخورند و بالای آن هر گاه دو سه گهڑی
روز بر آید مطبوخ مناسب بنوشند **حب ذهب** مختصر برای رمد و صداع و ابتدای نزول **صفت آن** صبر سقوطری
سقمونیای مشوی از هر یک یک مثقال پوست هلیله زرد دو مثقال و نیم کوفته بیخته بگلاب حب سازند **ایضاً** از برای رمد
نزلی از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** کشنیز خشک پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله صبر زرد هر یک شش
ماشه هلیله سیاه مصطگی هر یک چهار ماشه زعفران یک ماشه کوفته بیخته در شیره بادیان حبوب سازند وقت خواب شب
از شش ماشه تا یک توله بآب گرم بخورند **حب سرخ** که در رمد و سبل معمول است **صفت آن** گیرو چهار دام

افیون یک دام زنجبیل ربع دام صمغ عربی ربع دام کوفتہ بیختہ در آب کوکنار یا کشنیز سبز حب بستہ نگہدارند وقت حاجت
آب کوکنار سائیدہ گرم گرداگرد چشم طلا کنند **حب سبز** جہت تحلیل مواد چشم و تسکین وجع و رمد و سبل معمول **صفت آن** پھٹکری
دو دام افیون یک دام حضض چہار درم برگ نیب تخمہ زعفران پنج سرخ ہمہ را کوفتہ در کڑاہی آہنی قدرے آب داخل نمودہ از
دستہ آہنی خوب کھرل نمایند و بعد ازان بر آتش گذارند تا آب او جذب شود و لائق بستن حب شود آن زمان حب بستہ بدارند
آب کشنیز یا آب کوکنار سائیدہ نیم گرم گرداگرد چشم ضماد نمایند دگاہے درین ترکیب یک درم صبر نیز داخل کردہ میشود **حب**
رمد نافع درد چشم و ابتدائی سبل و ظفرہ و جرب و معمول حکیم غلام امام **صفت آن** حضض ہفت ماشہ افیون دو ماشہ کتھ سانی
چہار دام شب یمانی را بریان کردہ در شیرہ لیمون یک پاس در ظرف آہنی بدستہ آہن حل نمایند کہ قابل حب بستن شود
حب بندند و بآب سائیدہ حوالی چشم ضماد نمایند و اندکے در چشم کشند و در زمستان اندک فاتر و در تابستان سرد و اگر آب لیمو
پیدا نشود بجای آن شیرہ برگ تمر ہندی صاف نمودہ بگیرند و ازان حل سازند **ایضاً** کہ برائے درد رمد بہتر ازین دوائے نیست
صفت آن پھٹکری بریان دو دام بختہ زرد چوب ہفت ماشہ اگر خام باشد بہتر والا بریان افیون پنج ماشہ در
پاؤ پختہ آب لیموی کاغذی در کڑاہی آہنی انداختہ آتش نرم کنند و بپزند و حل سازند تا قابل حب بستن شود حب بستہ دارند
و طلای رقیق بر چشم نمایند و اندک ازان ہر گوشہ اندرون کشند **حب معمول** برای درد چشم **صفت آن** لودھ پھٹکری
بریان ہر یک شش ماشہ جوز بوا النصف عدد قرنفل زعفران ہر یک نیم ماشہ گیرو افیون سپاری چھالیہ ہر یک یک ماشہ
ہلدی چہار ماشہ باریک سائیدہ حب بستہ دارند و بآب سائیدہ در چشم کشند **حب** نافع گل چشم و سبل **صفت آن** مغز
تخم سرس مغز تخم کھرنی کوفتہ بآب برگ سرس در کھرل سودہ حبہا سازند و وقت حاجت بشیر عورت سائیدہ در چشم کشند
ایضاً نافع پھولی و جالہ و دھند **صفت آن** سہاگہ بریان پھٹکری بریان ہر واحد یک تولہ نوشادر نیم تولہ کوفتہ
بیختہ سرمہ ساختہ حب سازند و در چشم کشند **حب** برای گل چشم از حکیم اجمل خان **صفت آن** ہلیلہ سیاہ بلاس پاپڑہ مقشر
نمک لاہوری صندل سرخ مساوی بآب باریک سودہ حب ساختہ بآب سائیدہ در چشم کشند **حب معمول** برائے سبل و ظفرہ و
بیاض **صفت آن** صندل سرخ شب یمانی بریان ہر یک یک تولہ کوفتہ بیختہ بمغز گھیکوار کھرل سازند و حب بستہ بدارند و با
سودہ ہر دو وقت طلا نمایند و اندک در چشم کشند **حب ہندی** نافع سبل و سلاق و نزول الماء **صفت آن** مغز سمندر پھل مغز
تخم ریٹھہ مغز تخم کھرنی مغز تخم بلیلہ ہلیلہ سیاہ مساوی در آب لیمو کھرل کردہ حب بہ بندند و در چشم کشند دیگر نسخہ حب ہندی نافع سبل در
جوب سفید صداع گذشت **حب** نافع دمعہ و سرخی عین **صفت آن** زنجبیل یکدرم کف دریا ستہ ماشہ گل ارمنی چہار ماشہ مغز
خستہ بلیلہ کلان مغز خستہ بلیلہ ہلیلہ سیاہ ہر واحد دو ماشہ کوفتہ بیختہ بآب کوکنار حب سازند وقت ضرورت دو حصہ حب و یک حصہ افیون
بآب کوکنار سودہ نیم گرم گرد حلقہ چشم ضماد نمایند **ایضاً** نافع دمعہ **صفت آن** مغز تخم بلیلہ ستہ جزو مغز تخم ہلیلہ زرد برابر سائیدہ بآب حب
بندند و در چشم کشند و طلا حوالی چشم نیز نمایند **نوعدیگر** مفید دمعہ **صفت آن** ہلیلہ زنگی مانند سنبل الطیب بیست تولہ ہلیلہ زرد برابر سائیدہ بآب حب بندند

در چشم کشند **حب عشا** که برای تنقیه ماده در مرض عشا بکار آید **صفت آن** ترید سفید سه درم پوست هلیله کابلی
غاریقون سفید یک نیم درم صبر زرد شش ماشه گل سرخ سه ماشه مقل زرد یک نیم ماشه محموده شش سرخ با آب حب سازند جمله یک شربت
است **حب** جهت شبکوری **صفت آن** چرک گوش آدمی جوان پوست بهیڑا هر دو را برابر بسایند و با شیر زن گوسپند برابر
نخود به بندند و یک یک گولی تا ده روز باعسل حل کرده دو ساعت از روز باقی مانده در چشم کشند **حب کوتوالی** که منقی
دماغ و مداومت آن مفید ضعف بصر است و درد سر و نزول الماء و داء الثعلب را نیز نافع **صفت آن** صبر سقوطری
سقمونیا مشوی شحم حنظل عصارهٔ افسنتین مصطگی هر یک یک نیم دانگ کتیرا نیم دانگ این جمله یک شربت است و در جمیع
اوقات حتی که بعد طعام داده شد نافع آمده **حب بندق هندی** نافع ضعف بصر **صفت آن** مغز تخم بندق
در آب لیمو کهرل کرده حب بسته دارند و صبح بلعاب دهن سائیده در چشم کشند **ایضاً** جهت ضعف بصر **صفت آن**
زعفران سرمه صندل سفید دارچینی اشنه کافور دار فلفل سافج هندی نارمشک برابر گرفته باریک سائیده حب سازند
و در آب سرد سوده در چشم کشند **حب** جهت ضعف بصر که از نزول الماء عارض شده باشد معمول حکیم کلو صاحب **صفت آن**
صبر زرد یک نیم توله در گلاب خیسانیده غاریقون سفید از غربال گذرانیده عصاره ریوند اسارون هر یک هفت ماشه مصطگی
چهار ماشه گل بنفشه دو نیم ماشه اسطوخودوس نه ماشه افسنتین محموده پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه هر یک نه ماشه
شحم حنظل چهار ماشه مقل زرد هشت ماشه همه را کوفته بیخته در صبر منقوع بگلاب آمیخته حبوب سازند و بوقت خواب بقدر
نه ماشه با آب گرم می خورده باشند **ایضاً** برای ضعف بصر **صفت آن** ایارج فیقرا چهار مثقال اطریفل کشنیزی [illegible]
مثقال افتیمون هشت مثقال همه را باهم آمیخته هر روز دو سه مثقال بخورند تا دو ماه یا سه ماه **حب** که در ابتداء نزول الماء
نفع دهد **صفت آن** صبر سقوطری ترید مقشر مجوف پوست هلیله زرد تخم کاسنی هر واحد یکتوله کوفته بیخته در آب سرشته حبها سازند و نه ماشه
ازین وقت شب تا یک توله با آب گرم بخورند صبح افتیمون اسطوخودوس عناب گاؤزبان مکو جوشانیده گلقند مالیده صاف نموده
بنوشند و مادامیکه اتفاق خوردن حبها نگردد جوشانیده باستعمال آورده باشند **حب ایارج** که برای نزول الماء معمول است **صفت
آن** مصطگی زعفران دارچینی حب بلسان سنبل الطیب اسارون صبر زرد سلیخه فلفل گرد غاریقون انیسون شحم حنظل قنطوریون
دقیق هر واحد یک درم ترید موصوف سنا مکی کتیرا هر واحد سه درم کوفته بیخته نگاه دارند بعده بیارند بسفائج فستقی گل سرخ گل بنفشه پوست هلیله زرد
پوست هلیله کابلی هلیله سیاه گاؤزبان هر یک یکدرم در یاؤ آثار آب بجوشانند وقتیکه این قدر آب بماند که دران ادویه خمیر کرده
شود مالیده صاف نموده ادویه مذکوره دران خمیر کنند و بقدر مونگ حبها سازند و بعد نضج مواد منضج حار حب مذکور شش ماشه یکپاس شب باقی
مانده با آب گرم بخورند و بجواب روند بعده بوقت صبح حب مذکور یکتوله همراه این مطبوخ بنوشند گل بنفشه نه ماشه گل سرخ گاؤزبان هر واحد هفت
ماشه مویز منقی پانزده دانه تخم کاسنی نه ماشه نیمکوفته شب در نیم آثار آب تر کرده صبح جوش دهند و گلقند آفتابی دو توله مالیده صاف نموده بنوشند
و وقت تشنگی عوض آب عرق گاؤزبان و عرق عنب الثعلب بنوشند و وقت دو پهر آب نخودی بخورند و سه پهر کهچڑی ملائم **حب نوی**

ہلیلہ نافع بصر **صفت آن** مغز تخم ہلیلہ زرد دوازدہ عدد فلفل دراز پنج عدد فلفل سیاہ یک عدد در رس آملہ تازہ
کھرل کنند بحدیکہ سیاہ شود حب بستہ بدارند صبح بآب سائیدہ درچشم کشند **حب دیگر** برای ضعف بصر وسبل دمعہ **صفت**
آن غنچہ یاسمین کف دریا مغز تخم نیب ہر یک سہ ماشہ فلفل گرد بست و یک عدد در شیرہ لیمو دو پاس کھرل نمودہ حب بدارند
وصبح درآب سائیدہ درچشم کشند **حب** برائے ضعف بصر **صفت آن** ایارج فیقرا چہار مثقال اطریفل کشنیزی سی و سہ مثقال
افتیمون ہشت مثقال ہمہ را کوفتہ بیختہ مخلوط کردہ بسرشند و ہر روز بخورند تا دو ماہ یا سہ ماہ کہ نفع ابلغ می نماید خوراک سہ چہار مثقال
حب سلاق صفت آن سنگ بصری نیلا تھوتھہ کافور نبات مساوی کوفتہ بیختہ بآب کھرل کردہ حب ہا سازند وقت حاجت
بآب سائیدہ درچشم کشند **نوع دیگر** نافع سلاق **صفت آن** سپاری چھالیہ در شیر بز سائیدہ یک عدد افیون سہ سرخ
قرنفل پوست ہلیلہ زرد ہر واحد دو عدد الائچی خورد معہ پوست دو عدد ادویہ بشیر بز سیاہ کھرل کردہ حب بستہ درچشم کشند و تبسیر نیز
نیز طلا نمایند درد و ہفتہ آرام میکند **حب** کہ منقی بلغم و رافع گرانی گوش است منقول از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** صبر زرد
نیم مثقال شحم حنظل تربد مصوف سقمونیا مقل ازرق ہر یک دانگے غاریقون نیم درم بآب کرفس حب ہا سازند و فرو برند جملہ یک
شربت است **حب** مجرب جہت ثقل سامعہ حادث از خلط غلیظ وریح و مستعمل در طنین **صفت آن** تربد موصوف دو درم ازرد
پنج درم شحم حنظل پوست ہلیلہ کابلی ہر یک یک درم کتیرا دو دانگ کوفتہ بیختہ بآب حب ہا سازند شربتے یکدرم بطریق شیاف **حب**
برای کثرت عطاس مجرب حکیم عابد سرہندی **صفت آن** اصل السوس ریوند چینی ہر یک چہار درم باریک سائیدہ در آبے کہ یک رطل پوست
خشخاش جوشانیدہ مالیدہ صاف نمودہ بس غلیظ کردہ باشند ادویہ مسحوقہ بالا آمیختہ حب ہا بقدر نخود سازند وخشک کردہ از یک حب
تا چہار حب بخورند پس دریک روز زائل شود و در استعمال یک ہفتہ صحت کامل حاصل گردد و استعمال خولنجان بالخاصیت ادرا نافع است
حب ہندی کہ بدبوی بینی دور کند **صفت آن** جوزبوا بسباسہ دارچینی قرنفل ہر یک یک درم کوفتہ بیختہ باشہد خالص علوکہ بستہ
بدارند و بوقت شب ہر روز سعوط کنند **حب** بجہت جوشش دہان **صفت آن** صندلین گل سرخ گل نیلوفر گل سیوتی ہلیلہ اصل السوس الائچی خورد
طباشیر گلنار کتھہ سفید مساوی حب ساختہ در دہن دارند **حب** سیلان لعاب دہن از رطوبت معدہ **صفت آن** انیسون نانخواہ ہر یک
دانگے نمک ہندی ثلث مثقال فیقرا یک مثقال حب ہا سازند جملہ یک شربت است در ہفتہ یک بار بخورند **حب المسک** معمول در بخر الفم **صفت**
آن مشک کافور ہر یک یک دانگ طباشیر نیم درم گل سرخ صندل سفید ہلیلہ زرد ہر یک دو درم فوفل کبابہ ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ بگلاب
حب ہا سازند اگر درین حب قرنفل خولنجان عاقرقرحا ہر یک یکدرم بیامیزند برای بخری کہ بسبب فساد عمور اسنان باشد مفید خواہد بود **ایضاً**
برای بخر فم از انطاکی **صفت آن** سک قرفہ قرنفل سعد سنبل پوست ترنج جوزبوا عود ہر دو قاقلہ مساوی در گلاب در و مشک حل کردہ با نشند
سرشتہ حب ہا سازند **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** لادن صمغ عربی عاقرقرحا صنوبر مصطکی قرنفل عود کشنیز مساوی بآب عنصل سقیہ
دہند تا سہ چندان آب او خشک شود بعدہ بصمغ عربی ونشاستہ سرشتہ حب ہا سازند **حب طیب النکہت** مستعمل در بخر فم
صفت آن مشک دو دانگ فوفل کافور دارچینی خولنجان قرنفل جوزبوا دانہ ہیل ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ برب بہ یا سیب

یا میبه سرشته حبها سازند از تحفه **نوع دیگر** که بوی دهان خوش کند و بوی سیر و پیاز و شراب وغیره و بخر و بخارات را قطع نماید و دهن را صاف کند و بهترست درین کار از همه ادویه **صفت آن** گل ارمنی کتیرا سعد قرنفل انیسون عود جوز بوا کشنیز خشک هم ساوی کوفته بیخته حبها سازند و در دهان نگهدارند **حب مجرب** جهت زخم زبان در دهان گذارند **صفت آن** آرد کرسنه آرد عدس جو سوخته گلنار گاوزبان برگ حنا شاهتره طباشیر نشاسته گل نیلوفر هریک یک ماشه بسد سوخته یشب سوخته هریک دو ماشه زهر مهره سوده صمغ عربی کتیرا تخم خرفه دم الاخوین چوب چینی هریک دو ماشه انزروت مدبر یک ماشه کوفته بیخته حبها سازند و در دهن گذارند **حب** جهت لکنت زبان **صفت آن** دارشیشعان گل سرخ هریک یک مثقال اذخر قرنفل فرفیون هریک نیم مثقال نرم بسایند و با مومیائی ولادن و عنبر اشهب هرکدام که باشد سرشته حبها سازند و زیر زبان دارند و آب دهان بریزند **حب** که حرقت لسان را که از خوردن چیزهای تیز و شیرین بهم رسد زائل کند **صفت آن** مغز تخم خربزه مغز تخم کدو نشاسته کتیرا ترنجبین کوفته سائیده حب سازند **حب** برای آبله دهان **صفت آن** چاکسو مدبر مقشر سرگین خر یک توله مردار سنگ یک توله کتیرا شش ماشه همه را کوفته بیخته بآب سرشته حبوب سازند و یک حب در دهان دارند **حبی** که در خناق حار در ابتدای علت زیر زبان داشتن مفید **صفت آن** کافور یک دانگ تخم گل تخم خرفه نشاسته طباشیر سماق کتیرا هریک یک درم کوفته بیخته بلعاب تخم سرشته حب سازند **حب** نافع برای اندمال قرحه حلق **صفت آن** زرورد طباشیر نشاسته کهربا دم الاخوین مساوی کوفته بیخته حب بندند و در دهن داشته باشند تا وقتیکه اندمال قرحه شود **حب سیماب معمول** برای قرحه حلق که بسبب آتشک باشد **صفت آن** سیماب سه ماشه قند سیاه ده دام خوب باهم بکوبند تا یکذات شود پس چهار پاس بآب نانخواه سبز کهرل کرده حبها بندند چهارده عدد و یک صبح و یک شام خورند و اگر دهن جوش نماید چهال کچنال بآب جوش داده مضمضه نموده صاف کنند **حب دیگر** نافع قرحه حلق و قلاع **صفت آن** برگ تلسی سنگ جراحت صندل بگلاب سوده الایچی خورد مع پوست زرد چوبه مساوی ادویه را بگلاب کهرل سازند که قابل حب بستن شود و یک از آن در دهن دارند چون حل شود دیگر نگاهدارند تا که قرحه اندمال یابد **ایضاً** برای اندمال سوراخ کام بتجربه رسیده **صفت آن** سیماب نه ماشه سم الفار چهار سرخ کات قرحات مصطگی هر واحد یک ماشه سیماب و سم الفار را در عرق لیمون کاغذی کهرل نمایند و ادویه دیگر آمیخته سائیده حبوب بقدر فلفل سازند خوراک یک حب صبح و یک حب شام همراه شوربا گوشت قیمه بخورانند **حب** جهت بستگی آواز **صفت آن** فلفل گرد دار فلفل هریک هفت ماشه کبابه زعفران قرنفل دارچینی هر واحد یک ماشه نبات سفید سه ماشه همه را سائیده در آب برگ تنبول حبوب بقدر نخود سازند و مدام بدهان نگهدارند **ایضاً معمول صفت آن** مغز بادام تلخ تخم کتان بریان مغز چلغوزه مساوی سائیده حب بسته در دهان دارند **حب خردل** در بحة الصوت که از سردی باشد مستعمل **صفت آن** فلفل سیاه یک درم خردل بریان سه درم کندر بازرد هریک چهار درم مرمکی شش درم کوفته بیخته حب ساخته زیر زبان نگهدارند و در نسخه دیگر بازرد مطروح است **نوع دیگر** که در بحة الصوت بارد بکار آید **صفت آن** فلفل سیاه خردل زعفران قرنفل سنبل الطیب بسباسه برابر صمغ عربی مساوی مجموع قند سفید بوزن

ہمہ پستہ و حب سازند در دہن دارند **ایضاً** از مجربات مجربی **صفت آن** خولنجان مرچ ترکی زنجبیل فلفل سیاہ خردل دار فلفل ہمہ را کوفتہ بیختہ در آب برگ تنبول جہابستہ نگہدارند و وقت حاجت یک حب در دہان داشتہ بتدریج لعابش فرو برند **حب** جہۃ بحۃ الصوت کہ از یبوست و ماندگی بہم رسیدہ باشد **صفت آن** کتیرا نشاستہ صمغ عربی رب السوس مغز تخم کدو مغز تخم خیارین مساوی کوفتہ حب سازند و اگر خواہند قدرے نبات ہم داخل سازند **حب غاریقون** کہ برای تنقیہ بلغم در ضیق النفس معمول **صفت آن** غاریقون سہ درم شحم حنظل فراسیون انزروت اصل السوس مقشر بنفشہ بادیان زوفا خشک ہر یک یک درم زبد موصوف دو درم زراوند مدحرج نیم درم بآب مطبوخ انجیر حب سازند خوراک از دو درم تا سہ درم **حب ہندی** نافع سرفہ بلغمی و ضیق معمول **صفت آن** جائفل عاقرقرحا پوست انار احمو د برگ بانسہ بیخ کٹائی پوست مغیلان اشخار سفید نمک سنگ سانبھر از ہر یک یک ماشہ افیون دو ماشہ ہمہ را کوفتہ بیختہ با شیرہ ادرک حب سازند بقدر نخود و در دہن دارند و لعاب آن فرو برند **حب** کہ در ضیق بلغمی بہر تنقیہ بکار آید **صفت آن** شحم حنظل انزروت ایارج فیقرا ہر یک دو درم رب السوس یک درم ترید مجوف پنجدرم کوفتہ بیختہ بآب خالص یا بطبیخ تخم کتان حب سازند و از یک مثقال تا دو درم بخورند **ایضاً** بقول شیخ الرئیس نافع است برای ربو بلغمی و قتیکہ مرض قوی شود و در ہر ماہ دو بار استعمال نمایند **صفت آن** غاریقون سہ مثقال بیخ سوسن فراسیون مر انزروت شحم حنظل از ہر یک یک مثقال ترید موصوف پنج مثقال ایارج فیقرا چہار مثقال سکبینج خمیر نمودہ حبہا سازند شربتے دو درم **نوع دیگر** نافع برای اکثر اقسام ضیق النفس و مسہل بلغم و صفرای محی و سودا و منقی صدر و ریہ از حکیم علوی خان مرحوم **صفت آن** غاریقون افتیمون سنا مکی کتیرا ہر یک ثلث درم گل بنفشہ عصارہ سوس ایرسا ہر یک نیم درم انزروت سفید دانق مغز چلغوزہ کبار دو دانق خوب باریک نمودہ و بروغن بادام سرشتہ در جلاب شکری خمیر کردہ حبہا سازند جملہ یک شربت کامل است **حب ہندی** کہ در سرفہ بلغمی را سود دارد **صفت آن** راوند چینی صبر سقوطری سہاگہ ہر سہ برابر کوفتہ بیختہ با شیرہ برگ کسوندی بقدر نخود گولی بندند و یک صبح و یک شام بدہند غذا گوشت کبوتر و مانند آن خورند **حب** جہت ضیق النفس مجرب شاہ عنایت صاحب مرحوم **صفت آن** تخم دہتورہ کتھہ باٹریہ زنجبیل ہر یک یک دام کوفتہ بیختہ بآب ادرک سائیدہ بقدر فلفل گرد حب سازند خوراک یک حب **حب فلفل** کہ برای اخراج اخلاط غلیظہ بغت در ضیق النفس و سرفہ معمول **صفت آن** رب السوس فلفل سیاہ شکر ہر سہ مساوی بکوبند و حب ساختہ در دہن گیرند **نوع دیگر** از تالیف حکیم علوی خان برائے ضیق النفس **صفت آن** فلفل سیاہ رب السوس مغز بادام مغز چلغوزہ صمغ عربی ہر یک یک ماشہ نبات سفید شش ماشہ باریک سائیدہ بقدر نخود حبہا سازند و در دہان دارند **حب ہندی** جہت دفع ضیق معمول بعضے اطبا **صفت آن** پچھناک سہ ماشہ پوست بیخ آک شش ماشہ در نیم آثار و نیم پاؤ آب ادرک کھرل کردہ حبہا بقدر ماش سازند و یک حب صبح بخورند و در غذا روغن زیادہ باید خورد **ایضاً** پچھناک افیون عاقرقرحا تخم دہتورہ مساوی افیون را در جوز بوا خالی کردہ پُر نمودہ در آرد گرفتہ بروغن بریان نمایند چندانکہ آرد سیاہ شود بعدہ افیون مع جوز و دیگر ادویہ سائیدہ بقدر دو خردل حب بستہ صبح و شام یک یک حب بخورند و از ترشی و شیرینی و روغن کنجد پرہیز نمایند و این حب ممسک نیز است **نوع دیگر**

تنکار مرمکی مساوی سائیده حب بقدر نخود بسته دو حب صبح و دو حب شام خورند **حب نزله** در بیخوابی و سرفه که از نزله بود بهتر
معمول است **صفت آن** بزر البنج افیون زعفران تخم کاهو صمغ عربی اصل السوس مقشر کنند کتیرا مرمکی بهدانه مساوی کوفته بیخته
حب سازند مثل فلفل وقت خواب دو سه حب فرو برند **حب سلطانی** برائے سرفه و ضیق النفس معمول **صفت آن**
قرنفل زرنباد هر یک پنج ماشه افیون بزر البنج هر یک ده ماشه قاقله صغار مرمکی شقاقل هر یک سه ماشه صمغ عربی بست ماشه کوفته
بیخته حبها سازند خوراک دو حب وقت خواب شب **حب سرفه** که معمول است **صفت آن** صمغ عربی کتیرا نشاسته اصل السوس
مقشر هر واحد شش ماشه افیون دانه خشخاش سفید مغز بهدانه هر واحد چهار ماشه زعفران دو ماشه مغز بادام ده عدد بلعاب بهدانه
حب سازند بقدر نخود و یک حب در دهن دارند **نوع دیگر** نسخه هندی که در عمل است **صفت آن** پوست بلیله مغز تخم پنبه فلفل گرد
صمغ عربی اصل السوس کاکڑا سینگی مساوی کوفته حب بقدر نخود سازند و دو حب زیر زبان دارند **حب السعال** که همیشه معمول
است **صفت آن** صمغ عربی نشاسته کتیرا هر یک سه ماشه مغز بهدانه مغز تخم کدو مغز تخم خیارین هر یک دو ماشه مغز بادام مقشر تخم
خشخاش سفید هر یک چهار ماشه شکر طبرزد هفت ماشه کوفته بیخته بلعاب اسپغول حب سازند و گاهی رب السوس چهار ماشه شکر تیغال
سه ماشه عوض مغز تخم کدو و خیارین داخل کرده میشود و اگر سرفه بلغمی باشد مویز منقی چهار ماشه زعفران یک ماشه نیز افزایند **حب
باقلا** که برائے سرفه نزلی مجرب است **صفت آن** کتیرا صمغ عربی اصل السوس مقشر رب السوس تخم خشخاش مغز تخم کدو مغز تخم
باقلا هر یک شش ماشه بلعاب اسپغول سرشته حب سازند و هر وقت در دهان دارند **حب دیگر** تخم خطمی خبازی کتیرا صمغ عربی
رب السوس مغز بادام کشنیز مقشر مغز تخم باقلا تخم خشخاش مغز بهدانه گاوزبان مغز تخم کدو نبات سفید هر یک دو ماشه گل ارمنی یک
ماشه کوفته بیخته بآب چوب بقدر نخود سازند و زیر زبان در دهان نگاه دارند **حب نافع نزله** از نزول بسوی حلق و سینه و مانع سرفه
نزلی از حکیم علیم الله مرحوم **صفت آن** گل ارمنی گل داغستانی صمغ عربی کتیرا مغز تخم خیارین مغز بادام شیرین رب السوس نشاسته
حب المحلب خصیة الثعلب گلنار فارسی تخم خرفه تخم کاهو مغز بهدانه هر یک دو ماشه کوفته بیخته حبها بقدر نخود ساخته دو حب بخورند
حب یاقوت معمول جهت سرفه نزلی و برائے تقویت معده و اعضائے رئیسه و باه و ممسک است **صفت آن** مشک
خالص سه سرخ عنبر اشهب شش سرخ کهربا بسد هر یک یک نیم ماشه مغز بادام مقشر نشاسته عود غرقی مروارید یاقوت هر یک سه ماشه رب
السوس صمغ عربی نبات سفید بیخ بنفشه افیون مصری هر یک شش ماشه جواهر را بر سنگ سماق باگلاب صلایه کرده با دواهای دیگر
کوفته بیخته یکجا کرده باگلاب خمیر نموده حبها مقدار نخود بندند **ایضا** برائے حبس نزله و سرفه **صفت آن** طباشیر زهر مهره
خطائی زعفران هر یک دو ماشه الاچی سفید کشنیز مقشر هر یک یک نیم ماشه اصل السوس چهار ماشه بسباسه یک ماشه جوزبوا یک ماشه
پاو بالا کوفته بیخته افیون یک توله در آب پان یک توله حل کنند و باهم آمیخته حب بقدر نخود بندند و حسب سن و مزاج وقت شب
بخورند **حب جدوار** بجهت سرفه نزلی معمول **صفت آن** افیون یک توله زعفران دارچینی زنجبیل مقل صمغ عربی کتیرا هر واحد
یک نیم ماشه جوزبوا بسباسه تخم خشخاش مغز بهدانه مغز بادام شکر تیغال جدوار عنبر مروارید سوده و اگر نباشد زهر مهره سوده گیرند هر واحد یک ماشه

حب سازند شربت حسب مزاج **حب سلارس** برای سرفه مزمنه که مانع خواب باشد **صفت آن** افیون نیم ماشه صمغ
عربی یکماشه میعه سائله کندر رب السوس مرکی هر یک دو ماشه حب برابر فلفل بسازند بجوان یک و حب بطفل نصف یا ربع حسب سن و سال
بدهند **حب سلارس دیگر صفت آن** سلارس بزر البنج مرکی هر واحد مساوی کوفته بیخته حب سازند **حب مسهل** نافع از برای
سعال حادث از ماده بلغم لزج که بعد نضج ماده مطبوخ زوفا استعمال مینمایند **صفت آن** ترید موصوف بروغن بادام چرب کرده
یک درم غاریقون سفید ترم دو ثلث درم شحم حنظل کرفس از هر یک ربع درم کوفته بیخته بآب حبها بندند مجموع یک خوراک است
بآب نیمگرم استعمال کنند **نوع دیگر** که از اول قوی تر است **صفت آن** ترید موصوف غاریقون ایارج فیقرا هر کدام یکدرم
رب السوس شحم حنظل انزروت هر کدام نیمدرم نمک سیاه گل سرخ هر کدام یک دانگ کوفته بیخته حب سازند شربتی دو نیمدرم تا سه
درم بآب نیمگرم **حب** برای سرفه بلغمی مجرب **صفت آن** زنجبیل فلفل گرد دار فلفل سجی لوٹه مغز تخم کونج هلدی جواکهار کوفته بیخته به
مقدار کنار دشتی حبها بندند و بآب نیمگرم یک حب وقت شب بخورند **ایضاً** برای سرفه بادی و ضیق بلغمی از تحمله **صفت آن**
غنچه آک سرخ مرچ سیاه نمک سیاه جواکهار مساوی اول نمک و مرچ را سرمه سا نموده بعده همه را سائیده بقدر فلفل حبها
بندند و وقت شب یک حب در دهن گذارند و از ترشی و بادی پرهیزند **حب عطائی** جهت سرفه رطوبی و ضیق النفس بغایت نافع **صفت**
آن زراوند مدحرج افیون هر یک یکمثقال علک البطم میعه سائله کندر مرصاف از هر یک سه مثقال حب ها ساخته انداز یکی تا نیم
مثقال با شربت مناسبه استعمال نمایند **حب هندی** که برای سرفه بلغمی و وبائی بزرگان و طفلان مجرب بلاتخلف است **صفت**
آن زبار دانه که کهنه نبوده دوازده درم دار فلفل شش درم فلفل گرد سه درم جواکهار یک نیمدرم قند سیاه بسیار کهنه بیست و چهار درم
بقدر ماش و عدس جهت طفلان و بقدر نخود برای بزرگان حب ها ساخته بدهند **حب** برای سرفه اطفال مجرب حکیم عنایت الله **صفت**
آن کاکڑا سینگی اصل السوس زرنباد سهاگه بریان بادرنگ فلفل گرد گاؤزبان تهیدانه نمک سفید هر یک چهار ماشه کوفته بیخته بآب بگردنده
بهسته بقدر فلفل حب سازند و یک حب بدهند **حب حابس دم** معمول در نفث الدم **صفت آن** کهربا گل ارمنی دم الاخوین
کثیرا صمغ عربی طباشیر حب الآس هر یک یکدرم پوست بیخ انجبار نشاسته هر یک سه درم و اگر مروارید ناسفته مرجان زهر مهره گل
مختوم گل داغستانی هر یک یکدرم اضافه کنند قوی تر باشد احجار را صلایه کرده باقی ادویه را کوفته بیخته بآب بارتنگ که تهیدانه کوبیده
در آن انبیره کشیده باشند سرشته حبوب سازند بقدر نخود کو یک شربتی از پنج حب تا ده حب **حب نفث الدم** که در اسهال دموی
کبدی نیز معمول است **صفت آن** گل ارمنی چهار دانگ کهربا سوده دو دانگ دم الاخوین صمغ عربی اقاقیا هر یک سه درم طباشیر
نشاسته عصاره لحیة التیس هر یک دو مثقال کثیرا گلنار فارسی هر یک چهار دانگ کوفته بیخته بآب بارتنگ سرشته حبها سازند
نوع دیگر نافع نفث الدم و سعال **صفت آن** گل ارمنی شاخ گوزن سوخته کثیرا رب السوس طباشیر هر یک سه ماشه
صمغ عربی دم الاخوین هر یک دو ماشه نشاسته تخم خطمی هر یک چهار ماشه پوست بیخ انجبار اصل السوس مقشر هر یک یکماشه کوفته
بیخته بلعاب بهیدانه حبوب بقدر نخود سازند و هر وقت در دهان دارند **ایضاً** برای نفث الدم و سل از والد حکیم علویخان **صفت آن**

کافور قیصوری نیم دانگ طباشیر پوست بیخ انجبار رب السوس دم الاخوین کہربا مروارید ناسفتہ شادنج مغسول صمغ عربی کتیرا
سرطان سوختہ گل ارمنی ہر یک یکدانگ مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم خربزہ ہر یک دو دانگ بلعاب اسبغول حب ہا بقدر موٹھ ساختہ بورق نقرہ
پیچند جملہ یک شربت است **نوع دیگر** تالیف میر محمد مسیح **صفت آن** کافور قیصوری زعفران ہر یک نیم دانگ افیون یک طسوج
رب السوس مغز بہدانہ تخم خطمی گل ارمنی تخم خشخاش سفید مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ صندل سفید گل گاؤزبان تخم
پوست خشخاش ہر واحد یکمثقال بدستور حب ہا سازند **ایضاً** تالیف حکیم محمد فرح کہ استاد خسرو الحکیم علوی‌خان بودند **صفت آن** کافور
زعفران ہر یک دو دانگ صمغ عربی کتیرا سرطان سوختہ نشاستہ گل بنفشہ گل نیلوفر تخم خشخاش مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم خیارین تخم خربزہ
صندل سفید ترنجبین ہر واحد یکمثقال رب السوس گل ارمنی ہر یک یکدانگ افیون یک نخود مغز بہدانہ شیرین نیم مثقال ادویہ کوفتنی را کوبند
و ترنجبین را گداختہ با ادویہ آمیختہ بلعاب اسبغول حب ہا بقدر نخود سازند و پنج حب با شربت خشخاش صبح و سہ حب بوقت شام با آب جو
بخورند **حب** مخترع حکیم علوی‌خان کہ در سل با اسہال معمول است **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربا صندل سفید لعل یاقوت رمانی و سفید
زہر مہرہ طباشیر ابریشم مقرض سرطان سوختہ انجبار دم الاخوین مغز بہدانہ نشاستہ شادنج مغسول حب الآس صمغ عربی کتیرا رب السوس اسبد
سوختہ اقاقیا مغسول عصارہ لحیۃ التیس طراثیث گل اغنتانی گل مختوم گل ارمنی ہر یک یکماشہ مغز تخم کدو خیارین کاہو مقشر ہر یک سہ ماشہ
افیون زعفران ہر یک ربع کافور قیصوری یکماشہ بلعاب اسبغول و بہدانہ سرشتہ حب ہا بقدر موٹھ سازند شربتے دو درم **ایضاً** تالیف حکیم شریف خان جہت
منافع مذکورہ **صفت آن** مروارید ناسفتہ یاقوت رمانی زہر مہرہ خطائی لعل یشب سبز کہربا کافور ہر یک یکدرم رب السوس صمغ عربی کتیرا نشاستہ
گل نیلوفر سرطان سوختہ طباشیر کوکنار تخم خشخاش سفید گل گاؤزبان ہر یک یکمثقال بیخ انجبار صندل سفید گل ارمنی ہر یک نیم مثقال زعفران یک دانگ
بلعاب بہدانہ سرشتہ حب ہا بقدر عدس سازند شربتے از یک درم تا دو درم **حب غری السماک** بجہت سرفہ و سل و نزلہ حار و نفث الدم
مدہ کہ قرحہ باشد مجیل است **صفت آن** تخم خشخاش سفید صمغ عربی شکر تیغال کتیرا مغز بادام مقشر غبار رحی غری السماک تخم خطمی گل گاؤزبان
رب السوس ہر یک دو ماشہ تخم کدوی شیرین تخم کاہو مقشر ہر یک سہ ماشہ افیون مصری یک ماشہ زعفران نیم ماشہ کوفتہ بیختہ بلعاب بہدانہ و اسبغول
حب ہا سازند برابر دانہ عدس و یک دو حب وقت شب بدہند **حب سل** کہ مجرب است **صفت آن** سنگجراحت یکتولہ شیرہ جو مقشر نشاستہ رب السوس
افیون عظیم آبادی مغز بادام مقشر ہر واحد چہار ماشہ صمغ عربی کتیرا مغز تخم کدوی شیرین خرفہ مقشر خشخاش سفید گل اغنتانی بسیدہ ہر واحد سہ ماشہ
مغز بہدانہ مغز تخم خربزہ دم الاخوین گل ارمنی ہر واحد دو ماشہ مغز تخم خیارین دو تولہ ادویہ جدا جدا کوفتہ نگہدارند بعدہ بگیرند گل بنفشہ چہار ماشہ گل نیلوفر
تخم خطمی خبازی ہر واحد سہ ماشہ سپستان دہ عدد کوکنار سہ عدد اسبغول دو ماشہ پرسیاوشان زوفا خشک سہ ماشہ ادویہ در نیم پاؤ آب بجوشانند چون سوم
حصہ بماند مالیدہ صاف کردہ شیرہ جو مقشر نبات سفید نہ ماشہ افزودہ بجوشانند کہ غلیظ شود و ادویہ مسطورہ مخلوط نمودہ حب بقدر نخود بندند شب
و روز تا دہ حب در دہان دارند **ایضاً** نافع سل **صفت آن** سنگجراحت ستگلو زہر مہرہ سائیدہ کات سفید کتیرا صمغ عربی مغز بہدانہ نشاستہ تخم
خشخاش سفید تخم خطمی مغز تخم کدو دم الاخوین رب السوس ہر یک یکدرم افیون یکماشہ حب بندند وقت شدت تپ کافور یک ماشہ داخل کردہ میشود
حب دیگر کہ بجہت سرفہ و سل مجرب است **صفت آن** نشاستہ صمغ عربی کتیرا خشخاش سفید مغز بادام مقشر افیون مصری مساوی باریک سائیدہ

بلعاب بہدانہ جبہا سازند **حب** کہ در ذات الجنب وغیرہ چون در دہن دارند انضاج و تسہیل نفث کند **صفت آن** مغز تخم خیارین مغز تخم بادرنگ مغز تخم کدو تخم خشخاش ہریک یکدرم مغز بادام مقشر سہ درم رب السوس نیم درم سائیدہ بشربت انار سرشتہ جبہا سازند وزیر زبان نگہدارند و اگر خواہند بشربت انار زیادہ اندازند و بطریق لعوق استعمال نمایند **حب** منفث و منقی سینہ و شش کہ در امراض احتقان امدہ بکار آید **صفت آن** تخم کتان مغز چلغوزہ مغز پنبہ دانہ حلبہ رب السوس ایرسا کوفتہ بیختہ باشہد حبوب سازند **حب** کہ برای ڈبہ اطفال ہمیشہ معمول و مجرب است **صفت آن** ایلوہ مغز جالکوٹہ برابر در بول مادہ گاو ناز ائیدہ در ظرف آہنی بادستہ آہنی خوب کھرل کردہ برابر دانہ موٹھ حبوب بندند یک حب طفل در شیر بخورانند قے و اسہال خواہد آمد انشاء اللہ تعالی بہ خواہد شد **ایضاً** بمنافع مذکورہ **صفت آن** نیلہ تھوتھہ سوختہ سہاگہ نیم بریان ہر دو مساوی در آب یا در شیر زن حل کردہ جبہا بقدر باجرا سازند یک حب یا دو سہ حب در آب یا در شیر مادرش بدہند **ایضاً** نافع مرض مذکور **صفت آن** ایلوہ سہاگہ مرمکی مساوی سائیدہ بقدر موٹھ بندند یکے بدہند **ایضاً** معمول **صفت آن** مشک خالص زعفران جند بیدستر صبر سقوطری ہریک سہ سرخ سائیدہ بآب حب سازند بقدر دانہ موٹھ و یک حب در عرق بادیان و یا عنب الثعلب حلکردہ بشیر گرم نمودہ بنوشند در سہ روز لبتہ عمل بہ شود و اگر مرض مذکور با تپ محرقہ و خشکی دہن و بیہوشی و بیقراری باشد بار چہ را در شیرہ برگ خرفہ سبز تر کردہ زمان زمان بر تارک سر نہند و قرص کافور لبزاج چہار سرخ در آب حلکردہ بدہند و ہر گاہ گرمی کم شود برای رفع تنگی نفس حب مذکور دہند بوقت سردی و نیز لبشب **نو عدد** یگر مرچ سیاہ یازدہ عدد مغز جالکوٹہ دو نیم عدد نیل ٹکی یک ماشہ کھوپرہ دو ماشہ ہمہ را کوفتہ بیختہ در لعاب بہدانہ جبہا بقدر موٹھ سازند طفل ششماہ را نصف گولی و یک سالہ را یک گولی و دو سالہ را دو گولی بدہند **حب کرنجوہ** برای ڈبہ **صفت آن** مغز کرنجوہ یک عدد و توتیای سبز خام یک سرخ باریک سودہ حب بقدر سرشف بندند و یکے بخورانند و اگر احتیاج شود بار دیگر بدہند **حب** منفث و منقی سینہ و شش کہ برای احتقان المدہ در صدر بکار آید **صفت آن** تخم کتان مغز چلغوزہ مغز بہدانہ حلبہ رب السوس ایرسا کوفتہ بیختہ باشہد جبہا سازند **حب جدوار** برای تقویت قلب و دماغ و ارواح قائم مقام جواہر مہرہ است از معمولی **صفت آن** جدوار ورق طلا ہریک ششماشہ مشک خالص عنبر اشہب زعفران ورق نقرہ ہریک سہ ماشہ بعرق بید مشک یا گلاب یا کیوڑہ یا بہار ہر چہ موجود باشد بقدر فلفل حب بندند خوراک از یک حب تا سہ حب **حب حیات** برای تقویت قلب و دیگر اعضای رئیسہ و رفع انجرہ صفراوی بینظیر است در بیاض استاد مرحوم منقول از حکیم جعفر اکبر آبادی **صفت آن** مروارید ناسفتہ زہر مہرہ صندل سفید ہریک چہار ماشہ عود ہندی جدوار خطائی ہریک پنجماشہ مشک سہ سرخ کافور سہ سرخ گوند ناگوری دو ماشہ ورق نقرہ یک ماشہ اجزا باریک کردہ بگلاب سرشتہ بقدر یک ماشہ حب سازند و با گلاب و عرق بید مشک تت صبح دو حب و وقت شام یک حب اگر در مزاج گرمی باشد **حب فادزہر معدنی** در تقویت قلب و دفع سموم و ازالہ ضرر ہوای و اصلاح اخلاط فاسدہ بدن بینظیر است از حکیم علویخان **صفت آن** فادزہر خطائی یاقوت رمانی مروارید کہربا گل ارمنی درونج عقربی خسب بلسان شقاقل بہمن سرخ بہمن سفید حب النار طباشیر سفید وارچینی از ہریک یکمثقال زعفران نیم مثقال عنبر اشہب مشک خالص ورق طلا ورق نقرہ از ہریک یکدانگ و نیم جواہر را بر سنگ سماق با گلاب حلایہ کردہ ورق طلا

دیق لقرہ باب صمغ عربی محلول حل کردہ مشک و زعفران را بگلاب سودہ عنبر اشہب را بروغن بلسان نیم مثقال حل کردہ باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ ہمہ را در ہم نیکو سرشتہ حبہا سازند ہر حب بمقدار قیراط و ہر روز از ان پنج حبوب باگلاب دہ مثقال فرو برند حب مجرب برائے خفقان **صفت آن** نارجیل دریائی دہ ماشہ زہر مہرہ خطائی چہار ماشہ صندل سفید سنگ یشب ہر یک ہفت ماشہ طباشیر پنجماشہ و الائچی سفید پوست بیرون پستہ ہر یک سہ و نیم ماشہ ادویہ را دوازدہ پاس کھرل کردہ حبوب بقدر یکماشہ سازند ہر صباح یک حب بگلاب پنجتولہ سائیدہ بنوشند و در نسخہ دیگر وزن نارجیل ششماشہ است و یاقوت سرخ ششماشہ و کہربا سی سہ ماشہ زیادہ است **حب حلتیت** بجہت درد شکم ریحی و قولنج ریحی و ہاضم طعام و مشہی **صفت آن** حلتیت قسم اول وج ترکی شونیز نانخواہ انیسون زیرہ کرمانی صعتر فارسی ساذج ہندی بادیان تخم کرفس زنجبیل ہر یک دو تولہ فلفل دار فلفل فلفلمویہ نمک لاہوری نمک سیاہ ہر یک نہ ماشہ کوفتہ بیختہ بآب لیموں دوازدہ پاس بسایند بعدہ بقدر کنار صحرائی حب بستہ نگہدارند **ایضاً** معمول حکیم شفائی برای قبض شکم و قولنج و تقویت باہ **صفت آن** انگوزہ بادیان زیرہ سفید انیسون ہر یک سہ تولہ صبر زرد مصطگی فلفل دار فلفل ہر واحد یک و نیم تولہ مغز بادام دو تولہ مویز منقے سہ دام بقدر کنار حبہا سازند دو دو حب موافق مزاج بکار برند **حب سنداری ہندی** کہ برای درد معدہ و درد سی ہاضمہ و شکستن باد مجرب حکیم منصور علی نجیب آبادی است **صفت آن** گل اک فلفل سیاہ ہر یک دو تولہ سائیدہ حبوب بقدر فلفل سیاہ سازند و یک حب باعرق بادیان پنجتولہ بخورند و در نسخہ دیگر نمک سیاہ زنجبیل ہر یک دو تولہ نیز داخل است و حبوب بقدر یکماشہ بندند و باشیرہ بادیان ششماشہ بخورند و در نسخہ حکیم طالب حسین وزن غنچہ ناشگفتہ آک شش تولہ و نمک سانبھر دو تولہ است و نوشتہ کہ حبوب بقدر کنار دشتی ساختہ یکحب باعرق بادیان در بلغمی مزاج و باگلاب دو تولہ در صفراوی مزاج بدہند و در نسخہ نبی بخش دار فلفل دو تولہ و نمک سیاہ یکتولہ بر اصل نسخہ زائد است و نوشتہ کہ در سہ تولہ آب لیموں سائیدہ حبوب بقدر کنار دشتی سازند و این برای ہیضہ بائی کی نیز مفید و مجرب است و ترکیب احمد خان این است کہ ہر دو جزو اول نمک سیاہ دو تولہ زنجبیل سہ تولہ انگوزہ پنج سرخ و قرنفل پنج عدد افزودہ در آب لیموں کاغذی حبوب بندند **حب سکبینج** برائے درد معدہ ریحی کہ با قبض طبع بود معمول **صفت آن** سکبینج صبر سقوطری غاریقون مساوی گرفتہ حبوب ساختہ دو درم بآب گرم بدہند **حب تنکار** برائے درد معدہ و گرانی شکم و آوردن اشتہا معمول **صفت آن** تنکار دو درم بزر البنج دو نیم درم فلفل سیاہ دوازدہ درم صبر سقوطری شانزدہ درم کوفتہ در آب گھیکوار حبہا بندند بقدر نخود جہت تحلیل ریح و مواد دو سہ حب بدہند اگر رفع قبض مطلوب بود زیادہ بدہند مداومت این حب ریح بالکل تحلیل مینماید و کلانی شکم دور مے کند **حب نافع** درد معدہ و ہاضم **صفت آن** زنجبیل بزر البنج سوختہ ہر یک دو درم فلفل دار فلفل تنکار ہر یک یکدرم نمک سیاہ نمک لاہوری ہر یک سہ درم حلتیت ربع درم بقدر بندق حب سازند و ہر روز یکے خورند **حب مبارک** دافع درد شکم و رافع قبض و جہت کسیکہ از مسہل متنفر باشد و برای تدارک قصور عمل مسہلات معمول اخراج مواد غلیظہ کثیر بسہولت کند **صفت آن** قرنفل دو ماشہ بادیان انیسون ہر یک سہ ماشہ گل بنفشہ شش ماشہ پوست ہلیلہ زرد کشمش سبز تازہ ہر یک یکتولہ سنا مکی چیدہ ترنجبین خراسانی گلقند آفتابی ہر یک دو تولہ اجزائے کوفتنی را کوفتہ بیختہ با کشمش و گلقند باز نکو بند تا حب توان بست جہت قبض دائم استعمال

نه ماشه تا یک توله وجهت اسهال دو توله معمول است و اگر تربد و زنجبیل قدری افزایند بهتر باشد **حب ملین** نافع درد معده بلغمی
که بسبب قبض بود **صفت آن** صبر زرد چهار مثقال پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه هر یک پنج مثقال سنبل الطیب مصطگی
هر یک سه مثقال زنجبیل نمک هندی هر یک دو مثقال بآب حب سازند و دو درم پیش از طعام و بعد از آن توان خورد **حب جالینوس**
دافع سدری معده و اخلاط فاسده از معده و اسهال می آرد و در هر وقت میتوان داد **صفت آن** گل سرخ سه درم مصطگی چهار درم
صبر هفت درم تربد سفید ده درم کوفته بیخته بآب سرشته حبها بقدر نخود سازند و پانزده حب بآب گرم بدهند وقت خواب **حب**
جهت وجع معده و دفع ریاح و زیادتی اشتها مجرب است و پیش از طعام و بعد از آن میتوان خورد **صفت آن** سهاگه تلیه چوا کهار
نوشادر هر یک نیم دام نمک سینده نمک سونچر نمک سانبهر هر یک یکدام زنجبیل فلفل دار فلفل هر یک دو دام هلیله بلیله آمله هر یک
چهار دام دواها را کوفته بیخته بآب لیمو بمقدار کنار جنگلی حبها سازند شربت دو حب در صورت شدت قبض سه حب هم توان داد
حب حیات اخلاط ثلاثه از بدن دور کند و طبع را نرم نماید **صفت آن** سنا مکی پنج درم پوست هلیله زرد و هلیله سیاه هر یک
درم زنجبیل یکدرم کوفته بیخته با مویز منقی حبها سازند شربت دو درم **نوع دیگر** جهت تقویت معده و اصلاح هاضمه و کسر ریاح و
ریاح قراقر و نفخ شکم و هیضه و تقویت دماغ و تصفیه حواس و تفتیح سدد و ماندگی اعضا و سستی **صفت آن** نمک سیاه نمک سینده
نمک لاهوری نمک سونچر هلیله سیاه آمله زنجبیل فلفل دار فلفل هر یک یک توله نانخواه شیطرج هر یک نه ماشه قرنفل دارچینی دانه الایچی
هر یک چهار ماشه عود هندی مصطگی بسباسه هر یک سه ماشه کوفته بیخته بآب لیمون یا بشبنم برابر نخود حبوب سازند از یک تا دو ماشه
خورده باشند **حب هاضم** و خوش ذائقه **صفت آن** چوک ترش زنجبیل هر یک دو نیم دام نمک لاهوری پنج درم قرنفل دانه هیل
هر یک سه ماشه فلفل گرد دانه الایچی کلان هر یک دو ماشه کوفته بیخته چوک را در آب لیمون حل کرده آمیخته بقدر نخود حب بندند و بعد طعام یک
و دو حب تناول کنند **حب نوع دیگر** خوش ذائقه و هاضم معمول استاد مرحوم **صفت آن** زنجبیل دو دام فلفل سیاه قرنفل هر یک چهار
ماشه نمک پنج درم چوک ترش دو نیم دام ادویه کوفته بیخته چوک را در آب لیمون کهرل نموده حبها سازند برابر نخود دو سه حب بعد از طعام بخورند
ایضا هاضم طعام **صفت آن** نمک سیاه چوک ترش هر واحد یکتوله نانخواه دو ماشه قرنفل فلفل گرد هر یک یکماشه کوفته بیخته
بچوک میزند و حبها سازند خوراک یکماشه بالای طعام **ایضا** هاضم و مشهی و خوش ذائقه و معمول **صفت آن** فلفل سیاه قرنفل
هر یک نه ماشه نمک پنج درم چوک ترش دو نیم دام ادویه کوفته بیخته چوک را در آب لیمون کهرل کرده حبها برابر نخود سازند دو سه حب
بعد طعام بخورند **ایضا** هاضم و مشهی و دافع قبض و دابغ معده و مزیل برودت آن **صفت آن** زنجبیل فلفل سیاه آمله هر یک
یکجزو دار فلفل دو جزو هلیله زرد تربد سفید هر یک نه جزو کوفته بیخته بآب لیمون بسایند و بقدر کنار صحرائی حب بسته اول طعام یا بعد آن
بخورند **حب سنا** دافع قبض و نفخ و سوء هضمی از معمولی **صفت آن** سنا مکی پوست هلیله کابلی فلفل گرد هر یک یکدرم مویز منقی
دوازده درم کوفته بیخته بهم سرشته حبها سازند خوراک دو مثقال **ایضا** هاضم و مشهی و دافع فضول معده و مفید درد معده بعمل
آمده **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله آمله فلفل زنجبیل نانخواه زیره سیاه و سفید چوک ترش نمک سیاه هر یک یکدام

قرنفل یک ماشہ نمک سانبھر یکی سہ درم آب لیمون کاغذی بقدر احتیاج کھرل کردہ حب مقدار فندق ببندند وسیکی تا دو خورند **حب**
مصطگی جہت تقویت معدۂ ضعیف کہ دران بلغم وریح تولد شود نفع تمام دارد **صفت آن** نمک ہندی یکدرم پوست ہلیلہ
زرد یک نیم درم زنجبیل سنبل الطیب ہر یک دو درم مصطگی سہ درم ہلیلہ سیاہ چہار درم صبر ہشت درم بآب گندنا حبہا سازند شربت
یک درم **حب ترش** بجہت ہضم طعام وتقویت معدہ بغایت مفید است **صفت آن** بگیرند زنجبیل سفید بے ریشہ باریک
سودہ و پارچہ بیختہ در ظرفے کردہ آب بر آن انداختہ یک شبانہ روز گذارند وصبح آب آن را دور کنند ہفت و ہشت مرتبہ تبدیل آب
کنند تا کہ خوب سفید گردد بعدہ نمک لاہوری بقدر ذائقہ سودہ اضافہ کنند و بآب لیمون آمیختہ حبوب سازند **حب ترش دیگر** کہ
برای ہضم طعام وتقویت اشتہای معدہ بیعدیل است **صفت آن** زنجبیل بے ریشہ دہ تولہ فلفل گرد دار فلفل پیلا مول ہلیلہ سیاہ
پوست بلیلہ نانخواہ ہر یک دو تولہ حلتیت چہار ماشہ نمک سنگ نمک سیاہ اشخار جواکھار ہر یک یک تولہ سفوف کردہ در پیالہ چینی
نمودہ آب لیمون چندان بر آن اندازند کہ غوطہ شود و در آفتاب خشک کنند ہمچنین سہ بار تر و خشک نمایند پس حب بستہ خوردہ باشند
حب ہاضم معمول حکیم فیض اللہ خان **صفت آن** زنجبیل دار فلفل قرنفل ہر یک یک تولہ فلفل سیاہ نمک سیاہ ہر یک شش ماشہ
کوفتہ بیختہ حبوب بقدر کنار دشتی در آب یا شبنم نخود سازند و در نسخہ دیگر وزن زنجبیل پاؤ سیر و نمک سیاہ دو تولہ و قرنفل پانزدہ دانہ و
دار فلفل دوازدہ دانہ و مرچ سیاہ شش ماشہ است **حب پیپارانگا** کہ درین باب مجرب است **صفت آن** پیپارانگا یکماشہ
اجواین سونف نمک سیاہ بابرنگ ہر یک یکتولہ در آب لیمون کاغذی دہ عدد سائیدہ حبوب مثل نخود سازند از یکماشہ تا دو ماشہ بعد طعام
تا یک ہفتہ بخورند **حب ہاضم** خصوص اصحاب بواسیر و ہیضہ را مجرب **صفت آن** انار دانہ سماق پوست بلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ
کچری زنجبیل ہر یک یکتولہ دارچینی قرنفل پودینہ خشک عود غرقی زرنباد ہر یک سہ ماشہ شیطرج ہندی قاقلہ صغار نانخواہ گل سرخ
زرشک بادیان ہر یک ششماشہ نمک سیاہ نمک سفید نمک سونچر ہر یک نہ ماشہ جواکھار ہفت ماشہ کوفتہ بیختہ در آب لیمون کاغذی بجہد
حبوب سازند یا سفوف **حب ہاضم و مشہی** کہ بے نظیر ست و معمول **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد بادیان پودینہ نمک لاہوری چوک ترش
ہر واحد چہار درم زنجبیل فلفل گرد دار فلفل دانہ الائچی خورد نانخواہ ہر واحد دو درم پوست شیطرج قرنفل ہر یک نیم درم بآب لیمون
دو عدد کھرل کردہ حب ببندند **حب ہاضم و مشہی** در حالت امتلای معدہ اکثر بعمل آمدہ و برای درد معدہ مفید ست و نظیر ندارد **صفت آن**
نمک سانبھر نمک سیاہ نمک لاہوری پوست بلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ شیطرج اجوائن دار فلفل فلفلمویہ قرنفل فلفل سیاہ سنا
مکی امچور ادرک برگ تنبول ہر یک یکتولہ سہاگہ ششماشہ امچور و ادرک را در آب تر کردہ چون نرم شود سائیدہ با برگ پان نیز صلایہ
کردہ با ادویہ مسحوقہ آمیختہ در آب لیمون کھرل کردہ بقدر ششماشہ حب ببندند خوراک یک حب و اگر ادرک بہم نرسد عوض آن زنجبیل کنند
حب برای ہضم طعام و درد شکم و تحلیل ریاح و تقویت معدہ معمول **صفت آن** پوست بلیلہ زرد پوست بلیلہ بادیان ہر یک
یکدرم شیطرج ہندی پودینہ خشک کشنیز خشک الائچی سفید ہر یک دو درم زنجبیل فلفل سیاہ سہاگہ بتلیہ ہر یک سہ ماشہ چوک ترش
نمک سیاہ ہر یک یکتولہ نمک لاہوری ہفت ماشہ ہمہ را کوفتہ بیختہ در آب گھیکوار بقدر کنار دشتی حب سازند **حب نارجیل**

جہت رفع ہیضہ وقے وغثیان سموم مشروبہ ہر گاہ کہ قے واسہال بند نگردد و ضعف ونقاہت بسیار باشد بجہت تقویت بدن و حفظ
صحت نافع است **صفت آن** نارجیل دریائی تازہ یکعدد زمرد اعلی کہربا شمعی مرجان عقیق یمنی لعل بدخشی یاقوت رمانی یاقوت
زرد عود ہندی عود صلیب ابریسم مقرض قرنفل دارچینی ورق طلا محلول جدوار خطائی زعفران از ہر یک نیم درم صندل سرخ صندل سفید
طباشیر تخم ترنج تخم خرفہ مقشر ورق نقرہ محلول از ہر یک نیم مثقال مروارید ناسفتہ یک مثقال جواہر را با بید مشک و گلاب سودہ دیگر ادویہ
کوفتہ بیختہ با بید مشک سرشتہ حبوب سازند بقدر نخود شربتے دو حب تا چہار حب بگلاب **حب ہیضہ** کہ برای رفع سمیت آن مجرب روزگار
است و بے نظیر **صفت آن** پوست بیخ آک فلفل گرد مساوی بآب ادرک کھرل کردہ حب بقدر مونگ بندند یکے یکے حب بعنا ہیضہ دہند
اگر بحالت مرگ ہم رسیدہ باشد خیلے فائدہ کند **ایضاً** برائے ہیضہ واسہال مزمن **صفت آن** بیخ لگروندہ را نرم سودہ بقدر فلفل
بندند سہ حب از ان برای حبس اسہال کہنہ وہیضہ بغایت نافع لاکن در اوائل ہیضہ خوب نیست بلکہ در اواخر ہیضہ اگر اسہال بسیار شود
وضعف غالب گردد نہایت مفید است **نوع دیگر** کہ برائے رفع ہیضہ معمول وڈبہ اطفال را نیز فائدہ دارد **صفت آن** از زیرہ شش
ماشہ سیماب چہار ماشہ فلفل گرد سہ ماشہ بچھناگ چہار ماشہ اول قلعی گداز نمودہ در ظرف کہ سیماب باشد اندازند تا گرہ بستہ شود بعدہ مرچ
سیاہ علیحدہ و بچھناگ علیحدہ در پارچہ تر کردہ یک گھڑی داشتہ ہر دو را خوب باہم سحق نمایند پس در شیرۂ ادرک کہ نیم پاؤ باشد در کھرل اندازند
و صلایہ کردہ بقدر مونگ حب بندند خوراک یک حب **حب ہیضہ وبائی** مخترع نصر اللہ خان **صفت آن** ہلیلہ زرد و کابلی و بلیلہ و
ہلیلہ سیاہ گل سرخ زیرہ سیاہ کشنیز مقشر دار فلفل فلفل سیاہ نانخواہ بادیان زنجبیل شیطرج ہندی دارچینی ہیل بوا قاقلہ پودینہ باغی پودینہ
کوہی نمک لاہوری نمک سانبھر نمک سیاہ جواکھار مساوی ہمہ را سائیدہ در سرکہ خواہ در عرق نعناع حبوب بقدر کنار دشتی بندند یک
حب بمریض دہند **حب پیارانگا** برائے ہیضہ وبائی مجرب **صفت آن** پیارانگا پیپتا ہر یک پنجتولہ بادہ بالا فلفل سیاہ دہ و نیم تولہ
قرنفل شعمت و ہفت تولہ و نہ ماشہ ہمہ را در گلاب سائیدہ بقدر مشنگ حبوب بستہ یکحب در گلاب دو تولہ سائیدہ نیمگرم نمودہ بدہند و ہمچنین
سہ حب بعد یک یک ساعت نوشانند اگر خواب آید بیدار نسازند و بعد اشتہای صادق شولہ کھچڑی چہار پنج تولہ خورانند و اگر قبل
خوردن طعام تشنگی باشد شیرۂ بادیان شش ماشہ بآب شش تولہ برآوردہ شکر سرخ یک تولہ داخل کردہ نیمگرم بنوشانند و بعد طعام آب تازہ
نوع دیگر کہ در ہیضہ مجرب نوشتہ **صفت آن** پیارانگا سہ ماشہ نانخواہ زنجبیل بادیان شیطرج فلفل سیاہ نمک ترب نمک سیاہ
نمک پانگا ہر یک یکتولہ بکہیہ سفید وچ ترکی زاج بریان ہر یک یکماشہ کوفتہ بیختہ بآب لیمون تا نہ ساعت کامل سودہ حب بقدر نخود
بندند وقت حاجت یک حب بآب نیمگرم فرو برند **نوع دیگر** کہ معمول حکیم وارث علیخان بودہ **صفت آن** ہلدی چونہ تخم فلفل سرخ
پوست بیخ آک ہر چہار مساوی بآب پودینہ سائیدہ بقدر فلفل حب سازند وقت ہیضہ یکے خورانند رافع سمیت است و اگر تیز تر جزو اول
برابر بگیرند و برابر سہ پوست بیخ آک گیرند بہتر است **ایضاً مجرب صفت آن** غنچہ گل آک فلفل گرد نمک سانبھر برابر سائیدہ بقدر
نخود حب سازند یکے از ان بصاحب ہیضہ دہند **حب پچلونہ** مشہی وہاضم وخوش ذائقہ و ہمیشہ معمول **صفت آن** الائچی خورد
دارچینی ہر یک پاؤ دام سمندہ لون سونچر لون سینہ لون جواکھار پٹری لون کشنیز خشک پیلا مول دار فلفل زیرہ سیاہ زیرہ سفید زنجبیل

چسیرج ناک کیسر تالیسپتر هر یک نیمدام چوک ترش دو دام انار دانه هشت دام کوفته بیخته بآب لیمو خمیر کرده حبها مقدار نخود بندند
چهار پنج حب خورده باشند نوع دیگر هاضم طعام کاسر ریاح نافع هیضه صفت آن پنج نمک یعنی نمک لاهوری و نمک اندرانی
و نمک سانبهر و نمک سونچر یعنی سیاه نمک لفظی که آنرا اپونگاران گویند و دانه و میانه خالی سیبا شد پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله بادیان
نانخواه هر واحد یکدام زیره سیاه و سفید پوست شیطرج زنجبیل فلفل دار فلفل سهاگه نوشادر سنا مکی هر واحد ششماشه حلتیت بریان یک
ماشه همه ادویه را باریک سائیده در آب لیمون بست و چهار عدد کهرل کنند تا قابل بستن حب شود بقدر کنار دشتی حب سازند یکی خورده باشند
حب مشهی و هاضم و دیگر خلل معده را مفید صفت آن زیره سیاه زیره سفید نمک سیاه نمک طعام نمک سینده هر یک یکدام
نمک لاهوری دانه الایچی هر یک دو دام گندهک آمله سار فلفل دار چینی جوتری قرنفل هر یک یکتوله نمک کهاری یک دام زنجبیل دو دام مصطگی
رومی یک توله اول گندهک را در روغن داغ کرده بریان نمایند پس همه ادویه را کوفته بیخته در عرق لیمون حبها بندند حب ترش مولف
راقم برای اشتها و تقویت معده محرور مزاج صفت آن آمله منقی دو ماشه کشنیز مقشر سه ماشه پوست ترنج انیسون گل سرخ
دانه بیل هر یک دو ماشه نمک لاهوری نه ماشه نمک سیاه ششماشه طباشیر سه ماشه صندل سفید دو ماشه انار دانه ترش چهار توله زرشک سماق
منقی هر یک چهار ماشه زیره سیاه پودینه خشک هر یک دو ماشه کوفته بیخته در آب لیمون کاغذی شش عدد خمیر کرده حبها بقدر نخود سازند
و پنج شش حب بعد طعام بخورند حب مشهی از معمولی صفت آن پوست بلیله زرد بادیان پودینه نمک لاهوری چوک ترش
یک یکتوله زنجبیل دار فلفل فلفل گرد شیطرج نانخواه هر یک نیم آب لیمون ده عدد سحق کرده بقدر بندق حبها سازند ایضا مشهی
ملین طبع صفت آن پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله نمک سیاه سنای مکی بادیان مغز بادام مویز منقی همه را برابر کوفته بیخته
حب سازند تا یک توله کم و زیاده بخورند حب کبریت صغیر که جهت اشتها و هضم طعام مجرب و مزیل جرب و قوباء و امراض بلغمی
است و رطوبت فضلی معده دفع کند صفت آن گندهک مغسول یکتوله فلفل گرد چهار توله نمک هندی نیم درم کوفته بیخته بآب لیمون حب سازند
بقدر نخود و شربتی دو سه حب با دو نسخه دیگر وزن گندهک و فلفل مساوی و وزن نمک نصف [illegible] نوشته که برای دفع ریاح و قطع بلغم
بسیار مجرب است حب کبریت کبیر که مشهی طعام است و هاضم و نافع هیضه بلغمی و مکرر بعمل آمده صفت آن کبریت در شیر صاف
کرده فلفل گرد و باویرنگ اجمود جو اکهار هر یک دو دام نمک سیاه دار فلفل کوته دریا هر واحد یک دام نمک سینده سه دام پوست هلیله زرد
چهار دام کوفته بیخته در شیره ادرک کهرل کرده خشک نموده باز بآب لیمون سحق نموده مقدار کنار کوچک حب سازند و هر روز بوقت صبح
یکی خورند حب مسهل که در فساد اشتها بکار آید صفت آن ایارج فیقرا بلیله سیاه و کابلی بلیله آمله نمک هندی غاریقون
یک نصف درم رب السوس مقل زرد هر یک ربع درم بآب بادیان سبز سرشته حبهای کلان ساخته وقت خواب شب بخورند
حب که تسکین العطش کند از ذکائی صفت آن تخم کاهو تخم خیارین مغز تخم کدو هر یک پنج درم کثیرا هفت درم تخم خرفه مقشر
ده درم کوفته بیخته بلعاب اسبغول حبها سازند ایضا جهت تسکین عطش که بسبب یبوست جگر باشد و بسیار است که از خوردن دوای
دیگر نیاز میکند صفت آن تخم خرفه نشاسته صمغ عربی کثیرا بهدانه طباشیر عصاره زرشک برابر کوفته بیخته شاطرز دو ربع

مجموع اجزا را نرم کرده بلعاب اسپغول حبها ی بہن بسته نمود و همیشه در دهان دارند حب حلتیت که جهت ریاح معده و نفخ عجیب
النافع است صفت آن زنجبیل دو دام سهاگه بریان پوست هلیله زرد نمک لاهوری حلتیت هر واحد یک دام کوفته بیخته باب
برگ پان سرشته حب بقدر کنار دشتی بندند خوراک یک حب حب مصطگی که در آروغ ترش بعد از تے بکار آید صفت آن
غاریقون نیم مثقال قرنفل تربد موصوف هر یک یک مثقال مصطگی قاقله کبار زیره کرمانی هر یک دو مثقال نبات سفید سه مثقال
بستور حب سازند شربتے دو مثقال حب زرنباد نافع غثیان و تے صفت آن کیوکچری کوفته بیخته در گلاب بقدر نخود
حب سازند دو حب بدهند و اگر کفایت نکند دو سه حب دیگر دهند حب نافع قے ریحی صفت آن پودینه قرنفل دانه هیل بدیان
جوزبوا مصطگی در شیره برگ تنبول سائیده بقدر کنار دشتی حب بندند و هر روز یکے خورند حب غاریقون نافع درد جگر بارد
صفت آن ایارج فیقرا یکدرم غاریقون سفید یکدرم حب سازند حب ریوند که در استسقای لحمی نافع ترین مسهلات است صفت
آن ریوند مقل هر یک نیم درم غاریقون یکدرم تربد دو درم زراوند مدحرج دو دانگ انیسون یک دانگ همه دو خوراک است
حب ریوند که انواع استسقا را مفید است صفت آن ریوند شوره قلمی نوشادر هر یک شش ماشه سائیده باب چوب بقدر نخود بندند
یک صبح و یک شام همراه هشت توله عرق بادیان خورده باشند غذا نخود آب خواه نان گندم با دال مونگ مقشر و بجای آب عرق عنب
الثعلب و عرق بادیان حب استسقا که جمیع اقسام آنرا نافع و مجرب صفت آن فرفیون بروغن گل چرب کرده یکدانگ غاریقون
زراوند مدحرج طویل هر یک یک نیم دانگ مقل تخم انجره هر یک دو دانگ ریوند نیم درم تربد یک درم کوفته بیخته باب حب سازند یک
شربت است سه یا چهار بار اسهال می آرد حب زراوند که جهت استسقای لحمی مفید است در آن وزن فرفیون نه ماشه و غاریقون
و زراوند مدحرج و طویل هر یک یک توله و مقل و تخم انجره هر یک دو توله و ریوند چینی یک نیم توله و تربد بروغن بادام چرب کرده سه توله است
و تخم کرفس نیم توله نوشته حب هندی که در اقسام استسقا بشرط مداومت و عدم حمی و عدم اسهال نافع صفت آن صبر سقوطری
یکتوله جوکهار نیم توله زرد چوب یک نیم ماشه کٹ نه ماشه نرم کوفته با شیره بادیان یا عرق گاؤزبان حب بندند بقدر ماش سبز و از
سه حب شروع نموده بهفت حب رسانند و بران مداومت نمایند غذا نخود آب و بجای آب عرق نوعد گیرد که برای استسقای لحمی
بینظیر است صفت آن برگ آک سبز یکپاو زرد چوب یکدام اول برگها شل بنگ سائیده زرد چوب کوفته بیخته آمیخته بسایند
هرگاه قابل حب بستن شود بقدر دانه ماش حب سازند و هر روز چهار حب باب تازه بخورند و یک حب هر روز افزایند تا هفت حب رسد
هفت حب میخورده باشند و در بیاض حکیم علیم صاحب نوشته که زرد چوب را پوست تراشیده کوفته بیخته در هشت چندان آب برگ آک حل کنند هرگاه
قابل بستن حبوب گردد بقدر نخود حب بسته از چهار حب شروع کرده هر روز یک یک حب افزوده هشت حب رسانند بعده هر روز هشت
حب با عرق مکو خورده باشند بسیار مجرب است حب مسهل که جهت مستسقیان معمول است و در استسقای زقی بعد استحکام مرض اخراج
مائیت کند صفت آن تربد سفید پنجدرم ایارج فیقرا سکبینج هر کدام چهار درم غاریقون ایرسا هر کدام سه درم نمک سیاه دو درم
الک ریوند چینی بیخ اذخر فقاح اذخر سلیخه هر کدام یکنیم درم فرفیون یک درم همه را کوفته بیخته باب بادیان حبها سازند شربتے دو درم با شکر و آب

گرم و اگر یک نیم درم ازان با شیر شتر بدہند فائدہ عجیب کند **حب مسہل** ماء اصفر کہ در اقسام استسقاء مجرب انطاکی است
برای اخراج مائیت **صفت آن** مس سوختہ و بغایت نرم سائیدہ از حریر گزرانیدہ غاریقون زراوند مدحرج شبرم ہمہ مساوی الوزن ہر واحد
یکجزو صبر زرد سقمونیا پوست ہلیلہ زرد مصطگی مقل ریوند ہر کدام نصف جزو ہمہ را باب کرفس و آب ترب و روغن بادام سرشتہ حبہا
بندند و دو مثقال در ہفتہ بخورند و اگر قوت قوی باشد در ہر سہ روز یکبار توان داد بعد ازان کہ شکم را بحنظل و ترمس و سرگین کبوتر ضماد کردہ
باشند و در حمی لک و حلبہ و در طبلی اشق و انیسون و فرفیون بیفزایند **ایضاً** از مجربات موصوف الیہ **صفت آن** توبال مس مازریون زیرہ
انیسون پس اگر حمی باشد زراوند اضافہ کنند و اگر زقی باشد مازریون افزایند و اگر طبلی باشد اسارون عوض زراوند اضافہ کنند
و بہر حال اجزا مساوی ریوند و لک ہر واحد یک نیم جزو باب کرفس سرشتہ حب سازند شربت دو مثقال دو مرتبہ در یک ہفتہ تا گرسنگی
و تشنگی عقب مسہل **حب** کہ در یرقان اصفر از مجربات بوعلی سینا است **صفت آن** صبر نصف درم سقمونیا یکدانگ نمک نفطی
ربع درم فوہ الصباغین غاریقون ہر یک نیم درم حبہا سازند و باماء البزور بخورند **حب صبر** برائے صلابت طحال معمول **صفت**
آن ایلوہ سہاگہ بریان ہر دو برابر با قند سیاہ حب ہا سازند بقدر نخود و دو حب وقت خواب بخورند و از ترشی و اغذیہ نفاخہ پرہیز نمایند
و اگر ہر دو اجزاء مذکور فلفل سیاہ و حلتیت اضافہ کردہ ہر چہار مساوی بگیرند و در آب گھیکوار کھرل نمودہ حب بقدر فلفل بستہ دو
حب صبح و دو حب شام بخورند برائے صلابت طحال و درد مفاصل معمول است **ایضاً** نافع صلابت و ورم طحال **صفت آن**
پوست بیخ کبر ریوند ہر واحد دو درم نانخواہ تخم کرفس نمک لاہوری ہر یک یکدرم مرمکی نیم درم در مغز گھیکوار ادویہ کھرل کردہ بقدر کنار
دشتی حبہا سازند و یک حب صبح و یک شام خورند **ایضاً** نافع مرض مذکور **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد سہاگہ بریان شیطرج
ہندی شورہ قلمی فلفل سیاہ نوشادر زیرہ سیاہ زیرہ سفید اجوائن نمک سیندہ نمک سونچر پھٹکری بریان جواکھار بایبرنگ انگوزہ
زنجبیل مساوی باب گھیکوار کھرل کردہ حب بقدر کنار دشتی بندند و یک صبح و یک شام بخورند **حب اشخار** جہت صلابت طحال
مستعمل **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد زنجبیل شیطرج اشخار سفید تنکار بریان زیرہ سفید نمک سنگ شورہ قلمی بایبرنگ زیرہ
سیاہ برابر کوفتہ بیختہ بقند سیاہ کہنہ سہ سالہ دو چند سرشتہ حبہا خرد بندند و از دو ماشہ تا چہار ماشہ بآب گرم بدہند **حب طحال** کہ
بکرر بعمل آمدہ **صفت آن** شورہ قلمی سہاگہ بریان شب یمانی بریان نمک سونچر نمک سیندہ پوست ہلیلہ زرد انبہ ہلدی اجوائن
ہر یک یکدام کوفتہ بیختہ سہ دفعہ در آب لیموں و سہ دفعہ در آب ادرک کھرل کردہ حب بقدر کنار دشتی بندند و یک صبح و یک شام بخورند
نوع دیگر از مجربات والدم مرحوم **صفت آن** کف دریا خردل نوشادر شورہ قلمی گشکی گندہک مرچ سیاہ سہاگہ بریان مساوی کوفتہ
در آب گھیکوار خوب کھرل کردہ بقدر کنار دشتی حبہا سازند و یک حب نہار خوردہ باشند **حب کبر** کہ اوجاع بارد سپرز را مجرب است
صفت آن پوست بیخ کبر ریوند چینی ہر کدام یک جزو صبر مرجان سوختہ تخم کرفس غاریقون نمک سفید نمک سیاہ ہر کدام نیم جزو
کوفتہ بیختہ حبہا ساختہ تا یک درم تا یکمثقال بماء الاصول بدہند و تضمید بہ شحم حنظل و بورہ ارمنی و عسل سودمند است **حب مروارید**
برای اسہال صفراوی معمول حکیم منصور علی صاحب **صفت آن** مروارید ناسفتہ و اگر نباشد صدف آن شش ماشہ بسد چہار تولہ د

گلاب خواه عرق کیوڑه نیم سیر سوده حبوب بقدر ماش ببندند یک حب با آب و اگر طفل باشد بشیر مادر بدهند **حب یاقوت**
برای اسهال معدی وغیره که با تشنگی شدید باشد معمول است ودرین باب ادویه نفیس وتقویت معده وقلب کند **صفت آن**
یاقوت سرخ مروارید زہر مهره کهربا لعل بدخشی یشب سبز کافور ہریک یک درم صمغ عربی طباشیر پوست خشخاش گاؤزبان ہر واحد
یک مثقال صندل سفید گل ارمنی ہرکدام یک نیم مثقال زعفران یک دانگ کوفته بیخته بلعاب بهدانه بقدر مونگ حبها سازند **حب**
آمله قابض نافع اسهال معدی ومقوی معده از معمولی **صفت آن** آمله چهار دام درگلاب تر نمایند چون نرم شود بسایند پس چهار ماشه
نمک سیاه سه ماشه مصطگی سائیده آمیزند وبقدر کنار صحرائی حب بندند یک حب صبح ویک شام بخورند **حب ذرب** نافع
اسهال معدی **صفت آن** ترنفل بلگری زنجبیل خرما بریان مائین خرد مائین کلان جوزبوا ہریک دو ماشه افیون نیم ماشه با آب
ادرک کهرل نموده حب بندند بقدر کنار دشتی ویک حب بخورند **حب رمان** نافع اسهال معدی **صفت آن** انار خام در آرد
پیچیده در خاکستر گرم نهند تا پخته شود آرد دور کرده انار پخته را خوب بکوبند وصلایه نمایند پس در آن صمغ عربی بیلگری بریان نانخواه ہریک دو
ماشه افیون زرنباد ہریک یکماشه سائیده آمیخته حب بقدر نخود ببندند بجوان حسب مزاج دهند وطفل را یک حب صبح ویک شام
حب جدوار نافع ذرب وزلق الامعاء طوبی **صفت آن** جدوار پوست بیرون پسته طباشیر ملیله سیاه بروغن سیاه
بریان کرده صندل بگلاب سوده کهربا زیره مدبر بیلگری زعفران بزر البنج ہر واحد دو مثقال کوفته بیخته بقدر فلفل حبها سازند وبحسب
مزاج دهند **حب صندل** مقوی معده ودافع اسهالے که زنان را بعد از وضع حمل عارض میگردد **صفت**
آن صندل سفید طباشیر آمله منقی حب الآس آقاقیا غنچه گل سرخ زیره سفید صمغ عربی زنجبیل مساوی کوفته بیخته بآب بارتنگ
سرشته بقدر نخود حب سازند شربت دو حب تا ده حب تنها یا با آب کشنیز تازه ویا شیره خرفه بریان ودانه ہیل وکشنیز خشک ویا تخم
خشخاش **حب اذاراقی** نافع برائے ذرب **صفت آن** اذاراقی را پارچه کرده در آب گرم بخیسانند آنمقدار که آب دو انگشت
بر بالائے آن آید پس بجوشانند که آب سوزد واذاراقی سیاه گردد پس بکوبند وبا افیون وفلفل سیاه وگل ارمنی از ہریک شش ماشه
سحق بلیغ نمایند وحبوب بقدر چادر پس ببندند شربت یک حب تا سه حب **حب بقراط** که در اسهال صفراوی وحمیات محرقه
معمول **صفت آن** کافور نیم ماشه طباشیر صندل سفید نشاسته صمغ عربی ہریک یک ماشه مثل نخود حبها بسته با شربت مناسب
دهند وگاہے زہر مهره یکماشه می افزایند **حب بوعلی سینا** که جهت اسهال کبدی وغیره وسحج وزحیر صادق مجرب **صفت آن**
بانگ نانخواه ہریک دو مثقال افیون یک مثقال صمغ عربی یا دو مثقال کوفته بیخته برابر فلفل حب ها بندند طفل را یکحب وجوان را سه
حب واگر افیونی باشد تا ده حب توان داد وگاہے افیون نیم مثقال وصمغ عربی یک مثقال اضافه کرده میشود **حب قابض**
که کرد لعمل آمده **صفت آن** بکچهان بیدانجیر بیلگری زرنباد آمله فرفیون گبرو برابر سائیده بقدر نخود حبها سازند ویک صبح ویک
شام دهند **حب ہندی** در حبس اسهال قوی است **صفت آن** سهاگه بریان یک حصه شنگرف دو حصه افیون چهار حصه باریک
ساخته نصف آن با عسل سرشته قدرے فلفل حبها بندند ونصف دیگر را بآب لیمون حب کنند پس اگر اسهال در شب زیاده شود

حب خسلی دهند و اگر در زور غلبه کند حب لیمو و در نسخه مجرب حکیم علیم جناب نوشته که هر سه دوا را در آب جوز ماثل تا یک پاس سحق
سازند و بقدر دانه مونگ و نخود حبوب بندند برای دفع اسهال هر قسم یک حب خرد بخورد دان و کلان دو بزرگان سالم بدون خاییدن
بخورانند و برای امساک هم مفید **نوع دیگر** که برائے سنگرهنی مجرب و معمول مصنف اعدتا است **صفت آن** افیون خوب کربا
برگ پان مخلوط هر دو برابر سائیده بقدر مونگه حب بندند و از یک حب شروع کرده بیفزایند تا یک ماشه رسانند اسهال تعفن و جمیع
سحج را نیز مجرب نوشته **حب حابس البطن** که در ساعت تمام بندد **صفت آن** افیون یکدرم اقاقیا دو درم کرنج ناره مغز
نیم درم کوفته بیخته بآب صمغ عربی حب سازند بقدر فلفل سیاه بشربت دو حب تا چهار حب بارب بهی شیرین **حب** که اسهال خون
باز دارد **صفت آن** افیون سند روس کندر مرمکی زعفران مساوی کوفته بیخته برابر فلفل حب سازند بشربت حسب مزاج **حب زحیر**
اسهال کهنه و زحیر را نافع بود وقتیکه تپ و حرارت نباشد **صفت آن** جند بیدستر ساروں سیه شاکله تخم البنج سیاه کندر مساوی کوفته
بیخته حب سازند شربت تا دو درم **حب قابض** نافع اسهال اطفال اگر با حمی باشد نیز فائده دارد **صفت آن** کابت
گلنار هر واحد سه ماشه زهر مهره سائیده آمله صمغ عربی بنالگری هر واحد دو ماشه افیون مائین مازو تا دیان زیره سفید بریان
هر واحد یک ماشه کافور یک سرخ حب مقدار فلفل بندند و حسب مزاج دهند گاهے طباشیر اضافه می نمایند و اگر حمی نباشد کافور
موقوف سازند **حب** برائے اسهال سبز اطفال **صفت آن** حضض مکی مغز ریٹھه مساوی حب بقدر نخود بندند و بدهند
ایضاً برای اسهال سبز و زرد اطفال نافع است تالیف حکیم علویخان **صفت آن** کتهه شش ماشه چهار جزو مغز تخم کردی شیرین
مغز تخم میٹھه هر واحد دو جزو افیون یک جزو مقدار مونگ حب بندند و صبح یک حب دهند و اگر احتیاج باشد وقت شب نیز یک
حب دهند **حب کافوری** برائے اسهال اطفال که با تپ حار باشد معمول است **صفت آن** افیون کتهه سفید
طباشیر مغز [illegible] هر یک یک ماشه کافور چینیه چهار سرخ در آب باریک سوده حب بقدر دانه موٹه بندند صبح و شام یک یک
حب بطفل بدهند **ایضاً** برائے طفل که براز سبز و زرد برآید **صفت آن** تخم خرفه هفت ماشه انار دانه سماق زرشک [illegible]
باٹرنگ پوست بیرون پسته هر یک سه و نیم ماشه صمغ عربی طباشیر صندل سفید صندل سرخ تخم کاهو هر یک سه ماشه تیمه زا بریان کنند
و کتیرا نشاسته گلنار تخم مورد زهر مهره خطائی هر یک یک نیم ماشه مغز بادام شیرین یک عدد کوفته بیخته بلعاب بهدانه حب
خورد بندند و یک صبح و یک شام داده باشند **ایضاً** اگر بچه را براز سبز آید **صفت آن** غنچه انار شش ماشه تا دیان باریک
هر یک دو ماشه باریک سائیده بقدر مونگ حب سازند و یکے صبح و دیگرے شام دهند **ایضاً** برای رفع اسهال سبز
اطفال **صفت آن** زهر مهره خطائی دو ماشه برگ نیب کتهه سفید خرف آب تا دیده هر یک یک نیم ماشه افیون دو سرخ
شنگرف چهار سرخ در آب سائیده حبوب بقدر مونٹه بندند اگر طفل بسیار کوچک باشد بقدر چاورس سازند یک صبح
دیگرے شام دهند و شیر نوشانند **حب رمان** که در اسهال اطفال بعمل آمده **صفت آن** بگیرند انار خام حلو و از طرف سر تراشیده و
عدد یکه از دانه خالی کرده اول یکماشه افیون پر کنند بعد آن یک عدد جوز بوا نهند و جوف آنرا از دانه برآورده پر کرده سر تراشیده آن بالا نهاده

از بستان خام بجوشند تا آب منعطر بیاید و در روغن زرد بریان کنند وقتیکه بستان سرخ شود برآورده بستان را نرم کرده صمغ جوز و
افیون انزروت و کهربا انداخته باریک بکوبند و صلایه نمایند و نیم دام لسان سائیده آمیخته صلایه کرده بقدر فلفل حب بندند
شربت یک حب تا دو حب اگر دو اسهال خون هم آمده باشد قدری کهربا سائیده آمیزند حب کهربا برای زحیر اطفال بعمل آمده
صفت آن کهربا صمغ عربی بریان هر یک هفت ماشه گلنار رشه ماشه جاگسو بریان شش ماشه حنض نه ماشه سبند سوخته زرجوز واحد
دو ماشه کوفته بیخته برابر نخود حبها سازند دو حب صبح و دو حب شام دهند و بجوان زیاده تا یک دو حب دافع پیچ و زحیر صادق
صفت آن بازو و غدیه سرواکند دو درم صمغ عربی یک درم افیون نیم درم الف بندر فلفل حبها سازند خوراک دو حب بکلان و
یک حب بطفل **ایضا** برای زحیر صادق **صفت آن** بازو امین کیمو سفید الیون حسادی حب مقدار فلفل بندند و آب برنج
سیاهی خورند حب **مسهل** دافع قولنج ریحی و بلغمی **صفت آن** غاریقون سکبینج مقل جاوشیر جند بیدستر هر یک یک درم
صبر سقوطری چهار درم کوفته بیخته حب سازند شربت یک درم بعرق بادیان **نوع دیگر** سنا مکی مقل گل سرخ پوست هلیله زرد هر یک
یکماشه سورنجان شیرین یک توله مغز خیار شنبر دو توله بروغن بادام چرب کرده حب سازند بحب اقتراح دهند حب **السلاطین** که در دفع
قولنج ثفلی بغایت نافع و مخرج اخلاط مختلفه است از جمیع نسخ آن بهتر و حرارت و حدت کمتر دارد **صفت آن** گل بنفشه گل سرخ
تخم کرفس مقشر هر یک پنج درم مغز تخم کدو مغز تخم خیارین مغز بهدانه گل نیلوفر تربد سفید هر یک سه درم کتیرا خشک مصطگی طباشیر کتیرا
هر یک دو درم مغز چلغوزه تربد دو درم کوفته بیخته بلعاب اسپغول صلایه کرده حب بقدر نخود سازند خوراک از یک ماشه تا دو ماشه
حسب مزاج بشربت شکر و گلاب **نوع دیگر** از معمولات استاد مرحوم **صفت آن** حب النیل تربد موصوف ریوند خطائی
هر یک یک توله حب السلاطین مدبر بیست دانه بلعاب بهدانه شش ماشه کهرل کرده بقدر مونگ حب بندند خوراک تا شش حب
نوع دیگر مسهل اخلاط غلیظه از اعماق بدن است و کرم امعاء بکشد و اخراج آن کند **صفت آن** حب السلاطین مدبر دو
مثقال تربد موصوف درسته شکی ریوند چینی هر یک یک مثقال سائیده و بروغن بادام چرب نموده بقدر فلفل حبها سازند شربت
از سه حب تا پنج حب غذا نخود آب و اگر زیاده عمل کند قدری گلاب با دوغ گاو شیر کرده بنوشند حب **السلاطین** جهت درد شکم
و قولنج نافع و در دفع اسهال معمول مولف **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه سنا مکی هر یک سه توله صبر زرد
یکتوله ترنجبین بادیان هر یک دو توله حب السلاطین نیم پاو شوره قلمی سه توله شیر گاو سه آثار اول جمال گوٹه را مقشر نموده در
صره بسته در شیر بجوشانند و در عین جوش شوره قلمی اندازند چون سرخته شود جمال گوٹه را برآورده از آب شسته کرده اندرون آن دو ره
برکرده با دیگر ادویه کهرل نموده حبوب بقدر نخود سازند و وقت حاجت چهار حب تا هشت حب با آب گرم دهند و اگر دو یا دو بار ادویه مناسب و شیر شکر در ما
بزیر زمین دفن کنند **ایضا** برای قولنج از بیاض قبله گاهی صاحب مرحوم **صفت آن** فلفل سیاه انیسون صبر زرد هر یک یکدرم با آب گهیکوار
حبها بقدر کنار صحرائی بدهند در سر قولنج و امراض شکم بدهند حب نارمشک که مسهل و سریع الاثر است و جهت تحلیل ریاح و تقویت معده و منع قولنج ریحی و مغص
بلغمی و درد معده که از احتباس طبع باشد بغایت مجرب است **صفت آن** زنجبیل قرنفل دار فلفل دارچینی فلفل سیاه نارمشک مصطگی از هر یک پنجاه ماشه

سقمونیا قند سفید هر یک هفت مثقال کوفته بیخته حب سازند بقدر نخود بجهت حل قولنج نیم مثقال بخورند **حب شحم حنظل** که در اخراج
مواد از عمق بدن بغایت قوی العمل است خصوص در حل قولنج و تسکین درد آن بمرتبه ایست که نظیر ندارد **صفت آن** قرنفل الایچی
خورد دارچینی زعفران مرسافی سنای مکی صبر سقوطری پوست هلیله زرد زنجبیل شنگرف هر واحد یکدرم شحم حنظل ترید موصوف از هر کدام
سه درم مجموع باریک کوفته بعرق بادیان یا گلاب حب سازند بقدر گاودرس شربت شصت حب تا هشتاد و صد بقدر قوت مزاج و شدت
و ضعف مرض با آب یا بعرق مذکور **حب قولنج** که در وقت شدت درد نافع و لوجع معده نیز مفید است **صفت آن**
حلتیت مغز تخم سداب مغز کرنجوه زنجبیل چهکنی مساوی بقدر کنار دشتی حب بندند شربت یک حب با آب نیمگرم **حب قولنج**
دیگر که نافع قولنج است **صفت آن** پهتکری بریان اجوائن پیپلا مول فلفل گرد مغز کرنجوه بای بڑنگ صبر زرد نمک سیاه برابر
کوفته در آب ادرک کهرل کرده حب بندند و بوزن چهار ماشه وقت شدت درد بخورند **حب** که برای بیجا شدن ناف بینظیر است **صفت**
آن چهکنی سوخته اجوائن مساوی کوفته بیخته بقند سیاه کهنه حب بسته بقدر یک ماشه بروغن گاو خورند و در نسخهٔ دیگر نافع اسهال که بسبب بیجا
شدن ناف باشد زنجبیل نیز داخل است **حب باوگوله** که قولنج ریحی و صلابت طحال و تپ ربع را مفید **صفت آن** سونٹهه سوده
سهاگه بریان نمک سینده سیماب هر ایک مساوی ماشه جو پوست درخت سهجنه کهرل کرده بقدر کنار جنگلی حب بندند و یک صبح و یک شام
بدستور نیمگرم طلا کردن او نیز نافع است **نوع دیگر** که طحال و باوگوله را مفید **صفت آن** چونه خبر انسوت سهاگه ایلوه با آب گهیکوار
چهار پهر کهرل کرده حب های خرد بسازند خوراک یک ماشه تا سه ماشه **حب ملین** برای قبض و بلغم و ریاح و سردی معده خصوص بهر
اطفال شیرخواره **صفت آن** هلیله سیاه چهار جزو زرنباد بیخ کچور بادیان هر یک دو جزو تنکار بریان المجزو کوفته بیخته بقدر نخود حب سازند
و یکی خوراک است **حب قاتل دیدان** **صفت آن** زیره سیاه شش ماشه بڑنگ کابلی درمنه ترکی هر یک دو ماشه ترید موصوف
افسنتین زنجبیل کتیرا صبر سقوطری هر یک یکماشه کوفته بیخته حبها سازند خوراک حسب مزاج **ایضا** که مخرج حیات و حب القرع است
صفت آن قنبیل برگ پودینه بڑنگ کابلی نمک هندی پوست هلیله زرد برابر گرفته حبها سازند خوراک سه درم و اگر ترید موصوف
بقدر نصف مجموع افزایند اولی بود **ایضا** که برای قتل اقسام دیدان مجرب **صفت آن** بڑنگ کابلی صبر کشنیز ترید موصوف
برگ سنا برگ شاهتره هر یک سه درم سیماب کبریت زرنیخ میش مدبر ناخواه زنجبیل هر یک دو درم افسنتین قسط حب النیل مدبر مغز
الکتمکت پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه سهاگه بریان فلفل گرد هر یک دو مثقال حب السلاطین مدبر نشوره بجوشانده کوفته
بیخته در آب برگ تنبول دو پاس کهرل نموده حبها بقدر نخود سازند شربت از سه عدد تا پنج عدد با آب شبنم و یا آب لیمون کاغذی **نوع**
دیگر مجرب احقر **صفت آن** بڑنگ کابلی پودینه خشک پوست بیخ انار ترش هر یک پنج ماشه کمیله ترمس صبر سقوطری هر یک
چهار ماشه شحم حنظل سه ماشه نمک هندی دو ماشه کوفته بیخته در شیره برگ شفتالو حب بسته دو ماشه یا کم زیاده وقت خواب بخورده باشند
ایضا معمول فقیر **صفت آن** مغز تخم کرنجوه یک توله پلاس پاپڑه کمیله هر یک شش ماشه اجوائن خراسانی سه ماشه همه را
سائیده با قند سیاه بقدر کنار حب سازند خوراک یک حب **حب دیدان** برای کرم صغار که در مقعد اطفال بود **صفت آن**

رسوت چاکسو مقشر حلتیت هر یک دو ماشه صبر سقوطری یکماشه فلفل گرد نیم ماشه برگ نیب دو عدد در روغن گرد بنده سائیده
حب بقدر چار بندند و هر روز یکی دهند **حب ملیم** برای کرم شکم مقعد المعال **صفت آن** ملیم کاتک سفید افیون برگ کناز
نارجیل کهنه مساوی سائیده بقدر موته جبها سازند یکی بدهند **حب** که برای بواسیر بارها بتجربه رسیده **صفت آن** پوست
هلیله زرد گوگل شیر کجور همه را برابر کوفته آب ترب و گرونده کهرل کرده برابر نخود جبها ساخته خشک کرده نگهدارند و یک حب صبح و شام
میخورده باشند و باید که رسوت را آب حلکرده بر سنه طلا کرده برگ بانسه را صاف کرده آب پاشیده قدری آب انداخته و ظرف
دهن بند بپزند تا مثل بهاجی ساگ پخته شود و آب در همان جذب گردد بر بواسیر بندند و عند قضای حاجت باز بهاجی مذکور تیار
کرده و رسوت ضماد کرده بربندند تا حصول صحت مداومت برین کنند عجیب علاج است **حب سندروس** از برای بواسیر خونی مجرب است
صفت آن پوست بیضه مرغ سوخته سندروس شیطرج هندی هر یک پنجماشه نوشادر تخم سرخ کوفته بیخته مثل فندق جبها سازند
شربت پنج شش حب **نوع دیگر** که بواسیر را خشک کند و خون را بند نماید و طعام هضم کند **صفت آن** سندروس پوست بیضه شیطرج
تخم گندنا هر یک سه ماشه خبث الحدید هر یک نیم ماشه در آبیکه مقل پنجماشه گداخته باشند سرشته حبوب سازند از شش حب تا
هفت حب نهار بخورند **حبی** که مداومت آن در تسکین و اسقاط بواسیر مجرب الطائیست **صفت آن** مقل ازرق تربد سفید غاریقون
صبر سیر کدام یک جزو مصطکی انزروت بیخ جوز السرو انیسون حصی لبان سقمونیا هر کدام نصف جزو لاجورد مغسول ربع جزو کوفته بیخته با آب
گندنا حب سازند و یک مثقال با آب مطبوخ سورنجان مداومت کنند که بواسیر را ببندد و ریح آنرا زایل کند و فرج را بعد از آن باصلاح
آورد باذن الله تعالی **حب جفت بلوط** که خون را بند کند **صفت آن** مغز جفت بلوط گیرد گوالپارسی بارتنگ هر یک سه ماشه
سماق حب الآس کهربا بسد دم الاخوین کشنیز خشک زیره سیاه هر یک شش ماشه کتیرا طباشیر هر یک چهار ماشه صمغ عربی [?]
کندر گل مختوم هر یک پنجماشه آمله بلیله کابلی گلنار پوست بیخ انجبار شاخ گوزن سوخته هر یک هفت ماشه همه را با بارتنگ [illegible]
حبوب بقدر کنار دشتی با آب بندند و یک حب از آن خورده بالایش شیره تخم بارتنگ و تخم تمر هندی هر یک شش ماشه یا شیره برگ جهاو
یا برگ گوبهی جنگلی یک توله در نه توله آب بر آورده صاف نموده بنوشند **حب مقل فالبضل** از تالیف حکیم علوی خان جهت بواسیر
که مرض یک و نیم ساله و مدتها چند بود از این بطرف شد **صفت آن** مقل یکتوله با آب گندنا حل کرده پوست هلیله کابلی پوست
هلیله زرد پوست بلیله آمله هلیله سیاه هر یک دو ماشه حضض دم الاخوین گل ارمنی کهربای شمعی گلنار هر یک یکماشه کوفته بیخته با آب
حب سازند بقدر نخود و هر روز چهار حب بخورند **نوع دیگر** که جهت حبس خون بواسیر نظیر است **صفت آن** کهربا [?]
سوخته هر یک دو نیم درم تخم گندنا سه درم هلیله سیاه آمله هر یک پنج درم مقل ده درم کوفته بیخته مقل را در آب گندنا یا آب گیاه
و برگ سیر حل کرده حب سازند شربتی دو مثقال تا هفت روز **حب مقل ملین** معمول و نافع بواسیر دموی و ریحی **صفت آن**
پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه مقل ازرق از هر یک پانزده درم تربد سفید ده درم سکبینج پنج درم غاریقون دو درم مقل
و سکبینج را در آب گندنا حل کنند و داروهای دیگر کوفته بیخته با آن بسرشته و بقدر نخود حبوب سازند و هر روز هفت حب بخورند با عرق

گاوزبان و بادیان وغیره بخورند نوع دیگر جهت بواسیر و اعتقال طبع مجرب حکیم محمد زمان صفت آن مقل چهار جزو آمله
منقی پوست بلیله زرد بلیله سیاه پوست بلیله کابلی پوست بلیله تخم گندنا هر یک پنج جزو مقل را بهم کوفته در آب گندنا بشست بخیسانند
و روز دیگر در هاون بکوبند که مثل مرهم شود و ادویه را در آن سرشته بقدر نخود حبها بندند و هر روز در خلاء معده سه عدد تا پانزده عدد فرو برند
و از چیزهای سوداوی پرهیز کنند نوع دیگر برای بواسیر دموی و ازاله قبض دائمی که موذی طبیعت باشد نافع و از الوان ریاح بواسیر
سعدی و مراقی را دافع و معمول صفت آن پوست بلیله کابلی پوست بلیله زرد و پوست بلیله آمله هر واحد دو مثقال بادیان حضض
نمکی انیسون هر یک یک مثقال تخم گندنا سه مثقال مقل ازرق چهار مثقال عسل خیار شنبر هفت مثقال بلیلجات را کوفته
بیخته بروغن بادام چرب سازند و با دیگر ادویه باز بکوبند و مقل را با آب گندنا بگذارند و فلوس خیار شنبر در آن آمیزند و ادویه سحوقه
در آن آمیخته قدرے قدرے روغن بادام در آن داخل نموده و یا دست را بروغن بادام چرب کرده حبها سازند بمقدار نخود و از سه تا هفت
بر سبیل دوام و یا بطریق معاودت بعمل آرند و چند جا همین نسخه باضافه مویز و انجیر پنج مثقال بعمل آمده فائده عجیب نموده و کسے را که از تخم
مغز فلوس کفرت باشد موقوف داشتن آن موجب نقصان فائده نگشته حب انجیر رافع بواسیر ملین طبع از معمولے
صفت آن بادیان پوست بلیله زرد و پوست بلیله آمله مقل زرد رسوت هر یک چهار درم تخم گندنا یک درم انجیر زرد پنجعدد
کشمش دو توله بلیلجات بروغن چرب کرده بسائیده حب سازند خوراک حسب مزاج حب رسوت که حابس خون بواسیر
است صفت آن رسوت قسم اول هفت ماشه مویز مع تخم چهار ده ماشه کهربا دو درم کوفته بیخته بکوزه سرشته بقدر کنار دشتی
حب سازند و یک صبح و یک شام خورند نوع دیگر نافع بواسیر خونی و زحیر مزمن صفت آن حضض پنج درم کهربا دو درم
مازو سنگجراحت گیرو هر واحد یک درم کوفته بیخته حب بسته مقدار نخود شربت یک مثقال نوع دیگر معمول
نواب قاسم علی خان جهت بواسیر خونی و بادی صفت آن رسوت گیرو کهنه سفید مرچ سیاه هر کدام یک توله
در آب گکرونده سه پاؤ کهرل نموده برابر کنار صحرائی حبوب سازند و یکے صبح و یک شام بخورند غذا گوشت بز با نان گندم
نوع دیگر برای بواسیر خونی و بادی صفت آن مغز تخم نیب مغز بکاین مقل رسوت صبر زرد فلفل گرد گیرو بشیره
عنب الثعلب حب بقدر کنار دشتی بندند و یک حب صبح و یک حب شام دهند ایضاً که بواسیر را نادر النفع است و مجربات
از تحمل صفت آن برگ گکرونده کوفته شیره آن بفشرند و در آن قدرے رسوت و مرچ سیاه سوده اضافه ساختم و ظرف
گلی نگاه دارند هر گاه قابل حب بستن شود بقدر کنار صحرائی حب بسته یکی بدهند و نیم حب سائیده بر محل باطلا سازند بعد فراغ استنجا ایضاً نافع بواسیر
صفت آن مرچ سیاه رسوت تخم بکاین مغز تخم نیب کوفته در آب برگ گکرونده تر ساخته نگاه دارند چون غلیظ شود مثل کنار صحرائی حب بسته یک
حب با آب شبینه بخورند و دو سه لقمه نان چرب بسیار اول و آخر بخورند که بغایت مفید است حب که مداومت آن تسکین و اسقاط بواسیر کند از مجربات
و مخترعات انطاکی است و اسقاط آن اصلا کند و بر لیج آن ببرد و بعد از آن تعدیل مزاج نماید و صرع و صداع و غالب امراض احشا را بسے مفید صفت
آن مقل زرد تربد غاریقون صبر زرد هر واحد یک جزو مصطگی مازو رامنج انیسون اذخر حب البان خوشبو دار سقمونیا هر واحد نیم جزو حجر ارمنی

یالاجورد ربع جزو کوفتہ بیختہ باب گندنا حب سازند شربت یک مثقال بآب مویز جبیکہ برائے بواسیر خونی وبادی بارہا بعمل آمدہ
صفت آن گوگل چھال اندرجو شیرین پوست ثمر بکائن مغز تخم نیب ہلیلہ سیاہ ہر یک یکدام رسوت نگر کوٹی دو دام نیل
سیاہ یک نیم ماشہ ادویہ راسوائے رسوت کوفتہ بیختہ در رسوت را در آب حل کردہ در ہمان آب کھرل کردہ باشند ہرگاہ قابل حب شود کاغذ
نیم ماشہ سودہ آمیختہ حب ہا بقدر کنار دشتی بستہ یک حب صبح بآب سرد خوردہ باشند واز ترشی وبادی پرہیز نمایند ورو غن زرد ہر قدر کہ
خواہند بخورند بعد صحت بیاز حضرت خواجہ ابوالحسن خرقانی رحمۃ اللہ علیہ حسب مقدور خود بدہند **حب نیب** برائے بواسیر خونی و
بادی معمول **صفت آن** مغز تخم نیب نیم پاؤ فلفل گرد مقل ہر یک یکدام بقدر فلفل حب سازند وہر روز شش ماشہ باشیرہ بادیان
وشیرہ زیرہ سفید خورند و اداامت نمایند **نوع دیگر** مغز خستہ نیب حضض ہر یک یک تولہ فلفل گرد شش ماشہ باریک سائیدہ جبہا
سازند واگر بآب ترب جبہا سازند بہتر بود شش ماشہ ہر روز باشیرہ جات مذکورہ بخورند **حب برگ نیب** نافع بواسیر خونی وبادی
صفت آن برگ نیب چاکسو صندل سرخ دہما یہ برگ حنا رسوت نرکچور فلفل مساوی بلعاب بہدانہ حب ہا سازند و بقدر مزاج
دہند **حب ہارسنگار** برائے بواسیر خونی وبادی مجرب است **صفت آن** تخم ہارسنگار مقشر کہ مغز سفید رنگ برآید
یک تولہ فلفل گرد سہ ماشہ کوفتہ بیختہ حب سازند بقدر نخود و بقدر سہ ماشہ ہر صبح بآب میخوردہ باشند تا یک ہفتہ واگر از پوست
درخت ہارسنگار شیرہ برآوردہ مرچ سیاہ انداختہ بنوشند نیز مفید بواسیر است **حب بواسیر** برائے خونی تالیف حکیم علوی خان
صفت آن رسوت چہار ماشہ کہربائی شمعی دانہ ہیل گل ارمنی دم الاخوین ہلیلہ سیاہ بروغن زرد بریان آملہ طباشیر ہر یک
دو ماشہ مقل یک تولہ بآب گندنا حل کردہ بقدر نخود حب سازند خوراک از چہار حب تا سہ ماشہ **حب قاطع خون بواسیر** نسخہ معمولی
صفت آن پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ در روغن بریان ہر یک دو درم دم الاخوین صندل سودہ
گلنار ہر یک یکدرم بارتنگ طباشیر بسد محرق ہر یک یک مثقال حضض دو درم بیخ انجبار دو مثقال مقل چہار مثقال ادویہ کوفتہ بیختہ
بآب مقل محلول بآب گندنا صاف کردہ بسرشند وحب سازند شربت یکدرم تا دو درم **حب اجدوار** برائے حبس خون بواسیر کہ
بانزلہ وخفقان بود مجرب است **صفت آن** جدوار افیون ہر یک یکتولہ تخم خشخاش تخم کدوے شیرین تخم کاہو کشنیز مقل پوست
ہلیلہ کابلی در روغن زرد بریان گل گاؤزبان مغز بادام ہر یک دو درم صمغ عربی بریان کتیرا زعفران دارچینی بہمنین دانہ ہیل دم الاخوین
بسد کہربا طباشیر ہر یک یکدرم صندل سفید بزر البنج ہر یک نیم درم کوفتہ بیختہ بقدر نخود حبہا سازند خوراک یک حب صبح و یک شام **الضا**
مفید بواسیر **صفت آن** حضض ہندی مقل ازرق ہر یک دو درم مغز تخم بکائن مغز تخم نیب ہلیلہ سیاہ ہر یک پنجدرم فلفل
سیاہ دو درم مغز بادام مقشر پنجعدد در آب گندنا سائیدہ حب سازند و صبح و شام یک دو حب فرو برند **حب تیواج** کہ جہت
سہال بواسیر بسیار مفید بلکہ اسہال خونی وجگری راکہ ضعف در آن بسیار شدہ باشد ونزف الدم از ہر عضو کہ شود نفع عظیم دارد
تالیف حکیم علوی خان **صفت آن** تیواج خطائی ریشہ انجبار ہر یک یک مثقال مرواریدنا سفتہ در عرق کیوڑہ صلایہ کردہ بسد
سوختہ مرجان قرمزی کہربائی شمعی دم الاخوین کتیرا گل مختوم گل داغستانی فادزہر معدنی ہر یک نیم مثقال بآب بارتنگ تازہ سرشتہ

حبہا بقدر عدس بستہ ورق طلا پیچیدہ یک مثقال آب شبینہ بخورند **نوع دیگر** تالیف حکیم کبیر علیخان مفید در بواسیر خونی
ودمی و مکرر بہ تجربہ رسیدہ **صفت آن** پوست تواج خطائی حضض نگر کوتی اتیس اندر جو برگ سنا ہلیلہ سیاہ ناگ کیسر یک
درم کوفتہ بیختہ مقل بآب حل کردہ آمیختہ حب سازند بقدر یک ماشہ یک حب صبح و یک شام بخورند با عرق گاوزبان ہفت تولہ **ایضاً**
مؤلف اقتباس العلاج جہت حبس خون مجرب نوشتہ **صفت آن** طباشیر دانہ ہیل انیس رسوت ناریشک ہلیلہ سیاہ بریان مقل
مکی اندر جو تلخ پوست کہربا بسد صدف ہر دو سوختہ ہر یک ہفت ماشہ کوفتہ بیختہ بآب گندنا دو پاس کھرل کردہ حبہا بقدر نخود سازند
بورق طلا پیچیدہ دو عدد بخورند **حب معمول** در بواسیر خونی و بادی **صفت آن** بکھان بید گیر و مردا سنگ رسوت صندل
سرخ زیرہ سفید شب یمانی بریان کات سفید ہلیلہ زنگی آملہ مقل مغز تخم نیب ہر واحد یک درم و در شیرہ برگ نیب ہشت پاس یا شاخ گوزن
کھرل کردہ حب بندند و بآب تازہ در شبانہ روز دو بار طلا کردہ باشند و گاہے مردا سنگ موقوف کردہ پوست ہلیلہ زرد عوض آن اندختہ
و بقدر دو ماشہ در خوردن دادہ **حب مجرب** برای بواسیر **صفت آن** قاقلہ صغار مغز بنولی ہر یک پنج ماشہ زیرہ سفید
دو نیم ماشہ رسوت دوازدہ و نیم ماشہ در عرق ککروندہ سودہ حب مثل نخود بندند و یک حب بخورند و بالاے آن ترب تراشیدہ ہمراہ
نبات بخورند **حب لولوی** کہ ہم حابس خون و ہم مقوی است **صفت آن** زہر مہرہ خطائی صندل سفید مروارید ناسفتہ
ہر یک یک تولہ در عرق کیوڑہ و گلاب ہر یک نیم پاؤ حل کنند پس حبوب بقدر یک یک ماشہ بستہ در سایہ خشک کنند و دو حب ازان
بورق نقرہ یا طلا پیچیدہ خوردہ باشند یا در شربت انار یک تولہ سودہ آمیختہ بلیسند مجرب است **نوع دیگر** برائے حبس خون
بواسیر و تقویت معمول **صفت آن** مروارید ناسفتہ سودہ کہربا بسد ہر یک دو ماشہ پوست بیخ انجبار چہار ماشہ رسوت نگر کوتی
دو ماشہ کوفتہ بیختہ ہمراہ مربای آملہ خستہ دور کردہ دو عدد سائیدہ حبہا بقدر نخود بندند خوراک یک مثقال بعرق شاہترہ و عرق بارتنگ
ہر یک دہ تولہ **حب جواہر** معمول حکیم شریف اللہ خان کہ حابس خون و مقوی اعضای رئیسہ است **صفت آن** مروارید ناسفتہ
ورق نقرہ ہر یک سہ ماشہ بسد دو و نیم ماشہ یشب سبز عقیق سرخ ہر یک یک نیم ماشہ نارجیل دریائی زعفران ہر یک یکماشہ زہر مہرہ
خطائی سہ و نیم ماشہ یاقوت سرخ یاقوت زرد فیروزہ ہر یک دو ماشہ یا ؤ مالا در گلاب یک پاؤ سحق بلیغ نمودہ حبوب بقدر نخود سازند
خوراک تا دو عدد تنہا یا بدرقہ مناسب و در نسخہ دیگر لاجورد یک نیم ماشہ ورق طلا یک ماشہ مشک سہ سرخ عنبر اشہب سہ ماشہ
نیز داخل است وزن نارجیل دریائی و زعفران ہر یک شش سرخ و ورق نقرہ چہار و نیم ماشہ نوشتہ باقی بدستور **حب** نافع
البواسیر و درد گردہ و نشر اسیف و وجع مفاصل **صفت آن** تربد زرنباد درونج ہلیلہ سیاہ بلیلہ شیطرج عاقرقرحا نوشادر فلفل
دارفلفل تخم گندنا مقل ہر واحد یک جزو کوفتہ بیختہ بآب ترب سرشتہ حبوب سازند و دو درم باشوربای چرب گرم یا آب گرم
بخورند **ایضاً** نافع بواسیر ریحی از معمولی **صفت آن** ہلیلہ زنگی بریان بروغن زرد یک درم زیرہ سیاہ بریان نیم درم کوفتہ
بیختہ بآب گندنا حب سازند یک خوراک است **حب خبث الحدید** جہت بواسیر بادی و سردی گردہ و شہوت طین و
مخذوم را سود مند بود و بقول حکیم شریف خان این حب در تجربہ درآمدہ و قرحہ آلات بول کہنہ را کہ ریم بسیار آید نیز زائل کند

وبرودت وضعف معده را نافع وطعام بگوارد ورنگ روی نیکو گرداند وفربه کند **صفت آن** خبث الحدید یکصد مثقال با آب
گندنا هفت روز ترکنند پس خشک گردانند حب الرشاد دوصد درم تخم جرجیر تخم کرفس تخم ترب تخم گندنا تخم گندنا تخم پیاز و حلبه و مقل
هریک بست و پنج درم همه ادویه را بآب گندنا سائیده حبوب بقدر نخود سازند خوراک دو درم **حب مقل** شقاق مقعد را سود دارد وطبع را نرم
کند ومحرور را موافق باشد **صفت آن** پوست هلیله کابلی بست درم مقل ده درم کتیرا پنجدرم انجیر سی عدد انجیر را در آب بجوشند تا مهرا شود
پس بپالایند ومقل وکتیرا دران حل کنند و پوست هلیله کوفته بیخته بآن سرشته وحبوب ساخته مدار ند شربتی دو درم **حب** مستعمل برای
تسکین وجع شدید ساعت وقتیکه در قرحه گرده حادث شود **صفت آن** بزر البنج یکدانگ افیون یک قیراط مغز تخم خیارین دو درم
تخم کاهو یکدرم کوفته حب سازند **حب سوزاک** که از انواع سوزاک وحرقت البول را مفید است **صفت آن** کهان سه بست گلو
الائچی سفید هلیله بلیله آمله هریک پنجدرم سلاجیت سه درم کوفته بیخته بآب بار بکاین یا شیرهٔ برگ بکائن سحق بلیغ نموده حبها سازند
یکدرم بخورند **ایضاً** برای سوزاک مجرب **صفت آن** ست گلو پهٹکری هریک دو توله شوره قلمی الائچی هریک یکتوله کتهه سفید
نیم توله در قند سیاه بقدر نخود حبها سازند از سه حب شروع نمایند وهر روز یکی اضافه نموده تا هفت حب رسانند بعد ازان هفت حب
هر روز بخورده باشند **حب** که منع ادرار البول کند **صفت آن** بباسه کندر سعد هریک یکتوله بزر البنج سه ماشه کوفته بیخته بقدر کنار
دشتی حب بندند ویک صبح ویک شام خورند **حب** جهت بول الدم وسیلان منی وسلسل البول وسرعت الانزال را نافع **صفت**
آن طباشیر سفید کتیرا نشاسته بهدانه کشنیز مقشر تخم حماض گل ارمنی صندل سفید گلنار صمغ عربی هریک شش ماشه سنگهاڑه خار خسک
تخم خرفه مقشر قلمی کشته مغز تخم خیارین کهربا اسبغول هریک یکتوله بلعاب اسبغول حبها سازند شربت یک مثقال **حب جالینوس**
مقوی باه **صفت آن** مغز گنجشک نر که وقت هیجان گیرند سه مثقال بصری تازه تخم پیاز سفید خرما تخم گندنا ثعلب مصری تخم جرجیر
یا جرجیر سیاه صید احلہ برابر مشک قدری کوفته بیخته بعسل وآب جرجیر حبها بندند بقدر نخود وشربتی یک مثقال تا یک نیم درم همراه
شراب یا آب انگور شیرین یا آبکامه نخود دران ترکرده باشند **حب سیماب** که برای باه واشتها مجرب **صفت آن** سیماب
خالص کبریت کات سرخ قرنفل هریک چهار ماشه اول سیماب وگندهک را سحق بلیغ نموده دواهای دیگر آمیخته سائیده بازرده
تخم مرغ صلایه بلیغ نمایند ومقدار فلفل حبها سازند وهر روز یک حب بخورند وبالای آن شوربای گوشت گوسفند یا شیر گاو دنبو
نیم گرم تا یک هفته تا بست روز مجامعت نکنند واز ترشی پرهیزند وغذا مولد خون خورند ودر نسخهٔ دیگر شنگرف وبادیان عاقرقرحا
جوتری جوز بوا هریک چهار ماشه زیاده است **حب** مقوی باه **صفت آن** شقاقل دو توله ماهی شتر اعرابی بهمن سفید
هریک نیم توله ماییدا ورگلاب حلکرده باقی را کوفته بیخته باهم آمیخته با دو توله شهد خالص آمیزند وبست ویک حب سازند وهر صبح
یک حب با شیر ماده گاو بخورند **ایضاً** جهت تقویت باه اگر بعد جماع خورند باز قوت اصلی حاصل شود **صفت آن** چوه عود
مصطگی تخم بادنجان کوفته بیخته با چوه سرشته حبها مقدار فلفل سازند دو حب تا چهار حب بخورند **حب ریگ ماهی** جهت
تقویت باه وامساک **صفت آن** ریگماهی شنگرف عفص قرنفل هر واحد چهار جزو زعفران مشک افیون هریک یک جزو

پنجکشی ورق طلا ہر یک سہ جزو دارشیشعان وارچینی ورق نقرہ ہر یک ہفت جزو کوفتہ بیختہ بقدر نخود حبہا سازند شربت یک حب با دو یا پیالہ شیر گاؤ خورند و بعد از دو ساعت جماع نمایند **حب مروارید** منعظ و مبطی انزال و شہی و مقوی باہ **صفت آن** عود ہندی قرنفل کباب چینی قرفہ فلفل سفید ہر یک سہ درم بالنگو دو درم دار فلفل تخم بابونہ یا گل او مروارید ناسفتہ ہر یک یکدرم زعفران نیم درم کوفتہ بیختہ با قند کہ در گلاب بقوام آوردہ باشند سرشند و بقدر نخود حبہا سازند شربتے دو دانگ وجہت اشتہا و ہضم حب و بہر امساک دو حب در دہان دارند و اگر زود حل شود دیگر بدارند **حب عنبر** مقوی باہ و ممسک دو داشتن او در دہان موجب ازالۂ نوفا و مطیب دہان و مقوی دماغ **صفت آن** مشک خالص مصطگی قرنفل ہر یک یکمثقال عنبر اشہب خصیۃ الثعلب خولنجان ہر یک دو مثقال مایہ شتر اعرابی سہ مثقال کوفتہ بیختہ بگلاب حبہا سازند بقدر فندق و ہر روز یک عدد بخورند و از عقب آن شراب یا شیر تازہ یا آب تراتیزک یا آب نخود خام بنوشند و ازین حب تا نیم مثقال میتوان خورد و مرطوب المزاج زیادہ ازان ہم میتوان خورد **حب** برای تقویت باہ مبرودین مجرب است **صفت آن** موصلی سیاہ نیم سیر در یک آثار شیر گاؤ بجوشانند تا تمام شیر جذب شود بعدہ در سایہ خشک نمودہ بسایند و جوز بوا بسباسہ ہر یک نیم پاؤ کوفتہ بیختہ در شہد مقوم حبہا بندند و حسب برداشت مزاج بخورند **حب ہندی** مقوی باہ و ممسک قوی و رافع تعب جماع **صفت آن** اسپند سوختنی پنجدرم نصف آن بریان کنند و نصف آنرا خام دارند پوست خشخاش دو درم کنجد سیاہ دو درم قند سیاہ کہنہ بست درم ہر دارا نرم بسایند پس با قند کہنہ بکوبند تا ہم یکے شود ہفت حصہ کنند و ہر حصہ را بندق سازند و بوقت مجامعت یکے ازان بخورند **حب ملذذ** زعفران عاقرقرحا ہر یک شش ماشہ مصطگی چہار ماشہ میعہ سائلہ دو ماشہ خون کنجشک نر بقدر حاجت ہمہ ادویہ را باریک سائیدہ در خون خوب حل کنند و حبوب سازند و وقت حاجت در آب سائیدہ بر قضیب طلا نمایند **ایضاً** پنجال کبوتر خاکستر موی سر عورت زہرہ زاغ زہرہ خروس بیر بہوٹی تازہ دارچینی عاقرقرحا بسباسہ ہر یک یک جزو مشک نصف جزو بشہد حب بندند و وقت حاجت بشراب سائیدہ طلا نمایند ہر گاہ خشک شود مشغول بجماع شوند **حب منزل نساء** سیماب نیم جزو تنکار کافور ہر یک جزوے عسل شش جزو باہم بسایند و بقدر نخود سہ حب بندند سوای حشفہ بر ذکر طلا کنند **حب ممسک معمول** **صفت آن** جوز بوا بسباسہ افیون مازو اسپند مصطگی زعفران ناگکیسر موچرس تج گل سپاری چہالیہ دانہ الاچی خورد طباشیر اجواین خراسانی از ہر واحد یک ماشہ باریک سائیدہ بلعاب اسپغول و ہیدانہ حب بقدر کنار بستہ نگہدارند وقت حاجت یک حب بآب تازہ بخورند و بعد چہار گھڑی شیر تازہ گاؤ یا شیرینی بنوشند و دیگر غذا نخورند تریاق این حب در تعسر نمک لاہوری باید داد **ایضاً** تالیف حکیم محمود خان **صفت آن** بہنگ یک ماشہ افیون چہار ماشہ مصطگی رومی گل ارمنی عاقرقرحا شنگرف ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ بعسل مصفی بقدر حاجت سرشتہ بست حب سازند وقت حاجت یک حب بخورند و بعد عمل دوا مشغول بکار شوند و بالائش غذا خصوصاً نمکین نخورند و اگر ضرورت افتد شیر بنوشند و یا حلوا بخورند و بعد از فراغ اگر وقت طعام باشد مضائقہ ندارد **نوع دیگر** افیون دو ماشہ روان گانجہ چیدہ سہ ماشہ گوند دھو یعنی دہاوڑی دو ماشہ بیر بہوٹی پنجماشہ لونگ مغز بادام کھوپرہ ہر یک چہار ماشہ دانہ الاچی صد عدد ماشہ یہ

راسوده بقدر خسته کنار دشتی حب بندند وقتیکه دو گهڑی روز باقی ماند یا بعد مغرب یک حب بخورند و غذا در شب شیر برنج و شکر بخورد و قدرے گرسنگی داشته بعد چهار گهڑی شب گذشته نزد حورت رود تریاق این حب ترشی لیمون یا نمک است **ایضاً** حب ممسک دخوش نسته و مکرر بتجربه رسیده از حکیم عبد القادر **صفت آن** جوز بوا خولنجان ثعلب مصری از هر یک دو دام بسباسه جدوار از هر یک یکدام افیون یک نیمدام مقدار نخود حب بندند و بکار برند **حب ممسک صفت آن** زنجبیل کباب چینی جوز بوا عاقرقرحا جوتری هر یک نیم تولہ زعفران افیون هر یک یکماشه همه را سائیده در شهد خالص آمیخته نیمدرم بخورند **ایضاً** برای امساک مجرب **صفت آن** اجوائن خراسانی کلونجی اسبند هر یک سه ماشه افیون دو ماشه مانند نخود حبها ساخته استعمال کنند **نوع دیگر** که نظیر ندارد و مقوی باه نیز هست **صفت آن** جدوار تنعیجی افیون خالص زعفران دارچینی بسباسه هر واحد یک ماشه مغز بادام جوز بوا خولنجان ثعلب مصری هر یک دو ماشه برگ قنب سبز ده ماشه همه را کوفته بیخته حبها سازند بقدر استعداد بخورند **نوع دیگر** معمول مؤلف مفتاح **صفت آن** جوز بوا کلان که کم از هفت ماشه نباشد یک عدد و بقدر گنجایش یک نیم ماشه افیون خالص اگر مصری باشد بهتر پر کرده سرش بآرد بند نموده آرد بالا پیچیده غلوله ساخته بپزند هرگاه آرد سرخ شود از آرد برآورده همراه این اجزا در عسل آمیخته مقدار کنار دشتی حب ساخته نگهدارند و پیش از جماع یکے خورند اسبند عاقرقرحا مصطگی جفت بلوط اجوائن خراسانی تالمکهانه بهجبهند سمندر سوکه هر یک دو ماشه بسباسه یک ماشه قرنفل نیم ماشه **نوع دیگر** که بهی و ممسک و منشط و مجرب است **صفت آن** زعفران جوز بوا مصطگی بسباسه عود فلفل سیاه سنبل الطیب عاقرقرحا هر یک یکدرم افیون جدوار هر یک دو درم عنبر نیمدرم ورق الخیال چهار درم نبات سفید پنجدرم کوفته بیخته بآب صمغ حبها سازند **حب ممسک** که حکیم معتمد الملوک اعتماد بر آن میداشت **صفته** افیون شنگرف کافور عاقرقرحا جوز بوا نبات سفید از هر یک یکتوله زعفران جند بیدستر هر یک ششماشه بیر بهوٹی ده عدد همه را خوب سحق کرده حب بقدر کنار دشتی ساخته نگهدارند وقت حاجت یک حب بخورند لیکن معده خالی باشد و اگر خواهند که انزال شود بالایش آب سرد بنوشند **حب** مغلظ منی و ممسک و مقوی باه و نافع سوزاک **صفت آن** ست سلاجیت مغز تخم خیار قاقله صغار طباشیر نکهپان بیدنبات سفید هر یک یکدام کوفته بیخته در عسل گولی بندند و بقدر نیمدام بخورند **حب** دافع سرعت انزال و مجرب **صفت آن** خصیة الثعلب مصطگی رومی لاکهه جهربیری هر سه برابر کوفته سائیده در شیره درخت بڑ بقدر فلفل بندند و یک حب با شیر تا چهل روز بخورند **حب** برائے بندکشاد و سیلان منی **صفت آن** ثعلب مصری مغز تخم سرس لک مغسول هر یک دو توله کوفته بیخته با یکپاؤ شیر درخت بڑ آمیخته کهرل کنند تا غلیظ شود بقدر کنار صحرائی گولی بسته هر صبح یک حب بخورند تا هفت روز و اگر نقره کشته و طلای کشته و یاقوت و مروارید همه بقدر نیم توله درین دوا بیفزایند قوی تر شود **حب تالورہ** برائے درد منی از معمولی **صفت آن** تخم تالوره فلفل سیاه برابر سائیده بآب منقوع صمغ عربی حب بندند بقدر فلفل دیکے از آن هر صبح به یک توله شیرهٔ بادیان خورده باشند تا هفته و اگر مرض مزمن باشد تا بست و یک روز خورند و از ترشی و بادی پرهیز نمایند **حب** برائے کثرت احتلام از مجربات والد مرحوم **صفت آن** کندر بلوط گلنار برگ قنب هر یک یکتوله

کوفته بیخته حب بندند و شش چهار خوراک بود و بخورند شب از حموضات و لبنیات پرهیز نمایند **حب** که فتق ریحی را خیلی سودمند است
صفت آن بودینه فطراسالیون فقاح اذخر قسط زرنباد درونج اسارون هریک نیم درم تخم کرفس انیسون هر را اسپند
منعلگی زعفران هریک یکدرم سکبینج مقل هریک یکنیم درم هلیله کابلی بلیله آمله هریک دو درم اول سکبینج و مقل در آب بادیان و مانند آن بگدازند
و باقی ادویه کوفته بیخته آمیزند و حب ساخته هر صبح یک مثقال بخورند **حب** که در کشادن حیض قوی تر است **صفت آن**
مشکطرامشیع سلیخه هر کدام یک مثقال تخم کرفس بادیان انیسون زیره سیاه هر کدام یک نیم مثقال جندبیدستر فنه هر کدام نیم مثقال
همه را کوفته بیخته وقنه را اندر آبکه ترمس و ابهل جوشانیده باشند حل کرده همه را باهم سرشته حبها سازند و یک مثقال ازان با شتا
میل کنند و پس ازان آبکه ترمس و لوبیای سرخ در آن جوشانیده باشند بعسل بنوشند **ایضا** مدر حیض **صفت آن** سلیخه
شونیز هریک دو مثقال جندبیدستر ابهل هریک دو درم همه را کوفته بیخته بدو چندان عسل کف گرفته بسرشند و هر صباح از یک
مثقال تا دو مثقال غلوله کرده فرو برند و بالایش آن چهل درم عرق بادیان بنوشند و اگر کم آمده باشد بفراغت آرد لیکن طلیکه سبب
احتباس حرارت و قلت خون نبود **حب** مسقط حمل و تسهیل ولادت و منقی رحم بقوت **صفت آن** مقل ازرق مرمکی ابهل
مساوی حبوب ساخته بخورانند **حب** که مخرج بچه زنده و مرده و مشیمه **صفت آن** مرمکی جاوشیر سکبینج مساوی گرفته حب ساخته
و سه درم بخورند اخراج ما فی الرحم نماید **حب** مانع حمل **صفت آن** کالی زیری تخم هلیله کابلی ناگ کیسر ترکچور سیاه دانه کاکچل
هریک پنجدرم کوفته بیخته هفت غلوله سازند و در حالت حیض هر روز یکی خورند تا هفت روز **ایضا** مانع آبستن **صفت آن**
انیسون تخم کرفس رازیانه فودنج جبلی مشکطرامشیع هریک جزوی سنبل الطیب دارچینی سلیخه حب بلسان عود بلسان ابهل
قسط هریک نصف جزو حب سازند هرگاه که اراده صحبت باشد قبل ازان بخوردن زن دهند مجرب است **حب** نافع مرض برجاء
صفت آن فطوریون ماهیزهرج عه ماره افسنتین هریک دو دانگ غاریقون ایارج فیقرا هریک چهار دانگ تربد سفید
یک درم لشحم حنظل سقمونیای مشوی هریک سه درم حب سازند **حب** نافع تسهیل ولادت **صفت آن** ابهل ده درم سداب
پنجدرم مر مکی چهار درم حلتیت اشق فوه هریک سه درم کوفته بدستور حبوب سازند خوراک سه درم با طبیخ مدر طمث مثل طبیخ ابهل و
مشکطرامشیع و فوه و یا طبیخ لوبیای سرخ و طبیخ عدره سداب **ایضا** که درین باب قویست **صفت آن** ابهل دو درم حلتیت
نصف درم اشق نیم درم همه یک خوراک است **حب** معین بر حمل **صفت آن** مرمکی نوشادر هر دو را سائیده
بوزن چهار پنج حب بندند و هر روز یکی خورند تا وقتیکه حائض باشد و بعد پاک شدن نزدیکی مرد کنند **نوع دیگر** که در دفع عقم
قوی تر است **صفت آن** مشک دو سرخ افیون جوز بوا زعفران هریک یکماشه برگ تنبول دو ماشه قند سیاه کهنه یک نیم درم
نوفل گجراتی سه عدد قرنفل چهار عدد دوا ها را کوفته بیخته با قند آمیخته غلوله بمقدار کنار بسته بعد از طهر اول روز شروع کنند تا سه
روز بخورند **حب** که در تسکین اوجاع ظهر عجیب الفعل است **صفت آن** شحم حنظل صبر سکبینج هر کدام دو جزو جندبیدستر مقل
یکدام نصف جزو شربت دو درم با آب نیم گرم **حب هندی** که جهت درد پشت در ناحیه اوراک و مفاصل بجهت تنقیه منی از ابتداء بیر

دیگر ست و معمول حکیم عابد سرہندی است **صفت آن** تخم کرفس فلفلمویہ فلفل دارفلفل بادیان نمک طعام سیطرج ہر یک یک درم ہدبارہ دہ درم زنجبیل یازدہ درم پوست ہلیلہ زرد تربد سفید ہر یک پنجدرم کوفتہ بیختہ در قند سیاہ مقوم سی درم مقدار لوز حب بستہ بدارند ویک حب بآب گرم مخوردہ باشند **حب ہندی دیگر** جہت درد مفاصل و نخوان از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** ہلیلہ بلیلہ آملہ راسنہ ہر یک پنجماشہ کوفتہ بیختہ بموزن مجموع گوگل بکوبند و چہاردہ حب ساختہ یکے ازان بخورند و روغن بسیار خورند **حب اسگند** جہت درد مفاصل و زانو و پشت مجرب و معمول است **صفت آن** موصلی دار فلفل اجوائن پیلاموال ہر یک یکدام ستاور بدہارہ زنجبیل اسگند ناگوری ہر یک دو دام کوفتہ بیختہ با قند سیاہ قدرے کفایت آمیختہ حبہا بقدر کنار باغی بندند **حب سورنجان** کہ برائے تنقیہ در اوجاع مفاصل معمول است **صفت آن** سورنجان شیرین تربد موصوف از ہر یک یک مثقال صبر سقوطری درمی حب النیل غاریقون انیسون ہر یک نیمدرم مقل مصطگی ہر یک دانگے بکوبند و بآب کرفس حب سازند جملہ یک شربت است **نوع دیگر** کہ مفاصل و نقرس و عرق النساء را مفید **صفت آن** صبر سقوطری دو تولہ سورنجان زنجبیل ہر واحد یک تولہ حب بندند خوراک ہفت ماشہ **نوع دیگر** کہ مسہل اخلاط است از مفاصل بہ نسخہ حکیم صالح خان خال حکیم علویخان **صفت آن** سورنجان انیسون پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ کابلی بوزیدان از ہر یک چہار مثقال صبر سقوطری تربد موصوف از ہر یک شانزدہ مثقال سقمونیای مشوی مقل ازرق از ہر یک دو مثقال مقل را در آب گندنا حل کردہ باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ بآن سرشتہ حبوب سازند شربتے یک درم **حب ہندی** برای درد مفاصل **صفت آن** سورنجان شیرین برنگ کابلی ہر یک یکتولہ زنجبیل مقل اسگند لوزیدان بدھارہ موصلی سفید ہر یک شش ماشہ سیطرج فلفل گرد زیرہ سیاہ ہر یک سہ ماشہ مویز منقے برابر ادویہ ہمہ را کوفتہ بیختہ با مویز صلایہ کردہ حب بقدر کنار دشتی بندند و یک صبح و یک شام بخورند **حب ازاراقی** از مجربات خاندان حکیم منصور علی نجیب آبادی برای وجع مفاصل بلغمی بلکہ برای فساد خون و احتراق آن و ضد جمیع اوجاع بلغمیہ و جملہ مادہ باردہ را نافع است **صفت آن** ہلیلہ سیاہ ہلیلہ زرد آملہ بلیلہ ہر یک سہ تولہ کشنیز خشک یک تولہ برگ سرپھوکہ افتیمون برگ شاہترہ ہر یک یکنیم تولہ ازاراقی مدبر ہفدہ و نیم تولہ یعنے برابر ہمہ ادویہ کوفتہ بیختہ در مقل دو تولہ محلول بآب دیا در عسل خالص سرشتہ حبہا بقدر نخود سازند از یک حب بآب خالص شروع نمایند و بتدریج بیفزایند تا دو ماشہ رسانند و زیادہ ازین غیر مجوز یا بآب شاہترہ یا بنقوع دیگر ادویہ مناسبہ بخورند غذا نان نخود بروغن بسیار خورند و از مولدات مادہ سوداویہ پرہیز نمایند **حب مفاصل** از مجربات حکیم علیم صاحب **صفت آن** فلفل دار فلفل زیرہ سفید انگوزہ قسط شیرین بابای بڑنگ نمک سفید نمک سیاہ مساوی کوفتہ بیختہ در آب برگ گھیکوار حل کردہ حب بقدر کنار دشتی بستہ بخورند ایضا صفت آن چاکسو مدبر مرداسنگ ہر یک یکتولہ سائیدہ در لعاب کتیرا حب بقدر دانہ ماش بندند **حب سورنجان دیگر** برای درد رکبہ **صفت آن** سورنجان پوست ہلیلہ زرد شحم حنظل مقل تربد موصوف مساوی کوفتہ بیختہ حب سازند و بآب گرم یک مثقال خورند **نوع دیگر** جہت عرق النسا از مجربات رازی است **صفت آن** صبر سقوطری پوست ہلیلہ زرد سورنجان ہر یک یکدرم حب ہا

ساخته مجموع یک شربت است مداومت برین نمایند و در نسخهٔ دیگر که برای مفاصل برا الساعت نوشته سنارکی مصطفی زیاده
است و نوشته که مسهل اخلاط غلیظه از مفاصل و اعماق بدن و نافع نقرس و عرق النسا و وجع الورک است و ادویه را کوفته بیخته بروغن
بادام چرب کرده حب سازند شربتی دو درم وقت خواب شب با آب نیمگرم **حب** که در دوالی و داء الفیل سوداوی بعد فصد
باسلیق از جانب متقابل پس خوردن سفوف سودا که بماء الجبن یکهفته لبعده همچنین نوشیدن مطبوخ افتیمون پس ازان این
حب که درین باب از مجربات انطاکیست **صفت آن** افتیمون بسفائج گل بنفشه هر واحد یک جزو شحم حنظل مغز بادام تلخ
سقمونیا هر واحد نیم جزو لاجورد مروارید مرجان هر واحد ربع جزو در آب شاهتره سرشته حبها سازند شربت دو مثقال سکنجبین
بزوری در هفته دو بار استعمال نمایند **حب** مجرب در وجع مفاصل بلغمی **صفت آن** هلیله سیاه بلیله آمله زنجبیل فانید شیطرج
هر کدام چهار درم سعتر فارسی شش درم سورنجان بست درم نمک سیاه دو درم مقل زرد پانزده درم کوفته بیخته مقل را بآب کرنب گداخته
ادویه دیگر با آن سرشته حب سازند شربتی دو نیم درم تا سه درم با آب نیمگرم **ایضاً** مقوی کمر و رافع درد آن **صفت آن** پوست
هلیله کابلی پوست بلیله آمله جوکوب کرده در آب سه نیم آثار بجوشانند چون آب ربع بماند صاف نموده مقل زرد داخل کرده بپزند چون بقوام
حلوا شود حب ساخته بنجات خورده باشند **حب مفاصل** از مجربات حکیم فرزند علیخان **صفت آن** سورنجان تلخ ایلوا ترید
سفید سنارکی افسنتین نمک سانبهر شحم حنظل اجمود هر یک شش ماشه اول اجمود را در آب گرم انداخته عرق او گرفته جمله ادویه کوفته بیخته
در عرق مذکور حبها برابر موٹھ بندند اگر مفاصل از چهار سال بود جمله نسخه بخورند و اگر از دو سال باشد نصف و علی هذا خوراک آن وقت
شب بقدر سه ماشه با آب گرم بخورند **حب هندی** که در مفاصل و اوجاع بارده مزمنه مجرب و فالج و لقوه و غیره امراض بلغمی و ریحی را سخت
نافع و مشتهای آرد **صفت آن** کچله مدبر پنج اندرایین مرچ سیاه هر یک دو دام کوفته بیخته با قوام غلیظ شکر یا عسل قدر نخود حبها بندند و هر روز
یک حب تا دو حب با آب بلع کنند و طریق تدبیر کچله آن است که نخست او را در آب یا در شیر تر نمایند چون نرم شود مقشر کرده از کارد
بقدر ناخن تراشند و خشک کرده بکوبند و بکار برند و این دوا در سرما و بهر ودین بسیار نفع دارد و معمول بعضے اصدقاء است **نوع دیگر**
برای درد بندها و تمام اعضا و استخوان که بهندی هر بهوٹن گویند **صفت آن** پوست بلیله زرد و هلیله سیاه بادیان فلفل دار فلفل
کالی زیری مغز کرنجوه هر واحد یک جزو سوئیز پنج جزو حب سازند دو درم هر روز بخورند **حب مسهل** که در عرق النسا بعمل آید
از خلاصه **صفت آن** غاریقون ترید سفید هر کدام چهار دانگ صبر سورنجان شیطرج هر کدام نیم درم شحم حنظل دانگے شربت
دو نیم درم تا سه درم **ایضاً** جهت مفاصل و نقرس و عرق النسا مفید **صفت آن** صبر زرد ماهیزهرج هر یک یکدرم سورنجان
ترید مسحوق هر یک یک مثقال کتیرا حب النیل شحم حنظل هر یک نیمدرم نمک هندی یک نیم دانگ با آب کرفس حب بندند خوراک
سه درم با آب نیمگرم **حب سیماب** که جهت درد بندها که بسبب آتشک باشد معمول **صفت آن** سیماب اجوائن خراسانی
بلادر کلاه دور کرده اجمود اسپند هر واحد سه ماشه قند سیاه دو دام کوفته بیخته بقدر کنار دشتی حب سازند و هر روز یک صبح و یک
شام بحلق ریخته فرو برند که بدندان نرسد غذا کهچری و دال مونگ و خشکه و نان گندم پرهیز از ترشی و بادی در پنج روز صحت شود و سر گاه

دہن جوش کند مضمضہ کنند آرند و اگر بعد مسہل خورند مفید زیادہ شود **حب سم الفار** بجہت وجع مفاصل **صفت آن** سنکھیا سفید
شش ماشہ سورنجان شیرین یکتولہ بآب لیمون کاغذی ہفت دام کھرل کنند باز در شیرہ کتائی جزو کھرل نمودہ حب بقدر فلفل گرد
بستہ یک حب ہر روز بخورند تا بست و ہفت روز و از آب سرد و دال مونگ پرہیز نمایند **حب** برای اقسام تپ صفراوی بعد تنقیہ مسہل
مطبوخ میدہند از الطاکی **صفت آن** صبر زرد ریوند چینی پوست ہلیلہ زرد ہر واحد یک جزو سقمونیا گل سرخ مصطگی انیسون کتیرا
ہر واحد نیم جزو بماء القرع یا ماء الخلاف حبہا سازند و بتکرار استعمال کنند و اگر تپ زائل نشود و قوت ساقط شود شربت مسک الارواح
کہ در اشربہ حمیات خواہد آمد استعمال نمایند و نسخہ مطبوخ در ذیل مطبوخات بیاید **حب** کہ در غب لازم بعد تنقیہ معمول ہست **صفت
آن** طباشیر کہربا صمغ عربی شاہترہ ہر یک یکمثقال اصل السوس مقشر گل سرخ مغز تخم کدو ست گلو ہر یک شش ماشہ تخم خرفہ لاچی
خورد و مغز تخم خیارین کتیرا ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ بآب برگ عنب الثعلب مروق سرشتہ حب بقدر کنار دشتی ساختہ ہنگام صبح یک حب ہمراہ
عرق گاؤزبان یک تولہ و عرق بادیان سہ تولہ عرق عنب الثعلب دو تولہ عرق شاہترہ عرق گلو ہر یک دو تولہ و اگر طحال باشد عرق جھاؤ
کہ طرفا باشد دو تولہ انداز ند و بیگرم بنوشند **حب کافور** معمول در تپ محرقہ و تپ دق **صفت آن** صندل سفید بگلاب سودہ
یک تولہ کافور دو ماشہ طباشیر زہر مہرہ بگلاب سودہ سبزی کنول گٹہ ہر واحد یکماشہ کات سفید چہار ماشہ بقدر نخود حبہا سازند
و حسب مزاج با شیرۂ تخم خرفہ یا شیرۂ مغز تخم کدو یا ہندوانہ دہند **نوع دیگر** از مجربات حکیم علی کہ بتدریج دق و سرفہ زائل میکند
صفت آن زعفران یکدانگ افیون بزر البنج ہر یک نیم مثقال گل ارمنی مغز تخم کدو مغز تخم ہندوانہ گل نیلوفر تخم کشنیز صمغ عربی
طباشیر رب السوس تخم خرفہ ہر یک دو مثقال تخم خشخاش مغز تخم خیارین ہر یک سہ مثقال کافور پنج مثقال کوفتہ بیختہ بلعاب
بزر قطونا سرشتہ بقدر نخود حبہا سازند ہر صبح ہفت حب با شیرۂ تخم خرفہ یا شیرۂ تخم خیارین سہ مثقال شربت نیلوفر شربت انار
ہر یک پنج مثقال بدہند در سہ روز نفع بین کند **حب زہر مہرہ** معمول در تپ صفراوی و قے صفراوی و مسکن حرارت **صفت آن**
زہر مہرہ سائیدہ دو جزو مروارید صلایہ کردہ یک جزو ہر دو را باز باہم خوب صلایہ کردہ حب بستہ بگلاب بقدر دو ماشہ دہند **حب
شفا** مستعمل در تپہای دموی و صفراوی و سائر امراض حارہ **صفت آن** صندل سفید صندل سرخ ہر یک پانزدہ درم طباشیر سفید
نشاستہ ہر یک پنجدرم بزر البنج سفید پانزدہ درم کافور قیصوری زعفران ہر یک یکدرم افیون نیمدرم کوفتہ بیختہ بلعاب بہدانہ سرشتہ
حبہا بقدر نخود سازند شربت پنج حب دو در نسخہ دیگر افیون مطروح **حب شفا** از بیاض حکیم علویخان جہت صداع مزمن و جمیع امراض
مادہ و باردہ و در تپ ربع و سائر تپہای مزمنہ مستعمل **صفت آن** زعفران دو دانگ گل سرخ گل ارمنی زنجبیل ہر یک دو نیم دانگ ریوند
چینی پنجدانگ افیون تخم جوز ماثل ہر یک یکمثقال کوفتہ بیختہ بآبیکہ در آن شیرخشت حل کردہ باشند سرشتہ حبہا سازند برابر نخود
باترس بس برای تپ ربع پیش از نوبت بنیم ساعت بآب گرم سہ حب فرو برند و برای امراض دیگر دو حب صبح بخورند **نوع دیگر** نسخہ
متعارف کہ جہت اقسام صداع و تپہای مزمنہ و نائبہ و مرکبہ معمول و در تپ نوبہ قبل از نوبت باید داد و حافظ صحت و مزیل گرانی اعضا
ست و باین حب ترک افیون ہم میتوان کرد **صفت آن** تخم جوز ماثل شش جزو ریوند چینی چہار جزو زنجبیل صمغ عربی ہر یک

دو جزو صمغ را در آب حل کنند ادویه دیگر کوفته بیخته بآن بسرشند و قدر نخود حبها سازند شربت یک حب دو ساعت پیش از
آمدن تپ لرزه و اگر تشنگی بسیار باشد با شیره خرفه بدهند و در نسخه معمول حکیم اجمل خان صمغ عربی مطروح است و نوشته که ادویه کوفته بیخته
با دو وزن آنها عسل معجون کرده نگاهدارند و وقت استعمال بقدر موٹھ حب بسته یک دو حب بخورند **نوع دیگر** برای تپ لرزه معمول مؤلف مفتاح
صفت آن ریوند چینی یک ماشه تخم دهتوره یک نیم ماشه سونٹھ سه ماشه کوفته بیخته بآب ادرک یک پاس حل کنند و حب ها
برابر ماش هندی بندند و یک حب یا دو حب قبل از نوبت یک ساعت بدهند **حب** که در تپ مواظبه بلغمی مجرب انطاکیست
صفت آن ایارج فیقرا یک جزو تربد غاریقون مقل ازرق سکبینج هر واحد نیم جزو بوره ارمنی نمک هندی انیسون هلیله کابلی
هر واحد ربع جزو بآب کرفس حبها بندند شربت یک مثقال به سکنجبین عسلی یا شربت اصول و اگر حرارت زیاده باشد ریوند یک
نیم جزو افزایند و در سرما و بن [بیخ] شیخوخت اشق و حلتیت هر واحد ربع جزو اضافه نمایند **حب** برای تپ مرکب از صفرا و بلغم که با لرزه و درد
شکم و قے و اسهال باشد و موسم هیضه بود و مرض عام باشد **صفت آن** قرنفل قاقله نارمشک زرشک سعد کوفی صندل
سفید فلفل سیاه سماق مساوی کوفته بیخته بآب سرشته حبوب بقدر کنار دشتی سازند و یک حب بآب گرم بخورند **ایضاً** جهت
تشنگی و ورم بدن که بعد از ولادت عارض شده باشد از مجربات حکیم کلو صاحب است **صفت آن** صبر سقوطری یکدام تربد
موصوف یک توله زنجبیل بے ریشه ششماشه مصطگی سه ماشه ریوند چینی مرمکی هر یک ششماشه جدا جدا سائیده وزن کرده در کھرل
اندازند و صبر را در گلاب تر کرده مخلوط سازند و حبهاے کوچک بسته بقدر چهار ماشه وقت خواب شب بآب گرم خورده باشند تا حصول
نسوڑ
صحت و اگر اجابت زیاده باشد مقدار شربت کم کنند **حب** برای تپ لرزه **صفت آن** بنگ چهار جزو کافور یک جزو سائیده
حب بقدر فلفل بندند و حسب مزاج دهند و بعضے تا چهار عدد خوراک برای تپ صفراوی گفته اند **ایضاً** که برای تپ و لرزه
مجرب است **صفت آن** افیون چهار جزو صندل سفید زعفران هر یک دو جزو دارچینی یک جزو فلفل سیاه دو نیم جزو کوفته
بیخته حبها سازند بقدر یک سرخ و یک حب بدهند و طفل را نیم حب و جوان را دو نیم تا سه سرخ بدهند **حب هندی** که
در اکثر اقسام تپ لرزه صفراوی و بلغمی مستعمل **صفت آن** دار فلفل خرد منقی کرنجوه هر یک یکدرم زیره سفید برگ مغیلان
هر یک نیم درم باریک سائیده بآب حبها بقدر نخود سازند و یک حب صبح و یک وقت ظهر و یک حب وقت شام بدهند همین سان
سه روز بکنند **حب سکبینج** مسهل که در تپ بلغمی بغایت مجرب است از تذکره **صفت آن** ایارج فیقرا یک جزو تربد سفید
غاریقون مقل ازرق سکبینج از هر کدام نیم جزو بوره ارمنی نمک هندی انیسون هلیله کابلی هر کدام ربع جزو کوفته بیخته بآب کرفس سرشته
یک مثقال با شربت اصول یا سکنجبین عسلی استعمال نمایند و در اشتداد حرارت ریوند چینی دو نیم جزو اضافه کنند و در ایام زمستان و سن
شیخوخت اشق و حلتیت از هر کدام ربع جزو بیفزایند **حب قرطم** برای تپ مواظبه **صفت آن** مغز حب القرطم یک درم تربد
سفید یک درم غاریقون تخم کرفس انیسون هر یک نیم درم نمک هندی دو دانگ کوفته بیخته حبها سازند بعرق بادیان جمله یک شربت
است **حب هلیله** معمول حکیم محمد جعفر در تپ ربع باید که در اول یوم راحت وقت طلوع آفتاب دو مثقال ازین حب بخورند و بالایش

قهوه دارچینی پیاله بنوشند و غذا در این روز نخود آب گوشت خروس بچه سازند و در روز دوم گلقند آفتابی هفت مثقال
سکنجبین هفت مثقال با عرق گاؤزبان یا با آثار حل ساخته بنوشند و غذا آن روز شوربای گوشت بره تناول نمایند و در جمیع احوال از نخود ما
ولبنیات و بقولات پرہیز سازند **صفت آن** بگیرند پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه برگ سنا و از هر یک پنج مثقال
ایارج فیقرا سه مثقال عصاره افسنتین یک نیم مثقال سقمونیای مشوی شاهتره از هر یک یک مثقال نمک هندی یکدانگ کوفته
بیخته بروغن بادام چرب ساخته حب ها سازند و دو مثقال با قهوه مذکور یا گلاب بخورند و در روز نوبت حب ذهب یکعدد صبح و یک
عدد شام فرو برند **صفت حب ذہب** طلا مکلس فادزہر معدنی جدوار خطائی قنب هر یک یکمثقال جدوار مصطگی زعفران
از هر یک چهار دانگ دارچینی قرنفل هر یک نیم مثقال صمغ عربی دو دانگ کتیرا یک دانگ اجزا کوفته بیخته بگلاب سرشته حبها سازند
بقدر نخود **حب** که بجهت تپ ربع مجرب است **صفت آن** برگ دهتوره سیاه برگ پان گنگری فلفل گرد هر یک دو درم و نیم
باریک ساخته قدر فلفل حب سازند یک حب صبح و یک حب شام بخورند با آب گرم و یک حب دو ساعت پیش از لرزه خورند و اگر
گرمی معلوم شود شیره بادیان نیمگرم بنوشند از دو سه نوبت دفع شود **ایضاً** نافع تپ ربع **صفت آن** پلاس پاپڑه پوست
سرخ ازوی دور کنند و مغز او و مغز کرنجوه مساوی بسایند قدرے آب آمیخته بقدر فلفل حب ها سازند یک حب صبح و یک شام با آب
گرم بدهند در دو سه نوبت دفع شود **ایضاً** جهت تپهای بارد مقرر است و در سه روز تپ دور میشود **صفت آن** چونه آب
رسیده سر کرده هرتال طبقی مساوی گرفته در آب گھیکوار تا دو پهر کهرل نمایند و بقدر موٹھ حب بسته یک حب قبل از لرزه در گال پان فقط
بے تمباکو اندہن بر آمده فرو برند و الا با آب گرم و بعد از یک پاس حجرات و خشکه بخورند **حب معمول** برائے تپ و لرزه **صفت**
آن پراسپ مقدار نخود افیون یک سرخ برگ نیب دو نیمعدد برگ سنفالو یک نیمعدد جمله را در قند سیاه آمیخته سه حب سازند
و سه گهڑی پیش از آمدن تپ یک حب فرو برند چون تپ شروع شود یکے دیگر بخورند اغلب که بحب سوم احتیاج نشود و اگر مریض
قوی باشد از جمله دو حب سازند و افیون را افیون بیشتر اندازند و نیمه برگ نیب و سنفالو بدید که در طول بستانند نه در عرض **نوع دیگر**
بجهت تپ و لرزه **صفت آن** پهٹکری بریان سہاگه بریان نمک لاہوری اجوائن خراسانی هر یک یک دام کوفته بیخته آب
برگ دهتوره سائیده جهابقدر نخود سازند دو سه گهڑی پیش از آمدن تپ لرزه یک حب یا دو حب بخورانند **حب سم الفار**
که برائے تپ و لرزه معمول **صفت آن** کات سفید چهار توله گل سرخ چهار ماشه سم الفار چهار سرخ هر سه سائیده حب بقدر فلفل
سازند و پیش از آمدن تپ چهار گهڑی یک حب خورانند و از ترشی و بادی و روغن پرہیزند **حب مسہل** برای شطر الغب مجرب انطاکی
است **صفت آن** صبر زرد غاریقون هر واحد یک جزو تربد هلیله زرد هر واحد نیم جزو گل سرخ سقمونیا ملیت سکبینج هر واحد
ربع جزو مصطگی ثمن جزو بآب کرفس حبها سازند شربتے یک مثقال بشربت اصول مطلقاً و بماء العسل در نائبه و سکنجبین در هر دو دائره
دو در هفته دو مرتبه بخورند و ظاهر است اگر انجا قلاع باشد دوا در روز آن واجب بود و الافصد بدان روز خفت کند **حب مسہل** که جهت
شطر الغب مجرب حکیم بقا خان است **صفت آن** صبر سقوطری مصطگی پوست هلیله زرد ریوند چینی عصاره غافث عصاره

افسنتین گل سرخ هر یک یک جزو زعفران نیم جزو بآب کاسنی حب ها سازند شربتے از یک درم تا دو درم با سکنجبین ساده بدهند
و این چهار بعد از هفته بعمل آرند که مزاج بگیرند و اگر عصاره نباشد غافث و افسنتین داخل کنند و هر شب در آخر تپهای مزمن دو درم بدهند
حب نافع حمیات مرکبه و تپ وبائی و طاعون را نفع عظیم نماید و ازاله جمیع سموم کند **صفت آن** مروارید یک توله زهر مهره چهار
توله صندل سفید دو توله جدوار نه ماشه مشک یکنیم ماشه کافور یکماشه صمغ عربی یک نیم ماشه ورق نقره شش سرخ بآب صمغ بمقدار
کنار صحرائی حبوب بندند یک حب صبح و یک شام خورند **حب** جهت تپ دق نافع است و خشونت و سرفه را نافع **صفت**
آن بزر البنج نیم ماشه افیون یکماشه گل ارمنی گل نیلوفر مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم هندوانه هر یک دو ماشه طباشیر رب السوس تخم
خرفه کافور هر یک سه ماشه صمغ عربی چهار ماشه تخم خشخاش سفید مغز تخم خیارین هر یک شش ماشه کوفته بیخته بلعاب اسپغول حبها سازند
بقدر نخود هر صبح هفت حب با شیره تخم خرفه دو درم و شیره تخم خیارین دو درم رب انار شیرین دو درم با شربت نیلوفر بخورند مجرب
حب کافوری ازبرائے امراض حاره شدید الحرارت و حمیات حاده و تپ دق که با اسهال باشد مجرب **صفت آن**
کافور قیصوری نیم مثقال طباشیر سفید نشاسته صندل سفید مغز تخم کدو کتیرا از هر یک یک مثقال سوده بلعاب بهدانه سرشته حب
سازند بقدر نخود شربتے یک مثقال **حب** برای اقسام تپ صفراوی که مسهل همراه مطبوخ دهند **صفت آن** صبر زرد
ریوند چینی پوست هلیله زرد هر واحد یک جزو سقمونیا گل سرخ مصطگی انیسون کتیرا هر واحد نیم جزو ماء القرع و خلاف یعنی برگ بید
که در هندی درخت اولا گویند حب ها ساخته بتکرار استعمال کنند و اگر تپ زائل نشود شربت الارواح که در اشربه حمیات خواهد آمد
استعمال نمایند **حب شیر الاغ** که در دق مجرب نوشته **صفت آن** برنج ساٹھی را هر قدر که خواهند در شیر ماده خر سیاه تر
کنند چندانکه شیر برنج بگذرد بعد و پاس برنج را با شیر مذکوره سائیده حبوب بقدر نخود بندند و صبح و شام سه عدد بخورند **حب**
برای دق و سل از حکیم کلو صاحب **صفت آن** گل داغستانی گل ارمنی صمغ عربی کتیرا اقاقیا کهربا مروارید ناسفته یاقوت [illegible]
مرجان کافور قیصوری رب السوس سرطان محرق دم الاخوین هر یک سه ماشه مغز تخم کدو مغز تخم بهدانه هر یک نه ماشه افیون کهنه
پنج سرخ بدستور حبوب سازند **حب الشفاء** ازبرائے مدقوق و مسلول و نزلات حاره و تقویت قلب حار مجرب **صفت آن**
مروارید سوده یک مثقال شکر تیغال مغز تخم خیارین صمغ عربی هر یک شش درم گل نیلوفر یک مثقال تخم خطمی سفید یک درم کتیرا مغز
تخم کدوی شیرین تخم بستان افروز مغز بهدانه نشاسته صندل سفید تخم خرفه مقشر رب السوس عنبر اشهب هر یک دو درم کافور قیصوری
یک نیم دانگ افیون مصری زعفران هر یک نیم درم کوفته بیخته بلعاب بهدانه سرشته حبها بقدر نخود سازند شربت پنجعدد و اگر در محرور
المزاج رب السوس یکدرم و عنبر نیم درم کنند بهتر است **حب کافوری** جهت تپ دق و محرقه **صفت آن** مروارید زهر مهره
صندل بگلاب سوده هر یک دو مثقال طباشیر گل نیلوفر تخم خرفه مقشر بریان صمغ عربی بریان تخم خشخاش سفید بریان مغز بهدانه
بریان رب السوس هر یک یکدرم زعفران نیم درم بزر البنج افیون هر یک ربع درم کافور نیم مثقال بشربت انار شیرین حب بندند
و بعرق صندل بشیره تخم خیارین دهند و این حب بوقت لینت طبع هم مفید ست **حب رادع** مانع اورام و بثور **صفت آن**

کیر و رسوت بلیلہ زنگی اقاقیا پوست انار فوفل صندل سفید مرداسنگ کات سفید برابر گرفتہ حب ہا سازند و باب برگ عنب الثعلب یا سرکہ سودہ طلا نمایند **حب محلل** کہ در تحلیل ادرام کار تنزدی خطائی میکند محلل غدد لوزتین ست **صفت آن** جبار صندل سفید کریلا خشک کالی زیری گل ارمنی رسوت خستہ انبہ مکو تخم خطمی بابونہ اکلیل الملک فوفل ہر واحد دو درم زرنباد زرد چوبہ ہر یک یک درم آرد عدس آرد جو ہر یک سہ درم حب سازند و باب برگ مکو سبز یا سرکہ ضماد نمایند **حب سرخ بادہ** کہ مجرب و معمول است **صفت آن** پوست بلیلہ زرد سر بہوکہ گل سرخ برگ سنا ہترہ تخم کشنیز نیمکوفتہ ہر یک سہ ماشہ برگ حنا دو ماشہ و ہمایہ صندل سرخ برمڈنڈی نیل کنٹھی ہر یک سہ ماشہ زیرہ سفید فلفل سیاہ گل کچنال ہر یک یک ماشہ برگ بکائن برگ نیب ہر یک پنجعدد ادویہ را کوفتہ بیختہ در آب برگ حنا و تخم کشنیز کہ شب در آب خیسانیدہ باشند آب صاف آنرا گرفتہ در آن حب بندند بقدر نخود کلان و غذا کھچڑی خشکہ کم نمک و پرہیز از شیرینی و ترشی و گوشت نمایند و در نسخہ مجربی پوست درخت نیب پوست درخت بکائن مغز تخم نیب پوست بلیلہ کابلی بلیلہ سیاہ آملہ پوست بلیلہ جرائتہ منڈی نگند بابری ہرن کھری جوانسہ برادہ شیشم برادہ آبنوس برادہ چوب بجاسار چاکسو ترکچور زیرہ سیاہ برگ بادرنجبویہ برگ فرنجمشک تخم کاسنی بسفایج افتیمون گل گاؤزبان ہر یک سہ ماشہ سناب بیخدانہ عوض تخم کشنیز و برگ حنا و صندل سرخ و زیرہ سفید و فلفل سیاہ و گل کچنال و برگ بکائن است و نوشتہ کہ یکتولہ رسوت را در آب برگ نیب حلکردہ ادویہ سودہ بدان سرشتہ حبہا بقدر کنار دشتی برای مرد کلان و یا بقدر نخود و مونگ برای طفل سازند و از یک حب تا دو حب بخورند برای فساد خون و سرخ بادہ مجرب است **نوع دیگر** مستعمل در سرخ بادہ اطفال **صفت آن** رسوت صندل سرخ ہر یک دو ماشہ ترکچور سہ ماشہ چاکسو چار ماشہ افیون زرد چوب حنا ہر یک یکماشہ مرداسنگ نیم ماشہ برگ نیب برگ بکائن ہر یک پانزدہ عدد کوفتہ بیختہ در آب حبہا بقدر منمنہ بستہ وقت صبح یک حب ہمراہ شیر مادرش سیادہ باشند **حب خنازیر** کہ خنازیر و غدد و سلعہ را نافع **صفت آن** ایارج فیقرا سہ درم غاریقون دو نیم درم شحم حنظل یکنیم درم انزروت چہار درم تربد حجر سوف ہفت درم جاوشیر یکمثقال نوشادر دو درم سقمونیا یک مثقال کوفتہ بیختہ باب گندنا حب سازند شربتی ہر روز یکدرم **حب داصلی** کہ ہمان خاصیت دارد **صفت آن** ایارج فیقرا بست و چہار درم اسطوخودوس شحم حنظل ہر یک پنجدرم تربد مجوف ہفت درم نمک ہندی دو درم سقمونیا چہار درم کوفتہ بیختہ حبوب سازند شربتی از دو درم تا سہ درم **حب ہندی** جہت خنازیر و سلعہ و جمیع اقسام غدد گلو معمول الحکیم شاہ محمد **صفت آن** الائچی خورد بیخدانہ سونٹھ مرچ پیپل ہڑ بہیڑہ آملہ ہر یک پاؤ کم پنج ماشہ کوفتہ بیختہ نگاہدارند و ہڑ بہیڑہ آملہ نسوت سفید خراشیدہ مغز املتاس ہر یک دوازدہ و نیم دام بیختہ جوکوب کردہ در پنج آثار آب شب ترکنند صبح بجوشانند چون سوم حصہ ماند بدست مالیدہ آب غلیظ آن برآرند و بست و پنجدام بیختہ گوگل کوفتہ در ان حلکردہ باز بر آتش گذارند و بجوشانند چون غلیظ مثل معجون شود داروہای کہ اول کوفتہ نگاہداشتہ داخل نمودہ حبہا سازند و ہر روز نیمدام خام تا نیمدام بیختہ بخورند **ایضاً** برای سلعہ کہ در مقدم گردن باشد از مجربات ابو منصور **صفت آن** فلفل سفید فلفل سیاہ دار فلفل دارچینی قرفہ خولنجان نوشادر تخم قنابری نعناع ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ بقدر نصف ذران ہمہ ادویہ شکر سفید آمیزند و باعذبہ سرشتہ حبہا

بزرس بندق سازند و صبح برپشت خوابیده یک بندقه در دهن دارند و بخوابند تا محلل شود پس بلع نمایند همچنین تا پنج بندقه
یک بعد دیگرے در دهن دارند **حب شتری** که در شرائی حار بعد فصد و تلیین طبع تاب تمر هندی و شیرخشت سید سند **صفت آن**
لتیر ایک دانگ ایارج یک درم پوست هلیله زرد دو درم آب کرفس جبها سازند **نوع دیگر** از بیاض والد مرحوم **صفت**
آن گیرد مویز منقے زنجبیل نمک سیاه هر یک هفت ماشه بقدر کنار صحرائی حب بندند و هر روز نهار یک حب همراه آب فرو برند **حب**
که بهر تنقیه در مرض آتشک معمول **صفت آن** ایارج فیقرا ریوند غاریقون هش به غربال مویز منقه گندرا نیده جلاپا انگریزی
حنظل هر یک مثقال تربد موصوف دو درم پوست هلیله کابلی یک درم حجر لاجورد حجر ارمنی هر یک نیم مثقال زنجبیل نمک لاهوری
رب السوس هر یک یکماشه کوفته بیخته کثیرا مقل زرد یک یک ماشه در عرق بادیان حل کرده دران جبها بقدر مونگ بندند و قدر شربت
یک توله همراه مسهل که بعد مطبوخات خواهد آمد **حب معمول** برای ازاله مرض آتشک **صفت آن** مغز جمالگوٹه کٹکی نیله تھوتھ
هر واحد یک ماشه سائیده قدرے آب انداخته سه حب بندند و هر روز یک حب در پوست انبه آچار پیچیده بخورانند سه چهار دست
و یک دوبار قے خواهد شد و در سه روز استیصال ماده مرض شده احتیاج دوائے دیگر نخواهد بود مجرب بلا تخلف ست لیکن شرط است که دو
فلوس برای خریدن ادویه بگیرند هر قدر که از خریدن آن باقی ماند بتاشه آن خریده بر آن فاتحه حضرت سرور کائنات صلعم داده باطفال خورد سال
تقسیم نمایند و اگر از ده فلوس خرمهره باقی نماند از یک فلوس دیگر بتاشه خریده بدستور فاتحه داده باطفال تقسیم نمایند **حب مسهل**
که برای تنقیه درین مرض معمول **صفت آن** فلفل سیاه مغز تخم کرنجوه مغز جمالگوٹه مدبر زنجبیل هر یک پنجماشه سائیده بقدر فلفل
یا نخود حب بندند و پنج شش حب با آب گرم فرو برند غذا وقت سه پهر کھچڑی با روغن لب یار همچنین سه روز بعمل آرند و اگر یک حب صبح
و یک شام بخورند تا یک هفته برای قروح و ناصور و بھگندر نیز نافع **حب دینار** معمول و مجرب حکیم غلام نجف در آتشک **صفت**
آن خرما خسته دور کرده دو عدد مغز نارجیل تازه دو توله حب الملوک مدبر مصفی پنجعدد همه را یکجا کرده خوب بکوبند که یکذات
شود هفت حب بندند یک پس انداز و یک حب همراه عرق بادیان یا آب صباح بخورد و در روزی که خورد اول شب غذا کھچڑی
مونگ باشد و بروز خوردن حب غذا خشکه برنج و شکر و روغن زرد آمیخته آخر روز خورد و اگر حرارت محسوس شود و اسهال بافراط
آید حضرات بخورد و همراه غذا هم آمیز و صباح آن تبرید لعاب بهدانه سه ماشه لعاب ریشه خطمی پنج ماشه در آب برآورده نبات سفید دو
توله داخل کرده معمول مسلم شش ماشه پاشیده بنوشند و بروز تبرید غذا کھچڑی مونگ با روغن زرد و حضرات باشد همین سان هر شش حب
یک روز تبرید یک روز با خورد بفضله تعالی همه زخم خشک شود **حب مسهل دیگر** که در آتشک مستعمل **صفت آن**
شنگرف مغز جمالگوٹه هر واحد سه ماشه کھوپره کهنه یک توله خرما یک عدد مغز بادام چهار عدد برگ تنبول هفت عدد خوب
باریک سائیده حب بقدر کنار دشتی سازند خوراک یک حب غذا کھچڑی مع روغن بخورند **حب توتیا** برای آتشک بعد تنقیه معمول است
صفت آن هلیله زنگی یک توله طباشیر شش ماشه نیله تھوتھ سه ماشه تا یک هفته در پاؤ آثار آب لیموی کاغذی بسایند
تا آب خشک شود مقدار کنار دشتی حب سازند یک حب صبح و یک شام بخورند و از شیرینی پرهیز نمایند و اگر برداشت نشود دو

آب لیمو سائیدہ ہم طلا منمودہ باشند **نوع دیگر** کہ قوی تراست واکثر بعمل آمدہ **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد آملہ کات سفید توتیاے سبز ہر واحد دو دام در شیرہ دوازدہ عدد لیمون کاغذی کھرل کردہ حب بقدر کنار دشتی بندند یک صبح ویک شام خورند واز شیرینی وترشی وبادی پرہیزید **نوع دیگر** ہلیلہ سیاہ چہار دام فلفل سیاہ یکدام توتیاے سبز ربع دام کوفتہ بیختہ بآب لیموے کاغذی یکصد ویک عدد کھرل نمودہ حب بامقدار کنار دشتی بستہ یک حب صبح ویک شام بخورند غذا دال مونگ **حب** براے آتشک از مجربات حکیم کلو صاحب **صفت آن** گیرو عاقر قرحا تنخواہ ہر یک چہار ماشہ زنجبیل یک تولہ زعفران نہ ماشہ برگ پان دہ عدد بملائی شیر در تہائی پھول یک شبانہ روز سائیدہ حبوب سازند خوراک یک حب **حب سیماب** مجرب حکیم منصور علی **صفت آن** اصل السوس سیماب عسل ہر سہ مساوی شش ماشہ سحق نمودہ سی وشش حبوب سازند یک حب ازان با پنج تولہ عرق بادیان خورانیدہ باشند **حب** مفید آتشک از مجربات حکیم حلیم صاحب **صفت آن** دانہ ہیل اجوائن خراسانی گیرو ہر یک بست ویک ماشہ ثعلب مصری یک تولہ وسہ ماشہ زعفران عاقر قرحا ہر یک سہ ماشہ ونیم قند سیاہ کہنہ شش تولہ ونیم برگ تنبول سی ودو عدد ہمہ را در ہاون دستہ کوفتہ بعدہ در کٹورہ روئین با بالائی شیر گاو ہشت پاس سودہ حب بندند **ایضاً** منہ نافع باد فرنگ وجذام **صفت آن** بگیرند اجزاے حبوب سابق سواے ثعلب وقند سیاہ ہر یک یکتولہ پوست ہلیلہ زرد قرنفل ہر واحد یک تولہ برگ تنبول ملائی شیر گاؤ ہر یک نیم پاؤ در ظرف روئین دو روز سائیدہ بقدر کنار دشتی حبوب بستہ ہر روز یک حب بخورند **حب** براے آتشک از تالیف حکیم محمد جعفر **صفت آن** حب الملوک تربد سفید شنگرف مساوی کوفتہ بیختہ در شیرہ برگ پان حب بستہ در سایہ خشک نمودہ بخورند **ایضاً** براے بثور بدن وخارش ہم مفید **صفت آن** ہلیلہ سیاہ سیماب مصفی سہاگہ منقا جمالگوٹہ ہر یک یکتولہ ہمہ را سائیدہ مثل نخود حب بستہ یکے ہمراہ آب تازہ بخورند چون دست کنند دست وپا از آب سرد بشویند **نوع دیگر** از بیاض قبلہ گاہی غفران پناہی **صفت آن** شنگرف یک دام مغز حب السلاطین مدبر چہار درم چہل ودو پاس در آب لیمون کھرل کردہ حب ہا بستہ نگاہ دارند بقدر چہار رتی در قند سیاہ پیچیدہ بخورند وفاصلہ کردہ سہ روز این مسہل دہند بعد بخت نوسوختہ چہل ودو پاس در آب لیمون کھرل کردہ بقدر نخود حب بستہ یکے صبح ویک شام بخورند **نوع دیگر** کہ براے آتشک ودیگر امراض معمول **صفت آن** شنگرف مدبر سہاگہ زنجبیل دار فلفل ہر یک نیم دام چوک جمال گوٹہ مدبر ہر یک دو دام ہمہ را یکجا کردہ بشیر گاو بسایند وبقدر سہ سرخ حب بستہ سہ چہار حب بدہند غذا خجرات در برنج **حب دیگر** کہ ہمان نفع دارد **صفت آن** زنجبیل فلفل گرد سیماب مدبر کبریت مدبر سہاگہ جملہ برابر جمالگوٹہ مدبر برابر ہمہ جملہ را بشیر گاؤ سائیدہ مقدار دو سرخ حب بندند خوراک دو سہ حب باب ہر چند کہ آب بالای او خورند ہمان قدر اجابت کند غذا شیر برنج یا خجرات وبرنج **حب مرداسنگ** کہ معمول والد مرحوم بود **صفت آن** اجوائن خراسانی اجوائن دیسی اجمود جوانی ہر یک یکتولہ مرداسنگ سہ ماشہ قند سیاہ کہنہ سہ تولہ در آب درخت سکھپڑہ سائیدہ ہشت حب بندند یکے باندازند وار ہفت حب ہر روز یکے صبح بآب برنج پختہ بے نمک بخورند و روزانہ خواب نکنند غذا برنج بے نمک یا نان گندم بے نمک بار وغن بسیار خورند دیگر از ہمہ اشیا پرہیزند والا ضرر عظیم خواہد کرد

نوع دیگر که بی‌نظیر است **صفت آن** مرداسنگ کافور هر واحد دو مثقال قرنفل یک مثقال در آب برگ تنبول که با
مصالحه نبود در قدر نیم پاؤ باشد چهار پاس کهرل کرده هیژده حب بندند و یک صبح و یک شام خورند غذا شیر برنج یا دال مونگ
با نان و روغن زرد هر قدر که خواهند خورند و بعد نه روز که آتشک بیخ میشود اگر گرمی معلوم شود کاسه دوغ گاؤ که دران زیره سفید
بقدر سه چهار ماشه سائیده آمیزند دو سه روز خورند **حب رسکپور** که جهت آتشک مجرب **صفت آن** مرچ سیاه قرنفل الاچی سفید
کیر و رسکپور هر یک سه ماشه قند سیاه نه ماشه بآب سائیده حبوب بقدر دانه موٹھ بندند و یک حب در قند سیاه یا مغز نان پیچیده
بخورده باشند تا یک سال اجتناب از دال مونگ و ماش دارند **نوع دیگر** برای آتشک انفع و مجرب است از ذکائی
صفت آن رسکپور دانه الاچی سفید قرنفل عاقرقرحا هر یک شش ماشه کوفته بیخته بآب سرشته حبها مقدار دانه فلفل بندند
و یک حب در ملائی شیر پیچیده هر صبح خورده باشند **حب زنگار** از معمولی **صفت آن** کتهه سفید دو توله زنگار جوہری
هر یک سه ماشه افیون سیپاری کهنه هر یک دو ماشه کونپل بید انجیر جوگیا دو توله ملائی شیر پاؤ آثار همه را سائیده مع ملائی ظرف
پهول سه روز کهرل کنند و حب سازند اگر زخم باشد یا داد سیاه و مثل داغ باشد بر آن طلا سازند و یک حب بخورند **حب سم الفار**
معمول حکیم عبد القادر مرحوم **صفت آن** سم الفار پنجماشه نیله تهوتهه دو ماشه کتهه سفید بست ماشه مغز بنولی چهل ماشه سر پهوکه
هشتاد ماشه در آب بهت کٹائی کهرل کرده بقدر نخود حب بندند هر صبح یک گولی در ملائی شیر یا در کهوه پیچیده بخورند و از ترشی و
بادی و دال مونگ پرہیز کنند **نوع دیگر** که برای آتشک مجرب و خوبی آنکه دهن نمی آرد از حکیم ارزانی مرحوم منقول که هر که
آتشک بهم ساند و موی ریختن گیرند و از شدت مرض دست و پا و کمر او از کار رفته باشد یا در کام و قضیب او سوراخ شود این دوا
بخورد و از ترشی پرہیز دو از سر نوجوان گردد و درد ها بکلی بر طرف شود **صفت آن** سیماب مصطگی عاقرقرحا هر یک بست ماشه
سم الفار یک ماشه لیموی کاغذی دو سه عدد اول سیماب و سم الفار در اندکے آب لیمون کهرل کنند تا سیماب کشته شود و بعده ادویه
دیگر کوفته بیخته بآن ضم نمایند و در آب لیمون صلایه کرده بقدر مونگ حبوب سازند و دو حب صبح با شوربای چرب گوشت بز و یک
حب شام همراه شوربا بخورد تا سه روز یا زیاده غذا گوشت بز و نان و در نسخه مجربی سیماب نه ماشه سم الفار چهار سرخ هر دو را در آب
لیمون دو عدد کهرل کرده بعده عاقرقرحا مصطگی کوفته بیخته بسایند پس حب بقدر فلفل سیاه ساخته دو حب صبح و دو حب شام بخورند
حب دیگر نواب علی خان که ازان جوشش دهن هم نشود و مکرر بتجربه در آمده و گاہے تخلف نکرده بعد مسهل جمالگوٹه استعمال
کنند **صفت آن** توتیای سبز بریان یک توله بلیله سیاه سه توله کوفته بیخته در ظرف آهنی بدسته چوب نیم که بر سرش فلوس
مس نشانده باشد در آب لیمون کاغذی تا دوازده پاس بسایند و بقدر نخود حب ها ساخته وقت صبح یک عدد در بالائی جغرات
گاوی نهاده بلع نمایند و بالای آن نان میده بوزن سه توله و همین قدر روغن گاو دهند تا یک هفته برابر خورانند بعد آن چهار روز
فاصله داده اگر زخمی و یا دانه باقی مانده باشد باید که بعض تا یک هفته بدستور بدهند و از دال نخود و ماش و گوشت بز پرہیز نمایند و دیگر
همه چیزها بخورند و اگر بتدابیر مذکوره به نشود اگر مناسب حال بیمار بود معجون و یا چوب چینی بنوشانند **ایضا** که برای آتشک مجرب از مفتاح

ذوکائی **صفت آن** مغز سمندر پھل سم الفار کتھہ پاپڑ یا سہاگہ ہر چہار برابر کوفتہ بیختہ بآب لیمون کھرل کردہ حب بقدر
دانہ مونگ بستہ روز اول یک حب صبح و دو حب آخر روز تا ہفت روز بخورند و بعد ازان یک حب اضافہ نمایند و دو حب صبح بخورند
آخر روز برائے دفع گرمی خشکہ باماست بخورند **نوع دیگر** کہ برائے آتشک و بخارش نیز نافع از بیاض استاد مرحوم دوا
ذکائی نیز مرقوم **صفت آن** سم الفار کتھہ سفید دانہ الائچی سفید کافور چینیہ ہر یک سہ ماشہ ادویہ در شیرہ برگ تنبول یکصد عدد
حلکردہ مقدار فلفل حب بستہ یک حب ناشتا بخورد تا چہاردہ روز یا بست و یک روز غذا نان نخود بے نمک یا نان گندم باروغن گاؤ
بخورند **نوع دیگر** مجرب بلاتخلف **صفت آن** سم الفار اصیل یک تولہ در یک سیر پاؤ بالا آب کٹائی خورد کہ آنرا دو بار
صاف کردہ باشند اندک اندک انداختہ کھرل کنند بعدہ حبوب بقدر ماش سازند یک حب در بالائی جغرات گاؤ نہادہ بخورند
بطور یکہ بدندان نرسد و بالائے آن نیم ثار جغرات گاؤ بنوشند غذا دال ماش مقشر بروغن بسیار و نان گندم و پرہیز از برنج و شیر و دال
مونگ و شیرینی و از جماع و اگر موسم و مقام سرد بود جغرات را نیم گرم کردہ خورند در یک چلہ صحت یابند طریق شناختن سم الفار آنکہ اصیل
اینست کہ سم الفار سفید را در پارہ جگر بز تا دو ساعت نگہدارند اگر جگر آب شود اصیل باشد **حب بلادر** بعد تنقیہ مرض آتشک باد فرنگ
را استاصل سازد و حکم اکسیر دارد معمول و مجرب حکیم احسان اللہ خان **صفت آن** بلادر کلاہ دور کردہ ہشت عدد بزر البنج سفید نانخواہ
کنجد سیاہ ہر یک ہفت ماشہ مغز نارجیل تازہ یک تولہ سیماب چہاردہ ماشہ طباشیر سفید شش ماشہ قند سیاہ کہنہ چہار تولہ دوا ہا را
باریک سائیدہ پس بلادر آمیختہ بسایند و بعد ازان سیماب آمیزند و بکوبند و قند سیاہ مخلوط کردہ چندان باید کوفت کہ یکذات شود پس بست
و ہشت حب سازند یک صبح و یک شام در حلوا یا ملائی نہادہ بلع نمایند و احتیاط دارند کہ جرمش بکام و دہان و لہات نرسد ورنہ جوشش
دہن میکند غذا شیر برنج یا کھیر بے شیرینی و اگر ازین طبیعت سیر نشود گوشت بز بے مرچ و یا پلاؤ بخورند و اگر تا چہاردہ روز خواہند خورد
بسیار مناسب ہست و انسب آنکہ یک وقت یعنی صبح خوردہ باشند و ہنگام شام بخورند کہ اکثر دیدہ شد کہ ہر کس کہ دو وقتہ خورد بلا
تامل دہن بسیار مجروح شد کہ کار مشکل میشود این امر در ہر حبوب بلادری یاد ماند فتذکر **نوع دیگر** کہ مجرب پیوستہ از بیاض استاد مغفور
صفت آن اجوائن خراسانی اجوائن ہندی کنجد سیاہ عاقرقرحا سیماب بھلانوہ کلاہ دور کردہ ہر یک ہفت ماشہ قند سیاہ کہنہ
بقدر دو فلوس سوای سیماب و قند سیاہ ہمہ را کوفتہ بعدہ سیماب و قند سیاہ داخلکردہ یک شبانہ روز یا دوازدہ پاس در ہاون دستہ خوب بکوبند
چون مانند موم گردد و رنگ کرنجوہ پیدا کند بقدر کنار جنگلی حبوب بندند یک حب پارہ پارہ نمودہ ہمراہ جغرات ملائی دور کردہ جغرات زیر و
بالا نمودہ معلق در حلق فرو برد و بالائے آن نیم پاؤ جغرات بخورد وقت صبح نہار و شام و بعد از یک یک پاس غذا بخورد و از دال نخود
در روغن زرد و شیر و قند سیاہ و گوشت بز و شیرینی و ملائی پرہیز و دال ماش ہمراہ نان گندم یا کھچڑی ماش یا بڑہ ماش یا کچوری
ماش کہ در روغن کنجد ترتیب دادہ باشند و آچار انبہ روغن دار و ماہی و گوشت گاؤ بخورد و اگر مرض باشدت باشد اول مسہل و بعدہ بند یا
رو حب جمالگوٹہ مقشر نمودہ در روغن زرد تر کردہ چہار رتی کتیرا دو ماشہ مغز نارجیل یک فلوس ہمہ را کوفتہ سہ پڑی تیار سازد و یکے
صبح بخورد و بعد از فراغ اسہال برنج یا جغرات بی نمک و شیرینی بخورد و بعد ازان حب مذکور استعمال نماید و در نسخہ دیگر بجای کتیرا بادیان است

ما

ودر نسخه مجربه حکیم مرزا الله خان اجمود عوض اجوائن ہندی وعاقرقرحا مسطور و وزن قند سیاه سه دام است باقی بدستور و در نسخه
که معمول نواب کریم الله خان بود مازو و اجمود نیز داخل است و وزن همه ادویه هریک نه ماشه و مقدار قند سیاه سه دام است بوقت تنکیه
دہن جوش کند از پوست گوندی و پوست کچنال و برگ چنبیلی و پوست ببول جوشانیده غرغره کند **نوع دیگر** از زاد غریب
اجوائن خراسانی اجوائن ارب اجوائن ساده کچله بھلانوه از هریک چهار ماشه سیماب سه ماشه هر سه اجوائن و سیماب را دو پہر
کھرل کنند بعده کچله کوفته داخل نموده چهار گھڑی یکجا بعد آن بھلانوه را کلاه دور کرده چهار گھڑی دیگر یکجا باد و وزن ادویه قند سیاه کهنه
آمیخته شانزده حب بندند یک حب صبح همراه جغرات که بقدر پاؤ آثار باشد و یک حب شام همراه دوغ که بقدر پاؤ آثار باشد تا هشت روز بخورد
و پرہیز از دال مونگ و شیر و ترب و شیرینی نماید و اگر خوردن این حب جوشش دہن شود از پوست کچنال و پوست کنار جنگلی و ہلیله
بلیله آمله بآب جوشانیده مضمضه کند حب نافع شبور و جوشش که بر بدن شود **صفت آن** گیرو رسوت ہلیله سیاه مرداسنگ
کات سفید صندل سرخ مساوی کوفته بیخته حب سازند و بآب برگ عنب الثعلب ضماد نمایند **حب کرایات** برای انواع شبور
خصوص سوداوی مجرب **صفت آن** مرداسنگ کمیله چونه نیلا تھوتھ ہلیله زرد کتھه پاپڑیا مساوی باریک سائیده بآب چوب بندند
و در روغن گاؤ حل نموده طلا کنند حب که از ان رشته عرق مدنی بے کلفت برآید از تحفه **صفت آن** انگوزه بست و یک ماشه
قند سیاه کهنه چهار توله و هشت ماشه از همه هفت حب بندند و هر روز یک حب با سه توله روغن ماده گاؤ بخورند **حب برای اخراج طفل**
که از شکم مادر برمی آید **صفت آن** اتیس بلیم صندل سرخ چاکسو هریک دو ماشه در آب سائیده بقدر فلفل سیاه حب بندند و یک
حب بطفل دهند **حب کبریت** مفید جرب و قوبا و مصلح خون و مکرر بعمل آمده **صفت آن** گوگرد آمله سار مغسول بشیر سه جزء
پوست ہلیله زرد دو جزو پوست بلیله آمله ہلیله زنگی سرپھوکه اصل السوس صندل سرخ شاہتره هر واحد یک نیم جزو گیرو گل نیلوفر
هر واحد یک جزو کوفته بیخته بقدر نخود حب سازند شربت یک مثقال بعرق شاہتره اقل یک هفته و اکثر تا پانزده روز بخورند **حب مفید قوبا**
از میر خسرو **صفت آن** افیون تخم پنواڑ نوشادر کتھه سفید مساوی در آب لیمون کھرل کرده حب بندند و وقت حاجت در آب
لیمون سائیده طلا نمایند **حب نافع قوبا** **صفت آن** گوگرد کتھه سفید نیلا تھوتھ سیندور مرچ سیاه سہاگه تیلیه مرداسنگ هر
واحد یک درم سیماب دو درم گوگرد و سیماب یکجا کھرل نمایند که هر دو سیاه شوند پس ادویه دیگر کوفته آمیزند و خوب بسایند و حب سازند
عند الحاجت یک حب بسرکه سائیده بمالند **حب معمول برای قوبا** **صفت آن** مرداسنگ گوگرد آمله سار نوشادر سہاگه بریان
فلفل گرد مازو سبز کات سفید صمغ عربی تخم ترب برابر نیله تھوتھ نصف یکجزو کوفته بیخته بآب لیمون حب سازند وقت حاجت قوبا را خاریده
بآب لیمون یا بآب ساده سائیده طلا نمایند و در نسخه دیگر افیون عوض تخم ترب داخل است **نوع دیگر** که برای غرباء تیار نمایند
صفت آن پابچی گھونگچی سرسون هریک دو دام تخم پنواڑ چهار درم نیله تھوتھ دو ماشه بآب لیمون بقدر کنار دشتی حب سازند
وقت حاجت یک بسرکه یا بآب ترب سوده ضماد کنند **نوع دیگر** مجرب مؤلف مفتاح **صفت آن** پلاس پاپڑه
گندهک سہاگه بریان افیون برابر گرفته بآب لیمون کھرل کرده حب سازند و قوبا را خاریده بآب لیمون حل کرده طلا سازند **ایضاً**

سہاگہ چوکیہ کند بک زرد مقل لوبان کات سفید سیاہ درعرق لیمون کاغذی سائیدہ حبوب بندند و یک حب در آب سائیدہ
بر قوبا مالند دو ہفتہ عشرہ زوال مرض بالکلیہ شود **ایضاً** برای قوبا کہ از کدامی دوا انتفاع نشدہ باشد از بیاض الدم حوم **صفت**
آن گندھک آملہ سار نیلہ تھوتھ سیماب سہاگہ ہر چہار برابر گرفتہ در آب لیمون کھرل کنند یک پاس در ظرف آہنی و حب بستہ نگہدارند
و قوبا را خاریدہ در آب لیمون سائیدہ طلا نمایند **ایضاً** مجرب برای قوبا **صفت آن** سہاگہ خام رال گندھک باچی سیماب ہر یک
چہار دو ماشہ مازو سبز چہار ماشہ بآب لیمون حب بندند و قوبا را خاریدہ بآب لیمون طلا نمایند **حب** مجرب احقر العباد **صفت آن**
نوشادر گندھک آملہ سار ہر یک نہ ماشہ مازو شش ماشہ سفیدہ آرزیر سہاگہ ہر یک پنجماشہ نیلہ تھوتھ از یک ماشہ تا سہ ماشہ درعرق
لیمون چہار روز حلکردہ حب بستہ نگہدارند وقت حاجت درعرق لیمون حلکردہ قوبا را خاریدہ طلا نمایند **ایضاً** کافور سہاگہ چوکیہ
نوشادر سکبور گندھک از ہر یک سہ ماشہ نیلہ تھوتھ یک ماشہ ہمہ را در آب لیمون کاغذی دو تولہ سائیدہ حبوب بقدر کنار دشتی سازند
و خشک نمودہ بآب برگ ترب خواہ شیرۂ تخم آن سائیدہ چند روز بر قوبا طلا سازند در ہفتہ ازالہ آن میکند و اگر برگ ترب میسر نشود سہ ماشہ
تخم ترب در آن حلکنند و بآب سائیدہ استعمال کنند **ایضاً** مجرب است **صفت آن** سہاگہ نوشادر پھٹکری تخم پنواڑ ہر یک دو ماشہ
چونہ یک ماشہ در رس لیمون چہار گھڑی حلکردہ حب بندند و قوبا را خاریدہ بآب لیمون اگر باشد و الا بآب سائیدہ بمالند **حب** کہ برای جذام
از مجربات است **صفت آن** سیماب سم الفار ہر یک یکدرم گندر شش درم ریوند چینی سہ درم صمغ عربی دو درم زیبق را در آب لیمون
قتل کنند و باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ آمیزند و در آب بہرہ گوسفند حب مقدار مونگ بندند و یک حب صبح و یک حب شام استعمال کنند
حب افتیمون جہت جذام و مالیخولیای سوداوی و سودا بر آرند **صفت آن** گل سرخ نمک ہندی ہر یک یکدانگ مصطگی
نیمدرم بسفائج اسطوخودوس افتیمون پوست ہلیلہ زرد ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ بآب کتیرا سرشتہ حبہا سازند خوراک چہار درم
حب جذام از مولانا فخر الدین قدس سرہ **صفت آن** پوست بیخ آک چہار آثار پختہ در سبوچہ پر آب انداختہ گندم پاؤ آثار در پارچہ بستہ
بندند کہ تر شدن پارچہ تنگی نکند در سبوچہ مذکور انداختہ سبوچہ را بسرگین فیل یا اسپ دفن کنند و بعد بست یکروز برآرند اگر آب باقی باشد
جوش دہند کہ آب خشک شود بعد از آن گندم را گرفتہ خوب کوفتہ شصت و یک حصہ بستہ دہر روز یک حب مع نان گندم با
روغن بخورند و غذا نان گندم بے نمک یا روغنی **حب سم الفار** برای جذام مجرب مولوی انصار علی **صفت آن** سم الفار
سفید یک تولہ در آب یکہزار لیمون کاغذی سائیدہ حبوب بقدر برنج سازند و یک حب ہر روز در بالائی دہند و از ترشی و شیر و برنج
و جماع و روغن سیاہ و مرچ پرہیز کنند و نان گندم با دال مونگ با روغن بسیار خورند **حب سکبینج** کہ در برص برای تنقیہ بجای حب ایارج
سیدہند **صفت آن** ہلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ صبر زرد از روت سکبینج مقل شحم حنظل ہر یک پنج جزو خردل صعتر فارسی شونیز زیرہ
کرمانی نمک طبرزد علک رومی ہر یک یکجزو مقل و سکبینج را در آب گندنا حل کنند و در طاس روئین در آفتاب بگذارند و باقی ادویہ
کوفتہ بیختہ آمیختہ حب بقدر فلفل بندند خوراک یکمثقال **حب دیگر** کہ این بسیار ترغیب دادہ و آنرا الحب المنجح موسوم ساختہ و آنرا برای
برص شخصی تالیف نمودہ و آن شخص در چہل روز شفا یافتہ **صفت آن** بگیرند کلکلانج یک جزو ایارج فیقرا دو جزو خربق نیم جزو سقمونیا یک نیم جزو

ہمہ را سائیدہ حبہا سازند شربتے ازان ۳ درم **ایضاً** بابچی یک تولہ در عرق زنجبیل ترخوب کھرل کردہ حبہا بستہ ہر روز بخورد و بقدر یکہ
مزاج گوارا کند و در غذا پرہیز نماید **حب** برای برص از مجربات انطاکی است **صفت آن** غاریقون شحم حنظل راتینج تربد سفید
رب السوس ہر واحد یک جزو مصطگی مغز حنظل حلتیت سکبینج مرداریسنگ عود ہندی ہر واحد نیم جزو زعفران پوست بیخ کبر شیطرج ہر واحد
ربع جزو باب کرفس حبہا سازند **حب** شک در برص مجرب حکیم منصور علی **صفت آن** پوست بیخ عشر شش تولہ تخم جوز ماثل ۲ تولہ
سم الفار دو ماشہ ہمہ را در آب زنجبیل تر سائیدہ حبوب بقدر باجرہ بندند و یک حب خوردہ باشند و پرہیز از ترشی نمایند و
سفوف کیمرے نیز مجرب **حب ہندی** کہ بمداومت برص زائل کند **صفت آن** بابچی مدبر و مقشر پوست بیخ کوٹمری
کہ عبارت از انجیر دشتی است پوست بیخ نیب پوست شاخ نیب برگ نیب ہر یک پاؤ آثار ہمہ را کوفتہ بیختہ نگاہدارند و چوب کنیر
ریزہ ریزہ کردہ دہ ہشت برابر چوب مذکور انداختہ بجوشانند ہر گاہ نیم وزن چوب آب بماند صاف کردہ ادویہ را بآن خمیر کردہ حبہا بندند
ہر روز یک ٹانک تا دو ٹانک خوردہ باشند غذا نان بے نمک و بعد چندے خشکہ برنج ساٹھی با روغن گاؤ بخورند و طریق تدبیر بابچی آنکہ
بابچی را در بول مادہ گاؤ سرخ رنگ نا زائیدہ تر کنند و ہر گاہ بول خشک شود دیگر اندازند بعد بست و یک روز بر آوردہ پوست او را دور کنند
و در سایہ خشک نمایند **نوع دیگر** برای برص معمول **صفت آن** گیرو پاؤ آثار بابچی نیم آثار گوگرد آملہ سار نیم پاؤ ہر سہ ادویہ را
جدا جدا سائیدہ اول گیرو تا شش پاس بآب شبینہ یعنے باسی بسائیدہ بعدہ بابچی انداختہ یک پاس دیگر کھرل کنند بعد ازان
گوگرد انداختہ تا چہار پاس کھرل نمایند بعدہ حب بندند و تا شبانہ روز در آفتاب و شبنم دارند وقت حاجت بآب سائیدہ ضماد کردہ باشند
و اگر بآب ادرک سودہ طلا کنند اولی بود و در نسخہ دیگر نوشتہ کہ یک حب بخورند وزن ہر سہ ادویہ مساوی است **حب ابن حارس** حکیم
شریف خان مینویسند کہ والد ماجد ما و عم مرحوم بجہت بہق استعمال فرمودند بسیار نفع میکرد۔ و تنہا بلغمی و دردہاے بلغمی و بہق سفید
و سیاہ را بشربت زائل کند **صفت آن** پوست بلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ صبر زرد انزروت سکبینج مقل شحم حنظل از ہر یک پنج جزو تخم
صعتر فارسی شونیز زیرہ سیاہ نمک طبرزد مصطگی رومی از ہر یک یک جزو مقل و سکبینج را در آب گندنا حل کنند و در ظرف روئین در
آفتاب نگہدارند و باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ بیامیزند و حب مقدار فلفل بندند و ہر صبح یک مثقال بخورند و طعام زیرباج **حب** براے
چھیپ **صفت آن** نیلا تھوتھہ سم الفار سہاگہ بریان ہر یک یکماشہ بقدر نیم سرخ حب بندند و صندل در عرق لیمون سائیدہ
و این حب در صندل مذکور سائیدہ بر بہق ابیض یا اسود ضماد رقیق کنند و بعد یک ساعت بآب سرد بشویند **حب** براے کلف و
برش **صفت آن** سم الفار سفید یک سرخ سہاگہ چوکیہ ۳ ماشہ صندل سفید یک تولہ بگلاب سودہ حب بستہ بقدر ضرورت
در گلاب سائیدہ بر رو مالیدہ بخسپند صباح سبوس گندم را در آب جوشانیدہ صاف نمودہ بآن رو بشویند اما چشمہا را محفوظ دارند
حب منقول از حضرت نصیر الدین چراغ دہلوی قدس سرہ برای سیاہی مو اگر سفید شدہ باشد **صفت آن** نکلوبست درم
سنبھالو بھنگرہ سفید ہر یک ہشت درم تخم ہنواڑ بست درم بلیلہ بلیلہ آملہ ہر یک نوزدہ درم قند سیاہ کہنہ دو آثار جملہ ادویہ باریک سائیدہ
جامہ بیز نمودہ با قند آمیختہ باز نکو بند چون خوب آمیختہ شود ۳ صد و شصت غلولہ بندند ہر روز یک غلولہ بخورند و براے علل شکم و براے نگیختن

شهوت باه بیدیل و مجلی باصره و مقوی حافظه و محسن لون دو جه است **حب سندروس** مهزل بدن و مفید خفقان مجرب
حکیم عابد سرہندی **صفت آن** سندروس سه مثقال لک مغسول پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله بلیله سیاه پوست
بلیله کابلی هر واحد یک مثقال زیره کرمانی دو درم نمک لاهوری یک درم کوفته بیخته بآب حبوب سازند و حب مزاج مریض دهند
حب برای سیاه کردن موی اگر سفید شده باشند و برای علل شکم و برانگیختن شهوت باه بیدیل و مجلی بصر و مقوی حافظه و
محسن لون و جه است منقول از حضرت نصیر الدین چراغ دهلوی قدس سره **صفت آن** گلو بست درم سنبھالو بھنگره سفید
هر یک هشت درم تخم پنواڑ بست درم بلیله بلیلہ آمله هر یک نوزده درم قند سیاه کهنه دو آثار جمله ادویه را باریک سائیده و جامه بیز نموده
درمیان قند آمیخته باز بکوبند چون آمیخته شود سه صد و شصت غلوله سازند و هر روز یک غلوله بخورند **حب شنگرف** برای سیت
یعنی عرق آمدن در دست و پا **صفت آن** شنگرف مغز تخم پتروبه یعنی پیٹھه هر یک یک درم خرمهره زرد سوخته سه درم
فلفل گرد پنج درم کوفته بیخته ده درم چوک ترش آمیخته حب بقدر فلفل سازند و یک حب صبح و یک شام بخورند **ایضاً** برای پرسوت
یعنی کثرت عرق و بجواسی که قریب بغشی **صفت آن** بچھناگ مدبر بشیر افیون سهاگه شنگرف قرنفل فلفل سیاه دار فلفل عاقرقرحا
مساوی اول فلفل را با بچھناگ باشیره برگ تنبول با مصالحه دو پاس کھرل نمایند بعده همه ادویه کوفته بیخته انداخته کھرل کنند و برابر
سرشف حب بندند و یک حب یا دو حب حسب سن در برگ تنبول دهند **ایضاً** که سیت و پرسوت در سه روز دفع کند **صفت**
آن زهر مهره یک درم نیم کوفته و در روغن زرد بسوزانند و یک قرنفل کلاهدار چهارده عدد مرچ سیاه نیز در آن روغن بسوزانند هرگاه
همه سوخته شود سائیده برابر موٹھه حب بندند و یک حب تا سه روز بخورانند مجرب است و هرگاه دست و پا سرد شده باشد یک حب
بخورانند بحال آید و در روغن آن برای تقویت باه و وجع مفاصل بکار آید **حب** برای اکوته مجرب **صفت آن** مرداسنگ پوست
بلیله زرد آمله آب نارسیده کتهه سفید هر یک یکتوله نیله تھوتھه نیم توله بآب حب سازند وقت حاجت بروغن زرد سائیده
طلا نمایند **حب** برای ضربه و سقطه **صفت آن** بھکرمول بیج خراسانی زرد چوب ہلدی لوٹه سجی میده لکڑی هر یک یکدرم
قند سیاه شش درم کوفته بیخته مقدار کنار دشتی حب بسته یکے بخورد و یکے طلا کند و اگر لوده پٹھانی مالکنگنی گیرو سلیخه صابون هر واحد
یکدرم صبر یک نیم درم نیز داخل کرده سائیده بر جاے ضربه نیمگرم ضماد کنند بهتر است **نوع دیگر** که اسم به چور گولی است **صفت**
آن ہلدی دار ہلد بھکرمول ملٹھی پٹھانی لوده هر یک یک دام نسوت نیم دام همه را کوفته بیخته بآب جهاں بقدر کنار
دشتی بندند یک حب صبح همراه حلوا پیچیده بخورند و یک حب بوقت شام بهمین دستور بخورند وقت شب کچله در آب تر نموده
بسایند و در این آب همان حب را سوده بالاے ضربه و سقطه ضماد نمایند **ایضاً** که ضربه و سقطه و درد کمر و بندگاه را نافع **صفت آن**
گوند سهجنه را در روغن گاؤ بریان ساخته قدرے سونٹھ و ہلدی افزوده در قند سیاه کوفته سه چهار درم بخورند **حب دیگر** که برای ضربه
بسیار مفید است حتی که در دو آب هم فائده دارد **صفت آن** گندم بسوزند که بحد خاکستر رسد و خام هم نمانند برابر آن قند سیاه
آمیخته خوب کوفته اندک روغن زرد اندازند و حبوب ساخته بقدر یک توله بخورند در دو سه روز درد و کلفت بالکل دور میشود

واین حب را مومیائی هندی نامند ایضاً نافع خنزیر و سقطه صفت آن برگ پیپل بست و یک عدد سائیده باهم قند سیاه
کهنه آمیخته حبها سازند و هفت خوراک نمایند حب که در اغذیاء بلغمی فائده تمام دارد صفت آن پوست هلیله زرد و تربد موصوف
غاریقون هرکدام یک جزو مصطگی کتیرا هرکدام ربع جزو کوفته بیخته بآب بادیان هر روز از آن یک مثقال بآب گرم بدهند حب
عجیب النفع برای سم مار صفت آن فلفل سیاه مغز حال گوٹه هریک بست دانگ کافور بهیم سینی یک ماشه کوفته بیخته
بآب لیمون کهرل کرده یکصد و ده حب سازند و مارگزیده را دو سه حب خورانند و اگر بیهوش بود یک حب بعرق لیمون سائیده
در چشم کشند و بعضی گویند که بر یافوخ شرط زنند و آب گرم ریزند چون خون آمدن گیرد حب مذکور سائیده طلا نمایند هرگاه بهوش آید
یک دو حب بخورانند حب دافع زهر عقرب صفت آن انگوزه زرنیخ باشیره ترنج سائیده حب بندند وقت حاجت سائیده
بر نیش عقرب طلا نمایند **فصل دوم در حسوات** حسو معمول برای تقویت دماغ و تولید منی و نافع نزله است صفت
آن مغز بادام مقشر دو توله مغز پنبه دانه یک توله تخم خشخاش سفید یک مثقال مغز تخم کدوی شیرین دو درم برنج سفید یکتوله
نبات چهار توله روغن گاو یک توله بدستور حریره کنند و اگر بجای آب عرق بیدمشک و عرق گاوزبان داخل نمایند بهتر است
و گاهی مغز پنبه دانه موقوف کرده میشود نوع دیگر جهت صداع ضعف دماغی و بخاری صفت آن سبوس گندم نیم پاو
شب در آب تر نموده صبح مالیده صاف نموده مغز بادام مقشر هشت دانه و قدری خشخاش و نشاسته و قند سفید چهار درم در آب سائیده
داخل نموده بجوشانند هرگاه پخته شود گلاب چهار توله و دانه هیل شش ماشه و زعفران نیم ماشه و مشک یک سرخ سائیده اندازند و بقدری
بجوشانند تا مثل حریره شود فرود آورده سرد کرده بنوشند و اگر حاجت بود شیره کشنیز خشک شیره کاهو شیره مغز تخم کدو اضافه نمایند
حریره مختصر مقوی دماغ و لذیذ صفت آن مغز بادام ده دانه تخم خشخاش شش ماشه مسکه نبات سفید هریک دو توله بدستور
حریره مرتب سازند ایضاً نافع صداع که از ضعف دماغ باشد از خلاصة العلاج صفت آن شیره خشخاش ده درم مغز نارجیل
پنجدرم زنجبیل دو نیم درم نشاسته ده درم در شیر ماده گاو یک رطل جوشانیده حریره ساخته بنوشند حریره مقوی دماغ نافع سدر و دوار
و سفید و بیخوابی صفت آن مغز بادام یازده عدد مغز حب القطن پنجماشه دانه خشخاش سفید پنجماشه کشنیز خشک مقشر سه ماشه
اول سبوس گندم سه توله در آب مالیده صاف نموده و ادویه مذکوره شیر برآورده صاف کرده یک توله نبات سفید آمیخته بر آتش
گذارند چون اندک بغلظت رسد سرد نموده بنوشند در یک هفته تقویت کلی بدماغ می بخشد حریره معمول برای تقویت دماغ و نزله
صفت آن خشخاش سفید شش ماشه مغز بادام مقشر هفت عدد نشاسته شش ماشه همه را شیره گرفته نبات سفید دو توله داخل کرده
بجوشانند بآتش ملائم تا مثل حریره شود گاهی زعفران یکماشه اضافه مینمایند و جهت صعود بخارات کشنیز هفت ماشه اضافه
میکنند نوع دیگر حریره مفید نزله صفت آن سبوس گندم دو مشت در آب انداخته سه شب آن گرفته شیره مغز بادام
مقشر یازده عدد مغز پنبه دانه دو مثقال تخم قرطم و خربزه هریک دو توله در عرق کیوڑه نه توله برآورده روغن گاو چهار توله نبات هفت
توله آمیخته بدستور مقرر حریره سازند ایضاً برای ریزش نزله که بسبب ضعف دماغ باشد صفت آن مغز بادام یازده دانه

مغز تخم کدو مغز تخم باقلا هر یک ششماشه نشاسته یک توله خشخاش نه ماشه نبات سه توله بدستور حریره سازند نوعدیگر برای
نزلات صفت آن مغز تخم خربزه تخم خشخاش کشنیز خشک مغز بادام مقشر هر یک پنج مثقال همه را در عرق بید مشک و
عرق گاؤزبان شیره کشیده نبات سفید هفت و نیم مثقال کتیرا نشاسته صمغ عربی بارتنگ تخم ریحان هر یک چهار دانگ سوده بیفزایند
و بپزند و بکار برند گاه تخم مرو کوفته یک مثقال و یاقوزا شربت نیلوفر هر یک پنج مثقال نیز داخل میکنند حریره که بضعف دماغ
معمول و در رد نزلی مستعمل صفت آن تخم خشخاش نشاسته هر یک چهار ماشه مغز بادام چهار عدد مغز پنبه دانه کشنیز خشک
هر یک دو ماشه دانه هیل یک ماشه نبات روغن ماده گاؤ قدری حاجت بدستور بپزند حسو نافع بحة الصوت صفت آن
عناب انجیر هر یک پنج عدد سپستان ده دانه تخم مرو تخم ریحان بهدانه کوفته هر یک نیم مثقال نبات قدرے که شیرین شود
بطریق فالوده بپزند و نیم گرم بخورند حریره که در رد لوا نزلی نافع صفت آن سبوس گندم نیم پاؤ در آب نیم سیر بجوشانند
چون به نیمه رسد صاف کرده مغز بادام شیرین هفت عدد و مغز تخم کدوے شیرین هفت ماشه سائیده در آن آمیخته بروغن گاؤ
پنج ماشه داغ کرده به نبات شیرین کرده وقت خواب نیم گرم نوشیده باشند حسو سرخ منضج ماده سعال و نافع سرفه خشک صفت
آن سبوس گندم بقدر نیم پاؤ دو پهر در آب تر نمایند و صاف نموده آرد باقلا ۳ اوقیه نشاسته یک اوقیه شکر سفید دو اوقیه
فانید یک اوقیه کتیرا مسحوق دو درم در دیگ اندازند و بجوشانند تا مثل حریره شود و اگر مغز بادام مقشر یکتوله مغز تخم کدوی شیرین
تخم خشخاش سفید هر یک دو درم بعرق بید مشک سی درم سوده عوض باقلا و نشاسته و کتیرا داخل کرده نیم گرم نوشند نیز جهت سرفه
و تسمین بدن و تقویت باه مفید بود حریره که سرفه نزلی و سرفه خشک و تر را که از هوای عفن عام میگردد و از شدت خود تی ضعف می آرد
و باعث هلاکت اطفال و غیره میشود نافع است صفت آن اصل السوس مقشر دو مثقال سپستان سی دانه پوست خشخاش یک
درم هر سه را نیم کوفته در یک نیم سیر آب شب تر کنند و صبح بجوشانند چون یک نیم پاؤ آب بماند صاف نموده مصرے
ده درم نشاسته دو درم انداخته حریره پخته فرود آرند و زنجبیل یکدرم سوده آمیزند و گرما گرم همچون قهوه بنوشند در سه روز هر گونه
سرفه که باشد دفع شود و مریض اگر کودک باشد جهت آن مقدار ادویه بکاهند حریره که در ذات الجنب ملین و معین بر نضج و نفث
است و مسکن وجع صفت آن مغز تخم خیارین مغز تخم کدو تخم خشخاش مغز بادام مقشر در آب شیره بر آورده با شکر سفید و روغن
بادام شیرین بپزند تا مثل حریره شود بنوشند حریره که شیر افزاید صفت آن زیره سفید برنج ساٹھی لوده پٹھانی هر یک
هشت ماشه باریک سائیده در شیر گاؤ یک نیم پاؤ حریره ساخته بنوشانند حسا و برای افزایش شیر زنان صفت آن نشاسته
دو توله بشیر تازه نیم آثار حل کرده شیره برنج شیره مغز بادام شیره مغز پنبه دانه شیره خشکدانه شیره مغز چلغوزه هر یک یکتوله شیره بادیان
شیره دانه هیل هر یک هفت ماشه شیره تخم شبت ششماشه شیره تودری گلگون یک توله نبات سفید ترنجبین بقدر ضرورت بآتش نرم
بجوشانند و سرد کرده بنوشند و غذا یک وقت همین باشد و در نسخه حکیم تقرب خان شیره مغز انحلک شیره مغز تخم خربزه شیره خیارین
هر یک دو توله شیره مغز چقندر ششماشه گلاب سه توله نیز داخل است حسو بجهت پیچش با خون و بیخون و بواسیر صفت آن

صمغ عربی سه ماشه نشاسته روغن بادام هر یک یکتوله بارتنگ بو داده هفت ماشه باقدرے نبات شربت انجبار مرتب سازند
حریره مفید درد شکم و رافع قبض و معمول **صفت آن** مغز تخم معصفر یک توله در پاؤ آثار عرق بادیان سائیده دو توله گلقند در آن
مالیده صاف نموده بطریق حریره پخته بنوشند تا سه روز حریره که در جرب کلیه بکار آید **صفت آن** نبات سفید پانزده درم
کنجد بریان ده درم نشاسته چهار درم آرد کرسنه سه درم علی الرسم حریره سازند در روغن بادام اضافه کنند **حسامی** مقوی باه و دماغ و دل
منی هر که بعد از جماع نوشند ضعف نمی آرد و هر چند منی خارج شده باشد زیاده از آن پیدا شود **صفت آن** مغز بادام مقشر مغز تخم
معصفر مغز چلغوزه دانه هر یک ده مثقال تخم خشخاش یک مثقال بهمن سفید تودری سفید ثعلب مصری هر یک دو درم زنجبیل نیم مثقال گلاب
شیر ماده گاو هر یک نیم پاؤ مصری چهار توله مغزیات و خشخاش شیره در گلاب و شیر ماده گاو برآورده صاف کرده بپزند تا غلظت رسد
مصری و ادویه دیگر سائیده در آخر جوش آمیخته فرود آرند و سرد کرده بنوشند **نوع دیگر** مقوی باه نافع محرورین مزاج از تالیف حکیم
علویخان **صفت آن** تخم خیارین دو توله دانه خشخاش سفید یک توله خسک مربی مغز بادام مقشر هر یک چهار ماشه گلاب تخم جو توله
در شیر گاومیش شیره برآورده بجوشانند تا غلیظ شود ثعلب مصری توله بهمن سفید توله شقاقل مصری تخم شلجم خولنجان هر یک یکماشه
نبات سفید سه توله سائیده آمیخته دو سه جوش دهند تا مثل حریره گردد فرود آورده سرد کرده بنوشند **ایضاً** که عجیب الفعل است **صفت**
آن ثعلب مصری تخم گندر هر یک دو ماشه در شیر گاومیش پاؤ سیر جوش دهند تا مانند حسو شود فرود آورده دارچینی زنجبیل شقاقل
مصری بهمنین خولنجان هر یک نیم ماشه باریک سوده نبات سفید دو توله آمیخته بنوشند **حریره** مقوی باه از تالیف حکیم شریفخان
صفت آن مغز بادام مغز فندق هر یک بست دانه نشاسته دو توله هر سه را در آب شیره کشیده بر آتش ملایم بپزند نبات بقدر
حاجت و مسکه قدری در اثنای پختن داخل کنند و پیش از فرود آوردن ثعلب مصری و شقاقل مصری بهمن سفید هر یک دو ماشه هر سه را خوب سائیده
داخل کنند یا سه را نیز شیره کشیده همراه شیره مذکور بپزند و تناول نمایند **حریره** که اهل هند زنان را بعد از زائیدن میدهند **صفت آن**
روغن زرد پاؤ سیر خوب داغ کنند و پاؤ سیر میده در خلکرده خوب بریان نمایند آنگاه یک نیم پاؤ قند سیاه شربت ساخته بیامیزند و بقاشق
بگردانند تا آنقدر سطبری بهم رسانند که بقاشق توان آشامید پس فرود آورده دواهای گرم مثل فلفل دراز و فلفل سفید و زنجبیل و نانخواه
از هر یک یک سیر تا هی کوفته اضافه نمایند و بکار برند **حسو** نافع برای سمن **صفت آن** نخود که در شیر خیسانیده خشک کرده باشند برنج و جو مقشر
از هر یک سی درم خبز سمید خشک کرده شصت درم همه را بعد سحق مخلوط نموده سی درم گرفته با شیر تازه حسو سازند و بعد از خروج حمام بنوشند
فصل سوم حلوایات **حلوا** نافع اقسام مالیخولیا و یبس بدن و مدقوق و مسلول است **صفت آن** شکر سفید مسکه تازه روغن بادام
تخم خشخاش تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین نشاسته از هر یک وزن مناسب گرفته حلوا سازند و اگر مانعی نبود و خواهند که خوشبو کنند قدرے
مشک و عنبر و زعفران بیندازند **حلوا** مقوی بصر و دماغ و دفع نزلات منقول از بزرگی **صفت آن** کشنیز خشک بادیان تخم
خشخاش سفید مغز بادام هر یک نیم پاؤ دارچینی یک توله مرچ سیاه یک چهٹانک روغن زرد سه پاؤ شکر سفید یک آثار باید که همه را جدا
جدا کوفته بیخته و زن کنند سوای مغز بادام و تخم خشخاش آنکه هر دو را باریک نموده در آن اضافه کنند پس شکر سفید روغن هم گرم کرده

ادویه در آن بسرشند و سه سه توله هر صبح و شام بخورند مجرب است حلوا که بستن آن در تقوه مجرب **صفت آن** آرد گندم
روغن زرد قند سیاه مساوی گرفته و قدری دارچینی جوزبوا قرنفل سوده داخل کرده بر بندند **حلوای ضیق** که برای دفع ضیق النفس مجرب
نبیره سید عبدالرزاق صاحب بانسوی است **صفت آن** بگیرند زردی دو بیضه مرغ و آنرا با سیماب یک نیم توله در پوست یک بیضه
کنند و پوست بیضه دوم را سرپوش آن کرده در میده گندم بقدریکه حلوای آن توان خورد گرفته در روغن زرد برابر میده مذکور
بریان نمایند چنانکه بسیار سخت نشود بعده آنرا برآورده سرد کرده سیماب برآورده نگاهداشته میده و زردی مذکور را الیده شکر
برابر میده و روغن باقی را در آن آمیخته حلوا کرده بخورد تا هفت روز هر سال بخورده باشد که مقوی بیهی نیز است **حلوای
بیدانجیر** کسیکه عادی القولنج باشد باید که خورده باشد **صفت آن** مغز تخم بیدانجیر شکر برابر مغز تخم بیدانجیر را در شیر ماده گاو
که چهار چند ادویه باشد سائیده صاف کرده بر آتش گدازند تا مثل کهوه گردد پس شکر آمیخته حلوا سازند خوراک بقدر یک توله و بعضی
درین قدرے زنجبیل می آمیزند **حلوا اسمی به شیر مرغ** مقوی گرده و باه **صفت آن** شیر خالص یک آثار زرده تخم مرغ بنجعدد نبات سفید
نیم پاؤ مشک تبتی یک ماشه عنبر اشهب دو ماشه گلاب تبریزی دو توله شیر را بجوشانند چندانکه ثلث فانی گردد پس نبات سفید سوده
داخل نموده باز بجوشانند تا بقوام حریره آید آنگاه زرده تخم مرغ را خوب باهم مخلوط نموده مشک و عنبر را در گلاب سوده در زرده مذکور آمیخته
داخل آن شیر نمایند و باز بپزند تا بقوام کهوه آید و قابل لخت بستن گردد **حلوا** که در تسمین گرده و سائر بدن و تقویت باه مجرب حکیم علی
سرهندی است و گفته که درین باب مثل این دیده نشد **صفت آن** تودری سرخ و سفید تخم خشخاش سفید هر واحد یک نیم درم
حب السمنه بوزیدان جوز جندم حب قلقل هر واحد نیم درم زعفران پنجدرم مغز بادام مقشر یک رطل مغز فندق نیم رطل مغز نارجیل پنج
آثار آرد برنج یک رطل شهد خالص فانیذ نیم رطل شکر سفید نیم رطل روغن کنجد یا روغن ماده گاو نیم پاؤ آرد باقلا آرد نخود هر واحد پنج استار
شکر و شهد بقوام آورده فرود آرند و ادویه مع لبوب بسایند و زعفران را بگلاب سوده داخل نمایند و اگر خواهند آردها را بروغن گاو بریان کن
نموده باشند و شکر بطریق حلوا پخته تیار سازند و مغزیات را صلایه کرده اضافه سازند پس زعفران و مشک و دیگر ادویه بافزایند بقدر
پنجدرم همراه شیر یا بدون شیر وقت صبح بعمل آرند **حلواے بیضه** لذیذ و مقوی باه و مولد خون صالح **صفت آن**
بیضه مرغ یازده عدد روغن زرد فانیذ هر یک نیم آثار مشک خالص یکماشه زعفران دو ماشه بیضه ها را شکسته در ظرف چینی خوب لت
کنند تا سفیدی و زردی آمیخته گردد بعده روغن زرد آمیخته خوب لت نمایند من بعد فانیذ آمیخته باز لت کنند که خوب آمیخته گردد پس
بر آتش انگشت نهند و از قاشق جنبان باشند هرگاه روغن بگدازد اول زعفران من بعد مشک محلول بگلاب انداخته فرو گیرند **نوع
دیگر** برائے تقویت باه معمول **صفت آن** تخم هلیون پنج اوقیه در یک آثار آب بجوشانند تا ده اوقیه بماند از آتش فرود
آورده صاف کرده یکصد زردی بیضه مرغ در آن آب حل کرده و شکر سرخ چهار اوقیه انداخته روغن بادام یک چهٹانک گرم کرده در آن
اندازند و بطریق حلوا تیار سازند و هفت حصه نموده یک حصه هر روز خورند **حلوای گزر** مخترع حکیم ارزانی در تقویت باه
و تولید منی و تسمین بدن و جهت درد کمر و ضعف گرده و مثانه مجرب **صفت آن** زردک سرخ رنگ شیرین از پوست و استخوان

پاک کرده یک آثار خرما فربه پر مغز خسته دور کرده نیم آثار هر دو را در شیر ماده گاو پزند تا مهرا شود پس برآورده در هاون چوبین
بکوبند تا خوب باریک شود بعد ازان آرد نخود بریان و سپید گندم از هر یک پانزده درم در قدرے روغن گاو بریان کرده و قند سفید
یک سیر و عسل خالص نیم سیر در آب حل کرده صاف نموده بران ریزند و بپزند تا بقوام آید پس زردک و خرما مدقوق مخلوط نموده و دو سه
جوش داده فرود آرند و زرده بیضه مرغ در آب جوش داده بست عدد دران حل نمایند همه را نیک امتزاج دهند بعد ازان مغز فندق مغز بادام
شیرین مغز پسته مغز چلغوزه مغز نارجیل از هر یک ده درم ثعلب مصری کشمش خرما خشک کبابه دارچینی زنجبیل خولنجان از هر یک
سه درم زعفران مشک خالص هر یک یکدرم باریک ساییده بیامیزند و هر صباح ده درم با پاؤ آثار شیر بخورند و اگر مغز سر گنجشک نر
خانگی چهل عدد عوض زرده بیضه کنند اولی است **نوع دیگر** معمول راقم که بسا لذیذ الطعم است **صفت آن** مغز تخم تربوز
مغز تخم خربزه مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم خیارین دارچینی قلمی مغز بادام مغز پسته خرما از هر یک چهار توله ثعلب مصری نیم پاؤ
گندر ده آثار روغن ماده گاو سه پاؤ شکر سفید نیم آثار گلاب بقدر حاجت اول گندر را از پوست صاف کرده جوش دهند بعده استخوان
میانه آنرا دور کنند و دست مال نموده از پارچه باریک بگذرانند پس گندر مذکور به روغن بریان نمایند بنوعیکه سرخ گردد و هیچ نم
دران نماند پس ازان شکر را انداخته قوام کنند بعده مغزها وغیره اجزا ساییده اندازند و کفچه زنند و بردارند و بقدر چهار فلوس خورده باشند
و از ترشی و بادی پرهیزند و اگر قدری زعفران و مشک افزایند اولی تر بود **حلوای** که مقوی باه و گرده و مثانه و مغلظ منی و دافع
سرعت انزال است **صفت آن** ترنجبین خراسانی نبات سفید هر یک نه توله شهد خالص هجده توله در شیر گاو دو سیر آمیخته
گرم کنند و صاف نموده مثل کهوه کنند پس بهمنین مغز تخم کونچ یک یک توله شقاقل مصری ستاور مغز بادام مغز چلغوزه مغز پسته
هر یک سه توله نرکچور جوتری هر یک شش ماشه زعفران دو ماشه سفوف کرده آمیزند **حلوای ارد** یعنی ماش برای تغلیظ و انجماد منی
صفت آن بگیرند دال ماش مقشر و آنرا در شیر تازه گاو تر سازند چون شیر جذب شود در سایه خشک نمایند و موصلی سفید
و تخم تمر هندی در بهاڑ بهڑ بهونجه بریان کرده مقشر نموده و آرد سنگهاڑه هر چهار برابر سفوف کرده دارند و هر صبح بقدر دو دام گرفته
بدو دام روغن زرد و دو دام شکر سفید بدستور حلوا نموده هر روز تازه خورند تا چند روز **حلوای خسته تمر هندی**
محکم کننده پشت و دافع درد گرده و کمر و مغلظ منی **صفت آن** تخم تمر هندی و صمغ پلاس و نشاسته هر یک یکتوله نبات
سرخ سه توله روغن چهار توله اول نشاسته در روغن انداخته بریان نمایند پس تخم تمر هندی و صمغ را پارچه یک ساییده اندازند
نبات را در آب حل کرده آمیزند تا حلوا شود و بخورند و تا سه روز بلکه پنج روز همچنین بعمل آرند و در مقدار ادویه حسب مزاج کم و زیاده توان
کرد **حلوای صبر** که برای درد مفاصل کهنه مجرب است **صفت آن** مغز صبر تر یک سیر در شیر گاو سه سیر بجوشانند
تا آنکه همه شیر جذب شده ماده گردد پس آرد گندم یا نخود بریان یک پاؤ را به روغن گاو یک سیر بریان کرده مایه صبر و شیر را دران
اندازند و بعده شکر سفید دو سیر را در قدرے آب حلکرده دران انداخته بدستور حلوا سازند و بالای آن قرنفل و اجوائن
و دانه الایچی کلان سوده اضافه کنند و دو توله ازان خورده باشند **حلوای سمن بدن** و مقوی منی **صفت آن**

حریرا تخم بر آورده نیم سیر در شیر گاو یک سیر پخته لبابه و نشاسته و آرد نخود هر یک پاؤ آثار در روغن گاو همه را بریان کنند پس
شکر سفید سه پاؤ در آب حل کرده اندازند هر گاه پخته شود مغز بادام مغز فندق مغز چلغوزه مغز پسته مغز چهار مغز هر واحد یک چھٹانک
کوفته آمیزند **فصل چهارم در حقنه ها** - حقنه که مستعمل است در سرسام حار صفراوی و حمره صفت آن آب کشک شعیر
دو اوقیه لعاب بزرقطونا یک اوقیه روغن بادام شیرین روغن کدوی شیرین از هر یک یک اوقیه همه را یکجا کرده خوب برهم زنند
و بدستور حقنه کنند حقنه لین که در سرسام گرم روز هشتم بکار آید صفت آن جو مقشر نیم کوفته بیست درم بنفشه پنج درم سپستان
سی عدد عناب ده عدد در سه رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید نیم رطل ازان صاف نموده ده درم مغز فلوس حل کرده و صاف نموده
روغن بنفشه یک اوقیه و نمک سوده یک نیم درم اضافه کرده حقنه نمایند و در آنجا که احتمال مسهل و حقنه نبود و در طبیعت قبض باشد سیاف از
تخم خطمی و بوره ارمنی و شکر سرخ ساخته بکار برند حقنه که لیثرغس را کثیر النفع است صفت آن شحم حنظل قرطم نیم کوفته
کتان تخم انجره پوست بیخ کبر فودنج دشتی هر یک کفے در سه رطل آب بپزند چون یک رطل ماند صاف کرده نصف رطل ازین گرفته همراه نیم اوقیه زیت
حقنه کنند حقنه حاده ملوسیخان که در لیثرغس وغیره امراض بلغمی بکار آید صفت آن برگ چقندر برگ کلم برگ کرفس هر یک یکتوله
سبوس گندم یک کف بسفائج بادرنجبویه اسطوخودوس قنطوریون دقیق گاوزبان زوفا خشک تربد سفید اکلیل الملک تخم حنظل
عنب الثعلب پرسیاوشان بیخ کبر بیخ کرفس بیخ بادیان بیخ کاسنی بیخ مهک تخم خربزه حاشا گل خطمی بنفشه تخم خبازی اذخر افسنتین حلبه
کمافیطوس کماذریوس سورنجان شیرین هر یک دو مثقال انجیر زرد عناب ترمس اصفهانی هر یک ده عدد مویز منقی سپستان هر یک چهل عدد سناء
مکی چهار مثقال مجموعه را در یک نیم من تبریزی عرق بادرنجبویه بجوشانند که بنیمه آید مالیده صاف نموده خیارشنبر پانزده مثقال شیرخشت
ترنجبین گلقند عسلی هر یک ده مثقال مالیده آبکامه رقیق و روغن گل و بابونه هر یک ده مثقال روغن بید انجیر و ناردین و بادام تلخ
هر یک چهار مثقال ریوند خطائی یک درم بوره ارمنی و نمک طعام و نمک هندی هر یک یکمثقال سوده سر دارو ساخته بکار برند حقنه
که در سکته بلغمی بکار آید صفت آن بابونه اکلیل الملک حاشا برنجاسف جعده خشک و شبت و قنطوریون هر کدام یک کف
عاقرقرحا قثاء الحمار خربق سفید و سیاه حنظل هر کدام سه درم عرطنیثا سداب خشک هر کدام چهار درم تخم بیدانجیر کوفته پنج درم
نانخواه کرفس هر کدام ده درم همه را در پنج رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده در نیم رطل آن سکبینج جاوشیر مقل از هر کدام نیم درم بوره ارمنی دو درم روغن
ناردین روغن زنبق روغن قسط هر یک یک اوقیه داخل کرده استعمال نمایند حقنه که در خناق بکار آید صفت آن اگر خناق حار بود
از بابونه بنفشه جو مقشر سپستان تخم خطمی خانیدر روغن بنفشه و اگر خناق بلغمی باشد از بابونه اکلیل الملک شبت سبوس گندم انجره بوره
ارمنی روغن کنجد نمک شکر سرخ بطریق معروف بعمل آرند ایضاً که در خناق سوداوی بعمل آید صفت آن سنای مکی پنج درم قنطوریون
دقیق تربد سفید هر کدام دو درم عناب سپستان انجیر زرد هر کدام ده دانه مویز منقی ده درم اکلیل الملک یک کف بادیان مرزنجوش
هر کدام ده درم همه را در سه رطل آب بپزند تا بنصف رسد فلوس خیارشنبر پانزده درم آبکامه ده درم روغن زیت روغن یاسمین هر کدام
ده درم بوره ارمنی نیم درم شحم حنظل سه درم اضافه نموده بکار برند حقنه برای زحیر صادق مجرب انطاکیست صفت آن

گل سرخ گل بنفشه هر واحد هشت درم تخم خبازی تخم خطمی دخار خسک و حلبه هر واحد پنجدرم تخم کاسنی سه درم سه دام عناب سپستان
نعمت تحمیچ کوفته در سه رطل آب بپزند تا یک رطل باند صاف کرده بیست درم خیارشنبر ده درم شکر سفید هفت درم روغن بادام و فلکرده
استعمال نمایند حقنه دیگر از موسی الیه برای زحیر بلغمی صفت آن اذخر سداب قنطوریون هر کدام ده درم اسارون زنجبیل
خطمی حلبه هر کدام هفت درم تخم جزر تخم شلغم انیسون هر کدام پنجدرم تربد سفید چهار درم در سه رطل آب بجوشانند تا ثلث بماند صاف نموده
مغز فلوس خیارشنبر و روغن زیت و عسل هر کدام ده اوقیه اضافه کرده استعمال نمایند حقنه که در سحج و قرحه امعا تسکین وجع و اندمال قروح
در صورت شدت مغص و درد بعمل می آید صفت آن برنج پوست عدس مقشر هر کدام پانزده درم حب الآس پوست انار
ترش هر کدام پنجدرم همه را در سه رطل آب بپزند تا یک رطل آید صاف نموده نگاه دارند و صمغ عربی کافور سوده گل ارمنی گل قبرسی
هر کدام یکدرم سفیداب قلعی دم الاخوین اقاقیا هر کدام پنجدرم زرده تخم مرغ در سرکه خمر جوشانیده دو عدد پیه گرده بگداخته صاف نموده دو درم
همه را کوفته از حریر گذرانیده یازده تخم مرغ و پیه گداخته در اول بیندازند و سحق نمایند تا همه مخلوط شود با آب برنج مذکور اضافه نموده نیم گرم حقنه
کنند و بدین نوع دو بار بعمل آرند که بغایت مفید است حقنه که در قولنج مستعمل است صفت آن قنطوریون باریک دو درم بنفشه
انیسون نیلوفر گاوزبان بادیان پوست بیخ بادیان تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی عنب الثعلب تخم شبت اسطوخودوس بسفایج کفته
بنکوفته پرسیاوشان هر یک سه درم سنا مکی پنجدرم حلبه اکلیل الملک برنجاسف سبوس گندم بابونه هر یک کفی برگ چقندر برگ خطمی یک
یک دسته همه را در پنج رطل آب بجوشانند تا یک رطل و نیم آید صاف کرده نمک طعام دو دانگ غاریقون تربد بال سائیده سه درم مغز خیارشنبر
ترنجبین شیرخشت شکر سرخ آبکامه روغن بنفشه روغن گل بنفشه هر یک دو مثقال در آن حل کنند و سه دفعه حقنه نمایند حقنه برای
غشی و صفراوی مجرب انطاکیست صفت آن تخم خطمی گل سرخ بنفشه هر واحد یک اوقیه تخم شاهتره و کاسنی و خبازی سپستان
و عناب هر واحد نیم اوقیه سبوس گندم رب السوس ثلثه پاک کرده هر واحد ربع اوقیه جوشانیده صاف نموده آب بقله و روغن کنجد
هر واحد سه اوقیه ترنجبین یک نیم اوقیه حقنه نمایند و مکرر بعمل آرند حقنه برای تپ بلغمی از انطاکی صفت آن تخم خطمی سنا مکی
هر واحد یک اوقیه عناب سپستان تربد سفید اذخر هر واحد نیم اوقیه تخم کاسنی رب السوس هر واحد سه درم شحم حنظل بوره ارمنی تخم کرفس
هر واحد یکدرم بلحقندر و بابونه بپزند و نیم گرم بدان حقنه کنند با اندک زیت و الا روغن کنجد و تکرار نمایند اگر قوت متحمل باشد

فصل پنجم در حمولات

حمول که در استسقای طبلی بهر اخراج ریاح بکار آید صفت آن بوره ارمنی سداب
خشک باریک سائیده با شهد سرشته فتیله بآن آلوده در مقعد نهند نوع دیگر که جهت زحیر مجرب است صفت آن زرده تخم
مرغ بر روغن گل آمیخته مرداسنگ مغسول صمغ عربی سفیده ارزیز هر یک قدرے باریک سائیده در آن آمیزند و لته را بدان آلوده بردارند حمول
مسکن وجع بواسیر و درد رحم که از ورم و صلابت آن باشد صفت آن پیه بط بابونه افیون موم سفید هر یک دو درم قیروطی ساخته بصوف
آغشته حمول کنند نوع دیگر مفتح خون بواسیر صفت آن آب پیاز و زهره نرگاو و علی طینتها بهم آمیزند و بصوف آلوده حمول
سازند و پیاز گرم کرده فقط تفتیح مینمایند ایضاً علق بزرگ در روغن زیت بریان کرده در سرکه بسایند که مثل مرهم شود قدرے بریشم مالیده

حمول کنند بواسیر و ابنة الرجال را مفید است **حمول مجرب برائے علت ابنه صفت آن** جدوار قسم اول در سرکه که بسیار ترش نباشد سائیده در لته آلوده حمول نمایند اگر این عمل سه مرتبه نمایند اثر این علت نماند **حمول جهت صلابت رحم صفت آن** تخم خشخاش کنجد مقشر هر واحد دو توله کوفته بشیر گاؤ بیخته برسنگ صلایه کرده زعفران کتیرا هر یک یکماشه صمغ عربی گل خطمی هر یک دو ماشه کوفته بیخته زرده بیضه دو عدد مخلوط کرده روغن گل یا روغن حنا آمیخته در پارچه کتان آغشته بردارند **نوع دیگر** جهت ورم صلابت که با حرارت مزاج بود و اندمال قرحه و جلای چرک کند **صفت آن** آرد جو گل خطمی آرد باقلا تخم کتان اکلیل الملک تخم خبازی حلبه گل بنفشه مرداسنگ هر یک چهار ماشه کافور ماشه دم الاخوین سفیده کاشغری هر واحد چهار ماشه سفیدی بیضه مرغ دو عدد روغن گل دو توله **ایضاً** جهت ورم بارد و قرحه و صلابت رحم **صفت آن** گل خطمی مرزنجوش بزرکتان عنب الثعلب تخم مرو اسبغول اکلیل الملک بابونه گل سرخ مرداسنگ سفیداب کاشغری هر یک چهار ماشه زعفران جندبیدستر هر یک ماشه روغن گل دو توله سفیده بیضه مرغ دو عدد **حمول** که تنقیه رحم از رطوبات کند **صفت آن** صبر برنگ کابلی تخم شبت هر یک یکجزو سنا مکی نمک سنگ زبد البحر هر یک نیم جزو کوفته بیخته بشهد سرشته بر پنبه آلوده بردارند **نوع دیگر** محلل ریاح رحم **صفت آن** بادیان انیسون تخم کرفس برگ سداب صعتر هر یک یکدرم شهد چهار درم شهد را گرم کنند و ادویه کوفته بیخته دران اندازند و مقدار حمصه شافه سازند یا به پنبه که حمول کنند

باب الخاء المعجمة مشتمل بر ۳ فصل

فصل اول در خمیره جات خمیره گاؤزبان عنبری علویخان که در مالیخولیا وغیره بکار آید **صفت آن** برگ گاؤزبان گل گاؤزبان هر یک پنجمثقال در گلاب و عرق بیدمشک و عرق گل مشکی هر یک پنجاه درم شب خیسانند صبح بد مالیده صاف نموده شربت سیب ولایتی و قند قوام ساخته تخم گاؤزبان و بهمن سفید هر یک دو مثقال کوفته بیخته آمیخته عنبر اشهب یک درم در عرق کیوڑه حل کرده آمیزند شربتی از دو درم تا دو مثقال **خمیره گاؤزبان عنبری دیگر** مقوی دماغ و مفرح قلب مدادست او مفید انواع مالیخولیا و اقسام خفقان و همیشه معمول **صفت آن** گاؤزبان سه درم گل گاؤزبان کشنیز خشک ابریشم مقرض بهمن سفید تخم بالنگو صندل سفید تخم فرنجمشک هر یک یکتوله عنبر اشهب نیم درم سوای عنبر در دو آثار آب تر نمایند صبح بجوشانند هر گاه سوم حصه بماند صاف نموده با نبات یک آثار و عسل مصفی پاؤ آثار بقوام آرند و در آخر قوام عنبر داخل نمایند و ورق نقره و طلا شش ماشه اضافه نمایند هر چند که حل خواهند کرد خوب خواهد شد شربتی از یکدرم تا دو درم و سه درم و چون درین ترکیب طباشیر مروارید یاقوت زمرد زهر مهره یشب هر یک یک مثقال اضافه کنند حکم تریاق بهم خواهند رسانید و در اسهال دموی و بواسیری انفع بود **خمیره گاؤزبان عنبری جواهر دار** حکیم علویخان که در مالیخولیای سوداوی و خفقان سوداوی معمول است **صفت آن** گل گاؤزبان برگ گاؤزبان هر یک ده درم گل سرخ صندل سفید هر یک پنجدرم در گلاب و بیدمشک هر یک نیم آثار شب خیسانند

تیم بجوشانند که سوم حصه بماند مالیده صاف نموده با آب مروق کاسنی و آب انار شیرین هریک نیم رطل قند سفید دو رطل قوام سازند
مروارید ناسفته یاقوت رمانی بسد کهربا عنبر اشهب هریک نیم درم ورق طلا ربع درم ورق نقره دو درم حلکرده بدارند شربتی از دو درم تا
ده مثقال بعرق بید شیر **خمیره گاؤزبان حار** که بغایت مقوی دماغ و دل بود و ازاله خفقان و غشی نماید و مجرب است **صفت**
آن کافور دو دانگ مشک نیم درم زعفران یک درم گل سرخ تراشه صندل سنبل الطیب اشنه هریک یکنیم مثقال بادرنجبویه نیم
مثقال گل گاؤزبان پنج مثقال گاؤزبان ده مثقال سوای سه چیز اول همه را در دو رطل آب و گلاب بخیسانند و جوش داده صاف نموده یک
رطل قند قوام نمایند و سه جزو اول سوده داخل کرده حل کنند شربت دو درم تا سه درم با عرق بیدمشک و گلاب **خمیره ابریشم**
تالیف حکیم مسیح الزمان جهت جلال الدین اکبر بادشاه برای ازاله توحش و جمیع امراض سوداوی و تقویت بسیار دل **صفت**
آن کهربای شمعی بسد یشب سفید عنبر عود مصطگی هریک نیم مثقال فرنجمشک ابریشم مقرض مروارید ناسفته هریک یکمثقال گل گاؤزبان دو مثقال
انبهیرا الکو بید و بید (?) ابریشم خام ده توله عسل سی مثقال نبات سفید هفتاد مثقال گلاب دو آثار ابریشم را در گلاب یکشبانه روز تر کرده بجوشانند
بعد گلاب را باقیمانده مالیده صاف نموده یکمثقال گاؤزبان یکمثقال بادرنجبویه علحده در قدری آب جوشانیده صاف کرده با آن جمع نمایند و عسل و
نبات سفید داخل کرده بقوام آرند اول عنبر تراشیده حلکرده خوب لت نمایند که یک ذات شود بعد از آن دواها که کوفته و بیخته باشند بکار برند
نوع دیگر از حکیم اکمل خان منع بخارات نماید و تقویت دل و دماغ و معده کند **صفت آن** طباشیر سفید بهمنین کشنیز خشک پوست بیرون
پسته مروارید ناسفته کهربا شمعی گل نیلوفر گل گاؤزبان ابریشم مقرض هریک دو درم یاقوت چهار دانگ برگ گاؤزبان ده درم عصاره زرشک پنج درم صندل
سفید سه درم کافور دو دانگ شیر آمله پانزده درم ورق نقره سه دانگ زر محلول عنبر اشهب هریک دو دانگ مشک نیم دانگ آب سیب با آب انار
شیرین هریک بیست مثقال گلاب بیدمشک عرق گاؤزبان هریک پنجاه درم قند سفید دو آثار بدستور خمیره مرتب سازند **خمیره ابریشم** مخترع
حکیم مبارک الدین ازاله توحش نماید و تقویت اعضای رئیسه و قوت هاضمه کند **صفت آن** سنگ یشب سبز مروارید هریک سه ماشه
با عرق کیوره سه روز کهرل کنند مصطگی فرنجمشک گل گاؤزبان هریک شش ماشه ابریشم خام دو توله سفوف کرده قند سفید نیم سیر در آب مطبوخ
برگ گاؤزبان و بادرنجبویه یک یک توله قوام کرده آمیزند **خمیره مروارید** علویخان که بغایت مقوی دماغ است **صفت آن**
مروارید ناسفته یکتوله در کیوره دو پاس صلایه کرده طباشیر ابریشم مقرض هریک دو مثقال آمله مربی پنجعدد در قند سفید مقوم آمیزند از دو درم
تا دو مثقال از شربت سیب و عرق کیوره و یا بماء اللحم ساده دهند **خمیره خشخاش زرد** جهت ترطیب و تقویت دماغ و نزله و زکام
معمول و خواب خوش می آرد **صفت آن** زعفران نیم ماشه کوکنار تخم خشخاش مغز بادام مقشر هریک دو نیم دام شاهجهانی گلاب
نیم پاؤ نبات سفید یک نیم پاؤ کوکنار را جوکوب نموده در دو سیر آب تر کنند و بعد یک شبانه روز بجوشانند هرگاه نیم سیر آب بماند صاف
نموده از تخم خشخاش و مغز بادام در قدری آب شیره برآورده با آب کوکنار ضم ساخته نبات و گلاب داخلکرده بقوام آرند و زعفران
قدری گلاب سوده چون قریب الانعقاد شود داخل کرده به تدبیر مخلوط سازند که همه رنگین شود **خمیره اسطوخودوس** مفید فالج
و لقوه و دیگر امراض عصبی از بیاض والد مرحوم منقول **صفت آن** گل اسطوخودوس غیر از چوب آن دو دام تخته مغز چلغوزه

گل گاؤزبان هر یک یکدام پخته ورق نقره ده عدد عنبر اشهب یکدرم عسل سفید سه چند بطریق معمول مرتب سازند خوراک از دو مثقال تا سه مثقال **خمیره خشخاش** که در زکام و نزله حار معمول است **صفت آن** کوکنار کلان با تخم صد عدد نیم کوفته با دو نیم آثار آب باران بپزند و صاف کرده یک نیم آثار قند سفید انداخته بقوام خمیره آورند و چون در قوام رقیق دارند شربت خشخاش دارند و اگر در آخر قوام صمغ عربی رب السوس کتیرا هر یک یکدرم تخم خرفه مقشر کشنیز خشک مقشر مغز تخم تربوز هر یک دو درم باریک سوده ضم سازند در ین صورت خمیره خشخاش مرکب باشد **نوع دیگر** تالیف حکیم علوی خان **صفت آن** تخم خشخاش مغز بادام مغز فندق نشاسته کتیرا هر واحد یک نیم مثقال دانه هیل دو مثقال عود صلیب دو دانگ زعفران یکدانگ نرم صلایه نموده ادویه را کوفته بپخته شربت اسطوخودوس شربت گاؤزبان شربت انار شیرین شربت به شیرین شربت بنفشه هر یک هفت مثقال نبات سفید یازده مثقال مجموع را با عرق بید مشک چهل و پنج مثقال بقوام آورده بسرشند شربتی پنج مثقال و اگر یکدانگ عنبر اشهب داخل نمایند بهتر است **خمیره خشخاش** نافع زکام حار **صفت آن** پوست خشخاش بست و پنج عدد در آب خیسانیده صبح بجوشانند و صاف کرده با یک رطل قند سفید بقوام آرند و در آخر قوام شیره تخم خشخاش شیره مغز تخم کدوی شیرین شیره مغز بادام هر یک یک توله صاف کرده افزایند تا بقوام آید **نوع دیگر** برای زکام و نزله و سرفه و صداع و شقیقه بخاری و منع صعود بخار معده و مراقی و تقویت دماغ و قلب و خوش ذائقه و خوش رنگ **صفت آن** پوست خشخاش ده مثقال جوکوب نموده در آب باران سه رطل بخیسانند و صبح جوش داده مالیده صاف نموده با نبات سفید یک رطل بقوام آورند لعبه مغز تخم کدوی شیرین مغز بادام مقشر کشنیز خشک مقشر مغز تخم تربوز تخم خشخاش سفید هر یک دو توله باریک ساخته طباشیر کتیرا صمغ عربی هر یک نیم توله جدا جدا خوب باریک ساخته دران مخلوط سازند و زعفران هفت ماشه مشک یکماشه بعرق کیوړه و عرق بید مشک و رسنگ سماق حل کرده بیامیزند و ورق نقره دو توله یک یک انداخته به تبر معجون کش درهم نمایند و بقدر یکتوله همراه عرق گاؤزبان یا قهوه گاؤزبان و نبات سفید و دانه الائچی بخورند **خمیره خشخاش** که برای نزله و سرفه و زکام بلغمی مجرب و تقویت معده کند و قبض نسازد **صفت آن** تخم خشخاش پوست خشخاش مغز بادام شیرین هر یک هشت توله قرنفل یکتوله سنبل الطیب دارچینی مصطگی جوزبوا هر یک نیم توله زعفران دو ماشه پوست خشخاش را جوشانیده مالیده آب صاف گرفته و تخم خشخاش و مغز بادام را سائیده با پوست خشخاش شیره برآورده باقی ادویه جوکوب نموده بآب پوست خشخاس جوشانیده صاف سازند و با نبات سفید بقوام آرند و زعفران در آخر بگلاب سوده داخل نمایند بعد طیاری و اگر قبض طبع بسیار بود دو توله بنفشه با ادویه در جوش داخل نمایند و اگر در آخر یک ماشه مشک و یک ماشه عنبر داخل نمایند بهتر باشد **نوع دیگر** معمول در نزله و زکام و مقوی دماغ است **صفت آن** عنبر اشهب سه ماشه صندل سفید دو مثقال عود غرقی مصطگی زعفران هر یک یک توله پوست خشخاش تخم خشخاش هر یک نیم سیر پوست را در یک حصه آب باران و دو حصه گلاب بخیسانند و بعد چهار پاس بدست مالیده بجوشانند تا ثلث آید صاف نموده تخم خشخاش را شیره گرفته با قند بقوام آرند و از آتش فرود آورده عنبر و دیگر ادویه آمیزند و زعفران محلول بگلاب آمیزند و ورق نقره پنجاه عدد و ورق طلا صد عدد نیز آمیزند **خمیره خشخاش** نافع سل و درد سینه که از حرارت بود و مفید سرفه نزلی **صفت آن** پوست

کیوڑہ تا یکہفتہ صلایہ کردہ در مربای سیب و مربای املہ از خستہ پاک کردہ ہر یک پنجتولہ قند سفید دہ تولہ در عرق کیوڑہ قوام ساختہ
عنبر یک درم و نبات سودہ آمیختہ بدارند شربتے از دو درم تا دو مثقال **خمیرہ ابریشم بارد** مقوی دل و معدہ و جگر و مزیل خفقان و
توحش و غشی و منشط و مفرح قوی و حابس اسہال **صفت آن** ابریشم خام صد مثقال در آبیکہ مکرر تاب و نقرہ تاب نمودہ باشند
یک شبانہ روز بخیسانند و عرق گاؤزبان ہشتاد مثقال و قدرے گلاب و بید مشک در آن داخل کردہ بجوشانند پس رب سیب
شیرین و رب بہ شیرین از ہر یک پنجاہ درم قند سفید شصت درم بقوام آورند عنبر اشہب دو درم مشک یکنیم درم در آخر قوام بیامیزند پس طباشیر
سودہ مروارید ناسفتہ ہر یک سہ مثقال کہربای بسد گل سرخ صندل سفید ہر یک دو مثقال باریک سودہ دران حل کنند و خوب
برہم زنند **خمیرہ ابریشم** کہ در تقویت قلب و تفریح بعدیل است نسخہ این ہمانست کہ در شربت ابریشم مسطور گردد **خمیرہ ابریشم** از
اختراع علوی خان مقوی قلب حار و دافع وسواس و خفقان احتراقی و مفرح و منشط و مقوی جمیع اعضای رئیسہ و کلیہ و معدہ و مزیل
گرمی گردہ و ذیابطیس مجرب **صفت آن** ابریشم خام پنجاہ مثقال در آب باران طلا تاب دو من عرق بید مشک گلاب از ہر
یک من تبریزی عرق گاؤزبان عرق نیلوفر از ہر یک نیم من تبریزی عرق ہیل عرق صندل از ہر یک پنجاہ مثقال دو شبانہ روز بخیسانند
روز دیگر صبح بجوشانند آنقدر کہ وزن آب رفتہ وزن عرق بماند بمالند و بپالایند و نبات سفید نیم من تبریزی عسل مصفی پنجاہ مثقال شربت
فواکہ شیرین شربت سیب شیرین شربت ریباس شربت امرود شربت انار شیرین شربت بہ شیرین شربت اترج از ہر یک پنجمثقال
داخل کردہ بجوشانند و کف آنرا بگیرند و بقوام آوردہ پس بگیرند مروارید ناسفتہ یاقوت رمانی یشب سبز فادزہر معدنی مرجان قرمزی
کہربای شمعی از ہر یک دو مثقال و نیم لعل بدخشی زمرد اعلے از ہر یک یک مثقال و یکدانگ و نیم احجار را با گلاب بر سنگ سماق صلایہ کردہ
غسل دادہ خشک نمودہ وزن نمایند و ورق طلا محلول ورق نقرہ محلول از ہر یک دو مثقال و نیم ہر دو را بعسل مصفی حل سازند ابریشم
مقرض گل گاؤزبان کشنیز خشک مقشر صندل سفید غنچہ گل سرخ بہمن سرخ بہمن سفید طباشیر [illegible] از ہر یک پنجمثقال تخم خرفہ
دہ مثقال مغز تخم کدو مغز تخم ہندوانہ از ہر یک ہفت مثقال و نیم عود قماری دو مثقال زعفران یک مثقال بدستور خمیرہ مرتب نمایند
و در نصف آن یکمثقال کافور قیصوری سائیدہ داخل نمایند و نصف دیگر بغیر کافور نگاہدارند شربتے از دو درم تا دو مثقال **خمیرہ گاؤزبان**
مقوی اعضاے رئیسہ و مستعمل بعد رفع تپ برای دفع ضعف و نقاہت **صفت آن** مروارید چہار ماشہ در عرق کیوڑہ نیم پاؤ صلایہ کردہ
طباشیر گاؤزبان گل گاؤزبان ہر یک چہار ماشہ اصل السوس مقشر تخم خرفہ ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ نبات چہار تولہ در عرق گاؤزبان
پاؤ سیر بقوام آوردہ آمیزند خوراک سہ ماشہ در آخر روز بعرق گاؤزبان و عرق عنب الثعلب ہر یک چھٹانک نیمگرم **خمیرہ مروارید** نافع
خفقان حار **صفت آن** زہر مہرہ خطائی مروارید ناسفتہ کہربای شمعی یشب سبز طباشیر کبود ہر یک ششماشہ در یک پاؤ کیوڑہ
کھرل کنند و گل گاؤزبان صندل سفید گل سیوتی برگ گاؤزبان وزن ہمہ ادویہ بوزن بالا بکوبند و قند پانزدہ مثقال بقوام آرند و آمیزند
پس ورق نقرہ چہار ماشہ حل کنند **خمیرہ مروارید سادہ** برائے تقویت اعضاے رئیس شریف نافع **صفت آن** مروارید
ناسفتہ یکتولہ در عرق کیوڑہ صلایہ کردہ در شربت سیب و نیلوفر ہر یک سہ تولہ مربای آملہ ہفت عدد نبات سہ تولہ بسازند شربتی نہ ماشہ.

بماء اللحم ساده **خمیره مروارید مرکب** از علوی خان **صفت آن** مروارید ناسفته یک توله در عرق کیوڑه حلایه کرده بهمنین
کشنیز گل کاسنی فرنجمشک گاؤزبان تخم بادرنجبویه تخم کاسنی هر یک دو مثقال ابریشم مقرض سه مثقال عنبر اشهب هر یک یکنیم ماشه بشربت
سیب و آمله نبات قوام ساخته شربتے دو درم تا دو مثقال در امراض جگر نیز مستعمل **خمیره مروارید** که در تقویت اعضاے رئیسه سریع
الاثر است **صفت آن** مروارید ناسفته یشب سبز هر یک نه ماشه زهر مهره خطائی چار ماشه قند سفید پاؤ آثار شربت سیب شیرین
نیم پاؤ عرق بیدمشک نیم نیم پاؤ عرق صندل عرق گاؤزبان پاؤ پاؤ آثار ورق طلا سه ماشه ورق نقره یک توله بدستور مقرر تیار
سازند **خمیره مروارید** بجهت تقویت دل از مجربات والد مرحوم **صفت آن** مروارید ناسفته یک توله صندل سفید بگلاب سوده
چار توله زهر مهره سوده شش ماشه ورق نقره یک توله ورق طلا سه ماشه نبات سفید سه وزن ادویه عنبر اشهب دو دانگ مشک خالص دو
دانگ خوراک از پنج ماشه تا هفت ماشه **ایضاً** مقوی قلب دافع خفقان از معمولی ع **صفت آن** مروارید چهار درم صندل بگلاب
سوده مغز تخم کدوے شیرین طباشیر بهمنین ابریشم مقرض هر یک دو درم مروارید را در گلاب حل کنند و ادویه دیگر کوفته بیخته مغز کدو
سائیده سه چند قند در گلاب بقوام آرند **ایضاً** صفته مروارید زهر مهره خطائی یشب سبز هر یک یکتوله ابریشم مقرض طباشیر گاؤزبان
گل گاؤزبان کشنیز مقشر هر یک دو درم زرشک سه درم ورق نقره یکدرم شربت انار شیرین چهار توله قند دو چند گلاب پاؤ آثار **نوع دیگر**
تالیف حکیم علوی خان **صفت آن** طباشیر مروارید ناسفته صندل سفید ابریشم مقرض بهمن سفید هر یک پنجمثقال عنبر اشهب ورق
طلا ورق نقره هر یک یکمثقال و یک نیم دانگ مشک تبتی نیم مثقال یا سه قیراط شکر سفید گلاب عرق بیدمشک هر یک دو صد مثقال عسل
مصفی بست و پنجمثقال بدستور مرتب سازند شربتے از یک مثقال تا دو درم **نوع دیگر** به نسخه معمول **صفت آن** کوبیده ابریشم
براده صندل سفید هر یک دو توله شب در عرق گاؤزبان یک رطل تر کرده صبح جوشانیده صاف نموده با قند سفید دو رطل عسل خالص یک
رطل بقوام آرند و مروارید ناسفته یک توله یشب سبز یاقوت بسد هر یک دو توله مشک دو ماشه سوده ورق طلا ورق نقره هر یک
شش ماشه خوب حل کنند **خمیره مروارید** معمول حکیم شریف خان صاحب مقوی قلب **صفت آن** ابریشم گل گاؤزبان هر یک سه
ماشه عرق گاؤزبان پاؤ آثار مروارید یاقوت هر یک شش ماشه مصطگی کهربا هر یک چهار ماشه عود مرجان صندل سفید هر یک سه ماشه زهر مهره
شش ماشه بگلاب سوده گلاب عرق بیدمشک نبات سفید هر یک یکپاؤ شربت سیب شیرین هر یک هشت توله ورق نقره یک توله
بطریق مشهور طیار نمایند **نوع دیگر** که بغایت مقوی دل و دماغ است **صفت آن** مروارید ناسفته یک توله یشب سوده
کهربای شمعی صندل سفید سوده طباشیر سفید از هر واحد شش ماشه نبات سفید سه پاؤ آثار عسل کشمیری مصفی پنجتوله در گلاب بیدمشک
قوام نموده ادویه کوفته بیخته با آن بسرشند **نوع دیگر** تالیف والد حکیم علوی خان **صفت آن** مروارید ناسفته یک توله طباشیر
هفت ماشه مغز تخم خیارین مغز تخم کدو مغز تخم تربز هر یک یکتوله شربت سیب و انار شیرین هر یک هفت توله نبات پنجتوله بدستور
مرتب سازند شربتے دو مثقال **خمیره گاؤزبان** تالیف حکیم علوی خان نافع خفقان و مزیل توحش گویند که شخصے را بسبب سوداے
بلغمی خفقان بود و مثل بخار تپ گلو و کف دست و پا و پیشانی گرم میماند از خوردن این خمیره تمام عوارض دور شد **صفت آن**

گل گاؤزبان برگ گاؤزبان تخم بادرنجبویه تخم بالنگو هریک چهار توله صندل سفید سه توله مشک خالص عنبر اشهب ورق نقره هریک سه ماشه
قند سفید یک سیر بدستور طیار سازند شربت پنجماشه **ایضاً** بمنافع مذکوره از مفتاح **صفت آن** گل گاؤزبان شصت مثقال
صندل مسحوق بگلاب پانزده مثقال ورق بادرنجبویه پنجمثقال قند سفید شکر طبرزد هریک یکرطل مشک بگلاب سوده چهار مثقال ورق طلا
ورق نقره مروارید سائیده هریک شش مثقال بدستور طیار سازند **خمیره طلا** از تالیف حکیم علویخان که در امراض بارده قلب مستعمل است
صفت آن ورق طلا محلول پنجدرم مروارید ناسفته دو نیمدرم عنبر اشهب سه درم یاقوت رمانی لعل بدخشی زمرد سبز هر واحد یکدرم
رب سیب و به وامرود و زرشک وانارین و نبات هریک ده توله عسل بست توله مرتب سازند شربتی از یکدرم تا دو درم همراه ماءاللحم
خمیره زمرد تالیف حکیم شریفخان نافع امراض بارده رطب قلب و مقوی آن **صفت آن** زمرد یکتوله لاجورد مغسول
بهمن سفید ابریشم مقرض گاؤزبان هریک یکدرم ورق طلا و نقره هریک یکنیم درم عنبر اشهب یکنیم مثقال آب انار شیرین گلاب مشک بید
هریک یک اوقیه نبات یکنیم اوقیه شهد خالص هفت توله شربت سیب هشت توله بدستور مقرر مرتب سازند شربتی دو مثقال **خمیره
یاقوت** تالیف علویخان که در تقویت قلب مجرب النفع است **صفت آن** یاقوت رمانی پنج یا ده مثقال بگلاب و کیوڑه و
بید ساده دوازده پاس کهرل کنند و آب سیب و به شیرین وامرود و گلاب و عرق بید مشک هر واحد یکصد مثقال عرق صندل گاؤزبان
هریک پنجاه مثقال قند سفید دو من طبی شربت سیب پانزده مثقال قوام کرده عنبر اشهب یکمثقال به کیوڑه گداخته فادزهر حیوانی
لاجورد مغسول هریک دو مثقال مع یاقوت مسحوق آمیخته بعد چهار روز یکمثقال بخورند **خمیره زهر مهره** قائم مقام خمیره مروارید
است و در تقویت دل بیعدیل **صفت آن** زهر مهره سوده گاؤزبان گل سرخ طباشیر هریک یکدرم ورق نقره عطر صندل هریک
نیمدرم شربت انار شیرین سه چند اول ورق نقره در شربت حل کنند بعده ادویه مسحوقه و عطر آمیزند و نگهدارند دو مثقال تناول کنند
خمیره آمله مقوی معده و هاضم و مفید ذرب و بواسیر **صفت آن** آمله ده درم مصطگی رومی الائچی مع پوست دارچینی طباشیر
زرشک هریک دو درم نبات پاؤ آثار آمله را در نیم پاؤ شیر ماده گاؤ شبانه روز خیسانیده صاف نموده آب بجوشانند و شیره آمله بگیرند
دران نبات را بقوام آورده از آتش فرود آرند و ادویه را کوفته بیخته بسرشند خوراک یکتوله **خمیره عود ترش** مقوی هاضمه
معده و اعضای رئیسه و دافع غثیان و مانع بخارات محترقه و مشهی است **صفت آن** عود قماری پنجماشه صندل سفید سه ماشه
گل سرخ مصطگی بادرنجبویه هریک دو ماشه سنبل الطیب اسارون بسباسه ساذج هندی هریک یکماشه مشک خالص عنبر اشهب ورق
طلا هریک نیم ماشه شربت سیب شیرین شربت سیب ترش شربت انار شیرین شربت انار ترش هریک شش توله و اگر مزاج
صفراوی باشد شش توله آب لیموی کاغذی داخل سازند **خمیره مروارید** مقوی دماغ و قلب و رافع خفقان و برای قروح
کلیه و مثانه بسیار مفید و مخرج سنگ و ریگ گرده و مثانه است **صفت آن** مروارید ناسفته طباشیر سفید از هر واحد دو توله
حجر الیهود و سنگ سرماهی هریک شش ماشه عنبر اشهب یک توله صمغ عربی سه ماشه گلاب و بید مشک هریک یک آثار قند سفید یکم
آثار عسل مصفی نیم آثار بطریق خمیره سازند و هرگاه علل کلیه و مثانه نباشد حجر الیهود و سنگ سرماهی و صمغ عربی موقوف نمایند

فصل دوم در خبزها - **خبز** که جهت برسام بعد فصد و تنقیه معمول از حکیم علویخان صاحب **صفت آن** آرد جو باقلا سبوس گندم هر واحد دو کف به شیر گاؤ و لعاب بهدانه و لعاب گل خطمی سفید و آب عنب الثعلب سبز و آب پوست خشخاش و آب بابونه و روغن گل و روغن کدو خمیر کرده نان بحجم دو انگشت ساخته بر تابه نهاده نیم پخته گرم گرم بر موضع درد تکمید نمایند پس بندند **خبز** نافع درد معده و قولنج ریحی **صفت آن** مغز تخم بید انجیر نمک سنگ میده چوب هر یک یکتوله انگوزه نیم توله آرد گندم نیم پاؤ و ادویه سائیده با آرد آمیخته خمیر کرده نان از یک طرف بپزند و از طرف خام بر موضع درد ببندند **نوع دیگر** که سول شکم را دور سازد **صفت آن** آرد ماش یک آثار پین پهل یک پاؤ نمک طعام و انگوزه ملکه نایت ام از جمله با آب خمیر کرده دو نان سازند و یکے را از یکطرف بر تابه بپزند چون پخته شود فرود آرند و از جانب خام بروغن شبت چرب ساخته بر شکم بندند چون سرد شود جدا کرده نان دوم پخته بر بندند و همچنان چند بار عمل کنند که درد دفع شود **خبز** که جهت اسهال مفید **صفت آن** کوکنار یک عدد بگیرند و کلاه آنرا دور کرده لبشگافند و با یک توله بادیان در ظرف بریان کنند و سرد در آبسایند بعده در آب حل کنند و ساعتے بگذارند که دُرد آن فرو نشیند و همان آب نیم آرد خشکار را خمیره کنند و خمیر را در پارچه لک یعنی سفت بسته در ظرف پر آب بیاویزند بنحویکه خمیر در میان آب باشد و به ته ننشیند بعده بر آورده بر تابه نان تنک بپزند و تنها یا بنان خورشی مناسب بخورند **خبز** که وجع معده و قولنج ریحی را مجرب است **صفت آن** گهٹر بچ باؤ بڑنگ سونٹھ سولف تخم شبت هینگ نمک سبنده کوفته بیخته با آرد ماش که در آب برگ ترب یا شبت خمیر کرده آمیخته نان بقدر حجم دو انگشت بپزند از یکطرف پس طرف خام را بروغن شبت چرب ساخته گرم گرم بر شکم بندند **نوع دیگر** مفید قولنج ریحی **صفت آن** وج بادیان برنگ کابلی اجمود تخم کشبت نانخواه زیره زنجبیل نمک سانک هر یک دو درم انگوزه نیم درم سائیده در پاؤ آثار آرد ماش آمیخته نان بحجم دو انگشت بپزند و از طرف خام بروغن بید انجیر چرب کرده بر موضع درد ببندند

فصل سوم در خاگینها - **خاگینه** مقوی باه **صفت آن** زردی بیضه سه عدد آب پیاز برابر زردی بیضه ادرک نصف وزن آب پیاز سائیده باهم لت کنند و نیمبرشت سازند ثعلب مصری یکدرم دارچینی قرنفل دانه هیل هر یک نیم درم سائیده داخل کرده باقدرے نمک خورند هر صبح چندروز **ایضاً** که در تقویت باه مجرب و مستعمل نواب میرخان مرحوم **صفت آن** زردی بیضه مرغ چهار عدد شهد خالص مساوی هر دو باهم لت کرده بر آتش زکال نرم گذارند چون پخته شود فرود آورده موحبرس چهار ماشه قضیب گاؤ خشک سوہان کرده دو ماشه زعفران چهار سرخ مشک خالص سه سرخ سوده آمیزند و بخورند و تا سه هفته بکار برند که نهایت مبهی است **نوع دیگر** نهایت مقوی باه **صفت آن** خراطین پاک کرده خشک یکتوله دارچینی ششماشه دانه هیل سه ماشه ثعلب مصری نبات سفید هر واحد یک توله باریک سائیده نگهدارند و یک ماشه ازین در زرده تخم مرغ انداخته بر اخگر نهند چون اندک بستگی گراید سرد کرده خورند و هر روز یک بیضه افزایند تا بهفت بیضه رسد باز یک یک کم کنند که بیک بیضه رسد درین اثنا از ترشی پرهیزند **نوع دیگر** که مسمے بخاگینه سلیمانی است **صفت آن** بیضه مرغ چهار عدد و مغز حلوان یک عدد در آب گوشت پاچه مهرا پخته آب پیاز آب ادرک آب پودینه هر یک پنجتوله حل کرده روغن ماده گاؤ داخل نموده بطور خاگینه بپزند و وقت فرود آوردن

دارچینی فلفل سفید اجوائن تر قرنفل هر یک یکماشه داخل کنند و بقدر هاضمه بخورند در مداومت چند روز فائده سید هد و در تقویت باه اثر عظیم دارد **فصل چهارم** در خضاب **خضاب** مسود شعر **صفت آن** وسمه چهار توله حنای خشک هشت ماشه هر دو دارا به آبیکه در آن آمله تر کرده باشند خمیر کنند و دو گهڑی در آفتاب نهند پس خضاب نمایند و برگ پان یا برگ بیدانجیر بندند بعد چهار گهڑی بشویند **ایضاً** که در دو گهڑی اثر مے کند **صفت آن** مازو چهار حصه سنگ راسخ دو حصه نوشادر یک حصه یک حصه بیانی نیم حصه مازو را در خاکستر گرم بریان کنند پس همه ادویه را باریک سائیده در ظرف آهنی نهند و آب آمله آمیخته بدستهٔ آهنی خوب صلاّیه کنند اول موی را به آب آمله بشویند بعده خضاب کنند و بعد از دو گهڑی به آب آمله بشویند **نوع دیگر** مجرب از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** مرداسنگ ششماشه چونه پان چهار ماشه گل ملتانی ششماشه اول مرداسنگ را صلایه کرده بعده چونه انداخته خوب حل کنند پس گل ملتانی آمیخته حل نموده بر موے طلا نمایند بالایش برگ بیدانجیر به بندند و بعد پنج شش گهڑی رنگ مو سیاه میگردد **ایضاً** ورق نقره را در تیزآب فاروقی چندان حل کنند که ورق حل شوند پس باشانه اسرب بعد تصفیه مو بکشند و طریق کشیدن تیزاب مذکور اینست که شوره هژده ماشه زاک ششماشه کیس دوازده ماشه همه نیکو فته در قرع انبیق بآتش ملائم بچکانند و باید که دهن قرع گل حکمت کنند و هر گاه بخار سرخ بر آید آتش موقوف کنند **نوع دیگر** معمول مولوی غلام رسول **صفت آن** نیله تهوتهه دشوره هر یک یک چهٹانک پهٹکری آب چاه هر یک یک نیم توله از جمله تیزاب کشند پس در یکتوله تیزاب مذکور براده نقره یک ماشه گلاب دو ماشه انداخته دوازده روز بدارند بعده حل کرده از شانه در مو کشند **ایضاً** روغن خضاب **صفت آن** آب پهلی خام ببول چهار توله براده فولاد یک توله کیس ششماشه کاٹهی کهار دو ماشه روغن کنجد نیم پاؤ همه ادویه را در روغن دو گهڑی کهرل کرده در آوند آهنی بند نموده زیر زمین دفن کنند و بعد چهل روز بر آورده روغن بکار برند

باب الدال المهملة مشتمل بر ۳ فصل

فصل اول در ادویات که بلفظ مطلق دوا مشهور اند **دوائی** که در صداع حار ساذج و دموی و صفراوی و شقیقه حار و سهر و سرسام گرم و ماشری و عصابه و حس معمول است **صفت آن** لعاب بهدانه سه ماشه شیره تخم کاهو مقشر شیره مغز تخم تربوز هر یک هفت ماشه در آب بر آورده شربت نیلوفر دو توله یا نبات دو توله داخل کرده تناول نمایند و شیر بز یا شیر دختر و یا مغز تخم تربوز و مغز تخم کدو در آب سائیده قدرے روغن گل انداخته در گوش و بینی چکانند و کشنیز سبز یا عطر خس یا عطر گل لحظه بلحظه ببویند و لخلخه بارد عمل آرند و صندل سفید به آب کشنیز سبز یا آب کوکنار حل کرده بر پیشانی ضماد کنند و همچنین ضماد قرص مثلث با آبهای مذکوره سوده نیز مجرب است و پارچه در گلاب دو توله و سرکه یک توله و روغن گل دو توله تر کرده بر یافوخ گذارند و شاخها در ساقها و کف پاها بکشند بعد از آن پاشویه نمایند غذا از بقولات بارده مثل پالک و خرفه و توری و کدو یا برنج کنند و کهچڑی و آش جو و دال مونگ با خشکه نیز مناسب است و اگر امراض مذکوره دموی باشند فصد سر ارو مقدم دارند و در صفراوی بعد ازین تدابیر منضج بارد و مسهل بارد بعمل آرند **ایضاً** برای صداع دموی از انطاکی **صفت آن** اگر علامت دلالت کند

عجیب

کالی

چراکه مادهٔ موذیت تسقیه تنقیه مشتد تا ماده متعفن بسوی دماغ از عضو دیگر برو نسبه مشترک نمایند وکاهی بسبب
رسیدن بخار فساد که از ماده غلیظ تنقیه غالب بدانی مناسب آن کنند وامجربات خاص بسهل را که استخراج آن کرده ام در این دوا است
نسخهٔ آن مطبوخات مذکور گردد وغذا که باید اسفاناخ با مزوره او بنجا رسانند وگلاب در روغن و سرکه وآب ورد و کدو و صندل کنند
و فرفیون و افیون مطول برو جمع با مفرد بسبب طلا سازند و روغن مجرب بسائر انواع صداع در روغنها خواهد آمد و از مشتولات طلا که بجهت نیز آمده
زعفران است وکذا آب بید و روغن بنفشه طلا و سعوطا دوائی صداع بارد و دیگر امراض بارد دماغی چون صرع و دوار و سدر
و کابوس و لیثرغس و سبات و جمود و نسیان صفت آن ادویه منضج گرم بدهند و اگر حاجت تنقیه شود مسهل گرم و حب ایارج خورانند
بعده معجون و بید انجیر بدهند و ترس شاش در آب حنا سوده طلا کردن در صداع بارد نیز معمول است و حبوب قوقایا در صداع بلغمی
بعد انضج دون منقیات بلغم نمایند مثل ایارج و ماء العسل و نمک کشیز بخوردن گلقند غسل کنند و این حبوب مجرب من است برای انواع صداع بارد
نسخهٔ آن در معاجین مسطور گردد و انزروت غذا نافع صداع بارد و روغن بابونه و غالیه و بادام تلخ مجموع با مفرد و سعوط بمر محلول در آب مشمش
یا شراب و همچنین جند بیدستر و زعفران سوده مشهور است و طلائیکه صداع بارد را نافع در ذیل اطلیه خواهد آمد و چسپانیدن سپید دبیثه بکنند
نافع و مسکن و با آنچه مرتفیق درمدت علاج از استعمال مفسدات دماغ با نمامیت و غیر آن مثل خرما و حلبه و عدس و منجزات مثل گندنا و سیر
خودل باز ماند ایضا سلطان محمد مراد در مجربات خود نوشته که خوردن بابونه و طلا آن بر پیشانی مجرب است و چکانیدن روغن آن در گوش
و بینی و کلسا بیه بخار آن نیز انفع است و طلائیکه در آن موی سوخته داخل است در اطلیه خواهد آمد نیز نافع وکذالک هرگاه مغز تخم مشمش تلخ
سائیده بر سر ضماد کنند یا بروغن او طلا نمایند و یا نشوق کنند و ایضا برادهٔ چوب شمشاد هرگاه با حنا آمیخته ضماد کنند و طلائیکه در آن پوست بیخ بید انجیر
است در اطلیه خواهد آمد نیز نافع وکذا تعلیق جلد سر هدهد یا مارمهره دیا نورة العجل مفید و اگر صمغ عربی دو جزو زعفران افیون مرکی دم الاخوین از هر
یک جزو باریک سوده بسفیدی بیضه آمیخته بر کاغذی که از سوزن سوراخ کرده باشند طلا کرده بر شقیقه چسپانیدن نافع بود دوائی صداع
و غیره امراض سوداوی دماغی صفت آن بعد نضج ماده بمنضج سودا تنقیه آن بمسهل سودا و حب افتیمون کنند بدستوریکه بر ایارج لوغاذیا
سوداوی مذکور گردد بعد تنقیه بهر تبدیل مزاج هر چه قلیل الحرارت بود و میل ببرودت داشته باشد بکار برند و ضماد و نطول با این قسم بعمل آرند
و روغنهای مرطب بر سر مالند و اغذیه لطیفه چون گوشت حلوان و چوزه مرغ و بیضه نیم برشت غذا سازند دوائی که صداع ضعف دماغی را
نافع صفت آن تقویت دماغ با طریفلات و خمیره جات نمایند و روغن گل بر سر مالند و سیب و عنبر و گلاب ببویند و اغذیه لطیفه
عطریه بخورند و مغز گوسفند با روغن بادام بریان نموده خوردن و روغن آن بر سر مالیدن و حریره نانوشیدن نافع و خوردن مغز هسته امرود یا
مغز بادام آن نبات شب وقت خواب سخت سود مند است ایضا که در صداع بارد مزمن و شقیقه معمول صفت آن بندق هندی
یعنی ریٹھه در آب سائیده دو سه قطره سعوطا نمایند ایضا در بیضه و حقوده بارد بندق هندی با قدری زعفران در بینی اندازند و حجر ارمنی و حجر
قبطی در شیشه جان هر یک سه ماشه سائیده بروغن زنبق و نرگس آمیخته بر سر مالند و از برگ حنا و شبت سبز بهر ته نموده بر سر بندند دوائی
صداع ضربی و سقطی صفت آن بعد فصد سر و تنقیه صفرا کنند بمسهل بارد و سرکه و گلاب و روغن گل بر سر مالند و ضماد و طلا نافع

این صداع بعمل آمده **دوائی** که برای تنقیه نافع **صفت آن** بعد دریافت سبب بدستوریکه در اقسام صداع ذکر یافته تعدیل
و تنقیه حسب خلط غالب توجه لیکن در قسم حار فصد سرارو ضرور بود و فصد رگ پیشانی و رگ بینی نیز مفید بود **دوائی** که برای شقیقه حار
نافع از انطاکی **صفت آن** بعد تنقیه لزوم شرب شربت ورد و آب آلو بخارا و تمر هندی یا معجون بنفشه با این هر دو کنند و آب کشنیز
و سرکه و روغن گل و افیون طلا نمایند و از همین اجزا سعوط کنند و از خواص است تعلیق سداب و شرط موضع درد و طلا بخون آن **ایضاً** منه
جهت شقیقه بارد **صفت آن** تنقیه خلط غالب کنند و درینجا فصد و تبر شریان و داغ آن افزوده میشود و اگر ماده کهنه شود و در شقیقه
بارد کثرت لطوخ بشیر صبر کنند و سعوط بکبابه و آب مرزنجوش و خوردن یکے از ایارجات نمایند و این معجون برای شقیقه بارد مجربست آن در
سابعین خواهد آمد **دوائی** که باکثر اقسام شقیقه از مجربات استاد مرحوم است **صفت آن** دار فلفل یک عدد ربع آن نمک طبرزد
با آب سائیده پنبه بدان آلوده در منخر جانب وجع سعوط نمایند زمانی سوزش بهم میرسد لیکن درد بهمان زمان زائل میکند و اگر خواهند
همچنان خشک سکوفته در پارچه بسته بویند **ایضاً** برای شقیقه **صفت آن** گل یاسمین بروغن گل سوده در بینی چکانیدن مجربست
دوائی سرسام حار معمول **صفت آن** آرد ونگ پاؤ آثار در شیر گاؤ یا ؤ آثار سرشته نان از یک طرف پخته سر را بروغن گل
چرب کرده از طرف خام نیم گرم بر سر بندند و یکپاس دارند و باز تجدید کنند **ایضاً** در سرسام بارد مستعمل **صفت آن** مرغ زنده را شکم
بر سر مریض بشگافند که خون بر سر مریض افتد گرم گرم بر سر مریض بندند و قتیکه سرد شود دور کنند و همین حکم کبوتر بچه است اگر مانعی نبود
فصد قیفال نمایند و منضج گرم داده مسهل حار تنقیه کنند و ضماد و طلا و سعوط و پاشویه وغیره بکار برند **دوائی** برای عطاش که با سهال با مشقت
معمول است **صفت آن** مروارید طباشیر زهرمهره زرورد سائیده از هر یک دو سرخ در شیره خرفه سیاه بریان شیره تخم کاهو عرق
بارتنگ عرق کیوڑه گلاب رب به شربت انار داخل کرده بارتنگ بریان پاشیده بنوشانند و بلیله درست در آب جوشانیده صلایه کرده و
بر تارک سر ضماد کرده پارچه بر آن بندند و مکرر بعمل آرند و همچنین ضماد آمله به آب سائیده و یا آب کدو و روغن گل و زرده تخم مرغ بر تارک سر
بگذارند و نشاسته با اندک سرکه و عنب الثعلب و روغن گل نافع و حنا بر کف دست و پا بستن و دست و پای را در آب سرد داشتن
مفید و برگ نو برآمده بکائن و برگ حنا هر دو سائیده قرص بسته بر یافوخ گذارند و مادر طفل را لعاب بهدانه با نبات بدهند و غذای مادر شش
برنج با دوغ کنند **دوائی** باد شنام **صفت آن** بعد فصد باسلیق و رگ بینی و ارسال علق بر مقام حمرت اول بصابون و طین
طلا نمایند و بگذارند تا خشک شود پس بآب گرم بشویند و بمرات اعاده دوا نمایند و ایضاً معالجه بعلاج ابتدائی جذام کنند و تبرید مع تقویت
نمایند و بقول گیلانی در آن استعمال مفرح بارد و یاقوتی نفع بلیغ دارد **دوائی** که در ماشرا معمول است **صفت آن** علاجش مثل
علاج صداع دموی نمایند و اگر مانعی نبود در فصد چندان خون بگیرند که بغشی انجامد و بعد از فصد آب انار با تخم خرفه و طباشیر دادن نیز مفید بود
در روز دوم اگر مرض دراز دیا باشد فصد قیفال از جانب چپ کنند و بعد احتمال قوت خون کثیر برآرند و ماء الشعیر با آب انار شیرین و ترش دادن
هم نافع و طلای که در اطلیه خواهد آمد بر سر درد طلا نمایند و تلیین طبیعت بنقوع فواکه و ترنجبین کنند و وقت استعمال ملینات بر حلق و سینه
ضماد ادویه سرد قابض که در ضمادات خواهد آمد بعمل آرند تا ماده درینجا نریزد و بعد از تنقیه تمام گلاب و سکنجبین ساده هر کدام ده درم

بایک مثقال قرص طباشیر ملین بدہند واگر تابست درم آب انار ترش یا آب تربوز با شیرہ خرفہ بدہند مناسب است واغذیہ سرچہ
مبرد و مغلظ بود چون عدس مطبوخ با آب کشنیز خشک و آش جو با عناب و کدو و بالنگ و آب انار موافق است و چہار نسخہ مفید اشر ادر
ادویہ اورام و ثبور مسطور گردد **ایضاً** کہ با شراب و شربت حار نفع بسیار میکند **صفت آن** کافور قیصوری نیم دانگ طباشیر سفید
مغز تخم ہندوانہ مغز تخم کدو و گل ارمنی صندل سفید کشنیز خشک ہر یک یکماشہ حب ساختہ فرو برند و لعاب اسبغول شیرہ تخم کاہوی
مقشر شیرہ تخم خیارین شیرہ جو مقشر ہر یک دو مثقال در آب برآوردہ سکنجبین سادہ پنج مثقال داخل کردہ بنوشند **دوائی** کہ برای
سدر و دوار دماغی و بلغمی نافع **صفت آن** انطاکی در تذکرہ خود نوشتہ کہ خوردن ایارج لوغاذیا یا ایارج روفس یا ایارج ارکیغانیس
چند روز متواترہ بماء العسل و نہادن روغن مرزنجوش یا روغن بابونہ در دوار بلغمی نافع و مجرب است و در نزہت گفتہ کہ با ایارج کبار
یا معجون مشک یا قرص لک بماء العسل یا صبر بآب مویز علاج کنند و بعد ازان بعصارہ قثاء الحمار و زعفران در آب خالص حل کردہ سعوط
نمایند و ازان طلا نیز کنند **دوائی** کہ دوار و سدر و کابوس را مفید **صفت آن** اسطوخودوس کشنیز خشک ہر یک یکماشہ سود
دار الفلفل کشنیزی یک تولہ آمیختہ بدہند **ایضاً** شیرہ مغز بادام پنجعدد شیرہ خشخاش شیرہ کشنیز ہر یک نہ ماشہ نبات سفید سہ تولہ
داخل کردہ تخم فرنجمشک ہفت ماشہ پاشیدہ بنوشند و در ناقہین خوردن آملہ مربای و سیب مربہ بطباشیر و ورق طلا از مجربات و با ملیا مربا
بگلاب شستہ بورق نقرہ پیچیدہ بخورند بالایش لعاب بہدانہ بعرق بگوہ و نیلوفر برآوردہ شربت گاؤزبان و بنفشہ آمیختہ بنوشند **دوائی** جہت
دوار کہ از شرکت معدہ باشد معمول استاد مرحوم **صفت آن** جوارش انارین بخورند بالایش شیرہ دانہ ہیل و کاسنی و کشنیز خشک
بعرق عنب الثعلب برآوردہ شربت بنفشہ حل کردہ بنوشند **دوائی** سدر و دوار کہ اگر مادہ بلغمی و سوداوی و ریحی در دماغ باشد **صفت**
آن نضیج مادہ از منضج گرم و تنقیہ بمسہل حار بدستوریکہ در صداع بارد مادی بیان یافتہ بپردازند و بہر تسخین دماغ و تحلیل ریاح شمومات حارہ
مثل مشک عنبر و یاسمین و نمام و سعوطات و نطولات مناسبہ و مالش روغنہای گرم بعمل آرند **دوائی** سدر و دوار کہ از مادہ دموی و
صفراوی باشد **صفت آن** بتعدیل و تنقیہ مثل علاج صداع دموی و صفراوی بپردازند و استنشاق بآب کشنیز و آش و سرکہ و تفریق سر
بروغن گل و سرکہ و تبرید بآب تمر ہندی و شربت نیلوفر بماء القرع و گلاب و آب تربوز و تضمید صدغین بصندل و گلاب مفید است و لیمون و
تمر ہندی برای دوار حار عجیب است و دوار المسک بارد و اطریفلات کثیر النفع است مطلقاً و طبیخ ترہیلہ و کشنیز و نقوع آن مفید و نقوع
آملہ و کزبرہ ہر یک سہ درم نیلوفر سہ درم شکر سفید شش درم جید است **دوائی** سدر و دوار معدی کہ بشرکت معدہ باشد **صفت**
آن ہرچہ در صداع شرکی معدی ذکر یافتہ بکار برند و در مادی حار بعد قے بسکنجبین و آب گرم نقوع انار دانہ دادن مفید بود و در مادہ
بارد بعد قی بقیات بلغم ایارج فیقرا با گلقند خوردن و اطریفلات و جوارشات حارہ و در صورت غلبہ ریاح امتزاج ادویہ بادشکن نیز
ضرور بود **دوائی** نافع سبات بارد سانج و بلغمی **صفت آن** تبرید مسخن و مجفف بکار برند یعنی ادویہ حارہ مثل تریاق اربعہ و
دوار المسک حار بدہند و سبوس گندم و نمک تکمید سر کنند و ادویہ حارہ ببویند و بر سر نطول نمایند و روغن قسط یا روغن ناردین کہ دران
قدری جند بیدستر و فرفیون حل کردہ باشند بر سر و مہرہ گردن بمالند و مالیدن پایہا و بستن ساقہا محکم و ضماد قدمین بپیاز عنصل و عاقرقرحا

باسرکه کهنه سوده و عطسه آوردن بسعوطات معطسه و آنجا که بسبب خوردن ادویه مخدره مثل افیون و تاتوره بود بهتر یافتمان مدا اید
کنند و در سبات بلغمی بعد نضج ماده بمنضج گرم مسهل حار و حب ایارج تنقیه نمایند بعده بنطولات و عطوسات و حابسین حاره پردازند
و غذا شوربای عصافیر بامصالحه گرم و بجاے آب عرق بادیان دهند **دوائی** سبات که از ارتفاع بخارات پیدا شود چنانچه در تپهای
بلغمی و ذات الریه و ذات الصدر و تولد دیدان در امعاء و احتباس منی و خون حیض و نفاس از ابخره معده عارض گردد نشانش
وجود تپ است یا تقدم آفت در عضو ماؤف و ایضاً آنچه از تصاعد ابخره معده بود تقدم سدر و دوار و طنین بود و خیالات پیش چشم و
خفت مرض در حالت خلو معده بر آن گواهی میدهد **صفت آن** اول از بهر تقویت سر روغن گل و گلاب و سرکه بر سر آن که سرگرا آرند
و برائے جذب بخار پاشویه نمایند و بچیزے درشت و سخت کفپای نمایند و دست و پا ببندند و از معطسات عطسه آرند بعده حسب واجب
بعلاج تپ یا عضویکه بخارات آن مرتفع شود مشغول شوند و در سبات معدی قے نمودن و دیگر تدابیر که در صداع شرکی معدی
و دوار معدی مذکور است بعمل آرند و اطریفل کشنیزی خورانیدن مفید **دوائی** سبات که از کثرت خون باشد و نشان سرخی روی و چشم و
زبان است و حرارت ملمس و دیگر آثار غلبه دم بود **صفت آن** اول فصد اکحل و قیفال نمایند و بعده بهر جذب ماده بپای حجامت
کنند و ادویه سرد و خشک مثل شیره کشنیز و کاهو و کاسنی با سکنجبین استعمال نمایند و بتلطیف غذا کوشند و برای جذب بخار و تقویت
سر هر چه در قسم بالا گذشت بعمل آرند اگر احتیاج مسهل شود بدستور صداع دموی تنقیه نمایند و آنچه در سرسام دموی گذشت حسب
مشاهده بکار برند **دوائی** سبات که از تحلل جوهر روح بسبب تپ و ریاضت و حرکت عنیف یا کثرت استفراغات یا الم مفرط بود و
نشانش تقدم اسباب محلله است و قلت غذا و بتدریج سبات عارض گشتن **صفت آن** گرم مزاج را ماء اللحم در آب سیب و گلاب
و عرق بید مشک بدهند و شربت انار و گلقند سیوتی و دیگر مفرحات بارده بکار برند و صندل و گلاب بویانند و سرد مزاج را مفرحات
حاره و ماء اللحم بشراب انگوری بعمل آرند بالجمله بعلاج غشی رجوع باید کرد **دوائی** مبارکی که عبارت از خواب طویل المقال است کسل
و ثقل و ماندگی مفرط **صفت آن** اول روز یک مگس پرورده کرده با یک ماشه اجوائن مصفی مالیده بخورانند دوم روز دو مگس بدستور
با یک ماشه اجوائن سوم روز سه مگس و روز چهارم چهار مگس و همچنین تا هفت روز یک یک مگس بیفزایند و بعده هر روز یک یک کم
کنند روز چهاردهم یک مگس دهند در عرصه چهارده روز مرض اگرچه قوی و مزمن باشد زائل گردد باذن الله تعالی و این دوائی نمی آید
مگر تا وقتیکه ماده مرض بکلی منقطع شده باشد منقول از استاد مرحوم ایضاً برای بسیاری خواب که بعد تپ پیدا شود و آنرا مبارکی گویند
صفت آن استخوان باخه دو درم مروارید دو سرخ لبد دو سرخ هر سه را بآب سائیده هفت روز بخورند **دوائی** که بجهت بیخوابی
از ابخره یا بسبب معمول **صفت آن** آنچه برای صداع حار مذکور شد بعمل آرند برای تنویم مثل خشخاش و تخم کاهو شربا و ریحان
مبلول شماماً و ضماد که برائے سهر معمول خیلے مفید ضماد قرص مثلث با آب کشنیز سبز سوده بر پیشانی نیز مجرب و مالیدن روغن کدو
دیگر از آب بسته باشد و روغن بادام بر کف پا نیز خواب می آورد در صورتیکه غلبه خلط سوداوی بود تنقیه آن بطریقیکه در دوائی مالیخولیا
بیاید باید کرد و هر گاه که غلبه خلط صفراوی باشد استفراغ وی بدستور صداع صفراوی نمایند و در اثنای تنقیه و قبل و بعد آن ترطیب دماغ

محفوظ دارند باستعمال اشربه و نطولات و سعوطات مرطبه و تخلخله بیشتر بکار برند و اغذیه مرطبه مثل گوشت بره و بزغاله که با کدو و پالک و شیره خشخاش و کاهو پخته باشند و حسوهای مرطبه ماء الشعیر و برنج وغیره خورانند و بعد هضم غذا آب باشیرین نیم گرم غسل نمایند و در جای طلب آرام و رسند و سهر که از رطوبت بورقیه باشد و علامتش تری منخرین و چرک عینین و احساس ثقل اندک در سر بود مثل گاو زبان تخم خطمی و بنفشه و دیگر ادویه قلیل الحرارت از منضج گرم گرفته خیسانیده گلقند مالیده صاف کرده بنوشانند و بعد نضج بمسهل گرم که از ان ادویه شدید الحرارت دور کرده باشند و بحب ایارج و حب شبیار تنقیه نمایند بعد ازان روغن بابونه وغیره بر سر مالند و غذا گوشت بزغاله و ماکیان بطریق شوربا پخته قدرے پالک و کدو داخل کرده بدهند **ایضاً** برای سهر نافع **صفت آن** شیر دختر در بینی چکانند و بر سر دوشند خشخاش و تخم بنگ هر یک یک توله سائیده در شیر گاو یا و آثار ریخته بکف پا بمالند **ایضاً** در بیخوابی و یبوست دماغ معمول **صفت آن** تخم کاهو مغز تخم خربزه مغز بادام خشخاش سفید مغز تخم کدوی شیرین هر یک دو دام سائیده قرص نموده بر یافوخ ببندند **ایضاً** تخم کاهو یکدرم تخم خشخاش دو درم شیره بر آورده بقدرے شکر شیرین کرده بنوشند **ایضاً** که خواب آورد **صفت آن** اندکے افیون و زعفران در روغن بنفشه حل کرده ببینی رابدان چرب دارند **دوائی** برای سهر از انطاکی **صفت آن** از انچه برای خواب تجربه کرده ام این روغن است و نسخه آن در روغنها مذکور گردد و گویند که از خواص است نهادن زعفران و صبر و یا پنج برگ کاهو که ستر انها بسوی سر مریض باشد زیر تکیه بغیر علم او و همچنین خوردن ترنج تنها و حلبه بهر طریق و تخم خشخاش و کاهو بشکر و بوئیدن عنبر **دوائی** سهر از مجربات سلطان محمد مراد **صفت آن** از جوز ماثل و افیون و بیخ لفاح و زعفران و شیلم و اقحوان سفید و صمغ عربی و آرد جو مساوی تفاحه ساخته بوئیدن مجرب است و ایضاً سه عدد یا پنج عدد حب کاکنج بلع کردن خواب آورد است لیکن سکر نیز می آرد و زعفران و مرمکی و اقحوان و صبر و اشنه هر واحد زیر وساده نهادن بالخاصیت خواب می آرد و اگر کاهو و لفاح و بزر البنج و افیون هر یک یکدرم کوفته بیخته بلبلاب خشخاش سرشته وقت خواب بر پیشانی طلا نمایند مجرب است و شمیدن یا ورنجبویه و اشنه و دستنبویه و کذا خوردن باقلاے رطب و نوشیدن آب نقوع آن و کذالک طلای روغن بنج بر صدغین و خوردن بزر البنج سفید یکدرم خواب می آرد **دوائی** برای سهر از مجربات سویدی **صفت آن** خوردن مغز بادام شیرین و کذا ضماد کردن بنفشه باریک سائیده ملیخ نموده روغن کنجد آمیخته و کذا تناول بهطه بدون اختلاط غذای دیگر و کذا شمیدن تفاحه که در دوائی از مجربات سلطان گذشت **دوائی** برای سبات سهری و سهر سباتی معمول **صفت آن** بهر تنقیه دماغ و تبدیل مزاج از انچه در سهر و سبات ذکر یافته استعمال نمایند و بر تعدیه وقوع از انچه در قرانیطش و لیثرغس مذکور گشته ترکیب داده بعمل آرند بهر حال باید که در سائر تدابیر رعایت خلط غالب مرعی دارند و چون خون مرکب الاخلاط است اگر ممکن باشد ابتدا بفصد و حجامت ساقین نمایند **دوائی** نافع جمود **صفت آن** اگر علامات غلبه خون ظاهر بود و مانعی نباشد فصد سر رو کنند و یا حجامت ساقین نمایند و الاشیاف گرم یا حقنه مخرج سودا بعمل آرند و جند بیدستر و فرفیون و روغن زنبق آمیخته بر سر طلا سازند و ایضاً روغنهای گرم چون روغن خیری و سداب و مرزنجوش قدرے جند بیدستر آمیخته مالیدن مفید و داغ پس سر نهادن مجرب رازی است و تدبیر سکته و سبات و تسخین سر بنار و دثار و اداهان نمایند

و بعد از افاقه منضج و مسهل سودا و حب افتیمون دهند و اشربه و اغذیه گرم و تر بکار برند و پس سر را بموم روغن چرب دارند و در انحطاط
علت گلقند عسلی بدهند و بجای آب بر ماء العسل اقتصار کنند و آنجا که از استعمال مسخنات بیخوابی عارض شود سر را بشیر زنان و روغن
بنفشه تر دارند و نطولات بکار برند غذا شوربای چوزه مرغ با شیره بادام و مالیدن روغن شبت یا روغن خیری در حمام بر بدن سودمند
است **دوائی** نسیان که از غلبه رطوبت و برودت باشد علامتش بسیاری خواب است و گرانی مؤخر سر و سیلان رطوبت از دماغ
صفت آن بعد تنقیح بلغم بمنضج گرم تنقیه آن از مسهل گرم و حب ایارج یا حب قوقایا کنند و هرگاه بقیه از مرض باقی ماند حب چند
استعمال نمایند و بعد تنقیه بهر تبدیل مزاج سعوطات و نطولات و اطلیه و ادهان وغیره از تدابیرے که در سبات و لیثرغس گذشته و برخے
از ان که درینجا مسطور گردد بعمل آرند و استعمال سفوف کندر با نبات و مربای حج و مربای دارفلفل و مربای زنجبیل و مربای هلیله و جوارشها
بالخاصیت نافع است و معجون فلاسفه و دیگر معاجین کبار مفید بود و بوئیدن زعفران و جند بیدستر مجرب است **دوائی** نسیان که
از استیلای برودت و یبوست باشد و نشان آن بیداری مفرط و خشکی بینی و دشواری کلام است و گاهے حالتے پدید آید که گویا گلوی وے
خفه یا سر او بجانب خلف می کشند **صفت آن** بهر ترطیب و تسمین اغذیه حار رطب چون شوربای گوشت بره و بزغاله و چوزه
مرغ و مغز سر ماکیان خورانند و مغز ساق گاو و روغن بادام و روغن بابونه بر سر مالند مطبوخ کله بابچه بز و یا مطبوخ بابونه و تخم کتان و بنفشه
نطول سازند و دیگر تدابیر مناسبه که در ادویه مالیخولیا بیاید بکار برند **دوائی** که جهت نسیان مجرب است **صفت آن** کندر یکمثقال
در آب غیسانیده صبح صاف نموده بنوشند **دوائی** که نسیان را مفید است **صفت آن** روغن مالکنگنی بر برگ پان بمالند
و یک حبه سیماب بر آن نهاده بمالند که مضمحل شود پس آن برگ با بیڑهٔ پان چنانچه متعارف است بخورند و مداومت نمایند و اگر کفایت
نکند مسهل قوی دهند **ایضاً** جهت نسیان از انطاکی **صفت آن** شک نیست که نکایت درین مرض غالباً از برودت می باشد
پس واجب است اعتنا و تنقیه خلط بارد بایارجات و شم فلفل و شکاف و نسرین و اکل معاجین آن و بلادری و تدهین سر بروغن خلوق
و این معجون از تراکیب ماده منع نسیان مجرب است و نسخه آن در معاجین خواهد آمد **دوائی** که نسیان را نافع است از تکمله **صفت
آن** کندر زیره سیاه پیپل هر یک سه درم کوفته بیخته با دو چند شهد سرشته هر روز صبح و شام بخورند **دوائی** برای اقسام مالیخولیا
معمول است **صفت آن** بعد فصد هفت اندام فصد صافن کشایند و آمله مربی شسته بورق نقره پیچیده همراه شیرهٔ آلو بخارا
هفت دانه شیرهٔ کشنیز خشک پنج ماشه شیرهٔ تخم خرفه هفت ماشه شربت نیلوفر دو توله تخم فرنجمشک چهار ماشه پاشیده بخورانند و مفرح
بارد با شیرهٔ زرشک هفت ماشه شیرهٔ آلو بخارا پنج دانه شربت انار شیرین دو توله نیز نافع بود و روغن بنفشه و روغن بادام و روغن کدو
بر سر مالیدن و در بینی و گوش چکانیدن مفید بود و جهت تبرید جگر گلاب و صندل و کافور بر جگر طلا کنند و اگر احتیاج تنقیه شود نضج
ماده از منضج سودا نموده بمسهل سودا و حب افتیمون تنقیه نمایند بعده ماء الجبن استعمال کنند و در مالیخولیای صفراوی و سوداوی و بعد
از تنقیه ماء الجبن ساده و شیر بز و ماء القرع بسیار مفید بود و برای صاحب مالیخولیا تفریح و انبساط و تنویم نافع ترین اشیاء است
و ترطیب هوای خانه و بوئیدن خوشبوها و تناول اغذیه مرطبه و استحمام قبل از غذا و انصباب آب نیم گرم بر سر انفع بود و در مالیخولیای

بلغمی و سوداوی اگر خوف سقوط قوت نباشد درینجا نیز ابتدا بفصد کنند و نشتر وسیع زنند و بعد از فصد تبرید مذکور دهند و شربت
بنفشه و شربت خشخاش نیز مناسب است بعد تنقیه سودا نمایند و در بلغمی بعد از مسهل تنقیه بحب ایارج کنند اولی بود و تقویت
قلب از مثل دواء المسک حار و مفرح حار باید کرد و در مالیخولیای مراقی اگر سبب مرض ورم حار مراق باشد علاج ورم حار باید کرد و گذاشتن
محجمه بشرط بر مراق مفید بود و گفته اند که فصد بعد چهل روز درین مرض مفید بود و نوشیدن شیر خر بسیار نافع بود و اگر ماده بارد باشد
نطولات و ضمادات حاره استعمال باید کرد و درین قسم مالیخولیا تنقیه از ادویه شدید الحرارت نباید کرد و گلقند و سکنجبین و مفرحات و
بدار شهابی مقوی معده و دل مفید بود و غذا چوجه مرغ و زردی بیضه و مانند آن مناسب بود **نوع دیگر** از انطاکی **صفت**
آن در مالیخولیا مبادرت بفصد نمایند اولا از صافن و ثانیا از اکحل و از غذا بر ماکیان و شیر و تخم مرغ و کاهو و کدو و بروغن بادام
اقتصار نمایند و هر صباح بقیراطی از بندق هندی و اندک مشک خالص در روغن گاو تازه حل نموده سعوط کنند و در هر هفته یکبار
لاجورد و افتیمون هر واحد یکمثقال بماء الجبن و سکنجبین بخورند و هر روز پنج درم اسپغول با پانزده درم شکر سفید و سی درم گلاب بدهند که این
علاج مجرب است و مداومت این معجون کنند و نسخه آن در معاجین خواهد آمد و مداومت حمام کنند و خواب بر مثل گل سرخ و بنفشه و مورد
قریب آب نمایند اگر تابستان باشد و الا احتراز از آن کنند و تعدیل آن حسب فصول نمایند مما انجه بالخاصیت در اقسام جنون و مالیخولیا
فائده دهد تریاق الذهب است و تعلیق فاوانیا و مرو را با خود داشتن و خوردن و جالینوس به بهمن سرخ و ایضا کشنیز تر و خشک اگر دو
و سر ایشان را ابدا انچه در سرسام گذشت طلا نمایند **ایضا** بجهت مراق از بیاض باستاد مرحوم **صفت آن** براده صندل سفید کشنیز
خشک مقشر نیمکوفته شب تر کرده صبح آب زلال آنرا با نبات شیرین ساخته شیر خرفه اضافه نموده بنوشند **ایضا** برای مراق
و سوزش معده **صفت آن** کشمش هفت ماشه در گلاب چهار توله شب تر کرده صبح یک یک بسر سوزن بر داشته بخورند و گلاب بنوشند
دوائی اقسام جنون **صفت آن** انچه در دوائی مالیخولیا گذشت حسب غلبه ماده بعمل آرند و قرشی گفته که نیم درم افیون با آش جو
جنون را در یک روز دور میکند لیکن احوط آنست که اول از قدری قلیل شروع کنند و بتدریج تا بمقدار مذکور رسانند و گویند که موی سر آدمی
سوخته بروغن گل آمیخته در بینی چکانیدن جنون را زائل میکند و حکیم علی گوید که سعوط بندق هندی بوزن حبه با روغن بادام نافع جنون است
و از مجربات سلطان محمد مراد است که اگر مجنون نصف درم اصابع الصفر سوده با شهد بخورند صحت یابد و سویدی گوید که خوردن تخم بادرنجبویه
بشکر و کذا القاء آن مسلوق بروغن بادام و کذا گاوزبان و کذا سیب شامی اکلا و شما و کذا اکل لحم ماکیان و دماغ آن در وسواس سوداوی
مجرب من است و ایضا او گوید که در مانیا شرب ماء الشعیر بشربت نیلوفر و تنطیل سر بماء الشعیر بمرات کثیر در حمام و تضمید بجراده کدو
و با مغز تخم کدو سوده و آب جراده کدو سر شستن و سعوط روغن مغز تخم کدو و غذا مطبوخ بروغن بادام و دوشیدن شیر زنان بر سر و سعوط
بدان و نوشیدن شیر بز تازه و دوشیدن آن بر سر و خوردن مرق مسلوق بروغن بادام که در آن شیره خشخاش و کشنیز سبز داخل
کرده باشند و کذا البقله یمانی مسلوق بروغن بادام و کذا البقله خرفه مطیب بروغن بادام و خوردن خیار مع پوست او بعد قطع او یکشبانه
روز و کذا قثاء تازه مقشر و کذا غذا بیضه ماکیان نیمبرشت و کذا باچه جدی شیر خواره و گوشت او مسلوق و مطجن بروغن کنجد تازه و کذا

نان سفید محکم الصنعت وکذا اطراف حمل شیرخواره ولحم او مطبوخ ومطنجن بشیرج تازه همه از مجربات من است **دوائی** نافع دار الکلب
صفت آن ماء الجبن بشربت آلو علیخان وحب لاجورد بدهند وهمین طور در یک سال یک دو بار تنقیه نمایند **دوائی**
کابوس سبب آن ارتفاع بخارات اخلاط غلیظ است بسوی دماغ ضعیف ویا رسیدن سردی شدید وخفته در حالت خواب بدماغ اگر
ماده بخارات غلبه خون باشد سرخی بدن وچشم وتخیل اشیاء سرخ در آن حالت شاهد او بود واگر ماده بلغم باشد سستی بدن وکندی حواس
وکثرت آب دهن وتخیل چیزے سفید یا سبز بر آن گواهی دهد واگر سودا باشد از کثرت فکر وبیخوابی وتخیل تاریکی وسیاهی در آن حال خالی نبود
وآنجا که رسیدن سردی سبب بود از اصابت سردی بر سر هنگام خواب وبعدم علامات مذکوره بالا دریافت شود **صفت آن**
تنقیه حسب ماده نمایند وتقویت دماغ ومنع ابخره مثلاً در دموی فصد قیفال وباسلیق وحجامت ساقین وتقلیل غذا کنند ومسهل دهند
بر منوالیکه در صداع دموی گذشت ودر بلغمی وسوداوی تنقیه هر واحد بمسهل وحبوب آن نمایند بطریقیکه در فصل لقوه ومالیخولیا مذکور است و
تقویت دماغ وتعطیس وبخور مبخرات ومالیدن پا در جمیع اقسام مادی مفید بود ودر آنجا که سردی فقط باشد مالیدن روغنهای گرم چون روغن
بابونه ومرزنجوش وسداب ومصطکی واذخر نیمگرم بر سر وبوئیدن روائح لطیفه مثل مشک وعنبر وتدابیریکه در صداع بارد ساده ذکر
آن مکرر مذکور شد کفایت کند بالجمله در تدبیر این مرض غفلت نکنند تا به صرع وسکته وجنون نه انجامد **دوائی** نافع کابوس **صفت**
آن بعد فصد باسلیق ستاره گی پنجدرم هلیله سیاه دو درم جوش داده صاف نموده نیمگرم بنوشند بعده بمقی قے کنند وپس از آن
معجون که در معاجین خواهد آمد بخورند **دوائی** اقسام صرع **صفت آن** در صرع دماغی که ماده آن در سر باشد واین بدترین انواع
است علامتش تقدم اوجاع مختلفه در سر است ودوام ثقل در سر وزبان وکدورت حواس ولزوم سدر ودوار با وجود خلو وسبکی معده واحتباس
طبع بر عادت معهوده واگرچه صرع بکشاید اما لزوم آفت در سر ونقصان عقل پیدا بود پس اگر ماده بلغمی بود ترهل بدن وسفیدی رنگ و
برودت مزاج وکثرت بذاق وبسیاری خروج زبد در حالت صرع ودشواری حرکت وکندی حواس وبدن بر آن دلالت کند واگر ماده
سوداوی باشد تقدم ظنون کاذبه وکثرت وسواس وخفقان ولاغری بدن وافراط اشتهاء وترشی طعم کف دهن بر آن گواهی دهد واین نوع
از بلغمی بدتر است واگر ماده دموی باشد سرخی رو وپری رگها وبرآمدن خون از منخرین در اکثر اوقات شاهد او بود واگر ماده صفراوی باشد
زردی رنگ چهره وچشم وکوتاهی مدت نوبت وشدت اضطراب وقلت تشنج وگرمی والتهاب واختلاط عقل پیدا بود پس در بلغمی نضج و
تلطیف ماده بمنضج گرم نموده بمسهل حار وحب ایارج تنقیه کنند وبعده معاجین گرم بخورند وسعوطات وعطوسات وغراغر حسب حاجت
بعمل آرند وهر صبح ریاضت معتدل کنند وبدن را بمالند بنهجیکه در اثناء مالیدن دست را از اعلی باسفل آرند وابتدا از اطراف کنند
پس سر را نیز همچنین بمالند وغذا نخود آب وگوشت تیهو ودراج ومرغ وکنجشک نمایند وایضاً بعد تنقیه معجون زبیب ومعجون سیسالیوس
یا سکنجبین عنصلی چند روز مداومت کنند ودر هفته یک بار عاقر قرحا باریک کوفته باعسل سرشته بآبیکه در آن اسطوخودوس جوشانیده باشند
بدهند واگر باز صرع عود کند حجامت پس گردن کنند وتریاق کبیر ومثرودیطوس وایارجات کبار چون ایارج روفس دهند واگر درین
ایام حرارت عارض شود سکنجبین الطفائی آن کنند وبعد رفع حرارت بعلاج نخستین مشغول شوند ودر صرع سوداوی بعد تنقیه بمسهل سود

وحب افتیمون دهند بطریقیکه در مالیخولیای سوداوی گذشت وبعدازان دوا المسک حار ودیگر معاجین مناسب خورند واستعمال ادهان حار ولطیفه چون روغن بابونه وسداب خیری ومنع امتلاء وتجوید اغذیه باسفیداج که از گوشت فراریج وماکیان فربه وگوشت بره ساخته باشند وادراک واستحمام وریاضت معتدل کنند وتقویت دماغ بمشمومات چون عنبر وگلاب فرمایند ودر صرع دموی فصد صافن کنند و حجامت ساقین نمایند وتقلیل غذا نمایند واگر امتلاء زیاده بینند فصد قیفالین نیز بکشایند واستعمال مصفیات خون مثل عناب شاهتره وکشنیز وغیره وتقویت دماغ بسرکه وروغن گل کنند بعدازان اگر غلبه سودا یا بلغم محسوس شود تنقیه آن نمایند بدانچه در دوائی مالیخولیای بلغمی وسوداوی گفته شد واگر باز امتلای خون دریافت شود باز فصد وحجامت بکار برند ودرین اثناء از تقویت دل ودماغ غافل نباشند ودر صرع صفراوی علاج صداع صفراوی وتغذیه بحوامض وتبدیل مزاج بمشمومات وسعوطات واطلیه سرده مرطبه کنند وشیر دختران بر سر دوشند **دوائی** صرع معدی علامتش اختلاج معده است ولزوم لذع ورعشه در وی خاصة هنگام گرسنگی وانتفاخ منخرین وخشکی گلو وقت نوبت وباشد که نعره زنند وبول یا براز یا منی بیرون آید وبعد از قی زوال نوبت یابسکی صرع روده دهد ودیگر علامات که بر نوعیت خلط فاعل شاهد بود بارها ذکر یافته ودر صداع شرکی مفصل مذکور شده **صفت آن** اگر ماده بلغمی باشد بهر تنقیه معده بلغم قی نمایند وبعد از نضج بمنضج حار ومسهل گرم وحب ایارج دهند واستعمال اطریفل صغیر بایارج فیقرا سرشته درین باب بغایت مفید است وبعد تنقیه کامل جهت تقویت معده گل سرخ مصطگی قشار کندر عود غرقی سنبل الطیب سائیده در گلاب آمیخته بر معده ضماد نمایند وتریاق اربعه وجوارشهای گرم وگلقند ومثل آن استعمال نمایند وغذا نان خمیری که بآب مطبوخ کشنیز خشک خمیر کرده باشند باگوشت جوزه مرغ وتیهو وامثال آن بدارچینی خوشبو ساخته خورانند واز قسم میوه انجیر ومویز ولپسته خوردن مناسب واز اشیای مولد بلغم واودیه مبخره چون پیاز وسیر وگندنا وکرفس وخردل وشراب وگوشت گاو وماهی اجتناب ورزند واز جماع وکثرت استحمام وشرب آب سرد وبوئیدن روائح منتنه بر حذر باشند واگر ماده سوداوی باشد بعد نضج بمنضج سودا مسهل سودا وحب افتیمون یاحب اسطوخودوس دهند واگر ایارج فیقرا وحجر ارمنی مغسول هر واحد یک درم با اطریفل سرشته بدهند سودمند است بعده صندل باگلاب بر معده ضماد نمایند وغذا گوشت جوزه مرغ وبزغاله باماش ومغز بادام وکشنیز وپالک پخته بخورانند واگر ماده صفراوی بود بعد تنقیه بقی ومسهل بارد بهر تبدیل مزاج طباشیر کشنیز خشک وجز آن بربّ به خورانند وبرگ خرفه وکاهو واطراف بید که پخته ضماد نمایند وغذا نان بآب انار تر کرده وگوشت بزغاله باتمر هندی وکشنیز خشک وهند **دوائی** صرع اطرافی نشان وی احساس ارتفاع بخار بارد است ازان عضو بسوی دماغ وکشاده ماندن چشم وبرآمدن اشک وکدورت لون وتمطی وتثاؤب وبرگشتن دست وپا وزود زود برآمدن بول **صفت آن** در ابتدای نوبت وقت احساس ارتفاع بخار بالاتر ازان عضو بعضابهای مستحکم بر بندند وآن عضو را باتش گرم دارند یا ادویه مسخنه چون عاقرقرحا وشیطرج وحلتیت وفرفیون ودر روغن بلسان گرم کرده آنجا ضماد نمایند وایضاً روغن بابونه در آب گرم آمیزند وآن عضو را در آن غرق دارند وآن آب را سرد شدن ندهند وشاخها کنند وبعد انقضاء نوبت تنقیه بلغم بمسهل گرم وحب ایارج یاحب اسطمخیقون بدفعات نمایند وسکنجبین عنصلی وشربت اسطوخودوس ودیگر مسخنات مقویات دماغ بعمل آرند وسداب ومشک و

عنبر ببویند و روغنهای گرم بر سر مالند لعبه خردل جند بیدستر فلفل سیاه سائیده با شهد آمیخته بر آن عضو طلا سازند و روغن بید انجیر
و زیت و روغن سداب و قسط و خیری بر عضو مالند پس اگر این تدابیر سود ندهند بر عضو ماؤف ادویه مقرحه چون عسل بلادر و سرگین کبوتر
و شیر انجیر و کبیکج ضماد نمایند تا قرحه افتد یا داغ دهند و قرحه یا داغ مدتی بگذارند و به شدن ندهند تا تمام ریم و زرد آب ازان مستفرغ شود
بعده بمرهم علاج نمایند و بدانکه قبل از نهادن ادویه مقرحه یا داغ وضع محاجم بلا شرط و مع الشرط بر آن عضو برای جذب مواد و استفراغ
آن کنند **دوائی** صرع که بمشارکت دیگر اعضا افتد **صفت آن** صرع که بشرکت طحال بود نفخ و صلابت و وجع طحال بران گواهی
دهد و بر صرع مراقی آروغ ترش و نفخ شکم و سوزش و اضطراب در مراق و خروج طعام غیر منهضم در وقتی دلالت کند و در صرع رحمی حروض
صرع در حالت حمل و زوال آن بوضع حمل بود و آنچه از احتباس منی و طمث و اختناق رحم باشد وجود احتباس حیض و ترک جماع و ثقل
و وجع در پشت و گرده پیدا بود بالجمله علاج این بر سه نوع از تنقیه و تقویت آن عضو همان است که در مقام هر یک مذکور است و در احتباس
منی جماع مفید است و ایضاً آنچه از مشارکت کبد باشد بتسکین حرارت و تفتیح سده آن کوشند حسب حاجت بدانچه در امراض جگر خواهد آمد
و همچنین صرع که بسبب تولد دیدان امعا یا از لسع عقرب و زنبور واقع شود هر چه در جایگاهش مذکور خواهد شد بعمل آرند و در کسی اگر با دیان
دو درم گلقند و هر درم جوشانیده صاف نموده تریاق اربعه یک مثقال در آن حل کرده دهند سود دهد و آنچه که از قوت حس دماغ حادث
شود علامت و علاج آن از صداع حس دماغی جویند و شربت خشخاش نوشانند و کله پاچه و گوشت گوساله و ماهی تازه خورانند و در
طعام تخم کاهو و خشخاش اندازند **دوائی** صرع **صفت آن** حلتیت با سکنجبین بخورند و عود صلیب یک ماشه جدوار یک ماشه
در عرق بادیان سائیده در حلق چکانند و نوشیدن پنیر مایه حیوانات خصوصاً خرگوش با سرکه خوردن نیز از مجربات است و همچنین سنگ
عقیق سائیده چون مکرر نوشند فائده میکند و شرب بندق هندی و سعوط آن در آب چقندر نیز نفع دهد و جوزه عود صلیب در ریسمان
کبود بسته در گلو مصروع انداختن مجرب اشیاء است و آویختن لبد و یاقوت و زمرد در گردن مصروع بسیار مفید است و آویختن دم موش
بر سر صاحب صرع مجرب دانسته اند و بوئیدن عاقرقرحا و آویختن آن نیز نافع است و سعوط استخوان سوخته انسان شفا دهد و کذا
خوردن آن و بقول صاحب خلاصه خوردن استخوان سر انسان سوخته بار یک سوده دو درم تا سه روز جمیع انواع صرع را سود مند است
و اگر باز عود کند هفت سر مگس سائیده باندک آب در بینی چکانند بعون الله تعالی باز عود نکند و تبخیر تاج خروس نیز نافع است و بوئیدن
جند بیدستر و حلتیت نیز نفع میکند و غذا از گوشت بره و مرغ و گنجشک مناسب بود **ایضاً** از مجربات سویدی **صفت آن**
هر روز خوردن دو مثقال بیخ اقحوان تا سی روز مزیل صرع است و بعضی یک مثقال ازان برای صرع سوداوی تجربه کرده اند و تناول
سداب البستانی در آب انگور مجرب بلا تخلف است و شرب و شم و سعوط مشک بروغن و کذا سداب و جند بیدستر و صعتر و بخور موی انسان سوخته
نیز مجرب است و اگر عرق بناگوش فیل است در پنبه گرفته خشک کنند و در وقت نوبت آن پنبه را بآب تر کرده سعوط کردن نیز مجرب است
نیز تخم پلاس اندک بآب سوده چون در بینی چکانند فی الفور بهوش می آرد و نیز در بیاض استاد مرقوم است که اگر هزار پایه که کنکهجورا
گویند در سکوره گلی انداخته و دهنش بند کرده بسوزند و خاکستر آن سعوط نمایند دو کرم از دماغ بر آید و شفا خواهد شد در ذکائی است که خوردن

ربع الجبر در روزے دوبار مفید است و تعلیق الماس و بقول رازی که برای صرع صبیان بے نظیر است شونیز بسرکه سحق کنند و بعسل آمیخته
بدهند **دوائی** هندی نافع صرع از تکمله **صفت آن** بعد تنقیه دماغ به تسعیط آب بارکتائی یا بندال سونٹھ پپل مرچ کباب چینی
جوزبوا مصطگی چیته عاقرقرحا چھناک سفید هر یک مساوی کوفته بیخته به آب برگ دهتوره حب بقدر نخود بسته هر روز یک حب بدهند
و احتراز از ترشی و بادی و روغن کنجد لازم شناسند **ایضاً** برای صرع از انطاکی **صفت آن** حجامت ساقین در دو سے نمایند مطلقاً و بعده
سعوط کنند و اگر مرض از شرکت عضوی باشد ابتدا بعلاج او نمایند پس تنقیه بدن یا دماغ کنند اگر آن اصل باشد و یاسعد و مطلقاً
از جمیع مبخرات و معلقات منع نمایند و آنچه منع بخار کند مثل کشنیز و امرود بدهند و مداومت تریاق الذهب امر کنند و تعلیق زمرد و نیز
آن و پوشیدن انگشتری در خنصر دست چپ از سم راست خر ساخته بشرط تجدید هر سال نافع و این معجون از اختیارات مجرب من
است و نسخه آن در معاجین خواهد آمد و در خواص آمده که فادانیا و سداب و دماغ هدهد و دم موش و بندق هندی همه یا بعض آن
اگر تعلیق نمایند صرع را منع کند و از خواص مکتومه است که هرگاه ماه و آفتاب در برج سرطان یا اسد مجتمع شوند و طالع زهره باشد از طلا
و نقره خالص هر واحد مثقالے صفحه ساخته در همان ساعت مذکور صورتے از شیر که در گردن او مار باشد و بهر او شخصے که در دست او آنرا
بود نقش کنند حامل آن اصلاً صرع نکند و صرع اسپ را نیز عارض میشود و علاجش تسعیط بجند بیدستر محلول در شراب است و در باطن
بینی او بمرکی نطوخ سازند و طبیخ سداب بحلتیت نوشانند **دوائی** که مسمی بدواء الاسقیل است برائے صرع از تالیف والد
علوی خان **صفت آن** قرص اسقیل قرنفل جوزبوا اسطوخودوس عود صلیب تخم سیسالیوس هر یک نیم درم جند بیدستر جدوار
خطائی هر یک دو قیراط کوفته بیخته بسکنجبین عنصلی و شربت اسطوخودوس هر یک یک اوقیه سرشته دو حصه کنند یکی صبح با پنج مثقال عسل
در عرق افسنتین و گلاب حل کرده بدهند و حصه دومی را بوقت شام بگلاب سه مثقال و نبات سفید و تخم فرنجمشک هر یک دو درم **ایضاً**
قوی تر از اول **صفت آن** قرنفل جوزبوا عود قماری عود صلیب وج ترکی زرنباد جند بیدستر قسط تلخ هر یک دو مثقال کوفته بیخته
در سکنجبین عنصلی و روغن ناردین سرشته اند که در بینی نشوق نمایند و اندکے در دهن مجوبر سازند و باقی را بر پیشانی و بناگوش ضماد نمایند
فی الفور بهوش می آرد **دوائی** صرع صبیان که ام الصبیان و ریح الصبیان خوانند و بعضے ام الصبیان را بالخصوص داشته اند
بصرعیکه باتپ محرقه باشد بالجمله هرگاه واقع میشود طفل بیهوش می افتد و دست و پای بجهد و کف بدهان می آرد **صفت آن** در وقت حدوث
این علت دست و پای کودک را بگیرند و کف دست و پا بچیزهای خشن بمالند و نگذارند که اضطراب کند و بازو و ورانها محکم ببندند و جهت
ازاله تشنج روغن گل با مسکه یا بگرم آمیخته بر بدن بمالند اگر ازین تدابیر ازاله مرض شد بهتر است و الا بحسب عوارض علاج کنند مثلاً اگر تپ
شدید و تشنگی باشد حجامت ساقها با شرط باید نمود و تلیین طبیعت باستعمال مغز فلوس و ترنجبین و شیرخشت و امثال آن و عرقیات
لینه همیشه باید کرد و غذا و دوا آنچه که در صداع حار گذشت باید کرد و شیر بر سر دوشیدن و خرقه بدان آلوده بر تارک نهادن نافع بود و آنچه
بالخاصیت در انواع این مرض سود دارد فادزهر حیوانی است که در شیر یا دوغ سائیده قدری قلیل ازان بدهند و غذا مرضعه را
خفیف دهند و اگر تپ و تشنگی نباشد بعد از نضج مسهل گرم مگر تنقیه کنند لیکن ادویه قویه مثل غاریقون و تربد بدهند و حب [illegible]

وهدوار نیمه آنک بشیر یا در سائیده چند لوب بخورانند که درین باب بغایت مجرب است و مرضعه را معاجین و جوارشهای گرم
دهند و دواهای که در صرع بزرگان مذکور است درینجا هم سودمند بود و خردل سائیده بر کف پا مالیدن نیز مفید بود و همچنین مالیدن
جند بیدستر اندرون گوش و سوراخ بینی و کفهای دست و پا و دادن پنیر مایه خرگوش از نیم دانگ تا یک دانگ با آب حل کرده فائده
تمام دارد و از جمله تدابیر مجربه آنست که قطعه مرجان با آتش سرخ کرده میان دو ابرو بر پیشانی داغ نهند خصوص هنگام نوبت که از
سوزش آن فی الفور افاقت رود و دیده باز عود نمیکند و بعضی با پشک گوسفند هم داغ میکنند و قبض طبیعت روا ندارند و از آوازهائیله
خوف شدید و غضب شدید و از غسل کردن با آب سرد و دیدن چیزهای براق و آمدن بر بلندی اجتناب نمایند و همچنین پرهیز از اغذیه
غلیظه و بقولات و از اشیای شیرین و چرب و تیز از واجبات است و باشد که این مرض بعد بلوغ خود بخود زائل شود و بقول انطاکی که
در ام الصبیان اولا بر گوش شرط زدن و رب و بو فواکه ماشربه آن نوشانیدن و عناب و جو و خشخاش جوشانیده استعمال کردن و خوشبو
و شبرمی ترک نمودن و روغن قسط و کدو و بنفشه مالیدن و از مجربات من این ست که سبب را با سوم حصه آن عناب و پنجاه هم آن جو مقشر
در ده چند هم آب بجوشانند تا چهارم آب بماند صاف نموده باهم چندان شکر سفید بقوام آرند و مداومت استعمال او کنند مع ملازمت تدهین
سر و اطراف بزیت که در آن سداب و فادانیا و اندک برگ آس سبز پخته باشند و از اشیای نافع در آن شیر زنان و خرو بز مطلقا و گل
کدو و روغن نیلوفر سعوطا و لعاب بهدانه و اسبغول شربا است و در نزهت منقول که از شرب آب انیسون و تخم کرفس و تخم گندنا بشکر در
مرض چیزی بهتر ازین نیست و برگ کنجد و کدو در شیر خر یا زنان یا نرپخته بروغن بنفشه آمیخته طلا کنند و اگر زمستان باشد روغن کتان با
برگ سداب و گلاب پخته بر سر و گردن طلا نمایند که این مجرب است و کذا فادانیا که آن عود صلیب است **دوای سکته** سببش سده تام
است که در بطون دماغ حادث شود بواسطه امتلاء دماغ از ماده بلغم یا خون یا سودا و یا بجهت انقباض دماغ از رسیدن سرد قوی یا ضربه
یا الم ضربه و سقطه یا بخار فاسد یا کیفیت سمیه چنانچه در صرع ذکر یافت و حدوث سکته از بلغم اکثر و از خون کثیر و از سودا اقل بود و سوار
تنفس ظهور کف در دهن و وجود خرخره و خروج انچه در حلق اندازند از راه بینی و از معطسات عطسه نیامدن از جمله علامات ردیه است
پس در سکته بلغمی که علامت آن ترهل بدن و بیاض لون و کثرت بزاق است بالجمله در حالت سکته دهن او را بهر حیله که ممکن باشد
بگشایند و پر مرغ با روغن سوسن یا روغن گاو چرب کرده در ایارج فیقرا یا صبر تنها آلوده در حلق اندازند و حرکت دهند تا قی آید و تریاق
فاروق و تریاق اربعه با ماء العسل حل کرده در حلق چکانند و اگر تریاق و غیره حاضر نباشد بادیان انیسون زیره سیاه جوشانیده صاف
نموده بشهد شیرین ساخته بدهند و هر دو ساق و بازوهای او را بعصابهای محکم بر بندند و کف پای او را سخت بمالند و بگویند چشمهای او
بعمل آرند و مشک و سداب و قرنفل و فرفیون بو بایند و کندش و شونیز و فلفل و جند بیدستر و خربق و مشک خالص باریک ساخته
در بینی دمند و دیگر سعوطات و کمادات و نطولات مناسبه بکار برند و موی سر تراشند و جند بیدستر و فلفل و فرفیون و کندش و خربق و
شونیز و فلفل و قاقله دعا فرحا بر سر طلا نمایند و تکمید کنند و بر سر تشرط زدن و ادویه مفرحه خاصه حب السلاطین نافع بود [illegible]
است و کلاه نمدی بر سر نهند و بالای آن تابه آهنی کرده بگذارند چنانچه موی از گرمی آن بسوزد و بدن را طلا الدوام [illegible]

و روغن زنبق طلا کنند و سر را بجند بیدستر و شونیز بمالند و بار چه تحریک دهند و در تسخین موخر سر بیشتر کوشند و در روغنهای حاره مثل
روغن سداب و سوسن مانند آن که با موم مرکب کرده باشند گرما گرم بر مهرهای گردن و مهرهای پشت بمالند و آنجا که حاجت فصد بینند
و چهره و سکوت سرخ یا تیره باشد بر همه تدابیر فصد قیفال را مقدم دارند و گویند که سر برهنه نموده تازیانه‌ها که از چرم دوالی ساخته باشند
تا دو صد زدن فائده میکند و مریض را بهوش می آرد و بعد از افاقه جند بیدستر یک ماشه زنجبیل یک نیم ماشه زراوند طویل دو ماشه در
عسل دو توله آمیخته بلیسانند با لایش ماء العسل بنوشند و مصطگی هدوار جند بیدستر کذالک وازنیدرم تا یک درم تریاق کبیر و تریاق اربعه
یا تریاق الذهب باب بادیان و زیره سیاه و انیسون بدهند و ادویه گرم بر سر ضماد کنند و بعلاج لقوه و فالج رجوع نمایند و شوربای
گنجشک یا کبوتر زیره و فلفل و دارچینی آمیخته غذا سازند و بعد تنقیه بهر تبدیل مزاج استعمال تریاقات و معاجین دغراغر مناسب بود و بعد
انحطاط علت بحمام بردن و سر را بروغنهای گرم چون روغن بلسان یا روغن قسط یا روغن ناردین اندک جند بیدستر و عاقرقرحا حل کرده
مالیدن سودمند است **دوائی** سکته دموی علامتش سرخی رو مائل بکبودت مشابه بمخنوق و امتلای رگهای گردن و غیر آن و ظهور
عرق در پیشانی بود **صفت آن** بزودی تمام فصد قیفالین نمایند و خون زیاده گیرند و اگر حاجت افتد فصد رگهای گردن که آنرا
و داجین گویند دفعه. رصافن نیز بکشایند و حجامت ساقین نمایند و هر دو ساق و بازو بعصابه مستحکم بر بندند و کف پا بزور مالند و غرغره
سکنجبین و آب گرم کنند و تلیین طبیعت بحقنه متوسط نمایند و اگر حاجت بود بهر تنقیه دماغ حب بنفشه دهند بعد از آن برای **تقویت**
سر روغن گل و بابونه و سرکه بر سر نهند و در غذا بر جلاب و ماء الشعیر قناعت ورزند و بتدریج گوشت مرغ و تیهو و دراج دهند **دوائی**
سکته که بسبب ورم حار یا بارد دماغ افتد و آنکه بباعث وقوع ضربه و سقطه باشد از تقدم اعراض سرسام و یا ضربه و سقطه دریافته
بعلاج سرسام و ضربه چنانکه هر یک بمقام خویش مذکور است متوجه شوند و در آنجا که سکته از رسیدن سردی قوی باستعمال مسخنات از
ضمادات و سعوطات و گذاشتن تابه گرم بر سر و بر دیگر تدابیر مسخنه مذکوره اقتصار نمایند و علاج سکته سوداوی از فصل صرع و غیره جویند
دوائی نافع سکته از انطاکی **صفت آن** بدایت بهر چیز محلل و مفتح از تکمید و تنطیل و روغن باشیای حاره حتی که تکمید بنان و
خرقه باید کرد و بعده معطسات پس حقنهای حاده برای جذب ماده باسفل بکار برند و طلای بدن علی الدوام بگوگرد و سرکه و میعه و روغن
زنبق و طلای سر بجند بیدستر و شونیز کنند و بمثل گهواره حرکت دهند و هر روز این سعوط محلول در روغن گاو بعمل آرند و نسخه آن در
سعوطات خواهد آمد و چون افاقه شود روغن بمالند و باسفید باجات غذا سازند و تریاق بامثرودیطوس دهند و تریاق الذهب
مجرب است باب بادیان و انیسون و زیره و اگر تریاقات مذکور میسر نشود جلنجبین بدهند و بعد دو هفته ماء الاصول بروغن بید انجیر
و شکر بنوشانند و ایارج جالینوس یا لوغادیا دهند و این روغن در علاج و سائر امراض بارد مجرب است و معروف بروغن مبارک
است و نسخه آن در روغنها خواهد آمد و این معجون از مختارات مجربه من است و نسخه آن در معاجین بیاید **نوع دیگر** نافع سکته
از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** بر تارک مریض چند شرط خفیف زده سیچناک را در بول آدمی سائیده بمالند که مجرب است
و کندش و خربق سیاه و جند بیدستر کوفته در بینی دمند تا عطسه آرد و تابه گرم کرده بر سر گذاشتن و کندش و قرنفل و جند بیدستر لوبانیدن

نیز بصاحب سکته بسیار مفید بود **دوائی** نافع فالج ولقوه و دیگر امراض دماغی بلغمی مثل استرخا و تمدد و کزاز و تشنج و اختلاج و رعشه و سکته و خدر **صفت آن** تا چهار روز عوض آب و غذا بر ماء العسل اکتفا نمایند و اگر توانند تا هفت روز پاره جوز بوا مدد نان دارند و روز پنجم یا هشتم شوربای کبوتر و موٹھ بدهند و از روز هشتم منضج گرم دهند و روز شانزدهم مسهل گرم ذحب ایارج دهند و بعد تنقیه معجون سیر و دواء المسک حار و دیگر معاجین گرم بخورانند و روغنهای گرم بمالند و بعد تنقیه عوض ماء العسل عرق بادیان دهند و ایضا بعد تنقیه مغز غره و کما دو نطول و سعوط نافع این مرض بکار برند و بقول بعضی بعد چهل روز سعوطات بکار برند و آنجا که از استعمال سعوطات عطوسات الی و سوزش بدماغ رسد روغن بنفشه یا روغن گل در شیر زنان آمیخته چند نوبت در بینی چکانند و در لقوه تشنجی تکمید بکماوات مرخیه چون خرقه بآب گرم ترکرده یا در شانه تر کرده نمایند و نیز بروغنهای نیم گرم لغایت مفید است و بعد نرمی عضلات تحلیل ماده باید پرداخت و بوئیدن جندبیدستر و سکبینج و جاوشیر و مقل و مانند آن انفع است و سویدی گفته که در فالج خوردن زنجبیل مربی و داشتن جوزبوا در دهان و انداختن آب آن و کذا اکل لحم غزال تا ایام کثیر و کذا مغز حب العنوبر کبار از پنج درم تا ده درم بشکر یا بعسل یا زبیب احمر و کذا خوردن بچه کبوتر که سر و گردن او دور کرده جوشانیده آب او بیندازند و در آب دیگر خوب پخته باشند و کذا مالیدن و نوشیدن روغن تخم تلخ شمش و کذا غذا کردن بآب نخود سیاه در آب پخته و زیت و صعتر مطیب کرده و کذا خوردن عود البخور از مجربات من است

دوائی فالج ولقوه که با حرارت بود دست از استعمال ادویه حاره قویه کوتاه دارند واجبست که اول به تسکین کوشند مثلا سکنجبین یا شربت بنفشه و عرقیات مناسبه نوشانند و بجای ماء العسل نیز ماء السکر یا عرقیات یا آب آهن تاب دهند و ایضا بصورت اجتماع تپ با فالج ولقوه تا مقدور مدرات مثل خیارین وغیره باید و اگر کفایت نکند ناچار شیره مغز تخم هندبا نیز مجوز است بخلاف لزوجات روغن گل و سرکه بر سر نهند و پس از زوال حرارت بعلاج فالج توجه نمایند و هرگاهیکه با فالج خون نیز غالب باشد و بیمار جوان سرخ رنگ بود فصد جائز است لیکن پیش از فصد بیک ساعت تریاق یا مثرودیطوس در ماء العسل حل کرده دهند بعده فصد نمایند اما خون کمتر باحتیاط تمام گیرند ورنه بلغم غلبه خواهد کرد **دوائی** استرخا که بسبب ورم گرم یا سرد باشد که در نخاع واقع شود علامت ورم گرم تپ گرم و وجع و تمدد بود و نشان ورم سرد نرمی تپ و قلت درد است پس در ورم گرم فصد نمایند و آنچه برای ورم حار و بارد در ضمادات خواهد آمد حسب زمان ابتدا و تزید و انتها عمل آرند **دوائی** استرخا که از ضربه و سقطه وغیره باشد درین صورت تنقیه بدن کنند بفصد یا مسهل و ضماد ادویه محلله و مقویه که در ضمادات خواهد آمد بر موضع ضربه ضماد نمایند و استرخا که روز بحران واقع شود روغنهای که بسیار گرم نباشد مانند روغن نرگس و روغن سوسن و روغن بید انجیر بمالند و مقویات عضو چون بابونه و اکلیل و مرزنجوش و رب السوس بآب کاسنی ضماد نمایند و روغن نارجیل خوردن و مالیدن مفید و اگر بحرارت مزاج و رنگینی قارورة باشد روغن شبت یا روغن بنفشه مساوی آمیخته بمالند و عسل کف گرفته در آب بادیان جوشانیده در چهل درم آن هفت درم مغز فلوس مالیده و یک مثقال روغن بادام شیرین اضافه ساخته بدهند و آنچه از خلع مفصل یا از زوال فقرات باشد تدبیر خلع و رد فقرات است و آنجا که استرخا از سوء مزاج بارد و رطب ساذج بود مانند آنکه شخصی آب بسیار سرد بنوشد یا سفر در برف کند یا در آب سرد بسیار ماند تبدیل مزاج بادویه مسخنه شربا و ضمادا کفایت کند

دوائی نافع استرخاء و فالج و لقوه صفت آن نوشیدن عرق دارچینی و خوردن بیر بهوتی یک عدد یا دو عدد کرده در برگ تنبول انداخته دلیلت بماء العسل شرباً و خوردن زنجبیل مربا و لحم غزال تا ایام کثیر و کذا خوردن مغز حب الصنوبر کبار از پنجدرم تا ده درم بشکر یا بالعسل یا مویز سرخ و کذا خوردن عود خام در فالج مجرب سویدی است و فلفل گرد که نیم یک دام را نرم سوده بیخته با پنجدرم نبات سفید آمیخته اندک اندک در دهن گرفتن که مواد البلغم از سر فرود آرد و سرفه که با فالج بود دفع شود دیگر خائیدن کباب چینی و دارچینی عود و عاقرقرحا و قرنفل برای فالج و لقوه بسیار نافع است و مالیدن شحم نمر بفالج بسیار نافع **ایضاً** بعد تنقیه دواء المسک حار یا معتدل خورده بالای آن بادیان خطائی عود مصطگی خولنجان قرنفل انیسون هر یک دو ماشه الائچی خورد دارچینی هر یک چهار ماشه چاو خطائی هشت ماشه در آب جوش داده صاف نموده نبات سفید در دواء قیه داخل کرده بنوشند **ایضاً** جهت فالج **صفت** آن معجون سورنجان خورده بالایش بادیان بیخ بادیان سورنجان بوزیدان هر یک یکمثقال جوشانیده صاف نموده شربت اصول داخل کرده بنوشند **ایضاً** برای فالج و لقوه **صفت آن** تریاق فاروق دو دانگ یا مثرودیطوس یا تریاق اربعه اول تناول کرده عقب آن قرنفل دارچینی عود هندی عود صلیب از هر یک یک مثقال در عرق بادیان جوشانیده صاف نموده شربت اسطوخودوس داخل کرده بنوشند و تنقل مغز چلغوزه بالخاصیت نافع لقوه و فالج است **دوائی** استرخاء از انطاکی **صفت آن** علاج خاص استرخاء بحسب نظر در مبداء عضو مسترخی است پس فصد او کنند در علاج مثل قطن و بهترین ادویه او استعمال قسط است مطلقاً و استعمال نیمدرم عسل بلادر بمغز جوز و طلاء البقر لفل و خردل در روغن غار و قثاء الحمار و سداب و زیت و شحم حنظل و میعه و نطرون مجموع یا مفرد **دوائی** فالج از تکمله هندی **صفت آن** تا چهار پنج روز چیزے از دوا و غذا ندهند و بجاے او این ماء العسل بدهند آب دو جزو شهد خالص یک جزو بجوشانند تا نصف آید صاف نموده قرنفل دارچینی زنجبیل فلفل خولنجان عاقرقرحا قدرے در پارچه پوٹلی بسته در آن بگدازند و بجاے آب و غذا بر همین اقتصار ورزند و بعده مسهل دهند چنانکه اخلاط از دماغ و بدن برآرد این است صبر زرد و سنوت سنائے مکی مرچ سیاه مساوی کوفته بیخته در طبیخ بادیان سرشته حبها بندند و بوقت خواب دو درم تا سه درم بخورند و صباح پخوله الملتاس در آب گرم حل ساخته بدهند **ایضاً** برای لقوه **صفت آن** فاقه کنند و جوز لوا و مانند آن در دهن گذارند و نان ماش سیاه از یک طرف پخته بطرف خام روغن بید انجیر یا روغن کنجد که عاقرقرحا در آن سائیده باشند مالیده بر پس گردن و سر دو کله بر بندند و روغن نارجیل و روغن تاتوره بر روے و گردن بمالند و چون چهار روز یا نهایت هفت روز بگذرد مسهل دهند بعده بر حسب سنی مداومت نمایند و نوشادر در آب سائیده با سکنجبین غرغره کنند **دوائی** هندی که برای فالج مفید **صفت آن** سونٹھ دیودار پوست بیخ ارنڈ جوشانیده صاف نموده با عسل بدهند و در تکمله هندی مولف نیز درین نسخه نوشته و در نسخه دیگر برگ رد آن داسگند و بیخ سنبهالو داخل است **دوائی** که در آخر لقوه نافع **صفت آن** اذخر بلیخه اسارون عود بلسان حب بلسان دارچینی اسطوخودوس سنبل الطیب زرنباد قرنفل کوفته بیخته هر روز یک مثقال گرفته در گلقند عسلی یا آفتابی سرشته وقت خواب بخورند **نوع دیگر** که لقوه را مفید از مجربات حکیم عماد الدین محمود شیرازی **صفت آن** غاریقون نرم سفید مغز بادام از هر یک پنجدرم شیرخشت

انجیر زرد ہر یک دو درم اسارون پنج درم از مجموعہ حبوب ساختہ پنج روز پیوستہ بخورند و اگر در دہان کیرد لقوہ زائل کند از ترشے
پرہیز نمایند **دوائی** دفع کجی روکہ از لقوہ باشد **صفت آن** عاقر قرحا زنجبیل ہر یک دو تولہ شونیز خرول وج ہر یک تولہ جوز بوا
نانخواہ فلفل شش ماشہ دار فلفل فلفل گرد ہر یک دو مثقال مصطگی پنج ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند و بقدر شش ماشہ ازین گرفتہ
بہ شہد خالص نیم دام آمیختہ از انگشت سبابہ تا یک گھڑی در دہان دلک نمایند لعاب بسیاری برآید و کجی دور میکند **دوائی** تشنج و تمدد
و کزاز امتلائی بلغمی وغیرہ علامتش ثقل و کسل و تمدد جلد و سردی ملمس و کثرت خواب و عدم تشنگی و عریضی نبض و غلظ قارورہ است **صفت**
آن مانند علاج فالج نمایند و باید کہ تنقیہ مادہ بہ فتحات کنند و از علاج ضعیف بقوی گرایند و تکمید سر و معدہ کنند با بکیہ در آن بابونہ
و شبت و برنجاسف و مرزنجوش و برگ ترنج جوشانیدہ باشند و روغن قسط و مانند آن کہ در آن قدرے جند بیدستر و فرفیون و عاقر قرحا
در آن حلکردہ باشند نیمگرم بر عضو متشنج بمالند و بقول انطاکی شرب ریوند و مقل و صعتر را در کزاز نفع زیادہ از تشنج است و بدانند کہ اگر
در تشنج امتلائی آثار خلط سوداوی معلوم شود تنقیہ سودا نمایند بدستوریکہ در مالیخولیا ذکر یافتہ بعدہ نمر منج با دہان مذکور نمایند و تشنج
امتلائی کہ از ورم دموی یا صفراوی افتد نشان دموی از ثقل و وجع وغیرہ دریافتہ و علامت صفراوی از ضربان و حرقت و ماورای آن
معلوم نمودہ آنچہ در استرخاء ورمی گفتہ شد و ہرچہ در اورام اعصاب گفتہ آید بکار برند و مراعات ہر خلط در استفراغ و تطلیہ مرعی دارند
و در علاج تشنج امتلائی کہ بعد تپہای گرم واقع شود قے و اسہال کفایت کند و این قسم سہل علاج پذیرد **دوائی** نافع تشنج و تمدد یابس علامتش
خشکی و لاغری عضو است و تقدم اسباب مجففہ ہمچون استفراغات و حمیات و تعب و بیداری و گرسنگی مفرط و این نوع عسر البرء است
صفت آن استعمال مرطبات کنند مثلاً شیر خر یا شیر بز یا شیر زن دہند و بر عضو و دوشند و لعاب بہدانہ و اسبغول با شربت بنفشہ
و نیلوفر و روغن بادام شیرین آمیختہ بنوشند و ماء الشعیر و ماء القرع با نبات سفید بدہند و روغن کدو و روغن بنفشہ در بینی چکانند
و بمالند و نطولات و ضمادات و روغنہای مرطبہ استعمال نمایند و خوردن و مالیدن شیر خر و شیر بز در صورتیکہ تپ نباشد نافع ترین
اشیا است و پیوستہ مستغرق داشتن عضو ماؤف در روغن کنجد یا سکہ نیمگرم اگر ممکن باشد بہترین چیزہا است و ہرگاہ قبض طبع با فراط
باشد مغز فلوس و ترنجبین در مطبوخ عناب و سپستان و بنفشہ توان داد و بہر غذا شوربای چرب برہ و بزغالہ و جوزہ مرغ و پاچہ بزغالہ کہ
با اسفاناخ و روغن بادام پختہ باشند مناسب است و ایضاً حریرہ ہائے کہ از لعاب گندم و شکر و روغن بادام وغیرہ ساختہ باشند
مفید بود **دوائی** تشنج و تمدد ایذائی و این واقع میشود بسبب قرحہ یا ورم یا تفرق اتصال کہ بعصب یا عضلہ رسد یا کیفیت
سمی ہمچون تشنج کہ بعد از قے زنگاری عارض گردد و آنکہ بباعث انصباب صفرا بمعدہ در مرض ہیضہ افتد و آنچہ از تولد دیدان در
اشکم و گزیدن جانوران زہردار و خوردن ادویہ سمیہ واقع شود **صفت آن** علاج ہر یک بمقامش مذکور گردد بدان رجوع
نمایند ہمچنین تشنج و تمدد کہ از رسیدن سردی شدید عارض شود و رطوبت را منجمد گرداند و در اعصاب بستگی و جمود آرد تدبیرش سوائے
تنقیہ ہمانست کہ در علاج تشنج امتلائی گذشت و تشنج مجروح کمتر علاج پذیرد **دوائی** کہ فے الفور کزاز را ساکن گرداند **صفت**
آن حلتیت و فلفل سیاہ ہر کدام نیم درم با شربت عسل بخورند **دوائی** برائے تشنج و وجع عصب **صفت آن** زعفران یک ماشہ

مشک سوده و بیخ سوده در روغن گل و روغن بابونه هر یک سه ماشه آمیخته نیم گرم بمالند **دوائی** رعشه از ضعف قوت محرکه چنانچه در حالت
خوف و غضب و غم واقع شود و ازین قبیل است آنچه در نقاهت از امراض و بعد از جماع عارض گردد **صفت آن** علاجش
تسکین است بتحیر و دلجوئی و امیدواری و مانند آن هر چه انسب بود و در نقاهت بعد ازاله سبب تقویت دل و دماغ نمایند بمفرحات
مناسب و در رعشه جماعی ترک جماع کنند و بهر تقویت هرچه در فصل ضعف باه برای تدارک ضعف گفته شود بکار برند و شیر تازه
نوشیدن و تدهین بدن نمودن و بیضه نیم برشت خوردن مفید است **دوائی** رعشه از ضعف آله حرکت و این یا از اسباب استرخا
خیر تام بود چنانچه از سوء مزاج بارد عصب عارض شود و ازین قبیل ست رعشه که پیران را افتد و آنچه از افراط نوشیدن آب
بغایت سرد و از نوشیدن آب در غیر وقت آن یعنی در حالت ناشتا یا بعد ریاضت یا بعد حمام خصوص در شکم تهی اتفاق افتد و
آنچه از کثرت شرب شراب حادث گردد و یا از وقوع سده ناتمام باشد که در عصب افتد از اخلاط غلیظه لزجه بباعث امتلا و تخمه
و ترک ریاضت و یا از غلبهٔ یبوست بر عصب باشد **صفت آن** بالجمله علامت و علاج سوء مزاج بارد و سده از فصل
استرخا و فالج اخذ نمایند و بدستور در سوء مزاج ساذج تبدیل مزاج و در مادی تبدیل بعد تنقیه بعمل آرند و روغن قسط و روغن
زنبق مالیدن و در آبزن طبیخ کفتار و خرگوش نشانیدن نافع و غسل نمودن بمیاه حماة و نخجش کردن و مالیدن عضو نیز مفید است
و آنچه از کثرت شرب شراب بود تدبیرش ترک آنست و روغن گل و سرکه بر سر ریختن و روغن بید مالیدن و دماغ خرگوش بریان کرده
خوردن سودمند است و گویند که تناول اغذیه مغلظ خون چون کرنب و عدس و مانند آن مفید بود و در رعشه که از یبوست عصب افتد
علامت و علاجش از تشنج یابس جویند **دوائی** رعشه از ضعف قوت و ضعف آله و این یا از اسباب خارجیه بود چنانچه از رسیدن
سردی شدید و افتادن زخم و گزیدن حیوان زهردار و سوختن عضو عارض شود و یا از اسباب داخلیه بود چنانچه از اجتماع خلطی
بغایت سرد یا بغایت گرم در موضعی حادث گردد و علامت هر یک وجود آفت است و ظهور اعراض آن **صفت آن** آنچه از رسیدن
سردی بود روغنهای گرم چون روغن زیت که جند بید ستر و عاقرقرحا و حلتیت در آن حل کرده باشند بر عضو بمالند و آنچه از افتادن
زخم و گزیدن حیوان باشد بتدبیرش بپردازند آنچه در مجلس دوم آخر کتاب گفته آید و آنچه از سوختن بود لعاب اسپغول و سپیدی بیضه مرغ و روغنها
سرد بر آن موضع نهند و باقی هرچه در دوائی حرق نار خواهد آمد بکار برند و آنچه از اجتماع خلط بود باستفراغ آن پردازند و حسب سبب
هرچه مناسب باشد بعمل آرند **ایضاً** برای رعشه از انطاکی **صفت آن** امر بترک جماع و شراب صرف خصوصاً بر گرسنگی کنند
و عسل و جوز بسیار خورانند و چغندر و خردل و شوربای خروس پیر لقرطم و نمک غذا سازند و روغن خردل و بابونه بمالند و بر استفراغ
بایارجات کبار لزوم نمایند و این معجون مجرب است و نسخه آن در معاجین خواهد آمد و آنچه در فالج گزشت درینجا بکار برند **دوائی**
که برای رعشه سر مجرب الاطبا است **صفت آن** اسطوخودوس ایارج فیقرا مساوی دو درم حب ساخته بدهند و اگر دو درم
اسطوخودوس تنها سوده بماء العسل دهند موافق باشد و پس از هر ده روز حب توقایا یک درم تا یک نیم درم بجهت قوت دادن
نافع است **ایضاً** جهت رعشه که سببش مواد غلیظ باشد **صفت آن** جاوشیر فلفل سیاه هر یک بقدر پنج خبه با یک نیم

اوقیہ شربت عسل بدہند واگر جند بیدستر سہ ماشہ سائیدہ در عسل یکتولہ آمیختہ بلیسند و تا چہل روز استعمال نمایند نیز نافع و آتش و عنز
دار بیپنی نیز نہایت مفید است و خوردن حلتیت و جند بیدستر و شحم حنظل و قنطوریون دقیق ہر واحد نیم درم ہر روز در رعشہ بارد مجرب است
است **ایضاً** برائے رعشہ **صفت آن** مغز بادام چہار عدد ابرسا سہ ماشہ سائیدہ در شہد یکتولہ آمیختہ خورانند **دوائی**
خدر کہ از انضغاط عصب چنانچہ از نشستن بر یک پای زمانے طویل اتفاق افتد وانچہ از ربط شدید عضو و کسر و خلع عارض شود و ازین
قبیل است **صفت آن** ازالہ سبب نمایند مثلاً در جلوس بر یک ہیئت تغیر ہیئت کنند و عضو را باہستگی بمالند و در ربط رابطہ
بکشایند پس باہستگی بمالند و تدبیر کسر و خلع در آخر کتاب مذکور گردد بدان رجوع نمایند وانچہ بسبب خطا در فصد کہ نوک نشتر بعصب
رسد یا قطع کہ بعصب افتد عارض گردد علاج نپذیرد **دوائی** خدر بلغمی علامتش ترہل و سستی بدن و سفیدی رنگ و ثقل حواس
است **صفت آن** علاجش بدستور علاج فالج نمایند و تریاق الذہب درین باب بسیار مفید است **دوائی** خدر دموی
علامتش سرخی رنگ عضو مائل بسیاہی و علامات امتلاء دموی **صفت آن** علاجش فصد و تقلیل غذا است و شربت لیمون
لبرق گاؤزبان عظیم النفع است **دوائی** خدر از سوء مزاج بارد سادہ خارجی بود یا داخلی و نشانش غلظت و صلابت اعصاب است
و انتفاع سخنات و احساس حرکت در عضو شبیہ بحرکت مورچہ **صفت آن** روغنہای گرم بمالند و آب نیمگرم بریزند و اضمدہ و
نطولات حارہ بعمل آرند عضو را بمالند بنہجیکہ سرخ شود و غسل عضو بخردل و بول بقر مجرب گفتہ اند **دوائی** خدر از اسباب دیگر مثل اکل
از غلبہ خشکی بود و ازین قبیل است آنچہ در تپہائے محرقہ و حادہ اندر دست و پای پدید آید علامت و علاجش از تشنج یابس جویند و خدر کہ
بسبب خوردن سموم حارہ چون خوردن بیش و گزیدن افعی و از سموم باردہ مثل شرب افیون و لدغ عقرب عارض گردد حسب حاجت
آنچہ در باب سموم ذکر یابد بعمل آرند و تریاق فاروق در دفع جمیع سموم مؤثر است و خدر کہ از ضعف قوت حیوانی بود در حالت غشی
و حال مرگ اتفاق افتد علاجش علاج غشی و تقویت قوت نمایند **دوائی** دیگر برائے خدر بلغمی و رطوبی از انطاکی **صفت آن**
بر خوردن زنجبیل و شبت لزوم نمایند و فلفل سیاہ بر بست مطلقاً استعمال نمایند و آنچہ در رعشہ مذکور شدہ بعمل آرند و تریاق الذہب
مجرب است و کذا شرب زہرہ مادہ گاؤ باہم وزن آن روغن کنجد مجرب است **ایضاً** برائے خدر از بیاض والد ماجد مغفور مرحوم
صفت آن شیر آک فلفل سیاہ مساوی باہم سودہ بر موضع خدر ہفت روز بمالند و از آب سرد پرہیز نمایند **دوائی** خدر
از ارشاد جناب ارشادمآبی قدس سرہ **صفت آن** سرپھوکہ شاہترہ چرائتہ مرچ سیاہ گلو آملہ پوست بلیلہ پوست بلیلہ زرد ہمہ
راہموزن گرفتہ بقدر یک فلوس ازان در پارچہ بستہ شب در آب ترکردہ صبح آن آب را بریزند و ادویہ مذکورہ بدیگر آب سائیدہ صاف
نمودہ مرچ سیاہ ہر قدر کہ خواہند سائیدہ بران انداختہ بنوشند و ہمچنین چہل و یک روز بعمل آرند و غذا نان گندم بے نمک **ایضاً**
برای خدر از بیاض والد مرحوم **صفت آن** بر عضو خدر کلک زدہ توتیائے سبز و نوشادر در آب لیمون سائیدہ بمالند و حسب
حاجت مکرر بعمل آرند و بیخ نیل کوفتہ بیختہ ہر روز نہار دو درم با آب گرم تا شش ماہ بخورند و از جمیع ترشی و بادی پرہیز سازند و اولی آنکہ
درین اثنا گاہ گاہ تنقیہ میکردہ باشند و اگر با تنقیہ این دوا شروع کنند جائز است و عاقر قرحا در آب یا شراب سودہ طلا نمودن مفید است

دوائی اختلاج مبانکه اختلاج دائم در رگی سنند ملقوه است و در عضلهای شکم مقدمه مالیخولیا و صرع و در پهلوها مقدمه درد پرده
سینه و پهلو و در همه بدن مقدمه سکته یا تمدد یا تشنج و اختلاج لب گاهے مقدمه قے باشد و در ابتداء لقوه و صرع البته افتد و سببش
ریح غلیظ بخاریست که در اکثر از ماده بارد حاصل شود **صفت آن** علاجش احتراز است از آنچه مزید ماده و سبب بود چون
آب شدید البرد و طعامهاے سرد و بادی و پر اسلاء و شبانگاه خوردن و مانند آن و آن موضع را بخرقه درشت بمالند و با نمک و جاورس
و شبت و شونیز تکمید کنند و بعده بروغنهاے گرم چون روغن بابونه و روغن قسط و فرفیون تدهین نمایند و استعمال طبیخ بادیان با
عسل و مداومت گلقند عسلی و مربای زنجبیل و ادویه کاسر ریاح دهلک و ریاضت مفید است غذا نخود آب و شوربای
گنجشک و کبوتر و دراج وغیره که با مصالحه حار پخته باشند مناسب بود و اگر ازین تدبیر زائل شود بعلاج فالج از نضج و تنقیه پردازند
و اختلاجیکه از ماده حار بود کوتاهی زمان اختلاج و سرعت حرکت بدان گواهی دهد درینصورت اگر غلبه خون محسوس شود فصد کنند
استحمام و دلک بدن و استعمال مطبوخ کشنیزی و سفوف کشنیز نافع بود و آنجا که احتباس حیض و نا بر آمدن خون باعث اختلاج شود
از فصد زائل گردد **دوائی** که در زکام و نزله حار معمول است **صفت آن** اول جوشانده که در مطبوخات خواهد آمد بدهند
اگر حاجت تنقیه شود بعد از نضج از مسهل بارد و حب بنفشه تنقیه کنند و اگر ماده تیز و با حدت باشد اول فصد سر رو نمایند و تبریدے
که برای صداع مذکور شد بدهند و روغنهای سرد مانند روغن نیلوفر و کدو در بینی چکانند و اگر کافور و صندل تبخیر کنند تا زکام نازل
نشود از خوردن گوشت پرهیز نمایند و اگر چه نزله حار باشد از هوای سرد و آب بسیار سرد اجتناب نمایند و خواب بروز خصوصاً بعد
از طعام نکنند و در ابتدا نزله را حبس نسازند بلکه اگر زکام محتبس شود بنجورات تفتیح آن نمایند **ایضاً** برای زکام و نزله بارد جوشانده
ادویه قلیل الحرارت از منضج حار گرفته بنوشند و اگر حاجت تنقیه شود از مسهل گرم و حب ایارج تنقیه نمایند و اگر زکام بند شود از
شکر طبرزد و کاغذ و عنبر و عود تبخیر کنند و بمطبیخ بابونه و مانند آن انکباب نمایند و لعوقات ملینه حاره همراه جوشانده بدهند و ایضاً استعمال
اطریه بندقائیه نافع بود و بعد تسخین سر بجاورس و سبوس و خرقه گرم تکمید نمایند و انکباب و نطولات و شمومات مناسبه بعمل آرند و بعد تنقیه استعمال
فلونیا و برشعثا مفید بود و مداومت اطریفل زمانی و سائر اطریفلات نافع و ایضاً برای اماله نزله از حلق بسوی بینی در انتها نفوخ مسمی به
نام محسن خانی وغیره نفوخ و سعوط معطسه بکار برند و در نزله بارد کهنه استعمال حب اذاراقی مجرب است و وقت تشنگی آب گرم بنوشند
و اگر بجای آب ماء العسل دهند بهتر باشد و غذا حریره که از سبوس گندم و مغز بادام و شهد پخته باشند و یا نخود آب بدهند و گوشت گنجشک
و کبوتر بچه بریان دادن هم جائز است **ایضاً** جهت نزله بارد از انطاکی **صفت** منه **آن** خوردن مغز فندق بریان با قدرے
فلفل منضج سریع زکام و نزلات بارده است و کذا البخور بشکر و کبریت و خوردن آنها و اگر آرد باقلا بسرکه تر کرده در سایه خشک نموده
بمثل آن حنا و نصف آن گوگرد و از قرنفل و عاقرقرحا و برگ جوز شامی هر یک ربع آن ضماد کنند تحلیل اورام و منع نزلات کند و کذا
نطول از پوست خشخاش و بابونه و شبت و اکلیل الملک و اگر یک مثقال گل حنا بماء العسل سه اوقیه بخورند در دفع نزلات بارده از مجربات است
دوائی که در ربو و درد پیچ و سل معمول است **صفت آن** از لعاب بهدانه و شیره عناب شیره مغز تخم تربوز شربت نیلوفر

تبرید بهند دانه صندل گل ارمنی در سوت و عنب الثعلب مساوی در آب کشنیز سبز سائیده گرد اگرد چشم ضماد سازند و پارچه نیلگون بالای چشم دارند و طلای پاه گرد چشم نیز مفید بود و شیاف ابیض در شیر دختر با خرباشیر بز حلکرده در چشم کشند و حب سرخ طلا کنند واگر فائده نشود فصد سر رواز جانب مرض بگیرند و زلو بیس هر دو گوش و در فقره گردن هفت هفت عدد بچسپانند و روز دوم نیز چنین کنند واگر حاجت تنقیه شود بعد نضج از منضج بارد و مسهل بارد تنقیه نمایند بعده حب هلیله بدهند و در صورتیکه ماده مرکب باشد یا مزاج مریض گرم نباشد تنقیه از حب ایارج هم مضائقه ندارد و تضمید زرده تخم مرغ مشوی با ندک زعفران در روغن گل موجب زوال سرخی مشود و حجامت قفا بدستور و هرگاه رمد بطول انجامد آرد حلبه و خشخاش و باقلا و زعفران و صبر با سفیده تخم مرغ و روغن گل سرشته طلا نمایند دوم الاخوین و زعفران و مامیثا و اقاقیا و صبر مجموع مساوی افیون نصف الواحد شیاف ساخته کحلا و طلاءً استعمال کنند که عجیب الاثر است و غذا کدو و پالک و خرفه و زردی بیضه مرغ نیمبرشت مناسب بود و از جمیع لحوم و خمر پرهیز کنند و اگر خوف ضعف قوت باشد شوربای جوزه مرغ جائز است **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** در رمد حار فصد کنند و بعد از ان اکثار از ماء الشعیر و تخم خشخاش کنند و تمر هندی و عناب و آلو بخارا و خیارشنبر و هند و تبرید موضع بآب کشنیز و عنب الثعلب و گل سرخ و شیاف ابیض محلول بسفیده بیضه نمایند بعده بشیاف احمر لین و در آخر بشیاف زعفرانی علاج کنند و از مجربات در حار خصوصاً بصداع این است که برگ دوار جو در سرکه سرشته طلا کنند و بریان نموده مقشر کنند و مالیده آب آن بشکر و یا بشربت ورد و بنفشه اگر مرض شدت کند بنوشند و حب الآس و سیکران ضماد کنند و بآب حی العالم با کشنیز مع شیر خر یا زنان اکتحال نمایند و هرگاه رمد با ورم کثرت کند چیزیکه تحلیل ورم حار شکل ضماد آرد حلبه و خشخاش و باقلا بسفیدی بیضه نیست با طلا و کحل بآب گل کدو و حی العالم بشیر زنان **دوائی** رمد بلغمی علامتش قلت درد و سرخی و کثرت اشک و چرک و شدت ثقل و انتفاخ و بهم پیوستن پلک در حالت خواب بود **صفت آن** بعد از نضج ماده مسهل حار و حب ایارج و حب شبیار تنقیه کنند و صبر و حضض و مر و اقاقیا و زعفران بآب مکو سوده ضماد نمایند و لعاب حلبه مغسول در چشم کشند و بعد انتها ذرور ابیض و شیاف احمر لین کشند و دیگر ادویه معموله که مذکور گردد حسب حاجت بکار برند واگر با وجود پرهیز و حسن تدبیر رمد بطول انجامد و سرخی و سیلان اشک منقطع نشود و هیچ تدبیرے و تنقیه سود مند نشد باید دانست که در نفس طبقات ماده ردی است و درین حال توتیای مغسول و سفیداب و اقلیمیای مغسول و نشاسته کحلاً و طلاءً مفید چه بطوبات غریبه را امر درا ایام تحلیل مینماید و چشم را باصلاح می آرد و بقول قرشی اکتحال بصبر تنها کفایت میکند **دوائی** که در رمد بلغمی معمول انطاکی است **صفت آن** اولا بشربت غاریقون بآب مویز تنقیه کنند بعده مبتلائی بشیاف احمر حاد و آب حلبه علاج کنند و طلای زردی بیضه در روغن گل و زعفران و صبر مفید بود و کندر دم الاخوین و زعفران و مامیثا و اقاقیا و صبر زرد مساوی افیون نصف یک جزو کحلاً و طلاءً نیز نافع رمد بارد است **دوائی** رمد سوداوی علامت آن خشکی و گرانی و تیرگی چشم و خلش و سرخی پلک و عدم انتفاخ و قلت اشک و رمص صلب و اطالت مرض است و در اکثر با صداع و خشکی دماغ عارض شود **صفت آن** عناب سپستان گاوزبان شاهتره جوش داده صاف نموده شیره مغز بادام شیره کشنیز خشک آمیخته شربت بنفشه حلکرده بنوشند

وبنفشه وبابونه برزکتان بارد من نیلوفر بر پلک چشم ضماد نمایند وروغن بنفشه وکدو بشیر دختر در بینی چکانند ونیلوفر وبنفشه برگ خطمی
جومقشر سپستان وغیره در آب پخته انکباب نمایند وآبش برسر ریزند واستحمام نمایند ولعاب بهدانه وغیره مرطبات در چشم چکانند
وشیاف دینار جون اکتحال نمایند وماء الشعیر ودیگر اغذیه مرطبه مقوی دماغ خورند واگر احتیاج شود منضج ومسهل سودا وحب افتیمون
دهند وقبل از ترطیب استعمال مستفرغات ومحللات رانبود **دوائی** برای رمد سوداوی از انطاکی **صفت آن** اولاً تنقیه
بشرب سنا ومویز پس افتیمون نمایند بعده شیاف مامیثا بکار برند ونوعی از رمد است که بآن صداع وخشکی وضعف بصر باشد و
این از فرط یبس بود وعلاجش ترطیب است مطلقاً **دوائی** رمد ریحی علامتش عدم ثقل وچرک واشک وکثرت تمدد وقلت حمرت بود
صفت آن شیره بادیان شیره تخم کشوث باگلقند عسلی بدهند وطبیخ بابونه واکلیل الملک ومرزنجوش بر چشم ریزند وسبوس
گندم وجاورس تکمید کنند وبحجامت نشانند ودیگر محللات بکار برند ومعجونیکه در رمد ریحی مستعمل است بخورند **دوائی** اقسام دیگر رمد گاه
باشد که از رسیدن غبار ودخان وگرمی آفتاب واز دیدن چیزهاے بسیار روشن وچشم سرمود ومانند آن سرخی خفیف مانند رمد در چشم
حادث گردد وباندکے سوزش وسیلان اشک واین نوعیست از رمد مجازی که تکدر تیز نامند ودرینجا انقطاع سبب کافیست والا تدبیرش
سهل تر از علاج رمد حار نمایند وحضض صندل سفید در آب کشنیز سبز باشیر دختران سوده ضماد کنند یا برگ خرفه وقدرے کافور بگلاب
سوده بر چشم نهند وشیاف بزیریا استعمال نمایند وشیاف ابیض وبرود کافوری در چشم کشند ودر رمد که از دیدن برف حادث شود تدابیر
محلله کفایت کند مثلاً برگ توم یا پوست خشک آن وشلغم وزوفاء خشک واکلیل وبابونه در آب جوشانیده بر بخار آن انکباب نمایند
وپاره سنگ یاس در آتش گرم کرده سرکه بر آن پاشند وبر بخار آن سرنگون دارند وبادام سائیده ضماد نمایند **دوائی** رمد عظیم که اکثر
در چشم کودکان افتد وآن مسمی است بورد سیج واین سخت ترین انواع رمد است وبآن سائر عوارض ورم مثل انتفاخ وتمدد وضربان
وصلابت رو نماید واماس بحدے رسد که سفیدی چشم مرسیاهی را بپوشاند وبند نمودن چشم بر بیمار مشکل گردد ورنگ ورم همچون گل سرخ
باشد **صفت آن** علاجش مانند علاج رمد حار بود ودر فصد خون وافر باید گرفت واگر مریض کودک باشد حجامت پس گردن وسا بنید
زلو بر بناگوش کفایت کند واگر بعد از تنقیه اشراق پلک وچرک ظاهر باشد ذرور ابیض بکار برند وشیاف ابیض بلا افیون بسفیدی
بیضه مرغ وشیر زنان حل کرده در چشم چکانند وبعصابه بر بندند ورشبانه روزے سه بار وهر بار که ذرور مذکور بکار برند چشم را بالعصابه
بربندند تا او نیک تحلیل نرود نکشایند وبعد از تحلیل آن عصابه را باز نموده شیاف ابیض بدستور اول چکانیده اندک صبر کنند و
باز ذرور اول پاشیده بطوریکه ذکر یافته بعمل آرند بعد از کشادن عصابه چشم را بمیلے که قدرے پنبه بر آن پیچیده باشند بنرمی وهمواری
تمام در مکان تاریک از رمص پاک سازند وحضض وصبر زرد واقاقیا وشیاف مامیثا بآب کاسنی وعنب الثعلب سرشته بحوالی
چشم ضماد سازند واحتیاط دارند که هیچ یکے ازین ادویه قبل از تنقیه واستفراغ بکار نبرند وهر گاه باوجود این تدابیر در وجع تسکینے حاصل
نشود شیاف ابیض افیونی بآب حلبه چکانند وآبیکه اندران حلبه واکلیل الملک جوشانیده باشند تکمید نمایند وگل سرخ واکلیل الملک
هر یک ده درم زعفران یک درم کوفته بیخته بآب کشنیز سبز وزردی تخم مرغ آمیخته ضماد کنند وچون درد ساکن شود بدستور اول ذرور

ابیض وشیاف ابیض بکار برند و بعد از تسکین درد و تحلیل مدد و دفع سرخی ذرور اصفر بد صغیر وشیاف احمر لین بعمل آرند و
انزروت و زعفران هر دو را سائیده اکتحال نمودن برای رمد بیخ الاطفال مجرب است **دوائی** در رمد بیخ الاطفال **صفت آن**
مبادرت بفصد نمایند و در اطفال شرط زنند بعده اگر مقارن رمد باشد پس علاج واحد بود بسبب اتفاق این هر دو صلاح حکما بلکه در بیخ
درین هنگام عبارت از قوت رمد باشد والا از مجربات دران بیه خرس وسفیده بیضه است وانزروت بزعفران بوشیر زنان شتر وعند
شدت التهاب نهادن لعاب بهدانه بگلاب و حضض هندی جائز است و در دفع مواد ممثل افیون وگل سرخ وزعفران از خارج طلا
دوائی برای رمد گرم **صفت آن** شربت بنفشه و حرق عنب الثعلب حل کرده بنوشند و بلیله سیاه رسوت صندل سرخ در آب عنب الثعلب
سائیده نیم گرم برگرد چشم ضماد نمایند **ایضاً** برای رمد حار وازاله سرخی و درد **صفت آن** برگ املی برگ گلاب برگ ببول کتیرا
باریک سوده قرص بقدر روپیه بسته بر سبوے پر آب نهاده بر چشم بندند **دوائی** نافع رمد حار **صفت آن** کافور یک جزو لوده
افغانی سه جزو سائیده باهم آمیخته در پوٹلی بندند و تا دو گھڑی در آب ترکرده دارند بعده از آب برآورده بالاے چشم گردانند وقطره
از ان در چشم چکانند **دوائی** که براے رمد حار معمول **صفت آن** پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله حضض گیرو و برگ مرسدے
افیون شب یمانی بریان زیره سفید هر یک قدرے در پارچه بسته بگلاب ترکرده بر چشم بگردانند **ایضاً** که در رمد حار معمول **صفت
آن** پھٹکری بریان لوده هر واحد یک ماشه افیون نیم ماشه برگ تمر هندی چار ماشه همه را سائیده در پارچه پوٹلی بسته در آب ترکرده
زمان زمان بر چشم بگردانند **ایضاً** برگ سبز تمر هندی سه ماشه پھٹکری چار ماشه مغز گھیکوار یکتوله در صره بسته بآب گوکنار ترکرده بکار برند
که در دو روز به میسازد **ایضاً** بلیله زرد پھٹکری بادیان رسوت آنبه هلدی گوکنار هر واحد یک ماشه کوفته در پارچه صره بسته بآب
گھیکوار ترکرده بر چشم گردانیده باشند نوعی دیگر معمول برای رمد و رفع سرخی عین **صفت آن** مغز گھیکوار بقدر دو ماشه پھٹکری
بریان یکماشه افیون یک سرخ باریک سائیده در مغز گھیکوار آمیخته پوٹلی بسته در آب تر دارند و بر چشم بگردانند و قدرے ازین در چشم
قطور کنند **ایضاً** نافع درد چشم از هر قسم که باشد **صفت آن** زیره سفید لوده پھٹکری بریان هر یک مساوی باریک سائیده
با قدرے مغز گھیکوار آمیخته پوٹلی بندند و در آب ترکرده هر ساعت بر چشم بگردانند و اگر شبها این داروی مستعمل را بر پارچه گسترده بر چشم
بسته بخوابند و روزانه بدستور مذکور بعمل آورند در دو روز صحت بخشند **ایضاً** براے رمد و درد چشم از تکمله هندی **صفت آن**
رسوت هلدی پٹھانی لوده پھٹکری هر یک یکدرم افیون یک ماشه لونگ یکعدد کوفته در شیره برگ تمر هندی دو پوٹلی بسته بر چشم
بگردانند **ایضاً** برای رمد از خیر التجارب **صفت آن** پوست خشخاش پھٹکری لوده پٹھانی برگ سرس مغز گھیکوار از هر یک
دو درم کوفته پوٹلی با آب گوکنار ترکرده هر روز پوٹلی نو بعمل آرند **دوائی** که بیک میل در کشیدن درد و سرخی و سوزش فوراً رفع گردد
صفت آن افیون پھٹکری رسوت نبات سفید شفاف با آب تازه در کٹوره پھول بسنگ بسایند تا بقوام میل آید در شیشی
نگاه دارند و میل را دران ترکرده در چشم کشند **دوائی** که درد چشم را بیک لحظه ساکن کند **صفت آن** لوده پٹھانی سوده سپیده
کسیدم روغن گاؤ هر یک چهار درم همه را در آب خمیر کنند و چهار غلوله سازند و سفالے بر آتش ملائم نهند و یک غلوله بران گذارند چون

گرم شود نرم گردد بر چشم نهند تا آن زمان که سرد شود پس غلوله دیگر که گرم شده باشد آنرا بر چشم نهند و همچنین کنند تا دو چهار بار درد
برطرف شود **نوع دیگر** از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** خوردن گل بابونه دو ماشه با اطریفل کشنیزی دو توله سرشته جهت
درد چشم که بیقرار گرداند همان دم نفع بخشد **ایضاً** مجرب برای رفع سرخی چشم و درد آن **صفت آن** زنجبیل صندل سرخ زرچوبه
بلیله زرد ساده کوفته در گلاب سائیده بالای چشم طلا نمایند و چشم بگشایند تا قدری در چشم رود و آب سوزان خارج شود پنج شش کرت چشم
بپوشند و بگشایند و باز خواب کنند **دوائی** که در اول رمد بجهت ردع مواد بر وفق الحال است **صفت آن** خرمهره کوفته بیخته جعفر
هندی گوکنار سفیدی بیضه مرغ همه مساوی در آب لیمون کاغذی در ظرف آهنی تا دو ساعت سحق بلیغ نموده بر اطراف چشم سه نوبت ضماد
نمایند و بعد سه روز قرنفل سوده شب یمانی هر کدام یکدرم حضض مکی سه درم افیون نیم درم با آب گرم سرشته ضماد کنند که بغایت مفید است
دوائی رمد ابیض و احمر که بعد هفته در رمد حار از مجربات اهل رای است **صفت آن** چشم مدبر و نبات و انزروت مدبر که بشیر خر
و گرد اسبغول هر یک درمی در سنگ سماق صلایه کرده از دوائی سفت گذرانیده بکار برند و این را ابیض گویند و اگر یک دانگ دم الاخوین
برابر هر درمی اضافه کنند این را دوا رمد احمر گویند **دوائی** که در رمد کهنه معمول استاد مرحوم بوده **صفت آن** پهٹکری یکماشه را در روغن
گاو نه ماشه بریان کنند و افیون یکماشه انداخته و قدرے روغن زرد دیگر بالای آن ریخته در کرچه آهنی از دسته آهنی خوب مخلوط کرده بچشم
کشند **دوائی** برای رمد بلغمی نزلی و سبل رطب **صفت آن** پهٹکری رسوت گیرو قرنفل با آب کشنیز سبز سوده ضماد نمایند و در روز
دویم افیون زعفران افزایند و برای حبس نزله پوست بلیله زرد اسطوخودوس پرسیاوشان هر یک شش ماشه مویز منقی هفت دانه جوشانیده
صاف کرده نبات سفید یک نیم توله داخل کرده بنوشند **دوائی** که در انار الطرفه مجرب است **صفت آن** قطره خون بال کبوتر یا بط با قدری
گل ارمنی آمیخته در چشم چکانند و در انتها با محللات مثل کندر و مرداسنگ و زعفران چکانند و بطبیخ صعتر و اکلیل الملک و زوفا خشک تکمید نمایند
و از غذا های قوی مثل گوشت مرغ و شراب و شیر یتی پرهیز کنند و اما آنجا که سبب قوی باشد نخستین فصد سر و نمایند و حجامت پس گردن
و مسهل بارد تنقیه نمایند و طرفه که با درد بود بتقطیر شیر و لعاب های مناسبه هر یک نیمگرم و بدانچه در ضربه چشم خواهد آمد تسکین درد نمایند و تبخیر
کنند و زعفران و شیر زنان چکانیدن و کذا سعوط طباشیر بروغن بنفشه و کذا روغن گل با سرکه قطوراً مجرب **دوائی** جهت طرفه **صفت**
آن انطاکی گوید که آنچه از مثل ضربه باشد و همه وقت معلوم شود پس چیزی از چکانیدن مثل فندق و زیره خائیده نیست یا خون کبوتر خصوص
سفید باید و در غیر آن اول فصد قیفال کنند پس رگ گوشه چشم کشایند اگر امر او متمادی گردد و الا اسهال بنقوع صبر یا طبیخ خیار شنبر و
تمر هندی کفایت کند و لعاب حلبه یا بهدانه بگلاب چکانند و بچیزیکه حل خون نماید مثل آرد باقلا و قرطم یا خمیر با آب صعتر سرشته
ضماد کنند و شیاف مرارات و طرفه مجرب است و کذا زعفران بشیر زنان یا بشیر خر و آنچه تحلیل آن کند و بصر را تیز گرداند مجرب این است
که طباشیر در روغن بنفشه سعوط کنند و کذا اقطور روغن گل بسرکه و کذا سندروس بشیر زنان بر سنگ سائیده چکانیدن مجرب است و چون
دارچینی یک جزو کرم بیجرد نانخواه سدس جزو بسایند و هر روز دو درم بخورند و از ان اکتحال نمایند دوائی نیکوست و هم او گوید که در اول چکانیدن
شیر زنان بروغن گل مجرب است و کذا آب دهن صائم که مجرب سویدی است و بعده زیره و نمک و فندق بدهان خائیده در پارچه افشرده

آب آنرا التقطیر نمایند خصوصا اگر بزرگ گردد و در ظرف کهنه تخمیر بسرگین گاو کنند مساوی و کشاده داشتن چشم بر دخان آن نافع
در ترب و اکلیل هر دو پخته ضماد کنند **دوائی** ظفره یعنی ناخنه و آن زیادتی است از طبقه ملتحمه که در اکثر از موق اکبر که جانب بینی است ابتدا
کند و این در اکثر امر تا بحد سیاهی چشم رسیده در بسا تجا بالیستد و غلیظ شود و باشد که از انجا هم متجاوز گردد و حدقه را بپوشاند و بصارت
باطل سازد **صفت آن** ادویه حاده مثل شیاف اسود و اخضر و شیاف علای و شیاف روشنائی و مانند آن که مذکور شد بعمل آرند و باحتیاط
تمام استعمال نمایند که در چشم قرحه نیفتد و باید که قبل از استعمال دوا بر بخار آب گرم سر فرو دارند بعد ازان باکتحال ادویه پردازند تا اثر دوا
بیشتر بظهور رسد و اگر ازین تدبیر فائده نشود فصد کنند و تنقیه از مسهل و حب ایارج نمایند و از مولدات بلغم پرهیزند و در صورتیکه ناخنه غلیظ
باشد بعد تنقیه بدستکار هوشیار قطع آن کنانند و پس از قطع زیره و نمک خائیده آب وی در چشم چکانند بعده بهر تسکین سوزش زرده تخم
مرغ و روغن گل بر پشت چشم نهند و اگر ظفره خفیف باشد ابرسا بغایت باریک سائیده و یا کندر سائیده در چشم ریزند در ازاله ناخنه از مجربات
حکیم علی است و نوعی از ظفره غریب است که بطانه او از طرف ملتحمه و ظهاره او از صلبیه میروید قطع او محدث گزار مست علاجش بادویه کنند
دوائی بیاض چشم یعنی سفیدی که بر سیاهی چشم افتد انچه رقیق باشد غمام و ابر گویند و بهندی جاله نامند و انچه غلیظ بود بیاض مطلق
و گل چشم خوانند و بهندی پهلی گویند و سببش تغلیظ ماده است بواسطه وقوع خطا در علاج رمد یا انصباب ماده بباعث شقیقه و صداع
و حدوث قرحه و در صبیان سهل البرء و در کهول عسر البرء بود و بیاض که بعد قرحه افتد زوال تمام نمی پذیرد **صفت آن** بعد ازاله
سبب موجب در بیاض ادویه مخصوص این مرض که مذکور شوند بعمل آرند و از دوائی ضعیف بقوی گرایند و اگر بیاض غلیظ و مزمن باشد بعد
تنقیه ادویه قویه استعمال نمایند و بعد ازان ادویه مخصوصه این مرض استعمال کنند و قبل از استعمال دوا در چشم انکباب بر بخار آب گرم کنند
دوائی که بیاض و گل چشم را مفید است از انطاکی **صفت آن** در بیاض رقیق اکحال جالیه کفایت کند و غیر آن محتاج بدان و
بتنقیه است هرگاه غلبه خلط محسوس شود و با وثوق صحت دماغ اکحال قویه بکار برند و با ضعف آن ملطف مع راحت و استحمام و انکباب
بر بخار آب گرم نمایند و بهترین اکحال درینجا باسلیقون کبیر و روشنایای کبیر و برود و نقاشین و جوهری است و از مجربات در جلای بیاض
انیست که بزر قطونا با شکر مساوی سائیده در چشم کشند و کذالک مغز بهدانه و مغز پنبه دانه با شکر مساوی و کذا بیخ سل صحیح و مثل آن تمام
از عقیق سوده کشیدن علاج جید است و کذا اسندروس و تبری قصب سوده و این کحل از تراکیب من برای ازاله بیاض از چشمهای
مطلق حیوانات مجرب است و نسخه آن در کحلها خواهد آمد و ایضا از مجربات رطوبتیست که در شهد زنبور بود و هر که آب پیاز سفید بعد
خواهد بگیرد و همچنین از ترب و اولا عسل را بر آتش نرم گذاشته کف او بردارد بعده به آب پیاز پس باب ترب پس باب صعتر که هر یک
مثل وزن عسل باشد سه نوبت تسقیه داده فرود آورده در ظرف آبگینه نهند که این کحل مجرب در قطع بیاض بهت چون در چشم محرور بکار
یا شیر زنان یا شیر خر و زرمبر و د تنها یا با آب قصب قطور کنند و این ازاله ظلمت بصر و قرحه و سبل و جرب و دمعه نیز کند و این را پوشیده
باید داشت که از اسرار است و کسیکه بول کودک و خون خروس و خون هدهد بگیرد و با هم آمیخته بجوشاند تا غلیظ گردد و بدان اکتحال نماید
در ازاله بیاض مجرب و از ذخائر است **دوائی** که پهلی و جاله و ناخنه دو هند ببرد و بتجربه رسیده **صفت آن** نبات سفید

نیمدام مرچ سفید دانه الاچی خورد سرمه سیاه سنگ بصری مغز تخم سرس پھٹکری شیشه که در آئینه متعارفه اینجا نصب میکنند هر یک
یکدام کوڑی زرد هشت عدد مثل سرمه باریک کھرل کرده در چشم کشند **ایضاً** برای بیاض که بعد رمد افتد **صفت آن** افیون پھٹکری
بریان هر یک ماشه لونگ یکعدد در شیره برگ سرس هر یک دو توله در کٹوره بھول از سپیاری حلکرده یک میل ازان در چشم کشند
نوع دیگر برای گل چشم از حکیم محمد جعفر **صفت آن** قدرے سهاگه و پاره سنگها سوخته همراه آب لیمون کاغذی حلکرده در چشم کشند
ایضاً که گل چشم آدم و اسپ و فیل برطرف شود **صفت آن** زنجبیل پھٹکری نمک سنگ جمله برابر کوفته بیخته هر روز دو سه
نوبت در چشم کشند **دوائی** برای درد چشم که از باد سبل باشد از معمولی **صفت آن** برگ نیب برگ تمر هندی برگ سرس زرد چوب
شب یمانی بریان افیون هر یک نیم درم باریک سائیده پوٹلی بسته در آب تر کرده ساعت بساعت بر چشم گردانند و قدرے در چشم تقطیر نمایند
دوائی کل صبباین اسلامی رگهای چشم است از خون غلیظ و بخارات کثیف پس اگر با تری چشم و سیلان اشک باشد سبل رطب گویند
و این قسم از عطسه متواتر و ضربان بیخ چشم و وجع اکحال خالی نبود و اگر هیچ رطوبت بادی نباشد سبل یابس نامند و درین نوع غیر از پرده سبل
بدیگر امور مثل چشم تندرستان باشد **صفت آن** آنچه در دوائی رمد نوعی مذکور شد بکار برند و بعد فصد و تنقیه و دخول حمام بر شکم تهی و
فصد رگ پیشانی و گوشه چشم نافع بود و ادویه مسخنه مجففه مع رعایت خفت و قوت مرض استعمال نمایند مثلاً در سبل رقیق شیاف دینار
چون در چشم کشند و در سبل غلیظ شیاف احمر و اخضر و باسلیقون و در صورت عروض حرارت در سبل باخسته هلیله اکتحال باید کرد و در سبل
یابس قبل از اکتحال دوا و بعد او رفتن بحمام و فرود آوردن سر بر بخار آب گرم لازم شناسند و آنجا که با سبل رمد گرم عارض شود هیچ دارو در سبل
مثل شیاف ابیض در چشم استعمال نکنند و بر استفراغ و جذب ماده قناعت ورزند و زرده تخم مرغ بر پشت چشم نهند و در رمد اغبر استعمال نکنند
و چیزیکه در سبل هر دو امفید بود مانند شیاف سماق بکار برند و سبل که غلیظ و مزمن و مستحکم شده باشد و حدقه را در گیرد و منع بصارت نماید تدبیرش قطع
بطوریکه کحالان میدانند و در جمیع اصناف سبل از امتلا و کثرت کلام در روشنی چراغ و غبار و دخان و سرنگون داشتن و طعامهای بخار انگیز
چون سیر و پیاز و گندنا و عدس و باقلا و غذاهای سرد و غلیظ چون ماهی و گوشت گاؤ و غیره لبنیات و حلویات خوردن اجتناب نمایند **دوا**
که سبل و بیاض و ناخنه را ببرد **صفت آن** دارفلفل نمک لاهوری شب یمانی آبگینه تخم سرس هر پنج ادویه مساوی گرفته در ظرف
نحاسی بحوبه نیب بسایند تا همچون غبار شود هر صبح یک روز در میان یک میل در چشم کشند و کحل پاپمین نیز در ازاله بیاض چشم مجرب است **دوا**
انتفاخ ملتحمه یعنی علامتش آنکه دفعةً حادث گردد و ایضاً از سوزش و خارش اندک خالی نبود و گرانی هیچ نباشد و بیشتر در فصل تابستان واقع
شود **صفت آن** شیاف ابیض بلا افیون در روز اول بعض استعمال نمایند و بصبر و اکلیل الملک و شیاف مامیثا بر پشت چشم طلا کنند در روز
سوم در رمد اصغر صغیر با شیاف احمر لین مرکب ساخته در چشم کشند و صبر زرد و حضض و زعفران با آب عنب الثعلب حلکرده طلا نمایند بعد
ازان در رمد اصفر کبیر بعمل آرند با بسکه اندران بابونه و اکلیل الملک و مرزنجوش و برنجاسف جوشانیده باشد چشم را بشویند و اغذیه مجففه تناول
نمایند و از چیزهای بادی پرهیز کنند و استعمال اطریفل وقت شب نیز درینجا سود دارد **دوائی** انتفاخ بلغمی علامتش آنست که بتدریج
عارض شود و در چشم گرانی بیشتر بود و چون از انگشت غمز کنند اثر غمز تا دیر بماند اما آنجاکه رطوبت مائی بود اثر غمز در و بزودی زائل

شود و آن هیچ درد و ضربان و خارش نباشد صفت آن تنقیه ماده بطور رمد طبعی نمایند پس آبیکه دران بادیان جوشانیده
باشد غرغره کنند و اگر خواهند سکنجبین هم بنوشند و بعد تنقیه اول شیاف احمر لین در چشم کنند و صبر زرد و زعفران حضض اکلیل شیاف مامیثا ضماد نمایند
و بابونه و اکلیل الملک صعتر مرزنجوش جوشانیده آب بر چشم ریزند بعد ازان ذرور اصفر کبیر و شیاف احمر حاد مرکب ساخته بعمل آرند و درانجا
که رطوبت مائی بود شیاف دینارجون کشیدن اثر تمام دارد **دوائی** انتفاخ سوداوی علامتش صلابت و شدت تمدد و کمودت لون
بود و بسیار باشد که انتفاخ تا ابرو و هر دو رخساره برسد و این قسم بدترین انواع است و اکثر بعد رمد مزمن و عقب جدری عارض شود **صفت**
آن بعد تطبیب انضاج ماده منقیه سودا نمایند بدستوریکه در مالیخولیا مذکور شد بعده شیاف احمر لین و ذرور اصفر کنند و از اضمده و طلیه
هر چه در اورام سوداوی و سرطان مخصوص است بعمل آرند و درین نوع تضمید و تطلیل و استحمام قبل از تنقیه و بعد آن از بهر تلیین و تحلیل ماده عظیم
النفع است **دوائی** جسا ملتحمه یعنی سختی که در سپیدی چشم بدون ورم و انتفاخ عارض شود و با درد و سرخی و دشواری حرکت و اجتماع
اندک رمص صلب بود و بعد از بیداری خواب کشادن چشم دشوار گردد و بعضے این را رمد یابس گویند **صفت آن** لعاب حلبه و تخم
کتان در شیر زنان برآورده در چشم چکانند و زرده تخم مرغ با روغن گل بر پشت چشم نهند و روغن بنفشه و روغن بادام در بینی چکانند و کثرت
حمام و انکباب و تکمید بآب گرم لازم شناسند و اطلیه ملینه و محلله و از انچه در دوائی رمد سوداوی ذکر یافته حسب حاجت استعمال نمایند و از طعامهای
سردی پرهیز کنند و گفته اند که بعد از تنقیه و حصول تلیین استعمال ادویه اشک آور چون برود حصرم و باسلیقون و شیاف احمر و کحل روشنائی
درین مرض نافع بود **دوائی** توته ملتحمه و آن گوشتے نرم سرخ است که بر ملتحمه پدید آید و اکثر قریب موق اکبر افتد بشکل ناخنه و سببش در اکثر
اجتماع خون فاسد بود عقب قرحه یا قدح یا تفرق اتصال ملتحمه بعد التحام **صفت آن** اول فصد سر رو نمایند و مسهل بدفعات دهند
و بعد تنقیه همچو ناخنه قطع کنند پس آب زیره و نمک خائیده چند بار چکانند و زرده بیضه مرغ بر پشت چشم نهند بعده کحل باسلیقون و احمر حاد
بکشند و بعلاج غرب ماده نمایند و ادویه ظفره بکار برند تا آنکه فانی گردد **دوائی** جهت حکة العین یعنی خارش چشم و باشد که پلک نیز سرخ شود
و یا ریش گردد و سببش رطوبت شوریست یا بورقی بعمل **صفت آن** بهر تطبیب و تدبیر چشم و روی آب گرم شسته باشند و جست
بر قصب بمالند و سیاهی آن بچشم کشند و کاسنی بکوبند و بروغن گل آمیخته ضماد نمایند و طعام نرم خورند و از چیزهای شور و تیز پرهیزند
و هر چه در سلاق و جرب بیاید مفید دانند و در صورت کثرت ماده تنقیه بفصد و مسهل نمایند و حب ذهب یا حب ایارج خورانند بعده
غرغره و سکنجبین و ایارج فیقرا کنند و شیاف احمر لین و ذرور اصفر صغیر و احمر حاد و ذرور اصفر کبیر استعمال نمایند و داروی اشک آور چون کحل
باسلیقون در چشم کشند **دوائی** مخصوص بجرب العین **صفت آن** صبر سوخته یک جزو نوشادر نیم جزو کوفته بیخته بشهد
خالص آمیخته استعمال نمایند و یا سرمه سیاه مع ریسوت و سماق بکار برند و اگر تازه کوفته بیخته مثل غبار سائیده بر اجفان پاشند و سه
ساعت بگذارند و یا کافور محلول در آب بچکانند نیز نافع بود و اگر فائده نشود بفصد قیفال و حجامت کنند و بمسهل و حب ایارج تنقیه نمایند و بعد تنقیه
لعابسات مثل گلاب با نمک و یا سرکه یا شکر و شیاف اخضر استعمال نمایند و هر گاه بردائت ماده بیشتر بود و خشونت مذکور
بشکل دانهای انجیر باشد و یکے با دیگرے ملتصق گردد و متقرح شود و باعث هیجان درد بود بفصد تنقیه بدستور مالیخولیای و سوء جرب

را به نبات سفید یا آهن باهستگی بخراشند و شیاف ابیض و شیاف ابار اکتحال نمایند و پس از تسکین حرارت ذرور صفر صغیر استعمال کنند و بعد از آن شیاف احمر حاد و ذرور اصفر کبیر پس شیاف اخضر و باسلیقون بعمل آرند و اگر ماده ردی باشد و درشتی مذکور سیاه و سخت گردد و قرحه کند و بهر روی آن خشک رشیه پدید آید تنقیه مانند مالیخولیای سوداوی نمایند و به برگ انجیر یا آهن بخراشند و مدام که در جرب تا که از دوا کار بر آید بخراشیدن آن متوجه نشوند و بدون از تنقیه بدان هرگز دست بآن نبرند و شیاف زنگار برای جرب چشم و دمعه و گل چشم نیز مجرب است **دوائی** نافع بخارش و سرخی چشم که از بوی بعمل میشود **صفت آن** فلفل دو نیم عدد برگ نیب دو عدد گل دیگران که سرخ باشد هر سه از چوب بانس در کاسه حبشی خوب حل کنند که سیاه شود اندک در چشم کشند **ایضاً** جهت خارش چشم **صفت آن** صبر حضض مکی پوست هلیله زرد شیاف مامیثا مساوی کوفته بیخته اکتحال نمایند **دوائی** نافع ددقه و آن بثور لیست صلب سرخ یا سفید که در سپیدی چشم پدید آید و در اکثر در موق افتد و گاه باشد که گرداگرد حلقه سیاهی چشم دانهای خورد کثیر العدد مانند دانهای مروارید ظاهر شود و این مرض در انتهای رمد بیشتر عارض گردد **صفت آن** اگر سبب خفیف بود زناده بگلاب ترکرده بر چشم نهادن کافی است و الا تنقیه نمایند در بثور سرخ بفصد و مسهل بارد چنانچه در رمد دموی گذشته و در بثور سفید بدانچه در رمد بلغمی ذکر یافته و پس از تنقیه اگر ماده باقی باشد در سرخ شیاف ابیض و ملکایا کت بهد و در سفید شیاف احمر لین بکار برند و بعد مدت دراز دواهای تیز چون کحل باسلیقون و شیاف احمر حاد و مانند آن در چشم کشند و هرگاه ماده جمع شود اول شیاف ابیض کشند و چون منفجر شود شیاف کندر و شیاف ابار بعمل آرند **دوائی** دمعه و این مرضیست که همیشه چشم از اشک تر ماند بی آنکه تابع مرضی دیگر چشم باشد **صفت آن** قانون علاج این مرض استعمال ادویه معتدل القبض است و دمعه مولودی علاج نپذیرد و آنچه از حرارت یا برودت چشم و دماغ باشد ازاله سبب کفایت کند و دمعه که از ضعف ماسکه و ماصمه چشم بود با آن آثار امتلای ماده بیشتر دریافت شود چنانچه اشک غلیظ السخن دموی و بارد و کثیر الرمص بلغمی و رقیق حار صفراوی باشد در آنجا سبب ماده بعد تنقیه بفصد و مسهل و حب ایارج اطریفلات بخورانند و ادویه که از برای این مرض موضوع است استعمال نمایند و شیاف علائی مفید است و آنچه برای دمعه حادث از ضعف عضله چشم مفید است بکار برند و انکباب بطبیخ شلجم و داشتن جوز بوا در دهن حب الشفا خوردن خایده سیکند و حنا در بازو با سم سوده برکف پا و بر سر نهادن در همه انواع مفید بود و گاه باشد که دمعه بسبب نقصان گوشت موق از قطع ظفره یا از استعمال دواهای حاد عارض شود درین صورت اگر گوشت گوشه چشم اندکی نقصان یافته باشد بدرور اصفر و شیاف زعفران علاج فرمایند و اکتحال بصبر و کندر و مامیثا و دیگر منبتات لحم و مجففات رطوبت نافع شناسند و آنجا که گوشت موق بالکل زائل شده باشد علاج نپذیرد **ایضاً** که جهت دمعه معمول و سبکدر و حکه قدیم و دیگر امراض چشم را نفع عظیم بخشد **صفت آن** سنگ بصری ملتوله مرچ سیاه شش عدد هر دو را سائیده بحریر بیخته در کهالی روئین انداخته بالپشت کٹوره بهول چند روز خوب بسایند تا مثل غبار شود پس بکار برند نوع دیگر که دمعه را معمول است **صفت آن** استخوان هلیله کابلی سوخته سه درم نمک لاهوری مازو هر یک نیم درم باریک سوده بحریر بیخته استعمال نمایند **دوائی** برای دمعه از انطاکی **صفت آن** ابتدا بفصد کنند اگر علامات

غلبه دم ظاهر باشد و خدم متاخرین بعد از آن اسهال طبیعت بمسهل مناسب صرف عنایت بسوی تنقیه دماغ و تقویت آن باید نمود یا
اول ابعده اطریفل کبیر یا ایارج ارکیغانس یا نیفرا و حب اصطمیخیقون و بعد از آن به تنقیه و ضعیات بکار برند و درین هنگام بچشم نگاه کنند
اگر ورم یافته شد ابتدا بتحلیل آن نمایند و بهترین چیزیکه بدان تحلیل ورم حار کرده شود آب کشنیز بلعاب بهدانه و حلبه و گلاب است و
بار دیگر شیر زنان و خون کبوتر پس در علاج دمعه بذرور اصفر و شیاف زعفران شروع کنند اگر درانجا علتی نباشد و الا اگر لحم موق ناقص
شده باشد آنچه انبات آن نماید مثل مازو و مامیثا و سماق بیامیزند و اگر درانجا انتشار باشد سنبل زیاده کنند و از آنچه برای دمعه و حکه از آن
باشد آزموده است این است که آب ازین بجوشانند تا ربع آن بماند پس صاف کرده مثل آن گلاب و آب بادیان اضافه کنند و مدان
اگر یک رطل باشد اوقیه و نیم برگ آس کوفته و نیم اوقیه هلیله و مثقال از مجموع صبر و زعفران و کندر و مامیثا و حضض سوده انداخته بجوشانند
تا غلیظ گردد پس در شیشه کرده زیر آفتاب گذارند تا خشک گردد استعمال نمایند و آنچه در اکحال و شیاف و برود و ذرور گفته شد کافی بود
و از مجربات این است که مازو و آس و گلنار و پوست بیضه و هلیله زرد مساوی در ده چندان سرکه بجوشانند تا ربع بماند صاف کرده و ریخت
اثمد مکی مساوی زعفران نمک سوخته شنج محرق بسد هر واحد ربع مشک عشر جمله همه را بسایند و بسرکه مذکور تسقیه نمایند هفت مرتبه
بعده خشک کرده صاف نموده بکار برند که در قطع رطوبات و تجدید بصر و انبات لحم موق مجرب است **دوائی** حرقت عین یعنی سوزش
چشم سببش ارتفاع ابخره لذاعه از معده یا انصباب اخلاط حاره صفراویه از دماغ بطبقات چشم است **صفت آن** سنگ بصری
بآب غوره پرورده سائیده در چشم کشند و کاسنی سبز کوفته بروغن گل ضماد نمایند و کافور سوده در چشم اندازند و اگر آثار وجود ماده حاره نیز
پیدا باشد اول بمسهل بارد تنقیه نمایند بعده ادویه دیگر بعمل آرند و اگر غلبه خون معلوم شود ابتدا بفصد نمایند و کحل نافع این مرض در اکحال
مذکور گردد و اکتحال شیاف سماق و عصاره آمله برای حرارت و سوزش چشم معمول است و کذا ضماد کاسنی سبز و کشنیز سبز و کاهو سبز با
روغن گل یا کدو سائیده بر هر دو چشم گذارند **دوائی** قذی یعنی چیزی در چشم افتادن **صفت آن** هرگاه چیزی بچشم افتد
از مالیدن چشم منع فرمایند و بآب گرم بشویند و شیر زنان چکانند و پلک برداشته ببینند اگر چیزی محسوس شود بپارچه یا پنبه بردارند
و الا نشاسته باریک سائیده در چشم پر کنند و زمانی بدارند پس از پنبه بیرون آرند و گاه باشد که جانوری خورد در چشم آویزد و درد و سوزش
در چشم پیدا نماید درینصورت گل ملتانی سرخ باریک ساخته اندازند و ساعتی چشم را بسته دارند بعده از خرقه یا پنبه صاف نمایند و آنچه
که چیزی درشت چون ریزه شیشه و مانند آن در چشم افتد بموچینه بردارند و اگر ریزه آهن بود و بتدبیر دیگر برنیاید مقابل آن مقناطیس [illegible]
و بعد برآوردن این اشیا سفیدی بیضه مرغ یا شیر زنان چکانند و گاه باشد که رطوبتی باریک مانند تار عنکبوت از سر فرود آید و در
چشم بخلد و مردم گمان برند که چیزی از خارج در چشم افتاده است درینصورت کف دریا سنگ بصری توتیای سبز توتیای سفید چاکسو
مقشر برابر مساوی همه را سوده در چشم کشند که این مرض را که بهندی ریوه گویند سود دارد **دوائی** ضربه چشم **صفت آن** هرگاه
کوفت بر چشم رسد و سرخی یا ورم پدید آید اول بفصد و مسهل بارد تنقیه کنند و حجامت پس سر نمایند بعده بسفیدی و زردی بیضه مرغ
در روغن گل آمیخته پنبه بآن تر کرده بر چشم نهند و حسب حاجت دیگر اضمده و اطلیه بکار برند اگر مضرت باقی ماند آنچه در طرفه مذکور شد

بکار برند و بعد از زوال درد و سرخی اگر کبودی در چشم باقی ماند کشنیز و پودینه و زر تیخ و سنگ میلی که در خریطه فلفل یافته میشود طلا
نمایند و آنجا که از تیغ یا سنگ وغیره تفرق اتصال بر ملتحمه افتاده باشد تدبیرش نیز فصد و تلیین است و در هر اندک مدت تا ماده جمع نشود
پس اگر خون آمده باشد آن را پاک کنند و شیاف ابیض مغسول با بیضه کافور بر آن افشانند و محکم بر بندند و چون خون بر نیامده باشد توتیا پرورده
بر کنند و زرده تخم مرغ بر پشت چشم نهند بعده باصلاح جراحت کوشند نوعی که در قرحه چشم بیاید **دوائی** برای ضربه چشم از استاد مرحوم
صفت آن لوده پٹهانی سائیده میده گندم روغن زرد هر یک دو ماشه شکر سفید چار ماشه در آب سرشته گرم کرده تکمید نمایند بعده
نیم گرم بر چشم بندند **دوائی** قرحه چشم سببش انصباب مواد حاره محرقه لذاعه بود علامتش شدت درد و ضربان و خلش و کثرت اشک
باشد پس اگر قرحه در ملتحمه بود بر سفیدی چشم نقطه سرخ که سرخی آن بر سرخی سائر اجزا غالب بود پدید آید و این اسلم ترین قرحه است اگر بالکل
در دیابند و اگر در قرنیه افتد در سیاهی چشم نقطه سفید ظاهر گردد و اگر در طبقه عنبیه حادث شود در برابر حدقه نقطه سرخ بر رگهای سرخ ظهور نماید
و این بدترین اقسام قرحه بود و اگر قرحه در طبقات دیگر باشد بجز درد شدید چیزی از آثار قرحه محسوس نگردد مگر بعد جوشش مده و شگافتن
صفت آن فصد سرو نمایند و در هر هفته یا کمتر از آن قدری خون گرفته باشند و تنقیه بمسهل و حب ایارج کنند و فصد صافن و حجامت
ساقین و تلیین بمرات و ماء الجبن نیز مفید و شیر زنان در چشم چکانند و شیاف ابیض در سفیدی تخم مرغ یا در شیر زنان حل کرده اندازند
و بعد تسکین درد لعاب حلبه و لعاب تخم کتان مغسول تنها یا با بیکه دران اکلیل الملک جوشانیده باشند آمیخته بچشم تقطیر نمایند و رفاده بسته
دارند بعد از ظهور چرک و ریم اگر قرحه بلند شود و مورسج گردد علاج آن نمایند والا ماء العسل فقط یا بلعاب حلبه مغسول و شیر نیز در چشم
چکانند و شیاف آبار و غبره و انزروت بعمل آرند پس از آنکه قرحه از ریم پاک شود شیاف کندر استعمال نمایند و سنگ سوخته و شادنج مغسول
هر دو سائیده ذرور نمایند و بعد اندمال اگر اثر قرحه باقی باشد استخوان پوسیده بگلاب سائیده بران نهند و آنچه برای دور کردن آثار قرح
و جدری در باب آنها در آخر کتاب خواهد آمد بعمل آرند و صاحب این مرض را از آواز بلند و قی و عطسه و حرکت قویه و بالین پست داشتن
و از اغذیه غلیظ و هرچه گرم و شیرین باشد منع باید کرد و بر قفا خوابانند و غذا های ملائم خورانند و بعد النقاء از قرحه شوربای جوزه مرغ دادن
مناسبست **دوائی** که قرحه چشم را مجربست **صفت آن** مرجان سوخته تخم خرما سوخته جبنر کتیرا متساوی طباشیر نصف یک جزو
باریک سوده بکار برند **دوائی** دمعه و این لفظ بر سه مرض اطلاق میباید یکی آنکه چون آدمی از خواب بیدار شود پلک گران شود و چنان
پندارد که در چشم او ریگ و خاک افتاده است و سببش بخارات غلیظه است که در طبقات چشم محتبس شوند و بحرکت بیداری تحلیل یابند دوم آنکه
ریم زیر قرنیه جمع شود و مشابه بشکل ظفره نماید و سببش وقوع قرحه است در قرنیه که منفجر شود یا حدوث رمد شدید یا صداع قوی سوم
آنکه ملتحمه سرخ و کدر شود و بسبب تصاعد بخارات سوداوی باصره ضعیف گردد و جمیع اشیاء دخان و غبار آلوده نماید و مریض چشم خود را
از حالت اصلی عظیم الحجم دریابد و چشم خارش کند و هرگاه بآب گرم بشویند تخفیف و تسکین حاصل گردد **صفت آن** در اول
تنقیه بدن از مواد منحره نمایند و مدمعات چون شیاف احمر لین و احمر حاد و کحل باسلیقون در چشم کشند و اکتحال الصبر و نشاره آبنوس نافع
و صباح بحمام رفتن سودمند و در دوم بهر تنضیج و تحلیل باستعمال کثرت تکمید بآب حلبه و اکلیل و استحمام و انکباب پردازند و لعاب حلبه

وکتان مغطا یا ذرور اصفر دران یا در شیر دختر حلکرده در چشم چکانند و بعده بجهت نشف و تحلیل مده مامیثای یا اقلیمیای
فضه بار یک ساخته در چشم پر کنند و اگر تحلیل نگردد و مانع ابصار شود درین صورت بدستکار رجوع نمایند و در مرض سوم معالجه رمد سوداوی
کنند و غرغره نمایند و ذرور کنند در چشم انداز ند و بطبیخ ملطفات چون بابونه و اکلیل و حلبه تکمید چشم نافع شناسند دوائی عشا یعنی
شبکوری سببش غلظ روح باصره یا غلظ رطوبتی از رطوبات چشم است پس اگر سبب آن مثل بخارات غلیظه دماغ و معده باشد
که از خلط غلیظ متولد شود و فرق بینهما آنست که در بخارات دماغی بریک حال قائم بود و در بخارات معدی وقت گرسنگی خفت رو نماید
و هنگام امتلای معده زیادتی مرض پدید آید صفت آن ادویه مخصوصه آن مذکور گردد در چشم کشند و بر آبیکه دران ادویه محلله
چون بادیان و شبت و بابونه و نمام و سداب و مرزنجوش جوشانیده باشند انکباب نمایند و اگر ازین تدبیر فائده نشود مانند رمد
بلغمی تنقیه ماده کنند و غرغره منقیه دماغ بعمل آرند و شربت زوفا و زوفا سائیده باشهد بآب خوردن مفید بود و مداومت اطریفل سیتور
و اگر آثار غلبه خون نیز ظاهر باشد فصد قیفال کشایند و باید که در طعام مریض حلتیت و لوبیه و خردل وغیره انداز ند و از اشیای غلیظه
بخار انگیز اجتناب ورزند دوائی شب کوری مجرب صفت آن زهره گاو قدرے در شیشه کرده دو روز در آفتاب گذارند
پس در چشم کشند و اگر مرچ ملکی و زعفران دران حلکرده سه روز دیگر در آفتاب دارند پس استعمال کنند برای نزول الماء نیز نافع بود و
دارفلفل در جگر بز خلانیده بریان کنند و آب آن افشرده در چشم کشیدن نیز از مجربات است و کندش و صبر زرد و جند بیدستر بجویند ایضا
معمول احقر صفت آن صابون یک سرخ مرچ سیاه دو عدد باریک ساخته وقت خواب شب در چشم کشند و گاہے عوض فلفل چرک
قلیان یا صابون در آب سائیده عمل آرند ایضا مجرب صفت آن نوشادر پھٹکری سوخته برابر گرفته باریک سائیده در
چشم کشند دوائی جهر یعنی روزکوری اگر خلقی بود لاعلاج است و سببش قلت و رقت روح باصره است که بشعاع آفتاب تحلیل پذیرد
صفت آن لعاب بهدانه لعاب اسبغول شیره تخم خشخاش شربت نیلوفر و شربت عناب نوشانند و شیر دختر با بزر روغن
بنفشه و روغن کدو در بینی چکانند و بر سر مسکه و روغن بادام بمالند و ایضا ترطیب و تقویت دماغ باغذیه رطبه و تغلیظ خون باغذیه
لزجه مثل هریسه و کله پاچه کنند و در آب سرد غوطه زده چشم بکشایند و شیاف وردی با شیر زنان و برود حصرم در چشم کشند و شیاف ابیض
که قدرے کافور و افیون که دران حلکرده باشند در چشم کشیدن و افیون گاه گاه خوردن مفید بود و بهر تبرید و تقویت دماغ آنچه در
صداع حار و سرسام گرم گذشت همه مفید است و با شربت خشخاش نافع و لخلخه گلاب و روغن گل و سرکه سود مند و ریوند بگلاب
سائیده در چشم کشیدن مجرب مؤلف تکمله است دوائی برای روزکوری صفت آن کاغذ سفید سوخته بطور سرمه در چشم
کشیدن مجرب است ایضا جهت روزکوری معمول صفت آن کشنیز خشک پوست سماق آمله منقی هر یک سه ماشه سفوف کرده
با شیره کاهو شش ماشه و شربت نیلوفر دو توله بدهند تو عد یکبار نافع جهر صفت آن ملیا شیر سنگ سرمه سفید هر یک یکماشه
سائیده در روغن گاو و خشخاش و کدو هر یک سه ماشه آمیخته در چشم کشند دوائی جحوظ العین یعنی بیرون آمدن و بزرگ شدن چشم
بے ورم و این بسبب امتلای ماده ریحی یا خلطی باشد و یا بسبب انضغاط مقله بسوی خارج بواسطه خنق وقے عنیف و صیاح

و تعب سخت و قلق شدید و زحیر و از هر چه موجب حبس نفس باشد و یا بسبب استرخاء عضلات بود علامت امتلائی نتو مقله است
و عظم حجم آن و در خلطی ثقل نیز محسوس شود و نشان انضغاطی وجود سبب است و سیلان اشک غلیظ که اندک لزوجت داشته باشد و آثار
استرخای عدم عظم چشم است و تحرک حدقه بحرکات مضطربه غیر اختیاری و جمیع اقسام جحوظ از ضعف بصر خالی نباشد **صفت آن**
اگر سبب خفیف بود و جحوظ اندک باشد بستن عصابه قوی و خوابیدن بر پشت و استعمال شیاف سماق و تلطیف غذا کفایت کند
و الا در جحوظ امتلائی حسب ماده فصد سر رود و حجامت قفا و تنقیه دماغ بمسهلات و حبوب مناسبه نمایند و ابتدا پاره صوف در سرکه
آب سفرجل و یا در گلاب و یا آبی که در آن پوست انار جوشانیده باشند تر کرده بر چشم ببندند و بعده هلیله دوا از خلقل و شیاف مامیثا
بآب بادیان استعمال نمایند و دیگر اشیا که اشک آورد و قابض و مشدد باشد چون شیاف سماق وغیره در چشم کشند و تقلیل غذا ضرر
انگارند و در جحوظ انضغاطی قطع سبب نمایند و خریطه سرمه یا قطعه اسرب در رفاده نهاده بر چشم محکم به بندند و بر پشت بخوابانند و ورق
را آب سرکه در آن گلنار و برگ زیتون و پوست خشخاش و مانند آن اشیای قابضه جوشانیده باشند بشویند و اطلیه قابضه چون پوست انار
و اقاقیا و گلنار و حضض و عصاره لحیة التیس بر چشم طلا نمایند و فصد و تلیین درین قسم نیز مفید گفته اند و در طلقی و ادرار طمث مناسب
بود و در جحوظ استرخائی بدستوری که در فصل استرخای و فالج گذشته به تنقیه ماده و استعمال غراغر و مشمومات و جوارشات حاره پردازند
و بعد تنقیه قوابضات مذکوره استعمال نمایند و خسته تمر هندی سوخته و گل سرخ و گلنار و کندر و سنبل الطیب بر چشم گذارند **دوالی**
نتو قرنیه یعنی بلند شدن سیاهی چشم از سفیدی آن بنحویکه علو آن ظاهر نماید و خاصه نتو آن است که سخت میباشد و در سبل منتشر
نمیشود و از مسه و ضربان خالی میبود بخلاف بثور قرنیه بالجمله سببش خلط ریحی است که زیر این طبقه در آید **صفت آن** اول تنقیه از خلط
غلیظ نمایند بدستور رمد بلغمی و بعده ذرور اصفر و شیاف احمر در چشم کشند و بآبهای گرم برو بشویند و بر بخار آن سرنگون دارند و تلطیف غذا
کنند و بر اغذیه ناشفه خفیفه مثل گوشت تیهو و کباب دراج و نخودآب اقتصار ورزند و اکثار غذا و امتلاء منع نمایند **دوالی** خشونت
قرنیه یعنی درشتی که در سیاهی چشم عارض شود و این بسبب یبوست قرنیه و انصباب خلط حاد یا شوره بر قرنیه و یا استعمال ادویه حاده
اکّاله بود و علامتش آنست که هنگام پوشیدن و گشادن چشم چنان معلوم شود که پلک بالا بر چیزی درشت میگذرد و بسبب ایذای
حرکت پلک اشک بیرون آید و تقدم تدابیر موجبه و اسباب مذکوره بر آن گواهی دهد **صفت آن** اول مرطبات استعمال کنند
باغذیه مرطبه مثل مزورات معمول باشیاء چرب و لحوم خفیفه مثل شوربای پاچه بزغاله و گوسفند و بیضه مرغ و فالوده متخذ از شیر بز اگر آن
تب نباشد و اشربه مرطب دماغ مثل خمیره بنفشه و شربت نیلوفر و تعریق سر بروغنهای مرطب و استحمام و قطورات بادهان مرطبه و شیر
دختران و لعاب اسبغول و اگر سببش خلط مالح یا حریف باشد مسهل صفرا و بعده ماء الجبن نوشانند **دوالی** بثور قرنیه علامتش درد و
ضربان و حمرت است بر سفیدی چشم و کثرت اشک بود پس اگر ماده اندک و شیرین باشد وجع کمتر بود و اگر ماده بیشتر و رقیق و حاد
بود درد و بشدت بود و خطر بیشتر و بثره که زیر قشر ظاهری از قشور اربعه قرنیه باشد صاف سیاه بنماید و این اسلم است اگر مجاری
نباشد و آنچه در قشر ثانی افتد سفید میباشد و آنکه در قشر ثالث بود در سپیدی و سیاهی متوسط باشد و این هر دو ردی است و آنچه

محاذی ثقبه باشد در هر قشر که بود تزوی است لبعد اندمال منع ابصار میکند بخلاف آنکه محاذی ثقبه نباشد که انزوی مانع ابصار
نمیشود صفت آن تدبیر این مرض حسب حاجت بفصد و اسهال وغیره وانچه در فصل رمد و قروح چشم گذشت بعمل آرند در ابتدا رادع
بکار برند و در انتها اشیاف ابیض کندری و شیاف احمر لین مفید است واگر سور سرج عارض گردد علاج آن نمایند **دوائی** سور سرج آنکه
هرگاه قرنیه بسبب بثره یا قرحه یا جراحت بشگافد و عنبیه از تحت او بیرون آید بقدر سر مور یا زیاده ازان بدین نام خوانند و گاهی بحسب
تفاوت مقدار نام وی مختلف نهاده میشود مثلا راس الذبابی و عنبی و تفاحی و مساری و باشد که قشر ظاهر قرنیه بسلامت بود و بعضی قشور
باطنیه بشگافد و جزوی از عنبیه بصورت بثره بروز نماید و مشابه بثبور گردد و فرق بینهما بهمین قدر توان کرد که در حوالی سور سرج طرازی
سفید چون طوق محسوس شود **صفت آن** بزودی تمام اشیاء قابضه غیر ذی خشونت چون شادنه مغسول و اقلیمیای نقره و شنج سوخته
و ودع سوخته باریک ساخته و مانند آن مثل ذرور اکسیرین که نافع ترین اشیاء است در چشم اندازند و رفاده مدور بمقدار خانه چشم ساخته
بر چشم نهند و بالای آن صفحه اسرب که بوزن پنج درم یا زیاده ورم بود نهاده بعصابه محکم ببندند واگر عوض اسرب خریطه سرمه سحق بر نهند اولی
است واگر ازین تدبیر صلاح نپذیرد و لبهای شگاف درشت و غلیظ گردد علاج سود ندهد **دوائی** حول و آن است که چشم بجانبی
مائل شود و از موضع طبیعی زائل گردد و این زوال اگر بسوی فوق و اسفل باشد صاحبش هر شیء واحد را دو چیز بیند و سببش تشنج
عضلها از عضلات محرکه مقله یا استرخای آن باشد یا زوال طبقات و رطوبات پس اگر تشنج یابس بود و این اکثر عقب امراض
حاده و قرانیطس عارض گردد **صفت آن** تدبیرش تقویت و ترطیب دماغ است بنطولات و روغنهای که در تشنج یابس گذشت
و تقطیر شیر خر و شیر دختر در چشم سودمند است واگر تشنج امتلائی باشد و این قسم عقب صرع بیشتر افتد و تدارک این از تنقیه
بایارجات و غراغر و تلطیف تدبیر نمایند بدانچه در تشنج امتلائی مذکور شد و ادویه مقوی در چشم کشند و در حول استرخائی علامات و علاج
آن از فصل استرخا بجویند و آنجا که از زوال طبقات و رطوبات بود چشم متحرک شود بحرکت اختلاج و علاجش تنقیه دماغ است از رطوبات
مولد ریاح باستعمال مسهل گرم و حب ایارج و بعد ازان بهر تحلیل ریاح آبیکه دران بادیان و اصل السوس و بابونه و اکلیل الملک
و مانند آن جوشانیده باشند تکمید چشم نمایند و ماسیران و بیازرد و چوب آب بادیان ضماد نمایند واگر ماده در معده بود تنقیه معده نمایند بقی و
اسهال و جوارشات گرم بادشکن خورانند و تجوید هضم فرمایند و حول که بکودک شیرخواره افتد و آن بعد از صرع حادث گردد و یا بسبب
شیر دادن و خوابانیدن و نگریستن بیک جانب تا دیر واقع میشود و باشد که بواسطه آواز بلند و مهیب و مانند آن که یکبارگی
طفل بجنبش آرد مرض مذکور عارض گردد و علاجش آنکه پارچه سرخ بر گوشه چشم که مخالف گوشه مائل باشد آویزند یا بر روی او برقعه که
مقابل حدقه سوراخ گذاشته باشند بپوشانند و چراغ مقابل آن سوراخ برافروزند تا طفل پیوسته نظر بر آن چراغ دارد و دایه را غذا
لطیف دهند و در صورت بودن صرع سبب حول باشد اغذیه بخار انگیز از دایه دور دارند و از جماع منع فرمایند و حول کودک و مزمن
علاج پذیر نشود **دوائی** که برای حول چشم نافع **صفت آن** دخان سندروس باقدری مشک و عنبر سائیده هر روز در چشم
کشند و طریق گرفتن دخان سندروس اینست که سندروس را با آب سائیده بر پارچه مالیده فتیله آن ساخته خشک نمایند پس در چراغ گذا

روغن کنجد انداخته در روشن کرده بالای آن ظرف مسی واژگون دارند تا دخان جمع شود از کارد یا از پر مرغ گرفته بکار برند
دوائی اتساع یعنی فراخ شدن مردمک چشم خواه ثقبه عنبیه کشاده شود یا عصبه مجوفه و فرق فیما بین هر دو آنست که در
اتساع عصبه انتشار نور در اجزای چشم پیدا میباشد و در اتساع ثقبه بخصوص وقتیکه کشادگی آن تا اکلیل رسد که درینصورت
پراگندگی نور اصلا در اجزای چشم ظاهر نمیشود و اگر بسوی چشم نظر کنند معلوم شود که تمام جسم سیاه گشته و درین وقت بصارت
بالکل باطل میگردد و علاج پذیر نبود چنانچه اتساع عصبه که لا علاج است و بصر را باطل میسازد و بالجمله علامت کلی اتساع ثقبه عنبیه تفرق
بصارت و ضعف آن بدون احساس الم **صفت آن** اتساع ثقبه که سببش از خارج بود چون سقطه و ضربه که بر چشم رسد فصد
سر رو و حجامت ساقین نمایند و تلیین طبع نمایند و شیر زن پسر دار در چشم چکانند و آرد باقلا و بنفشه و خطمی با زردی بیضه مرغ ضماد
نمایند و در اختلاط بابونه و قیروطی در ضماد افزایند و بعد زوال ورم کحل روشنائی و باسلیقون در چشم کشند و احتراز از قی و جماع
طعامهای غلیظ و بر پشت خفتن و جانب روشنی نگریستن واجب شمارند و اگر سبب اتساع ثقبه از داخل بدن باشد و این از کثرت رطوبت
بیضیه افتد علامتش آنست که چون مریض سر خود بجنباند در پیش روی خود چنان خیال کند که در آب ایستاده است و در حالت سیری
شکم و بعد خواب ضعف در بصارت غالب شود و چیزهای بعیده نسبت باشیای قریبه خوبتر بنظر می آیند و این نوع بزنان و صبیان
بیشتر واقع میشود و اگر از رطوبت عنبیه باشد علامتش آنکه صاحب مرض مرئیات را کوچکتر از مقدار اصلی بیند و علامات ضعف بصر
عارض گردد و حالتی شبیه بتمدد در چشم بدون الم و سرخی یافته شود درینصورت اول فصد صافن و حجامت نقره نمایند و بعد نضج از
منضج حار و مسهل گرم و حب ایارج تنقیه کنند بعده آبکامه و عسل جوشانیده غرغره نمایند و دیگر غراغر منقیه دماغ که در فالج بکار می آیند
استعمال نمایند و کحل باسلیقون در چشم کشند و استعمال مجففات نمایند و اغذیه و اشربه ملطفه بکار برند و از اغذیه غلیظه رطبه چون گوشت
گاومیش پرهیز نمایند و بدانند آنجا که مرض مذکور بعد از صداع شدید یا سرسام یا ماشرا حادث گردد طمع از اصلاح آن قطع باید کرد اما اگر
عصبه سالم باشد و اتساع ثقبه تا اکلیل نبود بعد ازاله امراض سابقه و تنقیه بمسهل گرم و حب ایارج شیاف مرارات بنابر حفظ بصارت
باقی استعمال نمایند و ایضا اتساع ثقبه که از یبوست طبقه عنبیه باشد نسبت باقسام دیگر متعسر البرء است بعلامات خشکی و لاغری چشم
دریافته بترطیب متوجه شوند و باقی علامت و علاجش از ضعف بصر باید اخذ نمایند **دوائی ضیق** یعنی تنگ شدن ثقبه عنبیه و نشان عروض
این مرض ضعف بصر است و مشاهده اشیا بزرگتر از مقدار اصلی پس اگر سبب او رطوبت عنبیه یا اجتماع خلط صلب غلیظ اندر
ثقبه باشد و این از تدبیر ما تقدم و آثار رطوبت دریافت میشود و ایضا در خلطی مردمک محسوس نگردد **صفت آن** بعد نضج
ماده بمنضج گرم تنقیه بمسهل حار و حب ایارج نمایند و در خلط غلیظ باستفراغ مراعات ترطیب نیز ملحوظ دارند و ادویه مناسبه در آب پخته
بر سر ریزند و باسلیقون و روشنائی و شیاف زعفران در چشم کشند و شیاف جاوشیر درین باب مجرب است **دوائی ضیق** که از یبوست
عنبیه یا قلت بیضیه افتد علامتش کوچک شدن چشم و قلت خواب و دیگر آثار یبوست و تدبیر سابق بر آن گواهی دهد **صفت**
ترطیب بدن باغذیه و اشربه نمایند و شیر زنان بر سر دوشند و سعوطات مرطبه چون روغن بنفشه و مغز ساق گاو و شیر زنان

در بینی چکانند و لعاب اسپغول و آب خرفه و آب بید و آب کاهو بر سر نهند و حمام نمودن و در آب شیرین نیمگرم نشستن و در آب
خوش صافی چشم کشادن سودمند بود **دوائی** خیالات یعنی دیدن اشکال متلونه که در خارج موجود نباشد و این گاه باشد که مقدمه
نزول الماء بود و علامت و علاج آن از دوائی نزول الماء استنباط نمایند و اگر بسبب ذکائی حس بصر که با آن بصارت و سائر حواس
قوی باشد غبار خفیفه که در هوا موجود است و بخار غذا که بدن از آن خالی نیست محسوس شود و این فی الحقیقت مرض نیست و محتاج
العلاج نه مگر بنا بر ضرورت اغذیه غلیظه مثل هریسه و کله پاچه وغیره خورانند و دیگر اشیاء مخلطه که در صداع قوت حسی مذکور شد بکار برند
دوائی خیالات که از ارتفاع بخارات دماغ باشد اگر مریض خیال کند که ستونها دود پیش چشم بلند گردیده متفرق میشوند
درینصورت تنقیه خلط سوداوی نمایند بدستور مالیخولیای سوداوی و اطریفلات و خمیره جات و دیگر مقویات دماغ بکار برند و چون
سود نشد قطع و داغ شرائین صدغین کنند و اگر علامات غلبه خون محسوس شود و مریض گاه گاه پیش رو چون شعله آتش تخیل کند تیسیر
درینحالت بزودی فصد کنند و خون وافر گیرند بعده مسهل بارد بدهند و مطفیات خون بکار برند و تقلیل غذا نمایند و از گوشت و شیرینی
پرهیزند و اگر ماده دیگر در دماغ جمع شود و مریض خیال کند که چیزی از بالا پیش روی افتد و ناگهان بترسد درین وقت بحسب ماده
تنقیه کنند از فصد و اسهال و قی بدانچه مناسب حال مریض بود و لطوخات مداومت نمایند **دوائی** خیالات که از تصاعد ابخره
معده باشد و علامتش اینست که خیالات در حالت امتلای معده کثرت و در خلوت قلت پذیرد و در هر دو چشم خیال مساوی باشد و هر چند
مدت دراز گردد در بصارت ضعف و کدورت راه نیابد **صفت آن** بسهل و حب ایارج تنقیه کنند بدستوریکه در صداع بلغمی گذشت
و اصلاح معده و تقویت آن نمایند بدانچه در باب ضعف هضم مذکور گردد و استعمال حب ذهب و ایارج فیقرا تنها یا با طریفل کشنیزی چند
شب متواتر درین باب سخت سودمند است و غذا گوشت ماکیان با نخود پخته و بمصالحه گرم خوشبو ساخته مفید است **دوائی** خیالات
که از تکدر بعضی اجزای رطوبت بیضیه افتد و بدان سبب آدمی خیال کند بجانب راست یا چپ که شخصی ایستاده است و در نفس الامر
نبود و بر یک حال باشد بدانچه در ضعف بصر که سبب آن تکدر رطوبت بیضیه بود و انچه در ابتدای نزول آب بکار آید بحسب حال بکار برند
و خیالات که از اندمال قرحیه باشد باسباب ماتقدم و آنکه مدتی بر یک حالت ثابت باشد و بآفتی دیگر نه انجامد و بحسب اغذیه زیادتی
و کمی نپذیرد و شناخته تدبیرش از انچه برای دفع آثار قرحه چشم در دوائی قرحه چشم مذکور شد بعمل آرند **دوائی** نزول الماء و آن عبارت
از رطوبت غریبه که بتدریج یا دفعةً از سر فرود آید و در ثقبه عنبیه بایستد و مانع ابصار شود پس اگر غلیظ بود تمام ثقبه را در گیرد و بصارت را
بالکل باطل سازد و اگر بعض ثقبه خالی باشد بهمان قدر دیده شود و آنجا که رطوبت مذکور رقیق بود درینصورت اگرچه همه ثقبه را در گیرد
لیکن مانع رویت اجسام ذی نور مثل ضوء آفتاب و چراغ وغیره آن نمیگردد و سبب این مرض یا سقطه و ضربه بود که بر سر واقع شود
یا رطوبت فضلیه یا صداع شدید مزمن یا قی مفرط یا سرما سخت و سردی مزاج باشد و گاهی ضعف روح باصره باعث این علت شود
و این پیران و کسانی را که بیماریهای دراز کشیده باشند عارض گردد و علامت ابتدای نزول الماء اگر بتدریج افتد آنست که مریض را خیالات
مانند پشه و مگس و موی و دود و شعاع و امثال آن بحسب اختلاف اشکال رطوبت اکثر در یک چشم یا در هر دو مع کمی و سستی محسوس گردد

و چیزے را کہ بسیار روشن باشد مانند چراغ و ماه مضاعف بیند و کدورت چشم و خلل باصره ہر روز بیفزاید تا آنکہ پس از سہ
چہار ماه تغیر فاحش در بصارت رو نماید ازینجاست کہ گفتہ اند چون خیالات تا شش ماه بیک وتیره بماند و کدورت بصر و ضعف آن
نیفزاید آن چشم از نزول ایمن باشد و نشان این مرض بعد نزول تمام از تغیر مردمک و بطلان بصر پوشیده نیست **صفت آن**
در ابتدا کہ بصر بالکل باطل نشده باشد بزودی تمام بعد نضج ماده بمسہل حار و حب ایارج تنقیہ نمایند و دیگر حبوب و ایارجات بطریق
شبیار مع رعایت نضج ماده و حمایت مزاج علیل خورانند اگر قوت قوی باشد اسہال متواتر کنند والا در ہفتہ یکبار ایارج فیقرا
یا دیگر حب ہای منقی دماغ حسب حاجت ہمراه مطبوخ قنطوریون دہند و در صورت خوف حرارت اطریفل با ایارج فیقرا آمیختہ دہند
و بعد تنقیہ غراغر و سعوطات منقیہ استعمال نمایند و تخم نیل کہ از برگ او خضاب میسازند باریک سوده در شہد صاف آمیختہ در چشم کشند
و دخان کندر کہ مانند دخان سندروس کہ در دوائی حول مذکور شد گرفتہ در چشم کشند و دیگر کحلہای مثل باسلیقون و شیاف مرارات
و غیره بعمل آرند و مداومت خوردن اطریفلات و خمیره جات خصوص اطریفل اسحاق بن عمران بغایت مجرب است و عصاره آملہ در
چشم کشیدن نیز نافع و ایضاً در ابتدا بلا توقف بر شرائین صدغ داغ پختہ دہند تا رگ را بسوزد و بعد داغ سہ روز حرام مغز بران
بمالند بعده پنبہ بروغن کنجد آغشتہ گذارند و ہر چند کہ از داغ رطوبت برآید بہتر باشد لیکن در اثنا و آن سر رشتہ پرہیز درست دارند
و تلیین طبع مینموده باشند و از اغذیہ درین مرض بر طعامہای خشک مثل کباب گوشت طیور و قلیہ ہای بریان مع مصالحہ گرم و نان
خشکار و غیره اقتصار ورزند و از اشیای غلیظہ و بخار انگیز و گوشت ماہی و لبنیات و فواکہ رطبہ و لحوم غلیظہ و خمر و از فصد و حجامت و کثرت
جماع و دیگر مضعفات دماغ و شوربا ہا و دیگر مرطبات و از امتلای طعام و شراب و خوردن شب اجتناب لازم است و اگر بجائے آب
برماء العسل عادت نمایند بغایت مفید بود و ہرگاه این مرض مستحکم شود و بصر را بالکل باطل گرداند بغیر از قدح علاج نبود و بعد تنقیہ
بدن و دماغ بدستکار ہوشیار رجوع نمایند بشرطیکہ آب قابل قدح بود یعنی سفید و صاف و رقیق باشد و از مالیدن چشم و آمدن
عطسہ منتشر و متفرق گردد و مریض پیش چشم خود روشنی دریابد و الا غیر قابل را قابل قدح نمایند بدین تدبیر کہ تلطیف غذا کنند و کم
خورند و از طعامہای غلیظہ مذکوره بالا پرہیز کنند و شیاف مرارات و کحلہای ملطفہ کہ در ابتدای نزول بکار آید در چشم کشند **ایضاً**
جہت نزول الماء از انطاکی **صفت آن** در ابتدا مبادرت بتناول ایارج کبار و فاریقون و دواء المسک و معجون ہرمس و
اکتحال بصبر و دماغ خروس پیر و سبز زبان و دباغ خطاف بعسل و کحلے کہ برائے بیاض مجرب در کحلہا خواہد آمد و آب پیاز و ترب
نافع است و برائی بارد مزاج مثل زیت کہنہ بعسل و مشک و مروارید محلول و کحل نولس چینی نیست و حار مزاج از مروارید و سرمہ
و مارقشیثای سوختہ کحل ساختہ در چشم کشند کہ خاصیت عظیم در منع آب و تحلیل آنچہ نازل شده میدارد اگر رقیق و صافی باشد
ایضاً کہ جہت نزول الماء و ضعف بصر مجرب حکیم محمد علیم و حکیم کلو صاحب است **صفت آن** بگیرند آب برگ و شاخ
و بیخ و تخم نیم پختہ درخت بادیان چہار تولہ شہد خالص صاف یک تولہ زہره نیلوا از یک عدد در شیشی کرده تا سہ ہفتہ در آفتاب
نگہدارند و سلائی ہر روز در چشم کشیده باشند **ایضاً** کہ در نزول الماء بعد تنقیہ دائم استعمال عظیم النفع است **صفت آن**

شہد مصفی دہ درم کافور یک ماشہ مشک یک سرخ ہمہ را از دستہ چوب کہ بر سر آن فلوس نشاندہ باشند در ظرف مس بجز قلعی
تا چہار پاس حل کردہ یک ہفتہ در چشم کشند کہ عجیب الاثر است **دوائی** نافع نزول در ابتدائی مرض **صفت آن** مغز ہنگوٹ دو جزو
افیون یک جزو کوفتہ بیختہ شیاف ساختہ در چشم کشند **ایضاً** چرک گوش آدمی انگوزہ مساوی در شہد سودہ نگاہدارند در چشم کشند
ایضاً کہ نزول الماء را از زیادہ شدن ندہد **صفت آن** آب برگ تمر ہندی بوزن دہ فلوس در کٹورہ پیتل با دستہ چوب نیب کہ فلوس در آن
وصل کردہ باشند حل کردہ چندانکہ غلیظ شود بعد از آن در شیر زن کہ فرزند داشتہ باشد چہل پاس کھرل نمایند و بکار برند و اگر
مغز گھونگچی سفید در آب لیموی کاغذی کھرل کردہ باریک نمودہ نگہدارند و وقت صبح قدرے در چشم کشیدن نیز نافع نزول الماء
است و سر ابابیل سوختہ بعسل اکتحال نمودن برای ابتداء نزول آب از تجربات بو علی سینا است **دوائی** سدہ عصبہ مجوفہ علامتش
با وجود سالم بودن مردمک بصارت بالکل باطل گردد و از وجع والم و آثار نزول الماء خالی باشد **صفت آن** بعد از نضج مادہ
بمنضج حار و مسہل گرم و حب ایارج تنقیہ نمایند و فصد رگ گوشہ چشم کنند و بر بناگوش زلو چسپانند و قدم مالند و محاجم ناری بر ساق
نہند **دوائی** زرقہ یعنی کبودی چشم **صفت آن** اگر مولودی بود علاج نہ پذیرد و اگر عارضی باشد و این با طفال بیشتر افتد باید
کہ مشک و زعفران را باریک سائیدہ بمیل موم در کشند و اداست آنہا مع سرمہ سیاہ و گلاب جید است و اگر میل حنظل تر فرو بردہ
مکرر در چشم کشند بسیار مفید بود و ہرگاہ آثار کثرت رطوبت دریافتہ شود اول مسہل گرم و حب ایارج بعد نضج مادہ تنقیہ نمایند و غراغر منقیہ
دماغ و عطوسات مسخنہ بعمل آرند و معاجین حارہ خورانند و روغنہائے گرم مثل روغن بادام تلخ و بید انجیر در بینی چکانند و اگر مزاج مریض
گرم بود ادویہ و روغنہای باردہ در بینی چکانند و سرمہ سیاہ و سنگ بصری و طباشیر در چشم کشند و چکانیدن روغن گل در بینی بمزاج
گرم و سرد ہر دو مفید است و آنجا کہ زرقہ از یبوست باشد چنانچہ بسبب تحلیل رطوبات اصلیہ چشم پیران و بیماران کہ بعارضہ
خشکی مبتلا باشند ازرق میشود از لاغری چشم و بطلان بصارت دریافتہ بترطیب کوشند چنانچہ در صداع یبسی و در مد سوداوی و
سبل یابس مذکور شدہ و در ضعف بصر یبسی خواہد آمد **دوائی** نافع زرقہ **صفت آن** آب پوست انار ترش در چشم کشیدن
و مدتے بر آن مداومت کردن سودمند است و صمغ نافع زرقہ و کحل سفید آن ہم سودمند است **دوائی** ضعف بصر از برودت یا
از برودت و رطوبت علامت برودت فقط ظہور نقصان است در حجم چشم نسبت بحال صحت و بطور حرکت پلک و نشان برودت و رطوبت
آنکہ حجم چشم زیادہ از حال صحت نماید و چیزہائے بعید بہتر از اشیاء قریب بنظر آید و ضعف در بصارت بعد از خوردن طعام و خواب و
تخمہ زیادہ گردد و باشد کہ بواسطہ غلظ و شفافیت رطوبت ہر چیز خورد بزرگ نماید و اگر رطوبت در معدہ باشد و بخارات غلیظ از آن
مرتفع شدہ باعث ضعف بصر گردد در ینصورت مرض بعد نوشیدن آب و خوردن اشیاء رطب زیادہ شود و در گرسنگی کمی پذیرد
صفت آن مع برودت فقط بہر تعدیل مزاج دماغ ادویہ حارہ مثل بادیان اصل السوس پرسیاوشان اسطوخودوس دانہ
ہیل در آب جوشانیدہ و صاف نمودہ نبات سفید داخل کردہ دہند و گوشت تیہو و ماکیان با مصالحہ گرم غذا سازند و روغن بان
و یاسمین در بینی چکانند و بر طبیخ ادویہ گرم انکباب کنند و شیاف اصفر و اخضر در چشم کشند و در صورت مادہ رطوبی بعد از نضج بمنضج گرم

و بمسهل کرم و حب ایارج و حب شبیار تنقیه نمایند و غرغره نافع لقوه بعمل آرند و مصطکی و وج بخایند و دیگر تدابیر مخففه رطوبت بروانند و کحلهای مجففه مثل باسلیقون و روشنائی در چشم کشند و آنجا که رطوبت معده سبب این مرض باشد بدستور سابق تنقیه نمایند و ایارج فیقرا با اطریفل صغیر و گلقند با آب گرم مفید دانند و بر جوارشات مقوی معده مداومت نمایند **دوائی ضعف بصر از حرارت مادی** یا غیرمادی علامت حرارت مادی آنست که چشم منتفخ و سرخ و گرم باشند و نشان غیرمادی آنکه چشم لاغر بود و در گو رود و در حالت گرسنگی و عقب اسهال ضعف در باصره غالب شود و بعد از اکل و نوم در ضعف بصر خفت رو نماید **صفت آن** در مادی تبرید و فصد و مسهل بازدلیل آرند و از اشیاء بخارانگیز چون پیاز و گندنا پرهیز نمایند و ادویه اشک آور چون برود حصرم و عصاره آمله در چشم کشند و در غیرمادی مبردات و مرطبات دهند چنانچه در رمد صفراوی و سبل یابس و روز کوره وغیره مذکور گردیده و روغنهای سرد و تر چون روغن بنفشه و نیلوفر بر سر مالند و در بینی چکانند و روغن بادام شیرین در چشم اندازند و شیر دختران در چشم دوشند **دوائی ضعف بصر از یبوست** علامتش آنست که حجم چشم صغیر شود و هنگام گرسنگی و ریاضت محلله و استفراغات مرض ازدیاد پذیرد پس اگر باعث یبوست بکثرت جماع و اسهال و تعب باشد تقدم وی تیز بمان گواهی دهد و ایضاً غشاهای سیاه مقابل چشم معلوم شود و اگر سببش ضعف علت ... بود هر شئے نسبت بهیئت خود در چشم خورد نماید و اگر موجب آن قلت و رقت روح باصره باشد نظر بر دیدن اشیای روشن قادر نشود و چیزیکه از مکان بعید در ایام صحت دیده میشد اکنون آن چیز از مسافت مذکوره کما ینبغی بنظر نیاید و هذا عسر البرء **صفت آن** در ترطیب بدن کوشند چنانچه در صداع یبسی و در تشنج یابس و سبل یابس و روز کوره و جز آن مکرر ذکر یافته و اغذیه مرطبه مانند گوشت حلوان و جوزه مرغ و بیضه نیمبرشت و پالک و کدو و شلغم و آش جو خورانند و آب شیرین نیمگرم بدن بشویند و بر سر ریزند و بعد از طعام بحمام روند چندانکه عرق نیاورد و روغن نیلوفر در روغن کدو بر سر مالند و روغن بادام شیرین در بینی و گوش اندازند و شیر زنان در چشم چکانند و مالیدن مسکه گاو بر سر مداومت و سر فرو بردن در آب شیرین و چشم در انجا کشادن سخت سودمند است و زعفران با شیر زنان سوده در چشم کشیدن درین باب اثرے تمام دارد و از جمیع مستفرغات و اشیاء یابسه اجتناب لازم است و آنکه از بسیاری جماع باشد لاجورد مغسول طباشیر هر یک یکماشه سوده در انوشدارو ساده یا لولوی هفت ماشه آمیخته و رق طلا پیچیده با شربت سیب و گلاب و کیوڑه و عرق عنبر باضافه تخم فرنجمشک و شربتی بنوشند و معجون لبوب یا خمیره مروارید خورند و اکتحال مخ ... بران بروغن بادام آمیخته از مجربات است و غذاء مقوی دماغ خورند **دوائی ضعف بصر از تکدر رطوبت بیضیه و جلیدیه** نشان کدورت بیضیه آنست که مریض پیش چشم خود پرده سیاه بیند و نظر او بطرف آسمان نسبت بدیدن سوی زمین صاف و روشن بود و علامت تکدر جلیدیه آنکه چشم سیاه شود بحیثیتے که شبیه محسوسات در وی منطبع نشود و آثار نزول الماء و انتشار هیچ نبود و بعد تنقیه سودا ظلمت چشم کم گردد **صفت آن** اگر علامت غلبه سوداء ظاهر بود استفراغ سوداء بمسهل آن و حب لاجورد کنند و تلطیف تدبیر نمایند و از مولدات سوداء پرهیزند و آنچه بهر ابتداء نزول الماء مفید است حسب حاجت بعمل آرند و آنجا که رطوبت فضلی یا افراط جماع باعث تکدر رطوبت بیضیه گردد علامت و علاج آنها اندوائی قسم اول ضعف بصر و آنکه از یبوست باشد استنباط نمایند و ضعف بصر

که بسبب ضعف حرارت غریزی واقع شود وان مخصوص به پیران است علاج پذیر نبود ولیکن برای حفظ ما بقی تنقیه دماغ نمایند
بادویه در قسم اول برای اخراج ماده رطوبی مذکور شده و بعد ازان مقویات دماغ و کحلهای مقوی بصر مثل کحل الجواهر بکار برند
دوائی ضعف بصر از اطفای **صفت آن** در ضعف بصر بارد مثل برود حصرم و صبر وکندر علاج کنند بعد ازان اکحال مقوی
محد و بصر مثل سنبج و باسلیقون و روشنائی و کحل الجواهر و دماغ کلنگ و آب انار و خون کبوتر سمند در حال ذبح او و بهتر آنکه از پر بازوی
او بگیرند و استعمال نمایند و اکتحال برطوبت خنافس مزیل جرب و ضعف بصر است و کحل که دران زرد چوب و نانخواه است و در کحلها
و ابدا اکتحال نمایند و شرب آن نیز مفید و خوردن خردل بحقند نافع بود **دوائی** که جهت ضعف بصر و اکثر امراض چشم غیره از مد
مجرب والد مرحوم است **صفت آن** براده اسرب دو جزو دار فلفل یک جزو در کهرل انداخته خوب سحق نمایند تا مثل غبار
شود پس یک یک میل در چشم کشند و اگر دار فلفل ازین کم انداز نافع تر و بی اذیت باشد و جاله و ستر باق و سلاق را نیز مفید
و عصاره آمله از برای ضعف و سوزش چشم مجرب است **دوائی** نافع ضعف بصر **صفت آن** دار فلفل یک ماشه سرمه سیاه
پوست بلیله زرد هر واحد دو ماشه بگلاب یا آب سائیده کحل ساخته در چشم کشند **ایضاً** گل درخت نیب در سایه خشک
کرده برابر آن شوره قلمی آمیخته سرمه سا نموده وقت خواب در چشم کشند سبل و ظفره را هم نافع است **ایضاً** جهت ضعف بصر مجرب **صفت آن**
بیخ کنائی خورد در آب لیمون بسایند و در چشم کشند و بادیان دو درم کوفته بیخته قند سفید برابر آن آمیخته شب وقت خواب
خورده باشند و غنچه یاسمین نبات سفید برابر آن آمیخته کهرل نموده در چشم کشیدن سر نافع ضعف بصر است و آب بیاز سفید با شهد
خالص آمیخته وقت خواب در چشم کشیدن نیز برای ضعف بصر رطوبی و نزول الماء مفید است و اکتحال بعفص نفع میکند چشم را
و حفظ قوت آن مینماید تا مدت طویل و حکاکه بلیله زرد با گلاب نافع است هرگاه ضعف بصر از رطوبت رقیقه مع حرارت حکه باشد
دوائی رفتن بصارت از کثرت نشستن در جای تاریک سببش غلظ و کثافت روح باصره است از عدم تحلیل ابخره غلیظه و رطوبات
در تاریکی یا انتشار نور آن بباعث دفعة برآمدن از ظلمت بروشنائی **صفت آن** کحلهای ملطفه مثل کحل باسلیقون و شیاف
مرارات وغیره در چشم کشند و دوا و غذاء ملطف بکار برند و آنجا که دفعةً از تاریکی برآمدن سبب بود بسوی روشنی آفتاب نه نگرند و پارچه
آسمانگونی بر رو آویزند و بر براده اسرب نظر کرده باشند و تجوید غذا نمایند و از صوم و جماع پرهیزند **دوائی** خفش یعنی ضعف
در روشنی **صفت آن** پس اگر مولودی است علاج پذیر نبود مگر جهت تسوید پلک و طبعات که چشم را از نگریستن روشنی قوت
دهد دخان روغن بنفشه در چشم اکتحال نموده باشند و اگر مرض مذکور باتری پلک باشد بهر تنقیه و تخفیف رطوبت آنچه در برد بلغمی
وغیر آن ذکر یافته بعمل آرند و ابعد تنقیه بلغم توتیای هندی و سرمه و خاکستر برگ مورد و خاکستر گلنار در چشم کشیدن لتقویت
و تخفیف رطوبات و بالای طبقات مینماید **دوائی** تمور و آن کدورتی است که بصر را عارض شود بواسطه دوام نظر جانب اشیاء
سخت سفید و روشن چون برف و جز آن سببش تفرق باصره است از سفیدی و روشنی قوی چنانچه تبدد روشنی چراغ مقابل نور آفتاب علاجش
تقدم سبب است و بطلان بصر مطلقا یا از مکان بعید و تخییل بیاض در جمیع محسوسات **صفت آن** خرقه سیاه بر چهره آویزند

ولباس وفراش همه سیاه سازند وشیر در چشم دوشند ومغز بادام خاصة اگر تلخ بود کوفته بر چشم ضماد کنند وبآب گرم تکمید نمایند
واگر از دیدن برف رمد حادث گردد تدبیرش در آخر دوائی رمد ذکر یافته بدان رجوع فرمایند **دوائی** ضمور حدقه که سل العین گویند
وآن لاغری چشم است که اکثر بسبب نقصان رطوبت اصلی به پیران افتد واین لاعلاج وگاه به باعث یبوست از استفراغات کثیر
و جماع مفرط یا وقوع سده در عروق شبکیه وشبکیه یا کثرت استعمال مخدرات بجوانان عارض گردد ودر یک چشم بود وضعف بصر لازم
این مرض است وباشد که باصره بالکل باطل شود **صفت آن** در ترطیب بدن کوشند باوریه واغذیه رطبه چنانچه در دوائی
ضعف بصر یابس مذکور شده واز مجففات احتراز کنند وآنجا که سبب مرض وقوع سده باشد وباوجود لاغری چشم الم محسوس شود
اول تنقیه حسب حاجت بفصد یا مسهل نمایند وتفتیح سده بشربت بزوری وغیره بعمل آرند وبعد ازان مرطبات در چشم چکانند ودر
ترطیب سائر بدن کوشند **دوائی** صداع حدقه وشقیقه عین گاه باشد که ضربان ودرد مانند شقیقه سر در عمق چشم عارض شود **صفت
آن** تدبیرش همانست که در دوائی شقیقه سر گفته شد ودر قطع شریان صدغ مبادرت کنند تا به کوری نه انجامد **دوائی** استرخاء الجفن
سبب سستی پلک انصباب رطوبت است در اعصاب آن وعلامتش انطباق پلک است **صفت آن** تنقیه بدن نمایند بدستوریکه
در فالج مذکور شد واطریفل صغیر یا ایارج فیقرا خورانند وصبر اقاقیا حضض مکی زعفران بآب مورد بر پلک وپیشانی ضماد نمایند وتضمید
دیگر قوابض مثل مرمکی وعفص وحضض وآس مفید بود وبعده کحل که از شب یمانی ومازو وسماق ودیگر مدمعات ساخته باشند استعمال
کنند وفصد رگهای اندرون بینی کشادن نیز مفید بود واسترخاء الجفن که از قطع وتر حامل پلک افتد علاج نه پذیرد **دوائی**
التصاق الجفن یعنی چسپیدن پلک واین در رمد یا قرحه یا بعد از قطع سبل وناخنه عارض شود **صفت آن** در رمد اگر خوف
بهم پیوستن پلک باشد بعد از تنقیه وتعدیل شیاف ابیض وآبارو خود در ابیض استعمال نمایند وبعد پاک شدن دوا از چشم میل در
روغن گل آلوده در چشم کشند وبالای آن رفاده مؤرب بندند ودر قرحه وجز آن هر دو پلک را بمیل یا بآله دیگر آهسته بکشایند بعده
زیره ونمک خائیده آب آن در چشم چکانند وپنبه را بروغن گل تر نموده میان هر دو پلک گذارند وزردی بیضه مرغ در روغن گل بهم سرشته
بر پشت چشم نهند وبعصابه سبک بر بندند وروز دوم بکشایند وباز بهمان تدبیر پردازند وروز سوم شیافات ملحم جراحت در چشم کشند
واز التصاق احتیاط دارند واگر هنوز استعمال شیاف مناسب نه نمایند تا رسیدن وقت شیاف بر زرده بیضه در روغن گل علاج
نمایند واگر سر دو پلک کودک باهم بچسپد باید که هر صباح ببول گرم او چشم را بشویند **ایضاً** بهر التصاق پلک **صفت آن**
بعده تنقیه خلط غالب شیاف مامیثا وحضض وصبر ومرمکی بر چشم ضماد کنند وپاره پنبه را بشیر تر نموده در میان هر دو پلک گذارند
دوائی شتره یعنی کوتاهی پلک بحدیکه خوب بهم نرسد وچشم کشاده ماند سببش تشنج غشاء قحف یا عضله پلک باشد علامت
تشنج امتلائی آنست که شتره دفعةً افتد وپلک گران وممتد بود ودیگر علامات امتلاء پیدا باشد ونشان تشنج یبسی آنکه بتدریج
افتد وپلک لاغر ودقیق بود وتقدم اسباب یبوست گواهی دهد وتشنجیکه بباعث ایذاء غشاء از رسیدن ضربه وسقطه وقرحه
بر سر یا جبهه باشد علامتش وجود سبب است **صفت آن** در تشنج مادی تنقیه نمایند بدستوریکه در دوائی تشنج مطلق ذکر یافته

و روغنهای محلله بمالند و بلعاب حلبه تطلیل فرمایند و در تشنج یبسی جهت تلیین ماده ترطیب باغذیه و اشربه و روغنها و نطولات مرطبه نمایند و گل بنفشه و خطمی باشیر دختران ضماد کردن و بروغن بنفشه و کدو سر چرب دارند و در تشنج ایذائی بتدارک اسباب موجبه کوشند و شتره که سوم قسم بود علاج بپذیرد و آنچه بسبب وقوع غده یا لحم زائد مانند عقده یا چسپیدن پلک باشد علاج هر یک در محل خویش مذکور است و آنجا که از قطع پلک یا دوخت ناقص زخم بود از موضع ملتحم باز شگافند و بگذارند تا چشم را بپوشد و فیما بین شق مرهمی که گوشت برویاند بفتیله آلوده بنهند تا هر دو کناره آن بهم پیوندد و در میان آن گوشت بروید **دوائی شرناق** و آن فزونی است نرم که در پلک بالا حادث گردد و مانند سلعه از جای خود حرکت نکند بلکه چسپیده باشد و بواسطه گرانی و سطبری پلک در حرکت و کشادن آن دشواری رو نماید و چشم مدام تر ماند و از دیدن روشنی سیلان اشک و آمدن عطسه عارض شود و چون سبب این مرض رطوبت غلیظ است ازین جهت اکثر باطفال و مرطوبی مزاج و صاحب نزله و زکام حادث گردد **صفت آن** اول بدستور ربد بلغمی تنقیه نمایند و شیاف مامیثا و حضض و زعفران ضماد کنند و از اغذیه بر گوشت طیور اقتصار ورزند و از مغلظات پرهیزند و استحمام و تکمید بطبیخ محللات مفید دانند و بعد از تنقیه اول ذرور اصفر بعده ذرور اغبر پس باسلیقون اکبر استعمال نمایند و اگر تحلیل نشود بدستکاری علاج کنند **ایضا** که مسمی بسرمه احسانی است برای شرناق و حاله مجرب **صفت آن** سرب نیم پاؤ در پاتیله بگذارند و کبریت آمله سار دو توله سوده اندک اندک بران پاشیده بدسته آهنی گردانیده باشند تا آنکه سرب کشته شود بعده برداشته با دار فلفل یک توله تا سه روز صلایه کنند بعد ازان سنگ بصری یک توله در آن انداخته باز تا سه روز بسایند الکاه بردارند و بوقت ضرورت بچشم کشیده باشند **دوائی عقده** و این فزونی است سخت که بر پلک بالا پیدا شود سببش رطوبت غلیظ سوداوی است که لطیف آن بتحلیل رود و مابقی متحجر گردد **صفت آن** آب گرم ریزند و موم روغن بر آن نهند و بعد نرمی آن بهر تحلیل مرهم داخلیون و لعاب حلبه و تخم کتان استعمال نمایند و اگر مانند سلعه از موضع خود متحرک باشد و غائر نبود آهن بشگافند و برآرند پس زیره و نمک خائیده آب او چکانند تا پلک ملتصق نشود و عقده که غائر و منبسط در سطح باشد و بادنجانی رنگ بود بآهن متعرض نگردند بلکه و بر اندک مدت تنقیه سوداوی کرده باشند و از اشیاء مغلظه اجتناب نمایند و اضمده و اطلیه محلل ماده سوداوی بکار برند **دوائی شعر منقلب** و شعر زائد شعر منقلب عبارت است از موی مژه که واژگون شده در چشم خلد و شعر زائد آنست که موی زائد بباطن پلک در غیر منبت مژه بر آید پس بواسطه ایذاء اشک سائل شود و چشم ضعیف شده برای قبول مواد مستعد گردد و سبل و دمعه و حکه و حمرت چشم عارض کند و این مرض عسر البرء و موروثی بود و اکثر در جفن اعلی افتد و باصره را ضعیف کند سببش اجتماع رطوبات عفنه در پلک است **صفت آن** اول آن موی را بکنند و شیر انجیر و خون خوک یا کشته شتر یا کنه سگ بر آن موضع طلا کنند و اگر ازین تدبیر فائده نشود نخستین بعد از نضج مسهل گرم و حب ایارج و حب شبیار بدستور ربد بلغمی تنقیه نمایند و غراغر منقیه دماغ بعمل آرند و مصطگی و قرنفل بخایند و جوز بوا در دهن دارند و اگر مزاج گرم بود بحب هلیله تنقیه کنند و هلیله مربا با طریفل صغیر استعمال نمایند و پیوسته هلیله زرد یا کابلی در دهان دارند و بعد از تنقیه چیزهای تیز و منقیه

پلک چون کحل باسلیقون و روشنائی و شیاف اخضر و احمر حاد بچشم کشند و بعد ازان موی زائد را برکنند و جایگاه آنرا بنوشادر
بخارند و پلک را برداشته و موی زائد را کشیده بسوزن طلائی گرم کرده برموضع آن داغ دادن و بعد ازان سپیده بیضه مرغ
با روغن گل برآن نهادن آخر العلاج است **دوائی** انتشار الاهداب یعنی ریختن مژگان سببش اگر فساد غذا شعرست باختلاط صفرا
و سودا و علامتش آثار غلبه هر واحد است مع سوزش و خارش و اگر سببش کشادگی منافذ اهداب بود بواسطه کثرت رطوبت بلغمی نشانش
وجود علامت بلغم است و اگر سبب او ضعف جاذبه پلک باشد بعد سرسام گرم و حمیات حاره حادث گردد **صفت آن**
بادی تنقیه خلط غالب و تبدیل مزاج نمایند بدستوریکه در اقسام رمد مذکور شد و چیزهای منبت اهداب مثل دوائیکه دران حجراجوز
داخل است بچشم و بجای منبت اهداب کشند و در بلغمی ریاضت و تقلیل غذا و اکتحال اشیاء مدمعه مثل شیاف احمر حاد و اخضر نیز سودمند
است و آنچه از ضعف جاذبه پلک افتد تدبیرش ترطیب و تقویت بدن است باستعمال مرطبات و اغذیه جید الکیموس و استحمام و
ترک استفراغات و اکتحال بکحل روشنائی و باسلیقون و دیگر همه چیزیکه اشک نیارد و بجای موی را گرم کند مفید بود و اگر مرض مذکور
که از اندمال قرحه جدری و غیره یا سوختگی آتش باشد علاج پذیر نبود و آنکه از جنس داء الثعلب باشد علاج داء الثعلب
نمایند و بعد زوال سبب ادویه منبت اهداب استعمال کنند **ایضاً** که ریختن مژگان منع کند و مجرب است **صفت آن** استخوان
خرما سوخته سنبل الطیب سرگین موش صدف سوخته فلفل از هر یک یک جزو قلعی سوخته مغسول شش جزو طلا نمایند خواه کحل
سازند **ایضاً** بمنافع مذکوره **صفت آن** استخوان خرما سوخته سه درم سنبل رومی دو درم نرم بسایند و بکشند **نوع دیگر** که در ریختن
مژه معمول به **صفت آن** لاجورد حجر ارمنی خسته خرما سوخته دخان کندر پوست صنوبر سنبل الطیب مثل سرمه ساخته در چشم
کشند و ایضاً اکتحال حجر الیهود طویل در خون خفاش سائیده جهت رویانیدن موی مژه که ریخته باشند و موی ابرو نهایت مفید
و مجرب حکیم محمد علیم است **دوائی** بیاض الاهداب یعنی سپید شدن مژگان سببش کثرت رطوبت بلغمی است **صفت آن** بعد نضج
ماده بمنضج و مسهل بلغم تنقیه نمایند بعده برگ لاله وحشی با روغن زیت یا پیه بز یا پیه خرس سائیده بر مژگان طلا کردن و اگر حلزون
سوخته عوض برگ مذکور کنند نیز مفید بود و کحل روشنائی بر مژگان مالیدن هم سود دارد **دوائی** جرب الاجفان و آن خشونتے باشد
در باطن پلکها بالا با خارش و سببش ماده شوریا بخارات اخلاط حاده یا احتراق خون فاسد یا سوداوی متعفن بود **صفت آن**
مازو سبز مثل غبار سائیده بر اجفان بپاشند و سه ساعت بگذارند و کافور در آب حل کرده نیز نافع بود و اگر بدان دفع نشود
فصد قیفال و حجامت و مسهل و حب ایارج تنقیه نمایند و بعد تنقیه حابسات مثل گلاب با نمک و یا سرکه با شکر و شیاف احمر لین
و شیاف اخضر استعمال فرمایند و هرگاه رداءت ماده بیشتر بود و خشونت مذکور بشکل دانهای انجیر باشد و یکی با دیگرے ملتصق گردد و
متقرح شود و باعث هیجان درد بود بعد فصد و تنقیه بدستور مالیخولیای دموی جرب را به نبات یا با آهن بآهستگی بخراشند و شیاف
ابیض و شیاف آبار اکتحال نمایند و پس از تسکین حرارت ذرور اصفر صغیر استعمال کنند و بعد ازان شیاف احمر حاد و ذرور اصفر
کبیر پس شیاف اخضر و باسلیقون بعمل آرند و اگر ماده ردی تر باشد و دانهای مذکور سیاه و سخت گردد و قرحه کند و بر زدے آن خشک

ریشه پدید آید تنقیه نمایند مانند مالیخولیای سوداوی و ببرگ انجیر یا آهن بخراشند و بدانند که در جرب تا که از دوا کار بر آید بخراشیدن
آن متوجه نشوند و بدون از تنقیه بدن هرگز دست بآن نبرند **دوائی** برده و آن رطوبت غلیظ است که در باطن پلک بالا ظاهر
مشود و متحجر گردد و رنگ آن سفید مانند ژاله باشد گاهی درد می کند گاهی می خارد **صفت آن** لعاب حلبه و تخم کتان قطعه سازند
و انزروت در سرکه حل کرده طلا نمایند و اگر تحلیل نشود شق کرده بیرون آرند پس بهر اندمال آن ذرور اصفر استعمال کنند **دوائی**
صلابت اجفان سبب سختی و غلظت پلک بخارات غلیظه است که از رسیدن هوای سرد یا آب سرد در حالت عرق یا از پس خواب
یا بعد از مده و جرب در پلک محتبس شوند و بدان سبب کشادن و پوشیدن چشم دشوار شود **صفت آن** بابونه اکلیل الملک
مغسه خطمی جوشانده بر بخار آن سرنگون دارند و زرده تخم مرغ بروغن گل بر چشم نهند و کثرت استحمام نمایند و اگر فائده نشود بتدبیر
رمد سوداوی نمایند **دوائی** که برای جساء الاجفان از انطاکی **صفت آن** مرطبات خورانند و تدهین بدان نمایند مثل شیر
تازه و العبه و ادهان و شیر زنان بحلبه و شحوم خصوص شحم بط و ماکیان بشیاف احمر در بارد و سفیدی بیضه بآب کشنیز در حار و تدبیر
و شحم انار رو با هیا مطلقا بروغن گل و آرد کرسنه کند که با عسل در حار و اشق بشیر زنان در آن و آب کشنیز تر در بارد و قدر مت سکوه
که ابتدا به تنقیه کنند و العبه و شحوم طلا کنند و اگر یابس باشد و الا زنگار و عسل و کذا مو بکار برند و بهترین شحوم درینجا پیه مرغابی و مع ساق
بقر است و از العبه و حلبه و کتان و روغن بنفشه را درینجا خاصیت عجیب است و در یبوست السین ترطیب بتکمید و تحلیل بطبیخ اشیای
مرطبه و تدهین سر با دهان مرطبه بدستوریکه مسطور شد کفایت کند و احتیاج تنقیه نباشد **دوائی** سلاق و آن سرخی و سطبری
کنارهای پلک بود با خارش باشد و چون مدتی بگذرد مژگان بریزند و متقرح شود و عسر البرء گردد و اکثر بعد از رمد حادث شود بواسطه
کثرت استعمال مبردات و در اطفال بسبب کثرت بکاء عارض گردد و سببش ماده تند بورقی است **صفت آن** گلاب که در آن سماق
و بلیله زرد تر کرده صاف نموده باشند در چشم چکانیدن و نیز پارچه بدان تر کرده بر پلک نهادن مفید بود و هر شب برگ خرفه و برگ
کاسنی بروغن گل بر پلک ضماد کردن و یا سفیدی بیضه مرغ بروغن گل آمیخته بر پارچه طلا کرده بر پلک گذاشتن و هر صبح استحمام نمودن
نیز نافع و هر چه در جرب اجفان گذشت مفید بود و چون مرض مزمن گردد فصد قیفال و رگ پیشانی کشایند و در سلاق یابس سر کاکل حجامت
نمایند و مسهل گرم مرحب ایارج تنقیه کنند بعده تکمید و انکباب بآب گرم بعمل آرند و شیاف احمر لین کشند و مرهم مقشر و تخم انار با مفتح
ضماد نمایند **ایضا** جهت سلاق معمول **صفت آن** چون گل سوخته چراغ چند عدد در ظرف چینی باشد که روغن چراغ از
سیپاری چهالیه بسایند و سائیده آن را در چشم کشند **ایضا** که برای سلاق سودمند است **صفت آن** بمارند پوست گاومیش
یا ماده گاو دباغت کرده بسوزانند چنانکه سیاه شود باریک سائیده در ظرف مسی کنند و نمک لاهوری و فلفل گرد هر یک بمقدار نمس آن
اضافه نموده با شیره برگ تمر هندی در بسته خوب نیب بسایند و در دو نوبت از شیره مذکور تسقیه دهند چنانکه خطی کامل از مس بردارند آنگاه
در ظرف بر دسته نگاه دارند و هر روز در چشم کشند موی بروید و سرخی و خارش چشم و آماس و سفیدی آن زایل سازد بعون الله تعالی
دوائی تنثل و حل مژگان مجرب سببش رطوبت عفنیه بلغمیه است **صفت آن** روغن خسته نده آلوی تلخ یا آرد در مژگان بمالند

بعد ازآنکه باب برگ دشبت شسته باشند وهمچنین صبر و مومیا راطلا کردن نافع والضاً میل را در سیماب گذارند تاکه بوی آن در میل اثر کند پس بآهستگی دست بر میل بگردانند و میل مذکور در پلک کشیده باشند و بهتر آنست که سیماب بعصاره حنا یا برگ شرلیفه بانفیمون هندی یا فنجنگشت حل نموده بمیل بر پلک کنند و اگر ازین تدبیر نرود بعد از نضج ماده بمسهل حار و حب ایارج و حب شبیار تنقیه نمایند و بایارج فیقرا ومری و عسل غرغره کنند و پس ازان ادویه قاتل قمل بعمل آرند **دوائی** شعیره و آن ورمیست در از بشکل جو که برکناره پلک حادث میشود و ماده او اگر فضله غلیظ دم محترق باشد رنگ وی همرنگ پلک باشد و اگر خون خالص باشد سرخ و نرم بود **صفت آن** در ابتدا اقحقحش گل ارمنی صبر زرد در آب کاسنی سائیده ضماد نمایند بعد ازان خون کبوتر طلا کنند و مرهم داخلیون ضماد سازند و تقلیل غذا نمایند و از خوردن شب باز مانند و اگر ادویه مخصوصه آن سود نه دهند فصد سر رو کنند و تنقیه بمسهل و حب ایارج بدستور رمد نمایند بعده اگر بدستکاری حاجت افتد شعیره را بمقراض از بیخ بردارند و خون آن بند نکنند بعده فرود اسفر بپاشند **دوائی** که برائے گهانجنی معمول است **صفت آن** رسوت گیرو بآب کوکنار طلا نمایند و بعد ازانکه پختگی معلوم شود در غال کهنه دیوار خام را بآب سائیده طلا کنند و اگر سرعت نضج مطلوب باشد قرنفل زرد چوب در آب سائیده طلا سازند و خانه زنبور طلا کردن نیز نافع است و ضماد موم گداخته نیز مفید **ایضاً** موم گرم کرده نهند یا کشمکش شق کرده نیمگرم نهند یا خرمهره کلان در آب سوده طلا کنند و ریوند چینی یک ماشه پس انگنده مگس چار سرخ خسته خرما یک عدد در آب سائیده طلا کردن نیز مجرب است **دوائی** توثه اجفان و آن پاره گوشت سرخ مائل بسیاهی است که در باطن پلک زیرین یا بالا بشکل توت آویخته باشد با خارش چشم ولذع وگاه باشد که خون ازو ترشح کند و ماده او خون فاسد محترق باشد **صفت آن** فصد قیفال و حجامت ساقین کنند و مسهل سودا دهند بعد توثه را بآهن یا بتوتیا یا به نبات بخارید و شیاف اخضر و شیاف احمر بران گذارند و اگر خواهند بعد تنقیه توثه را بموچنه گرفته از مقراض قطع نمایند پس نمک و زیره خائیده بر آن چکانند و چون استیصال آن بخوبی نشود بعد قطع وے پلک برداشته زرده تخم مرغ خمیر کرده پر کنند پس بادویه حاده چون زنگار و شب یمانی و اشخار و نوشادر یا شیاف اخضر و غیره بر بقایاے توثه تا دو ساعت گذارند که آن موضع سیاه شود بعد ازان دوا دور ساخته بکرر شیر تازه بشویند **دوائی** نافع تحجر اجفان و آن فضله غلیظ سوداوی است که در پلک تحجر گردد و ماده این از برده غلیظ تر میباشد **صفت آن** بحب ایارج تنقیه کنند و مغز ساق گوساله و موم روغن بنفشه طلا نمایند و بعد نرمی آن مرهم داخلیون استعمال کنند و اگر تحلیل نشود پلک را شق نمایند و بناخن بفشرند و اخراج ماده کنند پس مرهم اشق و غیره نهند **دوائی** نافع قروح الجفن سبب حدوث قرحه در پلک یا اسباب خارجیه بود یا کشادن ورم حار **صفت آن** اول عدس پوست انار پوست بیرون پسته در سرکه پخته ضماد کنند بعده بهر اندمال زرده بیضه مرغ با زعفران یا با شیاف کندر آمیخته استعمال نمایند **دوائی** که تهیج اجفان را نافع سببش کثرت بلغم و ضعف حرارت غریزی بود یا ضعف احشا و عجز قوای آن از هضم طعام **صفت آن** در سبب اول تلطیف غذا و تنقیه بلغم کنند و در سبب ثانی تقویت آن کنند چنانچه بهر سوء القنیه و ضعف جگر مسطور گردد و اطریفل کبیر خوردن و ودج بسرکه طلا نمودن و سرکه بآب نیمگرم آمیخته پلک را شستن و خرنه

باب کم ترکرده بر پلک نهادن بهردو قسم مفید **دوائی** که سعفه پلک را نافع وآن سبوسه است که بر پلک حادث شود وگاهی ریش
کند **صفت آن** رنگ آن اگر عنبری بود منضج ومسهل سودا دهند واگر سفید باشد منضج ومسهل بلغم بعمل آرند وبعد ازان بر حمام مداومت
نمایند و بطبیخ چقندر وسبوس گندم آن موضع را بشویند پس شیاف احمر لین بر آن کشند واگر کهنه شود از نبات مصری بخار رند یا بشتر خفیف
زنند تا آنکه از آن موضع خون برآید پس کحل روشنائی کشند **دوائی** که غرب را نافع وآن ناسور گوشه چشم جانب بینی است که اول در آن
موضع ورم ظاهر گردد وبعد زمانی بشگافد ومدام ریم ازان برآید وگاه باشد که بجانب بینی بگشاید و ریم از راه بینی برآید **صفت**
آن در ابتدا تنقیه بفصد ومسهل وحب ایارج کنند وتلطیف غذا نمایند وشیاف مامیثا وزعفران ومر وصبر زرد وهرچه ازینها بهم رسد بآب
کاسنی طلا نمایند واگر ازین تدبیر ورم تحلیل نشود وماده جمع گردد ودرد والم پیدا کند مرد وزعفران بآب حلبه وتخم کتان طلا نمایند ودیگر
ادویه منفجره استعمال نمایند وبعد انفجار شیاف مامیثا ومر وزعفران بآب برگ کاسنی صحرائی حل کرده بچکانند وبراده مس وزاک و
نوشادر نیز بغایت مفید است وباید که وقت چکانیدن هردوا اول ناسور را از ریم وگوشت فاسد به پنبه یا بآهن یا بمرهم زنگار پاک نموده
باشند وبشراب انگوری بشویند واگر هیچ تدبیر سود ندهد آله داغ که بر جوزا دمدور الراس باشد در آتش سرخ کرده بر لحم فاسد بدفعات گذارند تا آنکه
گوشت فاسد تمام سوخته شود ورطوبت خشک گردد وداغ بطلا نیز مجرب است وباید که هنگام داغ خمیر در برف سرد کرده یا پارچه
سرد کرده در چشم نهند تا گرمی داغ بچشم نرسد وبعد داغ مرهم سفیداب استعمال نمایند **دوائی** که در غرب معمول است **صفت**
آن اولا چرک ناسور را از پنبه کهنه پاک کنند ومونگ را سائیده بر ناسور بندند واستخوان سر گربه که در زمین نهایت چهل روز
دفن کرده باشند سائیده ذرور نمایند وآب برگ توری خصوصاً جنگلی در ناسور انداختن نهایت نافع است وچکانیدن شیاف
غرب نیز نافع بود **دوائی** که غرب را قبل انفجار وبعد آن نافع **صفت آن** اظفار الطیب صبر مکی ساذج سوده بکار برند ایضاً
تخم ریحان سوده در فتیله آلوده اندر ناسور نهند وتا چند روز استعمال نمایند وبهر تنقیه دماغ تخم شاهسپرم سوده در شهد خالص آمیخته
حبوب سازند وسه ماشه بشب خورده باشند مجرب حکیم منصور علی **ایضاً** که در اندک زمان ناسور چشم را واکند **صفت آن** گندم
تخم مرو تخم حلبه کوفته در آب پخته قدرے شیر انداخته حل کنند تا چون مرهم شود ضماد نمایند واگر قوی کردن خواهند ادویه را در شیر پزند
وشهد خالص نیز اضافه کنند **دوائی** نافع غده وغلغونی پلک وثؤلول آن وشری ونمله وسلعه وکمودی وسبزی که بعد زخم بر
پلک پیدا شود با لجمله غده زیاده شدن گوشت گوشه چشم جانب بینی است **صفت آن** اول تنقیه خلط غالب نمایند
بعد ازان شیاف زنگار یا مرهم آن بروی نهند پس اگر فائده نشود بدستور ظفره قطع نمایند لیکن بالکل استیصال آن روا ندارند تا از دمعه
محفوظ ماند وبعد از قطع ذرور اصفر پاشند پس ازان جهت دفع اذیت زرده بیضه مرغ بروغن گل آمیخته طلا نمایند ومرهم صندل
سازند وعلاج غلغونی پلک وثؤلول آن وشری ونمله وسلعه وکمودی وسبزی که بر پلک عارض شود علاج اینهمه همانست که در
آخر کتاب برای اورام مسطور گردد **ایضاً** جهت غده **صفت آن** زنگار نوشادر بآب سائیده بر آن گذارند ومداومت نمایند
واگر اثر نکند بآهن قطع کنند وزرده تخم مرغ بگذارند **دوائی** درد گوش حار ساذج ومادی علامت ساذج بیکی سرامع سرخی

گوش و سوزش آن و شدت درد و تسکین آن از اشیای بارده و نشان مادی گرانی سر با علامات مذکوره بود **صفت آن**
تبریده یکه برای درد گوش شدید باید داد دهها و در شیر دختر یا شیر بز حل کرده نیم گرم در گوش چکانند و سفیده تخم مرغ و شیر زنان نیم گرم ساعت بعد
ساعت تقطیر نمودن در حال درد را ساکن سازند خاصته که از پستان بدوشند و روغن کدو و روغن بنفشه و روغن نیلوفر نیز مفید و شیاف
ابیض در شیر دختر یا نبز یا آب کشنیز حل کرده چکانیدن نیز مفید بود و یا روغن گل با اندک سرکه جوش داده نیم گرم در گوش چکانند
و یا رب القرع و ماء الخیار در گوش چکانیدن نیز فائده می کند و ضماد از صندلین و گلاب و کشنیز و کاهو گرداگرد گوش طلا کنند و انکباب
معمول بعمل آرند و اگر درد گوش نهایت شدید بود اندک افیون در روغن گل حل کرده نیم گرم در گوش چکانند و در درد گوش حار مادی اگر
علامات غلبه خون دریافت شود فصد سرو نمایند و اگر آثار صفرا پیدا باشد نضج ماده بمنضج نموده از مسهل بارد تنقیه نمایند و بعد
ازان تدابیر مذکوره حسب حاجت بعمل آرند و اگر درد بسبب ورم گوش باشد علامتش شدت درد و ضربان و گرانی سر و سرخی چهره
و تپ گرم و فتور سمع تبرید مذکور دهند و ضماد معمولی طلا کنند و طلای نرد یا آب کشنیز سبز یا آب عنب الثعلب سبز نیز مفید و اگر این
تدبیر فائده نشود فصد سرو کنند و زلو بچسپانند و اگر احتیاج مسهل باشد نضج ماده از منضج بارد نموده بمسهل بارد تنقیه نمایند و اگر
ورم تحلیل نشود قطور منضج ورم گوش بعمل آرند و بعد انفجار ورم برای قرحه باطنی گوش مرهم سفیداب یا مرهم باسلیقون بروغن گل
آمیخته در گوش اندازند و اگر صلابت اندرون گوش محسوس شود مرهم داخلیون عوض مرهم باسلیقون داخل کنند و پیه بط یا مرغ
خانگی اضافه کرده بعمل آرند **ایضاً** برای قروح مزمنه که اگر استخوان برهنه شده باشد بکار آید **صفت آن** قطران با شهد خالص
آمیخته و زهره گاؤ استعمال کنند و آب زهره کلاغ با شیر و شهد خالص آمیخته نیز نافع است و بقول مجربی آب زهره سنگ پشت
با شیر زنان عجیب الفعل است **دوائی** برای دور کردن ریم گوش بعد ازانکه اخراج او از ادویه دیگر کرده باشند **صفت آن**
پوست بیضه مرغ خرمهره زرد هر دو سوخته یا عوض او صدف خورد سوخته مساوی گرفته باریک سائیده در گوش
دمند و اگر لوده و پھٹکری سوخته هر دو باریک سائیده در گوش اندازند قریب بمنافع دوائی اول است **ایضاً** که جهت قرحه گوش از
انطاکی **صفت آن** مرهم سفیداب یا انزروت بعسل یا برگ شهدانج بکار برند و چون روغن گل باهم چندان سرکه بپزند تا آنکه روغن
بماند و در گوش چکانند بغایت نافع بود و باقی علاج همان است که در سیلان رطوبت از گوش بیاید **ایضاً** برای درد گوش حار **صفت
آن** عنب الثعلب برگ کاسنی برگ خرفه برحوالی گوش ضماد کنند و روغن گل نیم گرم نموده خواه شیر زنان ساعت بساعت در گوش
چکانند **ایضاً** برای درد گوش حار در سوافج بعد تعدیل و در مادی بعد تنقیه نافع **صفت آن** آب برگ خرفه و شیر زنان و آب حیات
کدو و قدرے سرکه تقطیر نمایند و در شدت حرارت قدرے کافور و در شدت وجع قدرے افیون مجوز و صندل و ریوند در آب مکو سبز و
کشنیز تر برحوالی گوش طلا نمایند **ایضاً** که جهت درد گوش مفید **صفت آن** گل بنفشه تخم کتان هر یک دو جزو گل خطمی سه جزو کوفته
با آب پخته نیم گرم پس گوش دردناک ضماد نمایند و اگر برآوردن چرک منظور باشد عسل و نمک و زنگار سائیده بفتیله آلوده در گوش
نهند و انطاکی گفته که در اورام گوش استعمال مرطبات اولی است و الاقطورات و در اقسام درد گوش قطور رطوبت ماهی بریان

دکنا نهادن پر قریب متعدد کنجشک در گوش مجرب **ایضا** از انطاکی برای درد گوش از ورم حار **صفت آن** غایت چیزیکه
در علاج اورام زیاده کرده شود ملازمت تلیین است بملینات مناسبه و روادع و نافع ترین چیزها قطور روغن گاو کهنه است کل
اشق و انزروت مطلقا و روغن گل در ورم حار و روغن بابونه در ورم بارد **دوائی** که برای درد گوش بارد و ریحی و طرش معمول علامت
بارد ساذج تقدم تدابیر مبرده است و عدم سوزش و سرخی و انتفاع بچیزهای گرم است و نشان بارد مادی گرانی سر و گوش و کثرت
خواب و تری بینی و وجود دیگر آثار غلبه بلغم **صفت آن** اسطوخودوس بادیان گل بنفشه هر یک چهار ماشه انیسون شش ماشه
جوشانیده گلقند عسلی یا شهد دو توله حل کرده دهند و روغنهای گرم چون روغن بابونه یا روغن سوسن یا روغن بلسان نیمگرم در گوش
چکانند و اگر تسخین و تحلیل زیاده مطلوب باشد جند بید ستر و فرفیون نیز در یکی ازین روغنها آمیخته بکار برند و روغن ترب و روغن
بادام تلخ چکانیدن نیز مجرب است و روغن زرد کهنه و همچنین دو سه قطره آب برگ زقوم چکانیدن درد آن ساکن میکند و کذا
آب برگ سندرسن مجرب است و گرده نر گاو و قدرے از شحم آن و نمک سائیده بر آن پاشیده بریان کنند و آب افشرده آن در گوش
چکانند و اگر درد بسبب ورم بارد باشد علامتش گرانی و تمدد و قلت درد و عدم ضربان و تپ گرم باشد انکباب معمولی بعمل آرند و نیز از ادویه آن
ضماد کنند و روغنهای مذکوره در گوش چکانند و طبیخ برگ تیب نیز مسکن درد گوش است و گوش را گرم داشتن مفید بود و در جمیع ریحی تکمید و
نطول از بابونه و خطمی و نعناع و کوکنار نافع و اگر به تنقیه حاجت افتد بعد نضج ماده از منضج بلغم و مسهل حار و حب ایارج و حب شبیار
تنقیه کنند **دوائی عجیب** برای تسکین درد گوش بارد **صفت آن** جند بید ستر افیون مساوی در روغن مناسب حل کرده
نیمگرم در گوش چکانند **ایضاً** برای درد گوش بارد از انطاکی **صفت آن** در باردین یعنی بلغمی و سوداوی گوش را بر بخار
آب گرم بدارند و بطبیخ صعتر و بابونه و اکلیل الملک و سداب نطول سازند و بشونیز و جاورس و سبوس گندم مرکب و مفرد تکمید کنند
و روغن قسط و بابونه و حب الغار در گوش چکانند و از مجربات من برای تحلیل ریاح و ماده و تفتیح سده این است که بگیرند سیر یک اوقیه
جند بید ستر مصطکی هر واحد ربع اوقیه سداب یک درم همه را در ده چند آن بول نر گاو و نصف آن زیت خوشبو بجوشانند تا آنکه زیت
باقی ماند صاف کرده بچکانند و از جید مجرب روغن بادام تلخ بار بار است این همه مع تقویت دماغ و حبس ابخره بشربت لیمون و
اسطوخودوس و کشنیز و صعتر بکار برند و از مجربات من در حبس بخار از سر و تقویت دماغ و معده شربتی است که در ذیل شربتها خواهد
آمد و این بعینه علاج اورام سلیمه اعنی ظاهر گوش است و اورام غائص گوش را مطمع در علاجش نیست **دوائی** درد گوش که از برودت
باشد از مجمله هندی **صفت آن** آب ادرک یا شیره برگ پان یا شیره برگ آکهه در گوش اندازند و سونٹهه و افیون و بیخ ارنڈ
بر حوالی آن طلا کنند و اگر ورم بود لزوم تدابیر مذکور برگ نیم را جوشانیده بر بخار آن انکباب فرمایند و قطره از طبیخ او در گوش چکانند
دوائی که بجهت تسکین درد گوش بینظیر است هر قسم دردی که باشد بغایت مجرب است و حکیم علی از تجارب خویش نوشته **صفت**
آن آبگینه سرگین نجیب آب پیاز هر دو مساوی زعفران بقدر ربع واحد همه را کهرل کنند تا زعفران حل شود و صاف نموده نیمگرم در گوش
چکانند و زمانی بر آن صبر کنند پس از پنبه پاک نموده بار دیگر چند قطره بچکانند و همچنین تا سه چهار نوبت بعمل آرند که انشاء الله تعالی

در ازاله درد گوش تخلف نمی کند **دوائی** درد گوش از دخول آب در گوش **صفت آن** میباید که کف دست را بر سوراخ گوش
نهند و بر یک پا ایستاده بر جستن شروع کنند و یا قدری پنبه را بر سر چوبی پیچیده گرم کرده در گوش بگردانند تا آب جذب شود **دوائی**
درد گوش که بسبب سقطه و ضربه بود **صفت آن** کندر سفید را سوده در شیر حل کرده نیم گرم نموده چند قطره در گوش چکانند که فی الفور
درد ساکن شود **دوائی** درد گوش از تولد کرم در گوش و یا بسبب درآمدن هوام چون مورچه و هزارپایا وغیره علامتش آنکه در
گوش خارش و دغدغه کند و حرکت آنها محسوس شود **صفت آن** اول عصارهٔ افسنتین با سرکه و آب برگ شفتالو در گوش
چکانند و دیگر ادویه قاتل کرم که در صداع دودی گذشته بعمل آرند و بعد از مردن کرم از آله بیرون کنند یا فتیله از صوف ساختن و بسریش
آلوده در گوش اندازند که کرم وغیره که بدو آویزد بیرون آرند یا نکچهکنی باریک سوده در بینی دمند و چون عطسه آید دهن و بینی را بند کنند
و سر بطرف گوش علیل کج نموده عطسه بگیرند تا کرم بیرون افتد و بعد از آن اگر قرحه باعث تولد کرم باشد علاج قرحه نمایند چنانچه
بالا ذکر یافته **دوائی** طرش از خلط غلیظ و این بواسطه انصباب آن در عصب گوش که آله سمع است واقع شود علامت آن انتفاع
باشیای گرم گرانی سر خصوص در وقت سجود و عدم سوزش و سرخی گوش و تقدم تدابیر مبرده و تخمه و امتلا است **صفت آن** بعد
نضج ماده از منضج حار و مسهل حار و حب ایارج تنقیه نمایند و بعد از آن با ایارج فیقرا و آب گرم و سکنجبین یا بخردل و حاشا و پودینه کوفته با
العسل کم منجته غرغره نمایند و بکندش و صبر و شونیز عطسه آرند و روغنهای گرم در گوش چکانند و انجیر و خردل بکوبند و فتیله ساخته دائم
در گوش نهند و قطور مومیائی با روغن گل نیز گرانی گوش نافع بود **دوائی** طرش از سوء مزاج ساده علامتش احساس وجع است در
عمق گوش بدون ثقل و تمدد پس اگر سوء مزاج بارد بود تضرر از سردی و زیادتی مرض در اوقات بارده بران گواهی دهد و اگر حار بود
بالعکس آن مشهور گردد و التهاب و سوزش در گوش و حوالی آن پیدا باشد و اگر یابس بود تقدم تعب و گرسنگی و بیداری و دیگر اسباب
مجففه بر آن دلالت کند و لاغری در چهره و چشم و انتفاع بچیزهای رطب بود و سوء مزاج ساذج رطب که بندرت باعث مرض مذکور
میگردد از ضد علامات یابس و عدم وجع دریافت شود **صفت آن** حسب سبب با شربه و اغذیه و نطولات و قطورات مناسبه
تبدیل مزاج نمایند مثلاً سوء مزاج حار و بارد آنچه در درد گوش حار ساذج و بارد ساذج گذشت بعمل آرند و در سوء مزاج یابس بمداومت
اغذیه مرطبه و حمام مرطب و ریختن روغن گل و آب نیم گرم بر سر و چکانیدن و مالیدن شیرها و روغنهای مرطبه و جز آن که در صداع یابس
تشنج یابس وغیره مفصل ذکر یافته علاج فرمایند **دوائی** طرش از صفرا و این از تصاعد آن بجانب دماغ بر سبیل بحران حادث شود چنانچه
در انتهای امراض حاده و حمیات صفراویه عارض میگردد و علامتش زردی رنگ و تلخی دهان و اشتداد مرض وقت گرسنگی
بود و در اکثر اوقات از طنین خالی نباشد **صفت آن** دوائیکه برای صداع صفراوی مذکور شد بعمل آرند و بعد تنقیه صفرا آب
افسنتین و سکنجبین غرغره کنند و دواء الرمان در گوش چکانند و گویند که اگر آب پیاز و زهره گاو در پوست انار گرم کرده بچکانند تا بصحت
فائده دهد و باشد که بعد تبهای حاره بسبب صعود ابخره مرض مذکور حادث شود تدبیرش خیره بنفشه ماء الشعیر وغیره که در دوائی طرش
حار بقول انطاکی خواهد آمد بدوام نوشیدن است و کذا هر شب یا بنهار احتکاک نمودن بروغن گل جرب کرده مالیدن نافع **دوائی**

طرش از سده ملح و سبب این اجتماع چرک کثیر یا دخول سنگریزه و دانه و غیره یا روئیدن گوشت زائد بعد از اندمال قرحه یا تولد
ثولول در ثقبه گوشت بود **صفت آن** آنجا که کثرت چرک موجب مرض باشد تدبیر آن شب تقطیر روغن نیمگرم و صبح تنجیر آب
گرم است و برآوردن آن بآله که مخصوص باین کار است و اگر تخم سیندان و بوره کوفته بسرکه سرشته فتیله سازند و بگوش نهند تا کرم
سوراخ برآرند چرک بسیار بیرون آرد و بهر اخراج سنگریزه و غیره اول روغن درگوش چکانند و بعد از آن تدبیر عطسه و سرپیش و غیره
که در دردگوش از تولد کرم مذکور گردیده بعمل آرند و گوشت زائد و ثولول را اگر ممکن باشد باهن قطع نمایند و اگر قطع ممکن نبود مراهم
اکاله و ادویه حاده که در بواسیر الانف خواهد آمد بر آن گذارند تا که افزونی را فانی سازد و بعد این اعمال مراهم مدمله که در دردگوش از
قرحه گذشت استعمال نمایند **دوائی** که در طرش حار نافع از انطاکی **صفت آن** اولاً فصد قیفال مخالف بکشایند و بعد سه
روز محاذی بعده تبرید بماء الشعیر و تمر هندی و در صفراوی بخیار و شیر بز نمایند یا طبیخ هلیله زرد و شربت فواکه دهند بعد از آن اگر
درینجا درد باشد افیون در بول نرگاو یا زهره بز یا آب پیاز سفید حل کرده بچکانند و از مجربات در ازاله طرش عارض بعد امراض
حاده ملازمت خمیره بنفشه بماء الشعیر و شربت خشخاش و هر شب حک پایها و مالش آن بروغن گل است و در نزهت گوید که
گاهی صمم عقب حمیات حاده پیدا شود و سبب آن کثرت صعود بخار بسوی دماغ است و این گاهے خود بخود زائل شود اگر بخار رقیق بود
والا از مجربات من در آن معجون بنفشه و تریاق الذهب و طبیخ امرود و کشنیز و مرزنجوش است هر کدام از اینها که بهم رسد **ایضاً** برای
طرش بارد از انطاکی **صفت آن** در طرش بلغمی تنقیه بایارج مکرر نمایند و در سوداوی بطبیخ افتیمون بدستور و جند بید ستر و
زیت که اندر آن ترب و مصطگی و حب الغار پخته باشند حل کرده بچکانند و از مجربات برای کشادن طرش و صمم اینست که حلتیت را در
روغن بادام تلخ و غالیه حل کرده صاف نمایند و در آن زباد که چندانکه ممکن باشد حل کنند و مکرر بچکانند و در خواص آمده که اگر زهره کبش
سه درم در سه اوقیه روغن غار بجوشانند تا نصف بماند پس در گوش چکانند صمم را بکشاید و اگر میل طلا در زباد گردانیده هر روز در گوش
نهند صمم را منع کند و این همه بعد تنقیه در مادی بکار برند **ایضاً** او گوید که علاج مخصوص این مرض گرفتن بخار سرکه است که بر سنگ
آسیای گرم چکانیده باشند و تقطیر آب پیاز و عسل هر دو پخته و گذار روغن زرد کهنه و زیت که در هر کدام از ان هر دو اصل السوس و شبت
و حب الغار مقشر پخته باشند و از مجرب اینست که زباد و حلتیت را در روغن بید انجیر حل کرده نیمگرم چکانند و **ایضاً** عنصل و شحم انار ترش
و پوست او و حنظل تر در سرکه پخته صاف کرده بروغن زیت یا روغن دیگر آمیخته چکانند **دوائی** که حکیم علی بجهت ازاله طرش و ثقل
سمع که بعد از مقاساة امراض گوش واقع شود از مجربات دانسته و بطرشی که بعد انفجار اورام گوش حادث شود بحد کمال نفع بخشد
و عجیب الفعل است و بتجربه رسیده **صفت آن** دانه های توم خام را پوست جدا کرده در روغن بادام تلخ بجوشانند چندانکه
بسیاری گراید صاف نموده تا دو هفته هر روز دو سه قطره در گوش بچکانند **نوع دیگر** که بکری گوش معمول **صفت آن**
مغز بادام تلخ مغز تخم کدوی تلخ هر یک یکدام ربع نیم پاؤ ادرک پاؤ سیر همه را نیم کوب کرده در آب بجوشانند و صاف نموده
روغن کنجد نیم سیر داخل کرده باز بجوشانند تا آب جذب شود و روغن بماند چند قطره گرم کرده بچکانند **دوائی** جهت گرانی گوش

دازصفرا بود مجرب است صفت آن آب ترب یک توله آب انار ترش چهار ماشه سرکه روغن گل هر یک شش ماشه نیمگرم دو
سه قطره در گوش اندازند ایضاً برای کری گوش بارد صفت آن افسنتین رومی عنب الثعلب هر یک شش ماشه شب
در آب ترکرده صبح جوشانیده صاف نموده روغن گل داخل کرده بپزند تا روغن بماند یک دو قطره در گوش چکانند و اگر تسخین و
تحلیل مطلوب باشد جند بیدستر و فرفیون درین روغن آمیخته بکار برند دوائی طنین و دوی آوازیکه در گوش در آید و در خارج
موجود نبود پس اگر آن تیز و باریک بود طنین گویند و اگر نرم و بزرگ باشد دوی پس اگر متعلق بدماغ و گوش بود
یا بشارکت معده و دیگر اعضاء باشد و فرق فیما بینها آنکه طنین دماغی در اکثر امر لازم میباشد بخلاف دیگر نوع که گاهی کم و گاهی
زیاده میشود و آنچه از فضله دماغ باشد در این عام است که ریح غلیظ از فضول دماغی جدا شود موجب مرض گردد خواه آن فضله خود
بسوی گوش ریزد و باعث مرض مذکور شود علامت ریح گرانی سر و تمدد گوش است و گاهی اشتداد مرض و گاهی سکون آن و نشان
خلطی ثقل و تمدد گوش بود و دوام لزوم مرض مذکور صفت آن در هر دو نوع اول بهر تنقیه دماغ مسهل گرم و حب ایارج بدستور
در فصل استرخاء و لقوه مذکور شد بدهند و بعد تنقیه اکلیل الملک و بابونه شبت نرگس در آب جوشانیده بخار آن بگیرند و دیگر انکباب
ادویه ملطفه بعمل آرند و روغنهای گرم که در درد گوش بارد گذشت تقطیر نمایند و روغن قسط چکانیدن هم مفید بود و اگر یکی ازین روغنها
حاره با آب پیاز گرم نموده سه قطره در گوش چکانند نافع تر بود و آب ترب با روغن گل چکانیدن نیز فائده دهد و جند بیدستر و شونیز
و جاوشیر سعوط نمودن و بکندش و ایارج عطسه آوردن لغایت مفید است و ایضاً بعد تنقیه بهر تحلیل ریاح و فضول باقی مداومت
حمام نافع بود دوائی طنین و دوی از ضعف قوت سامعه و این تا قهین را اکثر افتد علامتش کدورت حواس و ضعف افعال نفسانی
است صفت آن برای تقویت اطریفلات و خمیره جات وغیره که در صداع ضعف دماغی مفصل ذکر یافته مناسب حال
مریض دهند و چیزهای خوشبو که تیز و تند نباشد ببویانند و اغذیه مقوی عطریه خورانند و روغن گل یا روغن بادام و سرکه پختن در گوش
چکانند دوائی طنین و دوی از ذکائی حس سمع علامتش قوت دماغ و جودت حواس و هیجان مرض در وقت گرسنگی و خفت آن
در سیری و سکر بود صفت آن هرگاه بافراط رسد و موجب تشویش گردد اندکی افیون در روغن بادام و شیر زنان حل کرده
تقطیر نمایند و یا روغن گل و سرکه آمیخته بجوشانند تا روغن بماند پس قدری افیون حل کرده در گوش چکانند و اگر مزاج بارد باشد
حب الصنوبر جند بیدستر نیز اندکی بیامیزند و چکانیدن روغن بنگ نیز درینجا سود دارد و غذا اکله پاچه و هریسه مناسب بود دوائی
طنین و دوی از کثرت یبس علامتش ازدیاد مرض در حالت شکم تهی و تقدم فاقه یا دنایافتن غذاء است صفت آن
در غذا توسیع کنند و بنفاریق خورند و روغن گل و دیگر روغنهای بارد رطب در گوش چکانند و گاه گاهی بنابر تخدیر روغن بیخ
نیز چکانند دوائی طنین و دوی از اقسام دیگر صفت آن اگر در تپ افتد به تدبیر تپ کوشند و اگر خوردن اشیای
بخار انگیز همچون سیر و گندنا و فلفل حادث گردد قطع سبب کنند و تعدیل اخلاط نمایند و اگر بباعث جوشش ریم قرحه یا از حرکت
کرمهای قرحه عارض شود علاج قرحه نمایند و تدبیر قتل کرم بعمل آرند بدستوریکه در درد گوش ذکر یافته و طنین که از پس

وبعد خواب بالای طعام وبسبب حدوث نفخ سخت وازوقوع ضربه وسقطه بر سرلاحق شود حسب سبب بتدبیر صداع حاری و
بعلاج ضعف هضم ودفع وصداع ضربی توجه فرمایند **دوائی** جهت طنین ودوی بلغمی از ازطاکی **صفت آن** بعد تنقیه بر حبیه
در علاج درد گوش بارد وطرش بارد ذکر کرده ایم بعمل آرند وآب نسترین وقطران را قطوراً وریحان راشرباً دریخا خاصیتی است قوی
برای طنین **صفت آن** خربق سفید جندبیدستر زعفران مساوی گرفته باسرکه ودر روغن حنا سائیده تقطیر کنند که بغایت مفید است
ودر نسخهٔ دیگر کندر عوض خربق نوشته است که در شراب سوده بعمل آرند وبعد تنقیه دماغ **دوائی** انفجار الاذن یعنی برآمدن خون
از گوش سببش کشادن یا شگافتن رگ گوش است بواسطهٔ امتلاء خون یا وقوع ضربه وصدمه قویه **صفت آن** فصد نمایند در
خون در امتلاء بدن زیاده گیرند بعده ادویه رعاف در گوش چکانند واگر با تپ وحرارت مزاج بود مازو را در سرکه
جوشانیده اندکی کافور حل کرده تقطیر نمایند واگر حرارت نباشد احتیاج کافور نیست وآب گندنا همراه سرکه جوشانیده چکانند واگر
معتدل خواهند اندکی کافور درآب گندنا افزایند واگر در بحران خون از گوش برآید تا که خوف غشی نبود هرگز بند نکنند **دوائی**
سیلان رطوبت از گوش سببش در اطفال رطوبت شیر است ودر غیر آن حرافت ماده وگاهی بعد ضربه وسقطه بسبب انزعاج رطوبات
عارض شود **صفت آن** اول رطوبت را از رطوبت پاک کنند بتقطیر روغن ونهادن فتیله بعسل وانزروت آلوده وبعد
ازان ادویه مجففه همچون صبر وحضض ومرمکی وحب الآس استعمال نمایند واگر مازو باریک سائیده در شراب کهنه آمیخته یا در سرکه
کهنه جوشانیده در گوش چکانند رطوبت صرف که از گوش سائل شود قطع کنند وطفلان را حاجت دوا نیست بعد بلوغ خود بخود زائل
میشود **ایضاً** جهت سیلان صدید که بعد افتادن کرم بهمرسد نافع است **صفت آن** کندر گلنار مازو سوخته شب یمانی
مرمکی هریک نیم دانگ زنجار نحاس دو دانگ کوفته بیخته در سرکه ودر روغن گل حل کرده تقطیر کنند **دوائی** که سیلان رطوبت صرف از گوش
قطع کند **صفت آن** مازو سبز باریک سائیده در شراب کهنه آمیخته بچکانند وآنچه برای قرحه گوش نافع در یخا نیز بکار آید
ایضاً جهت ریاح ورطوبت گوش وتنقیه چرک آن نافع **صفت آن** انزروت نمک سنگ در عسل حل کرده بچکانند یا فتیله
آلوده بردارند **دوائی** انکسار الاذن وآن عبارت است از شکستن غضروف گوش بسبب ضربه قویه **صفت آن** فصد
کنند وتلیین طبع نمایند وصبر ومرداسنگ واقاقیا مغاث را تنیخ حنا سائیده بجانبی که گوشت مائل باشد بر همان جانب ضماد سازند واگر
کسر مع فسخ باشد بهر دو جانب ضماد نمایند وهرگاه که از موضع شکستگی خون نیز برآید بهر اندمال مرهم بهروزه استعمال کنند وطلای
معمول در کوفتگی گوش بعمل آرند **دوائی** انقلاع الاذن یعنی برآمدن گوش از بیخ سببش کشیدن گوش است بزور یا ورم
بیخ ضاغط **صفت آن** بعد فصد وسهل گوش را بر موضع او نهاده بر فاده وعصابه ببندند وتا سه روز نکشایند تا که مستحکم
شود پس ازان اگر درد باقی باشد بگیرند موم در روغن وپیه بط وبگذارند وبآب برگ خطمی وآب کشنیز سبز وآب برگ اسبغول وآب جراده
کدو در سهم نموده بمالند وضماد سفید آن بعمل آرند **دوائی** نافع قلاع الاذن یعنی شقاق که در بیخ گوش حادث شود وچرک زرد
آب ازان تراود واین مرض اکثر اطفال را می افتد **صفت آن** درمیان هر دو شانه حجامت نمایند وبر بیخ گوش زلو بچسپانند

جراحت را بشیر گاو سشته قدری کمیله و مرده سنگ و برگ حنا باریک سائیده بران پاشند **دوائی** حکة الاذن یعنی خارش گوش سببش انصباب رطوبت بورقی است **صفت آن** قطور معمولی بعمل آرند و اگر روغن خسته زردآلو یا روغن بادام تلخ باسرکه مذکور آمیزند بهتر عمل کند و همچنین اگر سهاگه بریان سوده در گوش اندازند و بالای آن دو قطره آب لیمون ریزند نافع بود و کذا بول البقر و البعیر **دوائی** هرب الاذن یعنی تنفر گوش از آواز عظیم سببش ضعف قوت نفسانی است بتمامه یا ضعف سامعه فقط **صفت آن** تقویت دماغ باطریفلات و خمیرجات کنند و شمومات و مروخات مقویات دماغ بکار برند چنانچه در صداع ضعف دماغی مفصل مرقوم شده **دوائی** رعاف یعنی برآمدن خون از بینی سببش کشادن رگهای باریک اندرون بینی است بواسطه حدت خون یا شگافتن شرائین غشائی زیر دماغ بباعث شدت امتلای خون و ضربه و سقطه و این عسر العلاج است و فرق میان رعاف عرقی و شریانی آنکه در شریانی خون مفرط بدفق برآید و سرخ خالص و گرم بود و علامت حدت خون وجود غلبه است و خروج خون رقیق اندک اندک و نشان امتلای دم تقدم صداع شدید و سرخی چهره و چشم بود **صفت آن** دوائیکه برای رعاف مذکور شد بنوشانند و گل ارمنی باسرکه و یا آمله خشک در آب سائیده بر سر ضماد کنند و کافور قدرے در سرکه جوشانیده در بینی چکانند و همچنین پشم سوخته در بینی دمیدن در حال رعاف را بند میکند و اگر ازین تدبیر بند نشود فصد سر رو کنند و محجمه بر دوش و شکم نهند **ایضاً** حابس رعاف **صفت آن** خانه عنکبوت در سیاهی ترکنند و بگرد آسیا آلوده در بینی نهند و قطور آب سرگین خر که در قطورات خواهد آمد در حبس رعاف مجرب آزموده است و دلک قدمین و بستن بازو در آن و بهر تسکین حدت خون و تغلیظ آن آب سرد و برف بر سر ریختن و نوشیدن و در بینی چکانیدن و یا برف بر پیشانی بستن و شربت کادی و عناب و ریباس نوشیدن و عدس و برنج پخته با آب لیمون خوردن نافع بود و گاهے رعاف از گرمی و خشکی بود و این علاجها مفید نیاید پس روغن بادام و روغن کدو سرد کرده در بینی چکانند و بر سر بمالند و مکرر بعمل آرند و اگر قدرے کافور مدین روغنها حل کرده چکانند نهایت مفید بود و تدبیر دیگر آنکه اگر از یک طرف شود در رعاف که روز بحران افتد تا که خوف سقوط قوت نباشد بند نکنند **نوع دیگر** مجرب و معمول استاد مرحوم **صفت آن** سریش را با آتش و آب بگدازند و بر دو پارچه طویل که عرض آنها بقدر دو انگشت مضموم باشد طلا نمایند پس یکے ازان از بیخ بینی تا بنا گوش بچسپانند و دوم از بنا گوش تا بنا گوش دیگر بچسپانند و هرگاه خون بند شود و خشک شود سه قطره روغن زرد خاصه که از ماده گاؤ باشد در بینی چکانند و چون از معاودت مرض خاطر جمع شود پارچه هاے مذکور را بآب گرم ترکنند و فرود آرند **دوائی** که رعاف بند کند **صفت آن** بلیله گل معصفر انار خام برابر سوده بآب آن سعوط کنند و اگر گل ارمنی و دم الاخوین و نشاسته و کتیرا و صمغ و غیره ادویه قابضه افزایند انفع بود **نوع دیگر** مجرب جهت رعاف **صفت آن** زاج محرق دم الاخوین گلنار سفیداب قلعی قشار کندر جرم سوخته گرد آسیا شاخ گوزن سوخته و اگر میسر نیاید شاخ بز سوخته بگیرند طین قیمولیا طین شاموس طین مغره نشاره آبنوس اقاقیا بیخ انجبار صمغ عربی کهربای شمعی سریش بسد محرق نشاسته کوفته بیخته قدرے در انبوبه کرده در بینی دمند و قدرے را بآب بارتنگ و آب خرفه سرشته بر پیشانی طلا سازند و فتیله از نسج عنکبوت ساخته بآب سرگین خر تازه تر کرده ادویه آغشته در بینی نهند **دوائی**

تفرقه درمیان رعاف عرقی و شریانی

جریان خون انداه بینی از حلیم کلو صاحب **صفت آن** مویزج کندش فرفیون در آب زهره سائیده در بینی رسانند **دوای**
خشم یعنی بطلان و نقصان شم اگر سببش خلط غلیظ و سوء مزاج بارد باشد و خلط مذکور یا از دماغ بمجرای بینی ریزد و آنجا منعقد
گردد و علامتش گرانی مقدم سر است و تکلم در بینی و عسر نفس و یا آن خلط در سوراخهای مصفات گرد آید و همانجا بچسپد و نشانش عدم
تغیر کلام و نفس است و باشد که ریح غلیظ از آن پیدا شود و در مجرای بینی بند گردد و علامت آن تنفس از بینی تصدیع تمام و انسداد
یک منخر علی الدوام بود و سوء مزاج اگر ساده بود خروج رطوبت خام اندک اندک از بینی بران گواهی دهد و اگر با ماده بود ثقل دماغ
بران دلالت کند **صفت آن** فلفل سیاه و شونیز کندش مشک سائیده سعوط کنند بعد از آنکه دهن را از آب پر کرده باشند
تا دوا اندرون حلق نرود و سرکه بجوشانند و در شیشی کرده ببویند و شونیز خردل شحم حنظل پودینه در آب جوشانیده بخار آن به بینی
رسانند و بعده صاف کرده از آب آن بر مقدم سر نطول کنند و اگر ازین تدبیر فائده نشود بعد از نضج بمنضج حار او مسهل و حب ایارج
تنقیه کنند بعد از آن فلفل قرنفل و جند بیدستر نشوق نمایند **دوای** خشم از سوء مزاج حار سافج و علامتش تقدم تدابیر حاره و اسباب
حرارت در مقدم دماغ است پس اگر مادی است باوجود آثار مذکوره رطوبات پخته از دماغ نیز بر آید و باشد که سوء مزاج رطب باعث
این مرض گردد **صفت آن** اگر آثار ماده معلوم شود تنقیه ماده مقدم دارند و الا تعدیل مزاج نمایند باغذیه و اشربه و اطلیه
و شمومات و نطولات وغیره که در صداع و زکام و جز آن مذکور شده و اگر مرض مذکور بسبب سوء مزاج یابس عقب امراض حاده
مجففه مثل سرسام گرم و مانند آن واقع شود علاج نپذیرد و کذلک خشم که باعث آن مجری بینی در اصل خلقت باشد نیز علاج
ندارد و دیگر این که برای محافظت دماغ از اجتماع فضلات ردی و منع انصباب آن از بینی تنقیه دماغ کنند و بر اطریفلات مداومت
نمایند و آنجا که روئیدن گوشت زائد در بینی سبب این مرض باشد تدبیرش در دوائی بواسیر الانف خواهد آمد **ایضاً** مفید خشم
منقول از خط استاد مرحوم **صفت آن** روغن بادام تلخ با حرمل و قدری فلفل آمیخته در بینی چکانیدن بعد تنقیه دماغ مفتح
قوی است **ایضاً** از تحفه هندی **صفت آن** اول دماغ را بحب صبر که در دوائی فصل فالج گذشت پاک سازند بعده
بحسب تنقیه انف عطو آب بارکشائی آب بندال یا آب کریلا یا تونبڑی تلخ سعوط نمایند پس تر بول شتر یا گاو ناز ائیده باشراب
تقطیر کنند و مکرر از ان بینی را بشویند و از چھکنی و مشک و مرچ سیاه و کاپھل و امثال آن ناس بگیرند **دوای** فساد شم و آن عبارت
است از تغیر و تشویق قوت شامه و این از سه حال بیرون نیست یکی آنکه همه روائح را بیک رائحه بو کنند و سببش وقوع یکی از سوء مزاج
اربعه یا حصول خلط ردی است در مقدم دماغ دوم آنکه از یک چیز بوهای مختلف شمیده شود و سبب آن وصول مواد مختلف الکیفیت
است در موضع مذکور سوم آنکه بعض بوها مدرک شوند و بعضے نه چنانچه بدبوی محسوس شود و خوشبو نه یا بالعکس آن و سبب این قسم
ثالث در صورت احساس بوی بد اجتماع ماده شیرین دموی یا بلغم طبیعی بود که حرارت محرقه اندک دران اثر کرده باشد و در حالت
ادراک بوی نیک حصول خلط محترق باشد باوجود قرحه در اقصای بینی بالجمله علامات سوء مزاج اربعه در خشم مذکور شد و استدلال بر
نوعیت خلط از رائحه آن توان کرد مثلاً اگر رائحه مانند بوی فلفل و سنبل محسوس شود خلط حار بود و اگر رائحه عفونت مشموم گردد خلط عفن

باشد و اگر بوی ترشی مدرک شود خلط بارد بود و اگر بوی ترش دریابد خلط سوداوی باشد **صفت آن** قدر سعوط مزاج ساذج بدل
مزاج نمایند چنانچه در دوای خشم ذکر یافته و در صورت ماده تنقیه دماغ کنند بحبوب و ایارجات و غراغر مناسبه که بهر یک امراض بهم
بتفصیل مذکور شده و تخصیصاً که بوی بد دریافت کند و بوی نیک نه جند بیدستر مدام در بینی او چکانند و چکانیدن بول خر بسیار نافع
و سعد و قرنفل و سنبل الطیب زرورد سائیده در بینی دمند و اگر ازین فائده نشود تنقیه بلغم از مسهل گرم و حب ایارج کنند و شخصی
که بوی نیک نیابد و بوی بد نه مشک در انف بچکانند و اگر فائده نشود تنقیه خلط محترق نمایند **دوائی** بواسیر الالف و آن گوشت
زائد بود که در بینی روید سببش بند شدن خون سوداوی است در رگهای اندرون بینی پس اگر با سختی و صلابت بود و رطوبت از آن
سائل نباشد از جنس سرطان بود و بعلاج تعرض نکنند و اگر نرم باشد و رطوبت از آن تراود **صفت آن** اول فصد سر رگ کنند
و زلو بچسپانند و تبرید یکه در رعاف گذشت بدهند و بعد نضج ماده بمنضج و مسهل بارد و حب هلیله تنقیه نمایند و زاج دو درم زنگار
نیم درم سائیده بفتیله آلوده در بینی نهند و اگر زنگار دو جزو مغز حب السلاطین چهار جزو هر دو را خوب سائیده بر بسته بچسپانند و
بالای آن مرهم زنگار نهند در چند روز قطع کنند و بیخ و چونه در آب سائیده ضماد کردن نیز بسیار فائده می کند و اگر ازین تدبیر زائل
نشود قطع کنند و بعده بگیرند زنگار نوشادر اشخار یکجا کرده به شهد آمیزند و فتیله بدان آلوده در سوراخ بینی نهند و اگر گوشت
شیر بینی بر سر نمایند **دوائی** جهت بواسیر الالف از انطاکی **صفت آن** قلقند و شب یمانی و زنگار مساوی و حلتیت و
مثل آن همچون غبار سائیده با قدری سرکه و عسل بسرشند و فتائل ساخته در بینی نهند و یا خشک در بینی دمند و دیگر ادویه حاده
اکاله چون فلدفیون و دیگر بر و یک هم مفید بود **ایضاً** جهت قطع بواسیر الالف از حکیم کلو صاحب **صفت آن** مرکی اشنان
یعنی ملیم هر دو هموزن گرفته خشک سائیده نگهدارند و یک فتیله بقدر عمق بواسیر الالف از پنبه کهنه بشکل مخروطی تیار کرده فتیله را در
سرکه خالص تر نموده دوای مذکور بران پاشیده در بینی نهند در استعمال دو سه روز گوشت زائد که عبارت از مسه است قطع گردیده
بعطسه بیرون خواهد آمد **دوائی** اورام و بثور بینی هرگاه درین موضع ورم گرم یا بثره پیدا شود **صفت آن** علاجش فصد
و زلو و تبرید تنقیه نمایند چنانچه در بواسیر الالف گذشت و بعد تنقیه در بینجا صندل و شیاف مامیثا و بوش در بندی حضض بگلاب
و آب خرفه بر بینی و پیشانی ضماد کنند و اگر بثره سخت از فضله غلیظ یا بلغمی یا سوداوی اندرون بینی حادث شود بعد تنقیه حسب
ماده بهر تلیین سوم روغن بران نهند و یا آب گرم استنشاق کنند و اگر تحلیل نشود بشرط زنند و مرهم زنگار نهند تا بتمامه فانی گردد و
برای اندمال مرهم سفیده گذارند **ایضاً** برای بثور بینی مجرب است **صفت آن** مرداسنگ رسوت ایلوه بآب سائیده
اندرون بینی طلا نمایند **دوائی** قروح بینی سببش نزله حار حریف بود یا بخارات حاره ردیه یا اخلاط محترقه **صفت آن**
اگر قرحه تر بود فصد سر رود و حجامت پس و تنقیه بدستور نزله و زکام حار مرهم سفیده استعمال کنند و مرداسنگ بروغن گل سوده بمالند
و از خردل و سکنجبین بزوری دیا سنبل الطیب و سعد کوفی و قرنفل در گلاب جوشانیده غرغره کنند و سفیده قلعی و مرداسنگ و سیل لقره
و سرب سوخته برابر در روغن گل سائیده فتیله بدان آلوده در بینی نهادن درین باب مجرب است و اگر با صور شود و آثار ترشح گرفته

آب جدا کرده و لفل را بپزند تا غلیظ شود شیاف ساخته بآب انار مذکور تر کرده در بینی دارند و اگر قرحه خشک باشد و از آن قشرها
خشک جدا شوند تنقیه سودا بدستور مالیخولیا نمایند و موم روغن و روغن بنفشه و روغن کدو بمالند و موم مصفی یکجزو روغن بنفشه
و روغن بادام مغز ساق گاو هر کدام یک جزو موم را در روغنها بگدازند و اندک لعاب بهدانه و قدرے کتیرا آمیخته در کهرل خوب
بیامیزند و فتیله بدان آلوده در بینی نهند و اندرون بینی را بآن طلا نمایند و اگر قرحه بطول مدت از رطوبت متنته بعفونت انجامد اول
خربق سفید و تخم تراتیزک برابر گرفته باریک سائیده در بینی دمند بعده بسرکه انگوری قرحه را بشویند و مرهمے باریک ساخته نفوخ نمایند
تا از چرک پاک شود پس ادویه مجففه استعمال نمایند **ایضاً** برای قروح بینی از انطاکی **صفت آن** علاج قروح انف بعد تنقیه
مواد بفصد در طبین و تنقیه باقی مطلقاً به بخور مثل کبریت و زرنیخ در طبین و ریختن روغنها اندر بینی در یابسین و نفخ چیزیکه مجفف و
مدمل باشد مثل زنگار بروغن بنفشه و موم قیروطی ساخته باید داد **ایضاً** برای قروح بینی مخترع مؤلف و مجرب **صفت آن**
چندرس مرکی اصل السوس رال هر یک سه ماشه باریک سائیده در روغن گل یا روغن بادام دو توله آمیخته بدارند و صبح و شام دو سه
قطره در بینی چکانند **ایضاً** که از برای جوشش بینی نافع **صفت آن** مازو هلیله زرد بروغن گاو یا روغن بنفشه بادام سائیده
طلا کنند **نوع دیگر** برای جراحت خبیثه بینی **صفت آن** بآب صابون دائم بشویند و سعد زعفران مرکی مازو
شب یمانی زرنیخ سرخ نرم سوده در بینی دمند که قروح ردیه منتنه بینی را از مجربات بو علی سیناست **ایضاً** که قروح الانف و
تشقق لب و ضرس سوداوی را مجرب نوشته **صفت آن** نارجیل دریائی دو یا سه سرخ در سه توله آب سائیده بشربت انار یا
عناب شیرین کرده یا بدون شربت چند روز بنوشند **دوائی** که ناسور بینی را مجرب است **صفت آن** خرء تخم تربوز مغز تخم
کدو هر واحد دو جزو توتیای کرمانی مغسول صبر زرد هر یک یک جزو باریک سائیده بمسکه آمیخته استعمال نمایند **دوائی** بخر الانف
یعنی بوئے بد از بینی آمدن و این مرض اکثر بسبب اجتماع رطوبت عفن در مقدم دماغ حادث گردد و علامتش فساد دماغ است **صفت
آن** تنقیه دماغ بحب ایارج نمایند و بسکنجبین بزوری و کف خردل غرغره کنند و بعد از تنقیه سنبل الطیب و قرنفل و گل سرخ در آب یا
شراب جوشانیده غرغره نمایند و بعد غرغره دواهای مذکوره یا دیگر ادویه خوشبو مثل قصب الذریره و گل نسرین و سعد و عود سائیده
در بینی دمند و سعوط ببول شتر و شستن بینی بآن درین باب مجرب است و گاه باشد که مرض مذکور از تصاعد بخارات خلط متعفن از
نواحی سینه و شش یا معده عارض شود و درینصورت بوجود آفت عضو ماؤف دریافته تنقیه آن عضو نمایند بطوریکه در مقام خود
مذکور است و بعد تنقیه اگر مرض باقی باشد ادویه خوشبو نفوخ سازند و بخر الانف که بواسطه بواسیر متعفنه یا قروح مزمنه بینی
بود علاج هر یک مذکور شده بدان رجوع نمایند **ایضاً** که نتن بینی را نافع است **صفت آن** سلیخه حماما مرزنجوش هر یک یکدرم
و سدس مرکی چهار درم و دو ثلث درم با شهد خالص بسرشند و اندرون بینی را بآن نطوخ نمایند **ایضاً** که نتن بینی را ببرد
صفت آن قسار کند ربع جزو قشور نحاس سوخته شب یمانی زعفران هر یکے جزوے باریک سائیده قدری ازین در انبوبه نهاده
مریض را مستلقی خوابانیده در بینی دمند **دوائی** رض الانف یعنی کوفته شدن بینی **صفت آن** بهر اصلاح هیئت ادا بنوبه

در بینی گذارند و بدست راست کنند پس صبر و منافث و اقاقیا و مر باریک ساخته با آب بارتنگ سرشته و برکاغذ طلا کرده بالای بینی گذارند و اگر غضروف بینی شکسته باشد و خوف ورم بود بزودی فصد کنند و تلیین طبع نمایند و بهر حفظ دماغ اضمده بارده بر سر استعمال کنند بعد ازان پارچه بر انبوبه پیچیده و اقاقیا و منافث بران طلا کرده اندر بینی نهند و تا به پیشدن ... دلای که بالا مذکور شد بر ظاهر بینی نیز استعمال نمایند **دوائی عطاس** یعنی عطسه بسیار آمدن **صفت آن** روغن گل و روغن بید در بینی و گوش چکانند و سیب بویانند و آب شیرین نیم گرم بر سر ریزند و حسو گرم گرم نوشانند و دست و پا و بینی و گوش و کام بمالند و بالش گرم کرده زیر گردن نهند و از دود و غبار و جز آن که باعث عطسه شود اجتناب ورزند و آنجا که باعث بسیاری عطسه گرمی دماغ بود تبرید دماغ و تسعیط بروغنهای سرد مثل روغن کدو و روغن بنفشه و تضمید سر و پیشانی باطلیه بارده و بوئیدن کشنیز و صندل مناسب بود و عطسه متواتر که باطفال افتد اگر سببش رسیدن سردی بسر باشد باید که بادرنج کوفته بیخته در بینی بندند و گرده بزرا بریان کنند و رطوبتی که ازان تراود در بینی چکانند و زعفران و قند کوفته بخور آن بگیرند که عطاس مهلک را دفع کند و اگر سبب آن ورم حار نواحی دماغ باشد با تپ و حرارت بود و علاجش بعلاج سرسام کنند **ایضاً** جهت عطاس اطفال **صفت آن** گرده بز بریان پیش بینی گذارند تا بوی آن بدماغ رسد و از دار شیشعان و زعفران پارچه رنگین کرده بر سر گذارند و تحویل حکیم عابد سرهندی جهت کثرت عطاس اصل السوس ریوند چینی هر یک چهار درم باریک سائیده در آبیکه یک رطل پوست خشخاش جوشانیده باشند پس غلیظ باشد حبها بقدر نخود سازند و خشک کرده از یک حب تا چهار حب بخورند پس در یک روز زائل شود و در استعمال یک هفته صحت گردد و در استعمال خولنجان بالخاصیت ادرار نافع است و اگر ازان آب حب سازند بهتر باشد **دوائی** جفاف الانف یعنی خشکی بینی سببش حرارت مفرط بود چنانچه در حمیات محرقه افتد یا یبوست شدید چنانچه در آخر تپ دق عارض شود و یا خلط لزج که در خیشوم بچسپد و خشک گردد و این از اجتماع خلط در آنجا دریافت شود **صفت آن** روغن بنفشه و روغن کدو در بینی چکانند و موم روغن بمالند و آنجا که حرارت قوی باشد قدری کافور در روغنها مذکوره یا در روغن نیلوفر حل کرده سعوط نمایند و تبرید باطلیه و ضماده بارده که در دوائی صداع حار گذشت استعمال کنند و صندل و گلاب و کافور بویانند و خیار و تربوز خورانند و ایضاً در بینی روغن بادام در بینی چکانیدن و شیر از پستان بر پیشانی دوشیدن و دیگر دواهای مرطب بکار بردن نافع بود و آنچه از خلط لزج بود بعد تقطیر روغنهای مرطب مذکور استفراغ ماده و حبوب و غرغره سعوطات و فضلات مناسب بود و مداومت اطریفل کشنیزی مفید است **دوائی** حکة الانف یعنی خارش بینی سببش اجتماع ماده حریف در دماغ یا در محل دیگر است که ازان بخارات حاده لذاعه صعود کنند و در بینی محتبس شوند و علامتش حدوث آنست در وقت شمیدن هوای بارد **صفت آن** بعد تعدیل و تنقیه دماغ و بدن صندل و گلاب و کافور و روغن گل بویند و اطریفل کشنیزی خورند و اگر خارش بینی که در نزله و زکام حار یا شود بینی عارض شود یا در ابتدای رعاف یا صبری افتد علاج امراض مذکوره نمایند و در مقدمه رعاف که سرخی چهره و بینی و چشم و هیجان جهیدن برق محسوس شود فصد سر رو مناسب بود

دوائی بند شدن چیزے در بینی **صفت آن** اول بروغن نهاد قدری موم بینی را از اندرون وبیرون چرب کنند و چند قطره ازان در بینی چکانند پس دواے عطسه آور چون کندش و خربق سفید و فلفل و جندبیدستر و خردل سائیده در بینی دمند و وقت عطسه آمدن دہان و منخر صحیح بند نمایند و عطسه آورند تا ازین تدبیر آن چیز بیرون افتد یا آلتے مناسب برآرند **دوائی** که در جوشش دہن که سرخ باشد معمول **صفت آن** دوائیکه براے زمادمذکور شد بنوشانند و ذرور معمول بکار برند و صندل سفید در گلاب سائیده بر زبان مالیدن فائده می کنند و مضمضه معمولی تل آرند و اگر ازین تدبیر فائده نشود فصد سر رود و چہار رگ کنند و اگر حاجت بزلو افتد نیز بچسپانند و اگر احتیاج مسهل باشد بعد از نضج بمنضج بارد از مسهل بارد تنقیه نمایند **ایضاً** براے جوشش دہن که از ماده بارد باشد علامتش آنست که سپید و کم درد و کثیر اللعاب بود **صفت آن** مضمضه معمولی لعل آرند گاؤزبان سوخته بر زبان پاشند و ذرور معمولی بکار برند و مضمضه از مغز فلوس و آب کشنیز سبز مفید بود و اگر حاجت افتد بعد از نضج بمسهل گرم تنقیه نمایند **دوائی** مجرب براے قلاع حار **صفت آن** گل سرخ سماق نشاسته طباشیر تخم خرفه عدس مقشر صندل سفید برگ حنا گلنار برابر کافور اندکے کوفته بیخته ذرور سازند و در و کافی بجاے سماق کشنیز خشک است و نوشته که دواے در دہن دارند بعد ازان بگلاب و سرکه ممزوج بشویند پس بگلاب صرف مضمضه کنند **ایضاً** براے قلاع حار از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** کشنیز خشک تمر ہندی گلنار عدس طباشیر سائیده بپاشند و در سوت در گلاب سائیده بر زبان مالند و آمله یا حضض در دہن دارند **ایضاً** که قلاع سیمثه غایتش را نافع است **صفت آن** شب یمانی و مازو برابر مثل غبار سائیده بکار برند و اقوی ازان تلقطار و اقاقیا است **نوع دیگر** که نافع و مجرب است جهت قلاع دہان و جوششہائی زبان که بہندی چهاله نامند **صفت آن** زاج سفید سوخته ماشه سه منگ کات ہندی از ہر یک دو ماشه طباشیر یک ماشه نرم سوده قدرے بر زبان بالند و دہن پائین کنند آب و رطوبت لزج بسیار دفع گردد پس دہن را بشویند و قدرے کات سفید را نرم سوده بران پاشند جهت تسکین سوزش و رفع بدمزگی آن و چند مرتبه چنین کنند شفا یابند بعون الله تعالی **دوائی** که براے قلاع بلغمی دهان مجرب **صفت آن** مرکی مازو و قشار کندر باریک سائیده بمالند **دوائی** قلاع که بصبیان عارض شود از فساد شیر و تخمه بود **صفت آن** باید که از رنگ آن بر خلط فاعل استدلال نموده سر چه در اقسام قلاع گذشت حسب سبب استعمال کنند و گل بنفشه و گل سرخ سائیده ذرور سازند و در بلغمی قدرے زعفران نیز بیفزایند و اصل السوس مقشر کوفته درین کار قوی الاثر است و گاؤزبان سوخته و آرد جو بریان در دہن پاشیدن نیز مفید بود و ترنجبین بگلاب سائیده پاشیدن هم نفع می کنند و اگر ازین تدبیر فائده نشود حجامت نقره یا زیر ذقن کنند و زلو بچسپانند **دوائی** قلاع سوداوی علامتش سیاہی زبان و حدت و لذع بود و این بدترین اقسام قلاع است لدلالته علی شدة الاحتراق و با کثرت اسوداد آن قاتل است و گذا ارغبت و خضرت آن **صفت آن** انچه در دوائی قلاع دموی گذشت استعمال نمایند لیکن درینجا رعایت بترطیب بیشتر مرعی دارند و ماء الجبن عرق شیر و بسند و مغز ساق گاؤ مالیدن و برگ حنا خائیدن فائده می کنند و شیخ الرئیس فرموده که طلاء مسهل که در آن مویز منقے و انیسون مساوی سرشته باشند درین قسم نافع است و در صورت احتیاج مسهل بعد از نضج ماده بمسهل سودا تنقیه کنند

ایضاً که قلاع مزمن و سوداوی یا سوداوی دارد **صفت آن** لودھ پٹھانی گل ارمنی فلفل سیاه هر کدام چهار ماشه شب یمانی سه ماشه توتیای سبز دو ماشه باریک سوده صبح و شام بر زبان بمالند و سر فرود آرند تا رطوبت بیرون افتد روزی دو بار کفایت میکند انشاء الله تعالی و اگر بعد از آن حرارت محسوس شود از هفت درم تخم کاسنی شیره گرفته بنوشند **دوائی** قلاع که از آتشک عارض میشود **صفت آن** فصد سر رگ کنند و روز دوم خیارشنبر هفت توله گلقند چهار توله در گلاب پاؤ آثار مالیده صاف نموده روغن بادام هفت ماشه اضافه نموده بنوشانند و بجای آب عرق عنب الثعلب نوشند و تکرار استعمال نمایند و از پوست کچنال و غیره مضمضه کنند و ذرور معمول استعمال نمایند و حضض هندی سوده ماشه در آب برگ کریلا حل کرده بر زبان گذارند که مجرب است **دوائی** آکله دهن و این مانند جوشش دهن باشد لیکن فساد این بیشتر و انتشار این زودتر بود و با رائحه کریهه باشد و سببش اجتماع خلط عفن اکال است **صفت آن** بعد فصد و چسپانیدن زلو و حجامت نضج و تنقیه سودا از منضج و مسهل آن کنند و مضمضه بسرکه و آب غوره و آب سماق کنند تا منتشر نشود و تدبیر یکه برای رد مذکور شد بجهند و اگر از انتشار باز نه ایستد قلقدیون بمالند یا قرص زرنیخ بمالند و اگر از استعمال ادویه حاده سوزش کثیر پیدا شود بلعاب بهدانه یا اسپغول یا بروغن گل یا بالشیر تازه و شکر مضمضه کنند و بقول انطاکی براز انسان سوخته را مثل آن گلسرخ در آکله مزید خاصیت است **دوائی** که برای کثرت سیلان لعاب از دهن که در حالت خلو معده باشد نافع **صفت آن** بعد فصد باسلیق شیره برزشک با سکنجبین و شربت انار بنوشند و سماق و گل سرخ و گلنار جوشانیده مضمضه کنند و برگ کاسنی سبز با نمک خورند و اگر بسبب رطوبت معده باشد ضعف هضم و غلظ لعاب و ترشی دهن و زیادتی لعاب وقت امتلاء بر آن گواهی دهد تنقیه از مسهل گرم و حب ایارج کنند و گلقند و جوارش مصطگی و مانند آن تناول نمایند **دوائی** برای کثرت لعاب دهن **صفت آن** در هر هفته دو بار مطبوخ شبت و تخم ترب و اصل السوس قی نمایند و بعد از آن اطریفلات و هلیله مربی و جوارشات گرم خورده باشند و کندر و مصطگی و زیره بخائیدن هم مفید بود و بعد تنقیه سکنجبین عنصلی در رطوبت دماغی مفید بود و اگر این مرض بسبب کرم شکم باشد در خواب سیلان لعاب زیاده شود و علاجش قتل و اخراج آنست بالجمله در فصل دیدان خواهد آمد **دوائی** که بخر الفم را مجرب است **صفت آن** اسرب دار فلفل قرنفل هر یک دو توله بگیرند اول اسرب را در هاون انداخته دار فلفل چند چند عدد انداخته بدسته خوب بکوبند باز قرنفل چند چند انداخته باشند تا آنکه اسرب خاکستر گردد پس همه را بیخته باریک ساخته نگاهدارند و هر روز از آن بر دندان مالیده باشند و اگر با کثرت آب دهن و غثیان باشد از آب نیم گرم و نمک و تخم ترب و شبت مکرر قی کنند و گلقند با سکنجبین آمیخته بخورند و اطریفل کشنیزی و جوارش عود خورند و از مسهل گرم و حب ایارج تنقیه کنند و مصطگی و قاقله و قرنفل و کندر بخایند و حب بخر الفم در دهن گیرند و اگر بسبب فساد بن دندان باشد فصد جهارگ کنند و تنقیه بمسهل یارد نمایند و مازو و مورد و گلنار در سرکه جوشانیده مضمضه کنند و سنون مقوی لثه بعمل آرند و اگر در لثه عفونت مستحکم شود قرص زرنیخ بمالند و بعلاج آکله دهن رجوع نمایند و اگر بسبب حرارت معده و غلبه صفرا باشد و از طعامهای سرد تسکین یابد و در خلو معده زیاده گردد آب تمر هندی و شیره برزشک و شربت انارین و سکنجبین بنوشند و پست جو در آب برف آمیخته بخورند و خوردن آلو و شفتالو و تربوز نیز مفید بود و بعد از نضج بمسهل یارد تنقیه نمایند و حب بخر در دهن دارند **ایضاً** برای بخر الفم از انطاکی **صفت آن** تنقیه دماغ با ایارجات صرف نمایند

اگر آب دهن و دلاعت ولزوجت بسیار باشد و تشنگی کم بود والا ستسقا یا بامیزند اگر جفاف مع طعم حموضت و عفونت باشد مثل لاجورد و افتیمون آمیزند و چون تنقیه حاصل شود مضمضه سرکه که اندران مورد و مازو و گل سرخ و صندل و صعتر و فوفل و بسباسه و سنبل الطیب خوب جوشانیده باشد لزوم نمایند که مجرب است و اگر دندان سیاه باشد حنظل اضافه کنند و اگر با عفونت باشد انتخار افزایند و اگر بخر متعلق از صدر و معده باشد تنقیه بمطبوخات مشتمل بر سوس و پرسیاوشان و صندل و افسنتین و بزر مقلے کنند بعده سکنجبین مصنوع از سرکه که اندران مورد و مازو و غیره که در قسم اول بهر مضمضه گفته شد بنوشند که این از مجربات خزائن است و از ادویه نافع حبوب و معجون است آنکه در حبوب مذکور شد و در معاجین بیاید و گویند که مداومت بخوردن قرص [illegible] قطع بخر کند و کذا اطلاے جدید در دهن گرفتن **دوائی** بخر الفم از رطوبت عفن دماغ علامت آن احساس نزول شئے ردی الطعم از دماغ بسوئے حلق بود **صفت آن** تنقیه نمایند بمسهل و حب ایارج و غرغره سکنجبین و خردل و بعد ازان قرنفل و سعد و سنبل الطیب در شراب جوشانیده غرغره کنند **دوائی** ورم دموی و صفراوی زبان علامت دموی سرخی و تیرگی زبان است و قلت لعاب دهن و وجع ممدد و نشان صفراوی زردی زبان و شدت درد و سوزش است و تبثر زبان و اکثر **صفت آن** تدبیرے که در دوائے علاج دموی مذکور شد بعمل آرند مگر در صفراوی فصد ننمایند و ایضا هر دو قسم مضمضه و غرغره در ابتدا با آب کاهو و کاسنی و عنب الثعلب و کشنیز و خشخاش و یا بطبیخ گل سرخ و عدس و بعد سه روز با آب کرنب و آب عنب الثعلب و آب کاکنج و امثاله که لعاب تخم کتان و در انحطاط با آبیکه اندران بابونه و اکلیل الملک و گل بنفشه و شبت و مرزنجوش جوشانیده قدرے مغز خیارشنبر در آن مالیده باشند مفید بود و پس اگر ورم تحلیل نشود و نضج گیرد چند دانه انجیر خشک در آب جوشانیده با روغن بنفشه و لعاب تخم کتان در لعاب تخم مرو آمیخته ساعت بساعت مضمضه کنند و بعد انفجار ورم پنبه را بروغن گل آلوده بر زخم بدارند و بعده مرهم اسفیداج استعمال نمایند **دوائی** ورم بلغمی و سوداوی زبان علامت بلغمی سفیدی زبان است و کثرت سیلان لعاب از دهان و علامت سوداوی سیاهی و خشکی زبان و صلابت ورم است و اکثر بعد ورم دموی عارض شدن **صفت آن** در بلغمی آنچه در دوائے علاج بلغمی گذشت بعمل آرند و بعد تنقیه با ایارج فیقرا غرغره کنند و عسل تنها یا صعتر و ایارج فیقرا آمیخته بر زبان مالند و اصل السوس تخم کرفس و بادیان و بیخ اذخر حلبه و مویز و انجیر جوشانیده صاف نموده مضمضه کنند و در سوداوی بمسهل سودا تنقیه نمایند و بشیر خر و شیر بز و ماء العسل و طبیخ انجیر و حلبه مضمضه کنند و فلوس خیارشنبر در آب بادیان حل کرده مضمضه کنند فائده تمام رسد و بعده سکنجبین و انجیر و حلبه و تخم کتان جوشانیده بروغن بنفشه و عسل و مغز خیارشنبر آمیخته مضمضه نمودن مفید بود و گویند که عصاره کاهو و کشنیز تر و کاسنی اکثر در دهن دارند تا از استعمال ادویه حاره سرطان نگردد و اگر سرطان گردد قطع کنند زبان را از طرفے بخوف نزف خون و ورم که از خوردن ادویه سمیه چون افیون و کماة عارض شود علاج سم نمایند **دوائی** که ورم صلب زبان را تحلیل کند **صفت آن** حلبه سه درم تمر هندی بست درم انجیر خشک سی عدد همه را کوفته در یک نیم آثار آب بپزند تا به نیم آثار آید صاف نموده مضمضه سازند **دوائی** بطلان ذوق هرگاه حس ذوق باطل گردد و هیچ مزه محسوس نگردد سببش در آمدن رطوبت است در عصب زبان

صفت آن تنقیه بمسهل گرم و حب ایارج و شبیار نمایند بدستوریکه در لقوه مسطور شد بعده بطبیخ خردل و مویزج و عاقرقرحا
و سعتر مضمضه کنند و اگر در مزاج گرمی باشد بطبیخ ریباس و گل سرخ و سماق و سکنجبین یا ترنجبین آمیخته مضمضه نمایند و اگر
بلغمی بود یا از ضربه یا سقطه بهم رسد علاج کسر باید کرد ایضاً که درین باب مجرب است صفت آن زنجبیل فلفل دراز قرنفل
سیاه دانه هر یک یک ماشه نمک سنگ سه ماشه بسفال بریان کنند و سوده سه روز بر زبان مالند تا لعاب بسیار آید دوائی
فساد ذوق یعنی تغیر ذائقه و این از دو حال بیرون نیست یکی آنکه بے چشیدن چیزی طعمی از طعوم تلخی و شوری و غیره
پیوسته دریافت شود دوم آنکه هنگام خوردن چیزی مزه خلاف ذائقه آن چیز محسوس گردد و بالجمله سبب هر دو قسم واحد است
لیکن در اول قوی بود و در ثانی ضعیف و سبب این مرض غلبه خلطی از اخلاط اربعه است و استدلال بر نوعیت آن بحسب طعم باشد
مثلاً تلخی بر غلبه صفرا دلالت کند و شیرینی بر خون یا بلغم حلو و ترشی بر بلغم یا سودا و نمکی بر بلغم شور صفت آن اگر مزه تلخ دریافت
گردد تنقیه صفرا بمسهل بارد نمایند چنانچه در صداع حار گذشت و اگر شیرین معلوم شود در صورت غلبه خون فصد کنند و تنقیه صفرا
نمایند بدستور و الا مسهل بلغم دهند بطریق صداع بلغمی و اگر ترشی محسوس شود و در صورت غلبه سودا تنقیه آن نمایند
بدستور مالیخولیا و الا در ترشی و شوری هر دو مسهل بلغم دهند و هر دو مضمضه غرغره که در بطلان ذوق مسطور شد بحسب احتیاج از آن
مضمضه کنند دوائی ثقل اللسان از استرخا پس اگر استرخا در زبان افتد فقط علامتش سلامت حواس و حرکت اعضاء
است و اگر بشرکت دماغ بود چنانچه در فالج نشانش کدورت حواس و بلادت حرکات و سیلان لعاب باشد و اگر از تشنج امتلائی
باشد علامتش تمدد زبان و دشواری حرکت آن پس اگر تمدد جانب مبدا بود زبان کوتاه و سطبر باشد و اگر خلاف مبدا بود در طول بیفزاید
و اگر از تشنج یابس بود علامتش لاغری و تشنج زبان است و عروض آن در امراض حاده وگاهی ثقل زبان بسبب کوتاهی رباطیکه زیر
زبان است حادث شود وگاهی بعد اندمال جراحت زبان گره در زبان افتد و بدان سبب زبان گرانی کند صفت آن آنچه
بسبب استرخا بود تنقیه بمسهل و حب ایارج نمایند و اگر بسبب غلبه خون نیز از سرخی و حرارت زبان محسوس شود فصد عروق زبان
و حجامت زیر زنخدان ضرور بود و بعد از تنقیه معجون سیر و فلاسفه بخورند و مداوم سکنجبین عنصلی مضمضه و غرغره نمایند و مضمضه [illegible]
بکار برند و احتیاط دارند که آب از حلق فرو نرود و بعد مضمضه بر زبان الفلفل و نوشادر و خردل و عاقرقرحا و سعد و زنجبیل و صعتر و [illegible] از هر یک هر چه
ازینها میسر شود بعسل آمیخته بمالند و مج ترکی جوز بوا در دهان دارند و دیگر ادویه نافع استرخا بعمل آرند و اگر با وجود این تدابیر تخفیف حاصل
نشود و لعاب رقیق از دهان جاری باشد پس باید دانست که ماده مرض رطوبتی است بغایت رقیق و سیال درین صورت محللات
را با قوابضات ممزوج نمایند چون دار شیشعان و گل سرخ و فقاح اذخر با طباشیر بسیار باشد که درینجا استعمال حب العفص
و قوابض مسند و اند و آنچه بسبب تشنج امتلائی باشد تنقیه دماغ نمایند بمسهل گرم و حب ایارج و غرغره منقیه بعد از آن برائے تحلیل
بروغن قسط یا روغن بابونه و لعاب حلبه نیم گرم غرغره نمایند و در دهان دارند که مجرب است و ادویه محلله و ملینه چون بابونه و اکلیل و حلبه
و مرزنجوش و شبت در آب جوشانیده بر رفتار ریزند و نمک و بیخ گروان بدان نمایند و روغن خسته خربزه و الوی بر زبان مالند و در

دهان دارند و آنچه در قسم اول گذشت حسب حاجت بعمل آرند و اگر بسبب تشنج یابس بود و این نوع متعذر البرء است لیکن بنابر
تخفیف یا بصورت بیس قلیل بدستوری که در تشنج یابس گذشت بترطیب کوشند مثل شربًا بخورند و بر مهرهای گردن و دهن و گوش
مدام روغن بنفشه یا روغن کدو یا روغن بادام بمالند و نیمگرم در دهان بدارند و آب نیمگرم نطول کنند و ایضا روغنهای و اشیای مرطب
مثل لعاب بهدانه و لعاب تخم مرو و خطمی و پیه بط و پیه ماکیان بر سر ریزند و غرغره کنند و بر زبان و گردن و قفا بمالند و ثقل زبان
که بعد از سرسام و برسام بجهت اندفاع ماده دماغی بجانب اعصاب بسبیل بحران واقع شود چون مزمن گردد علاج نپذیرد اما در
ابتدا بدستور قسم اول استعمال محللات و نطولات محلله و انکباب بر آن و بر زبان مالیدن چیزیکه لعاب آورد و قاطع رطوبات
باشد مثل نوشادر و نمک اندرانی و غیره سودمند است و ثقل زبان که از گسستن عصب زبان بعد ضربه و سقطه عارض شود لاعلاج
و آنچه بسبب کوتاهی رباط زیر زبان باشد رباط را قطع با احتراز قطع شریان زیر زبان پس سرکه و گلاب مضمضه کنند و ذرور مراج
بعمل آرند و آنجا که بسبب گره در زبان بعد اندمال جراحت آن حادث شود برای تلیین آن لعبه و شحوم و ادهان بر زبان مالند **دوای**
که استرخاء زبان را سود دارد و شخصی که از غایت استرخاء منقطع التکلم باشد بدین دوا منقطع گردد **صفت آن** دارچینی حماما سنبل الطیب
هر کدام سه درم سادج هندی نانخواه زراوند مدحرج زراوند طویل تخم کرفس شبت مصطگی انیسون سیسالیوس دوقو هر کدام یکدرم مرداسنج
کهربا هر یک دو درم کوفته بیخته حبها سازند یک درم از آن با آب گرم یا شراب بدهند **ایضًا** که درین باب مجرب است **صفت**
آن وج عاقرقرحا مغز بادام هر سه مساوی بکار برند **نوع دیگر** مجرب برای استرخاء زبان از بیاض استاد مرحوم **صفت آن**
نوشادر عاقرقرحا خردل کجیلون سوده بر زبان مالند **دوای** برای ثقل زبان که از بلغم باشد مجرب است **صفت آن**
ایارج فیقرا عاقرقرحا خردل همه را کوفته بیخته بر زبان مالند **دوای** ثقل زبان که از بلغم عارض شود **صفت آن** از مالیدن
نوشادر نیز آب بسیار جاری میشود و مفید می افتد و اگر این مرض شدید باشد که مانع کلام شود آنگاه فرفیون کندش را بمالند
دوای عظم اللسان بزرگی زبان هرگاه بدان حد رسد که در دهن نگنجد و از دهان بیرون شود ادلاع اللسان گویند و این جنس تهیج و
ترهل است نه ورم و سببش انحدار رطوبات فضله دماغی است که زبان آنرا تشرب کند **صفت آن** اگر رطوبت دموی و
و علامات غلبه خون و حرارت پیدا باشد فصد سر و رگ زیر زبان کنند پس بصل و ترشی ترنج و انار ترش و غیره که قاطع رطوبت
و سیل لعاب بود خوب بر زبان بمالند و اگر بلغمی بود مسهل بلغم دهند و حب ایارج خورانند و بعد از آن به نمک سرکه و یا زنجبیل و نوشادر
با سرکه زبان را مالند **دوای** شقاق اللسان یعنی ترقیدن زبان **صفت آن** اگر سببش یبوست دماغ باشد از تقدم
بیخوابی و غیره دریافته مرطبات دماغ دهند و اسبغول و بهدانه و کتیرا در دهن گیرند و در آب از آنها لعاب برآورده مضمضه کنند و کف
خیار که وقت قطع و مالیدن آن بهم میرسد و قطع کدو و قیروطی و روغن بنفشه و هر چه مرطب باشد بر زبان مالند و روغن بادام و روغن
کدو در بینی چکانیدن و آش جو و کله پاچه خورند و از چیزهای ترش و تیز اجتناب نمایند اگر موجب شقاق اجتماع اخلاط سوخته در
معده و ارتفاع بخارات آن باشد جشای دخانی و فساد معده بر آن گواهی دهد بضرورت تنقیه معده مقدم دارند و اشیای

مذکور و پستان در دہن دارند و کاہے از خوردن اشیاء تیز چون اکاب وغیرہ زبان شق گردد تدبیرش بدستور مالیدن اشیاء
مرقومہ مذکورہ و قیروطی بروغن بادام و نارجیل وغیرہ است **دوائی** جفاف اللسان یعنی خشکی زبان **صفت آن** اگر از حرارت
و یبوست بود چنانچہ در حمیات محرقہ وغیرہ حادث شود تبرید سازند و بلعاب اسبغول مضمضہ کنند و لعاب بہدانہ بآب نیلوفر و شکر
آمیختہ بر زبان مالند و در دہن دارند و اگر شیر و مغز تخم کدو یا تخم خرفہ بیفزایند بہتر باشد و بآب خرفہ و تربوز و خیار و بادرنگ مضمضہ
کردن نیز مفید بود و مالیدن روغن بادام نافع است و اگر بسبب بخارات حریفہ زبان خشک و متغیر گردد چنانچہ اگر خرقہ بروی مالند
پوست سفید مثل پوست پیاز از آن جدا شود و بآن ہیچ الم نباشد تدبیرش تنقیہ بمسہل بارد وغیرہ مثل علاج قلاع دموی کنند
و گل سرخ و گلنار و مورد در سرکہ جوشانیدہ مضمضہ کنند و اگر در معدہ خلط صفرا باشد بعد از تنقیہ آن و تمضمض بالعابہ لعاب اسبغول
چہار ماشہ با سکنجبین تفاحی و لیمون دادن عجیب الاثر است و اگر محرور ہوا بسوے دہن کثیرا با شکر بالسویہ در دہان داشتن از
مجربات است و آنچہ در شقاق اللسان گذشت در ینجا ہم نافع است و آنجا کہ چسپیدن خلط لزج بر سطح زبان باعث مرض مذکور گردد
از لزوجت و غرویت آب دہن دریافت شود در ینصورت سکنجبین لعق کنند و چوب بید در سکنجبین یا آب خربزہ و شکر تر کردہ
ہمچون مسواک بر زبان مالند **دوائی** حرقت اللسان یعنی سوزش زبان سببش حرارت فم معدہ یا دماغ باشد یا خوردن اشیاء
تیز و شور و شیرین یا ریزش مادہ حار بر زبان **صفت آن** ہرچہ مبرد و مرطب باشد چون آب کشنیز تر و شیرہ خرفہ و لعاب
اسبغول و بہدانہ بدان مضمضہ کنند و آنجا کہ سببش حرارت فم معدہ بود تشرب وی نیز نمایند و مریض را از خوابیدن بر پشت منع
کنند و مغز تخم خیارین و کدو و بادام و مغز تخم خربزہ بر زبان مالند یا از ہمین اجزا مع نشاستہ و کتیرا و ترنجبین حب ساختہ در دہن
دارند و کافور بر زبان مالند و در صورت انصباب خلط حار بدستور نزلہ حار مسہل بارد و استعمال غراغر تنقیہ نمایند و آنچہ در شقاق اللسان
گذشت در ینجا مفید شناسند **دوائی** حکۃ اللسان یعنی خارش زبان سببش مادہ محترقہ لذاعہ بود **صفت آن** اول تنقیہ
مادہ کنند و بعد از ان مضمضہ نمایند بآب گرم بعدہ بشیر اندکی شکر آمیختہ پس بسرکہ و روغن گل و خائیدن ہلیلہ زرد و مالیدن بر زبان
در استفراغ مادہ حارہ زبان اثر تمام دارد **دوائی** جہت ضفدع زبان **صفت آن** صمغ عربی دو درم زوفاے خشک یکدرم بورہ
صدف بحری دو درم ہمہ را سائیدہ با مثل آن شکر طبرزد آمیختہ بر موضع ضفدع بمالند تا خراشیدہ شود بعد از ان مضمضہ با سرکہ
کہ در آن شاخ آس و گلنار و کندر جوشانیدہ باشند بکنند پس ذرورات مدملہ بکار برند و اگر سرخ و با سوزش باشد در ابتداء
تبرید سازند و فصد سر و کنند و زلو چسپانند و تنقیہ بمسہل بارد سازند بہتر است و اگر ضفدع سفید و سخت باشد بعد از نضج بمنضج
و مسہل گرم تنقیہ نمایند و بعد از تنقیہ نوشادر و مازو باریک سائیدہ پیوستہ بر زبان مالند و سرکہ و نمک در دہان دارند چون
سود ندہد پس ادویہ اکالہ مانند نوشادر و زاج سوختہ و زنگار با سرکہ مرئی سائیدہ بر زبان پاشند و ادویہ حادہ کہ براے بواسیر
الانف نافع اینجا نیز مفید بود و اگر ازین تدبیر فائدہ نشود شق کنند و مادہ او بیرون آرند **ایضاً** مجرب جہت ضفدع لسان
صفت آن زاج محرق سورنجان ہر دو را بسفیدی بیضہ مرغ آمیختہ زیر زبان نگہدارند **ایضاً** کہ ضفدع لسان را نافع است

صفت آن شب یمانی بیخ سوسن آسمانگونی زعفران مرکی مساوی کوفته بیخته زیر زبان برنهند ع بمالند دوائی ورم
زبان یعنی اماس کام صفت آن در ورم دموی که با درد و سرخی رنگ ورم است فصد کنند و آنچه در قلاع دموی گذشت
بعمل آرند وایضاً در ابتدا از مورد و گلنار و گل سرخ و عنب الثعلب بسرکه جوشانیده مضمضه نمایند و از طباشیر و گل سرخ و تخم خرفه و نشاسته
و کتیرا و صمغ عربی و آرد عدس و اندکی کافور ذرور ساخته بر کام بپاشند و بعد سه روز بابونه بنفشه تخم مرو در آب جوشانیده فلوس خیار
شنبر مالیده صاف نموده مضمضه نمایند و در ورم رطوبی که با عدم وجع و سفیدی ورم میباشد هرچه در قلاع بلغمی مذکور شد بکار برند
و بعد تنقیه کرمانج و عاقرقرحا و مری جوشانیده غرغره کنند دوائی ورم لب سبب آن غلبهٔ خلطی از اخلاط اربعه بود و علامت و علاجش
بتعدیل و تنقیه از اقسام قلاع و ورم زبان و لثه جویند و بعد تنقیه خلط غالب چیزے که محلل بود مع القبض چون حضض و بابونه و آرد جو
بگلاب و آب عنب الثعلب سبز ضماد کنند و در انتها قیروطی که از روغن بادام و موم ساخته باشند استعمال نمایند و از آب گرم مکرر
بشویند و در ورم بلغمی اشیاء محلل صرف همچون شبت و بابونه و اکلیل طلا سازند و درین مرض تقلیل غذا و ترک عشا لازم شمارند
دوائی بثور و قروح لب سببش زیادتی خون یا صفرا بود صفت آن علاج آن مثل علاج قلاع دموی است و
مرهم سفیده که در قروح بینی گذشت مفید بود و قیروطی که از موم و روغن خسته زردآلو ساخته باشند و مرداسنگ و مازو هر دو سائیده
در آن آمیخته استعمال نمودن نیز نافع است و چون قرحه آکله گردد تدبیرش مانند آکلهٔ فم نمایند دوائی تشقق و جفاف لب صفت
آن علاجش مثل علاج شقاق زبان و جفاف آن باشد و تنقیه و ترطیب سیما سعوطاً و فصد چهار رگ و تعلق زلو تحت لب مجرب
و مسح آن بزبان بعد مضغ کتیرا نافع و طلاء بقیروطی و دیگر ادهان و شحوم بر لب نیز نافع و تدهین ناف و مقعد بروغن بنفشه یا روغن
نیلوفر در شقاق و جفاف لب خیلی مفید است دوائی بیاض الشفت یعنی سفیدی لب سببش فساد خون است باختلاط رطوبت
تام صفت آن تنقیه بلغم بمسهل گرم و حب ایارج نمایند و از اغذیه مغلظه پرهیز کنند و تحلیل و تلطیف خلط بلغمی نمایند و
روغن یاسمین و روغن ناردین و روغن خلوق در بینی چکانند و شیطرج بیخ انجیر دشتی بسرکه سوده جاے سفید را خراشیده بمالند
و دیگر ادویه محمره مثل خردل و عاقرقرحا وغیره طلا نمایند و دارچینی پترج قرنفل جوزبوا مصطگی بسباسه مساوی بروغن گاو آمیخته نیز نافع
است و اگر بیاض با تقشر بود موم روغن مالند دوائی که در بواسیر لب معمول صفت آن بعد فصد سرو و چهار
رگ منضج و مسهل سودا دهند و یا زلو بچسپانند بعده دوائی حاد که در بواسیر الف مذکور شد بعمل آرند دوائی اختلاج کشفت
یعنی پریدن لب صفت آن اگر علامات غلبهٔ خون ظاهر شود فصد سرو نمایند و تقلیل غذا کنند و در تفتیح مسام عضو
کوشند و آنچه در اختلاج مطلق گفته شد بعمل آرند و اگر بمشارکت معده بود با غشیان و فواق باشد و این مقدمه قی بود
تدبیرش قی نمودن است و اگر از شرکت دماغ بود مقدمه لقوه و صرع باشد علاجش تدبیر امراض مذکوره است دوائی
تقلص الشفت یعنی خورد و کشیده شدن لب صفت آن اگر سببش تشنج امتلائی بود تنقیه بلغم بمسهل گرم و حب
ایارج نمایند و روغنهاے گرم مالند و آنچه مولدی بود و در ایام طفولیت لب را بکشند و در استخوان برپیوندند تا باشد که

ازین تدبیر رود باصلاح آرد و اگر از تشنج یا لبس افتد علاج نپذیرد **دوائی** معمول برای درد دندان حار که بشدت میباشد
و از ملاقات چیزهای سرد تسکین میباید **صفت آن** تبریدی که برای رمد مذکور شد بنوشند و فصد سر رود و چهار رگ کنند
و یا زلوچه یا نند و مسهل بارد دهند و مضمضه معمولی بعمل آرند و اگر درد بغایت شدید باشد کافور را در سرکه و گلاب آمیخته نیم گرم
مضمضه نمایند و افیون قدری بخورانند و بر دندان مالند و سنون زرد نیز مجرب است **ایضاً** جهت درد دندان حار از امتلای
صفت آن اگر ماده در دندان و قریب آن بکمل شده باشد فصد چهار رگ کنند و الا سر رود بگشایند بعد ازان تنقیه بآب
انار بن کنند که دران هلیله جوشانیده باشند و گاهی نقوع آن مسحوق کافی شود یا بآب تمر هندی و ماء الشعیر نمایند و سکنجبین و آب
بقله و ازین خاصیت عجیب است بشربت در ذوا مجربات من این مطبوخ است که برای درد دندان حار در مطبوخات خواهد آمد
و از این جمله در وضعیات اینست که افیون درم برگ آس بزر البنج انچه میسر آید در روغن بنفشه و سرکه جوشانیده چند بار نهند و اگر
ضربان و ورم لثه شدت کند بر آن زلوچه یا نند و مضمضه و کبوس بسرکه و افیون و بزر البنج و برگ صفصاف بهترین ادویه است **دوائی**
برای درد دندان بارد که شدید نمیباشد و از ملاقات چیزهای گرم تسکین میباید **صفت آن** اصل السوس مقشر نمک و فلفل سیاه و پوشان
گاوزبان و انیسون کوفته نبات سفید در آب جوشانیده صاف نموده بنوشند و همین ادویه سوای نبات جوشانیده مضمضه کنند
حلتیت و سیر بریان نموده بر دندان نهند و بر شعثا بخورند و بر دندان مالند و اگر حاجت تنقیه شود بعد از نضج مسهل گرم تنقیه کنند
اگر بدین تدبیر درد ساکن نشود و لثه متورم نباشد از بنور قلع نمایند و یا بیخ پنبه را در شیر انجیر و شیر زقوم تر کرده بر دندان نهند و یا خار
خوک بحری بر آن نهند تا منقلع شود و اگر با ورم لثه علاج ورم لثه نمایند و اگر بسبب غلبه ریح باشد درد منتقل باشد بعد تنقیه تکمید بسبوس
و نمک و بابونه و جاورس و مضمضه از بادیان و انیسون و زیره هر کدام درمی که در آب جوشانیده باشند نیز مفید بود و از اشیای
بادی و بلغمی پرهیز نمایند و چیزهای محلل ریح خورند **ایضاً** برای درد دندان بارد از امتلای **صفت آن** هر چیز گرم بالفعل یا
بالقوه مثل زرده بیضه مرغ گرم و نان گرم در دندان گیرند و فلفل و زنجبیل و سیر را درین نفع ظاهر است از مجربات من زران مطبوخ
و آن در مطبوخات بیاید و کذا شرب ماء العسل با زعفران و از وضعیات این دوا است و آن در مضمضها خواهد آمد و گویند که فلونیا
و برشعثا و تریاق درین نیکو است و از وضعیات ناجیر این است جند بیدستر حلتیت عرق زراوند طویل زنجبیل منعه بنج فلفل با
عسل سرشته نهند **دوائی** درد دندان بارد **صفت آن** اذخر در آب جوشانیده مضمضه سازند و اسطوخودوس در اطریفل
کشنیزی آمیخته بخورند **ایضاً** برای درد دندان از بیاض والد ماجد مغفور **صفت آن** سهاگه فلفل سیاه و آب برگ
دهتوره سائیده بمالند **ایضاً** جهت درد دندان نزلی **صفت آن** فلفل سیاه سوده در عسل آمیخته بمالند و پوست خشخاش را
در گلاب جوشانیده مضمضه کردن و از بیرون طلا کردن فی الحال مسکن درد است و قسط و نمک و گل تنباکو مالیدن نیز معمول است
ایضاً عاقرقرحا و پاره برابر بیرو سائیده شب مالیده بالاش برگ پان بخورند و یا برگ تنباکو سه ماشه نمک سنگ یکماشه سنون سازند
دوائی که درد ریحی دندان ساکن شود **صفت آن** افیون جند بیدستر برابر بروغن گل گداخته در گوش جانب دندان

درد ناک چکانند **ایضاً** جهت درد ضرس از بیاض والدیا جد و تکمله **صفت آن** فلفل سیاه شیله تقو تهر بریان کتهه سفید
نمک سیاه برابر سائیده بمالند و آب دهن بریزند **دوائی** برای درد دندان که از کرم باشد **صفت آن** دندان را ببخار تخم
تخم گندنا و تخم ترب و چربی بز بدهانند که کرم بیرون آید و بابرنگ مقشر در پارچه سرخ پوٹلی بسته در قدرے آب بجوشانند و باین آب مضمضه
نموده پوٹلی در بن دندان گذشته بخوابانند و تکرار عمل نمایند **دوائی** قاتل کرم دندان **صفت آن** کٹیلے را بریان نموده
بتمام بر دندان کرم خورده نهادن و فشاردن نافع **نوع دیگر** بر دندان کرم خورده روغن بادرنج چند قطره انداختن ازاله کرم در ساعت
میکند مجرب است **ایضاً** افیون یک جزو را با سهاگه سه جزو باریک سوده قدرے ازان مثل غلوله کرده در سوراخ دندان گذارند
یا بر آن نهند **ایضاً** جهت کرم دندان از انطاکی **صفت آن** خائیدن شیح و قیصوم و محلب و پوست بیخ توت و حب الغار
بخور به تخم گندنا و پیاز و موم زرد با پیه بز سرشته بقمع نافع است **دوائی** که نافع تحرک اسنان است **صفت آن** اگر از
سستی لثه بسبب رطوبت رقیقه بود و بآن استرخائی لثه و کثرت لعاب دهن و احساس سردی در بیخ دندان بود مضمضه معمول العمل آرند
و سنونیکه دران بجرد نتے داخل ست استعمال کنند و دیگر سنون مقوی اسنان بکار برند و اگر فائده نشود بعد از نضج بمنضج حاره از مسهل
حار تنقیه نمایند و اگر بسبب ورم حار لثه بود و بآن درد و ضربان باشد علاج ورم لثه کنند و مضمضه درد دندان و سنون زرد استعمال کنند
و اگر فائده نشود بعد تنقیه در ابتدا از ادویه بارده قابضه بر لثه مالند و مضمضه های بارده که در دوار قلاع دموی مذکور شد بکار برند و در انحطاط
بچیزهای محلل چون آب کشنیز و روغن گل مضمضه نمایند و اگر بسبب ضربه و سقطه باشد نیز همین علاج بود و سنون که دران پوست
مغیلان است بکار برند و اگر از تنقیه و سنونات قابض رشد و بار و فائده نشود بیخ دندان را بآهن گرم داغ دهند یا از تار نقره و زر بربندند
بعده ادویه قابض بپاشند تا مستحکم شود و اگر بسبب نقصان گوشت لثه و تاکل آن باشد بعد از فصد سر رو و چهار رگ و نضج ماده
بمنضج بارد از مسهل بارد تنقیه کنند و سنون که دران آرد کرسنه سوخته است استعمال نمایند و چون لثه متعفن شود آنچه در آکله گفته شد
بکار برند **دوائی** تحرک اسنان از ضعف لثه و قلت خون و این قسم بنا بر همین افتد از علامات دیگر اقسام خالی بود **صفت**
آن اغذیه مولد خون مانند گوشت حلوان و چوزه مرغ فربه و زرده بیضه خورند و برای جذب خون بسوی لثه چیزهای گرم چون
سعد و سنبل و عود سوخته و مصطگی و گل سرخ بر لثه مالند و اگر در مزاج یبوست غالب باشد اشیاء مرطبه دهند و چیزهای چرب بر لثه ما مالند
و بعد حصول ترتیب برای تقویت بیخ دندان گل سرخ و طباشیر و عدس و سک و کزمازج و مانند آن هر چه بارد قابض بود بپاشند **دوا**
که لثه را محکم کند و گوشت برویاند **صفت آن** زراوند مدحرج کندر دم الاخوین کرسنه بیخ سوسن مساوی بسکنجبین عنصلی سرشته
بمالند **دوائی** که برای ضرس یعنی کندی دندان نافع است **صفت آن** اگر کندی دندان بسبب خوردن اشیای ترش
و تلخ باشد نمک و عسل و مانند آن از اشیای گرم سائیده بر دندان بمالند و یا خرفه و مغز بادام و مغز نارجیل را بکوبند و بمالند و
نیز مضمضه از شیر تازه مفید بود و اگر بسبب غلبه بلغم ترش یا سودا بود که در معده مجتمع باشد تنقیه معده از قی و مسهل کنند و بعده ادویه
مذکوره بمالند **ایضاً** جهت ضرس از انطاکی **صفت آن** علاجش ولک بجلواست و ملازمت مضمضه بگلاب و روغن

آس که درین هر دو سنبل الطیب و سعد پخته باشند و از آنچه این علت را نفع کند همه قابض و خوشبو مثل بادزنبویه و گل سرخ و اقاقیا
و صندل است و نمک و خرفه را درین نفع عظیم است و گفته اند که هر ترشی مضعف و مضرس است مگر سرکه که بسبب لطافت که قبل
فعل خود نافذ شود و خائیدن کشنیز و داشتن روغن گل در دهن مفید بود و چون طول کند تنقیه بایارج و مالش آن لابدست دوای
آب رفتن از دندان و این چنان باشد که دندان تحمل چیزهای گرم و سرد و سخت نتواند کرد صفت آن تنقیه از مسهل جا
و حب ایارج کنند و حب الغار و شب یمانی و زراوند طویل کوفته بیخته بر دندان بمالند و از زردی بیضه نیمبرشت و یا از طحال بریان
کوفته و یا از عنصل بریان کوفته با سرکه تکمید کنند و دلک با ایارج فیقرا فائده کثیر دارد و اگر بعد تکمید اندکی مصطکی در روغن گل
حل کرده گرم نموده در دهان گیرند لثه و دندان را قوت دهد و اگر فائده نشود تنقیه بلغم نمایند و باشد که مرض مذکور بسبب حرارت شدید
افتد و گرمی دندان و سرخی لثه بران دلالت کند درینصورت روغن گل که دران کافور و صندل آمیخته باشند در دهن دارند و بر دندان
بمالند و برگ و ساق خرفه یا تخم آن بخایند و لعاب اسبغول و گلاب استعمال نمایند و آنچه در دوائی خلاع حار گفته شد بعمل آرند دوائی
تاکل و تفتت اسنان یعنی پوسیده و ریزه شدن دندان اگر از ماده ردیه متعفنه افتد علامتش عدم لاغری دندانست و تغیر رنگ
آن بزردی یا سبزی یا سیاهی صفت آن تنقیه بمسهل حار و حب ایارج کنند و چیزهای قابض و مانع تاکل مثل حضض و مازو
و عاقرقرحا و سعد کوفی بمالند و برگ مورد و گلنار و شب یمانی در سرکه پخته مضمضه نمایند و دیگر مضمضها و سنونات مقوی دندان که
برای جنبش دندان و درد آن نافع بعمل آرند و در جای پوسیده و سوراخ دندان مشک و مصطکی و اندک کافور سائیده پر سازند
و اگر تاکل اندک بود بسوهان بتراشند و مابقی آنرا چند بار داغ دهند و بعد ازان بروغن زیت و آب مرزنجوش بمالند و اگر تاکل و
تفتت بسبب یبوست بود و این قسم بمشائخ و ناقهین و مرتاضین اکثر حادث شود و لاغری دندان و دیگر علامات یبوست بران
گواهی دهد هر چند که این قسم عسر البرء است لیکن بنابر منع زیادتی مرض اغذیه و ادویه مرطبه دهند چنانچه در تشنج یابس وغیره گذشت
و لعاب اسبغول و سفیدهٔ تخم مرغ و شیر خر و روغن بنفشه باهم آمیزند و بر دندان مالند و بدان مضمضه کنند دوائی تغیر رنگ دندان
صفت آن اگر سیاه یا سبز بود از غلبهٔ سودا باشد درینصورت بمسهل سودا و حب افتیمون تنقیه کنند بعده روغن گل با
بیخ کبر و افسنتین و افتیمون و اشنه و مصطکی بمالند و سنونی که بهر حفر بیاید درین مرض نیز فائده میکند و اگر رنگ آن زرد باشد درینجا
تنقیه بمسهل بارد و حب هلیله کنند و بعده مالیدن آرد جو و عدس و خطمی با سرکه بعد ازان که مضمضه از آب عنب الثعلب و سرکه کرده
باشند نافع بود دوائی حفر دندان و آن چیزی بود مانند خزف که در بیخ دندان متحجر شود و رنگ آن سیاه یا سبز یا زرد میباشد آن
بسبب بخارات معده بود صفت آن اولاً تنقیه بدن و معده از خلط غالب کنند و سنون جالی مانند زبد البحر و خاکستر صدف و نمک
و شاخ گوزن سوخته سائیده بر دندان بمالند و مدام مسواک نمایند و آنچه مستحکم باشد بآهن از دندان جدا کنند پس سنون بعمل آرند
ایضاً برای حفر و قلع دندان از انطاکی صفت آن تنقیه خلط غالب بدانچه مناسب آن باشد واجب است و مثل ایارج
در بلغم و طبیخ افتیمون در سودا و طبیخ هلیله در تغیر صفراوی و تمر هندی بماء الشعیر در حفر اصلی از ان و فصد چهار رگ و حجامت صدغ

دردموی چیزے نیست ودر خواص یونانیه است که هر که شفار را از حفر دوست دارد حجامت منتهاے طرف اعالی از گوش او
کند ومن دیده ام که فصد شریانیکه میان ابهام وسبابه است باوجود نفع بالغ او در علل اعضای باطن امراض اسنان خصوصا
حفر را نفع کند بشرط مخالف جهت وفصد او از جانبین چون مرض عام بود پس بعد تنقیه اگر ماده متراکم صلب باشد باهن ازاله آن
کنند والا سنونات جالیه کافی باشند **دوائی** خارش دندان **صفت آن** اولا تنقیه سودا نمایند وپرہیز از اشیای تلخ
وتیز وشور کنند ومضمضه از گلاب وسرکه وسکنجبین سازند **دوائی** صریر الاسنان اکثر اطفال ومشائخ ونساء در خواب دندان میسایند
سببش ضعف عضلات فکین است از رطوبت دماغ **صفت آن** بعد از تنقیح بمنضج گرم از مسہل حار وحب ایارج تنقیه نمایند
وگردن را بروغن زنبق وقسط بمالند وبادیان سائیده در گلقند آمیخته بخورند ومرض مذکور که لصبیان عارض شود در اکثر بعد بلوغ
خود بخود زائل میگردد وگاہے قبل سکته وصرع وتشنج وفالج وعند دیدان ووجع شدید عارض میشود وآن در مرض حاد وحدری
که عادت نباشد ردی است **دوائی** تسہیل نبات انسان **صفت آن** چون اثر برآمدن دندان ثنایا ظاهر شود دماغ
خرگوش وچربی ماکیان بر لثه بمالند ومالیدن شهد ومسکه وهمچنین چیزهای نرم وچرب مثل چربی بط وموم وروغن بادام ومغز
ساق گاؤ وحنا بروغن زرد مالیدن شیر شتر نفع کلی میکند وشیر سگ بر لثه مالیدن درین باب بالخاصیت نافع ومجرب است
وهرگاه دندان آغاز کند از خائیدن چیزهای سخت باز دارند وسر وگردن وبناگوش بروغنهای چرب دارند ونیمگرم در گوش چکانند وگاہ
گاه نمک وشهد در دهان او بمالند تا از قلاع محفوظ ماند واگر آب عنب الثعلب در روغن گل آمیخته نیمگرم بانگشت آلوده بربن دندان بمالند
درد که هنگام روئیدن دندان میشود نیز باز دارد **دوائی** که براے ورم لثه یعنے آماس بن دندان نافع است **صفت آن** اگر
ورم آن حار باشد یا در دهن بان بود بصورت ادویه وسائر تدابیر که در دوائی قلاع حار مذکور شد بکار برند واگر ورم لثه بسبب رطوبت بلغمی بود
وباسفیدی رنگ وبرودت ملمس بود درینحالت از ادویه بتعدیل وتنقیه که در دوائی قلاع بلغمی مسطور شد بعمل آرند **دوائی** که براے
قروح وناصور لثه معمول است **صفت آن** آنچه در دوائی قلاع حار مذکور شد بعمل آرند واگر لثه متعفن شود فلد فیون بمالند پس
گلنار ومازو ومانند آن که در نقصان گوشت لثه نافع بود استعمال نمایند وقرص زرنیخ را که در اقراص خواهد آمد در کوزه مطین سوخته
سائیده بربن دندان مالیدن درین باب بارها آزموده است واین دوا در ناصور لثه نیز نافع است واگر به نشود روغن را بجوشانند
وصوف بر میل بسته در روغن فرو برده گرم گرم بر ناصور نهند **دوائی** براے لثه دامیه یعنے برآمدن خون از لثه سببش ضعف
قوت غاذیه لثه بود یا غلبه خون **صفت آن** سنونیکه براے حبس خون لثه معمول است ودر سنونات خواهد آمد بربن دندان بمالند
ودیگر سنونات ومضمضها که در مقام خود مسطور شوند حسب حاجت استعمال نمایند ومازوی سبز وتخم خرفه را در آب سائیده
صاف نموده مضمضه کردن نیز حابس خون بن دندان است واگر ازین تدابیر خون بند نشود بصورت وجود علامات غلبه خون فصد
سر رو نمایند وحسب غلبه خلط دیگر تنقیه آن کنند **دوائی** که در ورم لهات معمول است **صفت آن** اگر باسرخی وسوزش
باشد آنچه در قلاع دموی وخناق معمول است بعمل آرند وبسرکه وگلاب غرغره کنند وگل سرخ وصندل وگلنار وکافور سائیده در

میل نهاده بر ملازه مالیدن مفید و غرغره معمول بکار برند و در صفراوی غرغره بآب عنب الثعلب و آب کاسنی که در آن مغز خیارشنبر
مالیده باشند و استعمال لعابات و عصارات بارده چون تخم خطمی و تخم مرو و عصاره کشنیز تر و بارتنگ نافع و اگر ورم بلغمی باشد
باسترخای لهات و سفیدی ورم بود و درد اندک باشد علاجش مثل علاج قلاع بلغمی نمایند و بمری سکنجبین خردل آمیخته غرغره
کنند و از مازو و نوشادر و نمک و شب یمانی ملازه را بر دارند و غرغره نافع آن بعمل آرند و اگر ورم سوداوی بود با سیاهی و سختی ورم
و تیرگی کام و زبان و ترشی دهن باشد درین صورت بمسهل سودا تنقیه نمایند و از رب السوس و مغز خیارشنبر و شیر تازه و ایضاً بلعاب
حلبه و روغن بادام و اندکے نمک غرغره نمایند و اگر خوف سرطانیت ورم باشد اشیاء بارد مثل آب کشنیز سبز و آب کاهو پیوسته
در دهن دارند و بدان غرغره کنند و از چیزهاے گرم اجتناب ورزند **دوائی** که جمیع اقسام ورم لهات و نیز براے خناق مجرب است
صفت آن دهک نرسی که دوائی هندیست و آن بیاره باشد که اکثر در صحرا بر درختهای کهنه پلاس می پیچد و نهایت تلخ
میباشد خصوصاً بیخ آن بقدر یکسرخ با چهار عدد فلفل سیاه سائیده بدو توله آب در سرما گرم و در گرما سرد بنوشانند **دوائی**
معمول در استرخاء لهات یعنی سست شدن و افتادن ملازه و این را سقوط اللهات نیز گویند و اکثر از رطوبت بلغمی افتد علامتش
کثرت لعاب دهن است و عدم حرارت و سرخی و گاہے بسبب خلط حار باشد نشان آن سرخی و شورش و تشنگی بود **صفت**
آن باید که ملازه افتاده را از گل دیگدان و یکعدد فلفل سیاه سائیده در چمچه که از موم ساخته باشند نهاده بردارند و از گلنار
و کتار و عنب الثعلب و کزمازج و کشنیز خشک غرغره کنند و مازو و گل سرشور البسر که سائیده بر تارک سر ضماد نمایند و شب یمانی سائیده
بعسل آمیخته بر لهات نیز مفید بود و اگر بسبب خلط حار باشد علامت آن سرخی و سوزش و تشنگی باشد علاج آن مثل علاج جوشش
دهن که از ماده حار باشد باید کرد و علاج ورم لهات نیز مانند علاج جوشش دهن است **ایضاً** براے سقوط لهات مجرب است
صفت آن پوست انار شیرین گلنار طباشیر هر یک یک جزو مازو سبز اقاقیا بادیان هر یک نصف جزو کوفته بیخته بر
مغرفه میل نهاده از آن لهات را بر دارند یا دوا بر انگشت نهاده بر لهات گذارند **ایضاً** براے استرخاء لهات **صفت آن**
عنب الثعلب مامیران خرد و بزر البنج گلنار عناب تخم خطمی هر یک پنج ماشه بدستور غرغره کنند **ایضاً** که از رطوبت بلغمی باشد از قانون
صفت آن فلفل سفید یک مثقال مرصافی یک مثقال شب یمانی دو مثقال مازو سبز دو مثقال کوفته بیخته بر لهات
مسترخی بپاشند و اگر مازو و نوشادر باریک سائیده بدان ملازه مسترخی را بر دارند خوب است **دوائی** که در خناق حار معمول **صفت**
آن اولاً دوائیکه براے تبرید که در رید مذکور شد بنوشانند و فصد سر رو کنند و بعد از آن هفت هفت عدد زلو زیر هر دو گوش و میان
گردن بچسپانند و بعد ورم نیز این عمل نمایند و فصد رگ زیر زبان کنند و حجامت ساق و میان هر دو شانه نیز مفید است و جدوار
در آب کشنیز سبز سوده نیز مفید یا آب عنب الثعلب و همچنین طلاے تخم خطائی تنها یا با جدوار در آب کشنیز سبز سوده نیز مفید بود و غرغرهٔ معمولی
بعمل آرند و در خناق سخت غوک کلان صحرائی را شکم شگافته گرم گرم به گلو بندند و حلبه کهنه بر آتش گرم کرده مکرر بندند و سنگ پشت
را محاذی دهن مخنوق دارند تا هوای دهن سنگ پشت بموضع خناق رسد در اندک مدت ورم خناق تحلیل میکند و اگر حاجت

بمسهل باشد بعد از نضج بمنضج بارد و از مسهل بارد تنقیه کنند و اگر عوض مسهل حقنه کنند بهتر باشد و هرگاه ماده ریم گردد رنگ آن زرد شود
نوشادر و نمک سائیده در روغن کنجد نیم گرم آمیخته غرغره کنند و اگر منفجر نشود باید که از انگشت یا نشتر او را منفجر گردانند و چون منفجر شود
غرغره از روغن زرد و آب گرم و یا از ماء العسل نمایند **ایضاً** برائی خناق بلغمی **صفت آن** اولاً منضج گرم داده از مسهل گرم
تنقیه کنند و از عسل و آب کاسه و یا از انجیر و تخم ترب جوشانیده غرغره کنند **ایضاً** برائی خناق سوداوی معمول است **صفت
آن** بعد از فصد و حجامت ساقین و نضج ماده از منضج سودا و مسهل سودا تنقیه کنند و غرغره بشیر انجیر و تخم مرو نمایند و در خناق
زبان مریض مدام بیرون دهن ماند علامت ردی بود و آن را خناق کلبی گویند و هرگاه کف از دهن مخنوق برآید امید زندگانی او
نباید داشت و اشربه و اضمده و غرغره مخنوق می باید که نیم گرم باشد و اگر ماده کثیر باشد غرغره بعد از تنقیه مناسب بود و نهادن
شاخها بالاشرط بر موخر گردن معین بر تنفس و بلع باشد **دوائی** نافع نوعی دیگر و آن ورم حار بود که در عضلات طرفین حلقوم حادث
شود و علامتش آنست که در خارج گلو سرخی از گوش تا گوش دیگر ظاهر شود و مانع بلع و آواز گردد و علاجش مانند علاج خناق
گرم باشد و بثور حلق را نیز همین علاج **دوائی** نافع برائے بثور حلق و مری و قصبه ریه **صفت آن** هرچه در
خناق و موی مذکور شد بعمل آرند و بعد فصد و تنقیه برائے تسکین لذع و حرقت از شیره جو و نشاسته و روغن بنفشه حریره
ساخته بنوشند و شبانگاه لعاب اسپغول نیم گرم تجرع نمایند و اغذیه آشامیدنی اختیار فرمایند و از طعامهای خشک و ترش و تیز احتراز
کنند و از نوشیدن آب سرد پرهیز نمایند پس اگر تحلیل نشود بانضاج و انفجار و جلائی آن کوشند بدانچه در خناق گذشت و در بثور
متقرحه برائے تسکین درد و اندمال موم روغن یا مرهم ابیض تنها یا همراه زردی بیضه آمیخته بر قرحه بنوشند و حبی که از بنفشه و
کتیرا و رب السوس و مغز تخم خیار و نشاسته بلعاب اسپغول ساخته باشند مدام در دهن دارند **دوائی** که اخراج زلو نماید **صفت
آن** سرکه و نمک یا سرکه و انگوزه بهم آمیخته مکرر غرغره کنند و اگر گل سیاه در خریطه نهند و دهن علیل را بدان پر کنند زلو هرجا که باشد بسوی
گل میل کند و بیرون آید و گرفتن طحلب در دهان نیز همین عمل دارد و سیر بخور رسانند و در آفتاب بنشانند تا گرمی استشمام کند پس قطع
یخ یا کوزه آب سرد بر لب مریض نهند که زلو میل بسردی کند و بیرون آید و اگر بنظر آید بموچنه بگیرند و اندکی صبر کرده برفق بیرون آرند
و اگر زلو در معده افتد فوراً قی کنند و الا مسهل دهند **ایضاً** برائے اخراج زلو از اطفال **صفت آن** شیر بجوشانند و
خردل و زاج و بوره ارمنی و نوشادر در آن افگنند و بر آن انکباب نمایند فی الفور زلو از دهان بیرون افتد باذن الله تعالی و
غرغره بسرکه که در آن اجزائے مذکور جوشانیده باشند ازین قبیل است و بخوردن تنباکو فوراً جدا میشود و نمک تنباکو زیاده تر کشنده
آنست **ایضاً** از مجربات حکیم علی اگر زلو در حلق مانده باشد **صفت آن** ناخواه و فلفل را نازک بسایند و در حلق بدمند که زلو
از ناخواه می گریزد و جای خود را می گذارد بعد از آن اگر بمعده رود سرکه و نمک بخورد که قاتل اوست بعد از آن ملینے که دفع آن
کند و اگر در بینی باشد دوائے مذکور در بینی دمند **ایضاً** که در اخراج و قتل زلو متعلق بحلق از مجربات طبری است
صفت آن ایرسا و سرکه سائیده با روغن گل آمیخته غرغره نمایند **دوائی** که برائی اخراج لقمه و خار و مانند آن که در حلق

متعلق باشد نافع **صفت آن** اگر حس در آید از زنبور بگیرند و اگر نظر نیاید آب بنوشند و لقمه بزرگ خورده قی کنند و اسفنج
و یا صوف را بر رشته بسته بلع نمایند و قتیکه از شئے متعلق بتجاوز کند آب بران نوشند پس بزودی آن رشته را بکشند **دوائی** بلع
الابرة **صفت آن** کسے که سوزن خورده باشد سنگ مقناطیس یک درم سوده بیک قاشق شراب انگوری آمیخته را
بنوشانند و بعد یک دو گهری مسهل دهند **دوائی** مخنوق بکمند را نافع **صفت آن** اولا کمند را از گلوی آن وا کنند
پس اگر کف از دهان او بر آید امید زندگانی او نیست و اگر کف بر نیاید فصد سر رو کنند و تبرو روغن بنفشه و آب نیم گرم غرغره کنانند و
هردو پاے بمالند و پاشویه کنند و حقنه نمایند **دوائی** غرق شدن در آب **صفت آن** کسی که در آب غرق شود چون آنرا
از آب بیرون آرند و بیهوش بود اما نفس آن باقی باشد در نیصورت سرنگون سازند و شکمش تحریک کنند تا همگی آب از شکمے بر آید
فلفل سیاه و زنجبیل در سرکه جوشانیده صاف نموده در حلق وی ریزند تا بهوش آید و بعد از افاقت چندروز حریره که از آرد نخود و
شیر ساخته باشند بنوشانند و هرگاه نفس در غریق نمانده باشد حکم بموت وی کنند و بتجهیز پردازند **دوائی** نافع انطباق مری علامتش
آن است که چیزے رقیق و سبک چون آب و شوربا فرو نرود و لقمه ثقیل و بزرگ بخوبی خورده شود و این مرض عسر البلاع است
در فیرطفال بنقیح تنقیه بلغم نمایند بمسهل و حب ایارج و غراغر منشف رطوبات که در استفراغها مذکور شد بعمل آرند و برائی تقویت مری انیسون
مصطکی کندر سنبل الطیب بهمنین جوشانیده گلقند عسلی بالیده صاف نموده نیم گرم بنوشند و استعمال جوارش سفرجلی درین باب
مجرب است **دوائی** جهت حکاک المری یعنی خارش مری نافع سببش بخار حاده است که از ماده محرق حریف پیدا شود **صفت**
آن بتابر تنقیه ماده شبت و تخم ترب و لوبیا جوشانیده صاف نموده سکنجبین داخل کرده بنوشند و قی نمایند و بعده برای تقطیع ماده
سکنجبین حنظلی یا العنصر که کهنه غرغره کنند پس بهر تسکین در شیر تازه شکر آمیخته جرعه جرعه بنوشند **دوائی** عسر البلع از حرارت علامتش
قلت تشنگے است و امتناع بنوشیدن آب سرد **صفت آن** لعاب اسپغول و شیره تخم خرفه و شربت تمر هندی یا شربت
خشخاش و عناب و گلاب بنوشند و به آب برگ کاسنی و کشنیز تر و کاهو غرغره کنند و صندل و کافور بآب کشنیز سبز یا آب برگ خرفه و
کاهو سوده میان سر و کتف ضماد نمایند و قیروطی روغن بنفشه و موم بدانجا بمالند غذا ماء الشعیر یا روغن بادام بدهند **دوائی**
عسر البلع از برودت نشانش عدم تشنگی و انتفاع بچیزهائے گرم بود **صفت آن** انیسون بادیان مصطکی سنبل الطیب جوشانیده
با شربت دینار یا شربت بادرنجبویه بدهند و دارچینی تخم شبت بادیان در آب پخته غرغره کنند و سنبل الطیب و مصطکی و افسنتین و جندبیدستر
ضماد نمایند و روغنهای گرم چون روغن خیری و قسط و ترب بمالند و غذا نخود آب بدارچینی و عسل و چوچه کبوتر دهند **دوائی**
عسر البلع از رطوبت علامتش کثرت رطوبت دهن و بسیاری آب در آن است **صفت آن** شربت به و سیب و شربت
حب الآس بنوشند و بطبیخ بهمنین و گل سرخ و هلیله و بخدان غرغره نمایند و روغن زنبق و ناردین بمالند و اگر ماده هم باشد اول
تنقیه ماده از رطوبت کنند پس سکنجبین با مصطکی و انیسون تناول کنند و هلیله مربی و اطریفل خورند و مصطکی قرنفل مضغ کنند
و غذا سمک مالح یا لحم عصافیر کمون و کرویا **دوائی** عسر البلع از یبوست علامتش خشکے دهن و قلت بزاق است **صفت**

آن لعاب اسپغول و لعاب بهدانه و شیرهٔ مغز تخم کدوی شیرین همراه شربت بنفشه یا شربت نیلوفر دهند و به شیر تازه غرغره کنند و مغز تخم کدو و مغز بادام شیرین و بنفشه و برگ خطمی باریک ساخته و بلعاب تخم مرو و بهیدانه آمیخته میان هر دو شانه ضماد نمایند و روغن بنفشه و روغن کدو بمالند و شرب شیر و روغن بادام یا ماء الشعیر بلعاب بذر قطونا و روغن بادام و تحسی امراق که از شحم دجاج و مسکه و تحسی زرده بیضهٔ نیمبرشت و حسو آرد سمید و شیر و روغن بادام مناسب **دوائی** ورم مری حار نشانش تپ و تشنگی شدید و درد میان هر دو شانه بود **صفت آن** علاجش مثل علاج فلغمونی نمایند بعد فصد هفت اندام یا باسلیق در ابتدا شیرهٔ تخم خرفه و آب انار یا شربت توت جرعه جرعه نوشیدن و صندل بگلاب سوده بجائی درد ضماد نمایند و در انتها شربت بنفشه و شربت کاکنج باندک مغز خیار شنبر و یا بماء الشعیر آمیخته دادن و آرد جو و بابونه و خطمی و بنفشه با آب عنب الثعلب و روغن گل ضماد کردن نافع - **دوائی** ورم بارد مری علامتش ثقل در میان کتفین بود و بدون وجع **صفت آن** بعد از نضج ماده بمنضج گرم از مسهل و حب ایارج تنقیه نمایند و اکلیل الملک بابونه شبت تخم کتان در آب جوشانیده صاف نموده منضج جرعه جرعه بنوشند و ایضاً ادویه مذکوره سائیده ضماد نمایند و روغنهای گرم چون روغن بابونه و زیت بمالند **دوائی** که قرحهٔ مری را نافع سببش انفجار بثور یا اورام مری بود یا مرور ماده حاره بر آن موضع نشانش زیادتی درد و سوزش است هنگام خوردن چیزهای شور و ترش اگرچه آن چیز اندک بود و عدم از دیاد وجع بطعامهای چرب و تفه **صفت آن** اول برائی تنقیه مری از ریم دو سه روز ماء العسل یا شیر و شکر اندک بنوشند بعده بهر اندمال آن قیروطی که از موم سفید و روغن گل ساخته باشند و مرهم ابیض که از زرده تخم مرغ و سفیده ارزیز و روغن گل طیار نموده باشند جرعه جرعه بنوشند و انچه در دوائی بثور حلق و مری گذشت حسب حاجت بکار برند **دوائی** که در بحت الصوت که بسبب گرمی حنجره باشد نافع **صفت آن** شیرهٔ تخم خیارین شیرهٔ تخم خرفه شیرهٔ مغز تخم کدو در عرقیات برآورده شربت بنفشه یا شربت نیلوفر داخل کرده بنوشند و اگر بسبب سردی حنجره باشد مطبوخیکه در مطبوخات خواهد آمد بدهند و اگر بسبب یبوست حنجره بود و این اکثر از غبار و دخان حادث میشود لعاب بهدانه لعاب اسپغول در عرقیات برآورده با شربت نیلوفر و شربت بنفشه بنوشند و اگر بسبب کثرت آواز های قوی حادث شود علاج آن نیز مثل سوء مزاج حار کنند و غرغره از مسکه و شکر مناسب بود و از روغن بنفشه غرغره کردن نیز مفید بود و زردی بیضهٔ نیمبرشت خورند و انچه بسبب خوردن سپند و ربا شد گل چراغ یا برگ تنبول بخورانند که قی می آرد و گلو می کشاید و اگر بسبب نزله باشد علاج آن نمایند و اگر در اقسام مذکوره حاجت تنقیه شود مسهل تنقیه نمایند **ایضاً** که برای بحت الصوت که از سردی بود مجرب **صفت آن** بگیرند ادرک و اندرون آن خالی کنند دیکدرم نمک سنگ سائیده اندرون پر کرده و قطعات ادرک بر آن پوشیده در خمیر آرد گندم گرفته بخاکستر گرم نهند تا پخته شود و هر روز بقدر ثلث درم از آن بخورند **ایضاً** که از سردی باشد **صفت آن** فلفل سیاه خردل عود خولنجان عاقرقرحا سائیده با عسل بلیسند **نوع دیگر** برای بحت الصوت یابس مجرب **صفت آن** خشخاش را سائیده با مسکه و شکر آمیخته مثل لعوق اندک اندک بلیسند و هر سه اجزا مساوی گیرند **دوائی** برائے ضیق النفس نافع و بدانند که ماده این مرض

گاہی باشد کہ در ریہ بسبب سردی مزاج ریہ متولد می شود وگاہے از دماغ بریہ می ریزد واین علامات نزلہ می باشد و ثقل وتمدد و ضیق
و صداع بود و ضیق دفعۃً عارض میشود صفت آن مطبوخے کہ در مطبوخات خواہد آمد و نافع ہر دو نوع مذکور ضیق النفس است
بنوشانند و لعوق معتدل و دیگر لعوقات کہ تسہیل اخراج بلغم غلیظ و تحلیل مواد و ترقیق نمایند ہمراہ مطبوخ مذکور دہند و اگر با وجود بلغم
منصبہ حار باشد فصد ہفت اندام یا باسلیق کنند و بعد منضج مادہ از منضج بارد و مسہل بارد تنقیہ کنند و لعوقات درین مرض بہتر از
مشروبات اند و روغن سوسن و روغن نرگس و مانند آن کہ معین بر لطافت مواد باشد بر سینہ و پہلو بمالند و دیگر لعوقات و سفوفات
نافع آن بخورانند و اگر ازین بہر فائدہ نشود و در ضیق بلغمی از منضج تنقیہ بمسہل گرم و حب ایارج کنند و قی کردن بعد از مسہل مفید بود
دوائی ضیق النفس کہ بسبب بخارات حارۂ قلب باشد علامتش عظم نبض و نفس و تواتر آن و شدت تشنگی است و خفقان
و سوزش و ضعف دل صفت آن فصد باسلیق از دست چپ کنند و برائے تسکین حرارت قلب شیرۂ تخم خرفہ خراشیدہ
در عرق کاسنی و عرق گاؤزبان ہر یک ہفت تولہ برآوردہ شربت صندل شربت نیلوفر ہر یک یک نیم تولہ داخل کردہ بنوشانند
و طلائی صندل و آب کشنیز بر سینہ نمایند و لعاب اسبغول با شربت نیلوفر و شربت بنفشہ دہند و ماء الشعیر خورانند و مداومت
لعاب گاؤزبان با شربت انار سفید نوشانند و آنچہ در خفقان حار گفتہ آید بعمل آرند و از اشیاء یابسہ و مجففہ احتراز نمایند و اطراف
مالیدن در آب گرم نہادن سودمند بود دوائی ضیق النفس کہ بسبب ریاح در تجویف اعضائی تنفس باشد علامتش عدم گرانی
سینہ است و سرفہ بے بلغم و تضرر از چیزہای بادی و تقدم کثرت تناول اشیاء بادانگیز صفت آن شیرۂ تخم کشوث
شیرۂ بادیان و گلقند بخورانند و تنقیہ بمسہل گرم کنند و اگر بسبب ورم ریہ یا ورم عضو مجاور او باشد علاج آن بعلاج ورم آن عضو
کنند دوائی ضیق النفس کہ از استرخائے عضلات سینہ باشد علامت آن نفس بکار است و این نفس مانند کودکان باشد
کہ در وقت گریستن بالیشان عارض گردد و انتصاب نفس و نرمی نبض بود صفت آن حلبہ و دار چینی جوشانیدہ و عسل
آمیختہ بنوشند و روغن نرگس و روغن سوسن و روغن بان بمالند و شونیز باریک سائیدہ بعسل و روغن شبت ضماد نمایند و مطبوخ
نافع انتصاب نفس بنوشانند دوائی نفس انتصاب و آن چون عارض شود بدون راست کردن گردن و کشیدن او بجا آوردن
نفس نمی آید صفت آن علاجش نیز علاج ضیق النفس باشد و رب السوس یک ماشہ فلفل سیاہ مرکی ہر یک دو ماشہ
با عسل ملیسند و بالائیش جائے مطبوخ بنوشند کہ از مجربات است و باقی علاج ہمچون علاج ذابح است دوائی جہت ضیق بلغمی
و ربو از انطاکی صفت آن مبادرت بقی نمایند و تا ممکن بود تلطیف غذا کنند و مادامیکہ قوت قوی باشد زر غیر ترک کنند اگر تب ہمراہ
بود و الا بحسب ضرورت و اگر چارہ نباشد فراخ نوعی صرف دہند و مطلق ترشیہا ترک نمایند و کنا ہند و انہ خیارہ باید کہ
سکنجبین عنصلی و شربت اصول با زوفا دہند و مروارید محلول از مجربات ما است و کذا مطبوخ فواکہ با انیسون و غاریقون
ہر روز مد یک درم و ہر کہ بزرگتان بالشحم و دن آن عنصل بسایند و بعسل سرشتہ دائم بخورند مرض را قطع کند و کذا
سندروس شربتا و بخورا و اگر حلتیت نیم درم بخورند و عقب آن یک سکرجہ آب مطبوخ انجیر دکرد یا دایذون وزیرہ با بسیر

بنوشند نیز مجرب صحیح است و مثل اینست طبیخ بچه حداة بشبت و بورق و زیره و خوردن سرطانات بریان و طبیخ آنها نیز ایضا
از مجربات نوشیدن ماء العسل بزعفران است **دوائی** که بغایت قوی است در ضیق بلغمی بارد و مزمن **صفت آن** گیرند
شیر زه و قدم نیمدام و در آرد گندم آمیزند و قرص ساخته بر آتش بریان کنند چون خواهند که بدهند سه روز قبل بیمار را غذای نرم
دهند و روز چهارم نصف ازین دوا اگر مرد جوان و قوی باشد بدهند چون شش هفت بار اسهال شود جغرات با خشکه بخورانند
لیکن بسیار نباید خورد و اگر این غذا نیز بر آید و اسهال بند نشود غذائی مذکور دیگر بار دهند و روز دیگر دوای نصف باقی بدهند
تا سه روز شوربای کبوتر با خشکه بخورانند و پنج شش روز دیگر غذای نرم دهند و تا شش خوردن دوا بعد از آن تا چند روز از باد پرهیز
فرمایند و در خانه محفوظ که بسیار تاریک نباشد نشینند که سخت نافع است **دوائی** که در دفع ضیق النفس بلغمی هنگام بند شدن النفس
بکار آید **صفت آن** بوره ارمنی چهار درم تخم سپندان دو درم هر دو را بکوبند و در یک اوقیه ماء العسل آمیخته بدهند که در حال نفس
بکشاید **لعوق دیگر** که تنقیه ریه و تقطیع رطوبت می کند و به ربو نفع بین می بخشند **صفت آن** قنه یک درم در آبکه انجیر سفید یک
اوقیه در آن جوشانیده صاف نموده باشند حل کنند و یک درم روغن بادام شیرین حل کرده سه روز بنوشند **ایضاً** عجیب برای اخراج
ماده از صدر و ریه در ضیق و سرفه **صفت آن** زوفای خشک پودینه اصل السوس خردل قردمانا فلفل تخم انجره انیسون
مساوی کوفته بیخته به عسل کف گرفته معجون سازند و یک ملعقه بخورند **ایضاً** که در سه روز ضیق و سرفه بلغمی دور شود مجرب است
صفت آن نشادر بریان نمک سیاه اشخار هر واحد یک ماشه باریک سائیده وقت خواب با آب نیمگرم بخورند غذا دال مونگ
و خشکه **دوائی** جهت ضیق حدیث و مزمن و برائی اقسام سرفه بلغمی تازه و کهن مجرب و ممتحن **صفت آن** بیارد چرچره
بابرگ و شاخ و تخم و بیخ همه را خشک کرده بسوزانند که خاکستر شود و نیم سیر ازین خاکستر در ده سیر آب بجوشانند تا یک سیر آب بماند
نصف ازین خاکستر جوشیده با نیم آثار آب گرفته با دو نیم پاؤ فلفل دراز کهرل کرده حب مقدار کناروشتی بسته بدارند و یک حب صبح بخورند و نیم
سیر آب با خاکستر که باقی مانده در آن نیم سیر اجوائن انداخته نگاه دارند و وقت خواب یک کف بخورند **دوائی** که در اقسام سرفه معمول
است **صفت آن** انجیر برائے ضیق النفس مذکور شد حب سبب بعمل آرند و از گل بسته و بلیله مساوی در آب ادرک حب
بقدر مونگ بسته در دهن نگاه دارند که برائے اکثر اقسام سرفه مجرب است و خوردن تریاق کبیر برای سرفه بارد مفید بود و در سعال
نزلی علاج نزله نمایند و تریاق النزله و شربت خشخاش که در آن بذر البنج داخل است و لعوق نافع سرفه نزلی درین باب مجرب است
و مبادرت بعلاج این قسم سرفه زیاده باید کرد که در اکثر منتقل بسل میشود و ماء الشعیر غلیظ القوام که عناب و سپستان و خشخاش در آن پخته
باشند شربت خشخاش آمیخته بنوشند و حریره که از شیره خشخاش و نشاسته و نبات سفید مرتب ساخته باشند بدهند و اگر سرفه از نزله بارد
غلیظ باشد مطبوخیکه برای سرفه نزلی بارد در مطبوخات خواهد آمد بدهند و غرغره حابس نزله بعمل آرند و استعمال حب الشفاء مفید و آنچه در
ضیق النفس بلغمی گذشت استعمال کنند و اگر غلظ ماده و برودت آن زیاده باشد لعوق تخم کتان دهند و هر شب سینه بروغن سوسن
یا روغن نرگس بمالند و هرگاه سرفه شدت کند و بسبب غلظ ماده و تحجر آن نفث ظاهر نشود پیه گرده بز و روغن یاسمین هر دو را بر آتش

گذارند تا جوش خورد بر سینه بمالند تا سینه را نرم کند و اخلاط کثیفه را مستعد دفع سازد **دوائی** سرفه که از رطوبت ریه و سینه باشد
در این نوع بمشایخ و مرطوبین بیشتر عارض شود و بلغم بسیار بسرفه برآید و در حلق بپیچد و سینه خرخر کند خاصةً در خواب و لهذا آن **صفت**
آن نضج ماده از منضج حار نموده بمسهل حار تنقیه نمایند و تخم ترب و اصل السوس جوشانیده صاف نموده شهد داخل کرده قی کنند
و جهت نشف رطوبت لعوقات گرم استعمال نمایند و اغذیه ناشفه چون قلایائی بریان تناول کنند **دوائی** سرفه که از برودت
شش باشد علامتش قلت تشنگی و انتفاع بهوای گرم و هوائی حمام و تسکین باشیاء حاره **صفت آن** مطبوخیکه در قسم
بالا گذشت بدهند و معجون قفی بمطبوخ اصل السوس و انجیر و مویز منقے آمیخته نوشیدن نافع و لعوقات گرم بلیسند و نخود آب با دارچینی
و زعفران غذا سازند **دوائی** سرفه که از حرارت شش و از حرارت و یبوست آن باشد علامتش سرفه خشک و تشنگی دائم
و خشکی حلق و سینه و آنچه از حرارت و یبوست سرد و باشد نشانش زیادتی سرفه است در وقت حرکت و تشنگی و گرسنگی
و گرمی هوا مع لاغری بدن و سرعت نبض و ضیق النفس و عدم نفث و انتفاع بمرطبات و تسکین بهوای سرد **صفت آن**
شیره تخم خیارین و شیره تخم خرفه و شیره مغز تخم کدو در عرقیات برآورده شربت بنفشه یا شربت نیلوفر داخل کرده بنوشند و در صورت
یبوست با حرارت لعاب بهدانه و لعاب اسبغول افزایند و مغز بادام و کتیرا با شکر و کذا شیرمیش بروغن بادام و شکر و کذا شیره
بادام با شکر همه از مجربات است و تراشه کدو و آب کشنیز سبز و آب برگ خرفه و گلاب بر سینه طلا سازند و قیروطی اخضر بمالند و لعوقات
بارد بلیسند و غذا از ماء الشعیر و کدو و اسفاناخ سازند و حریره سبوس و روغن بادام و خشخاش و گوشت چوزه مرغ فربه و پاچه گوسفند
نیز مناسب بود و مسکه تازه با نبات خوردن مفید بود **دوائی** سرفه که از امتلائی خون صفراوی در ریه باشد علامتش غلبه
خون مثل عظم نبض و نفس و سرخی رو و تشنگی و تسکین از هوائی سرد و آب خنک باشد و سرفه در اکثر بے نفث و گاہے با نفث
زرد اندک بود **صفت آن** فصد باسلیق یا هفت اندام نمایند و لعاب بهدانه و شیره عناب و شیره مغز تخم کدو در
عرق شاهتره برآورده شربت نیلوفر حل کرده دهند و آنچه در قسم سابق گذشت حسب حاجت بعمل آرند و مسهل بارد تنقیه
نمایند و قرص کافور و دوغ و آب لیمون خورند **دوائی** سرفه که از حدوث بثور در ریه باشد نشانش سرعت نبض و حرقت
بول است و تألم از غبار و دخان و تضرر از هوائی گرم و اشیاء حار **صفت آن** فصد باسلیق و حجامت سینه نمایند و
مسهل بارد دهند و هرچه در قسم بالا مذکور شد و آنچه در فصل بثور حلق گذشت استعمال نمایند **دوائی** سرفه از حصول ماده سودا
بریه افتد و این قسم نادر الوقوع است و در این نوع چیزے سیاه و کبود در سرفه برآید و دیگر علامات سوداء پیدا شود **صفت**
آن حریره سبوس گندم دهند و بعد نضج ماده بمنضج سوداء از مسهل آن تنقیه نمایند و غذا نخود آب گوشت مرغ یا گوشت گوسفند
جوان و اگر سرفه بسبب ذات الجنب ذات الریه و ورم کبد و صدر و ورم معده باشد علاج مرض اصلی کنند **دوائی** سرفه وبائی که از
تعفن هوا بمردم کثیر پیدا میشود و باعث هلاکت طفلان و بزرگان میشود **صفت آن** مفرحات و حموضات مثل لعاب
گاؤزبان و آب انارین و گلاب و کیوړه و نقوع آلوبخارا و ترشیهای دیگر و جدوار و شربت تنبول دهند و حب هندی که در حبوب سرفه

وحریر باندکورست مفید بود و حجامت بی شرط بر مهره دویم گردن سرفه کهنه و شدید را نافع و از آب معصور انار میخوش مشوے
مردم کثیر صحت یافته اند **دوائی** که برائی سرفه معمول حکیم محمد سلیم خان است **صفت آن** رب السوس سہاگه و
حب الآس کاکڑا سنگی مساوی در کوزه گلی انداخته سرش محکم بسته شب در تنور بدارند صبح برآورده سائیده نگهدارند قدری ازان
در برگ تنبول داشته بخورند **دوائی** هندی که برائی سرفه معمولے و بسیار مفید **صفت آن** فلفل نانخواه دار فلفل نمک لاهوری
نمک سیاه سہاگه بریان مدیک درم برگ آڑو سه یازده عدد و در سبوچه گلی نهاده دهن آن بند کرده در آتش نهند که بسوزد بعده
ادویه برآورده سائیده نگهدارند و هر روز بقدر چهار سرخ ازان در پان خورند و بعضے نوشته اند که بعد سائیدن برابر آن صمغ عربی
سوده افزایند پس یکماشه ازان خورند **دوائی** که سرفه اطفال را مجرب **صفت آن** کاکڑا سنگی زنجبیل انیس دانه الایچی
سفید اصل السوس برابر کوفته بیخته بعسل لعوق نمایند و پارچه در عرق کوکنار تر کرده خشک نموده کلاه آن بر سر نگهدارند

دوائی نفث الدم یعنی برآمدن خون از دهن و این یا از اجزائی دهن آید چون لثه یا از اجزائی حلق چون لهات و حنک یا از
سر بجانب حلق فرود آید و یا از قصبه ریه و سینه و شش برآید و سببش کشادن رگ یا شگافتن آن است بواسطه وقوع ضربه و سقطه
یا استعمال ادویه سمیه یا سرفه شدید یا آواز قوی یا قی دشوار یا امتلای خون یا ورم دموی ریه یا نزله حار یا برودت و یبوست قوی
که با اعضائی صدر رسد پس انچه از دهان آید بتبرق و تفل برآید و انچه از اجزائی حلق و سر آید به تنخ بیرون آید و انچه از قصبه
برآید بتنحنح و سرفه برآید و انچه از سینه آید بسرفه شدید بیرون آید و سیاه رنگ و جامد باشد باندکے درد و انچه از جوهر شش آید
خون رقیق و سرخ کفناک در سرفه برآید بدون درد و روز بروز حسب ازدیاد جراحت افزون تر شود و با ریم و قشور برآید و باشد
صفت آن لعاب بهدانه شیره عناب شیره مغز تخم تربوز شیره پوست بیخ انجبار شیره تخم خرفه در آب برآورده شربت نیلوفر
داخل کرده بارتنگ پاشیده بنوشند و اگر خون بند نشود فصد باسلیق کنند و قرص کهربا و قرص گلنار بدهند و اگر سبب آن نزله
باشد حبس نزله کنند و غذا آش جو و کھچڑی سونگ دهند **دوائی** نفث الدم از هر قسم که باشد از مجربات والد مرحوم **صفت
آن** خاکستر برگ انگور دو سه ماشه با شیره تخم خیارین یا شیره تخم خرفه یا شیره برگ جھیجھی در شربت مناسب دهند **دوائی** که برائے
اکثر اقسام نفث الدم از مجربات فرنگی است **صفت آن** شربت انجبار بلعاب گاؤزبان آمیخته و کهربا و دم الاخوین صمغ عربی
هر یک نصف درم سوده داخل کرده بدهند و اگر حرارت زیاده باشد کافور بقدر شعیره افزایند و اگر غلیان دم مفرط بود افیون بمقدار قیراط
اضافه کنند **نوعدیگر** که بتجربه رسیده **صفت آن** شیره برگ بانسه یک توله در پاؤ سیر آب برآورده بی شیرینی یا با قند یا عسل
بدهند **ایضاً** که برائی نفث الدم بعمل آمده **صفت آن** برگ ببول نورسته برگ انار آمله هر واحد چهار ماشه کشنیز دو ماشه شب
در آب تر کرده صبح سائیده صاف کرده بقدری مصری یا شربت نیلوفر یا شربت حب الآس یا شربت انجبار بنوشند **دوائی** جهت نفث
الدم مخترع استاد مرحوم **صفت آن** کتیرا صمغ عربی نشاسته کهربا گل ارمنی از هر واحد یکماشه سوده در شربت خشخاش دو توله آمیخته
بلیسند و یا الیس شیره خرفه شش ماشه آب برآورده شربت انجبار دو توله آمیخته بنوشند **دوائی** نفث الدم از زخم و اجزائی ادشل لثه

صفت آن چیزهائی قابض مثل مورد و گلنار و مازو و شب یمانی مضمضه کنند و ایضاً صندلین و اصل السوس و کشنیز خشک
در آب سائیده مضمضه کردن نیز مفید است و آنچه در دوای لثه دامیه یعنی سیلان خون از لثه مسطور شد بکار برند **دوائی**
نفث الدم از اجزاء حلق چون لهات و حنک **صفت آن** در صورت ظهور آثار استلائی خون و غلبهٔ آن فصد سر رو نمایند
و بر نقرهٔ گردن حجامت کنند و الا تبرید یکه برای نفث الدم مذکور شد بدهند **دوائی** نفث الدم که خون از سر بجانب حلق
فرود آید **صفت آن** عناب گل نیلوفر بهدانه بعرق شاهتره ده توله جوشانیده صاف نموده شیره کاهو شربت نیلوفر
داخل کرده بدهند و نفوخ خاکستر خرمهره زرد و رمنخرین برای قطع خون و ماغی از مجربات مکررهٔ حکیم عابد سرهندیست و از ادویه
قابضه غرغره نمایند و اضمده باردهٔ قابض که در دوائی رعاف مذکور شد بالسر که بر تارک سر و پیشانی طلا نمایند و اگر آثار غلبهٔ خون در تمامی
بدن از آن معلوم شود فصد سر رو نمایند و صمغ عربی کتیرا طباشیر کهربا شمعی دم الاخوین هر واحد یکماشه سوده در خمیرهٔ خشخاش
یک و نیم توله آمیخته ورق نقره یکعدد پیچیده بخورند بالایش شیرهٔ تخم خرفه شیرهٔ خشخاش هر یک نو ماشه شیرهٔ پوست بیخ انجبار چهار ماشه
لعاب بهدانه سه ماشه شربت فریادرس سه توله تخم فرنجمشک سه ماشه پاشیده بنوشند و اطلیه و غراغر نزله بکار برند **دوائی** نفث الدم
از قصبهٔ ریه و سینه و شش **صفت آن** بادویهٔ قابضه غرغره کنند و حب نفث الدم در دهن گیرند و باشد که بفصد حاجت آید و
بعضی مینویسند که اگر خون از حنجره و مری و حلق آید بعد از فصد و حجامت ساقین و بستن اطراف قرص کهربا یا قرص لبسد یا قرص
خشخاش یا قرص گل سه ماشه سوده بشربت خشخاش یا انجبار آمیخته بلیسانند و بالایش شیرهٔ حب الآس و بارتنگ و خشخاش
هر یک هفت ماشه لعاب بهدانه و ریشه خطمی هر یک سه ماشه و رعرقیات بارتنگ و گاوزبان هر یک ده توله بر آورده شربت انجبار
سه توله داخل کرده صمغ عربی تخم ریحان هر یک چهار ماشه پاشیده بنوشند **دوائی** نفث الدم که خون از جرم ریه آید **صفت
آن** اگر از نزله باشد فصد سر رو نمایند و تبرید یکه برای نفث الدم در ابتدا مذکور شد بدهند و اگر طبع قبض بود بملین مناسب تلیین
نمایند و تدبیر مناسب بعمل آرند **دوائی** که در مرض سل نافع بود و سل قرحه باشد که در ریه حادث گردد بسبب نزلهٔ حاد که بریه ریزد
و بعد ذات الریه و سعال مزمن و نفث الدم که از ریه باشد می افتد و علامت آن تب دق و سرفه و خروج ریم بود و
فرق در میان ریم و بلغم آنست که ریم بعد از ساعت در آب می نشیند اگر در آب اندازند و بلغم بالائی آب می ایستد و چون ریم بر آتش
نهند بوی بر آید و جراحت ریه که ابتدائی سل باشد نیز علاج پذیر نیست **صفت آن** در ابتدا که هنوز خون باریم آید بسبب نزله
حار باشد فصد سر رو و ادویهٔ نزلهٔ حار مفید میشود و بعد از آن برای تخفیف عوارض خوردن لعوقات نافع بود و سفوف سرطان و قرص
طباشیر کافوری و قرص سرطان بهمراه شیر زنان و شیر خر و شیر بز دهند و سرطان را پایها دور کرده و شکم شگافته از آلایش پاک کرده
باب و نمک شسته بجاره یک بار با آب شیرین بشویند و با آش جو بپزند پس مالیده صاف نموده بنوشانند و شیخ الرئیس از تجارب
خود نوشته که مسلول را گلقند تازه بسیار دهند حتی که نانخورش نیز همین باشد نفع عظیم می کنند و اگر از آن تنگی نفس پیدا شود
بلعوقات بارده تدارک نمایند و اگر گلقند حرارت زیاده نماید مثل شیرهٔ تخم خرفه و شربت انار تسکین آن کنند و اگر حرارت قوی

باشد کافور یک سرخ افزایند یا قرص کافور یا قرص طباشیر کافوری زیاده نمایند و از مجربات قرشی اینست که غری السمک یعنی
سریش ماهی را در آب گرم حل کنند و با نبات شیرین کرده چند بار بنوشانند و شیر تازه بے نمک خوردن هم مناسب بود و غذا شوربای
گوشت بزه چوزه مرغ و یا نچه دهند **دوائی** که در سل معمول است **صفت آن** اصل السوس چهار ماشه بیخ انجبار تخم خطمی
تخم خبازی هر یک شش ماشه جوش داده صاف نموده شیره تخم خرفه شیره تخم کاهو هر یک شش ماشه شربت دیاقوزا یک توله داخل کرده دهند
و یا اصل السوس مقشر یک ماشه طباشیر تخم خطمی زهر مهره خطائی هر یک نیم ماشه مغز تخم خیارین و تخم بستان افروز کتیرا صمغ عربی
هر یک دو ماشه کافور زعفران هر یک دو سرخ کوفته بیخته بخورند بالایش شیره تخم کاهو شیره تخم خرفه و شیره گاوزبان شیره اصل
السوس شربت بنفشه خاکشی پاشیده بنوشند و گاہے سفوف مذکور همراه شیر بز یا عرق شیر بجهت مسلول معمول است
ایضاً که در سل و نفث الدم معمول است **صفت آن** سرطان سوخته کتیرا صمغ عربی مغز تخم کدو مغز بادام تخم خطمی تخم بستان افروز
گلسرخ و بیخ انجبار کافور هر یک نیم ماشه کوفته بیخته قرص یا سفوف ساخته با شربت دیاقوزا سرشته بخورند بالایش عرق کافور بنوشند
ایضاً برائے سل که باتپ عفنی یا باشد **صفت آن** کوکنار کلیانشا صمغ عربی نشاسته کتیرا طباشیر هر یک سه ماشه تخم
خرفه تخم خطمی تخم خبازی هر یک پنج ماشه مغز تخم خیارین مغز تخم کدو مغز بهدانه هر یک هفت ماشه کوفته بیخته با شربت خشخاش
بلیسند و یا با آب عناب و نیلوفر بقدر یک توله بخورند و حبوب سرفه و شربت خشخاش هنگام شدت سرفه نیز مفید است و اگر نفس
تنگ شود شربت بنفشه و زوفا و اگر شکم نرم گردد شربت حب الآس و خشخاش که در آن قرص طباشیر کافوری یا گل ارمنی یا جز
آن آمیخته باشند بدهند و اگر قبض افراط کند یا حاجت استفراغ ماده گردد لعوق یا طبیخ عناب سپستان و گل بنفشه و نیلوفر
و خطمی و خبازی و گاوزبان و مانند آن با شیرخشت و ترنجبین و مغز فلوس و روغن بادام بیاشامند و درین مرض قبض بهتر از
تلیین است و بهر تسکین سرفه مدام حبوب سرفه در دهن دارند **دوائی** که سرفه و سل و دق را مفید **صفت آن** بالنسکه
اطرسه نیز گویند بسوزند و از خاکستر او کار بگیرند بنوعیکه معمول است پس کهار مذکور یک درم و کتیرا و صمغ عربی و اصل السوس یک
یک درم کوفته بیخته بدارند و قدر حاجت بدهند **دوائی** ذات الریه و آن ورمیست گرم که در شش افتد و علامتش تپ دائم و عطش
و سعال و ضیق النفس شدید و درد و ثقل در مقدم سینه و امتناع خواب بر پهلو و انتفاخ چشم و درد و نبض موجی بود پس ورم را اگر
بجانب راست بود وقت شدت تپ رخساره همان طرف سرخ تر بود و گرانی بطرف این لازم بود و چون بر پهلوی راست
خسپد آب از دهان بیشتر آید و اگر ورم بطرف چپ بود ضد این باشد و فرق درین ورم و ذات الجنب بهمین علامات مخصوصه یعنی تموج
نبض و ثقل وجع و شدت ضیق و بحران توان کرد **صفت آن** طریق علاج این همانست که در دوائی ذات الجنب بیاید و
بعد فصد باسلیق گل نیلوفر پنج ماشه عناب پنج دانه سپستان بست دانه جوشانیده صاف نموده نبات داخل کرده بنوشند برائے تلیین مطبوخ
ین دهند **دوائی** ذات الریه یعنی ورم ریه که بطفل عارض شود و آن را بهندی ڈبه نامند علامتش تپ و سرفه و تواتر و ضیق نفس
هنگام گوے زیر اضلاع افتد و اکثر از ماده بلغم حادث شود و از تپ گرم خالی نباشد و گاہے از ماده گرم افتد و اتپ محرقه

باشد صفت آن منضج بلغم وهند با اضافه خیارشنبر وغیره تلیین طبیعت نمایند واصل السوس مقشر نیم کوفته گاوزبان مویز منقی
پرسیاوشان انجیر زرد گل بنفشه تخم خبازی عنب الثعلب بقدر مناسب جوش داده صاف نموده قدرے نبات سفید داخل کرده
بنوشانند در روز دوم اگر مریض قوی باشد زرد فا خشک بیخ سوسن اضافه کنند واگر حرارت قوی باشد عوض مویز منقی وانجیر عناب
افزایند در روز مسهل سنامکی مغز فلوس اضافه کنند وحب نیله نخود نخود وسهاگه که در حب مذکور شده بدهند وچون بقدر یک [illegible]
خرگوش در عرق گاوزبان حل کرده بخورانند درین باب مجرب است وهمچنین قدری مالیدن آن بر تارک وناخنها مفید بود دوائی
که بهت ذبه در ریاح ونفخ شکم وقبض واکثر امراض صبیان مجرب صفت آن نسوت یک توله بوره سیر خشک بیخ خراسانی هر یک
چهار ماشه کوفته بیخته نگاه دارند حب حسب سن وسال بدهند ایضاً برائے ذبه اطفال از تکمله صفت آن سونف اجوائن زیره
بابڑنگ هلدی بیخ خراسانی جوشانیده صاف نموده بدهند وهلدی صرف سائیده دادن نیز مفید است دوائی که در ذات الجنب
وبرسام وشوصه وذات الریه وذات الصدر وذات العرض همواره معمول ذات الجنب خالص که آنرا ذات الجنب صحیح نیز گویند
ورمی بود که در عضلات داخله یا در غشاء مستبطن اضلاع یا در حجاب حاجز میان آلات غذا وآلات تنفس حادث شود در طرف یمین یا در
طرف یسار وعلامت آن تپ دائم ووجع ناخس زیر اضلاع وسرفه وتنگی نفس ونبض منشاری بود وفرق در ذات الجنب وورم جگر
آنست که در ورم جگر نبض موجی بود ودرد ثقیل ورنگ چهره زرد وبدرنگ باشد ودر اکثر بول غلیظ وبراز کبدی آید وذات الجنب
غیر خالص که آنرا ذات الجنب غیر صحیح وذات الجنب شالط نیز خوانند ورمی باشد که در غشای خارج مجلل اضلاع یا در عضلات خارج
واقع بین الاضلاع حادث گردد وعلامتش علامت ذات الجنب خالص است مع خفت اعراض ودر ورم عضلے نسبت بغشائی نبض
ومنشاریت نبض کمتر بود وباشد که ورم عضله بزرگ شود ودر ظاهر نمایان گردد وبملمس آن الم یابد وخانقه قسمے است از ذات الجنب
خالص که ورم آن عام بود با غشاء مستبطنه وعلامتش آنست که درد بهر دو پهلو باشد وهیچ شکل خواب نیاید وهنگام سرفه از شدت درد
غشے افتد واستنشاق هوا متعذر شود وشوصه ورمی گرم بود در حجابیکه بر باطن اضلاع مخلف است وصاحب این مرض حرکت
نتواند کرد وهیچ وجه نتواند خفت وزیر حجاب حاجز درد باشد وذات الریه ورمیست گرم که در شش افتد علامت وعلاج آن بالا گذ
شت وذات الصدر ورم گرم بود اندر حجابیکه قاسم صدر است بنصفین در جانب قص علامت آن تپ دائم است وقلق مریض
از فم معده تا بستر قوة ودرد ناخس دریافت کند ونظر بالا وزیر نتوان کرد وبر پشت وپهلو نتواند خفت وذات العرض ورمی باشد
همین حجاب که در جانب فقرات پشت حادث گردد وعلامتش آنکه مریض درد در میان هر دو شانه دریافت کند وخواب بر پشت
نتواند کرد وبجانب راست وچپ نگاه نتواند نمود وبرسام ورمیست در حجابیکه ما بین معده وکبد حائل است وعلامتش زوال عقل
است وسعال مفرط بغیر نفث وشدت تپ وکثرت حرقت وتشنگی ودرد ناخس بطرف جگر بود وهر گاه قذف وتهوع افتد
از شدت درد وغشی عارض گردد ووسواس گاہے کم وگاہے زیاده وفرق درین مرض ودر سرسام آنست که در آنجا نخست
در ذهن فتور افتد وبعده عوارضات دیگر چون قلق وعطش وغیره ظهور کند وایضاً در ابتدا تنفس سلیم بود ونبض متواتر شود وهم از ابتدا

چشم سرخ و بر خاسته میباشد و سیاهی چشم بالا کشیده می گردد بخلاف این مرض که در ابتدائی تب عشی و سوء تنفس و رعدیدی می آید و
احوال چشم بسلامت میباشد بعده اعراض دیگر که مخصوص بسرسام است مثل هذیان وجز آن رو نماید **صفت آن** تا روز
سوم فصد باسلیق از جانب مخالف کنند و بعد روز فصد از دست موافق مرض گیرند و بهدانه سه ماشه و عناب بخدانه و سپستان نه
دانه تخم خطمی هفت ماشه در آب جوش داده صاف نموده شیرهٔ تخم کاهو شش ماشه شربت بنفشه دو توله داخل کرده خاکشی چهار ماشه
پاشیده بنوشند و حسب حاجت دیگر ادویه مثل گل بنفشه و نیلوفر و عنب الثعلب خبازی و گاوزبان افزایند و در صورت کثرت حرارت
شیرهٔ خیارین و خرفه و مغز تخم کدو اضافه کنند و عوض آب سرد عرق عنب الثعلب شد و بر وقت غلبه تشنگی اصل السوس مقشر جوشانیده
صاف نموده شیرهٔ تخم خیارین شربت بنفشه آمیخته سرد کرده بدهند و موم سفید یک نیم توله روغن گل دو توله بر آتش گداخته بر جای
درد نیمگرم بمالند و یا پارچه بدان آلوده بنهند و پنبهٔ کهنه بالائی آن بربندند و بعد ازان عنب الثعلب تخم خطمی تخم کتان هر یک شش ماشه
با موم زرد و روغن گل هر یک توله موم روغن ساخته بجائی درد ضماد کنند و اگر حاجت تنقیه شود در روز مسهل از مسهل بارد تنقیه کنند
و درین امراض حقنه بهتر از مسهل می باشد و از آب سرد و هوای سرد و گوشت پرهیز کنند و غذا آش جو یا کهچڑی مونگ مناسب بود
و اکثر ماده ذات الجنب چون چهارده روز تحلیل نشود جمع شده ریم گردد و بعد از انفجار اگر در چهل روز خارج نشود و اکثر اندفاع آن بنفث
می باشد منجر بسل میشود و درین صورت علاج سل نمایند و وقت شدت درد قیروطی معمول که در قیروطیات خواهد آمد در تسکین درد مجرب
است و نوشیدن مطبوخ سپستان و روغن زرد که در مطبوخات مسطور است نیز در تسکین درد آزموده است و در ذات الجنب غیر خالص
ضمادات وغیره ورم تحلیل نشود و ورم بظاهر نمایان گردد و ریم کند نشتر زنند تا ریم برآید پس بمراهم مدمله علاج کنند **دوائی احتقان
المدة** یعنی بند شدن ریم در فضائی سینه و سبب آن انفجار اورام نواحی صدر است و علامتش عدم خروج ریم در نفث و در بول و براز
و ثقل سینه و تنگی نفس و تپ باریک است **صفت آن** بهر تلطیف مواد ادویه ملطفه مانند اصل السوس نیم کوفته پرسیاوشان
زوفا خشک انجیر زرد مویز منقی جوشانیده صاف نموده بدهند و لعوقهای ملطف خورانند و معجون حکیم علی که برائی ضیق النفس
نافع بدهند و روغن بابونه و مانند آن بر سینه بمالند و ضماد یکه در آن زوفای رطب است و در ضمادات خواهد آمد بر سینه
ضماد سازند و مرکی و زراوند و میعه و کندر در آتش بسوزند و دود آن بحلق کشند و بعد حصول تلطیف چوب منفث سینه در دهن
گیرند و مدرات البول آرند و در صورت ریم در بول مدرات و در حالت برآمدن آن براز ملینات باید داد **دوائی جمود الصدر** که آنرا برد الصدر
نیز خوانند و این مرضی است که عضلات صدر و حجاب و ریه سرد و کثیف گردد و بدان سبب انبساط و انقباض سینه متعسر شود
و حالتی شبیه بانتصاب نفس عارض گردد و باشد که یکبارگی بکشد بنابر مهلت در علاج ندهد و بالجمله سببش سردی
است که بسینه رسد از مصادفت هوای سرد یا برف یا از نوشیدن آب بغایت سرد و غوطه زدن در آن یا از عمل افیون یا دخان آسرب
که هنگام گداختن آن بحلق و سینه رسد و انطفاء حرارت غریزی و جمود رطوبات گرداند و تکثیف آلات تنفس و ضیق و صغر نفس حادث کند
صفت آن ماء العسل با هیل و قرنفل و بسباسه دهند و در روغن قسط یا روغن ناردین یا روغن سوسن جندبیدستر

حل کرده بر سینه نیم گرم بمالند و بادویه حاره مثل سداب و صعتر و پودینه و حلتیت و جند بید ستر بر سینه نیم گرم ضماد نمایند و همچنین بطبیخ ادویه گرم
تکمید سینه کنند **دوائی** که در خفقان حار معمول است و این از حرارت فقط بود که بدل عارض شود یا از ماده دموی و صفراوی
که عروق آنرا پر سازد و علامت حرارت سرعت و تواتر نبض است و غلبه تشنگی که تسکین آن بهوای سرد و زیاده از آب سرد بود لاغری
بدن بدون ظهور سببے دیگر و نشان امتلائی دموی تمدد و ارتفاع عروق و ثقل و سستی حرکات و کسل اعضاء و امتلاء و عظم نبض و سرخی
و غلظ بول است و آثار غلبه صفرا اندوه و بیخوابی و شدت تشنگی و التهاب و جز آن که لوازم صفرا است و خفقان صفراوی کمتر واقع میشود
صفت آن آمله مربی شسته بورق نقره پیچیده بخورند و بالایش شیره تخم خرفه شیره کشنیز خشک شیره زرشک هر یک شش ماشه شیره
آلو بخاره پنجدانه در گلاب و عرق کیوڑه و عرق گاؤزبان و عرق صندل برآورده شربت انار شیرین داخل کرده تخم خرفه خشک پنجماشه پاشیده
بنوشند و یا خمیره صندل عوض آمله مربی بخورانند و یا قرص کافور همراه تبرید مذکور بدهند و اگر تپ نبود دادن دوغ ترش همراه سفوف
کشنیز خشک و طباشیر و گل ارمنی نافع و همراه مفرح بارد النفع و پیراهن بصندل و گلاب و کافور رنگ کرده بپوشند و در جائی سرد و نیز
آب جاری نشینند و یا در خانه آب بپاشند و بادکش بجنبانند و اغذیه بارده بی گوشت اختیار کنند و مرباء تمرهندی و اناناس بخورند و
دیگر ادویه مرکبه و مفرده مفید خفقان حار بکار برند و در خفقان حار دموی اول فصد باسلیق از دست چپ کنند و بعد از ان فصد
صافن نمایند و در صفراوی اگر مناسب دانند نیز فصد جانب مخالف نمایند و پس از ان تدابیر مذکوره بعمل آرند و ایضاً جهت دموی عناب
هفت دانه زرشک دو توله تمرهندی شش توله در عرق گاؤزبان و نیلوفر بآتش رسانیده شربت انار دو توله داخل کرده همراه شیره خرفه
یک توله در گلاب ده توله عرق صندل پنجتوله برآورده شربت نیلوفر دو توله داخل کرده دادن نیز مفید است و در صفراوی کافور دو حبه
طباشیر دو ماشه مروارید یک ماشه سوده با شربت انارین دو توله یا شربت ترنج یا لیمون آمیخته لیسیده بالایش شیره تخم خرفه یک توله عرق
کیوڑه عرق گاؤزبان هر یک دو توله شربت نیلوفر دو توله نوشیدن انفع است و صندل سفید در آب کشنیز سبز سائیده بر سینه ضماد کنند و در خفقان سوداوی
که با وحشت و خوابهای پریشان باشد دواء المسک حار دهند و گل نرگس و یاسمین بوئیده و روغن سوسن و زنبق بر سینه طلا نمایند
و اگر درین مرض بتنقیه خلطی از اخلاط حاجت آید بطور مالیخولیا بکار برند و آنچه در مالیخولیا مفید بود اینجا نیز نافع آید پس از تنقیه ماء الجبن و
شیر بز و ماء الخیار و ماء القرع و عرق شیر دهند و اگر خفقان از مشارکت معده باشد علامتش تباهی حال معده است و وجود آفت
در وے اصلاح معده بگلقند و سکنجبین کنند و جوارشات حار و بارد حسب حاجت بخورند و تنقیه معده بحسب غلبه خلط نمایند آنگاه بجوارش
عود و مصطگی و عنبر و مفرحات یاقوتیه که قلب و معده را تقویت دهد بدهند و اگر خفقان بمشارکت عضو دیگر باشد علاج آن کنند و نوشیدن
گلاب و عرق کیوڑه و عرق صندل در امراض قلب بسیار فائده می کند و سیب و به و انار بخورند و در امراض قلب افراط ادویه شدید البرودة نبا
شود و اگر ضرور باشد ادویه حاره مقوی قلب آمیزند و با ادویه مسهله ادویه قلبیه نیز آمیزند و استعمال گل منڈی در خفقان و تقویت
دل و دماغ نافع و گاهے عرق منڈی که نصف آن گاؤزبان داخل کنند در امراض مذکوره می دهند و اگر خفقان بسبب
ضعف قلب و کثرت صوم و استفراغ و نزف الدم و ریاضت باشد اغذیه جید الکیموس تناول کنند و ماء اللحم و یاقوتی مناسب

مزاج بخورند وسیل بآسایش وتنعم و استحمام نمایند **دوائی** خفقان بارد واین از برودت فقط بود ویا از اجتماع ماده بلغمی در غلاف دل
ویا از امتلای ماده سوداوی در عروق قلب علامت برودت صغر وبطور و تفاوت نبض است و انتفاع بچیزهائی گرم ونشان بلغم لین و
تفاوت نبض وکسل وثقل ورفتن رونق چهره است وبیمار چنان پندارد که دل او اندر آب است وعلامت سودا وحشت وسوء فکر وصلابت
نبض بود وخواب جائی بد بیند **صفت آن** با درنجبویه گاوزبان جوشانیده گلقند نشترن داخل کرده بدهند ودواء المسک چهار ماشه
همراه عرق شیر یا عرق زردک یا عرق تنبول وغیره خورانند وسفوف برگ گاوزبان ودرونج عقربی هر یک دو ماشه زرنباد یک ماشه نشتر
انار شیرین سرشته همراه گلاب وعرق گاوزبان وعرق کیوڑه دادن در خفقان بارد وضعف قلب مجرب است وسنبل الطیب وزعفران
وگل سرخ در آب ریحان یا بادرنجبویه سائیده بر سینه ضماد کنند وگوشت مرغ وعصافیر با مصالح خوشبو پخته بخورند واز اغذیه بارده وآب سرد پرهیز
در بایست وغضب وسخن قلب است ودر صورت غلبه ماده اول تنقیه آن کنند وبعد از ان بتدبیر مذکور ودیگر مفرحات ومعدلات مناسبه
تعدیل وتقویت نمایند وانچه بهر مالیخولیای بلغمی وسوداوی مفید بود حسب حاجت بعمل آرند **دوائی** خفقان یابس اگر از یبوست
فقط بود وعلامتش صلابت وصغر نبض ولاغری بدن است وهرگاه مریض را خوف وغضب وغم وغیره از امور نفسانی لاحق شود
تا دیر می ماند وبیخوابی وسرفه خشک بود واگر با ماده صفرا باشد نشانش درد واسے خفقان حار گذشت واگر از ماده سودا بود
آثارش در خفقان بارد مذکور شد اما اگر سودا از احتراق خلط دیگر حاصل شده باشد نشان آن خلط نیز با علامات سودا پیدا بود
صفت آن لعابات مثل بهدانه واسپغول وگاوزبان وغیره وشربت نیلوفر وعرقیات وادویه مرطب مانند ماء الشعیر و
روغن بادام واگر تب نباشد نوشیدن شیر تازه انفع بود وشیر خر با آب انار وروغن بادام نیز انسب است وحلوا شیر دختران وآب کشنیز
نمایند ومالش تخم خشخاش وتخم بنگ در شیر پخته بر کف پا وبر آوردن خواب ورفع یبوست مجرب است وهمچنین حنا یا برگ گلاب
نافع وچیره وطلی الخضر بر سینه مالند واز اغذیه هر چه مرطب وتناول کنند وبعد از ان حمام یا آبزن نمایند وقلت حرکت ودعت وکثرت
خواب بر طعام اختیار کنند ونیز خوردن آب سرد مفید است واگر با یبوست برودت هم باشد مضر بود مگر با اشربه وادویه معتدله وآنجا که
باعث یبوست ماده صفرا یا سودا بود یا احتراق خلط دیگر اول تنقیه خلط فاسد با ماء الجبن وغیره نمایند وبعد از تنقیه اگر اثر مرض باقی
باشد فصد اسیلم از دست چپ کشادن ازاله آن می نماید وبهر تعدیل ادویه واغذیه مرطبه بکار برند وماء الجبن وشیر بز وماء الخیار زد
وافشرده انناس وفالسه مجرب است **دوائی** خفقان رطب علامتش نرمی وبطوء واختلاف نبض بود وسرعت انفعال از امور
نفسانی با سرعت زوال آن وکثرت حدوث بجائی عشی است **صفت آن** مفرحات گرم ودواء المسک تلخ با عرق بادرنجبویه
وعرق قرنفل بدهند وخمیره زمرد تالیف حکیم شریف خان مرحوم نیز نافع است ودیگر ادویه قلبیه مجفف با تنجیدن قرنفل وزعفران بادرنجبویه
نافع وسکنجبین عسلی وشربت انار منعنع مفید بود وریاضت معتدل نمایند ودر حمام خشک قبل طعام نشینند وتلطیف وتقلیل غذا کنند
ونخود آب وگوشت بریان خورند واگر با رطوبت حرارت باشد نشستن بحمام روا ندارند وعوض آن بیمار را از جماع منع نمایند وآنجا که غلبه رطوبت
زیاده باشد وآب از دهن بسیار آید نخست تنقیه بلغم نمایند بمسهل وبعده خمیره زمرد وعرق تنبول وعرق گاوزبان عنبری

دماء اللحم دہند **دوائی** خفقان از ذکاوت حس قلب علامت خاص این قسم صحت و قوت افعال و سلامتی بدن و عظم و قوت نبض است
و باوجود آن از ہر اندک اذیت کہ بدل رسد چون کیفیات حارہ و باردہ و امور نفسانی و اجزۂ غذائی و بدنی دل متاذی و منفعل گردد
می طپد چنانچہ گاہے از نوشیدن آب سرد دل طپش می کند **صفت آن** مخدرات و مسکرات استعمال نمایند مثل افیون و
بزر البنج وغیرہ و اغذیہ غلیظہ چون کلہ پاچہ و ہریسہ تناول کنند و تقویت قلب بادویہ مقوی قلب قابض نمایند **دوائی** برای خفقان
و تقویت دل مجرب **صفت آن** گاجر ا بریان نمایند و پوست باریک و خستہ آن را جدا کردہ بشبنم زیر آسمان داشتہ صباح
قدری گلاب و قند آمیختہ بخورند **دوائی** کہ بخفقان حار و بارد نافع است و معمول **صفت آن** عنبر اشہب مشک خالص
زہر مہرہ سودہ عطر صندل ہر یک یکماشہ مرجان صلایہ کردہ ورق نقرہ ورق طلا ہر یک دو نیم ماشہ روغن بادام نیم دام پختہ شہد خالص
ہشت دام پختہ ہمہ را یکجا کردہ یک روز و شب علی الاتصال بسایند دوا زیک ماشہ شروع کنند و ہر روز یکماشہ بیفزایند در ہفت روز بہفت ماشہ
رسانند **دوائی** مقوی قلب **صفت آن** مروارید یاقوت سرخ ورق طلا رطبا شیر دانہ الاچی سفید عود غرقی ہر واحد یکماشہ
گل گاؤزبان شش سرخ سنبل الطیب بادرنجبویہ ہندی مشک خالص عنبر اشہب ہر یک پنج سرخ مربی بہ شربت انار ہر یک دو تولہ عرق کیوڑہ
پنج تولہ بدستور معمول طیار نمودہ حصے ساختہ یک حصہ ہر روز بخورند **دوائی** برای خفقان و مراق معمول از حسب نامرحوم و مغفور
صفت آن دواء المسک معتدل بورق نقرہ پیچیدہ بخورند بالائیش عرق کاسنی عرق گاؤزبان عرق عنب الثعلب شربت انار
شیرین آمیختہ بنوشند و برای تنقل مربای سیب مربای آملہ مربای تمر ہندی و در غذا ترکاری توری بخورند **دوائی** جہت
خفقان از ذکاء **صفت آن** لاجورد مغسول مصطگی ابریشم مقرض چہار سرخ مروارید سودہ شش سرخ کہربا صلایہ کردہ دو سرخ
بر مربای آملہ یکعدد پاشیدہ بورق نقرہ پیچیدہ بخورند بالائی آن عرق گاؤزبان عرق نیلوفر عرق کیوڑہ عرق بید مشک گلاب تخم فرنجمشک
پاشیدہ شربت سیب شیرین حل کردہ بنوشند **دوائی** برای خفقان از بخارات معدہ و سوء ہضم و ضعف معدہ و سقوط اشتہا
از استاد مغفور **صفت آن** انوشدارو لولوی بخورند و عرق کاسنی و عرق گاؤزبان عرق ملکوہ شربت انارین بنوشند
دوائی جہت خفقان بارد از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** مروارید یشب سبز مصطگی ہر واحد یکماشہ دانہ ہیل سفید ماشہ دار چینی
گل گاؤزبان عود ہر یک نیم ماشہ باشیر گاؤ و عرق بہار بخورند **ایضاً** بمنافع مذکورہ مجرب **صفت آن** زرنباد ماشہ سودہ بگلقند
آفتابی تولہ سہ شہ باشربت بزوری بنوشند **ایضاً** منفعہ زرنباد سودہ بہ بلیلہ مربا یکعدد سہ شہ عرقیات بالنگو شش ماشہ نبات
سفید تولہ بنوشند **دوائی** کہ بخفقان و غشی بارد مفید است از بیاض والد ماجد **صفت آن** زرنباد بہکر مول قرنفل دار چینی
سودہ بعسل سرشتہ بابند و اگر قدری مشک و زعفران افزایند انفع بود **دوائی** نافع بجہت سیت و برسوت کہ دست و بازو
میشود **صفت آن** کندر زرنباد ایرسا ہر یک پنجماشہ جدوار چہار ماشہ مشک نیم ماشہ قفر الیہود یکماشہ در آب ترنمودہ جوشانیدہ
صاف کردہ بخورند و در معمولی نوشتہ کہ ادویہ سائیدہ باعسل مساوی آمیختہ معجون سازند بحسب مزاج دہند **ایضاً** نافع برسوت وجع
صفت آن تخم دہتورہ یکدرم زنجبیل فلفل سیاہ ہر یک شش ماشہ مشک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ بآب حب بندند خوراک یک سرخ

صبح ویک وقت شام **ایضاً** نافع برای امراض مذکوره **صفت آن** شنگرف فلفل سیاه تخم منبهالو دار فلفل هر واحد یک اثنه سوای شنگرف کوفته بیخته شنگرف را بآب سحق نموده دوا با آمیخته بقدر دو حبه حبوب ساخته وقت حاجت یک حب بدهند **دوائی** کردر غشی مستعمل **صفت آن** وقت نوبت غشی دست و پا بالقوت بربندند و بزور بمالند و عطریات ببویانند و آب سرد و گلاب بررو و سینه زنند و موی سر بزور کشند و شاخها و پاشویه بکار برند و دوا المسک و یاقوتی مناسب مزاج و یا مار اللحم بگلاب آمیخته یا عنبر و مشک بگلاب یا عرق کیوڑه یا بید مشک حل کرده درحلق چکانند **دوائی** غشی از سوء مزاج حار **صفت آن** انچه در دوای غشے سابق مذکور شد بعمل آرند و در اشیائی بویانیدن و چکانیدن و ضماد کردن رعایت حرارت کنند چون خیار و صندل و کافور و گلاب سرد کرده بعمل آرند و خمیره صندل یا شربت آن یا دوا المسک بارد یا شربت انار در گلاب یا عرق بید مشک و عرق نیلوفر حلکرده اندک اندک درحلق او چکانند و یا شیره تخم خیارین و خرفه در عرقیات برآورده شربت صندل داخل کرده بدهند و لخلخه بارد که از گل نیلوفر و صندل سفید و غیره ساخته باشند ببویانند و صندل بگلاب سوده پارچه بدان تر کرده بر سینه نهند و دوغ سرد آمیخته بسیار مفید است و انچه در دوائی خفقان حار مذکور شد نافع بود **دوائی** غشے از سوء مزاج بارد **صفت آن** ادویه حاره خوشبو مثل عود و مشک و عنبر بگلاب سوده درحلق چکانند و ببویانند و دوا المسک حار و شربت بادرنجبویه و عرق دارچینی بدهند و اغذیه با مصالح حار خوشبو دار خورانند و مالیدن روغن مصطگی و ناردین بر فم معده مفید و هرچه در دوائی خفقان بارد مذکور شد نافع بود **دوائی** غشے امتلائی که سبب او ماده باشد **صفت آن** پر مرغ در صبر زرد و آب سوده آلوده درحلق انداخته دفعه دفعه تا قی آید یا بحقنه تلیین طبع نمایند و اگر غلبه خون محسوس شود فصد کنند و ربط دست و پا و دلک و تسخین آنها بعمل آرند و طعام و منع کنند و ماء العسل مطبوخ در آن زوفا و حاشا و فوتنج بیاشامند و سکنجبین بدهند و بعد تنقیه بدن بقراتیج زیربلج غذا سازند **دوائی** غشے استفراغی که بسبب استفراغ کثیر باشد **صفت آن** ماء اللحم خوشبو بیاشامند و زردی بیضه نیمبرشت بخورانند و آب سیب شیرین بنوشانند و تقویت همه بدن و قلب بشربت سیب و یاقوتی مناسب مزاج و گلاب نمایند و اغذیه سریع الانهضام کثیر الغذا بخورانند و بقول شیخ اطراف گرم کنند و دلک نمایند و بر روغنهای گرم خوشبو تمریخ کنند و تدبیر حبس هر استفراغ بدانچه در باب آن مذکور است و تدبیر انتعاش فوت نمایند و غشی استفراغی که عقب بیضه افتد اندکے سک المسک یا مشک در شراب یا آب به یا سیب یا ماء اللحم حلکرده و جور نمایند و چون بهوش آید هم ازین ماء اللحم اندک اندک دهند و خورانیدن فاوزهر معدنی سوده در گلاب و اندک عود و فادانیا و مشک و دوا المسک نیز مفید است و اگر قدرے نارجیل دریائی در گلاب یا بید مشک سائیده بدهند خیلے مفید بود **دوائی** غشے که از اسباب دیگر باشد **صفت آن** انچه بسبب کثرت عرق بود گلاب و آب سرد اطراف مریض بمالند و برگ مورد خشک یا تر و سبز و مانند آن قابضات کوفته بیخته بر بدن بمالند و آب به و ماء اللحم بدهند و حماض یا سرد ببویانند و باقی تدبیرش همانست که در دوای حبس کثرت عرق بیاید بدانچه بسبب وجع باشد تخدیر آن وجع کنند و این از وجع قولنج یا وجع بعض اعضائے رئیسه بسبب ورم یا غیر آن باشد علاج آن مرض نمایند و تکمید موضع وجع

کنند و گلاب سرد و آب سرد بر وجه پاشند و دست ها و پاها بعصابه بر بندند و بزور بمالند و در غشی حومی شراب هرگز ندهند و ماء اللحم دهند
و نان مبلول بآب سیب انار دهند و ماکیان بریان شق کرده و نان گرم در روائح طیبه بو یانند و خفته غذا ندهند بلکه اندک اندک و آنچه از
تب عارض شود باید که وسعت و راحت اختیار نمایند و آب سرد بر پوست و یا بریزند و در مواضع بارد نشانند و در غشی حادث از غلبه صبر
بر مزاج از افراط حلالات و حبس قبل از وقت نوبت او لقمه نان در آب انار شیرین یا شربت سیب بدهند و غشی که بعد از فصد عارض
می شود قبل از فصد قدرے از اشربه و ربوب مقوی معده و قلب و مسکن صفرا چون شربت انارین و رب سیب و لیمون
و سکنجبین و شربت صندل ترش و گلاب و عرق بید ساده بنوشانند و خمیره مروارید و خمیره صندل ترش و یا دواء المسک
بارد و یا معتدل خورانند و غشے که از عوارض نفسانی چون غم و غضب و غیره افتد آنچه در دوائی وقت نوبت غشے
مذکور شد قبل آرند و بدن را گرم دارند و فم معده را بروغن گرم مثل روغن مصطگی و ناردین مالش نمایند و گلاب و ماء اللحم در
حلق چکانند و شربت فواکه بارد مثل رب سیب و ریباس و حماض و سکنجبین بگلاب دهند و بصندلین و گلاب و کافور بر سینه
ضماد کنند و تغذیه بماء اللحم و نان سپید سازند و آنچه از ضعف فم معده عارض شود اول باید دید که سببش اجتماع خلط فاسد
است یا حدوث قروح در معده یا حرکت خلطی بد که بعلی برآمدن گیرد بعده بعلاجش پردازند و اضمده مقوی فم معده ضماد نمایند
و دلک اطراف و بستن آنها مفید بود و دیگر مقویات معده که در دوائے ضعف معده مسطور گردد استعمال کنند و آنچه بسبب بمشارکت
حجاب و ریه و غیره بود و سببش مادۂ ذات الجنب و ذات الریه است که بجانب دل میل می کند علاجش امراض مذکوره است و آنچه از
مشارکت رحم بود عطریات هرگز نه شمانند بلکه اشیاء بدبو شمیدن و چیزهائے خوشبو در رحم بالیدن علاج اینست چنانچه
دوائی اختناق الرحم منفصل مذکور گردد و اگر در حالت غشی با همیش ازان غثیان یا فواق بوده باشد بوے طعام دور دارند
و پر مرغ در دهن انداخته قی کنانند و مخفی نماند که نفع قی آوردن در اکثر انواع غشے بتجربه رسیده لیکن در غشی که از کثرت عرق
باشد مضر است و اگر با وجود تدابیر مذکوره در حالت با آواز بلند چون آواز طبل و مانند آن که غفلت طبیعت و محرک روح و حرارت
باشد بیدار کنند و چیزهائے عطسه آور در بینی دمند پس اگر بیدار شود و عطسه نیاید امید نجات نباید داشت و بدانند که
این همه تدابیر وقت بیهوشی بوده اما بعد از افاقه حسب سبب علاج خفقان کنند زیرا که هر دو بسبب قریب یک دیگر اند تشخیص
سبب آن پرداخته ازاله آن نمایند و غشی که از مشارکت اعضا افتد اسباب شرکت هر یک دریافته بمعالجه آن پردازند
مثلاً آنچه بمشارکت دماغ افتد سببش ضعف آنست پس بعلاج ضعف دماغ توجه فرمایند چنانچه در دوای صداع ضعف دماغی
مذکور شد و آنچه از مشارکت جگر افتد نظر کنند که سببش ضعف آنست یا تولد خون سوداوی یا خون بلغمی یا خون گرم یا سرد در جگر
یا حدوث ورم در آن پس حسب سبب بدانچه در دوائے امراض جگر خواهد آمد تدارک آن نمایند و آنچه از اسهال مفرط بود
یا برآمدن خون کثیر و جز آن که موجب برودت بوده باشد گلاب و آب سرد بر رو و سینه نزنند که بسیار مضر است
بلکه در اینجا کباب مرغ بریان کرده و سیب و به که در آتش انگشت شده و نان گرم بو یانند و فم معده را بروغنهائے

گرم و روغن ناردین و مصطکی و مانند آن بمالند و ماء اللحم با نمک شراب رقیق در حلق چکانند و آنچه بمشارکت امعا بود سببش تولد
ریاح است و یا در قولنج و تدبیر بهر دو در ادویه امعا بیاید و غشی که در ابتدائی حمیات عارض شود تدبیرش در دوای حمی غشی
مذکور گردد و غشی که از تناول سموم یا گزیدن حیوانی زهرناک باشد تریاقات مخصوصه آنها در دواهای سموم مذکور خواهد شد بعمل آید
دوائی کرورم اذن القلب را نافع و آن عبارت است از آماس سرکه در دو پاره گوشت عصبناک که از قاعده قلب رسته اند
پیدا شود و بعد از امراض حاره و حمیات مزمنه عارض گردد و ورم بارد که در غلاف قلب افتد نسبت بدانچه در گوش او می افتد قلیل الشدت
می باشد و غشی وے سبکتر بالجملہ علامت ورم مذکور آنکه در سینه بجاییکه قاعده دل است درد محسوس شود و بیمار را در اکثر
حالتے همچون غشی عارض گردد و رنگ وی بغایت زرد بود و تشنج بر چشم پدید آید و دل در حرکت انبساط چنانچه باید منبسط نشود و اما ورم
و گرم که در دل افتد یا در غلافش یا در گوش او فی الفور هلاک می سازد و ورم گوهر دل اگرچه سرد باشد آن نیز مهلک است صفت
آن اول تلیین خفیف از گل بنفشه گاؤزبان بادرنجبویه عنب الثعلب بسفایج سپستان عناب مویز منقی خوبانی گلقند خیار شنبر
ترنجبین روغن بادام و غیره دهند و بجائی آب بر عرق بادرنجبویه و گاؤزبان اکتفا کنند و فصد باسلیق نجاح می رساند و بابونه
و اکلیل الملک پرسیاوشان سبوس گندم جوشانیده بر سینه و فم معده نطول کنند و ایضاً ادویه ملطفه محلله چون بابونه و اکلیل و تخم کتان
و برگ خطمی و برگ کرنب و نمام و زعفران بر آن موضع ضماد نمایند و باغذیه و ادویه در تقویت دل کوشند و ترک ریاضت کنند
دوائی در علت دخانیه و این آنست که در یابد بیمار گویا دود از دل ببالا می آید و چون این علامت کثرت پذیرد و غشی آرد و
سوء فکر پیدا کند سببش احتراق اخلاط است صفت آن به ترطیب و تنقیه سودا کوشند بدانچه در مالیخولیا گذشت و اصلاح
اخلاط نمایند باغذیه محموده هرگاه صاحب این مرض را قی سیاه یا اسهال مختلف اللون حادث شود و یا رعاف افتد یا خون از
بواسیر جاری گردد صحت یابد دوائی ضغط القلب و آن علتے است که هرگاه عارض شود مریض چنان پندارد که کسی دل او می فشارد
و غشی خفیف می افتد و لعاب از دهن جاری می گردد سببش تشنج خلط سوداوی است از جگر بر قلب که بقبض و عفوصت خویش حالت
مذکور بدل پیدا می کند صفت آن تنقیه سودا کنند بمسهل آن و معجون نجاح و غیره که در دوای مالیخولیا بتفصیل مذکور شده و تقویت
قلب از مفرحات حار و تریاق کبیر نمایند و بتعدیل مزاج جگر پردازند دوائی تفتت قلب و این مرضے بود که انسان چنان دریافت میکند که گوئی
دل او را می خراشد و از شدت الم آن غشی افتد و فی الفور بافاقت باز آید و هنگام حدوث آن تشنج بر چهره می افتد و عرق بسیار می آید و این
مرض فی الحقیقت از امراض معده است و اکثر بعد از طول زمان استعمال صفرا و می واقع میشود که صفرا خمل معده را بخراشد و بسبب
مشارکت معده بدل بحالت مذکور متقلب هم میگردد و گاهی از نزله حار حریف که از دماغ بمعده فرود آید و مرض مذکور حادث شود صفت
آن تنقیه صفرا بمسهل بارد کنند بعد نضج ماده و مفرحات بارده و اشربه مقویه خوشبو که در دوای خفقان و مالیخولیا مذکور شده استعمال کنند
و تدبیر چند لطیف خورند و آنجا که از نزله باشد تنقیه آن نمایند بدانچه بهر زکام و نزله حار مذکور شد بعده شربت خشخاش دهند دوائی
نزو القلب و آنست که بیمار چنان معلوم کند که قلب از سینه بیرون می آید و چون علت مذکور از ماده دموی یا صفراوی افتد پس تنقیه

کنند

حسب ماده بزردی دیا سرخی درآن وقت لازم بود ودیگر آثار که از لوازم خون وصفرا است بر نوعیت خلط گواهی دهد **صفت آن**
بعد فصد باسلیق از دست راست تنقیه صفرا و استعمال مفرح بارد کنند چنانچه در دوائی تقشر القلب گذشت و عرق گلاب و عرق بیدمشک
و شربت صندل مداومت نمایند و اصلاح غذا کنند **دوائی** احتوائی رطوبت بر قلب این علتی است که صاحبش را چنان محسوس
میشود که دل او در آب شناوری می کند و بحرکت اختلاجی متحرک می گردد و در ظاهر بدن گرمی باشد که از باد کشیدن و نوشیدن آب سرد آرام
ساکن نشود و نبض ضعیف ولین و قاروره بلغمی با غلظت بود و سقوط اشتها و ضعف بدن باشد و این مرض بادوار واقع شود چنانچه
در شبانه روز چند مرتبه افتد و در وقت نوبت سقوط نبض و برد اطراف و عرق سرد و حالتی شبیه بغشی ظاهر گردد و ضعف بدرجه بود
که کلام کردن دشوار باشد بالجمله سبب این مرض ماده رطوبت است که در غشائی که بر دل محیط است بند شود **صفت آن**
بعد از نضج مسهل حار تنقیه نمایند و حب ایارج خورانند و گل سرخ سنبل الطیب و زعفران با آب بادرنجبویه سرشته بر قلب ضماد نمایند و دیگر ادویه
حاره مقوی قلب ضماد کنند و دواء المسک حار با عرق عنبر خورانند و مریض را الغضب و خشم آورند و ریاضت اختیار نمایند و گاه باشد که
رطوبت مذکور از حرارت نامعتدل خشک شده بر دل بچسپد و نشان این آنست که دل منبسط نشود و نفس مختلف گردد و قوت ساقط
شود و تدبیر وی آنست که اولاً باستعمال ملینات و قیروطیات بر سینه ازاله یبوست کنند پس بدستوریکه مذکور شد تنقیه نمایند و تقویت
دل کوشند **دوائی** جذب القلب هرگاه عارض شود مریض چنان پندارد که دل او باسفل کشیده میشود و سبب این خلطی است
که در معالیق جگر مجتمع شود و آن را ممتد و منجذب سازد و بدان سبب در دل نیز انجذاب افتد و در بعضے اوقات از احساس
انجذاب دل را الم خفیف و حالتی شبیه بغشی عارض شود **صفت آن** تنقیه خلط موجب نمایند و استدلال بر نوعیت خلط از تلون
وجه مریض در آن وقت و دیگر آثار مخصوص هر خلط توان کرد و بعد تنقیه بتقویت قلب پردازند بدانچه در دوائی خفقان مفصل گذشت۔
دوائی قلت لبن یعنی کمی شیر **صفت آن** اگر سببش قلت خون در بدن بود و بنا بر گرسنگی و اطالت مرض و مداومت اغذیه
مجففه و کثرت خروج دم اغذیه مولد خون چون شیر و زرده بیضه مرغ و گوشت حلوان و جوزه مرغ و جز آن و دیگر اغذیه مولد شیر مثل
البان و لحوم حیوانات و لحوم طیور و مغز آنها و پستان آنها که قبل دوشیدن شیر ذبح نموده باشند و خصیه ها و ماهی و شیر برنج و زرده
با شیر دنا لوده و فیرنی شیر و بادام و حلوائی نخود خام و باقلی و شلجم و بورانی وزروک و پالک و خرفه حسب تقاضای حال بدهند هرچه مزید
منی است شیر را زیاده می کند مانند تودری سفید و تخم خشخاش و مالیدن پستان در زیاده کردن شیر بسیار مؤثر و اگر سبب
قلت شیر فساد خون باشد در مادی تنقیه خلط غالب کنند و تبدیل مزاج نمایند و در صفراوی بادویه سرده حامضه مناسبه و در سوداوی
با غذیه محموده مرطبه مثل گوشت مرغ فربه و غیر آن بخورانند و از آب نیم گرم بر پستان نطول نمایند و پستان را بلکه تمام بدن را از روغن بنفشه و
بادام بمالند و در سوء مزاج ساذج بصورت فرط حرارت تبرید دهند و از مبردات بر پستان ضماد کنند و غذای سرد مانند آش جو و
اسفاناخ خورانند و در حالت برودت مزاج و ضعف قوت جاذبه ثدی تدبیر مسخن و مجفف بعمل آرند که رفس و نعناع خصوص رازیانه
رطب هند و غذا و دوای لطیف مائل بحرارت باید خورد و تخم گندنا نافع بود و تعلیق محاجم ناری زیر پستان نیز سود مند است و اگر خون شدید بان

قوی یا کمی شفقت بر پسر یا سببی دیگر که طبع را از اهتمام تولید شیر باز دارد و باعث کمی شیر گردد و نشانش وجود سبب است و عدم
آثار قلت و فساد خون و تدبیرش منع سبب است و توجه طبیعت بتولید شیر بخوردن مفرحات و مقویات و اگر خون در بدن کثرت پذیرد
و بعضو در ما ضمه بدی نماید و بدان سبب شیر کم گردد و علامت غلبه خون ظاهر بود و درینصورت فصد و حجامت میان هر دو شانه کفایت
کند. **دوائی** که شیر بیفزاید مجرب است **صفت آن** رازیانه تخم شلجم تخم رطبه تخم ترب تخم گندنا تخم بباز آرد نخود بریان تخم جرجیر
هم برابر کوفته بیخته صبح و شام با شیر ماده گاو بخورند اگر در مزاج حرارت نباشد **ایضاً** از تکمله هندی **صفت آن** زیره سفید یک
ستار ستاور یده دو درم با شیر و شکر بدهند **نوعی دیگر** که شیر بیفزاید **صفت آن** مغز بادام مقشر مغز پسته مغز نارجیل هر یک
ستاوقیه جوز جندم دو اوقیه کنجد سیاه پنج اوقیه سحق کرده بدو رطل شکر آمیزند و نگهدارند پس بگیرند از آن هر روز یک اوقیه و بجوشانند در شیر
تازه و بنوشند که عجیب است. **ایضاً** مجرب از انطاکی **صفت آن** خاک ارضه که از چوب خارج شود بخورند و عقب آن سکنجبین بنوشند
ایضاً تخم ریحان تخم مرو تخم بادروج تودری گلگون شقاقل تخم چغندر تخم الجزر مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم هندوانه مغز تخم خربزه هر یک
یک توله کوفته بیخته هر روز پنج مثقال بخورند و بالای آن شیر بنوشند **ایضاً** که شیر بیفزاید **صفت آن** تخم کرفس بیخ زیدان
تخم شبت بادیان انیسون همه مساوی کوفته بیخته بعسل آمیخته بقدر مناسب بخورند **دوائی** کثرت لبن و درور مفرط آن هرگاه
بسیاری شیر و ادرار آن باحدی رسد که در آن خوف ضرر مثل ضعف و فساد شیر و آماس و جز آن باشد تدارک وی باید کرد و اسباب
این ضد اسباب قلت شیر بود و گاهی زن را از احتباس حیض بدون آبستن شیر در پستان آید **صفت آن** مجففات
و مقلل منی چون بذر البنج و تخم فنجنکشت و شاهدانج و عدس و نانخواه و بادرنجبویه و شاهتره شرباً و ضماداً بکار برند و همگی در تخفیف
و نشف رطوبت کوشند و ادویه مدره نوشیدن و در وزه داشتن و فصد کردن مفید بود و اگر مردار سنگ به روغن گل یا عدس
با سرکه پخته و بازیره بسرکه طلا کنند و ایضاً خوردن سداب و ثوم و سماق و نعنع درین باب نافع بالجمله هرچه مقلل منی است شیر را
کم نماید اما ادویه بارده مثل تخم کاهو و عدس طفوشیل است و از اطلیه بارده آب برگ بزرقطونا و لعاب آن و کاهو و مانند آن و آرد باقلا
بروغن گل و سرکه است و اما ادویه حاره مثل سداب تخم آن است و فنجنکشت و تخم آن **ایضاً** که در قطع شیر مجرب است انطاکی
صفت آن خوردن سداب و ثوم و سماق و نعناع درین باب نافع و گل خراسانی و شب یمانی با سرکه سائیده بر پستان طلا
کنند که شیر را قطع کند و این طلا درین کار مجرب است و نسخه آن در اطلیه خواهد آمد **دوائی** اورام و تمدد پستان بدانکه ورم پستان
مانند اورام دیگر اعضا بسبب غلبه خلطی از اخلاط اربعه و ریح و مائیت میباشد لیکن در اکثر دموی بود و گاهی از انجماد شیر در پستان
ورم گرم یا سرد یا تمدد و بلا ورم پیدا شود بالجمله علامت ورم حار تمدد و ضربان و تپ و سرخی رنگ پستان بود نشان ورم بارد قلت درد
و عدم سرخی و تپ و جود سختی و انتفاخ پستان است **صفت آن** اگر ورم دموی یا صفراوی یا بلغمی باشد علامت و علاج آن
همانست که در دوای ورم بلغمی و حمره و ورم رخو خواهد آمد حسب خلط بکار برند و ایضاً در ورم گرم بعد از فصد و مسهل آرد باقلا نیم توله با روغن گاو
یکتوله سکنجبین دو توله سرشته نیم گرم ضماد کنند و روغن گل و سرکه هم در ابتدا نافع یا آرد باقلا گل بنفشه عنب الثعلب یک یک توله با روغن گل و سرکه ضماد کنند یا حضض و

وجدوار و زعفران سوده ضماد نمایند و اگر بعد از فصد و زلو اسبغول را در سکنجبین و آب بیخته بنفشه از برای ورم دموی پستان سودمند
بود و نطول بنفشه و نیلوفر برای تلیین صلابت نافع و نیز عدس برگ عنب الثعلب کوفته بروغن گل آمیخته بجهت ردع ماده ببندند
و نیز آرد جو و آرد عدس آرد باقلا مساوی سوده باب کشنیز سبز و زرده بیضه مرغ سرشته ضماد نمایند و بعد دو سه روز پودینه بشراب
و سرکه پخته و یا عدس در آب شور پخته یا برگ کرنب کوفته بربندند و نیز در ورم غلیان دم ضماد عدس در آب شور پخته و بزر کتان بسرکه نافع
و در وقت تزاید ورم بضماد و نطول حلبه و اکلیل الملک و بابونه بارد و رادع سابقه مثل عدس و ملینات سابقه مثل بنفشه و نیلوفر
مخلوط سازند و باب عنب الثعلب و روغن گل بدستور ضماد نمایند و در وقت انتهائی ورم بجهت تحلیل حلبه اکلیل الملک بابونه [illegible]
کافی است **دوائی** که برائے ورم پستان در ابتدا بکار آید **صفت آن** برنج و دال مونگ که بهندی کهچڑی گویند بهر دو در آب
پخته از آب آن نطول نمایند **دوائی** که برائی ورم بارد پستان نافع **صفت آن** کرفس بکوبند و بر پستان نهند و بابونه کوفته
در آب بادیان یا آب کرفس سرشته ضماد کردن نیز مفید است و ضماد مغز تخم بید انجیر تنها یا کنجد نیز مسکن اورام بارد پستان است
و نطولات محلله بکار برند و اگر ورم مائل بصلابت گردد آرد باقلا اکلیل بروغن کنجد ضماد و یا مغز ساق گاو و موم ضماد کنند و از حلبه و تخم
کتان و انجیر و خطمی پخته بروغن سوسن و موم قیروطی ساخته ضماد کنند و از مولدات سودا پرهیز سازند **دوائی** برائی ورم
گرم پستان که از بسته شدن شیر گره افتادن در پستان و باد ورد کند و سرخ رنگ پستان و تب و التهاب بود **صفت**
آن پارچه بگلاب و سرکه تر کرده بر پستان نهند و ضمادات محلله شیر منجمد بکار برند و یا آرد مونگ آرد باقلا هر یک شش ماشه آب
عنب الثعلب تازه دو توله ضماد نمایند و گاہے آب کشنیز تازه و زرده بیضه مرغ و روغن گل می افزایند و چون حرارت فرو نشیند
محللات مثل بابونه گل بنفشه اکلیل الملک سائیده روغن گل و موم ممزوج نموده ضماد کنند و اگر مائل بصلابت شود آرد باقلا اکلیل الملک
و روغن کنجد هر یک شش ماشه ضماد کنند و نطول ریاحین حاره نمایند و اگر ماده جمع شود دوائے دبیله پستان بکار برند **دوائے**
دبیله پستان **صفت آن** تخم ریحان در شیر گاو پخته ببندند که نضج ماده می نماید و یا حلبه چهار ماشه بزر کتان دو ماشه
آرد جو گل خطمی هر یک چهار ماشه انجیر دو عدد و تخم مرو شش ماشه ضماد کنند و چون پخته شود بشگافند پس مرہم سفیداب ضماد
نمایند و اگر مزاج بارد بود قیروطی که از موم و روغن خیری و روغن قسط ساخته باشند بر خرقه مالیده بربندند و پودینه خشک نموده
بکوبند و بیزند با موم و روغن حل کرده ضماد نمایند و کذلک پودینه تر در روغن بابونه بپزند و بربندند و از اسفنج تکمید نمایند **دوائی**
برائے تجبن شیر در پستان **صفت آن** نان سپید آرد جو جرجیر حلبه تخم خطمی تخم کتان هر یک شش ماشه کوفته بیخته ضماد
نمایند **دوائی** تمدد پستان بسبب انجماد شیر بغیر ورم **صفت آن** بابونه بنفشه گل خطمی حلبه در روغن زرد و آب بجوشانند
و نطول کنند و حرام مغز در شراب بپزند و ضماد کنند که شیر منجمد را تحلیل کند و اگر ورم تحلیل نشود و تعفن پذیرد ضمادات منضجه بکار
برند بعده اگر بخود منفجر شود فبها و الا آهسته بشگافند و جراحت را بمرہم مندمله علاج کنند **دوائے** تعقد و گره که در پستان
افتد و این بیشتر در ہنگام بلوغ شود **صفت آن** معالجات آن بتقطیر و طلیات و تنجیرات نمایند و در روغن بنفشه

وزردی بیضه طلا کردن مفید است و دردی سرکه نهادن سود مند و در اکثر اول فصد کفایت کند و لب نان خمیری بروغن گل چرب
نموده بستن جلد تحلیل میبرد و کذلک مصطگی بزردی بیضه و روغن گل یا پیوند مومی فقط و فصد صافن و مانند آن تجربه رسیده دوا ایضاً
تودری نایین را که از ضربه سر طفل حادث شود نرلسبی را بسرکه سائیده بر پستان طلا کردن مزیل آنست **دوائی** که صلابت پستان
نرم کند **صفت آن** حلبه کوفته بسرکه و روغن گل ضماد نمایند و نیز برگ کرنب کوفته زعفران قدری قدری اضافه کرده ضماد نمایند
دوائی که اگر خون در پستان بسته گردد و بدوشیدن خون برآید نافع **صفت آن** شیره تخم کاسنی و خیارین هر یک
نه ماشه شیره تخم کاهو هفت ماشه شربت نیلوفر سکنجبین ساده داخل کرده نوشانند و اول فصد صافن کنند پس آب طبیخ حلبه و
کتان و اندک حاشا کماد نمایند و کنجد و مغز بادام خشک از هر یک شش ماشه به آب طبیخ انجیر زرد ضماد نمایند **دوائی** حکه پستان و شقاق
آن **صفت آن** و خارش پستان انجیر را با سرکه تند سرشته طلا کنند بعد از طبیخ کرفس نطول سازند و بر کاهل مجمر گذارند و باقی
تدبیر حسب حاجت از آنچه در حکه مطلق خواهد آمد بر گیرند و اگر شقاق بر پستان و شکم در انتهای زنان پدید آید طین قیمولیا و کندر برابر کوفته
بروغن گل سرشته ضماد کنند و آنچه در شقاق مطلق ذکر خواهد یافت مناسب احتیاج از آن بعمل آرند **دوائی** که برائے درد معده
ریحی و قراقر و نفخ معده و کثرت آروغ و تثاؤب بعمل معمول است **صفت آن** شیره تخم کشوث چهار ماشه شیره بادیان شش ماشه
گلقند دو تولہ نیم گرم فقط یا همراه جوارش کمونی دهند و از نمک و سبوس گندم تکمید کنند و مصطگی سوده بروغن بابونه آمیخته نیم گرم مالند
و پودینه و مصطگی و زیره خائیده و آب آن فرو بردن بادهائے معده را با آروغ دفع کند و اگر با وجود ریح معده طبع قبض بود روغن
بید انجیر بقدر یک تولہ در عرق بادیان شش تولہ داخل کرده نیم گرم بنوشند و روغن مذکور را نیم گرم کرده بر معده بمالند و یا
حب سکنج که در حبوب مذکور شد بدهند که مجرب است و اگر ریح غلیظ تر باشد مسهل بلغم و حب صبر دهند و کمونی کبیر با عرق بادیان
یا عرق نانخواه بدهند و در طعام مصالحه حار داخل کنند و اگر ریاح مراقی محدث درد گردد علامتش عروض درد در شب و دیگر حالات و علامات
مرض مراق ظاهر شدن پس ماء الجبن و سفوف و حبوب مخرج سودا دهند و مجمر ناری بر مراق و ناف نهادن نیز فائده می کند
گاه باشد که از کثرت سودا در امراض طحال ریاح متولد گردد و بدان سبب در معده درد و نفخ عارض گردد و نشانش جشاء حامض
و کثرت قراقر و سیاهی براز و قبض طبع است و تدبیرش تکمید بسرکه که در آن سداب و بابونه و شبت و مرزنجوش و تخم کرفس جوشانیده
باشند و تنقیه سودا بمسهل آن و فصد اسیلم و باسلیق از دست چپ کنند و تقویت معده نمایند **ایضاً** مجرب برائے درد معده ریحی
صفت آن بزر البنج سوخته برابر آن زنجبیل و برابر هر دو دارچینی سائیده بعسل سرشته بقدر یک درم بخورند **دوائی** درد معده
از برودت **صفت آن** جوارش کمونی و دیگر جوارشهائی گرم چون جوارش عود و مصطگی و دارچینی و مربائے گرم مثل زنجبیل مربے
بخورند و وضع محاجم ناری بر معده در اوجاع بارده معده منفعت شدید دارد و تسخین اطراف نیز مفید و دار شیشعان از یک مثقال
تا دو مثقال در آب جوشانیده یا نبات نوشیدن در رفع درد معده بارد بلغمی بس مجرب است و جدوار منقی بیک دو ماشه
بعرق گاؤزبان و عرق بادیان یا عرق بید مشک و گلاب سوده نهار نوشیدن در وجع معده بارد حاضر النفع است و اگر

نارجیل دریائی نیز افزایند نفع آن بتجربہ رسیدہ **دوائی** درد معدہ از بلغم حامض **صفت آن** تنقیہ معدہ از بلغم بقی و اسہال کنند
کنند و تعدیل مزاج معدہ نمایند بدانچہ در دوائی وجع معدہ بارد گذشت و بعد تنقیہ بقی و اسہال بر تناول گلقند عسلی و مصطگی و
انیسون یا اطریفل صغیر مداومت کنند و غذا اقلیا و مطجن با مصالحہ حارہ دہند و بقول انطاکی بعد از قی بشرب غاریقون و مصطگی و
ایارج بماء العسل علاج کنند و از مجربات درین جوارش عود و کمونی و فلافلی است و معجون فنجنوش نیز مجرب **دوائی** درد معدہ
از فساد غذا علامتش تقدم تناول طعامہائی ردی الکیفیت یا کثیر الکمیت است **صفت آن** آب نیم گرم و نمک مکرر قی
کردہ سکنجبین و گلقند ممزوج نمودہ ہمراہ گلاب بخورند و غذا آب یخنی دہند و آنجا کہ کثرت مقدار طعام سبب بودہ باشد چند روز
تقلیل غذا کنند و در آنجا کہ کیفیت غذا سبب مرض بود افذیہ صالح الکیفیت دہند کہ مناسب حال معدہ باشد و اگر ازین تدبیر
مذکور بہ نشود سنا مکی پنج ماشہ ترید موصوف سہ ماشہ بگلقند آمیختہ ہمراہ عرق بادیان دہند و بسبوس و نمک یا برگ شبت تکمید کنند و
ہرگاہ بعد از نضج بتنقیہ حاجت آید بمسہل حار تنقیہ کنند **دوائی** درد معدہ از مادہ حار لذاع چون صفرا و سودا و علامت اجتماع
صفرا در معدہ تلخی دہان و تشنگی و جشار بدبو و غثیان و زردی بول و براز و نشان حصول سودا در معدہ ترشئی دہان و کثرت اشتہا
یا ضعف ہضم و نفخ و سوزش معدہ و عظم طحال باشد **صفت آن** شیرۂ آلو بخارا شیرۂ زرشک در عرقیات برآوردہ سکنجبین بسبب
آثار داخل کردہ بدہند و یا زرشک و تمر ہندی در عرق حنب الثعلب خیسانیدہ گلقند گلاب افزودہ بدہند و شیرۂ خرفہ ہم درین
نوع معمول است و بعد از نضج از مسہل بارد تنقیہ نمایند و در گلاب گرم پارچہ تر کردہ تکمید کنند و ایضاً در سوداوی فصد اسلیم از دست
چپ کنند و تقویت فم معدہ نمایند و آب شاہترہ سبز مروق دہ تولہ بشربت اسطوخودوس دو تولہ یا ہلیلہ سیاہ شش ماشہ اسطوخودوس
چہار ماشہ شاہترہ گاؤزبان ہر یک شش ماشہ عرقیات شربت یا در نجبویہ دہند و مقویات معدہ چون زعفران و سنبل الطیب
و قرنفل و مصطگی و زرد نباد و غیرہ بگلاب ضماد سازند و بقول انطاکی در وجع معدہ بہتر از قی نیست بعدہ تعدیل خلط بغذا و
بیس و حار ماء الشعیر و تمر ہندی و آلو بخارا دہند و با غلبہ رطوبت سماق طباشیر و گل مختوم افزایند و مزورات حصرم یا
سرکہ یا لیمون دہند و تضمید بگل سرخ و صندل و کشنیز و خرفہ و عدس کنند و دوائیکہ بجمیع امراض معدہ حار را مجرب
است بدہند و آن در معاجین مسطور گردد **دوائی** درد معدہ سوداوی کہ بعد طعام ہیجان کند و بدون فی ساکن نگردد
بعد استفراغ بکار آید **صفت آن** کندر مصطگی شونیز نانخواہ پوست بیرون پستہ عود خام مساوی کوفتہ بیختہ بعسل آملہ
مربی سرشتہ دو درم تا دو مثقال پیش از طعام بخورند **دوائی** کہ جمیع امراض گرم معدہ را مجرب انطاکی است **صفت
آن** کشنیز خشک تخم کاسنی ہر یک یک اوقیہ گل سرخ ہلیلہ زرد مصطگی ہر کدام چہار درم فوفل صندل سفید گل بنفشہ رب السوس
ہر کدام سہ درم ہمہ را کوفتہ بیختہ در آب نعناع و آب لیمون سہ مرتبہ تر کردہ بدارند و خشک سازند آنگاہ باشکر طبرزد بقوام آوردہ بسرشند
و بقدر حاجت استعمال نمایند **دوائی** درد معدہ از ضعف معدہ علامتش ہیجان درد است بعد از تناول غذا و سکون آن
بقی یا باسہال **صفت آن** جہت تقویت معدہ الوشہ اروی سادہ و دیگر جوارشات مقویہ معدہ دہند و بر آن مداومت

نمایند و کشنیز خشک در طعام زیاده کنند و طعام بتفاریق دهند و از حرکت بعد از طعام احتراز کنند و قرص کوکب قرص انیسون دهند نیز
سنجیده و آنجا که موجب ضعف اجتماع اخلاط در معده بود تنقیه خلط غالب نمایند **دوائی** درد معده از ذکاوت حس معده علامت این ظاهر
درد است بهر اندک سبب چون بخار طعام و انصباب سودا از طحال بر معده و نوشیدن آب سرد و مانند آن و با وجود این در
فعل معده هیچ فتوری نبود **صفت آن** تغلیظ روح و تخدیر عضو کنند و شرب آب کوکنار قلیل المقدار و تناول کلم با لبچه و جز آن
مغلظات و مخدرات و بدانند که درد معده که بسبب ورم و قروح معده باشد علاجش علاج ورم و قرحه است **دوائی** ضعف هضم
و سوء هضم و تخمه بدانکه ضعف هضم که آنرا النقصان هضم نیز گویند آنست که غذا در معده بدیر هضم شود و سوء هضم که آنرا افساد هضم نیز گویند
عبارت است از آنکه طعام بخوبی هضم نشود بلکه فاسد شود و تغیر بکیفیات ردیه گردد و تخمه که بطلان هضم بود عبارت از آنست که معده در
غذا اصلا تصرف نکند و هضم نگرداند علامت ضعف هضم آنست که بعد تناول غذا ثقل و تمدد بود و تا زمان دراز بوی طعام در آروغ
آید و نشان سوء هضم بدبوی آروغ و براز و غثیان و حرقت معده بود و علامت تخمه عدم تصرف هاضمه در غذا و همچنان بر آمدن
آن بعینه و یا باسهال و اسباب هر سه مرض واحد است لیکن این قدر باید دانست که نقصان و بطلان هضم اکثر بسبب برودت
و رطوبت می شود و از حرارت کمتر **دوائی** ضعف هضم و سوء هضم از حرارت معده خواه حرارت ساده فقط بود یا با ماده صفراء و یا با
رطوبت و یا با یبوست علامت حرارت ساده حرارت دخانی و تشنگی و کراهت از اغذیه حاره بود و غذای لطیف حار قلیل المقدار
فاسد شود و طعام غلیظ بارد خوب هضم شود و تقدم اسباب حرارت چون استعمال اشیاء حاره و سکون در هوای گرم بر آن گواهی
دهد و علامت حرارت با ماده صفرا تلخی دهان و تشنگی و خشکی زبان و بدبوی آروغ و غثیان و زردی بول و براز باشد و علامت
حرارت با رطوبت سیلان لعاب از دهن وقت گرسنگی و غثیان و تغیر طعام به ترشی و عفونت بود و باشد که رطوبت
بعینه بر آید و علامت حرارت با یبوست تشنگی و خشکی دهن و لاغری بدن و میل براز است و این قسم اکثر بدق انجامد و الا از
دق الشیخوخت ایمن نتوان بود **صفت آن** اگر حرارت فقط بود شیره زرشک عرقیات بر آورده شربت انار سکنجبین داخل
کرده بنوشند و دیگر اشربه مطفیه چون شربت انار و سیب و غوره و لیمون و سکنجبین سفرجلی آب سرد دهند و قرص طباشیر
ملین و قرص کافور با تبرید مذکور یا با دوغ ماده گاو دادن سخت سودمند است و جوارش صندل و کافور با شربت لیمون و سکنجبین
سفرجلی با فواکه نافع و سک و صندل و گل سرخ و قدری کافور بگلاب سائیده بر معده ضماد نمایند و اغذیه حامضه غلیظه خورند
و در طعام کشنیز سبز و کاهو و کدو اندازند و آب شدید البرد بالای طعام بنوشند و اگر با ماده صفرا باشد اول آب نیمگرم و سکنجبین مکرر
قی کنند پس ادویه مذکوره بعمل آرند و نقوع تمر هندی و آلو بخارا و زرشک با شربت بنفشه و شربت انار نهایت مفید و بعد از نضج
از منضج مسهل بارد تنقیه کنند و شربت ورد با سکنجبین و آب برف و همچنین شربت افسنتین و مطبوخ آن و مطبوخات ملینه نیز برای
تنقیه مفید بود و بعد تنقیه اطریفل سکنجبین سفرجلی لیسیده بالای آن زرشک آلو شربت تمر هندی دادن نیز مفید است و اگر با رطوبت بود
بعد قی آب نیمگرم و نمک و سکنجبین بر بلیله مربی و گلقند طباشیر آمیخته اطریفلات و جوارشات مجفف رطوبت غیر مسخن مداومت

نمایند و قرص ورد و سفوف مصطگی با گلاب دهند و اگر با یبوست باشد شیر خر و شیر زنان و ماء الشعیر و حریره که از آرد جو و روغن بادام
و شکر ساخته باشند بدهند و شیر گاو جهت ترطیب سودمندترین اشیاء است و قیروطی که از روغن بنفشه و روغن نیلوفر و روغن کدو و
موم سفید و آب کاهو و آب خرفه ساخته باشند بر معده بمالند و به آب نیم گرم استحمام نمایند و آبزن مرطب استعمال نمایند و روغنهای مرطب
بر بدن مالند **دوائی** که ضعف هضم و سوء هضم و تخمه از برودت معده پس اگر برودت فقط بود علامتش کثرت اشتها است با وجود
ضعف هضم و آروغ ترش و نرمی براز و اگر با رطوبت ساده بود علامتش سفیدی رنگ و ترهل بدن و کسل در حرکات و رقت براز و
کثرت آب دهن است و اگر با رطوبت ماده بلغمی بود نشان آن قلت اشتها است و میل طبع با غذیه حریفه و غثیان و عدم تشنگی یا
عطش کاذب و نفخ شکم و آروغ ترش و خروج بلغم گاه گاهی بقی و بیاض و ترهل بدن و اگر با یبوست ساده بود علامتش خشکی زبان
و لاغری بدن و تضرر از اشیاء یابس و انتفاع بچیزهای رطب باشد و اگر با یبوست ماده سوداوی بود نشانش کثرت اشتها با
ضعف هضم و بسیاری نفخ و سوزش معده وقت گرسنگی و کندی دندان هنگام خروج سوداء بقی و عظم طحال است **صفت**
آن آنجا که برودت فقط یا با رطوبت ساده بود جوارشات حاره مانند جوارش مصطگی و کمونی و جوارش عود و جوارش اترج دهند
و اگر فائده نشود جوارش عنبر و فلافلی خورانند و مربای زنجبیل و معجون فنجنوش برای جمیع امراض بارده معده از مجربات است
و قرص ورد کوفته با گلقند عسلی سرشته خوردن و بالای آن عود مصطگی قرنفل یا انیسون و مصطگی و تخم کرفس در گلاب جوشانیده
نوشیدن و بعد از آن دواء المسک دادن و مصطگی و گل سرخ و عود و سک و صبر و افسنتین و زعفران با آب به و شراب
ریحانی بر معده ضماد کردن عجیب الاثر است و سوای قی هرچه بهر رطوبت بلغمی خواهد آید بکار برند و گوشت مرغ و کبک و
عصافیر با دارچینی و قرنفل و زیره و کشنیز خشک غذا سازند و بر معده روغن مصطگی و سوسن و قسط و ناردین بمالند و
آنجا که با رطوبت بلغم باشد به آب نیم گرم و نمک یا بالطبیخ شبت و تخم ترب و سکنجبین عسلی قی کنند و بعد از آن مصطگی پوست ترنج هر واحد
یک ماشه سائیده بگلقند آمیخته خورند و مصطگی سنبل الطیب عود و پوست ترنج در سرکه و گلاب سائیده بر معده ضماد سازند و جوارشات
گرم که بالا مذکور شد و جوارش جالینوس و مربای زنجبیل استعمال نمایند و اگر حاجت مسهل بود بعد از نضج منضج گرم از مسهل
گرم و حب ایارج تنقیه کنند و بعد تنقیه ادویه مذکوره قرص ورد بدهند و آنجا که با یبوست ساده بود هر چه در حرارت و رطوبت معتدل
باشد بکار برند مثلاً ماء الشعیر با نبات یا عسل کشنا گرفته آمیخته بنوشند و شربت گاوزبان و انار شیرین بنوشند و قیروطی که از موم
و روغن مصطگی و ناردین ساخته باشند بر معده طلا نمایند و شیر خر و شیر بز با عسل صاف دهند و مرغ خانگی و حریره گندم نیز تناول
نمایند و این قسم بمشکل علاج پذیرد و آنجا که یبوست با ماده سودا باشد تنقیه سوداء نمایند و بعد از آن مقویات معده و معدلات سوداء
چون دواء المسک حلو و مفرح حار و شربت افسنتین و مربای هلیله و مانند آن استعمال کنند و ماء الجبن با سفوف سودا نافع است
دوائی که ضعف هضم و سوء هضم و تخمه از فساد غذا از سبب رداءت کیفیت طعام باشد یا کثرت کمیت آن یا از سوء تدبیر اکل
و شرب یا حرکت عنیف بعد طعام یا بیداری مفرط و سوء انهضام یا خواب مفرط بر اغذیه سریع التغیر علامتش تقدم سببے از

اسباب مذکورہ است **صفت آن** فساد در غذا معلوم شود فی الحال بآب نیمگرم و نمک قے کنند تا معدہ از طعام فاسد
پاک شود و اگر آن غذا از معدہ منحدر شدہ باشد یا انتفے مانعی بود جوارش شہریاران و تمری و سفرجلی مسہل و مانند آن ادویہ
ملینہ استعمال کنند و سنا رکی سودہ و گلقند سرشتہ با عرقیات و شربت دینار و غیرہ دہند یا سنا رکی گل سرخ عنب الثعلب و بادیان
گل بنفشہ جوشانیدہ با گلقند باید داد اگر عوارض حمیٰ ظہور کند ریشہ خطمی در جوشاندہ مذکور افزایند و بعد تنقیہ جہت تقویت معدہ گلقند
و سکنجبین ہمراہ گلاب دہند و تا کہ اشتہا قوی ظاہر نگردد غذا ندہند و بعد اشتہا صادق اغذیہ خفیفہ و لطیفہ تناول کنند
و آب یخنی و سرکہ لطیف و سریع الہضم بود چون دراج و تیہو با دارچینی و اندکے زعفران بکار برند و ریاضت یا استحمام و تنطیل
آب گرم بر معدہ بعد تنقیہ مفید بود و اطراف در آب سرد نہادن نیز مقوی ہضم و آنچہ در دوای درد معدہ کہ از فساد غذا بود مذکور شد
و آنچہ در دوا سے ہیضہ خواہد آمد ہمہ در ینجا مفید بود **دوائی** ضعف ہضم و سوء ہضم و تخمہ از ضعف جرم معدہ علامتش آنست کہ بعد از
مے بسیار و در آخر امراض مزمنہ عارض شود و چون اندک طعام خوردہ شود ہضم گردد و زیادتی آن باعث ثقل و گرانی گردد و
ایضاً ضعف ہاضمہ و ضعف اشتہا و کاہش بدن و عدم ظہور علامات امراض دیگر نیز شاہد بآنست **صفت آن** چیزہای
قابض و خوشبو استعمال نمایند و در جوارشات مقویہ چون جوارش عود و آملہ و انوش اروی و غیرہ مداومت کنند و اطریفل صغیر و
کبیر نفع نیز دارد و سفوف ارسطاطالیس و شربت بہہ و معجون خوزی نفع دارد و پوست سنگدانہ مرغ نیم مثقال با اطریفل سرشتہ
انفع است و معجون سنگدانہ بدستور و تعلیق سنگ پشت بر معدہ بالخاصیت مفید و اگر نیم درم از آن سودہ بمعجون مقوی
معدہ سرشتہ دہند نافع تر باشد و سنبل الطیب و سعد کوفی و اذخر و مصطگی بآب بہ سرشتہ و دیگر اضمدہ مقویہ بر معدہ ضماد کنند و روغن
ناردین و روغن مصطگی بر معدہ مالند و غذا گوشت مرغ و تیہو و دراج و مانند آن کہ بدارچینی و زعفران و غیرہ خوشبو نمودہ باشند
اختیار نمایند و از سماق یا آب لیمون یا آب انار ترش سازند **ایضاً** در امراض مذکورہ کہ سببش صفرا باشد مستعمل و علامتش تلخی
دہن و خشکی و تشنگی و دق صفراوی بود **صفت آن** بآب نیمگرم و سکنجبین قے کنند و سماق و زرشک سائیدہ در سکنجبین و
شربت انار آمیختہ بخورند و صندل و زرورد و طباشیر و سماق با سرکہ و گلاب سائیدہ بر معدہ ضماد کنند پس از تنقیہ مسہل بارد
دہند **دوائی** کہ اہضم و مشہی و خوش مزہ است **صفت آن** آب جغرات یک آثار آب لیمون پاؤ آثار آب ادرک دو نیم
تولہ پوست بیخ چیتہ فلفل سیاہ ہر یک یکتولہ سہاگہ بریان یک درم نمک لاہوری قدر ذائقہ ادویہ سودہ در آبہائی مذکورہ
آمیختہ در شیشہ نگاہ دارند خوراک دو سہ تولہ **ایضاً** کہ جہت تقویت ہضم و اشتہا و تحلیل ریاح مجرب **صفت آن**
آب ادرک آب گھیکوار ہر یک چہار تولہ نمک سیاہ دو تولہ باہم آمیختہ در شیشہ انداختہ زیر آفتاب دارند تا سہ چہار روز بعدہ از یک تولہ با عرقیات
مناسبہ شروع نمایند و بتدریج اضافہ سازند و در نسخہ دیگر آب لیموں داخل است و شہد عوض نمک و ہمہ اجزا مساوی و نوشتہ کہ
دہ روز در آفتاب دارند بعدہ یک قہوہ خوری از آن بنوشند و اگر قدری لونگ و دارچینی و اجوائن و سپسل در آن آمیزند نافع تر باشد
ہرائی دفع رطوبات معدہ و زردی اندام دو درم سبز زنیز مفید نوشتہ **دوائی** کہ بر ہضم اعانت کند و سوزش سینہ کہ از گواریدن

طعام ہمرسد رفع کند از بیاض استاد مرحوم صفت آن کباب چینی یک ماشہ تخم دانہ الائچی خورد ہر یک دو ماشہ گلقند
چہار ماشہ طباشیر ہشت ماشہ صندل سفید نبات سفید ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ ہر صباح دو ماشہ بخورند الیضاً منہ
جہت تقویت معدہ و ریاح آن صفت آن ست گلو نہ ماشہ مصطگی یک نیم تولہ عسل با آب انار شربت بقوام دوائی بر
جہت سقوط اشتہا و بدہضمی و دیگر خللہائی شکم کہ در آن تپ ہم عارض باشد مجرب حکیم کلو صاحب است صفت
آن اصل السوس مقشر دار فلفل شیطرج ہر یک سہ ماشہ نمک لاہوری اجوائن زنجبیل مرچ سیاہ پودینہ ہر یک شش ماشہ
گل سرخ گیتولہ کوفتہ بیختہ سہ ماشہ ازین در یک تولہ عسل آمیختہ ہر روز بخورند بسیار نافع است دوائی مقوی ہاضمہ و معدہ دافع بد
رنگ زرد معمول است صفت آن چائی خطائی یکدرم بادیان خطائی نیم درم دانہ الائچی خورد دار چینی ہر واحد نیم مثقال بعدہ
تولہ در گلاب یا بید مشک یا عرق کیوڑہ اگر باشد بہتر والا آب نیم سیر جوشانند چون نیم پاؤ بماند نیم گرم بطور قہوہ بنوشند و چائی خطائی
در آخر جوش اندازند دوائی ہیضہ کہ آن عبارت است از حرکت مادہ فاسدہ و خروج آن یعنی قے و اسہال ہرگاہ طعام در معدہ ہضم
نشدہ و فاسد و متغیر گردد و قوت دافعہ آنرا دفع نماید بسبب غثیان و بحرکت آن مواد فاسدہ بحبتہ در بدن و عروق بواسطہ ضرورت
خلط اخلاط صالحہ بدن نیز بحرکت آیند و بشدت میل بدفع نمایند پس آنچہ لطیف و طافی بود بقی مندفع گردد و آنچہ غلیظ و راسب بود
باسہال برآید و گرقی نیاید جملہ مادہ باسہال منحدر برآید لیکن از غثیان خالی نباشد پس طعام فاسد از شدت حرارت معدہ یا از جہت
مرارت کیفیت خود و قبول مادہ احتراق را تبدیل بصفراویت گردد چنانچہ گاہے صفرا کراثی و زنگاری پیدا می شود و این را ہیضہ
صفراوی گویند و گاہے بواسطہ غلبہ برودت بسوئی بلغمیت گراید و این را ہیضہ بلغمی خوانند و گاہے بسبب غلبہ سودا میل
بسوداویت نماید و این را ہیضہ سوداوی و آنچہ از تعفن ہوا افتد ہیضہ وبائی نامند و تدبیرے کہ مفید تحقیق اہتمام است لیکن
کہ درین مرض کلی توجہ باخراج مادہ فاسدہ از قے یا اسہال نمایند و تا وقتیکہ قوت متحمل باشد بحبس قے و اسہال تعرض نمایند زیراکہ
ہیضہ محتبس گردد و مادہ آن سمی باشد در اکثر سمیت آن بقلب و دماغ و سائر اعضا سرایت نمودہ ہلاک می گرداند پس اگر ہیضہ کاذب
بفراغت بر نیاید و متوجہ بفوق باشد و غلبہ غثیان و قے دریافتہ سکنجبین با آب نیم گرم کہنہ المقدار داخل کنند تا معدہ آمیختہ قے کنانند
و تا ظہور نقائی معدہ ہرگاہ کرب و بیقراری معلوم شود ہمان وقت قے کنانند و بعد ازان بہ سکنجبین گلاب و شربت انار ترش اندک اندک
بدہند و اگر مادہ متوجہ باسفل بینند و از وجع امعا و قراقر دریابند بجوارش سفرجلی مسہل و غیرہ ملینات مدد کنند و بعدہ مسکنات مثل
بزر و گلاب درین مرض فائدہ عظیم دارد و بالجملہ بعد اخراج مادہ بہر تحلیل باقی مثل فادزہر معدنی و حیوانی و یا نارجیل دریائی و جدوار خطائی
و یا پپیتہ در گلاب سودہ بدہند ہرگاہ صاحب ہیضہ اندک قے شدہ غشی پیدا آید و دندانہا ہم بر ہم نشیند باید کہ ساختہا و یا شورہ و
مشمومات مناسبہ بکار برند و نارجیل دریائی و مہرہ و جوز ماہی و جدوار خطائی بقدر نیم ماشہ در گلاب سائیدہ در حلق چکانند فائدہ بلیغ می نماید و نیز
تریاق فاروق و یا پپیتہ بقدر یک ماشہ در گلاب سائیدہ بدہند کہ برای ہیضہ و درد شکم نیز مفید آید و نارجیل دریائی بگلاب سودہ در حلق چکانیدن و مرغ
در حلق انداختہ در حالت غشی قے کنانیدن نیز غشی را بر طرف می نماید و ایضاً جوز بوا سائیدہ بروغن کنجد آمیختہ نیم گرم بر بدن بمالند و اگر

در دست و پا تشنج واقع شود همان دوا بمالند و بعد سکون هیضه تا وقتیکه قوت بحال آید غذا اکثر و لطیف تر دهند و انطاکی گوید
که حقیقت هیضه ضعف جمیع قوای معده و امعاء سوای دافعه است و سبب این در اغلب اجتماع اغذیه کثیر مختلف الجوهر و فعل و کیفیت
در معده و تقدیم کثیف بر لطیف که تسدید نماید و لطیف منفذ نیابد و فاسد گردد و شرب آب قبل هضم و تناول اغذیه چرب مرخی معده و
مبطل افعال آن و ضعف حرارت غریزی و سهر مفرط و استعمال فواکه خصوص مثل توت و خربزه بالای طعام مثل لحم یا تناول چیزی
از اغذیه که در بلاد مرطوب حار بسبب گذاشته باشند و شان او استحاله بسوئی سمیت باشد مثل اوز و علامتش اسهال رقیق متواتر
و مغص و ثقل و قراقر و قی و غثیان و صداع و تپ است و شئ خارج بطعم و رنگ خود بر خلطی که بغلبهٔ آن فساد واجب شده دلالت
کند و نظر درین مرض بحسب اختلاف اقسام آن مختلف می باشد و اقسام بسیط آن چهار است بحسب اخلاط اربعه لیکن هیضه
دموی کسے نگفته بلکه قومی وجود خون در هیضه منع کرده اند و حق اینست که آن جائز است و اگر چه خون تنها باشد و طریق علاج
درین هنگام فصد قیفال و در اسهال خون است و باسلیق و رق آن و در غیر دموی استقصای اخراج مواد بقی و اسهال بهتر آنکه
در حبس او اتلاف مریض است بعد ازان تضمید شکم بضمادیکه در ضمادات خواهد آمد و دلک اطراف بعد ازان مطبوخیکه در مطبوخات
خواهد آمد بنوشانند و آن ضماد و مطبوخ سرد و از ترکیب مجرب من است و در فروع این مرض بعد ازان اطراف را با آب و سرکه بشویند
و لخالخه محلول در گلاب و آب آس بمالند و اگر بعد ازین غشی و خفقان ظاهر شود گل مختوم در گلاب و آب آس حل کرده بشربت لیمون و سیب شیرین
ساخته بنوشانند و در [illegible] ماده لطیف خفیف که شان او حرارت است و در اسهال کثیف ثقیل که شان او برودت است بر می آید
پس اگر صداع و هیجان و لذع و خشکی و تشنگی دریابند شربت بنفشه و آب عناب و آلو بخارا و گاؤزبان بدهند و اگر ثقل و مغص و
قراقر معلوم کنند کمونی و جوارش فلفل و مصطگی بدهند و اگر سرد و اهم یابند ترکیب علاج کنند و امر اهم را مقدم دارند و هرگاه بعد ازان
سقوط قوت گردد مقویات قوت مثل معجون مشک و عنبر و شربت ابریشم بدهند و باقی مناسبات در علاج تخمه مسطور است **دوائی** هیضه
صفراوی علامتش کرب غثیان و شدت تشنگی و قی صفراوی و اسهال رقیق بود و تشنج اعضاء و سقوط نبض و غشی و برد اطراف و کبودی
دندان و ناخنها بود **صفت آن** بهر تنقیه مادهٔ فاسد از آب نیم گرم و سکنجبین قی کنانند و اگر قی بفراغت نیاید پر مرغ در حلق اندازند و
حرکت دهند تا وقتیکه علامت وجود ماده مثل کرب غثیان وغیره موجود باشد قی بکرات و مرات بعمل آرند تا مادهٔ فاسد بتمامه بر آید و مریض از قلق و
اضطراب باز ماند و وقت تشنگی عوض آب بر گلاب اختصار ورزند یا قدری سکنجبین نیز آمیزند و آشامیدن افشرده تمر هندی با اندک شیرینی نیز مفید
بود و هرگاه که غذا باز ماند و حاصل شود درین وقت به تسکین کوشند و شربت انار سکنجبین یا شربت به و رب آن یا رب انار ترش بگلاب
حل کرده بیاشامند و اگر اشربه مذکوره موجود نباشند و تشنگی از گلاب تسکین نیابد انار دانه ترش را بگلاب شیره کشیده و طباشیر سوده بر آن
پاشیده جرعه جرعه بنوشانند و زهر مهره خطائی و طباشیر هر واحد یک ماشه و پوست بیرون پسته دو ماشه شربت لیمون و گلاب یا شربت
انار منعنع و شربت انارین و آب بدهند و شربت حب الآس در تسکین قی و اسهال سخت نافع است و خرقه بگلاب سرد تر کرده بر شکم
نهند و هرگاه قلق و اضطراب از سدر و دوار و فواق رو نماید باز قی کنانند و بعد از قی دوای مسکن دهند مثلاً عرق [illegible] طباشیر زهر مهره

نارجیل دریائی پپیته زرشک دررود مغز تخم لیمون کاغذی و انار دانه ترش و دانه هیل هر واحد حسب حاجت دهند و اگر دو القی برآید طباشیر
و زهر مهره سوده بشربت انار ترش و یا شربت لیمون بطور لعوق بلیسانند و زرشک و انار دانه ترش و قدری پودینه و فلفل سیاه و نمک
بقدر حاجت سائیده لعوق سازند لیکن آنجاکه تشنگی و حرارت شدید بود در استعمال نارجیل و پپیته و پودینه اندک تامل ورزند و زرشک
و صندل و کافور در گلاب سوده بر معده و قلب نهند و اگر حرارت بدرجه اتم بود و قی بند نشود قرص کافور در شربت لیمون یا انار ترش سرشته
بلیسانند و آنجاکه غشی حادث شود آب سرد و گلاب سرد کرده بر روی وی زنند و هر دو ساق و ساعد را بعصابهای محکم ببندند
و کف دست و پا را خوب بمالند و بعد از افاقه اگر حرارت و لهیب در شکم و شدت تشنگی ظاهر گردد خرقه را بسرکه و گلاب تر نموده بر معده
و هر دو پهلو او نهند و هرگاه بعد از ان ضعف و سقوط قوت لاحق شود یا قوتهای مقوی حسب حاجت بعمل آرند چو دواء المسک و
شربت ابریشم طیار کنانند **دوائی** هیضه بلغمی نشانش ظهور بلغم است بقی و اسهال و قی ترش و سیلان لعاب دهن **صفت**
آن آب نیم گرم و نمک مکرر قی کنند بعد از ان سکنجبین و گلقند همراه گلاب بنوشند و دیگر جالبسات قی مثل مصطگی و عود هندی افیون
هر یک هفت ماشه بادیان پودینه هر یک سه ماشه قرنفل سه ماشه در گلاب یا آب آثار جوشانیده بدهند و اگر حبس قوی منظور بود
جوارش سفرجلی ممسک و قرص عود دهند و مالیدن اطراف و بستن آنها و زعفران و مشک و عود باریک سائیده بآب آمیخته
بر معده ضماد کنند و اگر اعراض دیگر مثل غشی و تشنج و غیره ظهور نماید آنچه در قسم بالا مذکور شد رجوع نمایند و حب بیار الکابعها
چهار سرخ با فلفل سیاه چهار عدد در گلاب یا عرق بادیان سائیده نوشانند و ایضاً فادزهر معدنی و پپیته و نارجیل دریائی و فادزهر
معدنی استعمال کردن نفع می بخشد و دیگر ادویه حاره مثل دانه هیل و پوست ترنج و نعنع و جدوار و غیره استعمال کردن بدستور
و غذا آب یخنی **دوائی** هیضه سوداوی علامتش آنکه چند روز قبل از وقوع هیضه تخمه افتاده باشد و ریح کثیر در شکم جمع گردد و اکثر
در ابتدای این هیضه درد ناف و تجشی افتد و اسهال مفرط باشد و قی کمتر باشد که قی نشود **صفت آن** ماء العسل
گرم کرده دهند تا ماده فاسد از راه قی و اسهال دفع شود و اگر ماده بخوبی مستفرغ نگردد و قوت باقی بود جوارش سفرجلی مسهل و یا
شهریاران دهند و بعد از تنقیه اگر اسهال باقی باشد قرص عود و سفوف انار دانه دهند و بعد از انقضای مرض برای رفع یبس و
جفاف حمام نمایند و اگر ورم و لذع معده و امعاء عارض گردد اسپغول و آب انار شکر آمیخته بدهند و بعد رفع هیضه اغتذا بگوشت
طیور فربه نمایند و تا ارجاع اندک اندک در غذا توسیع نمایند **دوائی** هیضه از مجربات استاد مرحوم **صفت آن** خس پوست نارجیل
ناگرموتها از هر یک نیم توله پوست بادام و پودینه هر یک سه توله الائچی سفید نه ماشه در پنج آثار آب بجوشانند چون نصف بماند قدری
قدری بنوشانند و در نسخه مجربه وزن خس سه توله است و نوشته که در سه آثار آب بجوشانند چون ثلث حصه کم شود بکار برند **دوائی** هیضه
بلغمی و هیضه که بسبب اکل اغذیه غلیظ بلغمی و ریحی باشد از مخترعات حکیم کلو صاحب گویند که ازین دوا هزارها مریض شفا یافته اند **صفت**
آن سعد کوفی یکدرم در آب سی و شش توله بجوشانند تا ثلث رسد صاف و سرد ساخته بنوشند و حب سرخ و سیاه کم
مستعمل است نیز در هیضه معمول حکیم ممدوح است **ایضاً** برای هیضه **صفت آن** زنجبیل بے ریشه کوفته بیخته در عرق

انار شیرین آمیخته فلوله کرده در برگهای تو در سته جا من نهاده بالایش گل حکمت نموده در آتش بپزند هرگاه که نیم پخته شود آنرا برآورده بروقت ضرورت چهار ماشه یا کم و بیش گرفته در شهد خالص آمیخته بمریض دهند بفضله تعالی شفا یابد **ایضاً** برای رفع سمیت هیضه از مجربات است **صفت آن** پوست ریشه درخت نیم دوازده مثقال گلقند عسلی پنجمثقال فلفل سیاه نه عدد در هفتاد و پنج مثقال عرق بادیان یا عرق عنب الثعلب یا آب ... بجوشانند تا نصف بماند صاف کرده بخورانند **ایضاً** گل درخت نیم سه مثقال با یک مثقال فلفل سیاه سائیده در سه چهار مرتبه بمریض بخورانند **دوائی** که برای هیضه وبائی حکیم بلوچخان در کتاب عشره کامله مجرب نوشته اند و بقول بعضی از حذاق درین باب بهتر ازین دوائی نیست و مکرر بتجربه رسیده **صفت آن** شیره زنجبیل سه ماشه زرنب و زرنباد هر یک یکنیم ماشه در عرق کیوڑه و عرق بهار نارنج هر یک هفت توله برآورده نمک لاهوری دو ماشه حل کرده بنوشانند **ایضاً** برای هیضه وبائی مجرب حکیم نجیب الله خان **صفت آن** الائچی سفید بادیان هر یک شش ماشه پودینه نه ماشه نرکچور چهار و نیم ماشه مرچ سیاه یک ماشه زهر مهره خطائی سه ماشه همه را در یک پاؤ آب شیر گرفته گلاب دو توله داخل کرده بنوشانند فوراً رفع تشنگی و قے و اسهال میکند **ایضاً** برای هیضه استلائی مجرب مولوی عبد الرزاق **صفت آن** سه کوفی یک توله کوفته و نیم سیر آب بجوشانند چون بنصف رسد در آن نیم پاؤ گلاب آمیخته بنوشانند **ایضاً** برای هیضه **صفت آن** ترنج دانه الائچی سفید صندل سفید قرنفل عود غرقی پوست ترنج هر یک یکدرم نبات سفید شش درم کوفته بیخته دو درم بگلاب بخورند **نوع دیگر** که عطش شدید و قے زنجاری و کرانی و التهاب و قلق نباشد **صفت آن** نارجیل دریائی از دو سرخ تا نیم ماشه و پپیته از دو سرخ تا نیم ماشه همراه عرقیات مناسبه گلاب و گاؤزبان و شربت انار معمول است در آخر هیضه بهم تقویت حرارت غریزی و هم دفع ماده سمی مینماید **ایضاً** برای درد معده در هیضه **صفت آن** پپیته یک سرخ جدوار دو سرخ بعرق کیوڑه سوده شربت انار شیرین دو توله حل کرده بنوشند **دوائی** پیارانگا که برای هیضه طوفی مجرب **صفت آن** پیارانگا دو سرخ قرنفل سه عدد فلفل سیاه بست و یکدانه نرم سوده پپیته دو سرخ سائیده دران داخل کرده بگرم جرعه جرعه دهند **ایضاً** برای هیضه صفراوی **صفت آن** شیره کشنیز بریان با سکنجبین دو توله نوشیدن مفید **ایضاً** که هیضه بلغمی را نافع **صفت آن** انیسون زیره سیاه مصطگی عود غرقی از هر یک سه ماشه و نیم آثار آب بجوشانند تا ربع آن بماند صاف نموده بنوشند و بعد از آنکه مزاج درست شود از جوارش تقویت کنند **ایضاً** برای هیضه وبائی که با نفخ شکم باشد **صفت آن** زرشک سه ماشه سهاگه بریان دو ماشه بدهند **ایضاً** نافع هیضه صفراوی بعد نقاهی ماده توان داد **صفت آن** پوست بیرون پسته طباشیر هر واحد ماشه دانه هیل دو ماشه شربت انار شیرین سه مثقال **ایضاً** سبزی کنول گٹه و دانه الائچی خرد زرشک سماق طباشیر کشنیز هر واحد دو ماشه شربت انار شیرین توله **دوائی** نقصان و بطلان اشتها اگر سبب ضعیف بود اشتها کمتر شود و اگر قوی باشد بالکل زائل گردد و اصلا آرزوی طعام نبود آنچه از حرارت و برودت معده باشد عام است که حرارت ساده بود یا با ماده صفراوی و برودت بی ماده بود یا با ماده بلغم **صفت آن** علاج وی همانست که در اقسام ضعف هضم و آنچه در دوائی قے دستور صفراوی و بلغمی خواهد آمد در صورت حرارت

وبرودت ساده تعدیل بلا تنقیه و در حالت وجود ماده مع تنقیه بعمل آرند و همچنین در نقصان اشتها که از حرارت بود استعمال ترشیها
غوره و سیب و انار ترش و جوارش آمله و جوارش عود ترش و تغذیه بکاهو و خرفه که با آب انار و زرشک ترش ساخته باشند نافع
و در نقصان اشتها که از برودت بود جوارش مصطگی و عود شیرین و جوارش عنبر و سفرجلی و فودنجی و انوشدارو و جوارش جالینوس
مفید شناسند **دوائی** نقصان اشتها که بسبب امتلاء بدن از اخلاط خام یا بسبب عدم انصباب سودا بر فم معده باشد نشان
امتلای بدن آنست که بدن ممتلی باشد و تقدم طول راحت و عدم ارتکاب مشقت و تناول اطعمه و فواکه غلیظ بود و علامتش آنست که گرسنگی
نبود لیکن هرگاه طعام معتاد خورد هضم گردد و چیزهای ترش و قابض اشتها ظاهر شود و طحال بزرگ شود **صفت آن** آنچه
از امتلای بدن بود تقلیل غذا کنند و کثرت حرکت و ریاضت نمایند و استحمام و دلک بدن نافع بود و آنچه از عدم انصباب سودا
باشد بهر تفتیح مسالک طحال سکنجبین بزوری دهند و سیر و انجیر در سرکه پرورده خورند و اگر مانع نبود از تخم ترب و تخم جرجیر و شبت و سکنجبین
عسلی و نمک آمیخته قی کنند و آنچه در دوائی سده طحال بیاید بدان رجوع نمایند **دوائی** نقصان اشتها از بطلان حس فم معده
نشان این آنست که افعال معده بتمامه سالم باشد و هر چند که ترشی خورانند اشتها پدید نیاید **صفت آن** چون سبب این
رسیدن آفت است مر عصب را که از دماغ بسوی فم معده آمده و موجب آفت عصب یا سوء مزاج ساذج باشد یا مادی پس در ساذج
تعدیل و تقویت دماغ کوشند باشربه معاجین و ادهان و در مادی اول تنقیه دماغ کنند و مسهل و حبوب مناسب بود باستعمال مقویات
معده تعدیل نمایند و باید که تنقیه برفق و تفاریق نمایند و بهر حال تقویت دماغ ملحوظ دارند **دوائی** نقصان اشتها که از کثافت
مسام و درشتی جلد بدن باشد علامتش صلابت جلد و قلت عرق و عدم خواهش غذا تا زمان طویل بود **صفت آن** جهت [illegible]
جلد و تفتیح مسام و تحلیل فضول حمام نمایند و ریاضت قویه کنند و بدن را بمالند و در طبیخ حشائش مفتحه مرخیه نشینند و بروغنهای
حاره مفتحه تدهین نمایند و هر چه محلل فضول باشد بکار برند **دوائی** نقصان اشتها از اسباب دیگر **صفت آن** آنچه از ضعف
جگر و سده آن بود نشانش ظهور لاغری است روز بروز و بودن اسهال مختلف الالوان درینصورت بازاله ضعف جگر و تفتیح
سده آن کوشند بدانچه در دوائی امراض جگر خواهد آمد و علاج استسقاء نمایند و آنچه بسبب قلت خون و ضعف عارض شود چنانچه
در ناقهین و کسیکه او را اسهال مفرط افتد ازاله ضعف بمقویات نمایند و اغذیه مولد خون خورانند و آنچه بباعث ترک عادات بود چون
انقطاع شراب معتاد ترک عادت بتدریج کنند و آنچه از اشتغال طبیعت باشد بسوی چیزے که اهم از غذا بود چون اندفاع مرض ازاله
اشتغال نمایند که مانع باشند و آنچه بسبب دیدان باشد که بسوی فم معده تصاعد کنند قتل و اخراج دیدان کنند بدستوری که
در باب آن مذکور گردد و ایضاً جمیع هموم و غموم مسقط اشتهاء اند و تدبیرش ازاله آنها است بطوریکه ممکن باشد **دوائی** که برای
آوردن اشتهاء و دفع بلغم معمول است **صفت آن** بگیرند نوشادر و در آوند گلی آنرا تصعید نمایند بعده برابر آن گندنا
بگیرند و در آب بیخ ترب کهرل نمایند تا خشک شود باز همین دستور در سرکه مقطر نیز کهرل نمایند و سائیده نگاه دارند و مقدار یک نخود
بخورند **دوائی** فساد اشتهاء و آن از روی خوردن گل و انگشت و گچ و مانند آن باشد چنانچه زنان را در ابتدای حمل بسبب

اجتماع خلط فاسد است در معده پس اگر آن خلط حار باشد چیزهای ردی بارد خورند و بالعکس **صفت آن** آنچه برای شهوت کلبی بلغمی مذکور گردد بکار برند و خائیدن استخوان جوجۂ مرغ بریان مفید بالجملہ اول تنقیہ بقی و اسهال نمایند و برای قی سکنجبین که در وی ترب تر کرده باشند و آب شبت و تخم ترب بعمل آرند و بہر ماہ یک دو بار و برای اسهال مسہل گرم بحب ایارج و حب صبر و مانند آن حسب مزاج مریض بکار برند بعده تقویت معده بجوارشات گرم جوارش عود و مصطگی و کمونی و فلافلی وغیره نمایند و تسکین اشتها بمرغ بریان و پسته شور بریان و کشمش و طباشیر و نشاستہ بریان و شاه بلوط و مویز منقی و کشمش نمایند و غذا گوشت کبک و دراج و بچۂ مرغ و استخوان اینها نیز بخایند و در حال بر طبع گذارند که بعد از سه ماه در اکثر اطبا علاج زائل میشود و الا گلقند عسلی و سکنجبین و جوارش عود ترش و مانند آن خورانند و هر چه مقوی معده بود استعمال کنند و دیگر ادویه که مخصوص این مرض است بکار برند و نانخواه و زیره مصطگی و کندر و انیسون بخایند و آب آن فرو برند و طعامهای لطیف زود گوار چون گوشت دراج و مرغ و بزغاله بریان کرده یا پخته باندازه معتدل بخورند و از قی و مسهل احتراز کنند مگر بعضی حوامل را که بی تکلیف قی تواند کرد گاه گاهی قی کنند و معده را بجوارش عود وغیره تقویت داده باشند **ایضاً** برای اشتهای فاسد کثیر النفع است **صفت آن** زیره سیاه انیسون هر یک سه درم مویز منقی ده درم هلیله سیاه پوست بلیله پوست هلیله کابلی آمله هر یک نصف درم کوفته در سرکه یک شبانه روز تر کنند پس صاف نموده شکر یا طرنجبین شکری یا عسلی حسب مزاج داخل کرده بنوشند **ایضاً** که اشتهای فاسد را کثیر النفع است از قانون **صفت آن** جفت بلوط هشت درم صبر شانزده درم غافث شش درم بیخ اذخر چهار درم مرمکی دو درم همه را نیم کوفته در دو رطل آب بپزند تا نصف بماند و هر روز ثلث رطل بنوشند سه روز متواتر **دوائی** برای شهوت کلبی که آنرا جوع الکلب نیز گویند و آن مرضی بود که صاحب آن مانند سگ حریص بر ماکولات بود هر چند که خورد سیر نگردد و آن اقسام است که جدا گفته آید و در جمله اقسام احتراز از حوامض و مالح و حریف ضرور است و اختیار اغذیه دسمه مناسب **دوائی** جوع الکلب از برودت فم معده و بلغم حامض علامت برودت که فم معده را کثیف گرداند و اعلامات مرض مذکور نماید کثرت نفخ و قلت عطش است و دیگر آثار که لازم برودت معده است ظاهر بودن و نشان اجتماع بلغم حامض در معده ترشی دهن و جشاء بود **صفت آن** در صورت برودت فقط جوارشهای گرم مانند جوارش مصطگی و کمونی و جوارش عود و سفرجلی ممسک و جوارش خوزی و فنجنوش خورند و مصطگی و انیسون و زیره و نانخواه بخایند و سنبل الطیب و قرنفل و جوزبویه و گل سرخ بر فم معده ضماد کنند و در حالت وجود بلغم اول تنقیه آن نمایند بقی و مسهل گرم و حب ایارج و بعد از آن به تسخین فم معده کوشند بدانچه بالا گذشت و از اشیای حریفه و مالحه و حامضه احتراز نمایند **دوائی** جوع الکلب از کثرت انصباب سودا بر فم معده علامت آن در حالت خلو معده لذع شدید در معده باشد که بدون از غذا خوردن ساکن نشود و حرقت فم معده و آروغ ترش و کثرت براز غیر منهضم و لاغری بدن بود **صفت آن** فصد باسلیق نمایند و تنقیه سودا کنند بتدبیری که در دوائی مالیخولیا گذشت و بعد از آن مقویات معده خورند و شیره برگ جهاؤ دو تولہ با شربت افتیمون و هند و شاهتره گاؤزبان پوست بیخ کبر برگ جهاؤ هر یک شش ماشه شب در عرق گاؤزبان خیسانیده با شربت بادرنجبویه بنوشند که از مجربات حکیم علی شریف است

واضمده مسخنه و محاجم ناری بر سر گذارند و نکمید آن نمایند و طعامهای چرب خورند و اگر هیچ دوا سود نکند بد بر طحال داغ دهند
دوائی جوع الکلب از حرارت معده و همه اعضا، آنچه از استفراغ کثیر مثل برآمدن خون از بواسیر و رعاف و غیره ذلک یا حمی
طویل باشد و آنکه ناقهین را از پس حمیات طویل عارض شود ازین قبیل است علامتش سلامتی هضم و قلت براز است نسبت بماکول
و غلبه تشنگی و ترقی هزال روز بروز و قبض طبع بود و تقدم اسباب حاره و تخلخل نیز بران گواهی دهد و اسباب تخلخل بسیار است چنانچه
حرارت و بیداری مفرط و کثرت جماع و غضب و گرسنگی مفرط و استحمام متواتر و حرکات عنیفه **صفت آن** اشیا چرب بخورانند
و اغذیه غلیظه مانند هریسه و کله پاچه و گوشت گاو و بطون آن و پنیر بریان و بیضه و فالوده و هند در روزی اندک اندک چند دفعه تا هضم
آن بر معده دشوار نگردد و در آب سرد و جای سرد نشانند و روغن آس و قیروطی آن و روغن بید بر بدن مالند و از هر چه تغیر شود منع
و سخن و باعث تحلیل بود احتراز از آن واجب شمارند و آنجا که تخلخل بدن مع الحرارت بود و دهن تلخ باشد اشربه فاکهه
چون شربت سیب ترش و بهی ترش و غوره و انار ترش با شیره زرشک بنوشانند و قلیه خیار و کدو و تخم مرغ نیمبرشت خورانند و از
حرکت و ریاضت باز دارند و گاه باشد که بلغم از دماغ بر معده ریزد و در انجا ترش گردد و مرض مذکور پیدا کند و نشان آن تقدم
نزله است و حدوث قی اکثر بعد تناول غذا و باز میل طبع بسوی غذا تدبیرش منع نزله است و اماله او بطرف بینی پس تنقیه ماده
بمسهل و حب ایارج تکرار و عند نرمی طبع جوارش خوزی سودمند و بدانند که سبب این مرض اگر کرم معده بود قتل و اخراج آن
نمایند بدوائیکه قاتل دیدان است **دوائی** برای شهوت بقری که جوع البقر نیز گویند معمول است و آن گرسنگی اعضا بود با
سیری معده و این مرض بیشتر در زمستان شدید و کسی را که در سرمای سخت سرد سفر افتد حادث گردد و علامت آن لاغری بدن
و عدم اشتها بود و احیانا غشی نیز افتد **صفت آن** اگر بسبب برودت فم معده بافراط بود در حالت غشی علاج غشی کنند
تا افاقه و نان در گلاب و آب تر کرده بخورند و غذا سریع الهضم تناول نمایند و دوائیکه برای شهوت کلبی بارد مذکور شد بخورند
و اگر بسبب بلغم غلیظ لزج باشد علاج شهوت کلبی بلغمی نمایند و گل سرخ و سنبل الطیب و مصطگی و عود کوفته بیخته بگلاب آمیخته
بر فم معده ضماد کنند و اگر بسبب ضعف معده با حرارت جمیع بدن حادث شود با تشنگی و قبض طبیعت باشد و وقت گرسنگی اگر
طعام حاضر نشود غشی کند درین صورت وقت افاقه از غشی شیره زرشک در گلاب و عرق کیوڑه بر آورده شربت انار در آن آمیخته
داخل کرده بخورند و هر گاه گرسنه شوند همان وقت غذا بخورند و نان که در آب انار و سیب تر کرده باشند بدهند **الضا** جهت
مرض مذکور **صفت آن** انطاکی گوید که در حالت غشی تدبیر افاقه آن بپاشیدن آب سرد و غیره کنند و اکثر بمعطسات
خوشبو مثل فلفل مع نسرین انتفاع یابند و بعد افاقه کعک در شراب ریحان و گلاب و آب ریباس و سیب و به و انار ممزوج
بطاقات نعنع دهند و گاهی ازین شربت آب لیمون قوام میسازند و تنبیه اشتها درین مرض بخوشبو کردن لحم و رفع هوا بادکش
بسوی بینی مریض نمایند و گاهی از آبهای مذکوره یا بعض آن طعام میسازند و از مجربات این است که سماق و لیمون و کشنیز
عود و پوست ترنج ممزوج کنند و بر لحوم و غیر آن استعمال نمایند و اینکه تضمید معده بصندل و عود و سداب و عنبر کنند و گاهی

درین اطراف می بندند چهره را بآب خلاف وگلاب وآس میشویند **دوائی** که نافع جوع المفتی است واین مرضیست که صاحبش
بر گرسنگی صابر نبود و وقت گرسنگی اگر غذا نیابد بیهوش افتد وسببش ضعف فم معده است مع حرارت قوی جمیع بدن وعلامت آن
تشنگی وقبض طبع بود **صفت آن** درحالت غشی هرچه درجوع البقری بعد افاقه گفته شد بکار برند وبعد افاقه شیره زرشک
وگلاب وعرق کیوڑه برآورده شربت انار وسکنجبین داخل کرده بنوشند وهرگاه گرسنه شوند همان وقت غذا بخورند ولی توقف غذا تا آن
که در آب انار وسیب تر نموده باشند تناول کنند ودیگر ادویه واغذیه بارده بالفعل وبالقوة ومقوی فم معده بکار برند ودر علاج سبب
توقف نکنند که بصرع می انجامد **دوائی** عطش مفرط یعنی غلبه تشنگی واین بر دو قسم است صادق وکاذب صادق آنست که برای
اطفاء حرارت وعوض رطوبت طبع راغب بآب شود وکاذب آنکه بلغم شور یا بلغم عفنی یا سودای احتراقی در معده جمع آید پس طبیعت
جهت غسل مواد مذکوره طلب آب نماید چنانچه اقسام هر یک بیان می‌آید وبدانند که حرارت شش وسینه ودل را استنشاق هوای
سرد ومشمومات بارده نفع بیشتر دارد وحرارت معده وجگر را نوشیدن آب در اثر اسرع است وهمین فرق میکنند که حرارت در عضو
نفس است یا در اعضاء غذا وآب باقلا ونخود وکثرت کلام وریاضت وتعب ونوم بر اغذیه حاره مهیج عطش اند ونوم که بر اغذیه
حاره نباشد مسکن عطش است مگر در عطش که از مشارکت ریه وقلب باشد که درینجا نسیم بارد وبیداری عطش را ساکن کند وخواب
بیفزاید وامتصاص آب اندک اندک در تسکین عطش ابلغ از کثرت شرب است سبب دفعه ازینجا است که گفته اند در حین شرب آب یک دو بار
وقفه نموده بنوشند وایضاً شرب آب کثیر دفعةً وآب شدید البرد حرارت غریزی را که از عطش ضعیف شده میراند وهرگاه که در
امراض حاده عطش شدید ویبس شدید افتد ردی تر باشد **دوائی** عطش که از اجتماع خلط در معده علامتش آنست که هرچند آب
سرد بنوشند تشنگی ساکن نشود وچون صبر کنند وآب نخورند یا آب گرم خورند ساکن شود وذائقه دهن حسب ماده نمکین یا ترش یا تلخ
وغثیان ورنج دهد وعطش کاذب همین است **صفت آن** از آب نیم گرم ونمک قی کنند وآب گرم وسکنجبین وعسل سفید وماء العسل
وزنجبیل ومویز ومانند آن از مقطعات وملطفات بلغم تناول نمایند وبعد از نضج از مسهل حار تنقیه کنند ونخود آب وگوشت مرغ بریان
غذا سازند واز مولدات بلغم ومغلظات چون هریسه وکله پاچه وفواکه غلیظه احتراز نمایند وثوم یعنی سیر همراه عسل خوردن مجرب است
اما در بلغم شور که سبب حرارت باشد بغیر از آب بادیان چیزے گرم دیگر نتوان داد **دوائی** عطش از حرارت ویبس معده چنانچه
در حمیات میباشد یا باستعمال چیزهای گرم وشیرین وتیز همچون ثوم وبصل وشراب وآب شور نیز بود علامتش آنست که از آب سرد نسبت
بهوای سرد زیاده تسکین حاصل شود **صفت آن** لعاب اسپغول شیره تخم خرفه شیره تخم کدوی شیرین وسکنجبین بدهند ولقوعات
حامضه وماء الشعیر بنوشند وایضاً هرچه مطفی حرارت بود چون لعاب بهدانه وآب تربز وماء القرع وماء الخیار وآب سیب وانار مخوش و
آب آلو ورب غوره دهند وشیره خرفه معمول است واگر این ادویه بر برف سرد کرده دهند انفع بود وکذلک خوردن آب برف ونوشیدن
شیره زرشک باسکنجبین وشربت انار ترش در عطشے که بعد شرب شراب پدید آید مفید تر باشد وخرقه کتان در قیروطی سرد آلوده
بر معده نهند وجائیکه آثار یبوست دریابند ترطیب کرده شود وروغن بادام انفع المرطبات است وانجا که در حمیٰ حرارت شدید افتد واز تبرید تسکین

نیابد بشرط عدم موانع فصد باید کرد **ایضاً** انطاکی گوید عطش از حرارت معده باشد دست و پا بآب سرد بشویند و مصابرت عطش
نمایند اگر ساکت نشود آب را با سرکه آمیزند و شیر تازه و ماء القرع و ماء الشعیر و آب خرفه و تمر هندی بنوشند **دوائی** عطش از حرارت معده
و ریه و قلب علامتش آنکه هوای سرد زیاده از آب سرد تسکین بخشد و دیگر علامات حرارت قلب و ریه که در باب هر یک مذکور شد هویدا باشد
صفت آن خمیره صندل همراه شیره خرفه که در عرقیات مثل گلاب و کیوڑه و بید مشک و غیره برآورده باشند شربت نیلوفر داخل
کرده بخورند و خیار و کدو و صندل و نیلوفر ببویند و صندل و کافور را بگلاب سائیده بر سینه و دل ضماد کنند و در جای سرد و هوای بارد
مقام دارند **دوائی** عطش از غذای غلیظ لزج چنانچه از خوردن ماهی تازه و هریسه و کله پاچه و مانند آن تشنگی پیدا شود **صفت**
آن سکنجبین با آب نیم گرم بنوشند و دیگر مقطعات و ملطفات بلغم که در عطش کاذب گذشت بکار برند و تدابیر انحدار غذا از معده
بعمل آرند **دوائی** عطش از کثرت عمل مسهل **صفت آن** سویق شعیر و نان خشک در آب انار یا آب غوره تر کرده بخورند و تدهین بدن
بروغن بنفشه و غیره ادهان مرطبه نمایند و هر چه محلل و مجفف بود احتراز از آن واجب شمارند و هر استفراغ که موجب عطش گردد صاحبش را نیز رخصت
آب نوشیدن نیست بلکه اندکی صبر نمایند **دوائی** عطش از خوردن برف **صفت آن** سکنجبین دهند و آب گرم جرعه جرعه نوشانند
و زنجبیل مربی و آمله مربی و شربت لیمون و نارنج همه مسکن این عطش اند و عطش که از ورم یا سوء مزاج یا سده جگر و حرارت کلیه افتد تدبیرش
از امراض جگر و گرده یا بیطش جویند **ایضاً** برای عطش مفرط از تحفه هندی **صفت آن** بنسلوچن ملهٹی سائیده بآب شسته برنج
ساٹھی نافع است و **ایضاً** مجرب گلاب و لعاب اسبغول و شیره خیارین مفید و نقوع تمر هندی نافع **دوائی** ورم حار معده دموی بود
یا صفراوی علامت آن تپ و تشنگی و سقوط اشتهاء و قی و التهاب معده و درد آن خصوصاً وقتیکه غمز کنند و ورم ظاهر بود و ایضاً سرخی
زبان و روی و ثقل و حمرت بر ورم دموی و زردی چهره و زبان و افراط حرقت و عطش بر ورم صفراوی دلالت دارد **صفت آن**
فصد باسلیق کنند اما در دموی خون بسیار گیرند و در صفراوی اندک و اگر از فصد مانعی بود ما بین کتفین محجمه نهند و شیره عنب الثعلب شیره
تخم کاسنی هر یک شش ماشه در عرقیات برآورده شربت بنفشه خاکشی داخل کرده بدهند و اگر حرارت زیاده باشد دادن تبرید از شیره مغز تخم
کدو و شیره مغز تخم تربوز و شیره کاهو و شیره خرفه و ایضاً شیره زرشک دهند یا خیارین و عناب و آلو بخارا شربت نیلوفر هم مضائقه ندارد
و آب عنب الثعلب سبز و آب کاسنی تر و آب انار میخوش و شربت نیلوفر و شربت ورد و شربت دینار همه مفید بود و تقلیل غذا نمایند
اغذیه بارده مثل ماء الشعیر دهند و اگر حاجت مسهل شود بعد از نضج منضج بارد و روز هشتم مسهل بارد دهند و از مسهل قوی تا قدر الامکان
احتراز نمایند و اضمده معمولی که در ضمادات خواهد آمد ضماد نمایند و بعد از تنقیه بروز پنجم آب کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق
با شربت بزوری یا شربت نیلوفر و خاکشی دهند و قرص گل با عرق کاسنی و بادرنگ و شربت بزوری و خاکشی بعد تنقیه دادن هم مفید است
و بعد روز هفتم اگر تپ و حرارت تسکین یابد آب بادیان آب کرفس با آبهای مذکوره اندکی بیفزایند و با یک مثقال قرص گل صغیر بدهند
و اگر هنوز حرارت و تپی باقی باشد از بادیان و کرفس احتراز کنند و آب کاسنی و عنب الثعلب مذکور و ماء الشعیر و شربت بنفشه و پنج
ماشه قرص ورد بدهند و اگر ورم تحلیل نشود و اراده کند جمع گردد و تپ و درد و شدت کند آنوقت بزرکتان تخم مرو و تخم خطمی هر یک درمی ستانیده

باشیر خرد دهند تا نضج یابد و علامت نضج آنست که تپ و درد ساکن شود آن وقت شیر تازه و آب نیمگرم ننوشند و شکم از دست سفیشانه
تا ورم منفجر شود و علامت آن برآمدن مده و خون با سهال و قی بود آنزمان ماء العسل یا ماء السکر دیا آنجو بنوشند پس هرگاه شکم از مده پاک شود
سفوف مثل قرص معده بخورند **دوائی** ورم گرم معده از تکمله **صفت آن** تخم کاسنی نیلوفر مکو ملهٹی جوشانیده با گلقند دهند و صندل و
آب کاسنی و کشنیز تر و آرد جو و خطمی و حلبه و بزرکتان و سنبل الطیب و جرائته و بابونه حسب اوقات ضماد سازند و در وقت اجتماع ماده ورم
حار تخم کاسنی حلبه تخم مرو مساوی کوفته بپخته تا بیکه دران انجیر خشک جوشانیده باشند بنوشند تا هنگام انفجار و رعم و چون ورم بشگافد و
ریم کند شیر خر یا شیر بز بمقدار ربع رطل با شربت خشخاش یا شربت عناب و صمغ عربی و گل ارمنی هر کدام یکدرم بدهند **دوائی** ورم بارد معده
و این بلغمی بود یا سوداوی علامت بلغمی قلت اشتهاء کثرت آب دهان و عدم تشنگی و نرمی ورم و تپ باریک و تهیج و جه سپیدی رنگ و زبان
بود و نشان ورم سوداوی صلابت ورم است و خبث نفس و افکار ردیه و تغیر رنگ و خشکی چشم و این ورم اکثر انتقالی بود **صفت آن** بعد
از نضج مسهل حار تنقیه نمایند پس ازان تریاق اربعه و اقراص و معاجین نافعه بخورانند و شیر شتر با نبات و با گلقند بسیار مفید ست و آب
کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق و یا آب بادیان سبز مروق با گلقند نافع بود و مالیدن روغن گل با سرکه فائده میکند و
همچنین روغن یاسمین و روغن بید انجیر و دیگر اضمده محلله که در ضمادات خواهند آمد بکار برند و غذا آب نخنی بود و اگر گرسنگی غلبه کند چند دانه
مویز منقے و یا اندک کھچڑی مونگ بدهند و عوض آب بر عرق بادیان یا ماء العسل اقتصار نمایند و اگر ورم صلب باشد ماء الاصول دهند
و شیر شتر دائم بنوشند و تناول اطریفل صغیر و فستین و مصطگی و عود هر واحد مثل یک جزو او و بادرنجبویه و گاؤزبان مثل اجزای او بود
اضافه کرده با مویز منقے معجون ساخته بدهند و اگر طبع نرم باشد قرص طباشیر قابض که دران زعفران داخل بود بدهند و بعد از نضج تام مسهل سود
دهند و ضمده محلله ملینه استعمال نمایند و چون سه مثقال روغن بید انجیر بطبیخ خیار شنبر و ماء الاصول آمیخته سه روز بنوشند از برای ورم
صلب معده که بے حرارت بود خیلے مفید است و قرص سنبل نیز ورم مزمن را نافع بود و این همه تدابیر بصورت سودا غیر احتراقی است و در
احتراقی ماء الجبن با سفوف لاجورد باید داد و ورم عضلات معده را همین علاج است **ایضاً** برای ورم بارد بلغمی از تکمله **صفت آن**
طبیخ بادیان پوست بیخ بادیان اجمود جرائته با گلقند بنوشند و روغن بید انجیر شرباً و طلاءً مفید و برگ انیب گرم کرده بر معده بستن جمیع
اقسام ورم نافع **دوائی** قروح و بثور معده **صفت آن** هرگاه بمعده قرحه و بثره حادث شود علامتش شدت درد است وقت
تناول چیزهاے ترش و تیز چون سرکه و خردل و مانند آن و ظهور خون و ریم در قے و اسهال و کثرت آروغ بدبو و غثیان و خشکی دهن پس اگر
قلت و رفم معده بود درد آن محل و تنگی نفس و خروج پوست قرحه و بثره در قی دگاہے عروض غشی و برد اطراف بر آن گواهی دهد و اگر در قعر معده بود
از درد بالای ناف و اشتداد وجع بعد استقرار غذا در اسفل معده و از بروز خشک ریشه در براز خالی نبود و اگر هم در فم معده باشد و هم در قعر
آن نشان هر دو پیدا باشد بالجمله آنجا که بثره متقیح نشده باشد یا قرحه تازه بود فصد کنند خصوصاً اگر علامات غلبه خون ظاهر بود و جهت
امنع انصباب ماده آنچه در ورم معده گذشت بکار برند و دوغ ترش گاؤ و سیاه با قدرے طباشیر و گل سرخ و تخم حماض نوشیدن درین باب
بغایت نافع است در صورتیکه بثره ریم کرده باشد و قرحه کهنه شود اول بهر تنقیه ریم ماء العسل یا ماء السکر دهند تا قرحه از مده پاک شود

بعده ادویه مدمله چون قرص کهربا وغیره که در فصل نفث الدم مذکور شد یا ربوب قابضه استعمال نمایند و همچنین تا حصول صحت گاهی منقی دهند و گاهی مدمل لیکن از منقیات قویه محترز باشند و چون حاجت به تلیین افتد فلوس خیارشنبر با شیره کاسنی بکار برند و اگر طبع نرم بود قرص طباشیر قابض و رب میوه‌های قابض و پست جو خورانند و هرچه در قروح و شهوه مری مذکور شد درینجا مفید بود **دوائی** نفخ و قراقر معده سببش کثرت تولد ریاح است بواسطه برودت معده یا تناول طعام کثیر المقدار یا کثیر الرطوبت یا غذای نفاخ یا طعام بد بود یا اجتماع خلط بلغمی یا سودا یا صفرا در معده **صفت آن** بادیان نه ماشه انیسون چهار ماشه دانه الاچی سه ماشه گلقند چهار تولہ بگلاب یا آب انار شیره برآورده دهند و جوارش انجدان مفید بود و اگر به تنقیه حاجت افتد حسب غلبه خلط تنقیه آن نمایند و بعد تنقیه جوارشات محلل ریاح با عرق صعتر و سنبل دهند بالجمله هرچه در دوائی درد معده ریحی و آنکه از فساد غذا بود و آنچه در ضعف هضم که از برودت معده و اجتماع اخلاط و فساد غذا بود مذکور شد حسب سبب از تعدیل و تنقیه بعمل آرند و تقلیل غذا و اجتناب از منفخات و تکمید معده و مداومت جوارشات کاسر ریاح مفید بود جوارش فندادیقون و کمونی با آب گرم بغایت سودمند است **ایضاً** برای نفخ و کثرت آروغ از انطاکی **صفت آن** اول معده را بقی پاک کنند بعده محللات مثل طبیخ حلبه و قنطوریون و انیسون دهند و تعهد ایارج نمایند و بعد حصول تنقیه تجفیف معده به ملطفات و مفتحات مثل عود و دواء المسک حار و دواء اللک و زیره و خردل و کرویا و بقدونس و سیر و لیمون و پودینه و سکنجبین بزوری کنند و گویند که در قراقر بلغمی حب منتن عظیم الاثر است و سفوف نعناع و عود با عرق بادیان و نانخواه نافع **دوائی** کثرت جشاء و تثاؤب و تمطی یعنی بسیاری آروغ و فازه و خمیازه و اسباب این هر سه کثرت بخار است و تولد ریح در معده و بدن **صفت آن** آنچه در دوائی درد معده ریحی و ضعف هضم مذکور شد بعمل آرند و تنقیه و تجوید هضم کوشند و جوارش فودنجی و کمونی و مانند آن محلل ریاح نافع بود و در تمطی تثاؤب مصطگی دانه هیل با گلقند خوردن و در جشاء کثیر نمک سلیمانی بغایت مؤثر است **دوائی** که برای کثرت تثاؤب و تمطی مجرب انطاکی **صفت آن** اول تنقیه بقی واجب بود و خوردن جوارشات و حمام و تکمید معده بپارچه گرم با آتش و استعمال این مطبوخ کردن انیسون شبت صعتر هر واحد یک جزو مصطگی نیم جزو خوب جوشانیده صاف کرده گرم بنوشند که مجرب است و کذا نقل بکشته بزر انیسون و خردل و جوزبوا و صعتر و نعنع بعسل عرق مجموع و هرگاه آروغ از زلق یا سوء هضم یا تخمه باشد علاجش بعلاج این امراض کنند و اگر آروغ تواتر کند چیزی که منع طفو طعام کند مثل مصطگی و خردل بدهند و در تمطی و تثاؤب بروغنهای گرم سائر عضلات یا اعضا [illegible] کنند و تکثیر استحمام و تغذیه نمایند **ایضاً** که آروغ بسیار بازآرد و اشتها آرد و باد گوله رفع کند **صفت آن** نمک سنگ پیپل مرچ سونٹھ زیره کلونجی آب انگوره بریان جمله مساوی سائیده قبل از طعام و بعد آن بخورند **دوائی** قی و تهوع و غثیان از صفرا علامتش تلخی دهن و تشنگی و خشکی زبان و قی مراری بود **صفت آن** از آب نیمگرم و سکنجبین قی کنند بتکرار تا معده تمام پاک گردد پس نمک و سماق سائیده در سکنجبین و شربت انار آمیخته بخورند و صندل و زرد و طباشیر و سماق با سرکه و گلاب سائیده بر معده ضماد کنند و اگر زرد و سماق و طباشیر هر یک یکماشه سوده در شربت لیمون بلیسانند و بالائش شیره زرشک و خرفه و خیارین در گلاب و سیر برآورده شربت انارین چهار تولہ با شربت آلو یا افشرده لیمون و تمر هندی و شربت نارنگتره وغیره داخل کرده بدهند نیز مفید بود دیگر مسکنات قی از انجیه

مذکور گردد حسب تقاضای وقت بکار برند و جائیکه طبع قبض بود آب تمرہندی بغایت مفید دانند و اگر حاجت آید بعد از نضج
بمنضج بارد و مسہل بارد تنقیه کنند و آنجا که بعد از تنقیه قدرے از ماده باقی باشد و اخراج وے ممکن نبود در تعدیل و تسکین وی کوشند
بادویه و اغذیه مناسب و شربت انار ترش و شربت انار منعنع در تسکین قے اثر تمام دارد و از اغذیه سماقیه و رمانیه و حصرمیه مقوی
بود و سیب و گلاب **دوائی** قی و تہوع و غثیان از بلغم و سوداء علامت آن شوری یا ترشی دہن و قلت تشنگی و نفخ و قراقر معده
و سپرز بود **صفت آن** تخم ترب و عسل و نمک در آب جوشانیده بنوشند و مکرر قے کنند بعد از ان مصطگی رومی پوست ترنج
از ہر واحد یکماشه سائیده در گلقند آمیخته تناول نمایند و مصطگی و سنبل الطیب و عود و پوست ترنج در سرکه و گلاب سائیده بر معده
ضماد سازند و دواء المسک خورند و یا پودینه مصطگی عود پوست ترنج پوست بیرون پسته دانه ہیل ہر یک ماشه سوده در شربت
سیب دو توله آمیخته بلیسانند و شیره بادیان و پودینه خشک و زیره سفید و دانه ہیل با عرق دارچینی و بہار نارنج گلاب با شربت سیب
دہند و یا زہر مہره لاجورد شسته حجر ارمنی پوست لیمون کاغذی ہر یکماشه در خمیره صندل ترش یکتوله بلیسانند بالایش شربت
صندل ترش چہار توله در گلاب نه توله و عرق بید مشک دو توله و عرق نیلوفر سه توله فرنجمشک نه ماشه پاشیده دہند که برای قے
سوداوی مفید بود و اگر قبض طبیعت باشد از شیاف ملائم کنند و بعد از دو سه روز اگر حاجت بود ایارج فیقرا با طریفل صغیر سرشته
یا بحب شبیار باقی مواد را بطریق اسہال بیرون آرند و حب صبر و مصطگی و حب افاویه برای اخراج ماده که در قعر معده باشد
نیز موافق بود و بعد از تنقیه باز بتقویت معده مشغول شوند مصطگی عود یک ماشه سوده در انوشدارو و یا دواء المسک چہار ماشه
آمیخته با شیره زرشک و بادیان ہر یک نه ماشه انیسون ہفت الایچی پنج عدد شربت سیب و انار ترش دہند و شربت
انار منعنع که بقرنفل و عود و ورد مطیب بود و جوارش عود و جوارش مصطگی و مربای ہلیله و مربای زنجبیل و گلقند بار بار تناول نمایند
و مطبوخ عود و قرنفل و انیسون در قی بلغمی نیز سود مند و مجرب است **دوائی** قے و تہوع و غثیان بسبب انصباب ماده از جگر و
طحال و مراره علامتش آنست که این عوارض ہمیشه نباشند بلکه بعد از قے تا انصباب ماده دیگر بر معده ساکن شوند و وجع و آفت
در عضوی از اعضاء مذکوره بر آن گواہی دہد و استدلال بر نوعیت ماده از انچه در علامات اقسام سابقه گذشت توان کرد **صفت**
آن حسب ماده تنقیه و تقویت آن عضو ماؤف نمایند بدانچه در محل ہر یک مذکور است و تقویت معده نیز کنند آب میوه ہا و ربوب
مع ادویه مطیبه قابضه و جز آن که بالا مذکور شد و فصد باسلیق از دست راست در کبدی و از دست چپ در طحالی و مراری مفید
بود و قبل از تنقیه عضو ماؤف تقویت معده نباید کرد که در آن خوف انصراف ماده است بعضو رئیس **دوائی** قے و تہوع و غثیان
بسبب فساد غذا و عام است که فساد غذا بکمیت باشد یا بکیفیت یا بسوء ترتیب در اکل و نشان این از تقدم سوء تدبیر مخفی
نیست **صفت آن** با آب و نمک و سکنجبین قی بتکرار نمایند تا غذای فاسد بتمامه از معده بر آید بعد از ان گلقند و سکنجبین بر آمیخته ہمراه
گلاب بخورند و دیگر مقویات معده که بالا مذکور شد و انچه در وجع معده گذشت بعمل آرند و از تدبیر فاسده مفسده باز مانند و وقت
شدت گرسنگی آب یخنی دہند و رفته رفته در غذا توسیع فرمایند و آنچه از خوردن چیز لیس عارض شود اول خوب قی کنانیده مصطگی

سه ماشه سوده در شربت انار منعنع دو توله با گلاب پنج توله بدهند و آنکه از تناول چیزهای حریف بود آب سرد بشوره پرورده بقدر سیر
بنوشند و بر معده نطول رسانند و سر شیر با مغز بادام و نبات دهند و حسب عوارض تدارک فرمایند و کعک مسحوق در آب سرد یک
گهڑی خیسانیده دادن بتجربه رسیده و کذالک سویق جو و پرل مفید **دوائی** قے و تہوع و غثیان که از اسباب دیگر افتد **صفت**
آن اگر سبب امراض مذکوره ضعف معده و سوء مزاج آن باشد تقویت و تعدیل آن نمایند بدانچه در سوء هضم و وجع معده ذکر یافته
و آنجا که تولد کرم باعث این امراض گردد تقبل و اخراج آن کوشند بدانچه در مقاله مذکور گردد و گاه باشد که بسبب انصباب ماده تمام
بدن بر معده حالات مذکوره رونماید چنانچه در حمیات اکثر افتد و آن به تبع تپ پدید آید و بزوال وی زائل گردد و تدبیرش تنقیه تمام بدن است
مع رعایت تپ و گاهی عوارض مذکور بر سبیل بحران واقع شود که یکبار ماده مرض را طبیعت دفع کند بر معده و این اکثر در امراض حاده افتد در
روز بحران پدید آید و تدبیر این اخراج ماده است از معده بقی آوردن و بعد از آن بهر تسکین در تپ شربت نیلوفر و گلاب دادن و در غیر آن
شربت انار و لیمو و سیب خوردن و بقول انطاکی اگر غثیان و قی از ماده نازل از سر باشد آمله و شربت خشخاش دهند و شمیدن پیاز و آثار لخانیدن
مصطگی و سعد و کندر و بخور بریان و کشنیز و بن و فول و شم مشک و فاغیه نافع و باید که از محرکات غثیان مثل روغنها و کنجد و حب البان
و ادهنه و پیاز نرگس احتراز کنند **دوائی** نافع اطفال **صفت آن** تقلیل لبن و دادن قرص طباشیر و عرق بارده و شربت صندل و
عود بگلاب در صفراوی مفید و اگر بسبب سقوط لهات باشد بتدبیرش پردازند **دوائی** که برای حبس قے مفرط معمول و از بیاض استاذ مرحوم
منقول **صفت آن** چراغ را که بغایت چرب و باچرک بسیار بود در آتش اندازند تا چرک آن بتمامه بسوزد و دود و آن سرخ گردد و سرخ شود
پس در آب آن را سرد نمایند و آن آب را بنوشانند **نوع دیگر** که مانع افراط قے و تهوع است و معمول و مجرب **صفت آن** بگیرند
گیروی گوالیاری سرخ رنگ بقدر یک دام یا زیاده از آن و در آتش انگشت خوب گرم نمایند که سرخ شود و در شش توله تا پاؤ آثار گلاب سه
بار یا زیاده سرد نمایند و دو سه چهار بار سرد کرده بنوشانند و اگر گلاب بهم نرسد در آب سرد کردن آن هم کافی باشد بعون الله تعالی **دوائی**
برای دفع کثرت قی **صفت آن** کشنیز سه ماشه آمله شش ماشه در آب تر کرده صاف نموده شربت لیمون یک توله آمیخته بنوشانند و
زهر مهره خطائی در آب برگ و شاخ انگور سوده نیز مجرب **دوائی** که در حبس قی صفراوی معمول **صفت آن** زرشک انار دانه ترش هما
منقی پوست بیرون پسته هر یک یک جزو طباشیر سفید گل سرخ غوره خشک هر یک نیم جزو کوفته بیخته از دو درم تا سه مثقال با آب به و انار
یا شربت به مانند آن سرشته بدهند **دوائی** جهت قی و تهوع که بهیچ دوا نه ایستد **صفت آن** دانه هیل خرد قرنفل مغز خسته کناد مغز خسته آمله
و فلفل سعد صندل سفید تخم کشنیز طباشیر پوست درخت بیل که درخت عظیم مشهور ست پهول پیرنگ که دوائی هندی است برنج ساٹهی
نارقیصر هر یک یک درم مشک دو درم انار دانه چهار درم و گاهی بحسب حاجت زیاده هم کرده میشود و در بعضی برعایت گرمی مزاج مشک دور کرده میشود
کوفته بیخته گاهی بآب سرد و گاهی بشربت انارین منعنع و گاهی برب دیگر مناسب حال داده میشود خوراک از دو ماشه تا سه ماشه **ایضاً**
دافع قے از هر قسم که باشد **صفت آن** دانه الائچی خورد قرنفل تاگیسر مغز کنول گٹه موتھه صندل سفید قاقله کھیل دهان جمله را برابر
کوفته بیخته اندک اندک با شهد آمیخته بلیسانند **ایضاً** که نافع تهوع و قے هر قسم ست **صفت آن** انار دانه ترش مویز منقی تخم هر یک

پنجدرم زیره کرمانی مدبر یک درم هر سه را نرم بکوبند تا سه مثقال بدهند قی بند شود **دوائی** که برای جمله اقسام قی و غثیان منقول از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** قرنفل تا قله صغار ناگیسر نارقیصر برنگ کابلی سعد کوفی صندل سفید دار فلفل ساذج سوده دودرم بعسل یا آب شبینه بدهند **دوائی** نافع قی بلغمی **صفت آن** بگیرند ده سه برگ تنبول زرد و آنرا بر آتش گرم کنند پس سائیده باب گلاب صاف نموده سه عدد خذف آب ناديده در آتش گرم کرده دران اندازند پس صاف کرده بنوشند **ایضاً** که قی بلغمی و آنچه از سردی باشد دفع کند **صفت آن** عود هندی ناگیسر دارچینی طالیسفر الایچی سفید پوست بلیله زنجبیل ساذج کوفته بیخته با شهد بخورند **ایضاً** که همین عمل کند **صفت آن** عود قرنفل مصطکی پودینه خشک هر یک دو درم کوفته بیخته یک درم ازان باده درم گلقند بدهند **ایضاً** مزیل قی بلغمی **صفت آن** قرنفل جوزبوا هر یک یکتوله الایچی خورد دو نیم توله بعسل سرشته تا سه درم بدهند **ایضاً** بمنافع مذکوره **صفت آن** قرنفل دارچینی دانه الایچی خورد پودینه عود مصطکی با گلقند بسرشند یا قند آمیخته دو درم بخورانند **دوائی** که جهت قی اطفال و تپ اینها مجرب **صفت آن** کهیل دهان حب الآس مهوبهلی اصل السوس برابر کوفته بیخته با عسل سرشته قدری بر پستان مرضعه طلا کنند و اگر طفل کلان باشد یک ماشه یا زیاده بلیسانند **دوائی** قی الدم از معده و مری سببش کشادن رگی است از عروق اعضای مذکوره یا شگافتن و گسستن آن و باعث کشادن افواه عروق مواد حاده بود که با خون آمیزد و یا رطوبت مرخیه مضعف قوت ماسکه افواه عروق و یا کثرت ماده که رگها را ممتلی و متمدد سازد چنانچه در بعض اشخاص عند امتلا از دیاد خون قی الدم می افتد و اسباب شگافتن رگ ضربه و سقطه است و تمدد و آوازهای قوی و کثرت ماده و شدت یبوست بالجمله علامت جراحت معده ظهور درد است دران موضع و نشان ریش مری بودن وجع است بین الکتفین **صفت آن** فصد باسلیق کنند و خون حسب مشاهده برآرند مثلاً در شخصی که زیادتی خون معلوم شود بهر تقلیل آن کثیر المقدار یکبار بگیرند و اگر خون در بدن زیاده نبود بهر اماله اندک اندک بدفعات برآرند و بعد فصد بتبریدی که در دوای نفث الدم گذشت و قرص کهربا و قرص گلنار دهند و اگر قرص کحل بقدر سه ماشه در شربت انجبار یک توله سرشته با شیره خرفه و خشخاش و بارتنگ و حب الآس هر یک نه ماشه با شربت حب الآس دو توله و تخم شرهتی پنجماشه پاشیده بدهند و هرگاه سبب کشادن رگ رطوبت مرخی و تناول اشیای رطوبت افزا بود فلونیای فارسی و سجزنیا دهند و اگر حاجت افتد فصد نیز کنند و آنجا که یبوست عروق سبب بود در ترطیب کوشند شرباً و طلاءً و باستفراغ نپردازند مگر وقتیکه یبوست مادی بود و اطراف بستن و بر ساق محجمه بی شرط یا با شرط نهادن جهت اماله قوی الاثر است و در ضربی و سقطی بعد از فصد قرص ریوند سه ماشه یا پنج ماشه در شربت حب الآس بدهند و از ریوند و مغاث و زرد چوب و دار بلد و حب الآس و عدس و گل ارمنی و اقاقیا ضماد نمایند **دوائی** قی الدم از جگر و سپرز و سر سببش رسیدن آفتی است در عضوی ازین اعضا و انصباب خون ازانجا بمعده و خروج آن بقی علامتش وجود آفت است در عضوی ازین اعضا و خونیکه از جگر آید بدبو باشد و آنکه از سپرز آید سیاه و غلیظ باشد و آنچه از سر بود تقدم رعاف بران گواهی دهد **صفت آن** اگر مانعی نبود در ابتدا فصد کنند و خون اندک اندک بچند کرت برآرند و اگر امتلا شدید بود بیشتر گیرند بیکدفعه و بعد از فصد حسب مراعات مزاج باصلاح حال و تقویت عضو ماؤف پردازند بدانچه در محل هر یک مضبوط است و قرص ریوند یا قرص خشخاش خوردن و ادویه مقویه جگر قابض چون صندل و

کحل سرخ و سنگ آرد جو بآب کاسنی بر جگر و سپرز ضماد نمودن برای قی الدم کبدی و طحالی خیلے مفید بود و در قی الدم که از قروح
معده افتد علاجش علاج قروح معده بود و قرص کحل و یاقوتی معتدل و یاقوتی بارد حکیم علی درینباب نافع است و هرگاه در قی الدم خون
در معده بسته شود و اعراض مثل غشی و برد اطراف و سقوط نبض رو نماید علاجش جدا مسطور گردد **ایضاً** جهت قی الدم مجرب **صفت**
آن مازو سبز گلنار هر یک دو درم افیون یک قیراط کوفته بیخته باریک سائیده بآب آمیخته اندک اندک بنوشند هر روز در وقت صبح
ایضاً مجرب حکیم علی **صفت آن** دو مثقال بذر قطونا را بیخته و خشک کرده با شیره تخم خیارین و دو مثقال شربت انار دو مثقال ممزوج ساخته
بدهند و اگر حرارت زیاده بود اندکے کافور افزایند و گاہے شیره بادام و گاہے شیره تخم خربزه نیز اضافه کرده میشود غذا آب هندوانه با اندک
نبات و اگر کفایت نکنند فالوده با شیرهٔ بادام بدهند **دوائی** جمود دم و لبن یعنی بسته شدن خون و شیر در معده باید دانست که گاهی
خون از عضوی بمعده ریزد و بسبب سردی و ضعف حرارت آن منجمد گردد و کیفیت ردیه سمیه آن را لاحق شود و ایضاً گاهی باشد که شیر
بنوشند و بواسطه برد معده یا باستعمال اشیای مجمده چون پنیر مایه و مانند آن به بندد علامت این هر دو آنست که کرب و اضطراب و غشی و
عرق سرد و برد اطراف و سقوط نبض و کزاز و وجع و عسر نفس و غثیان قوی و احتباس بول و براز حادث گردد و گاهی لرزه قوی حادث
شود و آن ردی است **صفت آن** تخم شبت و پودینه جوشانیده صاف نموده سکنجبین داخل کرده بنوشند و مکرر قی کنند و اگر بهم رسیدن
خون منجمد بار الاصول دهند و بعد از آن قے کنند نیز مفید بود و بعد از آن بهر اذابت پنیر مایه حیوانات خصوصاً پنیر مایه خرگوش از نیم
درم تا یک مثقال بآب گرم بخورند و اگر میسر نشود پنیر مایه بزغاله بسرکه ممزوج سودمند بود و دماغ خرگوش با نمک اندرانی هم مفید بود
سداب و صعتر در آب جوشانیده بدهند و دیگر محللات همچون حلبه و قسط و سکبینج بنوشند و فوتنج پودینه سریع الاثر است **ایضاً** که در انجماد خون
کفایت میکند **صفت آن** حب الرشاد دو درم یا سه درم بآب گرم که اندران حاشا پخته باشند سفوف سازند **ایضاً** جهت
جمود دم و شیر در معده از انطاکی **صفت آن** سرگین خرگوش با عسل و تخم قرطم را درین باب منفعت عظیم است **دوائی** جمود شیر
در شکم اطفال گاه باشد که در معده طفل شیرخواره بسبب فساد شیر شیر بسته شود **صفت آن** تدبیرش بعد تذویب شیر یا پنیر مخصوص
آن که بالا مذکور شد آنست که تا دیر شیر ندهند و بعده عوض شیر دایه شیر گاؤ یا شیر شتر یا شیر بز که آن را سداب و شبت و قیصوم و
حماض خورانند بدهند و اگر طفل از شیر مرضعه باز نماند مرضعه را غذاے لطیف منقطع دهند و از مغلظات و شب خواری و جماع پرهیز
کنانند و شیر اندک اندک بدهند و شکم سیر اصلاً ندهند و گاه گاہے طفل را مگریانند و شکم او پوشیده دارند و گاہے طفل و مرضعه را تریاق
اربعه بدهند **دوائی** فواق از تناول طعام کثیر و غلیظ علامتش ظهور فواق است متصل بعد تناول طعام مذکور و گرانی معده و ترک
ریاضت معتاد **صفت آن** بآب و نمک خوب قی کنند بعده گلقند و سکنجبین همراه گلاب بدهند چند روز و تقلیل غذا کنند و حرکت در ریاضت
و ادویه سخنه چون تخم کرفس و دوقو و زیره و زنجبیل و پودینه و انیسون و اسارون و سنبل و زراوند مدحرج استعمال نمایند اکلاً و شماً و ضماداً
جند بیدستر با سرکه غسل دادن و با روغن زیت حل کرده بر معده مالیدن فائده تمام دارد و دیگر ادویه و مطبوخات مخصوصه این قسم
بدهند و اگر تسکین نیافت قے کنند دهند **دوائی** فواق از برودت معده و یا بسبب ریاح غلیظه علامت برودت قلت عطش است

ومیل طبعت باشیاء گرم وضعف ہضم واین نوع طفلان و پیران و مریضان را بیشتر افتد ونشان ترحی و قوع فواق است عقب
تخمہ و تناول طعام باد انگیز و آروغ و نفخ و قراقر وغیرہ مشاہد می بود واین قسم کودکان را اکثر عارض شود خصوص بعد تشرب شیر کثیر
صفت آن شیرۂ بادیان شیرۂ زیرہ سیاہ شیرۂ تخم کشوث در عرقیات برآوردہ گلقند مالیدہ صاف نمودہ بنوشند و جوارشہای
حارہ ہمچون جوارش مصطگی و کمونی کبیر خورند و شیرۂ بادیان نہ ماشہ و صعتر و انیسون ہر یک ہفت ماشہ و زیرہ سفید سہ ماشہ الائچی خورد
گلاب پنج تولہ عرق نانخواہ و سبل بوا و پودینہ و گلقند ہر یک چہار تولہ بنوشند و کندر و مصطگی و زیرہ کرمانی و پودینہ و زنجبیل بخایند
و استعمال سداب یا تخم آن یا بورۂ ارمنی با عسل نافع و چون ثلث درم جندبیدستر بسرکہ حل کردہ بدہند عجیب الاثر است و در اینجا خشک
و عصارہ غافث و سازج ودج و قیصوم و دیگر ادویہ کہ در قسم بالا گذشت مفرداً و مجموعاً بطریق لعوق بخورانند و آنچہ در قسم اول
و فواق رطوبی سوای تنقیہ در ینجا مفید دانند و در ریحی اگر باقی ماند بماء الاصول نضج دادہ مسہل دہند پس ادویہ کاسر ریاح خورانند
و انجدان و شونیز و جندبیدستر بویانند و در سہر و ضمہ و ادہان سخنہ خوشبو بر فم معدہ گذارند و تلطیف غذا فرمایند و شوربای گوشت
ماکیان و کبوتر بچہ و عصافیر بمصالحہ حار پختہ با نان غذا سازند و از اشیاء مبرد و مغلظ و منفخ بپرہیزند و درین قسم و در فواق رطوبی
عطسہ آوردن و غصہ کردن و بر گرسنگی و تشنگی صبر نمودن و خبر ہولناک دفعۃً پیش مریض گفتن خیلے مفید است و ایضاً حبس
نفس و آواز قوی چون تفنگ وغیرہ قریب گوش در حالت بیخبری بیمار بدستور نافع و ہر گاہ سوء مزاج بارد مزمن محاجم بلا شرط
بر معدہ و درمیان ہر دو کتفین گذارند و با ضمدہ محمرہ ضماد نمایند و قرص محذر بدہند **دوائی فواق** از کثرت تولد رطوبت لزج در معدہ
والتصاق آن علامتش سیلان لعاب دہن و گرانی معدہ و فساد ہضم و آروغ ترش بود **صفت آن** تخم ترب و تخم شبت
در آب جوشانیدہ عسل و اندکے نمک داخل کردہ بنوشند و قی نمایند بعد مصطگے و پوست ترنج ہر یک یکماشہ سائیدہ در گلقند آمیختہ
بخورند و مصطگی و سنبل الطیب و عود و پوست ترنج در سرکہ و گلاب سائیدہ بر معدہ ضماد نمایند و کمونی و دواء المسک خورند و بعد
اسہال ایارج فیقرا عصارہ افسنتین از ہر یک نیم مثقال نمک ہندی دو دانگ بدہند و پس از اسہال مربای ہلیلہ استعمال
نمایند و مطبوخ مصطگے در دفع آن مجرب و ہمچنین پودینہ و نانخواہ و بادیان و دارچینی و چای خطائی و بادیان خطائی با عسل دادن
و کذلک جندبیدستر و شونیز با عسل لیسیدہ شربت سیب خوردن نافع و دیگر تدابیر کہ در قسم سابق گذشت بکار برند **ایضاً** کہ
فواق بلغمی را انطاکی نافع نوشتہ **صفت آن** اگر از امتلاء باشد اول قے واجب بود و شربت ہر محلل چون صعتر و زیرہ و انیسون
و ایضاً در بلغمی آب پودینہ سبز و نمام و ہمچنین جندبیدستر با آب و سرکہ و شکر و طبیخ شبت با عسل و تضمید معدہ بحلبہ و شونیز و مضغ عود
و انیسون و زنجبیل مربا مفید بود و اگر فائدہ نشود عطسہ آورند و اگر ازین منحل نگردد آن میت باشد **دوائی فواق** بسبب خلطی
حاد الکیفیت و یا از تناول اشیاء تیز و حریف علامتش حرقت فم معدہ است و تقدم قی زرد و سبز و سیاہ و خوردن اغذیہ و ادویہ حریفہ
مثل شرب شراب **صفت آن** از سکنجبین و آب گرم قے کنند و بعدہ شیرۂ زرشک با سکنجبین و شربت انار آمیختہ بنوشند
و شیرۂ تخم خرفہ با گلاب و شربت سیب نیز مفید بود و لعاب بہدانہ و اسبغول یا گلاب و روغن بادام شیرین و روغن کدو و ماء القرع

وماء الشعیر با آب انار شیرین بستور وماء الشعیر که اندران پوست خشخاش و تمر هندی پخته باشند با قدرے طباشیر و شربت بیدو بنایت سود مند است و باید که حاجت بکافور افتد و شیره اصل السوس با سکنجبین ساده عجیب النفع است و گویند که آب گرم برو بنا بادام جرعه جرعه نوشیدن و مسکه در طعام خوردن درین قسم سریع الاثر است و صندل و گل سرخ بگلاب سوده بر معده ضماد نمایند و روغن گل بمالند و بر غذا ماء الشعیر بروغن بادام دهند و اگر بر برف سرد کرده بدهند بهتر باشد و دیگر اغذیه سرد و مسکن خورانند و اگر لذع حِس کند که الطبع نرم بود پست جو با شکر تناول نمایند و صاحب خلاصه گوید که فواق که بعد از قے حادث گردد و اگر بقیه خلطی لاذع باند که غثیان احساس کند اول رب تمر هندی دهند بعده بمطلسات عطش متواتر آمده و الا فم معده را بمرهم معتدل ضماد کنند و حسو نشاسته و روغن بادام و باسفیدباج جوزه مرغ مطیب بکشنیز غذا سازند **دوائی** فواق بعد از استفراغات کثیر و حمیات حاد و بسبب یبس و جفاف شدید که بفم معده لاحق شود و این را فواق یبسی نامند و بدترین انواع فواق است **صفت** آن در ترطیب سعی نمایند و شیر تازه و روغن بادام بنوشند و ایضاً لعابها و شیره هاے سرد مثل لعاب بهدانه و اسبغول هر یک سه ماشه شیره مغز بادام پنج عدد و مغز تخم کدو و خیارین هر یک نه ماشه در گلاب و عرق بید مشک و عرق نیلوفر برآورده عرق شیر ساده و پنج تولہ شربت نیلوفر چہار تولہ داخل کرده دهند و ماء القرع و ماء الخیار با گلاب و روغن بادام دهند بسیار مفید است و دیگر روغنهاے مرطب بخورند و اگر مقدار سه اوقیه مسکه تازه با مثل آن شکر طبرزد متواتر بلیسند در فواق یابس مجرب است و خشخاش و نبات و مغز تخم خربزه و غیره خائیدن فائده میکند و خشخاش در ادویه و اغذیه بیشتر داخل کنند و روغن بنفشه و روغن کدو در بینی چکانند و بر مهرهاے گردن و مفاصل بمالند و شیر بر سر و در و شند و آبزن مرطب نمایند و هر چه در تشنج یابس گذشته بکار برند و غذا گوشت بره و بزغاله و زرده تخم مرغ نیم برشت و خیار در شیر پخته و ماء اللحم و ماء الشعیر با روغن بادام نمایند و گفته اند که چون این قسم فواق رد است پس اگر حدیث العهد بود و مدت استفراغ قصیر باشد بعلاج آن بپردازند و اگر بعید العهد بود و از استفراغ قوی افتاده باشد مهلک است تدارک آن نتوان کرد و بدانند فواق که از ورم معده یا بسبب ورم جگر عارض شود علامت و علاج هر یک در مقام آن مذکور است بدان رجوع نمایند **دوائی** فواق که با طفال شیر خواره افتد اگر بسبب ریح حادث گردد **صفت** آن مغز نارجیل با شکر سفید بدهند و حب بید ستر با آب سائیده اندکے دادن سود مند بود و کذا آب پودینه با شکر مجرب و تعلیق بندق نافع و پودینه و الائچی و مویز منقے و بادیان در گلاب سائیده گلقند داخل کرده دادن نافع بود و بضرورت شادنه و نبات و بازی مشغول سازند و آنچه از تناول چیزها که تند و تیز افتد بلعابات فرو ایستد **ایضاً** جهت فواق هر قسم معمول **صفت** آن اصل السوس مقشر نه ماشه کوفته بیخته نبات سفید شش ماشه آمیخته سه حصه کنند یک صبح و یکے وقت چاشت و یکے شام با آب سرد بخورانند **ایضاً** که با کثر انواع فواق نافع **صفت** آن کلونجی سه ماشه سائیده در یک دام مسکه آمیخته بخورند و بعد از چندی طعام تناول کنند **ایضاً** از مجربات حکیم علی **صفت** آن انیسون زیره نیم کوفته نعناع هر یک مثقالے در سی و شش تولہ آب بجوشانند تا ربع آید بطریق تجرع آشامند و با پوست بیرون پسته و بیخ اذخر جوشانیده بدهند و تخمین قدوم

وپودینه کوهی ومصطگی مساوی گرفته جوشانیده نوشیدن شدید المنفعت است **نوعدیگر** برای فواق بیحی **صفت آن** مصطگی دارچینی لبقدر مناسب جوشانیده صاف نموده بطور قهوه بنوشند **ایضًا** برائے فواق مجرب **صفت آن** ورق تنبول لبقدر دو ماشه مغز بادام چهار عدد سائیده صاف کرده نوشانند **دوائی** انقلاب معده واین مرضی است که هرچه خورده باشد بعد از هضم معدی قے کند بسبب خراش معاء اثنا عشری که متصل بمعده است یا رودهٔ صائم که با اثنا عشری اتصال دارد وفرق درمیان این مرض ودر ایلاؤس که قسمی است از قولنج آنست که در ایلاؤس آنچه که بقی برآید متعفن و بدبو مانند براز باشد بخلاف قے انقلاب معده که این چنین نباشد وقشور باریک ورقی برآید واز خوردن چیزهای ترش وتیز حرقت ووجع تحت ناف اشتداد نماید **صفت آن** سفوف الطین بروغن بادام گاؤ چرب نموده همراه لعاب بهدانه لعاب ریشه خطمی در عرقیات برآورده شربت بنفشه وچهار تخم داخل کرده بخورند ودیگر ادویه مغریه که در فصل سحج وزحیر خواهند آمد بکار برند وجوارش تمرهندی درین باب مجرب آزموده است اگر سبب آن صفرا باشد ونیز در صفراوی افشوره انار ورب غوره وسماق وزرشک خیسانیده بدهند ولعاب بهدانه واسبغول با شربت زرشک وشیره حب الآس وبارتنگ با طباشیر ودم الاخوین نیز مناسب است وسفوف تقلیا نافع واگر ماده بلغمی است تنقیه آن نموده بزور حاره چون تخم ریحان وکنوچه بروغن بادام چرب نموده بدهند وماء اللحم وزردی بیضه نیمبرشت درین مرض غذا مناسب بود وصمغ عربی کتیرا در عرق بارتنگ حل کرده مجرب است **دوائی** کرب وقلق معده هرگاه این عارض شود مریض غمگین وبیقرار بود وبریک شکل نماند وبا وی غثیان نیز باشد ودر اکثر ماده این مرض حار میباشد خواه در معده متولد شود وخواه از جگر ریزد وگاهے ماده بارد بود لیکن آنهم از کیفیت ردیه چون ملوحت وحموضت وبورقیت وعفوصت خالی نباشد وعلامت هریک از آنچه در قے صفراوی وبلغمی وسوداوی گذشته بجویند **صفت آن** آنجا که ماده حار بود از سکنجبین وآب نیمگرم مکرر قی کنند وقرص طباشیر همراه شیره زرشک وشربت انار وسکنجبین بخورند واز پوست کدو وصندل وگل سرخ وکافور درگلاب سائیده بر فم معده ضماد نمایند وبعد از نضج از مسهل بارد تنقیه نمایند واگر ماده آن بارد باشد از آب نیمگرم ونمک مکرر قے کنند وبعد از نضج بمنضج گرم از مسهل حار تنقیه کنند بعد ازان جوارشات حاره با سکنجبین عسلی بخورند وروغن مصطگی بر معده بمالند **دوائی** برای اختلاج معده هرگاه که اختلاج در فم معده یا جزء اعلائے معده باشد خفقان وغشی نیز بود واکثر لسبب ماده بارد میباشد که در معده جمع میشود ویا از عضو دیگر بر معده میریزد ویا سبب خلط لذاع میباشد **صفت آن** اول از علامات دریافت نمایند که از خلط بارد است ویا از خلط حار بعد ازان دوائی که برائے کرب معده مذکور شد بدان علاج کنند ودر دوائی اقسام قی علامات هر ماده مع تعدیل وتنقیه آن تفصیل ذکر یافته بدان رجوع نمایند واگر سبب کرم شکم باشد حقنه کنند بعد ازان دوای قاتل دیدان بدهند **دوائی** وجع الفواد وآن درد فم معده باشد چون عارض گردد شدت درد وغشی شدید وبرد اطراف رونماید بزودی هلاک میکند وگاهے مزمن میشود وسببش وقوع حرارت است بفم معده ویا انصباب خلط صفراوی برآن موضع چنانچه وقت گرسنگی ودردهائے شدیده اتفاق می افتد واجتماع ریاح بارده غلیظه علامت حرارت تشنگی وخشکی دهن جشاء دخانی بود ونشان صفراوی باوجود علامت مذکور زردی زبان وتلخی دهان باشد وآثار ریحی تسکین درد با آروغ واخراج ریح باسفل وگاهے

شدت درد و گاہے سکون آن و ضد علامات مذکوره **صفت آن** در حار شیره زرشک در گلاب و عرق گاؤزبان برآورده سکنجبین و شربت لیموں داخل کرده بنوشند و دوغ در برف سرد کرده مفید بود و در صفراوی فصد باسلیق کنند و تبریه مذکور دهند و تمر هندی و انار دانه و غوره خورند و صندل سفید و گل سرخ طباشیر سماق مساوی در گلاب و لعاب اسپغول بقدر ضرورت سائیده بر فم معده ضماد کنند و روغن گل مالیدن نیز مفید بود و اگر مرگ مهلت دهد بسکنجبین و آب نیمگرم قے کنند و بعد ازان شربت سیب و شربت انار شیرین ترش بنوشند و بمسهل بارد تنقیه نمایند و در درد فواد بارد و ریحی جوارشهاے گرم خورند و بعد از نضج از مسهل حار تنقیه کنند و نمک سلیمانی دهند و ادویه آروغ آور چون کندر و مصطگی و زیره و پودینه بخایند و تکمید از برگ صبر که سهاگه و نند و چوب بر آن پاشیده و یک جانب تر تابه گرم کرده مجرب است و عطر گلاب بر فم معده مالند و باقی تدبیر او مثل درد معده است **دوائی** که در وجع الفواد بارد بکار آید **صفت آن** بادیان انیسون تخم کرفس هر واحد سه ماشه الائچی خورد اصل السوس مقشر هر یک چهار ماشه مویز منقے ده دانه گلقند نسترن دو توله جوشانیده صاف نموده بنوشند **ایضاً** از قرنفل و شکر مساوی سفوف ساخته همراه شیر بز هر صباح و شام بخورند **دوائی** اختلاج معده و آن حرکتے است شبیه بخفقان که در معده عارض شود پس وقتیکه حرکت مذکور در فم معده و اجزای غذائی معده باشد خفقان غشی نیز بود و باشد که غشیان و تهوع رنج دهد بالجمله سببش اذیتی است که بمعده رسد و آن اکثر بسبب مادهٔ بارد باشد که در معده جمع شود یا از عضوی دیگر منصب گردد و گاہے بسبب خلط لذاع میباشد **صفت آن** اول آثار خلط حار و بارد دریافت نموده بعد ازان مانند کرب معده علاج کنند و در دوای قی علامات هر ماده مع تبدیل و تنقیه آن بتفصیل ذکر یافته بدان رجوع نمایند و انجاکه کرم شکم باعث مرض مذکور گردد قبض طبیعت و انعصار و دغدغه معده و تقلب نفس بر آن گواهی دهد و تدبیرش استعمال حقنه است یا مسهل لیعمل ازان اخراج و قتل دیدان بدانچه در دوائی دیدان بیاید **دوائی** حرقت معده سبب سوزش معده تناول غذای غلیظ خام چون گوشت گاؤمیش و عدس و غیره میباشد یا احتباس رطوبت خام در خمل معده علامتش آنست که بعد از تناول طعام غلیظ ذی رطوبت وقت هضم غذا حادث میشود و هنگام خلو معده تسکین می یابد و آب دهان بسیاری برآمدن بر آن شاهد بود **صفت آن** تخم ترب و عسل و نمک و آب جوشانیده بنوشانند و قی کنند پس در حار مزاج شربت انارین در گلاب و در بارد زنجبیل مربا بعرق بادیان و سیل و نعناع دهند و بادیان خائیدن مجرب است و غذا سبک چون گوشت طیور و غیره بخورند و اگر فائده نشود بعد از نضج بمطبوخ منضج گرم از مسهل حار تنقیه کنند بعده جوارشات و معاجین مقویه معده خورند و سفوف بادیان و کپور کچری با نمک مفید و گاهی این مرض بسبب ریختن سودا از طحال بر فم معده حادث میشود و این در حالت نهار و خلوئی معده از غذا عارض میگردد و بخورند غذا و لقمه چرب ساکن میگردد و درین صورت فصد باسلیق و اسیلم از دست چپ کنند و هلیله مربا و آمله مربا و دیگر مقویات معده خورند و سکنجبین بزوری بنوشند و بادویه مقوی معده بر فم معده ضماد کنند و خمیر آرد جو بگذارند تا ترش شود پس در روغن داخل کرده بعد گذاشتن آن یک شب از یک اوقیه تا یک رطل ازان بنوشند که از براے التهاب مفرط معده و تشنگی و قے صفراوی و اسهال صفراوی نیز بعدیل است و اگر نه شود ماء الجبن دهند و آمله بشیر پرورده و اصل السوس مقشر مساوی با نبات مفید بود **ایضاً** که حرقت معده را که با حرارت طراح بود نافع

صفت آن اسبغول تخم مرد باگلاب وشکر طبرزد بدہند **دوائی** حکہ معدہ خارش ودغدغہ کہ در معدہ محسوس شود سببش
خلطی حریف لذاع بود کہ از عضوی بر معدہ ریزد چنانچہ از ریزش نزلہ بر معدہ عارض میشود و یا بثرہای خرد کہ بر سطح داخلی معدہ حادث
شود علامات انصباب خلط برآمدن غذا منہضم از معدہ است ودیگر آثار ظاہر بودن ونشان بثور ظہور سوزش است در وقت اکل وخروج
غذا غیر منہضم بقی یا باسہال **صفت آن** در خلطی اول استفراغ مادہ کنند بمسہل بارد و بطبیخ ہلیلہ ونقوع صبر وتبرید بشربت
بنفشہ وعناب نمایند بعدہ مقویات معدہ استعمال نمایند ودر بثوری لعاب بہدانہ در روغن بادام وقرص طباشیر بے زعفران بدہند
وسفوف حب الرمان وسفوف نرلوی الامعاء مفید بود وباقی تدبیر از فصل بثور معدہ واسہال معدی بثوری جویند **دوائی** کہ جہت
حکہ معدی بثوری از انطاکی **صفت آن** شرب اطیان باندک کبریت وروغن بادام ولعاب بہدانہ یا حب عشرت **دوائی** در
استرخاء معدہ وتہلہل نسیج آن واین مرضیست کہ جرم معدہ ضعیف شود و بآفت وی سست گردد سبب استرخاء معدہ ابتلال و
ترشدن معدہ است از فضول رطوبی پس اگر استرخاء در نفس معدہ بود علامتش فساد ہضم است وارتفاع سینہ وانتفاخ پشت
واگر در رباطات معدہ باشد نشان وی انحنای بیمار است یا میل او بجانب از یمین و یسار وسبب تہلہل نسیج معدہ کثرت تناول قی واسہال
است با مقاسات امراض واوجاع شدید وسوء تدبیر مفرط علامتش آنکہ طعام ہرگز نگوارد اگرچہ غذا سبک لطیف خوردہ شود و قبض
طبیعت بحدی بود کہ در اکثر احوال بدون خوردن دارو دفع نشود و با وجود عدم آثار ورم وسوء مزاج ضعف اشتہا ولاغری شکم وکاہش
بدن باشد **صفت آن** جوارش عود واطریفل صغیر وکبیر وحب الآس ومانند آن ہرچہ قابض وخوشبو بود استعمال نمایند
وروغن مصطگی وناردین بر معدہ مالند وغذا سبک وسریع الہضم مائل بقبض وجفاف چون گوشت تیہو ودراج کہ درین مرض بسیار
مفید ست بخورند اما در صورت استرخاء تنقیہ بمسہل گرم نیز ضرور ست **ایضا** جہت استرخاء معدہ وتہلہل نسیج آن از تراکیب انطاکی
است ودرین باب مجرب **صفت آن** پستہ چہار یک جزو مغز پستہ مغز چلغوزہ ہر واحد نیم جزو مغز بادام ربع جزو سائیدہ گاہی
بسماق وگاہے بتمر ہندی وگاہے بسفرجل بپزند وبدہند وبجوز السرو ومانند دستفل و ترمس ضماد کنند کہ بغایت نافع است **دوائی**
تشنج معدہ **صفت آن** گاہے تشنج امتلائی واستفراغی در اجزای عصبیہ معدہ نیز افتد پس اگر تشنج در نفس معدہ بود علامت
وی فساد ہضم است کہ بعض غذا منہضم وبعضی نامنہضم برآید واگر در رباطات آن باشد علامتش آنکہ انچہ در رباط خلف باشد
غذا بجبر خوردن از معدہ در گذرد ولسوء احادہ ومریض بریمین یا بیسار مائل بود وانچہ در رباط ترقوہ باشد مریض مائل بجانب شکم بود ودست
راست نتوان کرد بالجملہ انچہ در دوائی تشنج امتلائی واستفراغی در امراض سر مذکور شد حسب سبب بعمل آرند **دوائی** جساوۃ معدہ
وعضلات آن گاہ باشد کہ خلط غلیظ سوداوی در او رود معدہ یا در عضلات آن بریزد وسختی وصلابت در آن پیدا کند علامتش جساوت عضلات
بحس لمس وکثرت آب دہن وعدم قدرت بیمار بر رکوع والم یافتن در وقت سجود وفرو بردن لقمہ وظہور تہیج در ماق عینین وغثیان وگاہی سوء ہضم
وفرق در صلابت معدہ وعضلات آنست کہ صلابت معدہ مستدیر باشد وافعال معدہ بآفت بود وجساوت عضلات دراز میباشد
از یک طرف غلیظ واز دیگر طرف دقیق ہمچون دم موش وافعال معدہ درین سالم بود **صفت آن** در جساوۃ معدہ اگر مزاج علیل

گرم و قاروره رنگین باشد فصد باسلیق یا اسلیم نمایند و از خوردن گوشت منع کنند و موم سفید روغن گل و روغن بنفشه گداخته بر جگر
نهند و دیگر ضمادات محلل ملین که با بردات ترکیب داده باشند ضماد نمایند و اگر مزاج مریض سرد و قاروره سفید باشد مسهل اخلاط
غلیظ بود مع الترتیب استعمال نمایند و ضماد محلل و ملین بکار برند و در صلابت عضلات اگر آثار گرمی مزاج دریابند بطبیخ شاهتره و
تمر هندی و خیارشنبر و ترنجبین تنقیه نمایند و از بنفشه و گل سرخ و بابونه و اکلیل الملک و خطمی و موم سفید و روغن گل ضماد سازند و اگر
که بفصد باسلیق حاجت افتد و اگر آثار سردی معلوم شود بطبیخ افتیمون و فاریقون و مانند آن که مخرج اخلاط غلیظ باشد تنقیه نمایند
و از اشق و مقل و خاکستر بیخ کرنب و جندبیدستر و زعفران با لعاب حلبه و روغن زیت و شحم کهنه سرشته ضماد کنند و کذلک در تدهین
و تنطیل و تغذیه رعایت حرارت و برودت مرعی دارند و آنچه در ورم صلب معده بکار آید درینجا مفید دانند **دوائی تصغر معده** یعنی
خورد شدن معده از آنچه باید پس اگر خلقی بود علامتش آنست که از هنگام طفلی تناول غذای کثیر المقدار اگرچه لطیف بود ضرر رساند
و طعام قلیل هیچ ضرر ندهد و نیک هضم شود و دوام این حالت بی سببی دیگر و ضعف جسم نیز بر آن گواهی دهد و تدبیرش آنست
که غذای قلیل الکمیت و کثیر الغذائیت دهند و اگر تصغر عارضی بود بسبب تشنج یا تورم معده و اعضای مجاور آن درینصورت
سبب بازاله آن پردازند **دوائی ضعف جگر** و آن عبارتست از خللی که در قوای جگر افتد پس اگر سبب قوی بود هر چهار قوای او
باطل سازد و الا بعضی از آن خلل پذیرد و در اغلب احوال جاذبه و هاضمه از سردی و تری ضعیف گردد و ماسکه از تری و دافعه از خشکی
علامت ضعف جگر که قوای اربع را شامل باشد فساد رنگ است بسبزی و سفیدی یا زردی یا کبودی و قلت اشتها و لاغری بدن
و درد نرم در موضع جگر خاصه وقت نفوذ غذا بسوی جگر و اسهال برنگ آبیکه دران گوشت تازه شسته باشند و علامت ضعف
کثرت مقدار براز و نرمی و سفیدی آن بود مع نحافت بدن و در ضعف جگر مشارکی از معده بقصور هضم و از مراره بیرقان اصفر و
از سپرز بیرقان اسود دلالت ظاهر است حسب آن تدارک نمایند و علامت ضعف ماسکه و هاضمه سپیدی بول و غسالیت براز و تهیج
روی و نرمی طبع و فساد رنگ است و علامت ضعف دافعه قلت بول و براز و گرانی آنها و کمی اشتها و ترهل بدن و فساد رنگ و
تبق شکم بود و هرگاه ضعف در اکثر قوای جگر افتد پس بالضرور بول سرخ می آید پس اعتماد کلی بر قاروره نشاید بلکه اعتبار بر لون مرطوبه
باید کرد **حقیقت آن** در ضعف جگر حار که این کمتر افتد علامتش شدت تشنگی و التهاب و سرعت و تواتر نبض و رنگینی بول
کمی اشتهاست پس اگر آن با ماده دموی بود با وجود علامات مذکوره گرانی اعضا و شیرینی یا شوری دهن و غیر آن آثار امتلای دم
گواهی دهد و اگر حرارت با ماده صفراوی بود تلخی دهن و زردی رنگ و قی و اسهال صفراوی و مانند آن شاهد است درینصورت آب کاسنی
سبز و آب عنب الثعلب سبز با سکنجبین بدهند و یا ماء الشعیر دهند و بعد از چهار ساعت سکنجبین شکری یا سکنجبین رمانی دهند اگر باصلاح
آید فیها و الا آب کاسنی و قرص کافور آبیکه اندر آن زرشک و تمر هندی تر کرده صاف نموده باشند با شربت نیلوفر دهند و لعاب اسپغول
سکنجبین و شیره تخم خیارین و آب انار و شربت صندل همه مفید بود و ضماد بارده بر جگر نهند و از فواکه به و سیب و امرود و انار کم ترش
و ترش بخورند بشرطیکه سرد و کثیر نباشد و آنجا که طبیعت نرم بود قرص طباشیر قابض مع رب به و سیب و شربت حماض نافع بود

و چون دموی فصد باسلیق از دست راست نیز کنند و شیره کاسنی و خیارین و خرفه با سکنجبین بدهند و اگر قبض بود بنقوع تمر هندی
و آلو و خیارشنبر و ترنجبین با شکر آمیخته و بدیگر ملینات مناسبه تلیین نمایند پس تقویت بقرص زرشک و شربت لیمون وغیره
نمایند و غذا در صورت تلیین طبع مزوره ماش و برنج بریان با زرشک و سماق پخته و در حالت قبض مزورات که تمر هندی و زرشک
و مانند آن پخته باشند و تا ممکن بود از خوردن گوشت و طعام قابض اجتناب نمایند و عند الضرورت گوشت مرغ یا حلوان اصلاح
نموده دهند **دوائی** ضعف جگر بارد علامت برودت جگر سفیدی زبان و لبها و قلت تشنگی و ترهل بدن و فساد رنگ و نهج
وجه و بیاض قاروره بود پس اگر با ماده بلغم بود غلظ قاروره و رصاصیت رنگ و سردی ملمس و قی بلغمی نیز با آن یار باشد و درین قسم اکثر
طبع نرم بود **صفت آن** طبیخ بادیان و عنب الثعلب انیسون پرسیاوشان مویز منقی همراه شیره تخم کشوث و گلقند
عسلی دادن و دبید الورد یا دواء الکرکم خوردن نفع بین مینماید و افسنتین سنبل و اذخر و سعد و قسط و سلیخه و گل سرخ و زعفران با روغن
سوسن یا روغن ناردین آمیخته بالای جگر ضماد نمایند و در بارد مادی نضج بماده بمنضج گرم نموده بمسهل حار و حب ایارج با اضافه ریوند خطائی
و یا شربت دینار تنقیه نمایند پس دواء اللک و الاصول با سکنجبین بزوری یا شربت بزوری دهند و مطبوخ زوفا با یکمثقال دواء الکرکم
دادن در تسخین و تقویت جگر مخصوص است و باید که در استفراغ ماده مبالغه نکنند تا بذبول نانجامد و آنجا که اسهال مفرط بود حرف و تخم
ریحان و صمغ عربی هر یک یکدرم بریان کرده و بگلاب تر نموده دهند و غذا شوربای جوزه مرغ و کنجشک و گوشت دراج و تیهو که با مصالح
حار پخته باشند و هر چه در استسقاء مسطور گردد بعمل آرند **دوائی** ضعف جگر یابس علامت یبوست جگر خشکی دهان و زبان و تشنگی و
رقت بول و صلابت نبض و لاغری بدن و قلت براز است پس اگر با ماده سودا باشد ترس و اندوه و فکر فاسد نیز پیدا بود **صفت**
آن شیر بز و شیر خر و ماء الشعیر با روغن بادام و لعاب اسبغول با شربت نیلوفر و شربت خشخاش یا شربت نیلوفر و عرق گاوزبان
دهند و دیگر مرطبات بکار برند و گل هند یا نیلوفر هر یک دو توله ضماد کنند بر جگر و قیروطی نیز ضماد کنند و در یبوست مادی بعد ترطیب بایست تنقیه
سوداء بمسهل سوداء و حب افتیمون دهند و ماء الجبن استعمال نمایند و یا ماء الجبن شیر شتر دهند و جهت غذا مغز سر حلوان و ماء الشعیر و کاهو
و اسفاناخ دهند و کدو با گوشت بزغاله و ماهی تازه مفید بود و بجای روغن روغن بادام بکار برند و اگر صبح حریره از سبوس گندم
و نبات و روغن بادام ساخته بنوشند صواب باشد اما باید که در ترطیب افراط نکنند تا بسوء القنیه و استسقاء نه انجامد **دوائی** ضعف
جگر از رطوبت علامتش عدم تشنگی و تهیج رو و چشم و رطوبت زبان و نرمی طبع و بسیاری خواب و کندی حواس و سپیدی قاروره و سوء هضم
بود **صفت آن** بادیان و انیسون و مصطگی و اصل السوس و تخم کرفس همراه سکنجبین بزوری و دواء الکرکم دهند و اطریفل کبیر و دیگر
جوارشهای گرم حسب حاجت بعمل آرند و ریاضت کنند و ماء العسل بنوشند و تقلیل غذا نمایند و گوشت طیور با مصالحه گرم پخته تناول
نمایند و باید که در تجفیف افراط نکنند تا بذبول نانجامد **دوائی** که ضعف جگر را مفید است **صفت آن** انار دانه همراه مویز بادانه
کوفته و بدارچینی خوشبو ساخته بخورانند **ایضاً** که برای ضعف جگر از ادویه جیده است **صفت آن** لک مغسول ریوند چینی هر یک
سه درم عصاره غافث بادیان تخم سرمق هر یک پنج درم افسنتین رومی شش درم تخم کاسنی ده درم تخم کشوث هشت درم تخم کرفس چهار درم

کوفته بیخته سفوف یا قرص بسازند **دوائی** سده جگر و ماساریقا بدانکه حدوث سده در جرم و عروق آن اکثر بسبب اخلاط غلیظه
لزجه باشد و یا بسبب حرکت بعد از طعامهای غلیظ و لزج و شیرین بود و گاهی بسبب استحمام و خوردن شراب عقب غذا و بسبب نوشیدن
آبهای ناقص و خوردن اشیای فاسد چون گل و گچ و انگشت و چیزهای سخت قابض چون امرود و زعرور و مانند آن نیز سده واقع شود
و فرق در سده و ورم آنست که ثقل در سده بیشتر باشد و درد در ورم افزون تر و ایضاً تپ از لوازم ورم است اگرچه مبتدی باشد بخلاف سده
که تا مزمن نشود و در وی عفونت نیفتد تپ احداث نماید و علامت سده جگر ثقل موضع جگر است بدون درد و تپ و ایضاً هزال و قلت
تولد خون در بدن و زردی رنگ و ضعف هضم و سفیدی بول در اکثر نیز بود و باشد که عسر نفس لاحق شود پس اگر سده در مقعر جگر بود
و این اکثر افتد درین صورت باوجود علامات مذکور براز رطب و کثیر بود و اگر سده در محدب جگر افتد بول اندک و رقیق باشد و علامت
سده ماساریقا آنست که در معده و شکم بجانبی که محل مقعر جگر است تمدد و غائر و ثقل محسوس شود و براز کیلوسی بود و اگر اقواه او منسد گردد الا
خضر آید و آثار سده جگر و آماس و ضعف معده هیچ نباشد و ضعف و ناتوانی روز بروز ظهور نماید **صفت آن** بعد از نضج بمنضج
حار از مسهل و حقنه حار تنقیه کنند و اگر حرارت و تشنگی باشد آب کاسنی سبز مروق با شربت انار و سکنجبین خورند و از ملطفات مانند انیسون
و ریوند با آب کاسنی سبز ضماد کنند و اگر با سده اسهال بود احتباس از قوابضات صرف نکنند بلکه آب کاسنی سبز با زرشک و رب به
و یا شربت آن مناسب بود و علاج سده ماساریقا نیز همین است و اگر سده جانب محدب جگر باشد در آن مدرات مانند تخم کرفس و انیسون
و بادیان و بیخ کاسنی با سکنجبین بزوری و شربت دینار دهند و شراب حلو درین مرض مضرت دارد و اگر حرارت هم باشد شیره تخم خیارین
تخم کاسنی تخم خربزه تخم کشوث و مانند آن با سکنجبین نوشند و قرص زرشک با آب کاسنی سبز مروق و سکنجبین بزوری و شربت بزوری
تناول نمایند و قرص درونیز مفید بود **دوائی** که سده جگر و ماساریقا از مجربات انطاکی است **صفت آن** در مزاج حار آب کاسنی و سکنجبین و کذا
راوند و عنب الثعلب و خربزه دهند و در بارد حقنه بخردل و سرکه و کذا آب نخود و عسل و آب بادیان بشکر خورانند و عود و لقد و نسن و جعده
دفعه تنقیه و تفتیح اکلاً و شرباً و ضماداً نمایند و از مولدات سده احتراز کنند **دوائی** که قرشی برای سده مقعر جگر و ماساریقا از او چیده
شمرده **صفت آن** شربت دینار و سکنجبین ساده همراه ریوند چینی بدهند **دوائی** مفتح در سده محدب جگر مستعمل **صفت**
آن شربت اصول و سکنجبین ساده یا بزوری همراه آب بادیان و قدری لک مغسول بدهند و کذالک شربت دینار و سکنجبین همراه شیره تخم
خیارین نیز نافع هرگاه مزاج مائل بحرارت باشد و همچنین قرص انبرباریس در تفتیح سده و تقویت جگر بغایت مفید است و در مزاج بارد نسخه
کبیر آن و در مزاج حار غیر مفرط النسخه صغیر آن بدهند **ایضاً** در آنجا که با سده اسهال باشد بکار آید **صفت آن** انار دانه زرشک
زرورد در آب کاسنی سبز خیسانیده بدهند و اگر سده قوی باشد زرورد موقوف دارند **دوائی** نافع وجع کبد باید دانست که درد جگر
شدید نمی باشد مگر از ورم حار یا ریح و فرق فیمابین از وجود تپ در ورم و عدم او در ریح توان کرد پس اگر درد جگر از حرارت جگر باشد
علامتش آنست که اول درد در آن موضع با التهاب و تشنگی و خشکی دهان و زردی رنگ و رنگینی قاروره پدید آید و بعد از آن جگر در ذوبان شروع کند
و صفرا بد بو غلیظ با براز بیرون آید پس از آن قی مراری و بطلان اشتها و عطش شدید و تپ سخت عارض گردد **صفت آن**

فرق سده و ورم

مداومت بماء الشعیر عوض آب نمایند چندانکه ممکن باشد و آب تربوز با شکر و لعاب اسپغول با قند سفید و طباشیر با آب سرد و
ماء القرع و ماء الخیار و آب کاسنی و خرفه و سکنجبین استعمال کنند و درانجا که تلیین طبیعت مطلوب باشد آب آلو بخارا و تمر هندی با نبات دهند و
نوشیدن آب سرد بر ناشتا سود مند است و هر انچه در ضعف جگر حار مذکور گردیده بعمل آرند **دوائی** درد جگر از برودت جگر علامتش ظهور درد و ورم
اندر جگر پدید آید و بعد مدتی اسهال لاحق شود و تپ لازم گردد و ایضاً تهیج وجه و اجفان و ورم اطراف و سپیدی لبها بود **صفت آن**
بجهت تنقیه وقت خواب شب حب غاریقون با آب نیم گرم دهند و صبح مطبوخ نوشانند و بعد از ان ماء الاصول بروغن بادام شیرین
و تلخ چند روز داده جگر را القرص ریوند و قرص افسنتین و دواء الکرکم تقویت دهند و دیگر سائر تدابیر از ضعف جگر بارد استنباط نمایند
دوائی درد جگر از ریح غلیظ و این چنان بود که در اجزاء جگر یا در زیر غشای او یا در هر دو بخارات غذائی مجتمع شود و بواسطهٔ
کثرت مقدار خود یا وقوع سده در جگر محتبس ماند پس کثیف شده مستحیل بریاح نافخه گردد و درد آرد و این را النفخة کبد خوانند و سببش ضعف قوت
هاضمه جگر است یا غلظ ماکول و علامتش وجود درد و تمددی زیر اضلاع راست اما ثقل بسیار مع عدم تپ و زیادتی نفخ بعد هضم غذا و از نهادن
دست بر آن موضع و غمز کردن آن قرار گیرد و درینصورت **صفت آن** شیرهٔ انیسون شیرهٔ تخم کشوث شیرهٔ بادیان شیرهٔ زیرهٔ سیاه
همراه گلقند دهند و جوارش کمونی و دواء الکرکم با عرق نانخواه خورند و دواء اللک و دواء المسک و شربت دینار بغایت مفید است
و دیگر مسخنات قویه مفتحه و جمیع اشربه و ضمده محلله و ملطفه که در نفخ معده و جز آن مذکور است بکار برند و آب سرد کمتر نوشیدن بهتر و
عوض آن عرق بادیان و گلاب و بهر غذا قلایای پر مصالح و کباب و مانند آن چیزهاے که مجفف رطوبت و محلل ریاح باشد نافع تر است و
همچنین واجب است که رعایت جانب مشارکت دارند مثلاً درد اگر جانب امعاء مائل باشد اولاً مسهل دهند بعده محلل بکار برند و اگر درد
بحجاب و شراسیف متوجه بود یا بخلف نخستین مدارات لیس محللات دهند و مراعات مزاج در هر حال لازم دارند **دوائی** درد جگر از نوشیدن
آب سرد و آن گاه باشد که بر نهار یا بعد ریاضت و تعب و خواب یا بعد بر آمدن از حمام فوراً آب بغایت سرد نوشیده شود پس آن
آب زود بجگر رسد قبل از انکه از حرارت معده گرم شود و درد پیدا کند و این را شرقه **صفت آن** تکمید کافی بود بهمان وقت
خرقه را با آب گرم تر کرده بجگر نهند و سنبل الطیب و مصطگی ضماد نمایند و آب گرم بر جگر ریزند و سفوف نافع شرقه مفید بود و این مرض سریع
الزوال است اگر زود تدارک کنند و اگر در تدبیرش غلطی افتد باستسقاء یا ورم جگر انجامد و اگر درد جگر بسبب ضعف جگر یا سده آن یا
ورم یا شق یا حصات یا ریح متولد در جگر باشد علاج هر یک بفصول علحده مذکور گردد **دوائی** که در جمیع اورام جگر بطریق قانون
علاج کلی است **صفت آن** اکثر ورم آن حار میباشد دموی بود خواه صفراوی و فرق فیما بین از آثار مخصوصه غلبه هر یک
پوشیده نیست ورم جگر مخوف است و صلب آن عسر العلاج و در ورم جگر نگذارند که طبیعت قبض شود و افراط اسهال نیز مهلک بود
و باید که ادویه رادعه که بر جگر استعمال کنند یا ادویه ملطفه مفتحه یار باشند تا ماده را منجمد شدن ندهد و همچنین ادویه محلله که استعمال کنند از
ادویه قابضه عطریه خالی نباشند تا قوت عضو تحلیل نشود و باید که مبالغه در تبرید جگر نکنند زیرا که منجر باستسقاء خواهد شد و نه در تسخین
جگر که منجر بذبول گردد و این قوانین در اضمده و اشربه ملحوظ دارند و در ورم مقعری اسهال مناسب است اما مسهل قوی نه دهند و دست

از ادرار کوتاه دارند و در ورم جدلی بادرار کوشند و دست از مسهلات باز دارند اما تبقض طبع هم جائز ندارند و آنجا که ورم جبه
و مقعر هر دو شامل بود علامات هر دو ورم نماید کار مشکل گردد و اهلیلجات و سقمونیا را در اورام جگر استعمال نباید کرد و جالینوس گوید
که تا ورم جگر در ازدیاد باشد از اسهال و ادرار حذر باید کرد و بهیچ نحو ماده را نباید جنبانید و هرگاه نضج در ماده پدید آید و زمان انتها برسد
رسد درین وقت بتلیین طبیعت در ورم مقعر بلبلوس خیارشنبر و ریوند چینی و امثال آن و در ورم محدب بادرار حاجت افتد و در توقع
قبض طبیعت روا ندارند و شیخ الرئیس میفرماید گاهی موری میشود جمیع اصناف اورام جگر بسوی استسقاء و گاهی بسوی ذبول میگردد
و ایضا گفته که ورم کبد را چون اسهال مقارن گردد آن مهلک است و انتقال ورم کبد بسوی طحال محمود است نه عکس آن **دوائی**
ورم حار جگر علامتش تب گرم و تشنگی و سوزش و درد جگر و ثقل آن و سقوط اشتهاء بود و عدم قدرت خواب بر جانب ایمن و ایسر پس اگر ورم
در مقعر جگر باشد علامت آن با علامات مذکوره فواق و قی و قبض طبیعت و غشی و برد اطراف بود و اگر در محدب جگر باشد علامت آن
سعال و ضیق النفس و رقت و احتباس بول و جانب راست زیر ضلع آخرین وقت لمس درد و ورم هلالی مستدیر معلوم شود بخلاف
ورم عضلات که آن بشکل دم موش از یک طرف غلیظ و از جانب دیگر دقیق باشد و اگر ورم عام در مقعر و محدب بود آثار هر دو یافته
شود و مهلک بود و بحران مقعری لبقی یا عرق یا اسهال بود و بحران محدبی لبقی یا عرق یا رعاف یا بول باشد **صفت آن**
بعد فصد باسلیق یا هفت اندام از دست راست آنچه برای ورم معده حار مذکور شد بعمل آرند و اگر ورم در محدب جگر باشد درینصورت
بعد از فصد ادویه مدره مانند شیره تخم خربزه و بادیان و تخم خیارین و تخم کاسنی و تخم کشوث با شربت بزوری بنوشند و قرص رشا
و قرص ورد نیز مفید بود و آب انارین با سکنجبین برای ورم جگر بسیار سودمند بود و ضماد یکه برای ورم جگر در ضمادات خواهد آمد بکار برند **دوائی**
ورم بارد جگر هرگاه ماده بلغمی در جگر مجتمع شود و باعث آماس گردد علامتش بیاض چهره و زبان و ترهل جثه و قلت تشنگی و سپیدی
براز و عدم شدت درد و تب و کثرت ثقل بود و احساس ورم نرم موضع کبد بر ورم جدلی دلالت دارد و دیگر علامات مخصوصه ورم محدبی
و مقعری در ورم حار گذشت **صفت آن** تخم کاسنی تخم خطمی پرسیاوشان هر کدام هفت ماشه بادیان چهار ماشه تخم کرفس ۲
ماشه مصطکی دو ماشه جوشانیده صاف نموده گلقند کهنه و سکنجبین عسلی هر کدام دو توله مالیده بدهند و دیگر ملطفات و منضجات و محللات
شرباً و ضماداً بعمل آرند مع ادویه قابضه عطریه تا حفظ قوت نماید لیکن در ابتدا قوت قوابض را باشد و در انحطاط محللات را و در اثنا
و احنه سنبل الطیب و فوه و لک و اسارون و زعفران و مانند آن که مفتح و مقوی جگر باشد داخل کنند و روغنهای گرم چون روغن
یاسمین و بید انجیر مالیده باشند و ضمادات منضجه بعمل آرند بالجمله در ورم مقعری تنقیه ماده باسهال نمایند و در جدلی بادرار بر جانب
بدستوریکه در دوای سده جگر مذکور شد و بعد از اسهال یا ادرار بهر تعدیل و تسخین جگر اقراص و معاجین حاره چون قرص افسنتین و قرص
ریوند و قرص لک و دبید الورد و دوار الکرکم و غیره همراه سکنجبین و آب عنب الثعلب سبز مروق و آب بادیان سبز مروق و گلقند و جز
آن دهند و دیگر ادویه حسب حاجت از آنچه در استسقاء گفته آید بکار برند و گاه گاهی شربت عود و جوارش شکر بدهند غذا نخود آب نخود ماش
با شیره بادام و بعد از تنقیه شوربای جوزه مرغ و تیهو و دراج بمصالحه گرم پخته اختیار نمایند و از جمیع فواکه و البان و حبوب احتراز فرمایند

و مویز شیرین و انجیر و پسته را درین باب منفعتی عجیب است **دوائی** که ورم صلب جگر را نافع گاه باشد که ماده ورم حار یا بارد
نضج و تحلیل نمی پذیرد و بسبب ردائت تدبیر تحجر و سخت گردد و گاه باشد که میان مجری جگر و سپرز سده افتد و سودا از کبد بطحال منجذب
نشود و در جگر مجتمع شده ورم صلب پیدا کند و اگر حرارت مزاج علاوه آن گردد باعث زیادتی تحجر و صلابت شود و گاهی بسبب ضربه و صدمه
که بجگر رسد نیز ورم پدید آید سخت گردد و دوا ضربه جگر علیحده گفته آید بالجمله علامت ورم صلب جگر ظهور صلابت است در موضع جگر بدون درد
و تپ و ایضاً قلت اشتها و لاغری بدن و فساد رنگ چهره بود **صفت آن** قرص زرشک با مطبوخ گاوزبان و بادیان و غافث
بدهند یا دواء الکرکم با مطبوخ اکلیل استعمال کنند و در آنجا که حرارت نباشد مطبوخ زوفا عجیب النفع است و ضمده ملینه بعمل آرند بعد از آنکه
صلابت نرم شود و ماده نضج یابد بمسهلات و مدرات سودا اخراج ماده کنند بطریقیکه در دوای مالیخولیای بلغمی و سوداوی گذشت و اگر مناسب
بود فصد کنند که سریع النفع است و گشادن رگ اسیلم از دست راست نافع بود و پس از تنقیه قرص زرشک کبیر و قرص مقل و دواء الکرکم
و تریاق اربعه مفید بود و آب کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق و آب بادیان سبز مروق با گلقند نافع بود اما رعایت
حرارت و برودت مزاج بر طبیب آنا واجب است چه در دوا و چه در غذا و آنجا که حرارت در مزاج نبود دادن شیر شتر همراه نبات یا گلقند
فائده تمام دارد و هر چه در ورم بارد صلب معده مسطور شد حسب حاجت بعمل آرند و در علاج تمهل روا ندارند که چون صلابت استحکام گیرد
و مزمن شود علاج نپذیرد **دوائی** ورم جگر از ضربه و صدمه علامتش تقدم سبب است و باشد که بقی یا اسهال خون آمدن آغاز کند
صفت آن فصد باسلیق کنند و گل ارمنی یک درم سائیده به لعاب اسبغول بدهند و سفوف ریوند خطائی و گل ارمنی و حب الآس
هر کدام نیم درم نیز درین باب مجرب است و سفوف شب بدستور و نخود مقشر لک مغسول هر یک سه درم ریوند دو درم مرمکی دو نیم درم
گل ارمنی یکدرم مومیائی اصیل زعفران هر واحد یک نیم درم سائیده بروغن بنفشه یا بروغنی دیگر مثل بابونه و روغن گل آمیخته ضماد نمایند و چون چند
روز بگذرد و حرارت و التهاب زائل شود ریوند چینی دارچینی و فوه هر کدام یکدرم سه روز با شراب انگوری بدهند **دوائی** دبیله کبد هرگاه
ورم جگر تحلیل نشود و ماده آن جمع گردد و اراده ریم کند آن را دبیله نامند و این اکثر بعد ورم گرم افتد چنانچه صلابت جگر بیشتر عقب ورم
بارد پدید آید و علامتش آنست که تپ و درد و جمیع اعراض چون تشنگی و سقوط اشتها و سرخی چهره و اضطراب و حرقت و نخس که مشتد
و افزون گردند و بول قطره قطره آید و خواب بر پشت و پهلو دشوار گردد **صفت آن** تدبیرش انضاج و تفجیر ورم است بدستوریکه در ورم
معده مذکور شد و ایضاً ماء الشعیر با عسل بدهند و مطبوخ حلبه و انجیر نوشانند و دیگر مطبوخات و ضمادات منضجه بکار برند و چون پختگی تمام
شود و ریم کند و ورم نرم شود و همه اعراض آن ساکن تر گردد ضمده مفجره استعمال نمایند و بیمار را بفرمایند که بر پهلو بخسپد و ریاضت کند
و ساعتی بحمام بود پس هرگاه ورم سر کند و بگشاید مریض را سخت بلرزاند و در کبد سبکی پدید آید و ریم از بول یا براز یا در قی بیرون آید و باشد
که ریم هیچ یک در بول و براز بیرون نیاید و در فضای شکم در جایگاهی که آب مستسقی جمع شود مجتمع گردد پس آنجا که ورم بنواحی گرده و مثانه گشاید و
ریم اندر بول پدید آید اگر حرارت و تپ نبود طبیخ حاشا و پودینه و زوفا و بیخ کرفس و بادیان دو دو توله با عسل بدهند و اگر تپ و حرارت بوده باشد
دست از اشیای حاره باز دارند و مغز تخم خربزه و مغز تخم خیارین و مغز تخم کدو هر کدام پنج درم نشاسته کتیرا صمغ عربی هر کدام سه نیم درم رب السوس

دو درم همه را باریک کوفته تله درم ازان سحرگاه باشربت بنفشه و جلاب باشربت خشخاش و مثل آن شبانگاه بدهند و مزوره اسفاناخ وقطف و خبازی بار وغن بادام غذا کنند و هرگاه چرک بجانب مثانه و گرده روی آورد و با بول برآمدن گیرد و ماء العسل یا جلاب اندک نشاسته و روغن گل باید داد و بعد ازان قرص خشخاش باشربت عناب و شربت نیلوفر دهند و بعد تنقیه و صفائی مده مصطگی هند با گل مختوم کنند و دم الاخوین گل سرخ طباشیر کوفته بیخته با ماء العسل یا جلاب دادن نیز مفید بود غذا سبوس گندم و نشاسته با عسل و درآنجا که ماده بنواحی امعا میل کند و ریم با براز بیرون آید تعدیل طبیعت منظور داشته از تلیین و تخفیف احتراز کنند و قرص گل دو درم بدهند پس ازان عناب ۹ دانه انجیر سفید پنج دانه پرسیاوشان یکدرم گل بنفشه گل نیلوفر خشخاش سفید هر یک دو درم جوشانیده صاف نموده با شکر شیرین ساخته بدهند و بر زرده بیضه نیمبرشت و حسویکه از نشاسته گندم و شیر بکیه یا ثبت آن صاف نموده باشند بدون شکر مهیا ساخته تغذیه نمایند و جگر را القوابض همچون صندل و بارتنگ و مصطگی و ریوند چینی و لاک مغسول پیوسته ضماد مینموده باشند تا مریض باختلال قوت هلاک نگردد و ایضاً جهت حفظ قوت اشیای ذی عطریه و قبض چون عود و زعفران و مانند آن در اشربه و اطلیه و ادویهان موافقه استعمال نمایند و آنجا که ماده درمیان صفاق و امعا جمع شود و از راه بول و براز بیرون نیاید تدارک این دشوار بود و اگر توانند نزدیک بن ران بشکافند و ریم را از آنجا برآرند و بعلاج استسقا رجوع نمایند **دوائی** شور جگر هر گاه و بر سطح جگر بثرات حادث گردد علامتش دوام سوزش جگر است مع دیگر علاماتیکه در ضعف جگر حار گذشت و باشد که گاه گاهی قشعریره و نافض افتد **صفت آن** آنچه در ضعف جگر حار مادی از فصد و مسهل و ادرار و تبرید و تضمید وغیره مذکور شد حسب حاجت بعمل آرند **دوائی** نافع نفخه جگر **صفت آن** آنچه در نفخ معده مذکور شد بعمل آرند و جمیع اضمده و اشربه محلله مفید بود و شراب صرف نیمگرم بر ناهار خوردن نافع **دوائی** که برای حصاة کبد نافع علامتش آنست که مریض همیشه قی کند و درد و نخس در جگر معلوم شود بدون ورم و صلابت آن و هرگاه فصد کنند زیر خون ریگ محسوس شود **صفت آن** ادویه مفتت حصاة کلیه و مثانه همراه مدرات تجویز کنند و نیز فصد باسلیق یا ابطی کشادن و شوربای مرغ خورانیده قی کنانیدن و مطبوخ مفتت سنگ گرده و مثانه که در مطبوخات خواهد آمد نیز مفید **دوائی** که خفقه کبد یعنی طپیدن جگر را نافع و سبب این وقوع سده است در رگ بزرگ جگر از شعبهای باب یا از شعب اجوف و باشد که صاحب این مرض وجع تمددی در موضع کبد احساس کند **صفت آن** تفتیح سده نمایند بسکنجبین بزوری و امثال آن که در دوائی سده مفصل ذکر یافته و فصد اسیلم از دست راست نیز نافع **دوائی** تصغر کبد شخصی که جگر او خرد مخلوق شده باشد نشانش همین است که اکثر در جگر سده و الم و تمدد و ثقل حادث گردد گو که غذا معتدل المقدار خورده باشد و ایضاً در اصل خلقت انگشتان مریض صغیر بود و گاه باریک **صفت آن** اغذیه قلیل الحجم و کثیر الغذا و سریع النفوذ چون زرده بیضه نیمبرشت و گوشت جوزه مرغ و حلوان و تیهو و مانند آن دهند اندک اندک بچند کرت و گاه گاهی جهت حفظ صحت ادویه ملطفه و محلل و منقی جگر چون شربت بزوری و ماء الاصول ایارج فیقرا وغیره که در ضعف جگر و سده آن مفصل مذکور شد بکار برند **دوائی** نافع سوء القنیه و آن مقدمه استسقا باشد و سببش ضعف جگر و سوء مزاج اوست و از فساد معده و ضعف آن نیز افتد علامتش تهبج وجه و پلک و اطراف بود و فساد رنگ چهره و بدن

بزردی وسفیدی ونفخ وقراقر شکم واختلاف اجابت طبیعت چنانچه گاهی طبع قبض بود وگاهی لین وگاهی بعد اناکل غذا زود تقاضای براز شود وگاهی بدیر وگاهی براز خشک آید وگاهی رطب وباشد که برلبه بثور افتد ولب جراحت کند ودیگر آثار ضعف جگر هویدا باشد **صفت آن** ازادویه سبکتر که در استسقا بیاید از آن علاج فرمایند وتقلیل اکل وشرب ورزند وعوض آب بر عرق عنب الثعلب قناعت فرمایند وتقویت معده وجگر نمایند وایضاً شربت افسنتین وشربت دینار وحب ریوند مفید بود وتنقیه بدن بایارج فیقرا نافع ودر مسهل ادویه خوشبو چون عود ومصطکی وسنبل الطیب داخل نمایند خصوصاً آنجا که در معده نیز ضعف باشد بعد از تنقیه مفتحات ومدرات دهند وحکیم علی در رساله مجربات خود نوشته که قرص زرشک وشربت زرشک را در تهیج اطراف که از ضعف بود نفعی عظیم است هر روز یک مثقال قرص زرشک باسه مثقال شربت او دو عرق کاسنی بخورند وکذلک عرق چوب چینی که نسخه آن در عرقیات خواهد آمد مفید **دوائی** استسقاء وآن مرضی است مادی مخوف عسر البرء سببش ماده بارده غریبه است که در خلل اعضای ظاهری یا باطنی مستقر میشود وآن سه قسم است لحمی وزقی وطبلی هر یک علحده علحده مذکور گردد اکنون بدانکه علامات مشترکه جمیع اقسام استسقاء فساد لون است وتهیج رجلین وعینین وقلت اشتها وکمی بول ورنگینی آن در اکثر بود **صفت آن** علاج کلی استسقاء آنست هرگاه سوء حال کبد محسوس شود وفساد مزاج او پدید آید از اکثار طعام وشراب باز دارند واز اغذیه غلیظه لزجه واطعمه بارده رطبه وحرکت وریاضت بعد از غذا منع فرمایند واز امتلاء اجتناب نمایند وچندانکه توانند بر گرسنگی وتشنگی صبر کنند واطعمه خفیفه مسخنه سریع الانهضام چون شوربای مرغ وتیهو ودراج وگنجشک وکبک با نخود ودارچینی وشبت وخولنجان وزیره پخته بعد از ریاضت یا حمام بساعتی تناول نمایند واگر ممکن باشد ترک نان کنند واز جنس حبوب بضرورت برنج مجوز است وآنکه ضعیف القوت نبود وبخوردن نان معتاد باشد اگر نان خشک فقط یا مع کباب غذا سازند بهتر باشد وآب آهن تاب ونقره تاب وطلا تاب دهند ویا براده چوب گز وخشت آهن در آب باران داخل کرده دهند وقدر آب در تمام روز زیاده از سه چند غذا نشاید ومقدار غذا ششم حصه انحال صحت باید واگر عوض آب صرف عرق بادیان وعنب الثعلب وعرق کاسنی وعرق گاوزبان وعرق بادرنگ وعرق سافج هندی وغیره استعمال کنند انسب بعد وبعد هضم غذا وقت غلبه عطش از کوزه تنگ باشوره قدر قدری بنوشند بمص واز آب خالص وآب سرد وحموضات واشیای رطب مطلقاً احتراز کنند چه دیدن آبها صاحب این مرض را زیان دارد وایضاً از جمله فواکه تر اجتناب نمایند مگر انار که بالخاصیت مفید است وواجب است تقویت معده واصلاح کبد وعضو مشارک ومبالغه تجفیف بجوع وعطش وریاضات محلله وسوار شدن در کشتی ونشستن در آفتاب وغلطیدن در ریگ گرم وخود را مادامی گردن در آن دفن نمودن وسفر کردن بطرف کوهها بخصوص اصحاب استسقاء را بسیار نافع است وایضاً رکوب سفن ورفتن بزمین نرم ریگ زار وانتقال بیمار از شهر خویش بشهریکه هوای او گرمتر از آن بود مفید است وحرکت وریاضت چندان نباشد که باعث ضعف قوت وتحلل حرارت غریزی گردد وآنجا که استسقاء مع الحرارت بود نخستین ازاله حرارت نمایند وشیره خیارین شیره کاسنی شیره خربزه شیره زیره هر کجا که تپ باشد در استسقاء می دهند وعصاره انبرباریس وراوند با سکنجبین وآب انار در صورت حرارت هم محمود است وبعد رفع حرارت بعلاج استسقاء گرایند که اسهال وادرار وتعریق واندفان در رمل وتضمید

باب استسقاء

محققات مثل بحر باغروزیل حمام وکبریت است واحتراز از هر چه بسیار گرم بود لازم شمارند واگر حرارت نبود شیر شتر وبول آن ادون
بهترین اشیاء است وغسل با آب شبی وکبریتی ودیگر چشمهای گرم پس از ریاضت مفید بود وحمام رطب با آب شیرین مضر است
خشک آن نافع ودر استسقا قبض شکم بهتر از افراط اسهال بود واعتدال بین اللین والقبض مناسب ورزند با آب کاسنی یا سکنجبین ملین
است وشربت حب الآس با لک وطباشیر قابض وفصد شدید الضرر است ومدرات غیر معطش جید بود وسرکه قاطع عطش است
واگر حاجت باخراج اخلاط افتد باید که استفراغ آن بکرات نمایند نه دفعة که موجب ضعف معده وکبد گردد وواجب است که در
مسهلات ادویه مضر جگر نباشد واگر باستعمال آن مضطر باشند اصلاح نموده بچند کرت بعمل آرند زیرا که استعمال آن دفعة قاتل بود وقل
ضرر آن تضعیف کبد است وصبر زرد تنها جگر را سخت زیان دارد پس میباید که آنرا از کبد دور دارند واگر ضرورت افتد با مصلح آن بکار
برند واگر ممکن باشد بعد مسهلات خصوصاً مثل فرفیون وماذریون واشق یک شبانه روز فاقه کنند وایضاً دوای مقوی جگر که قدری
قبض داشته باشد همچون قرص انبرباریس دهند ومصلحات مزاج مثل تریاق ودواء الکرکم ومعجون فنجنوش ومغنی در بارد وآب کاسنی در
حار استعمال نمایند وصواب تر آنست که فیما بین مسهلین مفتحات سدد بنوشند وهر دوائیکه در استسقاء بکار برند باید که در تحلیل ومبالغه
کنند تا قوت او زود بجگر رسد وهر استسقاء که بمشارکت افتد چنانچه از ضعف سپرز یا از سردی ریه یا از ماساریقا یا از گرده یا از
سده یا از رحم بسبب اختناق یا احتباس خون حیض یا از کثرت خون بدن که خون بواسیر هم بسته باشد یا از بسیاری برآمدن
خون یا از مغص وپیچش یا از درد پشت یا از مشارکت حجاب یا از جهت سوء مزاج حار جمیع بدن چنانکه در تبهای تیز ودراز افتد درین
صورت طبیب را واجب است که با وجود تدابیر استسقاء در ازاله آن نیز توجه فرماید بدانچه در مقام هر یک مذکور است وهرگاه در استسقا
دوا سود ندهد داغ دهند بر پنج جا یک بر فم معده دویم بر جگر سویم بر سپرز چهارم بر قعر معده پنجم بالای ناف اگر مریض قوی بود یکبارگی
والا بتفاریق الشافی هو الله الشافی وهرگاه سوء تنفس واسهال در استسقاء بود ردی است وکذا سعال بلا نزله وزکام وقروح بدن
مستسقی عسر البرء است وحمرت بول او خطیر بود وحمی نیز ردی است واستسقا بعد مرض حاد بد باشد وکذا مع حرارت وحبس اطلاق
گویند اجماع واقع شده بر آنکه ردی ترین انواع استسقاء واگرچه از نوع اسلم بود آنست که از حرارت بود وعلامتش لزوم وسرعت
نبض موجی وبدبوی بول کف قاروره وشربت آب بسیار است **دوائی** که در هر سه قسم استسقاء معمول است **صفت آن**
معجون دبید الورد یا دواء الکرکم همراه شیره عنب الثعلب وشیره تخم کشوث بشربت دینار ویا گلقند ویا شربت بزوری بدهند وشیر شتر
با نبات ویا شربت بزوری ویا با شربت دینار بسیار مفید بود وگاهی معاجین مذکوره همراه شیر شتر داده میشود وسفوف معمول با شیر
شتر سپید دهند ودر سفوفات خواهد آمد نیز بدهند وتقلیل غذا وترک آب واجب بود وعوض غذا بر آب یخنی ویا اندکی کهچری مونگ اکتفا
نمایند وبجای آب عرق عنب الثعلب اندک اندک بنوشند واز عنب الثعلب خشک ومغز فلوس وسنبل الطیب وآب عنب الثعلب
سبز ضماد کنند ودیگر ضمادات نافع این مرض بکار برند واگر با حرارت باشد قرص زرشک وکلکلانج بارد همراه آب کاسنی سبز
مروق وآب عنب الثعلب سبز مروق وشربت بزوری ویا سکنجبین بزوری بارد دهند واگر در استسقاء اسهال هم باشد آب بارتنگ

سبز مروق یا شیرہ تخم بارتنگ و شیرہ تخم مویز با رب بہ شیرین دہند و اگر درین امراض حاجت تنقیہ باشد بعد از نضج منضج گرم از اسہال حار تنقیہ کنند بعد ازان تدبیر مذکور بکار برند و در استسقای طبلی کہ با حرارت میباشد و در زقی کہ مادہ حار باشد تنقیہ از ادویہ قلیل الحرارت کنند بعد آن دوائی قرص زرشک وغیرہ کہ مذکور شد استعمال نمایند و تبرید جگر در طبلے مفید بود و جیدوار با آب عنب الثعلب سودہ طلا کردن برای تہیج و استسقاء نافع بود و ریاضات محللہ و نشستن در آفتاب و خود را دفن کردن در ریگ گرم سوای سر بسیار فائدہ میکند و در استسقا قبض شکم بہتر از اسہال بود **ایضاً** کہ ہر قسم استسقا را نہایت نافع **صفت آن** برگ درخت کسوندی یک نیم تولہ فلفل سیاہ بست دیک دانہ در عرق بادیان شیرہ برآوردہ صاف نمودہ نوشند اکثر در استعمال یک ہفتہ ازین دوا مستسقی صحت کامل یافتہ اشتہا چنانکہ باید پدید آمدہ مگر پرہیز از مخدرات ضرورست و گاہے عوض برگ مذکور برگ کگروندہ دادہ میشود و استعمال آب مروق آن با دیگر ادویہ مناسب نیز معمول است **دوائی** برای صلابت جگر و استسقاء **صفت آن** معجون دبید الورد شش ماشہ شیر شتر بجای شہد خالص تولہ دہند **دوائی** استسقاء و ورم بدن در صورتیکہ مریض قوی باشد و در مزاج حرارت نبود معمول است **صفت آن** نسوت نہ ماشہ خوب باریک سائیدہ در شیر بتھوہر سہ دھارہ یا چو دھارہ خمیر کردہ سہ گولی سازند و یک گولی بخورند غذا برنج بی نمک با روغن زرد بخورند ہمچنین سہ روز بعمل آرند **ایضاً** برای استسقا از تحملہ ہندی **صفت آن** تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی بادیان پوست بیخ بادیان اجمود بیخ اجمود جوشانیدہ با گلقند بدہند و در غذا نخود آب و کبوتر و گوشت بزغالہ و نخود قناعت نمایند و بجای آب بر عرق سونف و کاسنے و مکو اقتصار ورزند **ایضاً منہ** نافع استسقاء لحمی **صفت آن** کاسنی بادیان مکو بالچھڑ ہر یک دو درم گلقند ہفت درم جوشانیدہ بدہند **دوائی** کہ استسقاء مع الحرارت را نافع **صفت آن** یک روز شربت مسکن مثل آب کاسنی مع سکنجبین بدہند و یک روز شربت ملطف مانند آب بادیان و آب کاسنی مخلوط نمایند و روز دیگر آب کرفس مع عصارہ برگ ترب استعمال کنند و بقول قرشی اگر با استسقاء حرارت بود آب کاسنی با سکنجبین بزوری و قرص زرشک بدہند و الا آب بادیان یا آب کرفس با آن بیامیزند و شربت دینار و یا شربت اصول با سکنجبین بزوری و قرص زرشک و یا ورد و قرص غافث حسب حاجت بدہند **دوائی** کہ برای سوء القنیہ و استسقا کہ از کثرت سیلان خون بواسیر و حیض بود **صفت آن** ہر صبح حب تیواج دو سہ عدد و یا سفوف تیواج و یا قرص کہربا و حب مقل قابض با شیرہ بزور باردہ و مزلقات در عرق افسنتین و گاؤزبان عنبری و تخم ریحان و بارتنگ و تخم شک دہند و از اغذیہ غلیظہ و کثرت اکل اجتناب ورزند و اغذیہ سریع الہضم کہ اندکے ازلاق داشتہ باشند بخورند **دوائی** معمول برای استسقا مع کثرت برودت **صفت آن** مصطگی ریوند چینی دار فلفل دار چینی فلفل سیاہ ہر یک سہ ماشہ زنجبیل بابڑنگ ہر یک شش ماشہ نیم کوفتہ در آب جوشانیدہ صاف نمودہ گلقند دو تولہ مالیدہ بنوشند و گاہے از بابڑنگ و زنجبیل ہر یک شش ماشہ ریوند چینی دو ماشہ مرچ سیاہ یک ماشہ سفوف نمودہ ہمراہ جوشاندہ مذکور غیر از زنجبیل و بابڑنگ و فلفل بعمل می آید **ایضاً** کاسنی بیخ کاسنی ہر یک نہ ماشہ بادیان بیخ بادیان ہر یک شش ماشہ مویز منقے ہفت دانہ سنبل الطیب تخم کرفس بابڑنگ ہر یک سہ ماشہ جوشانیدہ صاف نمودہ شربت بزوری دو تولہ داخل کردہ بنوشند بعد ازان ریوند چینی سہ ماشہ مرچ سیاہ چہار سرخ باریک سودہ بخورند **دوائی** دیگر نافع

سوء القنیه و استسقاء و صلابت جگر و طحال و معده و اوجاع آنها **صفت آن** زعفران سنبل الطیب سلیخه قسط اسارون تخم کرفس
انیسون گل سرخ تخم کاسنی هر یک دو جزو مرمکی ریوند چینی هر واحد یک جزو عسل سه چند شربت یکدرم تا یک مثقال بعرق بادیان **ایضاً** نافع
استسقاء و برودت معده **صفت آن** لک مغسول چهار جزو سنبل الطیب زراوند هر یک سه جزو اسارون تخم کرفس هر واحد دو جزو
قسط تلخ مغز بادام تلخ فلفل زنجبیل زیره سیاه ساذج مصطکی هر یک یک جزو شهد خالص سه چند **دوائی** استسقاء زقی **صفت آن**
آنچه در دوای لحمی مذکور شد بکار برند و مطبوخ شبت که در مطبوخات خواهد آمد بنوشانند و اگر با ورم حار جگر یا تپ بوده باشد آب کاسنی
و سکنجبین و قرص زرا وند بدهند و گاه گاه باستفراغ مادهٔ صفرا پردازند بکلکلانج بارد و نقوع هلیله نیز دهند و قرص زرشک و برای حفظ قوت شوربای
جوزهٔ مرغ و آب زرشک و روغن بادام غذا سازند و بصورت سرفه زرشک و دیگر حموضات ندهند و مطبوخ که در مطبوخات خواهد آمد
در استفراغ مادهٔ صفرا سودمند است و بعرق کاسنی و عنب الثعلب شربت بزوری بارد و امثال آن تلطیفه نموده بازبتدبیر تجفیف پردازند
ضمادات محلله و مجففه بر شکم نهند و مدرات نیز بحسب مزاج از قبیل بادیان و انیسون و تخم کرفس و هلیون و تخم خیارین و تخم خربزه و تخم کاکنج بدهند
تا از اعادهٔ مرض ایمن گردند و در آنجا که استسقای زقی با ورم صلب کبد یا طحال بود علاج آن دشوار است خاصة کسانیکه قوت شان
برجا نباشد طمع از حیات آنها باید برید بالجمله همگی توجه بسوی استفراغ مائیت و تجفیف آن و تفتیح سدد مع حفظ قوت انعاش وی باغذیه و نفع
داشته بمناسب عطره نمایند و استعمال قی در سوم یا چهارم یا پنجم روز قبل از طعام در آنجا که قوت برجا باشد بغایت مفید است و طلا آوردن
بادویه معطسه نیز نافع بود و بقول شیخ دوام لین طبع درین مرض تا هنگامیکه قوت ساقط نشده باشد واجب است و حب اذریون برای
زقی بغایت نافع است چنانچه حب ریوند از برای لحمی و اگر در مریض طاقت استعمال داروهای مسهل نباشد ضمادات مسهل بعمل آورند
دوائی استسقای زقی از انطاکی **صفت آن** علاجش تناول اغذیه یابسه و مشی در گرمی و لبس مثل صوف و خواب در ریگ
و خاکستر هر دو گرم و شرب مدر که در ادویه امراض معده گذشت و خوردن معجون مغنی و تریاق الذهب و فنجنوش مجرب است و کذا کلکلانج
و در بزل خطر عظیم است و آنچه نفع میکند آنرا خاکستر سرگین گاو بدار صینی و تخم کرفس و حنظل و اشق در سرکه و سرگین کبوتر است و
خوردن حب ماء الاصفر از مجربات است و آن در حبوب مسطور شد **ایضاً** جهت استسقاء زقی مایوس العلاج **صفت آن** بیخ درخت
کریل خشک کرده سفوف سازند و بقدر یک نیم ماشه تا یک هفته بخورند و پرهیز از مقلیات و مشویات واجب دانند و اگر بیخ تر کوفته
قدری آب انداخته شیرهٔ آن بگیرند و بقدر دو دام تا سه دام بعمل آرند و در صعوبت مرض تا نیم رطل هم جائز است انفع بود و ضماد نیز از این
اصول تر بر شکم مثل ضماد حنا نافع است و در اخراج مائیت کثیره بر وضع تا شش ساعت بلکه زیاده مصابرت باید کرد و اگر مریض اضطراب
نماید باید که یک دو شخص وی را ضبط نمایند تا اضطراب نماید و فعل دوا باطل نگردد **دوائی** استسقاء طبلی **صفت آن** تدابیر یکه
در استسقای لحمی گذشته بعمل آرند و بدستور بعد نضج تنقیه مادهٔ مولد ریاح بادویه قلیل الحرارت نمایند بعده قرص زرشک و کلکلانج
بارد بهمراه آب کاسنی وغیره که در استسقای زقی مذکور شد استعمال نمایند و تبرید جگر درینجا مفید بود و بتقویت معده و تحلیل ریاح کوشند
و استفراغ ماده برفق و ملائمت کنند مع حفظ قوت و استعمال مسهلات قویه درین نوع جائز نیست و بعد تنقیه شکم را بجرقه و خشت و ملک

نمایند و بجاورس و نمک سیاه و سبوس گندم تکمید کنند و ادهان محلله بمالند و کندر و زیره و مصطکی و امثال آن بخایند تا آروغ آید و
معاجین و سفوف بادشکن مجربست و ضمه محلل بر شکم و اطراف نهند و حمولات و شیافات مخرج ریاح بعمل آرند و هرگاه استسقای طبلی مزمن
شود و بسبب تحلیل رطوبات و ریاح رقیقه و القای ماده عسر التحلیل و غلیظ و صلابت بیفزاید و دال جگر و مریض نیک گردد و هضم کامل شود
و قوت عود نماید و بجز سختی شکم مکروهی دیگر پیدا نباشد درین وقت مسمی میگردد طبلی بجبن و جبل پس درین صورت چیزهای ملین ضماد
نمایند و چون صلابت نرم شود از آب گرم و نطرونیه آبزن کنند و بابونه و اکلیل الملک و مرزنجوش و صعتر و تخم سداب و جند بیدستر و حاشا
طرفا و نطرون کوفته بیخته با آب سداب و بول اشتر آمیخته بر شکم ضماد نمایند تا تحلیل کند **ایضاً** برای استسقای طبلی از انطاکی **صفت**
آن علاجش بتلطیف اسهال است و خوردن ادویه مخرج ریح خصوصاً حلتیت و جند بیدستر و اذخر و زیره و خولنجان و دارچینی و تضمید
شکم بجاورس و قطران و بورق و کبریت و عسل و آنچه از مرکبات در اقسام سابق گذشت و استعمال خبث الحدید و آب حدید بازیره نانخواه
مجربست **دوائی** دافع استسقای طبلی **صفت آن** بقول حکیم عابد سرهندی آب خارخسک و شربت بنفشه محلول در گلاب
شدید التسکین برای ریاح نافع است و بعضی را علاج بطبیخ پوست بیخ طرفا بخم نمودم و مقصد اصلاح حال طحال و کبد بود و صحت یافتند
و بعضی بشیر شتر بر نهار و سفوف قابض با آب عنب الثعلب سبز مروق و در آخر روز هرگاه باوی لینت شکم میشد بر شیر شتر معالجه بعضی
با آب کاسنی در یک وقت و آب بادیان در وقت دیگر بقرص انبرباریس در هر دو وقت نمودم و علاج بعضی با آب برگ ترب و قرص راوند
کردم و شفا یافتند **دوائی** یرقان اصفر و آنست که رنگ تمام بدن و چشم زرد شود و سببش کثرت تولد صفرا است یا امتناع استفراغ
آن و موجب کثرت صفرا یا با غذیه باشد یا بغیر اغذیه آنچه از اغذیه باشد یا آن غذا بذاته مولد صفرا بود مثل عسل و شراب و لحم غلیظ و عدس
و یا آن غذا سریع الاستحالة بسوی صفرا باشد همچون شیر و خربزه شیرین و آنچه بغیر اغذیه است یا از حرارت جگر یا مراره یا تمام بدن باشد
یا از ملاقات هوای سخت گرم و گزیدن حیوانی زهرناک مانند رتیلا و زنبور و افعی و مگس عسل و خوردن سموم حاره مثل آب زهره پلنگ و نیش
و جز آن و باعث امتناع استفراغ یا سده است که در جگر و مجری بین الکبد و مراره و در مجری فیما بین مراره و امعا افتد و یا ورم جگر و زهره و انسداد
مسام بود بالجمله علامت کثرت تولد صفرا اگر از اغذیه باشد تقدم تناول غذای مولد صفرا یا سریع الاستحاله است و اگر از حرارت جگر باشد
سیاهی یا زردی بول و برازو قی صفراوی و کف زرد بالای قاروره و دیگر علاماتیکه در دوائی ضعف جگر حار گذشت پیدا بود و گویند که
این قسم در اکثر با تپ سونوخس ملیا شد و اگر از حرارت مراره باشد یرقان دفعة افتد بغیر سبب خارجی و بدون آثار حرارت جگر و سده آن بول
در ابتدا سفید بود بعده زرد شود و پس از آن سیاه و غلیظ گردد و اشتها سالم بود و اگر از حرارت تمام بدن باشد گرمی ملمس و لاغری و
یبس و خارش بدن و قبض طبع بود و صفرا القی و بول و براز بر آید و یرقان اندک اندک بتدریج پدید آید و اگر از شدت حرارت هوا باشد
قی مراری و ضعف اشتها و تشنگی و درد معده بود و این نوع کودکان و زنان را بیشتر افتد و در اکثر از تپ خالی نباشد و اگر از گزیدن حیوان
زهردار و خوردن ادویه سمیه باشد وجود سبب مشاهد دلیست و علامت امتناع استفراغ صفرا اگر از سده جگر باشد آنجا که سده در محدب جگر افتد
بول رقیق و اندک آید و آنجا که در مقعر کبد افتد براز نرم و آبناک بود و اگر سده مجری باشد که مابین جگر و زهره جهت جذب صفرا از جگر بمراره

واقع است رنگ براز روز بروز شکم سود و بتدریج سفید گردد و باشد که بقولنج ادا کند و احساس ثقل اندک در جگر و قی مراری و تلخی
دہن نیز از علامات این گفته اند و اگر از سده مجری که میان مراره و امعاست باشد که براز دفعةً سفید شود و طبع قبض بود و اگر ورم جگر باشد
علامتش تپ گرم و دیگر آثار که در اورام کبد گذشته دال بود و اگر از ورم زہره باشد لازم تپ نرم و قی و تہوع و خشونت زبان بود و اگر از
انسداد مسام بدن باشد تقدم سفر در گرما یا سرما و وصول غبار و گرد بر بدن و تپ و سبات و عطش مفرط و قبض و نفخ شکم شاہد و ست
و مہلک است **صفت آن** بہر تفتیح سده قرص زرشک با آب کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق و
شربت بزوری و سکنجبین دہند و تنقیه صفرا بمسہل آن نمایند و اگرچه تدابیر این تدبیر جامع و نافع ہمه اقسام یرقان صفراست لیکن
بعضے تدابیر دیگر که مخصوص بعض اسباب سابقه است نیز ملحوظ دارند مثلاً آنچه بسبب حرارت جگر باشد سوای تدبیر مذکور فصد باسلیق
و تبرید جگر باشربه و اغذیه و اضمده که در ضعف جگر حار گذشت نیز مفید بود و شیره تخم خرفه با سکنجبین و آب انار یا شربت غوره و آب زرشک
بالطباشیر و شربت انار نافع است و اگر تپ بود در تبرید بیفزایند و بماء الشعیر تغذیه نمایند و در آنجا که تپ نباشد تنقیه بماء الجبن کردن سخت
سودمند بود و آنچه از حرارت مراره باشد سکنجبین با شیره کاسنی دادن و شربت آلو و انار و غیره که بحرارت جگر نفع دارد استعمال کردن
نافع و آنچه بسبب حرارت جمیع بدن باشد سوای تبرید و تنقیه صفرا اگر مناسب دانند فصد کنند و بعد تنقیه تعدیل مزاج باشربه مطفیه و
اغذیه سرده نمایند و ایضاً تدہین با دہان مرطبه و دخول در آبزن مرطب نفع تمام دارد و آنچه از شدت حرارت ہوا باشد تبرید بہوای
مسکن و نوشیدن آب انار و تربوز و ماء القرع و ماء الخیار و تناول اغذیه بارده حامضه مفید بود و آنچه از گزیدن حیوان زہردار و خوردن
ادویه حاره سمیه باشد آب انار و لعاب اسبغول و آب کاسنی و قرص کافور و آش جو و روغن بادام و ہرچه برودت و تریاقیت بسیار
داشته باشد نافع بود و قی و تلیین مفید و آنچه از سده جگر باشد اگر سده در محدب بود تفتیح آن بشیره بادیان و تخم کرفس و تخم کشوث و تخم کاسنی
و تخم خیارین و سکنجبین ساده یا بزوری یا ریوندی و اندک لک مغسول نمایند و اگر سده در مقعر جگر بود ادویه مفتحه چون آب بادیان و
آب کرفس و آب کاسنی و ریوند چینی با سکنجبین بدہند و باقی تدبیر که در دوائی سده جگر مفصل مذکور شد از آنجا اخذ نمایند و آنچه بسبب سده
مجری باشد که مابین جگر و مراره است تفتیح سده بمفتحات مناسبه نمایند مثلاً عند الحرارت ہمان دوائی که در ابتدا مذکور شد بدہند و عند
عدم آب بادیان و کرفس و آب کرنب با سکنجبین بزوری گرم و مانند آن و ہرچه در سده جگر گذشت بعمل آرند و ایضاً تنقیه ماده بمسہل مناسب
مزاج نمایند و بعد از آن دواء اللک و قرص ریوند و امثال آن مدرات دہند و اگر قوت قوی باشد اول فصد باسلیق بکشایند و آنچه
از وقوع سده در مجری که میان مراره و امعاء است افتد تدبیرش نیز تفتیح سده است حسب مراعات حرارت و برودت مزاج بدانچه بالا ذکر
یافت لیکن درین نوع ادویه قوی تر استعمال نمایند و گویند که حقنه حاده نیز درینجا نفع تمام دارد و بدانند آنجا که علامات یرقان سدی ہویدا
باشد ہیچ دوا سود ندہد باید دانست که در یکے از ہر دو مجری مذکور گوشت زائد یا ثؤلول رسته است و این لاعلاج بود و آنچه از ورم جگر یا مراره افتد
تدبیر ہر دو ہمه آنست که در دوائی ورم جگر مذکور شد و فصد باید نمود و آنچه بسبب انسداد مسام باشد فی الفور تلیین باید کرد و حقنه باید نمود و تفتیح
مسام نمایند بغسل در حمام و نشستن در آبزن که در آن بنفشه و اکلیل الملک و بابونه و گل خطمی جوشانیده باشند و مالیدن بدن بآبی که در آن نخود و سبوس گندم

پخته باشند و آنچه از شمیدن روائح سمیه در حلقیه واقع میشود یکبار کی مع غثیان و قے و تپ پدید آید و با خفقان باشد علاجش فصد کرده عطریات بارده بو یانند و شیرهٔ زرشک چار ماشه و خیارین هند با مغز تخم شریده هر یک نه ماشه کاهو پنجماشه آلو بخارا پنج عدد در عرقیات برآورده با سکنجبین دهند و شام زهر مهره طباشیر گرو سماق هر یک یکماشه با شربت انارین بلیسانند و بالایش شربت صندل و سکنجبین لیمونی بدهند و روز هشتم شاهتره تخم کاسنی مکو گل سرخ بنفشه نیلوفر هر یک نه ماشه افسنتین چار ماشه تخم کشوث هفت ماشه آلو بخارا یازده عدد پستان سی عدد در گلاب و عرق کاسنی جوشانیده مالیده صاف نموده گلقند ترنجبین مغز فلوس شربت دینار داخل کرده دهند و صبح تبرید از طباشیر زرور د مکدے ماشه در خمیره صندل ترش لیسانیده شیره جات و لعابات بنوشانند و اگر بعد ازان مسهل ماده باقی باشد در مسهل چهارم هلیلجات دینار و ریوند افزوده دهند که اخراج کلی حاصل شود و قرص زرشک و شربت کشوث میداده باشند و در تعفن هوا که محدث یرقان شود بعد از فصد و تبریدات مفرح همین علاج مفید بود و هر گاه یرقان اصفر که از دفع طبیعت بر سبیل بحران در تپ صفراوی بروزی از روزهای بحران واقع شود طبیعت را مدد در دفع ماده نمایند باشلیدن سکنجبین فقط یا با شیره کاسنی نشانیدن در آب گرم و بدانند در آنجا که زردی در چشم پدید آید و باقی بدن بسلامت باشد یا بعد رفع یرقان زردی چشم فقط باقی ماند بحمام روند و چند نوبت سرکه کهنه در بینی چکانند و یا بیکه در آن افسنتین جوشانیده باشند با سکنجبین غرغره کنند و سرکه و گلاب با آب انار ترش یا آب ترنج در چشم اندازند و یرقان که بر سبیل بحران در حمیات حاده پیش از روز هفتم حادث شود ردی و مهلک است مگر آنکه بادی طبیعت از خود نرم شود و این را یرقان قبل السابع گویند و ظهور یرقان در تپ بروز هفتم یا نهم یا چهاردهم بشرط عدم صلابت سراشوف دلیل خیر است **دوائی** نافع یرقان اصفر **صفت آن** برگ حنا کوفته در آب شب تر کرده صبح آب صاف آن بنوشند تا یک هفته و سعوط آب چقندر مزیل زردی چشم است **ایضاً** مفید یرقان **صفت آن** سبوس نخود چهار دام شب در آب گرم تر کرده صبح آب زلال آن گرفته بقدری نبات شیرین کرده بخورند **ایضاً** در یرقان اصفر سدی که علامتش سفیدی براز است نافع بود **صفت آن** آب کاسنی سبز مروق یا شیره تخم کاسنی آب تمر هندی با سکنجبین ساده یا گلقند بدهند خواه شیره کاسنی و مکو و خیارین در گلاب برآورده با سکنجبین بزوری بدهند و یا تخم کاسنی و عنب الثعلب و گل سرخ و آلو بخارا پوست بیخ کاسنی مویز منقے تخم خیارین کوفته در عرقیات خیسانیده آب تمر هندی گلقند داخل کرده بدهند و درین قسم قی هم مفید است پس آب انارین با شربت نیلوفر و سکنجبین بزوری و تعریق هم مفید است چنانچه زرشک شش ماشه در آب جوشانیده بنوشند و در آفتاب بایستند و حرکت کنند و بعد ازین پر سیاوشان خوة الصبغ نعناع جوشانیده بنوشند **ایضاً** برای یرقان از حکیم جعفر **صفت آن** آب برگ ترب بقدر یک پیاله با دو دام شکر تری آمیخته نهار بخورند غذا سه چهار دام تمر هندی در آب مالیده صاف نموده چهار دام شکر آمیخته با خشکه تناول نمایند و برین منوال چند روز عمل کنند و در بیاض استاد مرحوم آب کاسنی مروق نیز درین نسخه داخل است و نوشته که پوست بیخ بسکهپره با برنج ساٹهی سائیده تا یک هفته بخورند و نوشته که برای رفع زردی چشم در یک روز نافع دار فلفل پوست هلیله زرد هر دو در سرکه سائیده اکتحال نمایند و نیز چوب و تخم جوز القی نیز مجرب است

ایضاً کدوی تلخ خشک را بشگافند و در سر آن پرده که مانند پردهٔ عنکبوت میباشد بر آورده نرم سوده اندکی از آن سعوط نمایند
یرقان اصفر را که چشمها و رخساره همه زرد شده باشد نافع است باخراج رطوبت زرد رنگ از بینی و اگر کدوی تلخ تر دست آید آنرا
دو حصه نموده شب در شبنم بدارند و صبح چند قطرهٔ شبنم که دران جمع شده باشد در بینی چکانند که در ازالهٔ زردی چشم عجیب الاثر است ایضاً سعوط
تخم بندال کوفته بیخته در پارچه بسته بهمین اثر دارد و اگر مغز تخم کدوی تلخ نیز با او سوده قدری ناس و هند اقفع و معمول است ایضاً
از مجربات صاحب بقائی صفت آن بیارند کدوی تلخ و سر آن بریده آب پر نمایند و تمام روز در آفتاب و تمام شب در شبنم بدارند
و علی الصباح دو قطره در چشم کشند و بعد از دو گهڑی پوست هلیله و نبات سائیده کف دست بخورند و غذا در آن روز جغرات با خشکه خورند ایضاً
جهت یرقان اصفر و اسود معمول حکیم شاه محمد صفت آن ملاگیر دار هلد هر یک پنج ماشه با آب سائیده عسل بقدر ممزوج نموده بخورند
دوائی یرقان اسود یعنی تغیر رنگ بدن بسیاهی و این اگر بسبب سده بود اندر آن مجری که مابین جگر و سپرز است یا در آن مجری که
میان سپرز و فم معده است علامت هر دو آنست که یرقان بتدریج پدید آید و در اول سقوط اشتها بتدریج و ثقل جگر و در ثانی سقوط اشتها
یکبارگی و گرانی سپرز لازم بود و اگر از احتراق خون باشد بواسطهٔ وقوع حرارت مفرط در جگر علامتش آنست که خبث النفس و غم و وسواس
بغیر سبب پدید آید و همه اعراض که مخصوص سوداء مراقیست پیدا باشد و فرق درین یرقان کبدی است و در آنکه از ضعف طحال بود آنست
که در کبدی سیاهی خفیف میباشد مع سوء حال جگر و در طحالی سیاهی غلیظ و شدید میباشد و آفت طحال چون تمدد و ثقل و درد و صلابت
در جانب چپ بر آن گواهی دهد و اگر از ضعف طحال بود و این اکثر بسبب برودت و رطوبت میباشد علامتش قی و اسهال سوداوی و سقوط
اشتها و کدورت سفیدی چشم بود اما سقوط اشتها بر ضعف جاذبهٔ سپرز و خروج سوداء در بول و براز بر ضعف ماسکهٔ آن گواهی و اگر بسبب
دفع طبیعت بطریق بحران باشد علامتش آنکه بعد از امراض سوداوی بوده باشد و مریض را دران سبکی حاصل شود صفت آن
در سددی بعد از فصد اسلیم یا باسلیق از دست چپ آب کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق با سکنجبین بزوری و شربت دینار
و هند و قرص زرشک کبیر نه ماشه نیز میدهند و تنقیه سودا کنند و ماء الجبن استعمال نمایند که بنجاح میرسانند و آنچه در دوائی سدهٔ جگر گذشت
بعمل آرند و آب عنب الثعلب و آب ترب با سکنجبین بعد از تنقیه خلط نیز سودمند است و ربع رطل آب پودینهٔ نهری با دو اوقیه سکنجبین ناشتا تا
سه روز دادن بغایت نافع است و اگر دو درم عدس مقشر باریک کوفته با قدرے آب باذیان و بول طفل نابالغ بامداد بیاشامند فعلی
عجیب دارد و غذا نخود آب و شوربای مرغ با نان و در یرقان احتراقی فصد باسلیق کنند و تنقیه مواد محترقه و تطفیه حرارت جگر نمایند بتوریکه
در دوائی مالیخولیا مذکور است و در ضعف طحالی شیرهٔ تخم کشوث شیرهٔ انیسون هر یک شش ماشه همراه گلقند و شربت بزوری خورند
و قرص گل و قرص کبیر و مانند آن که مقوی طحال اند همراه همین دوا استعمال کنند و گل سرخ د... و افسنتین و مصطگی بکوبند و با سرکه
و آب عنب الثعلب سبز بر سپرز ضماد سازند و در یرقان بحرانی امداد طبیعت نمایند بشربت سکنجبین و استحمام بآب شیرین و مالیدن از ادهان
ملطفه چون روغن بابونه و شبت و سوسن و هرگاه یرقان اسود که بسبب ورم و صلابت طحال افتد علاجش از دوای آن جویند و آنچه از سدهٔ
مفرط جگر باشد تدارک آن بعلاج ضعف جگر بارد نمایند ایضاً از حکیم علی شریف صفت آن اگر سددی بود مفتحات

چنان بادیان کاسنی عنب الثعلب گل سرخ بادرنجبویه مویز منقے اسطوخودوس راوند چینی افیتمون مغز المتاس گلقند هند و هلیلجات
برای اخراج سودا نیز داخل کرده میشود و در سودای احتراقی گل بنفشه نیلوفر آلو بخارا تمر هندی وغیره مستعمل است **دوائی** که یرقان سود
سدی را سود مند است **صفت آن** مویز منقے ده درم گل سرخ پنجدرم کبابه سه درم همه را در آب گرم یکشبانه روز تر کرده
بدارند و هر روز نیم رطل از ان ناشتا تا پنج روز یا هفت روز بنوشند **ایضاً** برای یرقان سوداوی از انطاکی **صفت آن** تنقیه
طحال و تفتیح سده آن و فصد اسلیم یا باسلیق کنند و کشوث و خولان بخورند و مروارید و مرجان سوخته مجرب است و قرص ریوند و معجون
مغنی را درین باب خاصیت عظیم است **نوع دیگر** که درین مرض بمنزله سیف قاطع است **صفت آن** ریوند را در آتش
با پیک دشتی بسوزند و مثل او زرد چوب اکبر آبادی بریان کرده بگیرند و هر دو سائیده سه درم با آب سرد بخورند که این مرض سودای
را در بدن نمیگذارد و اکتحال بسید سوده چند روز در ازاله رنگ سیاه از چشم مجرب است **دوائی** وجع طحال از حرارت علامتش تشنگی
والتهاب در جانب چپ بود و میل قاروره بسرخی و سیاهی **صفت آن** فصد اسلیم یا باسلیق از چپ کنند و آب کاسنی و
عنب الثعلب هر یک هفت توله سکنجبین بزوری چهار توله دهند و اگر حرارت زیاده باشد شیره تخم خرفه نیز ضم نمایند و تلیین طبیعت
بمطبوخ هلیله و مغز المتاس نمایند بعده قرص طباشیر ملین با سکنجبین بخورند و اگر حرارت تر باشد قرص کافور با آب کاسنی و عنب الثعلب و
شربت بزوری و مانند آن استعمال نمایند و آرد جو و برگ گز با سرکه آمیخته بر سپرز ضماد سازند در وقت خلو معده و سبوس گندم را در سرکه
پاره نمدا اندران تر کرده تکمید سپرز کنند و اگر این تدبیر سود ندهد ماء الجبن همراه سفوف سودا بدهند و اگر حرارت ساده بود به تبرید و تعدیل کفایت
کنند و حاجت به تنقیه کمتر افتد **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** درد موی فصد اسلیم چپ کنند و در غیر آن تنقیه و بعد از ان آنچه
قریب این باشد مثل آب لبلاب قنطوریون و زعفران و اسقولوقندریون و آنچه در وجع کبد گذشت بدهند **دوائی** وجع طحال از برودت
علامتش سقوط اشتها و عدم تشنگی و التهاب و ظهور نفخ و قراقر در موضع سپرز **صفت آن** ماء الاصول دهند و ایضاً سکنجبین
بزوری اصولی ریوندی در عرق بادرنجبویه و شاهتره دهند و اقراص و حبوب که از بزور و اصول حار مرکب باشند خورند و آب ترب و تریاق
اربعه گلقند نیز مفید و مجرب است و از تخم حنظل و بوره ارمنی و ترمس و عسل ضماد نمایند و در وقت خلو معده از طعام بسرکه که اندران سبوس گندم
اشنه و سداب و پوست بیخ کبر جوشانیده باشند سپرز را تکمید کنند و هرگاه طبیعت خشک باشد و سوء مزاج مادی بود و حاجت بمسهل
افتد بعد نضج منضج گرم از مسهل حار تنقیه نمایند و یا نضج ماده بمطبوخیکه از معمولی منقول است باضافه سکنجبین بزوری اصولی دو توله
هفت هشت روز نموده مسهل دهند و تعدیل مزاج بقرصیکه از طب اکبر منقول است نمایند و ضماد نهند و بهترین غذا گوشت مرغ است که در و مصالح
حار باشد و بسرکه قلیه سازند و اگر درد سپرز ریحی باشد علامت و علاجش در نفخه طحال بیاید و ادویه کاسر ریاح و تکمید مفید میباشند و
هر چه در قسم بالا گذشت مفید شناسند **دوائی** ورم دموی طحال علامتش درد طحال و عطش و التهاب و تپ گرم که در هر چهار روز شدت
کند و سیاهی قاروره است و باشد که بیرون جلد محاذی سپرز سرخی ظاهر گردد **صفت آن** فصد باسلیق یا اسلیم از دست چپ
نمایند پس جهت تلیین آب عنب الثعلب و آب کاسنی با فلوس خیار شنبر بدهند و آنجا که حرارت مفرط نباشد یکدرم غاریقون با سکنجبین

دادن سود مند است و بعده تبریده قرص طباشیر ملین و قرص تدشک با سکنجبین یا همراه طبیخ بنفشه و گل سرخ و پوست بیخ کاسنی و شیره خرفه و آب تمر هندی نیز مفید بود و ایضا بعد فصد عصارات و آبها که در اورام کبد مذکور شد بنوشند و آنچه که طحال را خصوصیت دارد آب برگ طرفا و آب برگ خلاف و آب برگ خرفه و آب پرسیاوشان رطب است و آرد جو و خطمی سفید و مغاث هر کدام یک جزو گل سرخ صندل سفید هر کدام نیم جزو باریک کوفته با آب عنب الثعلب و آب برگ گز و سرکه آمیخته بر سپرز ضماد نمایند و هرگاه حرارت بتمامه زائل شود قرص ریوند با سکنجبین دهند و بجلات ضماد سازند **دوائی** ورم دموی طحال از انطاکی **صفت آن** در ورم حار بعد فصد باسلیق چپ اگر حاجت بود فصد اسیلم چپ کشایند و از مجربات جالینوس قطع شریان میان سبابه و ابهام از دست چپ است بعده اکثار بزرد مع لبوب تخم خربزه و خیارین کنند و قرص کافور اسقولوقندریونی که در آن هر سه تخم مذکور مع تخم خرفه هر واحد یکجزو و ریوند و اسقولو هر واحد نصف آن و زعفران کافور ربع آن باشد و باب بید قرص سازند قرص جید است و کثرت تضمید با اسقولو و صندل نمایند و آنچه آزموده ام مداومت شربت اصول و بزوری و طبیخ هلیله زرد است هر چه میسر آید و ضماد حلزون محلول در آب لیمون مع انجیر مطبوخ و عدس و خوردن یک درم مرجان سوده و اندکی کتیرا هر روز یک هفته صحت بخشند و مجربات است داین دوا در بارد بماء العسل دهند و اگر سقوط اشتها عظیم پذیرد سکنجبین بزوری نیز برای تفتیح دهند **دوائی** در ورم صفراوی طحال علامتش سوزش مفرط اندر سپرز و ظاهر جلد آن و اشتداد تپ برد و زغب و زردی چشم و زبان مائل باندک سیاهی و باشد که بر زبان سیاه پدید آید **صفت آن** بعد از نضج بمنضج بارد از مسهل بارد تنقیه صفرا نمایند و طبیخ هلیله و شاهتره و تخم کشوث به سکنجبین آمیخته دادن نیز نافع بود و دو درم تخم خرفه سوده با سرکه و یا سکنجبین آمیخته دادن بالخاصیت اورام سپرز را مفید است و آرد جو و تخم خطمی و غیره ادویه بارده بآب کاسنی و سرکه آمیخته ضماد کنند و سوای فصد هر چه در دموی بکار آید در اینجا نیز مفید بود و بهر تغذیه زرشکیه نافع بود خصوصا وقتیکه باشکر و ترنجبین کسر یبوست آن کرده باشند **دوائی** ورم بلغمی طحال که آنرا تهبج الطحال گویند علامتش زیادتی حجم سپرز با قلت درد و تغیر رنگ لب سپید و بیاض چشم و زبان و تهبج پلک و سفیدی بول و براز باندک سیاهی **صفت آن** چند روز ماء الاصول دهند بعده مطبوخ هلیله و دیگر حبوب تنقیه بلغم نمایند بعده سهاگه بریان یک ماشه جوکهار چار سرخ با عسل یک توله بدهند و بر قرص کبر و قرص فود و قرص فنجنکشت با سکنجبین مداومت کنند و سبوس گندم و شبت بسرکه پخته یا تخم حرمل یا خاکستر چوب انگور و روغن گل و سرکه بهم آمیخته ضماد سازند و دیگر ادویه و اضمده حسب حاجت بکار برند و نیکوترین اغذیه نخود آب و کباب مرغ و تیهو است و تقلیل آب و احتراز از اشیای باد انگیز و رطوبت افزا ضرور است **دوائی** ورم سوداوی طحال و آن را صلابت و سبادشت طحال خوانند علامتش سختی سپرز و عظم آن چنانکه بنظر در آید و نفخ شکم و لاغری بدن و کدورت رنگ و سرعت نبض و شدت ضربان شریان که هر دو جانب حلقوم است **صفت آن** فصد باسلیق یا اسیلم از دست چپ کنند و بعد از نضج تنقیه سودا نمایند بمسهل سودا و حب افتیمون که در بحث مالیخولیا گذشت بمطبوخ مسهل بعد از آن آب کاسنی سبز مروق و آب عنب الثعلب سبز مروق با سکنجبین و شربت بزوری مفید بود و ماء الجبن نیز نافع است و قرص کبر و تریاق فاروق با شیر شتر فائده عظیم دارد و ایضا

بعد تنقیه قرص کبر و قرص فنجنکشت و قرص اپرسا با سکنجبین مفید آید و انجیر با سرکه و عنصل با سرکه و یا کل با سرکه ورم طحال را دور
میکند و گویند که تعلیق پیاز عنصل بر طحال در چهل دیگر و زآنرا زائل میکند و پوست کردو دو درم با سکنجبین و شیره تخم خربزه با سرکه [illegible]
تحلیل ورم طحال میکند و آب نوشیدن و طعام خوردن در ظرف چوب بیخ گز بسیار فائده میکند و خوردن روناس با سکنجبین چند روز
هم بسیار نافع است و تعریق در حمام نیز مفید بود و اشق را در سرکه گداخته و سداب و پودینه و بیخ سوسن کبود سوده بدان داخل کرده
بر سپرز ضماد کنند و قبل از شرب دوا و استعمال ضماد سپرز تکمید کردن بجا دیگه در دوای وجع طحال که از حرارت باشد گذشت فائده میکند
و تقلیل غذا حتی الامکان واجب است و از جمله اغذیه مولد سودا پرهیز نمایند و گوشت مرغ و دراج بریان و مانند آن که سریع الهضم بود بخورند
و برنج مضر است و بعد غذای مطحول اگر سرکه و کبر و کردیا و زعفران و دار چینی اندازند نفع تمام دهد و شلجم و ترب و انجیر و سیر و جوز و پیاز
خوردن مفید است و بقول بقراط اگر مطحول در باطن خود وجع دریابد پس آن اسلم است و گاهی بر سبیل ندرت ورم صلب طحال جمع
شود و متقیح گردد و بشگافد و آن را تقیح الطحال نامند علامتش آنست که درد شدید و نخس در طحال بود و ریم همچو دردی و بول آید
بدبوی و باشد که ریم بسبب معده گراید بود در قی و اسهال نیز بیرون آید در ینصورت جهت پاک کردن ریم شیره تخم کشوث و بادیان و تخم
کاسنی و تخم خیارین و مانند آن از مدرات با شیر شتر یا شیر خر بدهند و یا ماء العسل بنوشند حسب حرارت و برودت مزاج
و جهت تذویب صلابت باقی اشق و سبوس را در سرکه جوشانیده ضماد سازند و دیگر اضمده مفید ورم سوداوی بکار برند و از جمله قابضات
احتراز نمایند **دوائی** که در ورم سوداوی طحال از انطاکی **صفت آن** طبیخ افیتمون دهند و این حب از مجربات من است
و نسخه آن در حبوب مذکور شد و ان بیخ کبر قسط جوز بعسل سرشته و یا تخم حنظل مع بورق و ترمس و عسل ضماد کنند اسقولوقندریون
درین مرض قائم مقام طلسمات است بهر طوری که استعمال نمایند و اگر چه ضماد بود و قریب اوست سکنجبین عنصلی با آب کاسنی و دماغ کلنگ
و جمیع اجزای خارپشت خصوص طحال او در ینجا نافع است و ایضاً در صلابت و اورام انجیر و اشق و ترمس و حنظل و جوز با سرکه
یا شراب ضماد کنند و کذا اشک بز و حلبه و شرب با شیر شتر و فوه و ریوند و طبیخ ترمس بفلفل همه مزیل اوجاع و ورم صلابات است **دوائی**
ورم ریحی طحال که آنرا نفخه طحال نیز گویند و سبب ریح طحال سردی مزاج سپرز است و کثرت سوداو ریح باعث ضعف هاضمه و دافعه
آن علامتش تمدد در زیر پهلوی چپ و ورم نرم که بغمز انگشت بسهولت فرو نشیند و قرار کند و آروغ آید **صفت آن** گلقند همراه شیره
تخم کشوث و انیسون بدهند و ماء الاصول که در آن تخم فنجنکشت و سداب داخل کرده باشند بدهند و سکنجبین بزوری حار و سکنجبین
عنصلی دهند و سفوف حرف درینباب نیز نافع است و آنجا که نفخه با حرارت بود قرص فنجنکشت بدهند و سبوس گندم و نمک و
جاورس تکمید کردن و محجمه ناری نهادن مفید بود و بوره و پودینه و سداب بسرکه و عسل ضماد سازند و انچه در ورم بلغمی که گذشت و ضماد معمول
بعمل آرند و دیگر هر دوائیکه محلل و منقی ریاح و مقوی طحال باشد استعمال و بر تشنگی مصابرت کنند و از آب سرد و چیزهای بادانگیز پرهیز
نمایند **دوائی** که برای تنقیه ماده طحال بغایت نافع است و در ورم بلغمی و سوداوی مستعمل **صفت آن** پوست بیخ کبر افیتمون
مساوی کوفته بیخته بعسل بسرشند دو درم بخورند **دوائی** که در صلابت و نفخ طحال مجرب **صفت آن** نوشادر چهار سرخ

خردل بنارسی یک ماشه سوده بخورند خواه بعسل سرشته خورند **ایضاً** نافع صلابت طحال از قانون **صفت آن** حرف یک
جزو شونیز نیم جزو با عسل بسرشند و سه درم با سرکه ممزوج بآب بخورند **دوائی** صلابت طحال مجرب شاه عبد الحلیم مرحوم **صفت**
آن برگ خشک کیله نه عدد بال یعنی ریشهای درخت تاڑ خشک هفت توله هر دو را بسوزند و در یک سیر آب مقطر کنند بعد چهار بار صاف
کردن در بوتل نگاه دارند و بر نهار سه توله از آن خورده باشند **دوائی** صلابت طحال معمول مصنف معمولی **صفت آن** اجابه
که در سرکه مقطر ساخته باشند و بغذا هر روز خورند بشرطیکه سرفه نباشد و نیز طحال بروغن سرشف نیم گرم هر روز یکبار نیز مفید
است **ایضاً** مجرب حکیم علی **صفت آن** حرف سه درم کوفته بیخته با یک درم شکر آمیخته هر روز متوالی با سرکه بخورند **ایضاً**
که جالینوس برای صلابت الطحال می‌ستاید **صفت آن** بگیرند خروس پیر و آنرا ذبح نموده باب و نمک بسیار بپزند و دران بسفائج
کوفته ده درم اندازند تا مهرا شود صاف کرده بنوشند که این اسهال نیک از سودا شرباً و احتقاناً می‌نماید **ایضاً** برای صلابت
طحال **صفت آن** لهسن یک توله کشمش دو توله در سرکه بدارند هر گاه که خشک شود بسایند و چهار سرخ بدهند **ایضاً** از مجربات
احقر **صفت آن** بچهکنی سه چهار سرخ در قند سیاه حب ساخته بخورد و روغن زیاده در غذا بخورد و بسند بیخ تا یک ماشه رساند و ا
گرمی کند با شیره تخم خرفه و نبات بخورد و مشتهی و مبهی نیز هست **ایضاً** جهت مطحول **صفت آن** خردل دو ماشه نمک دو سر
بخورند و بالایش شیره تخم خرفه شیره خیارین به نبات شیرین کرده بنوشند **ایضاً** سهاگه یک حصه خردل سه حصه کوفته بیخته بقدر یک
ماشه بخورند **ایضاً** که بسیار مفید است **صفت آن** نوشادر نیم درم باب ترب بنوشند و کنجد و ترب مساوی کوفته گرم کرده
بر سپرز ضماد کنند **دوائی** برای تحلیل صلابت طحال و زیادتی اشتها بغایت نافع است **صفت آن** عرق گوگر دلفت
یک سرخ نهایت چهار سرخ در آب آمیخته بنوشند چند روز **نوع دیگر** مجرب راقم **صفت آن** سیر بکوبند و آب آن دو چها
دام گرفته بدارند پس از روغن زرد چهار دام و سه دام قند سیاه و قدرے آرد گندم حریره سازند و اول آب مذکور نوشیده بالا
این حریره بنوشند در یک روز صلابت دور شود و اگر حاجت باشد تا سه روز بدهند و کم نمودن مقدار آب سیر حسب مزاج مریض موقوف
برائے طبیب است اما گرم مزاجان و نازک طبعان نباید داد **دوائی** سده طحال و آن از اجتماع فضلات غلیظه افتد علامتش گرا
آن موضع بود و عدم آثار ورم **صفت آن** بیخ کبر تخم فنجنکشت تخم کرفس سداب هر یک چهار ماشه بیخ بادیان بیخ کاسنی
الفیل سفید ملکو هر یک نه ماشه بیخ کرفس فوه پرسیاوشان هر یک هفت ماشه جوشانیده گلقند چهار توله سکنجبین عنصلی دو توله
کرده دهند غذا شوربای مرغ و بعد هفت هشت روز تجربه یوند و شربت دینار تنقیه کنند و بهر تعدیل قرص بزوری شیخ الرئیس دهند
حرف دهند و آنچه در دوائی سده جگر گذشت استعمال نمایند و از مفتحات قویه و تخم سداب و نانخواه هر کدام سه درم جوشانیده و
نموده با شکر بدهند و قرص کبر با سکنجبین بزوری بغایت مفید است و سکنجبین جوشانده بادیان و نانخواه و عنب الثعلب و انیسو
و نبات سفید و دیگر ادویه که در یرقان اسود سددی گذشت نافع **دوائی** سده طحال از انطاکی **صفت آن** علاج
طحال و سدد کبد واحد است و کبر مع کشوث و صعتر و قنطوریون را درینجا مدخل زیاده است و کذا ترمس و غاریقون و انیسو

و گویند که علاج خاص آن وضع محاجم بر طحال و دلک و تحریک آن و شرب ماء الاصول است **دوائی** که برای حجارة الطحال نافع
بود باشد که در طحال سنگ متولد شود علامت آن درد و نخس در طحال بود و ریگ در فضله و بول و خون بواسیر بیرون آید و سے خللے
در جگر و گرده و مثانه نباشد **صفت آن** مدرات بکار برند و قیروطی استعمال نمایند و ادویه سنگ گرده و مثانه استعمال نمایند و انجیر
باسکر خوردن مفید و عرق شیر که در عرقیات بیاید درین باب مجرب است و غذا گوشت عصافیر و مموله و بچه مرغ مدهند **دوائی** برای
اسهال و آن یا از متناولات میباشد و یا از اعضا اما آنچه از متناولات میباشد یا بسبب غذا بود که بغیر اشتها و یا زیاده از اشتها خورده
شود و یا بسبب غذاے لطیف سریع الاستحاله باشد که زود فاسد گردد مثل شیر و ماهی و یا بسبب غذای لزج مزلق مثل آلو بخارا و یا بسبب
غذا کریه الطعم باشد و یا بسبب غذا النفاخ بود که بواسطه تولید ریاح معده بر غذا مشتمل نشود و هضم فاسد گردد و همچنین اغذیه لذاعه مثل
پیاز و سمیه مثل فطر و غذاے غیر حقیقی مثل بقول و سند بدالرقت و سوء ترتیب که موجب ازلاق گردد مثل تقدیم غذای لین خفیف الهضم مزلق
و تاخیر قابض عاصر یا تاخیر سریع الاستحاله و ایضاً کثرت حرکت بر غذا و افراط شرب آب بر آن نیز ازین قبیل است بالجمله علامات این همه
تقدم سببے از اسباب مذکوره است و بر امتلاء یعنی آنجا که غذا زیاده از اشتها خورده شود ظهور خفت عقب اسهال و بر ترکی آنچه یعنی
از تناول غذای نفاخ بود وجود کثرت قراقر با اسهال نیز گواهی دهد و علاج اینها مثل علاج تخمه و سوء هضم کنند و غذا بقدر هضم خورند
موافق مزاج اختیار نمایند و تقویت معده و امعاء بجوارشات کنند و ایضاً آنچه از خوردن طعام مکروه واقع شود قے کرده جوارش مصطگی
خوردن بالائیش شیره بادیان انیسون زیره سیاه الائچی نوشیدن مفید و اگر از کثرت اسهال امعاء خراشیده شود علاج آن علاج
سحج کنند اما آنچه از اعضا باشد یا از عضو واحد بود یا از جمیع اعضا را آنچه از عضو واحد بود مثل دماغ و معده و جگر و امعاء هر یک جدا جدا
مذکور گردد و آنچه از جمیع اعضا باشد تنهم بعد از بیان آنها علیحده ذکر یابد اکنون تدابیرے چند که در مسهولین بکار آید ترقیم میباید بدانکه
علاج اسهال کرده میشود بقابضات و مغلظات و مغریات و لباست که محتاج میشوند بسوی استعمال مخدرات و گاهی علاج کرده میشود
بمدرات و معرقات و موسعات مسام و مقیات زیرا که جمیع اشیاء مذکوره تحریک ماده بسوی خلاف جهت اسهال میکنند و ایضاً
علاج کلی در اسهال تقلیل غذا است و خوردن آب و همچنین آب گوشت بصاحبان اسهال ضرر دارد پس اگر چاره نباشد اندک اندک
آب آهن تاب یا عرق بارتنگ و عرق عنب الثعلب دهند و شوربای کبتر یا دراج یا مصالحه قابضه بخورانند و افضل اغذیه مسهولین برنج
است و لحوم ردی است و استعمال ظروف نحاسی نیز منع کرده اند قرشی گوید که پنیر کهنه را مکرر از آب بشویند و خشک نموده بریان کنند و
باریک کوفته یک مثقال با شربه مناسبه قابضه دهند در حبس اسهال بسیار نافع بود و تنویم الفع اشیاء است از برای کسیکه اسهال
دارد و حمام و دلک دقی دادار نیز از جاذبات اسهال است و ایضاً گذاشتن شاخهای قریب چهار ساعت بر شکم مریض برائے حبس اسهال
از مجربات بوعلی سیناست و ملا سدید گوید که اسهال صفراوی و صدیدی و مختلف الالوان را که با آن حرارت قوی و تشنگی بسیار و نبض سریع
متواتر بود باشیاء قوی القبض بند نکنند و حکیم علی شارح قانون گفته که در اسهالات تامل باید کرد و زود قابض نباید داد که اکثر از واسطه
دفع میباشد که طبیعت میکنند بتقریب کثرت در ذات مواد و اگر حبس شود در غیر وقت مریض هلاک شود پس بعلامات تبیاسند که ماده از کجا

دفع میشود وجه حبس ماده است وکثرت وقلت ماده معلوم کنند وحدت وعذوبت اخلاط را خوب دریافت کنند که امری عظیم
در اکثر علاجات اسهالات این ست که حدت اخلاط را کم کنند و همچنین در شیره تخم خرفه وشیره تخم خیارین وخمیره بنفشه وبزور لعابیه چون اسپغول
وتخم ریحان وکنوچه وبارتنگ متحقق است ودر اسهال معدی جوارش خوزی ودر معوی معجون قابض وسفوف دوسنطاریا مفید است وعلامات
نیکوی اسهالات بحال خود بودن میل طعام وقلت تشنگی ونبودن بوی بد وهوشیاری مریض وهوای سرد معین است بر علاج اسهال وهم اگر گوید
که اگر در اوائل اسهال گمان شود که بشرکت کبد است کهربا وصندل البته باید داد وصندلین وزرشک منقی وآب برگ تاک وآب عنب الثعلب
وآب به وسیب اگر نباشد برگ آنها هم خوب است وآرد جو وکافور وطباشیر بر موضع کبد ضماد کنند ودر بسیاری از اسهالات چنان باشد که
صفرا بسیار در معده وامعا رباشد وتا نضج بسیار اندک اندک دفع میشده باشد درین باب نقیع پوست هلیله زرد با شربت ورد مکرر بغایت
نافع است بطریق عصر دفع ماده مرض میکند ونقیع پوست هلیله با ریوند چینی بهتر است وباید که پوست هلیله را شب در آب ترکرده صبح آنرا
بجوشانند نه بسیار والا قوت او کم میشود **دوائی** برای جمیع انواع اسهال که با حرارت بود **صفت آن** شیره خرفه سیاه بریان
در عرق کیوره وگلاب وعرق گاوزبان برآورده شربت سیب ترش شربت صندل ویا شربت انار ترش داخل کرده بارتنگ پاشیده
بخورند واگر خوف مغص باشد اسبغول بروغن بادام چرب کرده بیفزایند وزرد صندل باقدری سنبل الطیب وزعفران در گلاب سائیده
پارچه آغشته بر معده وجگر وامعاء نهند غذا ماء الشعیر بریان وهرگاه حرارت کم شود قوابض قویه دهند **ایضاً** جهت جمیع اقسام اسهال
که از ماده بارد باشد **صفت آن** قرص عود بخورانند وسماق وکزمازج وزیره وانیسون بریان اقاقیا سنبل الطیب حب الآس ندا ورد
کندر بریان کوفته بیخته سه درم با شربت سیب بخورند وخرما بریان کرده خورانیدن نیز حابس اسهال است خصوص با افیون در قطع آن
مجرب آزموده است وپنیر مایه کهنه را مکرر بآب بشویند وخشک نموده بریان کنند ویک مثقال با شربت مناسب دهند که در حبس اسهال از مجربات
قرشی است **دوائی** اسهال دماغی یعنی نزلی بسبب انصباب نزله از دماغ بر معده وامعاء است که غذا را فاسد کند پس طبیعت آنرا باسهال
دفع سازد علامتش آنست که بعد خواب طویل اسهال بهم واقع شود وباز تا دیر انقطاع پذیرد وباز بدیت باشد و ایضاً با علامات نزله
وفساد مزاج دماغ بود ودیگر آثار نزلات حسب ماده پیدا بود مثلاً اگر ماده نزله صفرا بود لذع وحرقت دماغ ومعده وتشنگی وتلخی دهن و
خشکی حلق ومری وفم معده ظاهر بود واگر بلغم بود ملوست وحلاوت کریه وغلظ وتعقد آب دهن بر آن گواهی دهد واگر سودا بود ترشی
دهن وگرانی سر وآمدن بوی از دماغ همچون بوی آهن شاهد باشد واگر ماده نزله خون بود سرخی چشم وگرانی حواس وشیرینی طعم مائل بشوری
وبدبوی بر آن دلالت کند **صفت آن** زنهار حبس اسهال نکنند واولاً بحسب غلبه خلط تنقیه دماغ کنند بفصد وحجامت واسهال و
بعده تقویت دماغ کوشند وتبدیل مزاج ومنع نزلات نمایند بشمومات وعطوسات وضمادات وغیره بدانچه در دوائی زکام ونزله
مفصل مذکور شده غذا زردی بیضه وکباب وخواب بر پشت نکنند وسر بر بالین بلند نهند وسر چنان دارند که نسبت به بدن بلند تر
باشد وایضاً موی سر تراشند وآنرا بخرقه درشت بمالند وخردل ونمک بر آن ضماد سازند وقدمین وساقین بروغن ونمک بمالند وبطبیخ بابونه
اکلیل باشویه سازند وبعد از تنقیه دماغ دواهای مانع انصباب نزله بر معده بدهند **دوائی** که اسهال دماغی را مجرب **صفت آن**

اقاقیا کثیرا برگ مورد سماق عصاره لحیة التیس گلنار زعفران هر یک چهار دانگ کوفته در یک رطل شربت خشخاش پیش از آنکه از آتش
گرفته باشند داخل کنند و وقت خواب بقدر حاجت بخورند **دوائی** معمول ذرب و خلفه یعنی اسهال معدی که بسبب ضعف قوای معده است
بواسطه اسبابیکه هر واحد مذکور خواهد شد و علامتش آنست که گاهی اسهال زیاده و گاهی کم و گاهی بهضم و گاهی فاسد باشد بحسب حدوت
درد ذات تدبیر و ایضاً اسهال مذکور اگر از ضعف قوت هاضمه معده یا بطلان آن باشد گرانی و ثقل پیش از اسهال محسوس شود و براز
قلیل الهضم یا عدیم الهضم خارج گردد و اگر از تشویش و تغیر فعل هاضمه باشد غذا فاسد گردد و همچنان با اسهال برآید و اگر از ضعف قوت ماسکه
باشد غذا تا دیر در معده نایستد و قبل از هضم دفع شود و قلیل الهضم برآید و مدت ثقل درین کمتر بود و اگر ضعف قوت دافعه باشد براز
اندک اندک متواتر دفع شود نه بیکدفع و اگر از کثرت رطوبت مزلقه باشد که در معده جمع شود غذا قبل از هضم خارج شود و آن رطوبت
خام برآید و مع جشاء حامض باشد و گاهی رطوبت مذکور لزج بود و گاهی مالح بود قی و فرق درمیان هر دو از شوری ذائقه دهن و در [illegible]
و عدم آن و دیگر آن توان کرد و ضعف معده اکثر بسبب برودت و رطوبت معده باشد **صفت آن** جوارشات مقوی معده
مثل جوارش مصطگی و عود و آمله و سنگدانه غیر ایتها همراه شیره بادیان بریان شیره زیره سیاه بریان شیره دانه هیل در عرقیات برآورده رب بهی
شیرین داخل کرده بادرنگ یا شیره بدهند و مصطگی و سنبل الطیب و عود و پوست ترنج در سرکه و گلاب سائیده بر شکم ضماد کنند و مالیدن روغن
مصطگی بر معده نیز مفید بود و اگر ازین تدبیر فائده نشود و غثیان و کثرت لعاب دهن نیز باشد و دیگر آثار بلغمی پیدا بود قی نمایند و بعد از نضج از مسهل حار
تنقیه کنند پس بادویه مذکوره و غیر آن که مقوی معده و محلل بلغم و قابض باشند بکار برند و سفوف مقلیاثا سخت موافق است و جوارش
خوزی و سفرجلی ممسک و معجون فنجنوش درین باب عظیم الاثر است و گاه باشد که از رطوبت لزجه که بسبب ضعف معده تولد یافته ملاست
سطح معده گردد و طعام غیر منهضم بسرعت خصوص در وقت حرکت خارج شود و فضله یکبارگی همچنانکه سنگی از بالا بزیر افتد برآید درین
حالت سوای تدابیر مذکوره استعمال جوارش خرنوب و جوارش کندر و جوارش خوزی و جوارش سماق و سفوفات قابضه و حب خبث الحدید بهر
تجفیف رطوبات مناسب بود و گاهی از انصباب صفرا بر معده میباشد و این بعد از حمیات صفراوی و بعد از تناول اشیائی حاره
میباشد و اسهال صفراوی و التهاب و تشنگی باشد و زردی براز و سوزش مقعد نیز بود درین صورت شیره خرفه شیره بادرنگ لعاب
بهدانه و اسبغول دهند و بعد از نضج منضج بارد از مسهل بارد تنقیه صفرا کنند و یا اهلیلجات با شربت ورد مکرر دهند و بعد از آن قرص طباشیر
قابض با شربت سفرجل و انار و رب به سیب و شربت حب الآس و صندل و ورد در گلاب سائیده بر جگر ضماد کنند و یا بعد
تنقیه سماق کتیرا کشنیز طباشیر در شربت خشخاش آمیخته همراه شربجات و اشربه مناسب دهند یا زهر مهره مروارید ناسفته طباشیر
صمغ عربی بریان گل دستانی سوده برب به دهند و بالایش شیره خرفه و کشنیز و دانه هیل بریان در عرق بادرنگ و نکو برآورده بادرنگ با سپیده
بوستان افروز طباشیر بریان یکدرم مع کافور یک سطوج نیز مجرب است و دیگر ادویه نافع اسهال صفراوی که مذکور گردد بکار برند و بقول
صاحب خلاصه درین نوع ذرب هرگاه تپ نباشد استعمال دوغ ماده گاو که بسنگ ریزه یا آهن پاره داغ نموده باشند بقدر نیم رطل با لعک
مسحوق و هر روز مقدار یک اوقیه در وزن دوغ افزودن تا بیک رطل رسد بغایت سودمند است اما باید که این دوغ را بدفعات دهند نه بیک دفعه

واگر از انصباب سودا برفم معده باشد وعلامتش کثرت گرسنگی وسوزش فم معده وترشی دهن بود ووجع طحال وقراقر شکم در ینجا فصد باسلیق کنند از دست چپ ومسهل سودا دهند والادویه حاره قابضه تکمید طحال کنند وپارچه گرم کنند وآنرا مالش نمایند وپیش از وقت انصباب سودا حریره از شکر ومغز بادام وروغن زرد ساخته بنوشند وگاهی بسبب بثره وقرحه باشد که در معده حادث گردد وچون طعام خورده شود معده را لذع کند وطبیعت آنرا قبل از هضم دفع کند ودرین نوع بواسطه سعود ابخره ردیه در حلق وزبان ودهن بثرات پدید آید وبوی دهان متغیر گردد ولبعد از تناول طعام در معده درد وحرقت یابد ووقتی براز صدیدی باشور بود درین صورت قرص طباشیر قابض خورانند وچهار تخم بریان بروغن بادام چرب کرده بخورند وسفوف حب الرمان وزلق الامعا تشوری بدهند وبقول حکیم عوض علی مرحوم در ابتدا اسبغول با رب آس واندک روغن گل ممزوج بآب سرد بدهند یا اسبغول وتخم ریحان وبارتنگ در قدرے آب بجوشانند تا منتفخ شود واندک روغن گل چکانیده بدهند اگر زائل شود فبها والا قرص طباشیر قابض باآب انار شیرین ترش وآب به خورانند وشکم را باآس واقاقیا وافیون ضماد کنند وشبانگاه دو درم اسبغول بروغن چرب ساخته بدهند وچون ازین تدبیر تسکین نه پذیرد دوغ گاو وسنگ تاب یا آهن تاب با نان کهنه بدهند وگویند که در ابتدای این علت نیکوترین تدابیر فصد باسلیق است اگر مانعی نه بود والا بر ساق حجامت کردن وقسمی از خلفه بود که آنرا اسهال دوری گویند وآن آنست که فضول در عضوی واحد چون امعا وبطون دماغ وقعر معده وکبد وطحال یا در عضو کثیر چون عروق وساق جمع شود وبدور معین دفع گردد پس اگر یک روز در میان دفع شود سبب آن صفرا بود واگر هر روز دفع شود سبب آن بلغم واگر روز چهارم دفع شود سبب آن سودا بود واگر دور معین نباشد ودرد همیشه ماند ودر وقت احتباس زیاده گردد سبب آن خون باشد ورنگ براز نیز دلالت بر نوعیت خلط غالب میکند وایضاً در هر عضویکه اول درد وخله پدید آید وبعد از آن طبیعت منطلق گردد وبعد از اطلاق خفت در وجع رو نماید باید دانست که محل آفت همان عضو است درینصورت بحسب غلبه خلط تنقیه کنند بفصد یا اسهال وعضویکه دران ماده جمع میشود تقویت آن کنند ونهار چیزے قابض بکار نبرند خاصةً پیش از استفراغ تام بعد از آن مقویات معده حسب مزاج بدستوریکه در اقسام سابق مذکور شد استعمال کنند وذرب وخلفه که بسبب ضعف جگر و ماساریقا باشد ویا بسبب فی باب خمل معده بود علاج هر یک گذشت بدان رجوع نمایند وبعضے از ادویه نافعه که درینجا نیز مفید گردد حسب حاجت لعمل آرند وانچه از شرب ادویه مسهله افتد تدبیرش حبس است بادویه قابضه وایضاً دوغ خنک ساخته دادن نافع است وانچه بطریق بحران باشد حبس آن نکنند وچون بحد غشی وسقوط قوت رسد قرص طباشیر قابض باشربت حب الآس رب به بدهند ودانه مویز با اندک طباشیر وگل قبرسی سودمند وبدانند که هرگاه مالیخولیا ونزله وزکام سوداوی با ضعف معده ولینت سبج وریاح سوداوی واحتراق مواد جمع شود معالجه مشترک ذرب وخلفه واسهال معوی زلق الامعاء واسهال دماغی نزلی بطور له باحرارت باشد یا بی حرارت دماغ بود بپردازند واصلاً ادویه ملطفه قویه حاره جالیه وشدید القبض بارده که مخطور است نه دهند بلحاظ تقویت طحال وکبد وقلب وتصفیه خون آنها وفکر دفع بلغم خام وسودا ونضج آن مخلطات که بسیار بارد رطب نباشند بلکه خشکی باشند در معده وامعاء واعضاء سفلی ودماغ بپردازند دوائی برای اسهال معدی بارد رطوبی بلغمی از انطاکی

آن خوردن قوابض وانچه جلای رطوبات کنند مثل جوارش حب الآس وحب قوقایا نافع است وتریاق اربعه وآب آهن
تاب ستور **ایضاً** برای اسهال معدی سوداوی از انطاکی **صفت آن** اولاً تنقیه سوداکنند پس دوغ بشکر وکذا شیر میش وشتر
که در آن آهن یا طلا یا نقره داغ کرده باشند بدهند واگر از مرجان سوخته یک درم وصمغ عربی نیم درم وانیسون مثل هردو سفوف
سازند قطع ازلاق وفساد هضم از سودا وتقویت احشا کند ومجرب است واز آنچه تجربه کرده ام مروارید محلول است طریق حل او آنست
که مروارید مسحوق را با ترشی ترنج در شیشه کرده سر او بموم محکم نموده در سرکه بدارند تا آنکه حل شود پس یک درم از آن بلیسند که اسهال
سوداوی وعلل امعاء را زائل کند واز خواص مجرب این است که در چهار صد درم گلاب هفت درم نقره را هفت نوبت سرد نمایند پس
پنج درم طلا را پنج نوبت پس چهل درم آهن رانه بار وبقدر پانزده درم از آن گلاب بنوشند که تمامی امراض آلات غذا را زائل کند
سیما سوداوی را واز فوائد مکتومه است وغذا از زردی بیضه ودارچینی دهند **دوائی** که از برای ذرب مجرب اکثر اطباء است
صفت آن پوست سنگدان مرغ قرنفل هر یک یکتوله کوفته بیخته در سه روز بخورند وهمچنین تا نه روز استعمال کنند
دوائی جهت اسهال مراری وخونی ومغص مجرب صاحب تحفه **صفت آن** صمغ عربی هر روز سه مثقال سائیده بنوشند تا ۳
روز وزیاده بر آن واگر باسهال شده نباشد آشامیدن پوست خشخاس که مثل غبار سائیده باشند از یک مثقال تا دو مثقال از
مجربات است واگر با صمغ ممزوج کنند بدستور **نوع دیگر** که اسهال صفراوی وغیره را فوراً حبس کند **صفت آن** برگ
نانک درخت گولر یک دام مانند غبار سائیده در آب شیشه حل کرده صاف نموده بنوشند در ۳ روز اثر بین ظاهر شود **ایضاً**
برای حبس اسهال که از خوردن جمال گوٹه شود **صفت آن** کتیرا سوده در حجرات آمیخته خورند **دوائی** برای انواع اسهال
که از ماده بارد باشد **صفت آن** سماق کزمازج زیره انیسون بریان اقاقیا زرورد سنبل الطیب حب الآس کندر بریان
کوفته بیخته سه درم با شربت سیب بدهند وقرص عود بخورانند **دوائی** که ذرب وزلق الامعاء ورخاوت معده را مجرب حکیم علی
است **صفت آن** تخم خردل سفید تخم تره تیزک تخم ریحان اسبغول تخم مرو بارتنگ تخم خشخاش سفید هر یک دو درم همه بریان
کنند مصطکی سعد کوفی قصب الزریره انیسون هر یک سه درم بادیان دو درم این اجزا را کوفته با تخم هلیه ناکوفته جمع کنند وهر روز
از یک مثقال تا دو مثقال تناول کنند **دوائی** هندی که در اسهال وپیچش عجیب الفعل است **صفت آن** جنس موتهه
بیلگری کشنیز خشک زنجبیل نتر بالا صندل سفید وکٹول حسب مزاج تغیر وتبدل در وزن نمایند ودر مزاج گرم موتهه وزنجبیل را
موقوف کنند وبگیرند هر یک سه ماشه مجموع را در نیم آثار آب بخیسانند صباح بجوشانند هرگاه چهار دام آب باقی ماند صاف نموده
افشرده بنوشند وثفل آن را در پاؤ آثار آب جوشانیده وقت شام بخورند وحکیم شریف خانصاحب اکثر کٹول در ذرب استعمال
می فرمودند وفائده عظیم میکرد **دوائی** زلق معده وامعاء که اگر از اخلاط بارده باشد از انطاکی **صفت آن** اکثر این
علل از بلغم بود ودرین چیزی بهتر از قی نیست اولاً بشبت ولبوبق وترب وعسل وماهی شور قی کنند که این بهترین اشیاء است
که بدان تنقیه معده کنند بعد از ان مداومت بر اور مالی یا سکنجبین بزوری کنند واگر در اینجا ازلاق باشد پس بگیرند گلقند عسلی ۳ درم

عناب تمر هندی هر واحد پانزده سداب انیسون تخم شبت هر واحد هفت همه را در چهار صد درم آب بپزند تا پنجاه درم ماند صاف کرده بنوشند و اگر فائده نکند مکرر استعمال نمایند که از مجربات است بعد ازان زنجبیل مربا و جوز مربا و جوارش عود و عنبر و مصطگی استعمال کنند و درین سفوف باک نیست چنانچه سدیدی در شرح موجز بدان اشاره کرده و باقی همانست که در علاج اسهال صفراوی رطبی در قول میر عوض مسطور گردد **ایضاً** او گوید که زلق معده و امعاء که از یکے اخلاط باشد پس واجب تنقیه او است اولا بفصد در دموی و صفراوی بسبب کیفیت و کیفیت در دموی و رداءت کیفیت در صفراوی بعد ازان استعمال سکنجبین و مزید الانواع انار با پیرها ای آن و نوشیدن ماء الشعیر تمر هندی و تنقل بسیب میخوش و زعرور و عناب و استعمال شربت ورد و اقراص آن و بدانند که جوارشات را درین باب فائده بزرگ است بلکه برای غیر این ترکیب نداده و ماخوذ ازان در جار جوارش صندل است سببت و اگر قبض نشود باستعمال سپستان مثل ثبقی و شیرے باک نیست و این ترکیب از مجربات من است انیسون کشنیز هر واحد جزو مصطگی نیم جزو همه را در آب لو دینه و سرکه بسایند و اندکے بورق در آن حل کنند پس بعسل آمله مربا بسرشند و بصندل سوده خوشبو ساخته استعمال کنند و این شربت نفع کند برای زلق و بطلان اشتها و صعود ابخره و سوء هضم و احتراق و صداع و اوجاع عارضه هنگام تناول اغذیه و اسهال صفراوی و نسخه آن در ذیل شربتها خواهد آمد **نوع دیگر از انطاکی صفت آن** اگر زلق معده و امعا از قروح باشد تقلیل حموض و تکثیر صموغ و ذوات العبه و ادهان مثل بزر قطونا و روغن بادام واجب است و غذا انچه در آن قبض و تغریه باشد مثل خرفه و حقندر و قطف و اطریه ببادام و آب مدبر بنوشند و الطف تدبیر او اینست که در آن آهن چند بار سرخ کنند بعده با مصطگی در ظرف نو بجوشانند و سرد کرده بکار برند و قومی دران برگ آس و قطع انجبار می اندازند و این فعل نیک است و در تضمید معده بآس و صندل و اقاقیا و عدس بسرکه بسرشند و تخضیب اطراف بحنا و عصفر در گلاب یا آب کدو سرشته باک نیست **دوائی** اسهال کبدی اسهالے که از جگر واقع شود آنرا قیام کبد نامند علامتش آنست که در اسهال کبدی کیلوس هضم بخوبی میشود و ضرر در فعل معده نمیباشد بخلاف معدی و اکثر اسهال معدی در روز میباشد و اکثر اسهال کبدی در شب و ایضا بدبو میباشد و همین فرق میکنند در اسهال کبدی و معدی پس اگر ضعف قوت هاضمه جگر باشد کیلوس قدرے هضم یافته باسهال برآید و اگر از بطلان هاضمه باشد کیلوس غیر منهضم خارج شود و اگر از تغیر و تشویش فعل هاضمه باشد کیلوس فاسد در فعل شود و بول بے نضج بود و اگر از ضعف قوت ماسکه جگر باشد اکثر اجزای کیلوس هضم یافته برآید و غذا تا مدت هضم در کبد نماند و اگر از ضعف قوت دافعه جگر باشد اسهال غسالی یعنی شبیه بآبیکه گوشت تازه در آن شسته باشند عارض شود و اگر از ضعف قوت جاذبه جگر باشد کیلوس قدرے بحسب طاقت قوت مذکور بجگر منجذب گردد و اکثر ازان باسهال دفع شود و اسباب ضعف قوای مذکوره وقوع سوء مزاج ساذج یا مادی است در جگر و علامات مخصوصه هر واحد از اقسامش مع علاج آن در دوائے ضعف جگر مفصل مذکور شد اما اگر اسهال کبدی از اجتماع ماده فاسد در جگر باشد که قوت جگر بدفع آن کوشد آن اسهال صفراوی یا صدیدی بود و صدید زرد آب را گویند بسبب صفراوی کثرت صفرا است در جگر و قوت قوة دافعه آن و سبب صدیدی احتراق خون است در جگر به تبع او احتراق دیگر اخلاط علامت هر دو آن

که در جگر گرمی و سوزش باشد و دیگر علامات که در ضعف جگر حار مذکور شد پیدا بود و اسهال متواتر نبود و چون معده خالی بود اسهال
زیاده شود و در شکم سیری قلت پذیرد و ایضاً صفرا و صدید با براز مختلط نشود بلکه علیحده از آن بیرون آید و گاهی مؤدی گردد بخروج قطعهٔ
از جرم کبد که از آتش گداخته نشود و این بر قرب موت دلالت کند و پیچ و درد نباشد بشرطیکه اسهال کبدی بمرور ایام احداث سحج و امعا نکرده
باشد **صفت آن** اگر اسهال خونی باشد چند روز غذا نخورند تا که مریض ضعیف نشود بند نکنند و فصد باسلیق باریک بکشایند
و خون اندک اندک گیرند و دست و پا و پستان به بندند و دوائیکه برای نفث الدم مذکور شد بدهند و زرورد و صندل سفید در گلاب
سائیده بر جگر ضماد کنند و اگر اسهال صفراوی صدیدی آید باید که حبس نکنند که گاهی استسقاء و طحال پیدا می کند و گاهی دفعةً هلاک
میکند و تسکین جگر از دوائیکه بسیار قابض نباشد باید کرد و مثل شیره صندل و شیره عناب و شیره خشخاش با سکنجبین و یا شربت انار بدهند و
ماء الشعیر غذا سازند و تضمید صندل و گلاب بر دل و جگر نمایند و فصد باسلیق از دست راست در صدیدی نافع است و بعد تسکین و تنقیه
در صفراوی قوابض مقوی جگر مثل زرشک و لک و راوند و انار دانه و شربت صندل و شربت حب الآس دهند و آنجا که در آخر این علت
بسبب کثرت مرور صفرا بر روده خراشی اندر امعا افتد و علامات اعراض سحج باین نهج پدید آیند که آن اخلاط گاهی بخون مخلوط شده
بیرون آیند و گاهی تنها و گاهی بیمار بخروج آن راحت یابد و گاهی از سختی درد بغشی افتد درین صورت باید که با وجود مراعات جگر و تعدیل
مزاج آن مغریات مانند صمغ عربی و نشاسته و کتیرا و اسبغول و بارتنگ و تودری بروغن چرب نموده و امثال آن که در فصل سحج بیاید
بدهند و اسهال غسالی که بسبب ضعف جگر باشد و دیگر که بسبب سده آن باشد و قیحی که بسبب انفجار ورم جگر باشد علاج اینها علاج
ضعف جگر و سده آن و دبیله جگر بود بدانچه در دوائی هر یک در امراض جگر گذشت و خوردن مویز در اسهال غسالی از مجربات شیخ الرئیس
است و طباشیر و گل سرخ و سنبل الطیب و سلیخه نیز نافع و از استعمال قابضات صرف در اسهال سدی و ورمی و ایضاً از تضمید جگر با دویه
شدید التبرید در سدی اجتناب واجب در ابتدای قیام کبدی از خوردن نان احتراز اولی و اسهال دموی کبدی که آن را ذوسنطاریای
کبدی گویند در دوائی اسهال الدم خواهد آمد **ایضاً** نافع اسهال کبدی و بدنی که از حرارت یا خلط حار باشد و از مجربات قرشی است
صفت آن انار دانه ده درم صندل سفید زرورد زرشک حب الآس هر یک چهار درم در آب گرم یا آب کاسنی یا آب بارتنگ
بخیسانند و صاف نموده شیره تخم خرفه بریان در آب مذکور بر آورده شربت سیب یا حب الآس داخل کرده بنوشند و در صورت زیادتی
حرارت اندکی طباشیر بیفزایند و در حالت شدت حرارت بقدر جو کافور اضافه نمایند و یا قرص کافور بشربت سیب سرشته اول بخورند
و بالایش دوائی مذکور بنوشند و جهت تبرید کبد و غیره ضمده باده بر شکم گذارند و بنجروز تا شش روز همین تدبیر بعمل آرند و غذا در این
ایام سویق همراه شربت سیب مخوش یا شربت صندل و یا ماء الشعیر بریان همراه شربت سیب ترش یا مزوره انار دانه که دفعةً بسازند
و اگر قوت ضعیف باشد زیرباج بره و بزغاله یا شوربای چوزه مرغ همراه آب انگور یا حب الرمان مدقوق یا سماق یا جو مقشر یا خشخاش
بدهند پس هرگاه حرارت کم شود و قدری مزاج باعتدال گراید و کیفیت خلط مندفع صلاح پذیرد و نتن و لذع و احتراق و اختلاف الوان
زائل شود قوابض قویه مثل شربت حب الآس و سفرجل استعمال کنند و اگر خواهند بزرورد بریان و گل ارمنی و مانند آن اضافه نمایند.

دوائی اسهال معوی اسهال که از روده بود علامتش آنست که خلطی که مندفع شود مختلط با براز بود و آن اگر با پیچ باشد علیحده ذکر
یابد و اگر با پیچ نباشد آنرا زلق الامعا گویند پس اگر سبب آن رطوبت غرلقه بود که بواسطه آن ثقل در امعا درنگ نکند علامتش آن خروج
رطوبت بود با ثقل قلیل الهضم و معده از آفت خالی باشد **صفت آن** تنقیه از مسهل جار و حب ایارج کنند بعد ازان سفوفات
واقراص قابضه مسخنه خورند و مصطگی و طباشیر با گلقند یا آمله مربا مفید بود و سفوف مقلیاثا نیز نافع است و در تشنگی و گرسنگی استعمال
مدرات نفع تمام دارد و سفوف یهودی خورده شیره بادیان نه ماشه و انیسون و زیره سفید هر یک چهار ماشه و الاچی سه ماشه و قرنفل دو
ماشه شربت خشخاش و گاوزبان هر یک یکتوله دهند یا سفوف مقلیاثا نه ماشه شیره بادیان نه ماشه الاچی پنج عدد و لعاب حلبه و تخم
کتان و کنوچه هر یک سه ماشه کندر بریان سه ماشه پاشیده نوشند و مصطگی سعد قرنفل گل سرخ بادیان در شراب سرشته حب
کنند غذا کباب و اگر دارچینی مرمکی افیون جند بید ستر برابر گرفته بقدر فلفل حب ساخته چهار پنج روز بخورند مجرب است و هر چه در اسهال
معدی رطوبی گفته شد همه مفید بود و مادامیکه باعث ضعف نگردد هضم را بجوارشات حاره تقویت دهند و چون مرض بطول انجامد و ضعف
و نقاهت پدید آید از برشعثا و تریاق کبیر و قرص زرشک و شربت حب الآس و شربت انجبار علاج کنند و تا قوت قوی بود از گوشت
و روغن اجتناب کنند و در صورت ضعف قوت گوشت کنجشک مطبخ بروغن بادام دهند و جلوس بر صره نمک و جاورس و سبوس گندم
تا جگرم و تضمید بدهن المبارک در فصل لقوه گذشت سود دارد و اگر بسبب بثره و قرحه باشد که از مواد حاره صفراوی در سطح داخلی
امعا حادث شود و چون غذا بدو رسد باعث احداث لذع زود مندفع گردد علامتش آنست که با ثقل غیر منهضم صدیدی رقیق و قشور
باشد و وقتیکه طعام از معده بامعا رود درد محسوس شود و سوزشی از موضع امعا بجانب سر صعود کند و از تجرع آب سرد ساعتی تسکین پذیرد
و دهان تلخ بود و باشد که این بثور بر سطح بیرون امعا عارض گردد و درین نوع صدید و قشور نباشد و درد زیر ناف و پهلوها معلوم شود و طعام
غیر منهضم بی ریم آید علاجش فصد باسلیق کنند و اگر حاجت بود مسهل از هلیله زرد دهند و چهار تخم را بروغن بادام چرب نموده بگلاب بخورند
و ادویه مغریه مانند صمغ عربی و نشاسته و کتیرا بریان کرده همراه لعاب بهدانه و لعاب ریشه خطمی در گلاب و عرقیات برآورده چهار تخم را
بروغن بادام چرب کرده بدهند و سفوف زلق الامعا شوربے و غیره اشربه سرد چون شربت خشخاش و شربت انار شیرین و شربت
حب الآس و جز آن مفید بود و قرص طباشیر قابض با شربت خشخاش و قرص گلنار با رب آس و رب به نافع است یا طباشیر کتیرا کهربا گل ارمنی
با شربت سیب و انار ولایتی لیسیده اسبغول نه ماشه در گلاب نیم پا جوشانیده روغن گل داخل کرده با شربت خشخاش دهند و یا طباشیر دو ماشه
و سبوس اسبغول چار ماشه خورده لعاب بهدانه و ریشه خطمی در عرقیات برآورده نوشند و ضماد بارده قابضه مثل محلب و آرد جو و گلنار
و صندل با آب حب الآس بر شکم نهند و غذا سویق شعیر و برنج با عدس و روغن بادام تناول کنند و از ترشی خاص پرهیزند تا حرقت
نیفزاید و اگر زلق الامعا بسبب انصباب صفرا از اعضا بر امعا باشد که از لذع وی آنچه در امعا است دفع گردد علامتش خروج
آنست با لذع مقعد و ظهور دیگر آثار صفرا علاجش قے نمایند و تنقیه صفرا از مسهل بارد و یا حقنه بارد نمایند و اگر قوت قوی باشد
فصد باسلیق هم مضائقه ندارد و بعد از تنقیه بهر تقویت امعا قرص طباشیر و شربت انار دهند و هر چه قابض و مبرد امعا و مقوی

احشا بواسیر استعمال نمایند شربا و ضمادا و بحسب احتیاج مقویات معده بعمل آرند و گل ارمنی و صندل سفید و زرورد و اقاقیا
بآب مورد ضماد نمایند و نوشیدن مرغ آهن تاب نیز مفید بود پس هرگاه ماده از انصباب بایستد علاج سحج از تخمهای بارده لعابیه
برشته با شربت بنفشه و ادویه مغریه که در زحیر خواهد آمد باید کرد و آنجا که با صفرا بلغم نیز مرکب باشد آثار هر دو پدید آید و تقدیم تناول
خواکه گواهی دهد در نصورت تنقیه هر دو کنند و آنچه در صفراوی و رطوبی که مذکور شد استعمال نمایند و سفوف بلیله خورند و اگر سحج
از انصباب بلغم بود و علامتش کثرت ریاح و قراقر و درد ملایم بود و بلغم خارج شود تنقیه بلغم نمایند بعد از ان علاج سحج از چهار تخم و
سفوف مقلیاسا نمایند و اگر سحج از انصباب سودا باشد علامتش خروج سودا با خراطه امعا بود و این قاتل باشد بهر حال تنقیه سودا
و منع انصباب آن و تقویت طحال نمایند بعد از ان سفوف طین با ادویه لعابیه و غرویه مانند لعاب بهدانه و لعاب ریشه خطمی و
شربت بنفشه و چهار تخم بخورند و اجتناب از حموضات نمایند و اگر سحج از ثقل یابس باشد یا قبض طبیعت و براز خشک بود علاج قولنج
سدی کنند و اگر شربت مسهل قوی باعث زلق الامعاء بود چهار تخم بریان کرده بروغن گل حب ساخته دهند و یا بزور نوآیه
در دوغ گاو یک لحظه گذاشته دهند و اگر حب الرشاد مسحوق در دوغ بجوشانند تا بسته شود و بخورانند زود عمل کند گاه باشد
اعصابیکه بر روده آمده از بلغم ممتلی گردد یا ضربه و سقطه بمبادی آن برسد و علتی از جنس فالج مر امعاء را عارض گردد و از امساک
غذا بسبب استرخای خویش عاجز گردند علاج این قسم زلق الامعاء از دوای فالج جویند. **ایضاً** برای زلق الامعاء رطوبی
از میر عوض **صفت آن** بعد قی بدوا و شرب مطبوخیکه در قولنج گذشت و سفوفیکه ملا سدید ستوده و در سفوفات
خواهد آمد دهند و مادامیکه باعث ضعف نگردد هضم را بجوارشات حاره تقویت دهند و چون مرض بطول انجامد ضعف و نقاهت
پدید آید بشرنجشا و مثرودیطوس و تریاق کبیر و قرص زرشک و شربت حب الآس و شربت انجبار علاج کنند و سفوف بختیشوع
نیز مجرب است و آن نیز در سفوفات خواهد آمد **دوائی** اسهال از جمیع اعضاء و این اگر از ذوبان اعضا باشد علامت آن
التهاب تپ دق و سقوط قوت و بدبوی براز و اختلاف الوان براز و دسومت آن و دهنیت بول بود و در معده و جگر و معاء هیچ آفت
نباشد و این قسم مانند تپ دق علاج پذیر نیست و بعلاج دق پردازند و قابضات آنچه در دق مذکور اند میداده باشند و اگر بسبب
اجتماع اخلاط فاسد در عروق و اعضاء بود که باعث حمیات ردیه و سموم ضاره مستحیل بفساد گردد و طبیعت از روی کراهیت آنرا بسبیل
اسهال دفع سازد و اگر بسبب امتلای شدید از فضلات بود که بجهت ترک ریاضت و استفراغ معتاد و برد خارجی مانع تحلیل و تراکم تخمهای
نیز بحدث بعضه در بدن مجتمع شود و طبیعت بر سبیل انتقاص آنرا دفع کند و اگر بسبب سدد عروق باشد که غذا بواسطه امتناع نفوذ
در اعضاء بطریق اسهال مندفع شود علامتش آنست که درین اقسام نیز اختلاف الوان براز میباشد لیکن مریض بعد از اسهال در خود
خفت و راحت میابد پس میباید که این اسهالات را بند نکنند و بازاله سبب کوشند و اسهال بحرانی که در روز بحران می افتد
از همین قبیل بود آنرا نیز بند کردن خطا است و آنچه بسبب سقوط قوت ماسکه بود چنانچه از خوف و در آخر سل و دق عارض شود در آنجا
از ازاله سبب کفایت کنند و اسهالی که از تعفن هوا پدید آید با ضعف بسیار و خفقان و کرب باشد و متعفن بود علاجش تریاق الطین و غیره

دادن و آب برف پر دروه بر سر ریختن مفید بود و پارچه صندل رنگین کرده پوشیدن و دیگر تدابیر مفرح بکار بردن و تمر هندی

بلع کرده خوردن مفید است **دوائی** اسهال که باطفال عارض میشود و اکثر در وقت برآمدن دندان میباشد و حبس آن مناسب

نیست مگر وقتیکه از افراط آن مضرت کلی باشد و تدبیر برآمدن دندان بدستوریکه در دوای تسهیل نبات اسنان مذکور شد باید کرد که اصل علاج

همانست و در صورت زیادتی اسهال از زهر مهره و طباشیر و مانند آن که در دوائی عطاش گذشت حبس باید کرد و مغز بیل کوفته بهمراه

آن نبات آمیخته نیم درم با آب بدهند سودمند بود و اگر تشنگی مفرط بود با شیره خرفه و آنجا که تپ نبود با ماست چکیده بدهند که قوی

الاثر است و اگر پوست خشخاش بلیله سیاه بروغن بریان کرده هموزن آن شکر سفید آمیخته قدری قلیل بطفل دهند برای حبس

شکم بهتر ازین دوائی نیست و طفل که غذا هم خورد پنیر مایه خرگوش و یا پنیر مایه بزغاله بقدر یک دانگ همراه آب سرد دهند همان ساعت

حبس میکند مگر دران روز شیر ندهند بلکه بر غذای پرهیزی دارند و فادزهر حیوانی در دوغ ماده گاؤ سائیده خورانیدن نیز بغایت

سودمند است و لعاب تخم ریحان و بارتنگ و اسبغول بریان در آنجا که معده ضعیف نبود فائده تمام و در اسهال که با تپ و سرفه

باشد شربت حب الآس صبح و شام چند انگشت لیسانیدن سخت نافع است و تضمید شکم بزیره و حب الآس و عود هندی باریک سوده

بگلاب و سرکه سرشته نافع و اسهالیکه بسبب سده جگر و ماساریقا بود در غیر وقت نبات اسنان و فطام واقع شود علاجش تفتیح

سدد و تقویت جگر و معده است و بلیله میلے با عرق بادیان و گاهے گاهے نوشدارو دادن درین نوع سودمند است **ایضاً**

که برای اسهال و پیچش مجرب **صفت آن** بادیان بریان زیره سفید بریان مغز بیل مرور پهلی گل سپیاری هر یک شش

ماشه پودینه زنجبیل بلیله سیاه بریان هر یک چهار ماشه کشنیز خشک بریان دانه الایچی پوست خشخاش بریان هر یک ۳ ماشه

اسبغول چار توله شکر سفید پنج توله سوای اسبغول همه را سائیده باهم آمیخته بقدر یک توله بخورند **دوائی** که در اسهالات مزمن

مثل اسهال بواسیری وغیره و تقویت اعضاء معمول اساتذهٔ کرام است **صفت آن** ریشه خطمی تخم مرو هر یک چار ماشه

جوشانیده همراه سفوفات قابضه مقویه یا بارتنگ دانه بیل هر واحد چار ماشه آب پخته همراه سفوفات مذکوره بدهند **دوائی**

اسهال که با ضعف هاضمه و برودت باشد از مجربات شیخ الرئیس **صفت آن** عود خام زیره بسرکه تر کرده بریان نموده نانخواه

کرویا مرزنجبیل بریان قاقله تخم مویز اجزاء مساوی گرفته سفوف سازند خوراک تا سه درم و اگر ریاح کثیر بود تخم شاهسفرم و سماق

داخل کنند و اگر بلغم و صفرا مرکب باشد و از خروج هر واحد و دیگر علامات دریافت شود درینصورت بگیرند بلیله زرد یک جزو

حرف نصف جزو و سک حب الآس سماق کزمانج هر یک یک جز سفوف ساخته سه درم بخورند **دوائی** هندی برای اسهال

بلغمی **صفت آن** گلنار ۳ ماشه الایچی معه پوست هفت عدد بادیان بریان شش ماشه زیره سفید نبات دو ماشه در

آب شیره کشیده شهد خالص داخل کرده دهند **دوائی** از حکیم کلو صاحب برای پیچش که بعد مسهل قوی اتفاق افتد **صفت آن** خرنوب نبطی

ناسپال گلنار سوتهه انار دانه کشنیز خشک هر یک نه ماشه گوند کیکر چهار ماشه همه را در نیم درم آثار آب بجوشانند چون ربع آب بماند

صاف و سرد ساخته بنوشند **ایضاً منه** مغز بیل نه ماشه خس کو کنار سوتهه گلنار کنند بادیان هر یک سه ماشه همه را کوفته

درنیم آثار آب بجوشانند چون ربع آب بماند صاف وسرد ساخته بنوشند واین حب برای اسہال وپیچش باخون نیز مجرب
حکیم موصوف است گلنار ناسپال مائین سفید گوند ببول حب الآس کندر اجوائن افیون ہر یک چہار ماشه سرکه خالص دو
توله اول ہمه را کوفته بیخته افیون در سرکه حلکرده ادویه مسحوقه درآن آمیخته برآتش نہند ہرگاه سرکه خشک شود حبها بقدر نخود بندند
خوراک پنج عدد تا ہشت عدد ہر صبح وشام بخورند وآب آہن تاب که رفعش تحلیل رود وقت تشنگی بنوشند وغذا ہم درآن
آب بپزند کہچڑی دال مونگ مقشر یا مسور نیم بریان یا برنج بخورند واگر مریض راتپ نیز لاحق باشد این حبوب ہمراه جوشانده گلوے
بدہند **دوائی** برای اسہال افیونی **صفت آن** زنجبیل نصف بریان ونصف خام حلتیت بریان سفوف کرده بقدر نخود
بایک لقمه جغرات وبرنج آمیخته بخورند بالایش پنج لقمه دیگر تنہا بخورند وتا سه روز بعمل آرند واز نان گوشت پرہیز کنند
نوعدیگر بجہت اسہال افیونی وکوکناری معمول **صفت آن** لرده اندرجو تلخ موچرس بیلگری گل دهاوه نیتر بالا
عاقرقرحا کنول گٹه انیس جوز بوا افیون مساوی سائیده بقدر قوت بآب بخورند **ایضا** درین باب مجرب **صفت آن**
گل دهاوه رال ہر یک چہار ماشه سفوف کرده بادوغ آہن تاب بدہند **دوائی** که برای اسہال وپیچش کہنه معمول **صفت**
آن بادیان زنجبیل ہلیله سیاه پوست خشخاش ہمه بریان نموده کوفته بیخته دو ماشه بآب بخورند **دوائی** که اسہال کہنه
به بندد **صفت آن** مغز بیل موچرس خستهٔ انبه کہنه ہر واحد یک دام بخته جوز بوا یک عدد افیون بقدر نخود سائیده
حسب حاجت یک کفدست یا کم وزیاده بخورند **نوعدیگر** که جہت اسہال وپیچ وزحیر وضعف معده معمول **صفت**
آن بہنگ مدبر چہار ٹانک مصطگی انار دانه کوکنار نیم برشته ہر یک نیم ٹانک زنجبیل نیم برشته بیل کشنیز خشک بریان ہر
یک ٹانک صمغ عربی ربع ٹانک کوفته بیخته بآب سرد شبینه بقدر قوت مریض استعمال کنند وطریق مدبر کردن بہنگ اینست
که بگیرند برگ قنب چیده قسم اول وپاک کرده بروغن بنفشه یا روغن بادام یا روغن گاؤ چرب نمایند پس بیارند علف سبز که بہندی
ازادوب گویند شیرهٔ او بستانند وقدرے از شیرهٔ ناخواه بآن ضم نمایند واین ہر دو شیره اندکے در بہنگ انداخته بدست بمالند و
در سفال نو آب نارسیده برآتش نرم برشته نمایند وفرود آرند وبعد سرد شدن باز شیرہاے مذکور آمیخته بریان کنند ہمین قسم
ہفت مرتبه بریان سازند پس بکار برند **دوائی** که جہت اسہال صفراوی مجرب **صفت آن** زہر مہره خطائی مروارید
ناسفته سوده طباشیر صمغ عربی گل داغستانی ہر یک یک ماشه سائیده دررب به آمیخته بلیسند وعقب آن شیرهٔ کشنیز مقشر
برشته ہفت ماشه شیر تخم خرفه برشته یک توله دانه ہیل برشته دو ماشه در عرقیات برآورده رب به شیرین دو توله داخلکرده
بارتنگ بشستا ماشه پلشیده بنوشند وگاہے کہربا یک ماشه کافور نیم سرخ شیرهٔ زرشک نه ماشه وگاہے شیرهٔ حب الآس گاہے
شیرهٔ زیرهٔ سیاه بریان سه ماشه افزوده میشود **دوائی** که برای حبس اسہال اطفال مفید **صفت آن** زہر مہره
خطائی کہربا سے شمعی لبسد سوخته ہر یک یک ماشه کوفته بیخته بشربت خشخاش یک توله سرشته بخورند بالایش از حب الآس بریان
ومغز بیل بریان وبیخ انجبار وبرگ کیکر ہر یک سه ماشه در آب شیره برآورده شربت بہی یک توله آمیخته بنوشند **دوائے**

حابس اسہال اطفال و مجرب و معمول صفت آن بیلگری موتھ دھنیہ مساوی گرفتہ کوفتہ بیختہ باب شستہ برنج
سبز بدہند ایضاً کہ جہت اسہال و پیچش اطفال معمول صفت آن گل دھاوہ بیلگری اندر جو خس مساوی کوفتہ بیختہ
یک ماشہ یا کم و زیادہ بعسل آمیختہ بلیسانند و بعضی آملہ بجاے دھاوہ میکنند و درینصورت لبقی ہم نفع مینماید و در نسخہ دیگر بود
ہم داخل است و اگر خواہند دوا را چوکوب کردہ جوش دادہ بدہند نوع دیگر برائے اسہال شدید اطفال مجرب
صفت آن لودہ پٹھانی گل دھاوہ ناگرموتھ بیلگری ہر چہار مساوی باریک سودہ بدانند برای طفل ششماہہ نیم ماشہ و
بیک سالہ یک ماشہ و بدو سالہ دو ماشہ در شیر مادر حلکردہ بدہند ایضاً کہ اسہال کودکان را کہ در وقت برآمدن دندان بہم رسد
دافع صفت آن تخم خشخاش سفید کندر حب الآس سعد کوفی ہر یک نیم درم کوفتہ بیختہ با زردہ بیضہ نیمبرشت یا شربت
حب الآس اندک اندک بدہند دوائی اسہال الدم اسہال خون کہ از جگر آید ذوسنطاریاے کبدی خوانند و آنچہ از امعا
باشد ذوسنطاریای معوی نامند سبب کبدی انفتاح یا انشقاق یا قطع رگ جگر بود بواسطہ کثرت امتلای بدن از خون یا احتباس
سیلان خون معتاد و اجتماع خلط حاد اکال یا قطع عضوے بزرگ یا تفرق اتصال جگر از ضربہ و سقطہ و سبب معوی یا خراش
امعا بود و آنرا سحج گویند و او جدا گفتہ آید و یا کشادن دہن رگے از رگہاے امعا بواسطہ امتلاے عروق آن از خون و علامت
ذوسنطاریاے کبدی تقدم اسباب مذکورہ است و عدم آمیزش خون با براز و نا بودن پیچش و درد و کثرت مقدار و خلوص حمرت
و جمود خون و بدبوی آن بواسطہ حرارت جگر و لزوم تپ و بودن اسہال بادوار و ہرگاہ شدت تشنگی و التہاب عارض شود زیادہ
بر یک ہفتہ مہلت ندہد و علامت ذوسنطاریاے معوی کہ از کشادن دہن رگ باشد آنست کہ با او آثار سحج و بواسیر اسہال
دموی و کبدی ہیچ نباشد و در اکثر بے درد بود بخلاف سحج کہ وجع و پیچ در اکثر آن لازم ست و فرق انفتاح افواہ عروق در امعا
غلاظ و دقاق آنست کہ این کشادگی اگر در امعاء غلاظ باشد در ہر قیام نخست براز با خون آمیختہ آید بعد ازان بدون خون برآید
و اگر در امعاء دقاق بود ہر بار اول براز فقط برآید بعدہ با خون مختلط صفت آن در ذوسنطاریاے کبدی چند روز غذا
نخورند تا وقتیکہ مریض ضعیف نگردد بند نکنند و فصد باسلیق باریک بکشایند و خون اندک اندک بگیرند و دست و پا
و پستان خصیتین بندند تا مادہ بجانب دیگر مائل گردد و بعد ازان قرص کہربا و غیرہ ہمراہ شیرہ خرفہ و بارتنگ و مانند آن کہ در
دوائی نفث الدم مذکور شد بدہند و زرورد و صندل را در گلاب سائیدہ بر جگر ضماد سازند و در آنجا کہ تفرق اتصال جگر
سبب باشد اول ازالہ سبب و دفع نکایت او باید کرد و پس ازان اقراص قابض و ملحم دہند و قرص نفث الدم کہ در آن
ریوند ہمچند یک جزو افزودہ باشند در قبض و التحام اثر تمام دارد و در ذوسنطاریاے معوی فصد باسلیق کنند و بعد ازان
قابضات چون رب بہ و شربت حب الآس و شربت انجبار و قرص طباشیر قابض و قرص کہربا و امثال آن ہمراہ ادویہ مغریہ
مثل چہار تخم و صمغ عربی لبوبادہ و مانند آن بدہند و گل ارمنی نیم درم با یکے از اشربہ مذکورہ دادن نفع تمام دارد چون پوست
انار و کزمازج و گل ارمنی ہر سہ برابر کوفتہ بیختہ حب سازند و دو درم ازان بدہند درین باب مجرب است و بعضی برگ خرفہ حقنہ

کردن سفید و ضماد کج بر همه شکم در یک ساعت حبس کند و آنچه از سحج بواسیر بود بند بسیرش پردازند و کله پاچه خوردن تا یک ماه
و حقنه کردن ازان بتجربه رسیده و اگر خون منجمد گردد آنچه در امراض معده برای جمود دم مذکور شد بعمل آرند هرگاه اسهال الدم که بعد اسهال
مراری و سحج مراری مع درد عارض شود از درست و خصوصاً هرگاه اول خراطه بیرون آید و بعد ازان خون صرف آید **دوائی** اسهال الدم
از انطاکی **صفت آن** فصد قیفال از جانب راست در کبدی و از جانب چپ در معوی کنند و خون بحسب احتمال بر آرند و در صورت
ضعف مجرد اخراج او کافی است چه غرض اماله است نه استفراغ بعد ازان گل مختوم و قدرے قلیل عنبر در گلاب حل کرده بدهند پس در
نوع کبدی مطبوخیکه دران مویز سه اوقیه است و در مطبوخات خواهد آمد بدهند بعد ازان سفوفیکه دران گل ارمنی و صمغ عربی و
تخم خرفه هرکدام یک جزو است و در سفوفات خواهد آمد استعمال نمایند و اگر حرارتے دریابند طباشیر بوزن گل ارمنی دران سفوف
بیفزایند و قرص کهربا با طباشیر و تخم خرفه و بارتنگ مناسب است و سفوفیکه دران طباشیر و ریوند چینی و لک مغسول است نیز درین کار سودمند
است و در سفوفات خواهد آمد و شکم را بآب کشنیز سبز و اقاقیا و گل سرخ و آس و صندل و عدس مقشر و روغن بنفشه متواتر ضماد نمایند
و در نوع معوی گلقند دو اوقیه تخم شبت مصطگی هرکدام یک درم در دو رطل آب بجوشانند تا بسدس آید صاف نموده چند روز بدهند
تا عفونت منقطع گردد و اگر در طبیعت قبض محسوس گردد سنا مکی بروغن بادام مالیده در مطبوخ مذکور اضافه نمایند و چون اعتماد بر نقاء
کلی حاصل شود تریاق فاروق و مثرودیطوس و سفوف مقلیاثا و آمله مربی باید داد و هلیله سیاه بروغن گاو بریان کرده و بادیان
بریان بنصف آن داخل کرده کوفته با قند سفید بنصف مجموع آمیخته دو درم بآب سرد بدهند که فائده تمام دارد و بیل هندی و [illegible]
درین نوع مجرب است و چون کار دشوار گردد معجونیکه دران اسفید سوخته و سندروس و کهربا است و در معاجین خواهد آمد بدهند و شادنج عدسی
مغسول با مرهم ابیض شیشه بردارند و از اغذیه بر مزورات و فندق بریان و اگرچه شیره آن برآورده باشند اقتصار نمایند بعد نقاء
و عند انحطاط قوت ماکیان مطنجن و قلیلے مزوکباب و زرده بیضه بکنند و بدهند و استنجا بآب گرم و طبیخ گل سرخ و آس و گلنار و بابونه کنند
پس اگر زحیر زیاده گردد از نمک و زره و شونیز و خشت مجموع یا مفرد گرم کرده نشانند و ایضاً او نوشته که علاج قیام موی تقلیل خون است
و اگر خون متعذر باشد محاجم را علی بنهند و مفرحات دهند و آنچه قطع خون کند مثل گل مختوم و قرص طباشیر و معجون نجاح و اختلاف است
و باید که استعمال زعفران نکنند و لادن و عصفر و دانه مویز سرخ و تخم کشوث همه مقوی جگر اند **ایضاً** جهت اسهال موی از مجربات
حکیم علی **صفت آن** لعاب بهدانه بریان دو مثقال صندل سفید سوده تخم ریحان هریک یک مثقال پاشیده بنوشند که در حبس خون
امعاء بغایت نافع است و اگر خواهند شربت انجبار داخل کنند **ایضاً** برائے اسهال الدم از بیاض والد مرحوم **صفت آن**
ست گلو طباشیر پوست انار برابر سائیده سه ماشه بآب سرد بنوشند **ایضاً** که اسهال خون را بند کند **صفت آن** رال کتهه
سفید مغز بیل هر سه برابر کوفته بیخته بقدر حاجت بدهند **دوائی** سحج و قروح امعاء سحج عبارت است از خراش سطح امعاء و علامتش نیست
از تشنگی و پیچیدگی و درد امعاء بود و خراطه بیرون آید و عدم آنکه اخلاط حاده حریفه که با امعاء ریزند نخست سحج مینمایند و بعد ازان قرحه تا که بهم خلط
سفر است قرحه حادث میکند و اسلم قرحه سحج آن است که در امعای غلاظ باشد و علامتش آنست که درد زیر ناف بود و خراطه امعاء غلیظ بر آید

ودرد باشدت نباشد واگر در امعای دقاق بود درد شدید حوالی ناف باشد وخراطه امعا رقیق آید اکنون بدانند که تدبیر کلی
اقسام سحج این است که در ابتدای آن حابسات ندهند زیرا که گاهے استعمال ادویه شدید القبض موجب هلاکت میشود ودادن نفس بتر
مثل تربزو کاہو وخرفه در علاج آن کفایت میکند واگر در علت در امعاء علیا باشد بمشروبات واگر در امعاء سفلی بود بحقنها واگر در وسطی
باشد بهر دو علاج کنند وایضاً اول حال سبب فاعل سحج وقروح دریافت کنند پس اگر ماده از انصباب ایستاده باشد تدبیر قطع وازاله
آن نمایند واگر اثر آن باقی بود استفراغ ماده ردی بمسهل غیر شدید الضرر مثل هلیله وکتیرا ومانند آن کنند واگر ممکن بود تا دو روز غذا
ندهند وبعده شیر دلاغ کرده یا جوشیده بدهند که این غذا بسبیل دوا است وعند حاجت بغذاے صرف وظهور ضعف غذاے که
قلیل الحجم وکثیر التقویت باشد همچون جگر مرغ فربه وماننده نان سمید مائل بفطیری وبیضه مرغ قدرے زیاده از نیمرشت بدهند و
اکارع مطبوخ در شیره برنج بریان نیز بهتر است وهرگاه درد شدت کند حسب ضرورت حاجت بمخدرات افتد وجمیع ادویه بارده فالنج مخلوط
بادویه مغریه درین مرض نافع بود مگر در صورت تاکل بادویه جالیه کاویه مخلوط بمجففات بالذع احتیاج شود وواجب است که صاحب
سحج را هر چه از قسم بزور وغیره دهند در آب سرد بدهند نه در آب گرم پس انچه بهر اسهال الدم مطلق مناسب بود آن است که در ابتداے معزیات
قابضه در آن زیاده کنند ودر انتها اگر مؤدی بتاکل گردد منقیات وکاویات اضافه نمایند والا حقنهاے سلیمه منفعت عظیم دارد وبدانکه
پیه نیز بر سائر مغریات که در حقنه داخل میکنند فضیلت دارد زیرا که تبرید وتسکین لذع مینماید وبرموضع علت بسرعت می چسپد لیکن احتیاج
باین نیز در ابتدای مرض افتد وهرگاه بسوی ۸۰ ادا کنند بمنقیات حاجت آید بعد از آن بسوی چیزیکه اقوای ازانها باشد ودرین وقت
دسومات را ترک کرده میشود واحتراز از کثرت حموضات خصوصاً قوی الحموضت مثل سماق واجتناب از لحوم صاحب سحج را لازم
است وتقویت معده از همه تدابیر مستغنی سازد اکنون تدابیر سحج حسب انواع آن جدا جدا مذکور میگردد وبدانکه سحج اگر از صفرا بود که
امعا ریزد وصفرا سحج در هفت روز وقرحه در چهارده روز میکند علامتش آنست که صفرا مختلط با براز وخراطه امعاء وخون برآید ولذع بمقعد
نماید **صفت آن** تنقیه صفرا از مسهل بارد کنند اما آنجا که ماده در امعاء غلاظ باشد تنقیه آن حقنه بارد بهتر بود واگر قوت
قوی باشد اول فصد باسلیق نمودن مضائقه ندارد پس اگر ماده رقیق وسائل بود مغلظات دهند ودر صورتیکه ماده منصبه شدید
الحدت باشد دادن مخدرات هم مفید بود وبعد از تنقیه تقویت امعاء از قرص طباشیر قابض وشربت انار کنند وقرص مذکور سه
ماشه با شیره خرفه ۹ ماشه ولعاب بهدانه سه ماشه ولعاب اسبغول هفت ماشه صمغ عربی چهار ماشه تخم ریحان سه ماشه یا شیده با آب
سرد دادن بس مفید بود وهمچنین قرص گل حماضی ویا صمغ عربی کتیرا زرورد فستا بسته هر یک ۳ ماشه بارتنگ سبوس اسبغول
هر یک چهار ماشه با یک پیاله دوغ گاوی سنگ تاب دهند وانار وسیب تناول نمایند وهر چه مقوی معده وامعا نیز بود بحسب احتیاج از آنها استعمال
کنند وگل ارمنی صندل سفید زرورد اقاقیا باب مورد ضماد کنند وخوردن دوغ آهن تاب نیز نافع بود وتعلیق داوار وخجمه بے
شرط دناری بر شکم وساقها بهر اماله ماده مفید بود پس هرگاه ماده از انصباب بایستد علاج سحج از بزور بارده لعابیه برشته با شربت
بنفشه وادویه مغریه که در زخیر مذکور خواهد شد باید کرد وسفوف بزور نیز نافع بود واگر از انصباب بلغم مالح بود قی بود وبلغم در یکماه

قرحه میکند علامت آن کثرت ریاح و قراقر و درد ملائم باشد و با خراطه امعاء و خون بلغم خارج میشود و این قسم اکثر بعد از نزله
و زکام می افتد علاج آن استفراغ بلغم کنند و منع انصباب آن بعد ازان علاج سحج از چهار تخم و سفوف مقلیاثا نمایند و اگر سحج
از انصباب سوداوی محترق لذاع باشد و سوداء در چهل روز قرحه می کند لیکن تا این مدت کمتر نجات دهد علامتش خروج سودا
با خراطه امعاء و خون و براز بود و ایضاً عطش دائمی و کرب شدید و رنگ براز شبیه بدردی شراب نیز از علامات این است و گویند که
چون این سودا بر زمین افتد زمین بجوشد بالجمله این قسم سحج قاتل بود و علاج آن اخراج سودا و منع انصباب آن کنند بعده تقویت
طحال نمایند بدانچه در یرقان اسود از ضعف طحال گذشت بعد ازان سفوف طین با ادویه لعابیه و غروبه مانند لعاب بهدانه و لعاب
ریشه خطمی و شربت بنفشه و چار تخم خورند و اجتناب از حموضات نمایند و اگر ثفل یابس موجب سحج گردد طبع قبض بود و براز خشک آید
علاج آن بعلاج قولنج سددی و زحیر کاذب کنند و مرطبات ملینه چون لعاب بهدانه و اسپغول و شربت بنفشه و روغن بادام و مانند
آن و العبه حاره و بارده چون خطمی خبازی بزرقطونا بالنگو سپستان ریشه خطمی بهدانه وغیره با ادویه ملینه مثل گل بنفشه و مویز منقی
گل سرخ وغیره آمیخته بدهند و شیر ماده گاو نیم پاو با ترنجبین دو توله روغن بادام یک توله دادن مفید بود و مسهل قوی ندهند بلکه بهر تلیین
خیار شنبر باید داد و پیش از نقاء امعاء از ثفل زنهار چیزی قابض ندهند مگر وقتیکه امعاء از ثفل پاک شود و سحج باقی باشد مغریات
والعبه و اطیان بدهند و اگر باعث سحج خوردن ادویه سمیه باشد چون زنگار و نیخ و نوشادر و مانند آن درینصورت قی کنند
و شیر تازه و حسو بنوشند و اگر شرب ادویه مسهله از حدت کیفیت دوا یا از مرور اخلاط حاده بامعاء محدث سحج گردند مغریات مبرده
دهند و سفوف الطین خورانند و دوغ ترش آهن تاب تنها یا با ترنج اسرع النفع است و به روغن زند سبتی و درم دم الاخوین یکدرم
تا سه درم حقنه کردن درین باب از مجربات بوعلی سینا است و آنچه از شرب شراب بود فصد صافن نیز جائز است و کثیر الطباشیر
بسد با خمیره مروارید آغشته بخورند بالایش شربت سیب شربت خشخاش هر یک دو توله با عرقیات بنوشند و پلاؤ با جزات بدهند
و تفریح بهر وجه مفید این علت است **ایضاً** که در سحج و قرحه امعاء از مجربات حکیم کلو صاحب است **صفت آن** تخم کاسنی
کوفته گل نیلوفر عنب الثعلب کشنیز خشک کوفته هر واحد یک توله همه را در نه دام آب آهن تاب خیسانیده صبح صاف نموده
تخم خرفه بریان تخم کاسنی بریان هر یک توله تخم خشخاش سفید بریان شش ماشه در آن آب نقوع سائیده صاف کرده به نبات سفید
دو توله شیرین ساخته اسپغول تخم مرو هر یک شش ماشه فرو برده بنوشند و انار دانه صندل سفید سنبل الطیب از چوب پاک کرده
تخم خشخاش تخم کاسنی بریان مائین سفید آمله پوست خشخاش هر یک نه ماشه همه را نیمکوفته در آب آهن تاب که ربع آن بتحلیل رفته
باشد صبح بخیسانند و وقت شام مالیده صاف نموده بنوشند و غذا بدین ترتیب سازند که پنج شش توله جو مقشر در یک نیم آثار آب اندازند
و کاسنی و اسپغول و بهدانه هر یک چار ماشه در پوٹلی بسته در آن انداخته بپزند تا آن قدر که آب مریض تواند خورد پس پارچه سبز نموده
از دو توله قند یا نبات شیرین ساخته چهار توله گلاب انداخته بنوشند اگر تپ و درد تمام شکم و اسهال خون و ریم و جوع و خشکی و
تشنگی و تلخی دهن داشته باشد برای او هم مجرب است **دوائی** که برای خروج مده از امعاء نافع **صفت آن** مده که از

امعاء لیعدا انتہا ر ورم آید ماء العسل و تنداب خورند و اگر گرمی باشد آنچہ مناسب بود و بعد از آن ادویہ مدملہ کہ در نفث الدم مذکور شد بخورند و شیر آہن تاب نوشانند **دوائی** کہ بجہت زحیر مجرب و معمول **صفت آن** سفوف طین بروغن بادام چرب کردہ شش ماشہ سفوف یہودی ماشہ سفوف حب الرمان چرب کردہ چار ماشہ با شیرہ کشنیز خشک بریان شیرہ خشخاش بریان ہر یک چار ماشہ شیرہ بیخ الجبار شش ماشہ شیرہ خرفہ بریان یک تولہ شیرہ حب الآس بریان شش ماشہ لعاب بہیدانہ خطمی و بہیدانہ ہر یک چار ماشہ اسپغول شش ماشہ با تنگ بریان پنجماشہ بنوشند **ایضاً** بقول انطاکی برائے منع زحیر و اسہال کہ اطبا از علاج آن درماندہ باشند و از کدام دوا انتفاع حاصل نشود مجربست **صفت آن** مروارید محلول بترشی ترنج کہربا تخم حماض پوست انار پوست خشخاش مازو سبز صمغ عربی بریان مساوی سودہ بعسل سرشتہ پا لیزردہ بعقبہ نیم سرشت پاشیدہ بخورند **دوائی** زحیر یعنی پیچش و آن حرکتے است غیر طبعی از امعاء مستقیم برای دفع فضلہ و دفع نمیشود مگر اندکے از رطوبت مخاطیہ سطح رودہ و باشد کہ با آن خون مختلط بود و بسبب شدت تزخر و تمدد کہ دہن عروق رودہ بکشاید و زحیر بر دو قسم است صادق و کاذب صادق آنست کہ از صفرا یا بلغم مالح یا ورم حار و غیرہ باشد و کاذب آنکہ از احتباس ثقل یابس بود و فرق میان این ہر دو چنین است و آن آنست کہ حقنتین اسپغول و مانند آن از تخمہا بدہند اگر آن بیرون آید صادق بود والا کاذب پس در صورتیکہ زحیر کاذب بود ہرگز از چیزے قابض ندہند کہ مہلک است بلکہ مزلقات و ملینات دہند چنانچہ مذکور گردد اکنون بدانکہ اکثر انواع زحیر را تکمید و تسخین لطیف و نطول نیمگرم نافع است و سرکہ و ہمہ آنچہ مولد خلط غلیظ باشد مضر بود و تقلیل غذا در جملہ اقسام آن علاج کلی است و خوردن ترشی بر ناہار مورث زحیر بود و شیاف در زحیر نسبت بمشروبات نافع تر است **دوائی** زحیر صادق و این از صفرا بود و یا از بلغم مالح کہ با معا ریزد و علامت ہر یک خروج ہر واحد بود یا سوزش مقعد و ایضاً در صفراوی غلبہ حرارت و شدت تشنگی و انتفاع بآب سرد بود و در بلغمی قلت تشنگی و نفخ و قراقر و خروج آن آثارے پیدا باشد **صفت آن** لعاب بہیدانہ و ریشہ خطمی در عرقیات برآوردہ شربت بنفشہ و چہار تخم داخل کردہ بدہند و سفوف الطین بروغن مادہ گاو یا روغن بادام چرب کردہ بقدر نہ ماشہ ہمراہ دوائے مذکور بخورند و اگر بروغن گل چرب کردہ دہند مضائقہ ندارد و تخم ریحان برشتہ سفوف ساختہ از سہ ماشہ تا نیم تولہ صباح و شام بآب سرد خوردن برائے زحیر و سحج معمول مجرب است و سفیدی تخم مرغ بروغن بادام یا بروغن گل آمیختہ زیر ناف طلا کردن مفید بود و اگر ازین تدبیر فائدہ نشود علاج سحج صفراوی و بلغمی کنند بالجملہ در صفراوی اغذیہ باردہ و بزور باردہ بکار برند و در بلغمی سفوف یہودی شیرہ بادیان بودینہ زیرہ انیسون لعاب حلبہ و کتان یا تودری کنوچہ حرف ہر یک سہ ماشہ با گلاب و غیرہ دادن مفید و آبیکہ در آن پوست خشخاش و خطمی و زرورد پختہ باشند آبزن و نطول کنند و وقت شدت درد حمولات و شیافات زحیر بعمل آرند و مرہم مقل و قیروطی با آب کشنیز سبز بر مقعد بمالند و اگر بسبب ورم حار معاء مستقیم باشد نشان و سے ضربان و ثقل است در اسفل بجائے رودہ مذکور و باشد کہ تپ و عسر بول نیز عارض شود درینصورت فصد باسلیق کنند و مطفیات خون دہند و پارچہ پشم کہ در روغن گل تر کردہ بر موضع ورم نہند و دیگر ضمادات بعمل آرند و دو سہ روز غذا نخورند بعدہ آشجو خورند و چون مادہ از انصباب بایستد خطمی و حلبہ و بنفشہ و بابونہ و برگ کرنب بجوشانند و بطبیخ آن آبزن سازند و بعد از نضج تنقیہ مادہ بمسہل بارد

وحقنه نمایند و انزاله قی باسانی آید نفع کثیر دارد و باقی آنچه در ورم معده گذشت بکار برند و اگر زحیر بسبب سردی باشد که
بمقعد رسد و امعاء مستقیم را سرد سازد و تقدم اصابت برودت بران گواهی دهد روغن گل و زردی بیضه مرغ و روغن بابونه را نیم گرم
کرده بر مقعد بمالند و بر خشت گرم نشینند و آب گرم و پارچه گرم و سبوس تکمید نمایند و در آبیکه زیره و اذخر و بابونه و خطمی جوشانیده باشند بنشینند و آنجا
که سبب زحیر رسیدن ایذا بود بمقعد و امعاء از کوب و جلوس بر چیزی صلب قیروطی مالند و زردی بیضه و روغن گل و مقل نیم گرم
مقعد نهند و گاه باشد که شخصی در خلو معده و امعاء ترشی بخورد و بدان سبب زحیر افتد تدبیرش شرب شربت نبات و خوردن بیضه
نیمبرشت مع صمغ عربی گل ارمنی باشد و یا روغن گل دو توله زردی بیضه نیمبرشت دو عدد و صمغ عربی کتیرا گل ارمنی هر یک ماشه
ماشه بخورند و غذا شیر برنج سازند **دوائی** برای زحیر صادق از انطاکی **صفت آن** اگر سبب زحیر اخلاط حاده باشد الکثار
از العبه و صموغ واجب بود بنا بر حذر از سحج که آن عظیم خطر است و هرگاه خواهش قیام طول کند و قوت متحمل اسهال بیند اسهال تمام
بعد وثوق تنقیه تام مرض انحطاط نکند و قوت کم شود قطع آن اولی بود با حتیاط بهر آنکه در خطا درینجا خطر است و بیشتر قطع این قیام
سبب موت گردد چنانچه در ذرب و سنطاریا گذشت و درینجا آنچه قبل تنقیه و بعد آن بصحت تجربه رسیده ذکر می کنیم آنرا یاد دارند و مع
ذلک بحقنها و فتائل رجوع کنند و این حقنه زحیر را بگشاید بعد فصد باسلیق در دموی و نسخه آن در حقنها مسطور شد و غذا شوربای
پاچه یا ماکیان و این فتیله همان نفع دارد و تخم ملوخیا سناء پشک بش مساوی سوده بشکر و روغن زرد سرشته شیاف سازند و بر روغن
گل چرب کرده بردارند و مداومت نطول کنند مع ابن ازسری بطبیخ سبوس و سپستان و اکلیل و بنفشه یا بطبیخ خطمی و خبازی پس
بعد تنقیه قرص زرشک و سفوف مقلیا تا استعمال کنند و این قرص مجرب من است و در اقراص خواهد آمد و این ضماد از آن خلاصی
دهد کعک خشک و اقماع گل سرخ و برگ مورد و گلنار هر واحده جزو پوست خشخاش هفت جزو اسارون قرظ اقاقیا هر واحده ۳ جزو
بسرکه سرشته بر ناف و تهیگاه و سرین گرم ضماد کنند **ایضاً** در زحیر بلغمی از حکیم موصوف **صفت آن** نخست حقنه که
برای زحیر بلغمی و در ذیل حقنها مسطور شد بعمل آرند و فتیله که در ذیل فتیلها خواهد آمد بکار برند و دو درم حب الرشاد کوفته با شکر
سرخ و آب گرم سفوف نمایند و بعد از تنقیه داروهای قابض که عصب را محکم کند و ریاح را بشکند بکار برند و این معجون مجرب
حکیم مغرکه در معاجین خواهد آمد همین عمل دارد و سفوف یهودی درین باب مجرب و در زحیر ورمی نوشته که اندر طبیخ شبت و بابونه
و حلبه و سداب نشانند و اگر ورم بارد باشد مالیدن و حمول کردن بروغن قسط و بابونه و روغن خلوقی و میعه و کوهان شتر و
روغن زرد و ناجیل مجموع یا مفرد مفید و اگر ورم حار باشد بطبیخ انجیر زرد و خبازی و بنفشه آبزن کنند و روغن بنفشه و روغن گل
و غالیه بمالند اگر در فتیله که برای زحیر بلغمی در فتیلها خواهد آمد دران روغن زرد و پیه ماکیان و عنصل بریان افزوده بکار برند ورم
ابرها نافع و در ورم حار حقنه که در حقنها گذشت مفید است **دوائی** زحیر کاذب که آنرا زحیر سدی و ثفلی نیز گویند سببش فضله
یبس بود که در امعاء دقاق بند شود و بیمار را بدفع براز محتاج سازد و خروج ثفل مذکور بسبب یبس و بعد مکان دشوار باشد و باعث
ضعف رطوبت لزجه و اندک از خراطه امعاء بیرون آید و بادی غلیظ از ثفل مستحیل شده جرم امعاء را متمدد گرداند و دردی شدید پیدا

کنند وگاہے بسبب خراش امعا خون برآید پس بعضے جہال این را از قسم اسہال تصور نموده بقوابض علاج میکنند و بیمار را ہلاک
میسازند از ینجاست که اطبای محققین گفته اند که در زحیر قبل از تحقیق سبب اگرچه مزمن باشد حابسات نشاید داد بالجمله علامت زحیر
شکم و درد پشت و پیچ دائم وگاہے خروج ثفل یابس مانند دانہای نخود و تقدیم تدابیر محققه نیز بران گواہی دہد **صفت آن**
اول سه چہار دانه تخم فلوس خیارشنبر بروغن گاو چرب کرده فرو برند اگر باسہال بر نیاید ریشه خطمی یک توله در آب لعاب برآورده
یا جوشانیده صاف نموده مغز فلوس شش توله گلقند چار توله مالیده باز صاف کرده روغن بادام شش ماشه ریخته نوشند وگاہی چار
تخم ... ماشه در گلاب و عرق عنب الثعلب جوش داده شربت بنفشه داخل کرده برای تفتیح سده میدہند و آب گرم با شربت بنفشه
نوشیدن نیز تفتیح سده می کند و بعد رفع سده بر لعاب بہدانه و ریشه خطمی و روغن بادام اقتصار کنند و سفوف طین یا سفوف
مقلیا دہند **دوائی** برای پیچش که با خون باشد از مجربات حکیم کاظم صاحب **صفت آن** طباشیر گلنار صمغ عربی
بریان ہر یک چار ماشه کوفته بیخته فرو برند و بالایش شیره تخم خرفه بریان یک توله در آب برآورده نبات سفید یک توله آمیخته بنوشند
غذا کہیل دهان کوفته بطور حریره پخته قدرے قند آمیخته یا رچه پیز نموده و دال عدس بریان کرده سائیده بروغن پخته آب برنج
ساٹھی بخورد **دوائی** که زحیر بلغمی را مجرب **صفت آن** تخم ترب بریان نیم توله سائیده با شکر آمیخته سفوف سازند و سفوف
بادیان شش ماشه ہلیله سیاه چہار ماشه ہر دو بروغن چرب کرده بریان نموده سائیده شکر سفید برابر آمیخته وگاہے تخم ریحان بریان
دو ماشه سوده افزوده میشود و بقدر شش ماشه با دو سه جرعه آب نیمگرم صبح و شام خوردن ہمواره معمول است **ایضاً** که جہت زحیر
صفت آن بارتنگ چار ماشه تخم ریحان پنج ماشه انزبیل سه ماشه بگلاب ده توله پخته لعاب ریشه خطمی لعاب اسبغول ہر
یک شش ماشه لعاب بہدانه سه ماشه رب به شیرین آمیخته بنوشند وگاہے چار تخم شش ماشه بروغن بادام چرب کرده افزوده میشود
ایضاً که پیچش بلغمی را مجرب **صفت آن** ہلیله سیاه زنجبیل بادیان مساوی بروغن نیمه بریان کنند و نیمه خام دارند و کوفته
بیخته بقدر حاجت بدہند و بعضی اوقات بجای ہلیله کوکنار بریان کرده میشود **نوع دیگر** که پیچش خون و بلغم و درد و نفخ را که با حرارت
باشد مفید است **صفت آن** ہلیله سیاه بروغن چرب کرده در آوند آہنی بریان نموده یک توله زنجبیل بی ریشه در خاکستر گرم
برشته پنج ماشه بادیان بریان پنج ماشه کشنیز خشک بریان سه ماشه مورمبلی سه ماشه نبات سفید دو توله سائیده شش ماشه با ...
ہمراه لعاب ریشه خطمی یا شیره بارتنگ یا غیر آن مناسب حال بدہند **دوائی** که برای پیچش و سنگرہنی مزمن مجرب **صفت**
آن اندرجو تلخ موچرس گل دهاوه سونٹھ ہر یک شش ماشه برگ قنب بریان ہشت ماشه باریک ساخته بقدر دو نیم ماشه ہر صباح
بآب بخورند تا ہفت روز غذا دال تور خشکه یا دیگر مناسب حال اسہال دموی و بلغمی و صفراوی را ہم مفید است **ایضاً** که جہت زحیر
مجرب **صفت آن** زنجبیل بادیان مغز بیل ہر یک ہفت ماشه نبات سفید ده ماشه کوفته بیخته روز اول ہفت ماشه دہند در روز
دوم ده ماشه روز سوم چہارده ماشه ہمراه آب **دوائی** زحیر اطفال اکثر این بسبب برودت عارض میشود وگاہی از صفرا نیز ہم
... اسہال عارض میگردد و آنچه از برودت باشد حرف وزیره مساوی کوفته بیخته بروغن گاو کہنه برشته بقدر حاجت بخورانند

تا آب سرد یا وزن حرف یک دانگ و زیره کرمانی شش دانگ گرفته بدستور در آب مذکور سرشته همه یا بقدر حاجت لتیر یا درش بدهند و سنگ پلیتا که سنگی نرم و مائل بسرخی میباشد بقدر دو ماشه با جغرات گاو دادن پیچش و اسهال خون صبیان را عجیب الاثر است وکذا پوست کالا کڑا یک دو ماشه سوده با جغرات خورانیدن و حب کهربا درین باب مجرب مؤلف است و نسخه آن در ذیل حبوب مذکور شده و چادر بنجا کستر گزیا خاکستر اشپکل گوسفند در پارچه بسته گرم نموده تکمید مقعد کردن و یا طفل را بر آن نشانیدن وکذا نشانیدن بر خشت گرم در پارچه پیچیده بنحویکه گرمی آن بحدی نباشد که اذیت رساند و حمول کردن دانه سیر برای زحیر ایشان که از رسیدن سردی باسفل آنها عارض گردد مفید است و آنچه از حرارت باشد بزور بارده باید داد و اگر اجابت بفراغت نباید تلیین کنند و صابرت بجبس اصلا ننمایند تا که صدق و کذب زحیر معلوم نگردد و گلقند با لعابهای موافقه مرضعه و طفل را خورانیدن از جهت تقویت و تغریه و ازلاق فائده تمام دارد و اگر زردی بیضه مرغ با روغن گل درهم نموده نیمگرم کرده طفل را بر آن نشانند بنوعیکه مقعد او سرایت کند در ازاله ورم و درد مقعد عجیب الاثر است بشرط تکرار عمل و غذا آنچه در اسهال مذکور شد مناسب است و هنگام اراده قبض بحسب مراعات مزاج بقبض پردازند و اگر تخم ریحان اسبغول هر واحد چهار ماشه گرفته باندکی روغن زرد چرب کرده بریان نمایند تا سرخ شوند و دو حصه کرده با قدری شربت بتاسه یا نبات صبح و شام بدهند برای پیچش کهنه و اسهال خونی اطفال مجرب است و باقی علاج همان است که در اقسام سابق مسطور شد حسب آنچه مناسب دانند استعمال کنند **دولی** برای مغص یعنی درد امعا و آن از قولنج و زحیر خفیف باشد و بهندی مروڑه گویند و او در قولنج و سحج و زحیر لازم است پس اگر با امراض مذکوره باشد علاجش علاج امراض مسطوره بود چنان بدون آنها بود اگر سببش ریح غلیظ باشد علامتش قراقر و نفخ بود و سکون درد بخروج ریح **صفت آن** شیره بادیان شیره زیره سیاه شیره تخم کشوث در عرقیات بر آورده گلقند مالیده صاف نموده بنوشند و تخم کرفس و انیسون و نانخواه و مصطگی با گلقند نیز مفید و کمونی و فلافلی بخورند و شکم را تکمید کنند و روغن بابونه نیمگرم بر شکم مالند و از مولدات ریح و کثرت اکل و شرب آب بر طعام و کثرت حرکت بر آن اجتناب نمایند و غذا شوربای مرغ با مصالحه گرم و اگر حاجت تنقیه شود بعد از نضج بمنضج حار از مسهل گرم تنقیه کنند و ایضاً حب ایارج و حب سکبینج و معجون شهریاران و مانند آن دهند تا خلط خام که ماده ریح است بر آید پس محللات بکار برند و آنجا که تولد ریاح از ضعف معده بود معجون کمونی و معجون حب الغار بکار برند و دیگر معاجین و ادویه کاسر ریاح دهند و از آب سرد و اشیاء باد انگیز پرهیز ضرور است و اگر بسبب ماده صفراوی و یا بلغم مالح باشد علامت هر واحد خروج هر واحد بود با سوزش مقعد و کثرت تشنگی در صفراوی و بسیاری ثقل در بلغمی لازم باشد علاج آن مانند زحیر صفراوی و بلغمی کنند و اسبغول و تخم ریحان و بارتنگ و شکر سفید هر کدام دو درم با گل چرب کرده با گلاب بخورند پس اگر صحت نشود بمطبوخیکه بهر هر یک مذکور گردد تنقیه نمایند و اگر بسبب بلغم خام غلیظ باشد بکثرت ثقل و براق و لزوم درد در یک موضع و خروج بلغم لزج احیاناً بر آن گواهی دهد درین صورت بعد از تنقیه از مسهل حار جوارشهای گرم چون کمونی و فلافلی و مانند آن که در زحیر مفید بود بدهند و بهر تنقیه سے نمودن بمقیات بلغم نیز مفید بود و حب نار مشک مجرب است و آنجا که مغص بعد شرب دوا یه مسهل از قصور عمل مسهل پدید آید آب گرم و گلاب فاتر جرعه جرعه بنوشند و همچنین مصطگی بگلاب جوشانیده مفید شناسند پس اگر اسهال نشود

وورد بشدت کند فصد کنند والا فصد نمایند واگر با وجود آمدن اسهال بسبب حدت دوا درد باقی بود لعاب اسپغول و ریشه خطمی و مانند آن دهند و روغن گل بمالند ومغص که بسبب ورم باشد علاج قولنج سددی دور می کنند واگر بسبب کرم امعاء بود علامت و علاج آن در فصل دیدان مذکور گردد بدان رجوع نمایند ومغص که از قروح امعا بود با سهال زوال نپذیرد و علاجش علاج قرحه امعا بود بدانکه مغص چون اطفال را عارض شود خود را می پیچد و گریه میکند باید که روغن زیت و آب گرم و اندک نمک در مثانه گاو انداخته بر شکم تکمید کنند و تکمید از شیر گاو تازه نیمگرم نیز نفع میکند و پشک گوسفند سائیده گرم کرده در لته بسته تکمید کردن نیز نافع بود و چون اعصاب پشت بروغن گل و مانند آن بمالند تسکین درد شکم میکند و باقی آنچه در علاج بزرگان گفته سبکتر از آن استعمال باید کرد و گویند که نانخواه سائیده با سفیدی تخم مرغ سرشته بر شکم طلا کردن نافع است و بادیان و عوج ترکی سائیده در شیر آمیخته بدهند و زنان دست تکی کوفته همین اثر دارد و عنبر اشهب با گلاب یا روغن گل یا روغن زیت حل کرده بر شکم بمالند و قدری عنبر تنها خورانیدن فی الفور تسکین میدهد و گاه باشد که سبب مغص در اطفال حرارت بود یا ریح که از ماده گرم پیدا شود و ادویه مذکوره در آن نافع نکنند در ینصورت خرفه را با آب سرد تر کرده بر شکم نهند و صندل سفید بگلاب سائیده طلا نمایند و اسپغول بروغن گل مالیده با آب سرد بخورانند و اگر با تلیین طبیعت باشد تدبیر یکه در اسهال گذشت بعمل آرند و اگر با مغص کزاز و فواق و قی و اختلاط عقل عارض شود قاتل باشد و اگر گردسره بود از مسهل زائل نشود و منذر باستسقاء است **ایضاً** جهت مغص و قبض **صفت آن** بادیان تخم کرفس برگ سداب هر کدام سه درم نانخواه صعتر فارسی هر کدام چهار درم شکر سرخ نصف مجموع کوفته بیخته سه درم با آب گرم بدهند **دوائی** که در مغص صفراوی بغایت نافع است **صفت آن** لعاب بهدانه لعاب ریشه خطمی در آب برآورده با یک مثقال روغن بادام بدهند **ایضاً** که درد امعاء را نافع اگر سبب آن ریح یا خلط بارد بود **صفت آن** تخم کرفس انیسون بادیان نانخواه مساوی کوفته بیخته یک ٹانک بخورند **ایضاً** که ریاح را تحلیل کند و مغص شدید را نفع دهد **صفت آن** سداب خشک فلفل سیاه هر کدام نیم مثقال کوفته بیخته با آب گرم یا عسل بخورند **دوائی** قولنج و آن دردیست شدید که در امعای قولون افتد و بادی طبع قبض بود و در آغاز حدوث این علت بر از کمتر از عادت طبعی آید و اشتهاء بر طعام خصوص شیرین و چرب کمتر شود و تهوع و غثیان و سوء استمراء و نفخ و پیچ شکم و درد ساق و پشت عارض گردد پس از آن طبیعت قبض شود و دردی شدید در شکم پدید آید و قی بلغمی و مراری تواتر کند و باشد که از شدت درد بغشی و عرق بارد و حبس بول مؤدی شود و هلاک کند و چون آنکه درد ساکن و منتقل باشد دلالت بر سلامت کند و بالعکس و عطش و التهاب و سرخی قاروره در جمیع انواع قولنج لازم است لهذا اعتماد بر قاروره نشاید و متصل یا منتقل شود و بنوائب عود کند و فرق میان این مرض و درد گرده آنست که درد گرده بر جایگاه گرده بود و مائل بطرف قطن باشد و درد قولنج بسیار شدید میباشد و میل بسوی ناف و پیش شکم دارد و بزیر آید و فروتر شود و از جای خود تجاوز میکند و ایضاً خاصه درد قولنج است که در اکثر از اسفل یمین میخیزد و با سهال ساکن میشود بخلاف درد گرده که از قی راحت بیگیرد و نزعم انطاکی از پیسار ابتدا کند و علاج هر یک از اقسام قولنج جدا جدا گفته آید **دوائی**

قولنج بلغمی و ریحی و ثفلی علامت بلغمی تقدم تناول اغذیه مولد بلغم و حدوث تخمه و بروز بلغم قبل حدوث قولنج در براز و میل
طبع بچیزهای شور و ترش بود و علامت ریحی تقدم تناول فواکه و اغذیه نفاخ است و وجود وجع مسلی و قراقر و درد اکثر در و منتقل باشد
و گاهی بازمی طبع بود و گاه باشد که محل احتقان باد مرتفع شود بنهجیکه مثل گوله بنظر در آید و عوام آنرا باد گوله نامند و علامت
قولنج ثفلی خشکی براز قبل از حدوث قولنج و خروج بنادق است و ثقل و الم بمرتبه شود گویا که روده میشگافد **صفت آن**
روغن بید انجیر یکتوله در گلاب یا عرق بادیان شش توله آمیخته نیمگرم بنوشند و یا سنا مکی پنج ماشه ترید موصوف سه ماشه
در گلقند آمیخته همراه گلاب و عرق عنب الثعلب بنوشند و ایضاً بهر تلیین معاجین مسهله مثل جوارش کمونی مسهل و جوارش تمر هندی
و جوارش سفرجلی مسهل و شهریاران و مانند آن با آب گرم یا گلاب یا مطبوخ سنا بخورند و اگر ازین ادویه تلیین طبع نشود
دواء الفرفیرات دهند و بعد رفع مرض یک دو وقت غذا ندهند بلکه اقتصار بر آب یخنی نمایند و آب سرد ننوشند و اگر خروس سیاه رنگ پیر را بند
که مانده شود پس ذبح کرده بهر ابپزند و دران صعتر و قرطم و بسفائج نیکوفته اندازند و بمصالحه گرم خوشبو ساخته بنوشند بسیار مفید بود و ادویه
که بالخاصیت القولنج فائده میکنند از انجمله شوربای هدهد و گوشت آن و خراطین خشک و براز سفید گرگ با ماء العسل خصوصاً استخوانیکه
در براز او یافته شود حتی تعلیق آن بر ران جانب درد از مجربات است و همچنین خوردن جرم معای گرگ و اگر سبب قولنج ثفلی حرارت
و یبوست امعاء بود حقنه لینه بعمل آرند و شربت بنفشه با آب گرم و لعاب بهدانه یا تخم کتان همراه شربت دینار و شربت ورد و مانند آن
استعمال کنند و آب فواکه رطب بارد رطب مثل آلوخوبانی دهند **وائی** قولنج ورمی اکثر بسبب ورم حار امعاء بود علامتش عطش
تپ گرم و التهاب و ضربان و ثقل و تمدد در یک موضع بود و این قولنج آهسته آهسته و بتدریج حادث شود **صفت آن**
فصد باسلیق یا اکحل کنند و اگر بسبب شدت ورم بول نیز محتبس باشد بعد از فصد باسلیق رگ صافن کشایند و هر روز جهت ازالهٔ
ثقل ملینات دهند مثل خیارشنبر ترنجبین شیرخشت گلقند روغن بادام تمر هندی و شربت بنفشه وغیره بلکه ازین حقنه کنند و رعایت
جگر مرعی دارند و بعد از نضج منضج بارد و مسهل بارد داده تنقیه کنند و در زمان ابتدا و تزید پارچه را بروغن گل و سرکه تر کنند و بر موضع ورم
نهند و دیگر اضمده رادعه و مبرده مثل عنب الثعلب وغیره بکار برند و بعد زمانه تزید ملینات محلله بعمل آرند و روغن بنفشه و بابونه نیمگرم بمالند
و بطبیخ ادویه محلله ملینه تنطیل کنند و آنچه در ورم معده گفته شد نفع دارد و غذا ماء الشعیر دهند و اگر بسبیل ندرت ورم بارد بلغمی یا
سوداوی بود از خفت اعراض و نرمی تپ و درد و کثرت ثقل در امعاء دریافته ماء الاصول و مطبوخ افتیمون و ضمادات محلله و حقنهای
منقیه و لطوخات مناسب ملینه بکار برند و سائر ادویه که در اورام بارده معده و جگر مذکور شد نافع است **وائی** قولنج التوائی که بسبب
پیچیدگی امعاء و بیجا شدن آن یا نزول او بکیس انثیین حادث شود و عوام بیجا شدن روده را به بیجا شدن ناف تعبیر کنند بالجمله
علامت این قسم آنست که بعد از حرکت شدید یا از رسیدن ضربه و سقطه بر آن موضع عارض گردد و درد بیک جا ثابت باشد و بر یک
حالت قائم بود و آنجا که موجب التوائی باشد بلندی مراق از موضعی و عظم کیس انثیین نیز بر آن گواهی دهد **صفت آن**
مریض را بر پشت غلطانیده شکم او را برفق و نرمی بمالند و دست و پای آن بر داشته بجنبانند تا روده بجای خود باز آید بعد

ازان شوربا ے چرب دہند و چند روز غذا بر ہمین منحصر دارند و چون سبب این قسم قولنج فتق و قرو بود و بعد بجا آوردن ردہ حیل مذکورہ بتدبیرش پردازند چنانچہ در جائیگاہش بیاید و قولنج کہ بسبب دیدان بود بعد تلیین طبع بقتل و اخراج آن کوشند بادویہ کہ برائے قتل آن مذکور گردند و آنچہ بمشارکت ورم مثانہ و گردہ و جگر و سپرز و حجاب و رحم عارض شود بمعالجہ ہر یک پردازند بدانچہ در محل ہر واحد مذکور است **دوائی** کہ فوراً قولنج بکشاید و کرم شکم نیز بکشد **صفت آن** مغز تخم کرنجوہ یک عدد نمک سیاہ خواہ نمک سانبھر چہار دیم سرخ سودہ باب گرم خواہ عرق بادیان بدہند و ضماد مغز تخم بید انجیر با شیرہ و سودہ نیمگرم بسنیدریا پوست بیخ آک بآب سائیدہ نیز نافع **دوائی** کہ قولنج و بول بستہ بکشاید **صفت آن** مغز فلوس خیار شنبر ۳ چہار دام در آب یا در عرق بادیان یا در گلاب گرم بقدر حاجت بمالند و صاف کردہ روغن بید انجیر یک دام بر آن افزودہ بنوشند **ایضاً** کہ برائے دفع قولنج کہنہ بغایت مفید **صفت آن** اجوائن زیرہ سیاہ انیسون بادیان ہر یک یک مثقال مجموع را کوفتہ بیختہ ناشتا بخورند و بالائے او پاسیر شیر شتر کہ ہمان لحظہ دوشیدہ باشند گرم کردہ بیاشامند و چند روز بر آن مداومت نمایند بشرط پرہیز تمام و تقدم تنقیہ از خلط خام زود مؤثر شود **ایضاً** کہ بقول حکیم علویخان قولنج را در یک پاس صحت می بخشد و فی الواقع کمتر تخلف میکند **صفت آن** شیرہ تخم قرطم یک تولہ شیرہ تخم خربزہ نہ ماشہ در عرق بادیان بر آوردہ شہد خالص سہ تولہ روغن بید انجیر تولہ داخل کردہ نیمگرم بدہند **ایضاً** نافع قولنج **صفت آن** ریوند چینی تربد موصوف ہر یک ۳ ماشہ برگ سناء چار ماشہ سودہ در گلقند چار ماشہ بخورند بالائیش عرق بادیان ہفت تولہ گلاب پنج تولہ نیمگرم بنوشند **دوائی ہندی** کہ قولنج دور کند و شکم براند **صفت آن** سونٹھ پوست بیخ انڈ ہر یک یکدام نیمکوفتہ در سہ پاؤ آب بجوشانند چون نیم پاؤ آب بماند صاف نمودہ انگوزہ و نمک سنگ ہر یک یک ماشہ سودہ حب بستہ فرو برند و بالائیش جوشاندہ مذکور بنوشند **دوائی** ایلاؤس و این نیز قسمیست از قولنج و بدترین اقسام است کہ در آن براز از دہن لقی بیرون می آید و خلاصی از و کمتر باشد و موضع حدوث این رودہ دقاق است یعنی احاء علیا اند و در بالائے ناف بود و از اسفل چیزے بیرون نیاید و تہوع و قی لازم باشد و این مرض گاہے ابتداً افتد و بسببے از اسباب قولنج و گاہے قولنج منتقل باین گردد و بالجملہ علاجش بعلاج قولنج سددی نمایند و شراب صرف گرم کنند و اندک اندک بیاشامند و حب ایلاؤس و قرص آن دہند و گویند کہ در ابتدا فصد نفع تمام دارد خاصۃً اگر خوف ورم بود یا ورم موجود باشد و باشد کہ این مرض از تناول ادویہ گرم و طعام سرد قابض قوی سمیت افتد درینصورت باید کہ بزودی از آب نیمگرم و روغن کنجد یا بادام آمیختہ قے کنند بعدہ تلیین طبیعت نمایند **دوائی** حصر یعنی قبض ماندن شکم بلے درد بود یا با درد پس این مرض عام از قولنج باشد چہ در قولنج بودن وجع شرطست و اسباب این مثل اسباب قولنج باشد و گاہے تابع علل حادہ و دیگر امراض مثل مراق و ریح البواسیر و مانند آن بود **صفت آن** آنچہ در قبض قولنج مذکور است حسب بدان رفع قبض نمایند مثلاً آنجا کہ سببش غلبہ ریح باشد ادویہ ملین بادشکن استعمال سازند و در آنجا کہ حدوث یبوست امعاء سبب بود دواہائے مبرد مرطب مزلق بعمل آرند و ماء الجبن مفید بود و آنکہ تابع مرضی دیگر باشد بازالہ آن مرض کوشند و شربت بنفشہ با روغن بادام نافع است و حصر را زائل کند و این دوا مفید انجیر زرد بنجعد و بنفشہ ہفت ماشہ مویز منقی تولہ اصل السوس پنج ماشہ

جوشانیده صاف نموده مغز فلوس و گلقند یا ترنجبین هر یک از دو تولہ تا چهار تولہ مالیده باز صاف ساخته روغن بادام
هفت ماشه داخل کرده بنوشند تا دو هفته و اگر مانعی نبود تربد موصوف پنجماشه بسفایج هفت ماشه اضافه نمایند و دیگر ادویه حسب رعایت
مزاج استعمال کنند و گاه باشد که اطفال را بسبب غلبهٔ رطوبت که بضعف قوی است و یا بسبب عدم انصباب صفرا بر امعاء قبض
حادث میشود علاج آن اگر تپ نباشد زهره گاو و بخور مریم بر ناف طلاء کنند و یا سکه و روغن زیت با آب گرم آمیخته بر شکم مالند
و دست از طرف معده بطرف ناف مالیده باشند و از صابون شیاف کنند و اگر حاجت تنقیه شود بحسب حاجت و رعایت مزاج تنقیه
کنند **دوائی** دیدان یعنی کرم شکم و این از رطوبت بلغمی که در امعا متعفن شود متولد گردد پس آنچه در امعاء دقاق تولد کند دراز
باشد و این را حیات خوانند و این را وجع فواد و غثیان و علامات صرع لازم بود و آنچه اندر امعاء غلاظ کائن شود عریض بود و آنرا
بعربی حب القرع و بفارسی کدو دانه نامند و این با مغص و کرب باشد و گاهی شکم مثل مستسقی گردد بالجمله علامت هر دو قسم
دیدان درد شکم است و حساس حرکت آن در حالت گرسنگی و سیلان لعاب از دهن و بر هم سائیدن دندان در خواب و خشکی لبها در روز و
تری آنها در شب و نرمی شکم و گاه گاهی خروج کرم در براز و ایضاً نفرت از طعام چرب و غثیان بعد از غذا و بدخوئی و سرعت خشم و
کثرت جوع و ضعف نبض و سردی اطراف و قبض و نفخ شکم نیز از علامات اوست و باشد که غشی و خفقان و سعال و حالتی شبیه
بصرع عارض گردد و قسم سوم کرمهای خرد مثل دود سرکه در روده مستقیم متولد شوند و خارش و دغدغه مقعد پیدا کنند و باشد
که در ان محل ریش نمایند و این باطفال بیشتر افتد **صفت آن** در هر دو قسم اول چند روز شیر به نبات شیرین ساخته بدهند
بعد از ان روزی سفوف قاتل کرم که در سفوفات خواهد آمد همراه شیر بدهند و در حالت شرب دوا بینی بند کنند و اگر قبل از شرب دوا اندکی
شیر فقط بنوشند بعده دوا آمیخته تشرب نمایند اولی تر بود و تا ظهر از غذا منع کنند بعد از ان نخود آب بنوشند و آنجا که مزاج مریض گرم
بود ادویه حاره ندهند بلکه چیزهای سرد مثل بیخ و پوست درخت انار و برگ شفتالو و کشنیز خشک و سماق و تخم خرفه بدهند
و دیگر ادویه قاتل کرم حسب حاجت بکار برند و از مولدات بلغم مثل هریسه و پاچه و نان فطیر و لوبیا و باقلا و اکل لحم خام و پنیر و البان
و شیرین و چرب و بقول و فواکه رطب و استحمام بعد طعام و جماع بر امتلاء اجتناب نمایند و اگر حاجت تنقیه بینند مسهلی دهند که درین
باب مخصوص است و در مطبوخات خواهد آمد و بعد ازان به سفوف کمون مداومت نمایند تا بار دیگر از تولد آنها ایمن گردند و گویند
که چون بعد از تنقیه و رفع آن هر صباح قدری آبکامه تجرع نمایند تولد آنها منع کند و ترب و کرویا و چهار مغز خوردن نافع است و
انطاکی گوید که واجب است بدأت اولاً بترک هر غذا که ماده دیدان ازان پیدا شود چنانچه مذکور شد بعد ازان استعمال چیزی که تفریق
لزوجات و تقطیع بلغم کند مثل سعد و صعتر و ایارج بعده بتناول هر مزلق اقدام نمایند مثل نوشیدن شیر تازه و آنچه مالوف کرم باشد چون
شیرینی و شوربا بلحم و هر روز تناول طعام یک وقت مقرر نمایند بعد ازان گرسنگی شدید کشند تا کرم در فم معده و دهن کشاده جمع شود و در
هنگام ادویه معد قتل آن بخورند که خطا نکند و باید که شرب دوا بسوی جیب میل کند بهر آنکه تولد کرم در بسیار امعاء دیدنی است بالجمله علاج
انواع اربعه کرم واحد است بکیف و ترکیب بکم واجب است که دوای حیات کمتر باشد بسبب قرب آنها از معده و در

وحب القرع بیشتر و در خلی اکثر از همه ادویه قاتله این همه تلخ مائل بحدت است مثل حنظل و شیح و صبر و ترمس و خشتیزک و آنچه
قتل آن ازین قبیل نباشد پس بالخاصیت بود مثل برنگ و قنبیل و برگ شفتالو و بیخ انار و کبسون حبشی و سرخس و حب النیل و افتیمون بعده
سهلات باید کرد با اخراج آن قبل از تعفن کند و بعد اخراج آن ملازمت خوردن چیزی نمایند که ماده آن قطع کند مثل سرکه عنصل
و مری و گاهی ادویه مذکوره ضماد جهه ناف می کنند و از آنجا استشفا کرم نماید خوردن نخود در سرکه جوش کرده برگرسنگی و مالیدن ناف بشحم حنظل
ضماد تمزاج ادویه مقل و ریوند و سقمونیا تقویت محل آن بسیار کنند و از مجربات دران شونیز و زعفران و روغن نفط و نارجیل و جوز شامی هرچه
ازین حاصل شود و کذا النعنع و نسرین و تمام بشیر و کذا برگ شمش صفصاف و شونیز بآب پودینه و قطران سرشته بر ناف ضماد کردن و از
مجرب صحیح خوردن نخود بسرکه و بران شربت بیخ انار و پوست انار ترش ممزوج بروغن گاو و سرکه و روغن نارجیل کهنه است هرچه ازین
میسر آید و مثل این است شحم حنظل دو درم و شیح هر واحد یکدرم زعفران نیم درم بآب پودینه استفاف نمایند و بدانند که تولد کرم منحصر بشکم
نیست بلکه در هر جوفیکه اندران رطوبت باشد مثل بینی و گوش و دندان پیدا شود و علاج هر واحد در محل آن مسطور شد و گاهی
کرم در جراحت پیدا شود و علاجش در قروح خواهد آمد و گویند کسیکه خرما بر ناشتا بخورد و کشنیز خشک و سماق در اغذیه تناول کند
از دیدان ایمن باشد و در قسم سوم دیدان که بیشتر در اطفال می افتد رسوت و زنجبیل و کمیله با برنگ کوفته بیخته بآب بخورانند و اگر این
ادویه را سائیده بزهره گاو سرشته بلته آلوده در مقعد بدارند کرمها را قتل کرده بیرون می آرد و مجرب است و نارجیل با شکر خورانیدن
بالخاصیت نفع دارد و ضماد موم سرشته شیاف سازند و بعد از لحظه طفل را برروی او غلطانیده مقعد او را اندک بانگشت و
یا بچیزی دیگر بخارند و مقابل چراغ دارند هر کرمی که ظاهر شود بگیرند و اگر موم در روغن گداخته بیرون و اندرون مقعد چرب کنند منع
خوردن کرم و خاریدن آن محل نماید و اگر بآب برگ شفتالو حقنه کنند یا شونیز و ترمس و شحم حنظل و صبر بسرکه سوده فتیله بآن آلوده بردارند نیز قتل
دیدان صغار کند و اگر شیح ارمنی در شیر آمیخته بقدر حاجت بدهند و یک درم درمنه ترکی و نیم درم صبر سقوطری کوفته بآب برگ شفتالو
سرشته بر شکم بمالند و چون خشک شود اعاده کنند کرم دراز که در شکم طفل متولد شوند بکشد و چون درمنه ترکی را با انار دانه خوب کوفته باسم
صبح بقدر جوز بدهند در قتل کرم شکم اطفال مجرب است **دوائی** قاتل کرم شکم تارپین که روغن بازرد بود چهار درم و کاسترآئل که روغن
بیدانجیر است سه توله باهم آمیخته در آب سه توله خواه شیر نوشیدن مجرب است **ایضاً** که در قتل دیدان از مجربات است **صفت**
آن زیره کرمانی مغز کرنجوه پلاس پاپڑه کمیله بابرنگ هر یک یکدام باریک سائیده با قند سیاه آمیزند اگر مرد کلان و غلبه کرم بسیار باشد
از جمله دو خوراک کنند و اگر طفل بود موافق آن چهار پنج گولی نمایند و بعد طعام وقت خواب همراه شربت نبات بخورند و بخسپند و در
مفتاح نانخواه عوض زیره و کرنجوه مرقوم است و وزن همه ادویه مع قند سیاه مساوی حب بقدر نیم دام بسته همراه شربت شکر بخورند
ایضاً که انواع دیدان در یک روز بالکل دفع کند **صفت آن** شب وقت خواب دو مشت کشنیز با قدری قند آمیخته بخورند
و وقت صبح بقدر چهار درم قنبیل و یک درم صابون یکجا کرده بهم مالیده سه فلوله بسته بآب گرم فرو برند و عقب آن هم آب گرم خورند جمله
کرم باطلاق برآید **نوع دیگر** برای قتل دیدان که در مقعد طفل متولد میشوند مجرب است **صفت آن** مغز تخم بکائن

مغز تخم نیب هلیله سیاه رسوت مقل مساوی سوده حب بقدر نخود ساخته چهار حب ازان هر روز خوردن و بران مداومت
نمودن مزیل مرض است **ایضاً** قاتل و مخرج دیدان **صفت آن** برنگ کابلی مقشر سرخس تربد قنبیل هر یک پنجدرم
ترمس قسط تلخ هر یک هفت درم شیح ده درم نمک هندی یکدرم کوفته بیخته سه درم نهار بخورند **ایضاً** برای دیدان طوال **صفت آن**
برنگ کابلی مقشر پوست هلیله زرد آمله از هر یک پنج مثقال تربد سفید سه مثقال فانیذ برابر ادویه شربت شش ماشه با آب گرم و
قادری وزن هر سه دوائی اول پنجدرم و نیم و تربد سیزده درم است **ایضاً** که کرم معده را بکشد و بگرم مزاج توان داد **صفت
آن** پوست درخت شهتوت پوست درخت انار ترش و بیخ آنرا بجوشانند و آب آنرا میل نمایند **دوائی بواسیر** و آن قرحی است
که بر افواه عروق مقعد از خون سوداوی غلیظ حادث گردد و باشد که از اختلاط صفرا با خون پدید آید پس اگر خون و زرداب ازان
برآید دامی گویند و اگر هیچ ازوی بیرون نباید عمیا خوانند و هر کدام ازینها یا داخل مقعد باشد یا خارج آن و علامت بواسیر آنست
که در مقعد درد و ثقل و خارش بود و اگر خون آید مختلط با براز نباشد بلکه قبل از براز یا بعد آن بقطرات خارج شود و کثرت ثقل و
قلت لذع دلیل خون غلیظ بود و سوزش کثیر و درد و لذاع شدید نشان خون صفراوی باشد **صفت آن** مادامیکه خون غلیظ
و سیاه برآید و ضعف طاری نگردد خون را بند نکنند زیرا که در برآمدن آن از اکثر امراض ردیه همچون ذات الجنب و ذات الریه و
سل و طحال و جذام و خفقان و صرع و جنون و سرطان و جرب و غیره امان است و هر گاه سیلان خون افراط کند و سرخ و صاف
و رقیق برآید و ضعف قوی رو نماید درینصورت خوف حدوث امراض صفراوی و استسقا است پس حابسات خون چون شیره بیخ
انجبار و خرفه و کشنیز خشک و بارتنگ و قرص کهربا و شربت صندل و انجبار و مانند آن که در دوائی نفث الدم گذشت بعمل آرند و رسوت
سه ماشه سائیده در ماست چکیده ملفوف کرده بخورند غذا برنج با جغرات و داغ دادن مابین خنصر و بنصر برای قطع خون بواسیر نیز
از مجربات است و حب سندروس از برای بواسیر خونی مجرب است و خاصیت انجبار است که باوجود حبس خون قبض طبیعت نمیکند
و اگر مسه هاے بواسیر اذیت دهند و ممتلی و باد درد باشند بعد از فصد باسلیق فصد صافن و یا فصد مابض و یا حجامت مابین
ورکین نمایند و چسپانیدن زلو بر مسه هاے نیز مفید بود و ادویه مفتحه خون مانند سرگین کبوتر و قنه و زهره گاو در آب پیاز بمالند
و بهتر آنست که بعد فصد باسلیق برای تسکین درد زلو بچسپانند و رسوت و برگ نیب در گلاب سائیده ضماد کردن مسکن درد
باسور است و همچنین بنگ را در آب سائیده بستن و در شیر گاو جوش داده بخار آن گرفتن و مالیدن روغن بید و نیز رفع درد بواسیر میکند و
مرهم سفیداب کافوری نیز مفید بود و بهر تسکین درد مخصوص است و اسرب در سفیدی بیضه سوده و یا مغز تخم آلو بخارا بروغن سوده بر مسه هاے
طلا کردن نیز جهت رفع درد و سوزش منتهیا مجرب است و اگر احتیاج باشد تنقیه سودا بمسهل و ماء الجبن کنند بعد ازان اطریفل صغیر و حب
مقل خورند و طبیعت را ملایم دارند و اصلاح طحال و کبد کنند و اگر تدبیر مذکور فائده نکند بهتر آنست که قطع کنند و اگر مریض دهشت قطع
نباشد دوای حاد مانند دیگ سیاه یا بردیک دو دو یا سم الفار نهند بعد ازان پیه کوهان شتر مغز ساق گاو و خطمی کتیرا پیه بط مرغابی زرده
بیضه مرغ حسب حاجت گرفته بروغن بنفشه مرهم ساخته استعمال کنند و یا برگ کرنب در آب بجوشانند و با موم در روغن زرد بسرشند

استعمال کنند و گفته اند که تمام سه بار ایک دفعه ساقط نمیشود اگر ایماز قطع و یا بعد از دوای تیز بواسیر متقرح باشد مرهم
استعمال کنند و تبخیر بسرنج و یا پوست مار و مقل و همچنین کچله و تخم بکائن دانه های بواسیر را ساقط کند دسته های بواسیر که اندرون
مقعد باشد باید که از محاجم بیرون کنند و یا سورنج و نقل دون سائیده در مراره نرگاو مخلوط نموده ضماد کنند تا مسته ها بیرون آیند آن گاه
دوای حاد بر آن نهند **دوائی** که بواسیر و ضعف معده را نافع از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** گل ارمنی بوداده دانه مویز
در سرکه پرورده بوداده هر یک پنج مثقال سماق بهدانه گل سرخ صمغ عربی هر یک سه مثقال طباشیر گل مختوم هر یک دو مثقال
کوفته بیخته با ربوب مناسبه خورده باشند **دوائی** حابس خون بواسیر معمول والد مغفور **صفت آن** زیره سفید رسوت
هر یک چار ماشه مجیٹھ دو ماشه برگ بنگ یکماشه شیره کشیده بنوشند **ایضاً** مجرب حکیم علی **صفت آن** کهربا گل مختوم
اتیس هر یک نیم مثقال نازک بسایند و سفوف سازند جمله یک شربت است سه روز متوالی بدهند و گاهی اتیس تنها نیم مثقال
سه روز متوالی استعمال کرده و بسیار مفید شد و گاهی همراه حضض مکی بعمل آمده نیز نافع یافته و در حبس دم بواسیر نظیر ندارد و معجون
خبث الحدید کهنه بغایت نافع است و کذلک اطریفل مقل کهنه و اگر خواهند که مسهل دهند لقیع هلیله خوب است **دوائی** حابس خون بواسیر
صفت آن کشته مرجان سه سرخ طباشیر یک ماشه در آمله مربی یک عدد آمیخته همراه شیره انجبار پنج ماشه لعاب بارتنگ
ماشه شربت انار دو توله بخورند و اگر صعود ابخره صفراوی و ضعف معده عارض شود قاقله کبار و گلنار فارسی هر یک دو درم در جوارش
طباشیر عوض کافور داخل کرده از سه ماشه تا نه ماشه بدهند **ایضاً** که خون بواسیر بند کند **صفت آن** طباشیر مازو پوست
انار مائین خرد و کلان مساوی کوفته بیخته همراه آب بخورند **نوع دیگر** حابس خون بواسیر **صفت آن** هلیله بلیله مائین
کلان تخم بکائن مساوی کوفته بیخته و همچندوی شکر تری آمیخته یک کف نهار بخورند **نوع دیگر** چهال درخت هار سنگار مثل پوست
که از کارد تراشیده در آب شیر برآورده مرچ سیاه همچند و سوده انداخته بنوشند نهایت مفید بواسیر است **نوع دیگر**
که در حبس خون بواسیر بے نظیر **صفت آن** پوست درخت کڑه سه چار ماشه در جغرات حل کرده آمیخته بخورد و این دوا برای
اسهال بواسیری هم نافع است غذا برنج و جغرات یا هر چه مناسب دانند **ایضاً** برای حبس خون بواسیر مجرب **صفت
آن** رسوت پوست کرملا اندر جَو تلخ اتیس مساوی سائیده با شهد معجون ساخته نگاه دارند و قدری باعتبار ساٹھی میخورده باشند و اگر سفال
پوست کڑا هر سه دوا از القدر یک یک با نبات سفید یک نیم توله و مسکه دو توله بدهند نیز بسیار مفید بود **دوائی** که معروف بسفوف
هندی است بواسیر خونی و بادی را مفید **صفت آن** تخم بکائن خشک رسوت ناگر کوٹھیه هلیله سیاه هر یک یک دام باریک
سائیده سفوف سازند از دو ماشه تا شش ماشه با آب بخورند بعد از آن قدری نخود برشته بخورند غذا نان مرغن بی نمک و دال
ماش خشکه بعضے حب بسته یک صبح و یک شام میخورند **دوائی** که مزیل بواسیر است **صفت آن** برگ کنگهی برگ گیندا برگ
ککروندہ مرچ سیاه قدر حاجت گرفته در آب سائیده صاف نموده بنوشند و تبخیر از برگ سرو برزالبنج گرفته باشند همچنین دو دوازده
روز بعمل آرند **دوائی** دافع ایذای مسته بواسیر **صفت آن** اکاس بیل کوفته بر تابه گرم کرده اول به بندند بعده این مرهم نهند

مرداسنگ شستشاشه موم یک توله روغن زرد سه توله روغن گرم کرده مرداسنگ اندازند تا خوب پخته شود بعده موم اندازند و
از چوب نیم ترحل کرده نگهدارند و اندرون و بیرون ضماد نمایند و در خوتی تکیه سنبهالو در روغن سوده بعد مرهم مذکور نهند **ایضاً**
که برای بواسیر بارها بتجربه رسیده **صفت آن** رسوت پوست هلیله زرد گوگل نرکچور همه را مساوی کوفته با آب ترب گرد بنده
کهرل کرده بقدر نخود حب بسته یک حب صبح و یک شام خورده باشند و باید که رسوت را با آب حل کرده بر مسه طلا کرده برگ بانسه
شسته قدرے آب انداخته درین ظرف بند کرده بپزند هرگاه مثل بهرته گردد و آب در همان برگ جذب شود بر باسور بندند و هنگام
قضاء حاجت دور کرده باز ضماد رسوت و بهرته برگ مذکور بدستور بندند و تا حصول صحت بکار برند و پرهیز کنند عجیب علاج است
دوائی جهت حبس خون بواسیر بارشاد حضرت مولانا فخرالدین قدس سره **صفت آن** تخم لهل تخم بارتنگ شکر تری مساوی
گرفته هر روز یکماشه صبح و یکماشه شام با آب تازه یا شبینه و اگر یک دو روز خون زیادتی کند مضائقه ندارد اما شرط است که
روز اول با آب تازه بخورند تا هفت روز با آب تازه استعمال کنند و اگر با آب شبینه خورند همین بیان تا هفته بعمل آرند مجرب است
ایضاً که برای هر قسم بواسیر مجرب بعض احبا است **صفت آن** اجوائن خراسانی بهنگ براده سم اسپ هر سه را برابر در بول بچه ماده گاو
بپزند هرگاه مثل مرهم شود بالاے پارچه سفید گذاشته مثل مرهم بر مسها نهند و به بندند دانه بواسیر دفع شود **دوائی** که بواسیر خشک
کند و بتجربه رسیده **صفت آن** پوست انار کند رجفت بلوط جوز السرو هر چهار کوفته با آب انگور بجوشانند و در هاون بمالند
و صبح و شام بر بواسیر طلا کنند و از مقل ازرق و کندر و راتینج و حرمل و بیخ کبر تبخیر کنند **دوائی** مسمی دیک برد که قطع
مسه بواسیر کند **صفت آن** سیماب نوشادر هر یک یک رطل زنگار زرد آب نارسیده هر یک نیم رطل اشخار یک رطل کندر
زرنیخ زرد از هر یک یک رطل و نیم همه اجزا را با سرکه بسایند تا سیماب کشته شود پس خشک کنند و مرتبه دیگر با آب بسر و بسایند و آنرا در
دیگ انداخته بالاے آن دیگ دیگر واژگون نهاده لب هر دو بگل حکمت گرفته بر دیگدان نهاده آتش ملائم زیر آن کنند تا جوهر او
مصعد گردد و نگاهدارند و اندکے ازان بر بیخ مسها طلا کرده باشند **دوائی** که برای اسقاط دانه بواسیر از مجربات حکیم علی گیلانی
است **صفت آن** بگیرند سم الفار بقدر حاجت و کوفته در شیر خر جوش دهند و بعد از جوش تا سه روز در همان شیر بدارند بعد ازان
بیرون آرند و مقدار نصف عدس بر مسه بواسیر یک مرتبه در روز و یک مرتبه در شب نهند مسهای بواسیر را جذب میکند و خارج
مینماید و باریک میکند و بمداومت در یک ماه ساقط میکند و درین اثناء تقویت مزاج میکرده باشند **دوائی** ریح البواسیر
و آن ریح است غلیظ عسر التحلیل که از خلط سوداوی در گرده و امعاء متولد میشود و در تهیگاه و حوالی ناف و گرده میگردد و گاهی بسوی مثانه
و خصیه و حوالی مقعد فرود آید و گاهے بجانب سینه و پهلو و کتف و گردن و پشت بر آید و درد در اندام مذکوره حادث نماید و گاهی سدر و
دوار و صداع و قولنج و زحیر پیدا کند و گاهے شکم قبض نماید و اعضا شکنے و در زانو و مفاصل بآن باشد و در اکثر بسبب میلان
ریح مذکور بجانب اندامهای دیگر چون مفصل دست و پا و زانو وقت نشست و برخاست آوازهی بر آید که بعربی قرعه گویند و سوء هضم
و ضعف باه و تغیر رنگ بزردی و سبزی و سیاهی و حکه چهره و بدن عارض شود و قراقر شکم لازم این مرض است و مشتبه بمرض مراق

باشد **صفت آن** اگر آثار کثرت مادہ معلوم شود تنقیہ سودا بمسہل آن نمایند و افتیمون بماء الجبن و شیرخشت برای این
مرض و مراق و بواسیر نافع و جوارش کمونی و مانند آن ادویہ بادشکن ہمراہ مدرات برای ایصال اثر آن خورند و ادویہ مقویہ کاسر ریاح
و ملینہ الطبع آرند و حب مقل و اطریفل صغیر نیز نافع بود و اگر پوست بیخ کبر یک جزو و صعتر فارسی نیم جزو کوفتہ بیختہ دو درم از آن بآب
گرم یا شوربای چرب دہند سودمند است و دلک و حمام و سواری اسپ و ریاضت سود دارد و گاہے فصد باسلیق نفع تمام
دارد و ہر چہ بادانگیز باشد چون شیر و ہر چہ از شیر بسازند و فواکہ و امثال آن ترک سازند **ایضاً** کہ برای اخراج ریح در ریح البواسیر
مجرب است **صفت آن** برگ سیر خشک نانخواہ سوختہ برگ سداب خشک تخم بلیون اہل انجدان سوختہ محروث
آذریون خردل سفید جوزبوا سوختہ کوفتہ بیختہ یک درم بعد از طعام بخورند و اگر مجموع ادویہ را با چہار مثل آن آب بجوشانند تا ربع رسد
پس صاف نمودہ بامثل آن روغن داخل کردہ بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند بر شکم بمالند اثر او در اخراج ریح نصف از خوردن
ادویہ مذکورہ خواہد شد **ایضاً** برای ریح البواسیر معمول **صفت آن** مصطگی مقل ہر یک یکماشہ سودہ با طریفل کشنیزی تولہ
سرشتہ تناول نمایند بالایش مویز منقی دہ دانہ گاؤزبان چہار ماشہ جوشانیدہ صاف نمودہ نبات سفید تولہ داخل کردہ تودری
سفید چہار ماشہ پاشیدہ بنوشند و برگ گکروندہ و مرچ سیاہ مساوی حب بستہ بخورند و از ترشی پرہیزند **ایضاً** انطاکی گوید
کہ عقب باسور و ناسور ریح حادث میشود کہ یکی ازین ہر دو مضاعف میسازند گاہے بسوی دماغ بر آید و گاہ فرود آید و قلق و
کرب و درد پشت و معدہ پیدا کند و باہ را ساقط نماید علاجش آنچہ در بواسیر مذکور شد مع اکثار از شرب محللات ریح مثل تخم کرفس
و انیسون و فرونا مطبوخ با عسل و نمرنج باد ہان حارہ است **دوائی** نواصیر و آن قروح خبیثہ غائرہ است کہ بر کنارہ مقعد حادث
گردد و پیوستہ از آن صدید بر آید و مشکل علاج پذیرد و بہندی بھگندر گویند **صفت آن** اولاً آنرا بشگافند بعدہ شیاف غرب
و دیگر ادویہ کہ نافع ناصور چشم اند بچکانند و استخوان پنجہ شیر سودہ طلا کردن یا زرد چوب و مرداسنگ ہر یک سہ جزو روغن گل دو جزو
موم زرد یک جزو در آب بپزند ہرگاہ آب بسوزد مثل مرہم استعمال کنند و دیگر مراہم مفید آن استعمال نمایند و پوست بیخ کبر سہ
ماشہ صعتر فارسی یک نیم ماشہ سفوف کردہ بخورند **ایضاً** انطاکی گوید کہ نواصیر قروح غائر است کہ ممتلی میشود و منفجر میگردد
مثل غرب و علاجش تنقیہ مادہ است اولاً و استعمال دوای مجفف بعد ازالہ مواد فاسد بعد از آن شیاف غرب پر کنند و نافذ
قطع کنند و بر آن ادویہ اکالہ نہند تا مستوی گردد پس اندمال آن نمایند و در آن خطر است و تکثیر تضمید بصبر و بادام تلخ و انزروت
ریوند و کندر و مور و گلنار کنند **دوائی** ورم مقعد و آن اکثر حار میباشد از خون صرف یا دم صفراوی و در ابتدا کمتر افتد و بعد از
قطع بواسیر و استعمال ادویہ حادہ بر آن یا بعد حکہ یا شقاق یا قروح بیشتر عارض شود علامتش تپ گرم و درد سخت و التہاب و سوزش
بود و تقطیر البول **صفت آن** فصد باسلیق کنند و فصد صافن و حجامت قطن نیز نافع و بعد از نضج بمنضج بارد و از مسہل
بارد تنقیہ نمایند و مرہم سفیداب طلا کنند و یا سفیدی تخم مرغ و روغن گل با قدرے افیون در ظرف ارزیر یا سرب خوب
بسایند و سائیدہ آنرا بر مقعد ضماد کنند و دیگر ضمادات نافع آن بکار برند و اگر کہنہ گردد مرہم داخلیون نہند و اگر آثار ریم کردن

ظاهر شود قبل از نضج بشگافند تا ناصور نگردد پس مرهم سفیداب کافوری که برای شقاق مقعد نیز فائده میکند نهند و باید که طبع را نرم دارند و از آب سرد و ترشی و اشیای قابضه احتراز کنند **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** روغن زردی بیضه و مغز تخم کدو و روغن کنجد و زعفران را دریجا فائده عظیم است و برگ بنج سوده و خشخاش بسائر اجزای آن و گل سرخ مطبوخ بشراب را در حال نفع جلیل است و در ورم بارد خاکستر پوست حنظل ذرور او صبر و عسل و پیه ماکیان طلاء و پیاز و گندنای بریان بروغن زرد یا ستور و حلبه و بابونه نطولاً و کذا انواع خبازی خصوصاً خطمی نافع بود و از مجربات این ست که بیخ و پوست خشخاش و حلبه بجوشانند و بآب آن نطول تا بجرم آن تنها در حار و با عسل در بارد ضماد کنند **دوائی** که هرگاه ورم یا جراحتی درون مقعد بغایت موجع پیدا شود و اسهال خون آورد نافع و از مجربات حکیم علی است **صفت آن** گل بنفشه بابونه اکلیل الملک حلبه تخم کتان برگ خطمی هر یک دو توله گل خطمی گل سرخ نمک یک توله کوفته بجوشانند که چون خمیر شود هر روز دو سه بار گرم کرده به بندند **دوائی** شقاق مقعد سببش حرارت و یبوست مقعد است یا ورم آن یا خراش از براز خشک یا خلط یا بواسیر یا امتلاء عروق مقعد از خون یا کثرت اسهال و علامت هر یک از تقدم وجود سبب پوشیده نیست و در امتلاء عروق کثرت سیلان خون از شقاق گاهی دهد **صفت آن** ازاله سبب نمایند و مرهم سفیداب کافوری و دیگر اضمده و قیروطیها بمالند و هر چه در شقاق لب گذشت مفید بود و از آب سرد و حموضات و اشیای قابضه احتراز کنند و طبع را نرم دارند و به تشرب لعاب بهدانه و شربت بنفشه و روغن بادام و یا ده درم ترنجبین با شربت بنفشه حل کرده هر صباح بدهند و از اغذیه ملینات باید خورد و انجا که خون از شقاق سیلان کند اگر توانند فصد کنند و یک مثقال قرص کهربا یا قرص گلنار همراه رب بهی بدهند و در طبیخ مازو و آس و گلنار و پوست انار و گل سرخ و جوز السرو و کزمازج بنشانند و شادنج و دم الاخوین و شب یمانی سوده در آنجا بپاشند و مرهم شادنج درین باب از مجربات است **دوائی** که برای شقاق مقعد منقول از انطاکی است **صفت آن** اولاً تنقیه و تلیین مزاج و ترطیب کنند و مثل مرهم ابیض در یابس و اسود در رطب بکار برند و این مرض گاهی در بلاد بارده بقفل رساند و مجرب صحیح این ست که پیه خنزیر گداخته فتیله بدان آلوده در مقعد گرم گرم نهند و از سردی حفاظت نمایند و اگر به نشود مکرر استعمال کنند وایضاً انچه تجربه کرده ایم این است که سر سگ را بتمامه بسوزند پس با همچند آن صبر سائیده بپاشند که عجیب است و کذا پیه ماکیان و روغن بنفشه و موم و افیون و مرمکی مرهم ساخته و کبوس خاکستر صعتر مع صبر یا بزرده بیضه و هر روغن که در ان رصاص حک کرده باشند **دوائی** برای استرخای مقعد و آن عبارت است از خروج باد و براز بی اراده سببش اگر سردی عصب و استرخای آن بتشرب رطوبات باشد علامتش حدوث آنست بتدریج و تقدم اسباب مبرده و مرطبه داخلیه و خارجیه و نزل محل و گاهی استرخای مقعد بسبب ناصور یا قطع باسور چون عضله ممسکه مقعد را آفت عام رسد حادث شود و گاهی بسبب سقطه بر پشت یا ضربه آن مضر سدد اعصاب که بسوی عضله مقعد فرود آمده عارض گردد و گاه استرخا با حس بود و این سالمتر است و گاهی با بطلان حس باشد و این ردی است پس انچه از ضربه و سقطه یا قطع باسور باشد علاج نه پذیرد خصوصاً اگر پایها نیز مسترخی گردد و انچه با ضلات

مقعد باشد از تمدد بود و وجود ورم در وی براسترخای وی دلالت کند **صفت آن** بعد از نضج بمنضج حار و مسہل حار شیافه ایارج فیقرا
پاره بجوشند و مقعد پشت را بر دخان آن گرم بدارند و سنبل الطیب و قسط و مرکی و جوز السرو و مانند آن از ادویه قابضه گرم در آب بجوشانند و علیل را
در آن بنشانند و اگر استرخای مقعد بسبب ورم مقعد بود علامت و علاجش گذشت **دوائی** که استرخا و خروج مقعد را منفعت است از لطیف حکیم
علی **صفت آن** اسفیداج سرب مکلس یکتوله مرده سنگ چهار مثقال مازو پنج مثقال دقاق کندر اہیل کہ هفت مثقال شب یمانی نیم مثقال بسیار
باریک بسایند و بحریر بیخته بدارند و مقعد را بروغن چرب کرده بر آن ذرور نمایند دیگر مازو سنبل الطیب فوفل گل سرخ مازو مکه دو اوقیه اذخر
یک اوقیه اہیل چهار اوقیه سماق مرکی مکه نیم اوقیه کوفته در ظرف آهنی بجوشانند و در آب آن نشینند و باب آن استنجا نمایند و **ایضاً** پا خرقه
آب مذکور تر کرده بر مقعد نهند و زنان صالح بدارند خصوصاً قبل استعمال ذرور مذکور **دوائی** برای خروج مقعد و این در اطفال اکثر افتد
سیما بعد زحیر سببش استرخای عضله ممسک مقعد باشد بباعث استیلای رطوبت علاجش آنکه بسهولت بر آید و چون بیت رد کنند و باندرون
روند **صفت آن** اول بیت یا بخشت آب ندیده گرم کرده رد کنند و اگر نشود اول از موم و روغن و شیر گاو چرب کرده بردارند بعد آن
پوست انار جفت بلوط گلنار مازو در آب جوشانیده صاف نموده هر گاه نیم گرم ماند بدان استنجا کنند و در آن نشانند و ثقل آن بر بندند **ایضاً**
سفیدی بیضه مرغ را بدست مالیده با زیر مقعد مالند و آنرا باشاره دست آهسته آهسته بجایش رسانند همچنین کرده باشند که در دو سه بار محکم
خواهد شد و اگر محکم نشود باید که بهنگ نیم پاو پوست مغیلان یکپاو در شیر گاو نیم سیر آب یکپاو در ظرفی بجوشانند هر گاه دو سه جوش آید از آتش فرود
آورده بر جای فراخ نشسته مقعد را مقابل آن کرده بخار آن بمقعد رسانند چون عرق آید آنرا برومال پاک کرده آهسته آهسته مقعد را باشاره دست
بجایش رسانند چند روز تکرار این عمل نمایند **ایضاً** ہلدی و بابرنگ و اجوائن و سبوس گندم هر یک یکتوله بروغن کنجد یا ملخ یکتوله آمیخته نگاه
دارند و شیشه را از آن بر آتش یا چاه انداخته خود را با پارچه پیچیده بخور آن بمقعد رسانند چون عرق بسیار آید برومال صاف کرده باشاره دست
آهسته آهسته بجایش رسانند **ایضاً** مقعد را بزردهٔ تخم مرغ چرب نموده خاکستر پوست غربال کهنه بر آن بپاشند و مقعد را از کفش اندرون
کنند مجرب است **دوائی** خارش مقعد سبب حکه مقعد اخلاط مراری و یا بورقی باشد نشانش خروج آنهاست در براز مع التزحر **صفت**
آن تنقیه کنند و فصد باسلیق و حجامت مابین ورکین نمایند و قی کثیر النفع است و سرکه و روغن در مقعد بمالند و ہلیله و بلیله و آمله جوشانیده از
آب آن استنجا نمایند و اگر سببش تولد دیدان صغار باشد تدبیرش قتل و اخراج آنهاست بدستوری که در دوائی دیدان مذکور شد و اگر مقعد به
بواسیر باشد علاجش مثل علاج بواسیر کنند از فصد و تنقیه و اصلاح خون باغذیه و ادویه بارده **دوائی** وجع کلیه در گرده اگر بسبب ریح بود که در
نواحی گرده از اخلاط غلیظه متولد شود و این را ریح الکلیه گویند علامتش تمدد با ثقل در حوالی کمر و انتقال درد بود و خفت در حالت جوع و عدم امتلا
سنگ گرده باد و گاهی در وجع کلیه بابی مقابل گرده ماؤف حذر گردد **صفت آن** شیره بادیان شیره انیسون شیره تخم کشوث و مانند آن اگر ماده
که شدید الحرارت نباشد با گلقند و شربت بزوری یا شربت دینار بخورند و روغن گل و روغن بابونه بمالند و به نمک و سبوس گندم در پارچه گازران تکمید نمایند
اگر گل خطمی و کسیفه و دیگر ادویه در آب جوشانیده صاف نموده نطول کنند و ثقل آنرا بر بندند درد زائل کند و چون آرد ماش سیاه را با نمک حلتیت و تخم
بابونه سرشته و نان از یکطرف پخته طرف خام از روغن گل یا روغن بابونه چرب کرده بر جای درد نیم گرم بر بندند درد رفع میشود و اگر زردی بیضه مرغ در ظرف مس

بارزد جوب سوده آمیخته قدری آب داخل کرده بر آتش گذاشته برهم زنند تا غلیظ گردد بجای درد ضماد نمایند و برگ تنبول بالای
آن نهاده بپارچه کنند به بندند مفید بود و آنچه در وجع البواسیر گذشت مفید بود درد گرده که بسبب ضعف یا ورم یا حصات یا قروح گرده
بود علامت و علاج هر واحد در محل هر یک مذکور است بدان رجوع نمایند و در جمله انواع درد گرده آبزن نفع تمام دارد و انطاکی گوید
که وجع الکلیه احتقان ریح بسبب کثرت شرب یا غذای بارد است و علامتش تمدد و نفخ مع قلت درد است و علاجش خوردن سیر و زنجبیل
و تضمید مثل شونیز و جاورس و نان گرم است ایضاً او گوید که علاج وجع گرده از فساد خلط حار اول فصد است و شرب ماء الشعیر بزر ورد
لبوب بنفشه و خرفه و گل ارمنی و کاسنی و علاج وجع کلیه از ماده بارد بر بوند و قسط و دارچینی و مغز چلغوزه و مانند آن مثل جوز و سعد و
خولنجان کنند **دوائی** برای درد گرده و مثانه که از ورم حار باشد بسببش خون غلیظ یا خون صفراوی باشد علامتش تپ گرم مغیر بلا نظام
مع قشعریره و تشنگی و التهاب و درد سر و بیخوابی و قی صفراوی و عسر بول و براز و درد شدید بجانب کمرگاه بود و این تپ گاهی ساکن و گاهی هیجان
کند و نوبتی معین بآن نباشد پس اگر ماده خون غلیظ بود از دیاد ثقل و وجع در پشت و گرده و غلبه تپ مطبقه با عطش و کمی بول و سرخی جمیع
کلیه و جز آن آثار مخصوصه خون پیدا بود و اگر صفراوی باشد شدت عطش و زردی بول و مانند آن که مخصوصه بدو است ظاهر بود **صفت**
آن بعد فصد باسلیق لعاب اسبغول و لعاب بهدانه و شیره عناب و مانند آن با شربت بنفشه و مانند مثل شیره خرفه و خشخاش با شربت بنفشه
نوشند و ضماد معمولی بکار برند و نفع ضمادات نسبت بمشروبات بیشتر بود و لهذا اعتنایت بضمادات و نطولات بیشتر باشد و مرخیات
در ابتداء الضمادات کم استعمال کنند بلکه هرگاه ماده مستقر گردد پس مرخیات بعمل آرند که وجع کم نماید چنانچه در ورم حاد شانه آرد جو بنفشه خطمی حسب
حاجت گرفته در آب بجوشانند چون سوم حصه بسوزد صاف نموده در آب نیم گرم آن نشینند و ثقل آن را سائیده بر عانه گذارند و مالیدن
روغن گل و روغن بنفشه با موم نیز مفید بود و اگر حاجت تنقیه بود بعد از نضج از مسهل بارد تنقیه کنند و آب کاسنی سبز مروق نافع بود
و اگر ماده را اراده نضج کنند تخم کتان تخم خطمی حلبه با نبات در آب بجوشانند و صاف نموده بنوشند و همین ادویه را سائیده روغن کنجد
آمیخته ضماد نمایند و نیز در آب جوشانیده نطول سازند تا ریم کنند و بعد از آن سرگین کبوتر غبار آسیا آرد کرسنه و ضماد از انجیر در
ماء العسل پخته سائیده ضماد کردن نیز انضاج ورم گرده مینماید و بعد انفجار ورم و خروج مده در بول شیره تخم خیارین و تخم خربزه
و خار خسک با شربت بزوری دهند و تخم خشخاش با شیر خر نیز گرده را از مده پاک کند و بعده تخم خشخاش تخم کتان کاکنج نشاسته گل ارمنی سفوف کرده [illegible]
بخورند و اگر وجع کلیه بسبب ضعف گرده باشد دوای آن جدا مسطور گردد و اگر درد بسبب قروح گرده باشد علاج آن قروح کلیه جویند
ایضاً بقول انطاکی در ورم حار گرده فصد و شرب ماء الشعیر و تمر هندی و اسوقه و شربت بنفشه و شربت ورد و کثرت ضمادات است
تا آنکه منفجر گردد و بسکون اعراض و خروج مواد دریافت شود پس در آن هنگام بمدملات علاج کنند و هم او گوید که شربت جلنجبین و
بزر کتان و خیار شنبر در ورم بارد گرده و کثرت ضمادات نافع است ایضاً او گوید که در قروح اولاً تنقیه خلط کنند بعد از آن مدملات مثل آش جو
و اطفال الطیب و خربزه و لبوب انواع خبازی و تخم آن مثل خطمی و ملوخیا بروغن بادام دهند و از مجربات برای تلطیف گرده شربت
شیر میش بروغن گل و بنفشه و بزر کتان است **دوائی** درد گرده از ورم بارد اگر از ماده بلغم افتد علامتش کثرت ثقل و تمدد در قطن و عدم

تپ والتهاب وحدت درد بود ودیگر آثار غلبهٔ بلغم چون بطوء نبض وبیاض بول وبراز پیدا باشد واگر ورم بارد از مادهٔ سوداوی
بود علامتش شدت ثقل وقلت درد ورقت بول وکبودی آن وظهور خدر در حقوین ودر کین ضعف در ساقین ودر انحنای
پشت مریض بود **صفت آن** در ورم بلغمی انیسون تخم کرفس خارخسک برسیاوشان تخم بلیون جوشانیده گلقند عسلی مالیده
صاف نموده بدهند یا طبیخ خطمی باشربت اصول بنوشند وبعد نضج مسهل گرم که در فصل فالج گذشت بدهند وبابونه شبت هر
یک دو درم حلبه تخم کتان هریک پنج درم تخم خطمی خبازی هریک یکدرم همه را کوفته بآب بادیان سرشته ضماد نمایند وطبیخ بابونه
اکلیل وشیح وشبت وسداب واطراف کرنب وتخم حلبه وخسک وانجیر آبزن فرمایند ومالیدن روغن قسط وروغن خسکدانه وروغن بابونه
گرم کرده نفع تمام دارد وحقنه درین علت بغایت مفید است ومغز فلوس در تحلیل اورام احشاء کثیر النفع است وغذا نخودآب وگوشت
طیور بریان کرده که در وی پودینه وکرفس وزیره باشد مناسب بود ودر ورم صلب سوداوی مطبوخ خیارشنبر بنوشند وسفوف مغز
تخم خیارین ومغز تخم کدو وتخم کتان وخبازی مساوی سه درم ازان باشربت بنفشه بدهند ومقل ورانتیج را در آب حل کرده پیه ماکیان
وپیه بط ومغز ساق گاؤ اضافه نموده در هاون بدسته خوب حل کنند تا چون مرهم شود بر سبیل تمریخ استعمال کنند که در تلیین وتحلیل
فائده عجیب بخشد ومرهم داخلیون نیز اثری عظیم دارد ودیگر ضمادهای ملینه محلله بکار برند وروغن بابونه وقیروطی بمالند وبروغن قسط وشبت
وآب گرم تکمید کنند وبطبیخ بابونه وخسک وتخم کتان وبنفشه وانجیر وحلبه نطول وآبزن سازند واگر مانعی نبود فصد باسلیق کنند ومطبوخ
افتیمون وخیارشنبر سود دارد واگر قوت ضعیف بود ماء الجبن باسکنجبین افتیمونی دهند واطریفل کبیر مفید است غذا اسفیدباج
باروغن بادام دهند وحریره سبوس گندم باروغن بادام ونخودآب وقلیه اسفاناخ وعند قلت حرارت مسکه وعسل بغایت مفید
دوائی برای درد کلیه از قروح کلیه شدت نماید فی الفور تسکین دهد **صفت آن** بزر البنج افیون مغز تخم خیارین تخم کاهو خرفه
کوفته بیخته حب سازند خواه سفوف سازند **دوائی** قروح کلیه سبب قرحه گرده انفجار اورام گرده یا خراش آن از حصیات یا از
خلطی مراری اکال که بر گرده ریزد علامتش درد در قطن بود وخروج خون ومده ونتن بول باشد وسلسل البول وبرآمدن قشور سرخ
نیز از علامات اوست وقرحه اگر در لحم گرده بود درد کمتر وسوزش اندک باشد واگر در غشائے بود درد قوی باشد وسوزش بسیار واگر نزدیک
بمنفذی بود که مابین جگر وگرده است درد تا کتفین برآید وتشنگی غالب باشد واگر بسمت مجری بود که میان کلیه ومثانه است باشد
که درد تا ناف گراید **صفت آن** اگر مانعی نبود فصد باسلیق کنند وقے نمایند وقرص کهربا وقرص گلنار وقرص کاکنج ومانند
آن ادویه مدمله باادویه مغریه چون نشاسته وکتیرا وصمغ عربی آمیخته همراه لعاب اسبغول ولعاب بهدانه وشیرهٔ تخم خیارین وشربت
بزوری ودیگر مدرات مناسبه خورند وبنادق البزور وسفوف خشخاش باشربت خشخاش نیز نافع است وآنجا که قرحه از مده پاک نشده
باشد نخست سته اوقیه شیر خر با قرص خشخاش بدهند وایضاً سفوف کاکنج ودیگر مدرات بکار برند وماء العسل با مدرات بارده
وحاره مفید وجائیکه قبل از پاک شدن ریم چرک بسته شود درد زیاده میشود درین حالت بطبیخ خارخسک وبابونه وپرسیاوشان
وخبازی آبزن سازند وایضاً آب گرم بر گرده ریختن سود دارد ودر ریم بسته رامی گدازد وسفوف کنند در نیوقت نیز

مفید است واگر درد قوی بود در سفوف مذکور قدرے تخم بنج و بیخ لفاح وافیون افزایند و در آبزن پوست خشخاش اضافه نمایند
و روغن گل برگرده بمالند و بعد ازان که قرحه پاک شود باندمال وے کوشند باقراص و جزآن ادویه مدمله مغریه مع مدرات که بالا
مذکور شدند و قرص خشخاش و دم الاخوین و گل ارمنی و کاغذ سوخته و کندر و صمغ و کتیرا نیز اندمال قرحه میکند یا تخم خیارین و تخم خربزه و تخم
کاسنی و بادیان وغیره ادویه مدره بدهند و چون علت دراز گردد قرص کاکنج یا سکنجبین و آب نخود سیاه باید داد و غذا درین مرض
اشیای لفه مثل ملوخیه و اسفاناخ و کدو و ماش و برنج بروغن بادام بدهند و آش جو هر روز یکبار استعمال کنند و گوشت کمتر خورند و
بضرورت همراه جو مقشر پخته بعمل آرند و از مسهل قوی و اطعمه حریفه و مالحه و چیزهای قوی الحموضت و شدید الحلاوة و از جماع و تعب احتراز واجب
دانند و چون مریض را ازین علت افاقه شود شیر اندک اندک نوشیدن فائده می کند **دوائی** جرب کلیه و آن عبارت است از قبا
بثور گرده که از اخلاط مراری و بورقی در آن حادث گردد و خارش آرد سببش تناول چیزهای مسخن خون یا مولد صفرا و بلغم شور
باشد علامتش حرقت بول و خروج قشور سرخ باریک باده و خون قلیل در بول باشد و درد و خارش و دغدغه و نخس در موضع گرده
بود و اطراف نیز سرد شود و آنجا که بثور ظاهر گرده بود وجع شدید دائم بود و اگر باطن او بود در مجاری بول هنگام بول درد و سوزش
زیاده شود و بعده ساکن گردد و بدانند که قلت و کثرت درد بحسب کمی و بیشی بثور و اتساع قروح است و چون این مرض کهنه شود
شئ غلیظ چون پیه گداخته برآید و بعد لمحه چون نهاده شود مانند جزات لیسته میگردد **صفت آن** فصد باسلیق از جانب مرض
کنند و قی نمایند و کسی را که قے بآسانی آید در هر سه روز یکبار قے کردن نفع کثیر دارد و بعد از نضج از منضج بارد و مسهل بارد تنقیه و حجامت
باشرط بر کمر و ارسال علق بر آن مفید بود و بعده تبرید و ترطیب مزاج کنند و بنادق البزور سائیده با گل ارمنی آمیخته همراه مدرات خورند
و خطمی و بقله یمانی و اسفاناخ و کشنیز خوردن و آب آهن تاب نوشیدن سودمند است **دوائی** که خون منجمد از مثانه خارج کند
صفت آن پوست بیخ کبر حب بلسان قردمانا زراوند مدحرج اسهل تخم کرفس درد و همه را برابر بشربت یکمثقال تا دو درم با [illegible]
و چکانیده میشود قدرے ازین دوا در قضیب **دوائی** ذیابیطس سببش وقوع حرارت مفرط است در گرده که بدان سبب جاذبه آن
فوق احتمال خویش مائیت را از جگر جذب کند و ماسکه بواسطه ضعف و صغر وعاء و کشادگی مجاری که از حرارت در وی عارض شده نگاه
نتواند داشت پس دافعه بسوی مثانه دفع کند و باز گرده جذب مائیت نماید از جگر و او از ماساریقا و وی از معده و بدان سبب
تشنگی غالب باشد و تسکین از آب نشود علامتش شدت تشنگی است بدون تپ و رقت بول بلا حرقت **صفت آن** قرص
گلنار و قرص طباشیر قابض و قرص کافور و قرص ذیابیطس هر کدام از ینها حسب حاجت طیار ساخته با مبردات قابضه مثل کاهو
خشخاش و زرورد و کشنیز خشک و خرفه تناول کنند و یا ماء القرع و ماء الخیار بنوشند و از آب سرد کرقی کنند و آب انار ترش و لعاب بذر قطونا
و آب آلو بخارا و آب سیب و آب خرفه مفید بود و استعمال با روغن گل چرب کرده و گل قبرسی و گل ارمنی با آبهای مذکوره و شربت
سفرجل و شربت انار و شربت غوره و لیمون و حماض نیز فائده دارد و دوغ جغرات ترش که غلیظ باشد خصوصا که از شیر گوسفند
ساخته باشد در برف سرد کرده خوردن انفع اشیاء است و ماء الشعیر با شربت خشخاش و رب انار شیرین ترش و کذالک دوغ

مذکور با قرص طباشیر قابض لغایت سودمند است و از صندل سفید و گلنار و اقاقیا و گل ارمنی و آرد جو در گلاب و آب کاسنی
سبز سائیده گرم کرده ضماد نمایند و در آب سرد غوطه زدن بحدیکه بدنش سرد شود درین باب مفید بود و ریاحین بارده چون نیلوفر
و بنفشه و گل سرخ و تفاح سیب و سفرجل و بید بر بستر فرش کرده خوابانیدن نفع تمام دارد و در هوای سرد ساکن شود و غذا گوشت
بره و بزغاله با انار و سماق و غوره پخته و بیضه مرغ نیمبرشت و پنیر تازه و ماهی تازه بریان و کله و پاچه بز و گوسفند سازند و بدانند که
چون این مرض مزمن میشود و بر بول مگسها هجوم مینمایند و مورچه ها دران می افتند و می میرند درین صورت گلوی خشک ارزن سائیده
با شکر تری آمیخته نهار دو کف دست هر روزه بخورند که درین باب بیعدیل است **ایضاً** برای ذیابیطس حار از انطاکی **صفت**
آن فصد باسلیق حسب احتمال قوت نمایند بعد ازان تبرید بقرص بنفشه و شربت انار و شیره تخم خرفه و کاهو و مغز خیار و کدو
بدهند بعده ماء الجبن و ماء الشعیر و سکنجبین ساده و طباشیر و گل مختوم درینجا از مجربات است و بر نخع و صدر سرکه و آب کشنیز و گلاب
و روغن بنفشه طلا کنند و در ذخیره میگوید که ذیابیطس یا بسبب سوء مزاج باشد یا بسبب هزال گرده علاجش از سوء مزاج
گرده و هزال آن جوید **ایضاً** مجرب استاد حکیم علی **صفت آن** حب البطوط یعنی پنبه دانه نیمکوفته در آب تر نمایند و بمالند
و بفشرند و ستاطیر زده در آب حلکرده در دیگ پاکیزه با آتش ملایم بپزند و هر صبح وقت نهار بیاشامند و تا بقدر سه ساعت
ازان صبر نمایند **دوائی** معمول در ریگ و سنگ گرده و مثانه سببش حرارت غریبه ناریه است که اندر خلط غلیظ لزج اثر کند
رطوبت آنرا خشک گرداند و آنچه باقی ماند بطول زمان متحجر گردد پس اگر غلیظ و لزوجت خلط بشدت بود سنگ احداث کند و اگر بدان
غلظت نبود ریگ پیدا نماید و علت مذکور در اکثر موروثی بود علامت سنگ و ریگ گرده آنست که درد در کمرگاه پیدا آید مثل خلیدن
دوال دوز و در حالت قبض شکم درد غلبه کند و نخستین بول کدر و غلیظ برآید بعده صاف و هرگاه بول تمام شب را در ظرف چینی یا کچی
دا جمع کنند و صبح باهستگی بول آنرا بریزند زیر آن ریگ سرخ و زرد ظاهر گردد و درد بنوبت اشتداد کند و علامت سنگ و
ریگ مثانه آنکه درد و ثقل در موضع مثانه و خارش در بیخ قضیب باشد و احیاناً غلبه لغوظ بود و ریگ سیاه یا خاکستری یا سفید
رنگ خارج شود و مریض پیوسته دست در زهار مالد و بول بدشواری آید و در اندک مدت باز تقاضای بول شود و بیاض بول
و رقت آن و رسوب سفید و خاکستری رنگ و درد مقعد و گاه خروج آن نیز از دلائل این است **صفت آن** حجر الیهود و سود
سنگ سرماهی سائیده از هر یک یکماشه صمغ آلو سائیده یا صمغ عربی سائیده بقدر نیم ماشه همراه شیره تخم خیارین شیره تخم خربزه
شیره خارخسک هر واحد هفت ماشه شربت آلو بالو یا شربت بزوری دو توله بخورند و چوب انگور در ظرف گلی انداخته بر آتش سوخته
خاکستر آن بقدر هفت ماشه تنها یا با شیره خارخسک شش ماشه در نیم پاو آب برآورده نوشیدن و کذا سنگ سرماهی
یک درم سوده همراه آب حب القلت که هفت و نیم توله حب القلت را شب در نیم سیر آب خیسانیده صباح بجوشانند تا ربع
بماند و صاف نموده بنوشند نافع بود و اگر مریض طفل بود نمک ترب یک رتی بمنقوع سپوس نخود یک توله که در چهار توله آب تر
کرده باشند بدهند و اگر باحبس بول باشد نقوع یا طبیخ دو توله نخود سیاه در نیم پاو آب نوشیدن ادرار قوی مینماید و در صورت

قبض شربت دینار یا ریوند چینی دو ماشه سوده با گلقند بدهند و سفوف حجر الیهود و معجون آن را بکار برند و خوردن گوشت مولا بالخاصیت نافع برای حصاة است و پتھر پھوڑی که نبات مشهور است چون بقدر شش ماشه در آب خیسانیده با نبات بخورند نفع میکند و یک عدد کرم شب تاب که پر آن را دور کرده باشند و خشک کنند با دوازده مثقال آب حلتیت چون سه روز متواتر بنوشند از برای اخراج سنگ و احتباس بول مجرب است و خوردن ماء الجبن نیز از برای سنگ گرده و مثانه فائده میکند و گل ٹیسو و گل کسنب و تخم خربزه تخم خیارین خارخسک در آب جوشانیده صاف نموده نطول نمایند و ثفل آنرا بربندند و اگر ازین تدبیر فائده نشود و در دغلبه کند قی نماید و تنقیه از فصد و مسهل کنند و بعد از حصول تنقیه بدن و قطع ماده موجبه به تنقیه نفس عضو کوشند باستعمال ادویه مدره و مفتته که ذکر یافت و یا ادویه مفتته حصات میباید که صمغ عربی یا صمغ آلو و مانند آن یا رب السوس و مانند آن با ادویه مقویه عضو یعنی گرده مانند سلیخه و سنبل الطیب و اگر درد شدید باشد که ادویه که بالخاصیت مسکن درد باشد مانند تخم کرفس و تخم شبت و یا ادویه که بسبب تخدیر تسکین نماید باید داد و همیشه آبزن باید کرد و تشرب مدات در حالتی که بیمار در آبزن باشد سریع الاثر است و چون از آبزن برآید روغن خیری و بنفشه یا روغن شبت بر پشت و کمرگاه بمالند بحسب رعایت مزاج و چکانیدن روغن عقرب و خوردن تریاق کبیر و مثرودیطوس در سنگ مثانه مفید بود و مالیدن موضع مثانه با روغنهای محلل و ریختن آب گرم که بابونه و اکلیل و پرسیاوشان و خسک و حلبه در آن جوشانیده باشند و خوردن نیم درم حجر الیهود با آب نیم گرم یا شیره بزرور دو دانگ خاکستر عقرب با آب نخود سیاه سخت سودمند است و کذا زجاج محرق درین باب مفید و اگر سنگ مثانه ازین تدبیر بیرون نیاید باید که شق کنند و بیرون آرند و این عمل در سن ده سالگی میباید و ما بعد این سن خطر دارد **دوائی** که آنرا ید الله نامند و در تفتیت حصاة مجرب است و آن از تالیف بقراط است **صفت آن** در ابتدای پیدائش انگور بز کوهی چهار ساله را ذبح کنند و خون اول و آخر آن بریزند و خون میانه آن در ظرفی نگاه دارند و چون منجمد شود از کارد پاره پاره کنند و لطوریکه از غبار محفوظ ماند در آفتاب بر غربال خشک کنند و جای نهند که نم نبود پس چهار مثقال از آن با آب ترب یا آب کرفس بخورند در تفتیت حصاة عجیب است و بباعث کثرت نفع مسمّی بید الله شده **ایضاً** برای سنگ گرده از انطاکی **صفت آن** واجب است تنقیه بدن بقی پس هرگاه مواد پاک شود لازم تلیین طبیعت نمایند بنوعیکه در اسهال مبالغه نکنند پس اگر ماده دموی باشد فصد باسلیق نمایند بعده در استعمال ادویه مفتت و مدر شروع کنند این همه وقتی است که امر غیر خطیر باشد والا اگر در آنجا وجع و حصر زائد بود ابتدا بازاله آن هر دو نمایند بنشانیدن در آب گرم لاسیما اگر در آن اکلیل و حلبه و خارخسک و بابونه و پرسیاوشان جوشانیده باشند و از آن بنوشند و روغن بابونه و بنفشه و شبت بمالند و انگشت در مقعد و آله مصنوع برای این در احلیل داخل کنند و در آن روغنها چکانند و شیر زنان که در آن حلتیت وزنبا حل کرده باشند بمزرقه اندر احلیل رسانند که این مجرب است بعد از آن ملاومت بر استعمال بزور خصوصاً تخم شلجم و گندر نمایند و از مجربات ناجیه درین اینست پوست بیضه که همان روز ماکیان نهاده باشد و آبگینه و نانخواه همه سوخته باریک سائیده بنصف مجموع آن صمغ آلو بخارا آمیخته مثقالے از آن با سکنجبین بزوری استعمال کنند

وگویند که چون ترب را ازمیان کاویده به تخم شلجم پر کنند و در خمیر گرفته در آتش گذارند تا آنکه پخته شود و از ان آرد و در گرده از ان ترب ده درم تخم مذکور بعسل بیامیزند و بخورند سنگ را بشکند مجرب است وکذا زعفران بشیر شتر یا بعضے روغن گاو و شکر گفته اند از مجربات مشهوره ایشان دوا ئیست که آنرا یدالله نامیده اند بسبب عظمت او گویند که آن از استخراج لدراط شربت آن یک مثقال بآب کرفس یا ترب یا شربت اصول و خاکستر لبد سنگ را ساقط کند و اگرچه در امعا و طحال باشد وکذا خاکستر آبگینه و عقرب و مغز خربزه و نخود و حجر اسفنج و حجر الیهود خصوصاً مشطب شربا بآب گرم و در تربیت میفرمایند که تنقیه ماده بفصد و غیره کنند و مبالغه در نطولات مثل طبیخ خار خسک و بابونه و ندیبات سنگ مثل سجزنیا و کاسکنج و معجون لبوب و بزورات و حمام و انتقاع در آبزن و زرق ادہان و لعبیه بکثرت و مالش بدان و احتقان بملینات خصوصاً هنگام سدد نمایند و اجود آن تا بنفسجی است و روغن عقارب و طلاء و زرقاً طبیخ اجزاے غار و ترب و علیق بروغن بادام شیرین مجرب است وکذا شونیز بسیر موش و عسل و غار لقون اکلاً و آبگینه سوخته و خاکستر نانخواه کذلک و زباد بحلتیت خوردن و چکانیدن مجرب است و یدالله از مجربات جمیع اطبا است و گویند که چون کبوتر بچه بروغن کنجد تنها بغیر چیزے دیگر چون نمک و ابازیر بپزند و بر خوردن او لزوم نمایند سنگ را بشکند **ایضاً** جهت سنگ گرده و مثانه مجرب **صفت آن** هر روز شیره برگ گل داؤدی پنج ماشه شیره تخم خیارین شیره تخم خربزه هر یک هفت ماشه شیره حب القلب پنج ماشه شیره زیره سفید سه ماشه در آب برآورده حجر الیهود یک سوده شکر سرخ دو توله آمیخته اسبغول پنج ماشه پاشیده بنوشند **ایضاً** جهت سنگ گرده و مثانه معمول **صفت آن** حجر الیهود سنگ سرماہی تخم ترب حب القلت هر یک دو ماشه همه را سوده در شربت کشوث دو توله سرشته بخورند بعد از ان شیره تخم خربزه ۱ توله شیره تخم خیارین دو توله شیره بادیان شیره خار خسک شیره تخم کرفس هر یک چهار ماشه عرق بادیان ده توله با شربت بزور بنوشند و گاہے شیره مغز خسته آلو بالو شیره دو تو هر یک شش ماشه و گاہے شیره تخم شلجم و شیره تخم گزر هر یک چهار ماشه و گاہے شیره خسک دانه توله اضافه کرده میشود **ایضاً** براے سنگ مثانه **صفت آن** کلهتی سه درم بادیان دو درم نیمکوفته در چهار پیاله آب بجوشانند چون یک پیاله بماند صاف نموده یک درم نمک سنگ و دو درم روغن گاو آمیخته بنوشند **ایضاً** اگر بهیچ نوع این مرض زائل نشود **صفت آن** نخود سیاه در آب جوشانیده با روغن بادام تلخ آب آن را اضافه کرده بخورند **ایضاً** تخم کرفس با عسل مصفی سرشته تا چند روز بر خوردن مداومت نمایند وکذا نانخواه کوفته بیخته با سه وزن عسل مصفے سرشته هر روز یک مثقال خوردن مفید **دوائی** که عجیب الفعل است در تفتیت حصاة هر گاه مزاج علیل سرد باشد **صفت آن** مغز تخم خربزه نانخواه تخم کرفس تخم ترب زیره سیاه مغز بادام تلخ مساوی کوفته بیخته شربتے دو درم با آب مطبوخ پرسیاوشان چند روز متوالی بآن مداوا نمایند غذا نخود آب **دوائی** هزال کلیه یعنی لاغری گرده و قلت شحم آن بسبب حرارت گرده است که پیه او را بگدازد و بکثرت تحلیل جوہر آنرا لاغر سازد و یا برودت گرده که از جذب و نضج و اغتذا ضعیف سازد و یا کثرت جماع و یا استفراغ مفرط باسهال و ادرار و علامتش سفیدی بول و کثرت آن

و درد پشت و کمرگاہ و لاغری بدن و کمی شہوت باہ باشد و گاہے صداع و ضعف بصر عارض شود و تقدم سبب بر نوعیت
سبب دلالت کند **صفت آں** اولاً ترک سبب نمایند بعد ازاں بہ فربہی گردہ مسمنات استعمال نمایند وار نارجیل و فندق و
مغز چلغوزہ و مغز بادام عسل معجون سازند و بخورند و ہرگاہ حرارت باشد از لبوب باردہ مانند خشخاش و مغز تخم کدو و پنبہ دانہ تقویت
نمایند و دوار التر نجبین بغایت نافع است و فیرنی بخورند و کذا دیگر ادویہ مسمنہ کہ در ضعف باہ بیایند مفید و لحوم مسمنہ و ہریسہ و کلہ
و پاچہ باچربی لبط و مرغ خوردن مفید بود و تخم مرغ نیمبرشت بدستور **ایضاً** در ہزال کلیہ از انطاکی **صفت آں** علاجش ہر
چیز دسمی مغزی چرب مثل بادام و پستہ و نان لشحوم خصوصاً بیہ مرغابی و ماکیان سرشتہ و کذا شکر و خشخاش و کنجد و ہریسہ و نخود و فول
و گردہ میش و شیر است **دوائی** کہ برائے ضعف گردہ نافع و نشان ضعف گردہ بول مانند غسالہ گوشت و درد کمر و کمی شہوت باہ بود
صفت آں اگر بسبب ہزال کلیہ بود دوای آں مذکور شد و اگر سبب سوء مزاج باشد تبدیل آں نمایند پس اگر مادی
بود تنقیہ حسب مادہ کنند و اگر بسبب تعب سفر باشد خود را از تعب باز دارند بعد ازاں تقویت گردہ از لبوب مذکورہ در دوائے ہزال
کلیہ نمایند ادویہ قابض بر گردہ ضماد کنند و مالیدن روغن گل باسرکہ نیز مفید بود و شیر گوسفند و شیر شتر در تقویت گردہ بعدیل است
و غذا شیر برنج و کلہ پاچہ باچربی گردہ نیز مناسب بود و ہمین است علاج ضعف گردہ کہ از کثرت جماع یا کثرت مدرات یا از ضدہ
عارض گردد و خوردن بہی و زعرور درین باب نافع است **دوائی** ضعف گردہ از حرارت گردہ علامتش سرعت نبض و تنگی
قارورہ و حرقت و سرعت آں و کثرت تشنگی و باہ و گرمی پشت و کمرگاہ و وسعت بول بود **صفت آں** تبرید از لعاب
اسبغول و بہیدانہ و ہریسہ خطمی و شیرہ خشخاش و زرشک و شربت انار و شربت نیلوفر و شربت خشخاش و شربت زرشک و امثال
آں ادویہ مبرد و مرطب کہ ذمی ادرار نباشد بدہند و شیرہ تخم خرفہ با قراص طباشیر و شیرہ تخم کاہو ہمراہ شربت صندل نفع تمام دارد
و ایضاً آب سرد و کافور در تبرید گردہ نفع عظیم دارد اما کثرت استعمال کافور نشاید کہ مقطع باہ و مولد حصاۃ است و نشستن در
آب سرد نیز مفید بود و خیار و بادرنگ بسکر پروردہ خوردن در سوء مزاج حار گردہ نفع کثیر دارد و شاخہائے نورستہ انگور ہمچنین
و دوغ بدستور بالجملہ در ضعف گردہ کہ با حرارت بود دارویے کہ ماسک راقوت و ہمہ بول الدم باز دارد چون دم الاخوین و گلنار
و عصارہ لحیۃ التیس و صمغ عربی و گل ارمنی یا شیرہ بارتنگ بدہند کہ فائدہ تمام دارد و با دویہ باردہ مقویہ ہمچون اقاقیا و عصارہ
لحیۃ التیس و گل سرخ و رامک و سک و صندل و گلنار و آب سرخ نورستہ انگور یا آب برگ آس آمیختہ بر گردہ ضماد نمایند و صندل
بگلاب سائیدہ طلا کردن نیز سریع النفع و ہرچہ در ضعف جگر حار گذشت حسب حاجت بکار برند و بہترین غذا اسفاناخ است و اینجا
کہ با وجود حرارت زیادتی خون نیز باشد و ثقل و درد گردہ و دیگر آثار غلبہ خون دریافت شود فصد باسلیق بر تدابیر مذکورہ مقدم
دارند و اگر زیادتی صفرا محسوس گردد و نشانش مع علامات حرارت پیدا بود دریں صورت اولاً تنقیہ صفرا نمایند بمسہل بارد یا
آب انار این باشیر خشت و شربت بنفشہ دہند **دوائی** ضعف گردہ از برودت گردہ و این از کثرت شرب آب سرد و تناول
اغذیہ و ادویہ باردہ و ہوای سرد عارض شود علاماتش ضد علامات حرارت گردہ بود و انحنای پشت ہمچون پیران و ضرر از آب سرد

دہوای سرد **صفت آن** گلقند عسلی و گلاب و عرق بادیان بخورند و بر معجون لمونی و فلاسفه و معجون لسان العصافیر و لبوب صغیر و کبیر مداومت کنند و مغز فندق و پسته و حبة الخضراء و بادام و نارجیل و سمسم با شکر سفید تنقل نمایند و خوردن مویز و نخود و انجیر ہم مفید و ادہان حاره چون روغن قسط و روغن پسته و روغن ترطم و بادام تلخ و فرفیون سوده آمیخته بمالند و اجتناب از حموضات و میوہای سرد و مانند آن واجب شمارند و غذا گوشت طیور بریان با مصالحه گرم سازند و آنجا که ثقل موضع گرده و دیگر آثار غلبهٔ بلغم پیدا بود اولاً تنقیه آن بقی و اسہال نمایند پس تدابیر مذکوره بکار برند **دوائی** ضعف گرده از اتساع مجاری گرده و سستی جرم گوشت آن سببش افراط جماع و کثرت استعمال مدرات و یا صدمه و ضربه که بر گرده رسد و یا از تعب سفر و سواری و رنجہا که در ماندگی آرد و این نوع ضعف گرده را ضعف حقیقی گویند علامتش رنگینی بول ہمچون آب شسته گوشت تازه بعد از ہضم و مائیت آن بیش از ہضم با دردی نرم اندر پشت و کمرگاه احیاناً و ضعف باه و قلت بول **صفت آن** اولاً منع سبب ضعف نمایند بعده بہر تقویت گرده لبوب و اغذیه مغزیه قابضه خورند و ادویه قابضه که در قسم اول گذشت بر گرده ضماد کنند و مالیدن روغن گل با سرکه نیز مفید بود و غذا شیر برنج و کله پاچه با بیه گرده نیز مناسب بود **دوائی** ورم حار مثانه و این یا ابتداً افتد یا از خراش سنگریزه خشنه یا از ضربه و سقطه حادث شود و علامتش درد شدید و انتفاخ در عانه و احتباس بول و براز و تپ گرم و ہذیان و برد اطراف و سیاہی زبان باشد و فرق در آنکه ورم حار مثانه دموی است یا صفراوی از شدت عطش و وجع و جز آن مخصوص بصفراء است و زیادتی ثقل و انتفاخ مثانه و جز آن که مخصوص بخون است پوشیده نیست **صفت آن** آنچه در دوای ورم گرده مذکور شد بعمل آرند و ماء الشعیر با شیره خشخاش نیز نفع تمام دارد و قبل از فصد و بعد او در ابتدا از نہار مدرات قویه ندہند و ہیچ وقت ادویه رادع صرف ضماد نکنند خصوص در دموی و صفراوی نیز ہمین احتیاط مرعی دارند بلکه در ابتدا روادع با ملین استعمال نمایند مثلاً از آب عنب الثعلب سبز و آب کاسنی سبز و موم و روغن گل و روغن بنفشه قیروطی ساخته ضماد نمایند و آرد جو و بنفشه و خطمی و خبازی در آب بجوشانند و در آن نشینند و ثفل را بر عانه گذارند و بعد از سه روز آرد جو بنفشه خطمی در قیروطی مذکور بیفزایند و سفوف خیارین با شربت بنفشه ہر صبح خوردن نیز در ہر وقت سودمند بود و ایضاً پس از زمان ابتدا نان میده و کنجد مقشر کوبیده با شیر تازه و روغن بنفشه یا روغن بابونه سرشته ضماد کردن از برای ورم مثانه بعدیل است بعد یک ہفته بادویه محلله ملینه که قوی الحرارت نباشند بسند کنند و تخم کتان و بابونه و آرد باقلا با مفتح ضماد کنند و ہر روز محللات ہمی افزایند و نوشیدن شیر شتر از برای تحلیل ورم مثانه بی‌نظیر است و ہر چه در ورم گرده مذکور شد مفید بود و آنجا که سبب اماس رسیدن ضربه یا سقطه بموضع مثانه باشد بعد فصد مثانه را بروغن بنفشه بمالند و آب گرم بر آن ریزند و اگر بول محتبس شود مثانه را بسوی ناحیه قضیب بیفشارند تا بول وا شود و شیره تخم خیارین و مغز تخم کدو و لعاب اسبغول بدہند و سفوف خیارین و ضماد کنند و جز آن باقی تدابیر که بالا گذشت بعمل آرند و ہر گاه از تدابیر مذکوره ورم تحلیل نیابد تدبیر نضج و انفجار و تنقیه مده و اندمال چنانچه در دوائی ورم حار گرده ذکر یافته بکار برند و بقول صاحب خلاصه درین وقت آب گرم که بابونه و اکلیل و حلبه و تخم کتان و پرسیاوشان در آن جوشانیده باشند

با روغن بنفشه و روغن خیری تطول نمایند و پاره نمد درین آب تر نموده تکمید کنند و قیروطی نیم گرم ضماد نمایند و سفوف کتان تا سه روز استعمال نمایند و درین ایام بتنطیل و تدہین و تضمید بنوعیکه گذشت مشغول باشند و اگر طبیعت محتبس شود فلوس خیار شنبر در طبیخ سپستان و خطمی و خبازی و تخم کتان و روغن بادام باید داد و چون ورم بشگافد و ریم بیرون آید کتیرا و تخم کتان هر کدام دو درم نشاسته چهار درم گل ارمنی یک درم کوفته بیخته یکدرم ازان با شربت خشخاش یا شربت عناب بدهند و در آنجا که حرارتی نباشد قرص کاکنج با شربت خشخاش و در صورت ظهور حرارت قرص خشخاش با شربت خشخاش بغایت سودمند است **دوائی** ورم بلغمی مثانه علامتش ثقل مثانه است و عسر بول و ظهور ضعف در ساقین **صفت آن** قے کنند و در طبیخ محللات چون مرزنجوش و بابونه و نمام و برگ نمام و مانند آن نشینند و شربت بزوری حار و مدرات گرم با ماء العسل و خیار شنبر نوشند و اگر بول بدشواری آید از تخم کرفس و مغز تخم خربزه و رب السوس و قند سفوف ساخته بر وزن یک مثقال بخورند و عقب آن سکنجبین یا جلاب بنفشه یا آب شیر گرم نوشند و ادویه و روغنهای محلله در مجری قضیب چکانند و مرغ بریان و کباب بزغاله و نخود غذا سازند **دوائی** ورم صلب مثانه و این اکثر بعد از ورم حار یا لحقب و قوع ضربه و سقطه بر مثانه پدید آید علامتش ظهور آن بحس لمس و دشواری خروج بول و براز و تقدم اسباب موجبه باشد **صفت آن** آب بزور مدره چون تخم خیارین و تخم بلیون و انیسون و پرسیاوشان با فلوس خیار شنبر و روغن بادام بدهند و در ادرار مبالغه نکنند و در آبزن محلل نشانند و بآب آن تطول سازند و ادهان محلله چون روغن غار و زنبق با پیه ماکیان و پیه بط بمالند و با ضماد ملینه محلله تضمید نمایند و بعد ظهور نرمی در ورم فصد صافن یا باسلیق نافع بود و هرچه در ورم صلب گرده گذشت بکار برند **دوائی** قروح مثانه سببش مرور خلط مراری اکال بود که بسحج ادا کند یا تولد سنگے که موضع را بخراشد و زخم کند یا گشاده شدن ورم مثانه علامتش درد مثانه و عسر بول و سوزش رفتن آن و خروج ریم و قشور مانند سبوس بود و قشوریکه از قرحه مثانه جدا شود رنگ آن سفید باشد **صفت آن** انچه در دوائی قروح گرده گذشت بکار برند و برای تنقیه چرک مثانه اول ماء العسل و ماء السکر دهند بعد از آنکه ریم پاک شود و بول صاف آید بهر اندمال قرص کاکنج و جز آن با شربت خشخاش خورند و زردچوب و آمله بکوبند و قرص ساخته بدهند و در زرق مدمله بعمل آرند و هرگاه درد شدت کند شیاف ابیض بشیر زنان حل کرده بمزرقه استعمال کنند و اگر چرک بسیار آید چکانیدن بمزرقه ماء العسل یا ماء السکر فائده عجیب دارد و کذا نوشیدن آنها و اغذیه حریفه و مالحه و جماع اجتناب کنند **دوائی** جرب مثانه سببش فضلات حاره است که بثور در مثانه احداث کند و متقرح گردد علامتش درد شدید به خارش و سوزش رفتن بول و خروج رسوب نخالی و ورده و لاغری بدن باشد و گاہے رطوبات از مجرای بول پیوسته جاری بود و باشد که خون هم آید **صفت آن** لعاب بهدانه و لعاب اسبغول و شربت بنفشه و شربت خشخاش و عناب همراه کتیرا و نشاسته و صمغ عربی دهند و سفوف بنادق البزور و شیر بز و شیر خر خوردن و بلعاب بهدانه و اسبغول و شیر خر و بز و گوسفند و روغن بادام پچکاری گرفتن مفید بود و بخار الشعیر و شیر و روغن بادام و شوربای چرب بے نمک غذا سازند و پاچه و هریسه گوشت مرغ و بیضه نیمبرشت و برنج با شیر و شکر نیز نافع بود و همه انچه در جرب کلیه گذشت حسب حاجت بعمل آرند اما درینجا کار از اصلاح و تعدیل کشاید به تنقیه

نیز بازند مگر عند الضرورت **دوائی** درد مثانه از حرارت و این از کثرت مدرات یا چیزهای گرم پدید آید علامتش درد و حرارت
مثانه و تشنگی و زردی و سوزش بول بود **صفت آن** مبردات مانند شیرهٔ خیارین و تخم خرفه و مغز تخم کدو و تخم کاهو و تخم
کاسنی با شربت بنفشه و شربت خشخاش بدهند و بنادق البزور بارد و باین تبرید و آب کدو با سکنجبین نیز مفید بود و صندل و
نوفل و آرد جو و عنب الثعلب با آب کاسنی ضماد نمایند و روغن بنفشه و کدو و نیلوفر بمالند و در احلیل چکانند و آبزن بطبیخ بنفشه و نیلوفر
و تخم خیرو و عنب الثعلب نافع است و غذا قلیه اسفاناخ و زردهٔ تخم مرغ و قلیه خیار و گوشت چوزه مرغ با آب انار مناسب بود
دوائی درد مثانه از برودت بسبب خوردن چیزهای سرد و مانند آنست علامتش سفیدی بول و عروض آن بعد از تدابیر
سرد و هبوب ریاح بارده بود **صفت آن** مدرات حاره چون طبیخ بادیان و کرفس و انیسون و تخم گزر و سداب
با شربت دینار بدهند و ادویه گرم چون سداب و برنجاسف و شبت و پودینه با قدری حلتیت و چند بیدستر آمیخته ضماد
نمایند و بطبیخ بابونه و قیصوم و بنفشه و اکلیل و مرزنجوش آبزن سازند و گلقند عسلی و اطریفل صغیر و تریاق کبیر و مویز و انجیر
خوردن و روغن سوسن و نرگس و فرفیون بر مثانه مالیدن و آب نیم گرم بر او ریختن همه نافع است و از ریاح شمالیه و وصول اهویه
بارده پرهیزند که موجب ازدیاد وجع است غذا نخود آب و گوشت کبوتر بچه **دوائی** ریح مثانه و این را انتفاخ مثانه نیز گویند
و وی مشابه بورم است هر چند که ورم نیست سببش ضعف هضم و استعمال ادویه و اغذیه نافخه است یا رطوبت مثانه و ضعف
آن علامتش تمدد بلا ثقل و انتقال درد بود اما آنجا که رطوبت سبب بود با ثقل و بی انتقال باشد **صفت آن** چند روز
ماء الاصول حار دهند فقط یا باندکی روغن بید انجیر و بعد از آن دو مثقال روغن بید انجیر بر سبیل دوام خورانند و روغنهای
گرم خوشبو چون روغن بان و زنبق بر مثانه مالند و در احلیل چکانند و روغن زعفران خوردن و مالیدن نفع تمام دارد و از سبوس
گندم و نمک تکمید نمایند و از ادویه گرم نطول سازند و سداب و بابونه و حرمل و شبت و چند بیدستر و مانند آن هر چه بادشکن
باشد ضماد نمایند و از چیزهای بادی و مضعف اعصاب احتراز کنند و هرگاه بول بعسر آید پوست خربزه خشک نرم کوفته با قند
بخورند و با بزن درآیند و آنجا که رطوبت غالب بود قی متواتر نمودن و تریاق مثرودیطوس و سجزینیا و انجیر خوردن نفع
کلی دارد **دوائی** جمود دم در مثانه گاهی خون که از جگر و یا گرده در مثانه میریزد و گاهی بسبب ضربه و سقطه رگ بزرگ
از مثانه منشق میشود و خون بسته گردد علامتش کرب و غشی و سردی اطراف و عرق سرد باشد که لرزه در بدن افتد
صفت آن سکنجبین عنصلی با خاکستر چوب انجیر بدهند و آب زهره پشت خورند و اکلیل الملک و بابونه و مانند آن
در آب جوشانیده در آن نشینند و ضماد آن کنند و پنیر مایه خرگوش در احلیل چکانند و علاج سنگ گرده کنند و اگر ازین
فائده نشود هر چه قوی الادرار و التحلیل باشد چون فرومانا و چوب فاوانیا و حب بلسان و عود بلسان و قوة الصبغ و ابهل
و زراوند با آب طبیخ نخود سیاه یا سداب باید داد و خاکستر چوب انجیر در آب انداخته آب آنرا در احلیل چکانیدن اثر تمام
دارد و هرگاه هیچ تدبیر سود ندهد و خوف هلاکت باشد مثانه را شق کنند و خون منجمد را بیرون آرند غذا درین مرض شوربای مرغ

که با نخود سیاه و دارچینی پخته باشد مناسب است **دوائی** برای خلع مثانه یعنی بیجا شدن مثانه از موضع خود سببش ضربه و سقطه است که بر پشت و مثانه رسد بعضی علائق مثانه را بگسلانند و بجهتی از جهات مائل سازد یا ریح مدد او بود پس اگر عضله متمدد شود عسر بول لاحق شود و اگر در عضله اتساع افتد سلسل البول پدید آید **صفت آن** اگر ممکن باشد مثانه را بموضع خویش رد کنند و اضمده قابضه مسخنه عطره چون سعد و گل سرخ و سنبل الطیب و قسط در روغن غار و امثال آن بکار برند و استخوان حنجره خروس سوخته بقدر سه درم تا یک درم با آب گرم بدهند و خصیه خرگوش خشک کرده بشراب ریحانی آمیخته خورانیدن و غالیه طلا کردن نیز مفید بود و آنجا که تمدد عضله بوده باشد فصد صافن نفع دارد و هرگاه این مرض یا دیگر امراض مثانه چون ورم مثانه و جراحت باشد اول بازاله آن کوشند پس بتدبیر خلع متوجه شوند و آنجا که غلبه رطوبت و ریاح سبب باشد بدانچه در دوای فالج گذشت بکار برند و تریاق کبیر دهند و روغنهای حاره بمالند و آبیکه اندران سعد و زیره سیاه و سداب جوشانیده باشند بنوشند و روغن سداب و قسط یا حلتیت و جند بیدستر بمزرقه بمثانه رسانند و با ادویه مسخنه مثل دارچینی و مقل و بسباسه و سنبل و سعد و بابونه و شیح و عسل ضماد کنند و خلع مثانه که از ضربه و سقطه افتد اصلاح وی سخت دشوار است **دوائی** نافع احتباس و عسر بول که بسبب چسپیدن خلطی لزج در مجاری بول باشد علامتش تقدم آسایش و خوردن اغذیه غلیظه و ثقل عانه بود **صفت آن** مدرات قویه مثل بادیان و انیسون و تخم کرفس و زیره سیاه و شان و خار خسک و تخم خربزه و پوست املتاس و ریوند چینی و تخم شلغم صحرائی در آب جوشانیده صاف نموده شربت بزوری داخل کرده بنوشند و همین ادویه را در آب جوشانیده در آن نشینند و روغنهای گرم مانند روغن شبت بر عانه بمالند و در احلیل چکانند **دوائی** برای احتباس و عسر بول از خلط صفراوی که بمثانه ریزد علامتش سوزش و زردی بول بود و تقدم تدابیر حاره و تناول چیزهای گرم بر آن گواهی دهد **صفت آن** لعاب اسبغول و لعاب بهدانه در عرقیات برآورده شربت بنفشه داخل کرده همراه بنادق البزور بخورند و شربت خشخاش و شربت عناب و روغن بادام و روغن بنفشه و کدو و ماء الشعیر و اسفاناخ و کدو همه مفید است و از اشیای گرم و مالحه و حریفه پرهیزند و برای تغریه مجرای بول بلعاب اسبغول و صمغ عربی زراقه دهند و زراقه شیاف ابیض با شیر زنان حل کرده و قدری روغن بادام یا کدو در آن آمیخته نفع تمام دارد و اگر ماده صفراء در بدن بسیار باشد تنقیه آن مقدم دارند **دوائی** احتباس و عسر بول از حبس قصداً یا بسبب خواب طویل یا اشتغال ضروری **صفت آن** ادویه مدره استعمال کنند و ادویه مرخیه چون تخم کتان و حلبه و قرطم و برگ کرنب و خطمی در آب جوشانیده مریض را در آن بنشانند و نطول سازند و مثانه را از دست غمز نمایند و روغن بلسان و روغن گل و مانند آن بمالند و اگر بول نکشاید قاثاطیر بعمل آرند **دوائی** احتباس و عسر بول از شدت حرارت که بواسطه تخفیف رطوبات قبض و جفاف اندر مجاری بول احداث کند چنانچه در تپهای محرقه و امراض ذوبانی پدید آید علامتش وجود آثار حرارت و حدت بول و التهاب و انتفاع از مرطبات و عدم خروج بول تا هنگامیکه قلیل المقدار بود زیراکه درین نوع تا بول کثیر اندر مثانه جمع نشود بسبب انضمام مجری قوت بر دفع آن نتواند کرد **صفت آن** لعاب اسبغول لعاب بهدانه با شربت بنفشه و روغن بادام بدهند و ماء الشعیر و اسفاناخ و کدو و بادام و دیگر مرطبات تناول کنند و با ادویه مرخیه آبزن سازند و تطلیل نمایند و روغنهای مرطبه

چون روغن بنفشه وکدو وامثال آن بر مثانه بمالند **ایضاً** برای عسر البول از حرارت مثانه منقول از انطاکی **صفت**
آن در حار کدو و خربزه بخورند و آرد جو و زعفران ضماد کنند و در بارد ثوم و نعنع و سداب و گندنا و کرویا اکلاً و ضماداً بغایت فائده میکند
دوائی احتباس و عسر البول از ضعف حس مثانه که بلذع بول آگاه نشود تا آن را دفع نماید و موجب ضعف مثانه رسیدن آفت
است در مثانه یا در عضله یا در مبدء اعصاب مثانه یا در دماغ که مبدء همه اعصاب است و علامتش سفیدی بول و فقدان حس
کرنبع و حرقت بول در نیابد **صفت آن** روغن زعفران و بلسان و روغن یاسمین و سوسن و نرگس هر کدام که میسر آید با مشک
و جند بیدستر آمیخته در احلیل چکانند و بر عانه بمالند و چیزهای خوشبو و مقوی چون برگ شبت و پودینه و سوسن در اکلیل و شیح
و شبت ضماد سازند و سرطان سوخته دو درم بآب نیمگرم بدهند یا تخم خربزه مقشر و شکر طبرزد بر دو در ایارج یک سائیده مقدار ده درم تا بیست
درم بخورند و خوردن ماء الاصول با روغن بید انجیر و تریاق کبیر و مثرودیطوس و معجون بلادری و سنجرینیا و معجون فلاسفه نیز مفید
بود و اگر امتلای بدن باشد فصد مقدم دارند **دوائی** احتباس البول از استرخای عضله که حاجز است بر تمام عنق مثانه و آلت
حرکت و دفع است و علامتش آنست که هر گاه مثانه را غمز کنند بول بآسانی برآید یا در اراده بتقاطر **صفت آن** علاج این تسخین
شرباً و طلاءً امثلاً معجونهای چون مثرودیطوس و سنجرینیا و تریاق کبیر بخورند و روغن ناردین یا قسط یا سداب یا بید انجیر یا
سوسن بر مثانه بمالند و طبیخ دارچینی و سعد و سنبل الطیب و سلیخه و قرنفل و بسباسه نوشیدن و بر مثانه ریختن سودمند است **دوائی**
احتباس بول از انبات لحم زائد یعنی از روئیدن گوشت زائد زیاده در مجاری بول علامتش حدوث آنست بعد از قروح گرده و مثانه
و فقد آن آثار دیگر امراض بود پس سبب این نوع اگر بالاتر از مثانه بود بسبب اجتماع مائیت اندر گرده همیشه ثقل در پشت و کمرگاه
محسوس باشد و مثانه از بول خالی بود و اگر اندر مثانه یا مجرای قضیب بود ثقل عانه و شدت درد و افراط تمدد بر آن گواهی دهد
صفت آن هر چند که این نوع علاج ندارد لیکن بهر تخفیف بضمادات ملینه چون روغن گل و پیه گوساله و مقل و موم و امثال آن
ضماد نمایند و در آبزنی که بابونه و بنفشه و خطمی و خشک و برگ کرنب و پرسیاوشان و تخم کتان و دیگر مرخیات در آن جوشانیده باشند
بنشانند و مریض را تا زمان طویل در آن نشسته دارند و بعد از خروج آرد حلبه و خبازی و بنفشه و بابونه و اکلیل بآب کرنب و روغن
خشک سرشته از مثانه تا جگر ضماد نمایند و آنچه در مجرای قضیب بود در صورت عدم ورم لقاثاطیر علاج نمایند و اگر حبس بول بسبب
ورم مثانه یا سنگ مثانه یا ریح غلیظ مثانه باشد علاج امراض مذکوره نمایند و اگر بسبب ورم گرده یا جمود دم یا مده در مثانه یا خلع
مثانه باشد بعلاج هر یک باید پرداخت و اگر قرحه یا بثره بود که در مجاری بول افتد و از آنکه مرور بول اذیت رسد بطبیعت از دفع
بول احتراز کند و نشان وی وجود آثار قروح و شوریست علاجش از مبحث قروح جویند و افیون و تخم بنج و مانند آن جهت تخدیر در
احلیل چکانند و لعاب اسبغول و صمغ عربی و امثال آن جهت تغریه و تملیخ نفع تمام دارد و اگر ضربه بود که به پشت و مثانه افتد باید دید که
علت حبس حدوث ورم شده یا وقوع تشنج و تهلهل در لیفهای مثانه اگر ورم مثانه است بتدبیر وی رجوع نمایند و اگر تشنج یا
تهلهل بود فصد باسلیق سود دارد و روغن گل مالیدن نافع است و ایضاً در تهلهل الیاف استعمال آبزنات ملینه مسکنه نافع

نفع میدہد و در جملہ استفراغ بول ضرور نیست بقاثاطیر بود یا بتدبیر دیگر آنچہ ارسست شدن بافت لیفہای مثانہ باشد خلاصی از وے
کمتر متوقع است و اگر تشنج در مثانہ و مجاری بول بود از انصباب بلغم بر عصبہا و رباطہا نشانش وجود آثار تشنج است و گاہے بول
اگر آید اندک و بزرق آید نہ بادرار بخلاف آنچہ از استرخاے مثانہ باشد چنانچہ مذکور شد تمہ بیرش ازالہ تشنج است بآنچہ در دوا
تشنج گذشت و اگر ارتفاع خصیہ بود تدبیر دے خاہد آمد بدان متوجہ شوند و اگر ورم عضو مجاور مثانہ چون رودہ و رحم و مقعدہ ناف
و حالبین بود یا آفت عضو مجاور چنانچہ انحراف رحم یا خروج آن باشد علامت و علاج این از دواے عضو ماؤف جویند و اگر زوال
فقرہ کہ محاذی مثانہ است بود برد فقار کوشند **دوائی** برای عسر البول از انطاکی **صفت آن** زردق زباد و حلتیت و شیر
زنان و خوردن ہر مفتح مدر مثل گندنا و شلجم و ترب و کرنب و دادہان و مروخات و حمام بالخاصیت نافع و در خواص آمدہ کہ بول
کردن بر خاکستر و ریگ حبس بول کند و در آب سلسل البول آرد و **ایضاً** حکیم ممدوح در دستور العجائب قلمی فرمودہ کہ ہر گاہ دو عدد مگس زندہ
را صاحب این علت فرد برد فی الفور بول بکشاید **دوائی** کہ احتباس بول را نافع از تکملہ **صفت آن** شورہ قلمی جواکھار
ریوند چینی بادیان مساوی نبات برابر ہمہ کوفتہ بیختہ لست و یکماشہ بخورند و مریض ضعیف را یک تولہ یا کمتر از آن بدہند و فتیل بڑی
کافور قدرے گرفتہ فتیلہ را بدان آلودہ در سوراخ قضیب نہند و **ایضاً** داشتن شورہ و کافور اندر احلیل و طلا کردن آن زیر ناف
فائدہ میکند **نوع دیگر** کہ برائے حبس بول خیلے مفید **صفت آن** شورہ یک مثقال تا دو مثقال باشکر برابر آمیختہ سفوف
کردہ بخورند و ہمچنین شورہ ناہار در آب حل کردہ بدفعات دادن از مجربات است و استعمال شورہ تا سہ تولہ معمول است **ایضاً**
شورہ قلمی و خردل ہر یک بقدر نیم سیر شاہی کوفتہ بیختہ بخورانند و یا شورہ قلمی و نمک ترب و جواکھار ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ یا بسی تشیر
خورند و برگ نیل در آب سائیدہ و یا تخم قرطم و کسنب در جغرات سائیدہ بر عانہ ضماد کنند و داشتن شاخ زعفران و گذاشتن سپش
در سوراخ ذکر بالخاصیت مفید **ایضاً** اگر کبوتر بچہ را بکشند و خون آن بر زہار بچکانند و شکم آن را شگافتہ گرم گرم بر زہار
بندند قوت مثانہ را حرکت می آرد و جرک گوش گاؤمیش بر ناف مالیدن و شیاف نمک طبرزد رگذاشتن نیز بول بکشاید
ایضاً معمول از بیاض استاد مغفور **صفت آن** پیاز سفید و اگر نباشد سرخ کوفتہ گرم نمودہ بر شکم و ذکر لیپ سازند
و از بالا پارچہ بر بندند و یک ساعت بدارند **ایضاً** معمول آن مرحوم **صفت آن** مسکہ گاؤ و شکر سفید ہر یک یکنیم تولہ شورہ
قلمی یک ماشہ سودہ بہم آمیختہ بخورند و آب ترب را تاثیر قوی ست در تسہیل بول **ایضاً** برای حبس بول **صفت آن**
روغن بید انجیر یک تولہ با چہار دام شیر مادہ گاؤ بدہند کہ فی الفور بول بستہ بکشاید **دوائی** تقطیر البول از حدت بول بسبب
اخلاط حارہ باشد علامتش زندی و سوزش بول و علامات غلبہ صفرا بود و بعد از تناول ادویہ و اغذیہ گرم و تعب و ریاضت و کثرت
جماع حادث گردد و این نوع بیشتر در فصل تابستان و گرم مزاجان و جوانان واقع شود **صفت آن** لعاب اسبغول در عرق حیات
بر آوردہ شربت بنفشہ داخل کردہ ہمراہ بنادق البزور یا قرص ماسک البول و شربت خشخاش نافع است و بماء الشعیر و ملوخیہ و کاسنی و کاہو
و کدو غذا سازند باقی آنچہ در قسم حرقت البول کہ از بورقیت بول بود خواہد آمد استعمال نمایند **دوائی** تقطیر البول از ضعف

قوت ماسکه و بسبب سردی مزاج مثانه و استرخای عضله آن باشد علامتش سفیدی بول و عدم حرقت آن و تقدم تدابیر
سبرده بود و این قسم پیران را بیشتر عارض گردد **صفت آن** معاجین حاره بخورند و اطریفل کبیر و جوارش کندر و ماسک البول
بالبیضه قوابض چون جلنار بلوط و حب الآس و مانند آن خورند و مثانه را بروغن سداب و ناردین بمالند و بجای آب ماء الحمادین
نوشیدن فائده تمام دارد و بهمه آنچه در سلس البول که از سردی مثانه باشد خواهد آمد بکار برند و غذا نخود آب که در وی ادویه گرم باشد مفید
بالجمله تقطیر البول که از اسباب احتباس بول باشد علامت و علاج هر یک در اقسام احتباس بول گذشت بدان رجوع نمایند و بدانکه گاهی بسبب
اجتماع مواد غلیظه در مثانه این مرض حادث گردد علامتش اجتماع ثقل و کدورت در بین قاروره در راحت یافتن مریض بخروج بول غلیظ است
و علاجش دادن روغن بید انجیر با ماء البزور و آشامیدن شراب صرف با آب بادیان و لبوب حاره و انجیر و مویز و خرما و امثال آن نسخه ایضاً
جهت تقطیر البول که از ضعف قوت ماسکه مثانه بود از قانون **صفت آن** سعد کندر مساوی هر صبح یک مثقال بخورند و اگر بلوط
و مرمکی افزایند قوی تر است **دوائی** سلس البول از سردی مثانه و استرخای مثانه و عضله آن و این اکثر افتد علامتش سفیدی
قاروره است بلا حرقت و عدم تشنگی و دیگر آثار برودت گواه بودن و اکثر عروض او در آخر بیماری های سرد و تر باشد **صفت
آن** کندر مصطکی هر واحد یک ماشه سائیده در گلقند یا اطریفل صغیر آمیخته تناول کنند و همچنین خوردن دیگر ادویه گرم
و قابض چون سعد و خولنجان و قسط و جوز بوا و مانند آن فائده میکند و فلاسفه و کلکلانج و اطریفل کبیر بخورند و مثانه و جند بیدستر
بروغن بابونه یا روغن نرگس آمیخته بر مثانه ضماد کنند و انجیر و مویز مسخن مثانه است و ادامت بر جوز بوا تام النفع **دوائی**
سلس البول از گرمی مثانه و این کمتر افتد و علامتش گرمی مزاج و رنگینی قاروره بود و ضرر یافتن از اشیای گرم **صفت
آن** ادویه بارد قابض همچون طباشیر و گلنار و گل ارمنی و بلوط و حب الآس و تخم خرفه و کاهو و خشخاش و کشنیز خشک و سماق و
زرورد استعمال کنند و هر چه در ذیابیطس حار گذشت بکار برند بالجمله سلس البول که از شرب مدرات چون شراب و خربزه و مانند
آن بود ترک سبب نمایند و اگر از زوال فقرات محاذی مثانه بود و این بعد ضربه و سقطه عارض شود پس زوال آن اگر بداخل بود
جذب فقار نمایند بمص محاجم یا تضمید زفت و اگر بخارج بود در باطها گسسته نشود بلکه بسبب تمدد رباطات عضله که عاصر
مثانه است متاذی گردد در این صورت رد او نمایند بدست و آنچه بانقطاع اربطه مثانه انجامد علاج نپذیرد و آنجا که سلس البول بسبب
ورم ضاغط اعضای مجاوره چون رحم و ناف افتد یا بسبب خلع مثانه و یا فقدان حس چنانچه در سرسام بود تدبیرش از بحث
وی جویند و در احتباس بول نیز گذشت **دوائی** برای سلس البول از انطاکی **صفت آن** آنچه از زوال فقرات باشد بستن
فقرات و رد آن و تضمید مثل مرهم و کرسنه و گل قبرسی نافع و آنچه از استرخای عضله مثانه با فراط برودت و رطوبت باشد
جوارشات گرم و خلافلی و کمونی دهند و آنچه از افراط حرارت بود مثل طباشیر و کاسنی و حب الآس و گل مختوم و بلوط شرباً و ضماداً
بکار برند و کذا سعد و سداب در بارد و اطریفلات مطلقا در بارد و بجلیقیت مالش کنند **ایضاً** برای سلس البول مجرب **صفت
آن** کنجد کلنجن هر یک سه ماشه کوفته بیخته نبات شش ماشه آمیخته وقت خواب شب بعد غذا یک پاس گذشته همراه آب

نمایند دیا کلونجی اجوائن ہر یک ہفت ماشہ بآب بجوزند **ایضاً** برائے سلسل البول مجرب **صفت آن** کنجد سیاہ وسپند سوختنی نانخواہ مساوی سائیدہ در قند سیاہ آمیزند وغلولہا ساختہ بقدر نیم دام خوردہ باشند **ایضاً** ماسک البول **صفت آن** مصطگی جفت بلوط کندر تخم خشخاش سفید گل ارمنی تخم خشخاش سیاہ خولنجان ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ نبات برابر آمیختہ بقدر سہ ماشہ بخورند **دوائی** بول فی الفراش یعنی در خواب بول کردن سببش استرخاء عضلۂ مثانہ است واین مرض بیشتر کودکان را بسبب رطوبت مزاج عارض گردد واستغراق نوم بر آن اعانت کند **صفت آن** سعد کندر خولنجان جفت بلوط حب الآس گلنار جملہ برابر کوفتہ بیختہ سفوف سازند وبدہند ومشک وجند بیدستر در روغن سوسن آمیختہ بر مثانہ ضماد کنند واز اشیای مدرہ وسرد وتر احتراز کنند وشہد انجیر بریان نمودہ سائیدہ با عسل آمیختہ بدہند وبہترین حیل آنست کہ درمیان خواب چند مرتبہ بیدار نمایند وبول کنانند وشبانگاہ آب وطعام ندہند ومدام خوردن جوز بوا وکذا گلقند عسلی مفید بود وہمچنین خوردن معجون فلافلہ نفع دہد ونارجیل با شکر نیز نافع است وقلیہ خشک ومطجنہ غذا فرمایند **دوائی** در بول فی الفراش از انطاکی **صفت آن** بیشتر اطفال وشیوخ را بسبب ضعف مزاج ایشان وکسیکہ در خواب مستغرق باشد بسبب فرط رطوبت این مرض عارض می شود وعلاج این ہمان ست کہ در سلسل البول گذشت لیکن پشاک گوسفند وبز وپیخال خروس وسنگدانہ طیور را درینجا فائدہ بسیار است چون سوختہ بخورند وکذا التضمید بمورد ومانند ذی بخور بحلتیت وپوست عدس وشرب عرق الدیک مجربست **دوائی** برائے بول الدم بدانکہ خونی کہ از راہ بول آید سببش کشادن یا شگافتن رگے گردہ بود از وقوع ضربہ وسقطہ یا حمل بار گران یا از کثرت جماع یا تناول طعامی تیز یا بسبب ضعف قوت ماسکۂ گردہ کہ نصیب خویش نتواند نگاہداشت وعلامتش بر آمدن خون صاف است بے درد وبغیر ریم پس اگر اندک اندک آید از انفتاح دہن رگہا بود واگر بسیار آید از انشقاق رگ باشد **صفت آن** لعاب بہدانہ شیرہ عناب شیرہ مغز تخم تربوز شیرہ پوست بیخ انجبار شیرہ خرفہ سیاہ در آب بر آوردہ شربت نیلوفر داخل کردہ بار تنگ پاشیدہ بنوشند واگر بند نشود فصد باسلیق کنند وحجامت کعب در جمیع اقسام نفع تمام دارد وبقول حکیم علی در بول الدم ومدہ وسوزش کہ کہنہ شدہ باشد زلو بچسپانند بالائے زہار ویا پایان ناف کہ خون بسیار کشیدہ باشد وفصد صافن نیز بسیار نافع است وقرص کہربا وگلنار وقرص بول الدم وشربت انجبار وشربت حب الآس وشربت خشخاش بدہند وشاخ گوزن سوختہ وکتیرا با رب مورد وسود دارد وآنجا کہ ضربہ سبب انشقاق رگ بود موضع ضربہ را بگل ارمنی واقاقیا وصبر وحضض ضماد کنند واگر حدت در خون باشد سوائے تدابیر مذکورہ آنچہ در ذیابیطس حار گذشتہ استعمال نمایند وشربت عناب بنقوع کشنیز خشک جالبس مطفی است وچون بعد از بول الدم چرک آمدن گیرد دلیل قرحہ باشد کہ اندر گردہ یا مثانہ یا قضیب افتد درین وقت جایگاہ قرحہ را بدر دآن دریافتہ بعلاج قرحہ گردہ ومثانہ کہ مذکور شد وتدبیر قرحہ قضیب خواہد آمد بپردازند وتناول اطعمہ حریفہ وشیرین وترش وبجوم واستحمام وحرکات عنیفہ وجماع وتعب ومدرات قویہ وسواری اسپ وغیرہ ومشی سریع در بول الدم ضرر تمام دارد وبہترین غذا آش جو وکہچڑی مونگ است وفالودہ نشاستہ وروغن بادام نافع بالجملہ بول الدم کہ بسبب ضعف گردہ یا جگر بود کہ مائیت را از خون جدا نتواند کرد

علامتش آنکه بول غسالی بود پس اگر ضعف در گرده است مائل بسپیدی و غلظت باشد و اگر ضعف در جگر است مائل بسرخی و رقت باشد و علاجش از دوائی ضعف جگر و گرده ... اما البول الدم که بسبب تاکل رگهای اعضای بول بود علامتش آنست که بول رکیک و اندک اندک بتفاریق و علاجش تدبیر قرحه است بدانچه در قروح گرده و مثانه گذشت و بقول انطاکی اگر از انفجار رگ باشد و خون خالص آید علاجش قواطع دم مثل شب و تخم حماض و سنبل و شیاف مامیثا و املیان مطلقا است **دوائی** که برای بول الدم آزموده است **صفت آن** چاکسو بست و یک عدد باریک سائیده بخورند بالایش براده صندل سفید هفت ماشه شب در آب تر کرده صبح مالیده صاف نموده نبات سفید یا شربت دو تولہ آمیخته بنوشند **ایضاً** تخم ترلی چهار عدد با آب سائیده در خبرات آمیخته در پیاله چینی یا رچه بسته در شب گذاشته صبح بخورند و تا یک هفته همچنین بعمل آرند **دوائی** برای حرقت البول یعنی سوزش بول اکثر بسبب حدت و لذوعیت بول باشد بباعث گرمی جگر و غلبه صفرا **علامتش** حرارت مزاج و رنگینی قاروره و عدم خروج ریح و تشویر و استعمال اغذیه و ادویه گرم و جز آن نیز بر آن گواهی دهد **صفت آن** بنادق البزور همراه لعاب بزرقطونا که در عرق بیات برآورده و شربت بنفشه داخل کرده باشند بخورند و لعاب بهدانه و شیره خرفه و کاهو و خیارین و شربت خشخاش نیز مفید بود و آب تربوز و آب کیله و طبیخ سپستان مجرب است و از شیاف ابیض و کافور و شیر بز یا شیر خر یا شیر دختر پچکاری گیرند و ماء الشعیر و بیضه نیمبرشت و روغن بادام و روغن کدو و جز آن هر چه در وی طعم غالب نبود تناول کنند و از اشیای مالحه و حامضه و حریفه و شدید الحلاوة پرهیز نمایند و جماع ضرر تمام دارد و آنجا که ماده بسیار باشد و تعدیل کفایت نکند تنقیه بفصد و قے و تلیین بحسب حاجت نمایند و ماء الجبن از برای سوزش بول نیز فائده میکند و گاهی رطوبتی که برای تعدیل بول و تغریه مجری بول ملتصق است مفقود شود از شرب مدرات و تیاره یا کثرت جماع و در آن نوشانیدن العبه و مغریات و زراقه شیاف ابیض با شیر زنان مفید و اگر بسبب جرب گرده یا مثانه یا بسبب لذع مده که از قروح آنها آید افتد بعلاج جرب و قرحه آنها پردازند **دوائی** حرقت البول که بسبب حدت بثره در مجرای قضیب باشد علامتش درد در موضع بثره بود **صفت آن** فصد باسلیق کنند و لعاب اسبغول و شیره خرفه با شربت نیلوفر دهند و سفوف گل ارمنی سوده یک درم و مغز تخم خربزه سوده و اسبغول مسلم هر یک نیم درم و یا بنادق البزور همراه تبرید دادن نیز سودمند است و اسبغول بروغن گل بر قضیب ضماد کنند و شیاف ابیض با شیر دختران در احلیل چکانند و اگر تسکین وجع زیاده مطلوب باشد اندکی افیون نیز در شیاف داخل نمایند **دوائی** که حرقت بول و افراط حرارت رفع میکند **صفت آن** صندل سرخ صندل زرد صندل سفید هر یک دو سرخ تخم کاسنی کافور هر یک چهار سرخ باریک سوده نبات سفید دو تولہ را در آب سرد حل کرده ادویه سحوقه بر آن پاشیده بنوشند **ایضاً** حرقت بول را نافع **صفت آن** از شیاف ابیض و کافور در شیر یا شیر خر پچکاری بگیرند و کشنیز خشک گل نیلوفر صندل سفید آمله منقے در آب شب تر کرده صباح مالیده صاف نموده شیره نیلوفر انداخته بخورند و خوردن آب کیله نیز مفید است **دوائی** که حرقت بول زنان را مجرب **صفت آن** سنگ جراحت یکدام گل ارمنی دو ماشه کوفته بیخته بقدر شش ماشه با آب برنج شکهداس که تمام شب در شبنم گذاشته باشند قبل طلوع آفتاب

بنوشند **دوائی** که مسمی باندری جهار هست منقی قروح آلات بول از ماده حصات وریم و نافع سوزاک جدید و قدیم و زنها را که در ایام حیض معتاد مدر و باشند **صفت آن** شوره قلمی ریوند خطائی هر یک هفت ماشه جوا کهار شش ماشه زیره سفید سه نیم ماشه شکر سفید برابر خوراک هفت ماشه **ایضاً** اندری جهار یعنے برآرنده ماده از مجرائی بول و منی و آلات تناسل **صفت آن** بگیرند برگ ترب نیم آثار و از آن آب بقدر هفت هشت توله گرفته شوره قلمی از یک ماشه تا دو ماشه در آن آمیخته بنوشند **دوائی** برای قرحه مجری قضیب یعنے سوزاک اسباب آن بعینه اسباب قروح کلیه و مثانه است چنانچه گذشت و از مباشرت بازن حائض و بازنان فاحشه سوزاک زده و از جماع و احتلام ناقص الانزال و از خوردن چیزهاے شدید الحلاوة و حاد و تند و شرب مدرات قویه چنانچه شراب بر نهار و بکثرت و از رفتن در آفتاب بموسم گرما و بیداری مفرط و بول کردن بر آهک آب نارسیده نیز عارض شود و علامتش حرقت بول و خروج آن بدشواری و ظهور خون وریم و قشور در آن و لزوم وجع در موضعے از قضیب بجا قرحه است **صفت آن** بعد فصد باسلیق شیره تخم خیارین شیره خار خسک شیره تخم خربزه در عرقیات برآورده با شربت بزوری داخل کرده بخورند و بعد چندے که قرحه از مده پاک شود همراه دوائے مذکور پنجماشه قرص گلنار یا قرص کهربا یا قرص شب یا قرص کاکنج و مانند آن که اندمال قرحه کند باید داد و نقوع پوست بیخ فالسه و نقوع کبر و دال نخود که در نقوعات خواهند آمد نیز درین باب مجرب است و سفوف قلعی کشته همراه تبرید دادن نیز مفید بود و سفوف آمله و زرد چوب نیز در اندمال قرحه کهنه مجرب و کتیرا صمغ عربی بقدر دو دو ماشه شب در آب ترکنند صبح مالیده صاف نموده نوشیدن از برای حرقت مثانه و سوزاک مفید بود و برگ نورسته کیکر دست گلوست سلاجیت هم از برائے قرحه سوزاک نافع بود و در روغن نافع سوزاک نیز نافع و هرگاه درد شدید باشد چیزے از مخدرات در پچکاری بیامیزند و غذا ماء الشعیر و دال خشکه کم نمک مناسب بود و از اشیاے حریفه و حامضه و مالحه و حلاوی و لحوم و جماع احتراز ضرورست **دوائی** مفید سوزاک **صفت آن** گیروے گوالیاری ریوند چینی هر یک توله شوره قلمی نیم توله زیره سفید آمله هر یک ربع توله همه را با یک سائیده سه پڑی بندند و یکے هر روز باسی شیر ماده گاؤ که یک سیر شیر و یک پاؤ آب باشد بخورد و بعد سه روز این تبرید بنوشند جیٹھی مدہ خس صندل سفید آمله کشنیز هر یک هفت ده ماشه الائچی خرد ششماشه مغز کنول گٹه یک توله نبات مصری شش فلوس کوفته بیخته سه حصه نموده یک حصه از تبرید نموده بنوشند بعد چهار گهڑی لسی شیر بز بنوشند بعده این پچکاری بگیرند هلیله بلیله آمله هر یک یک نیم توله جوشانیده صاف نموده نیلا تهوته یک ماشه سائیده آمیخته تا هفت روز بعمل آرند **دوائی** سوزاک از مجربات مولوی عظیم الله صاحب **صفت آن** کباب چینی ریوند چینی هلیله سیاه دانه هیل کشنیز خشک زیره سفید شوره قلمی کوفته بیخته نبات سفید دوازده توله آمیخته یک توله ازین باسی شیر گاؤ یا شیر بز بخورند **ایضاً** برائے سوزاک مجرب حکیم علی **صفت آن** زرشک سه توله شب در پانزده توله گلاب ترکنند صبح صاف کرده شیره تخم خیارین یک توله و نبات چهار توله سائیده بر آن اضافه نموده بیاشامند سه روز این عمل کنند **ایضاً** از بیاض حکیم اجمل خان صاحب **صفت آن** شیره بیخ کیله شیره پوست بیخ فالسه شیرین شیره تخم خبازی لعاب اصل السوس هر یک یکتوله نهار بنوشند و رهفته از فضل الٰهی به میشود **ایضاً** برائے سوزاک مجرب از بیاض

استاد مرحوم **صفت آن** گل ٹیسو لاکہ درخت کنار شکر کہتہ ہر یک یکدام کوفتہ بیختہ چہار حصہ نمودہ یک حصہ انداختہ و باقی
را مخلوط کردہ بالسی شیر گاو کہ دو حصہ آب و یک حصہ شیر باشد بخورد مجرب است و در نسخہ قرابادین معمولی ست گلوست سلاجیت
راوند چینی طباشیر ہر واحد شش ماشہ دانہ قاقلہ جواکھار شورہ قلمی ہر واحد چہار ماشہ نبات سفید چار تولہ بر ہر دو اجزاے اول از وزن
ہر روز دو مثقال باب سرد بخورند نوشتہ **دوائی** نافع سوزاک و قرحہ و کیسہ از گرمی آتشک منی او سوختہ باشد بآن بمنزلہ آب حیات
است **صفت آن** بہدانہ سہ ماشہ در آب تر کردہ صبح لعاب آن گرفتہ باشہ ماشہ روغن بادام شیرین نوشند **دوائی**
نقصان باہ از استرخاے قضیب اگر سببش سردی اعصاب آن باشد بواسطہ انصباب فضلہ بلغمی در نفس قضیب یا بواسطہ
ایستادن در آب سرد زمانی طویل یا نشستن بر برف و یخ و مانند آن علامتش کثرت و رقت منی و سہولت خروج آن بغیر از انتشار
بود پس اگر قضیب در آب سرد متقلص نشود و لاغر باشد علاج پذیر نبود و اگر قضیب در آب سرد کوچک شود و لاغر و سست نباشد
و درین صورت علاج فالج نمایند و لبوب کبیر و معجون فلاسفہ و مانند آن خورانند و اطلیہ مقوی باہ بمالند و اشیاء خوشبو بوئند
و اگر استرخاے قضیب بسبب ضعف بدن و ترک جماع از مدت طویل باشد آنچہ در رقت منی گفتہ شود بکار برند و اگر سبب
ضعف قضیب جلق باشد تمریخ بادہان حارہ و اطلیہ مفید بود **دوائی** نقصان باہ از قلت منی علامت آن قلت خروج منی بود
پس بدانکہ قلت منی یا بسبب ضعف بدن و کمی غذا بود و علامت آن نحافت بدن است و ضعف قوت و زردی رنگ یا بسبب
برودت آلات منی باشد و علامت وی انجماد منی و عسر خروج آن و انتفاع از اشیاے حارہ بود و یا بسبب حرارت آلات
منی باشد علامت آن غلظت و حرارت منی است و زردی آن باعث انزال و از مبردات نفع یافتن و در خصیتین عظم و در
رگہای قضیب بر آمدگی پیدا بودن و یا بسبب سوء آلات منی باشد و علامتش غلظت و عسر اندفاق منی و انتفاع از اشیای مرطبہ
و استحمام رطب بود و یا بسبب برودت آلات منی باشد علامتش رقت منی است و سستی قضیب و سپیدی و غلظ قارورہ
و بمجففات منتفع گشتن و یا بسبب اجتماع دو کیفیت یعنی برودت و یبوست و یا برودت و رطوبت و یا حرارت و یبوست باشد
صفت آن آنچہ از ضعف بدن بود درین صورت غذای جید مثل گوشت فربہ مرغ و نارجیل با شکر و حلوا از نشاستہ
و بادام و پستہ و مانند آن و زردی بیضہ نیم برشت خورند و شیر برنج و ہر چہ مسمن بود نافع است و ترک جماع نمایند و خود را در مجلس
و عشرت مشغول دارند و معجون لبوب نفع دارد و آنچہ قلت منی بسبب برودت آلات منی باشد معاجین گرم و لبوب کبیر
تناول کنند و زنجبیل مربی بخورند و دواء المسک نیز مفید بود و ہر چہ تسخین کند مفید دانند اکلاً و طلاءً و حلتیت نیم ماشہ با زردی
بیضہ نیم برشت دو سہ عدد نافع بود و بہترین غذا قلیہ است بدارچینی و خولنجان و کبابہ و قرنفل و نخود آب با دویہ گرم و عصافیر و کبوتر بچہ
و مرغ و مانند آن و آنچہ ضعف باہ بسبب حرارت آلات منی باشد مبردات و مسکنات حرارت آلات منی استعمال نمایند
چون شیرہ دوغ و شیر و خرفہ و مانند آن و خصیہ را بروغن بنفشہ بادام چرب سازند و از اغذیہ و ادویہ گرم پرہیز کنند و غذا بہ قلیہ
خیار و گوشت بزغالہ و اسفاناخ و مانند آن نمایند و آنچہ از یبوست بود مرطبات بعمل آرند و دواء الترنجبین ہر روز دو تولہ تا

و استحمام و تدهین و هر چه فرحت و رطوبت افزاید استعمال نمایند و اغذیه مرطبه چون لبنیات و اسفید باجات و مانند آن تناول
کنند و آنچه از سبب رطوبت و برودت هر دو باشد و این اکثر بود به نسبت برودت و یبوست و حرارت و یبوست علاجش مرکب از
مفردات کنند و حرارت و رطوبت سبب این مرض نمیشود **دوائی** نقصان باه از سکون منی و فقدان لذع آن علامتش کثرت
منی و جمود و غلظ آن و عسر خروج بود و ابتدا انعوظ ضعیف باشد و بعد زمانی از دخول قوی گردد و این قسم ضعف باه بیشتر کسانی
را عارض شود که افیون و بنگ و پوست خشخاش و مانند آن مخدرات میخورند **صفت آن** معجون زرعونی و معجون بزرور و دیگر
معاجین حاره و دواء المسک حار و سفوف عنبر خورند و روغن عاقرقرحا استعمال نمایند **دوائی** نقصان باه از ترک جماع علامتش
ترک آنست که مدتی مدید و احتلام کمتر شدن و از جماع خوش نشدن و نا گشتن **صفت آن** اغذیه مبهیه مثل شیر و شکر و ماهی تازه
و زرده تخم مرغ و کله و هریسه بخورند **دوائی** نقصان باه از امور وهمیه چون حیا از مجامع یا قبح صورت آن یا اعتقاد سحر چنانچه
تخیل کند که کسی بسته است و مانند آن هر چه پیدا کند در نفس رای باطله و خیال فاسده پس درین صورتها با وجود صحت اعضا و کثرت
منی شهوت زائل شود زیرا که تاثیر امور نفسیه در بدن از سائر موثرات قوی تر است **صفت آن** ازاله وهم بحیله‌های مناسب کنند
و مغالطه دهند یا آنچه اعتقاد او درست و تقویت دل و دماغ نمایند تا خیال فاسد و اندیشه کاسد زود اثر نکند **دوائی** نقصان
باه از ضعف اعضای رئیس و شریف چون قلب و دماغ و جگر و معده و گرده علامت ضعف قلب ضعف نبض و خفقان و غشه
است و بعد از جماع حالت نزدیک بغشی پیدا شدن و شرم و ترس و اندیشه نیز از خاصه آنست و علامت ضعف دماغ تشویش و فکر
و نقصان لذت جماع است و علامت ضعف معده و جگر کمی شهوت طعام و جماع و ضعف هضم بود و دیگر آثار ضعف بنطیان و سوء
مزاج که بدین اعضا بگرده مخصوص است در مقام هر واحد ذکر یافته پیدا باشد **صفت آن** در ضعف دل تقویت و تعدیل قلب
نمایند بمفرحات یاقوتیه و دواء المسک و در ضعف دماغ معاجین مقویه آن و مشمومات و اطلیه و جز آن بر وفق حرارت و برودت
استعمال نمایند و اگر ماده بود تنقیه ماده غالبه مقدم دارند و در ضعف معده و جگر و کلیه در اصلاح مزاج آنها کوشند بحسب سبب چنانچه
در محل هر یک مذکور است **دوائی** نقصان باه از قلب ریاح علامت آن سلامت اعضا و قلت نفخ و کثرت منی بود پس آنجا
که عدم حرارت مانع تولد نفخ باشد هنگام گرسنگی و عند حرکات مسخنه و استعمال اغذیه و ادویه مسخنه انتشار قوی گردد و آنجا که نقصان
رطوبت موجب عدم تولد نفخ بود بعد از اکل و شرب اشیاء رطبه انتشار قوت پذیرد **صفت آن** ادویه و اغذیه باهیه نفاخه
بخورند مانند پیاز و نخود و گزر و انگور و باقلا و پسته و گوشت بره و مرغابی و کبوتر و انجیر و شیر و آنچه از عدم حرارت باشد جهت
تسخین معاجین گرم و ادهان و جز آن هر چه مناسب او بود استعمال نمایند و آنچه از نقصان رطوبت بود جهت ترطیب استحمام و تمریخ و
مانند آن بکار برند **دوائی** که تقویت باه نماید **صفت آن** زنجبیل شقاقل تخم هلیون تخم جرجیر تخم انجره خولنجان تخم
گزر همه را برابر کوفته بیخته با عسل و آب پیاز هر واحد دو چند ادویه بقوام آورده آمیزند خوراک دو مثقال وقت عصر **ایضا** برای
سطبری قضیب مجرب **صفت آن** سرشف سفید قسط تلخ اسگند بعسل طلا کنند و چون شیر میش را نیمگرم و پارچه در آن تر

کرده برذکر بندند وچون خشک شود باز چنین کنند ذکر فربه شود **نوع دیگر** مجرب **صفت آن** ثعلب مصری طباشیر مصطگی
کتیرا دانه هیل مغاث بغدادی هر یک ماشه کوفته بیخته همراه گلقند دو توله سرشته بخورند بالایش شیر گاو یا دو سیر بنوشند **ایضاً**
برای تقویت باه بینظیر است رنگ سرخ کند وبدن فربه سازد ومنی زیاده کند مجرب است **صفت آن** زردی وسفیدی بیضه
مرغ یکعدد روغن زرد یک بیضه پر آب پیاز سرخ یک بیضه شهد خالص یک بیضه پر هر پنج جزو آمیخته بآتش نیمگرم کرده بخورند
تا چهل روز باین روش عمل نمایند واز حرارات ودوغ وسرکه وجمیع ترشیها بر پرهیز کنند وغذا از مقویات باشد **دوائی** مقوی باه
ومعمول **صفت آن** نکچھکنی ادرک هر یک دو ماشه برگ سداب هندی چار ماشه باریک سوده با شیر تازه خام بست ویک روز
بخورند واگر گرمی نسازد هر یک ادویه را یک نیم وزن گرفته استعمال نمایند واگر گرمی کند پس اولی آنکه اول کمتر از وزن مذکور شروع
کنند وبعده اندک اندک افزوده بمقدار مسطور رسانند **ایضاً** مقوی باه از انطاکی **صفت آن** تخم جرجیر باهم چند
آن نارجیل ونصف آن عاقرقرحا در شهد بسرشند وصبح وشام استعمال نمایند **دوائی** رافع سستی قضیب **صفت
آن** بیکرمول که از اندرون وردی اللون وثقیل الوزن باشد میده چوب هر دو جدا جدا باریک سائیده مساوی بگیرند وبآب
ادرک مثل آرد سرشته قرص سازند وخشک گذشته بربندند هر گاه گرمی زیاده محسوس شود دور کرده با شیر میش نیمگرم واگر نباشد بآب
نیمگرم بشویند **دوائی** که برای هیجان باه ملفوظ مجرب است **صفت آن** مغز سر کنجشک نر بروغن چنبیلی مخلوط نموده بر قضیب و
کف پا بمالند **دوائی** منزل نساء **صفت آن** مرداسنگ یکماشه در زهره ماکیان سوده بر ذکر مالند ودر نسخه مجرب انطاکی
قرنفل عوض مرداسنگ است وقید زهره ماکیان سیاه است **دوائی** ملذذ طرفین **صفت آن** عروسک در روغن ماده گاو
بریان نمایند چنانکه بگدازد پس از آن بر قضیب مالیده مجامعت کنند هر دو مشتاق یکدیگر شوند **ایضاً** آب صمغ بر سر ذکر بمالند
پس گل مولسری خشک سائیده بر آن بپاشند وجماع کنند **ایضاً** که بغایت باعث لذت طرفین میگردد **صفت آن** پیاز
نرگس زهره گاو موز منقی عاقرقرحا مساوی بر قضیب طلا کنند وبعد از خشک شدن مباشرت نمایند **دوائی** سرعت انزال
از ضعف قوت ماسکه که بواسطه برودت ورطوبت باشد علامتش آنست که منی کثیر وسفید ورقیق برآید وبر آن آثار حرارت نباشد
صفت آن تنقیه بلغم از قی ومسهل بلغم کنند وقی در پنجا بغایت مفید است جهت جذب مواد بسوی طرف مخالف وجانب
خصیه ابروغن قسط وروغن نرگس وروغن زعفران وماننده آن بمالند وسفوف لک وبیجبند وغیره بخورند واطریفل کشمشی و
جوارش فنجنوش ومعجون خبث الحدید نفع تمام دارد وملازمت معجون فلاسفه وانوشدارو نیز مفید بود وبهترین غذا قلیه خشتاب
بریان بدارچینی وزیره وامثال آن مصالح حاره وپرهیز از مبردات ومرطبات ضرور است **دوائی** سرعت انزال که بسبب حرارت
باشد علامت آن حدت ولذع منی بود وقت خروج آن ورنگ منی زرد وقوام او رقیق باشد **صفت آن** هر چه مبرد مع
القبض بود استعمال نماید چون شربت خشخاش باشیره تخم خرفه وکاهو وتخم حماض وماننده آن وادویه سرد وتر ضماد نمایند وهر چه
در سیلان منی که بسبب حدت منی بود خواهد آمد بکار برند **دوائی** سرعت انزال که بسبب ضعف یکے از اعضاء رئیسه بود

و درین قسم نقصان باه نیز باشد علامت و علاج آن از دوائی نقصان باه جویند و اگر کثرت منی و غلبه خون باعث سرعت انزال شود علاجش در فصل کثرت شهوت خواهد آمد و سکنجبین و آب انارین و شربت نارنج و مانند آن نوشند ایضاً بقول انطاکی سرعت انزال و را غلب از برودت و رطوبت بود و گاہے از افراط حرارت بود پس تنقیه خلط غالب کنند بعد از ان صبر و در امعجون فلاسفه و انوشدارو و جوارش فلفل و محرور را شربت حب الآس و نعناع و معجون طین رومی و نجاح استعمال کنند و امافنجنوش و تریاق الذهب درین علت مطلقاً از مجربات است و در تذکره نوشته انچه بر بطور انزال اعانت کند این است که بلادر را از عسل او جدا کنند و پوست آن را بقدر دانه ہاے کنجد بمقراض ریزه ریزه کنند و در ہر اوقیه از ان پنج درم کندر و دو درم جاؤشیر و یکدرم سندروس و نیم درم سقمونیا اضافه کرده در روغن حبة الخضر آبا آتش فتیله یک ہفته بپزند بعده حب بسته وقت حاجت از ان نیم درم فرو برند ایضاً از انطاکی صفت آن بیخ لفاح شونیز جز بوا پوست خشخاس ہر واحد نیم جزو بیخ سعد قرنفل بسباسه ہر واحد نیم جزو سنبل الطیب زعفران ہر واحد ربع جزو بعسل سرشته قبل از حاجت بدو ساعت بخورند نوع دیگر خولنجان جز بوا کشنیز خشک پوست خشخاش برگ جز اقاقیا عصاره افسنتین و پوست بیرون پسته جاؤشیر ہر واحد یک جزو قسط ہندی میعه خشک سندروس صعتر تخم سداب ہر واحد نیم جزو پسته برابر ہمه بعسل سرشته حسب حاجت استعمال نمایند و شراب فنجنوش اقسام سرعت انزال را منع کند و مثل این ست درین باب معجون خبث الحدید دوائی که در امساک مجرب و عجیب الاثر است صفت آن جز بوا مالنگنی زعفران افیون قرنفل بزر البنج اسبند قنب سوخته مجموع مساوی الوزن قنب ادر آوند آہنی بسوزند تا خاکستر شود باقی ادویه را کوفته بیخته باہم آمیخته دانگے تا دو ٹانک بوقت شام بخورند بعد از ان سوای شیر باقدرے شیرینی و شراب از دیگر اطعمه و اشربه احتراز نمایند و بعد از دو ساعت مشغول شوند دوائی کثرت شہوت از کثرت خون و منی علامتش قوت بدن و سرخی رنگ و قلت ضعف با وجود کثرت خروج منی و تدارک این ہاے ضرور تے قوی ضرر دارد مگر وقتیکه از کثرت جماع ضعف اعصاب پیدا شود صفت آن فصد کنند و مسہل دہند و تقلیل غذا نمایند و حموضات خورند و آب عدس و غوره و انار ترش و سرکه نوشیدن و سفوفات مقلل منی خوردن و اضمده بارده بر گرده ضماد نمودن و قطعه اسرب بر کمرگاه بستن بالخاصیت مسکن شہوت است و اگر کثرت شہوت از حدت منی باشد علامت و علاجش از قسم سیلان منی که از حدت منی باشد استنباط نمایند و دوغ ترش نوشیدن و در آب سرد در آمدن و اضمده بارده بر گرده نہادن و پوست خشخاش و بنگ و مانند آن که مخدر و بارد بود استعمال نمودن مفید بود و اگر کثرت شہوت بسبب کثرت ماده منی مع قلت خون باشد علامتش رقت و بیاض منی است و کثرت نفخ و علاجش مانند علاج سیلان منی است که از استرخای اوعیه منی باشد و اگر سبب آن قوت اعضای منی مع ضعف اعضای رئیس باشد نشانش وجود ضعف است در عضوے از اعضاے رئیسه درین صورت تخدیر اعضاء منی و تقویت عضو ضعیف کنند و تضمید نیلوفر بآب کاہو و تنطیل بآب نیلوفر و استعمال ادویه بارد مجفف منی که در سرعت انزال که بسبب حرارت بود و در سیلان منی که از حدت منی باشد مسطور است سود مند بود

واگر سببش بثور وقروح وحکهٔ آلات بول وجرب کلیه ومثانه وحکهٔ رحم باشد علاجش بعلاج امراض مذکوره نمایند وشیرهٔ
خرفه وکاهو وخشخاش ولعاب اسپغول باشربت بنفشه نوشیدن نافع بود واگر سبب آن کثرت تولد نفخ در بدن بود چنانچه
در اصحاب مراق میباشد نشانش تقدم تناول اشیای نفاخ یا سوداویت مزاج اصلی بود پس سبب نفخ اگر حرارت بود
مبردات دهند واگر کثرت رطوبت باشد مجففات ومحللات واگر غلبه سودا بود تنقیه آن نمایند بفصد ومسهل **دوائی**
سیلان منی از کثرت منی علامت آن کثرت خروج منی درحالت جماع بود بے وقوع ضعف وتقدم تناول مولدات منی و
ترک جماع نیز دلالت کند **صفت آن** جماع زیاده کنند وتقلیل غذا نمایند وادویه مقلل منی خورند چون آب غوره یا قند سفید
وشربت صندل ونیلوفر وعناب وکشنیز خشک وکافور وامثال آن وهرچه مقلل شیر است تقلیل منی هم مینماید وفصد باسلیق
نیز نافع است **دوائی** سیلان منی از حدت منی علامتش حدت منی وحرقت بول وزردی رنگ منی باشد **صفت**
آن اشیاے بارد رطب مانند نیلوفر وبنفشه وعناب بدهند ودواے بارد که مقلل منی باشد مانند گلنار وتخم کاهو وتخم خرفه
اسپغول وتخم کاسنی وبزر البنج وکشنیز خشک ومغز تخم خیار تناول کنند واین سفوف بدهند اصل السوس دودرم تخم کاهو سه درم گلنار
چهار درم گل سرخ تخم سداب تخم فنجنکشت هریک پنج درم کوفته بیخته سه درم بخورند **دوائی** سیلان منی از استرخاء اوعیه
منی وسردی مزاج آن وضعف قوت ماسکه علامت آن رقت منی وخروج آن بغیر انعوظ بود ودیگر آثار سردی پیدا باشد
پس اگر ضعف ماسکه بافراط باشد چنانکه منی در اوعیه آید بیرون سو گرآید بدون نعوظ اما اگر ضعف بافراط نبود محتاج بادنی
حرکت میباشد واین نیز بحسب درجات ضعف متفاوت الحال میباشد گاه باشد که بمجرد شروع نعوظ نازل شود وگاه باشد
که بعد از تمام او **صفت آن** ادویه حار مقلل منی مانند تخم فنجنکشت وپودینه وسعد کوفی وگلنار وتخم سداب وشهدانج و
زیره وشونیز ومعجون کمونی بخورند واغذیه گرم تناول نمایند **دوائی** سیلان منی از ضعف گرده واین قسم را مجاز آسیلان
منی گویند والا فی الحقیقت منی نیست بلکه از شدت حرارت شهوت یا از کثرت جماع شحم گرده گداخته بصورت منی می آید
واین قسم بدترین اقسام است وزود ناتوان میسازد علامتش وجود ضعف ونحافت بدن است وبعد جماع چون بول کند
چیزے غلیظ سپید برآید وهمه آثار ضعف کلیه وسوء مزاج گرم او پیدا بود **صفت آن** انچه برای ضعف گرده وسوء مزاج
آن گفته شد استعمال نمایند ومعجون لبوب وزرعونی نفع تمام دارد بالجمله سیلان منی که بسبب تشنج عضله اوعیه منی
باشد علامتش خروج منی است بالنعوظ این بصرع وتواتر قضیب افتد وعلاجش علاج تشنج است وروغنها بر عانه وخصیه
مالیدن وسیلان منی که در وقت تصور جماع ویا بسبب شنیدن حکایات لذیذه باشد علاجش ترک آنها کنند پس اگر از
کثرت منی یا حدت آن یا ضعف ماسکه باشد حسب آن تدارک کنند وتقویت قوت ماسکه از معاجین واطلیه نمایند وگاه باشد
که بجاے منی خون آید واین را منی الدم گویند سبب او ضعف هاضمه خصیه وگرده است که خون را تمام سفید ناساخته باوعیه
فرستد وعلاجش تقویت گرده وخصیه است واگر باعث ضعف حرارت نبود خصیتین را در روغن مصطگی نهند **ایضاً**

انطاکی نوشته که هرگاه خروج منی و مذی و ودی بدون اراده کثرت نماید بسبب افراط کیفیتی یا خلطی باشد و بغلظت منی
در بارد و برقت آن در رطب و بزردی آن در صفرا و بکمودت آن در سودا معلوم میشود و یا امتلاء و طول عهد بجماع و توالی اغذیه مولد
منی باشد و این بکثرت کمیت منی خارج دریافت میگردد و یا بسبب فساد اوعیه منی بود علاجش ابتداء بتعدیل و اصلاح منی
فاسد کنند و تقلیل غذا نمایند اگر از آن باشد و کثرت جماع کنند اگر از قلت آن بود و حار را تبرید مثل تخم کاهو و خرفه و حی العالم و
طباشیر و بلوط کنند و تسخین بارد مثل سداب و سعد و سنبل الطیب و سوسن و قسط کنند **دوائی** نافع دررو منی **صفت آن**
مازو شش ماشه دم الاخوین یک نیم ماشه تخم تاتوره چهار سرخ باریک سائیده بقدر هیکت دو سرخ بعسل خورند و از ترشی و بادی
پرهیزند **دوائی** نافع کثرت احتلام **صفت آن** چون اسباب این مرض مثل اسباب جریان منی بود پس علاج این
مرض مثل علاج آن باشد و پارچه اسرب پهن ساخته بر کمر بندد و بر پشت خواب نکند و برگ بید و نیلوفر و مانند آن بر بستر
فرش کرده خواب کردن نافع بود **دوائی** نافع فریموس و آن عبارت است از شدت نعوظ بدون آرزوی جماع و سببش ریاح
غلیظ است که در اعضاء جماع بسیار جمع شود و در مجاری قضیب در آید و از کثرت غلظ تحلیل نشود و گاه باشد که بسبب ترک
جماع منی در اوعیه کثرت پذیرد و باعث شدت نعوظ گردد **صفت آن** اگر با حرارت و غلبه خون باشد فصد باسلیق کنند
و ادویه بارده مقلل منی چون تخم کاهو و تخم خرفه و کشنیز و سماق و صندل سفید با شربت نیلوفر و قدری کافور استعمال کنند و صفحه
اسرب یا رصاص بر پشت و زهار به بندند و تقلیل غذا نمایند و بعد از تقلیل ماده زنجی بملطفات مثل سکنجبین باقی ماده را تحلیل سازند
و بابونه و فنجنکشت در آب پخته نطول نمایند و سداب و تخم فنجنکشت استعمال کنند و از جماع احتراز لازم دارند و اگر با برودت و
رطوبت بود رنگ منی سفید و قوام او رقیق باشد درین صورت قی کنند بمخرجات بلغم و اشیای بادشکن بکار برند اکلاً و طلاءً
و روغن سداب و مانند آن بر پشت و عانه بمالند و همه آنچه برای سیلان منی که از رطوبت باشد گفته شد بکار برند و از اسهال احتراز
نمایند جهت خوف انصباب ماده باسفل و در انجا که بسبب ترک جماع باشد تدبیرش نخستین مجامعت بعد از ان ادویه مقلل منی و
تغذیه بعدس و امثال آن و اگر علاج این مرض زود نکنند هلاک میسازد بسبب شدت درد **دوائی** غدیوط و این مرض است که در جماع
وقت انزال براز بی اختیار بر آید و سببش استرخاء اعصاب و تحلیل روح بود و علت مذکور بیشتر کسانی را بود که شغل بسیار بجماع دارند
و لذت کثیر از آن یابند و منی ایشان در غایت رقت و حدت بود **صفت آن** در حالت خلو معده جماع نمایند و تا براز نکنند
بجماع مشغول نشوند و گل ارمنی و مصطگی رومی کندر و گلنار و مانند آن ادویه قابضه در آب به شیرین و شربت انار شیرین آمیخته
بخورند و از همین ادویه شیاف ساخته بردارند و تقویت دماغ و دل نمایند و هر صباح قرص گلنار خوردن و آخر روز بقدر یک مثقال
مفرح یاقوتی با گلاب و عرق بید مشک میل نمودن از مجربات است و غذا نیز درین مرض قابض دهند **دوائی** نافع علت ابنه
علت المشائخ نیز گویند بباعث کثرت وقوع وی به پیران بالجمله مرضی است مشهور که صاحبش را جماع کنانیدن در دبر آرزو شود و سببش
عادات ردیه است که بمصاحبت حیزان و نامردان مبتلای این فعل ناشایسته گردد یا غلبه مزاج انوثیت و علامت این حب ابنیت

ولینت اعضا و صغر خصیه و قضیب است یا حصول ماده لورقیه یا دیدان **صفت آن** انچه بسبب غلبه الوشیت مزاج بود متعذر العلاج است و بضرب و استهانت ازان فعل باز دارند و بانواع هموم و غموم و افکار مبتلا سازند تا باشد که ازین کار باز آید وانچه بسبب حصول ماده لورقیه باشد در عروق مقعد باید که تنقیه ماده موجبه نمایند و چیزهاے که حکه او فرو نشانند چون روغن بنفشه و لعابها موافقه و جز آن بدان حقنه کنند و همین قسم مشائخ بیشتر افتد جهت غلبه رطوبت غریبه در ایشان و زود تر علاج پذیرد وانچه بسبب دیدان حکاک مقعد باشد بعلاج آن پردازند **دوائی** ورم حار خصیه و قضیب بیش غلبه خون یا صفرا یا حبس منی بود علامت وی شدت درد است و سرخی رنگ و گرمی لمس پس اگر دموی بود عظم حجم ورم و ثقل نیز پیدا بود و اگر صفراوی باشد شدت حرارت والتهاب برآن گواهی دهد و ورم که در پوست خصیه بود فقط لمس دریافت شود و خفت اعراض بود وانچه در توی نفس خصیه باشد شدت اعراض و تپ و تشنگی برآن دال بود جهت اتصال او بدل و لهذا گفته اند که گاهے هلاک میکند بنابر مشارکت قلب **صفت آن** فصد باسلیق از جانب ورم بعد ازان صافن یا حجامت قطن نمایند و چسپانیدن زلو بسیار مفید بود و تبرید از لعاب بهدانه و شیره عناب و شیره تخم کاهو مقشر و شربت نیلوفر دهند و از مدرات احتراز سازند و تقلیل غذا نمایند و بر آش جو یا کهچڑی مونگ اقتصار ورزند و ترک طعوم و لحوم نمایند و اگر ازین تدبیر فائده نشود و بعد از نضج از مسهل بارد تنقیه کنند و ضماد معمولی ورم حار خصیه و قضیب که در ضمادات خواهد آمد بکار برند و اگر ورم صلب گردد از مخها و شحوم و صمغها در شراب حل کرده ضماد نمایند و اگر حاجت تنقیه شود بحسب هر خلط بعد از نضج تنقیه کنند **دوائی** ورم بارد خصیه که از کثرت بلغم یا ریح بود علامت بلغمی قلت درد و نرمی ورم و سفیدی رنگ است و علامت ریحی انتفاخ عضو است بدون ثقل و از آثار ماده دیگر معرا بودن **صفت آن** در بلغمی مثل بادیان و اصل السوس و پرسیاوشان و مانند آن از اجزای مطبوخ منضج بلغم بدهند بعد از ظهور نضج بمسهل گرم تنقیه کنند و اگر بطبیخ تخم ترب و شبت و تخم خربزه و اصل السوس با روغن کنجد و شهد و نمک قے آرند بدفعات بغایت مناسب و ضماد محلل ورم بارد خصیه بعمل آرند و گل ٹیسو جوشانیده بر خصیه بندند و نطول از آب آن نیز درین باب مجرب و تضمید صبر که در شراب پخته باشند نیز نافع و ضماد بیضه سنگ پشت از برای ورم بارد خصیه مجرب آزموده است و مغز پنبه دانه در شیر گاو پخته ضماد کردن نیز مجرب است و غذا نخود آب مناسب است و در ورم ریحی جوارش کمونی خورند و بجاورس و سبوس گندم و نمک تکمید کنند پس اگر زائل نشود انچه در ورم بلغمی گذشته بکار برند **دوائی** که برای ورم بارد خصیه مجرب است **صفت آن** گیرو سونٹھ مغز نبولی کنجد سیاه جمله برابر کوفته با بول ماده گاو پخته و سائیده نیم گرم ضماد کنند در سه روز ورم و صلابت تمام ظاهر شود ایضاً برای ورم و کلانی خصیه **صفت آن** مازو سبز یک عدد را سائیده بر ورم ضماد کنند چون خشک شود یکبار دیگر لیوند چینی گوگل بهنیا هر یک پنجماشه سائیده در آب حل کرده گرم نموده ضماد سازند و بالاے آن برگ مهوه گرم کرده ببندند در سه چهار روز فراهم آید **دوائی** ورم صلب خصیه علامت آن صلابت ورم است و تیرگی رنگ و عدم درد **صفت آن** ادویه محلله ملینه چون مقل و بابونه و اکلیل و برگ کرنب و گل بنفشه با مغز ساق گاو و مغز کوهان شتر و پیه بط و مرغ و اشق و

میعه سائله و مفتح یار کرده ضماد کنند و دیگر اضمده مفید آن بکار برند و مرهم حب السفرجل در تحلیل آن مجرب و بعد از این
ورم اگر حاجت تنقیه شود بعد از نضج تنقیه سودا کنند **دوالی** برای وجع خصیتین و قضیب اگر از ورم باشد علامت
و علاج آن گذشت و اگر از حرارت باشد علامت آن التهاب و گرمی موضع بود و اگر از برودت باشد علامتش قلت درد و
وجع خدری است و اگر از ریاح باشد علامت وی انتقال درد و تمدد بلا ثقل بود و اگر بسبب ضربه یا سقطه باشد علامتش تقدم
صدمه است **صفت آن** آنچه از حرارت بود تبرید دهند و آب کدوی سبز و آب کشنیز سبز و آب عنب الثعلب سبز و
آب کاسنی سبز و مانند آن از مبردات ضماد کنند و اگر درد شدید باشد اندک افیون اضافه کنند و اگر حرقت بسیار بود قدری
کافور نیز داخل نمایند و اغذیه بارده اختیار کنند و آنچه از برودت باشد اصل السوس مقشر نیمکوفته پرسیاوشان بادیان
و مانند آن در آب جوشانیده گلقند در آن مالیده صاف نموده بخورند و پیه بط و پیه مرغ و روغن بید انجیر و روغن بابونه و مانند
آن بمالند و آنچه از ریاح باشد کمونی خورند و بابونه اکلیل الملک و پودینه و سداب و مانند آن در آب جوشانیده نطول کنند و
جندبیدستر را در روغن چنبیلی آمیخته ضماد کنند و در ریاح سوداوی تنقیه سودا و ماء الجبن مفید بود و آنچه بسبب ریاح بود اسهیر باشد
اطریفل مقل دهند و آنچه از ضربه و سقطه باشد فصد کنند و روادع غیر قابض مانند نیلوفر و بنفشه و کدو و برگ خطمی و عنب الثعلب
ضماد کنند **دوالی** که عظم خصیتین را نافع گاه باشد که خصیتین بزرگ شود نه بواسطه ورم و نفخ بلکه فربه شود چنانچه پستان
بزرگ شود **صفت آن** در ابتدا ادویه سرد و مخدره مانند بیخ لفاح و پوست خشخاش و حکاکه سنگ سن و حکاکه اسرب و حکاکه
سنگ آسیا با آب گشنیز سبز طلا کنند و ادویه که مانند عظم پستان است درین جا نیز مفید بود و این مرض هرگاه مستحکم شود علاج پذیر نبود **دوالی**
ارتفاع خصیه و صغر آن ارتفاع آنست که خصیه از کیسه خود ببالا رود بسوی عانه و باشد که از غایت ارتفاع میل بعراق نماید و از
ظاهر بتمامه غائب شود و چون چنین شود عسر بول و تقطیر و شدت وجع هنگام خروج بول و فتور حرکات پدید آید و خفت درین اعراض
بحسب قلت ارتفاع است و صغر خصیه آنست که بیضه مجتمع در نفس خود و کوچک گردد بی آنکه میل ببالا نماید و سبب این هر دو
علت استیلای برودت بر خصیه بود **صفت آن** جهت ارخا و تسخین بر استحمام و بدوار الحلتیت مداومت کنند و طبیخ
بابونه و تخم کتان و اکلیل و سوسن آبزن نمایند و روغن بابونه و روغن سوسن بمالند و برای جذب خصیه ادویه حاره مانند حلتیت
حلبه و فرفیون و مرزنجوش و اکلیل و بابونه و زهره گاو ضماد کنند و اگر بعد حمام و آبزن محجمه بزرگ بر خصیه نهند و باهستگی بکشند فرود
آید و در نفع این مرض ادویه باهیه سود دارد و ارتفاع الخصیه که در آخر امراض پدید آید نشان نزدیک موت است و علاج
پذیر و گاه باشد که بر سبیل ندرت قضیب مرتفع شود و در ظاهر هیچ اثر نماند و اسباب و علاج او همان است که بالا مذکور شد
دوالی دوالی صفن و صلابت آن دوالی او آنست که رگهای کیس خصیتین سطبر شوند و مانند دوالی ظاهر گردد و صلابت
آن آنکه جلد خصیه سخت و درشت گردد فقط و دوالی و صلابت اکثر در خصیه چپ حادث شود و گاه باشد که در پوست خصیه
غلیظ محتبس شود و اختلاج و تواتر در آن موضع آرد و گاه باشد که این تواتر و اختلاج در جرم خصیه افتد و مشی متعذر شود

صفت آن انچه هر دوای ساقین گفته آید بکار برند و برای صلابت هرچه در ورم صلب خصیه گریافته استعمال نمایند
و تضمید ادویه محلله در هر دو نافع است دوائی نافع استرخای صفن گاه باشد که کیسهٔ انثیین بسبب حرارت و رطوبت
هوا و سستی و دراز میشود گاه بدرجه رسد که بوقت برخاستن زیر پای آید صفت آن ادویه بارده قابضه مانند مازو
و آس و گل سرخ و عدس و گلنار و جفت بلوط و کزمازج در آب بجوشانند و صاف نموده نطول کنند و ثفل آن سائیده بر بندند
و همین ادویه را در آب پوست انار سائیده ضماد کنند دوائی بثور خصیتین بثور یکه بر پوست خصیتین افتد صفت
آن اگر با ورم گرم بود فصد باسلیق کنند و مسهل بارد استفراغ ماده کنند و موضع را بصبر و مرداسنگ و روغن گل طلا نمایند
و آنجا که با بثور ورم نباشد با دویه قوی التجفیف علاج کنند مثلاً کاغذ سوخته حنظل سوخته صبر اقاقیا مجموع مساوی باریک کوفته
بآب برگ مورد سرشته ضماد کنند و اگر شادنج عدسی و گل قبرسی و صبر سقوطری هر کدام یک جزو باریک کوفته بر قروح و بثور
بپاشند بعد از آنکه موضع را بروغن گل چرب کرده باشند در تجفیف عجیب الاثر است و در آنجا که با بثور خارش نیز بوده باشد
مرداسنگ و زرد چوب و اقلیمیای فضه و مازو از هر کدام یک درم بوره ارمنی گوگرد شیاف مامیثا هر کدام نیم درم باریک کوفته
بآب مورد و روغن گل و سرکه خمر سرشته طلا کنند و اگر بثور بقرحه انجامد علاج قرحه کنند دوائی قروح خصیه و ذکر و حوالی
آن قرحه قضیب و خصیه اگر از آتشک نباشد صفت آن مرهم سفیداب و مرهم کافوری و مانند آن از مراهم مدمله مفید
بود و صبر و مرداسنگ و اقلیمیای مغسول ضماد کنند و اگر قرحه کهنه باشد مجففات قویه مانند دقاق کندر و کاغذ سوخته و مرمکی سوده ذرور
سازند و اگر قرحه از قسم آکله باشد فلدفیون بمالند بعد از آن ادویه مدمله استعمال کنند ایضاً که ریش خصیه و قضیب را نافع
و سوزش و درد باز دارد صفت آن هلیله سیاه حضض بآب سائیده طلا کنند دوائی ورم قضیب علامت و
علاج آن از فصل ورم خصیتین جویند و بحسب سبب تدارک نمایند مگر آنکه چسپانیدن زلو بر نفس قضیب مناسب نبود و اگر
ضرورت باشد بر حوالی قضیب چسپانیدن مضائقه ندارد و آنچه مخصوص بقضیب است در ورم حار عدس گلنار و پوست گل و پوست
انار در آب کشنیز تر یا آب عنب الثعلب یا بآب خالص بجوشانند و بکوبند و در روغن گل آمیخته ضماد کنند و در ورم بارد آرد جو
خطمی خسته خرما در روغن بابونه و سرکه آمیخته ضماد نمایند و در آخر ورم بارد برگ کلم حلبه پخته بکوبند آرد باقلا مویز دانه بیرون کرده
زیره کرمانی در شراب پخته خاکستر دانه خرما خطمی سفید بهم آمیخته ضماد کنند دوائی عاقونا و آن عبارت است از اختلاج قضیب و تمدد که
در اوعیه منی افتد بسبب انعاظ شدید یا ورم گرم و این علت بحسب ندرت زنان را اندر فم رحم نیز واقع شود صفت
آن فصد باسلیق کنند و جهت تطفیه خون لعاب بهدانه و شیره عناب بعرق شاهتره و عرق عنب الثعلب بر آورده شربت
بنفشه داخل کرده بدهند و با دویه بارده ملینه چون ترنجبین و شیر خشت و مغز فلوس خیار شنبر تلیین طبیعت برفق و تدریج نمایند
و اطلیه بارده چون صندلین بآب کشنیز سبز و آب کاهو و آب خرفه و آب عنب الثعلب بر اعضای جماع طلاء سازند و ایضاً
تضمید موضع بمرداسنگ و گل ارمنی و افیون و قیمولیا با سرکه و گلاب نافع دانند و بماء الشعیر و خرفه و عصی الراعی غذا سازند و

خواب بر پشت منع کنند و چون علت دراز گردد زلو بر حوالی قضیب بنهند اما قبل از تنقیه و بے ضرورت حجامت و حلق بر قضیب
ممنوع است **دوائی** ختان یعنی ختنه در رجال سنت است و در نساء لذت **صفت آن** خاکستر کعب بر آن ذرور کنند و هر روز
تجدید آن نمایند و اگر جراحت خشک نشود سندروس سوده بکار برند و آنچه مغنی از دیگر تدابیر بود استعمال ادویه خشک کننده است که نسخه آن
در دوائے جراحات مطلق خواهد آمد **دوائی** حکه قضیب و خصیه یعنی خارش آلت و خصیه **صفت آن** بعد فصد باسلیق و حجامت کنج
ران و تنقیه سوداء قدری مامیثا سائیده با روغن گل و سرکه و آب کشنیز سبز آمیخته ضماد سازند و بآب گرم بشویند و سفیدی تخم مرغ طلا کنند
و اگر با وجود خارش بپیوسته رطوبات از آن موضع ترشح همی کند اقاقیا و شیاف مامیثا هر کدام نیم درم نوشادر صبر هر کدام دانگی زعفران
نیم درم اشنان بوزن مجموع همه را کوفته بیخته با روغن یاسمین بمالند **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** اگر حکه زائد بود مبادرت به فصد
کنند و الا اقتصار بر تنقیه و اطلیه نمایند و مامیثا و آب کرفس را در اینجا خصوصیت است باقی احکام آن بالاستیفاء در حکه و جرب مطلق مسطور
گردد **دوائی** شقاق قضیب گاه باشد که بسبب یبوست و جفاف شقاق در قضیب افتد **صفت آن** علاج شقاق قضیب
بعلاج شقاق مقعد کنند و اگر از توتیا و حنا و کتیرا و گل قیمولیا با موم سفید در روغن گل و زرده تخم مرغ مرهم ساخته استعمال کنند لغایت
سودمند است و چون زرده تخم مرغ با روغن گل بسرشند و مرداسنگ کوفته بیخته در وی آمیزند و طلا کنند همین عمل دارد **دوائی** ثالیل
قضیب و شرج و صلب که بر قضیب و نواحی آن پدید آید **صفت آن** آنچه برای ثالیل مطلق مسطور خواهد شد بعمل آرند و بوره محرق
و خاکستر چوب انگور و مانند آن هرچه محلل و منشف رطوبات لسته باشد سود دارد و هرگاه از این تدبیر دور نشود قطع نمایند و جهت حبس خون
زاج زنگار باریک ساخته بپاشند **دوائی** سده مجرای قضیب و این بر سه قسم است یکے آنکه بسبب حدوث بثره باشد در آن موضع
علامت آن سوزش بول و عسر خروج آن و درد اندر آن موضع بود دوم آنکه بسبب احتباس خلطی غلیظ یا جمود چرک و خون واقع شود
علامتش عسر خروج بول بلا حرقت و درد بود و اخلاط غلیظ در بول بیرون آید سوم آنکه بسبب روئیدن ثولول در احلیل بود علامتش
عسر خروج بول است بلا حرقت و بدون ظهور خلط در بول **صفت آن** در اول فصد باسلیق کنند و لعاب اسبغول و شیره خرفه
با شربت نیلوفر دهند و سفوف گل ارمنی سوده یک درم و مغز تخم خربزه سائیده و اسبغول مسلم هر یک یک نیم درم و یا بنادق البزور همراه
تبرید مذکور دادن سودمند است و اسبغول بروغن گل بر قضیب ضماد کنند و شیاف ابیض با شیر دختران و روغن گل کرده در احلیل بچکانند
و اگر تسکین وجع مطلوب باشد اندک افیون نیز در شیاف داخل سازند و در قسم دوم مدرات حاره مانند بادیان و انیسون و تخم کشوث و تخم
خربزه با شربت بزوری خورند و ادویه ملطفه مانند بابونه و صعتر و اکلیل الملک و مرزنجوش و پودینه و برنجاسف در آب بجوشانند و نطول کنند
و روغن بابونه و روغن سوسن در احلیل بچکانند فقط یا بآب طبیخ مذکور آمیخته و ایضاً آبیکه در آن تخم کرفس و نانخواه و پودینه جوشانیده باشند
با قدری عسل و روغن زنبق بمزرقه زرق نمایند و سفوف تخم کرفس و انیسون و بادیان و تخم گندنا هر کدام یک جزو تخم خربزه دو جزو کوفته بیخته
یک مثقال از آن بآب نخود سیاه و آب زیره سیاه دادن نیز مفید است و در قسم سوم اگر ثولول قریب بمجاری بود صبر سائیده از زیر بروغن
گل حل کرده بچکانند و اگر درد قوی شود فصد صافن نمایند و اگر مانعی نباشد حجامت نفع دارد و حق آنست که این قسم عسر البرء است

دوائی اتساع مجری قضیب گاه باشد که سوراخ قضیب از انچه باشد فراخ تر گردد و موجب نقصان باه و سرعت انزال شود و آنرا بندکشاد گویند سببش کثرت جماع و سوزاک وجز آن است **صفت آن** چهال ڈهاک چهال مولسری چهال گولر گوند سینبهل موچلی سینبهل مجیٹه گول ببول گوند ڈهاک گوند گولر نخود بریان برابر کوفته بیخته سفوف ساخته پنجدرم تا بست روز بخورند و بعضی چهال کهرنی و گوندنی و لسوڑه هم درین سفوف افزوده اند و اگر کهونگچی را سائیده در گوند ڈهاک مانند فتیله ساخته در سوراخ قضیب یک لحه بدارند بسیار مفید بود و استنجا کردن بگل خراطین بعد از بول درین باب آزموده است **دوائی** دافع بندکشاد از مجربات حکیم کاظم علیخان محمد شاهی **صفت آن** شیر گاؤ نیم پاؤ شیر انجیر باغی چهار ماشه هر دو را آمیخته صبح بنوشند همیسان تا چهل روز بنوشند **ایضاً** برای بندکشاد از بیاض قبله گاهی مرحوم **صفت آن** انبه خورد که بقدر نخود باشد ثمر تخم درخت بڑ که خورد و سخت باشد و پهلی ببول نرم هر سه برابر در سایه خشک کرده کوفته بیخته هر روز سه ماشه شهد آمیخته تا بست روز بخورد و امساک هم می آرد و حب و سفوف و معجون نافع این مرض بکار برند **دوائی** اعوجاج قضیب یعنی کج شدن قضیب سببش تشنج عصب بود یا ورم عضله **صفت آن** علاجش مثل علاج تشنج کنند و روغن سوسن و نرگس و چربی بط و چربی مرغ و مغز ساق گاؤ باهم ممزوج نموده بمالند و از دست راست کنند و از جبائر بربندند تا که باز کج نشود و با بیکه دران بابونه و اکلیل الملک و بنفشه جوشانیده باشند و هنوز سرد نشده باشد قضیب را چند نوبت شستن هم مفید است **دوائی** فتق بدانکه فتق آنست که بسبب انشقاق صفاق یا اتساع مجریین که بالای انثیین در کنج ران است جسمی نفوذ کند و بکیسه انثیین فرود آید و آنرا قیله گویند و این نوع مخصوص بمردان است و باشد که آن جسم در عانه و گوشه ران محتبس شود تا بکیسه خصیه نرسد و آنرا فتق الاربیه خوانند و اگر آن صفاق حوالی ناف بشگافد و پوست شکم سالم باشد و سرب و روده از آنجا برآید آنرا فتق مراق البطن نامند و این هر دو نوع اخیر زنانرا نیز عارض میشود و جسم نافذ که بکیسه انثیین فرود آید اگر سرب باشد قیلة الثربی گویند و اگر روده بود قیله معائی خوانند و اگر باد باشد قیلة الریح و اگر آب بود قیلة الماء و اُدره نامند و اگر ماده غلیظ بود که با نثیین فرود آید و آنجا غلیظ تر شود آنرا قروة اللحمی گویند بالجمله علت مذکور عسر البرأت و در صبیان و بلاد رطوبی بیشتر بود و سبب انشقاق صفاق و سبب اتساع مجریین رطوبات مرخیه است یا حمل بار گران یا آواز بلند یا از جای بجای جستن یا قی عنیف یا امساک منی بعد از آنکه از جایگاه خویش جنبیده باشد یا بالا بر آمدن زن در وقت مجامعت بر مرد یا حبس باد و براز یا جماع بر امتلاء یا حرکتے سخت یا حصر نفس یا ضربه و سقطه و علامت فتق ظهور زیادتی است در موضعی از میان صفاق داخل مراق و این زیادتی در هنگام حرکت و حصر نفس سخت ظاهر گردد و گاهے ناپدید شود و فتقے که بالاتر از ناف باشد در ابتدا درد و از دیاد آن کمتر بود و در آخر عوارض و لے بسبب اندفاع امعای دفاق سخت تر باشد و بسیار باشد که اعراض ایلاؤس حادث گردد و انچه بسبب اتساع مجری باشد بتدریج در کیس انثیین حادث گردد و تقدم یکے از اسباب که بشق اعانت کند چون صیحه و حرکتے عنیف لازم نباشد و فتقی که بالاتر ازین موضع افتد لامحاله غیر از خرق غشا صورت نگیرد و علامت قیلة المعاء یعنی نزول روده آنست که صاحبش چون بر پشت بخوابد روده بسرعت بجایگاه خویش بر شود و در وقت غمز هنگام رجوع قرار کند و چون دست

برخصیه نهند چیزی مستدیر مائل بدرازی دران موضع محسوس گردد وهرگاه طعام بادانگیز و دیر هضم خورده شود یا پیاده رفتن
اتفاق افتد روده بخصیه فرود آید و خصیه سخت نماید گویا سنگ است و درین وقت اگر بانز بالا برند بمشقت تمام و تصدیعه بازگردد گاه
باشد که دردی سخت همچون وجع قولنج درین نوع عارض گردد و درین خوف هلاک است و علامت قیلة الثربی یعنی نزول ثرب آن است
که در حجم کمتر از معوی باشد و کم حادث گردد و در وقت رجوع قراقر نکند در رجوع وی نسبت بمعوی دشوارتر بود و خصیه بسیار سخت نمیشود
و قولنج نمی افتد و علامت قیلة الریحی یعنی نزول ریح آن است که چون دست بران نهند نفود و باسانی بالا رود و قراقر شدید کند و فی
الحال بازرجوع نماید و احوال این قسم در جمیع اوقات یکسان باشد و نفخ در شکم و صفن محسوس بود و علامت قیلة المائی یعنی نزول آب
آنست که کیس خصیه سنگین و روشن و آبناک نماید و چون خصیه را بجنبانند از ان حرکت آب مسموع شود و بهیچ حیله بالا نرود و قراقر نکند و علامت
قروة اللحمی یعنی نزول ماده غلیظ غلظ و صلابت و تمدد صفن است و فرق درین و ورم صلب خصیه آنست که ماده این در جوف کیس خصیه
میباشد بخلاف ورم صلب خصیه که ماده آن در جرم عضو نفوذ میکند خواه در کیس باشد خواه در نفس خصیه **صفت آن** در قیلة المعاء
و قیلة الثربی انچه نازل شده است او را باهستگی و نرمی از دست بازگردانند و اگر باز نگردد و آب گرم بر وی ریزند و در آن نشانند و چون
بیرون آیند روغن بابونه گرم کرده بمالند تا که خصیه نرم شود پس بازگردانند و بالای آن ضماد قابض و مشد که در ضمادات خواهد آمد
ضماد کنند و بهترین علاج آنست که اول از دست رد کنند بعد آن کرّه آهنی ببندند و اگر نافذ ریاح باشد در نفس جوارش کمونی
دهند و هرچه محلل ریاح باشد استعمال نمایند و روغن بابونه و قسط و شبت بمالند و از اطعمه و فواکه بادانگیز چون باقلا و لوبیا و عدس
و امرود و سیب و خیار و مانند آن پرهیز کنند و کذالک از جستن و نعره زدن و از مجامعت خاصة بر امتلاء و بر اسپ تند سوار شدن و انواع
دیگر حرکات و صدمات قویه از مرتبات حتی که از غسل در حمام و از هرچه محدث سرفه بود اجتناب نمایند و انچه محلل ریاح باشد و در استسقاء
طبلی گذشته استعمال نمایند و در قیلة الماء آب کمتر نوشند و بر معجون کمدر و اطریفلات مداومت کنند و کذا معجون خبث الحدید و فنجنوش
و فلاسفه و ضمادات و ادویه منشف رطوبت چنانچه در استسقاء زقی گفته شد استعمال نمایند و اگر سود نکند نشتر زنند و رطوبت را برآرند
و داغ نهند و مرهم مدمله گذارند و چون عود کند باز نشتر زنند پس مرهم گذارند و در قروة اللحمی تنقیه سوداء کنند و همه انچه در اورام صلبه خصیه
و جز آن از محللات و ملینات مذکور است بکار برند و در فتق مراق البطن و فتق الاربیه آن موضع را بدام بر فاده محکم بسته دارند و ادویه
که در قیلة ثربی و ریحی گذشته بکار برند و بالجمله هرچند که این مرض عسر البرء بلکه متعذر البرء است اما اگر در ابتداء بمعالجه آن بپردازند از زیادتی
باز ایستد و بآفات دیگر نه انجامد **دوائی فتق** از انطاکی **صفت آن** ابتدای مطلق فتق را چیزی بهتر از گرسنگی و قطع اسباب
سابقه و بستن شکم و تقلیل شرب و شوربا و جماع و خواب بر رو نیست و در فتق شربی و معائی مبادرت بداغ کنند و بعد از ان هر شی
محلل مجفف مثل فنجنوش و فلاسفه و جوارش فلافلی تناول نمایند و از حیله های عجیب خفی اینست که در ابتداء فتق مبادرت بخرق
صلب گوش قریب خد نمایند و در آن رشته داخل کنند و هر روز حرکت دهند مع تدهین بزیت که در آن جندبیدستر جوشانیده باشند
و شرب عنبر مجرب است و کذا اولاً مقناطیس بنوشند پس مومیائی و صمغ و خبث الحدید ثانیاً که این دوا بموضع فتق منجذب میشود

وشرب نبات معروف باذناب الخیل علی التواتر الحام ادمی کند واز جمیع انواع سرکش ومازو وجوز السرو وصبر واقاقیا وسعد وانزروت
وگل مرداسن وباقلا مطبوخ وبزرقطونای مدقوق وزرفت دقیر مجموع یا انچه میسر آید بعد رو شراب بچپانند وبر بندند وچند روز مریض
بر پشت بخوابد وحرکت بسختی نکند تا تاثیر صالح کند **دوائی** ورم حار رحم واین اکثر افتد سببش ضربه وسقطه است که بآن موضع رسد
یا احتباس حیض ونفاس یا سقوط جنین یا عسر ولادت یا کثرت جماع یا ابتدائے مجامعت وازاله بکارت باشد یا مادهٔ دموی
یا صفراوی که بدون این حادثات خود بخود برحم ریزد وعلامتش تپ حاره وتواتر نبض ونفس است وضربان ودرد میان ناف
وعانه اگر آماس مقدم رحم بود ودر قطن وپشت اگر ورم موخر رحم باشد ودر خاصرتین اگر ورم هر دو جانب بود وعطش وعسر بول وبراز وفساد معده
ودماغ **صفت آن** اوّل فصد باسلیق بعده فصد صافن نمایند وتبرید از لعاب بهدانه سه ماشه شیره تخم کاهو شیره مغز تخم کدو
از هر یک هفت ماشه در عرقیات برآورده شربت نیلوفر دو توله داخل کرده دهند وشیره تخم خرفه با شربت بنفشه نیز مفید بود وبعد از
نضج بمنضج بارد واز مسهل بارد تنقیه کنند وضمادات نافع این وفرزجه مرهم معمولی بعمل آرند وبجای الشعیر واسفاناخ وخبازی غذا
سازند وتقلیل آب وطعام واجب شمارند واگر ورم تحلیل نشود واراده کند که جمع گردد وتب ودرد دیگر عوارضات شدت کنند وتشویر
پدید آید از لعاب حلبه وتخم کتان نیمگرم حقنه رحم کنند وبابونه وحلبه وتخم کتان وخطمی وبنفشه وآرد باقلا بطبیخ انجیر سرشته ضماد سازند
ودر آب گرم بنشانند تا منفجر گردد بعده از ماء العسل حقنه کنند ومدرات خفیفه دهند تا رحم از مده پاک گردد آن وقت بمراهم مدمله
علاج کنند **دوائی** ورم بلغمی رحم علامتش انتفاخ موضع وثقل وخفت درد وتهیج اطراف بود **صفت آن** حب اصل السوس
بادیان بادرنجبویه جوشانیده صاف نموده با شکر سفید هر صباح بدهند وگاہے گاہے قے کردن نافع بود ومرهم باسلیقون در روغن
حل کرده پارچه بدان آلوده در رحم بردارند وپشت وعانه را بروغن شبت وقیروطی مناسب بمالند وهر چه در ورم بارد مثانه گذشته
استعمال نمایند **دوائی** ورم صلب رحم واین ورم بیشتر عقب ورم گرم افتد وباشد که ابتدا پدید آید از خون حیض سوخته یا بسببے دیگر بدون
تقدم ورم حار علامات آن سختی موضع وگرانی وعسر خروج بول وبراز وکسالت ولاغری بدن وضعف ساقین بود وگاه باشد که
شکم کلان همچون شکم مستسقی گردد ودست وپاها آماس کنند وتا سرطان نگردد درد صعب تولد کند **صفت آن** فصد باسلیق
کنند وبقدر قوت خون برآرند بعده فصد صافن یا مابض کشایند وبمطبوخ منضج سودا نضج داده بمسهل سودا تنقیه نمایند وماء الجبن
نیز نافع بود وبرائے تلیین وتحلیل ورم مرهم رسل ومرهم داخلیون در روغن حنا وروغن شبت وروغن بابونه حل کرده بپارچه آلوده
در رحم بدارند وپشت وعانه را بروغن قسط وبید انجیر ومانند آن بمالند ودر آبے که بابونه واکلیل وحلبه ومرزنجوش وتخم کتان وبرنجاسف و
شبت جوشانیده باشند روزے دو سه نوبت بنشانند ونطولی از بابونه وتخم کتان وخطمی وخبازی وحلبه بکار برند وبرگ خطمی کوفته با پیه
مرغ آبی ضماد کنند **ایضاً** برای ورم صلب رحم از انطاکی **صفت آن** اورام رحم غالباً صلب باشند وسبوس وسپستان را
در آن مدخل عظیم است وکذا کرنب مطلقا وپیه ماکیان وروغن کنجد وزفت را حمولاً وضماداً دخل عظیم است وگویند که مغز تخم
بید انجیر در شیر گوسفند پخته با اندک زنجبیل وناخواه زیر ناف ضماد کردن برائے ورم صلب رحم مجرب است **دوائی** سرطان رحم گاه

باشد که ورم حار رحم تحلیل و انفجار نپذیرد و سرطان گردد علامتش صلابت و حرارت و ضربان است و درد تا حجاب سینه بر آمدن
و باشد که درد چشم و شقیقه و ضعف و لاغری خاصه در ساقها پدید آید و پشت پای متورم شوند و باستسقا انجامد و سرگاه متقرح گردد
دردی سخت در اربیتین و عانه و پشت عارض شود و رطوبتی بدبو مائل بسیاهی و سرخی از رحم جاری شود **صفت آن** هر چند
این مرض علاج نپذیرد لیکن برای آنکه فوت نگیرد و ضرر او بآفت دیگر نه انجامد لازم است که در اصلاح و تسکین درد او همی کوشند مثلاً
هنگام شدت حرارت و ضربان لعابات سرد و مراهم مسکن درد استعمال کنند و بآب لسان الحمل و شیر زنان و روغن گل حقنه رحم نمایند و
ایضاً جهت تسکین وجع شیاف ابیض افیونی با شیر زنان حل کرده در رحم حقنه کنند و درین شیاف بهر دفع مضرت افیون قدری زعفران نیز
داخل نمایند و سرب را در آب کشنیز سبز یا آب کاسنی سبز سوده روغن گل آمیخته بمالند و حقنه رحم کنند تا ورم را از زیاده شدن باز دارد
و وقت سکون حرارت و قلت وجع اشیای ملین و محلل چون داخلیون و مقل و روغن بابونه و بسیط بکار برند و در آبی که اندران بابونه
و اکلیل و شبت و خبازی و برگ کرنب و حلبه و تخم کتان جوشانیده باشند مریضه را بنشانند و گاهی گاهی جهت تقلیل سودا و تنقیه بدن
فصد باسلیق و صافن نمایند و بعد از نضج مسهل سودا و ماء الجبن دهند و اعانت بر تطییب مزاج لازم دانند و بعد از تنقیه ضماد خطمی تازه
کشنیز تر خشخاش تازه عنب الثعلب عصی الراعی همه را کوفته با روغن گل سرشته استعمال نمایند و آنجا که سرطان متقرح بود برگ خطمی و
کرنب و بنفشه و تخم کتان بجوشانند و در طبیخ او بنشانند و سفیداب ارزیز توتیای مغسول را با روغن گل آمیخته بلته آلوده بردارند و مرهم رسل
درین مرض خاصیت عجیب دارد و اگر خون بسیار رود بعصاره لحیة التیس و گل ارمنی و سپیده ارزیز و آب بارتنگ حقنه رحم کنند و
باقی تدبیر این مرض از دوای سرطان که در اورام خواهد آمد اخذ نمایند **دوائی** جروح و قروح رحم بسبب ضربه و سقطه موضع رحم است
یا عسر ولادت یا جذب جنین میت که هتک و فسخ در رحم احداث کند و درین خون سرخ بر آید یا ورم و بثور در رحم که منفجر گردد یا خلطی حاد که
در آن موضع بریزد و اجزای او را متآکل سازد یا آکله که در رحم افتد و درین خون سیاه منتن بر آید و این شبیه بسرطان باشد
در ردات ماده و فرق آنست که درینجا دردی شدید و ضربان و صلابت رحم نباشد همچنانکه در سرطان بالجمله علامتش لزوم وجع
است و خروج خون فقط یا ریم تنها یا هر دو بهم آمیخته **صفت آن** اگر خون خالص بر آید فصد باسلیق کنند و بعد از نضج بمنضج
بارد از مسهل بارد تنقیه نمایند و قرص کهربا و مانند آن بآب بارتنگ بخورند و فرزجه حابس خون و حقنه قابض آن استعمال نمایند
و اگر از قرحه ریم بر آید اول تنقیه ریم از روغن گل و روغن بنفشه و ماء السکر و یا ماء العسل حقنه کنند پس جهت اندمال مرهم باسلیقون را
بروغن گل استعمال نمایند و آنجا که ماده حاد اکال باشد حقنه کردن از آش جو و عسل مناسب بود و از اشیای بارده قابضه مانند حب الآس
و گلنار و کزمازج سائیده با روغن گل فرزجه و یا حقنه رحم کنند و اگر شهد را با شیر گاو بپزند تا مثل مرهم شود و آب برگ سیب اضافه
کرده پنبه بدان آلوده بردارند و مکرر بعمل آرند قروح رحم را از چرک پاک کند پس مدملات مثل مرهم باسلیقون بکار برند **ایضاً** بقول
انطاکی قرحه رحم که بسبب انفجار جراحت باشد بماء السکر ممزوج بروغن گل یا روغن بنفشه حقنه رحم کنند و اگر زرد آب آید و تاکل باشد
بماء الشعیر و عسل حقنه رحم سازند و چون مواد تخفیف یابد مراهم داخل کنند و اگر چه بحقنه رحم باشد خصوصاً باسلیقون و در قرحه ذات الفسخ

دانه‌پاک در طبیخ شب و مازو و پوست انار و بارتنگ و آس نشانند و این معروف بآب مقدم است و از مجربات در غایت اصلاح رحم اختناق رحم آبی است که در آن بارتنگ و آس در روغن بنفشه باشد بعد آن تقطیر مثل مشک و عنبر و بخیر آن از انبوبه بلادن و سنبل و قرص برکی و زباد و حقنه رحم بشیر تازه نیکو است و حمول زردی بیضه بحنا نافع است **دوائی** شقاق رحم اکثر بسبب یبوست حادث میگردد و گاهی بسبب کثرت جماع یا بعد وضع حمل بباعث شدت درد زه نیز عارض شود علامتش لزوم وجع است و ادراک آن بحس لمس و چون انگشت دران نهند خون آلوده برآید و وقت مجامعت درد زیاده گردد و حشفه بخون آلوده شود **صفت آن** از چربی مرغ و چربی بط و مغز ساق گاؤ و روغن بنفشه و موم مرهم ساخته استعمال کنند و مرهم سفیداب کافوری نیز نافع است و مرهم باسلیقون با قدری پیه بط و ماکیان و روغن بنفشه آمیخته بکار برند و چون مغز ساق گاؤ و زفت را در روغن بنفشه و موم مرهم ساخته بدان حمول نمایند مفید بود و آنجا که از عسر ولادت یا ازاله بکارت حجابیکه در میان دبر و قبل واقع است بشگافد و هر دو یکی گردیده باشد درین صورت مغز ساق گاؤ و پیه گرده بز و موم سفید مساوی بگدازند و صاف کنند و قدری سنگجراحت و مرداسنگ سوده مخلوط سازند و بر رفاده نهاده بر بندند تا یکماه مداومت نمایند و از جماع و حرکت عنیف منع کنند **دوائی** احتباس حیض از قلت خون علامتش لاغری بدن و زردی رنگ و تقدم جوع مفرط و تعب و امراض محلله و کثرت استفراغات خاصة دموی چون سیلان خون بواسیر و رعاف و جز آن بود **صفت آن** اغذیه مقوی و مولد خون مثل تخم مرغ نیمبرشت و گوشت مرغ فربه و گوشت حلوان و شیر و شیرینی بخورند و خواب و راحت ورزند و حمام مرطب نمایند و خود را در عیش و عشرت مشغول دارند **دوائی** احتباس حیض از غلظ خون و این بباعث برودت یا اخلاط غلیظه بود علامتش غلظ خون و سستی بدن و سفیدی رنگ و سبزی گاهی و تفاوت نبض و خواب گران بود **صفت آن** پرسیاوشان شکتر اشیع پوست بیخ املتاس قند سیاه کهنه جوشانیده صاف نموده بدهند و ایضاً دیگر ادویه مدره سخنه مرقق خون مانند تخم کرفس و انیسون و بادیان و پودینه با عسل دهند و قرص مر بغایت سودمند است و آبزن و کمادات و بخورات ملطفه ذی عطریت بکار برند و اگر باین تدبیر فائده نشود دیگر حبوب و دواها و معاجین استعمال نمایند و بعد حصول ترقیق در خون دو سه روز قبل از نوبت حیض فصد صافن و مابض و حجامت ساقین نفع تمام دارد **دوائی** احتباس حیض از خلط غلیظ که در رحم شده افگند علامتش سیلان خون رقیق یا مغص و ظهور کلف و داغهای سیاه و سرخ بر بدن و چهره بود **صفت آن** بهر تفتیح شربت اصول و معجون سنجاح دهند بعد ازان استعمال مدرات نمایند و اگر ماء الاصول که در اختناق الرحم بیاید با حمرثا و روغن بادام تلخ بدهند پس ازان اگر حاجت افتد بحسب منتن و ایارجات بدن پاک سازند بغایت سودمند است و بهتر از همه درین کار ایارج لوغاذیا است که مقدار چهار درم ازآن در آبیکه زیره سیاه و شکتر اشیع جوشانیده باشند حلکرده بدهند **دوائی** احتباس حیض از حرارت یا یبوست که موجب انسداد دهن عروق رحم گردد و علامت حرارت و یبوست التهاب و جفاف رحم و هزال بدن و خلاء عروق و جز آن ظاهر است **صفت آن** اول بهر تسکین حرارت شیره تخم خرفه و شربت نیلوفر و مانند آن مبردات بکار برند و برای ازاله یبوست مرطبات استعمال نمایند و شیر تازه و شربت بنفشه

بنوشند و بلعاب بهدانه و شیر زنان فرزجه سازند و روغنهای بارده در فرج و عانه بمالند و لعبد اصلاح مزاج استعمال مدرات مناسبه مثل کاسنی و خیارین و سکنجبین و مانند آن مشغول شوند و از شیر خشت و سماق و نبات و مغز تخم کدو و خیارین و بادیان کوفته بعسل و زرده تخم مرغ فرزجه ساخته چندروز استعمال نمودن در ازاله حرارت رحم مفید بود **دوائی** احتباس حیض از سمن یعنی فربهی مفرط که باعث انضغاط و انسداد مسالک گردد علامتش درد پشت و ناف و ثقل بدن در ایام حیض و ظهور خون اندک بعسر **صفت آن** فصد نمایند و مهزلات که در سمن مفرط مذکور گردد استعمال نمایند و محللات و مدرات چون تخم کرفس و کاسنی و حلبه و نانخواه و اسارون بکار برند و قبل از ظهور خون بدو روز یا سه روز فصد صافن و حجامت ساقین کنند و تکمید زیر ناف بادویه کنند و مطبوخ انجیر در اکثر اصناف این مرض سودمند است و پیش از طعام و بر نهار نشستن در حمام و استعمال اطریفل صغیر و کمونی و گلقند یا انیسون بر سبیل دوام نفع تمام دارد و اگر حرارت در مزاج بود رعایت آن ملحوظ دارند **دوائی** احتباس حیض که بسبب ورم رحم یا میلان رحم یا بسبب رتق بود علاج هر یک بفصل علیحده مذکور است بدان رجوع نمایند و گاهی بعد اندمال قروح رحم بسبب انسداد دهن رگها حیض بسته شود و ازاله آن ممکن نیست مگر جهت رفع مضرت احتباس فصد کنند و مداومت منقیات و ریاضت لازم دانند **دوائی** که احتباس طمث را نافع از انطاکی **صفت آن** اگر از سوء مزاج باشد حجامت ساقین و فصد صافن قریب ایام نوبت کنند و جماع و آشامیدن مدرات و بهترین آنها کرفس و کرویا و شلجم و گندنا و ترب پیاز و نخود است اکلا و شربا و حمولا و حلوسا و بیخ آنها و کذا فوه و کنجد بابندک حلویات و از انجه تسهیل حیض کنند تغیر دود لک بروغنها و شربت حلبه و تخم کاسنی و حمول حلتیت است **دوائی** که حیض بفراغت آرد و درد کمر و عانه را که بسبب فراغت نیامدن حیض باشد دور کند **صفت آن** پوست پهلی الملتاس یک دام جو تری سه ماشه قند سیاه دو دام پوست مذکور را باریک کوفته هر سه را در یک نیم پاؤ آب شب تر کرده صبح جوش دهند هر گاه نصف آب بماند صاف نموده بنوشانند همچنین تا سه روز بدهند از شروع حیض **ایضاً** مدر طمث **صفت آن** پوست درخت نیم کهنه دو توله زنجبیل چهار ماشه جوکوب ساخته بجوشانند و قند سیاه کهنه دو توله مالیده صاف نموده بنوشند **دوائی** کثرت طمث از غلبه خون علامتش قوت بدن و صحت لون است با وجود سیلان دم و عدم ضعف و وجود آثار امتلا بود **صفت آن** تا وقتیکه تغیر رنگ و ضعف بدن ظاهر نه گردد بند نکنند و چون بافراط رسد برای اماله فصد باسلیق کنند و بحسب حاجت خون بگیرند بیکدفعه یا بدفعات و محجمه ناری زیر پستان نهند و پستانها محکم بربندند و قرص کهربا با شیره پوست بیخ انجبار و شیره خرفه سیاه و بارتنگ و شربت حب الآس بدهند و دیگر ادویه حابسه فرزجه های ممسکه و آبزن های قابضه بکار برند و هر گاه خون بند شود و قوت باز آید و اشتهای طعام پیدا گردد سفوف کشنیز که در سفوفات مسطور گردد بدهند **دوائی** کثرت طمث از حدت و رقت خون علامتش ضعف بدن و زردی رنگ و قاروره و سرعت خروج خون زرد رقیق با سوزش و دیگر آثار صفرا پیدا بود **صفت آن** بعد از نضج منضج بارد و اسهال بارد که دران هلیله زرد و شاهتره داخل کرده باشند تنقیه صفرا نمایند و تبرید از لعاب بهدانه شیره عناب شیره مغز تخم تربوز شیره پوست بیخ انجبار شیره تخم خرفه و بارتنگ

وشربت نیلوفر دہند وقرص کہربا و دیگر اشربہ و ربوبات بارد مغلظ خون مثل شربت عناب و شربت صندل و شربت تمر ہندی وشربت انار و شربت حماض و شربت انجبار و رب غورہ و رب بہ و رب سیب استعمال نمایند و فرزجہ و اضمدہ و آبزنات بارد و قابض بکار برند و ہمراہ امالہ محاجم ناری زیر پستان نہادن و پستان را محکم بستن بسیار مفید بود و از اغذیہ حصرمیہ و زرشکیہ و رمانیہ با برنج و عدسیہ سود دارد **دوائی** کثرت طمث از غلبہ بلغم مائی و سوداوی حاد علامت غلبہ بلغم رقت وسپیدی خون است و دیگر آثار بلغم سپید بودن و علامت غلبہ سودا وسیاہی خون است و باشد کہ کمد و سبز برآید و دیگر علامات سودا اظاہر شدن و اگر قدری پنبہ سفید بر آتش گرم کردہ در شب زن آنرا بردارد و صباح برآوردہ در سایہ خشک سازد لون آن برنگ خلط غالب بود **صفت آن** در بلغمی جہت تنقیہ تنقیہ نمایند بدفعات و بعد نضج از منضج گرم مسہل گرم و حب ایارج تنقیہ کنند پس اغذیہ و اشربہ و اطلیہ و آبزنات و شیافات مجففہ حابسہ بکار برند و در سوداوی برای تنقیہ بعد نضج مسہل سودا دہند و باشد کہ بفصد باسلیق حاجت آید بشرط عدم موانع بعدہ حابسات استعمال نمایند و کثرت طمث کہ بسبب بواسیر رحم یا قروح رحم یا انشقاق باشد و علامت و علاج آن بمحل ہر یک مذکور است و آنجا کہ بعد ازالہ بکارت بسبب انخراق رگہای رحم خون بسیار آید و خوف غشی بود درین صورت در شراب قابض نشانند و بطبیخ مازو و شاہ بلوط و گلنار و گل سرخ آبدست نمایند و بروغن گل ہر لحظہ چرب نمایند و خاکستر درخت انگور بر رفادہ نہادہ بر فرج بندند و رفادہ بر سر حیوانی بدوغ سائیدہ بنوشند کہ بالخاصیت مفید است بعدہ انشقاق رحم را بدانچہ در فصل او گفتہ شد تدارک نمایند **ایضاً** برای کثرت طمث مجرب **صفت آن** آملہ مقشر بادیان از ہر یک یکتولہ شب در آب تر نمایند صبح مالیدہ صاف نمودہ شکر سفید یک تولہ داخل کردہ بنوشند و آنچہ در بواسیر خونی مسطور شد نافع بود **دوائی** کہ برای حبس طمث مجرب است **صفت آن** قرص کہربا سودہ با یاقوتی بارد یا خمیرہ صندل سرشتہ اول بخورند عقب آن شیرہ تخم خرفہ شیرہ کشنیز خشک شیرہ صندل سفید شیرہ بادیان خطائی شیرہ بیخ انجبار ہر یک یکمثقال در گلاب و عرق صندل ہر واحد دوازدہ مثقال شیر کشیدہ شربت سیب یا بہ داخل کردہ بنوشند **نوعدیگر** کہ دفع علت استحاضہ کند از تحفہ **صفت آن** سنگجراحت دو دام گوند چنیہ یکدام مائین خرد نیمدام نبات سفید دو دام کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک یک کف دست بایک پاؤ شیر مادہ گاؤ دہند و سہ روز نفع دہد **دوائی** کہ استحاضہ را مجرب و معمول **صفت آن** خرمار سوت تال مکھانہ لودہ پٹھانی ہر چہار برابر کوفتہ بیختہ ہر صبح نیم تولہ با چہار ماشہ شکر آمیختہ با آب برنج بخورند **ایضاً** مجرب حکیم علی **صفت آن** گل مختوم کہربا اتیس ہر یک نیم مثقال سفوف کردہ با آب سرد بدہند و اگر ہر دو دوائی اول بقدر نہ ماشہ باریک سائیدہ با شیرہ تخم خرفہ بدہند صبح و شام چند روز متواتر نیز مجرب است **ایضاً** نوفل طباشیر کات ہندی پوست انار مساوی باریک سایند و از یک مثقال تا یک نیم مثقال با آب سرد بدہند **ایضاً** سنگ جراحت مازوی سبز کتہہ سفید مائین ہر یک دو ماشہ سائیدہ بخورند و آنچہ برای بواسیر خونی سفید بود اینجا نیز نافع آید و اگر مزاج زن بارد باشد گندنا آنولہ سارہ یک ٹانک باریک سودہ با شیر گاؤ ہر روز تا یک ہفتہ بخورند حیض مفرط را باز دارد و جنطیانہ و برگ حنا در آب سائیدہ بر کف دست و پا ضماد کنند و یک ساعت

درآفتاب نشینند **دوائی** سیلان رحم وآن مرضی است که همیشه رطوبات از رحم بیرون آید وصاحبش مسقوط الاشتها ومتغیر اللون
ومتهبج الوجه والعین باشد وسببش ضعف قوت غاذیه رحم است یا اجتماع فضلات در بدن علامت ضعف غاذیه زردی رنگ وضعف
قوت وخروج رطوبت بادوار بود وعلامت اجتماع فضول وجود غلبه خلطی است از اخلاط اربعه مثلاً اگر غلبه خون بود سرخی رنگ و
حرارت وحمرت قاروره وغلظ آن بود واگر صفرا باشد تشنگی شدید بود وانچه خارج شود زرد رنگ وبدبو برآید واگر بلغم بود رطوبت
سپید برآید ودیگر آثار آن پیدا بود واگر سودا بود خشکی بدن وغلظ وسیاهی رطوبت بود وبهترین استدلال بر نوعیت خلط غالب
آن است که زن پنبه در فرج برآرد وبرآورده خشک کند وببیند رنگ آن پنبه برنگ خلط غالب بود **صفت آن** بهر تقویت
قوت غاذیه اغذیه لطیفه سریع الهضم واشربه ومعاجین مقوی قلب ومعده چون شربت ترنج وشربت سیب ومعجون مفرح ومانند
آن دهند وجهت اخراج فضول حسب غلبه خلط تنقیه کنند وبعده فرزجه وحقنه ودیگر ادویه قابض استعمال نمایند مثلاً اگر خون
غالب شود فصد باسلیق کنند وتقلیل غذا نمایند ورلوب واقراص وفرزجه هاے قابض وجز آن استعمال کنند
واگر صفرا بود وآب انار شیرین که با تخم او گرفته باشند شش اوقیه باده درم شکر سفید وده درم ترنجبین دهند وغذا مزوره ماش با مغز
بادام بعد از آن تنقیه بدن بمطبوخ فواکه یا بطبیخ هلیله زرد کنند پس از آن ربوب واقراص قابضه استعمال نمایند واگر بلغم بود قے
بدفعات نمایند وایارجات دهند بعده مجففات مثل انیسون وسنبل دراوند وماء العسل یا شیره تخم حنظل وکمونی وسعد وزعفران
حمولها بکار برند واگر سودا بود هر صبح بادرنجبویه تخم کاسنی هر یک سه درم باشکر سفید ده درم جوشانیده صاف نموده بدهند وبعد
نضج بحب افتیمون ومعجون نجاح تنقیه نمایند وپس از آن ده درم رب سفرجل با چهار درم صمغ عربی بو داده هر صبح بدهند ایضاً
جهت سیلان رحم از انطاکی **صفت آن** استفراغ خلط غالب کنند بعده تنقیه رحم بحقنه وفرزجه جاذب نمایند وبهترین
جاذب مرمکی وشحم حنظل است پس زیره وزیت پس سعد وسنبل وزعفران وکذا شراب انیسون وسنبل وریوند وماء العسل **دوائی**
سیلان منی از رحم وفرق در منی ورطوبت آنست که منی سفید رنگ وغلیظ القوام وبے عفونت باشد بخلاف رطوبت واسباب
وعلامات وعلاج این همانست که در سیلان منی مردان گفته شد وسفوفات نافع این مرض که در حرف سین مهمله مسطور گردد بکار برند
دوائی اختناق الرحم واین مرضے است شبیه بغشی وصرع سببش کثرت منی است واحتباس آن در اوعیه خود وآن کیفیت سمیه
در رحم احداث کند وبخارات سمی از آن برخیزد وبدل ودماغ رسد یا احتباس خون حیض که بطول زمان حالت احتباس منی احداث کند
واین مرض بدور ونوبت می افتد علامتش آنست که هنگام نزدیکی نوبت اختلال ذهن وعسر نفس ودرد سر وتاریکی چشم وزردی
رنگ وضعف وکسل اعضاء وساقین ورطوبت در عینین پدید آید ومریضه چنان پندارد که چیزے از طرف عانه او برخاسته بسوے
دل ودماغ او میرسد ودر دهان ودر بینی حرکات مضطربه غیر ارادیه ظهور نماید پس مقارن این حالات حس سے باطل شود وآواز
منقطع گردد وبیهوش افتد وفرق درین مرض وصرع آنست که درین عقل بالکل زائل نمیشود لهذا چون مریضه بهوش آید اکثر از
احوالیکه در حین غشی برآن وارد شود بیان نماید وایضاً کف در دهان نیاید بخلاف صرع که زوال عقل وظهور کف در دهن لازم اوست

صفت آن در وقت بیهوشی علاج غشی نمایند و بعد ازان چیزهای خوشبو انان دور دارند و چیزهای بدبو مثل جند بیدستر و سیر و پیاز ببویانند و عنبر و مشک و عطر را بروغن یاسمین آمیخته در فرج و رحم بمالند و بعد از نضج منضج حابه از مسهل حار و حب ایارج تنقیه کنند و از بقول و فواکه و اغذیه بارده پرهیز کنند و اگر سبب آن احتباس حیض باشد مدرات آن دهند و اگر بسبب عدم مجامعت باشد جماع کنند و اگر زن باکره باشد بهترین علاج آن تزویج بود **ایضاً** برای اختناق رحم از انطاکی **صفت آن** در حال نوبت حلتیت ببویانند و از چیزهای که آنرا نافع بود خوردن ارزن و نشستن در آب اوست و کذا سداب و شم خردل و حمول زباد و بخور موی بز از تدابیری که از آن خلاص گرداند گهواره است و جلوس بر مثل کرسی و نزول از زدبان و امثال آن و هر کسی که اراده خلاصی ازین مرض نماید لزوم ایارج کیار و شر و دیطوس و دواء المسک واجب است **دوائی عسر ولادت** بدانکه دشوار زادن یا بسبب فربهی زن و صغر رحم و ضیق مسالک و ضعف دافعه باشد و یا هوای سرد و برودتی که موجب تکاثف فم رحم شود و یا حرارت هوا و مزاج و یا سطبری مشیمه باعث عسر گردد و علامت فربهی ظاهر است و نشان صغر رحم صغر حجم جنین است و آثار ضیق مسالک عدم اتساع فم رحم چنانچه باید و ضعف دافعه را از عدم احساس زن در خود حرکت اخراج چنانچه شاید توان دانست و علامت آنکه هوای سرد و برودت موجب عسر بود از وجود برد و تکاثف رحم پوشیده نشود و حرارت هوا و مزاج از بودن گرمی و عدم اسباب دیگر معلوم شود و سطبری مشیمه نیز از فقدان آثار دیگر توان دریافت و بدانند که قبل از ولادت درد مائل بطرف عانه و قطن شود علامت سهولت ولادت و اگر درد بصلب و پشت برآید نشان دشواری است **صفت آن** چند روز پیشتر از ولادت شیر گاو بقدر هضم و شربت بنفشه شروع کنند و تقلیل غذا نمایند و بر شوربای چرب بنرم قناعت کنند و استحمام نافع است و از آب سرد و ترشیها و سردیها پرهیز کنند و چون آثار وضع ظاهر شود پیش از غلبه درد خود را از بول و براز فارغ کنند بعد ازان گامی چند بگردانند و بفرمایند که بر درد صبر نماید و دم فرو کشد و آواز ندهد و بر پای زور کند و بآب گرم نطول کنند و در آن بنشانند و اگر حلبه و تخم کتان و خبازی در آب جوشانیده بدان آبزن کنند و تا ناف بنشانند بهتر بود و شکم و پشت و اطراف و فرج را بروغن بنفشه و روغن چنبیلی بمالند و اگر پیه مرغ و پیه بط و مغز ساق گاو هم اضافه کنند بهتر باشد و مطبوخیکه برای عسر ولادت مفید است در مطبوخات خواهد آمد بدهند و خوردن دارچینی از برای تسهیل ولادت و در دآن مفید بود و همچنین حلتیت با جند بیدستر آمیخته بسیار نافع است بشرط عدم حرارت و از کندش و شونیز و جند بیدستر عطسه آورند و بوقت آمدن عطسه دهن و بینی را بند کنند و اگر سنگ مقناطیس قطعه کلان در دست چپ بگیرد و یا بسد بر دست بندد زن بآسانی بزاید بالخاصیت عسر را مفید بود و آنجا که مزاج حار بود از تدابیر مسخنه بازدارند و روغن بنفشه و صندلین و گلاب بر شکم و پشت بمالند و آب انار بزور بنوشانند و بمکان معتدل دارند و آنجا که سطبری مشیمه باعث عسر ولادت بود دایه را باید که مشیمه را بدست چپ بکشد و بدست راست از ناکی تیز آن را پاره کند و جهت این کار قابله هوشیار باید تا جنین را اذیت نرساند و هرگاه درد ولادت چهار روز بماند و حرکت بچه محسوس نشود و اطراف حامله سرد گردد غالباً جنین مرده باشد درین صورت تدبیر اخراج آن نمایند بدانچه در فصل جذب

مشیمه و جنین میت ذکر باید **ایضا** برای عسر ولادت از انطاکی **صفت آن** ادویه که تسهیل ولادت و اخراج مشیمه میکند
بعضی از آن باستعداد از قبل باشد مثل شرب آب صعتر و حلبه و سه درم تخم نمام و پنج درم پوست خیار شنبر و دو درم زعفران هر
کدام که میسر آید و کذا بخور موی زن و گرفتن مقناطیس و تعلیق کف دریا بر ران چپ بدست زن طاهر در پارچه از لباس بکر بسته
و دو درم زعفران حرز کرده و بعضی از آن وقت تعسر حال بعمل می آرند مثل خوردن یک مثقال مقل و دو درم گل یاسمین و تعلیق مجمع
و سر جنه و پوست مار هر کدام که یافته شود **نوع دیگر** که جهت عسر ولادت عدیل ندارد و هیچ دوا برابر این نیست **صفت**
آن مرمکی جند بیدستر میعه سائله هر یک یک مثقال دارچینی ابهل حلتیت فلفل هر یک نیم مثقال همه را کوفته با شهد سرشند و دو
مثقال بماء العسل یا شراب کهنه بنوشند **دوائی** که در تسهیل ولادت مجرب است **صفت آن** پوست خیار شنبر چهار مثقال
باریک سائیده در آب جوشانیده صاف نموده شربتی مرر داخل کرده بنوشند و اگر خار خسک پوست خربزه ابهل شکوفه اشیح
پرسیاوشان ریشه خطمی تخم بلیون همه یا بعضی داخل کنند بهتر باشد **ایضا** از مجربات حکیم علی **صفت آن** ابهل را بسایند و
از حریر بگذرانند و نیم مثقال از آن بخورند و سه مثقال از نخاله آن بجوشانند و صاف کنند و آن آب را عقب آن بیاشامند که ولادت
آسان شود و حیض برآید **ایضا** چون زن حامله از شروع ماه نهم تا وقت ولادت هر صبح سه درم روغن بادام شیرین بخورد و از
اغذیه حریفه و حامضه و غلیظه احتراز کنند و طعامهای نرم و چرب بخورد و بچه بکمال سهولت بزاید و مجرب است **دوائی** احتباس مشیمه
و جنین مرده بدانکه مشیمه پرده ایست که در رحم برگرد جنین پیچیده بود جهت حفظ آن و عند ولادت خرق شده با طفل بر می آید پس
هرگاه طفل برآید و پرده مذکور برنیاید و یا جنین در شکم بمیرد و درین صورت بزودی تمام در اخراج آن کوشند تا موجب هلاکت حامله
نگردد و علامت مردن جنین آنست که حرکت آن محسوس نشود و اطراف حامله سرد گردد و تا چهار روز درد ولادت ماند **صفت**
آن مطبوخیکه برای اخراج جنین میت مفید ست و آن در مطبوخات خواهد آمد بنوشانند و از کندش و شونیز و جند بیدستر عطسه آرند
و چون عطسه آید دهن و بینی را بگیرند تا قوت دفع بدان سو افتد و مرجان و شیر و خربق سفید مساوی کوفته بیخته بزهره گاو سرشته
فرزجه آن استعمال کنند و سداب خشک شحم حنظل قسط از هر یک سه درم مرمکی یک درم بکوبند و بزهره گاو سرشته بر ناف و عانه
طلا نمایند و از پوست مار و سرگین کبوتر دود کنند و اگر بدین تدبیر بیرون نیاید باید که قابله دست را در فرج کند و بیرون آرد و با آهسته
که بچه را پاره پاره کند و بیرون آرد و این عمل خطرناک بود **دوائی** احتباس نفاس خونی که بعد تولد بچه بر می آید مدت آن در تولد پسر
پانزده روز تا سی روز بود و در دختر سی و پنج روز تا چهل روز باشد بالجمله اگر در اثناء این مدت بند شود و حال آنکه خون واجب
الدفع شود و زن لاغر و ضعیف نبود درین صورت لازم است که بادرار آن کوشند **صفت آن** مطبوخ مدر نفاس
که در مطبوخات خواهد آمد بدهند و خوردن مدرات دیگر نافع بود و گاهی احتیاج بفصد صافن و حجامت ساقین میشود و هر چه در
احتباس طمث گفته شد حسب مراعات مزاج بعمل آرند **دوائی** سقوط حمل **صفت آن** هر چه در احتباس مشیمه و جنین
مذکور شد بکار برند و چون بول را در قنینه سیاه ملفوف نموده بخورند و کتول را سائیده شیاف ساخته بعمل آرند اسقاط میکند مجرب است

و اگر لته را در شیر رقوم تر کرده بردارد در استساط قوی الاثر است دشوره غلمی شیدرم ناشتا خوردن و شاخ خرم بیدانجیر بروغن بیدانجیر آلوده در رحم شیاف نمودن نیز دمی اسقاط کند و پس از اسقاط واجب است که مثل ورد فا و حرمل و سعتر و خلک السلم و سنبل هر کدام که موجود باشد بسوزند و دود آن به رحم رسانند تا خون سائل شود و غلیظ نگردد **دوائی** برای اسقاط حمل معمول وایه محل سلطان اعظم شاه **صفت آن** بیارد بیخ کتانی و بار سبز کتائی و بیخ بسکپره و شاخ برگهای بیدانجیر و ایلوه هر یک یک تولہ نمک سنگ یک ماشه همه را بآب سائیده شیافها بندد و هر روز یک شافه یا دو شافه بردارد و روز دوم اسقاط شود و بچه مرده نیز افگند **ایضاً** منها که بدین امر مجرب **صفت آن** تخم گزر تخم شلیت یعنی شبت کلونجی بچور سپندان مغز جوز قسط موتهه اندراین لسوت ایلوه هیو بیر بای بڑنگ اجواین هر یک یک درم کوفته بیخته سه حصه کنند هر روز یک حصه را در آب دو سیر بجوشانند تا ربع بماند و بعده قند سیاه و روغن کنجد از هر یک پنج درم داخل ساخته گرم گرم بخورانند **دوائی** مانع حمل **صفت آن** نعناع سداب قبل از جماع حمول کردن و تغیب بروغن کنجد یا بروغن و قدرے نمک یا بآب پیاز آلوده جماع کردن مانع حمل است و فرزجه ساختن بسرگین فیل یا شهد و اگر سرگین فیل خشک کنند و با شهد آمیخته بخوردن زن دهند همین عمل کند بلکه در تمام عمر حمل نگیرد **ایضاً** که عاقر قرحا گرداند **صفت آن** بقم یک جزو پوست تخم مرغ نیم جزو شب یمانی ربع جزو در آب سداب سرشته قدرے بخورند و قدرے فرزجه نمایند **ایضاً** سداب خشک نطرون مساوی کوفته بیخته بآب سداب تر سرشته و قضیب مالیده جماع کنند هرگز آبستن نشود و اگر حمل بود بیفتد **دوائی** مانع حمل از انطاکی **صفت آن** ادویه مانع حمل بر دو قسم است قسمی از آن باختیار است مثل حمول بسداب و نعناع و قطران قبل جماع که این انعقاد منی را در آن وقت خاصه منع کند و از مجربات درین جا این است که مقناطیس یک مثقال در مثل آن طلا یا نقره در طالع جدی انگشتری ترکیب داده در انگشت اندازند و قسم دیگر آن است که ابداً منع کند مثل سرمه و زنجار الحدید و شرب بنیرمایه اسپ ماده و از آنچه تا وقت مخصوص منع کند مثل گلاب است بعد جماع و طهر شرب هر رطل تا یک سال و کذا تخم کرنب هر درم تا یک سال گفته اند و حمول سرگین فیل بعسل و خون حیض غیر آن هر واحد ازین تا چهار سال منع حمل کنند گویند مطلقاً و سیعه سائله یکدرم تا دو سال و در خواص آمده که چون زن یا مرد در دهن عوک بول کند آن زن حمل نکند و اگر دندان طفل قبل از آنکه بر زمین افتد در نقره نهاده بر بندد و حائل آن حامله نگردد و از اسرار مکتومه مجربه شم آستر و چرک گوش انست حمولاً و بخوراً **ایضاً** مانع حمل بالکل و بے تصدیع **صفت آن** کونپل کریل اسپند سوختنی مساوی کوفته بیخته سفوف سازند و هر روز شش ماشه بآب شبینه بعد حیض تا هفت روز بعمل آرند **نوع دیگر** مانع حمل **صفت آن** دار فلفل برنگ کابلی سهاگه سائیده و بشیر آمیخته بعد از انقطاع حیض بنوشند **دوائی** رحا و این مرضیست که مشابهت بحمل دارد از احتباس طمث و تغیر رنگ و سقوط شهوت طعام و جماع و انضمام فم رحم و انتفاخ پستان و باشد که دردے همچون درد زه عارض گردد و بعد از آن پاره گوشت برآید یا رطوبات و فضلات یا ریح کثیر برآید خلاصی یابد یا هیچ ظاهر نگردد و گاهی ماده رجا متعفن شده مزاجی مستعد قبول نفس حیوانی پیدا کند و پس از آن ماده مذکور اکتساب صورت حیوانی نماید و فرق درمیان حمل و این علت بدان کنند که در رجا شکم سخت تر از شکم

حامله بود دستها و پایها مانند صاحب سوء القنیه بیاساماند و کثرت جشاء و سوء هضم و قراقر بود و پیش از حرکت جنین حرکت محسوس
شود و وقت حرکت پسر بعد از سه ماه و دختر بعد از چهار ماه بود و میتوانند که حرکت او مثل حرکت جنین نباشد بلکه هرگاه دست بر شکم نهند از
موضعی بموضعی انتقال کند بخلاف آن که بچه خود بخود حرکت مینماید و باشد که علت مذکور تا چهار سال و پنجسال دراز گردد بلکه تا آخر عمر
زائل نشود و فرق در رجاء و استسقاء از وجود صلابت که مخصوص برجاست و عدم علامات دیگر مخصوصه استسقا توان نمود و سبب این
مرض کثرت انصباب مواد است بر رحم مع حرارت شدیده که لطیف آن تحلیل گردد و ما بقی غلیظ و کثیف شده بماند و یا احتباس ریح
غلیظ در طبقات رحم و یا ورم صلب رحم که موجب احتباس حیض گردد و علامت انصباب مواد تقدم وقوع حرارت است در رحم و وجود
گرمی نواحی رحم و نشان احتباس ریح نفخ و تمدد است و ظهور علامات استسقاء طبلی و علامات ورم در دوائی اورام رحم گفته شد
صفت آن بعد نضج بمنضج گرم از مسهل حار حب ایارج تنقیه کنند و معاجین گرم کاسر ریاح بخورانند و تریاق اربعه نیز مفید
بود و دیگر ادویه مدرات حیض و مخرج جنین ست بار حمولاً بکار برند و روغن یاسمین و خیری و سداب بمالند و آنچه بهر تحلیل ریاح
ضمادات و کمادات محلل و آنچه که در استسقای طبلی و قولنج ریحی گذشته و در نفخه رحم می آید بعمل آرند و در صورت سختی رحم با دویه ملینه بعده
محلله که در ورم صلب رحم گذشت علاج فرمایند **دوائی** که رجاء و عسر ولادت را نافع و اسقاط مشیمه کند **صفت آن** مر قنه جاوشیر
مساوی کوفته بیخته شربتی دو درم با آب کرفس یا آب رازیانه معصور بدهند **دوائی** حکه رحم وردی آنست که هر چند با زن مجامعت
کرده شود سیر نگردد و سببش خلط حار صفراوی است یا مالح بورقی یا اکال سوداوی و باشد که منی حدت پذیرد و حکه آرد و علامات هر خلط از
آثار مخصوصه هر واحد پوشیده نیست و ایضاً استدلال بر نوعیت خلط از رنگ لطخ بوضع پنبه در فرج بطوریکه در سیلان طمث
گذشته توان نمود و بر حدت منی عدم استفراغ آن زمانی طویل دلیل قوی است **صفت آن** بعد از فصد و تنقیه خلط غالب
بادویه بارده همچون صندل و مامیثا و مانند آن با عصاره لحیة التیس و کشنیز سبز و خرفه و کاهو طلا نمایند و روغنهای سرد مثل روغن
بنفشه و روغن گل بمالند و اگر برگ نعناع پوست انار عدس مقشر را سائیده در بوره ارمنی آمیخته بصوف آغشته بردارند بسیار مفید بود
و آنجا که حدت منی سبب بود ادویه بارد رطب که اندکی تخدیر داشته باشد و در دوائی کثرت شهوت و سرعت انزال و سیلان منی
بتفصیل ذکر یافته شود دارند **ایضاً** برای حکه قبل و دبر **صفت آن** حلبه تخم کتان بعسل جوشانیده و خرقه بدان آلوده بردارند
ایضاً برای خارش و سوزش فرج و حرقت بول و در ایام حمل نیز استعمال کنند **صفت آن** کافور ریاحی در گلاب بسائیده
در فرج بمالند **دوائی** بواسیر رحم گاه باشد که از خلط سوداوی همچنین بواسیر مقعد در عنق رحم نیز مسه ها پدید می آید و علامتش آنست
که چون فم رحم بگشایند چیزی بلند مانند مسه های مقعد معلوم شود و از آن رطوبت مانند دردی خون سیاه رنگ می برآید و هنگام
هیجان و امتلاء و احتباس خون مسه ها ممتلی و سرخ و با درد باشد **صفت آن** از فصد و اسهال سودا و جز آن که در بواسیر
مقعد گذشته بعمل آرند و اقاقیا و اقلیمیای فضه زردچوب مرداسنگ برابر با موم روغن کتان مرهم سازند و ضماد کنند و روغن نرگس
روغن سوسن مالیدن نیز فائده دارد و آنجا که دوا سود ندهد با آهن یا با ابریشم قطع کنند بشرطیکه مسه های غائر و مریض نباشند و الا و

از قطع باز دارند و باد و بیه مجففه کذی حدت نباشد اقتصار ورزند **دوائی** رتق و وی آنست که شئی زائد از قسم عضل یا غشائی
سلب بر فم فرج یا فم رحم یا ما بین هر دو بروید پس آنچه بر فم فرج بود مانع دخول قضیب گردد و آنچه بر فم رحم باشد مانع حمل و خروج طمث
بود و آنچه ما بین هر دو بود منع میکند دخول تام قضیب را و علت مذکور خلقی بود که در اصل خلقت منفذ پیدا نباشد یا غیر خلقی چنانچه
بعد اندمال قرحه آنجا گوشت زائد بروید و باعث انسداد مجری گردد و باشد که در بعضے زنان آن قرنی که در دو طرف فرج واقع است
عظم پذیرد و سخت گردد و جماع را مانع آید بالجمله مرض مذکور مانع حبل و خروج طمث میشود و صاحبش را عند ایام حیض و جماع شدید
و بلاء عظیم عارض میگردد **صفت آن** اگر توانند دستکاری نمایند بنهجیکه اگر باعث آن التحام بود و اگر موجبش انبات لحم
بود آن گوشت زائد را بصناره بگیرند و بمبضع ببرند بالجمله بعد از قطع قالب مجوف دو ثقب در صوف پیچیده در مرهم مانع الالتحام
فرو گذارند تا که بتدریج جراحت به شود و بعد به شدن جرح قالب موقوف کنند **دوائی** نتوء رحم یعنی خروج رحم سببش کشیدن
مشیمه یا جنین میت بود یا افتادن زن از محل بلند بر عجز یا کشیدن و برداشتن بار گران یا جهیدن زن یا فزع شدید یا ضعف مرخی
اعضا یا رطوبت بلغمی مرخی و مزلق رحم و علامتش آنست که درد عظیم در عانه و مقعد و قطن و پشت پدید آید و گداز و رعشه و خوف بلا سبب
عارض شود و در فرج جسمی نرم محسوس شود و آنجا که رطوبت بلغمی سبب بود سیلان رطوبت از رحم نیز بر آن گواهی دهد **صفت
آن** خریطه ساخته بثفل روغن دیوار پر کنند و بطریق قالب بزور اندرون کنند و در روغن مذکور اولاً و بعده روغن گل بر کمرگاه و عانه
بمالند و تقویت دل بدوا قوتها و دوار المسک و شربت گاؤزبان و قرص عنبر و امثال آن درین وقت لازم است و ایضا بروغن زنبق
که در آن عطریات گداخته باشند حقنه رحم کنند و فرزجه که در طبیخ قابضات مغموس باشد استعمال کنند و قابضات بر عانه ضماد نمایند
و بر پشت مع ارتفاع ورک نخوابانند **دوائی** میلان رحم و وی آنست که رحم بجانبے میل کند و سببش ورم صلب یا امتلائی عروق
یک جانب بود یا تکاثف و تقبض شق واحد یا تمدد رباطات و الیاف یک شق باشد یا باعث ریختن خلط غلیظ و کشیدن و
برداشتن بار گران و جهیدن و ترسیدن و علامتش آنست که هنگام مجامعت رحم درد کند و قابله را بمس اصابع معلوم شود که بکدام جهت مائل است
و باشد که زحیر عارض شود و بول و براز حبس گردد و دیگر آثار بحسب سبب پوشیده نیست **صفت آن** اگر سبب ورم بود بازاله
آن کوشند و اگر سببش امتلاء رگها بود از خون فصد صافن از شق مائل کنند و اگر موجبش تکاثف باشد بتغییر ماده در آب مرطب
نشانند و بطبیخ انجیر و حلبه و لب قرطم و تخم کتان و روغن کنجد آمیخته حقنه رحم کنند و روغن بابونه و پیه بط و ماکیان بمالند و آنجا که انصباب
رطوبات بر رحم سبب بود جهت تنقیه مسهل گرم چون ایارج دهند و بعد ازاله سبب قابله انگشت خود بقیروطی یا بشحم آلوده رحم را راست
دوائی اجتماع آب در رحم علامتش احتباس حیض است و قراقر شکم عند حرکت و ظهور حالتی شبیه باستسقاء زقی و باشد که
رطوبت از رحم بالاید **صفت آن** تنقیه بدن و رحم نمایند و مدرات حیض دهند و اضمده استسقاء زقی و هر چه در دوای استسقاء
و سیلان رحم گذشت بکار برند و جوع و ریاضت دقی نفع تمام دارد **دوائی** عقر و عسر الحبل زنے که آبستن نشود عقر گویند و آن که
بدشواری آبستن شود عسر حبل نامند و این مرض اکثر بسبب برودت و رطوبت رحم میباشد و گاہے بسبب حرارت و یبوست و تولد

ریح غلیظ و فربهی و لاغری زنان و جز آن نیز افتد علامت برودت رقت خون حیض است و تاخیر آمدن آن و سپیدی لون و سردی
لمس و جز آن و علامت رطوبت سیلان رطوبت است از رحم و اگر حمل گیرد قبل از سه ماه ساقط شود و علامت حرارت گرمی و غلظ
و سیاهی خون حیض است و علامت یبوست قلت حیض و نحافت بدن و خشکی فرج بود و علامت تولد ریح انتفاخ عانه است و خروج
باد از فرج وقت جماع با آواز و ضربه یافتن از چیزهای بادی **صفت آن** بعد از نضج بمنضج گرم از مسهل حار و حب ایارج تنقیه
کنند و تریاق فاروق و معاجین و جوارشات گرم بخورانند و فرزجه معین حمل بعمل آرند و شیافات معمولی بکار برند و اگر سبب نحافت و فربهی
زن باشد فصد و استفراغ کنند و اگر سنه دارند و ریاضت کنانند و اطریفل صغیر و لک مغسول با جوارش کمونی آمیخته بخورند و اگر
بسبب حرارت و یبوست و تولد ریح غلیظ و لاغری زن باشد و یا بسبب احتباس حیض یا ورم رحم یا بواسیر رحم یا قرحه آن یا صلابت
یا رتق یا میلان رحم باشد علامت و علاج هر یک بفصول علیحده مسطور است بدان رجوع نمایند **ایضاً** معین بر حمل بول بوقت جماع و
یا پیش از جماع بخوردن زن دهد و تخم انجدان نیز درین باب مجرب است و برداشتن جمیع پنیرمایه خصوصاً پنیرمایه خرگوش بعد از طهر معین
بر حمل است و همچنین فرزجه از شکر و سنبل و خصیة الثعلب و دهن بلسان و روغن بان و روغن سوسن نیز نافع بود و حمول برادهٔ دندان
فیل سوده بعد طهر و کذا خوردن آن یک مثقال یا نیم مثقال با شکر بعد طهر محبل است **نوع دیگر** افسنتین یک جزو عفص جلنار کهربا
هر یک نیم جزو قردمانا بزر بصل طین ارمنی هر یک ربع جزو کوفته بیخته با عسل سرشته یک مثقال بخورند و قطران سرشته بطور فرزجه استعمال
نمایند **ایضاً** عاج یک جزو صدف نیم جزو گل ارمنی ربع جزو کوفته و در آب کاسنی سرشته فرزجه نمایند **دوائی** کثرت اسقاط یعنی بسیار
افتادن حمل و اسباب این در اکثر همانست که در عقر مذکور شد چنانچه رطوبت رحم مزلق جنین و سوء مزاج حار محرق و بارد مجمد و تولد ریاح
و لاغری زن و احتباس طمث و ضربه و سقطه و حرکات عنیفه و غضب مفرط و جز آن و اکثر سبب این مرض رطوبت رحم میباشد یا ریاح غلیظ
و علامت ریاح قراقر و نفخ و انتفاخ عانه بود و گاهی فساد حال جنین چو ضعف و موت آن نیز باعث اسقاط میگردد و علامت این
کثرت اسقام حامله است و بسیاری استفراغات و جریان حیض و درور شیر در اول حمل و ایضاً جنین متحرک نشود یا حرکت ضعیف کند
صفت آن منع سبب نمایند و تفصیل اکثر اسبابش مع علاج در دوائی عقر گذشت و باقی هرچه در اینجا مسطور میگردد حسب سبب
بعمل آرند مثلاً اگر از رطوبت بود عادت قی کنند و بعد از نضج بمنضج گرم از مسهل گرم و حب ایارج تنقیه نمایند و دواء المسک حار و معاجین
گرم بخورند و گلقند با مصطگی و عود مفید و از روغنهای حاره حقنه کنند و اگر بسبب لاغری حامله باشد بعد از غذا احمام نمایند و هریسه و
روغن و شکر و شوربای جوزه مرغ فربه خورند و اگر بسبب ریاح غلیظه باشد جوارش کمونی و مانند آن بخورند و فرج و عانه و بطن را
بروغن سوسن و زنبق چرب کنند و حقنه نمایند و شکر و نارجیل تناول کنند و بعد از نضج بمنضج گرم و از مسهل حار تنقیه کنند و اگر اسقاط
شود باید که مطبوخیکه در مطبوخات خواهد آمد بدهند **دوائی** مانع اسقاط حمل **صفت آن** اصل السوس لودھ پٹھانی آمله مساوی
کوفته بیخته بقدر نیم دام یا دو سه دام شیر بز و نیم دام شهد خالص آمیخته بنوشانند **ایضاً** برای جنین که از کثرت حرکت مادرش متحرک گردد
صفت آن کندر دو درم باریک سائیده بآب برنج ساٹھی بنوشند و اگر بسبب غم این علت شود مفرحات قابضه بعمل آرند

دوائی برائے عورتیکہ بعد زائیدن سفیدات میشود بہر دو کلہ بہم لستیند و دہن و انشود صفت آن اسطوخودوس بادیان بالنگو گل بابونہ ہر یک یکتولہ مویز منقے دہ دانہ جوشانیدہ صاف نمودہ بہر حیلہ کہ باشد بنوشانند و بادیان و پنج ہر یک دو تولہ جوشانیدہ بعد افاقت غرغرہ نمایند و جوز بوا سائیدہ بروغن کنجد آمیختہ نیمگرم بر ہر دو کلہ ضماد نمایند و زنجبیل و پیپلامول و کابلی خشخاش سودہ بمالند **دوائی** نافع درد شکم کہ بعد زائیدن بزنان میشود و آنرا در ہندی درد گبیلن گویند **صفت آن** پوست خربزہ خشک کوفتہ بیختہ بقدر دو درم با عرق بادیان خورانند و کذا تاجیل کہنہ خوردن نیز مفید و ہمچنین طبیخ صعتر و نیز یک حبہ برشعشا با آب حلبہ نیم دست **ایضاً** جہت دردیکہ بعد از ولادت میشود **صفت آن** عود صلیب نمک لاہوری بسفایج فستقی فلفل سیاہ ہر واحد یکماشہ سائیدہ سفوف ساختہ بخورند **دوائی** نافع حدبہ و ریاح افرسہ حدبہ عبارت است از زوال فقرات پشت بجانب قدام یا خلف یا یمین یا یسار پس زوال فقرات اگر بسوے قدام باشد آن را حدبۃ المقدم و تقصع گویند و سوء تنفس درین لازم بود و اگر بجانب خلف بود حدبۃ المؤخر خوانند و حدبہ حقیقی ہمین است و اگر زوال بجانب از یمین و یسار شود و آن را التواء نامند و ریاح افرسہ قسمی از حدبہ است چنانچہ بیاید بالجملہ سبب حدبہ اگر ورم حار بود کہ در عضلات متصل فقار حادث شود و مہرہا را منضغط سازد و از جایگاہش بیرون کند علامتش وجع شدید و ثقل پشت و تپ حاد و عظم نبض بود و اگر ریاح غلیظ بود کہ در زیر فقرات محتبس گردد و از غایت تمدد مہرہا را از جاے او بجنبانند و این را ریاح الافرسہ خوانند علامتش آنست کہ بعد از درد پشت حادث شود و تپ نباشد و گاہے در زیادہ شود و در آخر نقصان گیرد و اگر رطوبت رقیقہ مزلقہ فالجی بود کہ در جرم رباط فقار نافذ شدہ ارخا نماید و مہرہا را از موضع خود بلغزاند علامتش سپیدی رنگ و سردی لمس و تقدم تدابیر رطبہ بود و چون بر آنجا روغن بمالند زود جذب نشود و اگر تشنج رباطات فقار بود علامتش از فصل تشنج جویند و کذا علامتش اگر ضربہ و سقطہ بود علامتش تقدم وقوع اوست **صفت آن** اگر سبب آن ورم حار باشد نخست فصد باسلیق کنند و ضمادہ ملینہ چون لعاب حلبہ و تخم کتان و پیہ مرغ و پیہ بط و مغز ساق گاو و گل بنفشہ و تخم خطمی ضماد کنند و روغن گل و مانند آن نیمگرم کردہ بمالند و نطول سازند و بعد از نضج منضج بارد و از مسہل بارد تنقیہ کنند و در مسہل دوم و سوم سنا مکی و سورنجان نیز اضافہ کنند و ماء الشعیر غذا سازند و بعد تسکین وجع و زوال ورم ضمادات قوی التلیین بکار برند و در ریاح الافرسہ بعد از نضج منضج گرم مسہل حار تنقیہ نمایند پس از آن حب سورنجان دہند و فقرات را بروغن قسط و بید انجیر بمالند و جہت دفع بقیہ مرض مطولات محللہ علاج کنند و محاجم ناری نہند بر موضعے کہ متقصع بود بسوی داخل و در رطوبی علاج فالج کنند و آنچہ در ریاح الافرسہ بالا گذشت استعمال نمایند و اگر بسبب ضربہ و سقطہ باشد فصد کنند و بر دو فقرہ موضع آن کنند بعد از آن با دویہ قابضہ مانند قسط و سنبل و مر و سلیخہ سائیدہ با سرکہ ضماد کنند **ایضاً** انطاکی گوید کہ حدبہ خلقی را علاجے نیست و غیر آنرا معالجہ بہ تنقیہ و ادہان و اطلیہ نمایند و حقنہا و فتیلہا در اوجاع پشت بہتر از مشروبات است و از ریاح بعضے آنست کہ غلبہ کنند و استخوان را بشکنند و بعضی آنست کہ از عضوے بعضو دیگر منتقل شود و علاجش ہمہ تفتیش و محلل از مشروبات و غیرہ است و آنچہ برای ہر مادہ از دوا معلوم شدہ پس باعادہ آن طول نمی دہم مگر آنکہ باین مرض مختص است از آنجملہ مثل غاریقون است و ریوند و زنجبیل و تربد اگر این ہمہ مساوی سودہ جمع کنند و از ان یکدرم

بخورد و تکرار نمایند از صدبه رطوبتی خلاص یابند و از مجربات است و همچنین دارفلفل و سعد و انیسون چون بخور نمایند و عصارهٔ کرسنه
یا طبیخ حی العالم و بیخ توت و از مجربات طلاء روغن عاقرقرحا و بید انجیر و سداب و خردل و جوز و بادام است مجموعاً و مفرداً این وقتی
است که مادهٔ بارده باشد و اما در مادهٔ حاره لابد است از فصد و شرب شربت ورد و بار و جو مع پشاک کرد در سرکه سرشته طلاء کنند
و کتاب کشنیز بروغن بنفشه و بادام و از مجربات انجیر و قرطم و صنوبر مطبوخ اولی است و از آنچه برای اخراج اخلاط از جهت پشت
بهترین مجرب است آن روغن نفط و زرقوم است شرباً و طلاءً و مثل این است علاج درد پهلو و خاصره **ایضاً** سخن الیه در تذکره نوشته
که اسباب حدید جماع در حالت ضعف دماغ و امتلاء است و حرکت سخت بعد تغذیه بمثل هریسه و بعد استفراغ و علاجش
درد اعصاب و اتخاذ فرط یبس مع امتلاء و کثرت اغذیه مولدهٔ خلط غلیظ و بخار غلیظ است و علاجش این است که پرهیز بهتر از
قی بترب و شبت و عسل و بورق نیست بعد آن فصد باسلیق و وضع محاجم بر جهت مجذبه و اگر چه ناری باشد و استفراغ
بایارجات کبار و تناول مثرودیطوس و تریاق اربعه و معجون هرمس بعده معاودت استفراغ و معاجین مع ملازمت ضماد و
نطول بهر محلل و مقطع مثل اشق و حرف و زنجبیل و میعه ممزوج بلعابات مطبوخ با دهان حاره مثل روغن قسط و بابونه و غار و ناردین
و نرگس و این ضماد مجرب از تراکیب ماست ترمس حلبه باقلا جو مساوی کوفته بیخته نصف این حنظل کوفته و ربع آن انجیر خشک و ربع
انجیر سهروا حدا تخم کرفس و اشق و میعه و زعفران و بیخ کبر بعسل سرشته بکار برند و این معجون در هر سه روز دو مثقال استعمال کنند و سه روز
بگذرانند که مجرب است از روز یکه ترکیب این داده ام در نفع بسائر امراض عصبیه خطا نکرده و نسخهٔ آن در ذیل معاجین خواهد آمد و از
علاجات جید آن بستن رصاص است یکبار پس نان گرم پس چادر پس نمک گرم پس رصاص و بهمین طور **ایضاً** سدیدی
گوید که آنچه از دوای غاریقون وغیره در قول انطاکی گذشت مجرب صحیح است و چون خلط لزج طبیب را مانده گرداند و از پشت و سرین
وغیره خارج نشود پس روغن نفط و زرقوم استعمال نمایند و حب هندی که بسیار کسان از آن به شده اند در ذیل حبوب مذکور
شد و این را بارها تجربه کرده ام و مداومت این دوا نیز بتجربه رسیده گل سرخ اسارون ناردین مصطکی دارچینی هر یک پنج درم
مرمکی ده درم زرنباد درونج هر یک سه درم تخم کرفس حرمل هر یک چهار درم سائیده بعسل بسرشند شربتی یکدرم بثلث رطل آب نیم گرم
دوائی درد پشت و درد خاصره یعنی تهیگاه سبب درد پشت در اکثر سردی مزاج بود و یا تولد بلغم خام در عضلات و فقرات پشت
و یا انصباب خلط بلغمی از بدن در عضلات و رباطات و اوتار پشت و یا دخول ریح در اعضای مذکوره و یا امتلاء رگ بزرگ که بر
طول پشت واقع است از خون و اسباب درد تهیگاه مثل اسباب درد پشت باشد و در اکثر بلغمی و ریحی بود و علاجش بعلاج درد پشت
کنند بالجمله علامت سردی احساس برودت است و درد بلا ثقل بود و بسبب ریح حادث شود و از چیزهای گرم و حرکت و مشی و دلک
تسکین یابد و علامت تولد بلغم درد مع ثقل و تقدم تناول چیزهای بلغم افزا بود و درد و ثقل روز بروز افزون شود و علامت انصباب
بلغم و دخول ریح حدوث وجع است بعد غضب و تعب و جماع متعب و جز آن که تحریک ماده نماید پس اگر آن ماده متحرک خود در آمده
باشد در پشت وجع ثقیل لازم بود و سریع و تیره باشد و اگر ریح فقط از آن ماده منفصل شده در پشت در آمده باشد وجع تمددی

پیدا بود و درد و ثقل باشد و ثقل کمتر بود و علامت استلای رگ پشت از خون آنست که با وجود علامات غلبه خون درد و ضربان
در تمام پشت از ابتدای فقرات پشت تا آخر فقرات قطن باشد و بهنگام حرکت وجع اشتداد نماید **صفت آن** جهت رفع سردی
مزاج تریاق اربعه و مثرودیطوس و امثال آن از معاجین حاره با طبیخ اصول و بزور حاره و ماء العسل دهند و اطریفلات و فلاسفه و مربای
وج و انجیر و فرطم و حب صنوبر نافع و روغنهای حاره مثل روغن قسط و بابونه و سداب و بید انجیر جند بیدستر آمیخته بمالند و اضمده حاره
ضماد نمایند و غذا نخود آب و گوشت طیور با مصالحه گرم سازند و در صورت تولد بلغم سوای این تدابیر بعد از نضج مسهل جار که در آن هلیلجات
هر یک شش ماشه و سورنجان پنج ماشه بلوزیدان سه ماشه نیز اضافه کرده باشند تنقیه کنند بعد از آن حب سورنجان بطریق حب ایارج
بخورانند و بر پشت روغن قسط و روغن بید انجیر بمالند و جایی که ماده نباشد صرف مالش روغنهای گرم کفایت میکند و قی نیز نفع
دارد و تقلیل غذا انفع بود و در حالت انصباب بلغم متحرکه و ریح منفصله آن جهت تحلیل ماده و تلیین و ترطیب اعضا استحمام نمایند و روغن
بنفشه و خیری بجا کرده بمالند و نطولات مرخیه محلله سود دارد و اگر از این تدابیر فائده نشود بدستور تنقیه نمایند و آنجا که امتلای رگ سبب
بود فصد باسلیق کنند و بعد از نضج تنقیه بمسهل بارد کنند و درد پشت که بسبب تعب و برداشتن بار گران و حرکت عنیف و کثرت
جماع و پشت خم کرده نشستن بباعث وقوع اعیا و ماندگی در عضلات و رباطات پشت حادث شود بدون تداخل ماده بلغم بارد
در آن در این حالت مالیدن ادهان حاره و ترک سبب کفایت کنند و آنچه از مشارکت گرده بود علاج آن نمایند و این را ضعف باه
لازم است و آنچه بسبب مشارکت رحم باشد چنانچه بعض زنان را در ایام حیض جهت فراغت نیامدن آن میشود تدبیر او در آن حیض
است بدانچه در دوای حتباس طمث مذکور شد و تدهین پشت بروغن گل و آنچه از احتباس ثقل در معا بود بواسطه مزاحمت عارض گردد
بزوال سبب زائل شود **دوائی** اوجاع مفاصل از ماده دموی علامتش سرخی موضع و عظم ورم و شدت ضربان و تمدد بود **صفت آن**
اول فصد باسلیق از جانب درد کنند و اگر در هر دو جانب درد بود از هر دو جانب نمایند اما اگر درد اندر اعالی بدن باشد رگ اکحل از دست
مخالف زنند یا فصد قیفال نمایند و هر چونکه باشد خون وافر گیرند و یکبارگی یا بدفعات بیرون آرند و آنجا که از فصد مانعی بود فوق تر
از موضع درد حجامت نمایند و بعد فصد تبرید دهند و بعد از نضج منضج بارد از مسهل بارد که در آن هلیلجات و سورنجان داخل کرده باشند
تنقیه کنند و طلای مردطلا کنند و صندلین و گل سرخ و سپاری چهالیه و مامیثا و اقاقیا و مانند آن از ادویه رادعه قابضه با کره و آب
کشنیز سبز آمیخته ضماد نمایند و اگر درد شدید باشد افیون و زعفران و بیخ لفاح و مانند آن از ادویه مخدره اضافه کنند و قریب بانتهای
آن بعضی از ادویه قلیل التحلیل مانند خطمی و بنفشه داخل کنند و بعد از آن که بانتهار سد و ماده بالکل از حرکت باز ماند چیزهای قوی
التحلیل چون اکلیل الملک و بابونه بیفزایند و ضماد بعد از تنقیه مناسب بود و اگر ماده قلیل باشد پیش از تنقیه هم مضائقه ندارد **ایضا**
برای اوجاع مفاصل از نطای **صفت آن** در مفاصل حار اول فصد پس تنقیه بحسب ماده کنند بعد از آن طلا او لا بر دا دع
مثل آب کشنیز وحی العالم و العنب نمایند بعد و بمحللات مثل آرد جو با قلا و بعد انحطاط بمثل بابونه و اکلیل الملک جنابر فوت تحلیل
آن نمایند و اگر در این حالت ضربان مانع خواب باشد بدایت بتسکین آن واجب بود بمثل طلای استخوان سوخته و عدس و لفاح و افیون و زعفران

دبیخ و از واجبات است که دوائی درین علت از سورنجان خالی نگذارند که به اختصاص او بدان و تضیق آن مجاری را و منع
آن ماده نازل را بار دیگر اجماع واقع شده و آنچه در حار بالطبع نافع است بزرقطونا ببیکه و روغن گل و خطمی و آرد جو و گل سرخ و مورد و کدو
و کاهو و خشخاش است مطلقاً **دوائی** اوجاع مفاصل از ماده خون صفراوی یا صفرا صرف علامت آن شدت درد و التهاب و
سرعت نبض و ناریت بول و زردی رنگ مع حمرة قلیل باشد **صفت آن** تدبیری که در دموی گذشت بکار برند اما درینجا باخراج
خون کثیر حاجت نیست و درین قسم تبرید و تسکین زیاده باید نمود و سکنجبین که بسیار ترش نباشد انفع اشیاء است و قی کردن سکنجبین
و بعد اسهال مدرات بارد نفع تمام دارد و از ادویه بارده که در آن قبض نباشد مانند کدو و کاهو و کافور با سرکه و آب کشنیز سبز سرشته
ضماد کنند و درینجا احتیاج ادویه محلله نمیباشد **ایضاً** دوای مدرکه با وجاع مفاصل صفراوی مفید است **صفت آن** شیره
تخم خربزه شیره تخم خیارین در آبیکه پرسیاوشان و فوه الصبغ جوشانیده باشند برآورده سکنجبین حل کرده بنوشند **دوائی** اوجاع مفاصل
از ماده مرکب از بلغم و صفرا و یا از سوداء و صفراء علامت ترکیب بلغم قلت التهاب و درد و رخاوت ورم بود و نشان ترکیب سوداء
قلت درد و تمدد و خشکی و سیاهی موضع و صلابت ورم بود **صفت آن** سورنجان مصطگی رومی بوزیدان از هریک یکماشه
سائیده در گلقند آمیخته همراه شیره بادیان شیره تخم خیارین شیره خار خسک شیره تخم خربزه در عرقیات برآورده صاف نموده شربت بزوری
داخل کرده بخورند و معجون سورنجان همراه تبریدی بدل بسیار فائده میکند و معجون عشبه نیز درین باب مجرب است و از ادویه محلله ملینه
اکلیل الملک و بابونه و شبت و خطمی و صبر و لعاب حلبه و تخم کتان ضماد کنند و روغن گل و روغن بید انجیر و روغن حنا بمالند خصوصاً
که سورنجان و تلخ و بیخ نی و جدوار و خطائی را در آن انداخته باشند و صابون و حنا را در آب سائیده نیمگرم ضماد کردن نیز نفع میکند و اگر
ماده کثیر باشد میباید که بعد از نضج بمنضج مرکب بحسب ماده از مسهل مرکب بحسب غلبه خلط تنقیه کنند **دوائی** اوجاع مفاصل از
ماده بلغم علامتش سفیدی رنگ و قلت درد و لزوم آن و عدم حرارت و التهاب و تقدم استعمال مولدات بلغم بود **صفت
آن** باید که بطبیخ شبت و اصل السوس عسل آمیخته چند روز قی کنند اگر ازین تدبیر فائده نشود بعد از نضج مسهل و حب سورنجان و منتن
بطوریکه در دوائی حدبه در ریاح الافرسه ذکر یافته باید که مسهل بتفاریق دهند و فیما بین مسهلین باستعمال منضجات قانع باشند تا ماده
بخوبی نضج یافته بلا احداث ضعف بتمامه مستفرغ شود و بعد از آن جهت اخراج ماده قلیل که در آنجا مانده باشد مدرات حاره بکار برند
و ایضاً بنابر تحلیل اضمده محلل و ملین و روغنهای گرم استعمال نمایند و محللات صرف و رادعات صرف زنهار ضماد نکنند که در آن
خوف تحجر ماده است **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** در مفاصل بارد بعد تنقیه ضماد زعفران و فرفیون و جندبیدستر و عاقرقرحا
کنند و آنچه نفع می کند درین نوع گلقند عسلی و ماء العسل بطبیخ قرطم و ماء الشعیر و دارچینی و شبت و حلبه است اکلاً و طلاءً و نطولاً و صبر
مطلقاً و بکتر یعنی الملتاس و آنچه درین علت از القرس و غیره تجربه کرده ایم از تراکیب معجونی است که در آن سنغر با و ام خردل و سناء
و خل است و در معاجین خواهد آمد نفع میکند این را معجون سورنجان و حب آن و معجون هرمس و نجاح و شربت او و خاصة آنچه منظر طبیب
تالیف یابد از غار القیون و زعفران و حنظل و مر و مقل و سکبینج و باشق بدان و روغن قثاء الحمار و آرد جو بسقمونیا بطبیخ صعتر و کاه گندم

دوائی اوجاع مفاصل از مادہ سوداوی خالص علامتش ہمان است کہ در مادہ مرکب از سودا و صفرا و ایضاً وجود سائر علامات سودا و کثرت اشتہاء طعام و قلت انتفاع بعلاج و نفع یافتن بچیزہاے گرم تر نیز از نشان اوست **صفت آن** فصد کنند و رگ وسیع زنند پس اگر خون غلیظ و سیاہ برآید وافر گیرند و اگر سرخ و صاف برآید فوراً بند کنند و نضج و تلطیف مادہ کوشند بعدہ بفصد پردازند و بعد نضج تام مسہل سودا دہند و جہت تنقیہ مابقی معجون افتیمون و عشبہ بکار برند و باضمدہ ملینہ محللہ ہمچون بابونہ و آرد حلبہ و تخم کتان و مقل و جاؤشیر و راتینج و انجیر ہمراہ پیہ بز گداختہ و زیت و روغن گاؤ آمیختہ ضماد کنند و قیروطی و روغن قسط و بید انجیر و بابونہ و موم و پیہ گردہ بز و پیہ ماکیان و پیہ بط ساختہ باشند نافع بود و روغنہاے گرم و تر بمالند و آبزن و نطولات مناسبہ بکار برند و ہمگی در اصلاح طحال کوشند و از ترطیب بدن غافل نباشند و در تحلیل افراط نکنند و استحمام معتدل و ریاضت معتدل پیش از تناول غذا سودمند است **دوائی** اوجاع مفاصل از مادہ ریحی علامتش انتقال درد و شدت تمدد است **صفت آن** گلقند بعرق بادیان مالیدہ صاف نمودہ شربت بزوری داخل کردہ بنوشند و روغن گل و مانند آن بمالند و تنقیہ بلغم و تجوید ہضم نمایند و گاہ باشد کہ مادہ ریح در غایت حدت و حرارت باشد و باستخوان میرسد و آن را فاسد میسازد و میشکند و این مسمی است بریح لبتوکہ و تدبیرش اخراج خون و تنقیہ صفرا است **دوائی** جہت تحجر مفاصل کہ مفاصل صلب گردد چنانچہ حرکت نتواند کرد **صفت آن** بعد از تنقیہ موضع متحجر را بروغن کنجد و پیہ مرغ و بط و لعاب حلبہ و بزرکتان بمالند و آبزن روباہ و کفتار کہ زندہ در روغن کنجد و آب جوشانیدہ باشند باید کرد **ایضاً** براے وجع مفاصل شخصے کہ حار یابس و مرض بواسیر بادی و قبض طبع داشتہ باشد و تاب تناول ادویہ و اغذیہ حارہ نداشتہ باشد باید کہ اول چند روز سورنجان شیرین دانہ ہیل کشنیز خشک یک یک ماشہ نبات سفید سہ ماشہ سودہ بخورند بالایش شیرہ تخم قرطم شیرہ تخم خربزہ شیرہ خارخسک ہر یک نہ[9] ماشہ در عرق مکوہ برآوردہ صاف نمودہ شکر سفید دو تولہ آمیختہ بنوشند اگر فرصت دست دہد بہتر و الا دو چار روز تخم قرطم بادیان اصل السوس ہر یک شش[6] ماشہ مویز منقی دہ دانہ عنب الثعلب پنج ماشہ در آب جوشانیدہ گلقند دو تولہ داخل کردہ بنوشند بعدہ وقت شب حب سورنجان رازی کہ در حبوب مسطور شد در آن گل سرخ افزودہ ہر چہار جزو مساوی گرفتہ حبوب ساختہ بقدر یک تولہ با آب گرم بخورند و صبح عرق بادیان دو سہ مرتبہ بنوشند کہ مواد از آن خارج خواہد شد و تبرید از لعاب بہدانہ و گاؤزبان و نبات و تخم ریحان پاشیدہ فرمایند و اگر از استعمال حب پنج شش بار اسہال شود یک روز فاصلہ دادہ تبرید مذکور بنوشند و اگر دو سہ بار اجابت شود فاصلہ ضرور نیست و روزیکہ حرارت محسوس شود تبرید بنوشند و در غذا دال مونگ و قلیہ و نان گندم و اگر گاہی پیچ شکم دریافت گردد تخم مرو در گلاب جوشانیدہ صاف نمودہ در نسخہ تبرید اضافہ نمودہ بنوشند **دوائی** نقرس و آن دردیست کہ در مفصل کعب یعنی شتالنگ یا در پیوند انگشتان پای خاصۃً در انگشت افتد و این مرض در اکثر امر مادی بود و از سوء مزاج ساذج نادر افتد و مادہ منصبہ درین بسیار باشد و مفاصل آن تنگ تر است و خصیان و صبیان را نقرس عارض نمیشود و مادہ آن از صفرای حاد خالی نمیباشد و ایضاً اگر این مرض بواسطہ جماع کثیر بر امتلاء می افتد و بزنان حادث نمیشود الا وقت حبس حیض **صفت آن**

حسب ماده بتعدیل و تنقیه مثل علاج مفاصل نمایند و درین مرض افراط بتبرید باشربه و اطلیه نشاید اگرچه صاحبش صفراوی
مزاج بود زیرا که در آن خوف اعاده ماده است از مفاصل بسوی اعضای رئیس و این موجب هلاکت بود و اگر اینچنین خطا
رود و هیچ تغیرے در اعضاے رئیسه دریافت شود مثل غشی و خفقان وغیره افتد بآب نیم گرم یا بالطبیخ حشایش مرخیه و جاذبه چون بنفشه
و بابونه و مانند آن بر مفصل مادوف تنطیل کنند و مفرحات خورانند **ایضاً** جهت نقرس حار از انطاکی **صفت آن** علامت
و علاج نقرس مثل وجع مفاصل است الا آنکه نقرس حار را نفع میکند طلا بحی العالم و کشنیز و حنا و سرکه و آرد جو و در خواص آمده
که تعلیق موی کودک تسکین آن کند و همچنین فرو بردن چهل دانه عدس بر پایان هر روز تا چهل روز و طلا بزردی بیضه و افیون
نیز مسکن درد است **دوالی** وجع الورک و آن دردیست که در مفصل ورک یعنی سرین افتد و آن در اکثر از ضعف ورک بسبب طول جلوس
بر چیزهای صلب یا ضربه یا کثرت سواری میشود و ماده آن بیشتر بلغم خام میباشد و گاهی وجع الورک از مواد حاره و مختلفه و امتلای
عروق ورک از خون نیز حادث میشود و بسیار باشد که از انتقال او جلاع رحم مزمنه که قریب ده ماه طول کشد عارض گردد و وجع الورک
مقدمه عرق النساء بود و گاهی مفصل ورک بواسطه اجتماع رطوبت مخاطی در آن و استرخای رباط بدان انخلاع پذیرد **صفت**
آن علاج آن مثل علاج وجع مفاصل نمایند و اگر از آن فائده نشود عسل بلادر طلا کنند همچنین بشیر زقوم و جند بیدستر یا شیر انجیر
ضماد سازند که تا آبله افتد و مواد از آن جاری گردد و باید که مندمل شدن ندهند و اگر ازین هم به نشود داغ دهند **ایضاً**
برای وجع الورک **صفت آن** غاریقون بغربال مویینه گزرانیده یک مثقال در اطریفل صغیر ده مثقال آمیخته غلوله کرده خورده
باشند غذا نخود آب **دوالی** که مسمی بچار دانه است و بدوای حاکم نیز جهت وجع الورک و وجع الرکبه مجرب است **صفت آن**
میتهی اجوائن هالون کلونجی هر چهار برابر یکجا کرده بے آنکه بکوبند و هر صباح آنقدر که در گرفتن سه انگشت آید بآب گرم بخورند و در
کاستن و افزودن وزن دو حسب مزاج مختار اند و بعضے مالکنگنی عوض میتهی مے گیرند و تخم پنوار اضافه میکنند و صاحب تحفه
گوید این شش تخم انفع از چهار اند **دوالی** که جهت وجع الرکبه منقول از انطاکیست و آن دردیست که در پیوند زانو حادث
شود **صفت آن** اوجاع رکبه مثل وجع الورک است در انحصار ماده و سائر احکام لیکن از مجربات درین شرب انگدان بزرد
بروغن جوز و از اطلیه این روغن ترب است و برگ دفلی بآرد ترمس و عسل و کذا ضماد لبصابون باسم چندان حنا **دوالی** عرق النساء
و آن دردیست که از مفصل ورک آغاز کند و از جانب وحشی فخذ بپای فرود آید و تا انگشتهای پا رسد اکثر این مرض از دم بلغمی یا
بلغم صفراوی بود و گاهی بسبب انضغاط مجاری غذا بپای جانب علت لاغر شود و در رکوع و استوای قامت دشوار گردد و اکثر ماده
عرق النساء اول در مفصل می افتد پس منتقل میگردد و بعضله عریض و گاهے اولاً در عضله می افتد و در آن بر انصباب ماده
از فوق بدن آماده میکند **صفت آن** علاجش حسب سبب مثل علاج وجع مفاصل نمایند و در ابتدا مثل اورام دیگر رادع استعمال
نباید کرد بلکه واجب است که در وقت ابتدا برای تسکین درد مرخیات ملینه که شدید الحرارت نبود استعمال باید کرد و اگر از خطا
رادع استعمال نموده آید و بدان سبب درد شدت کند و خوف خلع مفصل رو نماید برای تدارک آن بحمام نیم گرم برند و طبیخ حشایش

مرخی حار نیم‌گرم ریزند و در شیر تازه نیم‌گرم نشانند و در عرق النساء دموی بعد از فصد باسلیق عرق النساء نیز باید گشود و بقول
جالینوس رگ صافن که تا دل سود مند تر از عرق النساء است و مابض نافع تر است از صافن بالجمله اگر درد از جانب انسی فرود آید و این نادر بود
درین صورت فصد صافن انجا بیشتر مفید است و بعضی فصد عرق مابین خنصر و بنصر پای مفید نوشته اند و فصد در ینجا در حالت خلو
بدن از غذا اصواب باشد و با غذیه سریع الهضم چون گوشت طیور و دراج و چوزه مرغ باسفاناخ و خبازی تغذیه نمایند و با بیکه اندر
گرمی معتدل باشد بر موضع دردناک بریزند و بر روغن کنجد که در ان دان کوفته بیرون آورده باشند بمالند و حب سورنجان بدهند و
عقب آن مطبوخ فواکه مقوی بسورنجان بنوشانند و ضماد یکه از کبریت مدقوق و مغاث و زرده تخم مرغ و اندک زعفران ساخته باشند
بر نهند و چون ضماد ابر دارند موضع را بآب گرم بشویند و با بیکه اندران بابونه و اکلیل و پوست بیخ کرفس و حماما و قنطوریون و صعتر و شبت
جوشانیده باشند نطول کنند و اگر این اجزاء را بسرکه پخته ضماد کنند فائده تمام دهند و در انجاکه حدوث این علت بسبب بلغم با
لزوجت قی آورند و بعد ازان حبوب مسهله العلل آرند و حب شیطرج نیز بدهند و بعد از استفراغ ماده متوبرج و زرانیج و عاقرقرحا کوفته با
سکنجبین سرشته ضماد سازند و ضماد در وقت استعمال نمایند و اگر با وجود این تدبیر درد کم نشود و مریض بی طاقت گردد رگ عرق النساء
یا رگے که در باطن زانو است یا رگے که اندر منشط قدم است بزنند و سفوف شفاء استعمال نمایند و بخار و صابون ضماد سازند **دوالی**
دوالی و داء الفیل دوالی مرضی است که عروق ساق و قدم فراخ شود و داء الفیل آنست که ساق و قدم مانند پای فیل بزرگ شود
و این امراض به پیکان و حمالان و پیاده روان و کسانے که ایستاده بسیار باشند عارض شود و دوالی اکثر از انصباب خون سوداوی
مے افتد و گاہے از خون بلغمی و خون صرف عارض گردد و فرق فیما بین مواد از علامات مخصوصه هر واحد در رنگ عضو
تدبیر متقدم پوشیده نیست بالجمله هر چونکه باشد بعلاج مهلت روا ندارند چه دوالی و داء الفیل از امراض خبیثه است اکثر ازین
صحت تمام حاصل نشود **صفت آن** درین هر دو مرض در ابتدا فصد باسلیق و قی و اسهال طبیعت بحبوب و تحلیل ماده با ضماد
مناسبه است و هر گاه که مستحکم شود خلاص از نقرس پا باید گرفت **دوالی** علامت دوالی و داء الفیل از خون غلیظ سوداوی دوالی ظهور رگهای
سطبر و سبز است گرداگرد ساق و قدم و ثقل حرکت و دشواری مشی کثیر و سریع و علامت داء الفیل که ازین ماده افتد تیرگی رنگ ساق و
حرارت ملمس است و شقاق خفیف باشد که انشقاق قرحه گردد و ماده از و تراود **صفت آن** فصد باسلیق کنند و مسهل سوداء و ماء الجبن
دهند و تنقیه بدفعات نمایند و دواهای گرم قوی الاسهال زنهار استعمال نکنند و در دوالی بعد فصد باسلیق عروق ممتلیه که در
ساق و قدم ظاهر شده باشند نیز بگشایند و در وقت بر آمدن خون ساق را از دست بمالند و بفشارند تا خون غلیظ بتمامه بیرون
آید و در داء الفیل بعد از تنقیه فصد مابض و حجامت ساق و چسپانیدن زلو بسیار مفید بود و بعد از آن ساق را تا زانو عصابه
مستحکم ببندند و بعد گشادن عصابه ضماد ادویه محلله مقویه قابضه نهاده باز بربندند و بدستور اول بگذارند و بعد از رفع مرض با دویه بارده
قابضه که از عود ماده منع کند همچون مورد و مازو و جوز السرو و اقاقیا و عصاره لحیة التیس و رامک ضماد سازند و از اغذیه مولد سوداء
و ریاضت و از بسیار ایستادن و آویختن پاها و سواری و امثال آن و پیاده رفتن و غیر آن هرچه موجب انصباب ماده بپایها بود

اجتناب نمایند **دوائی** داء الفیل از خلط غلیظ بلغمی که در آن موضع بریزد و علامتش غلظ ساق باشد بی حرارت و کمودت **صفت**
آن بعد از نضج بمنضج حار از مسهل گرم و حب سورنجان تنقیه کنند بطریقیکه در دوائی حدبه گذشت و در هفته یکبار بمقیات بلغم قی
نمایند و تقلیل غذا کنند و از اغذیه غلیظه و بقول و فواکه بارده و آب سرد احتراز لازم دارند و بعد تنقیه هر روز کندر یک ماشه زنجبیل
سفید بی ریشه نیم ماشه سائیده با طریفل صغیر آمیخته بخورند و صبر و مرواقاقیا و پوست انار بسرکه سرشته ضماد سازند و بعصابه محکم
ببندند و سفوف کندر استعمال نمایند و از اغذیه و ادویه هرچه مجفف بود بکار برند و از تحریک پای منع کنند **دوائی** وجع العقب و وجع
کف الرجل **صفت آن** برای درد پاشنه که بسبب ضربه و سقطه یا تنگی موزه بود داغستان گل ارمنی با آب یا گلاب حل کرده ضماد
نمایند و آب سرد ریختن سود دارد و اگر سببش انصباب مواد بود در دموی فصد کنند و روغن گل بمالند و گل تنور بسفیدی بیضه
طلا کنند و در ماده بارد بلغمی مسهل علاج نمایند و روغن بابونه و فرفیون و قسط بمالند و اگر از زخم بود مراهم استعمال کنند و در وجع کف
الرجل یعنی درد کف پائی که در آن پای نهادن متعسر میشود عدس بسرکه پخته ضماد کنند و اگر خون غالب بود فصد مقدم دارند **دوای**
تپ دموی اگر از جوش خون حادث شود سونوخس گویند و اگر از تعفن خون عارض گردد مطبقه خوانند علامت سونوخس سرخی رو و
چشم و انتفاخ رگها و گرانی و اعضا شکنی و عظم نبض و سرخی و غلظ قاروره بود و تپ لازم باشد و عرق نکند و گرمی او کمتر از حرارت
غب و سخت تر از حمی یوم بود و باشد که حلق و کام ورم کند و علامت مطبقه آنست که این عوارض بشدت باشد با زیادتی قلق
و اضطراب و تنگی نفس و بول کدر و بدبو باشد **صفت آن** فصد هفت اندام یا باسلیق کنند و خون وافر گیرند و گفته اند که چندان
خون بگیرند که مریض غش کند و آنجا که مریض ضعیف باشد یا روز سوم گذشته باشد و بیمار چیزی نخورده باشد در اخراج خون افراط
نباید کرد و بدو سه دفعه باید گرفت بهر حال در اخراج خون تاخیر نباید مگر آنجا که تپ با تخمه بود تا زوال تخمه فصد نشاید لذلک در روز
بحران اگر از فصد مانعی بود میان هر دو شانه یا بر دوش حجامت نمایند و بعد فصد لعاب بهدانه سه ماشه شیره عناب پنجدد و عرق
شاهتره و عرق عنب الثعلب بر آورده شربت بنفشه دو توله داخل کرده خاکشی پنج ماشه پاشیده بدهند و بعلاج تپ صفراوی رجوع
کنند و حسب حاجت بتطفیه و تصفیه خون کوشند و تلیین طبیعت نمایند و کاسنی و کاهو و کشنیز و شربت عناب و شربت صندل
و بنفشه و نیلوفر و انار و آلو و مانند آن هرچه سرد باشد تطفیه خون مینماید و اقراص طباشیر و کافور جهت اطفای حرارت شدید مخصوص
است و آب تمر هندی یا آب تربوز همراه شیرخشت برای تطفیه خون و تلیین طبع نفع تمام دارد و لعاب اسپغول و آب آلو برای اصلاح مصفی
خون است و شاهتره و عناب در تپ دموی دخل تمام دارد و باید که در مطبقه وقت فصد در خون نگاه کنند اگر خون غلیظ برآید سکنجبین و آب آلو
و شکر و تمر هندی و آب شاهتره و بادیان و مانند آن از محمضات و ملطفات دهند و اگر خون رقیق آید شربت عناب و شربت
انار و آب کاسنی و جز آن از مبردات مطفیات استعمال نمایند و آب سرد در تسکین حرارت و دفع عفونت و تغلیظ خون بغایت
[illegible]ل است و بحران تپ دموی در روز هفتم واقع میشود و هرگاه بعد بحران ماده تپ در رگها باقی باشد آب کاسنی سبز مروق با سکنجبین
[illegible]شانند و سه روز یا پنج روز بدهند تا ماده باقی را بتمامه پاک کند و در این تپ عرق آوردن نیز مفید بود و آب گرم زیر پشت داشتن نیز عرق می آرد

و پاشویه هم و ناکه منظور برآوردن عرق باشد بدن را بپارچه نشف کرده باشند و خود را از پارچه پوشیده دارند **ایضاً** بعد فصد
باسلیق عناب هفت دانه تمر هندی سه توله در عرق شاهتره مالیده صاف نموده خاکشی شش ماشه پاشیده دهند و یا شاهتره
شش ماشه تمر هندی دو توله اگر در مزاج گرمی باشد خیسانیده و الا جوشانیده نبات خاکشی داخل کرده بدهند غذا آش جو و ساگ پالک
دوائی برای تپ دموی از انطاکی **صفت آن** علاج تپ دموی فصد باسلیق و اخراج خون باستقصاء است و اگرچه بدفعات
بود بحسب قوت بعد از آن استعمال مبردات مثل ماء الشعیر و ریباس و فواکه خصوصاً عناب آلو بخارا و تدهین بمثل روغن بنفشه و کدو
و صندل و تغذیه بمثل بنوماش و عدس و زرشک و آنچه مخصوص بمطبقه است شربت عناب و مطبوخ فواکه و ماء القرع و ماء الشعیر است
این همه بعد از فصد استعمال کنند و در تذکره مینویسد که علاج سونوخس کائن از خون داخل عروق بلا تعفن فصد است تا غشی
رسد و اگرچه در دفعات باشد بعده تبرید بربوب فواکه و اشربه آنها و سکنجبین و تمر هندی و گاهی حاجت بماء الشعیر افتد و بسیار باشد که
بمجرد فصد قلع گردد و بسا است که بماء القرع و مالش بروغنهای که در غب مسطور گردد احتیاج شود و علاج مطبقه کائن از تعفن خون
آنست که اگر اکثر خون یا بعض آن تعفن پذیرد مبادرت بفصد است اجماعاً و اگر کل متعفن گردد جالینوس و تابعین او از فصد
اولاً منع می کنند و دلیلی برای ایشان نیست و بهرحال اصلاح خون واجبست تا صاف گردد باستعمال مولدات آن مثل شربت
عناب و خشخاش و ریباس و اصول و تغذیه بچیزیکه مولد آن باشد سوای لحوم و مثل بنوماش چیزی نیست و عدس با سرکه
مانع النفع است و مزورات آلو و انبرباریس دهند **دوائی** برای تپ دموی از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** شیره عناب
پنجدانه لعاب بهدانه سه ماشه در عرق شاهتره و عرق گاوزبان هر یک پنجتوله برآورده شربت نیلوفر دو توله داخل کرده بنوشند
ایضاً برای تپ بعد سوزش کف دست و پا **صفت آن** عناب پنجدانه شاهتره شش ماشه بعرق شاهتره ده توله خیسانیده
یا جوشانیده شیره خیارین هفت ماشه شربت نیلوفر دو توله خاکشی پنج ماشه داخل کرده بدهند **دوائی** که برای تپ صفراوی محرقه
معمول است **صفت آن** شیره تخم کاهو مقشر شیره مغز تخم کدوی شیرین را در عرقیات برآورده مثل عرق شاهتره و عرق
عنب الثعلب عرق بید تازه هر یک چهار یا پنجتوله شربت نیلوفر داخل کرده خاکشی پاشیده بنوشند و اگر حرارت شدید باشد شیره مغز
تخم تربوز افزایند و اگر قوت ضعیف باشد و یا با تپ خفقان بود عرق کیوڑه عرق بید مشک گلاب عرق گاوزبان بقدر سه توله
نیز اضافه کنند و صندل سفید را در گلاب سائیده پارچه با آن تر نموده بر جگر و دل نهند برای قلق و اضطراب و خفقان بسیار مفید
بود و اگر صداع و سهر بسبب تصاعد ابخره باشد تدبیر صداع و سهر نمایند و اگر سعال باشد لعاب بهدانه اضافه کنند و اگر درد گلو باشد
شیره عناب داخل کنند و غرغره نمایند و در روز پنجم شیره تخم خیارین اضافه سازند مگر آنکه روز پنجم روز نوبت افتد که درین هیچ وجه تحریک
خوب نیست و اگر حاجت باشد بوقت شام تبرید از لعاب بهدانه که در عرقیات برآورده باشند شربت نیلوفر یا شربت انار
و خاکشی داخل کرده باید کرد و قرشی بوقت شام خیارین را نیز حکم کرده و حکیم شریف خان مرحوم در کمال شدت تپ استعمال میفرمودند
و از برای خشکی زبان مضمضه از لعاب اسبغول مفید بود و نیز اسبغول را در پارچه بسته در آب اندازند و بر سر و دل و لب بمالند برای

خشکی آنہا مفید است بشرطیکہ ملینے از سرفہ و نزلہ نباشد و دادن شیرۂ آلوے بخارا و شیرۂ زرشک و سکنجبین مناسب باشد و روز نوبت تپ
با سکنجبین و امثال کنند و عرق کہ ایلاز پارچہ صبح کنند تا مادہ از راہ عرق مندفع گردد و در تپ صفراوی جمیع اشربہ غیر جامعہ احتمال استحالہ صفرا
دارند مگر شربت نیلوفر کہ بالخاصیت مستحیل بصفرا نمیشود و جائیکہ تپ شدید باشد احتیاج منضج نمے شود و در روز ہشتم و دہم از مسہل بار تنقیہ
کنند و بعد از پنج روز قرص طباشیر ملین و قرص زرشک بہ آب کاسنی سبز مروق و شربت بزوری و خاکشی بخورند و چکیدہ کاسنی یعنی
نقوع تخم کاسنی و شربت بزوری نیز نافع بود باید دانست و بعد آن علاج تپ مرکب باید کرد **ایضاً** از مطب حکیم علی ترکیب **صفت**
آن در تپ صفراوی اول عرق کدو دہ تولہ شربت بنفشہ و شربت نیلوفر ہر یک دو تولہ و خاکشی چہار ماشہ دہند و بجائے شربت
سکنجبین نیز خوب است بشرطیکہ سرفہ نباشد و در تزاید تخم کدوے شیرین دو تولہ بر نسخہ اول بیفزایند و در شدت حرارت العبہ باردہ
علی سبیل البدلیہ و شیرۂ کاہو بیفزایند و تبرید دو وقت کنند و در روز چہارم خیارین و پنجم روز ہندوانہ و ششم روز تخم کاسنی بر سبیل لبیت
بیفزایند و در روز ہفتم کاہو و ہشتم روز مسہل از ترنجبین و شیر خشت و خیار شنبر گلقند تمر ہندی آلوے بخارا گل سرخ برادہ تبرید افزودہ دہند
و اگر سرفہ لاحق باشد خطمی خبازی داخل سازند روز دوم مسہل لعاب بہدانہ و اسبغول شربت نیلوفر و حسب حاجت شیرۂ تخم کدو بیفزایند
و لعاب ریشہ خطمی ادیجیش ایمن سازد و استاد در نسخہ مذکور بعد مسہل تخم کاسنی نیز مے دہند و اگر از امراض صدر مثل ضیق وغیرہ یار
باشد سپستان اصل السوس گل بنفشہ گاؤزبان مویز منقے در مسہل داخل سازند و ملینات قبل از شانزدہم دادن ممنوع اند و عنب
خالصہ زیادہ از چہاردہ روز نمے ماند اگر باقی ماند غیر خالصہ کہ مادہ اش ترکیب بلغم است پس از پانزدہم شیرۂ اصل السوس و عنب الثعلب
مے افزایند و پس پانزدہم در مسہل ملینات و سنا نیز اضافہ مے کنند **نوع دیگر** برائے تپ صفراوی از بیاض استاد مرحوم **صفت**
آن لعاب اسبغول و مغز تخم کدو ہر یک شش ماشہ در عرق کاسنی و عرق عنب الثعلب و عرق شاہترہ ہر یک پنج تولہ بر آوردہ شربت
نیلوفر دو تولہ حل کردہ خاکشی چہار ماشہ پاشیدہ بنوشند **ایضاً** جہت تپ صفراوی **صفت آن** آب تمر ہندی سہ تولہ شیرۂ
تخم کاسنی شیرۂ مغز تخم کدو ہر یک شش ماشہ لعاب بہدانہ سہ ماشہ گلاب چہار تولہ گلقند دو تولہ **ایضاً** از حکیم عبدالقادر شاگرد
حکیم شریف خان صاحب جہت تپ صفراوی **صفت آن** اول مسکنات مثل شربت بنفشہ یا شربت نیلوفر با عرق شاہترہ
و عرق نیلوفر و عرق کاسنی و خاکشی پاشیدہ دہند باز شیرۂ کاہو یا شیرۂ خرفہ یا شیرۂ مغز تخم کدو بشرط تشنگی بسیار و گرمی زیادہ شیرۂ
و شربت انار داخل کردہ دہند باز برائے نضج صفرا آلوے بخارا و زرشک تخم کاسنی گاؤزبان عناب شب در آب گرم تر کردہ صبح
مالیدہ صاف نمودہ شربت بنفشہ خاکشی پاشیدہ دہند باز مسہل دہند و نیز در تپ غب شیرۂ تخم خرفہ شیرۂ تخم کاسنی ہر یک شش
ماشہ سکنجبین دو تولہ داخل کردہ دہند و در تپ محرقہ تبرید زیادہ کنند و شیرۂ خیارین و شیرۂ کاہو و لعاب اسبغول بیفزایند مگر قرص
طباشیر کافوری سہ چہار ماشہ دہند و اگر اسہال باشد قرص طباشیر قابض ہم بدہند و در محرقہ آب کاسنی سبز مروق و سکنجبین نیز مجرب
است و برائے اسہال صفراوی قرص طباشیر ملین و شربت در یک روز و شربت دینار بحسب تقاضائے وقت و مزاج بدہند
غرض تا ہفتم روز کہ بحران است تسکین مزاج کردہ باشند و درین اثنا اگر خود بخود اسہال شود قرص طباشیر افیونی و کافور و

کشنیز خشک و تخم کاسنی بریان و حب الآس با شربت بهی یا رب بهی دهند و در بودن سرفه ترشی موقوف و بهدانه و حل السوس
در دهان ضم سازند بالجمله بعد از هفت روز که تپ کم شود مسهل از مغز فلوس و تمر هندی بلعاب اسپغول دهند و اگر قوی خواهند ترنجبین
و شیرخشت هریک چهار توله افزایند و اگر در شدت گرمی و تشنگی و حرارت نماند در آب کدو و در شیره تخم خیارین یک توله مغز فلوس
و تمر هندی نیز مالیده بدهند و بعد از نقاے ماده اگر حاجت شود برائے تسکین حرارت زائد بارد القرص با شربت نیلوفر یا سکنجبین یا قرص
کافور دهند که برائے تسکین و هیجان صفرا نافع است و مزیل حرارت و مسکن تشنگی است و اگر غب دائم و لازم باکی گرمی بود
بعد سوم روز تسکین حرارت و عطش منضج بطور طبیخ نیز جائز است بنفشه و نیلوفر و کاسنی هریک نه ماشه خیسانیده یا جوشانیده نبات
سفید یک نیم توله داخل کرده خاکشی چهار ماشه پاشیده دهند و اگر تسکین و هم نضج ماده منظور باشد شیره مناسب مثل شیره کاهو یا
شیره مغز تخم تربز یا شیره خیارین نیز دهند و از روز سیوم منضج صرف دهند پس از روز هشتم بدستور مسهل دهند و میان مسهلها تبرید یا
منضج باید داد و اگر تپ مرکب از صفرا و بلغم بود در ادویه سابقه بادیان و گلقند افزایند تا بلغم نیز نضج یابد و اگر تشنگی شود شیره خیارین
هم افزایند و غذا کھچڑی یا آش جو دهند **دوائی** که در غب معمول **صفت آن** بنفشه تخم کاسنی عنب الثعلب هریک
پنج ماشه در آب گرم تر کرده مالیده صاف نموده سکنجبین یک نیم توله داخل کرده گلقند یک نیم توله خورده بنوشند **ایضاً** بادیان کاسنی
هریک چهار ماشه عرق گلو پنج توله سکنجبین گلقند هریک توله پاو بالا بدستور خیسانیده بنوشند **ایضاً** در تپ صفراوی که هرگاه تجاوز از
بست روز نماید بکار آید **صفت آن** قرص طباشیر ملین سائیده یک مثقال در سکنجبین هفت درم آمیخته همیشه بخورانند و بعد از آن
شیره زرشک شیره تخم کاسنی شیره تخم خیارین هریک دو درم در عرقیات مناسب برآورده شربت نیلوفر هفت درم اضافه نموده
بنوشند بشرطیکه سرفه نباشد و اگر بلغمیت شریک باشد همراه ادویه عوض قرص مذکور قرص گل نمایند **ایضاً** **دوائی** هندی برائے
تپ صفراوی از مجربات **صفت آن** گلو کشنیز خشک صندل سرخ مغز تخم کنول گٹھ پوست اندرونی درخت نیم هریک پنج ماشه
جوکوب نموده بجوشانند تا آب نیم پاو بماند صاف کرده بدهند تپ گرم کهنه دور شود و مرضی که از شرب شراب پیدا شود مفید است تا پنج روز
یا هفت روز بکار برند **ایضاً** از کتاب مذکور **صفت آن** گلو کشنیز پت پاپڑه گل نیلوفر خس صندل سفید صندل سرخ برگ [illegible]
بدستور جوشانیده بدهند و اگر احتیاج تلیین افتد هلیله زرد داخل سازند یا مغز فلوس بیفزایند و اگر مریض از خوردن اغذیه کاره
باشد از ادویه مذکوره عرق کشیده دهند **ایضاً** برائے تپ گرم مستعمل اطبائے هند **صفت آن** آمله بهنگ بادیان هر سه ادویه را
سائیده در شیر بز که خام باشد بیامیزند و در سر و کف دست و پائے بمالند و خوب مالش کنند تپ رفع شود **دوائی** تپ و لرزه صفراوی
صفت آن تمر هندی دو درم در آب گرم بمالند و صاف کرده شکر سرخ دو درم حل کنند پس از اسپغول دو درم در قدرے
آب انداخته اول بنوشند و بعد یک گھڑی شربت مذکور بنوشند و سه روز بهمین طور بعمل آرند و غذا شربت تمر هندی با خشکه و گاهے با
نان و کھچڑی یا دال خشکه دهند **دوائی** که در تپ بلغمی معمول است **صفت آن** باید که تا روز چهارم تبرید خفیف مثل شربت
بنفشه دو توله با عرق بادیان و عرق عنب الثعلب هریک شش توله خاکشی چهار ماشه پاشیده بنوشند و اگر شربت و عرق نباشد شیره

بنفشه شیره بادیان هریک شش ماشه در آب برآورده گلقند یا تنکر سفید دو توله داخل کرده بنوشند و روز چهارم ادویه قلیلة الحرارت از منضج
گرم گرفته شب در آب گرم تر کرده صبح مالیده صاف نموده شربت بنفشه و خاکشی داخل کرده بدهند و با بادیان انیسون اصل السوس
جوشانیده صاف نموده گلقند آفتابی مالیده صاف کرده بدهند و گاهے زرشک مے افزایند تا گرمی ادویه باعتدال آید و یا شربت
بزوری یا سکنجبین بزوری داخل سازند و بعد از گذشتن هفته و ظاهر شدن نضج مواد بروز مسهل از مسهل گرم که از ان ادویه شدید
الحرارت دور کرده باشند تنقیه کنند و در مسهل دوم یا سوم داخل نمودن سنائے مکی و غاریقون و تربد نیز حکم نموده اند و این مسهل بدهند
بادیان هفت ماشه انیسون چهار ماشه پرسیاوشان پنج ماشه تربد سفید شش ماشه مویز منقے دو توله انجیر زرد چهار عدد برگ سنا یک توله
جوشانیده صاف نموده مغز خیارشنبر پنج توله گلقند چهار توله مالیده باز صاف کرده روغن بادام چهار ماشه یا شیره مغز بادام پنج عدد آمیخته
دهند و اگر اخراج بلغم غلیظ منظور باشد و مسهل قوی خواهند چهار گهڑی شب باقی مانده حب ایارج هفت ماشه با آب گرم خورده خواب
کنند و صبح مسهل مذکور بنوشند و بدانند که یک روز اول از مسهل قوی نسخه مسهل از بادیان بنفشه هریک شش ماشه سنائے مکی
یک توله گل سرخ پنجماشه مویز منقے دو توله تخم کاسنی پنجماشه سپستان نه دانه گلقند دو توله یا شربت ورد دو توله بدهند و چون شده بر
روز دوم مسهل قوی دهند و الا شده مند و قبض گردد همچنین تا از حب ایارج صبح دو یک دست نشده باشد مسهل صبح ندهند مبادا که
شکم ورم گردد و نفخ شده حال تباه گردد و اگر بعد از ان تپ مفارقت نکند و دو هفته بگذرد قرص گل صغیر با عرق بادیان و شربت
بزوری دهند الیضاً برائے تپ مواظبه یعنی تپ دائره بلغمی که علامتش لرزه و سردی بدن و گرم شدن آن به دیر و عدم تشنگی
و صغر نبض و اختلاف آن و قلت اشتها و ترهل بدن و تهبج وجه و زردی آن و تهیج و اسهال بلغمی و رطوبت دهن و بودن بول گاه
رقیق و گاهے غلیظ که در علاج جمیع اقسام حمیات بلغمی مشترک است در سه چیز یکے در وجوب تلیین معتدل و قے دوم در وجوب استعمال
ملطفات و مقطعات و منضجات سوم هر قدر که طول تپ بیشتر محسوس گردد تلطیف تدبیر کثیر نمایند بالجمله واجب است از انچه در ربع
واجب باشد و لهذا واجب است که سرعت نکنند در خورانیدن آرد مثل چوزه مرغ بلکه نان با مزورات مگر آنکه خوف
ضعف باشد یا انحطاط تپ لاحق شود سکنجبین شدید المنفعت است و در ابتدا که استعمال کنند گلقند است تا روز هفتم و اگر آن را
باب بادیان یا آب کاسنی یا آب کرفس بحسب حاجت استعمال کنند باکے نیست و همچنین اگر مطبوخ از ادویه مناسبه استعمال کنند در آن
خوفے نیست و گاهے بقطع استعمال کرده مے شود وقت حرارت هوا و بودن مریض جوان حار مزاج یا بودن تپ شدید الحرارت از
اقسام آن و قے کردن درین باب خیلے شدید المنفعت است و آن قلع این علت کند باوجودیکه آن مضعف معده است و واجب
است که انتظار آن تا روز هفتم کنند زیرا که در ابتدا از ان بسبب بودن قے به سختی ورم معده عارض نشود و اگر قے بر مریض متعذر باشد
بر آن قے کنانیدن به سختی جائز نبود و اگر کنانند قے خصوصاً در ابتداء دوره تپ عارض شود حبس آن نکنند مگر آنکه ضعف عارض شود
پس درین وقت رب به و شربت سیب حبس آن نمایند و تمریخ بمروخات محلله مے نمایند و به نطولات ملطفه نیز تطول نکنند هرگاه مرض
در ابتدا باشد و در بدن خلط جوان باشد که آن مقتضے احتباس است بحرارت و رطوبت خود و از آب سرد اجتناب نمایند و هر قدر که

تا روز دهم غلیظ تر و سرخ تر بینند و فصد کردن باکی نیست و درین هنگام کثرت سکنجبینات واجب بود و باید که تلطیف تنقیه بلغم بکار التسهیل کنند
بملطفات مثل بیخ کرفس و بیخ بادیان و سکنجبین بزوری بقدر غلظ بلغم و برودت آن کنند و در ابتدای نوبت بمقطعات بلغم مثل طبیخ شبت
و پودینه و تخم ترب با سکنجبین و قدری نمک قی کنانند و آنجا بعد نضج با ادویه تحلیل الحرارت مثل طبیخ پوست بیخ کرفس و بادیان و
اصل السوس و انیسون و گل غافث و مویز منقی و پرسیاوشان با گلقند پس روز مسهل سنا مکی و تربد و غاریقون و شیرخشت و ترنجبین
و روغن بادام افزوده مسهل دهند و گاهی ریوند خطائی و بعض ادویه که مختص باخراج بلغم نباشند مع ادویه مختصه باخراج بلغم زیاده کرده میشود
و گاهی تحلیل برای تقویت عمل تربد افزوده میشود و در مسهلات آن مثل تمر هندی و آلو بخارا و عناب و غیره از ادویه صفرا داخل کنند
مگر وقت مس حاجت بدان و بعد یک هفته از مسهلات اگر تپ منقطع نشود و ضعف غالب باشد هر شب وقت خواب اگر قوت متحمل باشد تا
یک دو روز در میان دوا اطریفل دهند بقدر یک مثقال و معجون کبریت و کمونی و استعمال ملحات نافع بود خصوصاً وقتیکه بلغم مختلط بسودا
باشد و هرگاه حرارت غالب باشد برای تسکین آب شاهتره مروق و آب عنب الثعلب مروق و شربت انار و نیلوفر و سکنجبین ساده و
غاکشی بقدر مناسب بدهند و اگر تسکین نشود بشیره مغز تخم کدو یا تخم خیار استعمال کنند و بعد دو یا سه روز چون تپ ساکن شود جوشانده
مناسب بنوشانند و تقویت فم معده بگلقند و مصطگی کنند و با ضمادهای مناسب بر معده ضماد کنند و اگر دانند که ماده بسیار بارد است باستعمال
اندک فلفل باکی نیست و قرص ورد کبیر با آب بادیان و حب صبر استعمال کنند و چون غاریقون بقدر یک درم تنها یا بعسل سرشته
بخورند نافع بود و چون علت انحطاط پذیرد بدخول حمام قبل از طعام مضائقه نیست و نزد تهییج اطراف و چهره مثل امرود سیاه و دواء اللک
بعسل ارند و نانخواه بعسل سرشته بسیار نافع و اغذیه لطیفه مثل نخود آب و زیرباج یا تیهو و دراج بدهند و گنجشکها بهترین اغذیه است و
اچارها مثل اچار کبر و اچار شلجم و امثال آنها نافع و غذا بعد چهار ساعت از فتره نوبت دهند و از همه آنچه رطوبت زیاده کند مثل بقول
بارده و گوشت ماهی و جمله شیرها و شراب پرهیز کنند و آب سرد بسیار مضر است از آن احتراز نمایند ایضاً برای تپ بلغمی مواظبه از اطفال
صفت آن درینجا چیزی بهتر از شربت اصول اولاً و سکنجبین عنصلی یا عسلی بعده امتلای شکم از ماهی و بران شربت طبیخ شبت
ترب مع بزر و ارسنی و عسل و قی کردن آن نیست که در سرعت ازاله آن تجربه صحیح یافته بود و در شرح اسباب است که دواء الترید عجیب است
و قدر شربت آن ذکر نکرده باید که چهار مثقال بدهند و ملازمت گلقند عسلی وقت عشا نمایند و دادن شربت لیمون مضائقه ندارد و برای تقطیع
و هنگام احساس بزیادتی حرارت شرب چیزی که تسکین عطش نماید مثل شربت نیلوفر و بنفشه جائز است و هرگاه زمانه تپ طول کند قرص
گل بازرشک معین کنند و این حب درین تپ مجرب است و نسخه آن در حبوب مذکور شد و آب مدبر مصطگی و بادیان و کرفس و کشوث
بنوشند و مالش بدن خصوصاً فم معده بروغن بهی یا زیت که در آن سنبل و ریوند و بورق و لادن و مصطگی جوشانیده باشند باید کرد و غذا
نخود و در زیادتی حرارت ماء الشعیر دهند و هنگام سقوط قوت بچه مرغ جائز است و بادیه داخل کنند اگر تشنگی شدید بود و از مجربات بزرگ افتیمون
است و تعلیق سه مثقال لبو یک قطعه هر چند بزرگ و بخور با استخوان سنگ پشت و تعلیق دندان مرده و سر پایه خرگوش شیرگاو بخور داوکل
فرس در مطلق تپ بارد و در تپ نوبتی شرکه و در تپ بلغمی ابتدا منقی نمایند پس اسهال و بعد از آن اکثار نمایند و سکنجبین بزوری

و خطمی و آب تخم شبت و بورق و تدهین بدن بشل روغن بابونه و مرزنجوش که در آن بورق حل کرده باشند و علاج مختص تپ بلغمی
مطلقا قی کردن بماء العسل و سکنجبین بزوری و طبیخ شبت و ترب و بورق است بعده شرب فاریقون و ریوند و آنچه دران ترید و شحم
حنظل افتد **ایضا** برائے حمیات بلغمی **صفت آن** اول گلقند دو توله بخورند بعده شیره تخم کاسنی شیره تخم خیارین هریک چار
ماشه و عرق عنب الثعلب و عرق شاهتره هریک پنج توله برآورده شربت بزوری بارده دو توله یا شربت نیلوفر داخل کرده خاکشی
پاشیده بنوشند **دوائی** حمی لثقه مطابق دستور بعضے متاخرین **صفت آن** باید که هفت روز نضج ماده بدین دوا کنند گل بنفشه
اصل السوس بادیان هریک چار ماشه عناب هفت دانه جوشانیده گاہے گلقند گاہے شربت بنفشه دران حل کرده خاکشی پاشیده بنوشند
روز هشتم بدین مطبوخ مسهل دهند گل بنفشه عنب الثعلب اصل السوس هریک ماشه پرسیاوشان شش ماشه عناب ده دانه بادیان نه ماشه
جوشانیده صاف نموده مغز املتاس ترنجبین هریک شش توله گلقند چار توله مالیده صاف کرده روغن بادام شش ماشه انداخته بدهند و نهم
جوشانده مذکور روز دهم مسهل مسطور روز یازدهم دوائی روز نهم و روز دوازدهم مسهل مذکور روز سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم کمو تخم کاسنی هریک
چار ماشه گلاب پانزده توله جوشانده مذکور داخل نمایند روز شانزدهم این مسهل دهند عناب ده دانه گل بنفشه گاوزبان بادیان کمو اصل السوس
هریک نه ماشه پوست بیخ کاسنی نه ماشه سنامکی توله جوشانیده فلوس خیارشنبر ترنجبین هریک شش توله گلقند چار توله حل کرده روغن
بادام ریخته بدهند روز هفدهم هلیله مربا بگلاب شسته بخورانند بعده دوائے روز چهارم بدهند غذا شوربائے قلیه و خشکه روز مسهل بهمانه روز نخود
آب شب شوربا و خشکه و روز هیزدهم قرص گل صغیر با سکنجبین بزوری معتدل سرشته بخورند بعده شکاعی پوست بیخ کاسنی کمو هریک
چار ماشه جوشانیده گلقند حل کرده بدهند بعد ازان همین ادویه استعمال نمایند **دوائی** که در تپ سوداوی یعنے ربع معمول است **صفت**
آن بسبب غلبه اخلاط محترق مانند مالیخولیا از منضج و مسهل علاج کنند و درین تپ بسیار پرهیز کنند و در تپ ربع لازمه در هر حال فصد
باسلیق و یا صافن واجب بود و در تپ سوداوی بعد از چهل روز که ماده نضج یابد تنقیه کنند و درین تپ اکثر ضرر طحال و تغیر در حال کند
ے باشد و این تپ در یک سال بیرود و اگر تدبیر جید و مناسب نبود تا دوازده سال طول میکشد و در روز نوبت این تپ غذا ندهند
در غیر روز نوبت غذا مانند غذاے اصحاء دهند لیکن مائل بترطیب باشد و تپ ربع مانند مالیخولیا بر دو طریق میباشد یکے آنکه سببش سوداے
طبعی باشد دوم آنکه سبب آن احتراق خلطی از اخلاط باشد و علاج قسم دوم مشترک باشد بعلاج سودا و علاج آن خلط که از وے
سودا حاصل شده چنانچه در مالیخولیا معمول است **ایضا** برائے تپ ربع **صفت آن** برائے نضج سودا بادیان بادرنجبویه گاوزبان
جوشانیده گلقند آفتابی درحل کرده صاف نموده بنوشند و اگر خواهند شربت افتیمون یا افتیمون بعد وبسته داخل سازند و در مسهل
فلوس خیارشنبر و ترنجبین یا شیرخشت و افتیمون بعد وبسته و بسفائج و اسطوخودوس داخل کنند و بدستور مسهل دهند لیکن بعد نضج کامل
و دیگر دوائے خون و صفرا و بلغم مذکوره داخل نمایند **ایضا** برائے تپ ربع دائره از مطب حکیم علی شریف **صفت آن** اصل السوس
گاوزبان اسطوخودوس تخم کاسنی عنب الثعلب مویز منقے بادیان و بیخ بادیان و بیخ کاسنی تخم خیارین گلقند لغلیانیده دهند
و در مسهل او خال افتیمون و بسفائج و سنا ضرور است و مطبوخات بگویند که اگر ربع صفراوی است پوست بلیله زرد نه ماشه

وباقی چار چار ماشه واگر سوداوی باشد هلیله سیاه نه ماشه و کابلی نه ماشه و ثالث چهار ماشه و در صفراوی مساوات هر سه جائز است
و در بلغمی هلیله زرد و ترکد و غاریقون و تربد و زنجبیل نیز مے افزایند **ایضاً** در تپ ربع دائره وموی از انطاکی **صفت آن** اگر
از خون محترق باشد اولاً فصد باسلیق از دست راست کنند اگر طحال صحیح باشد والا از دست چپ و ازین تفصیل خلافیکه درین جا
واقع است رفع مے گردد و در خروج خون مادام که رنگ آن متغیر گردد استقصا نمایند و اگرچه بدفعات باشد اگر قوت از گرفتن آن در یک
مرتبه قصور نماید و هرگاه فصد کنند و طحال صحیح نیز و اید قسطاً حذر کنند و قطع او واجب بود والا سواد غلبه کند و خطا کرده کسیکه فصد
غیر باسلیق در تجا نموده و این نزاع فاصل است و بعد از فصد ملازمت این نقوع واجب انجیر زرد و مویز منقی هر واحد ده واوقیه عناب سپستان
آلو بخارا تمر هندی هر یک یک اوقیه انواع هلیلجات هر واحد نیم اوقیه بدستور مرتب ساخته بنوشند و در هر سه روز تبدیل نمایند و بعضے طبیخ
این مینمایند پس اگر بعد این تدبیر تپ طول کشد تدبیرے که در ربع سوداوی بیاید واجب بود **ایضاً** برائے تپ ربع دائره صفراوی از
سنن الیه **صفت آن** علاج تپ به سکنجبین ساده و ماء الشعیر و سکنجبین و خیار شنبر و افتیمون لشیرا است و هر نوع از انواع ربع که
طول کشد علاج تپ به علاج ربع سوداوی باشد بسبب تخلص سودا باستحکام احتراق پس بعلاج آن باید پرداخت **ایضاً** برائے تپ ربع
دائره سوداوی از موی الیه **صفت آن** آنچه از نفس سودا باشد واجب است که اولاً این مطبوخ بنوشانند آن عجیب النفع و کثیر
الفائده است من تالیف آن نمودم و تجربه صحیح یافتم و نسخه آن در مطبوخات خواهد آمد تا شش روز تکرار آن در ایام راحت کنند اگر
قلع آن نکند و تمام نضج ظاهر شود سفوف سودا بماء الجبن چند روز بدهند والا تغییر شستن با افتیمون دهند تا نضج تمام گردد پس سفوف
مذکور بدهند و اگر زائل نشود ایارج لوغاذیا دهند و دادن تریاق کبیر خطا است بسبب قبض پس از وے حذر کنند و واجب بود حمام در روز
راحت و اندر آن تخییر جلوس در آبزن و ترطیب بادهان بارده نمایند و هرگاه یبوست زیاده شود احتقان بشوربائے کله پاچه جائز بود
واکثر آن زائل میشود و بخوردن غاریقون یک درم و حجر ارمنی و مروارید هر واحد نیم مثقال و این مجرب است چند بار در روز دوم از نوبت
استعمال نمایند و بدل حجر ارمنی لاجورد کنند و اغذیه بقول مثل اسفاناخ و کدو و ماکیان و بره و فربه بدهند و هرگاه نوبت بروز خود استعجل
نماید غذا ندهند والا جائز است اگر هضم وسعت کند و از مجربات مثل هلیون اگلا و شرب آن است و کذا کرفس و بخور با فسنتین و تعلیق یاقوت
و خلد و موش و اکل طحال خارپشت و بخور بزهره او و در تذکره است نوشته که شرب افتیمون و بسفائج و لاجورد مخصوص بر ربع است و از
مجربات مروارید محلول و زرشک ترنج است و بخور تخم او و شرب کرفس لشکر و در خواص آمده که پارچه نفاس قبل غسل او چون بپوشد ربع
را زائل کند و کذا خوردن لحم قنفذ و تعلیق عظم مثقوب در بازوے خروس و هدهد **ایضاً** برائے حمائے ربع دائمه از ممدوح الیه **صفت**
آن علاج ربع دائمه و اقسام او مثل ربع دائره است بغیر زیادتی مگر در دائمه حادث از خون که دران فصد صافن در اواخر علاج کنند
و درین انضاج بیشتر وقتے باید کرد تا از ان تحلیل رو نماید و دیدم از علامات تحلیل آن تسوید موئے بسبب شدت طبخ آن مواد را و عل او
در رطوبت غریبه پس سیاه مے شود چنانچه شان حرارت غریبه اندر انست و هرگاه استعداد نماید تسوید سفید گردد و بسبب فرط احتراق و
بسیار باشد که ازین تپ ملازمت شرب بسفائج مطبوخ بمویز به شکر شیرین ساخته خلاص گرداند **ایضاً** برائے تپ ربع

صفت آن برگ تنبول مغز بادام ہر یک سہ عدد برگ تنب یک نیم ماشہ نبات سفید شش ماشہ در آب شیرہ برآوردہ قبل شش
گھڑی از آمدن تپ بنوشند **دوالی** کہ جمیع انواع تپ ربع را مجرب است **صفت آن** آملہ مقدار سہ چہار ماشہ یا کم و زیادہ
در آب حل نمایند و یک عدد لیموے کاغذی در آن بفشرند چون اجزاے غلیظ آملہ تہ نشیند آب صافی آن کہ بالا ایستد بنوشند و درد
آن را بیندازند و این دوا وقت شروع نوبت تپ یعنی ہنگام ظہور کسل و گرانی بخورند یک دو نوبت دہند **ایضاً** در تپ ربع مجرب
است **صفت آن** بیارند برگ سبز تریک قطعہ و پوست بالائے آن تراشیدہ مغز او را بر آتش دارند چنانکہ مرج است و
قدرے زرد چوب و اندک نمک سیاہ بر آن پاشیدہ از آتش فرود آرند و در پارچہ انداختہ بفشارند آبے کہ از وے بیرون آید مقدار یک
فنجان بنوشند ان شاء اللہ تعالیٰ در سہ روز زائل سازد **ایضاً** دوائی ہندی کہ نزد اطبائے ہند مسمی بجر انکس است دافع تپ ربع
و بلغمی و صفراوی نایبہ و مجرب و معمول مؤلف **صفت آن** ترتیانی سبز ہیچ ناتک ہڑتال ورقی دہ ناتک چونہ صدف پانزدہ
ناتک باریک سائیدہ بآب گھیگوار چہار پاس کھرل نمایند و یک قرص بستہ در دو سکورہ نہادہ گل حکمت کردہ در حقیرہ مربع یک
درعہ پاچک دشتی تہ و بالا دادہ آتش دہند ہرگاہ آتش سرد شود برآرند و سائیدہ بدارند خوراک یک سرخ در تباشہ نہادہ فرو برند غذا
شیر برنج در سہ روز تپ دفع مے شود و از ترشی و بادی و روغن پرہیز دواگر کسے را از این دوا قے شود نفع زود تر دہد **دوالی** کہ آن را
جر انکس تاتورہ گویند براے دفع تپ لرزہ نافع **صفت آن** تخم دھتورہ در سبوچہ کردہ دہن آن بند نمودہ گل حکمت کردہ در
تنور گرم نہند کہ از اندرون خاکستر گردد یک سرخ خوراک است بعد آن آب دہند و بعضے خوراک تا چہار سرخ ہم نوشتہ اند براے قوی
مزاج و با عسل سرشتہ نیز مے دہند و ہمین معمول راقم است **نوع دیگر** نافع تپ لرزہ **صفت آن** ہڑتال طبقی نسل کیری دو پہر
در آب گھیگوار چہار پاس کھرل نمایند بعدہ در دو سکورہ گلے نہادہ گل حکمت کردہ خشک نمودہ در دہ آثار پاچک دشتی بسوزند
چون تیار شود خاکستر آن نگہدارند روز اول دو برنج در برگ تنبول با مصالحہ یا در تباشہ یا در حبرات بدہند روز دوم و سوم یک سرخ دہند غذا
کھچڑی مونگ **دوالی** کہ براے تپ مرکب یعنی غب غیر خالصہ و شطر الغب معمول است **صفت آن** علاج آن مرکب از ادویہ
تپ بلغمی و صفراوی نمایند و ہر خلطے کہ غالب باشد رعایت آن زیادہ کنند و این منضج بدہند بادیان ریشہ سیاوشان مویز منقیٰ بہدانہ
در یک نیم پاؤ آب جوشانیدہ چون نصف بماند شربت گاؤزبان آمیختہ بدہند و یا براے نضج ریشہ سفید تخم کاسنی بادیان عناب نفتہ
در عرق شاہترہ یا عرق عنب الثعلب در نیم آثار آب بجوشانند ہرگاہ سوم حصہ بماند شربت زوفا یا شربت خشخاش داخل کردہ
دہند و اگر سوداوی بالبراطہ باشد و محتاج باستفراغ دانند با ادویہ منضجہ ماء الاصول داخل سازند مثل بادیان و بیخ بادیان کاسنی عناب
سپستان مویز منقیٰ جوشانیدہ و صاف نمودہ نبات سفید یا گلقند مالیدہ دہند و براے تلیین شکم بعد از گذشتن چہار دہ روز ہلیلہ
مربی یک عدد وقت شب نا جائز است و ہرگاہ مادہ نضج یابد ادویہ مسہلہ مثل خیار شنبر و غیرہ داخل کنند و ہلیلہ زرد براے اخراج
مادہ صفرا و ہلیلہ کابلی براے استفراغ مادہ بلغم و ہلیلہ سیاہ براے اخراج مادہ سودا در مسہل داخل مے کنند و اگر بہ قبض عادت
باشد ہلیلہ جات خوب نیست و یا گل خطمی و تخم خطمی و ریشہ خطمی و بنفشہ و غیرہ براے اصلاح ہلیلہ جات داخل کنند و ہمین است

طریق علاج حمیات مختلفہ کہ نوبت و دورۂ آن معین نے باشد **ایضاً** برائے شطر الغب از انطاکی **صفت آن** اگر قوت ساقط
نبود تنقیہ بدن واجب است تنقیہ بمطبوخ شبت و عسل یک روز و بسکنجبین و آب گرم روز دیگر تا آنکہ نقاء اعالی بدن ظاہر شود بعد از ان
ماء العسل بہ غاریقون یک روز بخورند و شربت اصول یا سکنجبین بزوری روز دیگر و این حب صحیح مجرب درین تپ از ترکیب
کن است و نسخۂ آن در حبوبات مسطور شدہ و غذا باید کہ قبل نوبت و اگر قوت ساقط بود در استفراغ تکاسل بود و در غذا بیفزایند
دوائی کہ برائے تپ لرزۂ بلغمی و ربع نافع باشد **صفت آن** جالہ عنکبوت سفید صاف کردہ نصف عدد تا یک عدد
در قند سیاہ پیچیدہ بے اطلاع صاحب تپ بخورانند پیش از نوبت باید کہ سہ روز دہند و چون گرم بشدت است در تپ صفراوی
در نہار دہند **ایضاً** شب یمانی یک ماشہ سودہ قبل از نوبت با آب دہند **ایضاً** کوبل کربجوہ دو سہ ماشہ تا شش ماشہ با فلفل سیاہ
ہفت عدد با آب سائیدہ صاف نمودہ چند روز بنوشند یا از ان حب بستہ بخورند **ایضاً** در تپ لرزۂ معمول **صفت آن**
سندر پیل یک عدد سائیدہ از وقت نوبت دو گھڑی قبل بخورند و بالائش آب لیموے کاغذی نیم عدد افشردہ بنوشند و ہمچنین
تا سہ روز وقت نوبت استعمال نمایند **دوائی** کہ لرزہ تپ کم کند از مجربات حکیم علی **صفت آن** وقت شروع لرزہ بر دو
پائے مریض را در آب گرم نہند و روغن بابونہ گرم کردہ بر مہرہائے پشت و بر دست و پاے بمالند و قدرے افیون ورق الخیال با
یاقوتی معتدل یا حار ممزوج کردہ بخورانند قبل از لرزہ و عقب آن گلاب گرم کردہ بدہند **دوائی** کہ در حمی مرکبہ از بلغم و صفراء
معمول است خصوص بعد تنقیہ **صفت آن** سکنجبین گلقند ہر یک چہار درم با ہم آمیختہ بخورند و عقب آن شیرۂ بادیان شیرۂ
تخم کاسنی شیرۂ تخم خیارین ہر یک سہ درم در عرق ہائے مناسب کشیدہ شربت بزوری بارد ہفت درم اضافہ نمودہ
بنوشند و گاہے خاکشی سہ درم اضافہ کردہ مے شود **دوائی** کہ مسہل و دافع تپ مرکب است و در غب غیر خالص بروز افاقت
مے دہند از مجربات حکیم منصور علی **صفت آن** آب برگ عشقہ ہشت تولہ با شکر سرخ دو تولہ شیرین کردہ نیم گرم بنوشند
ایضاً ثمر گوماں یک عدد در نیم پاؤ آب سائیدہ صاف نمودہ دو تولہ شکر سرخ داخل کردہ بنوشند ازالہ لرزہ مے کند۔
ایضاً اگر با سرفہ باشد انجیر زرد پنج عدد اصل السوس مقشر شش ماشہ گاؤزبان ہفت ماشہ مویز منقے دہ دانہ سپستان
پانزدہ دانہ شب در عرق گاؤزبان و بادیان و عنب الثعلب و شاہترہ و گلو تر کردہ صبح مالیدہ صاف نمودہ شربت
خشخاش داخل کردہ نیم گرم بنوشند غذا اول مونگ مقشر بروغن بادام شش ماشہ پختہ بہ نان گندم سبوس دار دہند
ایضاً بہر حمے مزمنہ نان جو پختہ گرما گرم پارہ پارہ کردہ در ظرف گلے انداختہ در آب تر نمودہ یک ہفتہ بزیر زمین دفن کنند بعد
از ہفتہ برآوردہ آب صاف و زلال گرفتہ در شیشہ نگاہ دارند خوراک از دو تولہ تا پنج تولہ دہند و ہم وزن این عرق گاؤزبان
آمیختہ بنوشند و اگر تشنہ آرد اندکے نمک اندازند **دوائی** کہ برائے تپ بلغمی و مرکب بسیار مفید است **صفت آن**
خاکشی یک تولہ در عرقیات مناسب روز اول یک جوش روز دوم دو جوش ہمچنین تا ہفت روز یک یک جوش زیادہ دادہ
با شربت بزوری یا شربت بنفشہ دو تولہ دہند و ہمچنین تا ہفتہ دوم ہر روز یک یک جوش کم کنند **ایضاً** در حمیات

مرکبه مزمنه کثیر النفع است صفت آن بگیرند گلوی سبز نیم دام تا یک دام و آنرا از کارد پاره ریزه نموده در ظرف گلی انداخته آب بقدر
بر آن ریزند و در سایه گذارند صبح اندکی افشرده آب زلال آن با شربت مناسبه بکار برند و گاهی همراه قرص زرشک و قرص
طباشیر نیز استعمال کرده می شود گاهی ست آن برآورده قرص ساخته داده می آید و اگر گلوی سبز سائیده یا جوشانیده با قرص طباشیر
دهند نفع بین می کند و اگر ست گلو هموزن آن طباشیر سفید سائیده یک ماشه در تپی که با سرفه و لرزه باشد بدهند تپ رفع شود دوائی
که برای تپ مرکب از صفرا و بلغم مجرب صفت آن تخم کاسنی کشنیز خشک هر یک یک توله اجوائن ماشه پیپل شش ماشه جمله را سه
حصه نمایند و یک حصه در آب گرم پنج توله شب ترکنند و آب صافی وی بنوشند و چهار توله دیگر آب در آن آمیخته بدارند و شام
بنوشند و همچنین تا سه روز هر دو وقت به عمل آرند دوائی که برای حمی غشی نافع باشد صفت آن وقت غشی علاج غشی
کنند و بعد از آن علاج تپ بلغمی کنند و شربت سهل که برای این تپ مخصوص است نیز مفید بود دوائی برای تپ غشی صفراوی
از انطاکی صفت آن این تپ از صفرا باشد پس اگر قوت بحال بود و آنچه آزموده ایم این است که یک قیراط فادزهر حیوانی دو قیراط زباد و دو
درم گلاب هر روز صبح بدهند و یک قیراط عنبر با بست درم سکنجبین پنجاه درم ماء الشعیر وقت دو پهر و بر قلب و اطراف این لخلخه
طلا سازند و آن در ذیل لخلخه ها مذکور گردد پس هرگاه قوت عود کند یا موجود بود این حقنه به عمل آرند و آن نیز در ذیل حقنه ها مذکور شد
اگر قوت احتمال نماید مع ملازمت شرب ماء الشعیر سکنجبین و بعد سکون اخلاط مداومت آب انارین نمایند و قبل او خطا است
زیرا که بجنس خلط مستحیل شود و هرگاه غشی تواتر کند کعک در شراب ترکرده بنوشانند که غذا انفع دهد و انعاش قوت بسرعت نماید و به لخلخه
سابق طلا سازند ایضاً برای تپ غشی بلغمی از انطاکی صفت آن انطاکی گوید که جالینوس در حیلة البرء گفته که علاج این
بفتیلها و حقنهای قلیل الحدت و قلیل الجذب برای تنقیه مادهٔ امعاء باید کرد پس اگر از بلغم باشد این فتیله بکار برند
و آن در ذیل فتیلها مذکور آمد و یا این حقنه بعمل آرند و آن نیز در حقنها مذکور شده و ملازمت تعمیر جهات اربعه بدن کنند و ابتدا به ساقین
شرط است پس هرگاه اعراض ساکن شود ماء العسل بنوشانند و اگر شکایت حرارت کنند ماء الشعیر آن را ممزوج سازند و جهد نمایند که آنچه
مستعمل ایشان در شرب و اکل است بر تخم کرفس و مصطکی باشد و غذا آب کعک بشکر ناب سازند و اگر قوت ساقط گردد بچه مرغ در قرانه پزند و
آنچه از آن شیره بر آید بنوشانند دوائی که در تپ وبائی معمول صفت آن مثل علاج تپ دموی نمایند و چیزهای خوشبو
بو یابند و ماء المسک بارد و مفرح بارد خورانند ایضاً برای تپ وبائی از انطاکی صفت آن فصد واجب است بعد تنقیه دیگر
اشربه بارده مثل شربت بنفشه و ریباس و لیمون و اکل حامض وقتی تا آنکه معده پاک شود پس استعمال مسهلات مذکوره در حمیات حاره بعد
از آن عنبر و فادزهر با گلاب بنوشند شرب گل ارمنی یا مختوم و طلا آب مورد که در آن کافور و صندل حل کرده باشند و پاشیدن سرکه و
پودینه و آس و بخور به عنبر و لادن یا طرفا و از مجربات در این تپ آن است که بگیرند سی درم گل سرخ خشک و لسان ثور ده درم گلقند شکری پنجاه
بیرون گلاب خالص و همه را چهار صد درم آب بپزند تا چهارم باقی ماند و با سه صاف کرده ده درم روغن گل آمیخته نیم گرم
استعمال نمایند که سریع الفعل یافته اند و اگر اعراض اشتداد نماید بادست بست و مرخ نیز و بنفشه یا گل او که تازه باشد یا خشک

آمیزند **دوائی** که در تپ وبائی معمول **صفت آن** قرص کافور چهار ماشه شربت انارین یک یک توله سرشته بخورند بار بار آب کاسنی تازه آب عنب الثعلب تازه هر یک هفت توله سکنجبین ساده سه توله حل کرده بنوشند و غذا وقت ضعف گوشت جوزه مرغ ولیمو خفیفه و بزغاله و تیهو و کبک مع اصلاح بحموضات مثل زرشک وسماق دخوره خاصه وقت ضعف مزاج لحم روا است واگر گرمی حمی زیاده باشد زرده بیضه مرغ بدهند و یک وقت هرچه مناسب باشد و در صورت حرارت زائد یک وقت آش جو با نبات سفید بدهند و پرهیز از گوشت غلیظ و لبن و فواکه **ایضاً** برائے حمی وبائی در حالت لینت طبع **صفت آن** شیره زرشک پنج ماشه شیره عناب پنج دانه شیره خرفه دو ماشه شیره تخم حماض چهار ماشه در عرق صندل دو توله و عرق کاسنی چهار توله و کیوڑه دو توله عرق بارتنگ چهار توله گلاب آب پودینه آب لیمون ترش هر یک توله برآورده شربت انارین شربت بهی شربت ترنج شربت غوره هر یک یک توله بارتنگ چهار ماشه پاشیده دهند و اگر حرارت زائد باشد قرص کافور قابض سه ماشه یا اجزائے قرص کافور چهار ماشه سوده همراه تبرید مذکوره دهند و برائے تقویت قلب با شربت سیب سرشته دهند و گاہے شیره دانه هیل سه ماشه اگر گرمی کم باشد تخم ریحان بریان چهار ماشه پاشیده مے دهند **دوائی** که در تپ دق نافع بود **صفت آن** قرص طباشیر ملین و قرص کافور با جوارش یا مارالیار و یا مارالقرع دهند و در صورتیکه حمی عفنی با تپ دق مرکب نشود و معده مریض ضعیف نباشد دادن اقراص مذکوره با شیر بز و شیر خر و شیر دختر بسیار مناسب است و اگر سرفه هم باشد خمیره خشخاش و مانند آن که برائے سرفه نافع است با اقراص مذکوره آمیخته باید داد و اگر تپ دق حمی عفنی بود و اسهال به رفق کنند و در علاج تپ دق بهر نوع تبرید و ترطیب نمایند و بعض ادویه مبرده مثل کافور باعث تخفیف مے شود و همچنین بعض ادویه مرطبه مثل شراب موجب تسخین است پس باید که شراب با آب ممزوج نموده وقت هضم غذا دهند و همچنین کافور به ادویه مرطبه مخلوط نموده بخورانند و درین تپ از مرطبات معده احتراز کنند و ادویه مرطبه در آب بجوشانند و در آن نشانند پس هرگاه بیرون شوند از روغن کدو تمام بدن را بمالند و روغن مذکور در گوش و بینی چکانند و شوربائے گوشت بزو بچه دهند و نمک در طعام ایشان کم اندازند و زردی بیضه نیم برشت بحال ایشان مناسب بود و از اشیائے یابسه و مالحه و حریفه و حاره و گرسنگی و تشنگی و غم احتراز کنند و در مساکن بارده و مهب شمال و کنار آبهائے مسکن دارند **ایضاً** برائے دق از حکیم علی شریف **صفت آن** کافور یا طباشیر یا مروارید هر یک یک ماشه یا قرص طباشیر کافوری چهار ماشه یا زمرد چهار سرخ سوده لعل با خمیره مروارید یا گاؤزبان یا شربت نیلوفر آمیخته بخورند بالائش شیره خرفه دو توله یا لعاب بهدانه سه ماشه و شیره مغز تخم کدو یک توله شربت نیلوفر و شربت تمر هندی وغیره بدهند بالجمله تقویت و تبرید در تپ منظور مے باشد و اگر اسهال باشد قابضات چون طباشیر یک ماشه و کافور قیصوری چهار سرخ با شیره بارتنگ هفت ماشه بدهند و چون تپ عفنی با این تپ مرکب شود گل بنفشه نیلوفر عناب سپستان عنب الثعلب گاؤزبان خطمے خبازی شب در عرقیات خیسانیده مغز تخم تمر هندی ترنجبین مالیده گلقند حل کرده بدهند و شیر خشت برائے اصلاح صفرا نیز اضافه مے کنند **ایضاً** برائے تپ دق از الفاظ **صفت آن** ملاک امر در تپ دق تبرید و توفیر رطوبات است تا حرارت مشتعله از تحلیل بدان مشغول شود و الطف آن با غذیه

مولد خون بود که التصاق و تشبث آن بسرعت گردد مثل شیره بادام بشکر و شوربا ہے بچه ماکیان و کدو و غیره و از مجرب این است که
ماکیان را قطع نموده بکوبند با مغز بادام سوده در شیشه کنند و سر او بندند نموده در آب نهند و بپزند تا ماهر گردد و استعمال نمایند و اکثار
گل ارمنی و گلاب و پیشکر و مالش به روغنهاے مرطبه مثل بنفشه و کدو و کاهو و فاغیه و مورد و فرش گلهاے تبرید گردد اگر و بمیان و نشستن
در آب زن بغیر یکشت محلل و تعدیل هوا و تبرید او حتی الامکان و اجتناب از جماع و از لباس مجفف مثل پشم و مواد از قرب آتش و آفتاب
نمایند و سبزه و ابا است براے ایشان ملازمت لعابات و روغنها و راحت و لباس صعقول و کتان و شربت شیر تازه با شکر بسیار
نافع است و از آنچه تجربه کرده ایم این است که بگیرند آب کاهو و گلاب و آب حلیق هر واحد یک جزو و آب لیمون نیم جزو و روغن صندل
و آرد جو و سفیداب مخلوط کرده بر بدن طلا نمایند به تکرار مع ملازمت چیزهاے که مذکور شد و گاهے احتیاج مے شود نیز و شدت
اعراض بقطع نفس و در آن هنگام مثل او چیزے نیست ولیکن غذا ماء الشعیر سبز لعاب و قطعه امرود و سیب باشد همچنین آب خرفه
بشکر است و از اسهال مفرط اجتناب کنند تا قوت با سرعت تحلیل نکند و بر آن اکثار از خاریدن پایها و شستن آنها با آب نیم گرم و روغن
گل است و هر تپ دق که در مرطوب باشد سهل تر بود و بالعکس و کذا اگر مرکب شود به نسبت با مفرد و عدم آن و آنچه در هر جهت
گوید که همه آنچه در سل ذکر گذشت قرص گل و کافور و ریوند و شربت عناب و مطبوخ افتیمون و فواکه و شیر تازه به روغن بادام
و گل ارمنی و شوربا ہے جوزه مرغ با انواع بقول استعمال کنند **دوائی دق الشیخوخت** که آن را دق الهرم نیز گویند و آن مرضے است
که حال جوانان منایه بحال پیران شود و حال پیران خراب تر از آنکه بود گردد از استیلاے یبوست بر مزاج بدون تپ و حرارت
و بیشتر پیران را افتد و به جوانان کم و به کودکان کمتر و سببش غلبه برودت است که حرارت غریزی را منطفی سازد و غذا را اندر مسالک
آن از نفوذ منع کند چنانچه نباتات را اندر سرماے سخت عارض گردد و نوشیدن آب سرد بلد یا ضعف قوی و عقب جماع و استحمام
که محدث مرض مذکور گردد از همین قبیل است و یا ضعف بدن که قوت غاذیه را از فعل خویش باز دارد چنانچه در آخر عمر عارض
گردد یا افراط حرارتے که تحلیل کنند و نیست رطوبات نموده و در حرارت غریزی بسبب فناے رطوبات اجادی پدید آورده در
آخر سردی و خشکی در بدن حادث شود یا افراط استفراغات یا مبالغه تبرید و در حمیات و علامتش ذبول و خشکی و لاغری بدن بچون شاخ
بے التهاب و حرارت و گاهے بلمس سردی محسوس شود و نبض صغیر و بطی و متفاوت بود و در هنگام اشتداد و ضعف که نبض متواتر گردد
و قاروره رقیق و مائی باشد و علاجش تعدیل مزاج است با استعمال آنچه گرم تر بود و استحمام و آب زن بعد هضم غذا و خواب و سکون
پس از طعام و اغتذا از زرده تخم مرغ نیم برشت و شوربا ہے گوشت بره با اندک نان و مالیدن قیروطے از روغن نرگس و موم و
لیسیدن عسل اندک اندک در اکثر اوقات نافع و دادن ورق طلا خصوص همراه عسل یا جلاب مفید و ماء اللحم به دستور چون مے
اندر بدن حاصل شود به مسخنات همچون دواء المسک و امثال آن دست برند و از هر چه محلل بود و از جماع باز دارند **دوائی**
فلغمونی سینه ورم دموی که با تمدد و ضربان و تپ و سرخی رنگ مے باشد **صفت** آن بعد فصد و چسپانیدن زلو تبرید از
لعاب بهدانه و شیره عناب و رب تیاب همراه آورده و شربت نیلوفر و خاکشی داخل کرده بنوشانند و تقلیل غذا نمایند و بعد از نضج بمنضج بارد

از مسہل بارد تنقیہ کنند وغذا آش جو مانند آن از اشیائے بارده نمایند و در سه روز اول رادعات مانند صندلین و فوفل وگل ارمنی وگل سرخ وعنب الثعلب در آب کشنیز سبز و آب عنب الثعلب سبز سائیده ضماد کنند و این مرہم رسوت موم سفید ہر یک دو درم روغن گل روغن بنفشہ ہر یک چہار درم گداختہ رسوت یک درم سائیده بیامیزند و مرہم ساختہ ضماد کنند و اگر ماده از فروغ اعضائے رئیسہ بود در مغابن یعنے پس گوش یا زیر بغل یا کنج ران جمع گردد رادعات مناسب نبود بلکہ مرخیات محللہ مانند موم و روغن گل با محللات مرخیہ مثل بنفشہ و خطمی و تخم مرو ضماد نمایند و فصد کنند و زلو چسپانند و ہمچنین اگر درد شدید باشد استعمال رادعات روا نبود و بعد از سہ روز تا سہ روز دیگر ادویہ محللہ صرف مانند برزکتان بابونہ اکلیل الملک آرد خطمی با رادعات بیامیزند و در زمانہ انتہا محللات مساوی با رادعات کنند و در زمانہ انحطاط اقتصار بر محللات صرف کنند و ہر گاه ماده تحلیل نشود و جمع گردد و درد و تپ شدت کند منضجات مانند برزکتان و حلبہ و شیر انجیر ضماد کنند و چون ماده پختہ شود و درد و تپ ساکن شود و ورم نرم گردد آن وقت از ادویہ منفجره یا بہ آہن بشگافند و بعد انفجار و استفراغ ماده مرہم زرد یا مرہم خل استعمال کنند **دوالی** نافع اورام مغابن یعنے خیارک طریق علاج این ورم دوالی فلغمونی مذکور شد و این دوالی نافع است **صفت آن** پوست ہلیلہ ده مثقال ناکوفتہ بہ روغن بید انجیر خوب بریان کرده سحق بلیغ نمایند و بسرکہ تند خمیر کرده ضماد نمایند و در سہ روز نفع بین مے نماید **دوالی حمره** یعنے ورم صفراوی کہ با سرخی و خشندگی و تپ و تشنگی والتہاب مے باشد **صفت آن** سوائے فصد آنچہ در فلغمونی گذشت بہ عمل آرند لیکن درین ورم تبرید زیاده کنند و کدو و برگ عرفہ و کاہو سائیده بالعاب اسبغول سرشتہ ضماد نمایند و علاج فلغمونی حمره و حمره فلغمونی مرکب از علاج ورم دموی و صفراوی نمایند **دوالی حمره** یعنے سرخ باده کہ باطفال عارض مے شود **صفت آن** اول تنقیہ مرضعہ و تعدیل خلط نمایند و ادویہ مصفی خون مثل شاہتره چرائتہ و ہلیلہ سیاه وغیره کہ در آتشک مے دہند باید داد و جبہ کہ در آن برگ نیب و برگ بکائن است و در حبوب سرخ باده مسطور شد بدہند و اگر ضرورت باشد حجامت و ارسال علق بکار برند و اگر بثور متقرح شود مرہم سفیداب و روغن سرخ باده مفید و بثور سیاه و قرحے قتال باشد **ایضاً** جہت سرخ باده نسخہ تحفہ ہر کسے کہ فرزند او بعلت سرخ باده مبتلا شده باشد باید کہ مادر و پدر طفل قبل از حمل چند روز برین دوا مداومت نمایند بلکہ مادرش در عین حمل تناول کند **صفت آن** عناب ہفت دانہ صندل سرخ صندل سفید ہر یک سہ ماشہ شاہتره ہفت ماشہ برگ حنا گل سرخ ہر یک سہ ماشہ پوست درخت کچنال چہار ماشہ برم ڈنڈی نیل کنٹھی ہر یک سہ ماشہ منڈی چار ماشہ سرپھوکا پنج ماشہ شکر سفید دو تولہ بطریق جوشانده یا خیسانده استعمال نمایند **دوالی** ورم رخو آن ورم سفید بود با آن حرارت والم نباشد و چون انگشت بر آن نہند فرو رود و بعد از ساعتے باز بحالت خود عود کند **صفت آن** بعد از نضج منضج گرم از مسہل حار و حب ایارج تنقیہ کنند و لطرون با سرکہ و آب سائیده ضماد نمایند و نمک و خاکستر کرنب و سرگین گاو و ثبت و صبر و سرکہ سائیده ضماد کردن مفید بود **دوالی** سلعہ و آن ورم غلیظ بلغمے است کہ از مقدار نخود تا بمقدار خربزه رسد و مر او را کیسہ باشد از گوشت جدا چنانکہ از حرکت دادن بہر جانب متحرک مے گردد و در موضع خود و این را دہندی رسولی گویند **صفت آن** مانند علاج ورم رخو کنند و سرگین گاو و مرہم داخلیون و مانند آن ادویہ محللہ

ضماد کردن مفید بود واگر مزمن باشد ادویہ حادّہ مانند فلد فیون نہند ویا آن را شق کردہ تمامہ بیرون آرند پس مرہمہائے مدملہ بکار برند
ایضاً که سلعہ را تحلیل کند **صفت آن** زرد چوب دار ہلد سہاگہ سرمہ ساکردہ بر قطعۂ گیکوار انداختہ بر بندند و در چند روز دفع شود
ایضاً مجرب سلعہ **صفت آن** جبۂ سفیدہ نمک طبرزد بآب لیمون سائیدہ بر سلعہ شرطہ زدہ طلا کنند و در چند روز بہ تحلیل
رود و تنقیہ بہ موبز منقیٰ و مقل و آہک و صابون درین باب از ادویہ قویہ است **دوائی سرطان** و این ورمے بود صلب مائل بہ تیرگی
و گرد شکل که نواحی آن رگہائے سرخ و سبز پدید آید و مجموع ہمچون سرطان نماید مادہ آن سودائے احتراقی است و در ابتدا بقدر
باقلا یا بزرگتر از آن ظاہر شود و بعد از آن عضو را فرا گیرد و مقدار خربزہ شود و پیوستہ مانند شعلۂ آتش ملتہب باشد و در
مردان اکثر در رودہ و تنفیس و در زنان اندر پستان و رحم پدید آید و ہرگاہ بر پشت عارض شود در اکثر قاتل بود و سرطان که متقرح شود
قرحۂ سخت ہولناک ظاہر شود که اطراف آن غلیظ بود و لبہائے وے بجانب بیرون برگشتہ برنگ سرخ یا سبز و خون زخم
شود بدتر از اول باشد بالجملہ مرضیست بنہایت صعب و خطرناک که طمع در اصلاح آن نباید داشت سیما ہرگاہ متقرح شود
صفت آن بعد فصد و چسپانیدن زلو منضج سودا دہند بعدہ مسہل سودا و ماء الجبن تنقیہ کنند و حکاکۂ سنگ آسیا و حکاکۂ
سنگ آہن تیز کن و حکاکۂ اسرب و روغن گل و آب عنب الثعلب سبز و آب کشنیز باہم آمیختہ طلا نمایند تا ورم را زیادہ شدن ندہد
بعد از آن سفیدہ ارزیز گل ارمنی آب کاہوئے سبز بروغن زیت آمیختہ طلا نمایند تا محافظت از تقرح نماید و اگر متقرح شود سفیدۂ ارزیز
توتیائے مغسول بروغن گل طلا کنند تا اندمال یابد و گیاہ کندو بوتی که بطرف میوات مے باشد اگر در اول مادہ کوفتہ سائیدہ
سرطان را دفع مے کند و سرطان مہری را بشگافند و بر آن نہند و اسرطان را بسوزانند و بروغن طلا کنند **دوائی**
خنازیر و آن در ہیئت صلب که اکثر در گردن و بن ران حادث گردد و بیشتر متعدد باشد و بہ گوشت چسپیدہ بود و بر خلاف سلعہ
و سبب اجتماع مادۂ غلیظ است در بدن از تخمہ و سوء ہضم و ریختن آن باعضائے رخوہ **صفت آن** اول تنقیۂ بلغم و سودا
کنند و در تلطیف و تقلیل غذا بشیر کوشند و از طعام شب و خوردن فواکہ و حموضات منع نمایند و از کثرت کلام و غضب
و آواز بلند کردن اجتناب فرمایند و چندانکہ توانند بر تشنگی صبر کنند و بر خلو شکم ریاضت کنند و بالین بلند باید داشت و گویند که
بہر تنقیہ دریجا بہترین چیز حب خیرزان و حب واصلی و اطریفل فدوی است بعد از آن بیخ سوسن سائیدہ در مرہم داخلیون آمیختہ
ضماد سازند و اگر تحلیل نشود آرد جو و زرنیخ بابول کود کان ضماد کنند تا منضج یافتہ منفجر گردد پس مرہم زنگار نہند و اگر این تدبیر فائدہ
نکند بشگافند و بیرون کنند بعدہ ادویہ مدملہ بکار برند **ایضاً** برائے خنازیر از الطاکی **صفت آن** علاج بتلطیف غذا
حتے الامکان و ریاضت بر گرسنگی و تنقیۂ اخلاط بقے و اسہال است بعد از آن اضمدہ که در علاج سلعہ گذشت مثل داخلیون
با خاکستر ایرسا و چون انجیر را بپزند تا آنکہ مہرا گردد و باوے خاکستر ... بہا بیزند و ضماد نمایند خنازیر را تحلیل کند و کندر و خولان
و سفیدآب و گاہے قطع مے کنند و پاک مے نمایند و بر محل او داغ مے دہند و درین خوف نیست مگر آنکہ بشریان رسد
ایضاً بعد تنقیہ بدن اسہال بحب واصلی و حب خنازیر و حب افتیمون و اطریفل فدوی نافع و اگر نصف و ذم از

غدد خشک کرده نیم درم و چینی و اندک شکر هر روز بخورند نافع بود ایضا نافع خنازیر صفت آن تخم سرس را با آب
سائیده و بقدر کنار دشتی حبها ساخته هر روز یک حب ناشتا بخورند و پشک بز سوخته با سرکه و شهد سرشته ضماد کنند و ریچه هندی با
سرکه سائیده مالیدن نیز نافع ایضا قنه ده درم حلتیت اشق هر یک پنج درم جاوشیر فرفیون هر یک هفت درم مقل ازرق چهار درم
سکبینج سه درم جمله را در سرکه حل کنند و به آب کشنیز ضماد نمایند و بعد سه روز تازه سازند **دوائی** جهت خنازیر و امثال آن
صفت آن سرگین گاو خشک بابونه اشق خطمی همه را باریک ساخته ضماد کنند ایضا زمین مرصاف یک جزو حضض مکی دو جزو آب
کشنیز سائیده ضماد کردن برای خنازیر حاره نافع **دوائی** ورم صلب یعنی آماس سخت و آن را به یونانی سقیروس گویند و اکثر
آن بعد ورم حار حادث شود که بکثرت استعمال اضمده بارده تا بقیه ماده آن صلب گردد و یا از ماده سوداوی که بعضوے بریزد
در آنجا تولد کنند و یا از بلغم غلیظ که رقیق آن بتحلیل رود و کثیف وے متحجر گردد از سودا که با بلغم مرکب بود نیز عارض شود و در اکثر اوقات این
ورم از وجع والم خالی باشد و رنگ وے همچون رنگ بدن بود مگر نوع سوداوی که برنگ سرب بود و متاذی اندر آن محسوس شود
و نسبت به بلغمی صلب تر باشد **صفت آن** بعد از نضج از مسهل سودا و بلغم تنقیه کنند و محللات ملینه مانند مرهم داخلیون
استعمال کنند و پیه بط و پیه خروس و پیه روباه و مغز ساق گاو و اشق و مقل و لعاب اسبغول و روغن بابونه بمالند و یا تخم کتان تخم مرو تخم
خطمی هر کدام ده درم حلبه پنج درم انجیر سفید بیست دانه همه را در هاون کوفته ضماد نمایند **دوائی** غدد و آن ورمے است صلب بمقدار
فندق یا جوز و بیشتر بر پشت دست و پیشانی واقع شود و فرق درمیان غدد و سلعه آن است که غدد سخت نمی باشد و کلان نمی
شود و در اول حدوث آن اگر به دست بمالند متفرق شود و باز عود کند و گاه باشد که عود نکند **صفت آن** مانند علاج
ورم صلب کنند و بستن پاره اسرب بر غدد مفید بود و چون او را بجزء بکوبند تا که متفرق شود و بعده حضض و اقاقیا و گلنار و صبر
و سریشم بر آن طلا کنند و بالائے آن قطعه اسرب ثقیل نهاده سخت ببندند زائل گرداند بعون الله تعالی و بقول انطاکی
نیز علاج غدد و عقد بربستن اسرب و مالش ادهان حاره است و صبر و حضض و صمغ زیتون مجرب و کندر و روغن آجر و طلا ر
بارود به ورق و سندروس و در خواص آمده که اگر بچه غلیواژ بگیرند و بچه تنها بخورند انواع آن ببرد مجرب مرا خبر این داده و خاکستر
حلزون و کرم به شحم ذریت طلا کردن و کذا صبر نافع **ایضا** دوائی هندی برای غدد و عقد که در دست و پا یا موضع دیگر با درد عارض
گردد **صفت آن** برگ نیب اکاس بیل برگ سنبهالو در آب جوشانیده بخار آن بگیرند و ثفل آن را سائیده ضماد کنند و بعد از
چند روز که نرم شود برگ بیل برگ کتائی کوفته نیم گرم ببندند که منفجر گردد و زائل شود **دوائی** نفخه یعنی ورم ریحی علامتش آنست
که مانند مشک پر باد باشد و از انگشت فرو رود و در زمان اندک بحال خود آید **صفت آن** بعد از نضج از مسهل گرم تنقیه کنند
و گلقند و گلاب و عرق بادیان و شربت بزوری ساده استعمال کنند و شیره تخم کشوث و انیسون با گلقند مجرب است و ضماد
برموضع ورم نهند و روغن بابونه و روغن نرگس بمالند و جاورس گرم کرده از آن تکمید نمایند **دوائی** دبیله و آن
ورمے است بزرگ تر از دنبل و در اکثر مستدیر الشکل باشد و رنگ آن مانند رنگ جلد بود و بآن درد نبود و شگر

در وقت تنضیج ماده و بیله تحت جلد باشد و در آن مواد خبیثه جمع شود و بعد از سر کردن چیزها سے عریب ما نجیران ریزهٔ ناخن و شعر و زرنیخ و مانند
دگل سیاه از آن بیرون آید و وبیله که بسیار عظیم باشد تو ماده آن حار بود خنازیر نامند و وبیله منکوسه ردی است و منفجر بسوے باطن
قاتل بود و کذلک اگر علاج کرده شود و منفجر بسوے خارج الا در عضو غیر مجوف و وبیله که بعد ذات الجنب افتد بسوے باطن منفجر گردد
و اعراض ساکن شوند روز چهارم میار میرد صفت آن اول علاج تنقیه بلغم کنند بعده ادویه ملینه محلله مانند مرهم داخلیون استعمال
کنند و از لعاب خطمی و تخم کتان و حلبه و پیه گوزن و پیه مرغابی به روغن گل مرهم ساخته ضماد سازند تا نضج یابد پس بشگافند
و مواد ریم را بیرون کنند بعد از آن ادویه مدمله بکار برند ایضاً صاحب غنی می گوید که این دواے تسکین اوجاع وبیله و انفجار آن میکند
سیما اگر عظیم باشد صفت آن تخم مرو تخم خطمی خباری هریک یک جزء ساییده به روغن بادام چرب کرده هر روز سه درم بخورند
گیلانی گوید که این دوا امن است و هرا و شگاف پیشتر دوائی دمل قان ورمے ست بزرگ به شکل صنوبری سرخ رنگ که از
درد و سوزش خالی نباشد و آن ابتداے شرخ بود و مادهٔ آن خون باشد که با آن رطوبت فاسده می آمیزد و مخالط به جلد باشد که از
حرکات و کثرت حمام و جماع و امتلا حادث مے شود صفت آن مانند علاج فلغمونی علاج آن کنند ورق نیم و آب پخته با شکر حد
آن ساخته بندند که براے تحلیل و انضاج ماده نافع بوده بجز برگ نیم یا برگ مینهالو نیز محلل اورام است و همچنین برگ پیوتن و برگ عباسی نیم گرم
کرده بستن مفید است و چون آرد جو یا آرد جوارت بیزند و اندکے ریوند چینی سوده آمیزند و ضماد کنند در پختن اورام بغایت سود مند افتد و تخم
مرو و تخم ریحان سوده در شیر و عسل پخته ضماد کردن نیز ماده را برے پزاند و اگر خود منفجر نشود برگ نیم و نمک هر دو ساییده بر آن نهند و یا آهن
بشگافند ایضاً جهت دمل از الطاف صفت آن فصد کنند اگر ماده مهیج باشد و الا ادرع بشل پیاز بریان و کشنیز و عسل و علیق حب الثعلب
ضماد کنند و در وقت ریم کردن با اسپغول و مر و زردهٔ زعفران و زردی بیضه و خطمی و خمیر ترش ضماد نمایند و چون منفجر کرده به روغن گاو و صبر و سفیداب
و مراهم ابیض و داخلیون طلا سازند و آنچه به سرعت بکشاید این است کنجد بریان و ترمس کوفته و تنضیج بار دهد و عسل و در خواص آمده
که چون بطبیخ برگ شفتالو غسل کنند منع تولد دمامیل کند و در تذکره گوید که فصد در دموی اولیٰ کنند و در صفراوی بعد تلطیف
و تلیین در عضو مقابل بعده استعمال ماء الشعیر و تمر هندی و خیار شنبر در مع بادویه ضعیفه مثل خطمی و آرد شیلم و بزر قطونا بسر که و پیاز بریان
به روغن گاو و خمیر گندم به زیت و آنچه در داخس بیاید و بار در اسهال به غاریقون و بیخ سوسن و تربد و ماء العسل کنند و بر آن بادام و صمغ البطم
و صنوبر و عسل و صابون نهند و چون بکشاید در فشردن او مبالغه کنند که آن سبب تجلب مواد گردد بلکه آنچه میسر آید اخراج آن کنند و باقی
را به ضعیفات جذب کنند مثل قسبر و مرداسنگ به روغن گاو که آن مجرب است و کذا سفیداب و چون پس اگر خشک زیشه و آن تولد
کند لازم به شکر و اندکے زعفران نمایند و چون پاک گردد مرهم خل یا توتیا بر آن نهند و بعضے گفته اند که کشادن او به آهن بهتر از دوا است و اما
چاره از نضج او مے بینم اولاً با انجیر و خمیر پس با اسپغول و بر آن اعتماد کنند که یک نجات از آن نخواهد استعمال صبر و مصطگی کثرت نماید
و اگر چه در هفته یک بار باشد و در خواص آمده که هر که یک قطعه حسم خام فرو برد آنرا دمل بر نیاید تا سال و آنچه آن را نضج
بلیغ نماید آرد جو و حب الصنوبر و شحم مرغابی یا بط است و سائر صمغ را گفته اند که شرب زعفران در یاس از آن خلاص دهد

وکذا ابتلاع هفت جوز بر نهار هنگام انعقاد کوکب باشد **ایضاً** که رادع و منضج و منفجر و مدمل دمل است و سیده دمل است **صفت آن**
گوگل و مین پس هر دو را آب سائیده بر پارچه نهاده بگذارند **ایضاً** منضج و سیال **صفت آن** انجیر و خردل به روغن سوسن
یا عسل ضماد کنند **دوائی** نافع طاعون و آن ریشت می که در هنگام وبا بموضع پس گوش و زیر بغل و کش ران و غیره حادث گردد
و به التهاب و حرقت شدید بود و عضو را فاسد سازد و رنگ آن بگرداند و باشد که خون و زرد آب از آن ترشح و تب و غثیان و غشی و خفقان
لازم گردد و چون این اعراض اشتداد پذیرد و هلاک کند و آنچه رنگ وے سرخ یا زرد بود سلیم باشد و آنچه سبز یا سیاه بود به زودی بکشد و
مهلت ندهد و مادهٔ آن دم محترق سمی است **صفت آن** در آغاز ظهور علامات و بالفصد و تنقیه بدن را از رطوبات پاک کنند و
مغلظات خون همچون باقلا و عدس و گل ارمنی بسرکه استعمال کنند و هوا را بخور گردلادن و عنبر و صندل و امثال آن معتدل سازند
چنانچه در دوائی حمی وبائی گفته شد و دوائی از صبر و زعفران و گل بنفشه و گل مختوم و سنبل الطیب و در و نج مرتب ساخته ملازمت نمایند
و یاقوت و زمرد و کافور و ضماد مثعث سود مند است چون این علت پدید آید بالکل از فصد و تنقیه دست باز دارند و همگی توجه به تبرید
و تقویت قلب و انعاش حرارت غریزی مصروف دارند و شربت هائے خنک و خوشبو چون شربت سیب و انار ترش و ترنج و
لیمون هرچه میسر آید با گلاب و عرق بید مشک و عرق گاؤزبان هر کدام ده درم فادزهر زمرد سائیده حل کرده بدهند و هرچه در خفقان حار و
حمے وبائے مذکور شد بعمل آرند و جایگاه او را بسرکه و برگ مورد و گل مختوم و کافور سرد دارند و گل و کافور و صندل ببویانند و بدن را به
جامهائے سفید پوشیده دارند و از هوائے سرد محفوظ دارند و دل را از هوائے گرم حمایت کنند بلخلخه صندل و نیلوفر و کافور به گلاب
سائیده بر سینه طلا کنند و حوالی سکان او را از یخ و برگ بید و گل بنفشه و مثل آن خالی نگذارند و زنهار دوا بر طاعون نکنند
بلکه محل آن گوشت بر گردا گرد آن چیزهائے سرد طلا کنند و بر نفس ورم نشتر زنند و اگر ممکن باشد به شرط عمیق خون از آن بیرون کنند
و موضع را به آب گرم بشویند تا خون بسیار آید و اگر حاجت افتد محجمه بر آن گذارند و به رفق و ملایمت مکند و هرگاه و درین مرض
خفقان و غشی غلبه کند نشان توجه ماده بدل بود و درین صورت باید که آب گرم که در آن بابونه و شبت جوشانیده باشند بر ورم ریزند
زمانے طویل تا ماده از دل بجایگاه علت باز آید و به تحلیل رود و گاه باشد که صداع و هذیان اشتداد کند و این سبب
بر آمدن ماده است به دماغ و درین وقت پاشویه کنند و محاجم کلان بے شرط بر ساق گذارند و سخت مکیدن فرمایند و زمان طویل
محجمه را نهاده دارند تا بخار از دماغ اسفل منجذب گردد و غذا درین مرض سرد و مغلظ خون چون عدس و مرغ و تیهو که آب پخته و در سرکه
گذاشته باشند یا آش جو و بقول بارده مع لحوم مناسب است **ایضاً** برائے طاعون از الطاکی **صفت آن** چون معلوم
کردند که این سال و با سے است از بیشتر تهیه بفصد و حجامت و تنقیه اخلاط حاده کنند و چون هوا به تغیر ابتدا نماید گوشت
و شیرینی و هرچه مولد خون و حرکت او باشد ترک نمایند و مورد و نیلوفر و طرفا فرش سازند و آب عدس و سرکه و گل ارمنی بیاشند و تعلیق
نارنج و بیاذرنج و سیب کنند و آنرا ببویند و تدخین بیان و به مشک و عنبر و لادن و قطران نمایند و بنفشه و آنچه از آن سازند
مسلسلاً استعمال کنند و چیزی که غذائے او قلیل باشد و منع جوشش خون و تبرید خود نماید مثل فواکه و بقول و باقلا

وعدس و خرفه بخورند و روغن بنفشه و صندل بسرکه و کافور بمالند و از مجربات حل یاقوت و مرجان است و گویند که زهر و از مشهور تعلیق
در وبج است و این معجون ماخوذ است و آن در معاجین خواهد آمد و در شربت گفته که آنچه مرکب از صبر و زعفران و گل مختوم و بنفشه
و سنبل الطیب بود در وبج باشد بخورند که آن مجرب است و کذا یاقوت و زهر و اکلاً و حمولاً و هرگاه طاعون عارض شود و دران هنگام فصد
جائز نبود و عنایت بحفظ قلب واجب بود بمثل فاد زهر و آنچه دفع سموم کند مثل زهر و و تبرید حوالی محل بمثل سرکه و گل ارمنی و مورد و کافور
دوالی شرا روآن بثوری ست مختلف الاوضاع باشد مائل بسرخی که دفعةً باخارش و کرب پدید آید و آنرا بهندی پتی نامند سببش
دوران بخار است از خون مراری یا از بلغم بورقی و دفعةً بسوے ظاهر بدن پس آنچه به سبب بخارات دموی باشد سرخ تر و گرم تر
بود و در روز شدت کند و آنچه بسبب بلغم بورقی باشد سفید بود و در شب شدت کند و در سردی و بجدت اکثر افتد **صفت**
آن دموی فصد کنند و تبرید از لعاب بهدانه و شیره عناب و شیره صندل و عرقیات بر آورده شربت نیلوفر داخل کرده بدهند و
بعد از نضج تنقیه صفرا از اسهل بار دکه در آن هلیله جات نیز باشد باید کرد و قرص کافور با تبرید مذکور نیز فائده میکند دگیر دو پھٹکری برده سائیده
بر تن بمالند و عدس مقشر با سرکه خوردن مفید بود و آب نیم گرم بر بدن ریختن و کذا سبوس گندم و تخم خربزه سائیده بر بدن مالیدن و همچنین
روغن گل و سرکه و گلاب مالیدن بسیار فائده کند و اگر شرا بلغمی باشد سکنجبین همراه عرق عنب الثعلب و گلاب بخورند و آرد جو و تخم کرفس
سوده و سرکه بمالند و با نمک و میده گندم بمالند و از شکر و اجوائن تجربه کنند **ایضاً** برائے شرائے دموی **صفت آن**
عناب هفت دانه صندل سرخ صندل سفید برگ حنا برم ڈنڈی نیل کنٹھی گل منڈی هر یک سه ماشه شاهتره هفت ماشه سرپھوکا
پنج ماشه پوست درخت کچنال یک توله شب در آب گرم تر کرده صبح مالیده صاف نموده شکر سفید آمیخته بنوشند **ایضاً** نافع شرا
صفت آن بلغمی بغره به سکنجبین ساده خورند و سبوس اجوائن یا گیرو و اجوائن بسرکه سائیده بر بدن مالیدن و کذا حب السمنه و گیرو
مالیدن و کباب چینی یک درم سائیده با شکر سفید سه درم آمیخته چند کرت خوردن مفید بود **ایضاً** از اکسیر **صفت آن** در
دموی بعد فصد شربت ماء الشعیر و تمر هندی به شربت انار و شربت ورد و شربت بنفشه است و طلا با طلیان و آنچه در علاج نملہ بیاید
در خواص آمده که صاحب شرا چوں خون احمر بنوشد صحت یابد و کذا الباس حائض و کسیکه غسل بآبے که آفتاب او رسیده باشد کند از شرا شفا یابد
و چون سماق بجوشانند و عسل آمیخته بر شرا طلا کنند آنرا ببرد و در شرائے بلغمی علاج به گلقند عسلی و سکنجبین عسلی و تربد و غاریقون است و طلا بآب
کرفس و بلوط و کتیرا و تخم سپندان و سیر بابونه و کاه گندم و کشنیز و کرنب اکلاً و طلاءً مجرب است نیز در بلغمی زیت و عسل و کذا اگر نادی العالم
و آب تصب طلا کنند **دوالی** جهت نبات اللیل **صفت آن** کشنیز خشک تخم کاسنی بزر جلبه همه وزن کبابه نیم وزن یک جزو
کوفته بیخته سفوف سازند خوراک پنج ماشه با بدرقه شیره خرفه باقند **دوالی نمله** و این بثور صفراوی است که با حدت والتهاب بود و
سے و بجا در از مکان کند و حوالی خویش را فرا گیرد و بعضے از آن با بعضے تدریج اتصال پذیرد تا موضع کثیر را از بدن مجروح یابد و چون المه
مثل گزیدن مورچه اندر وے محسوس شود لهذا آنرا نمله خوانند پس اگر ماده رقیق در وے بود با آکل باشد و این را نمله متاکله گویند
و اگر ماده غلیظ در وے باشد قلیل الالتهاب و بطے الانحلال باشد و آن را نمله جاورسیه خوانند **صفت آن** تنقیه صفرا کنند

و مامیثا و صندل و اقاقیا و رسوت و آب کاسنی سبز و آب عنب الثعلب طلا کنند و اگر ماده شدید الحدت باشد بطلاء برد
طلا کنند و طلا نمودن برگ ارنی و رسوت و کافور و سفیده تخم مرغ مفید بود **دوائی داحس** و آن ورم گرم بود که در بیخ ناخن حادث
گردد و با درد شدید و ضربان و تمدد قوی مے باشد و بسا است که بسبب آن ناخن ساقط مے شود و باشد که تپ آرد و سبب
انصباب دم غلیظ درین محل است **صفت آن** بعد از فصد باسلیق و چسپانیدن زلو و نضج ماده به منضج بارد و از مسهل بارد و تنقیه
کنند و از مازوئے سبز که در ابتدا طلا کنند و اگر این تدبیر فائده نه کند روغن را بسیار گرم کنند و انگشت را در آن نهند و اگر زین
هم تحلیل نشود و بود به منضجه مانند تخم مرو و تخم کتان ضماد کنند پس آنرا بشگافند و آنچه در وے باشد بیرون آرند پس ادویه
بکار برند **ایضاً** نافع داحس **صفت آن** فربیون سائیده سکه [illegible] بندند فوراً درد ساکن کند و گویند بچھو را بر آن
بندند از سائیه آن درد مے گریزد **دوائی** که برائے ماشرا معمول است و آن ورم دموی رو و پیشانی است که با سرخی و خارش شدید
مے باشد **صفت آن** دوائیکه برائے ماشرا و امراض دماغی مذکور شده بدهند و اطلیه بارده طلا نمایند و اگر فائده نشود بعد از نضج به منضج
بارد از مسهل بارد تنقیه کنند **دوائی** ماشرا که تمام روئے پیشانی را در گیرد **صفت آن** پاپچی نیم پاؤ در بول گاو تا نایند مگر رنگ
بست و یک روز تر نمایند بعده خشک نموده با پوست نیم کهنه و پوست انجیر دشتی هر یک نیم پاؤ سائیده سفوف سازند و با عرق چهار
ده توله بقدر پنج ماشه خورده باشند و عرق را با شربت پاؤسات ساده دو توله شیرین نمایند و اگر قبض باشد برگ سنا و شربت داخل
کنند **ایضاً** برگ شاهتره هفت ماشه تخم کاسنی هفت عدد در آب تر کرده مالیده صاف نموده شربت انار شیرین دو توله داخل
و اسبغول هفت ماشه خورده بنوشند **ایضاً** که در ماشرا هنگام سور حال و تواتر غشی حکیم عابد تجربه نموده **صفت آن** لعوق [illegible]
بدهند و غذا باسفاناخ مع شیره مغز تخم کدو و مغز تخم خیارین سازند و این ضماد هندی به عمل آرند خربق سیاه فلفل گرد صندل سرخ
اصل السوس حنا تخم قرطم گلنار زیره سفید گل نیلوفر کالی زیری میل کنٹھی برمی دهاپه سر پهوکه در آب پزند که مهرا شود پس چندان
آب که باقی ماند سائیده ضماد کنند و گفته که اگر می بعض اجزاے این ضماد نه رسند که تعدیل آن به دیگر اجزاے بارد میشود **دوائی**
جمره آن چهیها پهن متفرق مجتمع که در آغاز بغایت سرخ بود و پس خشک رشته شود و در آن مانند در عضوے بود که بر وے آتش گزرند و ماده
آن صفرا است که مختلط با خون حاد باشد **صفت آن** فصد کنند و مسهل صفراء دهند و دوی سرکه بر زمین پاک که طین الحر گویند
بریزند تا بجوشند قدرے کافور آمیخته طلا کنند و اگر گل ارمنی یا گل سرشو نیز آمیزند بهتر باشد **دوائی** آبله فرنگ یعنے آتشک بزرگ من
اسباب حدوثش این مرض جماع است خاصةً با زنانیکه اندر آنها اثرے ازین علت بوده باشد و گاهے از باهم خوردن طعام و مجالست و بول
براز کردن در محل واحد متعدی مے گردد و ماده وے از احتراق اخلاط اربعه بیرون نیست علامت دموی بزرگی دانها و استفات
و سرخی و زیادت خون و رطوبت با خارش و التهاب است و نشان صفراوی با علامات مذکوره قلت رطوبت و زردی رنگ و مزید
حدت است و آثار بلغمی انبساط دانها و عدم خارش و کثرت رطوبت و سفیدی آن بود و علامت سوداوی خشکی و صلابت و پوشش تیرگی
رنگ است و اکثر ماده [illegible] این مرض مرکب باشد از دو خلط یا زیاده بر آن علامتش ترکیب علامات مذکوره است و علامت [illegible]

این علت بجوشش اعضا خصوص عضو تناسل و در و پیوندها است بالجمله علتے است خبیثه متعلق باعماق بدن و از این جهت علاج آن کرده
مے شود بادویه سمیه نفاذه هندیه و ادویه یونانیه بطئ النفع است لیکن سلیم است از غائله **صفت آن** چرائته هلیله سیاه
هر دو نیم کوفته شاهتره صندل سرخ نیم کوفته سرپهوکه هر یک چهار ماشه عناب پنج دانه شب در آب تر نمایند صبح آب زلال آن گرفته
شهد خالص دو توله داخل کرده بنوشند و بعد از چند روز فصد هفت اندام یا باسلیق نمایند و بعد از نضج تنقیه صفراے سوداوی نمایند
دماء الجبن استعمال کنند و آب شاهتره سبز مروق نیز بسیار فائده مے کند و چوب چینی و عشبه درین مرض فائده بلیغ مینماید و معاجین
اعضا و سفوفات اعضا و حبوب هندیه و مطبوخے که در ان بیخ حنظل داخل است و اشربه و عرقیات مصفی خون همه نافع بود ایضاً برائے
نار فارسی از انطاکی **صفت آن** اولاً فصد واجب بود و تنقیه صفرا و اکثار ماء الشعیر و بنفشه و شربت آن و شربت ورد و طلاے
مل باب خرفه و برگ مورد و زعفران و سفیداب و کذا مس جهر که و گل پخته و آهک را هفت مرتبه در آب شسته بروغن گل آمیخته و کشنیز سبز بعسل
وایضاً سرگین کبوتر بعسل مع بند کتان ایضاً که بجهت آتشک مجرب است **صفت آن** شنگرف بریان کرده زنگار هر یک
دو ماشه خرمهره زرد سوخته چهار عدد سپیاری چهالیه سوخته یک عدد مرداسنگ نیله تهوتهه هر یک بریان رال هر یک دو ماشه اول
شنگرف و مرداسنگ و نیله تهوتهه و خرمهره و سپیاری چهالیه بسایند بعده زنگار و رال آمیزند خوراک از نیم تا دو نیم سرخ وقتیکه اراده خوردن کنند
اول نان گندم به وزن چهار دام بپزند و بروغن زرد خوب چرب کرده اندکے از آن گرفته دوا در و انداخته غلوله بسته بخورند بعد از ان تمام
نان را بخورند **دوائی** دیگر که مکرر بعمل آمده **صفت آن** بادیان دو درم شاهتره سه درم تخم کاسنی سه درم گلقند دو توله ست
در این منضج مورند بعده بگیرند حب النیل بقدر نه ماشه تا یک توله و کوفته شکر سفید آمیخته بقدر شش ماشه با گلاب نیم گرم یا با آب بخورند غذا کهچری
ملایم و تبرید از اسپغول و شربت دهند و یک روز در میان داده بدستور سه مسهل بخورند و اگر قوت مریض نباشد دو مسهل دهند چون سه
روز از ان منقضے شوند بگیرند افیون یک دام شنگرف نیم دام هر دو را باب پیکره قرص سازند و یکے را دو روز نموده نه قرص که باقی ماند از یک
قرص صبح در حقه گلی که در آن آب هم باشد بآتش چوب کنار بطور تنباکو بکشند و یک قرص بدستور وقت پیشین بکشند و یک قرص بدستور شام
همین سان سه روز بعمل آرند و آب حقه تبدیل بکنند غذا نخود بریان یا نان نخود بے نمک بے روغن تا سه روز پس روز چهارم کهچری
ملایم دهند اگر دهن جوش کند چهال ککرال مضمضه کنند و گاہے عوض مسهل مذکور سفوف حب النیل که در سفوفات بیاید داده شد
و نفع کلی نمود **نوع دیگر** که آتشک و نوازل متقرحه بینے پینس و قرحه حلق خنازیر را از اسرار مجربه است **صفت آن** پوست
بیخ عشرتی و بیخ در مدار چینی مرداسنگ هر واحد یک درم شنگرف دو درم باریک سائیده چهار ده قرص سازند و در خان یک قرص
در قلیان خالی از آب وقت عصر بکشند بطورے که هوا از سد پس غرغره کنند بروطن زرد و غذا کنند بنان مع ربع رطل روغن زرد **دوائی**
برائے آتشک و ضیق النفس کهنه **صفت آن** ثمر درخت گابها ورق ورق تراشیده و در سایه خشک نموده بسایند و یک توله
به آب بخورند تا چهل روز پرهیز از ترشی و تلخی و بادی و جماع کنند و درخت گابها در کاکوری بر دروازه کاظم علیخان و در لکهنؤ به
باغ دوارکاداس واقع بر سرک هر علی موجود است **دوائی** که نافع لعابات دست و آن آبله باشد که اندرون آن خون

یا آب تنک باشد و سبب آن غلیان خون باشد صفت آن فصد کنند و شیرهٔ عناب لعاب بهدانه در عرق شاهتره و عنب الثعلب
برآورده شربت نیلوفر داخل کرده بنوشند و بعد از آن مرهم سفیداب نهند دوائی که نفاطات للمظفر بعد زائل صفت آن انزروت
صبر زرد کندر اسفیداج زنگار هریک یک جزو گل ارمنی پنج جزو کوفته بیخته بنادق سازند و هنگام ضرورت که در آب حل کرده ضماد
طلا کنند چنانکه خشک ریشه زائل شود ایضاً که تبرید و تخفیف قرحه نفاطات کند صفت آن سفیده ارزیز مرداسنگ
مدبر به گلاب و آب مورد طلا نمایند و دیگر اطلیه که در نار فارسی بیاید نفع دارد دوائی که مفید نفاخات است و این آبله ها باشند که از
بخار ریح پیچ باشند و ماده این ریح است که در جلد محتبس گردد صفت آن مرهم داخلیون نهند و تکمید از سبوس گندم و نمک نمایند
و چیزهای محلل ریاح بخورند و تفتیح و از مولدات ریاح پرهیز نمایند و آنجا که آثار غلبه خلطی معلوم شود تنقیه آن باید کرد دوائی عرق مدنی
که بهندی گویند سببش فساد اخلاط است و تعفن آن و انتقال بکیفیتی که قمل و دود از آن تولد کنند و یا فضول ردی است که از خون
سوداوی یا از بلغم سوخته در رگها حاصل شود و بجهت حرارت مفرط خشک شده اندر عروق منعقد گردد و بصورت رگ برآید صفت
آن فصد باسلیق و صافن از جانب مخالف کنند و تنقیه سودا نمایند ماء الجبن دهند و در ابتدای ظهور آن صبر نیم درم
بخورند روز دوم یک درم و روز سوم یک نیم درم و موضع آبله را نیز بصبر طلا نمایند و از قطع شدن رشته پرهیز کنند و از آب گرم نطول نمایند
و روغن نرگس و بنفشه بمالند و بعد ظهور رشته خاکستر [illegible] سه درم مرداسنگ پنج درم سائیده سوم توله روغن دو توله گداخته
بهاسیر نهند و سلیخ الحیه قدرے گرفته در قند سیاه حب بسته بخورانند و اگر نقش پر طاؤس در قلیان کشند یا در قند سیاه آمیخته بخورند
ازالهٔ رشته کند و یا بگیرند افیون پیاز صابون روغن کنجد اول صابون و پیاز را ریزه ریزه کرده در روغن جوش دهند که مثل مرهم شود بر
دهن نارو و حوالی آن ضماد کنند و وقت طیاری دوا بخار آن نیز بموضع رشته دهند بعد از آن ضماد کنند و بعضے صابون و ٹانک
و آب پیاز و روغن کنجد هر واحد یک ٹانک گرفته هر سه را در ظرف آهنی بپزند تا سخت شود پهن کرده همه بر نارو مے بندند در چند روز
دفع مے کند ایضاً خاکستر تھوہڑ یعنی زقوم بر موضع رشته بندند که همه برمے آید ایضاً لیمون دو پاره کرده در یک پاره سهاگه خام
چار ماشه باریک سوده پر سازند و بر آتش نهند هنگامے که جوشش زند بر نارو بندند و تا سه روز همچنین کنند و بعضے سپند در عوض سهاگه
مے کنند ایضاً کافور نر کچور هر یک دو توله سائیده در قند سیاه کهنه سه توله حل کرده بر پهاپه که مدور تراشیده و سوراخے در آن گذاشته باشند
نهاده بر نارو چسپانند تا عرق مدنی از آن سوراخ برآید و در دو سه روز شفا نماید دوائی عرق مدنی صفت آن مرداسنگ یک ماشه
سوده در چهار پنج توله روغن زرد آمیخته همراه کھچڑی بخورند در ابتدای مرض مذکور که تپ و شرار آبله ظهور کند بدهند که همان روز برطرف میشود
ایضاً مغز جمالگوٹه در آب سائیده قدرے بر پارچه مالیده بر نارو نهند اگرچه این دوا تیز است و سوزش بسیار می کند اما در یک بار رشته
را بر می کند ایضاً کلونجی کوفته در دوغ پخته ضماد کنند در سه روز رشته تمام بیرون آید و اگرچه رشته گسسته باشد آن نیز برآید ایضاً
برائے نارو مجرب صفت آن ابرک سیاه یک توله باریک سائیده در شیر آکھ یک توله ٹکیه بسته زخم را بآب شسته بر بندند و بالا
برگ تنبول نهند و از صبح تا شام بسته دارند تا تمام بیرون افتد دوائی مصفی خون که در جرب و حکه و آتشک وغیره مفید بدن که از

فساد خون باشد معمول است صفت آن چراته نیم کوفته شاهتره سرپهوکه هلیله سیاه نیم کوفته براده صندل سرخ هر یک چهار ماشه
عناب پنجدانه شب در آب گرم ترکرده صبح آب زلال آن گرفته شهد خالص دو توله داخل کرده بنوشند وگاهے برگ حنا وگل منڈی
وگاهے براده چوب ساکھو وآبنوس وگاهے برگ سنا اضافه کرده مے شود ودر مزاج بارد جوشانیده بعمل مے آمد ودر غالب بر خلط نمایند وآنچه
واطلیه مخصوصه آن بعمل آرند وجماع درین مرض ضرر دارد وحمام انفع اشیاء است وخوردن صبر باده جرب را بخوبی قلع مے کند واگر در
ابتدا فصد هفت اندام کنند وبعد تنقیه مسهل سودا خورند وبا ماء الجبن استعمال نمایند بهتر است وحکه پیران را حادث میشود وبسبب
بلغم شور مے باشد مالیدن روغن گل با سرکه مفید بود ومالیدن روغن کنجد با آب لیمون نیز نافع بود وسفوف چوب گز وعرق مصفی خون در
جرب رطب ویابس همواره معمول است ایضاً رافع جرب از انطاکی صفت آن اولاً اکثار شرب ماء الشعیر وآب شاهتره
به سکنجبین در جرب دموی وصفراوی کنند بعده فصد باسلیق در دموی پس شرب مطبوخ هلیله ونقوع فواکه نمایند واگر متمادی گردد
فصد اسلیم کنند وگاهے حاجت بفصد در صفراوی بسبب حرارت کیفیت داعی گردد چنانچه در جذام وآنچه از صفرا باشد مختص بمطبوخ هلیله
ونقوع صبر باشد وعلاج جرب که از بلغم بود مطبوخ افسنتین است وخوردن ایارج که بدو مثل صبر وغاریقون گردانند وعلاج جرب که از سودا
باشد شرب سفوف بماء الجبن وطبیخ افتیمون است این قول صحیح است نه آنکه اطبا اجمال او در ینجا کرده اند وآنچه مرکب باشد باصول
او رد باید کرد ودر همه از چیزے که شیرین ونمکین وترش وتیز از اغذیه باشند اجتناب نمایند مطلقاً اگرچه واجب یا اولی مبالغه در دموی ترک
شیرین است ودر صفراوی نمکین ودر سوداوی ترش وتیز وبهترین اغذیه اینجا آنست که قعنه باشد مثل کدو وهندوانه واسفاناخ
وقطف وکاسنی وگاهی در مجربات کندی است که اگر یک مثقال از سرگین سفید کلب با ربع مثقال کبریت مروغن کنجد سرشته
بخورد جرب وحکه عارضی را قلع کند واگرچه کهنه باشند واحتیاج بتکرار این نشود ودر ترب انبست شرب یک مثقال از صبر بالنصف آن از
مصطگی واکثر تکرار این تا هفت بار بود وهرگاه نقاء شود وبدن پاک گردد ادویه وضعیه استعمال کنند بهر آنکه قبل آن جائز نیست و
افضل آنها سیماب کشته به کبریت ونمک سوخته وزنگار ومرداسنگ وسرکه وقطران وصمغ صنوبر وخاکستر سعف نخل واشنق وبرگ زیتون وآب
او وگلاب وآب کشنیز وکرفس است مجموع یا مفرد ومالش بآرد مغز حرپنده وبرگ سور در حمام وطول مقام در آب گرم وروغن نهند واز آنچه
بدن را بسیار پاک کند آنست که برگ حرپنده را بپزند تا مهرا گردد وبعد از ان آب او بزیت وبعه بپزند که این روغن عجیب است وهمچنین شب
یمانی ونطرون وخاکستر تشک بز ایضاً در ترسب مے نویسد که علاج جرب وحکه فصد است مطلقاً پس تبرید در حار بآب طین وشعیر وعناب
وتمر هندی بعد حبوب صبر وطبیخ افتیمون در یابس وهلیله وحمام وشربت اصول در بارد با ایارج واصلاح اغذیه وترک جماع وبرچه خلط
غالب پیدا کند ومالش وتنظیف بدن بعد از ان طلا برائے حار بآب کشنیز وحی العالم وعنب الثعلب وصبر وخولان وطین وسفیداب
بسرکه وروغن بادام وآب لیمون مجموع یا مفرد ایضاً مجرب صفت آن چراته بلغ هلیله هر واحد یک توله کوفته شب در آب گرم
تر کنند وصبح ادویه مذکوره را سائیده در همان آب صاف نموده شهد دو توله داخل کرده نیم گرم بنوشند نهار تا یک هفته دوائی
که در جرب رطب ویابس معمول حکیم منصور علی بود صفت آن صبر یک مثقال در آب کاسنی وآب شاهتره هر یک سیش توله

ترکردہ صاف شود و بآب تمرہندی چہار تولہ اگر حرارت زیادہ بود تا سہ روز متواتر و اگر ضعف شود و بعد سہ روز توقف کردہ بنوشانند
ایضاً برائے خارش خشک صفت آن گلاب روغن چنبیلی سیماب باہم آمیختہ بربدن بمالند **دوائی** کہ برائے حکہ در اطفال
صفت آن فصد باسلیق و صافن نمایند مطلقاً و در غیر آن اگر حرارت متحقق گردد بعد ازان تنقیہ خلط غالب کنند و ہمہ آنچہ در
جرب گفتہ شد در ینجا بعمل آرند و از مجربات در دموی شربت بنفشہ بار الشعیر و آلو بخارا و عناب و در بلغمی لزوم غاریقون و صبر زرد
و مصطگی و در صفراوی صبر و ہلیلہ کابلی و زرد و سقمونیا مساوی یک مثقال ازان بآب تمرہندی بخورند و در سوداوی ہمین ادویہ اضافہ
با حجر ارمنی بعد ازان طلائے مرہم سابق و کثرت استحمام و تا لطف بآب نوشادر و آب لیمون و مغز خربزہ و بورق و سرگین کبوتر و حنا از
مجربات مکتوبہ بسرگین سفید سگ بالنصف آن کبریت و ربع آن مصطگی و ثمن آن صمغ و عشر آن صبر است حبہا سازند تا دو مثقال
بخورند **دوائی** کہ برائے ازالہ حکہ معمول است **صفت آن** تخم خشخاش در آب لیمون با سرکہ سائیدہ بمالند **دوائی** کہ جرب
یابس و رطب را معمول است **صفت آن** کافور کبریت آملہ سار ہر یک سہ ماشہ نیلہ تھوتھہ یک ماشہ باریک سودہ در روغن
گاؤ سہ تولہ بست و یکبار شستہ حل کردہ بربدن بمالند و چہار گھڑی در آفتاب بنشینند بعدہ آرد نخود و حنا مالیدہ غسل کنند و سہ روز متواتر
بعمل آرند و گاہے وزن نیلہ تھوتھہ ہم سہ ماشہ کردہ مے شود ایضاً از مجربات حکیم علی **صفت آن** کبریت اصفر صاف دہ درم باریک سایند
و با صد درم پیہ گوسفند مخلوط کنند و دو درم میعہ سائلہ برائے دفع بوئے کبریت اضافہ کردہ بربدن بمالند کہ جرب متقیح را ہیچ چیز مثل این نیست
و جرب کہنہ را در یک ہفتہ زائل میکند و اگر زرنیخ در روغن کنجد پختہ بآن روغن بمالند نیز این عمل کند و در جرب خشک نیز نافع بود ایضاً
از مجربات استاد مرحوم **صفت آن** حنا کیلہ کتھہ سفید مرداسنگ ہر یک چہار ماشہ سیماب سہ ماشہ نیلہ تھوتھہ بریان دو ماشہ الاچی
سفید یک ماشہ اول کیلہ و حنا کتھہ با سیماب بکھرل کردہ پس ادویہ دیگر آمیختہ خوب سائیدہ در روغن زرد کہ یکصد و یک مرتبہ شستہ
باشند آمیختہ بمالند تا سہ روز و نسخہ دیگر مرچ سیاہ عوض حنا و الاچی است و وزن ہر واحد چہار ماشہ و سیماب ہشت ماشہ در روغن تلخ آمیختہ
مالش کنند **نوع دیگر** برائے جرب رطب و کہنہ از مجربات سید علیشاہ مرحوم کہ در یک بار ازالہ مرض مذکور مے کند **صفت آن** سم الفار
نیم ماشہ کبریت نیلہ تھوتھہ ہر یک ہفت ماشہ روغن مادہ گاؤ پنج شش تولہ ادویہ را سائیدہ بروغن آمیختہ در ظرف آہنی بادستہ چوب
نیب تا چہار پنج گھڑی بسایند بعدہ سوائے سر و گردن بر ہمہ بدن مالیدہ در آفتاب بنشینند بنوعیکہ سر تا بگردن در سایہ باشد بعدہ بکھلی
گل و گنجارہ بربدن خوب مالیدہ غسل نمایند اغلب تا کہ بروز دیگر حاجت دوا نیفتد و مؤلف بعض اوقات سم الفار بقدر دو ماشہ سائیدہ در
روغن رونشسہ آمیختہ صاحبان جرب مزمن را کہ ہیچ دوا انتفاع نشدہ بود بمالش آن ایما نمودم جرب بیک روز زائل شد **دوائی** خارش
از بیاض استاد مغفور مرحوم **صفت آن** بڑ بہیڑہ آملہ گندھک آملہ سار ہلدی ہر یک چوک ہمہ بقیمت یک فلوس خریدہ جوکوب
نمودہ سہ حصہ کردہ در پاؤ آثار آب شب ترکنند صبح آب خالص گرفتہ بنوشند بعدہ ترپھلہ را در ساز ند و باقی ادویہ سائیدہ
در روغن تلخ آمیختہ بربدن بمالند بعد دو گھڑی آرد نخود بہ بدن مالیدہ غسل کنند تا سہ روز بعمل آرند و در بعضے نسخ ثناہ
یک دام عوض ترپھلہ و چوک است و وزن باقی ادویہ ہر یک نیم دام نوشتہ و سہ حصہ نمودہ بدستور بعمل آرند

دوائی برائے جرب و قوباء از حکیم علوی خان **صفت آن** توتیائے کرمانی تخم پنوار ہر یک یکتولہ مغز تخم خیارین کالی زیری
ہر یک دو تولہ در سرکہ و روغن گل ہر یک چہار دام کھرل سازند تا مثل مرہم شود پس بمالند و بعد سہ چہار گھڑی غسل فرمایند **ایضاً**
برائے خارش کہنہ مجرب و برائے قوباء و باد فرنگ نیز مفید است **صفت آن** سیماب گندھک آملہ سار ہر یک سہ ماشہ نیلہ
تھوتھہ سوختہ شش ماشہ نوشادر یک تولہ روغن مادہ گاؤ چہار تولہ اول سیماب و گندھک را تا یک پاس باہم کھرل کنند و دیگر ادویہ را
کوفتہ بیختہ ہمہ را در روغن مذکور کہ بہ یک صد و یکبار یا بست و پنج بار آب شستہ باشد بیامیزند و کھرل کنند تا یک پاس بلکہ زیادہ بمالند
و اندک بر بدن بمالند دو گھڑی داشتہ بآب سرد غسل نمایند لموعد دیگر برائے خارش **صفت آن** سفیدہ کاشغری شش ماشہ
شاہترہ ہفت ماشہ مرداسنگ ہلیلہ سیاہ ہر یک چہار ماشہ چرکت دو ماشہ کافور یک ماشہ ہمہ ادویہ خوب بسایند و در روغن چنبیلی حل کردہ
مالش نمایند و عرق شاہترہ و معجون شاہترہ مے خوردہ باشند غذا کم نمک **ایضاً** برائے جرب از معمول **صفت آن** گوگرد دو درم
توتیائے سبز بریان سیماب سہاگہ کافور ہر یک نیم درم در روغن گاؤ کہ بست و یک بار شستہ باشد آمیختہ بر بدن بمالند و بعد دو گھڑی
غسل کنند **دوائی** حصف کہ آنرا ہندی انبوری نامند و آن بثور کوچک مثل گاورس است کہ بر ظاہر جلد سرخ روش بود با خارش باشد
و چون خارش و مثل خلیدن سر خار بود لہذا انبور شوکی نیز گویند و این در بلاد گرم و شدت فصل گرما و بر ابدان و اعضائے کہ عرق بسیار کنند
و کثیر پوشیدہ و چرک بدن خوب دور نکنند اکثر عارض شود خصوصاً چون ہوائے سرد و آب سرد بدان رسد و از ان جلد کثیف و مسام بند
شود بسبب ادر طوبات رقیق حاد صفراوی است کہ با خون آمیزد **صفت آن** بآب سرد غسل کنند و صندل سفید بگلاب
سودہ یا گل سرشو بلعاب تخم خطمی آمیختہ و یا گل سفید کہ بہندی پنڈول نامند و یا حنا در آب کاسنی سرشتہ بر بدن حنا کنند و بہر نفع
چرک و تفتیح مسام بہ آب گرم کہ در آن سبوس گندم و بابونہ و اکلیل الملک جوشانیدہ باشند غسل کنند و بعد از ان سرکہ و گلاب بمالند
و اگر زائل نشود تنقیہ بفصد و مسہل بارد کنند و بعد تقلیل اخلاط حادہ ادویہ اطلیہ مقشرہ بعمل آرند و در مسکن بارد استراحت نمایند و بدن را
خنک دارند و منع عرق کنند باستعمال ادویہ وغیرہ و طلا کردن روغن گل با سعد و یا مسکہ تازہ با کتیرا آمیختہ سخت نافع آید و گاہ باشد
کہ مرض قوی تر شود پس در طلاء سرکہ و روغن داخل باید ساخت و انطاکی گوید کہ حصف تا وقتیکہ عظیم نگردد طلاء بہ آرد جو سفیدآب و آب لیمون
و سرکہ و گل ارمنی و روغن گل نمایند و حمام کنند پس اگر عظیم گردد فصد و اسہال با وجود تدبیر مذکور نیز بعمل آرند و کلام درین مثل است
بغیر فرق **دوائی** کہ در ثالیل یعنے مسہا نافع است **صفت آن** شونیز سائیدہ با سرکہ زنگ مالیدن مسہا را ساقط گرداند و مالیدن
روغن گل و چربی بط و چربی مرغ سفید بود و بعد از نضج تنقیہ بلغم و سودا کنند بعد آن حب ایفیمون خورانند و اگر فائدہ نشود با آہن قطع کنند
و یا دوائی حادہ بنہند بعد قطع مراہم سپیداب گزارند و نوشادر و انزروت و زنگار بآب صابون طلا کردن نیز ساقط مے کند **ایضاً**
برائے ثالیل از مجربات انطاکی **صفت آن** ابتدا تنظیف بدن کنند و اگرچہ بفصد باشد بعد ازان قطع نمایند و مجوب انجیر ذکر و بیخ
باقلا داغ دہند کہ این مجرب است و ہمچنین پیاز نمک و سرکہ و سرگین کبوتر و گنجشک بہ بورق و آب آہن روزہ دار و خاکستر کرم و صفصاف و
پشک گوسفند و اشتر و ہمہ آنچہ در قوباء مذکور باشد **دوائی** قوباء کہ بفارسی گریون و ہندی داد گویند و آن نشو نما است با خارش

که بر پوست ثنا بر گردد و گاهی سائل بود و گاهی واقف و گاهی زود پرد و گاهی مزمن شود و گاهی باشد که از مزمن قشور همچون فلوس
ماهی جدا شود و گاهی باشد که از وی زرد آب برآید و ظهور این امراض بحسب دقت و خباثت و لطافت و کثافت ماده است و ماده آن مائیت
رقیقه حاده و خلط سوداوی غلیظ باشد **صفت آن** آنچه دوا برائے جرب مسطور شد بعمل آرند و مالیدن روغن گندم و چرک دندان نیز
در ابتدا مفید است و طلاے مسطور دیگر او و به و طلیه مخصوصه آن بکار برند و بهتر آنست که پیش از طلا زلو بچسپانند **ایضاً** برائے قوبا
از الطاف کی **صفت آن** تنقیه بفصد و اسهال کنند بعده اطلیه مناسب مثل شیر انجیر و قطران و پست و شب و ریوند و عصفر و نمک
و شونیز و تخم حنظل بسرکه برائے حار و بعسل برائے بارد بکار برند و از تجربات من برائے جمیع انواع قوبا این دوا راست مردار سنگ گوگرد و
گوگرد و شب یمانی مساوی بقطران سرشته بعد خاریدن طلا نمایند و ملازمت حمام کنند **دوائی** قوبا مجرب بمرات کثیره **صفت**
آن سهاگه گندهک آمله سار سکه در هر یک چهار ماشه نبات سفید یک توله در گلاب نیم پاس حل کرده طلا کنند **دوائی** که قوبا کهنه را مجرب است
صفت آن قند سیاه کهنه قدرے گرفته بدست نرم نموده بر موضع داد بچسپانند و بردارند و باز بچسپانند و بردارند و یک پاس
همچنین کنند همه ریشه او خواهد برآمد بعده اگر خواهند شیر انجیر طلا کنند در یک روز دفع خواهد شد **ایضاً** ضماد خاکستر سیر سوخته با
عسل جهت قوبای اطفال بغایت مجرب **دوائی** نافع چهاجن و آن خشونتے است سرخ یا سیاه رنگ که در دست و پا بهم رسد
و جلد تو بر تو مثل قوبا منتشر گردد و گاهی در تمام بدن نیز حادث شود و اکثر بعد زوال مرض آتشک یا از خوردن کشتجات افتد و بیشتر او
محرقه است **صفت آن** هر چه از تعدیل و تنقیه بهر آتشک مذکور شد حسب حاجت بکار برند و صابون عراقی را بگلاب سائیده
طلا نمایند و بعد یک دو ساعت بآب گرم بشویند مکرر بعمل آرند یا تخم خشخاش سفید در شیر میش یا در آب سائیده صبح و شام بمالند
و یا بالائے شیر با حنا سوده آمیخته بر کف دست مالیده باشند و یا نوشادر در روغن تلخ لیسا بنده بر دست و پا بمالند و یا شیر زخت
آکه یک قطره با یک قطره روغن کنجد حل کرده بر دست بمالند تا یک هفته صحت یابند **ایضاً** که برائے چهاجن مجرب است **صفت آن**
شیر بز یا ماده گاو نیم آثار جوشش دهند و سرکه انگوری نیم پاؤ در روے آمیزند هر گاه شیر پاره شود از پارچه سفید گذرانیده آب لطیف
او بگیرند و در شیشه نگاه دارند و همین آب بدفعات مالیده باشند **ایضاً** برائے ایرس که در دست و پا می شود **صفت آن**
رسکپور رسوت صندل سفید صندل سرخ هر یک یک توله مرداسنگ ماشه روغن ماده گاو چند بار شسته ده توله ادویه سائیده در آن
آمیخته ضمادے نموده باشند **دوائی** سعفه و آن جوشش و بثرات بود که متقرح شود و ریش گردد بر سر و گاهی بر روے
کودکان بسیار حادث شود و بعد بلوغ زائل گردد و بهندی گنج نامند سببش رطوبت ردیه حاده اکاله است که با خون آمیزد
و اخلاط غلیظ ردیه نیز **صفت آن** اگر طفل شیر خوار باشد تنقیه مرضعه بفصد سر رو و اسهال و از طفل نیز خون بگیرند به حجامت
و ارسال علق و روغن حنا و کمیله و چوب چینی خشک از هر یک یک دام نیله تقریباً یک دام گندهک شش دام کوفته بیخته بروغن سرشف
آمیخته بمالند و ساعتے در آفتاب نشینند برائے قروح سر مجرب است و طلاے سعفه نیز به تجربه رسیده و اگر آرد نخود یک مشت
و انبه یک تخم سوخته باریک ساخته و در جراحات تر شش آمیخته کف مال کنند تا مانند خمیر شود و پس بمالند و بعده یک پاس بشویند

نیز نافع است و باید که اول موی سر تر اشند بعد ازان دوائی مذکور بمالند نوع دیگر برای سعفه از انطاکی صفت
آن بعد تنقیه حجامت سر کنند و در سعفهٔ رطب ترطیب او در سعفهٔ یابس بلبل الحبه و شحوم و از مجربات برای سعفه رطب این است
کرم و مقل و صبر و حب البان و زرد چوب بسرکه و بول انسان سرشته مرات طلا کنند و بعد ازان بطبیخ ترمس بشویند و برای
یابس آرد جو سوخته و سرکه بموم طلا و کافور و حنا بعد جدا کردن ازو از دست طلا یا پیه تر و زنخ زرد و بعد آن بروغن بطم چرب کنند
دوائی که سعفهٔ اطفال را مجرب است صفت آن نیله تهوتهه یک ماشه دوده خانه کسے که نخود بریان میکنند دو دام
در روغن سرسون بریان نمایند پس بدستهٔ آهنی خوب بسایند و بر سر طلا نمایند اولا اند کے لدغ میکند بعد دو گهڑی ساکن شود
دوائی که در سعفه یعنی جوشش سر اطفال که بسیار جوش نموده باشد مجرب است صفت آن تخم کاسنی نیم کوفته شاهتره
نکوتر بد موصوف هریک هفت ماشه پوست بلیله کابلی بلیله سیاه آمله مربای بڑنگ اسطوخودوس مویز منقی هریک نه ماشه
مصطگی چار ماشه گلقند دو توله همه را کوفته در نیم آثار آب خیسانیده صبح جوش دهند چون سوم حصه آب بماند صاف نموده بنوشند
و هر صباح از آب نیب سر را بشویند و این مرهم کمیله اکلیل الملک گل ارمنی دال عدس حنای خشک هموزن کوفته بیخته در روغن
گل برابر همه ادویه آمیخته طلا نمایند که عظیم النفع و آزموده است دوائی جدری و حصبه جدری بچیچک بزرگ و حصبه بچیچک
خورد مشهور است و فرق فیمابین هر دو آن است که ماده اول خون باشد و بثور آن مقدار عدس یا بزرگ تر ازان بود و در
آخر پخته شود و ریم کند و تپ نیز لازم نباشد و ماده دوم صفرا باشد و بثور آن بمقدار گاورس بروز کند و هنگام قرب ظهور آن نخست
خلوط مستدیر سرخ رنگ پدید آید پس ازان در همان موضع بثور حادث گردد و جمع نشود و ریم نکند و وقت صحت خشک شده بار یک
ازان جدا شود و تپ گرم قبل از بروز وی لازم بود و علامت تپ حصبه و جدری درد پشت است و خارش بینی و سیلان اشک چشم
و درد سر و گرانی سر و بدن و ترسیدن در خواب و خلش و ملموش در جلد و باشد که سرفه و درد گلو و تنگی نفس و بحت الصوت
نیز عارض گردد در تپ حصبه گرم تر و تیز تر از تپ جدری باشد و درد پشت اندروی کمتر و قلق و اضطراب بیشتر و در اکثر دفعه بروز کند
و جدری بکمتر از سه روز تمام نکند و در ذات ماده حصبه بیشتر از جدری باشد خاصة که سیاه و صلب و کبود و بنفش گردد و دیر بر آید و غشی
واندوه مفرط آورد و نشان هلاک باشد و ازین قبیل است آبله پهلودار و مضاعف و کثیر المقدار و بهم پیوسته و سیاه و بنفسجی و آنچه بر
سینه و شکم بسیار بیرون آید و بطی البروز و بطی النضج باشد از خطره خالی نیست و اگر خون از جدری ترشح کند یا بروز آبله رحمی تصدیع نماید
سخت بد باشد و آنچه از جدری و حصبه دفعةً ناپدید شود پس غشی افتد هلاک کند و ایضا اگر بعد از آنکه تمام بیرون بر آید و هنوز تپ بحال خود
باقی باشد نیک نبود و نیز سالم ترین جدری آنست که آبله بعد از نضج سفید و براق و بلند باشد مانند دانه مروارید و بر سینه و شکم کمتر باشد
و همچنین علامت سلامت در آبله جدری و حصبه آنست که نفس مریض بر جا بود و شعور بر حال و میل بغذا و آب بر قرار صفت آن
باید که بنا بر تقدم حفظ در ربیع که موسم بر آمدن چیچک است و آن اکثر در هندوستان ماه چیت است نوبس سر اطفال
بچسپانند یا حجامت کنند و غذا از مزورات سرد و حموضات سازند و اگر گوشت هم خورند با بقولات پخته خورانند و دوائی سرد متبرد

مثل آمنہ عناب عرق کیوڑہ گلاب سکنجبین شربت انار مترشح کنند و در آفتاب دو دیدن واز مانند آن احتراز نمایند و نیز بعض
شیر خوارہ مادر ادرا مسہلات خون مثل عرق شاہترہ و عرق سر حیوکہ خاکشی و شربت عناب و سکنجبین و شیر و کاہو و لعاب اسبغول
گاہے گاہے در موسم آن دادن سودمند بود و پرہیز از چیزہاے گرم و شیرین و گوشت در آن ایام لازم و ہرگاہ طفل تپ کند مروارید
بسیار کوچک بقدر دو دوازدہ دانہ اوراطلی کنانند آب و مروارید سائیدہ در آب برگ سفید لالہ ہر یک بقدر نیم ماشہ تا یک ماشہ بہم آمیختہ
در سر میان اندرون چشم کشند و در بینی و گوش واندرون حلق اندازند و بالای سینہ بمالند و چون چیچک بر آمدن شروع کند آب عناب عرق
حب الشعاب نبات خاکشی بقدر مناسب بطفل بدہند و تا پختہ شدن ہمین دوا دادہ باشند و ہنگام ضعف عرق کیوڑہ نیز بدہند
و اگر جدری در بر آمدن دیر کند تا روز چہارم تمامہ بر نیاید درین دوا انجیر زیادہ کنند و گاہے عدس مسلم و سپوس گندم و شکر سرخ نیز
کردہ میشود و اگر انجیر فقط بجوشانند و قدرے زعفران آمیختہ بنوشند نیز مفید بود و مطبوخیکہ در مطبوخات خواہد آمد نیز مخرج جدری
است بدہند و آب نیم گرم نزد دارند و چادر پیچیدہ بخار آن بر بدنش رسانند و خاکشی بر بدن مریض پاشند و ہرگاہ جدر جدری
کہ بروز کردہ باز ناپدید میشوند تدبیرش نیز ہمین است غذا برنج در شکر پختہ و نخود شیرین و نان شیرین و کھچڑی دال موتگ عدس
ہمراہ نان بدہند و نزدیک اسہال عدس مقشر مناسب است و از دوان مطلق نزدیک او نبرند چنانکہ چراغ را روشن نکنند بلکہ شمع
بسوزانند یا پیہ و اسہال در آخر مضر است درین صورت مبادرت بحبس او از زہر مہرہ و مروارید و کہربا و بارتنگ باید کرد و شربت انجبار جدری
ہم مفید و اگر خارش شود این علامت بد است باید کہ چوب گز و بھوج پتر گرفتہ تبخیر نمایند و دود آن ببدن رسانند و نزدیک عروض
کمال بیہوشی بتدبیر تقویت دل پردازند و کشیدن شاخہا ہم مضائقہ ندارد و در موسم گرما آب تازہ براے نوشیدن بدہند و در موسم
سرما عرق حب الثعلب و عرق گاؤزبان بجای آب میدہند و اگر آبلہ جدری بسیار بر آید و بجراحت و قرحہ انجامد و متعفن شود مدتہا
در روغن لیمو دار حل کردہ استعمال کنند نافع بود و خوابانیدن طفل بر ریگ و یا خاکستر یا چیک دشتی براے خشک کردن آبلہ سریع الاثر
است و روغن کنجد نیم گرم مالیدن ازالہ خشک ریشہ میکند و اگر زیر خشک ریشہ رطوبت باشد مانند مرداسنگ و سفیدہ و از زیر و زرد چوبہ
و صندل سائیدہ بپاشند ایضاً براے جدری از انطاکی **صفت آن** چون خروج جدری ابتدا کند از تلیین
کنند چہ جای مسہل بسبب جذب او مادہ بسوی باطن بعد توجہ او بسوی جلد پس دفعۃً ہلاک کند بلکہ اگر خروج او سریع و فصل گرم
و تن تازہ باشد بر مرق عدس و خوردن عناب مزورہ حلبہ و کدو و اسفاناخ و اطریہ تا روز ہفتم اقتصار ورزند و اگر شروط ثلاثہ مذکورہ
یا بعض او معدوم باشد مساعدت او بچیزیکہ خروج او از بدن بسرعت نماید واجب گردد مثل بادیان بشکر و آب کرفس بانجیر و بہتر ازین
آب طبیخ انجیر و لک مغسول و عدس و کثیرا است پس ہرگاہ از روز ہفتم تجاوز کند و شکل مائل بسیاہی باشد بگذرنج و چوب تازہ
و برگ او بخور کنند و گاہے در آن حاجت بخوردن چیزہاے شیرین غیر عسل و خرما داعی بود چون فصل بارد باشد تا خون بجوش آید
و فاسد او دفع گردد و در بلاد ما بیشتر طعامیکہ در آن دبس انگور بالیہ باشد بخورانند بسبب کثافت ابدان پس از حاد تفتیح نماید و در
مثلثا ترک جوش واجب بود و بعد ہشتم ترک حلوا ایضاً گویند کہ دانہ لاکھ و عدس مسلم و بھوج پتر ہر یک دو ماشہ نبات سفید

بنمایند جوش ماده بنوشانند واگر طفلے را چیچک برنیامده باشد شیر اول روز ماده اسپ را که زائیده باشد بنوشانند یا پارچه که بشیر تر کرده
داشته باشند یک درم در آب سته بنوشانند گاہے برنیاید مجرب است وکذا کباب گوشت داق خورانیدن مجرب است
دوائی رافع آثار جدری از انطاکی **صفت آن** طلا زنگ آہن یعنے صدائے حدید بسرکہ وہمچنین دوغ مطفے در آب لیمون
وکذا البورق بآب باقلا **دوائی** کہ آبلہ چیچک را زود خشک کند **صفت آن** خاکستر چوب گز واسفیداج در خرقہ باریک صرہ
بنبندند ودر مقابل آبلہ انگشتے بر آن میزده باشند تا قلیلے از غبار آن بر آبلہ رسد کہ زود خشک کند **ایضاً** کہ مجفف دانہ جدری است
صفت آن اگر موسم گرما باشد صندل گل سرخ برگ مورد بسوزند واگر سرما باشد برگ طرفا بسوزند **نوعدیگر** کہ در بیرانیدن
جدری زمانیکہ دیر گردد وعلامت رداءت نباشد بکار آید **صفت آن** اکلیل الملک بابونہ بنفشہ خطمی سبوس گندم مجموع با ہم را
در آب بجوشانند وآبش در دو ظرف کردہ زیر جامہ بنہند یکے از پیش ویکے از عقب تا بخار آن بہ بدن رسد وآبلہ آبناک شود
ونضج وے ہمین است پس از ان مجففات جدری بکار برند **دوائی** جہت شور کہ بر بینی وسر در موسم برشگال بہم رسد مفید است
صفت آن خستہ انبہ کہنہ صندل سفید بآب سائیدہ طلا سازند **دوائی** شور صغار وشور غربیہ سببش رطوبات ردیہ
است کہ طبیعت آن از ظاہر جلد دفع کند اگر با حرارت بود این جوشش از زیر پوست مرتفع وسرہائے آن باریک بود ونوع بارد پہن و
منبسط باشد **صفت آن** در مادہ حار اخراج خون بفصد وحجامت واسہال بمسہل بارد وتضمید بآب کشنیز سبز وسرکہ
وروغن گل نمایند ودر صورت مادہ بارد بعد نضج مسہل بلغم یا سودا دہند وحب ایارج یا حب افتیمون خورانند وخرقہ را بآب گرم تر نمودہ
ساعة بساعت بآن تکمید کنند تا مواد محتبسہ بالکل از جلد بیرون آید آنگاہ مرمکی وفلفل وسداب مساوی باسرکہ سرشتہ بر بدن طلا
نمایند بعد از دو ساعت بآب گرم غسل فرمایند **دوائی** شور کہ بر چہرہ وبینی پدید آید ودر رنگ ہمچون قطرہ شیر سفید باشند وچون
انگشت بیفشارند چیزے سفید مثل شیر یا روغن منجمد از ان بیرون آید واین را شور لبنیہ نامند وبہندی مہانسہ گویند **صفت**
آن محویات استعمال کنند چنانچہ بآبیکہ اندر آن بابونہ وبنفشہ وشبت واکلیل الملک جوشانیدہ باشند روی را بشویند
خاکستہ چوب زرد خاکستر دوغ از ہر کدام سہ درم ایرسا ہفت درم تخم کتان گلنار ہر کدام دہ درم کوفتہ بیختہ بسرکہ کہنہ سرشتہ بر چہرہ
بمالند واگر احتیاج افتد حسب حاجت تنقیہ نمایند **دوائی** برای شور لبنیہ از انطاکی **صفت آن** سبب این در اغلب
مادہ غلیظہ لبنیہ است وعلاجش اولاً فصد رگ بینی است واز مجربات در مطلق شور خصوصاً در لبنیہ شونیز وبورق ونوشادر
بسرکہ است کذا سندوس وحب البان **ایضاً** برائے مہانسہ **صفت آن** پوست درخت سرس کنجد سیاہ مساوی بسرکہ آمیختہ
طلا سازند **ایضاً** دافع مہانسہ **صفت آن** مجیٹھ صندل سرخ عدس لودہ پٹھانی کونپل بڑ سائیدہ وقت شب بر مہانسہ
طلا نمایند وصبح بشویند **دوائی** شور غربیہ یعنے نادر الوقوع واو چند اقسام است یکے آنکہ خورد وسپید وسخت بیخ بود وقلیل الالم
وعسر النضج با... واز سر شور اندک ریم بر آید واین را ذات الاصل گویند وگاہے ذات الاصل بزرگ شود ہمچون دمل دوم
آنکہ صلب بود و... زود خسارہ پدید آید وحوالی او بقدر درمی سرخ نماید واین را شیلم گویند سوم آنکہ بزرگ شبیہ بپیل خرد بود وبناگوش بر آید

واین را بثور الاصداغ گویند و خاصه و لیست که پخته نگردد اما سرخ و یار یک و سرخ شود و چون بشگافند بجز خون غلیظ بر نیاید و در
اکثر سودی بنا صور شود چهارم آنکه شبیه بثور اصداغ در پس سر و گردن پدید آید و آنرا بثور القفا گویند و این کثیر العدد باشد و درد
شدید بود و نجات کمتر دهد ششم تبش چون تیز بود که در مجاری نخاع در آید پنجم آنکه خرد و سخت و سرخ و سیاه درد باشد و در یک موضع ظاهر شود
پس از آنجا غائب گردد و در جای دیگر بر آید و زمانی طویل بایستد صفت آن علاج اینها بعد تنقیه بفصد و مسهل حب باده
مدبر مخصوصه بهر یک بکار برند مثلا در ذات الاصل ادویه منضجه مثل اطراف کاسنی بریان و چقندر بریان و تخم مرو و اسبغول بروغن بنفشه
ضماد کنند و بعد نضج با آهن یا بتضمید اشق بزردی بیضه سرشته بشگافند و قسم دوم را بشگافند بعد مرهم اسفیداج نهند و در بثور الاصداغ
بهر تحلیل آرد ترمس و باقلا و جو و کرسنه تخم مرو با سرکه و آب بادیان سرشته ضماد نمایند و جهت تسکین اللذع و تلیین ضماد آموز و روغن
بالیدن نافع و در بثور القفا برگ اسبغول و بارتنگ کوفته بلعاب اسبغول سرشته ضماد نمایند و روغن بنفشه و شیر زنان در بینی چکانند
و بر سر مالند و در قسم پنجم هرچه در شرای دموی مذکور شد بکار برند دوای بطم و آن بثره سیاه است که بر ساق پدید آید و تفرق
زرد آب از آن بر آید و از آنکه این بثره مقدار حب البطم بزرگ شود بدین نام خوانند و این مرض چون مزمن شود بدیر زائل میگردد
زیرا که ماده او سودای سوخته است که از تمام بدن بر ساق میریزد صفت آن فصد باسلیق کنند و قی بدفعات نمایند بعد
جهت تنقیه بنقیع عناب و زلو بچسپانند و حجامت کنند تا خون وافر بر آید پس حنا سوخته و مامیران کوفته بپخته بسرکه در روغن زیت
بکار برند و آنچه در قروح خبیثه مذکور گردد استعمال نمایند دوای جذام جذام در لغت بمعنی قطع است بمناسبت آنکه این مرض
اکثر عمر را قطع کند یا نسل یا اعضا را و در اصطلاح عبارت است از فساد اعضاء غذائی بنوعیکه هیچ چیز را غیر از سودا بخلط دیگر تبدیل
نتواند ساخت اگرچه با او اللحم و نیم رشت باشد و ازین جهت مستحکم او علاج نپذیرد و مرض مذکور را داء الاسد نیز گویند چه روی ارباب
علت بروی شیر مشابه گردد بالجمله این مرض بد باشد و خدر پیدا کند و مزاج و شکل اعضا را متغیر گرداند و باشد که متقرح گردد و چون
مستحکم شود عضا بهم فرو ریزد و علاج پذیر نشود و بالاتفاق از جمله امراض متعدیه و متوارثه است و سبب آن انتشار سودائی غیر طبیعی
تمام بدن بود از اکثار اغذیه مولد سودا چون گوشت گاو و قدید و عدس و بادنجان و غلبه حرارت و یبوست بر مزاج تمامی بدن یا
کبد که سودائی احتراقی از آن حاصل شود و یا استیلای برودت بر مزاج آنها که سودای جمودی از آن متولد گردد و انسداد مسام
مزاج طحال و کثرت تخمه ها نیز معین بر تولد جذام است و مباشرت با مجذومین و تعفن و فساد هوا بزرگترین اسباب این مرض است
از آنجا که در حدیث شریف امر از دوری مجذوم و نهی از دوام نظر بطرف آن وارد است و گفته اند که هر که در ایام حیض با منکوحه خود
مباشرت نماید فرزندی از مخاطر این نباشد و علامت آن سرخی رنگ بدن مائل بسیاهی و کدورت سپیدی چشم مائل بسرخی
و بار یک شدن و ریختن موی و بحة الصوت و ظهور غدد در اعضا بود و ایضا دیدن خوابهای پریشان و هولناک و استتار
و سطبری لبها و شقاق و دیکی ناخن و بر آمدن بوی بد از نفس و عرق نشستن بینی و کج شدن دست و پا باشد و در ابتدا از لادن نیز
و لیکن از آن بسیاهی گراید و نبض ضعیف و صلب گردد صفت آن بعد فصد باسلیق و صافن و اسیلم دگر فتن خون [illegible]

[illegible]

مصفی خون مثل شاهتره و چرائته و مانند آن که در دوائی آتشک مذکور شد بنوشانند و بعد چند روز نضج ماده منضج سودا نموده تنقیه
بمسهل سودا و ماء الجبن کنند و خوردن شیر بز جوان سرخ رنگ نیز نافع بود و در خریف و ربیع مسهل قوی دهند و از جمیع محللات حرارت
غریزی پرهیز کنند و روغن کدو و شیر دختر در بینی چکانند و حمام بعد از تنقیه و مالیدن روغن بنفشه یا بادام یا روغن کدو بعد از حمام مفید
بود و روغن زرد را گرم کنند و در آن نشینند و در هفته یک مرتبه قی کنند و چون سبوس از بدن ایشان جدا شود علامت صحت است
استعمال چوب چینی و خوردن لحم افعی بطریقیکه در اکسیر اعظم مفصل مسطور است نیز نافع و حبوب سم الفار و کشته زرنیخ بشرطیکه در مزاج
مریض حرارت زیاده نباشد مفید است **ایضاً** برای جذام از انطاکی **صفت آن** اول الفصد باسلیق ایمن ابتدا کنند بعده
مطبوخ افتیمون سه روز بدهند و همچنین ماء الجبن بعد از آن سقمونیا بالاجورد یک روز دهند بعده باسلیق ایسر کشایند و شیر تازه با
شکر سه روز بنوشانند بعده همچنین طبیخ فواکه بعد از آن مطبوخ که برای جذام در مطبوخات خواهد آمد استعمال نمایند و تا تمام هفته تکرار
این کنند بعده فصد اخدعین کشایند و بر شربت بنفشه در دو تریاق کبیر و حمام و طلا بروغن زرد و روغن کنجد و سکبه در خانه که
هوا داخل نشود تا تمام هفته سوم اختصار ورزند بعد از آن شرب حنا تا یک هفته پس اگر باین علاج صحت نیابد امر بسیار خطیر بود و در این
حالت بر تمام مفاصل داغ نهند و طبیخ افاعی بنوشانند و تریاق الذهب و مثرودیطوس در آخر دهند که قطعاً متوقف گردد و صحت
او بتمامه ممتنع است و بدانند که نرسیدم باین علت اصلاً که ازاله او نکردم بدانچه مذکور شد و طول کردانچه دور کردم آنرا امر دارید و لاجورد بعد
و سقمونیا فقط در کم از یک ماه و در اطلیه بر مرداریه یا و بیخ اقتصار کردم و غالب تدبیرے که بدان این مرض فاسد میشود عدم ترتیب
علاجست پس کاہے اسہال میکنند قبل از فصد و احتراقات در بدن راسخ میشود و یا فصد میکنند با وجود قبض و هیجان صفرا پس
صعود مینماید و اطفا میکنند و یا تریاق اول میدهند و خلط محتبس میگردد تا آنکه عظم استیعاب میکند پس ازین حذر کنند که آن از سقطات
جهلا مفضی بتخلید علت است **دوائی** جذام اگر بعد تنقیه مداومت کنند فائده کلی بخشد **صفت آن** شاهتره برهم ڈنڈی
نگند بابری پوست هلیله زرد مساوی هر روز بقدر دو توله گرفته شب در آب تر کرده صبح مالیده صاف نموده بنوشند **دوائی** هندی
که در ابتدای جذام مجرب است و برای جمیع انواع فساد خون و خارش نافع **صفت آن** پوست هلیله آمله پوست بلیله مجیٹھ
دار هلد گھڑ بچ پوست درخت نیب کٹکی گلو همه مساوی جوکوب کرده هر روز بوزن دو دام در آب تر نموده صبح جوش داده صاف کرده
تا چهل روز بخورد و از نمک پرهیز دو در تکمله هندی نوشته که ازین دوا بیست و یک ماشه جوشانیده هر روز بنوشند و اگر بت پاپڑه
و چرائته و سرپھوکه و دهنیا و دهمایا و چهال کچنال اضافه سازند بغایت سریع النفع شود **دوائی** که در وقت استحکام جذام بکار می آید
صفت آن هلیله سیاه هلیله زرد افتیمون هر یک پنج جزو کوفته بیخته با مویز منقے پانزده جزو سوده آمیخته هر روز یکتوله بخورند
و این قرص طلا کنند شیطرج هندی زاج سرخ هر یک نیم درم سرمه مازو سبز رونماس خربق سیاه استخوان ماهی روهو اطریلال هر یک
درم فلفل سه درم کوفته بیخته بسرکه انگوری قرصها سازند هر روز بسرکه سائیده طلا کنند **دوائی** که جذام تر را از مجربات حضرت
شاه احسان علی پاک پٹنی مرحوم است **صفت آن** هرتال یک توله مرچ سیاه دو توله هر دو را سه روز کھرل کنند و فتیل بکار برم

هرچند که کهنه گردد نافع تر باشد بقدر یک رتی در برگ تلسی خورده باشند و غذا نان نخود بی نمک بروغن بسیار خورند در چند روز
صحت شود و چون درین عرصه اندر بدن خود قوت یابند فصد هفت اندام کنند و در نسخهٔ دیگر عوض برگ تلسی نوشته که در روغن مادهٔ گاو تر
بالاموده بخورند **ایضاً** مفید جذام **صفت آن** بگیرند برادهٔ دندان فیل ده قیراط و آن را در سه اوقیه شراب و روغن زرد بخورند
ایضاً طلیثیت بقدر جوز با عسل بخورند و یا بگیرند عسل ده قیراط و با شربت عسل مثل لعوق مقوم نموده بخورند و یا بگیرند زیره سیاه
نیم درم و با عسل آمیخته استعمال کنند **ایضاً** حکیم عابد در ابتدای مرض مذکور مواظبت باین دوا آزموده است **صفت آن**
چینی سوخته زردچوب بریان مساوی با آب باران بخورند و نیز از ادویهٔ مشهوره مجرب و سهل اینست بگیرند برگ حنا ده مثقال نیمکوفته
شب در آب بقدر یک پیاله خیسانیده صبح نهار بنوشند و تا سی و چهل روز مع جودت غذا العمل آرند و ایضاً این هردو دوا حکیم ممدوح در بهق
اسود نیز آزموده است **دوائی برص** و آن داغ سفید باشد که بر بدن حادث شود بسبب غلبهٔ بلغمیت بر خونیکه غذای عضو شود یا تغیر
مزاج عضو برطوبت و برودت اگرچه آن خون که غذای او میگردد نیکو بود و از بلغمیت خالی باشد گاه گاه باشد که در محل حجامت
بسبب ضعف عضو بجراحت این علت حادث میگردد و اگر سوزن در داغ فرو برند بجای خون رطوبت سفید بیرون آید و آن موضع
از مالیدن سرخ نشود و شعر آنجا سفید گردد علاج پذیر نبود و متقدمین گفته اند که هرگاه سوزن برای امتحان بخلانند باید که پوست
آن محل را بسر انگشت و سبابه بالا برکشند تا از گوشت جدا شود بعده سوزن در آن پوست برداشته بزنند تا بگوشت نخلد و حقیقت
جلد معلوم گردد که خون دارد یا نه و برص منتشر که عام بود و تمام بدن را در گیرد متعسر العلاج است خاصة آنچه مزمن بود **صفت**
آن بعد از نضج بمنضج گرم از مسهل حار تنقیه کنند و حبی که در حبوب نافع برص مسطور شد بطریق حب ایارج بخورانند و بعد از تنقیه
خوردن معاجین حاره نیز مفید بود و مالیدن ادویه گرم جذابهٔ خون مثل خردل و مویزج و کندش و بوره و زرنیخ سرخ و شیطرج
و عاقرقرحا و شونیز و خربق و همچنین اشیای مقرح مانند عسل بلادر و پیخال کبوتر و فرفیون نافع بود و روغن بادنجان چون بادنجان
را در آب بجوشانند و آن آب را در روغن زیت بجوشانند تا آب سوخته روغن بماند بر برص بمالند بالخاصیت مفید بود و برصی که بسبب
حجامت افتد طلای شیطرج و فوه و خبث الحدید با آب بقم مفید بود **ایضاً** برای برص منقول از انطاکی **صفت آن** اولاً ماده را
بتحلیل ماده واجب است اگر صلب یا فصل سرما باشد بمنضجات مقطعه محلله بعده اخراج آن بمسهلات و اعتنا بزیادتی جاذب بعد
از آن بمسخنات محلله و اگرچه بجامه از پشم مو باشد و اطلیه در آخر داو بان مطلقاً مثل اصلاح اغذیه جائز بود و منضج که در ابتدای برص
ابیض استعمال کرده میشود در مطبوخات خواهد آمد و در هفته دوم هر روز یک مثقال ایارج لوغاذیا بمنضج مذکور اضافه نمایند و در هفته سوم بدل لوغاذیا
بشر و دبیطوس کنند پس اگر علامات نقا ظاهر شود بهتر و الا این حب استعمال کنند که از مجربات من است یکروز استعمال نمایند و یک روز
ترک کنند تا دو هفته و شربت او یک مثقال است نسخهٔ آن در حبوب مذکور شد و اگر امر بدیر کشد مروارید را در آب ترنج حل کنند بنوعی که
در تریاق الذهب گذشت و در حمام با زیت بخورند و بر موضع برص بمالند و از آشامیدن آب احتراز نمایند که این از مجربات صحیحه من است
شربا و طلاء و باید که اکثار تناول عسل در اغذیه و مشروبات و خوردن صعتر و قلیه ها و مطبخات و نان خشک و تخمهای خشک مثل زیره

و خوردن چیزها مثل فلاسفه نیز هضم و نقل پسته و جوز و چلغوزه و ترک همه ترشیها مثل سرکه و رطب بارد مثل خیار و بادرنگ و
تربوز و همه سبزیها مگر چقندر و کرنب و لحوم و گوسپند و بچه پستر نمایند و اطلبه که این را نیز نافع بود در دوائی برص اسود بباید ایضاً در
نزهت میگویند که اولاً استعمال ماده لبقی نمایند بعده باسهال و بعد تنقیه بالغه تبدیل مزاج بادویه و اغذیه حاره واجبست و از بزرگترین
ادویه بعد تنقیه این دواء است اطریلال دو درم عاقرقرحا تر بد موصوف زنجبیل سلیخ الحیه هر واحد یک درم بعسل سرشته در زمانه بهار انگور
استعمال کنند و برهنه در آفتاب نشینند پس از جای سفید مثل آبله برآید و همانروز لبتگافد بعده مثل قروح علاج کنند و اعاده دوا نمایند
اگر مرض عود کند بعد خوردن این دوا بر تشنگی مصابرت نمایند و اگر آب بنوشند بعد آن مرض زائل نشود و انا دویه آن شرو دیطوس و
تریاق و ایارجات و اطریفلات است و طلا بزر نخین و بورق و نوشادر و تخم رزب و تخم جرجیر و قسط و نوره و عسل بلادر و سعه و یاسرگین
کبوتر بنطرون و عسل و انواع حرف و خردل و یا آرد باقلا بفلفل و ترشی ترنج و شب یمانی کنند و این مختارات اطلبه است و گاهی برص را
رنگین میکنند بمازو و نیلم و مغره و فوه و از مجربات اطریلال است اگر لزوم او بطریقیکه مسطور شد با برگ سداب تا پانزده مرتبه مع
مصابرت بر تشنگی نمایند صحت بخشد **ایضاً** طبری گفته که زنی در بصره علاج برص میکرد و آن علاج بسیار نافع میشد پس نسخه
آن از آن اخذ نمودم و آن اینست **صفت آن** اول تنقیه با بن دوا نمایند زنجبیل فلفل سفید خربق سیاه ایارج فیقرا بسه ساوی
کوفته بیخته بشراب سرشته درم بخورند بعده این طلا بعمل آرند شیطرج سر استخوان ماهی سوخته زاج سرخ باریک سائیده بسرکه
سرشته طلا نمایند **ایضاً** تخم املی را در آب سه روز تر نموده مقشر کرده برابر آن بابچی آمیخته با آب خوب باریک سائیده نگاهدارند و از آن
بر داغهای برص ضماد کرده باشند تا هفته پس اگر خارش بسیار آرد ترک کرده باز بعد دو سه روز ضماد کنند هرگاه بر بدن سرخی ظاهر شود
و آب از آن برآید ترک کنند که بعونه تعالی زوال مرض خواهد شد و اگر بعد استعمال این دوا نه خارش شود نه سرخی آید باید که یکماشه
بابچی را در یک چهٹانک آب بشب تر داشته صباح آب زلال آن بنوشند و هر روز قدرے بابچی افزایند تا بیک توله رسانیده تا
چهل روز نوشیده باشند بعده ضماد نمایند و اگر تخم املی و بابچی سائیده را در ظرفی نگاهدارند و آن متعفن شود و در آن کرم افتاده
خشک گردد استعمال آن سریع التاثیر باشد باید که خشک را در آب لیموی کاغذی سوده ضماد کنند **ایضاً** اگر چهال درخت فالسه تر
داده در آن بابچی سائیده تا هفته یا پانزده روز هر روز هفت بار ضماد کنند پس ترک نمایند بعد بست روز رنگ جلد اصلی پیدا شود
دوائی که جهت برص مجرب است **صفت آن** گندهک آنوله سارگیر و گلنار بابچی مساوی شربت یک مثقال شبانه روز
در آب خیسانیده و آب زلال آن را بنوشند و ثفل را سائیده بر داغ طلا نمایند و اگر در ایام استعمال این دوا نمک ترک نمایند اولی
است **ایضاً** معمول **صفت آن** چاکسو بابچی انجیر ولایتی تخم پنوار کوفته مساوی هر روز بقدر یکتوله یا زیاده از آن شب در
آب تر نمایند و صبح آب زلال را بنوشند و ثفل ادویه را سائیده برص را از یا چکیده دستی خاریده ضماد نمایند و تا چهل روز بعمل آرند
غذا درین اثنا نان نخود بے نمک با روغن خورند و اگر نتوانند نان گندم بے نمک بخورند **دوائی** برای بهق ابیض و این سپیدی
رقیق نزدیک برنگ بدن بود که بظاهر جلد پدید آید و بیشتر بر چهره و سینه افتد و آنرا بهندی چهیپ گویند **صفت آن** انچه برای

برص باشد گوسپند تر از آن بعمل آرند و گلنار و بابچی برابر کوفته بیخته بآب آمیخته بمالند **ایضاً** برای بهق ابیض از انطاکی
صفت آن ابتدا بقی و آب ترب و عسل و لبوبق کنند و قبل این ماهی شور خورانیده باشند بعد از آن این منقیح استعمال
نمایند و نسخه آن در مطبوخات خواهد آمد و بعد دو هفته برای تنقیه ایارج کبار دهند صبح و اطریفل کبیر وقت شام و جوارش فلفل اگر
سرما باشد و علیل سرد مزاج باشد و الا اناسیا و سجزنیا دهند و اطلیه خاص بدان روغن بادنجان است که در علاج برص مسطور
شد و گاهی بآن کندش و شیطرج می آمیزند و ایضاً بیخ و پوست بقیه و نوشادر بسایند و در سرکه یا آب لیمون بپزند تا حل شود
و طلا کنند و مالیدن مگس سفید بود و یا بر محل بهق نشتر زنند و بر آن طلای مذکور نهند و گویند که این طلا مزیل بیاض است حتی که از
چشم و برای مطلق بهق و برص حتی که در غیر انسان و همه آنچه در برص گفته شد درینجا نزد استحکام بکار آید و ماء العسل بزرگترین
مشروب در بهق ابیض است و جمله چیزها که احتراز از آن در بهق سفید واجب بود همه سفید مثل شیر است و بارد رطب مثل خربزه
هندی **ایضاً** مجربست حبیب مجرب **صفت آن** صندل سفید چار ماشه هرتال یک ماشه در آب لیمون سوده بمالند و در آفتاب
نشینند بعده بآب گرم بشویند **ایضاً** معمول استاد مرحوم **صفت آن** صندل سرخ شش ماشه زهر سنکهیا دو سرخ
هر دو در آب سائیده سه حصه کرده یک حصه هر روز بمالد بعد چندی بآب بشسته قدرے روغن چنبیلی بمالد لیکن در سرما استعمال کند
ایضاً که بهق را مجربست **صفت آن** صندل سفید و سرخ نشاسته هر یک یک توله سم الفار دو نیم سرخ باریک سوده قدرے
بگلاب سرشته طلا نمایند **دوائی** برای بهق اسود و برص اسود بهق نشانهای سیاه بود که بر جلد حادث شود و چون آنرا بمالند
مانند سبوس از آن جدا شود و هرگاه بافراط باشد برص اسود حادث گردد و در آن فلوسها مانند فلوس ماهی از جلد جدا شوند و
این مقدمه جذام باشد و سببش ماده سوداوی است **صفت آن** علاج آن مانند علاج جذام بود و در تنقیه بدن و ترطیب
مزاج و استعمال اغذیه مولد خون رطب و مالیدن خربق سیاه با سرکه و زرنیخ و زاج و کبریت بآب ترب نافع **ایضاً** جهت بهق اسود
از انطاکی **صفت آن** باید که قے بشبت و مغز خربزه و حب البان و نمک و سکنجبین کنند بعده ملازمت بر گلقند شکرے و سفوف
سودا و آب شاهتره بروغن بادام و شکر نمایند پس اگر حاجت بمطبوخ افتیمون داعی گردد هر روز از آن چهار اوقیه بنوشند که آن
بغایت نافع است خصوصاً بشکر و نیم گرم و گاهے مقوی بلاجورد کرده میشود و اصلاح اغذیه بدستوری نمایند که در برص گذشت از
اجل مشروب در بهق اسود ماء السکر است و جمله چیزے که احتراز از آن واجب است هر چیز سیاه و بارد یابس مثل لحم بقر و ماهی است
و از شیخ جواز فصد در بهق سیاه بسببیکه خون نیست بلکه بنا بر ذات او در کیفیت است هرگاه علامات دال بر آن ظاهر
گردد و اطلیه این همان است که در بهق ابیض گذشت **ایضاً** برای بهق اسود از تحفه هندی **صفت آن** صندل سفید
یک ماشه سم الفار یک حبه بآب سوده طلا سازند و بعد چهار گهڑی بشویند **نوع دیگر** تخم ترب و خردل با انجیر مطبوخ در
سرکه سرشته طلا نمایند **دوائی** برای کلف و نمش و برش و خال کلف نشانے بود که بر روی افتند و مائل بسیاهی باشد
آن را بهندی جهائین گویند و نمش قطعهای سیاه منتشر است که بهندی لهسن گویند و برش نقطهای سیاه یا سرخ یا مائل

بثیرکی بود که بیشتر بر رو واقع شود و آن را کلنجک گویند و خال نقطه خورد سیاه یا کمد بود که از سطح جلد مرتفع باشد بخلاف برش
مان را تل گویند و ماده همه دم سوداوی است سوای سرخ که از دم شریانی بود و بدان متعرض نشود بخوف نزف شریان و سولودے
لاعلاج است صفت آن ادویه جالی و محلل مانند بورق و فلفل و تخم خربزه و ترمس و تخم ترب و دارچینی و قسط و بادام تلخ
و خاک سیماب و خردل و ایرسا بسرکه طلا نمایند و اگر خوف تقرح از ادویه باشد کثیرالاضافه نمایند و بعد ظهور حرقت ضماد و بس عرق
بردارند و باید که در ابتدای ادویه قابضه مانند آب برگ مورد و گلاب و آرد عدس با ادویه مذکوره بیامیزند و خال را اول سوزن زنند تا
خون برآید پس از سرکه بشویند بعده ادویه مذکوره طلا نمایند و اگر در امراض مذکوره با ادویه مذکوره بیامیزند و اگر در امراض مذکوره ازین
ادویه فائده نشود تنقیه سودا بسهل آن نمایند ایضاً برای کلف صفت آن کلیجن بآب لیمون یا بآب ساده سوده هر روز
سه بار طلا نمایند و آب بر روی نرسانند نهایت تا چهارده روز و الا سه چهار روز کافیست بعده برنج سوده طلا نمایند تا کبوت
سیاه جدا شود ایضاً برای کلف و بهق اسود صفت آن تخم ترب تخم پنوار با بچی مساوی کوفته بیخته در آب حل کرده
بمالد ایضاً برای کلف مجرب صفت آن پهٹکری بریان حرام مغز بز هر یک یکدام چونه خانه تنبولی نیمدام هر سه را
بآب لیمون کاغذی خوب بسایند تا مثل مرهم شود بر کلف بمالند تا یک هفته یا دو هفته تمام دور شود ایضاً مجرب صفت
آن قسط تلخ بیخ سوسن خرء گنجشک برابر در سرکه سوده ضماد کنند دوائی دم میت و وسم و آثار قروح بدانکه دم میت مراد
است از اجتماع خون زیر جلد که از کشادن دهان رگ از رگهای وریدی بسبب امتلای دموی یا ضربه و سقطه که بآن
عضو رسد حادث شود و اگر این کشادگی اندر شریان افتد و خون از آن بیرون آمده زیر جلد متوقف گردد و لقع بلون بنفسجی نماید او را سما
دام الدم خوانند و علامت این آن است که چون دست بر آن نهند حرکت شریان محسوس گردد و رنگ آن بادنجانی یا بنفسجی باشد
و وسم عبارتست از آنکه جلد السوزن در زنند و سرمه یا نیل در آن پر نمایند تا داغهای کبود یا سبز از آن پدید آید چنانچه در زنان دهقانیان
مروج است و آثار قروح آن نشانست که از قرحه بر بدن بعد از اندمال قرحه یا آبله بماند صفت آن جهت ازاله سبزی و سیاهی که
بسبب مردن خون زیر جلد حادث شود به برگ کرنب و ترب و یا زرنیخ و اشق ضماد گرم کنند و دیگر ادویه را که تذویب و تحلیل خون
منجمد کنند بکار برند و سبزی جلد که بعد از فصد حادث میشود از بستن خشکه گرم و نان گندم گرم زائل میگرداند و ابو سهل باشیای
قابضه چون شاه بلوط و مازو و اقاقیا و مانند آن ضماد کنند و از بستن بر خاده حذر کنند و کذا التجدید و بنا بر رفع وسم بعسل بلادر و دیگر
ادویه مقرحه طلا کنند تا قرحه انگیزد بعده بمراهم مندمل سازند و از برای دور کردن آثار قروح طلا آن در اطلیه مسطور گردد بعمل آرند
دوائی آثار کبود دور نماید صفت آن کندر نطرون صبر زرد بآب سائیده طلا نمایند دوائی که اگر در عضوی
خون مرده باشد بسبب ضربه یا سقطه تحلیل کند صفت آن زرنیخ زرد و حجر فلفل هر یک یک جزو کوفته بیخته حبها سازند
و عند الحاجت بآب کشنیز تر حل کرده طلا نمایند و دوائی دیگر مفید ابو سهل در ضمادات خواهد آمد دوائی بادشنام و آن سرخی
قبیح فاحش است که شبیه بسرخی جذام عارض شود و بیشتر در زمستان و هوای سرد و بعد از شرب ادویه سمیه بارده افتد و اکثر حد

آن در رخسارها و اطراف بدن باشد سببش احتقان ابخره دمویه بود صفت آن فصد کنند و زلو بر آن موضع بچسبانند و بعده
سبوس گندم و نمک در آن جوشانیده باشند بمالند و بعد نضج ماده مسهل بارد که در آن هلیلجات و تربد دخل کرده باشند تنقیه نمایند
و چهره و اطراف را بآب گرم و سبوس پیوسته بشویند و صابون طلا نمایند و چون خشک شود بآب گرم و سبوس بشویند و در روزی
چند بار بهمین نوع عمل کنند و از استعمال آب سرد و جلوس در مکان نمناک و مهب هوای سرد احتراز نمایند دوائی فساد لون و
آن یا بسبب گشتن در آفتاب یا در سرما یا بسبب استعمال چیزهای مغیر لون چون کثرت تناول زیره و نانخواه و گل و کثرت شرب
آب راکد و سرکه یا بسبب اندفاع طبیعت خلط فاسد را بظاهر جلد یا بسبب غلبه خلطی از اخلاط صفت آن در تغیر لون
که از گرمی آفتاب و سردی زمستان بود نخست استحمام نمایند و بآب گرم انکباب کنند و بعد از حصول تلیین در جلد اطلیه جالیه بکار برند
و طلای سفیدی بیضه و نشاسته و کتیرا و صمغ و العبه حفظ لون از شمس و برد میکند و آنکه از خوردن اشیای مغیر رنگ باشد
تبدیل غذا نمایند و آنچه سبب تغیر است ترک کنند و هرچه مصلح آن چیز بود بکار برند و در آنچه از دفع طبیعت بود مر خلط فاسد را
بظاهر جلد ادویه جالیه طلا نمایند و بعد خشک شدن بآب نیمگرم بشویند و همچنین مکرر عمل نمایند تا که برنگ اصلی آید و در صورت غلبه
اخلاط بحسب تنقیه ماده از فصد و مسهل نمایند بعده ادویه جالیه استعمال کنند ایضاً فساد لون که از طول امراض و فقدان غذا و
هیجان غم و کثرت جماع و شدت اوجاع بود و افراط گرمی هوا نیز از مغیرات لون است صفت آن باید که در ناقهان
امراض مقویات دهند و در فقدان غذا تکثیر طعام کنند و مولدات خون رقیق جید چون ماء اللحم و بیضه نیمبرشت و نخود و انجیر
امثال آن دهند و در آنچه از غم بود ازاله غم نمایند و تفریح قلب توجه فرمایند و در کثرت جماع ترک جماع کنند و اغذیه مذکوره دهند و در
آنچه از وجع باشد تسکین الم نمایند و در گرمی هوا مبردات دهند و گاهی بسبب ظهور آفتی در جگر یا طحال یا معده تغیر در رنگ
بدن روی نماید و علامتش جو آفت است در عضوی ازین اعضا و ظهور ضعف در افعال اینها و علاجش همانست که در فصول امراض
این اعضا گذشت حسب حاجت بعمل آرند و بازاله مرض اصلی کوشند بالجمله در جمیع اقسام بعد ازاله اسباب محسنات ماکول و اطلیه
جالیه حسب تقاضای مزاج بکار برند ایضاً در فساد لون بقول قرشی صفت آن همه آنچه مرقق خون و محرک ارواح بسوی
خارج است رونق و صفائی و نضارت لون میفزاید خواه آن چیز مولد خون رقیق محرک بخارج بود مثل زردی بیضه نیمبرشت و شراب
ریحانی و نخود و انجیر و بسر و یا منقی خون بود از فضول غلیظ همچون اطریفل و هلیله مربی و انوشدارو و یا منشر خون و محرک بطرف
خارج بود مانند پیاز و توم و فلفل و زعفران و ترب و گندنا و کذا قرنفل و سعد و زوفا و افسنتین و صعتر و انار شیرین و سیب و حب الآس
و خدبه و وجع و حلیتت و همچنین سرور و نظر باشیای محبوبه و حضور مردم ظریف و مصارعت و بازی و سماع اغانی هر واحد محرک خون
در روح بظاهر بشره است پس اگر اعانت این بمجلیات و مرققات جلد مثل غمزه و غسول نمایند بهتر باشد دوائی که رنگ را سرخ
کند صفت آن زرد آلو خشک ده درم زعفران سه درم باریک سائیده شکر سفید برابر هر دو آمیخته دو درم هر روز بخورند
و روی را بطبیخ بادام تلخ بشویند ایضاً جهت رفع زردی بشره و یرقان مجرب صاحب تحفه است صفت آن برسیاوشان

شمع ارمنی مرزنجوش جعده بابونه اقحوان سنبل ترنج مساوی جوشانیده بآب آن روی را مکرر بشویند دوائی شقوق اطراف
و تقشر جلد یعنی ترقیدن دست و پا و جدا شدن پوست بسبب حرارت یا برودت یا یبس خلط باشد **صفت آن**
چیزی که لزج مثل لعاب اسپغول و کتیرا و صمغ عربی و سفیدی تخم مرغ بمالند یا موم و روغن طلا نمایند و اگر بسبب خلط ردی باشد
اول تنقیه کنند بعد آن ترطیب بدن بشیرها و روغنها و مالیدن مرطبات و قیروطیات باید کرد و چون پیه بز گداخته با زرد
و کتیرا سائیده آمیخته در ترقیدگی پاشنه پر کنند نافع بود و مغز ساق گاو و چربی و روغن بنفشه باید که مرداسنگ آمیخته نیز فائده
میکند و یا حرام مغز و رال و مصطگی و موم در شقاق پر کنند کسی را که آنرا در پاشنه او تشقق در فصل سرما عادت باشد باید که
در اول خریف فصد کنند پس بعد آن قیروطیات استعمال کنند ایضاً برای تشقق جلد و اطراف و وجه از انطاکی **صفت**
آن در علاج شقوق بسبب خارج مثل آفتاب و مباشرت مجففات مثل زرنیخ کفایت میکند صرف شحوم و لعابات و روغنها
و بسبب داخل که از فساد خلط و حدت او بود تنقیه و اصلاح غذا نمایند بعد از آن طلا کنند و از اشیای مختصه بشقاق چهره
زوفای رطب و لعاب بهدانه است و بشقاق لب روغن حنا و بنفشه بشقاق دست ادویه خشک سوده و بشقاق پای مانند
و خاکستر بلوط و اما شحوم و موم و داوهان و زفت و مردافیون و خاکستر شاخ گوزن و مرداسنگ برای مطلق شقوق است و کذا جُستف
و شحوب ایضاً برای شقوق اطراف از سردی **صفت آن** طبیخ شلجم و یا برگ چقندر بر آن ریزند و بسکر مالش کنند
و یا کتیرا سائیده در آن پر کنند و یا موم و روغن کنجد و علک البطم و میعه سائله همه را جمع نموده در شقاق پر کنند که عجیب است و یا
قدمین را در آبی که سبوس گندم و تخم خربزه کوفته جوشانیده باشند بنهند و بدان بشویند و بخرقه درشت بمالند پس پیه گرده بز
گداخته و بدان زفت رطب آمیخته پر کنند **دوائی** برای شقوق اطراف مجرب بوعلی سینا است **صفت آن** کتیرا مثل غبار
سائیده و بسفائج نصف آن کهربا و کندر سوده هر واحد ثلث وزن آن علک البطم بوزن کتیرا همه را بروغن بید انجیر آمیخته طلا نمایند **دوائی**
نافع تشقق شدقین یعنی کنج دهن **صفت آن** فصد و اسهال کنند و مازو کوفته در سرکه جوشانیده مضمضه کنند و سر سود آنرا
انار ترش و یا سماق سائیده طلا کنند **دوائی** نافع سحوج یعنی خراشیدگی جلد **صفت آن** اگر بسبب ملاقات اشیای
درشت و یا بسبب سواری اسپ عریان و یا بسبب تنگی موزه و مانند آن پوست بدن خراشیده شود اولاً کنند اگر بسیار باشد
خرقه را بگلاب تر کرده بر آن نهند بعد از آن مرداسنگ گل ارمنی سائیده بگلاب و روغن گل آمیخته طلا نمایند و یا روغن گل بمالند و گل
سرخ و برگ مورد هر دو سائیده بپاشند و مرهم سفیداب کافوری بنهند و یا چرم کهنه که زیر موزه میباشد سوخته بروغن گل آمیخته طلا
نمایند سحج را که بسبب موزه حادث شود نافع بود و همچنین مالیدن کدوی سوخته نیز عجیب است و نیز برای تقشر پا که از ملاقات اشیاء
سخت حادث شود از قوابضات مانند حنا و بلوط و گلنار و پوست انار و جوز السرو سائیده یا بسرکه جوشانیده ضماد کنند و اگر لعابات
را در برف سرد کرده و روغن بنفشه دانه که کافور آمیخته طلا کنند برای سحج که بسبب کشیدن ریسمان حادث شود مفید بود و اگر بسبب
عرق پوست کنج ران و اطراف انثیین و عانه خراشیده شود باید که کمیلا و خاکستر برگ حنا و روغن حنا آمیخته ضماد کنند و یا چکا

سرب وسپیده ارزیز و مرداسنگ را در ضماد حنا طلا نمایند **دوائی** خراز یعنی سبوسه سر که بهندی لغا گویند **صفت آن**
اگر اندک بود سر را با آب چقندر و آرد نخود و خطمی و سبوس گندم با سرکه بشویند و روغن بنفشه و کدو بمالند و اگر بسیار بود اول مسهل بلغم
و سودا دهند بعد از آن ادویه جالیه بر سر بمالند **ایضاً** برای خراز از حکیم علویخان **صفت آن** آرد نخود چهل درم حلبه
بورق سبوس گندم آبگینه سفید مسحوق هر یک هشت درم گل خطمی شش درم کوفته در خل خمر که ممزوج بآب باشد خمیر کرده بر سر بمالند
و از روغن گل ممزوج بخل خمر تدهین کنند **ایضاً** برای رفع خراز **صفت آن** آرد نخود و آرد باقلا آرد ترمس خطمی هر یک جزو
در کشکاب و لعاب حلبه سرشند و طلا کنند **دوائی** که داء الثعلب و داء الحیه را معمول است **صفت آن** اگر بسبب احتراق
بلغم بود سفیدی موضع و فربهی مو خواهد بود درین صورت بعد از نضج تنقیه بلغم بقی و مسهل و حب ایارج کنند بعد از آن آن موضع
را بپارچه خشن و یا بپیاز عنصل بمالند و خردل و سیر سائیده ضماد کنند و اگر علت قوی باشد آن موضع را نشتر طاز زنند و در صفراوی
زردی رنگ و خشکی آنجا بود پس مسهل صفرا دهند و پارچه را بسرکه گرم تر کرده تکمید آن موضع نمایند و روغن گل بمالند بعد آن کبریت
بسرکه تند مالش نمایند و در سوداوی محترق بعد از نضج بمسهل سودا تنقیه نمایند و ماء الجبن استعمال نمایند و آن موضع را بسیر و پیاز
بمالند پس چربی خرس و چربی شیر با سرکه مالیدن نافع بود و گندنا و فرفیون و خردل و بیخ نی و خاکستر پشم بز را طلا کنند و در دموی
که با سرخی رنگ و علامات غلبه خون بیا باشد بعد فصد و مسهل بارد آن موضع را اول بپارچه خشن بمالند بعد آن بپیاز عنصل و سیر و
خردل و فرفیون طلا کنند و سرسهندی(?) طلا و پیه خرس و نیز طلای شحم گرگ در سرکه از مجربات استاد خود شمرده **ایضاً** بورق دو جزو نوشادر
یک جزو هر دو را سوخته در سرکه تند سائیده طلا نمایند و بعد سه ساعت باز طلا کنند و تا سه روز بعمل آرند پس اگر آبله شود علاج آن نمایند
بدانچه مناسب آن باشد و طلاء سرکه کهنه با مثل آن روغن گل خوب آمیخته و موضع را بپارچه خشن مالیده بدان طلا نمایند **ایضاً**
پر سیاوشان حب الآس تخم کرفس هر سه مساوی اندک بسوزند تا که سیاه شوند پس در پیه خرس و روغن ترب آمیخته طلا نمایند
دوائی انتشار شعر و صلع انتشار شعر ریختن موی بود نه ظهور فساد در جلد و صلع آنست که موی وسط سر زائل گردد و صلع که در سن
پیری افتد علاج پذیر نبود **صفت آن** اگر بسبب قلت غذا باشد چنانچه ناقهین را عارض میشود باید که غذای جید بخورند
و خواب کنند و حمام نمایند و روغن بنفشه و نیلوفر بمالند و اگر بسبب اتساع مسام باشد هلیله کابلی و مازو و اقاقیا و مانند آن از ادویه
قابضه در آب بجوشانند و نطول نمایند و ادهان قابضه بمالند و روغن آمله نیز فائده می کند و اگر بسبب یبوست باشد ترطیب مزاج
و تدهین بروغن بابونه و مانند آن کنند و همیشه حمام نمایند و اگر بسبب رطوبت غلیظه باشد که ماده شعر را آمدن نه دهد باید که کثرت
حمام کنند و شیح و برنجاسف و بادام تلخ را بسوزانند و با بوره ارمنی و زهره گاو طلا نمایند و اسباب و علاج صلع مانند
انتشار شعر باشد **ایضاً** برای انتشار شعر از انطاکی **صفت آن** در تساقط شعر اصلاح غذا و تقویت منافذ
و تکثیف تخلخل بهر میرو(?) و بالعکس نمایند بعده اطلیه منبته و مقوی بعمل آرند مثل روغن آمله و آس و لادن و خاکستر پر سیاوشان
و جوز السرو و برگ کنجد بسوده و طبیخ رطبه و ترت(?) مطلقا و سداب طلاء و آب چقندر و خولان و عذبه بعمل مجموع یا مفرد و غلاف

بان بهر تقویت و تمتین بدان برای سهولت و تطویل و نظول بطبیخ آنها برای تلطیف و تحلیل و از مجربات این دوا است خایهٔ
جزو پرسیاوشان نیم جزو برگ کنجد و خولان و آب مورد هر یک ربع جزو با آب ترب بسرشند و شب طلا کنند و صبح بآب مطبوخ خطمی
بشویند و این دوا تطویل و تحسین و تقویت و منع تساقط شعر کند **دوائی** تشقق شعر یعنی شگافتن موی سببش غلبه یبوست است
صفت آن روغن بنفشه و روغن بادام شیرین و لعاب تخم خطمی و بزرکتان و لعاب برگ کنجد بمالند و اگر تشقق بسیار باشد
و یبوست ذی ماده بود اول تنقیه کنند و مسهل سودا دهند بعده ادویه مذکوره استعمال نمایند و از داخل و خارج در ترطیب مبالغه نمایند **دوائی**
نوست شعر یعنی بد بوی شعر هرگاه عارض شود چنان نماید که سر را بروغن زرنیخ چرب کرده اند و چون کلاه یا دستار بر سر نهند تمام چرب شود
و سبب این مرض کثرت وسوخت و بسیاری غذای شعر است **صفت آن** تنقیه معده و دماغ از مسهل گرم و حب ایارج نمایند
و اطریفل صغیر خورند و ادویه مجلی و مزیل اوساخ و سمه مثل نوشادر و صبوس و تخم خربزه و بادام تلخ را در آب بجوشانند و سر از آن بشویند
و بعده آس و بلوط و جوز السرو و مانند آن هرچه قابض مسام و مانع خروج بخار بود در روغن زیت و سرکه آمیخته در سر اندازند **دوائی**
شیب یعنی سپید شدن موی سببش مائیت خون است بسبب ضعف حرارت غریزی چنانچه در سن مافوق شباب ظهور می کند و این
را شیب طبعی گویند و یا بسبب کثرت بلغم چنانچه در بعضی جوانان پدید آید و این را شیب غیر طبعی نامند **صفت آن** اگر پیش از چهل
سال سفید گردد تنقیه بلغم لزج و اسهال کنند و اطریفل و آمله مربی و هلیله مربا خورند و اگر سفیدی بسیار شود خضاب کنند **دوائی** که برای
سیاهی و درازی موی بعمل آمده **صفت آن** اشنان آمله اشنه سعد کوفی زرنباد سکاکائی هر واحد یکدام صمغ عربی نیم دام کنجد سیاه
نارجیل کهنه هر واحد دو دام ادویه کوفته بیخته نگهدارند و بقدر دو دام از دوا گرفته در آب و روغن یاسمین آمیخته بر آتش گذارند و بیزند و بر بیخ
موها بمالند و بعد از سه گهڑی بآب نیمگرم غسل کنند **ایضاً** برای درازی و سیاهی مو عجیب و غریب است **صفت آن** مغز تخم [illegible]
برگ کنار هر دو مساوی سائیده بقدر دو دام بر بیخ موها بمالند و بعد یک پاس بآب نیمگرم بشویند و احتیاط نمایند که آب آن در چشم نرسد
نوع دیگر حجر البقر با شراب بر موضع موی برص و داء الثعلب و بجای موی سفید بمالند موی سیاه بر می آید مجربست **دوائی**
که انبات شعر کند یعنی موی بر رویاند **صفت آن** جمیع ادویه مذکوره داء الثعلب انبات شعر میکند و روغن بیضه نیز مو برویاند
ایضاً برای رویانیدن مو مجرب **صفت آن** بوره ارمنی و نوشادر را سوزانیده با سرکه کهنه طلا نمایند در سه روز بشرط تکرار
در سه ساعت یکبار موی بیرون برویاند **ایضاً** منبت شعر و مجرب جالینوس **صفت آن** سنبل الطیب کف دریا موی سوخته سائیده بسرکه
سرشته طلا نمایند تا آنکه موی بر رویاند **دوائی** نافع رویدن موی **صفت آن** مو را اول بکنند و یا بنوره حلق کنند
بعد آن از مخدرات مانند بزر البنج و افیون و شوکران ضماد کنند و یا مسدوات مسام سفیده و شب و یا خون سنگ پشت و یا بیضه
مورچه و یا خون وزغ کلان ضماد کنند **ایضاً** برای منع انبات شعر مفید **صفت آن** کف دریا افیون بزر البنج بسرکه سوده بعد
کندن مو طلا کنند **دوائی** حلق شعر یعنی ستردن مو **صفت آن** آهک آب نارسیده دو جزو زرنیخ یک جزو یا هر دو برابر
سائیده بآب سرشته طلا کنند و بعد یک پاس بشویند **ایضاً** مانع انبات شعر و مجرب گیلانی **صفت آن** افیون در سرکه تنند

حلق کرده لعوق کنند و بعد آن طلا نمایند ایضاً برای منع شعر منقول از انطاکی صفت آن گاهی احتیاج بمنع نبات شعر افتد اگر
بهر دوائی بکشف اهتمام باید مثل خون خوک و روغن آن و روغن شیره و بیضه مورچه و بیخ و زرنیخ سرخ و اقلیمیا و سفیداب و تخم خشخاش
بسرکه و زرنیخ و زهره و بزر بنوشادر بهر واحد بطلا بعد نتف شعر و در خواص آمده که چون سر شپش را بشیر ماده سگ بسایند تا آنکه غلیظ گردد
موضع نتف شعر طلا کنند در اول مرتبه منع گردد دوائی جعد موے صفت آن مرداسنگ ده درم مازو سبز آمله برگ سرو
کزمازج حلبه از هر یک پنج درم سائیده بآب مورد طلا کنند دوائی قمل و صیبان بدانکه قمل بفتح اول سپش را خوانند و صیبان بفتح
سپش را گویند و سببش اجتماع فضول ردی است در عمق جلد و تعفن آن در آنجا که بقمل مستحیل شده از مسام برآید صفت آن
بعد از نضج از مسهل حار تنقیه کنند و از آب و نمک غسل کنند و برگ دفلی و مویزج و قسط و مغز بادام تلخ در سرکه آمیخته طلا نمایند و
یا سیماب را بآب ترب آمیخته در سر اندازند و سر را بپارچه بپوشند و پوشیدن جامه حریر بالخاصیت نافع بود ایضاً که قمل را بکشد صفت
آن نوشادر در سرکه حل نموده طلا کنند و بمالند و بعد یک ساعت غسل نمایند ایضاً برای قتل قمل مجرب صفت آن زرنیخ
سرخ مویزج کندش بوره ارمنی بسرکه و روغن گل آمیخته بر بدن بمالند و یک ساعت بگذارند پس بآب گرم غسل کنند و ایضاً تخته زراوند طویل
قطران سیماب مقتول و زهره گاو وحش بوره ارمنی و سرکه در روغن گل است ایضاً که بالخاصیت قاتل قمل است صفت آن سیماب
را در آب ترب یا پان سحق بلیغ نمایند و ریسمان را چند مرتبه تر نموده خشک سازند و در کمر بندند یا در موباف یا در گردن ایضاً مجرب
صفت آن زیبق یک توله و مرداسنگ شش ماشه سائیده بروغن یاسمین آمیخته بر بدن بمالند و بآب نیمگرم غسل کنند دوائی
طاقیه و هی آنست که ناخن مانند ابرک سفید و براق شود و بسرعت بشکند صفت آن بعد از نضج تنقیه سودا کنند و ماء الجبن خورند
و روغن بادام شیرین یا چربی بز بمالند و بهر نوع مرطبات بکار برند و اگر بناخن داغ سفید مانند برص ظاهر شود و آنرا برص الظفار گویند علاج
آن بعد از نضج تنقیه رطوبت غلیظه بود از مسهل حار و بعد آن صمغ پسته و خاکستر سم بز و بیخ نے و زرنیخ و دبق با سرکه مفید بود و [illegible]
درین باب عجیب است و بقول انطاکی علاج آن مثل برص است و مخصوص آن ضماد زرنیخ سرخ و زفت بجاست ایضاً برای
طلقیه از انطاکی صفت آن شربت اصول بگلقند شکری صبح و شام بدهند پس همچنین طبیخ افتیمون مع ملازمت فرو بردن
او در روغنهای نیمگرم و قیروطی معمول از موم و روغن کنجد و بیضه و لعاب اسبغول پس اگر سخت گردد لازم روغن کنجد و روغن بادام و
حلبه شرباً و تدهیناً نمایند دوائی صفرت الظفار یعنے زردی ناخن سببش قلت خون و غلبه صفرا است صفت آن جرجیر
سرکه ضماد کنند و بمسهل بارد تنقیه صفرا نمایند دوائی وجع الظفار یعنے درد ناخن صفت آن برگ مورد و برگ سرو کوفته طلا
نمایند و انار خام بشراب پخته ضماد سازند و مراهم و شحوم در سرگین بز و سرگین گاو سرشته بگذارند دوائی تشقق الظفار یعنے شگافتن
ناخنها سببش غلبه یبوست و برودت است و اجتماع غلط سودا در بدن صفت آن ادهان و شحوم و قیروطیات بمالند و نخاع
بقر با روغن کنجد تازه عجیب است و کذا اسندروس مسحوق مقوم بروغن بادام بر آتش نیز از مجربات است و باقی علاج آن مانند
جذام الظفار باید بهمگی بتطییب بدن کوشند و اغذیه مولد خون صالح خورند و ضماد کردن بچربی مرغ و بط و لعاب کتان و حنطه مفید بود

ونیز برائے تشقق اظفار اینست کہ سرکہ یک حصہ در روغن کنجد دو حصہ بجوشانند و در آن قدرے سریش اندازند کہ بگدازد و
چون مثل مرہم شود طلا نمودہ باشند و مطبوخ علوسیجان نیز درین باب نافع **دوائی** انتفاخ و خارش اظفار **صفت آن** آب
شور یا آب عدس کہ با سرکہ جوشانیدہ باشند بشویند و زفت و انجیر جدا جدا ضماد نمایند **دوائی** جذام اظفار و آن غلظ و اجتماع ناخن
باشد **صفت آن** بروغنہا مخ ساق گاؤ و قیروطی در مرہم داخلیون و شحم دجاج و بط و بز و مانند آن بمالند و زردی لوزہ
نیز مفید بود و چون ملائم شود بکارد بتراشند تا بشکل طبعی آید و اگر ازین تدبیر فائدہ نشود بعد تنقیہ سودا مارالجبن القفع خواہد بود و تشقق
ناخن را نیز ہمین علاج است **دوائی** کہ برائے درشتی و ناہمواری ناخن مفید **صفت آن** زرنیخ و موبزج دو را باریک سایند
طلا نمایند و ایضاً اسکہ بیش بر ناخن ضماد کنند پس چوب خشک آلکہ بسوزند و دود آن بر ناخن رسانند **دوائی** قلع اظفار یعنے
برکندہ شدن ناخن **صفت آن** اگر بسبب کثرت رطوبت مرخیہ باشد علاج فالج نمایند و اگر بسبب حدت خون باشد
درین قسم درد بسیار میباشد پس علاج داحس نمایند **ایضاً** برائے قلع و تقصع اظفار از انطاکی **صفت آن** علاجش
تنقیہ بفصد و غیرہ است و بوضعیات مصلح اطراف مثل سوم و زفت و صمغ مازو **دوائی** انجماد خون زیر ناخن **صفت آن**
ہر روز چند مرتبہ آن ناخن را مص کنند و آرد باقلا و سرطان نہری و زرنیخ طلا کنند و ضماد کردن از تخم حرجیر و سرکہ زردی ناخن
را نافع بود و اگر ناخن کوفتہ شود برگ آس برگ انار آرد گندم با روغن گل ضماد کنند و اگر پارچہ بہ نیل رنگ کردہ بر ناخن پیچند و بالائے
آن چند روز بول کنند بسیار نافع بود **ایضاً** برائے رض الاظفار از انطاکی **صفت آن** اگر ناخن کوفتہ باشد آن را بہتر از
ضماد آس مہلب کردن چیزے نیست و این ہمہ بعد تنقیہ باید کرد **دوائی** کثرت عرق اگر بر سبیل دفع طبیعت افتد در روز بحران واقع شود و اگر
بسبب امتلای بدن از طعام باشد کثرت اکل و آمدن عرق در پردہ معدہ بر آن گواہی دہد و اگر بسبب امتلای بدن از اخلاط بود با وجود خلو معدہ و قلت
اکل عرق بسیار آید و اگر بسبب امتلای ضعف ماسکہ و انفتاح مسام حادث شود نشان وی فتور قوت و ضعف بدن است روز بروز و اگر از بسیاری حرکت
و ریاضت و ملاقات حرارت ہوا و بحران باشد علاجش وجود سبب **صفت آن** اگر با وجود کثرت عرق قوت قوی باشد حبس نکنند
و تنقیہ بدن نمایند و اگر ضعف عارض شود سفیدہ کاشغری بروغن گل بمالند و گل ارمنی و مازو و گلنار و گل سرخ و مرداسنگ بروغن
و لعاب اسبغول آمیختہ بر بدن مالیدن مفید بود **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** تنقیہ خلط غالب و اصلاح مزاج و تعدیل و
مالش بدن و قوابض مثل مورد و گل سرخ و مانند و عدس و انواع طین و صندل بسرکہ نمایند **ایضاً** حابس عرق **صفت آن**
آرد مونگ بریان بہر دو دست بمالند **ایضاً** برائے دفع کثرت عرق از مجربات حکیم علی **صفت آن** کزمازج ہشت جزو
شب یمانی گل ارمنی ہر یک پنج جزو مرداسنگ مازوی سبز سفیدہ کاشغری ہر یک دہ جزو و روغن مورد پانزدہ جزو ادویہ را در روغن کور
بالای سنگ سایند چنانکہ حل شود و در ظرفی نگہدارند و بمالند **دوائی** احتباس عرق از انطاکی **صفت آن** قلت عرق تعفین و نتن و امتلاء و حمیات
واجب میکند و آن یا بسبب غلظ خلط و غذا باشد و علاجش استلاء و تقلیل است و یا بسبب تکرج جلد مثل سرفی بود و علاجش حصول آنست و علاج
آن تنقیہ و استعمال مفتحات و حمام و تنقیہ حرکت بود و بعد از آن تدہین بچیزے کہ مرخی و مفتح باشد و عرق آورد مثل روغن بابونہ و ما الجبنا

وعصب الزبیره وشیر زنان واعتدال عرق مطلقاً ملطف ومجفف بود و بشره را پاک کند و تعدیل اخلاط نماید پس تعدیل
عرق بروجه مقتضی آن واجب است و بدانند آنچه مدر فضلات مثل حیض و بول بود ادرار عرق نماید و آن مذکور شد **دوائی** عرق الدم
دوا آنست که بجای عرق خون صرف آید و عرق دمی آنکه با عرق خون آمیخته آید و سبب این حدت و رقت خون است با آمیختن صفرا
مع ضعف قوت ماسکه **صفت آن** بعد از فصد هفت اندام شیره عناب پنجدانه ولعاب بهدانه سه ماشه و شربت نیلوفر دو
توله داخل کرده بنوشند و ادویه قابضه که در دوای کثرت عرق مذکور شد بر بدن بمالند و آب بقم یعنی پتنگ بر بدن مالیدن نافع
می کند و اگر حاجت تنقیه شود از مسهل بارد تنقیه کنند **دوائی** تغیر رائحه بغل و اربیه و بد بوئے عرق **صفت آن** بعد از
نضج تنقیه خلط متعفن کنند و تسکین اخلاط با تبرید و سکنجبین کنند و از ریاضت و تعب احتراز نمایند و بغل را با آب نیمگرم بشویند و شمالی
برگ سوسن سنبل الطیب صندل سفید مرداسنگ کوفته بیخته بمالند و یا مرداسنگ گل سرخ کافور با گلاب سائیده طلا نمایند که تفریح آن موضع را نیز
نافع بود و گویند که نوشیدن نارجیل دریائی در ازالهٔ صنان مجربست **ایضاً** که بوی عرق خوش کند از قانون **صفت آن** صندل سفید جرائته
پوست ترنج مرزنجوش شاهسفرم اشنه برگ سوسن هر واحد یا مجموع سائیده در حمام بر بدن و زیر بغل باشند و بعضی نوشته اند که آب جهاسازند ار فوق
دریک حب یا کم از آن هر روز با آب فرو برند **ایضاً** برای بدبوی بغل از کتاب مذکور **صفت آن** توتیا با آب نمک شسته خشک نمایند و بگلاب و
کافور پرورده بکار برند و در مقام دیگر نوشته که اگر توتیای بصری سوده بگلاب یا گل پرورده مقدارے کافور آمیخته خشک کنند و بکار برند **ایضاً** که بدبوی
بغل دور کند **صفت آن** صندل سفید سعد پوست ترنج مرزنجوش شاهسفرم اشنه گل سرخ سنبل الطیب سک شب یمانی جمله مساوی باریک
سائیده در بغل بمالند **دوائے** کہ برای انتفاخ و خاریدن اصابع معمول است **صفت آن** از آب شور بشویند و از سبوس گندم و برگ چقندر و برگ کرنب و انجیر
و عدس مقشر و شلغم در آب جوشانیده انگشتها را بدان بشویند و انجیر را در شراب پخته ضماد نمایند **دوائی** سمن **صفت آن** مغز بادام نشاسته کتیرا شکر سفید
مساوی کوفته بیخته بقدر یک توله بخورند بعده شیر ماده گاؤ که در و ثعلب و نارجیل جوشانیده باشند بنوشند **ایضاً** که سمن بسرعت
است و مجرب سرهندی **صفت آن** چون گندم را با خنافس و جرمل سوده بدان بر ماکیان غلاف نمایند تا آنکه پرهاے او
بیفتد پس آنرا پخته بخورند بدان را فربه کند **ایضاً** که در تسمین عجیب است **صفت آن** کهربا بهمن سفید مغاث زرنباد جوز
گندم تخم خشخاش هر یک هفت درم کوفته بیخته بروغن گاؤ بریان کنند و بست گندم بریان سه صد درم سائیده آمیزند و روغن بادام
و شکر سفید بقدریکه شیرین سازد اضافه نموده موافق مزاج استعمال نمایند **ایضاً** مسمن از بیاض استاد مرحوم **صفت**
آن مغز بادام مقشر مغز چلغوزه خشخاش سفید حب السمنه حبة الخضرا مساوی روغن گاؤ و شکر بقدر حاجت لبوب را سوده بروغن
آمیخته در تولهٔ شکر بسرشند و قدرے صبح و شام خورده باشند و در کتاب موجز و تحفه مغز فندق مغز پسته شهدانج عوض خشخاش و حب السمنه
و روغن گاؤ مسطور است و بجای شکر عسل **دوائی** مسمن بدن **صفت آن** اول ازالهٔ سبب نمایند بعده ادویه و اغذیه
مسمنه دهند و این دوا عجیب است تودری سفید و سرخ تخم خشخاش سفید مغز بادام مغز چلغوزه مغز حب السمنه جمله برابر باریک
سائیده با قدرے روغن گاؤ آمیخته شکر سفید بقوام آورده آمیزند و صبح و شام بقدر قوت بخورند و هرچه مرطب و مغلظ و جید الکیموس

باشد غذا نمایند **ایضاً** مسمن بدن از تکمله هندی **صفت آن** اسگند کنجد سیاه مقشر هر واحد را برابر ملکوبند و شکر سرخ مساوی
همه آمیزند و قدری ادرک نیز یار کنند و تا ده درم هر روز بخورند بدن بنهایت فربه شود و بعضی بجای کنجد موصلی می آمیزند و بدستور
با شکر سفوف کرده نه درم با شیر گاو می خورده باشند **دوائی** مهزل **صفت آن** باید که باسهال و ادرار و تقلیل غذا بر دارند
و روغن شبت و قسط بمالند و اطریفلات و معجون کمونی بخورانند و تشنه دارند و بر زمین خوابانند و لک مغسول یک درم با سرکه
ناشتا بدهند یک هفته بلکه زیاده بدن را لاغر کند **ایضاً** مهزل **صفت آن** نانخواه بادیان زیره کرمانی سداب هر یک چهار
درم لک مغسول هشت درم مرزنجوش بوره ارمنی هر یک یک درم کوفته بیخته هر روز یک مثقال با عرق زیره کرمانی بیاشامند بر وقت
که تشنه شوند **ایضاً** مهزل بدن **صفت آن** نانخواه تخم سداب زیره سیاه مساوی و یا مرزنجوش خشک بوره ارمنی هر یک
ربع جزو لک مغسول یک جزو هر روز بقدر یک مثقال بخورند و جوارش فلافلی و کمونی و دوار الکرکم و سجزنیا و امروسیا و اطریفل صغیر
نیز مهزل اند **دوائی** معمول برای عضویکه از آتش و آب گرم و روغن گرم و گرمی آفتاب و اثر صاعقه بسوزد **صفت آن**
سفیده تخم مرغ و سیاهی دوات بمالند و گل ارمنی و سفیده کاشغری و مرداسنگ و حنا در سرکه و آب طلا کنند و اگر بسیار بسوزد و آبلها
بعد فصد و شگافتن آبله بسوزان مرهم سفیداب کافوری یا مرهم آهک یا مرهم رال یا مرهم خل نهند **ایضاً** کافور را در سفیدی
بیضه مرغ آمیخته ضماد سازند فوراً سوزش موقوف میکند و منع برآمدن آبله مینماید مجرب است و کذا مالیدن آب برگ گهیکوار
و نیز برگ پوئی سائیده همان وقت مالیدن و کذا برگ و شاخ گل مهندی سائیده ضماد کردن مجرب **ایضاً** که در حرق نار در دفع
سوزش آن مجربست **صفت آن** چونه که با برگ پان میخورند در کاسه چینی انداخته بالای آن چندان آب اندازند که بقدر چهار
یا شش انگشت بالای آن باشد و سر دور را مخلوط کرده بدارند هر گاه آهک ته نشین شود آب را باهستگی اندازند و آب دیگر بهمان قدر آمیخته بعد
یکدو ساعت بدستور آب را بریزند همچنین هفت مرتبه تبدیل آب نمایند بعده پارچه را بآن آهک آلوده بچسپانند ساعت بساعت در
جراحت تازه و کهنه که از سوختگی آتش و آب گرم و غیر آن باشد و متعفن شده باشد عجیب نافع است و خاکی که از آب تنگرک ترکرده
باشد بسایند و بر آن بپاشند که گوشت متعفن زائل کند و تازه بر دیاند و درین باب هیچ چیز با وی نمیرسد و زود گوشت بالامی آرد
ملاحظه کنند که زیاده نشود و بآب تنگرک شستن آن جراحت نیز خوبست **ایضاً** حرق نار از انطاکی **صفت آن** قاعده در
علاج این مرض تبرید محل و تجفیف اوست خاصه آنچه حرق تا آبله کردن که آن تمیز مائیت کند و آنرا از عروق جذب نماید پس
پس در آن هنگام از شرط و امتصاص ماده بمحاجم چاره نباشد و همین بفصد درینجا مراد اطبا است نه فصد اصلی و این را ابدانند که
درین بسیار اطبا راه غلط کرده اند بعده اگر علامات حرارت غالب باشد تبرید از داخل واجب بود و الا ادویه وضعیه کفایت باشد و آنچه حرق
نار را مخصوص است از انجمله مداد محلول بآب است و قریب اوست خاکستر جو بزرده بیضه و این منسوب بحارث بن قلده است و
قوی تر از آن آرد برنج بسفیداب و خاکستر پای ماکیان است بهتر آنکه این قوی التجفیف است بلکه استخوان قوی ترین مجففات است
و این قوی ترین آنهاست و عام بجمیع حرق انواع طینها خصوصا طین قیمولیا و مرهم سفیداب یا مرهم نل و مرهم توتیا و کتیرا و نشاسته

ولعاب اسپغول وکشنیز و گلاب و آب کشنیز و بدانند که من در پنجا تبرید مطلقا مناسب نمی بینم بسبب احتمال آنکه تبثیر محتبس شود
پس فاسد گردد ولیکن اولا تسکین سوزش میکنم بعده آنچه مفتح و مرخی مثل روغنها باشد استعمال مینمایم و اگر اتفاق دوائی افتد که در آن
تفتیح و اخراج حرارت مع تسکین الم باشد آن بغایت نافع بود و اینچنین دوائی مرا میسر نشد مگر این دوا که تالیف او کرده ام و بسیار مجرب
آید آب حی العالم سه اوقیه روغن بنفشه یک اوقیه و نیم و موم خام نیم اوقیه روغن و آب را بپزند تا آب برود پس موم اندازند تا ممزوج گردد
پس سرد کرده بر آن یک درم کافور محلول در سپیده بیضه اندازند و مخلوط کرده بردارند **ایضاً** که سوزش دور کند **صفت آن**
مرداسنگ کات سفید هر یک یک توله کافور یک ماشه بروغن گاو شسته آمیخته ضماد نمایند **ایضاً** برای عضوی که از آب گرم
بسوزد **صفت آن** فی الحال قبل از افتادن آبله مثل صندل و گلاب و کافور طلا کنند و خشک شدن ندهند بلکه بر ما
پارچه در آب برف تر کرده بر آن نهند و اگر آرد برنج بروغن بنفشه و گل ارمنی در آب برف آمیخته طلا کنند و بر آن اندک سفیداب اندازند
قوی تر گردد **دوائی** جراحات یعنی زخمها **صفت آن** بعد محافظت آن تا چیزی در آن نیفتد چنان بندند که لبهای
آن بیکدیگر متصل شود و اگر متصل نشود آنرا بدوزند و اگر بر جراحت یک دو روز گذشته باشد باید که از چیزی خشن آن را
بخراشند تا خون از آن جاری شود و بعد آن به بندند و اگر جراحت غائر باشد کندر صبر انزروت زراوند دم الاخوین سائیده بپاشند
و اگر در آن چرک باشد ادویه مذکوره را بعسل سرشته استعمال کنند و پنبه کهنه در آن نهند و روغن لسان الکلب مرهم آن دیگر
مراهم مدمله بکار برند و اگر با جراحت ورم و قطع عصب و عرق و کسر عظم و الم و فساد گوشت و نزف الدم باشد اول علاج این امراض
کنند بعده علاج جراحت نمایند و اگر ورم باشد دوای آن در اورام گفته شد و اگر قطع عصب باشد از هوای سرد و آب گرم نگاه دارند و در
روز آن عضو را در روغن زیتون نیمگرم غرق دارند تا از حدوث ورم ایمن مانند بعد آن روغن گل در روغن مورد یا اندک فرفیون بالند
و اگر روغن زیت باشد از هر دو بهتر بود و اگر تشنج حادث شود عصب را قطع کنند و بروغن داغ دهند و اگر عرق قطع گردد خرقه
بسرکه و گلاب تر کرده در جراحت نهند تا خون بند شود و گرد و اگر جراحت بمبردات قویه یا برگ حنا سوده کافور آمیخته ضماد کنند دم الاخوین
و صبر و قشار کندر باریک سوده با سفیده بیضه آلوده با پشم خرگوش یا خانه عنکبوت و مانند آن آلوده بر آن نهند و ببندند
و تا هفت روز فاده را وانکنند و اگر استخوان شکسته شود عدس و مغاث و گل ارمنی و اقاقیا سائیده بآب مورد یا آب برگ [illegible]
ضماد نمایند و اگر الم زیاده باشد تسکین الم از افیون و بزر البنج و مانند آن کنند و اگر فساد گوشت باشد برگ کاسنی سبز و برگ
عنب الثعلب سبز و خطمی بروغن گاو در روغن بنفشه ضماد نمایند و یا با آله آهنی دور کنند و اگر نزف الدم باشد صبر کندر دم الاخوین
اقاقیا سائیده بپاشند **ایضاً** برای جراحت از مجربات حکیم علی منقول **صفت آن** تنکار بسایند و بر جراحت ریزند و بهم
آورده به بندند که احتیاج بدوختن نشود و متصل شود خصوص که زخم تازه باشد و اگر زمانه بسیار برو گذشته باشد و هنوز خون می آمده
باشد نیز استعمال کنند و الا زخم را خراشیده بعمل آرند **ایضاً** برگ کیکر را با زیره سفید سائیده بر جراحت کهنه ببندند به شود و ملتحم
گردد **دوائی** نافع برای جراحت و بثور و ریشها و حرق نار و زخمهای آتشک از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** پوست

انار سوخته در روغن گاؤ که یکصد و یکبار شسته باشند آمیخته قدری کافور سوده انداخته خوب حل سازند و بر موضع بمالند
ایضاً که جراحت فرسنه و ناصور را سود دهد و جراحت تازه را خود زود تر فراهم آرد و اگر بر ورم پیش از انفجار نهند تحلیل کند یا پخته سازد **صفت**
آن صدف سوخته خاکستر کنند و سهاگه نیز بریان سازند و هر دو در روغن زرد آمیزند و بکار برند حکم آب حیات دارد و در باب اندمال
جراحت و اگر پوست درخت پیپل سوخته عوض سهاگه کنند و هر دو دوا هر یک یکجزو گیرند و قنب نصف جزو در آن افزوده در روغن [illegible]
برای حیوانات و در روغن کنجد برای انسان بعمل آید برای قروح و نواصیر و سعفه مجرب است **دوائی** نشوب شوک و پیکان و مانند
آن یعنی خلیدن خار و غیره **صفت آن** باید که از سوزن بیرون کنند و مردم گند رسائیده در آن پر کنند و اگر خار و آبگینه در اعضا
فرو رود و آله آهنی بیرون نتوانند کرد باید که اشق پیاز نرگس بیخ نے زرفت علک البطم راتینج زراوند طویل آمیخته طلا کنند و گاه باشد
که برای اخراج پیکان و برای داغ نمودن و یا نشتر کردن احتیاج می افتد بسوی دوای منشی و دوای مخدر باشند شراب افیون
ایضاً برای نشوب شوک و خلیدن خار و غیره از انطاکی **صفت آن** آنچه که درین باب مجرب است این ست سیر نیل
و روغن عطاس است مطلقاً و مقناطیس برای آهن خائشه و حربای شکم شگافته و موش گرم وقت شق و کذا ذرغه و سام ابرص و
ضفدع تازه و اشق و خاکستر نے فارسی و زرفت و پیاز نرگس **دوائی** که در قروح معمول ست **صفت آن** اگر اندک باشد از سرکه و شراب
و ماء العسل قرحه را بشویند و پنبه کهنه را بروغن گل تر کرده اندرون کنند و اگر بسیار باشد از ادویه جالیه و مراهم مدمله علاج کنند و اگر
دهن قرحه تنگ باشد بر فتیله مرهم بدان رسانند **ایضاً** برای قروح عتیقه و خبیثه اعضا از والد حکیم علویخان **صفت آن** بگیرند
هلیلجات ثلثه و پوست بلیله و آمله جعده برگ حنا از هر یک یکمثقال و در شراب بخیسانند پس یک قهوه خوری از آن گرفته پر مرغ آبان تر
کرده بسنون احمر آلوده بر زخم بمالند و لحمه صبر کنند **دوائی** قرحه مرکب یعنی آنکه عوارض دیگر چون الم و سواد لحم و انصباب
ماده از عضوے بر قرحه و جز آن بادی مرکب شود **صفت آن** نخستین بازاله این عوارضات کوشند چنانچه در جراحت مرکب
ذکر یافته و بعد از ان بعلاج قرحه بسیط متوجه شوند **دوائی** قرحه عسر الاندمال یعنی آنکه دیر تر بغز شود و در غایت فساد بود پس اگر
آن بسبب قلت خون بدن بود علامتش لاغری و زردی بدن است و عدم ورم و قلت حمرت قرحه و علاجش آنکه گرد قرحه را
آهسته بدست بمالند و خرقه بآب نیم گرم تر کرده تکمید نمایند تا وقتیکه سرخی و انتفاخ در عضو ظاهر شود و اغذیه مولد خون بخورانند و مرهم اسود
استعمال نمایند و اگر بسبب فساد خون باشد نشان آن فساد لون است چنانچه در تغیر مزاج جگر رنگ بدن سپید یا زرد بود بحسب
برودت و حرارت جگر و در تغیر مزاج طحال مائل بسیاهی باشد علاج آن فصد کنند و باصلاح مزاج جگر و سپرز کوشند بدانچه در محل
هر یک گذشت و اگر بسبب سوء مزاج بدن و عضو متقرح بود علامات حرارت سرخی و سوزش قرحه است و شدت درد و علامات
برودت کمودت رنگ و عدم آثار حرارت و علامت رطوبت نرمی گوشت قرحه و کثرت زرد آب و رطوبت در آن ست و علامت
یبوست خشکی بدن و قرحه و عدم ریم و چرک علاج آن در سوء مزاج حار فصد کنند و مبردات استعمال نمایند و مرهم سفیداب
کافوری نهند و در بارد جهت تسخین مزاج ماء اللحم حار و مانند آن دهند و مویز و انجیر خورند و عضو را بآب گرم تکمید کنند

ومرهم باسلیقون ومرهم اسود بکار برند و در رطب تنقیه بمسهل گرم نمایند وگوشتهای بریان با مصالحه حار خورانند ومرهم قوی التجفیف
استعمال کنند و در یابس بآب نیمگرم و روغن بنفشه گرد قرحه تکمید کنند و اغذیه مرطبه مثل حریرها و شوربا ماهی چرب بفضه نیمرشت
و مانند آن خورند و ادویه قلیل التجفیف چون آرد حلبه و آرد کرسنه بپیه مرغ وبط وغیره بر قرحه گزارند و اگر بسبب آن گوشت سخت
باشد که بر کناره قرحه یا اندرون آن بود آنچه بر دهن یا قریب بدان باشد بنظر می در آید و آنچه در غور قرحه بود بمس معلوم میشود علاج
آن گوشت مذکور را بجراشند و اگر غلیظ تر بود باهن قطع کنند و اگر در غور قرحه بود و قطع باهن نتوانند ادویه حاده چون قلقدیون در یک
برد یک بر نهند و بعد افنای او مراهم ملحمه بکار برند و اگر سبب آن فساد استخوان بود در قعر قرحه علامتش آنست که قرحه گاهی در ظاهر
بهشود و بعد چندی عود کند و ریم آرد و صدید رقیق و بدبو جاری گردد علاج آن تا استخوان بشگافند و ادویه حاده بر آن گزارند هرگاه
گوشت مرده فانی گردد و استخوان ظاهر شود پس هر قدر که استخوان فاسد و گنده شده باشد باهن تیز آن را بتراشند بعده باندمال
کوشند و اگر سبب آن عفونت و خباثت قرحه است علامتش آنست که فساد و عفونت او زود باعضای مجاوره سرایت کند و
علاجش تنقیه بدن است بحسب خلط فاسد مثلاً اگر در قرحه لذع و حرارت بود و حوالی او زرد باشد و رطوبت زرد از او سیلان کند
مسهل صفرا دهند و اگر حوالی قرحه سیاه و سخت باشد مسهل سودا و اگر مائل سپیدی بود و ریم سپید سائل باشد مسهل بلغم و اگر
یا درد بود و حمرت داشته باشد فصد باید کرد و بدانند که فصد در همه حال سود دارد و در حمله بتعدیل مزاج کوشند بدانچه مناسب
خلط ردی بود و ضماد نمایند و بعد از سقوط گوشت مترهل مرهم زنگار و مسکه استعمال نمایند تا باقی گوشت فاسد تمام دور شود
پس هرگاه گوشت سرخ صحیح ظاهر گردد بمراهم ملحمه علاج کنند و اگر سبب آن وقوع قرحه در عضوی بود که گوشت آن موضع نرم
و مترهل باشد همچون ابدان مستسقی علاج آن ادویه اکاله و مسکه نهند و بعد ازاله گوشت مترهل و ظهور لحم صالح بمدملات بگردانند
و اگر سبب آن قرب عرق بزرگ باشد که دائم قرحه را تر دارد و مندمل شدن ندهد علاج آن فصد کنند و مطبوخ افتیمون دهند و
تعدیل غذا نمایند و بعد فصد مر اسهال رگ بزرگ که بر قرحه است نیز کشایند و اگر سبب آن عدم موافقت مزاج مراهم مستعمله با مزاج
قرحه بود مثلاً افراط کرده شود در گرمی و علامتش آنست که باستعمال ادویه حمرت و التهاب ورم زیاده شود درین صورت ادویه که بکار میبرند
بگزارند و مراهم سرد بکار برند یا افراط شود در سردی و نشان وی میلان قرحه است بکبودی و سیاهی و سختی پس باید که مراهم اسود
استعمال نمایند یا قصوری کرده شود در جلا که باید و علامتش آنست که قرحه بر چرک بود و گوشت او نرم مترهل باشد درین حالت
ادویه قویه چون مراهم اخضر که از زنگار و عسل و مانند آن ساخته باشند بکار برند یا قصوری رود در تجفیف که باید و نشانش آنست که
قرحه رطب مترهل و کثیر الصدید بود درینجا مراهم مدمله قوی القبض که از گلنار و مازو ساخته باشند بکار برند یا استعمال کرده شود
چیزی که بلذع و حدت جلد گوشت را گداخته فانی بسازد و بستن ندهد و نشان خوبان گوشت آنست که وجع و ورم و جراحت
بیشتر بود و قرحه هر روز وسیع تر شود و چیزی رقیق و سرخ از آن سیلان کند پس درین وقت باید که مراهم نرم که در وی هیچ حدت و لذع
نبود بکار برند و اگر سبب آن امتلای بدن بود از ماده که بر قرحه همی ریزد و مندمل شدن ندهد آثار آن از غلبه خلط و کثرت رطوبت در قرحه

وسیلان آن دریافته تنقیه بدن کنند و تلطیف غذا نمایند بعده بادویه قوی التجفیف معالجه قرحه نمایند **دوالی** قرحه ساعیه آن
قرحه ایست غیر مجتمع که رطوبت و زرد آب و ریم ازان ترشح کنند و این رطوبت چون بر جلد و گوشت صحیح رسد آنرا فاسد سازد و تپ لازم
بود و باشد که خفقان آرد **صفت آن** فصد کنند و تبرید از لعاب بهدانه شیرهٔ عناب و شربت نیلوفر دهند و بعد نضج تنقیه مسهل
بار و نمایند پس ذرور احمر چند بار طلا کنند تا حدت او ساکن شود و فساد او بحوالی سرایت نکند و بعد ازان توتیا و مرداسنگ و کافور
سوخته و اقلیمیای نقره و تراب نحاس و مامیران نرم سائیده بسرکه و شراب سرشته طلا نمایند و غذا آش و غوره و سماق و زرشک
واسفاناخ با گوشت مرغ و مزغاله سازند **دوالی** قرحه آکله که بپارسی خوره گویند و آن عبارت است از فساد و تعفنی که مر اعضا را
عارض گردد بسبب آنکه روح حیوانی را فاسد سازد و یا از رسیدن وی بآن عضو مانع آید و بعضی اورام و بثور و قروح ردیه ساعیه
خبیثة المادة ازین قبیل اند که بسبب سمیت ماده اندر جوهر روح فساد و احتراق احداث کنند و موضع را متعفن گردانند و بسیار باشد
که این امراض از طاعون کبیر الحجم و قرحه و بثره که رنگ وے سیاه یا سبز باشد حادث گردد و بسعی و انسلاح الاطراف را فاسد سازد بالجمله
خاصه آکله است که بسرعت فراخ تر گردد و گوشت گرد خود را بخورد چنانچه گفته اند که اگر صبح در عضوے پدید آید تا شام بقدر فلوس
وسعت میگیرد و گوشت آن عضو را میخورد **صفت آن** در ابتدا که رونق از عضو رفتن گیرد و رنگ وی متغیر گراید بچیزهای
که عضو را از تعفن و فساد باز دارد چون گل ارمنی و گل سرخ و اقاقیا و گل مختوم و نوفل و صندل ضماد نمایند و اگر فائده نکند فصد
کنند و زلو بچسپانند و نشتر زنند و آرد کرسنه باسکنجبین سرشته ضماد نمایند و تنقیه سودای محترقه نمایند و هوای خانه را در تابستان
بگلاب و صندل و کافور و نیلوفر و کدو و بید سرد دارند و موضع را که سیاه و سبز شده باشد برگ کاسنی سبز و برگ خطمی سبز و برگ عنب الثعلب
سبز با روغن گاو و روغن بنفشه سوده ضماد نمایند و چون از سعی باز ماند مرهم زنجار با اندک انزروت سرشته بگذارند تا آنکه گوشت
سیاه و فاسد را بالکل برباید و گوشت صحیح بروید و هر روز که مرهم تازه کنند موضع را بسرکه بشویند بعد ازان بمرهم مدمله علاج کنند
و هرگاه لهیب باشد آس و کافور مسحوق باسرکه و یا مسکه بآب کشنیز نهند لیکن بعد تنقیه و بلا اکثار که در آن خوف احتباس ماده
خبیثه است و طلای مرداسنگ و صبر بروغن گاو نیز برائے آکله مجرب است و کذا ذرور سنخاله و طلای لاجورد بعد غسل قرحه بسرکه مجرب
و کذا پوست پیاز و شعر هر دو سوخته بکافور و کذا پوست کدو سوخته مجرب و عظم انسان کهنه آکله را متوقف کند و مجرب است و هرگاه
عفونت پدید آید غیر از قطع آن عضو چاره نباشد و باشد که پیش از قطع بادویه حاده یا بروغن کنجد گرم کرده یا باهن تفته بر نفس
علت داغ دهند و قرح از فساد باز ماند و بقطع عضو احتیاج نیفتد **دوالی** ناصور قرحه کهنه که اندمال نه پذیرد و همیشه ازان
رطوبت بیرون آید و گاه باشد که خشک شود و دهن او فراهم آید و باز سر کند و رطوبات ازان بر آید و بدانند که ناصور که تا استخوان
سرایت کند علامتش آنست که چون میل اندر آن کنند صلابت دریابند و رطوبت که برآید رقیق و مائل بزردی باشد و آنچه بعصب رسید نشان او
آنست که چون میل در آرند درد شدید آرد و رطوبت سائله سپید بود و آنچه بورید رسد نشانش آنست که خون گرم رقیق اشقر سائل
باشد و آنکه در گوشت بود علامت او آنست که رطوبت لزج که در سرخ رنگ سائل باشد و فرق میان آنکه یک ماده بود و [illegible]

از متعدد باشد و آنکه هر واحد ناصور علیحده بود آنست که اگر رطوبت از افواه متعدد متفق اللون بر آید باید دانست که ناصور واحد است
چند جا سر کرده و اگر رطوبت مختلف اللون باشد مثلاً از دهنی زرد و از دیگرے سفید بر آید توان دانست که هر واحد ناصور جدا است
و اصل هر یک علیحده است **صفت آن** پنبهٔ کهنه بشراب تر نمایند و بشیاف غرب بیامیزند و در آن کنند و باگلاب و خاکستر چوب
انگور بشویند و یا بآب دریا و آب صابون و زرنیخ و نوشادر بشویند و دوائی غرب بعمل آرند و بیخ سوسن در آب سائیده در ناصور گزارند
آنرا مندمل کند و اگر مفید نشود بشگافند و گوشت فاسد را زائل کنند و باآهن و یا بادویه اکاله داغ کنند و مرهم مدمله نهند **ایضاً** از مجربات
حکیم علی **صفت آن** بگیرند ظرف چینی شکسته و بسایند باریک و بپارچه سفت بگزرانند و در آب برگ نیب تر کرده بر صفحه
چینی کرده گزارند تا خشک شود باز سائیده بآب مذکور تر کرده بدستور خشک کنند همچنین سه نوبت بعمل آورده باریک سائیده و تا حصول
را آن پر کنند لغایت عجیب و نافع است و در استعمال ده مرتبه کم باشد که ناصور به نشود و اگر ناصور غائر باشد و سر آن باریک
بود اول دهن آنرا بتوتیای سبز و مرهم زنگار و دیگر تیزاب فراخ کنند بعده دوائی مذکور استعمال نمایند و حکیم ممدوح نوشته که این دوا برای
ناصور هر جا نافع و یکبار در ناصور مقعد نیز نافع آمده **ایضاً** از انطاکی **صفت آن** در قروح و ناصور و قرحه ساعیه ملاک امر
در شستن آنها بسرکه و عسل و شراب است و بر کردن خاکستر موی سر انسان و چوب انگور و کرنب و ظرف فاو بادام تلخ و سحیق بارزد و
قنطوریون دقیق **ایضاً** زرد چوب خشک را در آب مهاور غلیظ بسایند باهستگی تا حل شود و فتیله پنبه بآن آغشته در ناصور نهند
دوائی اکوته از ذکائی **صفت آن** کچله سوخته هفت نیم درم پهٹکری سه نیم درم باروغن گاو مرهم سازند **ایضاً** که اکوته
صعب را نافع است **صفت آن** سپیاری سوخته زرد چوب سوخته بابچی سوخته هر یک یکدام رال حنا کتهه پاپڑیا سهاگه
بریان ایلوا پهٹکری بریان هر یک نیمدام دال مسور سوخته سه دام فلفل گرد سوخته ربع دام یعنی سه نیم ماشه جمله باریک ساخته در
روغن سرشف آمیزند پس بیارند برگ ڈهاک و گرم کرده از طرف پشت بر اکوته بندند صبح و بعد هشت پاس بکشایند و باز برگ ڈهاک
بندند و بعد سه روز روغن مذکور استعمال نمایند **ایضاً** برای اکوته **صفت آن** بهلانوه در روغن کنجد بسوزند و بچوب حل کنند و
قدرے نیله تهوتهه بریان کرده و خاکستر استخوان سر مرده باریک ساخته در و آمیزند و طلا نمایند مجرب است **دوائی ضربه و سقطه**
صفت آن اگر با آن تفرق اتصال و نزف الدم و مانند آن نباشد فصد از جانب مخالف گیرند و حجامت نمایند و ضماد
گل ارمنی و اقاقیا و برگ سرو و صبر و ماش مقشر کوفته بیخته بآب مورد ضماد کنند و اگر بسبب درد و ورم و تپ گرم پیدا شود بعد از فصد
از یکماشه تا نیم درم مومیائی بآب گرم بخورند و ریوند چینی و فوة الصبغ و گل مختوم و لاک مغسول همراه آب نخود بخورند و گاؤزبان با
شربت سیب و قند آب و عرق گاؤزبان نافع بود و برگ گل سرخ عدس مقشر گل ارمنی مامیثا صندل نوفل کوفته بیخته در روغن گل
سرشته ضماد کنند و ماش و آرد نخود و عدس و زردی بیضهٔ نیم برشت غذا سازند و از گوشت و شراب پرهیز نمایند مگر آنکه ضعف باشد
آن وقت شوربای جوزه مرغ به ماش مناسب بود و اگر ضربه و سقطه بر سر رسد بعد از فصد تنقیه صفرا کنند و سرکه و گلاب و روغن
گل بر سر بمالند و برگ مورد و گلنار و پوست انار در سرکه و گلاب بجوشانند و باید که مشک و عود طلا کنند و اگر بسبب ضربه نفث الدم

حادث شود و علاج نفث الدم کنند و روغن دیودار تالیف حکیم علی برای ضربه و سقطه و اندمال جراحت بی‌نظیر است **ایضاً** حکیم محمد
در شرح قانون می‌نویسد که در تدبیر ضربه و سقطه استعمال چهار امور واجب است اول آنکه امالهٔ ماده از آن بطرف دیگر کنند
یا باستفراغ چنانچه از فصد و حجامت باشرط و تلیین طبیعت بحقنهٔ لینه یا بنوشیدن دوای مسهل و یا بغیر استفراغ مثل
محاجم بغیر شرط دوم استعمال چیزیکه تسکین سوء مزاج نماید بدانچه مخصوص آن باشد شراباً و ضماداً سوم آنکه تخفیف غذا نمایند و از
گوشت پرهیز کنند مگر بضرورت خوف ضعف و نیز اجتناب از شراب حلو کنند تا که ورم پیدا نکند و چهارم آنکه مادهٔ مستقیمه در عضو
خارج کنند بچسپانیدن زلو یا باستعمال محللات پس اگر مانعی از فصد مثل کثرت خروج خون و غیره حجامت بر نقره یا قفا
و یا بهر دو شانه و ساقین نمایند و اگر مانعی از اخراج خون باشد پس محاجم بلا شرط بر طرف مقابل موضع الم برای جذب ماده نهند
و اگر قبض طبع باشد تلیین بماء الفواکه و خیارشنبر کنند و اگر در انجا حرارت و التهاب باشد هر روز چهار اوقیه از ماء البقول مثل کاسنی و
عنب الثعلب و کاهو بفلوس خیارشنبر تبرید دهند و از صبر و زعفران دو دانگ و اگر حرارت شدید باشد اقتصار بر آب عنب الثعلب
و خیارشنبر کنند و غذا آش جو و نبات و برنج و نخود و عدس و اسفاناخ و چقندر و کدو بروغن بادام کنند **دوائی** که جهت ضربه
و سقطه که بر سینه و پشت و سائر اعضا رسد اکثر مستعمل اهل بنگاله است و خالی از نفعی نیست **صفت آن** بگیرند بادنجان
را درست و زیر آتش کنند که نیم پخته گردد پس برآورده بیفشارند مقدار دو سه توله آب آنرا گرفته بقدر یک توله قند سیاه داخل کرده تا دو سه
روز هر روز تازه آن را نیم گرم بنوشانند **دوائی** که برای ضربه معمول است **صفت آن** لک مغسول مصطگی خولنجان ریوند چینی از هر
یک دو ماشه کوفته بیخته بزردهٔ بیضهٔ نیمبرشت آلوده بخورند جمله یک خوراک است **ایضاً** برای درد استخوان و غیره از ضربه و سقطه **صفت**
آن تج موصلی سیاه میده لکڑی همه اجزا برابر کوفته بیخته وقت حاجت در آب حل کرده نیم گرم ضماد نمایند **ایضاً** برای ضربه مجرب
حکیم علی **صفت آن** حنای مسحوق را با روغن بالای آتش نرم بمالند که مثل مرهم شود بر جای ضربه و سقطه بربندند گرم گرم که الم
بر طرف میشود **ایضاً** برای ضربه و خون منجمد شده **صفت آن** پھٹکری یک ماشه را کوفته در روغن زرد بقدر چهار فلوس انداخته
بریان نمایند که پھٹکری در ته روغن منجمد شود روغن بالا گرفته در آن میده و شکر آمیخته حلوا سازند و بخورند و منجمله حلوای مذکور یک
گولی بسته در آن پھٹکری مذکور نهاده بخورند و همچنین سه روز بعمل آرند که بهتر از مومیائی است **ایضاً** که در ضربه و سقطه دریچی را از مجربات
والد مرحوم است **صفت آن** کچله را با آب بر سنگ سائیده بر کنارهٔ کٹوره جمع نموده باشند و برابر آن ایلوا سائیده آمیخته بر آتش
بپزند چون مثل حریره شود و اندکی سرکه آمیخته نیم گرم طلا کنند **ایضاً** از مجربات حکیم علی **صفت آن** ریوند چینی حنا خطمی زرد چوب
نرم بسایند که مثل غبار شود بر عضوی که کوفت یافته باشد بربندند بسیار نافع است و اگر بر جراحت رطبه بربندند زود خشک
کند **دوائی** که مضروب بسیاط یعنی تازیانه زده را نافع است **صفت آن** باید که اعضای او را آهستگی بمالند و
پارچه کتان را بگلاب و آب سرد تر کرده بنهند و مرهم سفیداب بمالند و بهتر آنست که پوست گوسفند وقتیکه باز کرده باشند گرم
گرم بر موضع ضربه بنهند **دوائی** کسر یعنی شکستن استخوان **صفت آن** اول آن عضو را بملایمت بکشند و استخوان را برابر کنند

وضع کسر را از عصابه بالای آن بربندند و از عصابه دیگر از موضع کسر تا اسفل آن ببندند و بالای آن جبائر بندند بعده
نصف مثقال کنند و شوربای مرغ دهند و یک مثقال گل ارمنی و نیم مثقال مومیائی با جلاب شکر بدهند و عصابه را آنقدر سست دارند که اگر از
بستن آن درد شدید و خارش پیدا شود بگشایند و آب گرم بر آن بریزند و بعد از یک ساعت باز عصابه را در گلاب و سرکه و روغن
گل تر کرده بربندند و عدس و سماق و گل ارمنی و اقاقیا در آب مورد ضماد کنند و غذای لزج مانند حریره و پاچه و تخم مرغ خورند و اگر
با کسر ورم هم باشد صندل و آب کشنیز سبز و آب کاسنی سبز و طلای سرد طلا کنند و اگر خون جاری باشد دم الاخوین و کندر سوده بر آن
پاشند و [illegible] در صبر و کندر و اقاقیا و دم الاخوین پاشند و اگر با کسر الم هم باشد باید که تسکین الم بدانچه در جراحت مذکور شد نمایند
فصد و حجامت کنند بعد انجبار استخوان باشد اگر تازه باشد قطعه سرب بر آن نهاده بعصابه محکم ببندند و اگر کهنه باشد از املاح و شوم و
ادویه تیز و طلیات ملائم کنند ایضا برای کسر عظم از انطاکی صفت آن اگر آنجا جراحت نباشد بر عضو از زفت و موم و صمغ
عربی و اقاقیا با کرسنه لصوق کنند بعده بمزاج او نظر کنند و ازاله اخلاط حاده مانع از جبر بفصد و از مسهلات نمایند لیکن فصد بشرط
محاذات در جانب صحیح کنند و گاهی از آن عظم جراحت بسبب خروج خون بسیار باز ماند پس اگر خون جبر طول کشد چنانکه رنگ خون
متغیر گردد فصد مکرر جائز بود تا خون صالح باید صحیح گردد و این همه مع اصلاح اغذیه و اشربه و منع همه تمکین و تیز و ترش و آنچه در آن خون [illegible]
مثل باقلا بعمل آرند و واجب است اکثار از شیرینی و گوشت نرم مثل بچه مرغ و طیور که قریب پرواز باشد و قطور بر مومیائی فارسی
و تدهین بدان و اگر میسر نشود گل مختوم و یا تنزوی خطائی که آن گلی است قرص ساخته از خطا می آرند و بدل آن بصورت شیر باشد
بدل مومیائی است و اگر بدست نیاید گل ارمنی بخورانند و در هر سه روز یکبار بگشایند برای تنقیه رطوبات بآب گرم و نظر در عضو
آنچه در آن متغیر گردد پس اگر عفونت یا تغیر در آن یافته شود اصلاح آن کنند و اگر علامات غلبه خون ظاهر گردد فصد باز دارند و برگ
ماش و بیخ اقستا [illegible] و عصابه را در سرکه که اندران مورد و جوز السرو جوشانیده باشند و در گلاب و روغن گل تر کنند که اینها
تقویت و منع فضول نازله نمایند و هر مرتبه در سختی بندش افزایند و این همه وقتی است که چون سرخی و ورم ظاهر نگردد و الا هرگاه
چیزی از این ابتدا نماید بگشایند و اگر چه بعد ساعتی و عضو را گشاده داشتن راحت دهند بعده بنرمی ببندند و بعضی حذاق اهل
این صناعت لصوق مثل زفت و کرسنه و سماق و خوردن چیزی که مولد خون باشد و قوت بستن بند قبل از ده روز منع کرده اند
و گویند که این بعد آن بعمل آرند که آن وقت انعقاد است این همه در کسر ساذج است و کلام در آنچه همراه او غیر آن باشد باقی ماند پس اگر
ورم یا جراحت باشد بعلاج آن که مذکور شد معالجه نمایند **دوائی** خلع دوتی و دهن **صنعت آن** در خلع منفصل بلا انکسار بر جا
آورند بعد تسکین درد و ازاله ورم کنند و در همه عضو را برفق بمالند و برگ مورد و سماق و خطمی سحق کنند و با زرده تخم مرغ طلا کنند
و اگر با آن ورم باشد فصد کنند و ضمادی که در ضربه گذشت طلا کنند **ایضا** که موج را باصلاح آرد **صفت آن** آب گرم
بسیار بر عضو موف ریزند و گل ارمنی با سپیده بیضه مرغ سرشته لیپ کنند و با آتش عضو را گرم نمایند تا دو میل خشکی آرد و [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] زرده تخم مرغ مرقوم است و ضماد زردچوب سوده بزردی تخم مرغ آمیخته نیم گرم نمودن و بالای آن برگ تنبول

گرم کرده بستن نیز معمول است **ایضاً** که در دفع درد ضربه کهنه بغایت سودمند است **صفت آن** تخم تخم بید انجیر مالکنگنی انبه هلدی کنجد سیاه پیه گرده بز مساوی کوفته در پارچه بسته گرم نموده تا چهار ساعت تکمید کنند پس همه اجزا نیم گرم را به بندند و بعد از سه روز بکشایند و تجدید کنند و در ایام تابستان هر روز باید ساخت **دوائی** برای اعیاء یعنی ماندگی که بعد از تعب و ریاضت و راه رفتن عارض شود و بستگی اعضا پدید آید چنانکه حرکت بدشواری تواند کرد **صفت آن** ازاله سبب کنند و باید که بدن خود را مشت و مال نمایند و عضلهای پا را بروغن گل یا روغن بابونه و یا روغن شبت بمالند و اگر تابستان باشد در آب سرد و اگر زمستان باشد اندر آب گرم نشینند و روغن حنا بمالند که برا لوقت است و هر گاه بسبب غلبه ماده خون یا بلغم اعیاء واقع شود سببش سیلان رطوبت است بسوی مفاصل و انصباب آن بر عضلات و فرق درین نوع و مرض مفاصل بعدم ضربان و حس توان کرد پس اگر با تپ بود دموییت و الا بلغمی و علاجش در دموی تنقیه بفصد و سهل نمایند بدستوریکه در وجع مفاصل دموی گذشت و تدهین بروغن بنفشه و روغن گل و روغن نیلوفر و استحمام بآب سرد و بوئیدن ریاحین بارده و اغتذا العدس و کاهو و مانند آن کنند و در بلغمی قے به تخم شبت و تخم ترب و عسل و بوره ارمنی و آب گرم نمایند و بدستور وجع مفاصل بلغمی تنقیه کنند و اغتذا القلایا با فاویه و توابل حاره سازند و استعمال ادهان مسخنه همچون روغن قسط و روغن بابونه نمایند و از استعمال روغن زرد در هر دو نوع احتراز نمایند و در اعیای استفراغی بتقویت پردازند **دوائی** نافع جمیع سموم مشروبه **صفت آن** اگر آن سم مشهور نباشد و یا مریض اظهار آن ننماید درین صورت تدبیر کلی آن این است که بوقت احساس اندک تغیر فی الفور از آب نیمگرم و روغن کنجد مکرر قے کنانند بعد از آن شیر گاؤ و روغن بنوشانند و اگر از شیر و روغن قے نمایند نیز انسب بود و تا یک روز از خواب کردن منع کنند پس اگر سم گرم باشد و این از گرمی شکم و تشنگی و خشکی دهن معلوم میشود درین صورت لعاب اسبغول و شیر تازه و دوغ گاؤ و روغن بادام و صندل و گلاب و آب هندوانه و مانند آن هر کدام که باشد بر برف سرد کرده بنوشانند و همچنین قرص کافور و مفرح بارد و آش جو بیاشامند و حوالی دل و جگر را بامثال بارده ضماد نمایند و پارچه بگلاب و صندل ترکرده بر سینه گذارند و اگر سم بارد باشد و این از بیحسی اعضا و سردی بدن و عرق سرد و ثقل اعضا معلوم میشود درینصورت نیز بمجرد این عوارض مکرر قے کنند و شراب کهنه و مثرودیطوس و تریاق اربعه و تریاق فاروق

ملینه وخیره وآبهای فواکه واگرچه از برگ آنها باشد ورلوب در روغنها بدهند و زرداوند مع تخم ترنج مجرب است بعده اگر قوت متحمل باشد
منفعه کنند مدعا رو الا بر تلیین اقتصار کنند واگر قی دشوار باشد انچه آنرا خارج کند مثل قثاء الحمار دهند بهر آنکه قی نافع ترین
علاج است درینجا بعد اگر سموم در شیر یا روغن داده باشد آن را این دوا مخصوص داشته اند کندر زنجبیل زهره آهو زهره
زهره خروس یک جزو در شراب کهنه شیر دختران هر واحد دو اوقیه باهم آمیخته شده در مرتبه بخورند واگر در شیر برنج آمیخته باشد مزید فائده
و تریاق الطین بکثرت باید واگر با ترشی داده باشد در حفظ عصب جهد نمایند وشارب سم در ترشی اکثر از نسل و باه معطل میشود و واجب
است اگر سموم از خارج بطریق غسولات بمحل آمده باشد مزید عنایت باطلیه بر آنچه بهر آن مقرر است مثل آب برگ آلو و آب کاهو و لعاب
وآرد جو و باطلاء صندل و گلاب و آب سرد و آب سداب و خون خروس و سفیده بیضه و کافور و نشاسته و عصفر و خطمی مجموع یا آنچه
از ان میسر آید و در سم که بطریق استنجا مستعمل بود حمول بگل طین و بارتنگ مساوی مع نصف یکی ازین سرد و دوائی و سید آن
کنند و سپید و روغن گل زیاده کنند کذا خون جدی وقت ذبح کردن و برای سم مشموم استنشاق بروغن گل و بنفشه و ماء جمیع
کنند و حکم ملبوس قریب از غسولات است در زیاده کنند غسل از شیر و روغن گل پس آب و سپیدی بیضه و انچه از اطلیه و عصارات برگ اشجار
گذشت و روغن سوسن بسم کحل یا روغن بلسان باشند مالش بسیر حضض و زهره یا صندل کبابه مع ربع یکی از آنها افزایند واگر بطریق کحل مستعمل باشد اکتحال
کنند مع چهارم حصه یکی از آنها کافور و هشتم حصه مشک کنند و کذا سیاله آب لبلاب یا آب برگ زیتون **دوائی** دافع جمیع سموم ملدوغه **صفت آن**
آنکه همان وقت قدری بالاتر از جای گزیده سخت بربندند که مانع نفوذ سمیت شود واگر ممکن باشد قطع عضو کنند یا داغ دهند یا حجامت
با شرط کنند یا زلو چسپانند و باید که محل زخم را بمکند بعد از آنکه ادویه تریاقیه مضغ نموده باشند یا مضمضه بسرکه و روغن گل کرده باشند
تا که مکیدن این بهتر است و باید که آن شخص که مکد ناشتا نباشد و زخم را مندمل شدن ندهند و خروسی بریان نموده بحالت گرم بشگافند
و در موضع زخم بندند جذب سم می کند وادویه جذابه سم مثل بنجال کبوتر و خاکستر چوب انجیر و سرگین بز و ثوم و پیاز و گوگرد با سرکه و عسل
آمیخته ضماد کنند و مهره مار درینباب قویست باید که بر موضع گزیده مار بگذارند که بچسپد و هرگاه جدا شود در شیر بمانند تا شیر را بجذب
کند و تکرار عمل نمایند و هرگاه جذب تمام سم کرده باشد دیگر باز نچسپد و در هنگام جذب سم رنگ او متغیر گردد بعد از آن که در شیر اندازند
آید و دو مثقال تخم نارنج که مقشر کرده باشند و تخم لیمون و تخم ترنج نوشانیدن بغایت مفید است و انچه در جمیع اقسام سم بالخاصیت نافع
است فادزهر و نارجیل دریائی و جدوار و تریاق فاروق و تریاق طین مختوم و مثرودیطوس اند و علامت جودت تریاق آنست که هم
در مرتبه خوردن خروس دهند و مار و یا یکی از هوام قتال برو مسلط کنند اگر خروس نمیرد تریاق نیکو و با قوتست و بهم رسیدن اجزای
تریاق فاروق و مثرودیطوس متعذر است مگر مردمان که از اطراف می آورند بسم فائده می کنند و قدر شربت تریاق فاروق در گزیدن
مار و سگ دیوانه یکمثقال است و در گزیدن عقرب نیم درم و در گزیدن زنبور یک دانگ و نیم باسرکه و قدر شربت مثرودیطوس قدری زیاده از تریاق
فاروق است و فصد کردن مادامیکه سم در بدن منتشر نشده باشد جائز نیست واگر غشی افتد بعلاج غشی مشغول شوند و تقویت
نمایند بمفرحات یاقوتی **دوائی** دافع سم افیون و تاتوره و دیگر ادویه مخدره **صفت آن** آب شبت و ترب

وعسل ونمک هندی قے کنند پس شیر و روغن بنوشانند وآبے که در آن فلوس مس جوشانیده گمس ها را انداخته باشند نیز بسود
می آورد وچون یکدام کوبیل بیدانجیر را در آب سائیده بنوشند ضرر سمیت افیون را دور میکند قی هم می آورد و همچنین نوشیدن
فادزهر فائده عظیم دهد پس شراب کهنه که در آن جند بیدستر و دارچینی انداخته باشند مفید بود وچون آنرا اندک اندک در حلق افیون
خورده چکانیده باشند اگر بیهوش باشد بهوش آید و حلتیت و تریاق فاروق و مانند آنکه در دوائی نافع سموم مشروبه بارده مسطور شد
مفید بود **ایضاً** دافع زهر افیون از انطاکی **صفت آن** سم افیون بدارچینی و سداب و مر و عسل و روغن گل و شراب کهنه
بروغن گاؤ قے کردن بشبت مخصوص است و نیز بقول اُوقی کردن بطبیخ بابونه و نوشیدن تیهر بخصوص بیزر البیج است **ایضاً**
زهر افیون **صفت آن** بیخ بیدانجیر سائیده یک قهوه خوری بخورند که شفا میدهد و روغن گاؤ و مسکه و سیر تازه از مصلحات
مضار افیون است **ایضاً** معمول بعد قے کردن **صفت آن** حلتیت بقدر دو ماشه در دو سه مرتبه بخورانند و مغز گردگان
نیز تریاق اوست **ایضاً** مجرب **صفت آن** مغز پنبه دانه دو توله پوست درخت بیدانجیر دو توله در یک نیم پاؤ آب جوشانیده
صاف نموده انگوزه و جند بیدستر هر یک دو سرخ سوده آمیخته بنوشانند **ایضاً** نارجیل دریائی چهار سرخ در پنجتوله آب سائیده بنوشانند
وآب برگ انڈ سبز دو توله یا نالی بقدر نیم توله در آب سائیده خوردن نیز فادزهر افیون است و نالی را ناری نیز میگویند و اکثر بر لب آب
و تالاب میباشد و اکثر عوام ساگ آن پخته میخورند و بقول بعضے سه توله از آن گرفته در نیم پاؤ آب شیره برآورده بنوشانند بعد دو دو
یا سه سه گھڑی دو سه مرتبه باز همان قدر بدستور بدهند مجرب است **ایضاً** آشامیدن جند بیدستر بقدر یکه افیون آن مقدار خورده باشد
جهت رفع سمیت افیون مجرب است و یک دانگ در غیر محل معلوم است بعسل و یا مسکه و نوشیدن دوب سبز شیره کشیده نیز از
مجربات حکیم علی است و نوشانیدن آب زرد گل عصفر در ابتدا بر منی رنگریزان بر می آید تا یک رطل بدفعات نوشانیدن از مجربات
بعضے اطبا است **دوائی** نافع سمیت دهتوره **صفت آن** اگر بیخ دهتوره یا برگ او یا تخم او یا گل او خورده باشد مطابق
آن بیخ پنبه بجائے بیخ و برگ بجائے برگ و تخم بجائے تخم و گل بجائے گل با آب سائیده بقدر یک کاسه انگوری باید داد که درخت
پنبه فادزهر درخت دهتوره است **دوائی** دافع سمیت اسغول کوفته **صفت آن** با آب نیم گرم و مطبوخ شبت و شهد و نمک
و بوره ارمنی قے کنند پس نندی بیضه نیمبرشت با فلفل و نمک خورند و شراب صرف نوشند و حلتیت و شراب افسنتین نیز مفید
بود و غذا شوربائے چرب بخورند **دوائی** دافع زهر سم الفار و شنگرف و زیبق مصعد **صفت آن** اول بطبیخ شبت و شراب
و عسل و بوره ارمنی قے کنانند و هر چه در دوائی سموم مشروبه حاره مسطور است بعمل آرند و اگر سحج عارض شود سفوف طین بروغن
گل و شیر گاؤ داغ کرده بخورند و غذا استیر و برنج یا خیرنی یا شوربائی بزغاله با نان دهند و مداومت خوردن پردپه یعنے میٹھ برلے
سمیت زیبق مصعد نافع است **ایضاً** کهراے دفع زهر سم الفار فوراً فائده می کند **صفت آن** کات هندی
بقدر دو سه توله در آب شیره برآورده بنوشانند و بعد چهار گهڑی باز بنوشانند و بالائش شیر و روغن زرد آمیخته بنوشند و آنگهی
بعد سفوف پوست درخت گولر خورانیدن و آب بیخ کیله کافور نوشانیدن نافع بود **دوائی** که دفع زهر زنگار بود ده دیند بیخ

دهابون نماید **صفت آن** اول بزر کتان و جرجیر و خبازی و شبت قے کنانند پس آب برنج و آش جو و شیر و روغن و لعاب
نوشند و شوربا های چرب بخورند **دوائی** برائے دفع زهر بیش و فرفیون **صفت آن** ادویه که در علاج کل سموم حار
مسطور شد بکار برند و آب خیار و لعاب بهدانه و آب انار و شیر خرفه و تریاق و فادزهر حیوانی نیز مجرب است و در دفع زهر فرفیون
سوای تدبیر مذکوره خوردن حریره سبوس گندم بر برف سرد کرده و در آب سرد نشستن و گلاب و انار جرعه جرعه نوشیدن و سیب
خوردن نیز نافع **دوائی** مفید زهر بلادر **صفت آن** از روغن کنجد و آب نیم گرم قے کنند پس چیزهای سرد و تر مانند شیر
و دوغ و آشجو دهند و روغن بنفشه و روغن بادام بکار برند و کنجد و نارجیل دریائی نیز مفید و گویند که فادزهر آن مغز جوز است و شیر زنان بر
مالیدن و لعاب اسپغول و بهدانه با نبات شیرین کرده نوشانیدن نافع است و اگر عضوے از عسل بلادر متقرح شود یا از دود
بلادر متورم شود پوست تازه درخت تمر هندی در خمرات سائیده ضماد کردن مجرب راقم است **ایضاً** برائے احتراق جلد از بلادر
از انطاکی **صفت آن** علاج حرق بلادر مخصوص است بحنا و آب مورد و کشنیز تر و آبیکه در آن خاکستر انداخته چند
مرتبه صاف کرده باشند و یا پیاز مفید است و سرکه و بیخ باب کنجد و عدس **دوائی** نافع زهر حب السلاطین **صفت آن**
از شیر و روغن زرد قے کنند بعد از آن دوغ و اشیای بارده قابضه خورند و اگر اسهال زیاده شود کتیرا سائیده در خمرات
آمیخته بخورانند غذا خشکه با خمرات **دوائی** مفید زهر کمات سیاه یعنی کهمبی **صفت آن** آب ترب و پودینه و سکنجبین
قے کنند بعد از آن شراب صرف خورند و تناول معاجین حاره مانند کمونی مفید است و تریاق اربعه نیز نافع است **دوائی** که برائے
رفع سمیت شواء مسموم یعنی کباب و گوشتهای پخته که در حین گرمی مفرط آن بپوشند که بخارات آن رفع نشده سرد گردد **صفت**
آن آب نیم گرم و نمک قے کنند بعد از آن سکنجبین سفرجلی و مقویات معده و دوار المسک بخورند و گل مختوم نیز مفید است
دوائی که رفع سمیت شیر فاسد کند **صفت آن** آب نیم گرم و شهد و روغن کنجد و نمک قے کنند پس جوارش مصطگی
با شراب صرف خورند و اگر شیر در معده بسته شود علاجش در ادویه امراض معده مسطور شد **دوائی** سقمونیا خوردن او زیاده
از مقدار اسهال مفرط و عطش و ضعف جگر آرد **صفت آن** دوغ و رب به و ریواج و شربت فواکه و فادزهر و پست جو و سیب
بدهند **دوائی** خربق هرو و ثافسیا خوردن اینها سوزش حلق و معده و احتباس بول و براز و ورم زبان و نفخ شکم و تنگی
نفس و غشی آرد **صفت آن** بعد از قے بشیر تازه غرغره فرمایند و کشکاب بروغن گل بنوشانند و چند بید ستر با سرکه
عسل بالخاصیت سود دارد و تخم سداب نیز بغایت مفید است و شیر و مسکه نافع **دوائی** کثرت شرب خمر خوردن شراب
بر نهار و درد سر و اندوه و خناق و اختلاط عقل آرد و گاهے تشنج آرد **صفت آن** قے و تلیین طبیعت نمایند و شربت لیمون
و شربت انار ترش و گلاب و عرق بید مشک و عرق صندل حل کرده بر یخ سرد کرده بدهند و گلاب سرد کرده بر روی زنند که افاقت
می آرد **دوائی** که کثرت نشه بنگ را دور کند **صفت آن** ادرک و چند دانه سپند آمیخته بکوبند و با سرکه آمیخته بخورند
و یا ادرک و نمک هنگام آب لیمون بخورند و بادنجان خام خوردن نیز نفع دارد و بهترین دوا قے کردن است آب بکه روغن گاو

زہیمک در روا نداختہ باشند **دوائی** نافع غشی و غثیان کہ از کشیدن گانجہ و تنباکو و گرفتن ناس و خوردن تنباکو عارض
شود **صفت آن** شیر نوشانند و روغن کدو سعوط نمایند و گاہے از خوردن فوفل یعنے سپاری غشی بہم رسد درین صورت
معطسات عطسہ آوردن و انگشتان دست و پا بآب سرد شوئیدن مفید است **دوائی** دافع زہر مار **صفت آن** ہرچہ در
علاج کلی سموم ملدوغہ مذکور شد بعمل آرند و خروس شگافتہ بستن و ادویہ جذابہ ضماد کردن و تریاق فاروق و مانند آن تناول نمودن
و حلتیت با شراب خوردن و طلا کردن و ہمچنین شیر با شراب بسیار نوشیدن و بدستور گندنا و پیاز با شراب و روغن زرد کہنہ
نوشیدن مفید بود و بستن مار مہرہ بر موضع گزیدہ نیز نافع است و پنیر مایہ خرگوش و غیر آن کہ تازہ باشد با سرکہ ممزوج بآب بخورند
و خوردن آب نیل بقدر یک رطل و بستن جرم آن از مجربات است و در میان شیر نشستن مفید بود و شوربائے ضفدع نافع
است و ہمچنین ضماد کردن ضفدع کہ شکم آن دو پارہ کردہ باشند نیز نافع است **دوائی** مار گزیدہ از انطاکی **صفت آن**
چون مار بگزد اگر خبیث باشد مثل بلوطیہ و جبراو براقہ اولاً قطع عضو واجب بود بعدہ علاج دیگر کنند و الا اگر زرد آب رطوبات
سیلان کند شرط و مص بعمل آرند و اولاً اعتنا بوضعیات واجب است اگر بدن قوی و عقل صحیح باشد و الا اعتنا بعلاج از مثل
قرص کرسنہ معمول از کرسنہ، از سداب دشتی و مر و حلتیت بشراب و سیر و تریاق کنند پس اگر اولاً تدبیر نیک نشود حتی کہ سم منتشر گردد
فصد کنند و الا از فصد حذر نمایند و جلیل ترین چیزے کہ اعتنا بدان کنند ادویہ قلبیہ است و آنچہ بالخاصیت نفع مخصوص مثل عنبر
و فادزہر و زراوند مدحرج و ہمچنین ملازمت عسل و روغن زرد نوشیدن و بدان قے کردن و خوردن کرنب و ضماد کردن بہ سائلہ
و قطران و بستن کبوتر و موش شگافتہ گرم گرم و کذا قسط و سرگین کبوتر و کیلہ بگیر زراوند مدحرج و تخم جند قوقا و کرسنہ و سداب
دشتی مساوی و بیکو سرشتہ تا یک مثقال بشراب بخورد خلاص یابد **ایضاً** کہ سمیت مار گزیدہ دفع کند **صفت آن** اگر مار گزیدہ
را مانند تخم ترنج سائیدہ بنوشند صحت یابد دیگر تا دو تولہ با مرچ سیاہ یازدہ عدد در آب پنج تولہ سائیدہ سہ روز بنوشند دیگر
پیاز انگادر نیز عشر یا در شیر زقوم سائیدہ بر زخم ضماد سازند دیگر بیخ چرچٹہ کہ ہندی از تگا نیز گویند بقدر یک تولہ در شش تولہ
آب سائیدہ بنوشند مجرب است در ازالہ زہر مار از ہر نوع کہ باشد دیگر ضماد حب الملوک نیز مجرب **ایضاً** فادزہر سم مار
صفت آن آب برگ بید انجیر پنج چھٹانک و یک تولہ پھٹکری آمیختہ بنوشانند **دوائی** مار گزیدہ **صفت آن**
جمالگوٹہ را از پوست سخت بیرونی و پوست نازک کہ بمغز او متصل است جدا کنند و مغز را کہ دو پارہ میباشد از ہم جدا کنند و پردہ کہ
درمیان ہر دو پارہ است دور کنند و ہر قسمے را جدا گانہ صلایہ کردہ بآب در ہر یک چشم کشند آب بسیار از چشم روان شود و از بلائی
ایمن گردد و خورانیدن مغز جمالگوٹہ نہایت تا پنج شش عدد ہم مجرب است و صاحب مفتاح گوید کہ بقدر مونگ از آن در چشم ملدوغ
ملدوغہ بکشند بعد اندک روغن زرد در چشم کشند و یک دو عدد بخوردن دہند و اگر مار سیاہ بود کم از ہفت دانہ ندہند **ایضاً** دافع سم مار
صفت آن پوست بیخ کسوندی یک درم فلفل نیم درم سائیدہ بنوشانند و پھٹکری سائیدہ بقدر دو درم بآب بخورند **ایضاً**
برائے جذب سم مار **صفت آن** ہر کسے را کہ مار بگزد زود یک مرغ را گرفتہ پر ہائے آنرا کہ نزدیک مقعد او باشند از ہر طرف دور کنند

وموضع ملسوع را چند شرط زنند که خون متر شح شود پس مقعد آن مرغ بر آن موضع بچسپانند مرغ بمیرد و ملدوغ شفا یابد و قدرے پیخال مرغ در قند سیاه ملفوف کرده به مار گزیده خورانیدن نیز از مجربات عجیبه است وکذا خورانیدن تمباکوی نوشیدنی که با قند سیاه ساخته باشند تا دو توله در ینباب بینظیر است **ایضاً** جهت رفع سم مار **صفت آن** روغن سرشف هر قدر که نوشد نوشانند وکمال این تا یک آثار است و اگر قے شود باز نوشانند مار گزیده نمیرد **ایضاً** جهت رفع سم مار **صفت آن** موم سیندور نیله تھوتھ کچله روغن ماده گاو اول کچله را بسوزانند و نیله تھوتھ را بریان نموده همه را باریک کرده با روغن و موم خوب حل کنند چون سرد شود نگاهدارند و بر زخم مار ضماد کنند و اگر سهاگه تیلیه بوزن یک ببلولی یا یک درم بریان کرده در روغن یا آب آمیخته بنوشانند **دوائی** دافع سم عقرب **صفت آن** تدبیر کیه در دوائی سموم ملدوغه بهر سم بارد مسطور شد بعمل آرند و شیر و شراب بخورند و از سیر ضماد کنند و عقرب بکوبند تنها و یا با آب پیاز بسایند و بر موضع گزیده بنهند و یا حلتیت و سیر و کبریت و نمک سائیده طلا کنند و اگر ضفدع و یا موش زنده چاک کرده بندند و تریاق اربعه نیم مثقال با گلاب و عرق گاوزبان و شربت انار بخورند و تریاق ذکور قدرے ضماد کنند و طلاے نارجیل دریائی بآب سوده رافع الم است و بندق چون در دهن خائیده ضماد کنند نافع بود و تبخیر موم آن عضو را گرم داشتن خیلے مفید بود **ایضاً** دافع زهر عقرب **صفت آن** چونه آب نادیده نوشادر مساوی نرم بکوبند و در سر دو کف دست خود بمالند و ببویند دبمبالغه دم بالا کشند تا بوے وے بدماغ خوب برآید و اثر وے اثر کژدم بر باید و صاحب خلاصه گوید که این دوا در سه بار بوئیدن درد زائل کند **ایضاً** نافع برائے گزیدن عقرب **صفت آن** تخم کسن با شیر زقوم سائیده ضماد کنند **ایضاً** دند را سائیده بر موضع گزیده ضماد کنند **دیگر** آب برگ و بیخ و یا تخم ترب سائیده ضماد نمایند **دیگر** تنباکو با آب گرم ضماد کنند و بعد یک ساعت با آب گرم بشویند **دیگر** بیخ و برگ امرتی که آنرا رام پچھیا هم نامند سائیده ضماد کردن و بآفتاب یا قریب آتش تاب دادن در ازاله درد مجرب است **دیگر** بیخ چرچٹه سائیده ضماد کردن و قدرے از آن با مرچ سیاه در آب سائیده نوشانند نیز مجرب است و اگر سجی را در آب مولی سائیده ضماد سازند و سوده آن با شهد آمیخته بدستور ضماد کنند وکذا آهک باریک سوده با شهد ضماد کردن فوراً تسکین میدهد یا سیر را با نمک سوده بر موضع گزیده نهند فی الفور آرام می بخشد **ایضاً** نانخواه بجوشانند و طبیخ او بر موضع گزیده کژدم بریزند و آن عضو را در آن نهند در حال درد ساکن شود و طلای عصاره سیر و نمک همین عمل دارد **دوائی** نافع زهر زنبور و مگس عسل و مگس و مور پردار و پشه **صفت آن** بآب خطمی و عنب الثعلب و گل ارمنی و کافور با سرکه ضماد کنند و یا گل با سرگین ماده گاو بمالند و برگ کنجد طلا کنند و ترید شربا و ضماداً نافع بود و طلاے نارجیل دریائی در آب سوده دافع الم است در ساعت و طین با سرکه یا کافور با سرکه یا طحلب با سرکه یا آرد جو با سرکه ضماد کنند و اگر زنبور کلان باشد یا بدن ممتلی بود فصد باید کرد و گل خانه زنبور با سرکه آمیخته طلای نافع است و چون مگس سر کنده باقی را بر موضع گزیده بمالند در درا در ساعت ساکن کند **ایضاً** برای دفع زهر زنبور **صفت آن** کشنیز خشک شش ماشه کوفته بیخته بآب سرد بخورند مجرب است **ایضاً** نارجیل دریائی بآب سوده نوشیدن و بجائے گزیده ضماد کردن مکرر بتجربه رسیده و ضماد شاهتره تازه هم نافع و ضماد انجیر تنها و یا با ذیان نیز نافع و افیون و کافور در برف تریخ خوردن

ومالیدن وجاے گزیده را بگل وآب کشنیز سبز خوب سرد داشتن مجرب انطاکی **دوائی** گزیدن عنکبوت **صفت آن** تریاق فاروق خورانند وشونیز باشراب صرف نوشانند رسوت وروغن گل طلا کنند **ایضاً** نافع زہر عنکبوت **صفت آن** امچور یا منڈوه یا دار ہلد یا حب السمنة بآب سائیده طلا کنند وکذا صندل سرخ بسرکه سائیده **ایضاً** اگر از مالیدن عنکبوت بثور پیدا شوند امبه ترش مرداسنگ پوست درخت نیب درگلاب سائیده طلا نمایند **ایضاً** دافع زہر عنکبوت **صفت آن** زیره سفید زنجبیل سائیده ضماد نمایند **ایضاً** چونه برگ تنبول درآب لیمو کهرل کرده ضماد نمایند ونیز صندلین مرداسنگ بآب سائیده ضماد سازند **دوائی** گزیدن ہزار پایه **صفت آن** سرکه وروغن گل طلا نمایند وچون اورا بکوبند وبر جاے گزیده او نهند مفید بود واگر ہزار پایه ومانند آن جانورے بر عضو بچسپد وپایہاے او ونیشہاے او در گوشت فرو رود وسوزش بسیار شود مپیتا سائیده ضماد کنند وزراوند طویل وپوست بیخ کبر وآرد ترمس وجنطیانا با ماء العسل بخورند مفید بود وگفته اند که تریاق اربعه وسجزینیا ودوار المسک سود دارد ونمک وسرکه طلا کردن مفید است **ایضاً** دافع زخم ہزار پایه **صفت آن** روغن چراغ که بعد سوختن باقی ماند در جاے که ناخن زده باشد طلا سازند وگاہے مالیدن سرکه ونمک کفایت میکند ومالیدن گل مولسری نیز مفید **دوائی** نافع زخم زلو که پخته شود **صفت آن** تخم خشخاش سائیده ضماد کنند **دوائی** جراحت چنگال شیر وپلنگ ویوز **صفت آن** بزر اوند طلا کنند بعد از آن بسرکه بشویند پس زنگار وچرک نقره وتوبال مس در روغن گل بمالند وشوئیدن زخم بآب مطبوخ چای خطائی وضماد کردن برگ بکل نیز مجرب است **دوائی** گزیدن آدمی ودیگر چہار پایان **صفت آن** آرد باقلا وسرکه با بیخ بادیان وشهد وپیاز وشهد با خاکستر چوب انگور وسرکه طلا کنند واگر متورم شود مرداسنگ وروغن گل وپیه وموم مرہم سازند وضماد کنند وبقول حکیم ارزانی مرحوم که اگر ورم ظاہر گردد تخم شبت سوخته باریک سائیده یا خاکستر کرنب وسرکه واندک روغن زیت یا روغن کنجد طلائی نافع است **دوائی** گزیدن گربه **صفت آن** پودینه یا شونیز وکنجد ضماد سازند واگر پودینه خشک درآب پودینه سبز سائیده بر موضع زخم ضماد کنند زود به شود **دوائی** گزیدن راسو **صفت آن** سیر وپیاز خورند وضماد آن سازند ویا کرسنه وانجیر خام ضماد نمایند وشراب خورند واگر پوست راسو بکنند وبرآن موضع نهند درد ساکن شود وسیر زیره درآب جوشانیده برآن موضع ریزند وبآب نمک بشویند ومرہم گل وغیره علاج کنند **دوائی** گزیدن موش **صفت آن** تخم سرس برگ نیب مغز کنجوه یا ببول ماده گاؤ سائیده ضماد نمایند **دوائی** گزیدن سام ابرص یعنی چلپاسه دشتی **صفت آن** اسبغول را درآبیکه صمغ عربی حل کرده باشند لت کرده ضماد نمایند وبگذارند بعده بآہستگی قلع نمایند تا دندان او بیرون آیند واگر سریش با اسبغول اضافه کنند وقطعه کوچک صوف بدان آلوده گذارند ویک روز کامل بدارند پس قلع کنند بهتر باشد وبعد برآمدن دندان او علاج بشرط ووضع محاجم نمایند واگر درد بسیار باشد علاج گزیدن مار وعقرب نمایند **دوائی** گزیدن گرگ وسگ غیر دیوانه **صفت آن** برآن موضع سرکه بمالند وبوره ارمنی باسرکه طلا کنند ویا پیاز ونمک وباقلا ومغز بادام تلخ باعسل طلا کنند وگویند که ہرچه در گزیدن آدمی بکار می آید برای گزیدن سگ نیز سودمند بود وانچه در گزیدن شیر وپلنگ مذکور است جہت گزیدن گرگ ومیمون نافع باشد **دوائی** گزیدن سگ دیوانه وگرگ دیوانه

دشنوال ودیوانہ وپلنگ دیوانہ وراسوی دیوانہ وروباہ دیوانہ **صفت آن** انچہ در دوائی نافع سموم جلد دفعہ مسطور شد لعمل آرند دبہتر علاج این است کہ زخم آنرا تا چہل روز مندمل شدن ندہند وبر زخم آن خروس بندند وادویہ جذابہ ضماد کنند ونمک نرا تیز کہ آب چقندر وبول انسان وخاکستر چوب انگور باسرکہ بسرشند وطلا نمایند کہ جذب قوی میکند پس مراہم اکالہ مثل مرہم زنگار نہند و چون یک ہفتہ بگذرد اگر امتلای خون باشد فصد نمایند وبعد از نضج بمنضج سودا تنقیہ آن مکرر نمایند وماء الجبن دہند ومقویات اعضای رئیسہ خورانند ودر تفریح وترطیب باشند صاحب مالیخولیا کوشند وغذای چرب گوشت مرغ وبزغالہ فربہ خورند وشیر وشراب کہنہ بنوشند وآب آہن تاب مناسب است واز جماع وخوردن ترشیہا وہوای سرد بسیار پرہیز نمایند وگاہ گاہ اندر طعام او سیر وپیاز باید کرد واگر از آب بترسد حیلہ نمایند کہ بدان آب بخورد والا بیم ہلاکت است وچون ظرف آب از پوست کفتار سازند از خوردن آب از آن اجتناب نمیکند وبدستور ظرف کہ از جلد سگ دیوانہ ساختہ باشند پرہیز از خوردن آب در آن نمیکند ونوشیدن آب نیل از مجربات است وشراب ممزوج بآب نیمگرم بسیار نافع است ودر آب نیمگرم نشستن وبول کردن در آن خیلے مفید وپنیر مایہ خرگوش و بزنیز نافع واگر بامات سرخ بقدر ناخن در قند سیاہ حب بستہ بلع نمایند فائدہ میکند ومسی کہ بنات مشہور ست یکتولہ در آب سائیدہ نوشیدن مجرب مقدار دو تولہ نوشیدن ساون سوکھی قدرے فلفل داخلکردہ مفید سگ دیوانہ وغیر دیوانہ وگرگ وراسوی است و جنطیانہ وشونیز عجیب است ومالش سر وبینی بروغن بنفشہ وکدو مفید بود **دوائی** گزیدن سگ دیوانہ از انطاکی **صفت آن** در کشادہ ماندن جرح ادسعی نمایند وبہمہ ادویہ کہ منقی خلط سوداوی باشند معالجہ کنند وجگر سگ بریان اکلاً وشرباً وتعلیقاً ولحم بچہ بکر وذرہ او بار جو سودہ استعمال کردن مجرب آنست وخوردن چہار قیراط خولان ہر روز تا چہل روز خلاص کنندہ است وکذا شونیز دو درم ذراریح غیر مسموم یک قیراط باثقل او نوشادر ومثل او بادیان حلکردہ بخورانند پس قطعہ خون مختلف با بول بیرون آید وخلاص یابد **ایضاً** بتجربیات شخصے معتبر **صفت آن** اہک آب نادیدہ یک دام ونوشادر دو دام باریک سائیدہ در یک نیم پاؤ آب بیندازند ویکحصہ آن در تمام روز بنوشند ودو حصہ باقی بروز دوم وسوم بنوشند **ایضاً** از مجربات حکیم کاشفا **صفت آن** از نیم بیاز آب گرفتہ در سہ شبانہ روز بیاشامند وگفتہ بہتر ازین در علاج سگ دیوانہ چیزے نیافتم اگر جگر سگ دیوانہ بر موضع گزیدہ او نہند یا بریان کردہ بخورند مفید ست **ایضاً** دافع زہر گزیدگی سگ دیوانہ **صفت آن** کچلہ مقشر مقدار دو سرخ ہر روز بخورانند و بعد حجامت سائل کردن خون وافراز موضع گزیدگی خردل کوفتہ ضماد کنند وکذا شیر آک ویا سیر سائیدہ ویا بصل کوفتہ بشہد سرشتہ ضماد کردن تا زخم اندمال نیابد بالجملہ تا چہل روز زخم را مندمل شدن ندہند کہ درین باب بہتر ازین تدبیرے نیست **دوائی** سگ گزیدہ گوش خر یا موی گوش خر یا چرک گوش خر در قدری قند سیاہ آمیختہ خورانیدن وچرک گوش خر را در آب سائیدہ بر زخم مالیدن مفید است ونوشیدن آب در کشتی نارجیل دریائی یا در پیالہ بیخ یا چوب جہاؤ مزیل سم آنست **دیگر** علی کوچک یعنی تیلیہ کیڑا یک عدد یا چہار کس وقدری صوف بانات در یک تولہ قند سیاہ آمیختہ دو گولی بستہ زن را بیش از پانزدہ روز ومرد را بیش از ہشت روز صبح بخورانند کہ ادرار بول بسیار خواہد شد بعد دو یا سہ روز کہ بول بند شود تکلیف حبس بول وبر آمدن کرمہا رفع گردد

باک نیم باد حضرات را در آب چلکردہ بنوشانند و ہنگام مشام حشکہ و حضرات بجوشانند و اگر در برآمدن بول تکلیف شود مسطرب باشد
بود و اگر تشنگی بسیار پیدا شود ملنگ و روغن گاؤ بدہند **ایضاً** کہ نہایت مفید و مجرب است لیکن پیش از رسیدن آب استعمال نمایند **صفت**
آن سرطان نہری سوختہ خطیانہ ہر یک پنج درم کندر یک درم مرودینہ سہ درم گل مختوم دو درم کوفتہ بیختہ سہ درم بخورند و یا سہ درم
صبح با آب نیم گرم و بہمین مقدار وقت عشا **دوائی** کہ گزیدن سگ دیوانہ نیز مجرب است **صفت آن** تخم ستیاناسی کہ از زراعت کشیلہ
سر گویند بوزن یک فلوس گرفتہ در آب سائیدہ صاف نمودہ یک دفعہ بنوشانند صحت خواہد شد و ادرار بول مع یک بچہ سگ خواہد
گردید و چہار ماہ رنگ بخورند و اگر خورند باز این درد ایک روز بنوشند و یکسان دو ماہ نخورند **ایضاً** نافع گزیدگی سگ دیوانہ از
[illegible] اسادہ مرحوم **صفت آن** قسط تلخ سہ درم نیم کوفتہ در قدح آب بجوشانند چون بقدر چہارم بماند صاف نمودہ بنوشند
ایضاً خوردن مشک ہر روز یک ماشہ و کذا شیر آک بجای گزیدگی طلا کردن و کذا چکانیدن شیر انجیر و کذا خوردن حضض
بقدر چہار قیراط ہر روز تا چہل روز و کذا ستونیز خوردن و ضماد و کذا خوردن حلتیت ہر روز نیم درم با آب سرد و کذا انار حیل و ربائی این ہمہ
نافع گزیدگی سگ دیوانہ است **فصل دوم** در نسخہای دبید الورد و دواء المسک و غیرہا **دواء الرمان** در طرش کہ از
صفرا بود بعد تنقیہ بہر سر دہند شود و تسکین حدت صفرا و منع انصباب مادہ دیگر بکار آید **صفت آن** بگیرند انار ترش و دانہ و تخم آن
بیرون کنند پس دانہای مذکور افشردہ آب آن در آن پوست خالی اندازند و قدرے سرکہ و روغن گل داخل کنند و دران آمیختہ
بعدہ انار را بر آتش اخگر نہند تا آنچہ در وی است غلیظ گردد فرود آوردہ قطرہ چند نیم گرم در گوش چکانند **دبید الورد** تالیف
حکیم علویخان مرحوم جہت صداع سوداوی و دوی و طنین و دفع ریاح بواسیری **صفت آن** کشنیز خشک مقشر طباشیر
سفید پوست ترنج پوست بیرون پستہ زیرہ کرمانی مدبر زیرہ سفید دارچینی ہر واحد یک مثقال زرشک مصطگی پوست ہلیلہ کابلی
ہلیلہ سیاہ ہر دو تبعاً لے عنچہ گل سرخ ہفت درم مثقال با سہ چند عسل بسرشند شربت از یک مثقال تا چہار مثقال نسخہ دیگر دبید الورد
در معاجین خواہد آمد **دواء الحلتیت** کہ در بحث الصوت بارد بکار آید **صفت آن** برگ سداب مرمکی قسط و تنج
فلفل سیاہ عاقرقرحا ہمہ برابر حلتیت ربع مجموع با عسل بقدر کفایت بسرشند و مقدار بندقہ یا جوزہ بخورند **دواء المسک بارد**
سادہ کہ ہمیشہ معمول و الفوائد عجیب معمول جہت خفقان حار و ضعف قلب **صفت آن** مشک خالص عرق [illegible]
گل گاؤزبان ہر یک یک درم ابریشم مقرض دو ورق نقرہ ہر یک دو درم طباشیر گل سرخ کشنیز مقشر صندل سفید ہر یک چہار درم
شربت سیب ولایتی نیم آثار نبات سفید گلاب ہر یک یک آثار معجون سازند و سفیدی [illegible] کردن کمتر [illegible]
صمد کنند **ایضاً** نسخہ سادہ کہ سہل ترا است و نافع خفقان حار و مقوی قلب **صفت آن** [illegible] مہرہ [illegible] گل سرخ کشنیز
خشک مقشر تخم خرفہ مقشر صندل سفید گلاب سودہ ہر واحد دو درم گاؤزبان طباشیر ہر واحد یک درم [illegible] قند سفید
دو چند شہد خالص یک چند بدستور مرتب سازند **ایضاً** بی جواہر نسخہ حکیم علویخان **صفت آن** طباشیر گل سرخ کشنیز
خشک صندل سفید تخم خرفہ مقشر ہر یک چہار درم کہربا شمعی بسد ابریشم مقرض ہر یک دو درم مشک [illegible]

سه وزن ادویه چنانکه رسم است مرتب سازند **دواء المسک بارد لولوی** مفید خفقان حار و مقوی قلب معمول
صفت آن مروارید ناسفته کشنیز مقشر گل گاؤزبان هر واحد یک درم کهربا طباشیر صندل سفید گل سرخ ابریشم مقرض
هر یک چهار درم مشک یک درم شربت به شربت زرشک شربت انار شیرین هر واحد پانزده درم قند سفیدسی درم **نوع دیگر** که معمول
است **صفت آن** مشک عنبر هر یک نیم مثقال مروارید ناسفته کهربا مرجان گل سرخ گاؤزبان طباشیر **صندل** سفید گلاب سوده
کشنیز مقشر هر یک سه مثقال آب سیب شیرین عرق بید مشک هر یک سی مثقال قند سفید هشتاد مثقال **نوع دیگر** معمول **صفت**
آن مروارید ناسفته کهربا شمعی هر یک نه ماشه تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین هر یک دو توله صندل سفید ابریشم مقرض گل سرخ
گاؤزبان هر واحد یک توله مشک تبتی سه ماشه عنبر اشهب چهار ماشه ورق طلا سه ماشه ورق نقره نه ماشه نبات سفید نیم آثار شربت فواکه
پاؤسیر بدستور مرتب سازند **نوع دیگر** مروارید ناسفته یک نیم درم کهربا شمعی طباشیر گل سرخ کشنیز مقشر گل گاؤزبان هر یک سه درم کوفته
بیخته بشربت فواکه سه چند آمیزند پس مشک خالص نیم درم حل کنند شربتی یک مثقال **ایضاً** مروارید ناسفته لسبد کهربا تخم کاسنی
طباشیر گل سرخ تخم خرفه گاؤزبان از هر یک دو مثقال مشک تبتی یکدانگ رب سیب شیرین دو چند ادویه علی الرسم طیار کنند خوراک دو درم
دواء المسک بارد دیگر نافع خفقان حار و مقوی قلب بنسخه معمولی **صفت آن** مروارید مرجان کهربا زهر مهره هر یک
یک نیم درم دو سه روز در گلاب سحق نمایند گل سرخ صندل سفید بگلاب سوده گل گاؤزبان طباشیر کشنیز مقشر هر یک یکدرم ورق نقره
مشک هر یک نیم درم شکر سفید سه چند ادویه بدستور در گلاب لقوام آورند پس ادویه دیگر آمیزند **دواء المسک بارد کافوری**
نافع خفقان حار **صفت آن** مروارید ناسفته کهربا شمعی طباشیر گل سرخ کشنیز خشک مقشر از هر یک سه مثقال ابریشم مقرض گل
گاؤزبان تخم خرفه هر یک دو مثقال مشک دو دانگ رب سیب شیرین دو وزن ادویه قند سفید لقدر حاجت بدستور مقرر معجون سازند
اگر خواهند که کافوری سازند یک مثقال کافور قیصوری اضافه نمایند شربتی از یک مثقال تا دو درم **دواء المسک حاص** بنسخه
تلانسی تقویت اعضاء رئیسه خوبها کند و به خفقان که حادث از خمار خمر بود نافع است و ناقهین را سود دارد **صفت آن** مروارید
ناسفته نیم درم گل گاؤزبان گل سرخ طباشیر نیز خشک مقشر کهربا بسد محرق از هر یک یکدرم مشک تبتی دو دانگ نبات سفید رب سیب
ترش از هر یک لقدر ضرورت معجون سازند **دواء المسک بارد** خفقان گرم و غشی که از حرارت باشند و مدقوق و مسلول را نافع
صفت آن کهربا مروارید ناسفته مرجان گل سرخ زعفران هر واحد یک درم خرفه مقشر بزر بان کشنیز مقشر گاؤزبان آمله هر یک سه
درم ابریشم مقرض صندلین هر یک دو درم مشک دانگی قند سه وزن بدستور معمول طیار سازند شربتی دو درم **ایضاً** دل را قوت دهد
و امراض سوداوی و غشی که از گرمی بود سود دهد و مجرب است **صفت آن** یاقوت رمانی مروارید لسبد کهربا هر یک چهار ماشه زرشک
بیدانه بهمن سفید طباشیر گل سرخ کشنیز صندل سفید تخم کاهو گل گاؤزبان خرفه مقشر هر یک دو ماشه عنبر مشک ورق نقره ورق طلا
هر یک یکماشه گلاب آب سیب بید مشک هر یک پنجاه ماشه قند یکصد و پنجاه ماشه بطریق معمول مرتب سازند **دواء المسک بار**[illegible]
عنبری تالیف حکیم محمد هادی والد حکیم علوی خان **صفت آن** مروارید ناسفته کهربا شمعی هر واحد یکمثقال ابریشم مقرض طباشیر

صندل سفید غنچه گل سرخ کشنیز مقشر مغز تخم کدوی شیرین گل گاؤزبان هر یک دو مثقال تخم خرفه مقشر چهار مثقال مشک خالص عنبر اشهب هر یک نیم مثقال آب سیب شیرین بست و پنج مثقال قند سفید پنجاه مثقال بدستور مقرر معجون سازند شربتی یکمثقال

دواء المسک عنبری حامض جهت خفقان و ضعف دل و تقویت معده و جگر و دفع توحش و بهم رسانیدن اشتها مجرب **صفت آن** مروارید ناسفته کهربای شمعی مرجان گل سرخ صندل سفید بگلاب سوده طباشیر ابریشم مقرض کشنیز مقشر گل گاؤزبان تخم خرفه مقشر هر یک سه مثقال مشک خالص عنبر اشهب هر یک دو دانگ شربت ریباس قند سفید هر یک دو وزن ادویه بقوام آرند و اگر حرارت زیاده احساس نماید دو دانگ کافور قیصوری اضافه سازند **ایضاً** نسخه بارد مقوی اعضاء رئیسه و موافق محرور المزاج جهت خفقان حار و ناقهین نافع است **صفت آن** ابریشم مقرض طباشیر سفید تخم کاهو مقشر گل سرخ صندل سفید زرشک هر یک نیم توله گل گاؤزبان کشنیز مقشر تخم خرفه مقشر هر یک یکتوله مروارید ناسفته کهربا مرجان هر یک چار ماشه آمله منقی سه ماشه مشک خالص دو ماشه ورق نقره بست عدد شربت سیب شیرین سه چند ادویه بدستور مقرری طیار سازند **نوع دیگر** معمول حکیم شریف خان **صفت آن** کهربا بسد طباشیر ورق نقره از هر یک سه ماشه گاؤزبان گل سرخ کشنیز خشک تخم خرفه از هر یک نیم توله ابریشم خام دو ماشه زعفران دارچینی دواله ورق طلا مشک خالص از هر یک یکماشه مروارید پنجماشه شربت سیب شربت به شربت انار از هر یک یکتوله عنبر اشهب نیم ماشه گلاب بیدمشک از هر یک چهار دام عسل و نبات سه وزن ادویه **ایضاً** معمول والد حکیم موصوف **صفت آن** مروارید ناسفته کهربای شمعی از هر یک نه ماشه تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین هر یک دو توله صندل سفید ابریشم مقرض گل سرخ گاؤزبان هر واحد یک توله مشک تبتی سه ماشه عنبر اشهب چهار ماشه ورق طلا سه ماشه ورق نقره نه ماشه نبات سفید نیم آثار شربت فواکه بادستور مقرر مرتب سازند **نوع دیگر** نسخه حکیم عماد الدین محمود **صفت آن** تخم کاهو مقشر طباشیر گل سرخ صندل سفید بگلاب سوده تخم خرفه مقشر کشنیز مقشر هر یک چهار مثقال مروارید ناسفته بسد محرق مغسول هر یک دو مثقال کوفته بیخته مشک تبتی عنبر اشهب هر یک دو دانگ آب سیب شیرین و ترش بقدر ضرورت قند سفید سه وزن ادویه بدستور مرتب سازند شربتی یکمثقال **دواء المسک بارد** تالیف مرزا محمد حکیم منقول از مجربات حکیم احمد **صفت آن** گل سرخ طباشیر سفید کشنیز خشک کهربای شمعی از هر یک شش مثقال مروارید ناسفته سه مثقال مشک تبتی یک مثقال شربت فواکه سه وزن ادویه بدستور مقرری ترتیب سازند شربتی یکمثقال تا دو درم **دواء المسک بارد یاقوتی** از والد السید الاطباء مرزا محمد رحیم **صفت آن** گل گاؤزبان ابریشم مقرض طباشیر سفید گل سرخ کشنیز خشک مقشر مروارید ناسفته کهربای شمعی از هر یک شش مثقال صندل سفید تخم کاهو مقشر زرشک بیدانه تخم خرفه مقشر از هر یک سه مثقال یشب سبز یاقوت رمانی مشک ختائی عنبر اشهب ورق نقره مرجان قرمزی از هر یک دو مثقال ورق طلا یک مثقال قند سفید یکصد و پنجاه مثقال شربت سیب شیرین بقدر حاجت مرتب سازند شربتی یک مثقال و در نسخه دیگر که مستعمل نواب حکیم مرزا اسمعیل است مقدار مشک یکمثقال و نیم است باقی بدستور **دواء المسک بارد** از حکیم محمد باقر **صفت آن** مروارید ناسفته کهربا بسد ابریشم مقرض گل سرخ هر یک پنجمثقال تخم کاهو کشنیز خشک صندل سفید زرشک بیدانه گل گاؤزبان هر یک دو مثقال ورق نقره

عنبر اشہب یک مثقال مشک خالص نیم مثقال با صد مثقال آب سیب ترش و صد مثقال قند بقوام آرند دواء المسک
بارد برائے تپ دق کہ با اسہال بود مفید از معمولی صفت آن مشک کافور ہر واحد یک دانگ صندل سفید بگلاب سودہ
مروارید ناسفتہ کہربا مرجان زہر مہرہ آملہ طباشیر گل سرخ پوست بیرون پستہ زرشک کشنیز مقشر تخم گل گاؤزبان بسباسہ
بریان ہر یک نیم درم مغز تخم کدو مغز تخم خیارین گل نیلوفر تخم خرفہ مقشر بریان ورق نقرہ ہر یک یک درم قند سفید دو چند شربت حب الآس
یک چند بدستور معجون سازند دواء المسک معتدل از تالیف حکیم علوی خان نافع خفقان سوداوی و مالیخولیای مراقی و تقویت
قلب و دماغ و کبد و معدہ و مزیل خبث النفس و وسواس سوداوی و محلل ابخرہ سوداوی و مانع صعود آن بہ دماغ و مکرر بتجربہ رسیدہ
صفت آن مروارید ناسفتہ کہربای شمعی گل سرخ ابریشم مقرض دارچینی بہمن سرخ و سفید درونج عقربی زعفران ہر یک دو درم
مصطکی اشنہ بیل الولاہر ہر یک یک درم صندل سفید طباشیر صندل سرخ کشنیز خشک مقشر گل گاؤزبان آملہ منقی لسان تخم خرفہ مقشر ورق نقرہ ہر
یک سہ درم زرشک منقی پنج درم عود ہندی بادرنجبویہ ہر یک یک نیم درم عنبر اشہب مشک تبتی ہر یک چہار دانگ رب سیب رب بہ شیرین
قند سفید ہر یک سہ وزن مجموع ادویہ بدستور مقرری معجون سازند بعد از چہل روز استعمال کنند شربت یک مثقال نوع دیگر از تالیف
حکیم محتشم اسد نافع خفقان وغیرہ امراض کہ در نسخہ بالا مسطور شد صفت آن مروارید ناسفتہ کہربای شمعی بسد لاک مغسول
ورق نقرہ از ہر یک یک نیم مثقال گل گاؤزبان گل سرخ ابریشم مقرض بہمن سرخ بہمن سفید دارچینی صندل سفید درونج عقربی از ہر
یک دو مثقال و نیم مغز تخم خیارین آملہ منقی زرشک منقی بادرنجبویہ از ہر یک ہشت مثقال ریوند چینی مشک تبتی زعفران از ہر یک نیم
مثقال اسارون یک مثقال عنبر اشہب ورق طلا از ہر یک چہار دانگ رب سیب شیرین رب بہ شیرین رب انار شیرین رب سیب ترش
رب انار ترش شربت ریباس از ہر یک بست مثقال گلاب عرق شاہترہ عرق صندل عرق گاؤزبان عرق بید مشک عرق بادرنجبویہ
از ہر یک بست و پنج مثقال عسل مصفی قند سفید مساوی دو وزن مجموع ادویہ جواہر را با گلاب صلایہ کردہ باقی ادویہ کوفتہ بیختہ ربوب
و شربت و عسل و نبات و عرقیات را بقوام آوردہ ادویہ را با آن بسرشند شربت یک مثقال نوع دیگر بنسخہ معمول حکیم بقا خان
صفت آن دارچینی نیم ماشہ ورق نقرہ یک ماشہ مروارید ناسفتہ زیرہ یاقوت سہ کہربا عنبر مشک ورق طلا ہر یک نیم ماشہ
زعفران الائچی خورد ہر یک دو ماشہ ابریشم محرق سہ ماشہ صندل سفید بگلاب سودہ گل سرخ گاؤزبان گل گاؤزبان بسباسہ از ہر یک
چہار ماشہ کشنیز خشک مقشر طباشیر ہر یک شش ماشہ عقیق یشب ہر یک شش ماشہ و ربع ماشہ تخم خرفہ نہ ماشہ رب سیب شیرین رب انار شیرین
رب بہ ہر یک چہار دام عالمگیری گلاب عرق بید مشک ہر یک نیم پاؤ با عسل یک چند نبات دو چند معجون بسازند دواء المسک
قریب باعتدال مقوی قلب از معمولی صفت آن مروارید بسد کہربا فادزہر معدنی ابریشم مقرض گل نسرین گل سرخ سادج ہندی
گاؤزبان گل گاؤزبان تخم فرنجمشک طباشیر ہر واحد یک درم عود ہندی بہمنین دانہ ہیل ہر واحد یک مثقال کشنیز خشک مقشر دو درم قرنفل زرنباد
ہر واحد نیم مثقال مشک ورق نقرہ ہر یک نیم درم عرق کیوڑہ گلاب ہر یک نیم پاؤ عسل و قند بالمناصفہ سہ چند ادویہ دواء المسک
حار نافع خفقان بارد صفت آن مروارید مرجان کہربا ہر واحد یک نیم درم در عرق کیوڑہ صلایہ نمودہ زرنباد سنبل الطیب بسباسہ

قرنفل ساذج ہندی بہمنین گاؤزبان دانہ ہیل ہر واحد یک درم اشنہ زنجبیل دار فلفل مشک خالص ہر واحد نیم درم کوفتہ بیختہ با عسل
خام آمیختہ بکار برند ایضاً مقوی قلب بارد و دافع خفقان **صفت آن** مروارید بسد کہربا بگلاب حل کردہ دانہ ہیل گاؤزبان
ہر یک دو درم سنبل الطیب درونج ساذج قرنفل بسباسہ بہمنین نور دار چینی گل گاؤزبان ابریشم مقرض تخم فرنجمشک ہر واحد یکدرم
زرنباد مشک عنبر ہر یک نیم درم قند سفید نیم رطل ورق نقرہ یک درم ورق طلا نیم درم بدستور مرکب سازند **دواء المسک حار**
بهادو دافع خفقان بارد **صفت آن** ساذج ہندی دانہ الایچی سرخ ہر واحد دو درم زرنباد سنبل الطیب اشنہ زنجبیل دار فلفل ہر واحد
یک درم قرنفل مشک خالص ہر یک نیم درم عسل سہ چند **دواء المسک حار** کہ در مالیخولیا و خفقان بلغمی و سوداوی معمول است
و نافع فالج و لقوہ و صرع و خبث نفس و استرخاء و کزاز امتلائی و مقوی قلب است و منقی معدہ و منشف رطوبات آن و معین بر ہضم
غذا **صفت آن** درونج عقربی زرنباد مروارید ناسفتہ کہربا بسد ہر یک دو درم ابریشم مقرض شش درم بہمن سرخ بہمن سفید سنبل الطیب
ساذج ہندی قاقلہ قرنفل ہر یک پنج درم اشنہ دار فلفل زنجبیل ہر یک چہار درم مشک سہ ماشہ عسل سفید یک آثار ابریشم را مقرض
نمایند کہ مثل غبار گردد و جواہر خوب سلایہ کردہ باقی ادویہ کوفتہ بیختہ با عسل بسرشند شربت نیم مثقال و بعد از دو ماہ چون حدت
چہارم حصہ آن بیامیزند در جمیع افعال خصوصاً در دفع سموم اقوی خواہد بود **دواء المسک حلو جواہر دار** تالیف والد حکیم
علویخان کہ در امراض بارد قلب مستعمل است **صفت آن** زرنب زرنباد درونج عقربی ہر یک پنج ماشہ کہربا مروارید ناسفتہ بسد
فیروزہ نیشاپوری ہر یک سہ ماشہ سنبل الطیب دو نیم ماشہ ساذج ہندی ابریشم مقرض ہر یک ہفت ماشہ دار فلفل زنجبیل ہر یک دو
ماشہ جدوار سفید ہر یک نیم ماشہ مشک سہ و نیم ماشہ بشربت سیب و بہ ہر دو برابر ادویہ قند سفید یک چند بقوام آوردہ آمیزند و ورق نقرہ
شصت عدد و ورق طلا چہل عدد ہر دو محلول داخل کنند شربتے دو مثقال **دواء المسک تلخ** از دار اشکوہی بہر منافع مذکور **صفت**
آن زرنباد درونج عقربی مروارید ناسفتہ کہربا بسد ہر یک یکدرم ابریشم مقرض بہمن سفید ساذج ہندی سنبل الطیب قاقلہ کبار قرنفل
کبابہ افسنتین جند بیدستر ہر یک نیم درم فلفل گرد زنجبیل دار فلفل ہر یک دو دانگ مشک یکدرم شربتے دو درم **دواء المسک جدواری**
کہ در مراق وغیرہ بکار آید **صفت آن** درونج عقربی زرنباد دوالہ ہر یک پنج ماشہ سنبل الطیب بہمن سفید ساذج ہندی قاقلہ کبار جدوار
خطائی ہر یک دہ ماشہ مشک دو درم در نبات و شربت سیب و بہ برابر ادویہ در عرق کیوڑہ و بید مشک بقوام آوردہ آمیزند شربتے دو مثقال
دواء المسک کہ ہم تقویت باہ کند **صفت آن** ثعلب مصری طباشیر گل سرخ صندل سرخ و سفید تودری بہمن پوست اترج
ابریشم خام بسباسہ زعفران مشک از ہر یک سہ مثقال سنبل الطیب بہمن سرخ الایچی سرخ و سفید قرنفل از ہر یک نیم تولہ گاؤزبان کہربا
کشنیز بسد از ہر یک چہار ماشہ ساذج ہندی دوالہ از ہر یک یک ماشہ دار چینی عنبر دو ماشہ گلاب بید مشک ہر یک پاؤ آثار ورق طلا
نایافتہ ورق نقرہ چہار ماشہ عسل و نبات سفید سہ وزن ادویہ بدستور معجون سازند **دواء المسک مجرب جہت دق الشیوخت صفت**
آن مروارید خرفہ مقشر گاؤزبان بادرنجبویہ طباشیر صندل سرخ صندل سفید دانہ الایچی سرخ الایچی سفید تخم فرنجمشک تخم کاہو گل گاؤزبان
گل سرخ زعفران قرنفل مشک خالص ہر واحد یکدرم کوفتہ بیختہ شہد خالص نبات سفید بقوام آوردہ آمیزند پس ورق نقرہ یکدرم یک یک

حل سازند شربتے دو درم تا سه درم و در نسخهٔ دیگر وزن مشک و ورق نقره هر یک نیم درم است و قرنفل و زعفران عطر درج و وزن شهد
بست درم و نبات نیم رطل **دواء الزرنیخ** یعنی کشتهٔ هرتال که برای جمیع امراض بارده و زیادتی اشتها مجرب است **صفت**
آن بگیرند پوست تر درخت پیپل ده آثار و آنرا خشک ساخته در آتش بسوزند تا خاکستر سپید گردد پس سبوچه را گرفته نصف آن از ظرف
بالا شکسته دور کنند و در آن نصف خاکستر مذکور فرش کرده بر آن هرتال طبقی یک گره بقدر دو توله نهند و بالای او باقی خاکستر مذکور
بگسترانند و آن ظرف را بر دیگدان نهاده زیر او آتش ملایم تا یک پاس کنند پس فرود آرند چون سرد شود خاکستر بالا آهستگی دور کنند
گرد زرنیخ که خاکستر گردد گرفته بسایند و یک دو سرخ صبح در برگ پان نهاده خائیده بخورند **ایضاً** که برای امراض بلغمی مانند سرفهٔ رطبه و کثرت
البلغم و ربو که پیران را میشود و درد ریحی بسیار مفید است و اشتها هم زیاده میکند و برای انتفاخ گلو که بهندی گهینگا گویند نیز نافع است
صفت آن بگیرند هرتال گاؤدنتی چار توله و بر آن مین پهل هشت عدد سائیده و با آب آمیخته ضماد سازند و آنرا بر یک پاچلد دشتی
نهاده و دو سه پاچک که بدست میسازند راست و چپ آن ایستاده کرده در گوشه باحتیاط آتش دهند که سفید همچون آهک خواهد شد
سائیده بدارند و در امراض بلغمی از دو برنج تا یک سرخ و زیاده حسب قوت مریض در برگ پان نهاده خائیده بخورند و برای گهینگا بقدر
یکماشه خشک بر آن مالیده بالائی آن پنبهٔ کهنه بندند و بالای آن صفحهٔ اسرب بندند و تسمهٔ چرمی بود از سر گلو بندند **دواء الشنجرف**
یعنی کشتهٔ شنگرف برای ربو و جمیع امراض بلغمی از شاه احسان علی مرحوم منقول **صفت آن** شنگرف یک توله و فلفل دو توله
هر دو را لله روز خوب حلایه کرده و در شیر گاؤ خمیر کرده قرص سازند و در روغن ماده گاؤ نیم پاؤ آن قدر بریان کنند که حباب بر آمدن از آن
موقوف شود و قرص سیاه گردد پس آن قرص را منقلب ساخته بپزند تا آنکه طرف دیگر هم سیاه شود بعده قرص از روغن برآورده روغن بپارچه
نشف کرده سائیده در پیل نگاهدارند و یک سرخ از آن در برگ پان نهاده خورده باشند و از ترشی و اشیاء مولد بلغم پرهیز کنند **دواء الطلق** یعنی
کشتهٔ ابرک برای امراض مزمنه مثل سل و دق و نزله و سوء القنیه و استسقاء و سقوط اشتها و هزال بدن بقدر یک سرخ با برگ پان خوردن نافع
و از مجربات حکیم علیم الله مرحوم **صفت آن** ابرک سیاه کوفته پاؤ آثار در آب گگرونده چهار پاس حل کرده قرص سازند و ثقل آب مذکور
را زیر و بالای آن نصف نصف پوشیده در ظرف گلی نهاده بالای آن ظرف گلی دیگر پوشیده گل حکمت نموده در پنج آثار پاچلد دشتی
آتش دهند و بعد سرد شدن آتش قرص مذکور برآورده بدستور در آب مذکور حل کرده قرص نموده بطور مسطور آتش دهند و همچنین تا چهل بار
کهرل کرده آتش دهند که برنگ گلابی خواهد شد پس بکار برند **دواء الکبریت** مخترع حکیم مبارک الدین که تریاق المعده لقوت
معده و جگر و احشا کند و فالج و لقوه و تشنج و رعشه و نسیان و ضیق النفس و غلبهٔ ریاح و ضعف بدن را دفع کند و باه را قوت دهد **صفت**
آن کبریت مصفی یکتوله سنبل الطیب قسط شیرین سلیخه مصطگی زنجبیل قرنفل بسباسه هر یک شش ماشه فلفل سیاه تخم کرفس انیسون
نانخواه زیرهٔ سیاه پودینهٔ خشک دشتی هر یک نه ماشه شهد خالص چهار چند جمله ادویه بدستور معجون بسازند **دواء الفاداینیا** نافع ضعف
قوت که بعد هیضهٔ شدید عارض شود **صفت آن** فاداینیا سه سرخ جدوار عود هندی زهر مهره ابریسا هر یک دو سرخ مشک زعفران
هر واحد یک سرخ عنبر نیم سرخ طباشیر چهار سرخ اجزا را بگلاب باریک سوده لعق نموده بالای آن گلاب عرق بیدمشک شربت انار نوشند

واگر در مزاج گرمی باشد مشک و عنبر داخل نکنند و باشیرهٔ تخم خرفه و کشنیز خشک بدهند **دواء اللک** از مجربات بوعلی سینا کہ
منقی و مقوی جگر و مفتح سدد است **صفت آن** لک مغسول ریوند چینی هر یک سه درم عصارهٔ غافث بادیان تخم سرمق هر یک
پنجدرم افسنتین شش درم تخم کاسنی ده درم تخم کشوث هشت درم تخم کرفس چهار درم همه را کوفته بیخته بطریق اقراص یا سفوف استعمال نمایند و در
نسخهٔ دیگر عوض تخم سرمق تخم شلجم است شربت دو درم **دواء اللک صغیر** که در استسقا و صلابت جگر معمول است **صفت آن**
لک مغسول سط تلخ فقاح اذخر مر حب الغار حلبه فلفل هر یک ده درم ریوند چینی پانزده درم کوفته بیخته بعسل سه چند ادویه سرشند
شربتے یکدرم بطبیخ افسنتین یا بآب گرم **دواء اللک کبیر** بجهت صلابت جگر و سپرز و معده و استسقاء و ضعف جگر و برودت
معده نافع است و سده بکشاید و بول براند و سنگ گرده و مثانه بریزاند و بدن لاغر کند **صفت آن** لک مغسول دوقو تخم کرفس حلبے
زیره کرمانی زنجبیل هر یک هشت درم کمافیطوس زوفای خشک هر یک چهار درم و چهار دانگ جنطیانه زراوند هر یک یکدرم صبر سقوطری
سنبل الطیب هر یک دوازده درم فوه پانزده درم حب بلسان سلیخه مصطگی مقل قصب الزریره اسارون هر یک شش درم کندر چهار درم
دار فلفل زراوند طویل هر یک سه درم و نیم ریوند جعده اذخر هر یک دو درم فلفل قسط هر یک ده درم رب السوس بست و هشت درم
سیساليوس سه درم کوفته بیخته باعسل معجون کنند شربتے یک مثقال **دواء الکرکم صغیر** در استسقاء مستعمل و مجرب **صفت آن** زعفران
سلیخه سنبل الطیب هر یک دو درم مرمکی فقاح اذخر قسط دار چینی هر یک یکدرم کوفته بیخته و مرمکی را در سرکه تر کرده همه را با عسل کف گرفته سه وزن
ادویه معجون سازند شربتے از یک مثقال تا دو درم و گاهی وزن همه ادویه مساوی گیرند و گاهی ریوند دو درم اضافه نموده بعمل آمده نافع تر یافته
دواء الکرکم صغیر بارد تالیف والد حکیم علویخان وقتیکه در مزاج علیل گرمی باشد بعمل آرند **صفت آن** بگیرند همه
اجزاء دواء الکرکم صغیر سوائے دارچینی هر یک دو درم و دارچینی یکدرم گل سرخ و طباشیر و زرشک منقی هر یک دو درم پوست بیخ کاسنی چهار درم
پس مجموع را یک شبانه روز در سرکه خیسانیده بدستور مرتب سازند **دواء الکرکم کبیر** از تراکیب جالینوس است امراض جگر و سپرز
را که از سردی باشد مثل ضعف جگر و طحال و معده و صلابت آنها نافع و سده بکشاید و بادهائے غلیظ دفع کند و گرده و مثانه را قوت دهد
و بول براند و استسقاء که بسبب ورم جگر و سپرز بود و جمیع امراض مزمنه را سود دارد **صفت آن** زعفران دوازده مثقال اسارون مو قو
انیسون فطراساليون ریوند چینی دوقو هر یک چهار درم سنبل الطیب شش درم قسط سلیخه فقاح اذخر حب بلسان هر یک یکدرم فوه
دو درم رب السوس جعده مصطگی غافث هر یک سه درم روغن بلسان پنجدرم مر صاف چهار درم کوفته بیخته با سه وزن ادویه عسل سرشند شربتے
یک درم تا دو درم با شربت عسل یا ماء العسل **دواء الفرفیران** یعنی عصارهٔ ریوند که مخرج اخلاط فاسده شکم و سائر اعضاء است با آنکه
در استسقاء و هیضه مجتبه و یرقان زالبیاء مفید و قولنج و اکثر امراض بارده رطبه دماغیه و صدریه و مفاصل وغیره را نافع **صفت آن** عصارهٔ
ریوند تربد موصوف هر یک یکدرم گل سرخ چهار درم زنجبیل مصطگی هر یک نیمدرم شیرخشت ترنجبین هر یک شش درم ادویه خشک را کوفته بیخته
شیرخشت و ترنجبین آمیزند شربتے از یک درم تا سه درم با بدرقه مناسب و این دوا اطفال و ضعیفان را مناسب نیست **دواء الطحال**
برای صلابت سپرز معمول حکیم وارث علیخان **صفت آن** نوده چون یکماشه خورده بالایش مربای آمله بآب شسته یکعدد بخورند

وبهدانه دو ماشه گاؤزبان شش ماشه سپستان چهار عدد در آب لعاب گرفته و شیرهٔ خشخاش سفید و کشنیز خشک هر یک دو نیم ماشه
ستنر بادام دو عدد مغز تخم کدو و تخم کاهو هر یک دو ماشه دانه الایچی سفید هفت عدد مویز منقی هفت دانه در آب شیره برآورده برگ فرنجمشک
چهار سرخ سوده پاشیده بنوشند **دواء الحدید** برای استسقاء از عمل حکمای هند **صفت آن** خبث الحدید کهنه دوازده
دام سخته در آتش سرخ نمایند و سه بار در بول ماده گاؤ نازائیده سرد کنند و سه مرتبه در آب جغرات و سه مرتبه در روغن تلخ سرخ نموده بدستور
سرد کنند و بسایند پس در کراهی آهنی با بول ماده گاؤ جوان که جفت نشده باشد دو آثار گرفته انداخته بر دیگدان گذارند و زیر او آتش
کنند تا تمام بول سوخته بطریق کهار سفوف خواهد ماند آنرا نگهدارند و از نیم درم خوردن شروع کنند و بتدریج حسب مزاج افزایند **دواء
التوتیا** که برای ذرب خلقه بینظیر و بمنزلهٔ اکسیر است و این را اهل هند رس بالتی بسنت نامیده اند **صفت آن** سنگ بصری
در قیمت هشت توله ورق طلا دو توله شنگرف یکتوله فلفل گرد نقل مروارید ناسفته هر یک چهار توله منسکه گاؤ یک نیم دام اول سنگ
بصری بر آتش زغال سرخ نموده در بول ماده گاؤ نازائیده صد بار گرم کرده سرد نمایند بعده فلفل گرد را شب در آب تر کرده صبح از
کرپاس خشن بمالند که پوست سیاه او دور شود پس با همه ادویه سائیده منسکه آمیزند بعده در آب لیموی کاغذی یکصد و یک عدد کهرل کرده
خشک نموده قرص بسته دارند خوراک یکماشه کلان و بخورد حسب سن چهار سرخ یا دو سرخ خورانند **دواء التوتیا اصغر** نافع اسهال حاد
صفت آن فلفل گرد سه دام سنگ بصری شش دام منسکه یک نیم دام بدستور سنگ بصری را در بول بچه ماده گاؤ صد بار در آتش سرخ
نموده سرد کرده فلفل بدستور نسخه سابق مقشر نموده در آب لیمون کاغذی که یک صد و یک عدد باشد کهرل کنند چون بخشکی رسد قرص
بسته دارند خوراک بدستور نسخه سابق **دواء الکمون** جهت رفع اسهال خصوص اطفال را که وقت دندان برآمدن نمایش میگیرد
و در اوائل حبس نباید کرد و در اواخر خصوص که اسهال شدت نماید این دوا بسیار مفید و مجرب است **صفت آن** زیره سفید مقدار دو سه
سرخ تا چهار سرخ غنچه انار شگفته یک عدد برگ درخت مغیلان تازه رسته اند که تخمیناً مقدار دو سرخ با آب باریک سوده صاف کرده تا
هفت روز بحسب احتیاج و کبر السن الحسب سن آن و در اوزان ادویه بیفزایند **دواء الاثمر** که در شکستن سنگ گرده نوشانه مجرب
بلا تخلف است اجزای او در ذیل سفوفات خواهد آمد گویند شخصی از بست سال مبتلای این مرض بود این دوا سه ماشه با آب برگ ترب
ده توله و ترنجبین پنجتوله صبح و باشیره گل داؤدی سه توله در گلاب نیم پاؤ و عرق کیوڑه و بید مشک هر یک پنجتوله نبات سه توله وقت شام
دادند و غذا اللحم لاخته و مرغ حق گو بروغن گاؤ پخته میان خشکامه مقرر کردند و آب شوره پرورده بسیار نوشانیدن بروز سیم بسیار سنگریزه ها بیرون
آمدند و صحت یافت **دواء الترنجبین** که مقوی باه و در حار مزاج است **صفت آن** ترنجبین اصیل از خار و خاشاک پاک کرده
چهل درم در یک رطل شیر ماده گاؤ بجوشانند تا منعقد گردد پس ده درم ثعلب مصری سائیده آمیخته نگهدارند و دو سه توله تناول کرده
باشند **دواء البیض** برای قوت باه بعمل آمده و استعمال این در فصل سرما بلغمی مزاج را لائق است **صفت آن** بگیرند بیضه مرغ
کنجشک و در آن برابر عدس سوراخ کرده یکتوله سیماب اندازند و دهن آن از آرد ماش بند نمایند و در خاکستر گرم نهند چون پخته شود برآرند و
بیضه را شکسته سیماب برآورده سفیدی و زردی آن خورند تا هفت بیضه بهمین طور بعده سیماب را گیرند و در ایام خوردن آن از ترشی و بادی

پرہیز نمایند و تا چہل روز در عین شدت چلہ سرما خورند **نوع دیگر** که برای تقویت باه معمول است **صفت آن** زردی
بیضه چهار عدد مغز نارجیل منتشر یکتوله تخم ترب یکتوله بزر البنج یک نیم ماشه شهد خالص دو توله تخم ترب را نصف بریان کنند و نصف
خام دارند پس هر سه دوا را یک سائیده و زردی بیضه را بر آتش انگشت در ظرف آهنی یا مسی قلعی دار گذاشته غلیظ سازند پس ادویه
آمیزند پس شهد تا قابل حب بستن شود در دو خوراک نمایند یکی صبح دیگر شام پیش از چهار گھڑی از جماع هم تقویت باه کنند و هم امساک
دوائی مخدر که در وقت شدت وجع درد مفاصل وغیره استعمال نمایند **صفت آن** تخم کاهو بزر البنج سفید هر یک ده درم اسطرج
افیون هر یک دو درم هم آمیخته مثل چلغوزه حبوب سازند و یک حب بدهند و اگر بسبیل سفوف استعمال نمایند رواست **نوع دیگر** که در تپهای
نائبه مزمنه بکار آید **صفت آن** افیون یکماشه فلفل سیاه دو ماشه انگشت چوب کیکر شش ماشه هر سه را با هم سائیده بدارند و بمقدار
یکماشه یا کم زیاده بحسب سن مریض قبل از ورود نوبت بدو ساعت رو بقبله ایستاده فرو برند و باید که قبل از استعمال این دوا بدو پاس غذا
تناول نموده باشند والا بر ناشتاقی می آورد و فائده دوا فوت میشود یک خوراک کافیست والا در سه روز البته زائل میکند باذن الله
تعالی **دواء التربد** مستعمل در حمیات بلغمی **صفت آن** زنجبیل مصطگی رومی هر یک ده درم تربد موصوف بست درم شکر طبرزد
چهل درم شربت هر روز یکمثقال **دواء الذهب** که اطباء هند آنرا چندر رود گویند که در تپهای مزمنه و در حالت ضعف تاب
ادرک یا شهد میدهند در انتعاش حرارت غریزی چنان موثر است که قوای مسلوبه نیز یکبار عود میکند **صفت آن** سیماب دو توله
چهل دیکبار از پارچه سنگین گذرانیده ورق طلا سه توله بدفعات در آن انداخته صلایه کنند هرگاه چنان حل شود که تمیز باقی نماند آن وقت
مروارید ناسفته یکتوله و شنگرف شش ماشه آمیخته در آب لیمون کاغذی تا هشت روز صلایه کرده چند عدد قرص ساخته در یک پیاله
گلی نهاده از دیگر پیاله بند کرده از پارچه دار و گل حکمت نموده در یک حفره از دو من پاچک دشتی آتش داده بر آرند و تا یک سال استعمال
نکنند بعد از آن هر قدر که کهنه شود مفید زیاده گردد **دواء الاسود** که آنرا دوای سیاه و سفوف سیاه و مسهل سیاه نیز گویند اخراج سودا
و بلغم کند و استیصال ماده آتشک نماید اما در حار مزاج و ضعیف القوی کم استعمال نمایند **صفت آن** بگیرند سیماب و گندهک
مساوی و دو سه روز خوب کهرل کنند بعده برابر هر دو مغز حب السلاطین داخل کرده دو پاس خوب سحق نمایند بعد از آن سنگ بصری
مساوی هر واحد از سیماب و گندهک آمیخته تا چهار گھڑی دیگر بسایند پس دوا را در ظرف گلی آب نارسیده داخل نمایند و کهرل را بآب
آن نیز در ظرف مذکور اندازند تا آب دو انگشت بالای دوا باشد و آن ظرف بالای آتش انگشت گذارند تا آنکه آب خشک شود و نمود قدری
آب و رطوبت باقی مانده باشد که از آتش فرود آورده نگهدارند تا خشک شود پس در ظرف شیشه یا چینی بردارند و سه چهار سرخ از آن
دهن انداخته همراه شیر فرو برند و غذا روز مسهل سوای شیر و برنج دیگر نخورند و در مفتاح وزن سیماب و کبریت آمله سار هر واحد یک جزو مغز
حب السلاطین سه جزو عوض سنگ بصری طین مغرا یعنی گیرو نیم جزو مرقوم است **ایضاً** مسهل که بلغم و صفرا بخوبی برآرد **صفت**
آن سیماب گوگرد آمله سار هر واحد یک دام سهاگه شیطرج مرچ سیاه زنجبیل هر واحد یک دام مغز حب السلاطین سبزی دور کرده یازده درم
در آب ستبینه یک پاس کهرل نمایند و نگهدارند خوراک یک سرخ تا دو سرخ همراه شربت نبات **دواء الزرنیخ** که جهت آتشک و

جذام جاری شده را نافع صفت آن هرتال یکدرم در شیر میش هفت دام کهرل کنند هرگاه شیر جذب شود قرص بسته و تنک سکوره بسکری یا دو دام ساشیده زیر و بالای قرص نهاده سکوره دیگر بر آن نهاده گل حکمت نموده در پنج آثار پاچک دشتی بهر که دهند بعد سرد شدن آتش بر آرند قدر خوراک از یک تا سه برنج تا دو برنج همراه برگ تنبول غذا نان نخود بے نمک داول این جلاب بدهند سنا مکی یک دام قند سیاه هفت دام در یک سیر آب بجوشانند و هرگاه چهارم حصه بماند صاف کرده بنوشند و غذا دلیه بے نمک **نوع دیگر** برای جذام که جاری شده باشد از بیاض والد مرحوم **صفت آن** نر پنج طبقی زاج سفید کف دریا هر یک یکماشه کوفته بیخته در سکوره نهاده گل حکمت نموده خشک کرده در پنج آثار پاچک دشتی زیر و بالا داده آتش دهند هرگاه سرد شود بر آرند و بقدر یک دو برنج خورده باشند

فصل سوم در دیاقوذها

دیاقوذا مجرب و معمول برای امراض صدر و ریه و سعال و مانع انصباب نزله از راس جانب اعضا **صفت آن** بگیرند خشخاش سفید مع پوست غیر مشروطه سی عدد گل بنفشه گل نیلوفر گاؤزبان از هر یک سه مثقال اصل السوس مقشر پنج مثقال عناب سپستان هر یک ده دانه ادویه را نیمکوفته جوشانیده صاف نموده نبات سفید سه وزن خواه بست و پنج دام داخل کرده بقوام آرند خوراک پنج مثقال و گاهی پرسیاوشان عوض گل نیلوفر داخل کرده میشود **نوع دیگر** کوکنار نیم پاؤ گل بنفشه اصل السوس هر یک یکنیم توله تخم خطمی پرسیاوشان هر واحد چهار درم عناب پانزده عدد صمغ عربی کتیرا از هر یک یکنیم توله زوفای خشک سه درم مغز تخم خیارین پنج درم بهدانه شش درم خبازی دو درم مویز منقی سی دانه ادویه را در دو آثار آب باران یک شبانه روز بخیسانند بعد از آن جوشانیده صاف نموده با نیم آثار قند سفید بقوام آرند هرگاه قوام درست شود از ترنجبین هشت توله خشخاش سفید چهار توله مغز تخم کدو یک توله شیره کشیده کم کم داخل قوام کنند و قوام را حرکت داده باشند تا بحدیکه بانگشت بچسپد بعد از آن رب السوس صمغ عربی کتیرا نشاسته باریک نموده در آخر قوام اندازند و فرود آورده حل کرده نگاهدارند خوراک از یکدرم تا دو درم **دیاقوذا** از تالیف حکیم علیخان برای سرفه بلغمی و ضیق النفس بارد نزلی **صفت آن** مویز منقی اصل السوس مقشر هر یک پنجتوله تخم خطمی چهار درم بیخ بادیان یکتوله پرسیاوشان زوفای خشک اسطوخودوس هر یک نه ماشه بزر البنج عود صلیب هر یک نیمتوله پوست خشخاش مع تخم ده توله در آب باران یکشبانه روز خیسانیده بجوشانند و صاف نموده با نبات سفید سه وزن ادویه بقوام آرند بعده مصطگی زعفران دارچینی هر یک سه ماشه کوفته بیخته در آن آمیخته نگهدارند

باب الذال المعجمة

متضمن بر یک فصل ذرورات **ذرور ابیض** که در رمد مجرب است **صفت آن** انزروت مدبر یکجزو نشاسته ربع جزو ساشیده بکار برند و طریق تدبیر انزروت آنکه انزروت را سوده با شیر خر یا شیر دختران سرشته بر چوب گز بپایند در تنور که قریب سرد شدن رسیده باشد یک روز بگذارند و احتیاط کنند که نسوزد پس از چوب جدا کرده بکار برند **ذرور صفر صغیر** که در رمد مستعمل **صفت آن** انزروت شش درم شیاف مامیثا سه درم صبر زرد دو دانگ ذرور ابیض شش درم همه را کوفته بیخته استعمال کنند **ذرور ملکایا** در پنج و ابتدای رمد را نافع **صفت آن** انزروت مدبر نشاسته صمغ عربی نبات مساوی کوفته بیخته

استعمال نمایند ذرور چشخام که در جمیع اقسام رمد نفع تمام دارد صفت آن بگیرند چشخام یعنی چاکسو مقشر کنند در سرگین
خر بخته یا بدون آن دو حصه از آن انزروت مصری و مامیران چینی یک یک حصه همچون غبار سائیده در رمد بعد از چند روز بچشم اندازند
و اگر انزروت مربی بدل مامیران کنند میشاید ذرور که جهت درد چشم و رفع ثقل و صلابت اجفان همواره معمول است صفت
آن انزروت سرخ مربی یا ساده یک جزو سنگ بصری دو جزو چاکسو مقشر چهار جزو ذرور سازند و پلکها برداشته پر کنند و چشم بند کرده
بالای آن مالیده نان گندم و روغن زرد و شکر گذاشته بر فاده بر بندند و اگر گرمی غالب باشد و تسکین زیاده مطلوب بود برگهای شاخهای نرم
درخت انار سائیده بجای مالیده بر چشم بندند ذرور که نافع است از برای درد چشم کهنه و سرخی و آب رفتن صفت آن
توتیای مغسول نشاسته سفیداب از زیر مساوی کوفته بیخته ذرور سازند ذرور کافوری که حرارت چشم در رمد خفیف را دور سازد
صفت آن صدف سوخته مغسول مروارید ناسفته هر کدام دو درم نشاسته یک درم کافور دانگی کوفته بیخته بکار برند ذرور
که جهت درد چشم اطفال نافع صفت آن انزروت مربی چشخام مقشر از هر یک پنج درم دم الاخوین مامیران هر یک یک درم کوفته
بیخته استعمال نمایند ذرور هندی که برای رفع سبل و بیاض مکرر بعمل آمده صفت آن مغز خسته کهرنی یک عدد تخم سرس
نمک لاهوری انبه بلدی مقشر دو ماشه قرنفل دو عدد شوره قلمی یکماشه باریک سائیده صبح ذرور نمایند و اگر بعد فصد قیفال استعمال
کنند بهتر باشد ذرور سبل از مجربات حکیم بقاخان صفت آن مغز تخم بیدانجیر یک عدد نبات مصری یک مثقال انزروت
سه مثقال همه را خوب باریک سائیده ذرور کنند یا میل کشند و در اثنای استعمال این ذرور این حب بخورند افیون تازه لبسانه
یک یکمثقال رب السوس کتیرا هر یک سه مثقال کوفته بیخته با آب جها بقدر بندق بندند و هر روز یکی یا کم از آن فرو برند ذرور جهت
دمعه نافع صفت آن توتیا هشت درم هلیله زرد پنج درم حضض دو درم زنجبیل یک درم سائیده استعمال نمایند و پوست
هلیله زرد و انزروت هر دو برابر باریک سائیده نیز نفع میدهد ذرور مادمی جرب و سبل و دمعه را نافع صفت آن مامیران
چینی یکدرم توتیای کرمانی پرورده شیح سوخته پرورده توبال مس مغسول سرمه اصفهانی پرورده از هر یک دو درم کوفته بیخته استعمال
نمایند ذرور نافع از جهت جرب و سبل و آکله جفن صفت آن اقلیمیای نقره صمغ عربی هر یک سه درم زعفران فلفل شنگرف
از هر یک دو درم افیون یک نیم درم صلایه کرده استعمال نمایند ذرور مامیران جهت اختلاج دائم چشم و امراض بارده مزمنه و تقویت
بصر بغایت مجرب صفت آن زنجبیل مامیران فلفل دار فلفل توتیای کرمانی مغسول صمغ عربی جمله برابر کوفته بیخته استعمال
نمایند ذرور اصفر نافع است جهت کثرت المده و درد چشم که بسبب آن رطوبت باشد صفت آن انزروت مربی پنج درم شیاف مامیثا
دو درم صبر زرد زعفران تخم گل از هر یک نیم درم افیون چهار دانگ کوفته بیخته استعمال نمایند نوع دیگر که در کمنه بکار آید صفت
آن انزروت مربی ده درم صبر زعفران حضض هر یک دو درم مرمکی یک درم کوفته بحریره بیخته در شیر و غیر آن آمیخته استعمال نمایند ذرور
کمنه که در قسم سوم کمنه بکار آید صفت آن دار فلفل مامیران از هر یک دو دانگ صبر سقوطری دانگی و نیم هلیله زرد کف دریا
مرمکی حضض از هر یک یکدرم کوفته بحریره بیخته استعمال نمایند و گاهی با آب بادیان سرشته حبوب ساخته عند الحاجت بکار برند

ذرور جہت مو سرخ و قرحہ دبتور بغایت مجرب صفت آن سفیداب قلعی اقلیمیائے فضی مقناطیس محرق مغسول صمغ عربی
ہر یک بست چہار درم نشاستہ افیون مس سوختہ زعفران ہر یک نیم درم کافور نیم دانگ ذرور نافع قرحہ و مو سرخ صفت آن
سرمہ سیاہ نشا سنج عدسی مغسول صلایہ کردہ ذرور سازند ذرور انزروت قرحہ را پاک سازد صفت آن نشاستہ سہ درم
انزروت مربی سفیداب قلعی از ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ ذرور سازند ذرور السیترین کہ نزدیک خوف نشود و حفظ مو سرخ استعمال
کردہ میشود صفت آن صبر ہر یک درم اقاقیا سہ درم کحل و شادنج عدسی ہر یک دہ درم بدستور معمول سحق کردہ در چشم ذرور کنند و بر فادہ
بستہ بر قفا بخوابند و حرکت نکنند ذرور کہ قرحہ تازہ گوش را ببرد و خشک کند صفت آن دم الاخوین کف دریا مر مکی انزروت
بورہ ارمنی شیاف مامیثا کوفتہ بیختہ فتیلہ در عسل فرو بردہ ادویہ بر آن پاشیدہ در گوش نہند ایضاً برائے تنقیہ قروح و تجفیف رطوبات
و انبات لحم و منع نزف جراحت ہر موضع صفت آن انزروت بست درم گلنار کندر ہر یک دہ درم زراوند پنجدرم باریک سائیدہ
ذرور سازند ذرور کہ در قلاع سرخ معمول است صفت آن طباشیر گل سرخ کتھہ سفید مغز کنول گٹہ زرورد کافور کوفتہ بیختہ
بر زبان پاشند ایضاً دم الاخوین گل نسترن گلنار ہر یک دو ماشہ کتھہ چہار ماشہ کافور یکماشہ باریک سودہ در دہن پاشند
ایضاً کشنیز زرورد گل سرخ کتھہ سفید طباشیر کافور ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ قدری بپاشند ذرور جہت قلاع سرخ مجرب است
صفت آن حنحض مکی یکدرم گل سرخ طباشیر سماق عدس مقشر ہر یک سہ درم تخم خرفہ چہار درم سائیدہ در دہان پاشند و
یک ساعت نگہدارند ایضاً کہ قلاع و بثور را فائدہ دہد صفت آن گل سرخ پنجدرم نشاستہ تخم خرفہ ہر یک سہ درم زرورد
عدس مقشر شکر طبرزد ہر یک چہار درم قاقلہ زعفران ہر کدام دو درم کافور دو دانگ کوفتہ بیختہ بر زبان و در دہان ذرور نمایند نافع عدیم
جہت ہر قسم قلاع مجرب صفت آن گل سرخ گلنار نوا کہیر دانہ الائچی خورد کتھہ سفید کباب چینی اصل السوس مقشر کوفتہ بیختہ بپاشند
و اگر سرد تر خواہند قدرے کافور ہم بیفزایند ایضاً عجیب النفع برائے قلاع و مجرب سید جرجانی از مفتاح صفت آن مامیران
گل سرخ برابر کوفتہ بیختہ در دہن ذرور نمایند ذرور معمول برائے اقسام قلاع حار صفت آن زہر مہرہ سودہ طباشیر زرورد گل نیلوفر
تخم خرفہ صندل سفید و سرخ گل ارمنی شیاف مامیثا حنحض مکی عدس مقشر گلنار مغز کنول گٹہ کتھہ سفید کوفتہ بیختہ بکار برند و ہنگام
شدت حرارت کافور اضافہ نمایند و ہرگاہ تحلیل منظور باشد کبابہ عنب الثعلب خشک سائیدہ بیفزایند ایضاً کہ مکرر بتجربہ رسیدہ
جوشش دہان خصوص کہنہ را ببرد صفت آن کتھہ سفید طباشیر دانہ الائچی زیرہ گلاب زیرہ گل سیوتی سعد کبابہ چینی ہلیلہ سیاہ
بار بکائن سوختہ از ہر یک یکماشہ سیاہی تابہ مغز املتاس خشک ہر یک دو ماشہ ہمہ را کوفتہ بیختہ بر زبان بپاشند و ہر قدر کہ دوا باریک خواہد
بود اقوی خواہد شد ایضاً جہت قلاع معمول صفت آن تخم کاہو مقشر تخم خرفہ ہر یک یکدرم طباشیر نوا کہیر کبابہ چینی گگن دہول
دانہ الائچی ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ بکار برند گاہی بنا بر شدت حرارت نیم ماشہ کافور اضافہ کردہ میشود ذرور جہت جوشش دہن اطفال
وغیرہ صفت آن کافور یک سرخ گگن دہول سرسفید کشنیز خشک دانہ الائچی خورد کاکڑا سینگی زیرہ گل گلاب گلنار تخم کاہو اصل السوس
ہر یک یکماشہ کتھہ سفید سہ ماشہ کوفتہ بیختہ ذرور سازند ایضاً جہت قلاع ہر قسم اطفال مجرب صفت آن گھر بیچ بنسلوچن ریوند

ملهی بکیسل. بان کوفته بیخته بپاشند و اگر سرد خواهند قدری کافور و کتیرا بیفزایند ذرور معمول جهت قلاع ابیض صفت آن کات زبان
سوخته الایچی خورد شب یمانی سوخته سیاهی تا به همه را سائیده بر زبان بپاشند **ایضاً** مرداسنگ را در آب برگ تلسی تر کرده خشک نموده
باریک بسایند و قدری در دهن بپاشند و خائیدن برگ تلسی نیز مزیل آنست و حنا و شب را سوده پاشیدن نیز مفید بود و کذا خائیدن
کباب خندان بر نهار نافع آنست **ذرور** جهت قلاع سرخ اطفال **صفت آن** تخم گشنیز گل سرخ سماق هر یک یکجزو زعفران نیم جزو کوفته
بیخته خشک بپاشند یا در موم روغن آمیخته طلا کنند **ذرور** جهت قلاع که مثل خارها بر زبان پیدا شود و اهل دکن آنرا چهاله و چهیر مینامند
مجرب است خصوصاً بعد خراشیدن جوشش از برگ بیدانجیر یا برگ تربی مالیدن این نفع عجیب می بخشد **صفت آن** مسلوچن
کته سفید کباب چینی سنگ جراحت دانه الایچی کلان توا کهیر شوره قلمی برابر کوفته بیخته بکار برند **ذرور** راوی در تخفیف شوزش قلاع
بلغمی **صفت آن** زرد چوب پوست انار گلنار سماق هر یک شش ماشه مازو چهار ماشه شب یمانی دو ماشه کوفته بیخته اول دهان را بماء العسل
شسته ذرور سازند **ذرور** برای قلاع که از آتشک عارض شود مجرب است **صفت آن** زهر مهره گل نیلوفر زرد طباشیر تخم
خرفه صندل سفید گل ارمنی گلنار غبار گل همیشه بهار هر یک هفت ماشه کافور یک نیم ماشه کوفته بیخته ذرور سازند **ذرور** که جهت قلاع سوای
از من نافع **صفت آن** زرنیخ سرخ عاقرقرحا مرشب یمانی ابرسا نوشادر مساوی سائیده بقطران سرشته در صره بندند و در گل گرفته
بآتش بسوزند پس سائیده بپاشند **نوع دیگر** برای قلاع اسود اطفال بسیار نافع **صفت آن** هلیله زرد سوخته تخم هندی سوخته
تخم گشنیز سوخته طباشیر گلنار مساوی کوفته بیخته بپاشند **ذرور** جهت آکله دهان که کام و لثه و هر جا که باشد از استاد علیه الاعتماد **صفت آن** گل سیوتی گلنار
کته سفید کمیله هر واحد یکمثقال سنگ بصری شش مثقال سنگ بصری را سه مرتبه در آتش سرخ کرده در آب سرد نمایند که زردی او برود بعده همه را خوب کوفته بیخته بدستور
سماق با سنگ غار را با ابرا با اون نقره تا دو روز با سرکه و گلاب سحق نموده در ظرف چینی پهن نمایند و پارچه سفید بر آن بسته در سایه خشک کنند و هر گاه خواهند که بعمل آرند
انگشت را بموی نرم پیچیده زخم را بمالند و باسرکه و گلاب بشویند بعده ادویه بر آن پاشند و غذای ترش و گوشت که بسرکه و گلاب ترش کرده باشند بخورند و از روغن و
شیرینی و ماست و گوشت ساده پرهیز نمایند **ذرور** شببی که در لثه دامیه مستعمل اکثر اطباست **صفت آن** بگیرند شب یمانی در ظرف سفالین سوزند
و در وقت سوختن سرکه بر آن ریزند تا بخار از وی برآید پس یکجزو از این شب یمانی با دو جزو نمک یکنیم جزو زاج سرخ باریک سائیده بر لثه پاشند و در موجز زرورد
برابر مجموع بجای زاج سرخ مرقوم است و در خلاصه عوض نمک نیز **ذرور** که جهت خون آمدن از بن دندان و تعفن و فساد آن و جوشش
ودی آنرا بسیار مفید و مجرب است از بقائی **صفت آن** نوشادر یک درم قلی و آهک وزن زرنیخ زرد زرنیخ سرخ هر یک نیم مثقال
گرفته سائیده بار دو جوشی مثقال آمیخته و بسرکه سرشته قرص بسته بسوزند تا سوخته سیاه گردد سائیده بر لثه افشانند و بگذارند تا آب خوب از آن
برود بگلاب بشویند **ذرور** جهت شقاق اللسان مجرب است **صفت آن** کاکرا سنگی دانه هیل لوده گجراتی سنگجراحت طباشیر
کات سفید سوده در دهن پاشند غذا شیر برنج و از نمک پرهیز نمایند **ذرور** که مقعد های بواسیر را بالخاصیت خشک کند و منگیند
صفت آن سر ماهی شور خشک کنند نزدیک آتش و بکوبند و بمثل آن پنیر خشک کهنه کوفته بیخته بیک درهم آمیخته بپاشند در حبس
تا کسر دم ماهی شود و شونیز عجیب النفع است **ذرور** که نافع است جهت خروج مقعد و نتوا و دستور رحم **صفت آن** سفیده ارزیز گلنار

شب یمانی مازو سر پوست انار مساوی کوفته بیخته عضو ماؤف را بروغن گل چرب کنند و دوا بران پاشیده درغاده گذاشته
بعصابه محکم بربندند ایضاً که ادرام مقعد و بواسیر و استرخاء مقعد را نیز فائده دهد صفت آن کزمازج عفص اقاقیا سفیداب
ارزیز همه مساوی اول بمقعد البشراب قابض بشویند و بعد ازان اجزاے مذکوره ذرور نمایند ذرور اعظم جهت جراحات
قضیب و اکال و قروح ساعیه و دهان و گلو و سائر اعضاء و در قطع خون جراحت و نبات لحم و منع ورم و قروح و انصباب مواد مجرب است
صفت آن سفیداب قلعی توتیای کرمانی شسته که هر یک یکجزو موی سر آدمی سوخته گلنار شاخ گاو کوهی سوخته اگر نباشد
استخوان سوخته برگ عناب گل ارمنی هر یک دو جزو کوفته بحریر بیخته استعمال نمایند و هر گاه در غیر گلو و دهان استعمال کنند صبر یکجزو
مرداسنگ بکر باتش سرخ کرده در سرکه انداخته و مغسول نموده دو جزو اضافه نمایند و هر گاه فتیله ساخته در سوراخ استعمال کنند زنگار نیز
ذرور نافع سرطان متقرح صفت آن نشاسته کندر سفیداب قلعی هر واحد یک درم گل ارمنی گل مختوم صبر زرد هر واحد دو درم
کوفته بیخته جراحت را از چرک پاک نموده بپاشند ذرور بودار معمول در جراحت آتشک صفت آن بودار سوخته شش
ماشه خرمهره زرد سوخته پنج عدد نوفل سوخته یک عدد وسیله تهوتهه سوخته یکماشه مرداسنگ کتهه سفید سنگجراحت از هر یک دو ماشه کوفته
بیخته ذرور سازند داحقر گاهے زردچوب سوخته دم الاخوین اصل السوس مقشر عوض بودار و سیله تهوتهه داخل کرده و وزن همه مساوی گرفته بعمل
آورده ایضاً نافع قرحه بالای قضیب صفت آن کمیخت سوخته چرم بودار سوخته کاغذ سوخته خرمهره زرد سوخته سپاری چهالیه سوخته
موی سر آدمی سوخته شاخ گوزن سوخته کات سفید مرداسنگ کندر ملیله زنگی سفیداب شسته سیندور رال بازد گل ارمنی صبر زرد گلنار
انزروت مرمکی شب یمانی بریان ازین ادویه هر چه مناسب دانند کوفته بیخته بعد چرب نمودن زخم بروغن گل بپاشند ذرور که چون بر جراحت آبله
چیچک پاشند مفید بود صفت آن گل سرخ کندر صبر زرد انزروت دم الاخوین سائیده بر جراحت بپاشند نوع دیگر در زمانیکه
خشکریشه چیچک افتد اگر زیر آن رطوبتے باشد بکار آید صفت آن صبر زرد مرمکی زردچوب مرداسنگ اقلیمیای نقره سفیداب قلعی
اسرنج سائیده بران بپاشند تا بر شود ذرور جهت قروح حار ملتهبه بغایت موثر صفت آن صندل سرخ صبر زرد مساوی
ذرور نمایند و ذرور صبر و مر و انزروت براے قروح فاسده مجرب است ذرور براے تغیر رائحه زیر پستان و میان انگشتان پا و بوے
سر صفت آن توتیا مرداسنگ گل سرخ گل ارمنی پوست انار نرم سوده بسرکه تر کنند و خشک نموده بکار برند و اگر در سر پیران و
کودکان عارض شود پوست درخت مازو و جوز السرو کوفته با ادویه مذکور ضم کنند ذرور که بدن را خوشبو کند معمول حکیم علویخان صفت
آن سعد سادج فقاح اذخر سعیه سائله شحم انار از هر یک ده درم گل سرخ برگ مورد از هر یک بست درم اول سعد و فقاح اذخر و سادج را
بگلاب تر کنند و خشک نموده سحق نمایند پس برگ مورد و گل سرخ سائیده بران اندازند و زعفران در گلاب سوده بهمه ادویه آمیزند و در سایه
خشک کنند پس سائیده بعد غسل در حمام بر بدن بمالند تا عرق را جذب کند پس باز ذرور نمایند ذرور جهت سوختگی آتش و روغن گرم و امثال
آن صفت آن مرداسنگ آهک مغسول حنا بکوبند در مخمل سوخته بپاشند ذرور براے قطع نزف الدم از جراحت صفت
آن صبر کندر دم الاخوین اقاقیا بکوبند و بپاشند ذرور اگر بر زخم به بندند به شود مفید است صفت آن زردچوب دیودار

دار بلد اصل السوس ترید مساوی کوفته بیاشند ذرور مسمی بخشکنه که جراحت خصوصا ختنه را زود بگرداند باید که چون ختنه کنند جراحت تا ناخون تمام بود بعد ازین این دوا را افشانند و به بندند صفت آن کات هندی مرداسنگ هلیله بلیله مرصاف صبر برگ مورد اجزای مساوی کوفته بیخته بر جراحت بفشانند یا بر قرحه کهنه بنهند و یا بر محل ختنه به پیچند و بعد از سه روز باز کنند جراحت به شده باشد ذرور از والد الحکیم علویخان که بجفف جمیع قروح خبیثه رطبه است صفت آن سفیداب ارزیز شسته شنجرف شسته امرنج شسته روسختج شسته دم الاخوین مرداسنگ توتیای کرمانی گلنار فارسی پوست کدو خشک سوخته گل قیمولیا گل شالوس حنیفص هندی توتیای هندی بریان قنبیل گل مغره از هر یک جزوی کوفته بیخته اول موضع را بنشرا بکه برگ حنا و جعده در آن جوشانیده صاف نموده باشند بشویند پس ذرور بپاشند ذرور انزروت جهت رویانیدن گوشت و تجفیف رطوبات بسیار مجرب است صفت آن کندر مقشر دم الاخوین هر یک دو درم مس سوخته پنج درم انزروت پوست انار مازو شب یمانی کاغذ کیمو سوخته هر یک ده درم سوده بپاشند ذرور اسیقولان که جراحت مزمنه را بیکدفعه یا دو دفعه التحام کند و چون بر سلعه و غدد ماسبقی سبحان یا بس بندند بسرعت زائل گرداند از مجربات است صفت آن گل ارمنی گل سرخ هر دو ثلث مثقال جفت بلوط یک مثقال مرصاف یکدرم و نیم کندر دو درم گلنار سه مثقال کوفته بیخته از حریر گزرانیده بپاشند ذرور ملحم که پاشیدن آن بر زخمها و مایل و قطع سیف وغیره که بفساد آمده باشد التیام بنماید مفید است و در ایام قلیل اصلاح می پذیرد صفت آن شنگرف انزروت سفیداب قلعی مرداسنگ دم الاخوین هر یک سوده اول چرک از زخم پاک نموده بر آن مرهم اسفیداج بر کرباس مالیده چسپانند بعد از آن این ذرور و قتیکه مرهم جدا سازند بپاشند و گاهی از روغن دیودار ساخته عوض مرهم بکار برند بزودی التحام مینماید ایضا که از اسرار است و در اندمال جراحت بغایت سریع الاثر عظیم الفعل صفت آن گلنار صبر زرد کندر مجموع مساوی کوفته بیخته بر زخم پاشند و گاهی زرورد و مرمکی اضافه کرده میشود ذرور اربعه عجیب است گوشت را میرویاند و جراحت تازه را التصاق میکند و خون بند نماید صفت آن کندر صبر انزروت دم الاخوین مساوی سحق کنند و ذرور کرده بر جراحت به بندند گاهی زراوندی افزایند و برای جراحت غائر بعمل می آرند و اگر در آن چرک باشد این ادویه را بعسل سرشته استعمال کنند ذرور شعر که در دفع آکله و تجفیف قروح مجرب است صفت آن کافور ربع جزو تخم ریحان بوداده نیم جزو پوست پیاز سوخته یکجزو موی آدمی سوخته دو جزو باریک سائیده بکار برند ایضا جهت آکله و قروح ساعیه و بواسیر انف و نواصیر مجرب است صفت آن استخوان بوسیده سوخته و صبر زرد مساوی ذرور نمایند و همچنین ذرور برگ عناب خشک بینظیر است

باب الراء المهملة در روغنهاء

روغن لبوب سبعه بارد که صداع حار و یبسی و سرسام سوداوی و سهر و مالیخولیا را مرغا و سعوطا مجرب است صفت آن مغز تخم خیارین مغز تخم کدوی شیرین تخم کاهو مغز تخم بادرنگ مغز بادام مقشر تخم خشخاش سفید کنجد سفید مقشر مساوی گرفته مثل روغن بادام روغن کشند روغن گلچگان نافع صداع بخاصیت او به تجربه رسیده صفت آن گلچگان دیودار برنگ کابلی

مستعمل خونبجان روناس ہر واحد یک دام گل مچکند گل نیلوفر اصل السوس ہر یک دو دام برگ بھنگرہ سہ دام آملہ چہار دام اجزا
نیم کوفتہ در روغن کنجد نیم پاؤ شیر مادہ گاؤ یک آثار و آب قدرے یکشبانہ روز تر کردہ صبح بجوشانند تا روغن بماند صاف کردہ بدارند در سر
بمالند روغن گل که مرکب القوی است وطلاء و نخلخہ او باسرکہ نافع صداع و رادع بخارات دماغی و ترکیب ساختن آن ہمان است
که در روغن بابونہ خواہد آمد روغن کاہو جہت صداع و سہر و صرع و مالیخولیا بسی نافع و مرطب دماغ و منوم است صفت
آن شیرہ تخم کاہو دو حصہ روغن کنجد یا بادام یک حصہ باہم بجوشانند که روغن بماند روغن کدو که ہمین اثر دارد و در دوم سر و در تر اسا
سعوطا ازالہ صداع حار کند صفت آن پوست کدو خراشیدہ و با شحم و لحم و تخم او را کوبند و آب او را گرفتہ چہارم حصہ آن روغن
کنجد آمیختہ مثل روغن کاہو تیار سازند و یا از مغز تخم کدوی شیرین مثل روغن بادام روغن بکشند و این لطیف تر است روغن
بزر البنج تریاق سرسام مالیخولیا و وسواس و تندی النفس است شربا و طلاء و سعوطا و تدہینا صفت آن بزر البنج تخم کاہو
تخم خشخاش این ہمہ را کوبیدہ بدستور روغن بر آرند روغن ہندی که برای درد سر کہنہ از مجربات احقر است صفت آن
پدماکہ صندل سفید پیپل نیلوفر اصل السوس ہر یک سہ ٹانک شیرہ آملہ تازہ شانزدہ دام روغن کنجد ہشت دام ادویہ را کوفتہ با شیرہ
و روغن مذکور بجوشانند تا روغن بماند نگہدارند و دو قطرہ در بینی چکانند روغن برای سہر صداع مجرب صفت آن بگیرند از
اجزاے کاہو و خشخاش و بیخ گل یا برگ یا پوست یا بیخ یا تخم ہر کدام که خواہند مساوی گل خطمی و آس و باقلا ہر واحد نیم جزو و صبر و
زعفران قدرے ہمہ را بجوشانند تا مضمحل گردد صاف کردہ آب او با یکے از روغنہا بپزند تا روغن بماند که این از اسرار عجیبہ مجرب و
دفع صداع و آوردن خواب بہر نوع که استعمال نمایند و اگر عنبر در آن بگدازند بغایت نافع بود و تضمید با دویہ مطبوخہ مذکورہ ہمین فعل می کنند
و کذا الطول تا آب آن و کسی را که این خواب نیارد در صحت او طمع نباید داشت و سر ہندی گوید که روغن مذکورہ با روغن مناسب مثل
روغن بنفشہ بدستور بسازند در آوردن خواب بعد یاس مکرر آزمودہ است و تسعیط بدان افضل است و دردی آن بر مقدم سر ضماد کنند و
گاہے آب کشنیز اضافہ کردہ ہر دو مخلوط ساختہ نخلخہ آن استعمال کردہ میشود و تقویت دماغ بسیار میکند و خواب می آرد روغن لقوہ
که بلقوہ و فالج و رعشہ آزمودہ است صفت آن ایرسا و سیر مقشر ہر یک سہ درم باہم کوفتہ قرص ساختہ در روغن شانزدہ
درم بسوزند پس قرص دور کردہ روغن بعمل آرند روغن که در مرض سکتہ و سائر امراض باردہ از مجربات انطاکی است بدہن
المبارک موسوم صفت آن ثوم شامی یک اوقیہ حلبہ شونیز ہر کدام نیم اوقیہ جند بیدستر سیچہ سا ملہ فلفل سیاہ فلفل سفید ہر کدام سہ
درم ہمہ را در سہ چندان روغن زیت سائیدہ تقطیر نمایند و بہر نوع که خواہند استعمال کنند که عجیب الاثر است روغن که چون آنرا ہر شبے
بر سر بمالند سبات را نفع دہد صفت آن نوشادر نمک نفطی تخم سپند تخم حرجیر فلفل سیاہ زنجبیل کاکنج ہمہ را برابر وزن کوفتہ
در آب بجوشانند تا مہرا شود پس صاف کنند و باہم چندے روغن بید انجیر آمیختہ باز بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند روغن
بید انجیر که در امراض بارد دماغی و قولنج وغیرہ شربا و طلاء مستعمل میشود صفت آن بید انجیر از پوست پاک کردہ قدرے
بریان نمودہ کوفتہ در آب بجوشانند و کف ہمی گیرند و در ظرفے تا تمام کف گرفتہ شود و آب زرد بماند پس آن کفہا را بجوشانند که تا تمام روغن

صاف برآید **روغن دهتوره** که در لقوه و فالج و رعشه و درد جمیع مفاصل معمول است **صفت آن** تخم دهتوره سماب مرچ سیاه
هر یک یکدرم روغن کنجد بیست درم روغن را گرم نمایند تا که سرخ شود بعد از آن از آتش گرفته ادویه بیندازند و از دستهٔ آهنی خوب
حل نموده بکار برند که مالش آن جمیع امراض بارده مزمنه را مفید است **نوع دیگر** از اطبای هند که بالیدن بجهت فالج و لقوه و
رعشه و اوجاع را عجیب الاثر است **صفت آن** روغن کنجد چهل و هشت توله و چهار ماشه آب برگ دهتوره چهار درم پچهناگ
یکدرم جوز لبان زنجبیل هر یک ده درم ادویه را سائیده در آب دهتوره آمیخته با روغن بجوشانند تا آب سوخته روغن بماند از آتش فرود آورده
در شیشه داشته وقت حاجت نیم گرم بمالند **ایضاً** از اطبای هند که فالج و اعضای خشک شده را نافع است **صفت آن** شیر
گوسفند سیاه لهسن پاک پوتهه هر یک نیم آثار روغن کنجد یک آثار پیپلا مول نرکچور اسگند افیون هر یک چهار درم همه را در کراهی انداخته
چندان جوش دهند که صرف روغن بماند صاف نموده نگاهدارند و در سرما مالش کنند هفت روز و نان باجرا بخورند و از باد و سرد پرهیز نمایند
اگر بدن بسبب فالج خشک و بی حس و حرکت شده باشد بحال آید مجرب است **روغن بستقیل** تالیف حکیم علویخان برای سکته و فالج و خدر
صفت آن پیاز عنصل چهار اوقیه بکارد چوبی تراشیده در یکمن روغن کنجد بپزند که مهرا شود و از دست مالیده صاف نمود عاقرقرحا
جند بیدستر خردل قسط تلخ فرفیون هر یک یکمثقال مشک نیم مثقال سوده اضافه نموده بکار برند **روغن** از اختراع ابن مسیح
صفت آن جند بیدستر فلفل سیاه عاقرقرحا تخم حنظل فرفیون حلتیت هر یک دو نیم درم عود صلیب سه درم نیمکوفته در رطل
بغدادی روغن سداب آمیخته در شیشه کرده در آفتاب دارند تا یک هفته و هر روز دو مرتبه بهم زنند و در روز هشتم بپالایند و بیفشرند و باز
ادویه مذکوره داخل کرده تا یک هفته در آفتاب دارند و بدستور بجنبانند و در روز هشتم صاف نموده باز ادویه مذکوره سحق نموده داخل کرده تا دو
هفته در آفتاب دارند پس بکار برند **روغن بیش** برای فالج و رعشه و خدر و اوجاع بلغمی و ریحی معمول **صفت آن** بیش سیاه
اذاراقی عاقرقرحا تخم دهتوره بزرالبنج بیخ کنیر سفید افیون گهونگچی سفید هر یک دو دام مالکنگنی کلونجی هر یک نیم دام همه را کوفته در شیر گاو
آن قدر که بالا آید تا سه روز تر کنند وقتیکه شیر خشک شود روغن کنجد یک آثار پاؤ بالا و شیر گاو یک نیم آثار آمیخته و ظرف آهنی با آتش ملائم
بجوشانند که روغن بماند صاف نموده نیم گرم بمالند و برای تقویت باه مالیدن نیز فائده دارد **نوع دیگر** که فالج و جمیع بادها را نافع و
تجربه رسیده **صفت آن** قرنفل دارچینی جوتری جاپهل زعفران اگر تگر تگهه بیخ پترج تخم الانجی خورد و کلان بالچهر زیره سیاه زیره سفید
سلاجیت کپور کچری کلچین موتهه نرکچور صندل سرخ صندل سفید دیودار دار بلد کلونجی سونتهه کاپهل اسگند خس موصلی سیاه مغز
گهونگچی مغز تخم معصفر مغز مارچیل مغز اخروٹ بیخ دهتوره بیخ ارنڈ بیخ کتائی بیخ سنبهالو هر یک یکتوله گاؤزبان بیربهوٹی دار فلفل
خردل هر یک شش ماشه زهر مهره تیلیه یک نیم توله مالکنگنی مغز بادام هر یک دو توله سیماب خالص ده ماشه روغن کنجد سه آثار شیر ماده
گاؤ چهار آثار اول همه ادویه را جوکوب ساخته بعده روغن کنجد و شیر را علیحده علیحده اندک جوشداده سرد کنند بعده سرد را در کراهی آهنی انداخته
زیر آن آتش نرم کنند هر گاه جوش آید ادویه کوفته را اندازند و مشک و گاؤزبان و زیره را پس از همه ادویه اندازند چون شیر بسوزد و روغن
بماند سرد کرده صاف نموده در شیشه بدارند و بمالند **روغن اوراق** مفید فالج و لقوه و رعشه و مفاصل بالجمله بعد تنقیه بدن تا ان

جمیع امراض بارد مجرب است صفت آن برگ آک برگ بکاین برگ انند برگ سنبھالو برگ سہجنہ برگ دھتورہ سیاہ برگ
تمبول برگ سیتہ برگ بھنگرہ ہمہ را برابر گرفتہ کوفتہ شیرہ برآرند و با برابر روغن کنجد بجوشانند کہ روغن بماند و آخر قسط و مرکی افزایند و حب بجی شیر
برگ جھنگ شیر برگ نیسباندی افزایند **روغن موم** مجرب برای فالج و خدر و درد و اعصاب و تحلیل مواد و ہر قسم باد **صفت آن**
موم یک آثار نمک شور سہ آثار دگاہی نمک سانبھر یکوفتہ دو خرعوض نمک شور کردہ میشود ہر دو را در دیگ انداختہ و بطریق گلاب کشند
مثل عرق بر می آید آنرا نگاہدارند و بر بدن عریان شدہ بمالند و میباید کہ بعد از مالیدن دو گھڑی پارچہ بر بدن نبندند از آن باد بر بدن
رسید بعد دو گھڑی پارچہ بپوشند و در نسخہ دیگر نمک سانبھر دو آثار عوض نمک شور است و سم الفار و سیماب ہر یک دو تولہ لوبان یک پاؤ زیادہ
کردہ و نوشتہ کہ موم را ریزہ ریزہ کردہ و سم الفار و لوبان را کوفتہ در سبو کردہ و سیماب انداختہ بطریق معروف روغن کشند کہ برای تمام دردہا بہر
جا کہ باشند نافع و مجرب است و مسمی بہ دہن الحیات ساختہ **نوع دیگر** اقوی از اول **صفت آن** موم سفید نیم آثار نمک سانبھر پاؤ آثار نوشادر
شورہ قلمی ہر یک یک چھٹانک شنگرف یک تولہ قرنفل جوزبوا گل دارچینی افیون ہر یک نہ ماشہ باہم کوفتہ بموم و نمکہا مخلوط کردہ در ظرف
انداختہ تنجیہ و جمیل کردہ بطریق گلاب عرق کشند در شیشہ دارند و قدری گرفتہ مالش نمایند و بالائیہ کہنہ بندند برای امراض باردہ و ریحی
مجرب باشد قرعہ انبیق کنند و عمل آرند **روغن** کہ در استسقاء و فالج عجیب الفعل و مجربست از حکیم عابد سرہندی **صفت آن** قسط تلخ فلفل سیاہ
عاقرقرحا فرفیون جند بیدستر ہر یک ہفت درم باریک سائیدہ در نیم رطل روغن نرگس آمیزند و عوض روغن نرگس روغن بالنگشنی کردہ شود
روغن فاوندی مرکب علویخان کہ در فالج و مفاصل و غیرہ معمول است **صفت آن** قرنفل عود صلیب سلیخہ سورنجان تلخ راسن عود
البلسان ہر یک پنج درم سنبل الطیب سادج ہندی بیخ سوسن ازرق قسط تلخ ہر یک دہ درم نیمکوفتہ در دہ رطل آب شیرین یک شبانہ روز خیسانیدہ
زیت دو رطل داخل کردہ بجوشانند کہ آب رفتہ روغن بماند مالیدہ صاف نمودہ شحم فاوند شانزدہ درم موسیائی چہار درم در آن گداختہ مقل
سہ درم جند بیدستر دو درم سودہ آمیختہ بکار برند **روغن کلان** معمول برای فالج و لقوہ و غیرہ امراض بارد **صفت آن** قسط
چرائتہ افسنتین کندش بیخ بادیان شیطرج ہر واحد سہ ماشہ عاقرقرحا فلفل سنبل الطیب بیخ سوسن قرفہ اشنہ راسن سلیخہ مرزنجوش
ناگخواہ بیخ کرفس تخم کرفس انیسون اسارون بکینج جاوشیر زرنباد زنجبیل دارچینی کبابہ بسباسہ دارفلفل کندر ہر یک دو ماشہ تخم بادام
تلخ شش ماشہ شونیز مغز تخم بید انجیر مقل ہر یک چہار ماشہ مصطگی دو نیم ماشہ ہمہ ادویہ را نیمکوفتہ در چہار پنج آثار آب یک شبانہ روز تر
کنند بعدہ بجوشانند ہرگاہ آب سوم حصہ بماند صاف نمودہ روغن گل روغن بابونہ روغن سوسن روغن بید انجیر ہر کدام نیم پاؤ آمیختہ
باز بجوشانند کہ آب تمام جذب شود و روغن بماند پس مشک دو ماشہ عنبر اشہب چہار ماشہ جوزبوا دو ماشہ فرفیون جند بیدستر ہر یک سہ
ماشہ بسیار باریک سائیدہ حل نمودہ نگاہدارند **روغن قسط** مرکب شاہ ارزانی برای امراض عصبی **صفت آن** قسط تلخ دہ درم
عاقرقرحا چہار درم فلفل کرد سہ درم نیمکوفتہ در شراب کہنہ یک شب بخیسانند و صبح بجوشانند کہ بنیمہ آید روغن زیت پنجاہ درم روغن
بید انجیر داخل کردہ باز بجوشانند کہ شراب بسوزد و روغن بماند مالیدہ صاف نمودہ فرفیون سہ درم جند بیدستر دو نیم درم سودہ آمیختہ بکار برند
نوع دیگر کہ فالج و لقوہ و رعشہ و تشنج و استرخاء و اختلاج را نہایت مفید است **صفت آن** قسط تلخ کندش عاقرقرحا ہر یک شش ماشہ

دارفلفل سنبل الطیب تیج سوسن قرفه اشنه اربد قرنفل نانخواه تخم کرفس اسارون زنجبیل زرنباد کندر مصطگی هر یک سه ماشه کبابه
یکتوله مغز بادام تلخ دو توله مغز تخم بیدانجیر سه توله همه را جوکوب کرده در یک رطل آب تا هشت پاس خیسانیده جوش دهند هرگاه نصف
آب باقی ماند مالیده صاف نموده روغن کنجد سیاه روغن سرشف هر یک سه چهٹانک آمیخته جوش دهند هرگاه آب بسوزد برداشته
استعمال آرند نوع دیگر بنسخه معمول نافع برودت اعصاب و مقوی آن و مفید امراض بلغمی بارد دماغی **صفت آن** قسط ده درم ایرسا
زنجبیل اشنه سنبل الطیب ساذج قرفه وج عاقرقرحا هر واحد پنج درم قرنفل چهار درم شب در سه رطل آب تر سازند و صبح بجوشانند چون
آب بیک رطل آید صاف نموده با نیم رطل روغن زیت یا روغن کنجد جوش دهند تا روغن بماند فرود آرند بعده جند بیدستر فرفیون جوزبوا
مصطگی هر واحد یک درم سائیده آمیخته بکار برند **روغن** جهت امراض بارده مانند لقوه و خدر و فالج وغیره **صفت آن** قرنفل
جوزبوا عاقرقرحا هر یک یکتوله مالکنگنی دو توله افیون یکماشه دہما یا سه ماشه جند بیدستر دو سرخ روغن کتان یکپاؤ یک چهٹانک همه ادویه
را سائیده در روغن انداخته بنجی از آتش بجوشانند که ادویه مذکوره بسوزند آنگاه روغن مذکور را از ادویه صاف نموده بکار برند **روغن خلوق**
یعنی روغن زعفران که ملین عصب است و تشنج را زائل کند و نافع از برای زخم و اوجاع رحم و صلابت رحم و اوجاع معده و رفع بیخوابی کند و از برای
تنقیه رحم مفید است و رنگ را نیکو گرداند بنسخه شیخ الرئیس **صفت آن** زعفران شش درم قصب الذریره پنج درم مرمکی صاف نیم درم
و در نسخه دیگر یک درم است قردمانا شش درم اجزا را جدا جدا نیمکوفته سوای قردمانا با سرکه انگوری بخیسانند و یک روز بگذارند و روز دوم
روغن کنجد یا روغن دیگر که مناسب باشد مقدار پنج استار داخل کنند و در منهاج بجای روغن کنجد روغن زیت صافی است پس بآتش ملائم
بجوشانند تا سرکه رفته روغن بماند پس بپالایند و روغن را علحده نگاهدارند و در شیشه سر بسته و ثفل آنرا علحده نگاهدارند و گویند که ثفل در
زعفران قردمانا است **روغن ناردین** جهت استرخاء اعصاب و فالج و لقوه و امراض بارده نافع است و محلل ریاح **صفت**
آن قصب الذریره برگ غار سعد کوفی عود بلسان لک ساذج هندی برگ مورد ناردین یعنی سنبل رومی اذخر مکی اهل راسن قردمانا
مرزنجوش همه را نیمکوفته در شراب و آب شبانه روزی بخیسانند پس صاف کرده با روغن کنجد بجوشانند تا روغن بماند بعمل آرند **روغن**
لبوب سبعه جهت تشنج یبسی و مالیخولیا و برای سهر نافع شربا و سعوطا و مروخا **صفت آن** مغز فندق مغز پسته مغز بادام شیرین
کنجد مقشر مغز چلغوزه مغز تخم کدوی شیرین مغز جوز مساوی گرفته و گرم نموده بدستور معمول بفشارند تا روغن جدا شود **روغن مجرب**
جهت خدر و رعشه و استرخاء و مفاصل بارده و عرق النساء از مرزا سلیمان طبیب **صفت آن** قصب الذریره قسط تلخ از هر یک
سه مثقال اذخر سورنجان کباب چینی ناردین اسارون از هر یک دو مثقال زرنباد دار شیشعان عاقرقرحا معات بغدادی بوزیدان
هر یک یک مثقال مجموع را نیمکوفته با سه پیاله آب بجوشانند که یک پیاله آب بماند پس شیره آنرا برآورده روغن گل روغن یاسمین روغن
بابونه روغن زنبق از هر یک ده مثقال داخل کرده بجوشانند چندانکه آب برود و روغن بماند پس جدوار خطائی آزموده جند بیدستر فرفیون
از هر یک سه مثقال جوزبوا زنجبیل از هر یک دو مثقال مقل ازرق یک مثقال کوفته و بیخته در هاون سنگین کنند و روغن را اندک اندک
بر آن چکانند و بدسته بمالند تا تمام روغن با آن مخلوط شود بعد از آن مومیائی معدنی در آن حل کنند و در شیشه نگاهدارند **روغن** برای خدر مجرب

حکیم علوی خان صفت آن حرمل ناردانیا سورنجان جوزبوا قسط تلخ خردل برگ سداب ایرسا سنبل الطیب شیطرج عاقرقرحا
حب الغار کل جنا شحم حنظل پوست تربج بوزیدان گل کاوزبان هریک ده مثقال حبه ادرده رطل آب بجوشانند تا سه رطل باقی ماند صاف کرده
سه رطل زیت کهنه آمیخته بپزند تا آب فانی گردد و روغن بماند پس مومیائی و عنبر هریک دو مثقال روغن پیه خرس بابونه ماکیان هریک ده مثقال
روغن جوز و پسته هریک پانزده مثقال آمیخته نگاهدارند پس فرفیون جندبیدستر هریک سه مثقال مشک یکمثقال داخل کرده حل نمایند تا خوب
مخلوط گردد روغن خضر از بیاض قبله گاهی مغفور صفت آن سم الفار یک دام عاقرقرحا دو دام روغن سرشف یک آثار پخته
بالا روغن را در کراهی خوب داغ کرده فرود آرند چون قریب سرد شدن رسد ادویه سوده انداخته از حشکه نیم سه پاس بسایند نگاه دارند
اگر در اگرد موضع خضر از گل ضماد نمایند بطور احاطه و بر موضع خضر قدری روغن مذکور بمالند سفیدی افتد و دور شود روغن فرفیون
که برای اختلاج و تشنج و استرخاء و جز آن مجرب است صفت آن سورنجان مصری زنجبیل جوزبوا فلفلمویه مالکنگنی خردل فرفیون
از هریک یکتوله روغن کنجد شصت توله اجزا را مثل غبار بسایند و بعد از آن در کهرل کرده اندک اندک روغن انداخته تا دو پهر چلا نمایند
پس نگاهدارند و در آفتاب یا در جای گرم بر پشت اعصاب تا یک پهر خوب بمالند روغن برای سلاق یعنی ریختن مژگان از بیاض حضرت
پیر مرشد قدس سره صفت آن بگیرند خشت کهنه دبار یک سائیده در روغن زرد تر کرده در پارچه بسته در تغاری پهول کم برآتش
نهاده باشند پس در آبگردانند در روغن که در ظرف جمع شود بگیرند و بر کناره پلک بمالند چند روز روغن که جهت سلاق و سبل و دیگر امراض
چشم مجرب سمیده صفت آن نیله تو تیه یک دام جوزبوا یک عدد هر دو را در یک دام پخته ریسمان خام گرد اگرد مثل گیند پیچند
و در دست و چهار دام روغن گاو تر کرده دو پاس نگهدارند بعد از آن در آوند کانسی گیند مذکور را بسوزند و ریسمان سوخته از کار روند آتش در
روغن باقی را در آن گیند کنند بمرود تا که ریسمان بخوبی و جه سوخته شود بعد از آن همه را هفت روز از چوب ڈهاک که در فلوس حسابند
باشند در ظرف کانسی حل نموده در چشم کشند که بهترین علاجی بنظر نیامده روغن خطل که برای درد گوش حار عجیب الاثر است
صفت آن روغن گل یک جزو سرکه سه جزو بر آتش چندان بجوشانند که روغن بماند و سرکه بسوزد پس نیم گرم تقطیر نمایند روغن
ترب که برای درد گوش بارد و ثقل سمع وغیره امراض بارده گوش مجرب است صفت آن روغن کنجد یک جزو آب ترب
سه جزو بجوشانند تا آب فانی گردد و روغن باقی ماند نیم گرم در گوش چکانند روغن برای درد گوش بارد معمول صفت آن
جندبیدستر حب الغار هر واحد یک دانگ مرمکی یک نیم دانگ تخم ترب افسنتین هر واحد دو مثقال روغن بادام تلخ سه مثقال تخم ترب
نیمکوفته و افسنتین هر دو در آب بجوشانند و صاف نموده روغن را داخل کرده باز بر آتش ملائم بپزند که آب جذب شود پس اجزای دیگر سائیده
داخل کرده نگاهدارند روغن بابونه که برای اوجاع بارد گوش معمول است صفت آن بگیرند قدری گل بابونه و در روغن
کنجد بیندازند و در شیشه کرده در آفتاب گذارند چون گل بابونه پژمرده شود بیرون کنند و مکرر همچنین عمل آرند و همین است ترکیب ساختن
روغن گل و روغن سوسن و روغن بنفشه و روغن نرگس و روغن یاسمین روغن که در درد ریحی و بلغمی گوش را سود مند است صفت
آن آب مرزنجوش آب ترب روغن زیت باهم آمیخته بآتش ملائم بجوشانند تا آب سوخته روغن بماند چند قطره نیم گرم در گوش چکانند

روغن مرکب مخترع و معمول راقم کہ بعد تنقیہ عام بدن بمسہل حار و خاص دماغ بحب ایارج در ثقل گوش مجرب است **صفت**
آن افسنتین گل بابونہ تخم ترب ہر واحد شش ماشہ قسط وج خراسانی ہر یک سہ ماشہ ہمہ را کوفتہ شب در آب سہ چھٹانک تر کردہ صبح
بجوشانند تا آب نصف بماند مالیدہ صاف نمودہ در آن روغن بادام تلخ یا روغن سرشف نیم چھٹانک داخل کردہ باز جوش دہند تا روغن
بماند از آتش فرود آوردہ سرد کردہ جندبیدستر مرمکی ہر یک یک نیم ماشہ سودہ آمیزند و وقت خواب شب یک دو قطرہ نیم گرم در گوش چکانند
ایضاً نوی تر از اول و موسوم بروغن اعظم کہ برائے تسکین درد گوش و گرانی سامعہ و طنین و دوی و قروح و سیل کرم عدیل و نظیر خود ندارد
و بارہا آزمودہ و ہزارہا نفع نمودہ **صفت آن** افسنتین زرد چوب سیر مقشر ہر یک شش ماشہ قسط مغز بادام تلخ ہر یک یکتولہ نانخواہ
زنجبیل ہر یک سہ ماشہ اصل السوس سہ نیم ماشہ انگوزہ بورہ ارمنی شحم حنظل ہر واحد یک نیم ماشہ عاقرقرحا یک ماشہ پیاز سفید یکعدد ہمہ
ادویہ را نیمکوفتہ شب در آب زہرہ گاؤ تر نمایند و صبح آب برگ سداب و آب برگ مروہ و آب برگ کریلہ و آب بیخ ترب و آب برگ سدرسن
ہر واحد یکتولہ و سرکہ دو تولہ و روغن کنجد نیم پاؤ بجوشانند تا ہمہ آب سوختہ روغن بماند پس ادویہ سابق انداختہ بسوزانند و صاف نمودہ بدارند
و دو سہ قطرہ آن نیم گرم بگوش چکانند **روغن افسنتین** جہت گرانی گوش **صفت آن** افسنتین رومی در آب ترب تازہ
بجوشانند تا نصف بماند صاف نمودہ روغن گل روغن بادام تلخ ہر یک نیم تولہ آمیختہ باز بجوشانند تا روغن بماند پس موسیائی کانی
یک سرخ حل کردہ نگاہدارند وقت حاجت نیم گرم در گوش چکانند **روغن** بجہت گرمی گوش مجرب **صفت آن** قسط تلخ زنجبیل حرمل یک
یکدرم با آب سودہ در دو درم روغن کنجد بجوشانند چون ادویہ بسوزد و روغن بماند نگاہدارند و نیم گرم اندک در گوش اندازند **روغن** برای دفع
سیلان ریم از گوش و درد آن منقول از حکیم کلو صاحب **صفت آن** آب زہرہ گاؤ و آب باران و یا آب تالاب عسل مصفی روغن کنجد
مقشر مساوی الوزن بآتش ملایم بپزند تا کہ ہر دو آب بتحلیل رفتہ روغن و عسل بماند و سوختن نشود نگاہدارند در گوشیکہ ریم جاری شدہ باد و
دردناک بود اندک اندک بچکانند **روغن** برائے ناصور گوش **صفت آن** روغن تلخ پاؤ آثار آملہ حنا ہر واحد تولہ برگ نیب عدد کمیلہ
فلفل گرد ہر واحد سہ ماشہ نیلہ تھوتھہ یکماشہ اول روغن را گرم نمودہ برگ نیب و آملہ و حنا و فلفل و نیلا تھوتھہ انداختہ بسوزانند بعدہ فرود
آوردہ بسایند و کمیلہ سائیدہ نیز مخلوط کنند و در گوش تقطیر مسکردہ باشند **روغن قسط** کہ در دوی و طنین و غیرہ امراض گوش معمول
است **صفت آن** قسط دو درم نیمکوفتہ یک شب در سرکہ بخیسانند و در نیم آثار آب بجوشانند تا نیمہ آید نیم آثار روغن کنجد بر سر آن ریختہ بجوشانند
تا آب فانی گردد و روغن بماند قدرے نیم گرم در گوش چکانند **روغن** مجرب در وقتیکہ ورم در سائر اجزای حلق عام باشد **صفت**
آن روغن کنجد آب گشنیز سبز لعاب حلبہ ہر واحد یک جزو سرکہ نصف جزو حضض ربع جزو بپزند تا روغن بماند پس در ورم حار سر طلا کنند
و در خناق بارد نیم گرم **روغن محلل** چون بر معدہ تدہین کنند تحلیل نفخ کنند و نفع بقولنج و ریاح غلیظ نماید و مجرب است **صفت**
آن سنبل الطیب و ارشیشعان بابونہ برگ سداب تخم شبت شونیز مصطکی از ہر واحد یکتولہ زیرہ کرمانی دو تولہ کوفتہ در یک آثار آب بجوشانند
ہرگاہ چہارم حصہ بماند برابر آن آب شبت سبز و روغن بیدانجیر چہار تولہ و روغن بابونہ چہار تولہ داخل کردہ جوش دہند چون آب برود و روغن
بماند صاف نمودہ عنبر اشہب حل کردہ نگاہدارند وقت حاجت نیم درم گرفتہ استعمال نمایند اگر ریح غلیظ و درد شدید باشد وقت استعمال قدرے

جند بیدستر حل نمایند **ایضاً** کہ در بعضے صبیان و بزرگان برائے اخراج ریح اثرے تمام دارد **صفت آن** خردل سفید جوزبوا
برگ سداب تخم بلیون اہل انجدان برگ مازریون مجموع یا آنچہ میسر آید مساوی بگیرند و در آب بجوشانند چون سہ ربع بماند صاف نمودہ برابر
آن روغن کنجد آمیختہ باز بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند قدرے ازین روغن بر شکم و مقعد بمالند کہ باد بسیار دفع میکند **روغن**
مصطگی کہ مفید کرب و نفخ معدہ و صلابت عضلات است **صفت آن** مصطگی یک رطل در سہ رطل روغن کنجد و شش رطل
آب بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند و بہتر اینست کہ مصطگی بکوبند و با روغن بجوشانند تا گداختہ شود **روغن** جہت ساقط کردن
مسنہ ہائے بواسیر مجرب و بے غائلہ است **صفت آن** گوگرد زرنیخ ہر دو برابر سائیدہ بر آتش نرم تسقیہ بروغن کنجد دہند بحدیکہ خوب
جذب کند و یا قرعہ انبیق تقطیر نمایند **روغن** مسکن درد بواسیر **صفت آن** روغن بید انجیر بقدر پنج شش مثقال در ظرف مسی یا قلعی
بر آتش گزارند و سر آنرا بپوشند تا گرم گردد پس باز نمودہ بزودی وجبہ کافور در آن اندازند و سر آنرا بپوشند و از آتش فرود آوردہ حرکت دہند کہ
ممزوج گردد ہمان قسم سر بستہ بگذارند تا سرد گردد و ہر وقت کہ خواہند قدرے از آن گرم نمودہ بر موضع بواسیر بمالند ورم و وجع را تسکین دہد
روغن عقرب کہ مفتت سنگ مثانہ است **صفت آن** ریوند سعد کوفی جنطیانا پوست بیخ کبر از ہر یک اوقیہ روغن
بادام تلخ یک رطل داروہا را کوفتہ بیختہ در شیشہ کنند و روغن بر آن ریزند و یک ہفتہ در آفتاب نہند پس صاف کردہ دہ عدد عقرب زندہ
کہ ہمان زمان صید کردہ باشند در آن اندازند و یک ہفتہ دیگر در آفتاب بگزارند بعدہ صاف کردہ بدارند و دو قطرہ از آن در احلیل چکانند
و قدرے بر مثانہ بمالند **روغن** مقوی باہ و دافع استرخاء اعصاب **صفت آن** زہر تیایہ مغز گھونگچی سفید مغز جمالگوٹہ کچلہ برادہ کردہ
ہر واحد دو دام ہرتال یکدام ہمہ را در شیر بز کم کم انداختہ بسایند تا دو سیر شیر جذب شود پس حبہا بستہ در آفتاب بگزارند تا خشک شود
و بشیشی آتشی انداختہ روغن کشند مجرب **روغن** کہ مالیدن آن ذکر را سخت و قوی و دراز میکند **صفت آن** اس کہ بونید انگ
دال گھونگچی سفید افیون ہر یک یکدام مالکنگنی تخم دہتورہ ہینگ بیخ کنیر سفید ہر یک دو دام روغن کنجد بقدر حاجت ادویہ کوفتہ بروغن
کنجد چرب کردہ یک شب نگہدارند صبح در شیشی آتشی انداختہ مثل جوہر روغن کشند ہر روز اندکے بر قضیب حشفہ گذاشتہ طلا نمایند بالائش
برگ تنبول بہ بندند **روغن** کہ بجہت انبعاث شہوت باہ نظیر ندارد و بصحت تجربہ پیوستہ و در ازالہ عنیت تاثیر اکسیر دارد و از بیاض
استاد مرحوم **صفت آن** سیماب سیر بہوٹی سم الفار سفید ہر یک دو تولہ ہر سہ را در زردی بیضہ مرغ دوازدہ عدد کھرل نمایند تا شش روز
بعدہ بقدر نخود حبوب بستہ در شیشی آتشی بطریق ڈول جنتر روغن بچکانند و سیماب چاروب تر کردہ بر پان خط کشند و حشفہ و دوخت
را گذاشتہ بر آلت بندند **روغن** مخترع حکیم امان علی کہ مقوی باہ و رافع سستی اعصاب و مجرب است **صفت آن** گھونگچی
سفید پوست بیخ کنیر سفید اسگند ناگوری تج دارچینی عاقرقرحا تالمکھانہ تخم اوٹنگن اندر جو حرمل شونیز تخم پیاز مغز پنبہ دانہ مالکنگنی
تراشہ سم اسپ ہر یک شش ماشہ مغز چرونجی مغز چلغوزہ بیخ اوٹ کٹارہ دیودار عود غرقی موصلی سیاہ ہر واحد یکتولہ جوزبوا قرنفل
رسکپور تخم دہتورہ ہر یک سہ ماشہ افیون دو ماشہ ہمہ را نیم کوفتہ در روغن بیش یا مادہ گاؤ یک نیم چھٹانک کیدہ زردی بیضہ مرغ
دہ عدد آمیختہ در شیشی چاہ یاس داشتہ پس روغن کشیدہ طلا سازند **ایضاً** برائے قوت باہ **صفت آن** شیراک روغن زرد

هر یک دو تولہ باہم بجوشانند کہ شیر سوختہ روغن بماند پس روغن را در کھرل انداختہ سم الفار میٹھا تیلیہ بیر بہوٹی خراطین ہر یک ماشہ داخل کردہ بسایند چون یک ذات شود در ظرف چینی یا شیشہ دارند و قدرے نیم گرم طلا کنند نوع دیگر مقوی باہ مجرب مؤلف مفتاح صفت آن برادہ کچلہ نیم پاؤ بیر بہوٹی تخم دھتورہ لوبان کوڑیا گھونگچی سفید بیضہ خوک صحرائی کچلکنی ہر واحد شش ماشہ جند بیدستر شیر قوم سیماب ہر واحد دو تولہ روغن بلسان دو تولہ ادویہ کوفتہ بیختہ روغن وغیرہ آمیختہ در شراب دو آتشہ حل کردہ تا یک ہفتہ بعدہ جھا ساختہ در کی آتشی چوہ کشند الضماجیت مجلوق وعنی بہ تجربہ رسیدہ صفت آن زلو بر خصیہ ہاے خر چسپانند تا خون خوردہ پر شوند آنگاہ از خصیہ جدا کردہ در سایہ خشک نمایند بعد ازان پیسانڈہ بیر بہوٹی بیخ کنیر سفید ہر کدام یکدام ہمہ را جوکوب ساختہ در جرجی مذکور مالیدہ در شیشی آتشی انداختہ روغن بچکانند تا زمانیکہ روغن سرخ بر آید بگیرند و وقتیکہ سیاہ شود علیحدہ دارند و برابر برنج علے الدوام بمالند روغن دفلی کہ در دیست بارد کہنہ و اوجاع مفاصل و عرق النساء و وجع الورک را زائل کند و دفع جرب در ساعت نماید صفت آن روغن زیتون یا روغن بیدانجیر یکرطل برگ دفلی کہ بفارسی خرزہرہ گویند یک اوقیہ ہر دو را بدون آب یا آب انداختہ بپزند و صاف کردہ نگہدارند و شب بر پشت مالند و صبح استحمام نمایند و غذا اسفوربا و اگر برگ مذکور کوفتہ قدرے آب آمیختہ آب او بگیرند و با روغن بپزند تا آب بسوزد بہتر باشد روغن دافع درد پشت و کمر صفت آن شحم حنظل مغاث سورنجان زیرہ کرمانی فرفیون ایرسا جند بیدستر ہر کدام سہ مثقال فرفیون دو مثقال نیکوب کردہ در سہ رطل آب و یک نیم رطل روغن زیت و اگر نباشد روغن بیدانجیر بجوشانند آنقدر کہ آب فانی شود صاف نمودہ نیم گرم بر پشت و کمر و عانہ بمالند روغن کہ نعوظ قوی کند و شہوت برانگیزد و پشت را محکم کند و اوجاع او زائل کند و مجرب انطاکی است صفت آن فرفیون قسط عاقرقرحا ہر کدام یکجزو فلفل سیاہ حب الغار بیخ نرگس ہر کدام نیم جزو ہمہ را در دہ چند آن زیت بپزند تا نصف بماند صاف نمودہ بر پشت و مذاکیر بمالند روغن جنطیانہ کہ اقسام درد پشت را نافع و محلل ریاح و نفخ و جہت قیلہ و فتق و ورم بلغمی و براے ریحی کہ در خصیہ و زہار و پشت و گردہ و غیر این اعضا باشد دافع است مخترع حکیم علویخان صفت آن جنطیانا ے رومی دہ درم زراوند گرد سعد کوفی سلیخہ سیاہ بیخ کبر ہر یک پنج درم نیمکوفتہ در یکرطل روغن بادام تلخ داخل کردہ خوب بر ہم زنند و در شیشہ کردہ دہ روز در آفتاب دارند پس صاف نمودہ بکار برند روغن حنا کہ در اوجاع مفاصل معمول است صفت آن برگ حنا یا گل او نیم آثار در دو آثار آب بجوشانند تا نیمہ آب باقی ماند صاف کنند و با نیم آثار روغن کنجد بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند و اگر برگ یا گل تازہ او بکوبند و قدرے آب بپاشند و صاف نمودہ آب او بگیرند و نصف آب مذکور روغن کنجد آمیختہ بجوشانند تا روغن بماند قوی تر باشد روغن تنباکو کہ در مفاصل بلغمی بعد تنقیہ مستعمل است صفت آن تنباکو متوسط سی و دو درم گل بابونہ یک نیم تولہ زنجبیل نیمکوفتہ یک تولہ شب در یکرطل آب تر دارند و صبح با نیم رطل روغن کنجد بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند بردارند و در نسخہ دیگر وزن تنباکو ہفت تولہ و بابونہ یکتولہ است و برگ کنیر سفید بست عدد زیادہ نوشتہ روغن سرخ کہ در مفاصل و عرق النساء و نقرس و درد ورک معمول است و در اکثر اوجاع ریحی مستعمل صفت آن جبیبہ یا توانا تخ کاہچل چھڑیلہ سعد ساذج قرنفل نرکچور کچلہ ہر یک ہشت تولہ ہمہ ادویہ نیمکوفتہ در آب یک آثار بجوشانند تا نیم آثار باقی ماند مالیدہ صاف

نموده روغن کنجد و روغن سرشف هر یک دو استار از خلکرده بپزند تا روغن باقی ماند از آتش فرود آرند تو حد بگر که قوی تر از اول است
و در امراض مذکوره معمول **صفت آن** مجیٹھ پاؤ آثار رتج کاپھل چھڑیلہ هر یک چهار توله سنبل الطیب سعد هر یک دو توله ساذج
قرنفل دارچینی هر یک یکتوله نرکچور هشت توله کچله دو توله الائچی خورد سه توله جوتری مشک خالص هر یک شش ماشه چوب صندل براده
صندل سفید هر یک دو توله زعفران چهار ماشه زرچوب دارهلد عود غرقی هر یک یکتوله گلاب قسم اول یک آثار روغن کنجد دو آثار همه ادویه را
جوکوب نموده در گلاب تر کرده بدارند پس در دیگچه قلعی دار با آتش ملائم بجوشانند تا نصف گلاب بسوزد پس روغن کنجد آمیخته بپزند
تا تمام آب خشک شود بعده روغن را از پارچه گزرانیده در شیشه بدارند و یک هفته در زمین دفن کنند پس برآورده وقت شب یکتوله بمالند
و صبح آب سر و بشویند **روغن شبت** که برای اوجاع بارده بسیار مفید است از نجم الدین خان **صفت آن** در آب
شبت سبز و روغن کنجد سیاه هر واحد یک سیر قسط و گل بابونه و زنجبیل و اسبند هر یک یکتوله جوکوب نموده آمیخته جوش دهند تا آب بسوزد
در روغن بماند صاف نموده بمالند **روغن مفاصل** که معمول است **صفت آن** افیون هشت دام روغن کنجد یک آثار
شیر گاؤ یک آثار کچله بیست عدد افیون را در شیر حل کرده پس روغن و کچله ریزه نموده داخل کرده در ظرف آهن بجوشانند با آتش ملائم
تا شیر بر رود و کچله بسوزد و روغن بماند صاف نموده استعمال نمایند **روغن اوراق** برای درد مفاصل بارد مجرب و معمول **صفت آن**
برگ حنا برگ نارنگ برگ تاتوره برگ آک برگ سهجنه برگ ارنڈ برگ سنبهالو برگ مکو برابر گرفته از ینها آب برآورده برابر آن روغن کنجد
آمیخته بجوشانند و آب برگها در روغن کنجد اگر هر یک پاؤ آثار باشد پس یکتوله اسبند و یک توله تخم شبت و شش ماشه اجوائن در آن
اندازند که این هم بسوزد وقتی که روغن بماند و آب بسوزد صاف کرده دو ماشه افیون و یک توله سورنجان تلخ سائیده آمیخته نگاه دارند
و نیم گرم مالش نمایند **روغن سرخ باده** که معمول مجرب و بینظیر است **صفت آن** چاکسو صندل سرخ کبیله هر یک سه نیم ماشه
سپیاری چهالیه سنگ جراحت کات سفید لوه چون حجر خراسانی هلیله زنگی پھٹکری مهندی هر واحد پاؤ کم دو ماشه برگ نیب
یکدام و پهایه یکدام برگ بکائن دو دام نیله تهوتهه یکماشه فلفل سیاه هفت ماشه روغن سرشف یک چھٹانک یک پاؤ اول برگها بسایند
نصف لوه چون همراه برگها بسایند و دو قرص بپزند در روغن را بر آتش نهاده قرصها انداخته بسوزانند بعده همه ادویه کوفته بیخته در روغن انداخته
آمیزند و یک پاس در ظرف آهنی با دسته چوب نیب حل نمایند و وقت حاجت بمالند **روغن سام ابرص** نافع خنازیر اگرچه تا
پسینه رسیده باشد دفع گردد **صفت آن** بگیرند سام ابرص که بعربی وزغه و بفارسی چلپاسه و بهندی چهپکلی گویند یک عدد در
یک سیر روغن نیب انداخته بجوشانند تا مضمحل گردد پس خاکستر شاخ ماده گاؤ نه مثقال در آن داخل کرده بر هم زنند و چند جوش داده فرود آرند
وقت حاجت طلا نمایند دار منڈی صرف عرق کشیده بنوشند **روغن** که در دفع ورم سوداوی و سرطان خصوص ورمی که معروف باد رنگت
است بی نظیر است **صفت آن** پھٹکری سه و نیم توله نیله تهوتهه هفت ماشه سنکهیا زرد یا سفید یک توله و دو ماشه روغن
کنجد دوازده توله روغن را در کڑاهی انداخته گرم کنند و ادویه را جدا جدا باریک بسایند اول چهار ده ماشه پھٹکری اندک اندک در روغن
اندازند و از چوب نیب بگردانند بعده یک چٹکی از پھٹکری باقی و یک چٹکی سنکهیا انداخته باشند تا جمله صرف شود و بدستور در این اثنا

چوب نیم میگردانیده باشند پس از آتش فرود آرند و دو گھڑی دیگر حل کنند بعده در شیشه نگهدارند و وقت حاجت از پر مرغ طلا نمایند و دستورش اینست که روز اول سوزش و جوشش میکند در اکثر والا در دوم و سوم خواه جوشش کند یا نکند هر روز بمالند بلکه در صورت جوشش نکردن سه روز مهلت داده باز استعمال نمایند غرض تا جوشش نکند ظهور نفع در اکثر نبود و بعد جوشش باز حاجت بمالیدن این روغن نمیشود و ورم کهنه دفع می گردد و هر گاه بروغن در شیشه صرف شود درد آن بماند روغن کنجد دیگر اندازند که همان نفع دارد این روغن در غایت خوبی است و اکثر دیده شد که از سالها مبتلی مرض بورم صلب منکر اللون متورم بود و هیچ دوا سودمند نیافت ازین روغن بر شد

روغن سوراخ کام را که از آتشک شده باشد نافع است صفت آن نکهه که دوائی معروف است هفت دانه اریٹه پاؤ سیر نکهه را جوکوب سازند و اریٹه همچنان ثابت دارند و سبو را در اندکی آب شب تر نمایند تا نرم شوند و صباح در شیشه معمول الحکمت اندازند چنانچه دو حصه شیشه خالی باشد و بطریق تپال جنتر بچکانند و قدری بر سوراخ کام از دست بمالند روزی دو بار و دریک هفته صحت کلی روید

روغن جل نیب که خارش خشک و سعفه را نافع است صفت آن جل نیب تازه کوفته آب او بفشرند و هم وزن آن آب روغن کنجد سفید آمیخته بپزند تا آب بسوزد

روغن زرنیخ جهت خارش و سعفه و قوبا و هر گونه بثرات بدن خصوص که از ان آب جاری باشد بارها تجربه استاد مرحوم رسیده بلی غائله است صفت آن روغن سرشف بقدر نه فلوس خوب جوش دهند و هڑتال دو نیم ماشه باریک کرده بیندازند تا که خوب بسوزد پس لسن پنج جوه بر همان سنگ که بر آن هڑتال سائیده است کوفته اندازند تا که سیاه شود بعد از ان برگ کنیر بست یکعدد انداخته خوب بسوزند پس فرود آورده حل کرده بکار برند

روغن کنیر برای جرب رطب و آبله که در اسفل اعضا از زیر ناف تا پاشنه بسبب فساد خون مع حکه و خارش شدید باشد و از کثرت خارش و اطالت مدت جلد سیاه و سطبر مثل جلد فیل شده باشد و هیچ تدبیر دفع نشود مجرب است منقول از بیاض والد مغفور صفت آن بیارند برگ کنیر سفید سه آثار نخته و خرد خرد کرده در سبوی کلان با آب چاه پنج آثار بجوشانند تا سه پاس بعده روغن کنجد پاؤ آثار در ان سبو انداخته سه چهار جوش دهند پس فرود آورده در ظرفی که پر از آب سرد باشد آن برگ و آب و روغن از سبو بریزند چون برگ ته نشین شود و روغن بالای آب آید آن روغن را از دست برداشته بر کناره کٹوره جمع کرده باشند بدستوریکه روغن از ماست میگیرند همچنان تمام روغن از آب برداشته نگاهدارند و آن آب و برگ که باقی مانده بدن را از آن بشویند فائده بخشد و در روغن مذکور این اجزا اضافه کرده بمالند توتیای سبز یکدرم سفیده قلعی دو درم شب یمانی یکدرم مرداسنگ یک مثقال رسکپور دو مثقال باریک سوده در روغن مذکور مخلوط کرده مالش نمایند و گاهی این اجزا و مسکه گاؤ کر بایکصد و یک آب شسته باشند آمیخته گوگرد نیمپاش افزوده و برگ حنا و کمیله یار کرده میمالند نفع مینماید

روغن نارجیل بجهت قوبا مجرب اخفر صفت آن پوست نارجیل یک رطل توتیای سبز نوشادر را به آب نادیده تنکار هر یک دو نیمدرم همه را نیم کوفته روغن کنجد بست درم ممزوج کرده بطریق تپال جنتر روغن کشند

روغن جهت چهاجن صفت آن بابچی دو توله سیندور چهار توله بنگ اعلی هشت توله روغن کنجد نیم سیر روغن را بجوشانند چون کف نشیند سیندور بیندازند بعد از یک ساعت بابچی و پس از یک ساعت دیگر بنگ انداخته فرود آرند و وقت خفتن که دست بآب نرسد در دست و پا هر جا که مرض باشد باین روغن مالش نمایند د

برآتش دست و پا گرم سازند و دو گھڑی چرب کرده باہم مالیده برآتش گرم کرده باشند **نوع دیگر** جہت آگوته و چهاجن **صفت آن**
روغن کتان نخود در کرغان انداخته خوب جوش دہند بعده فلفل سیاه یک نیم تولہ پشک شتر سہ تولہ انداخته بسوزانند چون خوب
سوخته شود از دسته حل نموده صاف کرده بدارند وقت حاجت بر موضع علیل مالش نمایند **روغن** که ترقیدگی دست و پا یعنی
چهاجن را نفع دہد **صفت آن** باجی سفید و مغز تخم بید انجیر چرم کهنه سوخته ہر یک یک تولہ در آب سائیده با روغن کنجد سفید آمیخته بر ہم
ہرگاه آب بسوزد حل کرده بر ترقیدگی طلا کرده برآتش خفیف تملید دہند **روغن اوراق** که برائے سعفه آزموده است **صفت آن**
برگ یاسمین برگ نیب برگ فراش برگ بسکھپرد برگ ارنڈ برگ بکاین ہر واحد یک تولہ سائیده قرص نموده در پاؤ آثار روغن کنجد
بسوزانند که سیاه و خاکستر گردد صاف کرده کمیلا و مرداسنگ کوکنار سوخته سہاگه بریان زرد چوب سوخته کات سفید باجی سوخته آمله سوخته
فلفل گرد سوخته ہر واحد دو درم نیله تھوتھه نیم درم سائیده در روغن آمیزند و بچوب نیم حل نمایند و بعد حلق راس بر سر مالند فقط **روغن**
چوب چینی در امراض که بفساد خون باشند مستعمل و مجرب است **صفت آن** چوب چینی نیم آثار چوب انجیر دشتی پنج آثار ہلیله سیاه
پاؤ آثار جوتری نخود ادویه را جدا جدا جوکوب نموده چوب چینی و جوتری را در یک صره بسته و چوب انجیر و ہلیله را در صره دیگر بسته ہر دو صره
را با روغن زرد پنج آثار و آب خالص بست و دو آثار در دیگ کلان اندازند و دہن آن از سرپوش بند نموده بالائے دیگدان نہاده
آتش از چوب پلاس تا چہار پاس اول تیز و بعده سینک کنند وقتیکه آب بنصف برسد از دیگدان فرود آورده ہر دو صره مالیده افشرده
دور نمایند و دیگ را بجائے سرد یک شب بدارند صبح روغنیکه بالائے آب باشد از کفگیر گرفته در ظرفے بدارند و ہمراه غذای لطیف ہر دو وقت
بقدر دو سه تولہ یا زیاده ازان بقدر تحمل خورده باشند **روغن برص** برائے برص سفید از بیاض اُستاد مرحوم **صفت آن**
پوست بیخ چیته سہاگه گھونگچی سفید مساوی کوفته بیخته یکجا کرده بعده در روغن کنجد دو تولہ کھرل نموده در شیشه انداخته مثل جود کشند
و طلا نموده باشند و اگر آبله افتد برائے خشکی فوفل سوخته کتھه سفید بپاشند **روغن خضاب** منقول از خط مولوی عبد القادر مرحوم که
مجرب و آزموده است **صفت آن** کیری انبه پاؤ آثار مازو براده فولاد ہر یک سه دام انار ترش پاؤ آثار روغن کنجد سیاه سه پاؤ ادویه
کوفته با روغن در ظرفے گلی کہنه انداخته در سرگین تا چہل روز دفن کنند بعده برآورده آن روغن را بمالند **روغن** بقول سرہندی این روغن
جہت تسوید شعر و حفظ از شکستن و برائے تطویل و سرعت انبات و استحکام و تجوید و بالجمله بدہن آن بجمیع اقسام زینت مجرب است
صفت آن برگ مورد آمله ہر یک ده اوقیه ہلیله بلیله ہر یک پنج اوقیه مصطگی پرسیاوشان لادن ہر واحد یک اوقیه و ربع طباشیر نیم
اوقیه فوفل دو اوقیه و نصف ہمه را کوفته در سه رطل آب بیزند تا آنکه قوت ادویه در آب آید پس از پارچه باریک صاف نموده در آن آب
روغن گل دو رطل انداخته بآتش ملایم جوش دہند تا آب فانی گردد پس ثفل ادویه مذکوره در پارچه مذکور بسته در آن روغن اندازند بآتش ملایم
باز جوش دہند تا آن که آب آن ادویه نیز فانی گردد و روغن باقی ماند و ہمه را در ظرف وسیع سر نہند و استعمال نمایند و آنچه در فعل آن از عجائب
است مشاہده نمایند **روغن مخترع حکیم علی** که در حفظ شعر از سقوط و دراز و سیاه انبوه کردن بے نظیر است **صفت آن** پرسیاوشان
طباشیر گرد سماق زرورد گلنار مصطگی ہر یک یک جزو لادن پوست انار فوفل پوست بلیله ہر یک دو جزو پوست بلیله مازو سبز ہر یک سه

جزو آمله منقی پنج جزو برگ مورد دوازده جزو ادویه نیم کوفته یکشبانه روز در آب گزارند و بآتش ملایم بپزند تا قوت دوا در آب در آید و بدست خوب
مالیده صاف کنند بنحوے که جرم بدوا نمانده باشد پس روغن کنجد خالص پنجاه جزو روغن گل پنجاه جزو اضافه فرموده بآتش نرم بجوشانند و برهم
میزده باشند و در آخر آن جرم ادویه بسته میشود اول آن را بیرون آرند و سرد کرده در ظرفے نهند بعد آن روغن گرم را سرد کرده بر آن ریزند و همچنان
نگهدارند و باید که در آخر احتیاط کنند که هم آب نماند و هم روغن نسوزد **روغن** که موی ریخته را بر دیاند و داء الثعلب را نافع بود **صفت آن**
قیصوم پرسیاوشان بابونه از هر یک یک اوقیه در آب بپزند تا که مهرا شود پس صاف نموده برابر وزن آن روغن بآن انداخته بآتش
ملایم بپزند تا آنکه آب برود و روغن بماند پس نگهدارند و بکار برند **ایضاً** که در منع ریختن مو که از مرض آتشک بود مجرب است و بداء الثعلب
بغایت مفید است و چون موئے سفید از علت داء الثعلب برآید اگر استعمال این روغن بر آن موضع نمایند موی سیاه بر دیاند **صفت**
آن دسمه سه مثقال برگ مورد پانزده مثقال در چهار صد مثقال آب بجوشانند تا بنصف رسد پس صاف نموده باصد و بست مثقال
روغن کنجد بجوشانند تا روغن بماند شش مثقال لادن در آن حل کنند **روغن** مجرب در تطویل شعر و تقویت انبات آن **صفت آن**
آمله برگ آزاد درخت برگ مورد هر یک پنج استار خطمی سه استار کوفته بیخته در روغن کنجد یک رطل آمیخته در آفتاب یا نزدیک آتش یک هفته
بدارند و بدان بیخ موی شبانه چرب نمایند و تا یک هفته بآب نشویند و این روغن تا سه هفته یا زیاده استعمال کنند **ایضاً** مقوی شعر
چون بدان مداومت نمایند و باوجود آن مسود شعر است **صفت آن** برگ گل شقایق برگ مورد پرسیاوشان سنبل الطیب
سعد تخم چقندر تخم کرفس آمله هر واحد یک مشت همه را در آب سه رطل بجوشانند تا یک رطل بماند پس صاف نموده روغن خیری یک رطل
بر آن انداخته باز بجوشانند حتی که آب فانی گردد پس اقاقیا خاکستر پوست صنوبر هر یک یک اوقیه انداخته بدارند و هر روز موی را بدان
چرب نمایند **ایضاً** که بجمیع اصناف صلع و انتشار شعر مجرب سرهندی است **صفت آن** شقایق النعمان چهار جزو اکلیل الملک برگ
درخت انجیر هر یک یکجزو لادن سه جزو پرسیاوشان دو جزو همه را باریک سائیده در روغن مصطگی آمیخته استعمال کنند **روغن** که حفظ
مو از سفید شدن مینماید و از عجائب مجربات سرهندی است **صفت آن** سعد سلیخه سنبل الطیب شونیز شحم حنظل قرنفل قسط قصب الذریره
فقاح اذخر عود هر یک هفت درم کوفته بیخته در چهار رطل آب عصاره حنظل بجوشانند تا نصف بماند و بر آن روغن پنبه دانه و روغن آمله
هر واحد یک رطل انداخته باز بجوشانند تا آنکه آب فانی گردد و روغن بماند صاف کرده بر بیخ مو ها طلا کنند **روغن** که حلق شعر کند
صفت آن اشخار یک جزو نوره غیر مطفی دو نیم جزو زرنیخ زرد ده جزو در آب بخیسانند چندانکه آب بالائے اجزا رسد و سه روز
نگهدارند روز چهارم صاف نموده سه جزو از آن آب و یک جزو از روغن کنجد آمیخته بآتش ملایم بپزند تا آب برود و روغن بماند پس
استعمال کنند و بعد از یک ساعت بشویند **ایضاً** که منع روئیدن مو کند مستعمل حکیم علویخان **صفت آن** آهک شسته پنج درم
زرنیخ سائیده پنج درم روغن کنجد ده درم همه را ممزوج نموده سه روز در آفتاب دارند و همیشه بجنبانند بعد از آن بر طبق مسی افگنند تا روغن جدا
شود بعمل آرند **روغن** بیضه که انبات شعر کند **صفت آن** بیضه را در آب جوشانیده زردی آن گرفته در آوند آهن یا مس انداخته
بر آتش نهند که سوخته گردد از چیزے بیفشارند و اگر براده عاج در پیخال مگس را در روغن مذکور سوده طلا کنند در رویانیدن مو توے تر گردد

[illegible] ن برگ سور خشک گلنار گل سرخ گل معصفر تازه پاک کرده در آب بپزند و مقدار [illegible]
آب با روغن داخل کنند و آن [illegible] شد که روغن بماند و اگر قدری بماند کوفته اضافه نمایند قابض تر شود **روغن صنعان** که حکیم
مومن تجربه نموده در التیام زخمهای تازه **صفت آن** اصل السوس هر دو پوست مغیلان زردچوب دیودار بالسویه چهار صد
مثقال کوفته روغن چراغ که از پنبه دانه یا تخم کتان میگیرند شش صد مثقال و سه من تیز در آب بر آتش ملایم بجوشانند چندیکه کف نکند تا آب
بسوزد پس صاف نموده استعمال نمایند **روغن** نافع زخم حتی که بر زخم دواب هم فائده می کند **صفت آن** روغن شیرین نیم رطل برگ
نو رسته نیم برگ نو رسته از هر یک دو دام برگها سائیده قرص بسته در روغن بسوزانند که خاکستر گردد و صاف کرده بقدر دو دام رال
و سه ماشه تنبیل از یک سائیده انداخته مخلوط نمایند و نگاهدارند وقت حاجت بر زخم چکانند و اگر گوشت مرده باشد درین دو ماشه
نیلا تهوتهه نیز داخل کنند **ایضاً** که از برای اندمال جراحت بی عدیل است **صفت آن** برگ کنیر سفید گل برگ آک برگ نیب
هر یک نیم آثار توتیائے سبز سنگجراحت مرداسنگ هر واحد چهار دام روغن کنجد دو آثار اول نصفی برگها گرفته قرص بسته در روغن اندازند
و آتش نرم کنند تا که قرص سرخ شود پس بار دوم نصفی برگها در روغن سوزانند و ادویه کوفته بیخته اندازند تا زمانیکه سرخ شود و نوبت بسیاه
آید پس فرود آورده حلکرده دارند گویند که برائے جراحت حکم اکسیر دارد **روغن** که برائے اندمال زخم بے نظیر است و مجرب **صفت آن**
بلادر شش عدد ڈیکامالی دو دام پخته سفیده و توتیائے سبز رال سوم هر واحد یکماشه روغن شیرین نیم پاؤ اول بلادر را در روغن در سوم
آن قدر بسوزند که دود برخاستن موقوف شود بعده ڈیکامالی انداخته بسوزند و حل نمایند بعده ادویه دیگر انداخته حل کنند پس از پارچه صاف
کرده بدارند **نوع دیگر** که برائے اندمال زخم نظیر ندارد و دافع زخمهائے آتشک و مجرب النفع است **صفت آن** بلادر تخم کرنج هر واحد
یک دام اجواین خراسانی مرداسنگ هر یک سه ماشه توتیائے سبز دو ماشه روغن کنجد نیم پاؤ اول روغن بر آتش گرم نموده بلادر اندازند
چون سوخته شود اجواین اندازند چون بسوزد تخم کرنج در آن بسوزند بعده توتیائے سبز و مرداسنگ اندازند و از آتش فرود آورده خوب حل
کنند و نگاهدارند و اگر جائے نازک بود روغن صاف بی درد اندازند و الا مع درد چکانند و اگر روغن خشک شود روغن دیگر اندازند حتی که
بناسور هم فائده میکند **روغن لسان الکلب** که برائے اندمال زخم بے عدیل است **صفت آن** زبان سگ در سایه
خشک کرده بسوزانند و در اندکی روغن کنجد در کرچه آهنی داغ کنند بعد از آن برگ نیب خوب سائیده قرص بسته بروغن کنجد در ظرف آهنی
سوخته دور کنند بعده زبان مذکور را درین روغن انداخته بچوب نیب یا دسته آهنی خوب حل کرده در شیشه نگهدارند **روغن** که بمائر
قروح خبیثه را چون اکوته و جز آن سود دارد **صفت آن** روغن کنجد یک آثار لوده سفید پهٹکری هر یک دو دام نیله تهوتهه نیم دام
برگ نیم پاؤ سیر جمله ادویه را سائیده در روغن بسوزانند و صاف کرده بدارند وقت حاجت پنبه کهنه بدان آلوده بر نهند **روغن ناصور**
که برائے ناصور نفع وارد و از برائے خنازیر مزمن متقرحه خیلے مفید **صفت آن** خاکستر سم ماده گاؤ خاکستر چرم که زیر کفش کهنه باشد هر دو
مساوی هر قدر که باشد و یک عدد کلس که بهندی چهپکلی گویند این هر سه چیز را در روغن هر شش تولہ بسوزند چندانکه چهپکلی تمام سوخته شود پس
بخوبی همه را بسایند که یکسان شود پس قطره چند در ناصور بچکانند و اگر لته حیض آلوده خشک کرده بسوزند و خاکستر او اضافه نمایند قوی تر

وسریع العمل کردد ایضاً بہت ناصور صفت آن مرا یک عدد درمیان دو ستہ تولہ روغن کنجد بجوشانند تا سوختہ شود بعد ازان صاف نمودہ یک مثقال شنگرف صلایہ کردہ داخل نمایند تا ممزوج شود قدرے درزخم چکانند روغن چوب چینی کہ اعیاد درد مفاصل وزانو واعصاب جارہ را نافع است صفت آن چوب چینی دہ مثقال ورق ورق تراشیدہ در ستہ من آب بجوشانند ہرگاہ بربع رسد صاف نمودہ برگ حنا دہ مثقال درآب علیحدہ خیسانیدہ صبح صاف نمودہ ہر دو آب را یکجا کردہ روغن کنجد یا روغن گل پنجاہ مثقال داخل کردہ بجوشانند تا آب آن برود صاف ساختہ برسر ہر پنج مثقال روغن مذکور سورنجان مصری حنظل ہر واحد یک مثقال نرم سائیدہ بآن مخلوط سازند روغن دیگر دارکہ برائے ضربہ وسقطہ واندمال جراحت بے نظیر است صفت آن چوب دیودار زرد چوب اصل السوس دار ہلد دودہ سقف نخود بریان کنندہ ہر یک دو نیم تولہ بآب خوب بسانید پس در دیگچہ کردہ با یکصد و ستہ تولہ وچہار ماشہ آب برآتش ملایم بجوشانند تا ثلث آب بماند ثفل را بیرون آرند و دیگچہ را برآتش بدستور دارند وثفل برآوردہ را در پارچہ کردہ در ہمان دیگچہ بیفشارند بعد آن روغن کنجد شصت وشش تولہ وہشت ماشہ داخل کردہ باتش ملایم تر از آتش اول بجوشانند کہ آب سوختہ روغن بماند۔

باب الزراریق المحقنہ

مشتمل بر یک فصل زرروقات زرروق جید برائے التیام قرحہ مثانہ ومجاری بول از مجربات حکیم علوی خان صفت آن گل مختوم گل قیمولیا شاخ گوزن سوختہ از ہر یک پنج جزو شادنج مغسول شب یمانی از ہر یک ثلث جزو افیون نصف سدس جزو سفیداب قلعی شش جزو انزروت سفید یک نیم جزو مرصاف کنند راز ہر یک دو ثلث یک جزو اجزا را نرم صلایہ کردہ جمع کنند ودر شیر خر یا لعاب اسبغول حل کردہ بمزرقہ انداختہ بعمل آرند گاہی زیادہ کردہ میشود زراوند مدحرج یک جزو وبندہ اکثر درین نسخہ موسیائی کانی اصیل بقدر یک ماشہ آمیختہ استعمال نمودہ عجائبات غریبہ در صلاح قروح خبیثہ مثانہ دیدہ وخلقی از آن متشکر گردیدہ نوع دیگر کہ جہت قرحہ مثانہ وسوزش بول مجرب است صفت آن صمغ عربی کتیرا نشاستہ اقلیمائی نقرہ ہر یک یکماشہ سفیداب مغز تخم خیارین ہر یک دو ماشہ شیر خشت نیم تولہ خوب باریک سائیدہ وشیا فہا بستہ نگہدارند وقت حاجت بشیر دختر سائیدہ بچکانند زرروق جلیل القدر جہت حبس بول حصاتی کہ بسبب مزاحمت حصاۃ بہم رسد فی الفور نفع بخشد صفت آن سیماب دو ماشہ یا کم بمزرقہ انداختہ در ناعرہ اندازند زود سنگ یکسو شدہ بول جاری میشود مجرب است زرروق معمول در سوزاک جدید وقدیم صفت آن پھٹکری یک تولہ نیلہ تھوتھہ شش ماشہ ہر دو را خوب بریان کردہ باریک سائیدہ در یک آثار پاؤ بالا آب آمیختہ در شیشہ نگاہدارند وہر روز پنج شش دفعہ بعمل آرند اگر ہر دو دوائے مذکور را در آب جوشانیدہ استعمال نمایند نیز سزاوار است اگر خون ظاہر شود نترسند واگر درد بسیار شود شیر زنان ممزوج سازند وبار ہمین دوا بکار برند نوع دیگر معمول ومجرب صفت آن گل ارمنی دم الاخوین انزروت سفید وکاشغری سنگجراحت رسوت کتھہ سفید کافور ہر یک سہ ماشہ مردا سنگ نیلہ تھوتھہ بریان ہر یک یکماشہ باریک مثل سرمہ سائیدہ دارند وقدرے از آن گرفتہ ولعاب اسبغول حل کردہ در روزے سہ چہار مرتبہ پچکاری گیرند زرروق کہ سوزش بول را نہایت مفید است صفت آن لعاب بہدانہ ولعاب اسبغول صمغ عربی

اسفیداج سفیدی بیضہ شیر دختران باہم ممزوج ساختہ بعمل آرند و زروق مغز تخم کدو مغز تخم تربوز در شیر دختر سائیدہ نیز نافع سوزش
بول ست زروق کہ جہت سوزاک مجرب جلیل الاثر ہست و نافع و گاہی خطا نکردہ صفت آن بلیلہ بلیلہ آملہ ہر سہ ایک
یک تولہ گرفتہ در آب سہ پاؤ یک شبانہ روز بخیسانند بعدہ صاف کردہ در بوتل انداختہ گل ارمنی دم الاخوین انزروت سفید سوت شیر
کاشغری کتیرا نشاستہ مرداسنگ کاغذ سوختہ نیل ولایتی کافور ہر یک سہ ماشہ ہمہ را باریک مثل سرمہ سائیدہ بقدر یک تولہ ازان گرفتہ در بوتل
مذکور ریزند و خوب حرکت دہند و پچکاری گیرند و ہنگام استعمال خوب جنبانیدہ بعمل آرند نوع دیگر کہ بارہا بتجربہ درآمدہ و بہتر ازین دوائی کم دیدہ
شد صفت آن رسوت یک تولہ کتھہ سفید شش ماشہ افیون یک ماشہ در آب یک آثار دوازدہ پاس تر دارند و صاف نمودہ کافور
رسکپور پھٹکری بریان نیلہ تھوتھہ برشتہ ہر یک یکماشہ ہمہ را باریک سائیدہ دران آمیختہ ہر روز سہ چہار مرتبہ پچکاری گرفتہ باشند
زروق کہ سوزاک جدید و قدیم و جریان ریم را بتجربہ رسیدہ صفت آن کات ہندی سہ جزو توتیائے ہندی یک جزو ہر دو را سحق
بلیغ نمودہ در آب حنا یا آب حرف بالعاب اسبغول مخلوط ساختہ ساعتی بجنبانند کہ اثر ش در آب سرایت کند بمزرقہ و اگر دو سہ دفعہ بعمل آرند
اغلب کہ بروز سوم حاجت نباید نوع دیگر کہ بجہت سوزاک قدیم و قرحہ معمول ہست صفت آن شیاف ابیض سادہ یا افیونی در روغن
دیودار تکرار بمزرقہ بعمل آرند ایضاً کہ جہت سوزاک مجرب ہست صفت آن کتیرا سہ ماشہ سنگ جراحت چہار ماشہ افیون یک ماشہ
گیرو چہار ماشہ پھٹکری سہ ماشہ رسوت نگر کوٹی شش ماشہ اسبغول یک تولہ کتیرا را در آب حل کردہ از پارچہ گذرانیدہ در لعاب اسبغول انداختہ
دواہا را کوفتہ بیختہ مخلوط کردہ پچکاری نمایند و باید کہ رسوت را بآب حل کردہ از پارچہ صاف نمودہ داخل سازند کہ سوزش نکند نوع دیگر
مجرب برائے سوزاک قدیم و جدید از مفتاح صفت آن سہاگہ بریان چہار ماشہ شب یمانی سفید بریان شش ماشہ نیلہ تھوتھہ بریان
دو ماشہ گیرو یک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ و دو پڑیہ بستہ نگاہدارند یک پڑیہ در یک سیر آب انداختہ آب را در شیشہ کردہ خوب جنبانیدہ در شبنم گزارند
و صبح بکار برند روز دوم پڑیہ دوم در نیم آثار آب مخلوط نمودہ بعمل آرند در دو روز شفائے کلی میشود زروق معمول برائے سوزاک صفت آن
سفیدہ کاشغری شب یمانی ہر یک دو ماشہ باریک سائیدہ نگاہدارند وقت حاجت دو ماشہ ازین دوا گرفتہ در گلاب ہشت تولہ روغن گل چار تولہ
آمیختہ در پچکاری انداختہ بعمل آرند بعد استعمال آن سوراخ ذکر قدرے بند دارند و اگر یک بار کفایت نکند دو سہ مرتبہ دیگر استعمال نمایند لیکن اول
دوائی اندری جہاڑ بگیرند و اگر اتفاق آن نشود فصد باسلیق کنند و اول پچکاری یکتولہ عسل سفید در ہشت دام آب ممزوج نمودہ بگیرند بعد
ازان نسخہ مرقومہ بعمل آرند ایضاً برائے سوزاک مجرب معمول صفت آن برگ نیب برگ بکائن برگ حنا برگ مکو مع شاخ
پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ ہر واحد نیم پاؤ در آب نیم آثار بجوشانند ہر گاہ نصف بماند فرود آوردہ بیالایند و از پارچہ بگذرانند
بعدہ گل ارمنی طباشیر ہر یک شش ماشہ سنگ جراحت دو تولہ نیلہ تھوتھہ چہار ماشہ سائیدہ پارچہ بیز نمودہ در آب مذکور اندازند در شیشہ
نگہدارند و وقت حاجت بقدر دو سہ ماشہ رسوت دران حل کردہ پچکاری نمایند

باب السین المہملہ مشتمل بر چہار فصل

فصل اول در سعوطات سعوط معمول جهت صداع کثیر الحرارة وشدید الالم **صفت آن** کافور افیون هر دو مساوی بقدر
دو سه سرخ سائیده بروغن گل یک ماشه آمیخته مکرر بعمل آرند واگر شیر دختران اضافه کنند اولی است واکثر اوقات در شقیقه وعصابه کافور و
روغن گل فقط بعمل می آید ومفید می افتد **ایضاً** معمول **صفت آن** افیون زعفران مکہ نیم ماشه طباشیر دو ماشه شکر طبرزد یک
ماشه در شیر زنان وروغن گل وروغن بنفشه حل کرده سعوط نمایند **ایضاً** برای صداع وشقیقه گرم ودرد گوش حار **صفت آن**
افیون کافور بزر البنج مساوی کوفته بیخته مانند عدس حب ها ساخته یک حب یا دو حب بروغن بنفشه حل کرده در بینی وجهت درد گوش
در گوش چکانند سعوط برای صداع بارد مجرب **صفت آن** مشک عنبر میعه سائله بقدر عدس گرفته بکار برند وهر وقت بدان
سعوط کنند **ایضاً** برای صداع بارد وریحی **صفت آن** جندبیدستر مشک هر دو مساوی سائیده در روغن چنبیلی سعوط نمایند
سعوط مجرب جهت درد سر وشقیقه مزمنه **صفت آن** مشک نیم ماشه باروغن بادام ویا روغن پسته یک درم حل کرده نمایند
وچند قطره در بینی چکانند سعوط جهت درد سر بارد نافع **صفت آن** چونه را برکف دست باندک نوشادر بمالند که آب شود
نزدیک بینی بوده چند مرتبه نفس را بکشند مجربست سعوط مجرب برای صداع دودی وقاتل کرم دماغ وجراحات **صفت آن**
حلتیت کافور هر یک قدرے در روغن گل حل کرده سعوط کنند **ایضاً** معمول **صفت آن** ہلیم را در آبیکه صبر وحضض در آن جوشانیده
باشند سائیده یا در آب برگ نیب یا شفتالو سوده در بینی چکانند که در قتل کرم مجرب است **ایضاً** سعوط عصاره برگ خوخ ونیب
وشریفه وسمهالو وامر بیل با صبر وحضض سوده آمیخته مجربست ومرداسنگ باروغن گل بعد از تخفیف روغن کدوی تلخ نیز فائده
می کند سعوط معمول برای شقیقه وعصابه **صفت آن** کافور در روغن گل سائیده قبل از طلوع آفتاب بجانب موافق درد در سوراخ
بینی مریض چند قطره سه روز بچکانند **ایضاً** معمول شاه عبد العلیم صاحب مرحوم **صفت آن** مغز تخم کہرنی یک عدد در آب سائیده
چند قطره از آن در بینی بمنخر مخالف درد قبل از طلوع آفتاب بچکانند در سه روز صحت میشود **ایضاً** از مجربات حکیم نبی بخش **صفت آن**
در جانب موافق مرض سمندر پہل بآب سوده چند قطره قبل از طلوع آفتاب در بینی چکانند وبعضی در مخالف منخر می چکانند **ایضاً** برگ آک
بروغن چرب ساخته اندکے گرم کنند وبدست مالیده در هر دو سوراخ بینی چکانند عطسه بسیار خواهد آمد ودرد شقیقه دور خواهد شد **ایضاً**
آب ادرک باندک شیر آمیخته سه قطره در بینی چکانند سعوط که برای شقیقه ودوار وسدر بسیار مجربست **صفت آن** مومیائی بقدر حبه
در روغن بان یا روغن گل گداخته مشک تبتی کافور جندبیدستر هر یک بوزن یک حبه خوب سحق کرده باهم مخلوط ساخته بآب سعوط نمایند
ایضاً جهت دوار وسدر بارد مجرب است **صفت آن** روغن قسط روغن ناردین از هر یک دو دانگ بگیرند ویک حبه جندبیدستر
ویک حبه مشک در آن حلکرده بکار برند **ایضاً** که در سدر ودوار بارد بعد تنقیه بکار آید **صفت آن** فلفل سیاه صبر زرد زعفران جندبیدستر
در آب مرزنجوش وروغن بنفشه آمیخته در بینی چکانند سعوط معمول در لیثرغس وسبات سہری که بعد هیضه وبائی پدید آید **صفت آن**
سنبل الطیب شونیز کندش تربد سفید دارشیشعان جندبیدستر هر یک سه ماشه سائیده سعوط نمایند سعوط که مقوی حافظه ومزیل
نسیان بلغمی ومستعمل بعد تنقیه **صفت آن** مشک یک حبه جندبیدستر نیم حبه هر دو را در روغن یاسمین حلکرده تسعیط کنند سعوط هندی

جهت صرع متمادی مجرب **صفت آن** بارکتائی خورد خشک کرده کاتپهل نیچهکنی هر یک شش ماشه کوفته بیخته ناس تمباکو بوزن چهار
بهلولی آمیخته دوبار بقدر دو ماشه ناس گیرند **ایضاً** در تکملهٔ هندی مذکور است **صفت آن** در تلخه شنحال چند عدد فلفل انداخته در
مطبخ بیاویزند چون خشک شود بصاحب صرع در وقت نوبت ازان فلفل دو عدد با آب سائیده در هر دو سوراخ بینی دو سه قطره
بچکانند صرع بالکل زائل میشود و نیز چکانیدن مروارید محلول در بینی صرع را در یک نوبت دفع میکند **ایضاً** نافع صرع **صفت آن**
پوست بیخ آک بشیر بز سائیده صاف کرده سعوط نمایند **ایضاً** مجرب حکیم شریف خان صاحب برای صرع **صفت آن** مغز تخم
کدوه زعفران نبات سفید برابر همه را با آب سائیده در وقت گرفتن صرع در هر دو پرهٔ بینی سه چهار قطره بچکانند **ایضاً** نافع صرع صبیان **صفت**
آن جند بیدستر حلتیت خوب سحق نمایند و بقدر چهار شعیره در شیر مرضعه سعوط نمایند **سعوط** برائے سکته **صفت آن** عود صلیب سائیده
در روغن بابونه و روغن نرگس آمیخته در بینی چکانند و چکانیدن آب سداب و آب مرزنجوش تنها یا مرکب نیز سعوط زهره کلنگ دیگر طیور
تنها یا با آب سداب یا مرزنجوش قوی تر است و جند بیدستر بماء العسل بدستور نافع لقوه است **ایضاً** نافع سکته بلغمی **صفت**
آن فلفل سیاه فلفل سفید خربق سیاه برابر سوده بکرات و مرات سعوط کنانند تا بهوش آید و یا کندش و شونیز فلفل جند بیدستر خربق مشک
خالص باریک ساخته در بینی دمند و یا تخم حنظل و قثاء الحمار نوشادر کندر فلفل سیاه اسطوخودوس کوفته بیخته بدمند تا عطسه آید نوع
دیگر نافع برائے سکته از انطاکی **صفت آن** فلفل کندش جاوشیر هر واحد سه جزو شونیز خردل مرزنجوش هر واحد دو جزو اشق
مشک هر واحد نیم جزو با آب کرفس سرشته بقدر نخود حبها سازند سعوط مقوی حافظه و مزیل نسیان بلغمی و مستعمل بعد تنقیه **صفت**
آن مشک یکحبه جند بیدستر نیم حبه هر دو را در روغن یاسمین حل کرده تسعیط کنند سعوط که بجنون احتراقی مفید است **صفت**
آن آب عنب الثعلب سبز بجوشانند و صاف نموده همراه روغن نیلوفر و یا سفیده بیضهٔ مرغ و یا شیر دختر آمیخته در بینی چکانند **سعوط**
که لقوه و فالج را سود دهد **صفت آن** صبر زرد شونیز بورهٔ ارمنی جمله برابر کوفته بیخته با آب چقندر در بینی چکانند بعد گذشتن چهل روز از مرض
و گویند که اگر یک دانگ سکبینج در دو دام آب مرزنجوش بسایند و نیم درم روغن زیت آمیخته در بینی چکانند در مدت پنج روز لقوه زائل شود
سعوط طلونجان که در امالهٔ نزله بسوی بینی و در فالج و لقوه و رعشه و جمیع امراض بارده دماغیه مجرب **صفت آن** برگ دفلی که
بهندی کنیر گویند گرفته در باورچی خانه در دخان آویزند که خشک گردد پس شصت درم ازان و از صعتر و زراوند طویل و زعفران هر یک پنج
درم کندش چهار درم عاقرقرحا شش درم سوده بکار برند و گاهی درم الاخرین عوض زعفران حل کنند سعوط برائے ابراء زکام منجمد
صفت آن فلفل سیاه قدری سائیده در مسکه مادهٔ گاو آمیخته سعوط نمایند حسب دلخواه ریزش خواهد شد سعوط که باد سبل
و سده بینی را مفید است **صفت آن** مرچ سبز زعفران کندش هر یک مساوی گرفته باریک سائیده با آب مرزنجوش حبها مثل فلفل
بندند و صبیان را برابر یک حبه و کلان سال را نصف دانگ بروغن بنفشه تسعیط کنانند سعوط نافع نزول الماء از زاد غریب **صفت**
آن مشک خالص یکماشه زعفران دو ماشه سنبل الطیب یکماشه کاتپهل چهار ماشه کوفته بیخته قدرے قلیل استعمال کنند **سعوط**
برائے فساد شم **صفت آن** جند بیدستر کندش قسط قرنفل هر واحد یک درم آب کرفس ار روغن زرد هر واحد یک اوقیه روغن بنفشه

نصف اوقیه بجوشانند و سعوط نمایند سعوط نافع رعاف صفت آن کندر افیون کافور هر یک یک جبه بآب سائیده در بینی چکانند ایضاً مابس رعاف صفت آن مسک بی نمک را بآب خرفه مکرر شسته و قدری کافور بآن آمیخته سعوط نمایند و برگ کنار و برگ بید و برگ بانسه هر چه از ینها بهم رسد نرم سوده بر جبهه طلا نمایند سعوط که بعد تنقیه در انسداع که از رطوبت عنبیه باشد بکار آید صفت آن آب سداب بازهره خروس بروغن بادام در بینی چکانند سعوط برائے سده انف که موجب غنه و سموت باشد صفت آن جند بیدستر مرازه هر یک یکدرم مشک و زعفران افیون از هر یک یک دانگ عدس دو درم خوب سائیده حب بسته در آب مرزنجوش حل نموده سعوط نمایند ایضاً جهت خنان یعنی غنه که از آن کلام انسان مبین نشود صفت آن تنکار را در موم روغن حل کرده همیشه سعوط کنند تا مرض بکلے زائل شود سعوط نافع خشم صفت آن خربق سیاه بورق شونیز سائیده بزهره گاو آمیخته در بینی چکانند ایضاً برائے خشم از تکلمه صفت آن ناگ کیسر دانه الائچی سفید باچهر زعفران زنجبیل در روغن گاو آمیخته در بینی چکانند سعوط برائے خشم که از سده مصفات بود صفت آن شونیز زهره کلنگ شحم حنظل خربق سفید برابر لسانید بول شتر اعرابی بران ریخته در آفتاب گزارند تا خشک شود پس بقدر دانه عدس حب سازند و در وقت حاجت از آن در قطره روغن مرزنجوش حل کرده سعوط نمایند و اگر سوزش محسوس شود بروغن کدو استنشاق کنند سعوط برائے بخر الانف مجرب صفت آن عنبر زعفران بآب نعناع سعوط نمایند ایضاً مجرب صفت آن انار شیرین و مرزو سنبل الطیب در ظرف مس بجوشانند و بروغن نرگس در روغن بنفشه بچکانند سعوط نافع کثرت عطسه صفت آن آب گل خطمی با روغن گل ممزوج نموده سعوط نمایند بتکرار فصل دوم در سنونات سنون جهت اقسام قلاع مجرب صفت آن مازو شب یمانی هر دو برابر سائیده بمالند سنون معمول که جوشش دهن آتشک که بهر چون ادویه سمیه مرض آتشک خورده باشد صفت آن زراوند مدحرج برگ مورد گلنار کندر سعد ایرسا دم الاخوین مازو تخم خرفه تخم کدو مساوی سائیده سنون سازند سنون احمر که جهت قلاع اسود اطفال بسیار نافع صفت آن هلیله زرد سوخته خشته حرا سوخته تخم کشنیز سوخته طباشیر گلنار مساوی کوفته بیخته بپاشند سنون احمر که برائے جمیع جوششها و قروح دهان و زبان و حلق و حنجره و مرے و از برائے اکله و جوشش آتشک در دهان و حلق و قلاع فم هر قسم که باشد خصوص قلاع خبیثه و از برائے فساد اسنان و تاکل آنها مجرب است صفت آن گل مغره سه جزو توتیائے هندی یک جزو پس اگر جوششها و قروح تازه باشد توتیا را بریان کنند و الا غیر بریان هر دو را باریک سائیده و بیخته نگهدارند و گاهے از برائے قروح خبیثه و فساد اسنان و کرم دندان بمل گل مغره منیل سے کنند و هر دو را نرم سائیده یکجا کنند پس طریق استعمال این سنون در جوششهائی تازه و کهنه فم و قروح و بثور آتشک که در دهان باشد و در اکله و قروح خبیثه و قلاع خبیثه و فساد و تاکل اسنان و در جوشش و قروح حنجره و حلق تازه و در قروح و بثور آتشک در حلق و مرے و حنجره و در قروح و بثور کهنه و خبیثه اعضائے دیگر سوائے دهان و زبان و حنجره و حلق و مرے هر یک در فصل مضامض مسطور گردد سنون زرد که برائے درد دندان حار و آنکه از ورم لثه و خرابه و سقط باشد و استحکام دندان معمول و مجرب است صفت آن پوست انار گلنار زرد چوب و سماق شب یمانی پرشته مازو هر واحد ماشه کوفته بیخته استعمال کنند ایضاً جهت درد دندان منقول از مولانا جمال الدین صاحب علیه الرحمة صفت آن خرمهره

سوختہ نیلہ تھوتھہ سوختہ مازو سبز ہیراکسیس نمک لاہوری پھٹکری بریان مرچ سیاہ پیپل برابر سائیدہ سنون سازند ایضاً برای دردِ کرم
از تکمہ صفت آن فلفل سیاہ نیلہ تھوتھہ بریان کتھہ سفید نمک سیاہ برابر سائیدہ بمالند و آب آن بریزند سنون جہت درد دندان
واستحکام آن مجرب است صفت آن زنجبیل سون مکھی باٹرنگ ہیراکسیس کتھہ سفید نیلہ تھوتھہ سوختہ مساوی ہمہ را باریک سائیدہ
سنون سازند ایضاً مجرب صفت آن مصطگی زنجبیل مرچ سیاہ نیلہ تھوتھہ بریان زیرہ سفید بریان کتھہ سفید چھالیہ سوختہ
پھٹکری دانہ الائچی کلان نمک لاہوری ہریک شش ماشہ تخم سرس یکتولہ کوفتہ بیختہ شب مالیدہ بالائش پان بخورند سنون جہت
رفع درد دندان واستحکام اصول آن ودفع اکثر امراض بار داسنان مجرب و معمول صفت آن نیلہ تھوتھہ سوختہ کشنیز خشک بریان
زیرہ سفید بریان زنجبیل قسط شیرین فلفل سیاہ کات ہندی نمک سیاہ کسیس مصطگی ہمہ را برابر گرفتہ سائیدہ سنون سازند و در نسخہ
دیگر نمک لاہوری عوض نمک سیاہ و کسیس ہست ایضاً کہ جہت درد دندان و جریان خون واستحکام اصول و اکثر امراض اسنان ہمیشہ معمول
صفت آن نیلہ تھوتھہ سوختہ شب یمانی سوختہ نمک لاہوری کتھہ پاپڑیا مازو سوختہ دانہ الائچی کلان ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ استعمال نمایند
واگر دندان متحرک باشد ہیراکسیس نصف و یک جزو بیفزایند نوع دیگر برائے درد دندان واستحکام آن مجرب و بے نظیر صفت آن
مصطگی رومی مازو گرد سماق سنبل الطیب سعد اشنہ زنجبیل خولنجان فوفل سوختہ الائچی خورد مع پوست نمک لاہوری خرمہرہ زرد
سوختہ عاقرقرحا کات بزرکتان سوختہ ہریک دو تولہ کبابہ ہیراکسیس انزروت زرد ہریک یک تولہ توتیائے سبز بریان شش ماشہ
کوفتہ بیختہ سنون سازند و مالیدن فلفل گرد و پاہ ہر دو مساوی سودہ و بالائش خوردن بیڑہ پان نیز برائے درد دندان بار ہا معمول
است سنون کہ در تسکین آلام و رفع جریان خون و رویانیدن گوشت بن دندان و منع ریختن مواد بتجربہ رسیدہ و باکثر امزجہ موافق
است صفت آن سعد طباشیر گل سرخ تخم مورد گلنار کات ہندی فوفل کزمازج اقاقیا از ہریک جزوے سماق شش جزو سنون سازند
سنون کہ در ازالہ درد دندان و نشف رطوبت نزلہ و ورم لثہ مجرب است صفت آن زنجبیل نمک سنگ مرچ سیاہ گیرو تمباکوی
خشک کہ در دہنی میکشند ہر پنج ادویہ برابر سائیدہ نگہدارند و ہر وقت کہ خواہند قدرے بر دندان مالند و دہن واکردہ سرنگون باشند کہ
لعاب برآید و بعد یک گھڑی گلوری پان بخورند و از پیک آن دندان بشویند بعدہ گلوری دیگر خورند و آب خوردن بعد دو گھڑی مضائقہ
ندارد ایضاً معمول برائے درد دندان واستحکام آن صفت آن دانہ الائچی مازو بریان ہر واحد یک تولہ پھٹکری بریان کات سفید
موچرس زیرہ سفید ہر واحد شش ماشہ ہلیلہ زنگی بریان پوست بلیلہ بریان آملہ سنگجراحت سعد ہر واحد چہار ماشہ مصطگی پاؤ کسیس دو
شش ماشہ سپاری چھالیہ دو عدد توتیائے ہندی بریان دو ماشہ سنون سازند سنون کہ در دفع درد جنبش دندان تاثیر عظیم بلا تاخیر دارد
و بارہا بتجربہ رسیدہ صفت آن کچلہ سوختہ تشل نکال کردہ تخم الماس ہریک یکتولہ فلفل سیاہ نمک لاہوری ہریک شش ماشہ
سنون سازند و بعد استعمال بیڑہ پان بخورند ایضاً برائے رفع درد دندان واستحکام آن صفت آن اسرب را سوہان نمودہ
یا تیر یا باریک نمودہ بقدر برنج متقرض ساختہ وہموزن آن دار فلفل آمیختہ کوفتہ پارچہ بیز نمایند و برابر یک جزو صمغ پلاس و نصف آن
مصطگی سرمہ سا کردہ بیامیزند و وقت حاجت بر دندان بمالند و آب از دہن بریزند از مجربات حکیم علیم اللہ صاحب و در نسخہ دیگر پوست انار

نیز داخل ہست سنون از حضرت شیخ فرید الدین شکر گنج قدس سرہ العزیز برای استحکام دندان بے نظیر **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی
پوست بلیلہ آملہ منقے زنجبیل دار فلفل توتیا القیم مازو نمک سنگ برابر وزن گرفتہ جدا جدا بکوبند بعدہ ہمہ را وزن نمودہ باہم آمیختہ سنون
نمایند **ایضاً** کہ حکیم اکمل خان صاحب جہت نواب مجد الدولہ تجویز فرمودہ بودند برائے تقویت لثہ بے نظیر ست **صفت آن**
مصطگی زرورد گلنار گل سرخ بسد سفید سائیدہ الائچی خرد گل سیوتی زیرہ سفید بریان از ہر واحد دو ماشہ شب یمانی بریان کردہ یک ماشہ
سنون سازند **ایضاً** فوفل چہار عدد سوختہ سنگ جراحت مصطگی از ہر یک شش ماشہ بودار سوختہ یک ماشہ الائچی نیم تولہ مازو سبز
سوراخ شدہ عدد بار دگندم گرفتہ بریان نمایند بعدہ ہمہ اجزا را کوفتہ بیختہ سنون سازند **سنون** کہ تقویت و تشدید اسنان کند
صفت آن فوفل کزمازج گلنار گل سرخ سماق جفت بلوط حب الآس عفص مساوی سنون سازند و تجربہ حکیم شریف خان صاحب مکرر
استعمال این بدون سماق نافع افتادہ **ایضاً** مشدد دندان و مطیب ہان و رافع درد اسنان فی الفور از مجربات حکیم کلو صاحب **صفت**
آن مصطگی کسیس تخم مین پھل زنجبیل بریان سنگجراحت بریان سہاگہ بریان سنگ سرمہ نمک سپید ہر یک یکدام فلفل کتھہ کشنیز بریان
سفید زیرہ بریان ہر یک دو دام ناگرموتھہ چہار دام کوفتہ بیختہ بر دندان بمالند و آب مضمضہ سازند و پان بخورند و اگر بسبب ورم لثہ یا قلاع
مالیدن آن دشوار باشد قدری ازآن در آب جوشانیدہ نیم گرم مضمضہ نمایند و تا دیر در دہن بگیرند **سنون ابیض** کہ بہترین سنونہا
ست از برای استحکام لثہ و دندان و منع انصباب نزلہ بسوی لثہ و حفظ آن از تاکل و تعفن و قطع خروج خون دندان و دفع بوے بد دہان
صفت آن عاقرقرحا درج ترکے کزمازج سعد کوفی کمدشش ماشہ پوست انار یا زوقشار کندر گلنار فارسی گل سرخ مروارید بسد سفال چینی
سفید مکدستہ ماشہ کف دریا نمک سطر زد شب یمانی صدف سوختہ ہر یک یکنیم ماشہ فلفل سپید مصطگی عود بلسان ہر یک یکماشہ قیل گوش سوختہ
و اگر بہم نرسد دندان فیل بگیرند پنجماشہ بیخ سوسن کبود شاخ گوزن سوختہ اسنبلیلہ ہر یک چہار ماشہ طباشیر تخم خرفہ نشاستہ کتیرا حتک سریشم آرد عدس
ہر یک ہفت ماشہ باریک کوفتہ بیختہ کافور قیصوری شش سرخ سودہ داخل کردہ بر دندان ولثہ مالند و بعضے اوقات بسرکہ مخلوط کردہ مضمضہ کنند
سنون جہت تحرک اسنان کہ از رطوبت بود معمول ہست **صفت آن** قرنفل مصطگی سعد گل سرخ گلنار سنبل الطیب عود السرو مساوی
کوفتہ بیختہ شب وقت خواب استعمال نمایند **سنون** مجرب برائے استحکام دندان و درد آن و جہت منع خون بالتجربہ **صفت آن** کرنجوہ
سوختہ دوازدہ عدد پوست ہلیلہ زرد نیم تولہ آملہ کات سفید مازو ہر یک یک تولہ سون مکھی توتیائے سبز سوختہ ہر یک ہفت ماشہ شب یمانی
بریان دار فلفل بریان ہر یک پنجماشہ فلفل گرد سہ ماشہ کشنیز یک تولہ زنجبیل بریان شش ماشہ فوفل سوختہ کف دریا بریان ہر یک یک تولہ
سنگجراحت ہفت ماشہ مائین خورد زیرہ سیاہ ہر یک ہفت ماشہ مجیٹھ کسیس دانہ قاقلہ ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ سنون سازند شب
مالیدہ بالائے او پان خورند و آب بعدہ ننوشند و صباح ہم استعمال نمایند و تا سہ گھڑی آب ننوشند **ایضاً** معمول مقوی اسنان مانع
خروج خون **صفت آن** سہاگہ تیلیہ بریان پھٹکری بریان ہر واحد یک تولہ قرنفل نہ ماشہ تخم مین پھل مازو ہر واحد دو عدد فلفل
سیاہ پاپڑیا کتھہ نمک لاہوری ہیراکسیس سپستان ہر واحد شش ماشہ زرورد گل سرخ صندل سفید گلنار سماق فلفل دراز زنجبیل مصطگی
کف دریا قسط کبابہ عذبہ سعد کشنیز دلثہ الائچی ہر واحد چہار ماشہ سپیاری چھالیہ سوختہ یک عدد کوفتہ بیختہ سنون سازند **سنون**

بے تغیر جہت تحرک دندان وتسکین درد آن ونمک بغایت خوش رنگ می آرد معمول اوستاد مرحوم صفت آن مازوئے سبز بے سوراخ
یکدام پختہ توتیائے سبز سوختہ دو دام پختہ سونا مکھی هیرا کسیس کتھ سفید هریک یکتولہ مائین گجراتی مصطگی گلنار ہلیلہ زنگی آملہ هریک نہ ماشہ
سنگ جراحت برادہ فولاد هریک یکدام پختہ بمبالغہ سائیدہ بر دندان مالند ایضاً جامع النفع مجرب ومعمول صفت آن شب یمانی
بریان کتھ سفید برادہ آهن پوست درخت مولسری از هریک سہ درم کسیس یک درم پوست انار نیم درم پوست بلیلہ سہ درم
چوب چینی یک درم نیلہ تھوتھہ برشتہ دو درم بطریق مسی بمالند بعدازان بروغن گل نیم گرم مضمضہ نمایند بعدہ بآب نیم گرم مضمضہ
کنند جہت استحکام دندان وتقویت لثہ عدیل ندارد ایضاً مجرب کہ بوی دهان خوش کند واستحکام دندان نماید ودرد آن دور سازد
صفت آن کزمازج سعد صندل سماق گلنار دانہ الائچی کلان هر واحد چهار درم سورنجان شیرین زرنباد هریک سہ درم عاقرقرحا خو
سوختہ مصطگی هر واحد دو درم زرورد آملہ گل سرخ هریک پنجدرم قرنفل مشک هریک یکدرم قوفل دہ عدد اول مشک در گلاب سائیدہ
ادویہ دیگر آمیختہ باریک سائیدہ بکار برند نوع دیگر معمول برائے استحکام دندان ودرد آن صفت آن ہلیلہ زنگی بریان پوست
ہلیلہ زرد بریان بلیلہ آملہ مازو زیرہ سفید نصف بریان نصف بریان نمک لاهوری هر واحد یکدام پاو مرداسنگ زرچوب سپیاری چھالیہ نصف سوختہ
پھٹکری بریان هریک نصف دام سنون ساختہ بعمل آرند ایضاً معمول برای استحکام دندان صفت آن نوہ توتیائے سبز بریان
کات سفید کشنیز بریان زیرہ سفید مصطگی سعد پوست بیخ شیطرج نمک لاهوری هر واحد یک دام فلفل گرد کسیس هر واحد نیم دام
کوفتہ بیختہ سنون سازند سنون معمول جہت جنبش دندان وجمیع امراض لثہ وورم آن آزمودہ صفت آن پوست ببیلان چھا
تولہ سنگ جراحت کتھ سفید سپیاری چھالیہ از هریک یک تولہ فلفل سیاہ زنجبیل سفید از هر واحد یک ماشہ هر شش اجزا را همسا کردہ
وزن کنند وباهم آمیختہ بکار برند وبعد از چهار گھڑی اگر خواهش باشد آب بخورند سنون جہت جنبش دندان کہ بسبب ضربہ یا سقطہ یا جز آن
بود باز دارد وبن دندان را محکم سازد از بیاض والد ماجد مرحوم صفت آن پھٹکری بریان سپیاری سوختہ کتھ سرخ مرچ سیاہ آملہ مکساوی
کوفتہ بیختہ بکار برند وباید کہ نیم حصہ آملہ را بریان نمایند سنون کہ جالی دندان وزردی وسیاهی دندان ببرد ومطیب نکہت است ومقوی
دندان صفت آن کزمازج کف دریا دار فلفل قاقلہ صغار هریک دو درم نمک بریان دہ درم جو سوختہ هفت درم وگاہے عود سوختہ
پنجدرم مشک سہ درم اضافہ نمودہ میشود کوفتہ بیختہ سنون سازند ایضاً جالی کہ دندان را جلا دهد ومحکم سازد وگوشت لثہ بر رویاند وبوے
دهن خوش کند صفت آن سفال چینی کف دریا اشنان نمک اندرانی از هریک سہ درم جو سوختہ عود سوختہ عاقرقرحا از هریک یکدرم
قرنفل کبابہ چینی از هریک نیم درم کوفتہ بیختہ سنون سازند سنون نافع جہت تغیر رنگ دندان کہ زردی بر آن نشستہ باشد قوی
الاثر است صفت آن کف دریا خزف چینی خاکستر صدف شعر محرق رماد بیخ نے نمک اندرانی زرآوند مدحرج برابر سائیدہ
بکار برند نوع دیگر کہ دندان را جلا دهد وتغیر رنگ دندان وحفر را زائل سازد ولثہ را محکم کند وبرویاند وخون آن باز دارد صفت
آن صدف مروارید یک جزو عقیق سرخ برگ مورد گل سرخ هرکدام نیم جزو نمک لاهوری شب یمانی نوشادر [illegible] هرکدام
ربع جزو همہ را در ترشی لیمون یک شب تر کنند صبح مثل مجموع آن جو اضافہ نمودہ با عسل سرشتہ بکوزہ نو نهادہ گل حکمت

نموده بسوزانند پس باریک سائیده استعمال نمایند که مجرب النطاکیست **سنون** برای ورم لثه و سیلان خون و درد دندان منقول از
علوی‌خان **صفت آن** سعد کوفی پوست هلیله زرد کزمازج دارفلفل عاقرقرحا فلفل گرد کشنیز خشک هر یک یکدام کوفته بیخته بموم
معلول بمالند تا آب از دهان روان شود **سنون** برای تاکل لثه **صفت آن** مرجان سوخته صدف سوخته هر یک دو ماشه زرد
چوب مازوی سبز جوز السرو توتیای سبز بریان شب یمانی برشته دم الاخوین گل ارمنی هر یک سه ماشه کوفته بیخته بمالند **سنون**
برای نقصان گوشت لثه و تاکل آن مجرب **صفت آن** کرسنه ده درم کوفته بشهد خمیر نموده برخشت داشته در تنور گزارند تا محترق
شود و کند دم الاخوین از هر یک پنج درم ایرسا زراوند مدحرج از هر یک دو درم کوفته بیخته باهم آمیخته سنون سازند **سنون** که در قروح و درد و جرح
لثه و خروج خون از آن و اکثر امراض اسنان عجیب الاثر است **صفت آن** مازو گلنار اقاقیا نمک لاهوری سوی بر انسان سوخته همه
را سائیده یا با شهل آرد جو یا عسل سرشته بسوزند پس سائیده ذرور دستور استعمال نمایند و حکیم عابد در شرح اسباب و این نسخه از کتابی است
نقل کرده گفته که اگر این ذرور استعمال نمایند سائر اوجاع دهن و دندان را مجرب است درین باب مثل این ترکیبی نیست **ایضاً** جهت خون
آمدن از بیخ دندان و تعفن و فساد آن و جوشش قوی آنرا مفید **صفت آن** نوشادر یک درم قلمی آهک زرنیخ زرد زرنیخ سرخ هر یک نیم
مثقال کوفته آرد جو سه مثقال آمیخته و بسرکه سرشته و خمیر کرده در تنور بگزارند تا سوخته سیاه گردد پس برآورده بسایند و بر لثه افشانند و بگزارند تا آب
خوب از آن برود پس بگلاب بشویند **سنون** بار دجهت امراض حاره و ردیدن گوشت لثه و تعفن آن و حرکت دندان تجربه حکیم
شریف‌خان صاحب و حکیم ذکاءالله‌خان رسیده و از تذکره انطاکی منقول **صفت آن** طباشیر گل سرخ از هر یک سه درم مروارید
گل ارمنی دم الاخوین هر یک دو درم مرجان سوخته صندل سرخ مرصاف حب الکاکنج کزمازج مامیران از هر یک یکدرم کوفته بیخته سنون سازند
سنون که در حبس خون لثه معمول است **صفت آن** سپیاری چهالیه سوخته گلنار شاخ گوزن سوخته کاغذ خطائی سوخته سماق
جو سوخته بیخ نی طباشیر سفید غنچه گل سرخ کزمازج خسته هلیله زرد سک رامک برگ مورد دم الاخوین سعد کوفی عدس مقشر هر یک دو ماشه نشاسته بریان
بریان پنجماشه کوفته بیخته بر لثه بمالند **نوع دیگر** دم الاخوین دانه الایچی بریان طباشیر سفید فوفل سوخته هر یک پنجماشه کتهه سفید چهار ماشه کهربا
سه ماشه همه را سائیده سنون سازند **ایضاً** خشت زرد سائیده و در آن قدری نمک و فلفل سیاه سوخته آمیخته مالیدن خون را بند می‌کند
و سنون زاج و مصطگی مساوی در حبس خون مجرب است و مرجان سوخته بر دندان مالیدن نیز نافع **سنون جامع النفع** است از
بیاض استاد مرحوم **صفت آن** دم الاخوین غنچه انار کتهه سفید کباب چینی مصطگی پوست مغیلان مساوی کوفته بیخته سنون سازند
و وقت شب استعمال آرند و یک گلوری بالای آن دیگر بخورند **ایضاً منه** جهت حبس خون از بن دندان **صفت آن** گلنار مازو و حب الآس
اقاقیا پهٹکری کندر بزرالورد همه مساوی باریک سائیده سنون سازند **سنون** که خون آمدن از دندان باز دارد و دندان را جلا دهد
و مستحکم نماید و در جمیع منافع بی عدیل و بی نظیر است **صفت آن** فوفل بریان پوست بادام سوخته هر واحد یک توله سماق نشاسته
گل سرخ مازو هر واحد یکدرم پوست انار سعد کوفی مصطگی کات سفید هر واحد سه ماشه سنگ جراحت دو درم دم الاخوین دانه هیل هر واحد
دو ماشه توتیای سبز بریان یک نیم ماشه بدستور کوفته بیخته سنون سازند و بمالند **فصل سوم** در سفوفات **سفوف** کشنیز

از صداع صفراوی و خماری را مفید است صفت آن مغز تخم خیارین مغز تخم کدوی شیرین تخم خرفہ کشنیز مساوی الوزن سائیدہ بنات بقدر
آمیختہ یک کف دست بخورند صبح یا وقت خواب سفوف بنفشہ نافع صداع حار و درد گوش حار و اگر تنقیہ در درد سر صفراوی بعد مسہل باند او قت
بعمل آید صفت آن بنفشہ خشک سی درم گل سرخ پانزدہ درم کشنیز مقشر ہفت درم شکر سفید برابر کوفتہ بیختہ ہر صباح حسب مزاج تا یک
تولہ بخورند سفوف آملہ مجرب برائے صداع خماری و بخاری و وسواس سوداوی و خفقان سدی صفت آن کشنیز خشک دو تولہ
آملہ منقے یک تولہ گاؤزبان گل سرخ صندل سفید ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ نبات سفید ہشت تولہ آمیختہ سفوف سازند و بعضے اوقات
این ادویہ اضافہ کردہ میشود و بسیار مفید است اقد طباشیر گل گاؤزبان زرشک سماق مکہ سہ ماشہ خرفہ بنجا شتم کاسنی شش ماشہ زہر مہرہ
یک نیم ماشہ مروارید کافور یک ماشہ با عرقہائے مناسب بعمل آرند شربت از شش ماشہ تا یک تولہ سفوف طباشیر رافع
خمار شراب و دافع صداع خماری و مسکن حرارت جگر و حابس اسہال صفراوی و ساکن کنندہ غلبۂ دم و مفید سوزش تپ حمیہ جدری
صفت آن کافور یک درم صندل سفید دو نیم درم سماق تخم حماض عدس مقشر زرشک منقے تخم خرفہ تخم کاہو تخم خشخاش سفید
ہر واحد پنج پنج درم گل سرخ دہ درم طباشیر بست درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک سہ درم با شربت حماض یا رب خورہ یا شربت
انار بخورند سفوف مانع بخار و دافع صداع بخاری صفت آن اسبغول سہ درم کشنیز خشک دو درم طباشیر یک درم سوائے
اسبغول کوفتہ اسبغول درست آمیختہ یک درم طعام بخورند سفوف کہ در سرسام حار با مار الشعیر دادن بسیار مفید است
صفت آن مغز تخم کدو مغز تخم خیارین تخم خرفہ طباشیر از ہر کدام جزوے کوفتہ بیختہ سفوف سازند سفوف نافع سدر و دوار
صفت آن تخم خشخاش مغز پنبہ دانہ کشنیز خشک مقشر مغز بادام برابر نبات مساوی ہمہ خوراک ہفت ماشہ بگلاب گاہی
تخم بہدانہ یا تخم کاہوی مقشر عوض مغز پنبہ دانہ و مغز بادام مے کنند و وزن کشنیز دو چند میگیرند فی الواقع در منع بخار از معدہ کہ موجب
دوار باشد نافع است سفوف کہ جہت یبوست و سہر و تقویت دماغ و منع نزلات بے نظیر است صفت آن کشنیز خشک
بو دادہ تخم خشخاش سفید بریان تخم کاہوی مقشر مغز بادام مقشر مغز تخم کدوے شیرین ہر واحد دو نیم مثقال نبات سفید دوازدہ
مثقال شربتے دو مثقال سفوف کہ مقوی معدہ و دماغ است و مانع صعود بخارات از معدہ بدماغ چون استعمال کردہ میشود
بعد از تنقیہ معدہ نافع است از برائے سبات کہ بسبب صعود بخارات بلغمیہ از معدہ بدماغ باشد صفت آن وج ترکے زنجبیل کندر
شونیز از ہر یک یک جزو کشنیز خشک چہار جزو نبات سفید ہشت جزو کوفتہ بیختہ شربتے دو درم تا شش درم با رب بہ شیرین یا سفرجلے
یا اطریفل باتوابل حارہ سفوف حفظ کہ جہت نسیان بالغ النفع است و در تنقیہ دماغ و توفیر حرارت غریزی مؤثر صفت
آن کندر ہفت درم مصطگی چہار درم دار فلفل عنبر گاؤزبان بادرنجبویہ ہر کدام یک درم کاکنج یازدہ عدد شکر سفید برابر ہمہ خوراک دو درم
با آب گرم در تحفہ و قادری دارچینی عوض عنبر است نوع دیگر کہ جہت نسیان نافع است صفت آن کندر وج زنجبیل ہر یک
پانزدہ درم سعد کوفی سازج دارچینی قرنفل ہر یک ہفت درم نبات برابر خوراک سہ درم از معمولی سفوف لاجورد کہ در مالیخولیا
و غیرہ امراض سوداوی ہمراہ ماء الجبن مستعمل است صفت آن سنا مکی افتیمون ہر یک پنج درم تربد مصوف پنج درم غاریقون

درم سفید لاجورد مغسول ہلیلہ سیاہ بادرنجبویہ ہر یک سہ درم گل سرخ چہار درم پوست ہلیلہ کابلی پوست ہلیلہ زرد بسفائج ریوند چینی ہر یک
پنجدرم اسطوخودوس دو درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت از نہ ماشہ تا یک تولہ **نوع دیگر** بمنافع مذکور **صفت آن** لاجورد مغسول
غاریقون سفید ہر یک دو جزو پوست ہلیلہ زرد سنا مکی گل سرخ ہر واحد یک جزو خوراک حب مزاج **ایضاً** لاجورد مغسول افتیمون
پوست ہلیلہ کابلی اسطوخودوس ہلیلہ سیاہ ہر یک ہفت و نیم ماشہ نمک لاہوری یک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند **ایضاً** اکثر بامار الجبن
مادہ میشود و نسخہ ذکائی **صفت آن** نمک نفطی لاجورد مغسول ہر واحد یک درم غاریقون سہ درم بسفائج فستقی گاؤزبان گل گاؤزبان
افتیمون اسطوخودوس ہر یک چہار درم پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ ہر یک پنجدرم کوفتہ بیختہ دو مثقال بخورانند و در خلاصۃ العلاج
وزن نمک سیاہ و لاجورد مغسول ہر کدام یک نیم درم و گل گاؤزبان مطروح است و در مفتاح تربد مجوف سہ درم نیز داخل است و وزن
لاجورد و نمک ہر واحد دو درم **نوع دیگر** مسہل سودا از بیاض حکیم محمد علیم مرحوم **صفت آن** سنا مکی تربد موصوف غاریقون
گل سرخ لاجورد مغسول پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ بسفائج فستقی ریوند خطائی تخم بادرنجبویہ اسطوخودوس افتیمون
ہمہ مساوی الوزن سفوف سازند **ایضاً** برائے امراض سوداوی مفید **صفت آن** حجر لاجورد حجر ارمنی ہر واحد یک تولہ پوست
ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی گل بنفشہ بسفائج سنا مکی افتیمون ہر یک ہفت ماشہ غاریقون چہار ماشہ گل سرخ کتیرا ہر یک نیم
بالا اسطوخودوس سہ و نیم ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف** سبعہ منقی بدن از سودا و نافع مالیخولیا **صفت آن** پوست
ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ افتیمون ہر یک دو درم بسفائج حب النیل سنا مکی ہر یک سہ درم تربد ہر نصف مجموع کوفتہ بیختہ سفوف
سازند خوراک از چہار درم تا چہار مثقال **سفوف مسہل** از اختراع علوی خان کہ مسہل سودا و بلغم غلیظ و مجرب است و بہیچ وجہ ضائع
ندارد **صفت آن** تربد سفید مجوف خراشیدہ بروغن بادام چرب نمودہ پوست ہلیلہ زرد سنا مکی ہر یک یکدرم زنجبیل یک دانگ
غاریقون ملایم سفید ریوند چینی بسفائج اسطوخودوس افتیمون غنچہ گل سرخ کتیرا ہر یک دو دانگ نبات سفید دو درم کوفتہ بیختہ بروغن
بادام چرب کردہ شربتی از دو درم تا دو مثقال بعد از آن آب نیمگرم بنوشند **سفوف مبارک** نافع مالیخولیا و جمیع امراض سوداوی
مثل بہق اسود و جذام و اورام سوداوی و جرب و حکہ و توباد غیرہ و برائے رفع مواد سوداوی با ماء الجبن نیز مستعمل **صفت**
آن لاجورد مغسول دو درم حجر ارمنی مغسول ہلیلہ سیاہ پوست ہلیلہ کابلی پوست ہلیلہ زرد ہر یک چہار درم افتیمون بروغن بادام آغشتہ
بسفائج ہر یک ہفت درم سنا مکی گل بنفشہ ہر یک پنجدرم تخم شاہترہ شش درم تخم بالنگو سہ درم ادویہ را بکوبند و بپزند غیر از بلیلجات و
بالنگو کہ اینہا را بلا چیرہ بیز نمایند و کوفتہ داخل نمایند و ہمچند ہمہ شکر سفید آمیختہ از چہار درم تا ہفت درم استفاف نمایند با عرق گاؤزبان
و شکر نیمگرم یا ماء الجبن **سفوف لولوی** از تصرف حکیم معتمد الملوک در نفع مثل سفوف لولوی جالینوس در دفع امراض دماغیہ
و قلبیہ و سواس و خفقان نفع می نماید و منع اسقاط جنین نماید **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی حجر یشب سودہ زہر مہرہ
خطائی سودہ از ہر یک دو مثقال لعل بدخشی عنبر اشہب مشک تبتی ورق از ہر یک نیم مثقال ورق نقرہ دو مثقال و نیم صندل سفید
بریشم مقرض طباشیر سفید پوست بیرون پستہ گل گاؤزبان کشنیز خشک تخم خرفہ مقشر بہمن سفید از ہر یک سہ مثقال پوست ہلیلہ کابلی

الائچی ہر یک پنج مثقال نبات سفید بست مثقال کوفتہ بیختہ شربتی یک مثقال با گلاب و عرق بید مشک و تخم بالنگو و شربت سیب
شیرین بنوشند سفوف ترنج تالیف حکیم موصوف کہ در خانہ بعد تنقیہ معمول است صفت آن پوست ترنج بادرنجبویہ تفاح
اذخر آملہ پوست ہلیلہ کابلی ہر یک پنج مثقال اسارون بہمنین دارچینی سلیخہ قردمانا عود صلیب ہر یک سہ مثقال بسد وار خطائی مشک
انیسون شب جند بیدستر ہر یک نیم مثقال ورق طلا کمادریوس ہر دو چہار دانگ جوز بوا زراوند طویل بسفائج رازیانہ بادیان خطائی زنجبیل
تخم سداب کہربا سندروس عود قماری سنبل الطیب قسط تخم سیسالیوس اسطوخودوس ہر یک یک مثقال صعتر فارسی دو مثقال خار کہجی
پانزدہ مثقال کوفتہ بیختہ شربتی یک مثقال با عرق بادرنجبویہ سفوف کہ در صرع بعد از تنقیہ نافع صفت آن بادیان سہ تولہ
نانخواہ کبابہ دو تولہ عود صلیب یک و نیم تولہ کوفتہ بیختہ نبات سفید مساوی سودہ آمیختہ سفوف ساختہ بقدر یک تولہ بخورند نوع دیگر
مفید برای صرع و خدر و برودت دماغ صفت آن درونج عقربی زرنباد مصطگی ابریشم مقرض بوزیدان تخم بادرنجبویہ گاؤزبان آملہ
صندل ہر یک سہ ماشہ جدوار عود عرقی ہر یک یک ماشہ عود صلیب برگ فرنجمشک دارچینی سلیخہ سنبل الطیب زہر واحد دو ماشہ سورنجان
سورنجی چہار ماشہ بہمنین شش ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف ساختہ نبات ہموزن ادویہ داخل نمایند خوراک تا شش ماشہ با عرقیات و اشربہ
مناسبہ سفوف جہت خدر صفت آن پوست ہلیلہ آملہ بابچی پوست ہلیلہ زرد پوست بیخ انجیر دشتی ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ
ہر روز بخورند سفوف برائے اختلاج مجرب شیخ داؤد انطاکی صفت آن کباب چینی کشنیز خشک شکر طبرزد مساوی سفوف
سازند خوراک ہر روز بقدر تولہ سفوف برائے دفع زکام و نزلہ و سرفہ و ربو و ضیق النفس مجرب حکیم کلو صاحب جام صفت
آن اصل السوس مقشر دو جزو بادیان یک جزو شکر سفید یا قند سفید سہ جزو کوفتہ بیختہ نگہدارند و از روز تحویل آفتاب در برج حمل
شروع نمودہ یعنی از شروع ماہ بیساکھ تا تحویل شمس در برج سرطان یعنی تا ماہ ساون مداومت نمایند کہ در تمام سال از عوارض
مذکورہ ایمن باشند و در تذکرہ انطاکی و تحفہ وزن شکر دہ جزو است و در تحفہ نوشتہ کہ مزیل تپہائے کہنہ و شقیقہ و صداع و عسر النفس
نیز نوشتہ سفوف نافع نزلہ و دافع یبوست دماغ صفت آن کشنیز مقشر تخم کاہو تخم خشخاش ہر یک دو مثقال اصل السوس
بادیان دارچینی ہر یک یک مثقال کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک دو مثقال بعد تنقیہ بعمل آرند نوع دیگر کہ در زکام و نزلہ بعد
تنقیہ مفید است صفت آن تخم خشخاش سفید اصل السوس مقشر پوست ہلیلہ زرد برابر نبات ہمہ برابر کوفتہ بیختہ صبح
از سہ درم تا شش درم خوردہ باشند و اگر خواہند گل سرخ چہار درم و کشنیز خشک صندل سفید بادیان دارچینی برابر نبات برابر ہمہ
کوفتہ بیختہ سفوف ساختہ وقت شام از سہ درم تا چہار درم دہند سفوف نافع رد سوداوی صفت آن خشخاش دو ماشہ
مغز بادام دو دانہ مغز پنبہ دانہ ہفت ماشہ نشاستہ چہار ماشہ دانہ ہیل دو ماشہ کشنیز خشک چہار ماشہ نبات سفید مساوی ہمہ بدستور
سفوف سازند خوراک از نہ ماشہ تا یک تولہ سفوف برائے ضیق النفس نزلی از مجربات حکیم وارث علی خان صفت آن تخم
خشخاش تخم کاہو ہر یک مقشر ہر یک چہار ماشہ تخم خشخاش سیاہ رب السوس ہر یک دو ماشہ کتیرا شش ماشہ صمغ عربی گل ارمنی سندروس
ہر یک نیم ماشہ شب یمانی بیخ سرخ حساب ہفت دانہ کشنیز خشک سہ ماشہ باریک سائیدہ در شربت بنفشہ شش تولہ آمیختہ حب

کنند و یک حصہ ہر روز بخورند **سفوف سیاہ** برائے ربو از مجربات غلام نبی خان ولد مولوی غلام جیلانی خان بہادر
صفت آن نمک چرچٹہ اجواین دیسی نمک سانبھر ماہی بہور ہر یک نیم پاؤ گل کیلہ برابر ہمہ اجزا ہمہ را کوفتہ در ظرفی نہادہ گل حکمت
نمودہ در پاچک دشتی پانزدہ سیر شب آتش دہند صبح برآوردہ سائیدہ نگہدارند و یک ماشہ ازآن خوردہ باشند **سفوف نہندی**
نافع ضیق النفس بارد **صفت آن** برگ آک کہ زرد شدہ از درخت افتادہ باشد یک آثار چونہ بری و نمک از ہر یک دو نیم دام
پختہ ہر دو را در آب سائیدہ بر برگ مذکور طلا ساختہ خشک نمودہ در سبوچہ گلی داشتہ دہن او بند نمودہ در میان آتش پاچک دشتی تا یک
پاس گزارند تا سوختہ شود قدر مناسب بکار برند شخصی از اطباء اشخار و قرنفل و کبابہ و کاکڑا سینگی و دار فلفل برابر نمک و درین نسخہ افزودہ
و فائدہ بسیار مشاہدہ نمود **سفوف** کہ برائے ضیق النفس و سرفہ بلغمی مجرب الطبائی ہند ہست **صفت آن** پہکر مول بہارنگی
دار فلفل فلفل تخم کثائی کاکڑا سینگی نمک سیاہ نمک سنگ بھی لونڑ مساوی کوفتہ بیختہ نگہدارند یکماشہ صبح و یکماشہ شام خورند و در طعام
روغن زرد زیادہ خورند **سفوف سرخ** مجرب جہت نفث مادہ سعال **صفت آن** تخم خطمی صمغ عربی گل ارمنی کتیرا طباشیر
ہر یک دو ماشہ رب السوس بیدانہ تخم خبازے نشاستہ مغز بادام ہر یک سہ ماشہ تخم خشخاش آرد باقلا ہر یک چہار ماشہ کوفتہ
بیختہ سفوف سازند و قدرے در دہن نگاہ داشتہ باشند **سفوف خشخاش** سرفہ و ضیق النفس و ذات الجنب را نافع ہست از
بیاض قبلہ گاہی مرحوم **صفت آن** خشخاش سفید سیاہ از ہر یک پنج درم رب السوس خبازی صمغ عربی مغز بہدانہ شکر
تیغال از ہر یک دو درم حلبہ سہ درم کوفتہ بیختہ شربتے دو درم با شربت بنفشہ **سفوف** نافع سرفہ و منضج نفث **صفت**
آن اصل السوس صمغ عربی ہر یک چہار جزو دار فلفل یکجزو شکر سفید برابر سفوف سازند خوراک بقدر دو مثقال چند روز بخورند **سفوف**
بلیلہ بسرفہ و ضیق النفس بلغمی معمول **صفت آن** پوست انار ولایتی دار فلفل کاکڑا سینگی ہر یک شش ماشہ نمک لاہوری
نمک سیاہ ہر یک یکتولہ پوست بلیلہ دو تولہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند و در روز بدفعات قدری قدرے خورند **سفوف سرفہ**
صفت آن کتیرا اصل السوس صمغ عربی ہر یک سہ درم نمک پایا لنہ دو درم سائیدہ یکماشہ بخورند **نوع دیگر** کہ اصل آن ست
صفت آن اصل السوس سہ جزو کاکڑا سینگی صمغ عربی پوست خشخاش سوختہ بباسہ ہر واحد دو جزو دار فلفل سہاگہ بریان
پوست بلیلہ مغز تخم کونچ کات سفید قرنفل پوست انار ولایتی ہر یک یکجزو سفوف ساختہ بقدر مزاج بخورند **نوع دیگر** نافع سرفہ بلغمی و
ربو و دستلیع بلغم بمنزلہ سیف قاطع است **صفت آن** کاپہل زنجبیل پہکر مول کاکڑا سینگی بہارنگی دار فلفل مساوی سائیدہ سفوف
کردہ ہر روز یک درم بعسل آمیختہ بخورند **سفوف حب الرشاد** در سرفہ کہ از مادہ باردہ غلیظ بود بکار آید **صفت آن** حب الرشاد
دہ درم شونیز چہار درم انیسون بادیان ہر کدام دو درم زراوند مدحرج یک مثقال پودینہ نہری صعتر فارسی ہر کدام سہ درم کوفتہ بیختہ ہر صبح
یکدرم با ہر یک اوقیہ سکنجبین ممزوج بآب گرم بخورند **سفوف سمندر پہل** نافع ربو و سرفہ بلغمی **صفت آن** مغز بہتیل
فلفل دار فلفل پوست خشخاش صمغ عربی کاکڑا سینگی اصل السوس مساوی سائیدہ سفوف کردہ ہر روز نیم درم بدہند **سفوف**
بجہت نفث الدم تالیف حکیم شریف خان صاحب **صفت آن** سنگ جراحت نیم درم مروارید سائیدہ و پوست خشخاش و دم الاخوین

از ہر یک یکدرم کہربا ریشہ انجبار ہر یک دو درم نشاستہ تخم خرفہ مقشر از ہر یک دو مثقال کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت از یکدرم
تا دو درم **ایضاً** از تالیف والد حکیم ممدوح **صفت آن** ریشہ انجبار دم الاخوین صمغ عربی کہربا اقاقیا مغسول مرولید ناسفتہ
صندلین سپید سرطان سوختہ تخم کاہو مقشر نشاستہ ہر یک یکدرم تخم خرفہ دو مثقال خشخاش دو درم کتیرا رب السوس گل ارمنی ہر یک دو
مثقال گل داغستانی نیم مثقال گل نیلوفر سہ درم زہر مہرہ سہ ماشہ کافور قیصوری نیم درم شربتی دو درم **سفوف نفث الدم** کہ
مجرب سرہندی است **صفت آن** گل سرخ طباشیر گل ارمنی گل مختوم تخم خرفہ شادنہ عدسی مغسول از ہر یک پنجماشہ کہربا صمغ عربی
گلنار خشخاش سفید رب السوس اقاقیا عصارہ لحیۃ التیس از ہر یک سہ ماشہ اسبغول بست ماشہ افیون دو ماشہ غیر از بزر قطونا ہمہ را
کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک شش ماشہ ہمراہ آب برگ بانسہ مروق و شربت انجبار دو تولہ و اگر مروارید و بسد ہر یک سہ ماشہ افزایند بہتر بود
و اگر حرارت قوی نباشد کندر سہ ماشہ نیز بیفزایند **سفوف دیگر** جہت نفث الدم **صفت آن** سندروس کہربا گل ارمنی
خاکستر چوب انگور بارتنگ ہر یک شش ماشہ صمغ عربی یک تولہ کتیرا چہار ماشہ دم الاخوین اقاقیا خرمہرہ سوختہ ہر یک سہ ماشہ شاخ عدس
افیون مغز پنبہ دانہ ہر یک دو ماشہ طباشیر گل ملتانی ہر یک نہ ماشہ کافور قیصوری سرطان نہری ہر یک نیم ماشہ سوائے بارتنگ ہمہ را کوفتہ
ہر روز پنجماشہ بشربت دیاقوزہ دو تولہ سرشتہ ہمراہ لعاب اسبغول شش ماشہ لعاب بہدانہ چہار ماشہ شیرہ مغز پنبہ دانہ چہار ماشہ شیرہ بارتنگ
شش ماشہ شیرہ تخم خرفہ یک تولہ شیرہ بیخ انجبار چہار ماشہ بخورند **نوع دیگر** تالیف والد حکیم علویخان برائے نفث الدم کائن
از نزلہ حار **صفت آن** کافور قیصوری نیم دانگ طباشیر دم الاخوین ریشہ بیخ انجبار مرولید ناسفتہ کہربا کتیرا تخم خرفہ مقشر تخم کاہو
فاوانیا رب السوس خشخاش سفید نشاستہ ہر یک یکدانگ افیون شعیر زعفران لسوج مغز بادام مقشر سہ دانگ کوفتہ بیختہ سفوف
سازند نصف از آن وقت صبح بآب بارتنگ و آب خرفہ بخورند و نصف از آن وقت شام بآب بید و در نسخہ دیگر حکیم ممدوح
کہ نافع سل است وزن کافور نیم مثقال است و مغز تخم کدوی شیرین و غری اسمک انیسون سرطان سوختہ صمغ عربی بریان مع ادویہ
دیگر ہر یک یکدرم پوست خشخاش یک مثقال و وزن زعفران یک نیم دانگ عوض خرفہ و کاہو و خشخاش و افیون و بادام است
شربتے دو درم **ایضاً** مستعمل در نفث الدم کہ از صدمہ کبد باشد **صفت آن** ریوند چینی دہ درم لک مغسول گل ارمنی ہر یک
پنجدرم کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک یک نیم درم **سفوف** جہت نفث الدم و قی الدم شدید از مجربات حکیم حلیم الدین صاحب۔
صفت آن گل سرخ سماق گلنار صندل سفید کندر ہر یک چہار درم تخم حماض سہ درم سنبل الطیب یکدرم پھٹکری اقاقیا کہربا
عصارہ لحیۃ التیس قرظ ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف سرطان** کہ سل و سعال و تپ دق و خلطی و ہمہ را
نافع و از تالیف حکیم مومن است **صفت آن** تخم خطمی گلنار اقاقیا ہر یک دو درم مغز بادام سہ درم کتیرا نشاستہ صمغ عربی مغز تخم کدو
مغز تخم تربوز مغز بہدانہ رب السوس طباشیر مغز تخم خیار گل ارمنی عصارہ لحیۃ التیس ہر یک چہار درم باقلائے مقشر ہفت درم خشخاش
سفید سرطان سوختہ ہر یک دہ درم کوفتہ بیختہ شربتی دو مثقال تا سہ مثقال **نوع دیگر** کہ برائے سل بسیار خوب است **صفت
آن** سرطان سوختہ دہ درم صمغ عربی گل تیجک خشخاش سفید و سیاہ ہر یک پنجدرم کتیرا سہ درم باریک بسایند و بعرق گاؤزبان

دنبات برائے تقویت و تفریح قلب و تسکین سعال بکار برند و بهار الشمیر و شربت خشخاش برائے تسکین حمی و سعال و گاہی با شیر خر برائے
تقویت بدن و ترطیب آن و برائے قرحه استعمال کنند شربت این تا دو درم است **سفوف** نافع سل و مجرب **صفت آن**
تخم خشخاش سفید گل سرخ نشش بزر محرق هر واحد دو درم کتیرا سه درم بیخ مهک پنجدرم مغز بهدانه یک درم شکر تیغال ده درم کوفته بیخته شربت
یک درم با شربت انار ولایتی **سفوف خشخاش** نافع نزله حار و سل و سعال و خشونت صدر معمول است **صفت آن**
خشخاش سفید پنجدرم تخم خرفه مقشر سه درم صمغ عربی نشاسته بریان تخم خطمی مقشر تخم خبازی کتیرا هر واحد دو نیم درم طباشیر سفید یکمثقال
بهدانه مقشر رب السوس هر یک دو مثقال کوفته بیخته شربت دو مثقال با شیر زنان یا شیر خر یا شیر بز تازه و در بعضی نسخه شکر تیغال عوض
تخم خطمی و خرفه نوشته و پنجدرم تخم خشخاش سیاه افزوده و مؤلف برائے تقویت قلب باضافه دو درم مروارید سوده بعمل آورده و اگر در سرفه
خون آید کهربا بسد محرق اضافه کرده بعمل آرند **سفوف** مجرب برائے سل و نفث الدم **صفت آن** سنگ جراحت دو ماشه طباشیر
زهر مهره خطائی صمغ عربی گل ارمنی هر یک یکماشه کوفته بیخته سفوف سازند و هر روز شش ماشه با شیر خر بخورند **ایضاً** که سل و دق و سرفه که
با حرارت مزاج بود نافع و مجرب است **صفت آن** کتیرا یک درم صمغ عربی دو نیم درم نشاسته اصل السوس هر یک هفت و نیم ماشه
مغز تخم خیارین مغز تخم سرد او مغز تخم تربز هر واحد چهار ماشه کافور یک ماشه صندل سرخ نه دام نبات سفید شش دام کوفته بیخته سفوف سازند
سفوف که در سل مجرب حکیم منصور علی مرحوم است **صفت آن** طباشیر ست گلو هر یک یکماشه رب السوس چهار سرخ کتیرا
نشاسته هر یک دو ماشه نبات برابر جمله سائیده بخورند بالائش شیر بز تازه در پارچه دوشیده بنوشند و چند روز مداومت این نمایند **سفوف**
تالیف حکیم شریف خان برائے سل و نفث الدم **صفت آن** غری السمک طباشیر هر یک یکدرم افیون نیم درم زعفران نیم ماشه
مصطگی دو ماشه کافور قیصوری یکماشه گل داغستانی گل ارمنی صمغ عربی اقاقیا از هر یک یکدرم سرطان محرق یکمثقال تخم کاهو دو درم
نبات یک درم کوفته بیخته سفوف سازند **سفوف ست گلو** که جهت سل و دق و سرفه و اسهال معمول است **صفت**
آن طباشیر تخم گاؤزبان ست گلو هر یک دو ماشه صمغ عربی سرطان نهری محرق هر یک یکماشه کوکنار دو سرخ دانه هیل نیم ماشه کوفته بیخته
سفوف ساخته با شیر عورت یا شیر خر یا شیر بز چند روز متصل بعمل آرند **سفوف غری السمک** که در حق مسلول و مدقوق
ید بیضا دارد **صفت آن** پوست بیخ انجبار دم الاخوین مروارید کهربائی شمعی غری السمک عود صلیب رب السوس انیسون سرطان
محرق نشاسته برشته صمغ عربی کتیرا مغز بادام مقشر هر واحد نیم مثقال افیون زعفران هر یک سه قیراط کافور قیصوری ربع مثقال کوفته بیخته
هفت حصه نموده هر روز یک حصه با شیر خر یا گاو وقت صبح و حصه دوم با عرق بادرنگ بوقت شام و اگر خواهند قدرے لعاب بهدانه و شیره
بیخ انجبار نیز بوقت سه پهر بعمل آرند و در نسخه دیگر طباشیر مغز تخم کدو شادنج مغسول گل ارمنی هر یک نیم مثقال زیاده است و پوست خشخاش نیم
مثقال عوض افیون داخل خوراک دو درم وقت صبح و کذلک وقت شام با سبز برگ بادرنگ و آب برگ بید از هر یک ده درم **سفوف**
جالینوس برائے مسلولین اثر عجیب دارد و بر تلطیف و تجفیف و قبض و انضاج و تغلیظ مشتمل است **صفت آن** دارچینی
هر کدام چهار درم کتیرا پنجدرم رب السوس پنجدرم مر مکی شش درم زعفران یک وقیه کندر سفید پنجدرم سفوف سازند و در نسخه دیگر

عوض حماما پودینہ و زر دفار خشک مرقوم ہست **سفوف** برائے خفقان حار **صفت آن** آملہ خشک گل گاؤزبان صندل
سرخ گاؤزبان گل نیلوفر ہریک شش ماشہ نبات سفید دو تولہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف** جہت رفع خفقان و تقویت دل تالیف حکیم
شریف خان **صفت آن** گل گاؤزبان گل نیلوفر گل بید مشک گل سرخ ہریک دو درم مروارید ناسفتہ زہر مہرہ خطائی حجر ارمنی
کہربا یشب سبز یاقوت ہریک نیم درم گل داغستانی طباشیر ہریک یکدرم کشنیز خشک مقشر بسندلین ہر واحد دو درم کوفتہ بیختہ سفوف
سازند و از یکدرم تا دو درم ہمراہ گلاب بخورند **سفوف** کہ نافع خفقان شدید الحرارت است **صفت آن** صندل بگلاب
سودہ گل سرخ طباشیر ہریک یکدرم کشنیز مقشر دو درم زعفران یک دانگ کافور نیم دانگ از معمولی **سفوف طباشیر** کہ حرارت قلب
را دور نماید **صفت آن** گل سرخ طباشیر سفید صندل سفید ہریک سہ درم کشنیز خشک دو درم کہربا مروارید ہریک نیم درم کافور
ربع درم خوراک بقدر مناسب **نسخہ دیگر** کہ بخفقان شدید الحرارۃ نافع وزن کشنیز شش درم ہست زعفران سہ دانگ عوض کہربا و
مروارید داخل باقی بدستور **نوع دیگر** نافع خفقان حار **صفت آن** کافور نیم دانگ طباشیر کہربا ہریک نیم درم گل ارمنی کشنیز
خشک ہریک یکدرم جملہ یک شربت نامہ ہست با دوغ گاؤ بدہند **سفوف لولوی** جہت خفقان حار و تلطیفہ حرارت قلب
قوی تر **صفت آن** تخم کاسنی تخم کاہو مقشر طباشیر گل سرخ صندل سفید تخم خرفہ گاؤزبان کشنیز خشک مقشر لب کہربائے شمعی مروارید
ناسفتہ مساوی کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک دو درم **سفوف مروارید** تالیف علویخان جہت خفقان و وسواس عارض
بسبب غلبہ سوداء محترق **صفت آن** مروارید کہربا ہریک شش ماشہ طباشیر بہمن سفید پوست ہلیلہ کابلی ابریشم مقرض برادہ صندل
سفید تخم فرنجمشک ہریک یکتولہ ورق طلا بست عدد ورق نقرہ یک تولہ بدستور سفوف ساختہ بعمل آرند **سفوف زہر مہرہ**
کہ برائے دفع خفقان و تقویت قلب قایم مقام سفوف مروارید ہست **صفت آن** زہر مہرہ بگلاب سودہ طباشیر ہریک درم
دانہ ہیل کلاں کشنیز مقشر بہمنین ہریک سہ درم آملہ بشیر پروردہ خشک ساختہ گل سرخ گاؤزبان سافج ہندی صندل بگلاب سودہ خشک کردہ
پوست ہلیلہ کابلی ہر واحد دو درم ورق نقرہ نیم درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند و ہلیلہ کابلی را علیحدہ سائیدہ بروغن بادام چرب نمودہ
آمیزند و بقدر مناسب بشربت سیب آمیختہ بخورند **سفوف لولوی** علویخان جہت خفقان و نفع مراقیے و اسہال دموی
بواسیرے و حرارت کبد و حمی و تشنج پاہا و طرد ریاح و بہم رسانیدن اشتہا و دفع لینت شکم مجرب است **صفت آن** ورق طلا
ورق نقرہ عنبر اشہب ہریک یکمثقال و ہشت جو مروارید ناسفتہ یشب سبز زہر مہرہ صندل سفید ابریشم مقرض طباشیر پوست بیرون
پستہ دانہ ہیل کشنیز خشک بریان آملہ منقی ہلیلہ سیاہ بروغن گاؤ مشستہ زرشک منقی سماق منقی انار دانہ دارچینی مصطگی ہریک نیم مثقال
سفوف سازند و بقدر دو نیم ماشہ بخورند **نوع دیگر** از تالیف والد حکیم علویخان مقوی معدہ و کبد و قلب ہست و برائے خفقان ضعف
قلب بشارکت معدہ از فضول خلط بلغمی و سوداوی مخلوط بصفراء در معدہ و صاحب مالیخولیائے مراقی و وسواس را نافع و طعام ہضم
کند و اخلاط صالح پیدا نماید **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی کشنیز مقشر آملہ منقی سماق منقی انار دانہ بادرنجبویہ دارچینی
مصطگی دانہ ہیل طباشیر سعد کوفی خولنجان زیرہ سیاہ صبر در سرکہ پوست ترنج سافج ہندی زرشک منقی بادیان درونج عقربی

هریک یکمثقال مشک تبتی عنبر اشهب ورق طلا هریک شش قیراط نبات سفید بیست مثقال کوفته بیخته هر روز صبح و شام نیم مثقال بخورند
مجرب است **سفوف عنبر** معمول و مجرب اکثر امراض بارده دل و غشی و خفقان بارد را بدل است و فی الفور تقویت عجیب
می بخشد **صفت آن** عنبر اشهب مشک خالص عطر گلاب هریک یکماشه قرنفل سازج هندی عود غرقی دانه الائچی خورد مصطگی بسباسه
قرنفل پوست بلیله کابلی فرنجمشک نارمشک زیره کرمانی دارچینی اشنه فلفل دارفلفل زنجبیل انار دانه جوزبوا قاقله کبار هریک یکنیم ماشه نبات
سفید هفت دام عالمگیری همه را جدا جدا کوفته بیخته یک جا نموده عطر مالیده نگاه دارند وقت حاجت دو سه ماشه بخورند **سفوف**
برای خفقان رطب **صفت آن** بسفائج گاوزبان بادرنجبویه هریک سه توله مصطگی یکتوله تخم شاهتره تخم بادرنجبویه هر واحد
یکنیم توله نبات سفید برابر ادویه خوراک دو مثقال **سفوف** برای غشی و توحش که با آن تپ نباشد از ترویح الارواح **صفت آن**
مروارید کهربا طباشیر گل سرخ هریک درم لبد چهار درم بادرنجبویه پنجدرم فرنجمشک برگ گاوزبان هریک شش درم کشنیز بریان دو درم قرنفل
یکدرم خوراک یک مثقال با میبه ممزوج نموده بخورانند و اگر ابریشم مقرض شش درم زیاده کنند و شربت سیب با عسل و شکر سرشته شود
و عنبر اشهب یکمثقال ورق طلا ورق نقره هریک یکمثقال اضافه نمایند در فعل اقوی خواهد بود **سفوف** که شیر زیاده کند و منی بیفزاید
صفت آن تخم شلجم تخم رطبه تخم ترب تخم گندنا تخم پیاز آرد جو بادیان تخم جرجیر جمله برابر و در بعضی نسخ بجای آرد جو آرد نخود است
کوفته بیخته صبح و شام با شیر بخورند و بعد از آن نخود بشیر تر کرده بخورند و شیر بنوشند **سفوف** که در شیر و منی حبس سازد **صفت**
آن اہل سداب خشک هریک پنجدرم تخم بادرنج حب الفقد هریک ده درم کوفته بیخته سفوف سازند شربتی سه درم **سفوف**
نانخواه برای درد ریحی معده و سپرز و تقویت هضم از مجربات حکیم مومن **صفت آن** نانخواه تخم کرفس مساوی قند بیخته شربتی
دو درم **سفوف** مجرب برای درد شکم و نفخ **صفت آن** نمک سنگ نمک دریا نمک سونچر بابرنگ پوست هلیله اجمود
دارفلفل چواکهار زنجبیل هریک چهار درم انگوزه بریان یکدرم کوفته بیخته دو درم بخورند **سفوف انار دانه** مفید درد شکم و ملین
صفت آن بادیان زنجبیل هلیله زرد نمک سیاه هریک نیم توله سنای مکی انار دانه هریک یکتوله کوفته بیخته سفوف سازند خوراک ۵
ماشه هر روز **نوع دیگر** که قبض را دفع کند **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله پودینه خشک زیره سفید هریک دو توله
نمک لاهوری نمک سیاه انار دانه هریک دو نیم توله سنای مکی چهار توله نیم بدستور مقرر سفوف سازند **سفوف ملین** رافع قبض و مخرج
مواد **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست هلیله زرد گل سرخ سنای مکی هریک شش ماشه نمک سنگ سه ماشه کوفته بیخته سفوف
سازند **سفوف** که منقی معده و امعا و مخرج بلغم و اخلاط لزجه است **صفت آن** زنجبیل مصطگی هریک یکدرم ترید موصوف
پنجدرم مغز بادام پنجدرم نبات سفید برابر همه **سفوف سنا** لایق ثنا معمول جهت اخراج اخلاط ثلثه و درد شکم و قولنج و کرم شکم
صفت آن سنای مکی زنجبیل پوست هلیله زرد نمک سیاه برابر کوفته بیخته از هفت ماشه تا یک توله با آب گرم دهند و با طفال
موافق سن ایشان بدهند و در نسخه مجربی که جهت اسهال خلط بلغمی و غیره مجرب در آن بلیله آمله بادیان زیاده است **سفوف**
مولوی خدابخش برای درد معده ریحی مجرب **صفت آن** نمک لاهوری غاریقون نمک سیاه تخم کشوث ریوند چینی

اسطوخودوس یک چهار ماشه شونیز زیره سفید بلیله سیاه هر یک دو ماشه برگ سنا دو توله جلاپا زرنباد هلیله کابلی انیسون هر یک شش ماشه
کوفته بیخته یکمثقال با آب گرم خورده باشند **نوع دیگر** جهت تقویت معده و دفع درد آن مجرب استاد مرحوم **صفت آن** سنا مکی
پنجتوله مغز بادام یکتوله مصطگی یک نیم توله دانه الایچی سفید نه ماشه نبات هشت توله سائیده خوراک یکتوله وقت خواب با آب گرم واگر حرارت بود
بادیان دو توله نیز افزایند عوض الایچی و شیرخشت بجای شکر سفید **ایضاً** جهت بدهضمی معمول و مجرب مؤلف **صفت آن** فلفل
سیاه نانخواه نمک سنگ جواکهار نمک سیاه زیره سفید بادیان کشنیز خشک آمله منقی مساوی کوفته بیخته نگاهدارند و وقت حاجت بقدر سه چهار ماشه
بخورند **ایضاً** جهت تقویت معده و هضم طعام مجرب **صفت آن** آمله بادیان هر واحد یکتوله پوست ترنج پوست بیرون پسته
تخم کرفس شونیز زنجبیل هر یک نه ماشه کشنیز خشک یکنیم توله این همه را کوفته بیخته در عرق لیمون کاغذی ترکرده خشک نموده نمک لاهوری نمک سانبهر
نمک سنیده هر واحد یکتوله باریک سوده آمیخته سفوف تیار کنند واز نه ماشه تا یک توله ازین سفوف بعد طعام میخورده باشند که از مجربات حکیم
علیم الله مرحوم است **ایضاً** منقی معده و امعاء از ثفل و دافع گرانی و خوش ذائقه و مخرج بلغم **صفت آن** آمله مقشر پوست هلیله زرد
پوست بلیله دانه الایچی کلان فلفل سیاه زنجبیل برگ سنا نمک سنگ همه هموزن جداجدا کوفته بیخته وزن نموده در آب لیمون کاغذی بقدر یکه
بالای ادویه ماند تر نموده بعد دو سه روز از تیاری از یکتوله تا دو توله وقت خواب شب بخورند **سفوف** جهت هضم طعام **صفت**
آن فلفل سیاه نانخواه نمک لاهوری جواکهار نمک سیاه زیره سفید بادیان کشنیز خشک آمله برابر کوفته بیخته بعد طعام بقدر حاجت بخورند **سفوف**
حاکمی که پیش از غذا و بعد آن توان استعمال کرد مستحسن است نه مبرد و نه قابض است و نه مسهل و محلل ریاح و مقوی اعضای باطنی خصوصاً
معده و کبد و مفتح سدد و مشهی و هاضم و محسن لون و مبطی شیب و مقوی باه **صفت آن** زرورد ده ماشه انیسون نه ماشه کشنیز مقشر
هشت ماشه سک المسک هفت ماشه طباشیر صندل سفید هر یک شش ماشه پوست هلیله کابلی و هلیله سیاه هر یک پنجماشه مصطگی اسارون
سنبل الطیب آمله کرویا دارچینی قسط شیرین کبابه چینی قرنفل هر یک چهار ماشه لک مغسول یکماشه شکر سفید دو چند شربت یک توله
سفوف پچلونه برای تقویت هاضمه معمول **صفت آن** زرشک سماق انار دانه طباشیر تخم حماض هر یک شش ماشه
زرورد چهار ماشه گل سرخ نه ماشه زیره سیاه پنجماشه زیره سفید چهار ماشه بادیان شش ماشه پوست ترنج چهار ماشه الایچی خورد الایچی کلان هر
یک ششماشه مصطگی نه ماشه انیسون دارفلفل پودینه خشک فلفل سیاه هر یک چهار ماشه پوست هلیله کابلی پوست هلیله زرد پوست بلیله
هلیله سیاه آمله هر یک شش ماشه شیطرج هندی چهار ماشه نمک لاهوری یکتوله نمک طعام نمک سیاه کچلون هر یک یکتوله سهاگه شوره قلمی
هر یک سه ماشه نوشادر دو ماشه چوک ترش یکتوله کوفته بیخته سفوف سازند خواه حب نمایند و یکماشه بعد طعام بخورند **نوع دیگر**
از تالیف اطبای هند مقوی معده و هاضم و مشهی **صفت آن** پوست هلیله زرد فلفل سیاه هر یک نیم توله هلیله سیاه زنجبیل
دارفلفل نمک تلخ هر یک یکتوله نمک لاهوری نمک هندی نمک طعام هر یک دو توله قاقله صغار زیره سبز آمله منقی بادیان نمک سیاه کشنیز مقشر
هر یک چهٹانک انار دانه نانخواه هر یک پاؤ سیر کوفته بیخته در یک آثار پاؤ بالا آب لیمون خیسانیده در سایه خشک سازند و سوده در شیشه
نگاهدارند و بعد طعام بخورند خوراک یکدرم **سفوف** هاضم و ملین **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله زیره سفید

بادیان نمک سیاه سنا مکی هریک یکتوله زنجبیل شش ماشه سفوف سازند خوراک شش ماشه وقت خواب **نوع دیگر** نوشادر نیم آثار فلفل
سیاه یک پاو دانه الایچی کلان سه دام کوفته بیخته در آب لیمون کاغذی تر نمایند و بعد خشک شدن عرق لیمون نمک سیاه پاو سیر سائیده بیخته سفوف
سازند **سفوف انجبات** هاضم ملین **صفت آن** پوست هلیله کلان بادیان سنائی مکی نمک سیاه زیره سفید پوست
بلیله هریک چهار جزو دار فلفل یکجزو کوفته بیخته تا یک توله بخورند **سفوف هاضم** و خوش مزه و معمول دائم مقام نمک سلیمانی
صفت آن پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله بادیان نانخواه زیره سفید نمک لاهوری نمک سیاه نمک هندی جوا کهار هریک
دو توله سهاگه بریان نوشادر فلفل گرد دانه الایچی خورد زنجبیل دار فلفل هریک یکتوله سفوف سازند **نوع دیگر** هاضم مشهی ملین و مجرب
صفت آن پوست هلیله زرد زنجبیل بادیان نانخواه نمک لاهوری نمک سانبهر جوا کهار نمک سیاه سنائی مکی تربد موصوف گلسرخ هریک
یکتوله آمله کچری زیره سفید دانه الایچی کلان هریک نه ماشه هلیله سیاه پوست بلیله سازج فلفل سیاه زیره سیاه سهاگه نوشادر برگ
پودینه پوست ترنج الایچی خورد مع پوست هریک شش ماشه قرنفل حلتیت بریان هریک سه ماشه سفوف سازند خوراک دو ماشه **سفوف**
هاضم نسخه حکیم علویخان **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله نمک سنگ نمک سانبهر نمک سیده نمک کچیه زنجبیل اجوائن
بادیان زیره سیاه و سفید شیطرج سهاگه خام هریک یکتوله حلتیت نصف بریان نصف خام دو ماشه سفوف سازند و باید که حلتیت
را در آرد پیچیده بریان کنند **ایضاً** هاضم مشهی دافع قبض و دافع نفخ معمول هست **صفت آن** بادیان انیسون فلفل سفید هریک چهار
درم سنبل الطیب الایچی خورد آمله دارچینی زنجبیل زیره سیاه جوا کهار نمک هندی نمک سنگ نمک نفطی سماق هریک سه درم گل سرخ هفت
درم تربد موصوف ده درم سنائی مکی دوازده درم همه را کوفته در آب لیمون تر کرده خشک نموده باز در آب زرشک تر نموده خشک کرده کوفته
بیخته بحسب مزاج دهند **سفوف طباشیر** جهت قئ دخانی و اسهال معدے را مجرب **صفت آن** گل سرخ طباشیر هریک
ده درم سماق سه درم کشنیز بریان پنجدرم کوفته بیخته سه درم بآب انار ترش بخورند **سفوف** که در ضعف هضم از مجربات قرشی هست
صفت آن کشنیز مقشر زرورد هر واحد یکدرم سنبل الطیب مصطگی کندر انیسون هر واحد نیمدرم طباشیر لک بسر هر واحد ربعدرم عنبر
یک مثقال مشک یک قیراط کوفته بیخته بقدر حاجت با گلقند استعمال نمایند **سفوف قرنفل** جهت ضعف معده بارد مجرب است
صفت آن قرنفل بادیان هریک سه درم انیسون مصطگی هریک دو درم زنجبیل یکدرم نبات مساوی کوفته بیخته دو درم پیش از
غذا بخورند **سفوف عود** معده سرد و تر را سود دارد **صفت آن** قرنفل کبابه هریک پنجدرم سنبل الطیب مصطگی هریک
سه درم عود خام بست درم شکر طبرزد بوزن ادویه شربتے یک مثقال با ده درم گلقند **سفوف** مقوی معده و دافع نفخ از
مجربات استاد مرحوم **صفت آن** دارچینی بادیان مصطگی قاقله کبار نبات سفید هر پنج برابر کوفته بیخته دو و سه ماشه بعد طعام بخورند
در نسخه مطلب علویخان بسباسه عوض بادیان هست و وزن همه ادویه مساوی و نبات سفید دو چند شربت از سه ماشه تا چهار ماشه
سفوف انار دانه شکم براند مع ذلک معده را قوت دهد **صفت آن** انار دانه سنا مکی هریک شش درم زنجبیل نمک هندی
تربد سفید بادیان هریک دو درم کوفته بیخته وقت خواب دو مثقال بخورند با آب گرم و دو نیم مثقال صبح خورند **نوع دیگر** از مجربات حکیم

حکیم المر صاحب **صفت آن** پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله پودینه خشک زیره سفید هر یک دو درم نمک لاهوری نمک سیاه
هر یک دو نیم درم سنا مکی چهار درم و نیم انار دانه دو نیم درم بدستور سفوف سازند **ایضاً** معمول حکیم ممدوح **صفت آن** آمله بادیان
هر یک یکتوله پوست ترنج پوست بیرون پسته تخم کرفس تخم گزر زنجبیل هر یک شش ماشه کشنیز خشک یکنیم توله همه را کوفته بیخته در آب لیمون کاغذی
تر داشته خشک نموده نمک لاهوری نمک طعام نمک سیاه هر یک یکتوله سائیده و آمیخته سفوف سازند و یکتوله بعد طعام خورده باشند
سفوف نمک از معمولات احقر برای هضم طعام و اشتها و رفع درد و نفخ معده و بجائی نمک سلیمانی باستعمال می آید **صفت**
آن نمک لاهوری نوشادر مرچ سیاه هر یک یکتوله دار فلفل شش ماشه نمک سیاه سهاگه بریان هر یک چهار ماشه انگوزه بریان دو ماشه کوفته بیخته
بدارند و بقدر یکدو ماشه بخورند **ایضاً** معمول مؤلف **صفت آن** نمک لاهوری نمک کچلون نمک طعام نمک سیاه هر یک چهار توله
نوشادر سهاگه بریان هر یک دو توله در عرق لیمون کاغذی سائیده در دیگ گلی بند نموده در میان پاچک دشتی نهاده آتش دهند پس برآورده
فلفل سیاه بموزن نمک که از دیگ سا بر آید و انگوزه اضافه کرده عرق گوگرد انداخته کهرل نموده در ظرف شیشه یا چینی نهند و یک ماشه بعد طعام بخورند
سفوف نمک سلیمانی معمول برائی هضم طعام و اشتهای غذا و درد معده و ریحی **صفت آن** نمک سانبهر یک رطل نمک سیاه
نمک اندرانی نوشادر بهانی هر یک پانزده مثقال تخم کرفس تخم شبت مثقال فلفل سیاه پاؤ کم چهار مثقال فلفل سفید سه مثقال نفلج اذخر پاؤ کم دو مثقال
افتیمون سنبل الطیب حلتیت طیب زیره کرمانی هر یک یکنیم مثقال دارچینی تخم انجدان یعنی زیره کوهی مغز تخم معصفر زنجبیل انیسون
اصل السوس از هر یک یکدرم باید که اول نمک سانبهر را صاف کنند و اگر هر سه نمک را صاف نمایند خوب است پس همه اجزا را جدا جدا
کوفته بیخته وزن نموده یک ماه در جو دفن نموده پس برآورده از یک ماشه تا دو مثقال استعمال نمایند و هر قدر که کهنه میشود بهتر میگردد و طریق صاف
کردن نمک این است که بآب خوب بجوشانند پس در ظرف گلی کرده در تنور بگذارند تا منجمد شود **نوع دیگر** سهل و در هضم غذا بی‌نظیر و اگر
با زرده تخم مرغ بخورند تقویت باه کند **صفت آن** نمک سنگ نمک سانبهر نوشادر هر یک هفت توله تخم کرفس نانخواه فلفل سیاه
زنجبیل قرنفل زیره سیاه جوز بوا بسباسه هر واحد یک توله نیکوب کرده سرکه خالص نیم آثار انداخته جوش دهند که همه یک ذات و خشک شود
آنگاه همه را سفوف کنند **سفوف خسته کنار** که در سفید برای حبس اسهال دموی میدهند **صفت آن** دانه هیل مغز خسته کنار
مغز خسته آمله صندل سفید کشنیز مقشر طباشیر پوست درخت بڑ بل بیخ ساکھی هر یک یکدرم انار دانه چهار درم سفوف ساخته بشربت انار
منعنع بدهند **سفوف** که سفیده را منع کند و اسهال دموی صفراوی و بلغمی را باز دارد **صفت آن** انار دانه ده درم زرشک
بیدانه گل سرخ هر کدام چهار درم سعد کوفی سه درم مصطگی سنبل الطیب طباشیر انیسون نعناع خشک پوست بیرون پسته هر کدام دو درم
شک عود هندی هر کدام یکدرم کوفته بیخته دو درم از آن با شربت سیب بدهند **سفوف** در دکه اشتها آرد و تشنگی بنشاند و جهت
ضعف اشتها که بعد تپها و در ایام نقاهت افتد نافع است **صفت آن** گل سرخ پنجدرم سماق دو درم قاقله کبار یکدرم کوفته بیخته
سفوف سازند شربتی دو درم **سفوف قاقله** هاضم طعام و مقوی معده **صفت آن** کشنیز مقشر بریان دانه هیل
زیره کرمانی بادیان هر یک شش ماشه طباشیر چهار ماشه آمله پوست سماق هر یک یکتوله کوفته بیخته سفوف سازند و بقدر پنج ماشه بعد طعام

میخورده باشد سفوف جهت سقوط اشتها و بدهضمی و دیگر خللهای شکم که در آن تپ هم عارض باشد مجرب حکیم کلو صاحب صفت
آن اصل السوس مقشر فلفل دراز شیطرج هر یک سه ماشه نمک لاهوری اجوائن زنجبیل مرچ سیاه پودینه خشک هر یک شش ماشه ورق گل منه
ماشه این همه را کوفته بیخته سه ماشه ازین با یک توله عسل آمیخته هر روز بخورد بسیار نافع سفوف مشهی از بیاض استاد مرحوم صفت
آن فلفل سیاه زیره سفید بادیان گل سرخ آمله منقی هر یک دو ماشه کشنیز خشک زنجبیل قرنفل کلهدار هر یک سه ماشه پوست ترنج نمک
هندی هر یک چهار ماشه نمک سیاه شش ماشه نمک لاهوری نه ماشه چوک ترش دو توله کوفته در آب لیمون کاغذی چهار عدد تر کرده خشک کنند و باز بکوبند
و سه ماشه بعد طعام خورده باشد سفوف نمک سیاه مشهی و هاضم صفت آن فلفل نانخواه شیطرج هر یک هفت درم
دار فلفل دو درم پوست هلیله زرد ده درم زنجبیل دوازده درم نمک سیاه پنجاه درم کوفته بیخته در آب لیمون سحق کرده خشک سازند بهیان
تا سه بار خسرتی از درم تا دو درم سفوف دیگر که اشتها آرد صفت آن زنجبیل دو دام بادیان یک دام حلتیت سه دام
هر سه کوفته بیخته بآب لیمون قرص سازند و بر سفال یا تابه که بر انگشت داشته باشند نهاده نگهدارند تا سرخ شود سائیده بقدر حاجت
خورند ایضاً برای اشتها صفت آن نمک سیاه فلفل گرد دار فلفل هر یک دو دام سهاگه بریان یکدام در آب لیمون دوازده
پاس کهرل کرده چهار سرخ تا یک ماشه بعد غذا بخورند سفوف تنتریک که اشتها آرد و قوای اربع معده و امعاء
قوت دهد و هم مشهی و هم هاضم و اگر شکم نرم باشد قبض کند و اگر قبض بود بگشاید بهر آنکه هر قوتی که ضعیف باشد وی را قوی میسازد و معمول
والد مرحوم بوده صفت آن انار دانه ترش که کهنه نبود شانزده درم زنجبیل زیره سفید هر یک دو درم تربد سفید مدبر زیره سیاه
تنتریک یعنی سماق هندی پوست هلیله زرد پوست بلیله هر یک یکدرم نمک سنگ دو نیم درم جمله را بکوبند و ببیزند و قبل از طعام و
بعد آن از دو درم تا سه درم بخورند و اگر هر دو وقت خورند نیز رواست لیکن اگر قبض مطلوب باشد ادویه بپارچه سفت ببیزند و اگر تلیین مقصود
باشد از پارچه غیر سفت بلکه از غربال بگذرانند تا ادویه جریش ماند سفوف نمک که اشتها آرد و مناسب مزاج محرورین است
و تقویت قوای اربع معده و منع اسهال مزمن صفراوی نماید و معمول است صفت آن نمک اندرانی خورد خورد شکنند مانند نخود در
برتابه آهنی یا سفال نو گرم یا بر قرن نهند و سرکه تیز بر آن پاشند و حرکت همی دهند نمک را چون خشک شود دیگر سرکه بپاشند و همچنان سرکه
را اگر در ریخته باشند پس بگیرند ازین نمک هفت درم یاقتی درم و همین معمول کشنیز مدبر بسرکه دیریان و عصاره زرشک و انار دانه بریان و
سماق منقی هر یک ده درم کوفته بیخته قدر حاجت بخورند اگر بآب لیمون بست و پنج عدد تسقیه نمایند بهتر باشد چنانچه در نسخه حادی خان است
ایضاً مقوی معده و مشهی از تالیف صاحب اقتباس العلاج صفت آن زرد ورد سماق بریان مع تخم و انار دانه بریان طباشیر
کشنیز بسرکه بریان هر واحد یک توله نمک لاهوری نه ماشه در آب لیمون کاغذی تر نموده در سایه خشک سازند سه مرتبه خوراک از
تا هفت ماشه سفوف حکیم اکمل خان که برای اشتها و تقویت معده بی نظیر است صفت آن هلیله زرد و هلیله کابلی آمله مقشر دانه هیل
کشنیز خشک زنجبیل هر یک شش ماشه هلیله سیاه سماق گل سرخ بادیان مصطگی پودینه نانخواه شیطرج طباشیر هر یک چهار ماشه جوا کهار
دارچینی قرنفل پوست ترنج سنبل الطیب زیره سفید ترنج دار فلفل زیج هر یک سه ماشه انار دانه هفت ماشه نمک لاهوری نمک سیاه

هر یک یک تولہ تربد سفید شش ماشہ کچری بریان کردہ شش ماشہ در آب لیمون و کھار بخود دادہ بیتر نمایند وخشک ساختہ سفوف سازند

سفوف بنانی کہ اشتہا قوی آرد از راہ تقویت معدہ و تخفیف رطوبات و نزلہ نیز نفع دارد **صفت آن** عود غرقی قرنفل ہر یک دو ماشہ پودینہ بادیان ہر یک یکدام شاہجہانی کوفتہ بیختہ سفوف سازند قدر خوراک دو ماشہ

سفوف ہندی کہ جہت اشتہا و ہضم طعام و درد و ریاح معدہ معمول است **صفت آن** مرچ سیاہ ہلیلہ اجواین نمک سنگ جوکھار نمک سیاہ زیرہ سفید بادیان کشنیز خشک آملہ ساذج ہندی برابر گرفتہ کوفتہ بیختہ بقدر دو ماشہ بخورند **نوع دیگر** کہ گرسنگی کمال آرد وطعام ہضم کند **صفت آن** انار دانہ ترش تربہلہ پیپل مرچ سیاہ جوکھار اجواین لونگ ہر واحد یکدام ہر دو نمک [illegible] دام سونف [illegible] ہر واحد یکدام کوفتہ بیختہ اول طعام و بعد آن بخورند

سفوف کہ فساد اشتہائی حوامل و ریاح رحم دفع سازد **صفت آن** زیرہ کرمانی زیرہ نبطی تخم کرفس انیسون ہر کدام پنجدرم سعد نعناع خشک یعنی پودینہ ہر کدام سہ درم زرنباد دو درم قرنفل یکدرم کنجد سیاہ ہفت درم کوفتہ بیختہ دو درم باب سرد بدہند

ایضاً کہ شہوت طین و شہوت ردیہ زنان را نفع کند و مجرب است **صفت آن** انیسون تخم کرفس زیرہ سیاہ نانخواہ ہر یک دہ درم فلفل سفید دو نیم درم قرنفل پنجدرم کوفتہ یک مثقال ہر صبح و ہمین قدر شام بخورند

ایضاً کہ شہوت ردیہ زنان حاملہ را نفع کند و معدہ را قوت دہد و اشتہا آورد **صفت آن** زرنباد تخم کرفس نانخواہ زیرہ کرمانی از ہر یک دو درم کندر سہ درم کنجد مقشر دو درم نبات نو مثقال کوفتہ بیختہ استعمال نمایند و در تحفہ وزن نانخواہ سہ درم و وزن کنجد و نبات و جندبیدستر نیم درم و [illegible] است

سفوف جالی کہ جہت شہوت ردیہ زنان حاملہ نافع **صفت آن** قاقلہ خیربوا کبابہ مساوی کوفتہ بیختہ شکر سفید برابر ہمہ آمیختہ ہر روز دو درم با آب گرم بخورند و در نسخہ دیگر بسباسہ عوض کبابہ است

ایضاً کہ ہمین عمل دارد **صفت آن** مصطگی زیرہ سیاہ نانخواہ قاقلین مساوی نبات برابر ہمہ کوفتہ بیختہ بدہند

سفوف کہ شہوت کلبی را کہ بالنیت طبع بود مفید است **صفت آن** خرنوب شامی خرنوب نبطی ہر یک نیم درم برگ پودینہ خشک برگ سداب برگ بادرنجبویہ ہر یک دو درم بلوط بریان خشک حب الآس ہر یک پنجدرم زیرہ کرمانی مدبر بریان دہ درم و اگر در مزاج گرمی باشد بزر قطونا بریان اضافہ کنند و بقدر حاجت بعمل آرند

سفوف برود دافع نفخ و محلل ریاح و مقوی معدہ مجرب صاحب تحفہ **صفت آن** کرویا انیسون زیرہ کرمانی قاقلہ کبار قرفہ نانخواہ تخم کرفس از ہر یک دہ درم قاقلہ صغار قرنفل ہر یک نیم درم زنجبیل دار فلفل از ہر یک [illegible] دانگ قند سفید بست مثقال کوفتہ بیختہ شربتی دو درم **نوع دیگر** کہ درین باب مجرب صاحب کامل و خلاصہ است **صفت آن** نانخواہ تخم کرفس انیسون بادیان ہر کدام پنجدرم تخم سداب قردمانا فلفل زنجبیل دار چینی کندر زرنباد ترکی ہر کدام دو درم سعد شونیز پودینہ کوہی نمام ہر کدام چہار درم جندبیدستر نیم درم ہمہ را باریک کوفتہ بیختہ یکدرم آن با شراب کہنہ بدہند

سفوف نعناع مقوی معدہ و دافع ریاح و نفخ شکم **صفت آن** نعناع خشک دہ درم سماق پنجدرم فلفل دو درم نمک نیم درم کوفتہ بیختہ از یکدرم تا دو مثقال پیش از غذا و بعد او توان خورد

سفوف ہندی کہ نفخ معدہ و کبد و طحال و ورم [illegible] معدہ و جگر و سپرز و امعا کہ از ریح بود نافع و مقوی معدہ و دافع فساد ہضم و درد گردہ و قولنج ریحی و ریح البواسیر و ہاضم و مشہی است **صفت آن** زیرہ سیاہ و سفید مدبر بسرکہ ہر یک پنجدرم نانخواہ بادیان ہر یک شش درم آملہ ہلیلہ سیاہ سعد کوفی قرنفل کلہدرا دانہ الایچی کلان کندر

پوست بلیله هر یک دو درم سماق بریان اجمود پودینه دارفلفل تخم گندنا شونیز گندنک هر یک سه درم تکمیر کچری پنجدرم سنبل الطیب یکدرم
اشخار دو درم نوشادر سعد سه توله تربد سفید چهار توله زنجبیل بی ریشه انار دانه ترش هر یک نه درم کوفته بیخته مقل ازرق حلتیت هر یک سه درم
در آب گندنا حل ساخته بیامیزند و پوست درخت عشر که کهنه باشد و موصلی سفید هر یک هفت توله هر دو را برنگ مانند مصالح سائیده نمک
طعام نمک لاهوری هر یک پنجدرم گندنای سبز ده توله آمیخته ادویه مسحوقه اندک اندک از دست مانند خمیر سرشته در آفتاب دارند تا خشک شود خوراک از
یک ماشه تا سه ماشه **سفوف** که جهت التحام قروح معده بعد از آنکه چرک را تنقیه کرده باشند بکار آید **صفت آن** گل سرخ گلنار
کهربا هر یک یکدرم گل ارمنی سه درم کندر دم الاخوین هر یک پنجدرم شربت از دو درم تا سه درم با رب سیب یا رب بهی **سفوف**
مسکن قی صفراوی معمول **صفت آن** زرورد طباشیر هر یک ده ماشه کشنیز مقشر سماق منقی هر یک چهار ماشه کوفته بیخته سفوف سازند
جمله یک خوراک است **نوع دیگر** برائے قی صفراوی **صفت آن** کافور دو سرخ طباشیر دو درم گل نیشاپوری سه درم گلسرخ
سماق هر یک پنجدرم کوفته بیخته آب انار ترش بلیسد **ایضاً** که منع غثیان و قی محرورین کند **صفت آن** عود یک درم پوست
بیرون پسته پودینه خشک هر یک دو درم گل سرخ طباشیر هر یک پنجدرم مزرستک سماق منقی انار دانه ترش هر یک پانزده درم شربت مثقالے
بآب انار و شربت تفاح **سفوف** حابس قی معمول **صفت آن** قرنفل یک سرخ آرد کنار دارفلفل مغز پسته تمر هندی
کشنیز خشک نیلوفر مغز کنول گٹه انار دانه مهر مهره هر یک نیم ماشه سائیده بگلاب بدهند **سفوف حب الآس** تالیف حکیم عابد
که در حبس قی مجرب **صفت آن** حب الآس ده درم طباشیر دو درم سماق گلنار انار دانه پودینه بستانی گل سرخ عود خام صندل سفید
هر یک یکدرم باریک سائیده با آب شیرین بخورند که آن در اول شربت قی قطع کند ان شاء الله تعالی **ایضاً** حابس قی از بیاض استاد
مرحوم **صفت آن** پودینه خشک الایچی خورد صندل سفید کشنیز خشک هر یک زرورد باتند سفوف ساخته دو درم بدهند
سفوف که جهت قی بلغمی و صفراوی مجرب است **صفت آن** سماق زیره کرمانی برابر کوفته بیخته بآب سیب یا بعض آبها و ربوب
مناسبه بخورند و اگر بآب اطراف انگور بخورند بی عدیل است **سفوف** که قی بلغمی و سوداوی را نافع است **صفت آن** پوست بیرون
پسته یک جزو مصطگی عود خام هر کدام نصف جزو باریک کوفته با شراب بهی بدهند **سفوف** که در حبس قی الدم از مجربات است
صفت آن اقاقیا زرورد گل ارمنی گلنار افیون بزر البنج صمغ عربی مساوی شربت تا نصف مثقال بآب سیب و به و آب بارتنگ
و اگر دم الاخوین بکندر عوض افیون کنند شاید **سفوف دم الاخوین** برائے حبس قی الدم و سعال خون از مجربات حکیم الٰهی بخش
صفت آن تخم خرفه بریان گلنار تخم حماض طباشیر گل ارمنی هر یک چهار ماشه گل سرخ سازج حب الآس نشاسته دم الاخوین هر
یک دو ماشه کندر افیون هر یک یکماشه همه را باریک سائیده سفوف سازند قدر شربت جوان را یک ماشه همراه آب طفل را نیم ماشه **سفوف**
برائے فواق امتلائی و یبسی مجرب **صفت آن** زیره مصطگی هر واحد چهار درم شونیز یکدرم کوفته بیخته بقدر حاجت استفاف نمایند
ایضاً که برائے فواق بلغمی مجرب **صفت آن** تخم کرفس فطراسالیون سعد کوفی از هر یک دو نیم درم دو قو پوست بیرون پسته
انیسون پودینه خشک سادج قسط زیره کرمانی از هر یک سه درم وج ترکی نیم درم کوفته بیخته شربتی دو درم **ایضاً** از قانون **صفت آن**

قسط نعنع برنو خشک یونانی پودینہ نہری نعناع سداب تخم کرفس کنجد ایسارون ہریک یکدرم افیون گل سرخ ہریک نصف درم کوفتہ بیختہ
بقدر حاجت بعمل آرند **سفوف** کہ در وجع الفواد لبعد ق سکنجبین و آب نیم گرم وسہال تبتوع حامض مع گلقند و گلاب و شربت دینار
مجرب است **صفت آن** انیسون دو مثقال دار فلفل دارچینی زنجبیل تخم کاسنی گل سرخ ہر واحد یکمثقال ریوند چینی ادرم شکر سفید
برابر ہمہ **سفوف** کہ برای درد جگر کہ از نوشیدن آب سرد بر نہار یا بعد ریاضت باشد مجرب است **صفت آن** زرنباد زرنباد
بادیان مصطگی دارچینی برابر شکر سفید برابر ہمہ خوراک نہ ماشہ **سفوف کبدی** کہ مخصوص بجگر است و در تقویت آن کامل است
صفت آن گل سرخ سہ درم زرشک منقی لاک مغسول ہریک یکنیم درم فوہ طباشیر صندل سفید نشاستہ صمغ عربی ہریک
یکدرم ریوند چینی نیم مثقال تخم حماض یک مثقال زعفران دو دانگ کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف بزور** مستعمل در ورم محدب جگر
و مدر بول **صفت آن** مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ از ہریک پنجدرم تخم کاسنی تخم کشوث از ہریک سہ درم تخم کرفس
بادیان انیسون ہریک دو درم عصارہ زرشک چہار درم ریوند چینی یک مثقال طباشیر سہ درم گل سرخ چہار درم کوفتہ بیختہ وقت
شام دو درم ازین سفوف با دہ درم سکنجبین شکری بدہند لبعد فصد باسلیق و صبح یکمثقال قرص زرشک یا بجنیم او قیہ سکنجبین و آب کاسنی
و آب کشوث و آب عنب الثعلب باید داد وگاہی تخم کرفس بادیان انیسون برعایت حرارت مزاج موقوف نمودہ میشود وگاہی ریباس
دو درم زعفران سنبل الطیب مصطگی افسنتین از ہریک یکدرم لک مغسول چہار دانگ کافور دو دانگ عوض طباشیر و گل سرخ اضافہ کردہ
میشود **سفوف** از مجربات علویخان بجہت کوفت جگر و سپرز و معدہ کہ بسبب ضربہ و صدمہ باشد **صفت آن** قسط زعفران ہریک
دو درم گل مختوم گل ارمنی مومیائی لک مغسول ریوند قصب الزریرہ از ہریک سہ درم اکلیل الملک چہار درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت دو درم
بعرق عنب الثعلب کہ مغز خیارشنبر در آن حل کردہ و روغن بادام شیرین ریختہ باشند **سفوف** کہ جہت قرح و انفجار اورام کبد بعد از
تنقیہ چرک بکار آید از حکیم علی **صفت آن** مصطگی تخم کاسنی کرفس گل مختوم ہریک یکمثقال کندر دم الاخوین گل سرخ طباشیر ہریک
دو مثقال کوفتہ بیختہ سہ درم با سکنجبین یا ماء العسل یا جلاب حسب حال بدہند و خارج آن سک درامک و سعد و کندر و سنبل الطیب و
مصطگی و قصب الزریرہ در آب سیب و آب آس و سفرجل آمیختہ طلا نمایند **سفوف خبث الحدید** مجرب برای سوء القنیہ **صفت**
آن پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ زنجبیل فلفل سیاہ دار فلفل قند سیاہ ہریک یکتولہ خبث الحدید دو تولہ کوفتہ بیختہ شش ماشہ تا یک تولہ
با جزایت اگر سرفہ نباشد والا با عسل دہند **سفوف** برای استسقاء و سوء القنیہ **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد و سنا مکی تربد برنگ
کابلی ہریک دو درم پوست شیطرج دار فلفل نانخواہ بادیان اسارون زنجبیل نمک سیاہ کچلون جواکہار ریوند خطائی ہریک یکدرم کوفتہ بیختہ
سفوف سازند و حسب مزاج بعمل آرند **ایضاً** کہ بجہت استسقاء مجرب است **صفت آن** حلتیت سہ درم دار فلفل زنجبیل
نانخواہ ہریک شش درم پوست ہلیلہ زرد شیطرج قسط بہمن سفید سنائی مکی ہریک نہ درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند وگاہی
نمک لاہوری شش درم جملہ ادویہ آمیختہ میشود **ایضاً** برای ورم بدن و تہیج اطراف از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** ہڑ بہیڑا
آملہ چیتہ بدہارا سونٹھ اجوائن تج خراسانی اجمود پیپل مرچ سیاہ نمک سیاہ ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ خوراک یکدرم **سفوف**

نافع استسقائی زقی **صفت آن** مغز تخم خیارین تخم خرفه ریوند چینی هر یک دو درم عصاره غافث عصاره افسنتین زعفران هر یک یکدرم سنبل الطیب نیمدرم مصطگی بادیان هر یک یک نیمدرم مازریون مدبر اصل السوس هر یک سه درم گل سرخ شش ماشه کوفته بیخته چهار ماشه بآب زرب هفت تولہ و سکنجبین دو تولہ بنوشند **سفوف** که در انواع استسقا همراه شیر شتر مستعمل است **صفت آن** عصاره غافث غاریقون تربد موصوف گل سرخ هر یک یکماشه ریوند چینی سنائی مکی هلیله کابلی هر یک دو ماشه کوفته بیخته سفوف سازند جمله یک خوراک است **نوع دیگر** که در جمیع انواع استسقا جهت اخراج مائیت مجرب است **صفت آن** ریوند خطائی تربد سفید هر یک شش ماشه پوست هلیله زرد سه ماشه غاریقون سفید دو ماشه زنجبیل دو ماشه شکر سفید برابر آمیخته سفوف سازند هفت ماشه با شیر شتر بخورند **سفوف کرفس** که دافع ریاح و نافع نفخ معده و استسقائی طبلی است **صفت آن** تخم کرفس بادیان انیسون اسارون قسط ریوند چینی هر یک دو درم زیره کرمانی سه درم سنبل الطیب سعد هر یک یک نیم درم کوفته بیخته شربتی یکمثقال و گاهی قدر نیمدرم عنبر افزوده و نافع تر یافته و در صورت قبض طبع سوم حصه جمله برگ سنا ممزوج ساخته بغایت مفید آمده **سفوف جند بیدستر** که در استسقائی طبلی سخت سودمند است **صفت آن** انیسون بادیان تخم کرفس نانخواه و تخم شبت هر کدام سه درم اسارون قسط تلخ سنبل الطیب مصطگی فلفل سفید هر کدام یکدرم قردمانا دو درم ریوند چینی یکمثقال سکبینج نیم مثقال جند بیدستر نیمدرم همه را باریک کوفته بکار برند **سفوف** که مقوی جگر است و در آخر استسقا وقت نقاهت مستعمل **صفت آن** گل گاوزبان اذخر مصطگی سنبل الطیب سعد کوفی هر یک شش ماشه قرنفل سه ماشه بهمن سفید بهمن سرخ شقاقل هر یک تولہ اسارون چهار ماشه تخم کاسنی گل سرخ هر واحد یکتولہ فلفل سیاه زنجبیل دار فلفل هر یک شش ماشه کوفته بیخته چهار ماشه با عرق مناسب بدهند **سفوف بهدانه** نافع حرارت جگر و یرقان اصفر و مفتح سده جگر و مفید نفث الدم **صفت آن** مصطگی دو دانگ طباشیر نیمدرم گل ارمنی گل سرخ لک مغسول سنبل الطیب اصل السوس هر یک یک درم بهدانه مقشر نشاسته مغز تخم خیار هر یک چهار درم شربتی یکدرم بآب سرد **سفوف کبریت** که در یرقان سددی بغایت مجرب است **صفت آن** کبریت زرد نیم مثقال افتیمون تخم کرفس حلبه نخود سیاه کندر سفید هر یک دو درم مغز چلغوزه سه درم مویز منقی پنجدرم کوفته بیخته یک نیمدرم بآب رازیانه چند روز بخورند **سفوف لک** نافع جهت یرقان و درد جگر و تپ صفراوی **صفت آن** لک مغسول یکدرم گل سرخ یکمثقال طباشیر دو درم زعفران یکدرم ریوند چینی یک نیم دانگ کافور یک دانگ شربتی دو درم با شربت تمر هندی یا شربت آلو یا شربت فواکه **سفوف** که یرقان سیاه را نافع است **صفت آن** افسنتین رومی سه درم تخم سرمق پنجدرم عصاره غافث ریوند چینی هر کدام یک نیمدرم کوفته بیخته دو درم از آن بآبی که در آن پر سیاوشان جوشانیده باشند بخورند **سفوف** که در یرقان اصفر بعد تنقیه همراه ماء الجبن بغایت سودمند است **صفت آن** پوست هلیله زرد گل بنفشه هر کدام پنجدرم تخم کاسنی شاهتره گل سرخ عصاره غافث زرشک افسنتین هر کدام دو درم تخم سرمق دو درم سقمونیای مشوی یکدرم همه را کوفته بیخته دو درم بماء الجبن و شکر و نمک سیاه استعمال نمایند **سفوف** که در یرقان اسود بعد مسهل با ماء الجبن که با سکنجبین افتیمونی ساخته باشند بکار آید **صفت آن** نمک هندی یک دانگ ایارج فیقرا نیمدرم افتیمون یکدرم هلیله کابلی دو درم هلیله زرد سه درم جمله یک شربت است کمی و زیادتی برای

طبیب **سفوف** برائے وجع طحال بارد از بیاض استاد مرحوم صفت آن بادیان نانخواہ زیرہ سفید پودینہ بلیلہ بلیلہ
آملہ زنجبیل بی ریشہ فلفل گرد برگ سیاہ نمک طعام وج خراسانی مساوی کوفتہ بیختہ بآب لیموں ترکردہ سفوف سازند و اگر در تختہ برگ نخود
کھرل سازند بہتر بود **سفوف** که نفخ طحال را ہنگام عدم حرارت مفید ست صفت آن تخم گندنا زیرہ سیاہ مدبر بسرکہ تخم کتان
مصطگی ہلیلہ زرد ہر یک سہ درم ریوند چینی دو درم کوفتہ بیختہ از دو درم تا یکمثقال با سکنجبین بدہند **سفوف مسہل سودا** که در صلابت
طحال ہمراہ ماء الجبن بعد تنقیہ مفید بود صفت آن پوست ہلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ پوست ہلیلہ کابلی ہر یک سہ درم تربد گل سرخ ہر یک
یکدرم کاسنی چہار درم تخم کشوث افسنتین انیسون ہر یک یکمثقال افتیمون دو درم ریوند دو مثقال حجر ارمنی یکدرم ہمہ را کوفتہ بیختہ دو درم
با شربت بزوری یا جلاب قند آمیختہ بخورند و عقب آن یک پیالہ ماء الجبن میل فرمایند **سفوف کبر** که جہت سپرز از مجربات است
صفت آن زوفای خشک پوست بیخ کبر عنب الثعلب پرسیاوشان تخم فنجنکشت تخم سداب برابر شربتی دو درم تا سہ درم
با سکنجبین بزوری یا سادہ یا شربت کشوث و ورد کافی بجائی عنب الثعلب تخم خرفہ است و اگر حرارت قوی باشد شیرہ تخم خرفہ شیرہ تخم خیارین
با سکنجبین نیز ضم نمایند **سفوف ہندی** دافع صلابت طحال صفت آن کبابہ چینی مولی بیج آملہ ہلیلہ زرد زنجبیل [illegible]
نمک سونچر بزنگ کابلی شیطرج ہندی دار فلفل سفید نانخواہ مساوی کوفتہ بیختہ شربت یکتولہ صبح و شام ... که سدہ سپرز
و جگر بکشاید صفت آن تخم کاسنی گزمازج ہر کدام پنجدرم تخم فنجنکشت دو نیم درم کوفتہ بیختہ دو درم از آن با سکنجبین بزوری
بدہند **سفوف ارسطاطالیس** مقوی معدہ و قلب و ہاضم طعام و معمول در ذرب صفت آن قرنفل سازج ہندی
ہیل عود اسارون مصطگی قرفہ ہلیلہ کابلی ترنجبین ناگرمشک زیرہ کرمانی دارچینی اشنہ فلفل دار فلفل زنجبیل انار دانہ جوز بوا کافور قاقلہ ہر یک
دو درم مشک عنبر شہب از ہر یک یکدرم نبات سفید شش وزن ادویہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت از یکدرم تا سہ درم **سفوف**
شاہجہانی که جہت ضعف معدہ و اسہال نفع می بخشد و اطبا برائے شاہجہان بادشاہ تالیف نمودہ بودند صفت آن قرنفل
عنبر مصطگی الائچی خورد عود غرقی سنبل الطیب وج سوختہ گلنار فارسی مشک طباشیر مرجان کہربا گل سرخ از ہر یک یکماشہ پوست بیرون پستہ
سنبل طباشیر از ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت از یکدرم تا یک مثقال **سفوف حب الرمان** مقوی
معدہ و امعاء و در اسہال صفراوی معمول صفت آن انار دانہ بریان دو درم بلوط سماق زیرہ کرمانی مدبر حب الآس کشنیز خشک بریان
سنجد خرنوب آرد کنار از ہر یک پنجدرم عود خام نیم درم آملہ منقی یک نیم مثقال کوفتہ بیختہ بارب بہ استعمال نمایند شربتی سہ درم **نوع دیگر**
که در ذرب بثوری و بحران مستعمل و اسہال باز دارد و اشتہائی رفتہ باز آرد صفت آن انار دانہ ترش بریان کردہ بست درم
کرویا و کشنیز ہر دو در سرکہ ترکردہ خشک نمودہ بریان ساختہ از ہر یک چہار درم کزمازج خرنوب نبطی از ہر یک دو درم گلنار سماق از ہر یک
سہ درم سفوف ساختہ سہ درم بدہند **سفوف ذرب** که در ذرب صفراوی معمول است صفت آن تخم حماض زرشک بیدانہ
ختہ مویز کشنیز خشک بریان گل سرخ خرنوب شاہ بلوط طباشیر ہر یک یکدرم سماق حب الآس ہر یک دو درم انار دانہ بریان چہار درم
کوفتہ بیختہ سفوف سازند و در خلاصہ وزن تخم حماض و زرشک و دانہ مویز ہر کدام پنجماشہ و سماق و کشنیز ہر کدام سہ ماشہ است باقی بدستور

ونوشتہ کہ با مذاز سہ درم با کمی از اشربہ مثل شربت بہ و حب الآس و رب بہ و سیب بدہند **نوع دیگر** برای اسہال سعدی از بقائے **صفت آن** کزمازج کرویا حب الآس طباشیر کشنیز بریان ہر یک سہ مثقال آرد کنار خرنوب سماق ہر یک پنج مثقال کوفتہ بیختہ ہر روز دو مثقال با رب بہ آمیختہ بخورند و در نسخہ دیگر آملہ عود خام دو دو مثقال عوض کزمازج بنظر آمدہ **سفوف حب العنب** حابس اسہال و مقوی معدہ **صفت آن** تخم انگور صمغ عربی از ہر یک چہار درم حب الآس سماق ہر یک دو درم مصطگی گلنار ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ سفوف سازند **نوع دیگر** برائے حبس اسہال بلغم یعنی آؤن **صفت آن** طباشیر دانہ ہیل مائین خورد تخم انگور پودینہ خشک زیرہ سفید ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک پنج ماشہ **سفوف بلوط** کہ در ساعت شکم را بندد و مجرب و در ذرب صفراوی نیز قوی الاثر است **صفت آن** شاہ بلوط سہ درم مازو پوست انار ہر کدام چہار درم گرد سماق شش درم حب الآس ہفت درم کوفتہ بیختہ از یک مثقال تا دو درم با آب سرد بدہند و در قادری خشخاش شش درم نیز درین نسخہ داخل است **سفوف سماق** مسکن تشنگی و مفید اسہال سعدی و معوی مزمن و استرخای معدہ و نفص **صفت آن** صمغ عربی گلنار ہر یک ربع درم حب الآس انار دانہ بریان ہر یک پنجدرم سماق دہ درم خرنوب پانزدہ درم کوفتہ بیختہ یک مثقال بخورند **سفوف** برائے اسہال با ضعف ہاضمہ و برودت باشد از مجربات شیخ الرئیس **صفت آن** عود خام زیرہ سیاہ بسرکہ ترکردہ بریان نمودہ نانخواہ کرویا مرزنجبیل بریان قاقلہ تخم مویز اجزا مساوی گرفتہ سفوف سازند خوراک تا سہ درم و اگر ریاح کثیر بود تخم شاہسفرم و سداب داخل کنند و اگر بلغم و صفرا مرکب باشد و از خروج ہر واحد و دیگر علامات دریافت شود درین صورت بگیرند ہلیلہ زرد یکجز و حرف نصف جزو سک حب الآس سماق کزمازج ہر یک یکجزو سفوف ساختہ سہ درم بخورند **سفوف سنگدانہ** مقوی معدہ نافع ذرب **صفت آن** عود مصطگی طباشیر حب الآس صمغ عربی بریان دانہ ہیل بریان نشاستہ بریان زیرہ سیاہ پوست بیرون پستہ بیلگری بریان گلنار ہر یک دو درم پوست سنگدانہ مرغ خشک کردہ پنجدرم خوراک دو درم **نوع دیگر** عود مصطگی گلنار طباشیر دانہ مویز تیواج خطائی ہر یک یکدرم آملہ منقی پوست سنگدان مرغ پوست بیرون پستہ مغز بیل ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک دو درم **سفوف شیرین** مقوی معدہ و مشہی و معمول در ذرب و حمیات بلغمی و مرکبہ **صفت آن** قرنفل دانہ الائچی خورد ناگکیسر مرچ کنکول دارچینی زنجبیل از فلفل نتر بالا خس بالچہڑ صندل سفید اگر تگر طباشیر مغز کنول گٹہ زیرہ سفید زیرہ سیاہ تج ترج ہر یک پنج ماشہ کافور بہیم سینی یک ماشہ نبات ہموزن ادویہ سفوف سازند شربت پنج ماشہ با آب **سفوف ہندی** کہ برائے سنگرہنی مجرب **صفت آن** ہلیلہ زنگی بریان تج بیلگری بریان بادیان بریان کوکنار رال مڑوڑ پھلی اسبغول درست بریان کشنیز بریان جوز بوا سعد خشتا نبہ کہنہ ادویہ برابر کوفتہ بیختہ دو ماشہ صبح و مثل آن شام بخورند **ایضاً** مجرب **صفت آن** موچرس مائین خورد گل دہاوہ ہر یک یکدرم مصطگی نیم درم بیلگری کوکنار رال ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند و یک درم صبح و یکدرم شام خورند غذا دال خشکہ **سفوف** برائے اسہال سعدی کہ با درد معدہ و تقصو ہضم بود **صفت آن** مصطگی زرنباد نانخواہ حب الآس پوست بیرون پستہ سعد اجمود بسلیخہ پودینہ خشک زنجبیل بریان زیرہ سیاہ مدبر بادیان بریان گلنار بیلگری بریان صمغ عربی مساوی الوزن کوفتہ بیختہ خوراک دو درم **سفوف قنب** قابض اسہال

سنگرهنی و هاضم و مشتهی و مجرب النفع در بیاب صفت آن کبریت آمله سار سیماب فلفل دارفلفل زنجبیل زیره سفید و سیاه هر یک
دو نیم ماشه انگوزه نمک سانبهر نمک سونچر نمک طعام نمک سیاه هر یک یکماشه ربع قنب بریان کرده هفت ماشه نصف کوفته بیخته سفوف
سازند و سیماب را با آنها یک هشت پاس کهرل کنند شربت یکماشه تا آنکه عادی نشه بنگ نباشد و بگر حسب مزاج سفوف
مسمی به لالی چورن برای ذرب و خلفه یعنی سنگرهنی مجرب و هاضم طعام و مقوی معده صفت آن دانه هیل سلیخه سانج ناگیسر
قرنفل جوز بوا زیره سیاه زیره سفید کالی زیری بیلگری شیطرج گل دهاوه پاڑهی سهاگه سعد کوفی مایئن خورد پکهان بید تر بالاسیاب
کبر بت نانخواه اسارون فسلوچن تخار سفید چوکهار احمد انگوزه کشنیز ترکٹه بادیان غنچه انار پوست کرٹا اندر جو تلخ رال لوده هلیله سیاه
بریان موچرس برج ساوی جزو عظم بریان همه وزن ادویه کوفته بیخته شربت دو درم سفوف مقلیاثا که جهت زلق معده و
اسهال بلغمی مجرب است صفت آن هلیله سیاه بلیله آمله هر سه بروغن زیت برشته هر یک پنجدرم زیره کرمانی مدبر حب الرشاد
بریان تخم گندنا هر یک هفت درم تخم کرفس انیسون هر دو را در سرکه خیسانیده خشک کرده بوداده هر یک چهار درم مصطگی قرنفل قاقله عود
هندی سنبل الطیب هر یک دو درم میعه سه درم همه را باریک کوفته صبح و شام دو درم بخورند نوع دیگر که اسهال کهنه و زحیر و ضعف معده
و بواسیر را نافع بود صفت آن تخم تره تیزک بست درم زیره کرمانی مدبر پنجمثقال بزرکتان تخم گندنا هلیله سیاه در روغن زیت بریان کرده
هر یک دو مثقال مصطگی یکمثقال سوای تخم تره تیزک کوفته بیخته تیار نمایند شربت دو درم با آب سرد سفوف گل جهت اسهال
معدی صفت آن کندر کرویا تخم کرفس انیسون زیره سیاه مدبر کشنیز مقشر بریان هر یک پنج جزو مصطگی سه جزو زرنباد عود هندی
دانه هیل جوز بوا دارچینی پوست بیرون پسته زیره سبز مدبر دانه مویز برشته هر یک شش جزو تخم گل بریان ده جزو نعناع خشک بست جزو
نبات سفید برابر همه کوفته بیخته سفوف سازند شربت سه مثقال با گلاب سفوف که اسهال بلغمی مرطوبی را نافع و ضعف معده و
رطوبت آن را دافع صفت آن زیره سفید بریان بادیان زنجبیل بیلگری هر یک یکدرم کوفته بیخته سفوف ساخته شش ماشه صبح
و شش ماشه شام استعمال نمایند سفوف که در ذرب بلغمی مجرب است صفت آن نانخواه کندر گلنار هر کدام یک جزو دانه مویز
دو جزو کوفته با میبه ممسک بدهند و اگر یکدرم اقاقیا و نیم درم مصطگی باریک کوفته با شربت قابض دهند فائده تمام کند سفوف
برای اسهال مراری مزمن معدی و کبدی بنسخه مطب علویخان صفت آن آرد خسته کنار دشتی مغز خسته جامن مغز خسته انبه
کهنه بریان زیره سیاه بیلگری پوست ترنج سماق پوست بیرون پسته تخم خرفه بریان دانه هیل حب الآس بریان کشنیز خشک بریان اوراق
آمله برگ قنب بریان کوکنار بریان همه مساوی کوفته بیخته چهار ماشه همراه شیره تخم خرفه بریان شش ماشه شیره بهدانه بریان دو ماشه در عرق
بادرنگ ده توله بر آورده شربت انارین حل کرده بدهند سفوف جهت اسهال کبدی معمول و مجرب صفت آن زعفران
یک دانگ ریوند چینی یک نیم دانگ تخم حماض بوداده صمغ عربی بریان نشاسته صندل سفید طباشیر فوه هر یک نیم درم مالک مغسول
گل سرخ زرشک منقی هر یک نیم مثقال کوفته بیخته سفوف سازند شربتی دو درم با شیره تخم کاسنی دهد به نوع دیگر جهت اسهال کبدی
از تعلیم حکیم الله سر مرحوم صفت آن دم الاخوین طباشیر بریان طراثیث شیرین صمغ عربی حب الآس کهربا زرشک بیدانه سماق

مغز بهدانه کتیرا ربّ الجبار اقاقیا هر واحد یک ماشه پوست خشخاش چهار سرخ افیون زعفران هر واحد یک سرخ کافور قیصوری یک نخود و
کوفته بیخته بارتنگ درست چرب کرده بریان نموده سه ماشه اضافه کرده بقدر دو ماشه ازین سفوف با دو ماشه لعاب ریشه خطمی یا
بهدانه وغیره بنوشند **ایضاً** جهت اسهال کبدی از مجربات حکیم کمال الدین **صفت آن** گل سرخ تخم حماض صمغ عربی کتیرا
زرشک سماق راتنج داده لک فوة الصباغین صندل سفید هر یک سه درم زعفران یکدرم کوفته بیخته دو درم با شیره تخم کاسنی برشته
که در گلاب و بیدمشک برآورده باشند بدهند غالباً زرشکیه **سفوف کافور** برائے اسهال کبدی و معدی و مقوی کبد با حرارت
مزاج باشد **صفت آن** تخم ریحان تخم بارتنگ صمغ عربی هر یک درر دغن زند برشته تخم حماض هر یک یکدرم کافور یکماشه سفوف
ساخته حسب مزاج خورند بشربت حب الآس **سفوف نشاسته** که در حبس اسهال مراری مجرب و معمول است **صفت
آن** نشاسته صمغ عربی تخم کنوچه بریان تخم خرفه هر واحد پنجماشه گل ارمنی هفت ماشه اسبغول بریان یکتوله تخم ریحان بریان تخم حماض
بریان هر یک پانزده ماشه سوائے اسبغول و کنوچه کوفته بیخته سفوف سازند و بروغن بادام چرب ساخته بعمل آرند **سفوف گل**
جهت اسهال مراری مزمن و بواسیری و نواصیر حاره بغایت نافع و مجرب **صفت آن** مصطگی عود قماری هر یک یکمثقال طباشیر گل
مختوم یا گل داغستانی هر یک دو مثقال گل سرخ صمغ عربی بریان سماق بیدانه هر یک سه مثقال گل ارمنی انار دانه بریان دانه انگور کبر پرورده
بریان هر یک پنج مثقال سفوف سازند شربتی دو مثقال با رب ربوب مناسبه **سفوف تیوداج** جهت اسهال بواسیری مجرب
صفت آن تیوداج خطائی نیم مثقال نیلوفر یک مثقال با عرق بارتنگ سبز یا ماست خورده باشند **سفوف هلیله** که
جهت حبس اسهال مجرب و معمول است **صفت آن** هلیله سیاه بروغن گاؤ برشته یکماشه کوکنار برشته یک نیم ماشه کوفته بیخته شکر
سه ماشه با آب سرد بخورند جمله یک شربت است و گاهی وزن هلیله سه ماشه نموده و صمغ عربی بریان یکنیم ماشه عوض شکر افزوده و دو وقت
صبح و شام استعمال کرده مفید یافته **سفوف قابض** تالیف حکیم علی در اسهالات عظیم نافع است و مجرب از برای اسهال معدی
و معوی **صفت آن** تخم خرفه بریان طباشیر گل قبرسی گلنار تخم حماض هر یک چهار درم گل سرخ نشاسته طراثیث دم الاخوین
حب الآس شادنج مغسول هر یک دو درم کندر یک درم افیون نیمدرم کوفته بیخته نگاهدارند شربتے از نیم ماشه تا یکماشه با سفوف الطین
پنجماشه استعمال نمایند و بعضی خوراک این سفوف تا چهار ماشه نوشته اند و گفته اند که اگر یکنیم ماشه ازین سفوف با یک نیم ماشه دم الاخوین
و شش سرخ کهربا سوده بدهند قوی تر گردد و گاهی پنیر مایه خرگوش و اجزای سفوف شادنج مع رسوت و چار تخم مقلو مسلم برین سفوف
اضافه کرده و با عصاره بارتنگ و شربت انجبار و معجون زحیر و عسل معجون ساخته میدهند و در نفع اتم میشود **ایضاً** از انطاکی و ملا سدید
بیستاند **صفت آن** کزمازج یک مثقال کشنیز خشک زرورد هر کدام یکدرم مصطگی انیسون کندر سنبل الطیب هر کدام نیم مثقال
طباشیر آس مغسول هر کدام ربع مثقال کوفته بیخته دو درم با گلنگبین استعمال کنند **ایضاً** که کنجشک ترکیب داده برائے تقویت هضم و
انعاش قوی و اصلاح غذا و تحلیل ریاح غلیظ مجرب از انطاکیست **صفت آن** پوست ترنج یک جزو و نیم کرده یک حصه در سرکه
تر کرده در سایه خشک نموده یک جزو انیسون و عود هندی هر کدام نیم جزو شکر بوزن مجموع و اگر خواسته باشند زنجبیل سعد هر کدام ربع جزو

سنبل الطیب صندل سفید ثمن جزو اضافہ کنند **سفوف** ہندی برای اسہال معوی رطوبی سرہندی گوید که خلق کثیر بعد از یاس از این دوا شفا یافته **صفت آن** پوست ترنج سرخ کرده و ثقل پوست تخت آن بود ستا رگل باده دو درم تخم ریحان نیم ماشہ افیون نیم ماشہ کوفته بیخته بآبی که در آن برنج سرخ تر کرده باشند بخورند و این را یاد دارند که مؤلف آن ضامن نفع آن شده و من در آن اعجب دیدم **سفوف چار تخم** که در زلق الامعا و سحج و زحیر معمول است و مقبح شده و مسکن وجع است **صفت آن** اسبغول تخم ریحان تخم کنوچه بارتنگ مساوی بقدر یکتوله گرفته بود او دانگی آب بر ہر آن ریزند دلت کنند تا منعقد گردد و چند قطره روغن گل چکانیده و دیگر آب گرم بر آن ریخته بنوشند **سفوف قنب** که بجهت اسہالات فائده عظیم دارد و تجربه رسیده **صفت آن** برگ قنب بریان زنجبیل ثمر شت و فلفل ہر یک نیم مثقال مصطگی انار دانه بریان کشنیز خشک بریان از ہر یک چهار دانگ صمغ عربی بریان یک دانگ پوست خشخاش بود اد یک مثقال و یکدانگ کوفته بیخته ہر روز یک درم از آن بآب سرد بخورند و در اسہال بواسیری که با سوء القنیه باشد با شربت بزوری بدہند که تخلف نمیکند در نفع خود **سفوف حب الآس** که نافع است جهت اسہال که باد سرفه بود **صفت آن** حب الآس شاه بلوط خرنوب خشخاش از ہر یک دو درم صمغ عربی یکدرم کوفته بیخته سفوف سازند شربت سه درم **سفوف قشر الرمان** که وقت افراط اسہال و افراط عمل مسہل مید ہند فوراً حبس می کند **صفت آن** پوست انار مازو ہر یک یکدرم کعک دو درم کندر نیم درم بزر البنج ربع درم افیون دانگی این یک شربت کامل است قوی مزاج را و باسیبه بدهند **سفوف طباشیر** جهت اسہال که از نخادت معده و اسعار باشد مع حرارت مزاج بغایت نافع خصوص اطفال را اگر بقدر دو نخود از این سفوف باد نخود یا قوتی معتدل ممزوج کرده بدہند مجرب است **صفت آن** گل مختوم سه مثقال کافور طباشیر ہر یک یکمثقال **نوع دیگر** جهت اسہال اطفال مجرب غیر الطفال را نیز نافع **صفت آن** طباشیر انار دانه بریان بسیار باریک سعد صمغ عربی کثیرا مصطگی حب الآس گل سرخ گل ارمنی مساوی سفوف کنند در اطفال نیم مثقال شام نیم مثقال صبح با شربت به یا شربت سیب و انار وغیره بدہند **سفوف مجرب** برای حبس اسہال اطفال **صفت آن** صمغ عربی بریان کپور کچری بریان مازو سبز ہر یک یک ماشہ ہمه را کوفته بیخته نبات سفید ماشه در آن آمیخته یکماشه صبح و شام خورانیده باشند **سفوف سعد** جهت اسہال صبیان که وقت بر آمدن دندان عارض شود فی الفور نفع رساند **صفت آن** سعد کند حب الآس تخم خشخاش مساوی کوفته بیخته با شیر ہمو شانند **سفوف** نافع برائے اسہال خون **صفت آن** صمغ عربی کثیرا طباشیر سنگجراحت از ہر یک ماشه با رُب به یا رب سیب بخورند **سفوف خطمی** مستعمل در اسہال معوی وغیره **صفت آن** تخم خطمی که گل آن سفید باشد مغز تخم خبازی نشاسته صمغ عربی گل ارمنی طباشیر اجزا مساوی کوفته بیخته سفوف سازند **سفوف طراثیث** نافع از برائے ضعف کبد و معده و اسہال دموی و مکرر تجربه رسیده **صفت آن** طباشیر سفید حب الآس گلنار فارسی کثیرا صمغ عربی تخم خرفه سماق منقی پوست بیرون پسته گل ارمنی پوست بیخ انجبار صندل سفید بگلاب سوده کهربائے شمعی از ہر یک نیم مثقال طراثیث شیرین دو درم کوفته با شربت حب الآس یا شربت انجبار یا شربت به یا شربت فواکه سرشته تناول نمایند **سفوف** برائے اسہال معوی صفراوی مجرب حکیم الٰہی بخش

صفت آن تخم حماض حب الآس گل سرخ صمغ عربی مصطگی نشاستہ طباشیر اناردانہ بریان ہر یک سہ ماشہ سفوف سازند خوراک
با شربت انار یک تولہ طفل را دو ماشہ و جوان را شش ماشہ **سفوف شادنج** جہت اسہال مراری دموی و جریان خون با سور و طمث
مشکوک ہمیشہ معمول **صفت آن** ریوند خطائی یک درم کہربا بسد ودع سوختہ ہر یک دو درم دم الاخوین شادنج عدسی مغسول عصارہ
لحیۃ التیس صمغ عربی بریان ہر یک سہ درم ہمہ را باریک سائیدہ و تخم ریحان بریان پنج درم آمیختہ سفوف سازند قدر خوراک یک درم
تا دو درم نوعی دیگر در ینباب قوی تر **صفت آن** دم الاخوین صمغ عربی اقاقیا طباشیر گلنار بسد احمر کہربا تخم حماض ہر یک جزوی
کوفتہ بیختہ شادنج عدسی مغسول دو جزو ہمہ را با تخم بارتنگ و تخم مرو و اسبغول و تخم ریحان ہر یک جزوی درست آمیختہ سفوف سازند
سفوف کہ در اسہال الدم کبدی بکار آید **صفت آن** گل ارمنی صمغ عربی تخم خرفہ بریان ہر کدام یک جزو کہربا سندروس ہر کدام
نصف جزو کندر راتینج دارچینی ہر کدام ربع جزو قند سفید مساوی مجموع کوفتہ بیختہ سہ درم استعمال نمایند و اگر حرارت دریابند طباشیر
بوزن گل ارمنی بیفزایند **سفوف** بجہت اسہال الدم **صفت آن** تخم خرفہ بریان طباشیر گل ارمنی گلنار صمغ عربی گل سرخ
نشاستہ بریان حب الآس بریان دم الاخوین شادنج عدسی مغسول یکدیک درم کندر افیون ہر یک ربع درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند و بقدر
سہ ماشہ با شیرہ خرفہ بریان شش ماشہ لعاب ریشہ خطمی چہار ماشہ شیرہ تخم خیارین شش ماشہ لعاب بہدانہ بریان دو ماشہ در عرق بارتنگ سہ تولہ
عرق عنب الثعلب عرق گاؤزبان ہر یک پنج تولہ عرق کیوڑہ شربت بہ شیرین ہر واحد دو تولہ بارتنگ بریان تخم ریحان بریان چہار چہار ماشہ
پاشیدہ بنوشند و اگر سرفہ باشد شیرہ اصل السوس نیز فزایند **سفوف** کہ در اسہال الدم کبدی از انطاکی منقول **صفت آن**
طباشیر ریوند چینی لاک مغسول سنبل اسارون صندل سفید فوہ لحیۃ التیس ہر کدام یکجزو زرشک صمغ عربی شاہ بلوط ہر کدام دو جزو کوفتہ بیختہ
برب بہ شیرین سرشتہ دو درم بخورند **سفوف** جہت اقسام اسہال خون بواسیر وغیرہ مجرب **صفت آن** نشاستہ بریان گل ارمنی
تخم گل صمغ عربی بریان نوفل شاخ گوزن سوختہ پوست تخم مرغ سوختہ گلنار دم الاخوین تخم ریحان بریان بارتنگ زیرہ بریان جفت بلوط
گل سرخ بسباسہ ہر یک نیم ماشہ پوست بیرون پستہ عود غرقی طباشیر حب الآس کشنیز خشک مغز بیل بیخ انجبار ہر یک یکماشہ اناردانہ بریان
کہربا مروارید بسد سوختہ شادنج مغسول ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت دو درم **سفوف کہربا** کہ در سحج بکار آید **صفت**
آن اسبغول تخم مرو تخم ریحان ہر کدام چہار درم گل ارمنی گل قبرسی نشاستہ صمغ عربی ہر کدام سہ درم طباشیر گل سرخ کہربا ہر کدام دو درم
بزور را بریان کردہ و دیگر ادویہ باریک سودہ با بزور آمیختہ سہ درم از آن با شربت حب الآس یا رب بہ بدہند **سفوف بزور** کہ
در سحج صفراوی و زحیر بعمل می آید **صفت آن** اسبغول بست ماشہ تخم ریحان تخم مرو تخم بارتنگ ہر یک دہ ماشہ صمغ عربی گل ارمنی
تخم خشخاش ہر کدام پانزدہ ماشہ تخم حماض تخم خرفہ نشاستہ ہر کدام ہفت ماشہ تخمہا را بریان نمایند و دیگر ادویہ کوفتہ بیامیزند و قدر حاجت
با آب سرد بخورند **سفوف الطین** کہ در زحیر صادق معمول است **صفت آن** اسبغول تخم ریحان تخم مرو نشاستہ تخم حماض ہمہ
بریان کردہ صمغ عربی گل ارمنی طباشیر مساوی کوفتہ بیختہ بغیر از سہ تخم اول سائیدہ در یکدیگر بیامیزند و بقدر نہ ماشہ در روغن مادہ
گاؤ یا روغن بادام یا روغن گل چرب کردہ ہمراہ لعاب بہدانہ و ریشہ خطمی و شربت بنفشہ بدہند **سفوف سہ تخم** برائے زحیر

وپیچ واسهال مرارى مجرب ومعمول صفت آن صمغ عربى تخم کنوچه اسبغول بارتنگ همه مساوى گرفته بریان کنند وصمغ راسوده باتخمها ودرست آمیخته هر روز سه درم بروغن بادام چرب نموده بآب سرد بخورند سفوف ابن ماسویه جهت زحیر ووجع امعاء وپیچ نافع است صفت آن تخم خطمى تخم خبازى مقشر از هر یک پنجدرم نشاسته بریان سه درم صمغ عربى گل ارمنى از هر یک دو درم کوفته بیخته شربتى سه درم صباح وسه درم شام بآبى که طباشیر وگل ارمنى وصمغ عربى در آن منقوع بود نافع سفوف یهودى که جهت زحیر بلغمى مجرب واسهال کهنه به بندد صفت آن تخم تره تیزک بریان کرده بزرقطونای بریان کعک بریان از هر یک دو درم زیره کرمانى تخم گندنا تخم شبت خشخاش انیسون تخم کرفس بزرالبنج از هر یک دونیمدرم افیون سه درم ودانگى سواى اسبغول وحرف کوفته سفوف سازند خوراک چهار سرخ وافیونى رایکماشه تایک نیم ماشه توان داد وبعد از دریافت سازش طبیعت زیادتى مقدار آن مفوض برائے طبیب است ودر خلاصه برگ قنب عوض بزرالبنج است وحکیم منصور على سوائے تخم شبت وتخم کرفس وبزرالبنج وافیون وزن باقى ادویه بوزن مساوى گرفته کوفته وهالون واسبغول مسلم آمیخته بقدر یک مثقال بالعاب ریشه خطمى شش ماشه ونبات سفید یک توله میداند سفوف ریحان جهت پیچش وپیچ واسهال بواسیر معمول واز بیاض والد ماجد غفر الله له منقول صفت آن صمغ عربى تخم ریحان هر دو مساوى بریان نموده سائیده بقدر شش ماشه بآب سرد صبح وهمین قدر شام بخورند واگر بالعاب اسبغول وریشه خطمى وبهدانه خورند بهتر باشد واگر چهارم حصه کوکنار درین سفوف افزایند نفع کثیر بخشد سفوف بادیان که در زحیر بتجربه رسیده صفت آن بادیان هلیله سیاه هر دو برابر در روغن گاؤ بریان نموده طباشیر بریان آمیخته بکوبند وشکر طبرزد ممزوج ساخته سفوف کنند وبرائے بارد ومزاج زنجبیل بریان عوض طباشیر وشکر نموده میشود وبعضى اوقات هلیله را به بیلگرى بدل کرده میشود وشکر یک نیم چند کرده مى آید سفوف مستعمل در زحیر صادق صفت آن مرورپهلى هفت ماشه بائین خرد مازو خرماى بریان زنجبیل بادیان صمغ عربى هر یک شش ماشه افیون چهار ماشه سفوف سازند خوراک چهار سرخ للطفل وبکلان تا دو ماشه ایضاً نافع زحیر واسهال صفت آن تخم حماض بارتنگ دانه هیل صمغ عربى مغز بیل همه بریان هر واحد دو درم کهربا طباشیر دم الاخوین هر یک یکدرم پوست خشخاش در روغن زرد بریان نیمدرم سفوف سازند وبحسب سن ومزاج بعمل آرند باشیره تخم کاسنى بریان یاشیره زیره سفید بریان یاشیره بادیان بریان ایضاً برائے اسهال وپیچش که از هیچ دوا نرفته باشد نافع صفت آن هلیله سیاه نانخواه زیره سفید هر یک هشت ماشه جدا جدا بریان نموده کوفته بیخته هر روز بقدر نه ماشه با ماست چکیده بخورند ایضاً اگر فلفل سیاه بعدد عمر مریض گرفته بسایند وبا روغن زرد بنوشند فى الحال مسکن مغص وقولنج است سفوف برائ مغص که باقبض شکم بود صفت آن بادیان تخم کرفس برگ سداب هر کدام سه درم نانخواه صعتر فارسى هر کدام چهار درم شکر سرخ نصف مجموع کوفته بیخته شکر آمیخته سه درم بآب گرم بدهند ایضاً محلل ریاح که بمغص ریحى بعد تنقیه بکار آید صفت آن زیره سیاه حب الغار سداب نانخواه هر یک نصف درم فانید طبرزد پنجدرم جمله یک خوراک است سفوف بادیان معمول حکیم بقاخان تفتیح قولنج وطرد ریاح نیچه ودفع اخلاط لزجه کند ومستسقى راحت ادرار بکار آید صفت آن ریوند خطائى پنجدرم نیم کوفته بایک سیر بادیان در پنج سیر آب ترکنند وبعد چهار روز بآتش ملائم بجوشانند تا یک سیر آب بماند مالیده صاف نمایند ودر آن آب سناى مکى پاک کرده پاؤسیر

ترکنند کہ آب جذب شود خشک کردہ یک دام تر نقل دخل کردہ بکوبند وجامہ بیز نمودہ بکار برند وقت خواب نیم تولہ با ہجند شکر تری آمیخت
باب گرم بخورند واگر او را زیادہ مطلوب باشد وزن ریوند بیفزایند **سفوف ہندی** نافع باد گولہ شکم **صفت آن** مغز ہمند ہیل
کف دریا نمک سنگ اشخار سفید ترید جواکہار سہاگہ پوست ہلیلہ زرد دار فلفل زنجبیل انگوزہ برنگ کابلی ہر یک دو نیم ٹانک اہل بی
دہ ٹانک کوفتہ بیختہ شربت دو ٹانک **سفوف خاصہ** مسہل اخلاط ثلاثہ بے اذیت بصحیح مزاجان کہ ہر سال عادی باشند دادہ
میشود **صفت آن** سنای مکی ترید موصوف حب النیل ہر یک چہار درم پوست ہلیلہ زرد دو درم نمک ہندی زنجبیل کتیرا ہر یک نیم درم
کوفتہ بیختہ بروغن بادام یا روغن گاؤ چرب کردہ خوراک تا یک تولہ شربت نبات نیم گرم **سفوف** ملین معدہ و مقوی ہاضمہ و رافع قبض
صفت آن پوست ہلیلہ زرد و سنای مکی ہر یک پنجدرم زیرہ سیاہ گل سرخ پودینہ مصطگی ہر یک یکدرم زنجبیل نیمدرم کوفتہ بیختہ
خوراک دو درم باب نیم گرم **سفوف** کہ در قتل و اخراج کرم شکم معمول ہست **صفت آن** باید کہ چندروز شیر بقدر یک پاؤ سیر
و نبات دو تولہ بنوشند بعدہ برنگ کابلی درمنہ ترکی ترید موصوف ہر یک دہ ماشہ سرخس قنبیل ترمس حب النیل قسط تلخ ہر یک پنجماشہ
نمک ہندی یک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ بقدر ہفت ماشہ تا یک تولہ بخورند **سفوف** برائے دیدان ہر قسم مجرب حکیم منصور علی **صفت**
آن برنگ کابلی مقشر خرمانہ دانہ برآوردہ مغز گردگان ہر یک دہ درم کوفتہ باہم آمیختہ یک تولہ وقت خواب خوردہ باشند و در علت اسہال
سفوف کشنیز خشک خوردن مجرب و برای حب القرع بعضی وزن باتبرنگ دو مثقال خرما پنجمثقال مغز جوز دہ درم نوشتہ و ترید یکمثقال
افزودہ اند **سفوف برنگی** کہ کرم شکم برآرد **صفت آن** ہلیلہ زرد آملہ برنگ کابلی مقشر ہر یک دہ درم ترید سفید سی درم خا
دو چند ادویہ شربتی دو درم تا شش درم باب گرم و در ذکائی ہلیلہ کابلی بجائے ہلیلہ زرد ہست **سفوف کمون** کہ بعد تنقیہ بدفع حب
دیدان مید ہند **صفت آن** زیرہ سبز زیرہ کرمانی کردیا دارچینی مصطگی گل سرخ پودینہ بادیان گل گاؤزبان ہر کدام جزوے کوفتہ بیختہ
یک مثقال تا دو مثقال بعد از غذا خوردہ باشند و بامداد آملہ مربی بگلاب شستہ مصطگی اضافہ نمودہ بخورند **سفوف** برائے بواسیر و
سعال از مجربات حکیم وارث علیخان **صفت آن** طباشیر رسوت اندورد گل گاؤزبان گل رمنی گل منڈی ہر یک شش ماشہ سبوس
اسبغول سہ ماشہ کتیرا صمغ عربی سندروس شاخ گوزن سوختہ زہر مہرہ خطائی دم الاخوین گلنار اقاقیا رب السوس ہر یک پنجماشہ
پھٹکری بریان دو نیم ماشہ مغز ختہ نیب نہ ماشہ بسد مرجان ہر یک سہ و نیم ماشہ بارتنگ چہار ماشہ شقائق النعمان دو ماشہ کوفتہ بیختہ
سفوف سازند خوراک پنجماشہ با عرق نیلوفر یا عرق گذر و بعض اوقات ہلیلہ زرد افزودہ باب لکر ونہ استعمال کردہ میشود **سفوف**
برائے حبس خون بواسیری و اسہال دموی **صفت آن** رسوت کہربا کرا اسپیاری چہالیہ گل ارمنی مساوی الوزن کوفتہ بیختہ تخم ریحان
بریان تخم بارتنگ مسلم بریان آمیختہ سفوف سازند خوراک دو مثقال با بدرقہ مناسب مثل شیرہ پوست بیخ انجبار و لعاب ریشہ خطمی بدہند
سفوف حابس خون بواسیر معمول **صفت آن** گل گوپی چند کرا چہال ناگکیسر مساوی رسوت برابر ہمہ خوراک دو ماشہ ایضاً از مجربات
حکیم علویخان **صفت آن** تیواج خطائی کہربائے شمعی گل مختوم رسوت ہر واحد دو دانگ کوفتہ بیختہ بعجزات خورند اگر تیواج خطائی
بہم نرسد پوست کرا کہ تیواج ہندیست بگیرند **سفوف لولوی** کہ معزالیہ برائے خود و اسہال دموی و بواسیر و حرارت کبد و

حمی و تشنج یا با خفقان و لقوہ مراق ساختہ بود و منافع بسیار نمودہ صفت آن مروارید ناسفتہ یشب سبز زہر مہرہ خطائی از ہر یک
یک مثقال ورق طلا عنبر اشہب از ہر یک یکدانگ و نیم ورق نقرہ یک مثقال و یکدانگ و نیم صندل سفید ابریشم مقرض طباشیر سفید
پوست بیرون پستہ دانہ ہیل بریان کشنیز خشک بریان بادیان بریان آملہ منقی ہلیلہ سیاہ در روغن گاو بریان کردہ از ہر یک یکمثقال و نیم
زرشک منقی سماق منقی انار دانہ دارچینی از ہر یک یکمثقال مصطگی رومی مثقال کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف** کہ خون بواسیر را بند کند
صفت آن مصطگی رومی کتیرا شاخ گوزن سوختہ ہر یک یکماشہ قند ستہ ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف نمودہ بخورند بالایش آب بنوشند
یک خوراک است **ایضاً** کہ حبس خون بواسیر مجرب است **صفت آن** مغز نبول دو ماشہ حضض مکی یک ماشہ شکر تری ستہ ماشہ
سفوف سازند و باب گرم بخورند **ایضاً** کہ درین باب مجرب و عجیب الفعل **صفت آن** جوز محرق زندی تخم مرغ سوختہ ہر یک جزوی
کنجد بو دادہ ستہ جزو کوفتہ بیختہ دو مثقال با شربت سیب ترش یا ریباس بدہند **سفوف** کہ جہت البواسیر خونی مجرب است **صفت**
آن رسوت تگر کوٹی یک درم انگشت دیوار گلی کہنہ نیم درم ہر دو را بروغن بادام چرب کردہ دو ماشہ باب وقت نہار بخورند و قدرے
پوست نیل سوختہ سائیدہ نگاہدارند و بعد فراغ از غائط بر مقعد بمالند و از قدرے پوست ناسوختہ آن دود بگیرند **ایضاً** کہ بواسیر
خونی را مجرب و بارہا بعمل آمدہ و ہمیشہ معمول است **صفت آن** حضض ہندی زیرہ دانستہ بکائن کہ اندر دان دانہ او زردی بہم رسد
پوست درخت کڑا ہر کدام یک درم فلفل سیاہ ربع درم کوفتہ بیختہ شش ماشہ ہر بامداد باب بخورند و پس از آن بعد یک ساعت بنان خمیری
دال مونگ بروغن تغذیہ فرمایند و تا چہل روز باین نوع مداومت کنند و از حموضات و منفخات اجتناب نمایند و اگر اسہال بودہ باشد
از گوشت و نان احتراز میباید و در نسخہ دیگر کہ برائے بواسیر خونی و بادی مفید است ہلیلہ سیاہ عوض چہال کڑا و فلفل سیاہ است **سفوف**
پچلونہ کہ در بواسیر و درد معدہ و ضعف این معمول است **صفت آن** تربد موصوف قرنفل کلمدار دارچینی دانہ ہیل
پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ کابلی پوست بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ سہاگہ بریان ہر یک یکتولہ قصب الذریرہ شیطرج ہندی دار فلفل
فلفل گرد ہر یک دو تولہ برگ سنا مکی زیرہ سفید نمک نفطی نمک کوکتی نمک سیاہ نمک سانبہر نمک لاہوری ہر یک ۱ تولہ نانخواہ زنجبیل کشنیز خشک
ہر یک پنجولہ انار دانہ پانزدہ تولہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک چہار ماشہ **سفوف ہیل** برائے بواسیر بادی و ریاح بلغمی مفید
صفت آن دانہ ہیل چہاردہ جزو سلیخہ دوازدہ جزو سانج دہ جزو نارمشک ہشت جزو دارفلفل شش جزو فلفل چہار جزو
زنجبیل دو جزو نبات سفید چہل و دو جزو کوفتہ بیختہ شربت دو درم **سفوف فلفل موییہ** برائے خروج مقعد **صفت آن**
فلفلموییہ دوازدہ درم فلفل سیاہ چہار درم کشنیز نمک سیاہ ہر یک دو درم زنجبیل آملہ ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ بشربت سیب لقمہ دو درم
دہند **سفوف** کہ خروج ریح بے ارادہ را نافع **صفت آن** زیرہ نانخواہ کاشم کرویا ہر یک جزوی انیسون دو جزو با فانیذ سنجری
مساوی سفوف سازند شربت پنجدرم و جہت این مرض جوارش کمونی و فلافلی و معجون بلادری و حب مربی نیز نافع است **ایضاً** کہ
خروج غائط بے ارادہ را مفید بود بعد تنقیہ بحقنہ بکار برند **صفت آن** کزمازج افسنتین یا بسباسہ ہر یک یکدرم نانخواہ زیرہ کرمانی گلسرخ
توری نارمشک بزیدان ہر یک دو درم مصطگی طالیسفر صعتر فارسی زوفا خشک ہر یک ستہ درم بکوبند و بیزند برابر ہمہ ہلیلہ کابلی منخول با میزند

ومثل آن شکر طبرزد آمیخته یکدرم صبح وہمین قدر وقت شام بخورند واز استحمام وریختن آب گرم بر امعاء ومقعد پرہیز نمایند اگر سبب این
مرض خلط سوداوی بود افتیمون یکدرم اضافه نمایند ویکدرم ونیم ناشتا فقط دہند **سفوف** که در ورم حار گرده ہم اندر ابتداء ہنگام
خروج مده نیز نافع است **صفت آن** مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه تخم خرفه تخم کاسنی تخم خشخاش مساوی بگیرند وباریک سائیده برابر
آن قند سفید آمیخته ہر صباح دو مثقال بخورند وبالایش شربت بنفشه باب آمیخته بنوشند **سفوف کندر** که تنقیه ریم قرحه گرده نماید
صفت آن تخم کرفس انیسون بادیان زوفای خشک از ہریک دو درم کندر چهار درم شربتی دو درم بابست درم ماء العسل **سفوف**
کاکنج که در قروح کلیه ومثانه بہر تنقیه مده بکار آید **صفت آن** مغز خیار مغز تخم بادرنگ مغز تخم خربزه مغز تخم کدو ہر کدام چهار درم
خشخاش سفید خشخاش سیاه ہر کدام سه درم نشاسته صمغ عربی ہر کدام دو درم کاکنج ده عدد کوفته بیخته سه درم از آن با شیر خر استعمال نمایند
سفوف تالیف راقم جہت قرحه کلیه وتقویت آن آزموده است **صفت آن** طباشیر صمغ عربی کتیرا گل ارمنی زیره گلاب
گل قبرسی صندل سفید گلنار اقاقیا رب السوس گل سرخ مغز کنول گٹه تخم خرفه گوکهرو خورد ست گلوست سلاجیت ہریک دو ماشه
نشاسته موچرس ہریک سه ماشه تودری سفید بہمن سفید مصطگی ہریک دو ماشه کوفته بیخته تخم خشخاش مغز تخم خیارین ہریک چهار ماشه
مغز تخم کدو مغز بادام مغز فندق مغز پنبه دانه مغز حب قلقل مغز چلغوزه ہریک سه ماشه سائیده آمیخته بعد شاخ عدسی مروارید ناسفته
کهربای شمعی زہر مہره خطائی ہریک دو ماشه درعرق کیوڑه صلایه کرده خشک نموده آمیزند بعده شته تلعی کهنه واگر میسر نشود عوض او کشته مرجان
داخل نموده سفوف سازند خوراک ہفت ماشه صبح ہمراه شربت بزوری وعرق جوالنه **سفوف بزور** جہت حرقت بول وعسر آن
وقرحه کلیه ومثانه بسیار مفید **صفت آن** بزر البنج سفید دو درم کتیرا رب السوس نشاسته ہریک سه درم مغز تخم خیارین مغز تخم کدوی
شیرین تخم خرفه تخم خشخاش ہریک ده درم مغز تخم خربزه ہشتی درم کوفته بیخته شکر سفید برابر ہمه آمیخته سه درم صبح وشام با شربت بنفشه
یا جلاب بخورند **سفوف صندل** نافع اقسام قروح کلیه ومثانه ومجاری بول ومقوی معده وکبد ورافع قبض ومدر بول ومفید
ذیابطیس **صفت آن** صندل سفید صندل زرد یعنی ملاگیر صندل سرخ نبات سفید غنچه گل سرخ ہریک چهار درم ونیم
ریوند خطائی نشاسته رب السوس ہریک دو درم ونیم شاخ گوزن سوخته صمغ عربی ہریک دو ونیم درم مغز تخم خیار دراز وبادرنگ
مغز تخم چهار مغز ہریک یکمثقال وثلث کتیرا مغز تخم کدوی شیرین ہریک یکدرم ونیم کافور قیصوری کهربا ہریک ربع درم کوفته بیخته در شیشه
نگاہدارند وہر روز از دو درم تا چهار درم بخورند **سفوف لک** یاریوند که قویست در علاج قروح کلیه ومثانه **صفت آن** مغز تخم
خربزه مغز تخم خیار وبادرنگ مغز تخم کدوی شیرین خشخاش سفید خشخاش سیاه صمغ بادام کتیرا نشاسته تخم خرفه مقشر تخم خبازی تخم خطمی
لک مغسول ریوند چینی از ہریک پنجدرم طین ارمنی ده درم حب الصنوبر مقشر بزر کتان تخم کاکنج جبلی از ہریک سه درم رب السوس
بزرقطونا ہریک بست درم کوفته بیخته بزرقطونا درست داخل کرده نگاہدارند وپنجدرم با ماء السکر یا جلاب شکری یا ماء الشعیر شیرین کرده بدہند
ویا با شیر خر ویا با شیر اسپ ماده بدہند **سفوف خشخاش** که قروح گرده ومثانه وقضیب را نافع **صفت آن** تخم
خیارین تخم کتان ہر کدام سه درم نشاسته گل ارمنی ہر کدام دو درم تخم خشخاش سفید چهار درم کوفته بیخته سه درم با شربت خشخاش

بدہند سفوف مامیران جہت قروح کلیہ و مثانہ و جرب آنہا کہ با وجع و خروج اجزائے لحمیہ کلویہ وغیر آن و بول الدم و سوزش
و رسوب بول باشد نافع و مجرب صفت آن مامیران چینی ریوند چینی ہر واحد یکمثقال گلنار صمغ عربی افیون ہر واحد
دو مثقال تخم خرفہ پنجمثقال کندر سفید شش مثقال زرشک منقی ہفت مثقال طباشیر سفید کبریت زرد مغز تخم خیارین ہر واحد
دو مثقال شکر طبرزد بست مثقال کوفتہ بیختہ صبح پانجدرم میفختج یعنے شلث ممزوج کردہ بقدر دو نیمدرم با آب سرد و دو درم وقت شام بدہند
و اگر احیاناً بعد ازین دو حرارت مزاج بہمرسد بشیر تازہ و آب ہندوانہ اصلاح کنند بغایت نافع است سفوف کہ در قروح کلیہ و
مثانہ و مسکن وجع فی الحال است از شیخ الرئیس صفت آن بزر البنج یک دانگ انیسون یک قیراط مغز تخم خیار دو درم تخم کاہو
تخم خرفہ ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ سفوف کردہ بخورند سفوف کہ جہت جرب کلیہ بعد از تنقیہ بکار آید صفت آن رب السوس
چہار دانگ صمغ عربی کتیرا تخم خشخاش سفید بزر البنج سفید ہر کدام دو درم مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ ہر یک پنجدرم تخم خرفہ دہ درم
کوفتہ بیختہ اسبغول مسلم دہ درم اضافہ کنند شربتی ہر صبح سہ درم با آب شاہترہ مروق یا جوشاندہ و شربت انجیر سفوف دافع ذیابیطس
صفت آن پوست اندرون درخت گولر دو جزو گل ارمنی گلنار دانہ انار شیرین مغز تخم انبہ آملہ کشنیز خشک ہر یک یکجزو شکر
ہموزن سفوف ساختہ بقدر مناسب با آب سرد بخورند ایضاً جہت دفع ذیابیطس و حرارت گردہ و ذوبان شحم کلیہ عجیب الاثر است
و مجرب صفت آن صمغ عربی کتیرا نشاستہ تخم کاسنی مغز تخم کدو مغز تخم تربوز مغز تخم خربزہ تخم کاہو گل نیلوفر تخم خطمی گل سرخ
گاؤزبان تخم حماض صندل سفید کشنیز خشک حجر الیہود گل ارمنی گل فوفل ہر یک شش ماشہ ثعلب مصری دو تولہ ہمہ را کوفتہ بیختہ و
مغزیات را صلایہ کردہ آمیختہ نبات سفید نصف وزن ہمہ سودہ آمیختہ سفوف سازند و پنجماشہ با آب تازہ مخوردہ باشند و اگر خواہند
نبات سفید دو چند ہمہ ادویہ بقوام آوردہ معجون سازند و ہفت ماشہ ازین بعرق کیوڑہ استعمال کنند سفوف کہ برای ذیابیطس
از معمول حکیم عابد سرہندی است صفت آن صندل سفید یکدرم نشاستہ کتیرا تخم کاہو تخم خرفہ ہر یک سہ درم صمغ عربی گل ارمنی
گلنار سماق منقے بلوط گل سرخ ہر یک پنجدرم کوفتہ بیختہ بقدر سہ درم ہمراہ بعض اشیا کہ جامع قبض و حموضت باشند مثل آب انار
ترش و شربت صندل و شربت حماض دہند و ایضاً حکیم ممدوح نوشتہ کہ استاد من بدوائی مفرد برین مرض ظفر یافتہ و استیصال
آن مینماید و مجرب است و آن این است کہ نیمہ دانہ کوفتہ در آب تر نمایند و بمالند و بیفشرند و شکر طبرزد درین آب حل کردہ در دیگ پاکیزہ
بآتش ملایم بپزند و ہر صبح وقت نہار یا شام و بقدر سہ ساعت بر آن صبر نمایند و ہمراہ این دوا نوشانیدم صحت یافت سفوف
ہندے برای ذیابیطس بغایت مفید و مجرب صفت آن گلوئے خشک برگ جامن قلعی کشتہ خاکستر مرجان صدف
دریائی سودہ اصل السوس مقشر صمغ عربی کتیرا نیلوفر گاؤزبان مروارید ناسفتہ گل سرخ کشنیز خشک تخم خرفہ صندل سفید کافور
گلنار فارسی گل ارمنی تخم خشخاش سفید مغز چلغوزہ موصلی سیاہ تخم سروالی ہمہ اجزا مساوی کوفتہ بیختہ سفوف سازند و با آب بکدو شیرین
کردہ یا بیار الائب شش ماشہ بخورند و گیاہ شانہ و ست گلو و قلعی کشتہ نیز مفید است ایضاً برائے ذیابیطس بسیار نافع و مجرب
صفت آن موصلی و کہنی یک تولہ استاد آملہ منقی مصطگی خار خشک ست گلو ست سلاجیت بسلوچن بکہان بید گل منڈی

هر واحد نیم توله خشت چاه کهنه مدبر سه توله نبات سفید همچند ادویه سفوف سازند خوراک یکمثقال با بدرقه مناسب طریق مدبر ساختن خشت چاه
این است که خشت را گرفته اجزاے ارضی که بران جمع میشوند دور کرده نیمکوب ساخته در آب اندازند تا ته نشین شود پس آب مذکور دور کرده
دیگر بار بیندازند و همین سان پنج مرتبه عمل آرند پس بکار برند و اگر هفت مرتبه سازند بهتر شود **سفوف** مقوی گرده و مثانه و نافع ذیابیطس
مزمن که هرگاه انسان بول کند مور و مگس بران گرد آیند و بر و نشینند و این را در هندی شهد یه پرمیو گویند **صفت آن** گوند کتیرا طباشیر
گل ارمنی گل تبریزی گل مختوم صندل سفید سوده کهربا اقاقیا ربالسوس شادنج عدسی مغسول خرفه مقشر خارخسک -- ست گلو ست
سلاجیت قلعی کشته مروارید سوده هر یک دو ماشه تخم خشخاش مغز تخم خیارین هر یک چهار ماشه مغز تخم کدو مغز بادام شیرین مغز فندق مغز
چلغوزه موچرس هر واحد سه ماشه کوفته بیخته سفوف سازند خوراک توله با چکیه گلو در آن ترکرده باشند **سفوف گلو** که برائے ذیابیطس
مزمن مجرب و ممتحن است **صفت آن** بگیرند گلوے خشک و باریک سائیده با شکر تری مساوی آمیخته نهار دو کف دست هر روز
بخورند **سفوف قلعی** که در ذیابیطس از مجربات حکیم وارث علیخان است **صفت آن** قلعی سیماب دانه هیل پاه سوخته کهربا
مروارید بگلاب سوده هر واحد یکتوله دل قلعی و سیماب را گره داده سحق نموده با ادویه دیگر سائیده سفوف سازند و صبح یکماشه با آب نیم پاؤ
بخورند و از ترشی و بادی پرهیز کنند **سفوف حجر الیهود** که در اخراج ریگ سنگ گرده و مثانه معمول است **صفت آن** حب القلت
پانزده درم مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین مغز تخم کدو از هر یک چهار درم و نیم سیسالیوس دو درم صمغ عربی نشاسته کتیرا از هر یک سه درم
حجر الیهود شش درم قند سفید مثل هشت درم کوفته بیخته سفوف سازند خوراک دو درم با مدرات **نوع دیگر** مخترع علویخان برائے
تفتیت حصاة مثانه و کلیه و اخراج مواد غلیظ بول و تنقیه کلیه و مثانه **صفت آن** حجر الیهود صمغ آلو خارخسک حب کاکنج تخم هلیون
بادیان مغز استه آلو بالو از هر یک چهار ماشه مغز تخم خربزه هشت مثقال تخم ترب حب القلت هر یک هشت ماشه رماد عقرب آبگینه سوخته
از هر یک هشت قیراط صمغ عربی شش ماشه نبات سفید مساوی همه کوفته بیخته سفوف سازند مجموع هشت خوراک است خوراک کامل کف نموده
بعد از آن عرق بادیان عرق خارخسک آب برگ ترب از هر یک دو درم بنوشند **ایضاً** که در تفتیت حصاة عجیب الفعل است هرگاه مزاج
علیل سرد باشد **صفت آن** مغز تخم خربزه انخواه تخم کرفس تخم ترب زیره سیاه مغز بادام تلخ مساوی کوفته بیخته شربتی دو درم با آب
مطبوخ پرسیاوشان و چند روز متوالی با آن مداومت نمایند **ایضاً** مفتت حصاة از بکمایه **صفت آن** دانه الائچی تنکار پکهان بید
لوکهر کلهتی سونٹهه اجود برابر سوده بعسل بدهند **سفوف زجاج** که در تفتیت حصاة بغایت قوی الاثر است **صفت آن**
زجاج محرق سرگین کبوتر کنجشک مساوی کوفته بیخته یکدرم با آب ترب بدهند **سفوف** مسمی بدار القمر مجرب برائے تفتیت و اخراج حصاة
صفت آن شوره قلمی سه توله در کفچه آهنی انداخته بر آتش گذارند و کبریت زرد یک توله سوده اندک اندک بر آن پاشند چون شوره
آب شود در ظرف مسی قلعی دار بیندازند و حرکت داده همین سازند خوراک سه ماشه با آب برگ ترب نیم پاؤ و جهت سوزاک با شیر **سفوف**
برائے سنگ گرده و مثانه از بوعلی سینا **صفت آن** خاکستر بیخ کرنب نبطی و خاکستر بیضه که بچه از آن بیرون آمده باشد و حجر الیهود و [illegible]
و حب القلت همه مساوی گرفته نبات سفید برابر همه آمیخته یکمثقال بعرق دهاین بدهند و دهاین گیاهی است که در موسم برسکال بر کنار هائے تالاب

نما

بسیار میباشد پنج آثار گرفته پودینه خشک قوه تخم قلت هریک سه پاؤ آمیخته در پنج شیشه عرق کشند شربتی از نه توله تا بست توله وگاهے تخم
قرطم وگوکهرو خورد هریک یک آثار عوض پودینه داخل میکنند وتخم قلت نیز یک آثار میگیرند و پنج آثار نبات افزوده بدستور عرق کشیده از نیم
پاؤ تا پاؤ آثار در سنگ گرده نیز استعمال میکنند که مجرب مصنف اقتباس العلاج است سفوف فیکه سنگ گرده ومثانه را بشکند و قرحه را سود
دارد واندمال آن کند مجرب بلا تخلف است از علویخان صفت آن ریوند چینی سائیده چهار دانگ تخم کاسنی یک درم بادیان
تخم قلت سنگ سرماهی حجر الیهود هریک یک نیم درم کتیرا نشاسته صمغ عربی صمغ آلو رب السوس هریک دو درم تخم خرفه تخم خشخاش طباشیر هریک
سه درم مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه خارخسک تخم گندنا تخم کدو پاک کرده هریک پنج درم شربتے سه درم باده درم شربت خشخاش وده درم
شربت بنفشه و بست درم با آب شیره خیارین ایضًا مغز تخم خربزه نانخواه تخم کرفس تخم ترب زیره سفید مغز بادام تلخ مغز قرطم حب القلت
زعفران هریک چهار ماشه سیالیوش شاشه همه را سائیده و یک مثقال از آن با آب پرسیاوشان و دو سرخ حجر الیهود کشته و دو توله شربت
بنفشه و دو توله عرق کیوره بدهند و یا بالطبیخ پرسیاوشان هفت ماشه انجیر چار عدد مویز منقی یازده دانه بادیان چار ماشه تخم قرطم یکتوله
در یک نیم پاؤ آب بجوشانند چون سوم حصه بماند شربت بزوری آمیخته بدهند سفوف برائے تقطیر بول که از حدت بول باشد صفت
آن تخم خربزه مغز تخم خیار مغز تخم بادرنگ مغز تخم کدو مغز بادام مقشر کتیرا رب السوس نشاسته گل ارمنی خشخاش سفید تخم خرفه مساوی
کوفته بیخته دو درم با شربت بنفشه استعمال نمایند ایضًا برائے تقطیر بول بلا حرقت مفید صفت آن کندر بلوط هریک بست
و پنج درم حب الحلیب سعد کهربا راسن خولنجان قرفوج هریک دو نیم درم کوفته بیخته سه درم بخورند سفوف ماسک بول جهت
کثرت و سلس البول بلا حرقت و بول در فراش را نافع صفت آن گلنار کزمازج هریک پنج درم کشنیز خشک بریان صمغ عربی گل ارمنی
هریک ده درم کندر نیم درم بلوط پنجاه درم کوفته بیخته شربتے سه درم با آب خالص سفوف دیگر جهت سلس البول صفت آن
کندر سکینه سعد کوفی خولنجان زیره کرمانی شاه بلوط حب الآس کشنیز بسرکه پرورده شهدانه مساوی کوفته بیخته سفوف سازند شربتے
دو درم ایضًا برائے سلس البول که از سردی مثانه بود صفت آن سعد راسن جفت بلوط هریک دو درم مر سه درم سفوف سازند
ایضًا برائے کثرت بول از بیاض والدم حوم صفت آن نارمشک تخم سیاه دارچینی جوز بوا مساوی سائیده یک کف با عرق
مناسب استعمال نمایند سفوف برائے سلس البول که از گرمی مثانه بود صفت آن کشنیز خشک گل سرخ هریک پنج درم طباشیر
تخم کاهو تخم خرفه هریک پانزده درم گل ارمنی پنج درم گلنار یک درم کافور نصف درم صمغ عربی دو درم با آب انار ترش سرشته
خشک نمایند و سائیده سفوف کنند سفوف مستعمل در بول فی الفراش صفت آن سعد کندر خولنجان جفت حب الآس
گلنار جمله برابر کوفته بیخته سفوف سازند و بدهند ومشک دهند مبید شرد روغن سوسن آمیخته بر مثانه ضماد کنند و شهد لنه بریان با آل آمیخته
بدهند و از اشیائے مدره و سرد احتراز کنند سفوف شادنج که برائے بول الدم مجرب است صفت آن شادنج مغسول دم الاخوین
بسد کهربا گلنار شب یمانی تخم خرفه گل ارمنی گل قبرسی مساوی کوفته بیخته شربتے دو درم با آبی که در آن سماق تر کرده باشند سفوف
که بول الدم را مجرب است و استحاضه را نیز نافع است صفت آن بسد کهربا طباشیر حب الآس کشنیز خشک تخم بالنج صمغ عربی

کتیرا ہر یک سہ ماشہ خشخاش سفید پنجماشہ نبات مصری سہ تولہ سفوف کردہ ہر روز ہفت ماشہ با عرق کاہو یا شیر بز بخورند و از ترشی پرہیز کنند **سفوف** مدر بول و نافع حرقت بول و سوزش مثانہ **صفت آن** مغز تخم خیارین مغز تخم کدو تخم خرفہ خشخاش نشاستہ کتیرا رب السوس از ہر یک سہ درم بزر البنج سفید دو درم قند سفید برابر ادویہ شربتے سہ درم بآب خشخاش بنوشند **سفوف لعلب** جہت حرقت البول و جریان منی و تقویت مثانہ از حکیم محمد علیم و مجرب **صفت آن** مروارید ناسفتہ یکنیم تولہ طباشیر حجر الیہود گل ارمنی ہر یک دو تولہ کتیرا یک تولہ صمغ عربی خار خسک تخم کاسنی گل نوفل مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین گل خطمی گل نیلوفر ہر یک سہ تولہ ثعلب مصری مساوی ہمہ سفوف ساختہ نبات نصف وزن ادویہ آمیختہ شش ماشہ بآب تازہ میخوردہ باشند **سفوف نافع سوزاک صفت آن** الائچی خورد مع پوست مغز تخم ثرو بہ جواکہار ریوند چینی ہر یک نیم دام ہمراہ دوغ تا ہفت روز خورند بعدہ این سفوف برائے تقویت و بند کردن چرک بعمل آرند ثعلب مصری شقاقل سریش ماہی سورنجان شیرین ہر یک نیم دام پنج خوراک نمایند و با شیر بادہ گاؤ خورند و در غذا ہم خورند **ایضاً** برائے بند کردن چرک و دفع سوزاک نظیر ندارد **صفت آن** کندر سنگ جراحت رال نبات مصری ہر واحد دو تولہ کوفتہ بیختہ چاردہ خوراک نمایند و بالسی شیر بخورند **سفوف** مخترع حکیم احسن اللہ خان مجرب و معمول برائے سوزاک **صفت آن** ست بہروزہ ست سلاجیت ست گلو قلعی کشتہ ہر یک یکتولہ مغز تخم خیارین مغز تخم تربوز تخم خرفہ سیاہ تخم خشخاش سفید تخم کاکنج دانہ ہیل طباشیر سفید کبابہ چینی ہر یک ہفت ماشہ ہمہ را باریک سائیدہ سفوف سازند و شش ماشہ ہمراہ آب خالص و شربت بزوری یا آنچہ معالج تجویز کند بدہند **ایضاً** مخترع واز حکیم ممدوح **صفت آن** تال مکھانہ بیجبند صمغ ڈہاک بادیان خار خسک کشنیز خشک تخم خربزہ ہر یک ششماشہ سفوف سازند و شش ماشہ ہمراہ چہال فالسہ شکری دو تولہ کہ یک شب در آب تر کردہ صبح مالیدہ صاف نمودہ شربت بزوری آمیختہ بنوشند **ایضاً** مدمل قرحہ سوزاک نسخہ حکیم علویخان **صفت آن** پھٹکری بریان گل ارمنی کاکنج کات سفید کزمازج گلنار رال مازو سبز ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند و برابر نبات مصری آمیختہ ششماشہ بآب نقوع بخورد چہار دام خورند **سفوف دیگر** کہ برائے اندمال قرحہ مجرب است **صفت آن** گوند کتیرا دم الاخوین گل ارمنی طباشیر رب السوس گل مختوم گلنار حب الکاکنج تخم خشخاش ہر یک دو ماشہ نشاستہ مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ خرفہ مقشر از ہر واحد سہ ماشہ ریوند چینی یک ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند **سفوف** نافع سوزاک و قرحہ مثانہ و گردہ سنگ **صفت آن** حجر الیہود تخم قلت گل ارمنی کتیرا نشاستہ تخم خرفہ مغز تخم خیارین مغز بادام دانہ قاقلہ زیرہ سفید ست سلاجیت صمغ عربی ستاور ہر یک یکتولہ طباشیر مغز تخم تربوز مغز تخم ثرو بہ ہر یک ہفت ماشہ بادیان دم الاخوین مغز تخم خیار مغز تخم کدو ہر واحد چہار ماشہ ثعلب مصری یک نیم تولہ پھٹکری بریان سہ ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک حسب مزاج **ایضاً** جہت سوزاک معمول **صفت آن** سنگ جراحت بیج بند تال مکھانہ گوکھرو خورد تخم خرفہ کتیرا گوند چینیہ برابر کوفتہ بیختہ ہمراہ لسی شیر بقدر یک تولہ خورند ہر روز و گاہے دانہ الائچی گل ارمنی ست گلو زیادہ کردہ پیشتر نوعد یکر جہت سوزاک جدید و قدیم معمول **صفت آن** ست سلاجیت ست گلوے تازہ دانہ الائچی کلان کتھ سفید سیستان طباشیر ہمہ برابر کوفتہ بیختہ بقدر چہار ماشہ بخورند و اگر سوزش بسیار باشد ہمراہ آب کیلہ خورند **ایضاً** جہت سوزاک کہن **صفت آن**

خیار خیار تازہ پاؤ آثار در آفتاب خشک سازند و در ہاون کوفتہ سرمہ سا نمودہ سروالی سنگ جراحت ہر واحد نیم پاؤ شکر تری پاؤ سیر
باہم آمیختہ سفوف سازند و ہر روز یک دام بخورند و اگر تخم خرفہ بجائے سروالی کنند شاید ایضاً برائے سوزاک مزمن گویند کہ بہتر ازین
دوائی نیست صفت آن ریوند چینی سروالی بلیلہ زنگی سادی کوفتہ بیختہ پنج ماشہ نہار باشیر گاؤ تازہ دو دوپہر و شام بالسی شیر گاؤ بدہند
سفوف آملہ کہ در سوزاک کہنہ بتجربہ رسیدہ صفت آن آملہ منقی بند چوب بادی بگیرند و کوفتہ بیختہ شکر سفید ہموزن ہر دو
آمیختہ سفوف سازند و از ہفت ماشہ تا یک تولہ ہمراہ آب بخورند سفوف ست بہروزہ در سوزاک کہنہ معمول
صفت آن بہروزہ تر پاؤ سیر گلوئے خشک ہفت تولہ اصل السوس چار تولہ این ہر دو را سائیدہ در بہروزہ آمیختہ در صرہ بستہ
در آب بطریق مشہور چکانند و خشک کردہ سائیدہ نصف وزن آن نبات سفید سودہ آمیختہ سفوف سازند شربتہ نصف درم
تا یکدرم منتہی یک مثقال ہمراہ آب و بعضے اوقات بہروزہ صرف در پوٹلی بستہ در سبوئے کہ نصفی آن پر از آب باشد آویزان نمودہ زیر آن تا دو پاس
آتش افروختہ آنچہ در تہ سبو منجمد گردد برآوردہ سودہ بقدر نیم ماشہ تا یک نیم ماشہ با اصل السوس مقشر سودہ ہموزن آن آمیختہ بالسی شیر گاؤ
دادہ میشود از ترشی و بادی و مرچ سرخ اجتناب ضرور است و گاہے بہروزہ موصوف طباشیر و سنگ جراحت ہر یک شش ماشہ دانہ ہیل
دو ماشہ گوکھرو خورد یک تولہ سفوف ساختہ پنج ماشہ ہمراہ شیرہ تخم خیارین شیرہ تخم خرفہ ہر یک ہفت ماشہ شربت نیلوفر دو تولہ دادہ میشود و
گاہے ست بہروزہ و آملہ خشک و قاقلہ کبار ہر یک یکتولہ سودہ بقدر سہ ماشہ ہمراہ لسی شیر گاؤ صباح تا چار دہ روز میدہند غذا شیر و برنج
بفضلہ تعالی صحت یابد سفوف برائے سوزاک معمول حکیم محمود خان صفت آن الاچی کلان ست سلاجیت سنگھاڑے اصل السوس
گوکھرو خورد ست گلو تخم تاج خروس تالمکھانہ مغز تخم خیارین بہیدانہ بید ہر یک یکدرم جواکھار طباشیر ہر یک یک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ ہفت ماشہ
با آب سرد فرو برند ایضاً برائے سوزاک با خون و ریم صفت آن اصل السوس مقشر دو ٹانک ست سلاجیت شورہ قلمی جواکھار
الاچی کلان گل ٹیسو ملہٹی برگ حنا زیرہ سفید ہر یک دو ٹانک نبات سفید بست و ہفت ٹانک سفوف ساختہ یکدام بختہ با آب سرد
بخورند سفوف دافع سوزاک و مجرب صفت آن گوند چنیا گوند ببول گوند انبہ گوند ہو ثعلب مصری تخم سلملی پوست تخم سپستان
تخم بہنستی ہر یک یکتولہ تالمکھانہ دو تولہ پھٹکری بریان یک تولہ شکر سادی ہم وزن ادویہ کوفتہ بیختہ سفوف ساختہ یازدہ روز خورند بالسی شیر
گاؤ غذا خشکہ و شیر مادہ گاؤ سفوف سال پرنیل کہ نافع سوزاک است صفت آن سال پرنیل گل ارمنی
شب یمانی بریان نبات سفید ہر یک برابر کوفتہ بیختہ سفوف سازند و بقدر تولہ بالسی شیر خورند فائدہ طریق ساختن شورہ کہ
بزبان فرنگی سال پرنیل گویند بطریق اہل فرنگ اینست شورہ قلمی دوازدہ تولہ گندھک آملہ سار یک دام در ظرف گلی نو کردہ بر آتش
زغال دارند کہ ہر دو جز آب شوند و تا از شعلہ دود بر آید بر آتش دارند و ہرگاہ شعلہ اندرون منطفی شود ہر دو جز و مثل آب بنظر آید از آتش فرود آوردہ
در ظرف مسی قلعی دار یا تھالی کانسی اندازند چون ہوا خورد منجمد شود نگہدارند و در سفوف ادویہ سوزاک بکار برند سفوف برائے سوزاک زن حاملہ
کہ استعمال مدرات در آن حالت منع است صفت آن ست گلو صمغ عربی اصل السوس مقشر تخم کاہو ہر واحد شش ماشہ کات سفید
بنسلوچن کتیرا اقاقیا ہر یک سہ ماشہ مغز بادام تخم خشخاش ہر واحد تولہ سفوف سازند و ہر روز دو مثقال خورند سفوف ماہیران

برائے اندمال قرحہ سوزاک مؤلف ومعمول حکیم علی **صفت آن** طباشیر کبریت زرد ہر یک دو درم مغز تخم خیارین چہار درم تخم خرفہ
نیم مثقال کتیرا صمغ عربی ماميران چینی ہر یک یکدانگ گلنار یک نیم دام زرشک بیدانا افیون زراوند مدحرج از ہر یک دو دانگ کہربا مقشر
سہ مثقال شکر سفید ہموزن ادویہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک یکمثقال باب تازہ یا بادیہ مناسبہ **ایضاً** کہ در رفع سوزاک کہنہ
وجدید مخترع ومجرب حکیم ممدوح است **صفت آن** ست سلاجیت لوبان سفید بیروزہ مصفی ہر واحد یکتولہ موصلی سیاہ موصلی سفید
آملہ ہر واحد شش ماشہ کشتہ قلعی سہ ماشہ نبات سفید وچند ہمہ سفوف سازند وہر صبح یکتولہ باقدرے آب بخورند **ایضاً** کہ برائے سوزاک کہنہ
مفید **صفت آن** مروارید ناسفتہ سہ ماشہ حجر الیہود گل ارمنی ہر یک چہار ماشہ صمغ عربی کتیرا خار خسک تخم کاسنی گل سپیاری مغز تخم
خربزہ مغز تخم خیارین ہر یک دہ ماشہ ثعلب مصری یکتولہ باریک کردہ نہ ماشہ باشیر گاؤ بخورند **سفوف** کہ برائے سوزاک مفید است
صفت آن لاکھہ درخت بیر گل ٹیسو ہر واحد یکتولہ ست گلوست سلاجیت راوند طباشیر ہر واحد شش ماشہ دانہ قاقلہ جوا کہار
شورہ قلمی ہر واحد چہار ماشہ نبات چہار تولہ کوفتہ بیختہ دو مثقال ہر روز باب سرد بخورند **سفوف قلعی** کہ در سوزاک مستعمل میشود
صفت آن قلعی کشتہ طباشیر کباب چینی دانہ الائچی سفید ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ روز اول یکماشہ روز دوم یکنیم ماشہ روز سوم
دو ماشہ ہمراہ شیرہ جات مدرہ بدہند **نوع دیگر** برائے قرحہ قضیب مجرب معمول **صفت آن** طباشیر سفید چہار ماشہ دانہ الائچی
خورد ست گلو کباب چینی از ہر یک دو ماشہ قلعی کشتہ نیم ماشہ ست سلاجیت آفتابی سہ ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف ساختہ باشیرہ تخم خیارین
میخوردہ باشند ہمہ ادویہ یک خوراک است ہمچنین ہشت روز باید خورد **نوع دیگر** کہ برائے سوزاک جدید وقدیم مجرب **صفت آن**
سریالی سنگھاڑا دودھی خرد گوند ڈھاک بہلی خارخسک دانہ الائچی کلان قلعی کشتہ کوفتہ بیختہ نبات سفید ہم چند آمیختہ بقدر شش ماشہ باد وازدہ
دام شیر گاؤ فرو برند **سفوف** از تالیف حکیم مومن جہت قرحہ مزمن کہ با چرک باشد وبا تقطیر البول وسلس البول نیز باشد وجہت درد منی
مفید وحکیم موصوف نوشتہ کہ در امراض مذکورہ چند مرتبہ تجربہ رسیدہ وبسیار مؤثر افتادہ **صفت آن** گل ارمنی کشنیز خشک صمغ عربی تخم
حماض بو دادہ کندر ذکر ہر یک دو درم بلوط بو دادہ کیاز دہ درم شربتے دو مثقال باب سرد ودر ایام استعمال این سفوف از آب اجتناب نمایند
ایضاً برائے قوت باہ **صفت آن** پوست بیخ سنگاہولی پوست بیخ اونٹ کٹارہ آرد ماش مقشر کوفتہ بیختہ صبح ہفت ماشہ باشیر گاؤ
بخورند **سفوف عنبر** مقوی باہ **صفت آن** عنبر یک تولہ مصطگی موصلی سفید ثعلب مصری طباشیر ہر یک چہار تولہ
نبات ہموزن ادویہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک از شش ماشہ تا یک تولہ **سفوف** کہ در تقویت باہ وامساک وفرحت ونشاط و
تقویت اعضائے رئیسہ مجرب نسخہ ابا محمد سعید خان **صفت آن** بسباسہ زعفران دانہ ہیل قرنفل دارچینی بہمن سرخ بہمن سفید شقاقل خولنجان
ہر واحد یک مثقال مشک خالص عنبر اشہب ورق طلا ہر یک یکدانگ موچرس سہ مثقال نبات سفید پنج مثقال کوفتہ بیختہ
بقدر یک نیم دانگ خوردہ باشند ودر نسخہ دیگر چربیں اعلی عوض موچرس نوشتہ **سفوف** مقوی باہ ومولد منی **صفت آن**
مغز تخم معصفر دہ درم کنجد سیاہ ہفت درم تخم خشخاش پنجدرم مغز پنبہ دانہ سلیخہ اندر جو شیرین ہر واحد چہار درم دارچینی یک مثقال
نبات مصری برابر کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت تولہ بشیر گاؤ کہ در آن خرما دو عدد جوش دادہ باشند **سفوف** کھٹا برائے قوت باہ

صفت آن تال مکهانه موصلی سیاه موصلی سفید تودری ہر یک یکدرم عاقرقرحا دو درم کوفته با ہمچند شکر آمیخته ہشت ماشه تا یک توله
باشیر گاو بخورند سفوف کیمیای عشرت بغایت مقوی باه و ممسک صفت آن پھٹکری بسرخ کاتھل شش سرخ
قرنفل چار سرخ زعفران یک سرخ شنگرف چار سرخ دارچینی یک ماشه ازدہیل چار سرخ افیون شش برنج ورق طلا چار سرخ ورق نقره
ہفت سرخ مشک یکماشه ریگ ماہی یک ماشه سفوف کرده با یک قلح شیر گاو فروبرند بعد دو ساعت بجماع مشغول نشوند و چون وقت
جماع سوزش به سینه بہم رسد یک پیاله کلان شیر بخورند و در تمام شب ہمین قسم چار و دو آثار شیر خواہد نوشید و ہضم خواہد کرد و بسیار خواہد ماند بجماع
مشغول خواہد شد سفوف مفرح و منشط و مبہی و ممسک صفت آن مغز بادام مقشر مغز پسته بریان مغز انجگک بریان مغز چلغوزه
بریان خصیة الثعلب دارچینی خولنجان بسباسه بہمنین شقاقل مصری ابریشم مقرض ہر یک یکمثقال دار فلفل نیم مثقال زعفران یک نیم دانگ
مشک خالص عنبر اشہب ورق طلا ورق نقره ہر واحد یک یک دانگ چرس اعلی دو مثقال نبات سفید پنج مثقال کوفته بیخته سفوف سازند
شربتے نیم دانگ تا یک درم است ایضاً مبہی و ممسک صفت آن پوست بیخ کہرنی میده چوب چینی ہر یک چار درم ہمه را کوفته
بیخته شکر سفید برابر ہمه آمیخته سفوف سازند ایضاً جہت افزایش منی و باه صفت آن منڈی خشک خارخسک موصلی
سیمبل گل سیمبل ناگ چیکنی ہر کدام چار درم کوفته بیخته ہر صباح بقدر سه چار ماشه باشیر تازه بخورند سفوف مقوی باه و مغلظ منی
و دافع سرعت انزال صفت آن تال مکهانه بریان تخم خشخاش سفید کنجد مقشر حب السمنه مغز پسته مغز چہیه دانه مغز خربزه مغز تخم قرطم
ہر یک چار توله خرما نیم پاؤ سلیخه سه توله مغز بادام بیختولی پنج بند موصلیین نشاسته صمغ عربی کتیرا بہمنین مغاث دانه الائچی کلان مغز تخم
کونچ شقاقل چنی گوند موچرس تخم اونٹنگن سرالی موصلا سنبھل کہیا کہیلی تودریین میده چوب کشتۂ قلعی خارخسک تخم قنب ہر واحد
دو توله مصطگی جوز جندم الائچی خورد مع پوست کباب چینی بہوپلی سونجان بوزیدان طباشیر دارچینی زنجبیل ہر واحد یکتوله عاقرقرحا شش ماشه
سفوف سازند یکتوله بنیم پاؤ شیر استعمال نمایند سفوف دافع سرعت انزال صفت آن اکاس مغول سریالی تخم لوده پٹھانی
مازو بے سوراخ از ہر یک چار درم شکر سفید برابر ادویه خوراک از شش ماشه تا نه ماشه باشیر گاو میش ایضاً برائے سرعت انزال
صفت آن کزمازج طباشیر زہر مہره تال مکهانه بیجبند سیاه زرورد دانه ہیل گل فوفل ہر یک شش ماشه تخم ہندی در شیر برگد
تر نموده در سایه خشک کرده یکتوله موصلی سفید شقاقل ثعلب مصری ہر یک چار ماشه کوفته بیخته نبات سفید آمیخته بالسی شیر گاو بخورند
سفوف که مداومت آن سرعت انزال را دافع است صفت آن ثعلب مصری شقاقل سنگہاڑه خشک ہر یک پنج ماشه
تال مکهانه مازو سبز تودریین ہر یک چار ماشه دانه الائچی کلان مصطگی رومی ہر یک سه ماشه نبات سفید ہموزن ادویه جمله را کوفته بیخته سفوف
سازند سفوف معمول حکیم وارث علیخان برائے دفع جریان و ذیابیطس و اسہال بواسیر و سوزاک وغیره صفت آن طباشیر
مصطگی کتیرا صمغ عربی گل ارمنی سندروس گلنار اقاقیا کزمازج رال سفید کتهه سفید انار دانه ترش دانه الائچی سرخ و سفید موچرس
عود غرقی زرشک بیدانه جاہر مہره از ہر یک شش ماشه بارتنگ مازو سبز بریان ہلیله زرد بریان مروارید ناسفته از ہر یک ماشه سماق حب الآس
زیره سفید بریان درونج عقربی سیلگری بریان پوست ہلیله بریان از ہر یک ہفت ماشه زہر مہره خطائی عنبر اشہب از ہر یک پنجماشه شقائق النعمان

پنجماشہ قرنفل یک ماشہ زرورد دسنک پست از ہر یک چہار ماشہ لبد سوددہ مرجان سوددہ تخم مویز پھٹکری از ہر یک سہ و نیم ماشہ کوفتہ بیختہ
سفوف سازند بخمید اندخورک از سہ ماشہ تا نہ ماشہ بخورانند بالائش ریشہ خطمی کوفتہ در پاؤ آثار آب و چہار تولہ گلاب جوشدہند تا نصف
بماند صاف نمودہ شیرہ مغز بادام اضافہ نمودہ بنوشند سفوف ماسک المنی کہ بہر سیلان منی معمول ست صفت آن
ببیج گجراتی ستاور تال مکھانہ شقاقل ثعلب مصری موچرس تخم سروالی گل منڈی سنگھاڑہ خشک کمرکس گوند ببول گوند سینبل گل
ببول گل ماوہ تج میدہ لکڑی ہر یک شش ماشہ ختہ تمر ہندی دال ماش مقشر ہر یک چہار دام شکر سفید برابر اجزا کوفتہ بیختہ سفوف سازند و
یکدام با شیر گاؤ صبح و نہ ماشہ با آب سو شام مداومت کنند ایضاً مجربات احقر صفت آن تال مکھانہ تج ستاور ببیجبند گوکھرو
خورد موچرس تخم اوٹنگن صمغ عربی ہر یک ماشہ سنگھاڑہ خشک سگند ناگوری چنیا گوند شقاقل ہر یک شش ماشہ موصلی سفید موصلی سیاہ
ہر یک تولہ کوفتہ بیختہ شکر سفید برابر آمیختہ بقدر شش ماشہ ہمراہ شیر بخورند و از بادی و ترشی پرہیز سفوف برائے اصلاح و تغلیظ منی
مجرب صفت آن شقاقل ثعلب مصری مصطگی رومی دارچینی طباشیر تج میدہ چوب تالمکھانہ گوکھرو خورد سنگھاڑہ خشک پستان از
ہر یک یکدرم نبات سفید ستدام ہمہ را کوفتہ بیختہ بوزن برابر چہار دہ پڑی بستہ ہر روز یک پڑی با شیر تازہ گاؤ بخورند و از ترشی و جماع
پرہیز نمایند ایضاً برائے رقت منی مجرب صفت آن تال مکھانہ ببیجبند سیاہ تخم اوٹنگن سروالی گوکھرو خورد سمندر سوکہ موصلی سفید گوند ببول
ست گلو موچرس گوند رخت بڑ و گوند بیر مساوی کوفتہ بیختہ شکر برابر آمیختہ چہار ماشہ با شیر مادہ گاؤ بخورند سفوف کہ بجریان منی و سرعت
انزال مجرب صفت آن تال مکھانہ موصلی سیاہ موصلی سفید تخم کونچ تخم اوٹنگن موچرس ببیجبند پوست بیخ اونٹ کٹارہ تج بل جہلی
برنج ساٹھی کمرکس تخم کاہو اندر جو سمندر سوکہ ستاور ہر یک شش ماشہ آرد سنگھاڑہ نہ ماشہ سروالی یک تولہ قند سفید برابر ادویہ شش ماشہ
ازین دوا با آب یا لسی شیر مادہ گاؤ بعمل آرند سفوف دافع جریان منی و مغلظ آن و ممسک صفت آن تالمکھانہ ببیجبند سیاہ شقاقل
موچرس بہوپھلی ہر یک یکتولہ گوکھرو خورد ثعلب مصری مغز تخم خیارین ہر یک دو تولہ موصلی سینبل تخم کونچ صمغ عربی با مین خورد با مین کلان
ہر یک نہ ماشہ کوفتہ بیختہ بقدر نہ ماشہ با شیر سیر دو تولہ بخورند ایضاً دافع سیلان منی مجرب صفت آن طباشیر ثعلب مصری ست گلو
صمغ پلاس الائچی سفید ہر یک یکتولہ نبات مصری نصف وزن ادویہ سفوف کردہ صبح و شام نہ ماشہ با شیر گاؤ یا ست دیگر روز بنوشند کہ شیر
پاؤ آثار و آب نیم پاؤ باشد از جماع و ترشی اجتناب کنند سفوف مغلظ منی رقیق و معمول صفت آن پوست شاخ بیخ گولر کہ شاخہائے بیخ
آن در زمین باشند خشک کردہ گوکھرو خورد تال مکھانہ مغز کنول گٹہ ہر یک پنجتولہ بہوپھلی مکھانہ ببیجبند تخم سروالی چنیا گوند ہر یک سہ تولہ کوفتہ بیختہ سفوف
سازند شربت تولہ با شیر مادہ گاؤ ایضاً کہ بجریان منی اگرچہ سالہ بود ہم مفید آید صفت آن بیج بند موصلی سیاہ موصلی سفید تال مکھانہ
سمندر سوکہ سرپالا چہال سینبل چہال مولسری گوند سینبل تخم اوٹنگن لسوڑہ برم ڈنڈی بہوپھلی تج میدہ چوب ہر یک یکدام پھلی ببول گوکھرو
ہر واحد پنجدام کوفتہ بیختہ شکر تری آمیختہ ہر صبحے یک کف دست با شیر بخورند و از شیرینی و ترشی پرہیز نمایند نوع دیگر برائے رقت
منی مجرب آزمودہ است از بیاض استاد مرحوم صفت آن ستاور موصلی سمندر سوکہ ببیجبند سیاہ سروالی تخم تمر ہندی مقشر موصلی سینبل
تج تال مکھانہ خشخاش سفید دانہ الائچی سنگھاڑہ خشک کوفتہ بیختہ شکر آمیختہ ہمراہ شیر مادہ گاؤ بخورند ہر روز یک کف دست

سفوف برائے جریان منی مجرب **صفت آن** بیج بند تال مکھانہ سمندر سوکھ بیج گوند ڈھاک مساوی کوفتہ بیختہ نبات سفید ہموزن آمیختہ سفوف سازند از ہفت ماشہ تا یک تولہ و در نسخہ دیگر گوکھرو تخم سربالی زیادہ است و نوشتہ کہ بالسی شیر گاؤ بنوشند **سفوف** مغلظ منی **صفت آن** دال ماش یعنی اُرد پنجتولہ در عرق پیاز شب تر داشتہ صبح مالیدہ مقشر ساختہ خشک کنند و آرد سازند پس موصلی سفید پنجتولہ تخم تمر ہندی مقشر دو نیم تولہ خستہ خرما یک تولہ پاؤ بالا خوب باریک سائیدہ شکر سفید دو تولہ آمیزند وقت خواب بعد یک پاس از طعام یکتولہ با شیر گاؤ یک پاؤ بخورند **نوعدیگر** لعاب مصری سہ تولہ الائچی سفید طباشیر موچرس گوکھرو ہر یک یک نیم تولہ مصطگی ست گلو ہر یک یکتولہ سپاری چکنی سہ تولہ نبات سفید دوازدہ تولہ در شیر درخت بڑ تر کردہ خشک ساختہ کوفتہ بیختہ شش ماشہ در شہد آمیختہ بخورند **سفوف** مغلظ منی رقیق از معمول **صفت آن** کونپل درخت برگد پوست بیخ کھرنی مغز تخم کوانچ سیتان موچرس پھلی ببول خام برابر سائیدہ سفوف سازند خوراک تا یک تولہ بشیر مادہ گاؤ **ایضاً** دافع سیلان منی و مولد و مصلح آن **صفت آن** پھلی ببول نہایت خورد بار بسوڑہ نہایت خورد دو دہی خورد کونپل بڑ ہر چہار در سایہ خشک نمودہ تال کھانہ تر نہ موصلی سیاہ و سفید گوکھرو خورد بہیبند تعلب مصری پوست بیخ اونٹ کٹارہ سورنجان ہمہ مساوی گرفتہ شکر ہموزن آمیختہ سفوف سازند یک کف دست با شیر مادہ گاؤ بست و یکروز خورند **سفوف** برائے کثرت احتلام کہ بسبب رقت منی باشد از مجربات حکیم منصور علی **صفت آن** سپستان ست گلو ہر یک سہ تولہ ست بہروزہ دو تولہ نبات ہشت تولہ سفوف ساختہ یکتولہ با شیر گاؤ یک نیم پاؤ کہ با نیم پاؤ آب و پنج عدد بنبیا چوغا پیدہ باشند تا ربع برود صاف نمودہ بشیرینی مناسب شیرین کردہ بخورند **ایضاً** مغلظ منی **صفت آن** صمغ عربی گوند چنیہ موچرس ست سلاجیت ست گلو طباشیر مصطگی خستہ تمر ہندی مقشر کشتۂ قلعی مساوی شکر برابر ہمہ خوراک یک تولہ یا دو سیر شیر گاؤ تازہ **ایضاً** ممسک و مولد منی **صفت آن** سنگھاڑہ خشک شش ماشہ مازو سہ ماشہ تال کھانہ چار ماشہ گوند چنیا شش ماشہ ثعلب مصری چار ماشہ مصطگی سہ ماشہ نشاستہ چار ماشہ نبات ہموزن ادویہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک از پنج ماشہ تا ہفت ماشہ **سفوف بیج بند** کہ برائے جریان منی مجربست **صفت آن** بیج بند سیاہ تخم ٹھل ہر یک سہ درم گوکھرو تال مکھانہ اندرجو شیرین ہر یک شش درم بسوڑہ دست چہار درم کوفتہ بیختہ با ہم چند شکر تری آمیختہ ہر روز یکتولہ با آب سرد بخورند **سفوف دیگر** برائے دفع جریان منی **صفت آن** مغز تخم کنول بیج تخم اوٹنگن ست سلاجیت ہر یک دو درم گوند ببول دہ درم اندر جو شیرین طباشیر ہر یک یکدرم بہمن سفید موصلی سفید تودری سرخ گل سنبل ہر یک دو درم شکر سفید برابر ہمہ خوراک یکتولہ با شیر مادہ گاؤ **سفوف قلعی** کہ جریان منی و سوزاک قدیم و جدید را نافع و معمول **صفت آن** ست گلو ست سلاجیت الائچی خورد کہیان بیدانٹھی تال مکھانہ قلعی کشتہ غبلوچن از ہر یک یکدرم برابر کوفتہ بیختہ ہر روز نہ ماشہ تا یک تولہ استعمال نمایند **سفوف** برائے بند کشاد از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** بیج بند فلفل دراز کرس سمندر سوکھ تخم اوٹنگن برمم ڈنڈی تال مکھانہ گوکھرو ستاور زنجبیل موصلی سیاہ و موصلی سفید تخم کونچ برابر شکر تری دو چند ہمہ ہر روز یک کف دست با شیر گاؤ خورند **سفوف** نافع علت ابنہ **صفت آن** گل نیلوفر دہ درم کشنیز خشک دہ نیم درم تخم کاسنی تخم خرفہ از ہر یک دہ درم گل سرخ پنجدرم بزر قطونا دہ درم سوائے اسبغول کوفتہ بیختہ اسبغول درست

آمیختہ برابر شربتے دو درم تا سہ درم با نیم اوقیہ سرکہ آب آمیختہ **سفوف** مقلل منی و دافع کثرت شہوت باہ **صفت آن** تخم کاہو
شاہدانج کشنیز خشک آرد باقلا گل نیلوفر تخم خرفہ صندل سفید صندل سرخ سماق گلنار طباشیر عدس گل سرخ از ہر یک یکجزو
بزرالبنج کافور از ہر یک ربع جزو کوفتہ بیختہ سفوف سازند **ایضاً** کہ قطع شہوت از رجال و نسا کند **صفت آن** شاہدانج
تخم خرفہ تخم کاہو تخم فنجنکشت ہر یک یکجزو نیلوفر دو جزو شربتے سہ درم با شیرۂ تخم کاہو **سفوف** برائے قیلہ ریحی نافع **صفت**
آن بادیان پنجاہ درم انیسون بست درم شیح ارمنی دہ درم اصل السوس سہ درم زیرہ سفید ہفت درم مرصافی اشق
ہر کدام شش درم مرداشق را در آب یاسمین و آب پودینہ حل کنند و باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ بآن سرشتہ بگزارند تا خشک شود
بار دیگر باریک سائیدہ قند سفید ہمچند آن آمیختہ بقدر سہ درم از آن ہر بامداد و شبانگاہ استعمال نمایند و جند بیدستر و فرفیون بروغن
یاسمین حلکردہ در احلیل بچکانند **سفوف** برائے قروح رحم **صفت آن** مغز تخم خربزہ و خیارین و کدو و تخم خشخاش ہر کدام چہار درم
صمغ عربی نشاستہ کتیرا رب السوس ہر یک یکدرم باریک سائیدہ سہ درم با شربت خشخاش بدہند **سفوف** مدر حیض **صفت**
آن تخم کرفس بادیان انیسون فطراسالیون قردمانا ہر کدام جزوے کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت دو درم با شربت مدر حیض بدہند
سفوف کشنیز کہ در حبس نزف الدم از طمث وغیرہ در منع رعشہ و خفقان و مطلق اسہال عجیب الفعل است **صفت آن**
کشنیز بو دادہ یک جزو گل ارمنی طباشیر لبد سوختہ کہربا ہر کدام نصف جزو اقاقیا ربع جزو دارچینی عود خام گل مختوم زعفران ہر کدام
ثمن جزو کوفتہ بیختہ ہر بامداد دو درم با شربت سیب یا شربت لیمون بدہند **سفوف** برائے حبس ادرار حیض معمول **صفت**
آن تال مکھانہ بریان کڑا چھال کہربا تیس گیرو مازو مائین کلان لودہ رسوت سنگ جراحت چینیہ گوند کا کڑا سنگی مساوی
شکر برابر ہمہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند شربت دو مثقال با آب سرد **ایضاً** برائے حبس حیض مجرب بوعلی سینا **صفت**
آن تخم خرفہ کہربا صمغ عربی پوست بیضہ مرغ سوختہ کاغذ سوختہ ہر واحد دو درم استخوان سوختہ کتیرا ہر واحد سہ درم
کوفتہ بیختہ با شربت بہ بدہند **ایضاً** برائے استحاضہ از معمولات حکیم وارث علیخان **صفت آن** گل گاؤزبان مصطگی
کتیرا گوند ببول دم الاخوین گلنار اقاقیا گل ارمنی بیخ انجبار زہر مہرہ میدہ چوب گل پستہ گل فوفل طباشیر کزمازج دانہ الایچی سفید
سنداروس ہر یک شش ماشہ کندر رال کتھہ سفید ہر یک پنجماشہ مازو سبز کائپھل ہر یک ہفت ماشہ شقایق النعمان چہار ماشہ انزروت
سہ و نیم ماشہ پھٹکری بریان دو و نیم ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند خوراک از چہار ماشہ تا شش ماشہ با شیرۂ مغز تخم معصفر و شیرۂ تخم خربزہ
ہر یک پنجماشہ و شیرۂ خار خسک و شیرۂ تخم خرفہ ہر یک چہار ماشہ و شیرۂ کشنیز خشک سہ و نیم ماشہ و شربت حب الآس یک تولہ و شربت
بزوری یکنیم تولہ حلکردہ بنوشند **ایضاً** برائے حالہ کہ خون حیض در حالت حمل آید **صفت آن** نیلوفر اصل السوس لودہ آملہ
صندل سودہ کات تال مکھانہ بریان ہر یک دو جزو طباشیر یک جزو با آب برنج ساٹھی تا یک تولہ خوراک است **سفوف ہندی**
کہ خون حیض و بواسیر و شکم باز دارد و تری و رفتن آب از فرج منع کند و علتہائے دیگر کہ در مزاج باشد برطرف سازد و ممسک است
صفت آن پوست درخت انبہ پوست درخت جامن پوست درخت ڈھاک رسوت موچرس سیستان مجیٹھ انیس موتھہ

مغز بیل نوده گیرو کاتهل صندل سرخ کزمازج مازوی سبز دهاوه گل دهاوه پوست گراهما دوده هموزن و برابر آن شکر سفید آمیخته
خوراک دو درم بآب سرشته برنج سفوف دافع سیلان رطوبت رحم **صفت آن** تال مکهانه بجیبند گجراتی گل سپاری
گل پسته پوست بیرون پسته فوفل گل دهاوه هر یک چهار ماشه مصطگی سه ماشه ثعلب مصری آرد مونگ مغز تخم تمر هندی هر واحد توله
کوفته بیخته نبات مساوی مجموع آمیخته هفت ماشه بآب یا عرق گاوزبان ده توله بدهند نوع دیگر که برای منع سیلان رطوبت رحم عدیل
ندارد و منی زنان که روان باشد بند نماید **صفت آن** حب تمر هندی را در آب تر نمایند تا تمامی قوت وی در آب آید آن وقت
حب مذکور را مقشر نموده باز در آب مذکور تر نمایند تا که تمامی آب جذب شود و خشک گردد و بعد از آن گرفته باریک سائیده ربع وزن آن
مغز تخم بکائن و ثمن وزن آن صندل سفید آمیخته برابر جمیع نبات انداخته سفوف سازند و یک اوقیه بآب خورانند **سفوف**
مجرب جهت نزف رطوبات رحم که از رحم جاری باشد نافع و از برای کثرت سیلان منی و مذی و ودی و از برای جریان رطوبت
هر قسم فرج مجرب است **صفت آن** حمل انبه گل خوفل گل پسته اگر یافته شود و الا عوض آن پوست بیرون پسته صمغ ڈهاک
از هر یک سه ماشه شکر سفید یک توله کوفته بیخته سفوف سازند و هر روز بشیر گاو و یا آب سرد بخورند **ایضاً** بعدیل **صفت آن**
تخم مجیٹهه گل پسته گوکهرو خرد گوند ڈهاک مساوی شکر سفید برابر کوفته بیخته سفوف سازند و یک کف دست بخورند و گاهی جهت
رفع بشاعت دوا آرد مونگ بریان اضافه کرده میشود **سفوف** برای سیلان منی نسا **صفت آن** ستاور موچرس
خار خسک پهلی ببول تال مکهانه مجیٹهه نرکچور موصلی سیاه ست گلو میده چوب الایچی خورد طباشیر تخم خشخاش ثعلب مصری صمغ عربی کتیرا
قلعی کشته سروالی موصلی سفید بهمنین شقاقل بجیبند تخم اوٹنگن زرد و هر یک چهار ماشه تخم خرفه نه ماشه صندل سفید صمغ ڈهاک هر یک
پنج ماشه کوفته بیخته شکر سفید برابر آمیخته نگاه دارند خوراک شش ماشه و گاهی سنگهاڑه خشک و پوست کچنال هر یک چهار ماشه نشاسته بیخ
اندرجو سنبل الطیب هر یک سه ماشه تودری مصطگی پودینه خشک پوست مولسری پوست بیخ جهربیری سعد کوفی بزرالبنج پوست
بیخ ببول هر یک دو ماشه اضافه کرده میشود که حابس و مجفف منی است **ایضاً** نافع سیلان منی زنان **صفت آن** تال مکهانه
بجیبند سیاه ثعلب مصری مصطگی رومی مازو سبز گلنار فارسی کهربای شمعی کشته قلعی سنگهاڑه خشک موصلی سفید بهوپهلی گاوزبان
طباشیر اندرجو شیرین کوفته بیخته شکر تری برابر آمیخته کف دست همراه شیر مادۀ گاو بخورند **سفوف** برای مانع حمل مفید **صفت**
آن موصلی سیاه و سفید گوکهرو تخم اوٹنگن پوست بیخ سنبهل هر واحد یک نیم فلوس کوفته بیخته بعد فراغ از حیض مرد و زن تا پنج روز بقدر نیم فلوس
با شیر مادۀ گاو بخورند **ایضاً** انکیسر جوز بوا پوست گوندی سرخ هر واحد دو درم پوست را در سایه خشک کرده کوفته بیخته بدارند بعد فراغ از حیض مرد
و زن تا پنج روز بقدر نیم فلوس با شیر مادۀ گاو بخورند و مباشرت کنند **سفوف** برای کثرت اسقاط که از رطوبت باشد نافع **صفت آن** جند بیدستر
نیم درم تخم کرفس بادیان انیسون نانخواه صعتر بجدان خولنجان هر یک دو درم کوفته بیخته یک درم استفاف نمایند **سفوف** مجرب برای اسقاط و ادرار حیض و
نفاس **صفت آن** سداب قردمانا ابهل هر یک ده درم مرمکی یک درم شربت سه درم **سفوف** که اسقاط حمل کند **صفت آن** زراوند طویل جنطیانا حب الغار
مرمکی قسط بحری اوه عصاره افسنتین ابهل قردمانا اسطوخودوس مساوی کوفته بیخته مرمکی [illegible] **سفوف** [illegible]

معده وجگر است **صفت آن** پودینه بادیان هریک نیم درم مروارید عاقرقرحا هریک دو درم زرنباد درونج تخم کرنس و دج ترکی جوز بوا
دارفلفل دارچینی خیربوا هریک سه درم زنجبیل مصطگی هریک پنج درم شکر همچند همه شربتے دو درم تا سه درم **سفوف نافع رجا**
صفت آن تخم کرنس ده درم زیره سبز کرنه درم نانخواه زنجبیل انیسون هریک چهار درم کوفته بیخته همچند آن قند آمیخته از دو درم تا سه درم
بخورند **سفوف وجع ظهر ومفاصل** برائے شخصیکه مزاج حار باشد ومرض بواسیر بادی وقبض داشته باشد وتاب تناول ادویه
واغذیه حاره نداشته باشد **صفت آن** باید که اول چند روز سورنجان شیرین ودانه هیل وکشنیز خشک هریک سه ماشه
نبات سفید سه ماشه سوده بخورند بالائش شیرهٔ قرطم شیرهٔ تخم خربزه شیرهٔ کشنیز خشک هریک شش ماشه درعرق نکو برآورده صاف نموده شکر سفید
آمیخته بنوشند واگر فرصت دست دهد بهتر والا دوچار روز قرطم وبادیان گاؤزبان اصل السوس هریک شش ماشه مویز منقی ده دانه عنب الثعلب
پنج ماشه در آب جوشانیده گلقند آمیخته بنوشند بعده وقت شب حب رازی که در حبوب مذکور شد بخورند تنقیه مواد خواهد شد وتبرید از
لعاب بهدانه وآب گاؤزبان تخم ریحان پاشیده نبات سفید آمیخته بدهند واگر از استعمال حب های مذکور پیچش یا اسهال آید یک روز فاصله داده
تبرید مذکور بنوشند واگر دو سه دست اجابت شود فاصله ضرور نیست روزیکه حرارت محسوس شود تبرید بنوشند ودر غذا دال مونگ
وقلیه ونان گندم فطیر مقرر فرمایند واگر گاهے مغص دریافت شود درگلاب تخم مرو جوشانیده صاف نموده در نسخه تبرید اضافه نموده
بنوشند **سفوف سورنجان** معمول در مفاصل ونقرس وعرق النساء ومسهل اخلاط مستعمل بعد نضج ماده واستعمال مطبوخ
تا پنج روز **صفت آن** سورنجان مصری ده درم سناے مکی هفت درم پوست هلیله زرد چهار درم مغز بادام مقشر سه درم زعفران
نیم درم سقمونیاے مشوی یک درم گل سرخ شش درم قند سفید سی درم اگر ماده بلغمی بود تربد سفید پنج مثقال اضافه کنند ووزن سقمونیاے
نیم درم نمایند خوراک یکمثقال با آب سرد گاهے برگ حنا دو درم عوض سقمونیا وگل سرخ می کنند وقند نصف وزن میگیرند وتا پنج درم میدهند
نوع دیگر از اختراع حکیم علویخان مجرب در جمیع اقسام مفاصل ونقرس ووجع الظهر وعرق النساء ومفید تشنج که از مواد غلیظ باشد **صفت
آن** سورنجان هفت مثقال غنچه گل سرخ سناے مکی هریک پنج مثقال پوست هلیله زرد تربد مجوف خراشیده مربروغن بادام چرب کرده مغز
بادام شیرین از هریک چهار مثقال سقمونیاے مشوی لاجورد مغسول حجر ارمنی مغسول از هریک مثقال بوزیدان بسفایج فستقی مصطگی رومی
رب السوس از هریک چهار مثقال زعفران دو دانگ قند سفید ده مثقال کوفته بیخته در شیشه نگاهدارند مقدار شربت دو درم با آب سرد **نوع دیگر**
برائے درد مفاصل اکثر بعمل آمده **صفت آن** سورنجان هفت درم گل سرخ سناے مکی هریک پنج درم پوست هلیله زرد تربد مجوف
مغز بادام شیرین مصطگی رومی رب السوس از هریک دو درم زعفران یک نیم دانگ قند سفید ده درم شربت از دو درم تا چهار درم
سفوف سورنجان بارد نافع وجع المفاصل حار بعد فصد وتنقیه بعمل می آید **صفت آن** سورنجان مصری بوزیدان پوست
هلیله زرد مغز تخم هندوانه مغز بادام مغز تخم بادرنگ مغز تخم خیار دراز کشنیز مقشر تخم خشخاش مساوی کوفته بیخته شکر سفید مثل همه آمیخته
سفوف سازند وهر روز شش ماشه بعرق خارشتر ده توله بخورند **نوع دیگر** جهت عرق النساء **صفت آن** سورنجان یکدرم
دارچینی طباشیر کشنیز خشک دانه هیل عود صلیب هریک نیم درم کوفته بیخته سفوف سازند جمله یک شربت است بالائش شیرهٔ تخم کاسنی

وتخم خرپزه وبادیان وشربت فواکه وگلاب نوشند **سفوف** مدر مجرب جهت نقرس ودرد مفاصل بارد **صفت آن**
ناتخواه ابهل برگ سداب خشک تخم کرفس رازیانه دوقو هریک یکجزو فوه الصبغ مغز بادام تلخ سنبل الطیب قسط شیرین زراوند مدحرج
هریک نیم جزو کوفته بیخته هر روز یک درم استعمال نمایند وابتدا از زمستان نموده تا وسط بهار بکار برند وبعد تناول این سفوف تا
چهار ساعت از ماکول ومشروب چیزی نخورند وبعد از تنقیه بدن استعمال نمایند **سفوف چوب چینی** جهت مفاصل و
نقرس وآتشک ودیگر امراض سوداویه مجرب **صفت آن** چوب چینی تراشیده چهار درم عشبه مغربی دو درم سورنجان افتیمون
هریک یکدرم بسفایج هفت ماشه سنای مکی دو نیم درم گل سرخ صندل سفید هریک یکدرم کوفته بیخته سفوف سازند وشش ماشه
بآب بخورند **سفوف** نافع وجع المفاصل وهاضم ومشهی ومفتح **صفت آن** نمک سنگ نیم رطل نوشادر زنجبیل فلفل سیاه
پودینه خشک هریک یک اوقیه فلفل سفید تخم کرفس هریک یکنیم اوقیه انیسون ناتخواه سنبل الطیب هریک یکمثقال کوفته بیخته
سفوف سازند شربت دو درم بآب گرم **سفوف سنا** که جهت عرق النسا نهایت مجرب **صفت آن** زعفران
نیم درم شیطرج سه درم سورنجان پنجدرم سنای مکی ده درم شبرم تبی سه درم باشکر سه درم همراه آب نیم گرم **سفوف** که
در نقرس عظیم سودمند است **صفت آن** زعفران نیم درم بادیان مغز بادام مقشر هریک سه درم سورنجان پنجدرم سنای مکی
ده درم نبات سفید مثل همه خوراک یک مثقال **سفوف کندر** که برای داء الفیل بلغمی مفید **صفت آن** فلفل سیاه
زنجبیل کندر هر کدام سه درم قردمانا اگر ویا هر کدام چهار درم کوفته بیخته دو درم بآب نیمگرم بخورند **سفوف طباشیر** که
در سوزش وتپهای حصبه وجدری بکار آید وحرارت کبد بنشاند واسهال صفراوی باز دارد **صفت آن** کافور یک درم صندل سفید
دو درم ونیم تخم حماض عدس زرشک یا عصاره آن تخم خرفه تخم کاهو خشخاش سفید هریک پنجدرم گل سرخ ده درم طباشیر بیست درم
سفوف سازند وهر بامداد با سکنجبین یا شربت غوره یا شربت لیمون یا شربت انار یا شربت ریباس بخورند **سفوف** که تپهای مزمنه
وبلغمی وسوء القنیه واستسقا را مفید ومجربست **صفت آن** ریوند چینی دو درم حب البان یکدرم عود غرقی پوست بیرون
پسته قرنفل گل سرخ کشنیز خشک بادیان هریک یکدرم کوفته بیخته هر صباح سه ماشه خورده باشند وگاهی عوض ریوند چینی دارچینی کرده
میشود واگر میسر نباشد عوض گل سرخ رب السوس داخل کنند **سفوف هندی** که در حمیات بسیط ومرکب مستعمل **صفت آن**
ست گلو طباشیر دانه هیل هریک نیم توله نبات سفید یک نیم توله کوفته بیخته خوراک از چهار ماشه تا شش ماشه معمول است **نوع دیگر**
که تپهای خفی وسعال مزمن وناقهین را نافع است وقوت معده دهد واشتهای طعام آورد **صفت آن** نبات سفید سی و
دو جزو طباشیر شانزده جزو دارچینی هشت جزو دار فلفل چهار جزو همه را کوفته بیخته از یک درم تا دو درم بدهند وبعضی قاقله صغار وکبار
هریک دو جزو نیز افزایند **نوع دیگر** مفید تپ محرقه وحابس اسهال صفراوی **صفت آن** ست گلو طباشیر زهر مهره سوده
صندل سفید سوده کات سفید مروارید سوده هریک یکمثقال کافور زعفران هریک نیم مثقال سفوف ساخته بقدر مناسب بشربت نیلوفر
آمیخته خورانند **سفوف** که در دفع حمیات دایره همواره معمول مولف است وآن دوای سمندر کهیل است که در ذیل دواهای حمیات

مذکور شد سفوف مخدر که تپ ولرزه را عجیب الاثرست صفت آن برگ خیال وکوکنار مساوی کوفته بیخته قبل از
نوبت بدو ساعت هر قدر که در دو انگشت بیاید گرفته بخورند وآن روز غذا ندهند ایضاً که حمیات حاره را مجرب است صفت
آن برگ قنب یکجزو تخم اسفاناخ دو جزو شکر مساوی خوراک دو درم صبح وشام بآب نوع دیگر که در تپ لرزه معمول است
صفت آن مرچ پیپل کلونجی چراته گیرو هر یک نیم جزو برگ بنگ یکجزو کوفته بیخته یک ماشه بآب سرد بخورند یک گهڑی پیشتر
از آمدن تپ ولرزه وبطفل کمتر دهند لرزه را موقوف می کند سفوف هلیله که در ربع سوداوی وبلغمی بکار آید صفت آن
پوست هلیله کابلی هلیله سیاه هر کدام هفت درم بسفائج افیتمون هر کدام سه درم کوفته بیخته شکر سفید بوزن مجموع سه درم از آن
بآب گرم روز دوم نوبت استعمال نمایند سفوف برائے تپ دق معمول حکیم وارث علیخان صفت آن طباشیر بهمن سفید
تودری سفید ثعلب مصری آرد مغز تخم کنول گٹے آرد کسیرا آرد پوست ثمر مولسری تخم خشخاش و ربخ عقربی مغز تخم خیارین تخم کاهوے
مقشر نشاسته هر یک شش ماشه کتیرا صمغ عربی کهربائے شمعی دانه الائچی سفید گل گاؤزبان گل منڈی تخم خرفه کشنیز مقشر زرشک بیدانه
گل چاندنی گل سیوتی گل سرخ عصاره لحیة التیس از هر یک پنجماشه گل ارمنی زهر مهره خطائی خس هندی کافور سنگ یشب از هر یک
چهار ماشه گل نیلوفر رب السوس از هر یک هفت ماشه صندل سفید زرورد گلنار اقاقیا سبوس اسبغول مغز تخم کدو از هر یک چهار ونیم ماشه
مروارید ناسفته یکتوله سفوف سازند سفوف که در مدقوق ومسلول وقروح سینه ونفث الدم رانافع از بیاض والد مرحوم صفت آن
صمغ عربی نشاسته کتیرا مغز بهدانه تخم خشخاش تخم کاهو تخم خطمی هر یک هفت درم صندل سفید دو درم نبات سفید ده درم طباشیر
سه درم گل سرخ مغز تخم خیارین تخم خرفه هر یک پنجدرم مغز تخم کدو عصاره بارتنگ گل ارمنی گل قبرسی از هر یک چهار درم زعفران یکدرم کوفته
بیخته سفوف سازند شربتے دو مثقال با نیم دانگ کافور ودو دانگ خاکستر سرطان وشربت خشخاش وشیره تخم خرفه سفوف که
بدق وسل واسهال وسرفه خشک مزمنه که با حرارت مزاج بود مجرب است صفت آن کتیرا سفید چهار ونیم دام صمغ عربی دو نیم دام
نشاسته یک دام اصل السوس هفت ونیم ماشه مغز تخم خیار مغز تخم سره مغز تخم تربوز هر یک سه درم ونیم کافور تج سرخ صندل سفید نه دام
پخته قند سفید شش دام بیخته سفوف سازند وهرگاه ازهمین اجزا معجون سازند نفعش ازین زیاده مشهود شود سفوف جهت سرخ
باده اطفال معمول ومجرب وتخلف نمی کند صفت آن نرکچور یک ماشه زیره سیاه دو ماشه برگ حنا سه ماشه برگ نیم چهار ماشه
پتیس پنجماشه نیل کنٹهی شش ماشه درجیٹی هفت ماشه پلاد ہڑبہی هشت ماشه سسن بید نه ماشه مجیٹھ ده ماشه پوست انار پانزده ماشه دهایا
یکتوله بکن سیزده ماشه صندل سرخ چهارده ماشه صندل سفید پانزده ماشه سوراتیخ شانزده ماشه دهنیه هفده ماشه همه را نیمکوفته نگاه دارند
وقت حاجت طفل را از یک ماشه تا نه ماشه شب در آب تر کرده صبح صاف نموده بحسب قوت وسن طفل بدهند ونه ماشه خوراک طفل کلان
وقوی المزاج است که بسن رهاق وبلوغ رسیده باشد واگر طفل بسیار صغیر باشد بدایه طفل قدرے میداده باشند واگر ازین عارضه
بدن طفل ورم کرده باشد وجائے متقرح گردیده باشد ثقل این دوا بآب برگ حنا سائیده ضماد سازند سفوف غددی برائے خنازیر
صفت آن غدد گردن میش که بجانب زنخ میباشد بست عدد قرنفل یکتوله جوزبوا چهار عدد بسباسه پنجماشه زنجبیل یک آثار کوفته

بیختہ سفوف سازند خوراک یک تولہ وقت صبح دو سہ ماہ استعمال کنند و از شیرینی و بادی پرہیزند و اگر مزاج حار باشد تا دو تولہ بخورند
و تا سہ روز بگزارند ہمین وجہ تا چہل روز بعمل آرند **سفوف** برائے شرار دموی مجرب **صفت آن** پودینہ طباشیر سفید گلسرخ
ہر واحد سہ ماشہ کافور قیصوری چہار سرخ کوفتہ بیختہ تا سہ روز ہمراہ آب تازہ بخورند جملہ سہ خوراک است **سفوف** جہت نبات اللیل **صفت**
آن کشنیز خشک تخم کاسنی بزر جلبہ ہموزن کوفتہ بیختہ سفوف کنند خوراک پنجماشہ بیدرقہ آب خرفہ **سفوف حب النیل** برائے
تنقیہ کہ در آتشک معمول است **صفت آن** حب النیل ہشتاد دانہ بروغن بادام چرب نمایند و با یک دانگ زنجبیل دو دانگ ریوند چینی
و نیم دانگ گل سرخ کوفتہ بیختہ با آب نیمگرم یا گلاب دہند **سفوف عشبہ** از مجربات والد حکیم احسن اللہ خان و مجرب حکیم ممدوح
بنار فارسی و دیگر امراض سوداویہ جلد بعد تنقیہ بسیار سودمند و استیصال مادہ فاسدہ مینماید **صفت آن** عشبہ مغربی دو مثقال
ریوند خطائی دو و نیم مثقال حلایائے انگریزی یک مثقال پاؤ بالا برگ سنا پنجمثقال پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی پوست بلیلہ
ہلیلہ سیاہ گل سرخ ہر یک یکمثقال پاؤ بالا برگ شاہترہ یک مثقال کوفتہ بیختہ نبات سفید نصف وزن ادویہ آمیختہ سفوف سازند
و ہر روز بقدر یک تولہ ہمراہ عرق شاہترہ خوردہ باشند و اگر شکایت وجع المفاصل ہم باشد سورنجان شیرین بوزیدان بقدر دو مثقال
افزایند و اگر در مزاج علیل رطوبت غالب باشد اسطوخودوس ہم دو مثقال اضافہ نمایند **نوع دیگر** کہ برائے آتشک نافع است
صفت آن عشبہ مغربی چہار تولہ پوست ہلیلہ زرد سنائے مکی صندل سرخ ہر یک یکتولہ کوفتہ بیختہ شکر سفید برابر آمیختہ ہر روز ششماشہ
بخورند **سفوف چوب گز** کہ از برائے جرب و سعفہ و سوزاک و آتشک و ہر قسم آبلہ خصوصاً بعد تنقیہ معمول است **صفت**
آن پوست ہلیلہ زرد چہار ماشہ پوست ہلیلہ کابلی ہفت ماشہ پوست بلیلہ چوب گز ہر یک یازدہ ماشہ آملہ ہلیلہ سیاہ ہر واحد دہ ماشہ
شاہترہ سہ ماشہ گل سرخ شش ماشہ ریوند چینی پنجماشہ برگ سنا بست ماشہ کوفتہ بیختہ ہموزن ادویہ شکر سفید آمیختہ سفوف سازند
خوراک یکدام **سفوف** مصلح و مصفی خون مخترع و معمول حکیم احسن اللہ خان **صفت آن** گل گاؤزبان گل نیلوفر گل سرخ گل سیوتی
تخم کاسنی تخم خرفہ تخم پالک کشنیز خشک آملہ سماق بادرنجبویہ برگ فرنجمشک برادہ صندل سفید و سرخ ہر یک یکمثقال مغز تخم خیارین
مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم تربوز تخم خشخاش سفید عدس مسلم ہر یک ہفت ماشہ کوفتہ بیختہ سفوف سازند قدر شربت شش ماشہ
نوع دیگر برائے غلیان خون مخترع حکیم ممدوح **صفت آن** تخم کاہوئے مقشر کشنیز خشک تخم خرفہ کاسنی مغز تخم خیارین ہر یک
ہفت ماشہ تخم شاہترہ عدس مقشر تخم خشخاش سفید گل سرخ ہر یک ششماشہ آملہ خشک صندل سفید صندل سرخ سماق طباشیر سفید
ہر یک چہار ماشہ سفوف سازند قدر شربت شش ماشہ **سفوف** برائے جدری زمانیکہ در آخر آن اسہال عارض شود **صفت**
آن گلسرخ طباشیر تخم حماض سماق زرشک گل مختوم ہر یک جزوی پوست خشخاش صمغ عربی گلنار ہر واحد نیم جزو کوفتہ بیختہ نگاہدارند
و وقت حاجت دو درم با رب بہ بخورانند **سفوف** برائے ابتدائے جذام **صفت آن** وہایا شاہترہ ہر یک نہ ماشہ کشنیز شش ماشہ
صندل سرخ چہار ماشہ سرپھوکہ نہ ماشہ کوفتہ بیختہ کشمش تولہ سودہ آمیختہ شکر سفید برابر ادویہ آمیختہ بقدر یکتولہ خوردہ باشند **ایضاً**
نافع برائے جذام **صفت آن** پوست بیخ انجیر دشتی دو دام مرچ سیاہ نیم تولہ ہر دو را کوفتہ بیختہ سفوف سازند و بخورند و در ایام

خوردن او بآبیکه در آن بیخ جهربیری جوشانیده باشند هر روز غسل نمایند و از غذائے سفید پرہیزند **سفوف** جهت جذام مادامیکه بینی نشسته باشد بکار آید و برائے دیگر امراض که بآمیزش صفرا باشد سودمند است باید که این سفوف با کاڑھہ مجیٹھہ سه چله بخورند و از گوشت و نمک و چیز گرم و جمیع ترشیها پرہیز نمایند و نان نخود بخورند و ضرورةً قدرے نان گندم و نمک بخورند **صفت آن** درخت نیم کهنه که یکصد ساله باشد گل و بار و برگ و پوست تنه و بیخ او هر یک نیم آثار پوست هلیله پوست بلیله آمله بابچی گلو هر واحد پاؤ آثار کوفته سفوف سازند مقدار خوراک از دو دانگ تا چهار دانگ با کاڑھہ مجیٹھہ بخورند و اگر این ادویه با عسل معجون سازند مضائقه ندارد نوع دیگر که برائے فساد خون و جذام از مجربات است **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله سرپهوکه مجیٹھہ برادهٔ شیشم صندل سرخ صندل سفید هر واحد دو توله کوفته نگهدارند و بقدر دو توله در آب جوش داده شهد خالص دو توله حل کرده بنوشند۔

ایضاً که برائے جذام بتجربه در آمده **صفت آن** برگ نیم برگ بکن شهد یوی کلان کٹائی یا بار و بیخ و برگ آمله آنبه هلدی سرپهوکه بابچی همه را جدا جدا کوفته از هر واحد یک پاؤ اکبری بگیرند و ممزوج نموده جمله چهل و نه حصه کنند و یک حصه صبح و یک حصه شام بدهند غذا دال نخود بے نمک و نان نخود بے نمک و وقت ضرورت نان میده و کباب بے نمک باید داد **سفوف** برائے جذام مستحکم مجرب **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله هر واحد دو دام گل سرخ ست گلو ریوند چینی اصل السوس مقشر دانه الائچی خورد و کلان کشنیز خشک از هر یک یکدام گیرو پوست تیواج خطائی و اگر نباشد عوض آن پوست کڑا بیخ ساکٹھی پوست بیخ انجیر دشتی قسط تخم پنوار بابچی سرپهوکه زردچوب هر یک نیمدام برگ نیم بار نیم گل نیم پوست بیخ نیم پوست تنه نیم هر واحد یک دام گندهک صاف کرده نیمدام همه را باریک سائیده پارچه بیز نموده هر روز با آب سرد بخورند غذا برنج ساٹھی و دال مونگ کم روغن و کم نمک تا چهل روز **سفوف** دافع فساد لون و مصفی رنگ بدن **صفت آن** انیسون پنج درم زعفران سه درم زوفاء خشک ده درم کوفته بیخته شکر سفید قدرے که شیرین سازد آمیخته بقدر دو درم بخورند پس رنگ را سرخ می کند و جالینوس گفته که مُج خراسانی مشرق لون است و چون خوف از گرمی آن باشد با سویق جو و شکر بخورند **سفوف کیمری** در برص مجرب حکیم منصور علی مرحوم **صفت آن** بابچی نیم پاؤ در بول مادهٔ گاؤ نازائیده سرخ رنگ بست و یک روز تر داشته خشک نموده مقشر ساخته بسایند و برابر آن سفوف چهال کیمری یعنی پوست درخت انجیر دشتی و سفوف درخت نیب که بسیار کهنه باشد هموزن بابچی گرفته باهم آمیزند و یک درم از آن همراه آب جاؤ شش توله هر روز خورده باشند و از شیر و برنج و جغرات و حموضات و اشیائے بادی و بلغم افزا پرہیز نمایند **سفوف** برائے برص از مجربات شاه عبد العلیم مرحوم **صفت آن** بیارند کالا بچوا و آن ثمر درخت صحرائے است که در ملک مالوه بسیار بهم میرسد یک سیر بابچی سه پاؤ هر دو را جدا جدا کوفته سرمه سا نموده آمیزند و شش ماشه صبح در آب باران یا تالاب چندان که دوا در آن مخلوط شود و در حلق فرود و آمیخته بنوشند همچنین تا چهل روز متواتر اگر اسهال نشود سه ماشه دیگر افزایند و تا یک توله رسانند و اگر از یک توله هم دست نیاید دو سه ماشه دیگر افزایند هرگاه دست آید بر همان قدر اکتفا نمایند هفتاد روز متواتر استعمال نمایند چون مدت دوا چهل روز رسد جائے برص و چیره وغیره سیاه گردد از آن بیم نکنند غذا نان گندم و دال

موناٹ شستہ اگر از سیر و پیاز داغ کنند مضائقہ ندارد آنار و فلفل سیاہ و سرخ پرہیز ند اگر از دال نفرت شود گوشت حلوان بزبان خورند و مصلح نمک و پیاز و زرد چوب باشد و سوائے این دو غذا از جملہ اغذیہ پرہیز ند و ہیچ میوہ و سبز یہا و شیرینی وغیرہ نخورند و بعد چہار یا پنج روز از شروع دوا گاہ بروز سوم گاہے بروز چہارم تا اتمام میعاد دوا وقت عصر استعمال تبرید نمایند و بعد از مدت دوا ہر روز تبرید ہر دو وقت یا یک وقت نوشیدہ باشند تا تسکین کلی گردد و نسخہ تبرید این است کاہو کاسنی خیارین خرفہ کشنیز نبات سفید حسب دستور بعمل آرند و روز اول و تاریخ شروع دوا بنویسند تا فراموش از ایام استعمال دوا نشوند **سفوف جہت برص** **صفت آن** اجمود پاؤ آثار گیرو گوالیاری نیم پاؤ کوفتہ بیختہ مثل سرمہ ساختہ ہر روز بقدر چہار ماشہ با آب بخورانند غذا سوائے نان بے نمک و روغن دیگر ندہند و در نسخہ دیگر باکچی و چیتا نیز ہموزن اجمود داخل است و سرپھوکہ مرچ سیاہ چہل روز متواتر نوشیدن نیز مجرب نوشتہ **ایضاً** مندی پاؤ سیر سمندر سوکہ نیم پاؤ ہر دو را کوفتہ بیختہ ہر روز شش ماشہ با نہ ماشہ بروغن زرد بخورانند و از شیر و شیرینی پرہیز نمایند و در اثنائے خوردن این سفوف این حبوب طلا میکردہ باشند کنول چیتہ مساوی ہر دو را کوفتہ بیختہ با آب لیمون خمیر کردہ حبوب بستہ نگاہدارند وقت حاجت با آب لیمون سائیدہ طلا کنند و اگر بیخ نے اضافہ کردہ بعمل آرند مفید تر میشود **سفوف** مجرب برائے کلف **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ ہر یک دو درم زنجبیل یک درم شکر سفید برابر ہمہ کوفتہ بیختہ دائم بر ہمار بعد تنقیہ سودا خوردہ باشند و اطلیہ کلف استعمال نمایند **سفوف** مہزل **صفت آن** نانخواہ تخم کرفس سنبل الطیب لاک مغسول ہر یک نیم درم گل سرخ مرزنجوش ہر یک یکمثقال کوفتہ بیختہ دو درم صبح با عرق زیرہ سیاہ بخورند و در نسخہ دیگر سندروس عوض نانخواہ و تخم کرفس و سنبل الطیب و گل سرخ داخل است **ایضاً** مہزل بدن **صفت آن** لک مغسول دو درم زیرہ سیاہ نانخواہ ہر یک چہار درم شربت دو درم با سکنجبین دو تولہ **سفوف مسمن** دافع لاغری کہ بسبب خوردن گل باشد و فربہ سازد **صفت آن** بہمن سرخ زرنباد کتیرا خشخاش مغاث ہر یک پنج درم کوفتہ بیختہ سفوف سازند و با شیر گاؤ و شکر آمیختہ حریرہ سازند و بعد از نوشیدن آن بحمام روند و از آب معتدل غسل نمایند **ایضاً** مسمن بدن **صفت** آن اسگند کنجد سیاہ مقشر ہر دو برابر بجوشند و شکر سرخ برابر ہمہ آمیزند و قدرے ادرک نیز یار کنند و بنہایت تا دہ درم ہر روز بخورند و بعضے عوض کنجد موصلی آمیزند و بدستور با شکر سفوف کردہ نہ درم با شیر گاؤ میخورند **ایضاً** مسمن از بیاض استادم مرحوم و مغفور **صفت آن** اسگند موصلی سیاہ موصلی سفید کوفتہ بیختہ سفوف ساختہ بخورد و اگر ہر سہ ادویہ را در شیر گاؤ بپزند بہتر باشد چون شیر جذب شود خشک نمودہ سفوف سازند و شکر سفید برابر آمیختہ ہفت درم با شیر مادہ گاؤ خوردہ باشند **سفوف** برائے بدبوئے عرق **صفت آن** گل اشنہ ناشگفتہ یعنے مول کوفتہ بیختہ دو حصہ از ین با یک حصہ لیسباسہ آمیختہ سائیدہ نگہدارند و صبح و شام یک کف یا کم و زیادہ بخورند از اعضا و عرق و دہان بوئے خوش آید اگر دو ہفتہ مداومت نمایند اگرچہ اثر را یحہ زود تر پدید ے آید اما ہر چند بیشتر خورند بہتر است **سفوف** دافع درد ضربہ و سقطہ **صفت آن** نمک شتاشنہ شکر سفید برابر آن سفوف کردہ خورانند **سفوف** بلغ عقارب نافع است **صفت آن** ریوند چینی زرواند طویل بیخ کبر عاقرقرحا

مساوی سفوف سازند شربتے از یک مثقال تا دو درم **سفوف** که گزیده سگ دیوانه را مفید است **صفت آن**
سرطان نهری جنطیانا هر یک پنج درم کندر پودینه هر یک سه درم گل مختوم ده درم کوفته بیخته دو درم بدهند **فصل چهارم در نسخ**
سکنجبین سکنجبین افتیمونی که در مالیخولیا و امراض سوداوی بماء الجبن بکار می آید **صفت آن** افتیمون در صره بسته گاؤزبان
فرنجمشک هر یک ده درم همه را یک شب در پنجاه درم سرکه ترکنند صبح جوشانیده صاف کرده با نیم آثار قند سفید بقوام آرند و بماء الجبن
استعمال نمایند **نوع دیگر** مستعمل در امزجه و امراض حاره بماء الجبن **صفت آن** تخم کرفس پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان
هر یک دو مثقال تخم خیارین نیم کوفته پنج مثقال افتیمون بسفائج هر یک هفت مثقال سرکه انگوری و آب جوشانند و صره
افتیمون در آخر اندازند و یک جوش خفیف داده چون مقدار سرکه بماند صره افتیمون مالیده بیفشارند و دور کنند و سرکه صاف
نموده بقند سفید بقوام آرند **نوع دیگر** که مسهل و مجرب النفع **صفت آن** اسطوخودوس بادیان تخم شاهتره افتیمون
بسفائج سنائے مکی پوست هلیله کابلی هر یک ده درم آنچه کوفتنی است نیمکوفته در پنجاه درم سرکه بخیسانند پس جوشانیده
صاف نموده با نیم من قند بقوام آرند **نوع دیگر** از حکیم علویخان نافع برائے جمیع امراض سوداوی خصوص وقتیکه آشامیده
شود بماء الجبن **صفت آن** گاؤزبان شاهتره بسفائج فستقی گل بنفشه گل نیلوفر گل گاؤزبان عنب الثعلب پرسیاوشان
بادرنجبویه تخم کاسنی تخم خیارین تخم خربزه تخم کشوث پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان اصل السوس اسطوخودوس قنطوریون
دقیق کمافیطوس از هر یک پنج درم غنچه گل سرخ نه درم سنائے مکی چیده افتیمون هر یک ده درم انجیر زرد عناب هر یک بست دانه
مویز منقے سپستان هر یک چهل دانه اجزائے کوفتنی را کوفته تمامی اجزائے را سوائے افتیمون در یک رطل سرکه انگوری و
سه رطل آب شیرین یک شبانه روز بخیسانند پس بجوشانند و افتیمون را علیحده در صره بسته نگاه دارند پس ادویه را بجوشانند تا ثلث
آب و سرکه باقی ماند صره افتیمون را داخل کرده یک دو جوش دیگر داده فرود آورده کیسه افتیمون را دایم بدست بمالند تا تمام قوت آن
باب باز داده شود پس فشرده دور کنند و ادویه را صاف نموده شیر خشت خراسانی ترنجبین خراسانی هر یک هفتاد و پنج درم شکر سلیمانی
یکصد و بست و پنج درم گلقند آفتابی بست و پنج درم در آن حل کرده بجوشانند و کف آن را گرفته باشند باز صاف نمایند و مرتبه دیگر
بر آتش ملائم نهاده بجوشانند تا بقوام آید پس فرود آورده سرد کرده در شیشه نگاه دارند شربتے از ده مثقال تا پانزده مثقال بماء الجبن و
قوتش تا یک سال باقی میماند **سکنجبین افتیمونی** بجهت تنقیه معده و طحال از سوداء و فضول خام معده و بجهت مراقیان مفید
صفت آن افتیمون گل گاؤزبان تخم فرنجمشک بادرنجبویه اسطوخودوس هر یک ده درم در سرکه مقطر سه پاؤ شب خیسانیده
صباح جوشانیده صاف نموده قند سفید نیم آثار داخل کرده بقوام شربت آرند **سکنجبین عنصلی** مخترع حکیم مومن جهت سرفه
کهنه و ضیق و مواد بلغمی و سوداوی و سده احشاء و تقویت معده و دماغ مجرب **صفت آن** پیاز عنصل ده درم زوفائے خشک
اصل السوس مقشر گل گاؤزبان پرسیاوشان اسطوخودوس غاریقون سفید هر یک پنج درم نعناع بادیان بیخ سوسن
کبود قردمانا هر یک سه درم جالندر صد و پنجاه درم سرکه و چهار صد و پنجاه درم آب و شبانه روز تر نمایند پس بجوشانند تا بنصف رسد

صاف نمودہ باشد صد درم قند سفید بقوام آرند ہر روز پنج درم با طبیخ پرسیاوشان و مانند آن بنوشانند **سکنجبین صندلی**
دافع خفقان **صفت آن** برادہ صندل سفید سی مثقال سہ روز در بست و پنج مثقال سرکہ و گلاب و عرق نیلوفر تر کردہ
جوش دہند تا بثلث رسد مالیدہ صاف نمودہ با دو صد مثقال قند سفید بقوام آرند نیم مثقال زعفران در صرہ بستہ در جوش
اندازند و بعد آمدن قوام صندل بگلاب سودہ طباشیر ہر یک دو مثقال کافور نیم درم اضافہ کنند **سکنجبین سادہ** کہ دافع بلغم و
نہ فربہ است و در اکثر امراض معدہ و غیرہ مستعمل **صفت آن** قند سفید یک آثار در دیگچہ کنند و پاؤ آثار سرکہ بر آن ریزند یک اوقیہ
گلاب بر سر آن ریختہ بقوام آوردہ فرو گیرند و اگر بجائے قند عسل اندازند سکنجبین عسلی شود و اگر بجائے سرکہ آب لیمون اندازند شربت
لیمون میشود و طریق ساختن شربت حامض و نارنج نیز چنین باشد **سکنجبین گلقندی** دافع رطوبت معدہ و ہاضم **صفت آن**
نانخواہ دو مثقال سادج ہندی برگ پودینہ ہر یک سہ مثقال مویز منقی پنجتولہ ہمہ را در سرکہ انگوری یا قندی مقطر کہ نیم پاؤ باشد
بخیسانند و صبح با پاؤ آثار گلقند و یک سیر گلاب بجوشانند تا بنصف رسد مالیدہ صاف کردہ بیک رطل عسل بقوام آورند
سکنجبین تفاحی جہت اشتہاء و ہضم و تفتیح سدہ جگر و تقویت معدہ و دل و دفع قے و غثیان نافع **صفت آن**
آب سیب شیرین صد درم سرکہ چہل درم آب انار ترش آب لیمون کاغذی گلاب عرق بیدمشک ہر یک بست درم
قند سفید یک نیم من پودینہ سبز یک مشت کہ در اثنائے طبخ ہمچنان ثابت اندازند و چون خوب بجوشد بیرون آرند پس بقوام آرند
سکنجبین نانخواہ اشتہا آرد و طعام ہضم کند و معدہ را قوت دہد **صفت آن** نانخواہ زیرہ سیاہ زوفائے خشک جعدہ
ہر واحد یک اوقیہ عسل خالص نیم قسط سرکہ خالص یک نیم قسط ادویہ را یک شبانہ روز در سرکہ تر کردہ جوشانند تا بثلث رسد
صاف کردہ بعسل قوام نمودہ بآب قلیل آمیختہ بنوشند **سکنجبین** مقوی معدہ و مسکن حرارت و مفتح سدہ جگر و مزیل غشی و خفقان
و توحش **صفت آن** انار دانہ ترش زرشک ہر یک پنجاہ درم تمر ہندی سی درم آلو بخارا بست عدد برادہ صندل سفید
پانزدہ درم تخم کاسنی بادیان ہر یک سہ درم ریوند چینی یک درم ادویہ کوفتنی نیم کوفتہ در سہ آثار آب خیسانیدہ
بجوشانند تا نصف بماند مالیدہ صاف نمودہ آب غورہ دہ درم آب سیب سی درم آب بہی بست درم آب لیمون ہفت درم
سرکہ پنجاہ درم قند سفید یک آثار ہمہ را در دیگ سنگین جوش دادہ بقوام آرند و در شیشہ یا ظرف چینی نگہدارند شربت یک تولہ
تا دو تولہ **سکنجبین سفرجلی** مقوی معدہ و جگر و مفید ضعف ہضم کہ با عطش شدید بود و دافع آروغ بدبو و دشی و ہاضم
طعام و مزیل حرارت معدہ و حرقت آن و مفتح سدہ جگر و ناقہین را کہ تخلف در ہضم داشتہ باشند نفع تمام بخشد و جالینوس
بیان کردہ کہ سکنجبین سفرجلی قدرے زنجبیل سودہ در آن آمیزند جمیع امراض معدہ را کہ بسیار گرم نباشد سود دارد و مقدار زنجبیل
یک اوقیہ باید در یک من سکنجبین **صفت آن** آب بہی ترش قند سفید ہر یک یک رطل سرکہ قسم اول ربع رطل بجوشانند
تا بقوام آید و اگر بجائے سرکہ آب لیمون کنند خوب باشد اگر حرارت کثیر در مزاج مریض باشد **سکنجبین سفرجلی مرکب با فاویہ** کہ
در تقویت معدہ و ہمہ امور مذکور نافع است بسازند و طریق ساختنش اینکہ مصطگی سنبل الطیب قرنفل ہر یک یک درم

در خریطه کرده وقت پختن سکنجبین بند اند **سکنجبین بیموی** که متصف بمنافع مذکور است **صفت آن** آب پنجاه شقال سرکه وگلاب وآب لیمون هریک سی شقال قند سفید یک من بقوام آورند واگر خواهند مرکب سازند ادویه مذکوره در حین طبخ داخل سکنجبین کنند **سکنجبین تمر هندی** تالیف حکیم علویخان نافع از برائے قے صفراوی وشدت حرارت وحیات حاده وتشنگی با قبض طبیعت باشد ومقوی معده وکبد حار است **صفت آن** تمر هندی از پوست وتخم صاف کرده نیم رطل در دو رطل آب خالص ودو اوقیه گلاب یک شب بخیسانند وصبح آب صافی آنرا الغیر بالیدن جرم آن بدست بگیرند ودو رطل شکر سفید داخل کرده بجوشانند وکف آن دور کنند وبار دیگر در دیگ سکنجبین کرده مقدار نیم رطل سرکه انگوری داخل کرده بجوشانند تا بقوام آید نگهدارند **سکنجبین هندبائی** جهت تفتیح سده جگر ویرقان وتپهائے مرکبه که صفراویت در آن غالب باشد معمول ومجرب **صفت آن** آب کاسنی سبز مروق یا عرق کاسنی یک آثار سرکه تند پاؤ آثار قند سفید نیم رطل بدستور سکنجبین سازند **سکنجبین ریوندی بارد** مفتح سده کبد ومسکن حرارت قلب ومفید التهاب وکرب معدی وحیات صفراوی است واشتهائے طعام آورد وادرار بول نماید معمول حکیم علویخان صاحب **صفت آن** تخم خیارین بست وچهار درم تخم خربزه دوازده درم تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی از هریک پانزده درم بادیان پوست بیخ بادیان انیسون هریک سه درم ریوند خطائی بست مثقال قند سفید یکمن سرکه انگوری گلاب هریک رطل بدستور مرتب سازند **سکنجبین بزوری بارد** مفتح سده جگر ومدر بول ونافع استسقاء که با حرارت باشد ومفید حیات حاره ومسکن تشنگی **صفت آن** پوست بیخ کاسنی تخم خربزه تخم خیارین هریک پنجدرم پوست بیخ بادیان سه درم تخم کاسنی ده درم نیم کوفته در سه رطل آب وسی مثقال سرکه یک شبانه روز خیسانیده بجوشانند پس صاف نموده با یک من قند بقوام آرند **سکنجبین بزوری معتدل** که مفتح سده جگر وسپرز ودافع حمیات مرکبه ومدر بول است **صفت آن** تخم کاسنی بادیان تخم کرفس از هریک هفت درم سنبل الطیب بست درم مجموع نیم کوفته در سه رطل آب وبست درم سرکه بخیسانند شبا روزے وبعد از آن بجوشانند ومالیده صاف نموده با یک آثار شکر سفید بقوام آرند **نوع دیگر** منقول از مجربات حکیم بقاخان **صفت آن** بادیان تخم کرفس هریک سه مثقال تخم کاسنی تخم خیارین هریک پنجمثقال تخم خربزه بیخ بادیان پوست بیخ کاسنی تخم کشوث هریک دو مثقال قند سفید هفتاد وپنجمثقال سرکه تند انگوری بقدر حاجت بطریق معمول بسازند **سکنجبین بزوری معتدل ریوندی** معمول ومجرب حکیم ممدوح که باوجود اشتمال آن بر فوائد مذکور تفتیح سده کبد وطحال وافاده آن باستسقاء وسوء القنیه استیصال مادهٔ تپ دائره ویرقان می کند **صفت آن** بیخ بادیان تخم کشوث ریوند چینی هریک دو مثقال پوست بیخ کاسنی تخم خیارین هریک پنجمثقال تخم خربزه تخم کاسنی هریک ده مثقال بقند سفید وسرکه بقدر کفایت سکنجبین سازند وهر روز نه مثقال یا کم بشیره تخم کاسنی وشیره تخم خیارین هریک پنجمثقال یا کم از آن حسب حاجت بصاحب تپ بدهند **سکنجبین بزوری** که خفقه کبد را نافع **صفت آن** تخم کاسنی تخم خربزه تخم کشوث تخم خیارین هریک پنجدرم پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان اذخر تخم کرفس هریک چهار درم تخم بطیخ هندی افسنتین هریک سه درم گل سرخ زرشک بیدانه

تخم قرطم گوکبر و خورد هر یک دو درم ماميران چینی پنجدرم نیمکوفته در مروق کاسنی و بادیان و مکوه یک نیم پاؤ گلاب یک آثار یکشبانه روز خیسانیده بجوشانند که سوم حصه بماند مالیده صاف نموده گلقند نیم آثار در آب مطبوخ شیر کشیده و قند سفید و ترنجبین هر یک یک نیم پاؤ سرکه یا مقطر یک نیم پاؤ اضافه نموده قوام سازند شربتے از دو توله تا چهار توله **سکنجبین بزوری اصولی** که همان نفع دارد **صفت آن** پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان هر یک پنجدرم بیخ کرفس تخم کاسنی تخم کشوث تخم بطیخ هندی تخم خیارین هر یک سه درم بیخ اذخر چهار درم ماميران چینی چهار و نیم درم حب کاکنج پنجدرم و نیم افسنتین گل سرخ هر یک هفت درم تخم خربزه تخم قرطم هر یک ده درم زرشک پنجدرم در آب مروق کاسنی و مکو هر یک یکنیم پاؤ گلاب یک آثار شب خیسانیده صبح بجوشانند تا سوم حصه بماند مالیده صاف نموده سرکه نیم آثار قند سفید سه پاؤ داخل کرده بقوام آرند **نوع دیگر** که در وجع سپرز بکار آید **صفت آن** تخم کرفس بادیان انیسون تخم کشوث تخم نجلشت تخم سداب تخم شلغم بیخ کرفس بیخ بادیان بیخ سوسن از هر یک هفت درم همه را نیم کوفته در صد درم سرکه و آب قدر کفایت بخیسانند و بعد یکشبانه روز بجوشانند تا النصف بماند صاف نموده با یک آثار قند سفید بقوام آرند **سکنجبین ریوندی** یرقان و درد جگر را که از گرمی باشد سود دارد **صفت آن** تخم کاسنی نیم کوفته بست درم گل سرخ شاهتره تخم کشوث هر یک ده درم ریوند پنجدرم ریوند را نرم کوفته در صره بندند و با ادویه دیگر در دو من آب بجوشانند و زمان زمان آن ریوند را بدست بمالند تا شیره تمام بآب برآید بعده صاف کنند و با یک آثار قند سفید و چهل مثقال سرکه بپزند تا بقوام آید شربتے پانزده درم **سکنجبین تینی** دافع صلابت طحال و معمول **صفت آن** انجیر زرد ده دانه پرسیاوشان اصل السوس هر یک ده مثقال پوست بیخ کبر پوست بیخ بادیان تخم نجلشت کزمازج فوه تخم کشوث زوفائے خشک اسارون اگر تر کی هر یک سه درم قند سه چند سرکه مقطر سوم حصه قند ادویه کوفتنی را کوفته شب با سرکه و آب تر کنند صبح بجوشانند که سوم حصه بماند صاف نموده با قند بقوام آرند شربت از دو توله تا چهار توله باشد **سکنجبین ریوندی** که صلابت سپرز را نافع است **صفت آن** ریوند غاریقون فوه پوست بیخ کبر پوست درخت بید کزمازج افتیمون غافث تخم کشوث تخم کاسنی هر یک ده درم قند سفید یک من سرکه یک چهار یک آب قدر حاجت ادویه را در سرکه و آب خیسانیده بجوشانند و صاف نموده قند سفید آمیخته بقوام آرند **سکنجبین شبی** مانع جمود دم در مثانه و عسر بول که بسبب آن باشد **صفت آن** شب یمانی دو درم در ربع رطل سرکه یکشبانه روز خیسانیده صبح صاف کرده با یک رطل قند بقوام آرند **سکنجبین بزوری معتدل** جهت تپ هائے مرکب و تفتیح سده جگر و سپرز نافع و مدر بول است **صفت آن** تخم کاسنی بادیان تخم کرفس هر یک سه درم تخم خیارین تخم خربزه هر یک پنج درم پوست بیخ بادیان هر یک هفت درم همه را نیم کوفته بسرکه تندسیت درم و آب سه رطل یکشبانه روز تر نمایند و بجوشانند و صاف کرده با یک من قند سفید بقوام آرند و بکار برند **سکنجبین عنابی** مفید در فساد خون **صفت آن** عدس مقشر شاهتره پوست بیخ کاسنی گل سرخ هر یک دو توله کشنیز مقشر نیمکوفته پنج توله عناب بست و پنجتوله قند سفید سه پاؤ سرکه انگوری یکنیم سیر طبی

باب الشین المعجمہ متضمن بر سہ فصل

فصل اول در شمومات شموم کہ امراض گرم دماغی را نافع **صفت آن** صندل سفید سائیدہ سرکہ و آب کشنیز تر و گلاب باہم آمیختہ ببویند و آنجا کہ بیخوابی باشد سرکہ نباید آمیخت و اگر گرمی بسیار باشد کافور اضافہ نمایند و بوئیدن خیار پارہ کردہ و میوہائے دیگر و گلہائے سرد اثر تمام دارد و آنرا کہ بوئے کشنیز تر خوش نیاید بجائے وے آب تربز یا آب کدوئے پختہ کنند شموم کہ امراض بارد را نافع **صفت آن** مشک عنبر دارچینی جندبیدستر قرنفل زعفران شونیز حسب حاجت ہرچہ ازینہا خواہند بکار برند شموم کہ صداع بارد را نافع است **صفت آن** جوز بوا شیح ارمنی قرنفل مرزنجوش ہر کدام یک جزو بباسہ چہار جزو سائیدہ بآب کشنیز مخلوط کردہ پیوستہ ببویند **نوع دیگر** برائے صداع بلغمی چون مادہ متمکن و مزمن در سر شدہ باشد نفع کلی دارد **صفت آن** جندبیدستر مشک شونیز بریان ہمہ را در پارچہ باریک بستہ متصل ببویند **ایضاً** کہ مسمی بنعالیہ است و معتدل است و جہت تقویت دماغ و قلب مفید **صفت آن** عنبر اشہب یک درم عود ہندی دو درم صندل مقاصری سہ درم عنبر را بگلاب گرم بگدازند و عود و صندل باریک سائیدہ در آن آمیزند و ببویند و اگر خواہند مشک خالص دو ماشہ بیفزایند شموم کہ مفتح سدہ زکام گرم است **صفت آن** صندل سرخ بسرکہ سودہ ببویند و ہمچنین سبوس جو با سرکہ بوئیدن و نیز بوئیدن گل نرگس تفتیح سدہ نماید **ایضاً** برائے اخراج مادہ زکام مجرب **صفت آن** کلونجی بریان نوشادر ہر یک دو مثقال زنجبیل سہ مثقال کوفتہ بیختہ اندکی سرکہ آمیختہ در پارچہ بستہ ببویند شموم جہت فواق شدید اگرچہ در تپ باشد **صفت آن** مرزنجوش نکہکنی سودہ ببویانند **فصل دوم** در اشربہ **شربت نجیبی** تالیف نجیب الدین سمرقندی کہ جہت صداع دموی و صفراوی عجیب الفعل است **صفت آن** گل سرخ پنجدرم زرشک بیدانہ سماق منقی ہر واحد بست درم آلو سیاہ بزرگ نر بست دانہ عناب چہل دانہ شب بخیسانند و صبح بدستور مقرری بجوشانند و صاف کردہ ربع رطل گلاب و یک رطل قند سفید داخل کردہ بقوام شربت آرند و با شیرہ بعضے بزور حسب حاجت بیاشامند **شربت خمار** جہت رفع خمار و صداع خماری بے نظیر است **صفت آن** آب انار ترش آب انار شیرین آب سیب شیرین آب لیمون ہر یک نیم رطل آلو سیاہ تمر ہندی ہر یک یک رطل عناب پنجاہ دانہ در شش رطل آب بجوشانند تا بدو رطل رسد مالیدہ بآبہائے مذکور باہم بیامیزند و قند سفید ہمین اضافہ کردہ بقوام آرند **ایضاً** از مجربات انطاکی در جنس تجانا از سر و تقویت دماغ و معدہ بنوعیکہ جمیع حواس را صاف کند **صفت آن** بہی و امرود ہر واحد یکجزو پودینہ حب الآس صعتر مرزنجوش اسطوخودوس کشنیز خشک ہر واحد نیم جزو صندل سفید انیسون ہر واحد ربع جزو ہمہ را در دہ چندان آب بجوشانند تا چہارم حصہ باقی ماند خوب صاف نمودہ ہم چندان شکر و ربع آن آب لیمون اضافہ کردہ بقوام آرند و نگاہدارند و این از عجائب تجارب برائے اصلاح سائر امراض حواس است **شربت اسطوخودوس** تالیف صاحب اقتباس کہ منضج مواد بلغمی دماغی است **صفت آن**

اسطوخودوس پانزده درم عود صلیب بادیان بسفائج پرسیاوشان اصل السوس بیخ کرفس گل بابونه انیسون تخم کشوث
افتیمون در لته بسته مرزنجوش برگ گاؤزبان تخم قرطم هریک پنج درم گل بنفشه ایرسا ملکو هریک هفت درم کشمش مویز منقی هریک پنج تولہ
انجیر زرد پنجاه عدد عناب کلان دوصد عدد سپستان چهار صد عدد کوفتنی را کوفته آب تالاب شب بخیسانند و صبح جوشش کرده
مالیده صاف نموده بسته چند قند سفید و عسل قوام سازند شربت از چهار تولہ تا هشت تولہ **شربت اصول علوی خان** که
همان نفع دارد **صفت آن** پوست بیخ بادیان پوست بیخ کاسنی بیخ اذخر بیخ کرفس اصل السوس مقشر هریک پنج درم
عود صلیب انیسون عنب الثعلب هریک دو مثقال عسل سه چند ادویه بدستور معمول مرتب ساخته از یک اوقیه تا دو اوقیه بدهند
شربت اسطوخودوس برائے نسیان و سبات و اختلاط مفید و جهت نضج مواد سوداوی بلغمی و دماغی بسیار نافع
صفت آن اصل السوس پنج درم بنفشه گل سرخ هریک هفت درم پرسیاوشان اسطوخودوس فاوانیا گاؤزبان بادیان
تخم کرفس تخم خطمی هریک ده درم مویز منقے بست درم سپستان سی عدد همه را کوفته خیسانیده بجوشانند و با سه رطل شکر و عسل شربت
سازند از ده درم تا پانزده درم با آب گرم بدهند **شربت افتیمون** نافع مالیخولیا و خفقان مستعمل همراه ماء الجبن و نیز موافق
امزجه حاره **صفت آن** افتیمون سه تولہ گل سرخ بنفشه گل گاؤزبان گاؤزبان گل نیلوفر فرنجمشک تخم کاسنی تخم خیارین
هریک تولہ آلو بخارا بست و پنج عدد قند سه چند و اگر آلو بخارا نباشد عوض آن چهار تولہ تمر هندی اندازند **ایضاً** بمنافع
مذکور **صفت آن** گاؤزبان گل گاؤزبان هریک دو درم بادرنجبویه تخم معصفر بسفائج گل نسرین هریک سه درم درونج
تخم فرنجمشک هریک دو درم افتیمون در صره بسته بقدر دو تولہ گلقند سه چند ادویه را در عرق شاهتره خیسانیده بدستور شربت
سازند **شربت** نافع مالیخولیا مسهل بے زحمت بتدریج و اگر بے خوابی بصاحب مالیخولیا بسیار باشد عوض سکنجبین افتیمونی همراه
ماء الجبن همین شربت بعمل آرند **صفت آن** مغز خسک دانه گل بنفشه گاؤزبان گل گاؤزبان گل سرخ گل نسرین بادرنجبویه
افتیمون سناے مکی مویز منقے هریک چهار درم اصل السوس هلیله سیاه پوست هلیله کابلی تربد موصوف هریک سه درم فرنجمشک
دو درم شیرخشت ده درم قند سه چند و اگر صفراویت و حرارت زیاده باشد گل نیلوفر چهار درم تخم کاسنی سه درم افزایند و اگر سبب
مالیخولیا احتراق خون بود شاهتره چهار درم عناب ده دانه افزایند و اگر بلغمیت زیاده باشد انجیر زرد هفت دانه بلوبان دو درم در نسخه شربت
افزایند و بعد ساختن شربت غاریقون سفید باریک سائیده در شربت آمیزند و این شربت را بعد استعمال ماء الجبن با عرق هلیله دادن
بسیار مفید افتاده **شربت مجرب** و معمول جهت اقسام مالیخولیا اکثر بعد از تنقیه همراه ماء الجبن برائے تلیین طبع استعمال کرده میشود
و بدون تنقیه تنها نیز گاه گاهے در عمل می آید **صفت آن** گاؤزبان هفت درم و نیم گل بنفشه ربع کم دو درم گل سرخ یک درم
و ربع برگ بادرنجبویه گل نیلوفر تخم فرنجمشک هلیله سیاه افتیمون بسفائج برگ فرنجمشک اسطوخودوس برگ سنا هریک دو نیم درم
نبات و گلاب هریک پاؤ آثار شب ادویه را در آب خیسانیده صبح بطریق متعارف همراه نبات و گلاب بقوام آرند و عوض نبات
اگر ترنجبین و شیرخشت داخل کنند درین وقت در سائر خواص اقوی خواهد گشت و در معمولی وزن گاؤزبان چهار درم و گل بنفشه یک نیم درم

وگل سرخ دو نیم درم است و عوض برگ فرنجمشک ابریشم مقرض بوزن او مرقوم باقی بدستور شربت نافع امراض سوداوی
وعلل دماغی و معدی و مسہل پاکیزہ طبعان خوش مزاجان از معمولی صفت آن گل بنفشہ ہفت مثقال گاؤزبان بادرنجبویہ
اسطوخودوس تخم بادرنج بادیان گل گاؤزبان تخم کشوث ہر یک سہ مثقال گل سرخ سنا مکی ہر واحد دو مثقال کشمش چہار تولہ
سپستان عناب ہر یک سہ مثقال افتیمون در صرہ بستہ چہار مثقال غاریقون تربد سفید موصوف شیرہ مغز تخم قرطم ہر یک
پنجمثقال مصطگی سنبل الطیب ہر یک یکمثقال آلو بخارا بست دانہ قند سفید صد مثقال ترنجبین شیرخشت ہر یک پنجاہ مثقال ادویہ را
یکشبانہ روز در آب بخیسانند و صبح جوش دادہ ہر گاہ چہارم حصہ بماند صاف کردہ بقند و ترنجبین و شیرخشت بقوام آرند خوراک از
پنجمثقال تا دہ مثقال شربت سوداوی تالیف حکیم علی جہت اخراج سودای سوداوی و سودای صفراوی و سودای دموی و بہتر از مطبوخ
افتیمون است و بے اذیت بود صفت آن تمر ہندی آلوی بخارا ہر یک پنجمثقال افتیمون سنا مکی ہر یک چہار مثقال بنفشہ شاہترہ
ہر یک سہ مثقال شیرخشت و خمیرہ بنفشہ ہر یک پانزدہ مثقال اول سنا و بنفشہ و شاہترہ بجوشانند چون بجوش آید ادویہ دیگر ریزند
وصاف کردہ بیاشامند و اگر بعد از نضج مادہ سودا بیاشامند بہتر باشد و اگر شیرخشت نباشد بدل آن دہ مثقال فلوس خیارشنبر داخل کنند
شربت مسہل بجہت کسیکہ از خوردن مسہل کارہ بود اخراج مواد سوداوی و بلغمی مینماید و در خفقان و درد و مالیخولیا و صرع و غیرہ
امراض دماغی تجربہ رسیدہ صفت آن بادیان پرسیاوشان گاؤزبان بادرنجبویہ انیسون ہر یک یکتولہ گل سرخ بیخ کاسنی
ہر یک نیم تولہ بنفشہ عنب الثعلب تربد سفید ہر یک دو تولہ عود صلیب غاریقون نرم سفید ہر یک نیم تولہ سنای مکی سہ تولہ
مویز منقی انتی درم کشمش چہار تولہ اسطوخودوس بسفائج فستقی پوست ہلیلہ کابلی تخم کرفس تخم کشوث ہلیلہ سیاہ ہر یک یکنیم تولہ ادویہ
کوفتنی را نیمکوفتہ شب در آب کہ چہار انگشت بالای ادویہ باشد تر نمایند و صبح جوش دادہ صاف نمودہ با ترنجبین و نبات و
گلقند از ہر یک پاؤ آثار بقوام آرند شربت از چہار دام تا نیم پاؤ بعد از نضج مواد استعمال نمایند و اگر حاجت باشد برای رقیق
نمودن ہنگام خوردن این شربت عرق مناسب قدری ممزوج نمودہ بنوشند **شربت گاؤزبان** نافع مالیخولیا و وسواس
و مرہ سودا و خفقان صفت آن گاؤزبان شصت درم گل گاؤزبان گل سرخ گل نیلوفر نسرین ہر یک پانزدہ درم افتیمون بادرنجبویہ
اسطوخودوس ہر یک دہ درم تخم فرنجمشک سانج ہندی ہر یک دو درم قند سہ چند بگلاب بقوام آرند **شربت** برای مالیخولیای
مراقی از بیاض استاد مغفور صفت آن بیخ کاسنی بیخ بادیان تخم خربزہ ہر یک سہ درم تخم خیارین مغز تخم تربز ہر یک دہ درم
بادیان نہ ماشہ خارخسک شش درم ہمہ را نیمکوفتہ در آب بجوشانند صاف نمودہ آب لیمون کاغذی نیم پاؤ شکر سفید نیم آثار داخل کردہ
بقوام آرند **ایضاً** برای مراق صفت آن افسنتین رومی شش تولہ گل سرخ چہار تولہ تمر ہندی ہفت تولہ تخم کاسنی شش تولہ
نیمکوفتہ شب در آب تر داشتہ صباح جوشانیدہ مالیدہ صاف نمودہ با ترنجبین مقوم کنند و دو تولہ ازین شربت با عرق گاؤزبان
یا بادرنجبویہ بخورند **نوع دیگر** برای مراق صفت آن اسطوخودوس عود صلیب ہر یک یکنیم تولہ گل گاؤزبان
بادرنجبویہ ہر یک سہ تولہ بگلاب جوشانیدہ صاف نمودہ با شکر سفید مقوم کنند **شربت افسنتین صغیر**

نافع مالیخولیائے مراقی وجہت ضعف معدہ بارد و سوء القنیہ نیز مجرب **صفت** آن سنبل الطیب دو درم تربد سفید
غاریقون ہر یک چہار درم افسنتین دہ درم گل سرخ بست درم جملہ را در چہار رطل آب خیسانیدہ بجوشانند تا ثلث رسد صاف
نمودہ با صد و بست درم قند بقوام آرند **شربت اسطوخودوس** منضج مواد دماغی بلغمی و مفتح سدۂ آن و نافع صرع
صفت آن اسطوخودوس دہ درم بسفائج گاؤزبان پرسیاوشان بادرنجبویہ عود صلیب اصل السوس ہر یک پنج درم
زوفائے خشک ایرسا سنبل الطیب انیسون بادیان ہر یک سہ درم مویز منقیٰ ہشت درم انجیر زرد ہفت عدد عسل و قند
بالمناصفہ سہ وزن ادویہ خوراک تا ہفت مثقال **شربت اسقیل** تالیف علویخان کہ در امراض بارد و رطب دماغ بکار آید
صفت آن حب بلسان حرمل ایرسا حنظیانا پوست بیخ دروا سنبل الطیب قنطوریون دقیق صعتر شونیز وج ترکی عود صلیب
خوہ الصباغین ہر یک دو مثقال نیم کوفتہ در یک آثار سرکہ عنصلی و دو نیم آثار آب شیرین خیسانیدہ صبح بجوشانند تا بنیمہ آید
صاف نمودہ مویز منقیٰ بست مثقال داخل کردہ باز بجوشانند تا مہرا شود مالیدہ صاف نمودہ در عسل و نبیذ زبیب حلتیت
سکبینج جاؤشیر لبان ذکر مصطگی حل کردہ صاف نمودہ عسل تکین اضافہ نمودہ بقوام شربت آرند شربتے یک اوقیہ با عرق
بادرنجبویہ **شربت عسل** کہ در امراض باردہ عصبہ دماغی بعد صحت جہت تعدیل مزاج و تقویت مستعمل است **صفت**
آن عسل مصفی یکرطل با شش رطل آب باران بپزند و کف آن را بردارند و قرنفل خولنجان عود مصطگی دارچینی دانہ قاقلین لسباسہ
جوزبوا سازج ہر یک دو درم فلفل سیاہ یک درم نیکوفتہ در صرہ بستہ وقت جوش انداختہ جوش دہند و صرہ را آنا فانا مالیدہ
باشند ہرگاہ بقوام آید فرود آوردہ نگاہدارند **شربت اسطوخودوس** تالیف حکیم علویخان نافع و مجرب از برائے خدر
بلغمی **صفت** آن اسطوخودوس بادرنجبویہ اسارون ایرسا افیتمون حب بلسان جعدہ حلیہ حاشا درونج عقرقرحا از ہر یک
دو مثقال سوائے افیتمون اجزائے بجوشانند در سہ رطل آب تا یکرطل بماند افیتمون را در صرہ بستہ انداختہ از آتش فرود آوردہ
صرہ را مکرر بمالند پس افشردہ دور کنند و مطبوخ را صاف نمودہ گلقند عسلی یک رطل در آن حل کردہ دو جوش دادہ فرود آرند و
بمالند تا قوت گلقند برآید پس بپالایند و یکصد مثقال گلاب داخل کردہ و بآتش ملایم بقوام آورند شربتے یک اوقیہ **شربت**
اسطوخودوس مجرب جہت کری و صمم و مفتح سدد دماغ **صفت** آن بسفائج بالنگو گاؤزبان ہر یک پنج درم اسطوخودوس
دہ درم ہمہ را در یک نیم رطل آب بجوشانند تا بنیمہ آید صاف کردہ یک رطل شکر طبرزد اضافہ کردہ شربت سازند **شربت**
بنفشہ کہ در زکام و نزلہ حار وغیرہ امراض حارہ معمول است **صفت** آن گل بنفشہ خشک ہفت و نیم مثقال در آب
تر کنند و بجوشانند و با یک آثار شکر سفید بقوام آرند و اگر گل بنفشہ تازہ باشد پاؤ آثار بگیرند ہمین طریق ساختن شربت
نیلوفر است **شربت خشخاش** نافع نزلہ حار کہ با حرارت و قبض بود و مفید سرفہ گرم و معمول است **صفت**
آن کوکنار مع تخم صد عدد و صمغ عربی بہدانہ مغز تخم کدو مغز تخم خیارین تخم خطمی ہر واحد پنج مثقال شیرخشت نہ مثقال
کوکنار را نیکوفتہ مع تخم خطمی و صمغ در آب تر نمایند بعدہ بآتش ملایم بجوشانند تا نصف بماند صاف نمودہ با نبات وسہ

درم قند بقوام آرند و وقت قوام شیرخشت محلول داز مغز تخم کدو وخیارین تیرہ برآوردہ صاف نمودہ داخل نمایند تا بقوام
شربت آید **شربت نزلہ** جہت نزلہ حار و دفع قبض بیعدیل **صفت آن** انجیر زرد سی دانہ عناب ولایتی بست دانہ سپستان
پنجاہ دانہ پرسیاوشان سی درم حب الآس کتیرا ہر یک پنجدرم تخم خطمی ہفت درم اصل السوس تخم خشخاش سفید ہر یک دہ درم
جو مقشر پانزدہ درم بنفشہ مربی سی درم ترنجبین یک نیم پاؤ شربت سازند **شربت گولر** دافع نزلہ حار سرفہ ضیق النفس کہ از نزلہ
حار بود **صفت آن** گولر خام یک آثار پاؤ بالا چہار پارہ کردہ سپستان تخم پالک نیمکوفتہ اصل السوس مقشر نیمکوفتہ ہر یک چہٹانک
عناب ولایتی پاؤ سیر تمام شب ہمہ ادویہ بآب تر نمایند صبح جوش دادہ مالیدہ صاف کردہ سہ پاؤ شکر سفید انداختہ قوام نمایند و
دو تولہ ناشتہ بآب حل کردہ تا حصول صحت نوشیدہ باشند بلاناغہ پرہیز از ترشی و بادی و روغن تلخ وحجرات و شیر واجب بود
شربت توت نافع درد گلو و خناق **صفت آن** بگیرند آب توت سیاہ دو رطل و بجوشانند تا نصف بماند پس با سہ
رطل شکر سفید بقوام آرند **شربت زوفا** مجرب از برائے ضیق النفس و سرفہ و دیگر امراض صدر بلغمی و ملطف مادہ
غلیظ **صفت آن** بادیان تخم کرفس ہر یک پنجدرم زوفائے خشک ہفت درم انجیر عناب سپستان ہر یک بست عدد مویز منقی
سی درم حلبہ چہار درم تخم خطمی اصل السوس ایرسا فراسیون ہر یک سہ درم پرسیاوشان ہفت درم قند سفید دو رطل گلقند
یکرطل بدستور متعارف شربت سازند شربتے از دہ درم تا پانزدہ درم و وقت حرارت مزاج کم کردہ میشود و ازین شربت بعضے
ادویہ قوی الحرارت زیادہ کردہ میشود مثل گل نیلوفر و تخم خشخاش و بدل گلقند ترنجبین یا خمیرہ بنفشہ می گردانند نوع دیگر برائے امراض
شش و سینہ و بند شدن بلغم در سینہ **صفت آن** عناب بست و پنجدانہ مویز منقی سی دانہ سپستان انجیر زرد ہر یک بست و
پنج دانہ ایرسا اصل السوس ہر یک ہفت ماشہ پوست بیخ بادیان بیخ کرفس پرسیاوشان ہر یک سی و پنجماشہ زوفائے خشک
بست و پنجماشہ بہدانہ انیسون رازیانہ ہر یک ہفت دہ ماشہ جو مقشر مغز تخم خیارین ہر یک سیزدہ ماشہ مغز تخم کدوے شیرین مغز
تخم خربزہ مغز لبنہ مغز چلغوزہ بالچہڑ سنبل الطیب اذخر تخم خطمی تخم کتان ہر یک دہ و نیم ماشہ ادویہ سخت و تخم ہا را نیم کوفتہ در سہ
آثار آب بجوشانند چون یک آثار بماند مالیدہ صاف نمودہ و ہشتاد دام نبات سفید و یا قند سفید اضافہ ساختہ بپزند تا قوام
شربت آید پس مغزیات باریک سودہ در شربت آمیزند و یک دام ازین شربت با عرق بادیان آمیختہ وقت خواب شب بخورند
شربت فراسیون معمول در ضیق و سعال کہ سببش بلغم غلیظ بود **صفت آن** فراسیون چہل درم اصل السوس
زوفائے خشک پودینہ نہری پرسیاوشان ہر یک دہ درم مغز بادام مغز چلغوزہ حلبہ بادیان انیسون ہر یک پنج درم
مصطگی دارچینی زنجبیل ہر یک دہ درم مویز منقی سی درم عناب سپستان ہر یک صد دانہ انجیر سفید بست عدد جملہ در بست
رطل آب گرم تر کنند و یک شبانہ روز بگزارند پس بر آتش نرم بپزند تا کہ نصف بماند صاف کنند و با پنج رطل قند سفید بقوام آرند
شربتے یک اوقیہ تا دو اوقیہ **شربت عنصل** برائے ضیق النفس از مجربات میر علی بخش کہ بکرات و مرات دادہ شد و گاہے خطا نکردہ
صفت آن گرہ عنصل کلان وزنی کہ پاؤ آثار باشد یا زیادہ از ان بود انیسون دو تولہ مویز منقی چہل دانہ انجیر ولایتی ہفت

تولہ شہد خالص نیم آثار مامل پوست بالائے عنصل دور کردہ مانند پیاز تراشیده باقی ادویہ را کوفتہ باہم آمیختہ تمام شب در آب
تر داشتہ صبح بر دیگدان گزارند ہر گاہ خوب جوش خوردہ فرود آوردہ از کفچہ یا بدست خوب مالیدہ پارچہ بیز نمودہ شہد آمیختہ باز آتش
ملائم بقوام شربت آرند فائدہ یک تولہ با نقیع معمول نوشیده باشند و ارقے تر سند **شربت تنباکو** برائے ضیق النفس
صفت آن شیرہ برگ تنباکو سبز قند سفید مساوی شربت سازند و صاف کردہ نگہدارند و یکدام تا دو دام دکم قوت را
کم و ہند و اسعال می آرد و ضیق یادر پیچر ز فائدہ کلی میدہد **شربت سعال** کہ در عمل مؤلف است و نہایت مفید
است **صفت آن** گل بنفشہ گل نیلوفر اصل السوس تخم خشخاش ہر یک سہ تولہ عناب یازدہ عدد تخم خبازی گاؤزبان
ہر یک دو تولہ کوکنار دوازدہ عدد تخم کتان تخم ریحان تخم حلبہ ہر یک یک نیم تولہ سپستان بہدانہ اسبغول ہر یک یک تولہ عسل و نبات برابر
سہ چند ادویہ شربت سازند خوراک سہ تولہ بعرق بادیان **شربت** دافع سرفہ و زکام و منضج بلغم **صفت آن** عناب دہ دانہ
انجیر زرد ہفت عدد سپستان بست و پنج عدد کوکنار مع تخم پانزدہ عدد بیخ بادیان پرسیاوشان بنفشہ گاؤزبان ہر یک سہ درم
اصل السوس چہار درم زوفا اسطوخودوس پرسیاوشان ہر یک دو درم قند سہ چند بدستور شربت سازند و در نسخہ دیگر کہ نافع نزلہ و
زکام است عناب بست و پنج عدد است و وزن اصل السوس ہفت درم نوشتہ و تخم خطمی پنج درم مویز منقیٰ پانزدہ درم عوض
اسطوخودوس پرسیاوشان داخل است **شربت چہار تخم** مفید سرفہ و ربو و منقی سینہ از بلغم **صفت آن** تخم بادیان تخم حلبہ
تخم کتان تخم حرف اصل السوس ہر واحد چہار تولہ سپستان سی عدد زوفا سہ درم انجیر زرد دہ عدد مویز منقیٰ سی عدد قند سہ چند
بدستور شربت سازند **شربت فریادرس** برائے نزلہ حار و سل و سرفہ رطب و یابس و بائی و حمیات کہنہ مجرب **صفت**
آن گاؤزبان صندل سفید پرسیاوشان عود صلیب ہر یک دو تولہ اصل السوس مقشر کوفتہ بادیان تخم خطمی گل سرخ ہر واحد
یک تولہ مویز منقیٰ بست و پنج عدد تخم خشخاش پوست خشخاش بست و پنج عدد قند سفید یک آثار ہمہ را در یک آثار آب تر نمایند
و صبح جوش بدہ و صاف نمودہ بدستور شربت سازند و در مفتاح عود صلیب و بادیان مطروح است و در نسخہ دیگر عوض او گل سیوتی
داخل است **شربت اعجاز** جہت اقسام سرفہ خشک و تر نافع و برائے تپ حار و دق مفید **صفت آن** عناب ولایتی
بست دانہ سپستان کلان شصت دانہ اصل السوس مقشر تخم خطمی تخم خبازی گل نیلوفر گل بنفشہ ہر یک ہفت درم بہدانہ پنج درم
کتیرا صمغ عربی ہر یک سہ درم برگ روسہ یک رطل قند سفید دو رطل غیر از صمغ و کتیرا ہمہ را بجوشانند و بطریق معلوم با قند بقوام
آرند و بعدہ کتیرا و صمغ کوفتہ بیختہ داخل نمایند **شربت خشخاش** معمول و مجرب جہت سعال خشک و سل و منع نوازل از
سرفہ کہ بشب بیدار دارد **صفت آن** تخم کاہو بزر البنج ہر یک سی درم خشخاش سفید و سیاہ ہر یک صد درم اصل السوس دوازدہ
درم در پانصد درم آب طبخ دہند تا بدو صد درم آید صاف نمودہ لعاب اسبغول پنجاہ درم و ترنجبین یا نبات سفید صد درم داخل کردہ
بجوشانند تا غلیظ شود **نوع دیگر** برائے سرفہ نزلی معمول حکیم عطا اشرف **صفت آن** پوست خشخاش مع تخم پانزدہ عدد
اصل السوس مقشر دو تولہ کوفتہ شب در آب خیسانیده صباح جوشانیده صاف نمودہ شکر سفید نیم پاؤ انداختہ بقوام آرند

پس از آتش گرفتہ کتیرا ہفت ماشہ صمغ عربی نہ ماشہ نشاستہ یک تولہ سائیدہ در آن آمیزند و روزی پنج شش مرتبہ بقدر دو دو ماشہ بلیسند **نوع دیگر** نافع سعال کہ با اسہال و نفث الدم باشد **صفت آن** پوست خشخاش تخم خشخاش بریان کردہ ہر یک دہ درم حب الآس نیم کوفتہ بست درم اصل السوس مقشر ہفت درم برادہ صندل سی درم ادویہ کوفتہ شب در آب خیسانیدہ صبح بجوشانند تا نصف بماند صاف کردہ با دو چند قند بقوام آرند بعدہ صمغ عربی بریان چہار درم سودہ آمیزند و تخم خشخاش بریان شیر داش گرفتہ در وقت طبخ اندازند **شربت زوفا** معمول در سرفہ و ربو بلغمی **صفت آن** مویز منقی اصل السوس مقشر نیم کوفتہ ہر یک دہ درم پوست بیخ بادیان ہفت درم انجیر زرد دہ دانہ سپستان سی عدد گاؤزبان بنفشہ پرسیاوشان ہر یک پنجدرم شکر تیغال ایرسا ہر یک چہار درم فراسیون زوفا خشک ہر یک سہ درم تخم کتان تخم حلبہ ہر یک دو درم تخم کرفس انیسون پودینہ دارچینی ہر یک یکدرم عسل سہ چند بدستور شربت سازند خوراک دو تولہ بعرق بادیان **شربت عناب** سرفہ و درد سینہ را نافع است و ماشرا و غلبہ خون را مفید **صفت آن** عناب ولایتی یک رطل بجوشانند و با دو رطل یا سہ رطل قند بقوام آرند **شربت فواکہ** ملین طبع مفید سرفہ **صفت آن** عناب مویز بیدانہ کشمش انجیر سپستان اصل السوس برابر قند سہ چند بدستور شربت سازند **شربت زوفا** دافع سرفہ و زکام و منضج بلغم **صفت آن** عناب دہ دانہ انجیر ہفت عدد سپستان بست و پنج عدد پوست خشخاش مع تخم یازدہ عدد بیخ بادیان پرسیاوشان بنفشہ گاؤزبان ہر یک سہ درم اصل السوس چہار درم زوفا اسطوخودوس ایرسا ہر یک دو درم قند سہ چند بدستور شربت سازند و در نسخہ دیگر کہ نافع زکام و نزلہ است عناب بست و پنج عدد است و وزن اصل السوس ہفت درم نوشتہ و تخم خطمی پنجدرم مویز منقی پانزدہ درم عوض اسطوخودوس و ایرسا نوشتہ **نوع دیگر** منقول از خط حکیم بقاخان کہ جہت دفع سرفہ و ضیق النفس نو و کہنہ و بسہولت برآوردن بلغم از سینہ مجرب است **صفت آن** انجیر زرد سی دانہ عناب سپستان ہر یک پنجاہ دانہ بنفشہ تخم خطمی تخم خبازی فراسیون ہر یک پنجمثقال پرسیاوشان ہفت مثقال مویز منقی زوفا بیخ مہک ہر یک دہ مثقال بیخہا و تخمہا را نیم کوفتہ ہمہ را شب در آب ترکنند و صبح جوشانیدہ صاف نمودہ بزرکتان بہدانہ تخم سرو ہر یک سہ مثقال علیحدہ جوشانیدہ لعاب گرفتہ ممزوج نمودہ شکر تری یک سیر عالمگیری داخل کردہ بقوام آرند خوراک از سہ مثقال تا پنج مثقال با عرقہائے مناسبہ یا با لعابہائے مزلقہ حسب حاجت بعمل آرند **شربت نفث الدم** کہ با حرارت تپ بود عدیم المثل است **صفت آن** ماء القرع آب ہندوانہ گلاب ہر واحد یک رطل حب الآس نیم رطل با آتش نرم بجوشانند تا نصف بماند صاف کردہ با یکرطل قند بقوام آرند و کہربا طباشیر شادنج عدسی مغسول صمغ عربی دم الاخوین کات سفید مغسول ہر واحد پنجدرم اضافہ نمایند شربت دہ درم با شیرہ خرفہ **شربت انجبار** جہت تفرق اتصال سینہ و شش و حبس خون از جمیع اعضا **صفت آن** صندل سرخ صندل سفید سوہان کردہ حب الآس ہر یک دو مثقال خرنوب شامی پنجمثقال ریشہ انجبار ہفت مثقال در آب خیسانیدہ بجوشانند و صاف نمودہ با یک رطل شکر سفید بقوام آرند و در نسخہ دیگر اقاقیا دو مثقال عوض حب الآس و خرنوب است و وزن صندلین ہر یک شش مثقال

باقی بدستور نوعدیگر نافع نفث الدم وسعال ومانع نزلہ از انصباب صفت آن بیخ انجبار پنج تولہ پوست خشخاش مع تخم یازدہ عدد گل بنفشہ دو تولہ بہدانہ اصل السوس مقشر برادۂ صندل سفید حب الآس ہر واحد یکتولہ عناب پانزدہ دانہ باتہ چند قند سفید بقوام آرند ودر آخر قوام دم الاخوین صمغ عربی نشاستہ ہر یک یکدرم سائیدہ افزایند شربت دافع خفقان و لسر فیرو نفث الدم بسیار فائدہ دارد صفت آن گاؤزبان گل گاؤزبان برادہ صندل بیخ انجبار اصل السوس مقشر کثیرا خشک ہر یک یکتولہ حب الآس گلنار ہر یک دو درم پوست خشخاش مع تخم یازدہ عدد قند یک نیم پاؤ بدستور شربت سازند خوراک دو تولہ صمغ عربی بریان وکہربا اقاقیا دم الاخوین ہر واحد نیم درم ممزوج کردہ شربت شفا نافع برائے ذات الجنب صفت آن عناب سپستان گل نیلوفر مساوی در دہ چند آب بجوشانند تا وقتیکہ ثلث بماند مالیدہ صاف نمودہ ترنجبین وشکر سفید را موافق حاجت انداختہ کف گرفتہ باز صاف نمودہ بجوشانند تا بقوام شربت آید خوراک مقدار دو درم شربت بنفشہ مرکب نافع برائے سعال وشوصہ از کتاب حکیم علویخان صاحب صفت آن بنفشہ تازہ یک رطل بہدانہ دہ درم تخم خیارین مقشر کثیرا تخم خطمی از ہر یک دہ درم در پنج رطل آب وقت شب بخیسانند پس بجوشانند تا ثلث بماند مالیدہ صاف نمودہ دو صد درم نبات انداختہ بجوشانند تا بقوام شربت آید خوراک یک اوقیہ ودر بعضے نسخہ عوض تخم خیار تخم خشخاش سفید است ودر قادری ہر دو متروک وعوض کثیرا صمغ عربی است شربت حلبہ در ومزمن سینہ ونفث المدہ وقرحہ سدر را نافع است صفت آن مویز منقی بیرون ہر یک دہ درم حلبہ نمی درم انجیر پانزدہ عدد عسل دو چند بطریق متعارف شربت سازند شربت سیب کہ مقوی قلب ومعدہ ومفرح وحابس قے واسہال است صفت آن بگیرند سیب وپارہ کنند ودانہ از آن بیرون نمایند و درہاون سنگ بکوبند ودو آثار آب انار بگیرند وبجوشانند تا یک آثار آب او بماند پس یک آثار قند سفید اضافہ کردہ بجوشانند تا بقوام آید ہمین است ترکیب ساختن شربت ۔ دشربت انار شربت سیب لیمولی تالیف علویخان نافع خفقان حار صفت آن آب سیب شیرین نیم آثار آب لیمون کاغذی پاؤ آثار عرق بیدمشک نیم پاؤ در قند سفید یک نیم آثار قوام ساختہ کافور سہ ماشہ سودہ آمیختہ بکار برند شربت فالسہ معمول ودافع خفقان حار مقوی معدہ وجگر نافع قے والتہاب صفرا بمعدہ ونافع خمار مسکن حرارت مزاج وحمی صفراوی دفساد خون قایم مقام شربت انار ترش وخوش ذائقہ است وہمراہ طعام نیز توان خورد صفت آن فالسہ شیرین سیاہ رنگ را در گلاب وآب مالیدہ صاف کردہ با دو چند قند بقوام آرند شربت رنگترہ مقوی قلب ومصفی خون مزیل خمار وبسیار خوش مزہ ومعمول است صفت آن رنگترہ شیرین گرفتہ دانہ ہا از قاش برآوردہ وتخم دور کردہ مالیدہ صاف نمودہ آب خالص آن بگیرند وبا مساوی آن قند بقوام آورند ودر آخر قوام گلاب افزایند شربت صندل مقوی دل ونافع خفقان گرم ومعدہ وجگر حار ومسکن تشنگی وقابض شکم صفت آن صندل سفید سوہان کردہ یا جوکوب ساختہ بست مثقال در یک رطل گلاب تر نمایند ودو شبانہ روز پس گلاب صاف کردہ بتانند وصندل مذکور را در آب خالص بجوشانند تا قوت صندل کما حقہ بر آید و آب بقدر مناسب بماند پس آبرا

آب را صاف نمودہ با گلاب مصفی آمیزند و قند سفید دو رطل یا کم بحسب موافقت ذائقہ داخل کردہ بقوام آرند و در کتاب تحفہ وزن گلاب نیم رطل و مقدار شکر یک رطل است **نوع دیگر** بمنافع مذکورہ اثر کثیر دارد و در دفع اسہال نیز تاثیر وافر دارد معمول حکیم بقا خان **صفت آن** طباشیر یک تولہ صندل سفید سوہان کردہ پنجتولہ آب سیب شانزدہ دام گلاب نیم سیر نبات سفید یک سیر بقوام شربت یا خمیرہ آرند **نوع دیگر** تالیف حکیم بایزید مرحوم کہ در امراض حار قلب مجرب است **صفت آن** مطابق نیم نسخہ آن مرحوم بگیرند برادہ صندل سفید پانزدہ درم در پارچہ بافتہ صرہ بستہ شب در گلاب و عرق بید مشک ہر یک پاؤ آثار خیسانید صبح آن صرہ را برآوردہ در عرق نیلوفر و بید سادہ و کاسنی ہر یک پاؤ آثار آب کدوے شیرین آب تربز ہر یک نیم آثار تا دو پاس آن صرہ را تر داشتہ گلاب بید مشک مذکور ممزوج ساختہ بآتش چوب گلاب یا کنار قلعی بجوشانند تا بنیمہ آید صرہ را بدست مالیدہ دور نمایند و آب ریشک بست و پنجدرم زرشک بیدانہ ہفت و نیم درم در آب مذکور شیرہ گرفتہ و بر یکنیم پاؤ گلقند قند و سہ پاؤ قند قوام ساختہ طباشیر سفید ابریشم مقرض ہر واحد یکتولہ کافور یک نیم ماشہ آمیزند **شربت صندل ترش** کہ ضعف قلب و خفقان حار بکار آید **صفت آن** کشنیز خشک کوفتہ پنجدرم صندل سفید کوفتہ سی درم در آب غورہ یکصد درم و سرکہ خالص پانزدہ درم و آب خالص یک آثار یک شبانہ روز خیسانیدہ بجوشانند تا بثلث رسد مالیدہ صاف نمودہ قند سفید یک آثار داخل کنند و زعفران نیم درم در خرقہ بستہ در آنگنند و بپزند و کف بردارند و بقوام آرند و خرقہ زعفران را چند بار مالیدہ بیرون آرند پس نیم مثقال کافور و طباشیر و صندل سفید بگلاب سودہ ہر یک دو درم در وقتیکہ نیمگرم باشد داخل سازند شربتے پنجدرم بشربت سیب یا شیرہ خرفہ **شربت عناب** بنسخہ حکیم علوی خان نافع از برائے جمیع امراض دموی خصوصاً خفقان و امراض قلبی دموی و صداع بمشارکت امراض قلب **صفت آن** عناب دانہ برآوردہ سی عدد گل بنفشہ گل نیلوفر گل گاؤزبان گل سرخ ہر یک دو مثقال در شش رطل گلاب و شش رطل بید مشک بجوشانند چون بنصف رسد بپالایند و ادویہ مذکورہ را بعرق مذکور مرتبہ ثانی داخل نمودہ باز بجوشانند چون سہ رطل بماند بپالایند و قند سفید و ترنجبین پاک کردہ و شیرخشت از ہر یک یک رطل داخل نمودہ دو جوش دادہ بپالایند و باز در دیگ کردہ بقوام آورند شربتے تا دو اوقیہ **شربت** نافع خفقان حار مقوی قلب **صفت آن** گاؤزبان گل سرخ برادہ صندل گل نیلوفر ہر یک یکنیم تولہ قند یک پاؤ آثار بقوام آرند و در آخر قوام یکدرم طباشیر سودہ افزایند شربت دو تولہ و گاہے گل گاؤزبان گل نسرین کشنیز خشک ابریشم مقرض بہمنین عناب زیادہ کردہ میشود **شربت** نافع خفقان از سموی **صفت آن** گاؤزبان گل گاؤزبان گل نسرین ابریشم مقرض برادہ صندل کشنیز خشک ہر واحد سہ درم گل سرخ سافج بہمنین ہر یک دو درم قند سہ چند **شربت اناناس** کہ مقوی و مفرح قلب است **صفت آن** آب اناناس یکجزو قند سفید نیم جزو گلاب بید مشک ہر یک ثمن جزو مشک قدرے بدستور طیار نمایند و اگر سرفہ نباشد آب لیمون بقدرے کہ ترش گرداند نیز اضافہ کنند **شربت گاؤزبان** مقوی دل و دماغ و مزیل غشی و خفقان قوی و مجرب بمرات **صفت آن** گاؤزبان بست مثقال گل گاؤزبان دہ مثقال بادرنجبویہ پنجمثقال برادہ صندل سفید گل سرخ سنبل الطیب اشنہ بالنگو از ہر یک پنجمثقال ہمہ را در دو رطل آب و یا گلاب بخیسانند بعدہ جوشہ ہند چون یک رطل یا نیم رطل بماند مالیدہ صاف نمودہ با یک رطل

قند سفید بقوام آرند و در آخر قوام یکدرم زعفران و نیم درم مشک و دو دانگ کافور سوده اضافہ نمایند شربتے پنجدرم با گلاب عرق
بید مشک و اگر بید مشک نباشد بدل او عرق کیوڑہ نمایند **شربت گاؤزبان عنبری** برائے تقویت اعضائے رئیسہ
مجرب است **صفت آن** برگ گاؤزبان پنجتولہ گل گاؤزبان دونیم تولہ بادرنجبویہ یک تولہ پاؤ بالا صندل سفید بگلاب سائیده
تخم فرنجمشک ہر یک نہ ماشہ کشنیز خشک یک تولہ تخم بادرنجبویہ نہ ماشہ زرشک تولہ شب در گلاب عرق بید مشک ہر یک پاؤ آثار
ترکردہ صبح بجوشانند ہرگاہ نصف بماند صاف کردہ قند سفید نیم سیر داخل کردہ بقوام آرند پس ورق نقرہ نیم تولہ ورق طلا
عنبر اشہب ہر یک سہ ماشہ مشک یکماشہ داخل کنند **شربت ابریشم** کہ جہت خفقان و توحش سوداوی منفعت عظیم دارد و در
تقویت قلب و دماغ بے عدیل است **صفت آن** ابریشم زرد خام دہ تولہ یک شبانہ روز در سہ آثار آب آہن تاب
خیسانیده بجوشانند تا یک سیر بماند صاف کنند و گاؤزبان بادرنجبویہ ہر یک یک مثقال علیحدہ در قدرے آب جوشانیده صاف نموده
بآن ضم نمایند و نبات سفید ہفتاد مثقال عسل خالص شصت مثقال داخل کردہ بقوام آرند و تیز زنند تا سفید شود بعد از آن گلاب
ربع شیشہ خورد و ابریشم مقرض سہ مثقال گل گاؤزبان دو مثقال تخم فرنجمشک مروارید ہر یک یکمثقال کہربا یشب صندل سفید
بسد عود مصطگی مشک عنبر اشہب از ہر یک نیم مثقال داخل کنند و گاہے خمیرہ ازین مرتب میسازند **شربت الغزا مقوی دل**
دماغ و رنگ رو سرخ میگرداند و نافع مالیخولیائے مراقی و مفید احتراق صفرا **صفت آن** گل گڑہل صد عدد سبزیئے آن دور
کردہ بکاسہ چینی در آب لیمون کاغذی بست عدد تر کردہ دارند صباح آن یکنیم پاؤ گلاب اندازند و یک شبانہ روز دارند بعدہ
نبات سفید یک آثار عرق گاؤزبان نیم آثار عرق کیوڑہ نیم پاؤ ممزوج کردہ دانہ ہیل نیم کوفتہ کشنیز مقشر نیکوفتہ ہر واحد نہ ماشہ
آب انار ولایتی آب نارنگی شیرین ہر واحد یک پاؤ اگر آب انار بہم نرسد بجائے وے شربت انار باید گرفت یک شبانہ روز
خیسانیده اندک مالیده صاف کردہ بقوام آرند و در آخر قوام مشک دو سرخ عنبر سہ ماشہ زعفران نیم ماشہ بگلاب سائیده در قوام
آمیختہ حل کردہ دارند خوراک از دو تولہ تا چہار تولہ بعرق مناسب **نوع دیگر** مسمی بشراب الصالحین معمول جہت دفع
خفقان حار و بارد و رفع مادۂ ابخرۂ معدہ و مراق و رحم و ازالہ توحش و جنون نماید و رنگ بشرہ گلگون نماید و مقوی و مشہی است
صفت آن بگیرند گل گڑہل صد عدد و سبزی آن دور کردہ در آب لیمون کاغذی پاؤ سیر مالیده در پیالہ چینی تمام شب زیر آسمان
نگہدارند و صبح شربت نبات کہ یک سیر نبات را بدو سیر آب باران شربت کردہ باشند یکجا کردہ در شیشہ ضخیم کہ نصف شیشہ
یا ثلث آن خالی باند انداختہ سر شیشہ محکم بستہ در ظرف پر آب در گوشہ یا طاق بالا نگہدارند بعد سہ روز یا چہار روز کہ جوش خورد
و کف برآرد صاف کردہ نگہدارند و دوام باشد ام لعل آرند و اگر آب لیمون زیادہ از سیر اندازند میخوش میشود و در قطع خمار موثر بود
و اگر تخدیر و سکر مطلوب باشد بیخ لفاح سہ چہار ماشہ ہمراہ گلہا و شربت در شیشہ اضافہ کنند و جہت امزجۂ حارہ کہ تقویت جگر منظور باشد بجائے
آب باران آب انار اندازند و برائے تقویت قلب ہمراہ آب باران گلاب و بید مشک افزایند **شربت یاقوت علوی خان** کہ در
تقویت قلب معمول است **صفت آن** آب انار شیرین آب بہ آب امرود آب سیب ہر یک دو دام قند سفید یکمن و نیم

بگلاب قوام کرده فرود آورده مروارید ناسفته کہربا لعل ہریک سہ ماشہ یاقوت رمانی نہ ماشہ صلایہ کرده ورق طلا دو ماشہ عنبر
سہ ماشہ کافور یکماشہ حل کنند **شربت زہر القطن** کہ خفقان بلغمی را نافع است **صفت آن** گل بنفشہ تازه نیم آثار در آب
باران دو سیر یک شبانہ روز تر دارند پس بآتش ملایم بجوشانند تا آنکہ ثلث آب ماند مالیده صاف نموده با یک سیر قند قوام کرده فرود
آرند و زعفران نیم مثقال سوده اضافہ نمایند و بست درم با گلاب و عرق بید مشک و عرق گاؤزبان بنوشند **شربت افسنتین** کہ
معده را از اخلاط فاسده پاک کند **صفت آن** افسنتین رومی پنجدرم گل سرخ بست درم تربد سفید مدبر دو درم در دو آثار آب
بجوشانند تا بثلث آید صاف نموده قند یک آثار اضافہ کرده بقوام آرند و در نسخہ دیگر کہ ہمراه سفوف لولوی مستعمل میشود وزن
گل سرخ پانزده درم است سنبل الطیب ده درم زیاده است **شربت عود** مقوی معده و مطیب دہان و مقوی ہاضمہ
صفت آن عود ہندی آملہ مقشر از ہریک ده درم سنبل الطیب قرنفل مصطگی جوزبوا ہریک دو درم مجموع را در کیسہ بستہ در سہ چند آنکہ
گلاب جوشانیده کیسہ را خوب بمالند و یک آثار قند بقوام آرند و آن گلاب بر سر آن ریزند و دیگر بجوشانند تا بقوام آید از آتش فرود آورده
نیم درم مشک خالص سوده در آن حل کنند **شربت زرشک** کہ مقوی معده و جگر است **صفت آن** تخم کاسنی گل سرخ
ہریک دو درم عود مصطگی سنبل الطیب دارچینی ہیل بوا نیکو فتہ صندل سفید بگلاب سوده ہریک یکدرم زرشک چہار درم در گلاب تر
کرده بجوشانند و صاف کرده بقند و شربت انار شیرین بالمناصفہ سہ چند او ویہ شربت سازند خوراک دو تولہ بگلاب و عرق کاسنی و
عرق کادی **شربت لیمون** معده را قوت دہد و اشتہا آورد و صفرا بشکند و قے باز دارد و ہاضمہ وی گرداند و دفع خمار کند
صفت آن آب لیمون پنجاه مثقال قند سفید یکمن چنانچہ رسم شربت ساختن است بپزند ہمین است طریق ساختن شربت
حماض کہ مقوی معده و دافع حدت صفرا و حابس قے و مقوی قلب و نافع خفقان حار است **شربت انارین منعنع** کہ مسکن ہیضہ است
صفت آن آب انار ترش آب انار شیرین ہر دو را یک جوش داده یک شب بگذارند صباح آب صافی آنرا گرفتہ بآتش ملایم بپزند تا
بنصف رسد پس آب نعنع تازه صاف نموده در ہر یک رطل آب انارین یکرطل شکر سفید نیم رطل آب نعنع داخل کرده بقوام آرند پس فرو کرده
نگاہدارند **شربت انار ترش منعنع** مجرب در تسکین قے و اسہال صفراوی و غثیان و مشہی طعام و مفتح سده است **صفت**
آن آب انار ترش یکرطل قند سفید یک نیم رطل آب نعناع معصور نیم رطل باہم آمیختہ بدستور مقرر تیار نمایند **شربت**
سفرجلی رمانی نافع ہیضہ و غثیان و قے صفراوی و مقوی قلب و مسکن عطش و گرمی جگر و اسہال است **صفت آن** آب بہ
شیرین آب انار ترش و شیرین از ہریک یکرطل پوست بیرون پستہ پوست ترنج حب الآس زرشک بیدانہ مصطگی گل سرخ عود غرقی
وانہ قاقلہ ہریک یکمثقال سنبل الطیب نیم مثقال کوفتہ بیختہ در صره بستہ باہم بجوشانند و صره را مالیده باشند و با یک رطل قند سفید
بقوام آرند **شربت انارین منعنع** جہت قے و تہوع و غثیان و تقطیع اخلاط لزجہ و تسکین حرارت کبد و رفع تشنگی و تقویت
معده و اعاده ہضم و اشتہا معمول **صفت آن** آب انار ترش آب انار شیرین آب لیمون ہر واحد پانزده مثقال قند سفید
یک رطل گلاب نیم رطل باہم مخلوط ساختہ بقوام آرند و در آخر قوام آب برگ نعناع سبز بقدر ده مثقال داخل کنند و اگر لطف خواہند

عرق نعناع اضافه نمایند وآب نعناع یا عرق آن اضافه نکنند شربت انار این میشود واگر شربت انار ترش خواهند آب انار
شیرین ضم نمایند واگر شیرین خواهند آب انار ترش داخل نکنند **شربت نعناع** که اشتها آورد ومنع از تقلب معده کند وبرای
کسے که معده او طعام را قبول نکند **صفت آن** بگیرند انار ترش ومنع پوست بکوبند وبفشارند وآب بگیرند وبگیرند پودینه سبز
بکوبند وآب آن نیم سیر گرفته باهم بیامیزند ویکنیم وزن هر دو شکر سفید انگنند وبقوام آرند شربت یک کفچه **شربت** که جهت کرب
معده وغثیان ودفع بی‌اشتهائی وازاله خفقان مجرب انطاکی است ودافع زهر سموم ولسع افعی بود **صفت آن** آب زرشک آب
سیب هر یک شش صد شقال آب لیمون یکصد وپنجاه شقال قند سفید ثلث جمله بدستور قوام شربت سازند واگر درین ترشی
ترنج ومروارید محلول اضافه کنند قایم مقام تریاق کبیر در اکثر امراض باشد **شربت انیسون** مسکن فواق خصوصا آنچه بسبب طعام
غلیظ وبرد معده وباد غلیظ بود **صفت آن** زیره سیاه انیسون پودینه کندر از هر یک ده درم در یک تار آب بجوشانند تا
نصف بماند با قند وعسل هر یک نصف رطل بقوام آرند ودو سه توله بنوشند واگر بسبب فواق برد معده بود واز راسن وانیسون وتخم
کرفس بهمان دستور شربت ساخته بعمل آرند **شربت** که شهوت کلبی نافع است **صفت آن** سنبل الطیب دو دانگ وعود هندی
دو ثلث یکدرم مصطکی یک درم تخم کرفس انیسون رازیانه هر واحد دو درم پوست بیخ کبر سه درم نیمکوب نموده در خرقه ببندند ومره را
باب میخوش خوشبو وسرکه هر یک یکرطل بجوشانند تا جوش خوردن دو حصه کنند ودر یک حصه آن عسل برابر آن انداخته بقوام
سکنجبین آرند ودر حصه دوم دو چند آن شکر سفید اضافه نموده طبخ دهند تا بقوام آید وازین هر دو آنچه موافق تر مزاج مریض باشد
بدهند **شربت انبرباریس** تالیف علویخان سوء مزاج حار کبد ومعده وقلب را نافع واشتهاء طعام آورد واعادهٔ شهوت طعام
زائد از حرارت کبد وناقهین از امراض حاره را که بقیه از حرارت ساذجه در مزاج ایشان باشد بنهایت سودمند است **صفت**
آن زرشک منقی پانزده شقال آمله منقی بست شقال یک شب در هفتاد وپنجشقال آب وبست وپنج شقال گلاب بخیسانند وصبح
بجوشانند تا آب وگلاب نصف بماند صاف نموده آب ترنج بست شقال آب به شیرین آب سیب شیرین آب انار ترش آب سیب
ترش آب زعرور از هر یک پانزده شقال مروارید محلول در آب ترنج دو شقال قند سفید هفتاد وپنجشقال داخل کرده بقوام آرند شربت
دو اوقیه **شربت افسنتین** جهت ضعف جگر ومعده که با قبض طبیعت وحرارت مزاج باشد بغایت نافع **صفت آن**
افسنتین دو شقال گل سرخ چهار شقال تمر هندی ده شقال ترنجبین سی شقال ادویه جوشانیده صاف کرده ترنجبین در آن حل کرده
صاف نموده قدرے پخته بنوشند مجموع یک شربت است **شربت هندبا** برائے ضعف جگر مجرب حکیم منصور علی
صفت آن پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان هر یک نه توله تخم کاسنی تخم خرفه فالیفه مائین گاوزبان اصل السوس مقشر تخم
کشوث تخم خیارین تخم خطمی هر یک سه توله شکاعی بادآورد هر یک یکنیم توله لک چهار درم زرشک دو توله صندل سفید غافث افسنتین
هر یک دونیم شقال اسارون یک شقال ادویه کوفتنی را نیم کوفته در آب بسیار گرم یک شبانه روز تر دارند بعده صاف نموده
سرکه خالص وگلقند هر یک یک پاؤ وآب لیمون چهارده شقال در آن انداخته ونبات سفید دونیم سیر بقوام آرند واز آتش فرود آورده

ریوند چینی دو مثقال سائیده در آن انداخته نگهدارند و دو تولہ از ان بآب برگ کاسنی مروق وآب برگ عنب الثعلب مروق ہر یک
پنجتوله وعرق کیوڑه دو تولہ بدہند اگر غلبۂ صفرا نباشد آب لیمون مطروح سازند و در بواسیر سرکہ ہم **شربت کشوث**
مفتح سدد وملین طبع ومقوی جگر ومعده ومفید سوء القنیه وتپہائے مرکبه **صفت آن** بیخ بادیان گل سرخ انیسون ہر یک
دو مثقال تخم کشوث تخم خیارین تخم خربزه پوست بیخ کاسنی بادیان تخم کاسنی گل کشوث از ہر یک سه مثقال قند سفید یا شیرخشت
نوه مثقال بطریق معمول شربت سازند و تا ده درم با شیره تخم کاسنی وتخم خربزه وآب کاسنی وامثال آن بنوشند **شربت**
نافع سوء القنیه **صفت آن** بیخ بادیان بیخ کاسنی ہر واحد چهار درم بادیان تخم کاسنی تخم خیارین تخم خربزه عنب الثعلب
گل سرخ اصل السوس ہر یک دو درم تخم کشوث یک درم لک مغسول سه درم راوند چهار درم مویز منقی پنجدرم قند سفید
نیم رطل بدستور معمول شربت سازند خوراک از دو تولہ تا سه تولہ **ایضاً** مفید سوء القنیه **صفت آن** افسنتین ده درم گلسرخ
شش درم ترید موصوف ہشت درم سنبل الطیب چهار درم شکر سفید نصف رطل بدستور شربت سازند خوراک تا شش درم
شربت اصول جهت سوء القنیه واستسقاء بغایت نافع ومنضج اخلاط غلیظه ومفتح سده وکاسر ریاح ومدر فضلات
است **صفت آن** مویز منقی چهل درم پوست بیخ بادیان تخم کاسنی ہر یک بست درم پوست بیخ کبر پانزده درم شگوفه اذخر
سنبل الطیب اسارون سلیخه ہر یک ده درم جمله را شب خیسانید وصبح بجوشانند وصاف نموده با قند یک آثار بقوام آرند شربتے
پانزده درم تا بست درم **شربت دینار** که ملین طبع ودافع حمیات عفونت ومفتح سده ونافع سوء القنیه واستسقاء وذات الجنب
ومسکن درد شکم وجگر ورحم ومثانه ومدر بول است **صفت آن** تخم کاسنی غنچه گل سرخ ہر یک بست درم پوست بیخ کاسنی
چهل درم گل نیلوفر گاوزبان ہر یک ده درم تخم کشوث در کیسه بسته شش درم مجموع را در آب بجوشانند تا مهرا شود وصاف نموده
با یک آثار قند سفید بقوام آرند پس از آتش فرود آورده مقدار ده مثقال ریوند چینی سوده داخل کنند وبرہم زنند تا نیکو مخلوط
شود **نوع دیگر** تالیف حکیم علویخان نافع از برائے تفتیح سدہا وامراض بارده جگر چون سوء القنیه واستسقاء وامراض بارده
طحال مثل صلابت آن وبرائے حمیات بارده بلغمیه مرکبه **صفت آن** پوست بیخ کرفس پوست بیخ کاسنی ہر یک بست درم
پوست بیخ بادیان اصل السوس ہر یک شش درم فقاح اذخر غنچه گل سرخ تخم کشوث افتیمون ہر یک ده درم بادیان انیسون تخم
کرفس ہر یک چهار درم ریوند چینی پنجدرم زعفران دو درم افتیمون وتخم کشوث را جدا جدا در پارچه نازک بسته وتخم کشوث را با باقی
ادویه سوائے ریوند چینی وزعفران یک شب در گلاب وعرق بادرنجبویه وعرق افسنتین ہر یک یک نیم رطل بخیسانند وصبح بجوشانند
ودر آخر صره افتیمون را اندازند وچون دو ثلث مرقها برود فرود آورده کیسه افتیمون را مالیده دور کنند ومطبوخ را بپالایند پس عسل
یک رطل داخل کرده بقوام آورند ودر آخر قوام ریوند چینی وزعفران بگلاب سوده داخل کنند ونیکو برہم زنند وفرود آورده سرد
کرده در ظرف چینی یا زجاجی نگاهدارند شربتے از ده درم تا بست درم **نوع دیگر** نافع سوء القنیه واستسقاء مفید حار مزاج **صفت**
آن راوند پنجدرم تخم کاسنی پانزده درم بیخ کاسنی ده درم تخم خیارین عنب الثعلب گل سرخ لک مغسول ہر یک دو درم قند نیم رطل بدستور

شربت سازند **شربت بزوری بارد** جہت استسقاء وسوء القنیہ حار معمول وسکن تشنگی ومفتح سدہ ومدر بول است
صفت آن تخم کاسنی تخم خربزہ تخم خیارین ہریک پنجدرم پوست بیخ کاسنی دہ درم ہمہ را نیکوفتہ در چہار صد مثقال آب جوش
دہند تا بہ نیمہ آید صاف ساختہ با ہشت صد مثقال قند سفید بقوام آرند واگر درہمین نسخہ سرکہ خالص تا یک نیم پاؤ اضافہ کنند
سکنجبین بزوری بارد میشود **شربت بزوری حار** مستعمل در استسقاء **صفت آن** پوست بیخ بادیان پوست بیخ کرفس
ہریک دو مثقال بادیان تخم کرفس انیسون ہریک پنجمثقال در پیالہ آب جوش دہند تا بہ نیمہ آید صاف کردہ با ہفتاد مثقال قند سفید
بقوام آرند در صبح یک قاشق با ہفت قاشق عرق کاسنی حلکردہ بیاشامند واگر تشنگی بسیار باشد یک روز بملاحظہ درم این دہند
و دیگر روز بملاحظہ تشنگی شربت بزوری بارد دہند وخواہ ہر روز بملاحظہ درم و تشنگی نیم قاشق شربت بزوری بارد و نیم قاشق شربت
بزوری حار در سہ و نیم قاشق عرق کاسنی و سہ و نیم قاشق عرق بادیان حلکردہ دہند واگر درہمین نسخہ سرکہ خالص بقدر مناسب اندازند
سکنجبین بزوری حار میشود **شربت بزوری معتدل** کہ در امراض کبد و حمیات مرکبہ مستعمل **صفت آن** بادیان تخم کاسنی
تخم خیارین تخم خربزہ ہر واحد دو درم بیخ بادیان بیخ کاسنی ہریک چہار درم قند سفید نیم رطل ادویہ نیکوفتہ شب در آب گرم خیسانند
صبح جوش دادہ صاف نمودہ با قند بقوام آرند واگر درین نسخہ تخم کشوث تخم کرفس انیسون بیخ کرفس بیخ کبر ہریک یک درم
افزایند شربت بزوری حار گردد **شربت انبر باریس دوائی** از اختراع مرزا محمد باقر کہ برائے امزجہ اطفال خصوصاً
از برائے حمیات وضعف جگر وشدہ آن واستسقاء وسوء القنیہ نافع وحکیم علویخان صاحب فرمودہ اند کہ تجربہ شدہ در طفلی کہ
آثار موت چیزے باقی نماندہ بود و تپ میکرد وشکم او ورم کردہ سخت شدہ بود و تہبیج اطراف بہم رسیدہ پس این شربت نوشیدہ خوب شد
صفت آن انجیر زرد اسارون شامی رازیانہ انیسون بسفائج تخم کشوث گل سرخ ہریک دو مثقال ریوند چینی لک مغسول عود قماری
قرفۃ الطیب زعفران صندل سفید ہریک یکمثقال دارچینی دانہ ہیل مصطگی ہریک دو مثقال سنبل الطیب یک نیم مثقال
خرفہ مقشر سہ مثقال زرشک یک اوقیہ قند سفید بقدر حاجت ادویہ را نیکوفتہ جوشانیدہ صاف نمودہ آب زرشک
قند سفید بقوام آرند و در آخر مصطگی سودہ داخل نمایند شربت یک اوقیہ طبی **شربت استسقاء** کہ در سوء القنیہ واستسقاء
مستعمل است **صفت آن** بیخ کاسنی بیخ بادیان اصل السوس بیخ اذخر تخم خیارین ریوند چینی بسفائج ہریک نیمکوفتہ پرسیاوشان
ہر واحد چہار درم بادیان گل سرخ لک مغسول تخم کاسنی بیخ سوسن سافج ہندی گاؤزبان ہریک سہ درم انیسون سنبل الطیب
اسارون تخم کشوث فوہ سلیخہ ہر واحد دو درم عود ہندی مصطگی پودینہ نانخواہ افسنتین ہریک یک درم عنب الثعلب زرشک
ہریک پنجدرم انجیر ہفتدہ دانہ مویز منقی دو تولہ قند یک رطل بدستور شربت بسازند و در آخر قوام مصطگی سودہ آمیزند شربت
دو تولہ تا چہار تولہ بعرق عنب الثعلب **نوع دیگر** معمول در سوء القنیہ واستسقاء کہ با سرفہ وقبض بود **صفت آن**
اصل السوس بیخ بادیان بیخ کاسنی گل سرخ لک مغسول بسفائج شکر تیغال ہریک چہار درم بادیان پرسیاوشان گاؤزبان
بنفشہ ریوند خطائی بیخ سوسن سافج ہندی ہر واحد دو درم تخم کرفس انیسون سنبل الطیب اسارون فوہ تخم کشوث مصطگی

سعد کوفی نانخواہ افسنتین ہر واحد یک درم انجیر ہشت عدد مویز منقے دو تولہ قند یک نیم پاؤ شربت دو تولہ تا چہار تولہ بعرق عنب الثعلب **شربت کشوث** دیگر مقوی جگر مفتح سدہ و ملین و نافع سوء القنیہ و دافع تپ مرکب مفید سوء مزاج بارد کبد و مکر بجل آمدہ **صفت آن** تخم کشوث چہار مثقال سعد کوفی نانخواہ ہر یک پنجمثقال افسنتین گل سرخ گاؤزبان بادیان تخم خیارین تخم خربزہ بیخ کرفس بیخ اذخر فقاح اذخر ہر یک دہ مثقال تخم کاسنی ریوند خطائی مویز منقے ہر یک پانزدہ مثقال پوست بیخ کاسنی بیخ بادیان ہر یک سی مثقال عناب سپستان ہر یک پنجاہ عدد گلنجبین عسلی قند سفید خل خمر ہر یک صد مثقال اجزائے نیکوفتہ در خل و آب تر کنند و بدستور با قند و گلنجبین بقوام آرند شربت یک اوقیہ تا پانزدہ درم وگاہے بے خل خمر نیز ساختہ شربت مستعمل در استسقاء و ورم جگر **صفت آن** بیخ کرفس بیخ بادیان تخم کاسنی گاؤزبان گل نیلوفر تخم کرفس شکاعی ریوند چینی عنب الثعلب گل سرخ خارخسک ہر یک دو درم بیخ کاسنی تخم خربزہ عصارہ زرشک انیسون ہر یک سہ درم تخم خیارین چہار درم تخم کشوث مویز منقی ہر یک پنجدرم بیخ سوسن یک مثقال ادویہ را در عرق کاسنی و عرق بادیان و عرق عنب الثعلب و عرق شاہترہ و عرق گاؤزبان ہر یک پاؤ آثار شب بخیسانند و صبح بجوشانند و صاف نمودہ با ترنجبین یک آثار بقوام آرند شربت کہ در استسقائے زقی از ورم صلب جگر حکیم عابد بارہا آزمودہ **صفت آن** مویز منقے سی درم انجیر خشک پانزدہ عدد سپستان بست و پنج عدد پوست بیخ کرفس سی درم انیسون بادیان ہر یک دو درم حلبہ خارخسک ہر یک پنجدرم شکر سفید پنجاہ مثقال بدستور معمول شربت سازند و ہفت درم با آب خالص مع روغن بنوشند تا آنکہ نضج ظاہر گردد و درین ہنگام تنقیہ بمطبوخ افتیمون یا سکنجبین مادریونی نمایند کہ استفراغ مستقصی شود و حکیم شریف خان مینویسند کہ سپستان ازین شربت حذف کنند یا اصلاح یا بدل او کنند بہر آنکہ مضر کبد است مؤلف گوید کہ مصلح سپستان در مبرودین گلسرخ است و در غیر آن عناب و بدل آن خطمی است **شربت** راوند یرقان و حرارت کبد را نافع و مفتح سدد و مدر بول و ملین طبع است **صفت آن** تخم کشوث پوست بیخ بادیان پوست بیخ کاسنی بیخ کرفس ہر یک پنجدرم تخم خیارین تخم خربزہ بادیان تخم کاسنی ہر یک پانزدہ درم مجموع را نیکوفتہ بجوشانند و بپالایند و یک من قند سفید بقوام آرند و در آخر قوام دہ درم ریوند خطائی کوفتہ بیختہ داخل کنند و خوب مخلوط سازند **شربت** نافع یرقان و حرارت جگر و مقوی آن **صفت آن** برادہ صندل سفید مویز منقے ہر یک دو تولہ زرشک تخم کاسنی تخم خیارین ہر یک یکتولہ گل سرخ دانہ الائچی ہر یک دو درم قند سفید نیم رطل شربت سازند **شربت ورد مکرر** مسہل صفرا مستعمل در امراض حارہ **صفت آن** برگ گل سرخ دو نیم رطل در دوازدہ رطل آب بجوشانند چون دو رطل آب بسوزد بپالایند و گل تازہ دو رطل دیگر بجوشانند کہ یک نیم رطل آب بسوزد و بپالایند و گل تازہ یک رطل و نیم در آن جوش دہند کہ یک نیم رطل دیگر بسوزد و بپالایند و گل تازہ یک رطل آمیختہ طبخ دہند کہ یک نیم رطل دیگر بسوزد و نیم رطل گل تازہ مطبوخ نمایند کہ یک نیم رطل آب دیگر بسوزد و چہار رطل آب بماند پس قند سفید شش رطل انداختہ بقوام آرند شربتے چہار اوقیہ تا سی درم با آب سرد و برف **شربت ورد اہلیلجی** ایضاً مسہل صفرا و کثیر النفع و در تیار ہائے صفراوی و حمی غب بعد دو ہفتہ از شروع تپ باید داد و برائے درد مفاصل حار خیلی نافع است و از برائے خارش و تسریز

والا اختراع حکیم علوی خان است و نوشته‌اند که مثل این شربت دیگر نیست و شخصیکه از منافع این واقف گردید از دیگران پوشیده
میدارد که نام اکسیر داده در نفع **صفت آن** پوست بلیله زرد پنجدرم بیک رطل گلاب دو آتشه در پیاله چینی بخیسانند و سه روز
در آفتاب سرپوشیده بدارند پس مالیده صاف کرده درین گلاب صاف مرتبه دوم پنجدرم پوست بلیله زرد دیگر بدستور تر کرده
سه روز در آفتاب داشته مالیده صاف کنند همچنین تا هفت مرتبه پس از پارچه صاف کرده یکرطل و ربع رطل شربت در دیگر اضافه نموده
بقوام آرند شربت ده مثقال تا پانزده مثقال با آبیکه برف سرد نموده باشند و بعضی ترکیب این شربت چنین نوشته‌اند که بلیله
پنجدرم یا ده درم در گلاب بدستور تر کرده در آفتاب داشته روز چهارم بجوشانند تا نیمه آید بدست خود مالیده صاف کرده باز پوست
بلیله و گلاب همان قدر داخل کرده شب گذاشته صبح بجوشانند که بچهارم حصه آید صاف نموده بهمین نمط تا هفت مرتبه عمل نمایند پس شربت را
کرر بوزن مذکور و نیم آثار قند آمیخته باتش ملایم بقوام آرند **شربت** برای زلق معده و بطلان اشتهار و صعود ابخره و سوء هضم
و احتراق و صداع و اوجاع عارضه هنگام تناول اغذیه و اسهال صفراوی انمجربات انطاکی **صفت** لیمون و سیب هر دو
مساوی بجوشند و در گلاب شیره بر آرند تا آنکه چیزی در آن باقی نماند و از این آب یکرطل بگیرند و مثل او آب پودینه و ربع آن
آب کشنیز آمیزند و درین مجموع صندل و انیسون و دارچینی و قرنفل هر واحد دو درم کوفته در پارچه بسته اندازند و بر آتش ملایم بپزند
تا ثلث او برود پس پارچه را مالیده دور کنند مثل آن شکر در آن حل کرده حرکت دهند تا بقوام آید شربت از آن یک ملعقه است
شربت حب الآس مرکب نافع اسهال دموی و کبدی وغیره **صفت آن** حب الآس یک اوقیه صندل
سفید سوده سه درم بیخ انجبار گلنار خرنوب آمله منقی تخم حماض گل سرخ هر یک دو درم ادویه نیمکوفته در آب بجوشانند و صاف کرده
رب به و رب انار شیرین هر یک بست درم آب زرشک ده درم گلاب یک پیاله بقوام آورند **شربت مروڑپهلی** از برای
زحیر صادق **صفت آن** مروڑپهلی پوست خشخاش برابر شب در آب خیسانیده صبح جوش داده صاف کرده باد چند قند
بقوام آرند **شربت مبارک** که در اقسام قولنج و امراض بارده بغایت مجرب و مقوی احشا است **صفت آن**
بگیرند بسفائج سبز باریک کوفته پنجاه درم تربد مو سوف کوفته ده درم عود زیاده کوفته دو درم ابریشم مقرض هفت درم همه را خوب
بجوشانند و گلاب و عرق گاوزبان و عرق بادرنجبویه هر یک یک سکر چه و قند سفید سه صد درم اضافه کرده بقوام آرند و مشک
خالص و زعفران هر یک ربع درم بیفزایند خوراک تا نیم درم با شصت درم آب گرم **شربت ملین** که تلیین بتدریج مناسب می کند
صفت آن گل گاوزبان گل بنفشه شاهتره هر یک ده مثقال تمر هندی زرشک یک چار مثقال آلوی بخارا زرد و آلوی سیاه هر یک صد دانه
در آب بجوشانند تا نصف سه صاف نموده با شیرخشت اصیل ده مثقال ترنجبین پانزده مثقال بقوام آرند **ایضا ملین صفت آن**
برگ سنا مکی گل سرخ گل بنفشه هر یک ده مثقال گل گاوزبان پنج مثقال مویز منقی چهل عدد آلو بخارا پنجاه عدد افتیمون سه مثقال ترنجبین
پانزده مثقال قند سفید پنجاه مثقال بقوام شربت آرند **ایضا** برای رفع قبض که بسبب سستی امعاء بود و سرفه و تپ را
نیز مفید است **صفت آن** گاوزبان پنجدرم گل بنفشه گل سرخ هر یک هفت درم عناب ولایتی بست دانه سپستان

شصت دانه جوش داده صاف کرده بعده لعاب بهدانه دو درم و اسبغول ۵ درم در آب برآورده بیامیزند و یک رطل قند سفید یا ترنجبین بقوام آرند و هر صبح با روغن بادام آمیخته حسب حاجت بدهند و مداومت نمایند **شربت الٰهی** تالیف علوی خان که در امراض حاره بهر اسهال میدهند **صفت آن** ریوند خطائی تربد سفید برگ سنا هر یک پانزده درم تخم کاسنی سه پاؤ پوست بیخ کاسنی سی درم حب کلکنج بست درم نیکوفته در آب کدوی شیرین که در هاون دسته برنجی کوفته گرفته باشند دو آثار و آب کاسنی مروق سه پاؤ و مکو مروق بست و پنج توله و مروق شاهتره دوازده توله و گلاب نیم آثار شب خیسانیده صبح جوش کنند که خوب مهرا گردد و آب بچهارم حصه آید مالیده صاف نموده آب پودینه سبز نیم پاؤ آب کدو سه پاؤ قند سفید سه چند ادویه داخل کرده بقوام آرند پس ریوند خطائی تربد موصوف هر یک شانزده درم کوفته بیخته آمیخته در ظرف چینی نگاهدارند **شربت سنا** برائے تلیین مناسب حال محرورین است و در حمی نیز توان داد و مخرج اخلاط ثلثه است **صفت آن** برگ سنا بست درم گل بنفشه گل سرخ گل گاؤزبان گل نیلوفر ریشه خطمی تخم خبازی هر یک پنج درم عناب سی دانه آلو بخارا پانزده عدد سپستان شصت دانه تخم خیارین نیکوفته شش درم تخم کاسنی چهار درم ترنجبین یک نیم رطل بالطریق معروف شربت سازند و اگر عوض آب در گلاب بیدمشک و عرق نیلوفر مطبوخ کنند بهتر باشد و گاہے تمر هندی بست درم عوض آلو بخارا و عوض ترنجبین قند سفید دو چند شیر خشت یک چند کرده مے شود **شربت ورد سنائی** که حکیم علوی خان جهت نواب بخت افروز بانو بیگم بنت شاهزاده بیدار بخت ترتیب داده چون معز الیها از خوردن دوائے بشع اکراه بسیار داشت و اکثر محتاج بمسهل صفرا و سودا میشد و ملینات در مزاج ایشان بواقعی عمل میکرد و این شربت را تیار ساخته استعمال کرد نفعی عظیم یافت این شربت تنقیه مره صفرا و مره سودا و بلغم مخلوط بالصفرا کرده رقیق میکند و در اسهال آن غائله و ضررے نیست **صفت آن** سناے مکی سی درم در یک نیم رطل آب بجوشانند تا بثلث رسد صاف نموده یک نیم رطل شربت ورد مکرر داخل کرده بقوام آرند و با دو اوقیه آب سرد بنوشند در هر آب نوشیدنی یک مجلس اجابت می کند **شربت آلوی مسهل** از تالیف حکیم ممدوح که مسهل صفرا است **صفت آن** آلوی سیاه یکصد عدد عناب کلان سی عدد تربد سفید بست درم نیکوفته و دلته بسته گل سرخ تخم کاسنی هر یک ده درم گل بنفشه پنج درم شب در گلاب یک نیم آثار خیسانیده صبح بجوشانند که سوم حصه بماند مالیده صاف نموده مغز تمر هندی سی درم مالیده با ترنجبین و قند سفید بالمناصفه قوام ساخته سقمونیائے مشوی در آب سیب دو مثقال سوده زعفران نیم مثقال بگلاب حل کرده آمیخته بدارند شربتے از نیم اوقیه تا یک نیم اوقیه **شربت ابریشم** زمانیکه خون بواسیر افراط کند و مودی بغشی گردد نافع است و منفعتش تقویت **صفت آن** ابریشم خام را در دیگ نقره یا قلعی دار کرده بآب بپزند و سر دیگ را محکم ببندند تا بخار بر نیاید و گاہے در اول طبخ یا در اثنائے آن یا در آخر از چیزهائے مقوی قلب چون گاؤزبان و فرنجمشک و امثال آن با وی آمیزند و بعد از طبخ ابریشم را صاف کنند و شربت سیب یا شکر سفید یا شربت به و امثال آن اضافه کرده باز بر آتش ملایم نهند و چند جوش سبک بدهند و از آتش فرو گیرند پس مروارید سائیده و بسد سوده در گلاب و بیدمشک و سائر مقویات و تو ابعض مناسب حال اضافه کرده شربت سازند **شربت** که در ابتدائے ورم حار گرده مفید است

صفت آن عناب پنجاه دانه عدس مقشر سه درم تخم خشخاش ده درم ... شیر سه درم ... بجوشانند تا نیم ... ده درم ...
بجوشانند و ... آب ... بعد از ... بنوشند شربت آلو بالو خنک رنگ ...
صفت آن آلو بالو ... شب بخیسانند و صبح بجوشانند و آب ... صاف نموده با ... نبات
سفید بقوام آرند شربت ... شربت برگ انگور نافع ... رنگ شانه ... صفت آن
ثلث ... خشک ... پرسیاوشان هفت درم تخم خرپزه نیم کوفته ... بادیان ... برگ انگور
... یک شبانروز ... آب ... بجوشانند ... قند بقوام آورند شربت ... صفت آن
پوست بیخ کاسنی و بیخ بادیان ... هفت مثقال انیسون بادیان ... از هر یک سه مثقال تخم کرفس ... مثقال تخم کشوث
ده مثقال تخم خیار ... از هر یک چهار مثقال تخم خربزه تخم کاسنی از هر یک پنج مثقال گل کشوث دو مثقال پرسیاوشان
یک مثقال قند ... معمول ... شربت سازند و آب پرسیاوشان بنوشند شربت
کاکنج جهت ... مثانه و سوزاک صفت آن انیسون تخم کرفس هر یک ده درم پرسیاوشان بنفشه گاوزبان هر یک
پنج درم ... خشک هفت درم کاکنج ده درم تخم خیارین ده درم قند نیم سیر بطریق معمول بقوام آرند شربت کشوث تالیف
حکیم علوی خان جهت ... درم و ... بسبب ورم رحم صفت آن پوست بیخ بادیان پوست بیخ کبر تخم کشوث ...
از هر یک هفت مثقال ... تخم خیارین تخم کاسنی تخم خربزه گاوزبان بادرنجبویه بادیان انیسون افتیمون ... از هر یک پنج ...
... آب بجوشانند ... رطل آب بماند ... تخم کشوث و افتیمون را داخل نمایند و یک جوش دیگر داده فرود
آورند ... مطبوخ ... صاف نموده نبات سفید دو رطل ترنجبین
یک رطل ... جوش ... فرود آورده صاف نموده باز ... بقوام شربت آورند و وقت
حاجت یک اوقیه تا دو اوقیه آنرا بنوشند نوع دیگر جهت ... و اعراض که از احتباس طمث بهم رسیده
باشد مثل خفقان و غشی و سودا نافع و مجرب است صفت آن تخم خیار بادرنگ تخم خربزه گل کشوث ریشه کشوث مغز ...
از هر یک دو مثقال گل سرخ گاوزبان ... تخم کاسنی اسطوخودوس تخم شاهتره از هر یک پنج مثقال عنب الثعلب ... سرخ
از هر یک هفت مثقال گل گاوزبان ... پرسیاوشان ... خشک از هر یک چهار مثقال پوست بیخ کاسنی ...
پنج مثقال تخم کاکنج شش مثقال سرکه انگوری ... شیرخشت و قند سفید هر یک چهل مثقال ترنجبین پنجاه مثقال ...
مرتب نمایند شربت ... از اختراع حکیم مومن جهت ادرار حیض و بول عفونت اخلاط و ریاح و تفتیح سدد مجرب صفت
آن ... ریوند چینی تخم کشوث تخم خربزه تخم خیار از هر یک سه مثقال ... تخم کرفس بادیان ...
... تخم کاسنی ... از هر یک ... مثقال ... انجیر زرد از هر یک دو مثقال ... آب بخیسانند
بجوشانند ... پنجاه مثقال شکر ... قوام آرند و هر روز ده مثقال آن را بادرار حیض و بول بنوشند

و هر گاه طبع قبض باشد با گل سرخ و محموده مشوی و غاریقون بنوشند شربت مخترع برای ذبیکه از جنس حیض کلانی شکم او را
عارض شده باشد صفت آن بیخ بادیان بیخ کاسنی تخم کاسنی خارخسک تخم خیارین اصل سوس کاکنج تخم خربزه بنفشه تخم کدو
هر یک یکتوله بادیان تخم کشوث پودینه بلیون دارچینی فوه تخم قلت سنبل الطیب برنجاسف هر واحد ده درم تخم کرفس انیسون هر یک
یکدرم پرسیاوشان دو مثقال انجیر ده دانه قند سه چند خوراک چهار توله بعرق خیارشنبر نیم پاؤ و اگر بلغمیت در مزاج باشد قدری سکنجبین یا جاوشیر
در شربت آمیخته دهند شربت اصول که در ریاح و اورام بغایت نافع است صفت آن اصل السوس بیخ بادیان بیخ کرفس
بیخ کبر بیخ غافث هر کدام بیست درم بادیان تخم کرفس انیسون تخم شبت هر کدام پنجدرم همه را در چهار رطل آب بجوشانند تا دو رطل بماند
بمالیده صاف نموده پنجاه مثقال عسل اضافه نموده باز بجوشانند تا بقوام شربت آید ده درم از آن با آب گرم حل کرده بنوشند شربت
منضج برای نضج مواد بلغمی و سوداوی در مفاصل و نقرس و وجع ظهر و تهیج اطراف صفت آن عناب پانزده دانه آلو بخارا دوازده عدد
مویز منقی ده توله انجیر بست عدد پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان حب الثعلب تخم خبازی اصل السوس قنطوریون دقیق گاؤزبان
زنجبیل بادرنجبویه هر واحد دو توله پوست بیخ کرفس نانخواه انیسون تخم کشوث بیخ کبر گل سرخ هر واحد توله تخم کاسنی چهار توله بادیان یکنیم
توله دقیق سورنجان یک اوقیه بوزیدان دو نیم توله جلنجبین تخم خیارین هر یک پنجتوله ترید موصوف شش توله شکر طبرزد یکمن ترنجبین بست توله
خوراک دو اوقیه بعرق گاؤزبان و بادیان برای تهیج و حب سورنجان یا سفوف سورنجان برای وجع مفاصل فائده کلی دارد شربت
آلو که جهت تپهای دموی غلیانی و عفنی و حمیات صفراوی نافع است صفت آن آلو شیرین کلان سی عدد تمر هندی نیم رطل
هر دو را در سه رطل آب بجوشانند تا یک رطل بماند صاف کنند پس آب انار میخوش و آب ترنج هر یک نیم رطل اضافه کرده بر آتش نرم
بپزند تا بنصف رسد بعده قند سفید یک رطل و گلاب ربع رطل آمیزند و بپزند و بقوام آرند و شربت پانزده درم تا بست درم با دو درم
تخم خرفه که باریک سوده باشند بنوشند و اگر حرارت قوی و تشنگی شدید بود در هر شربت او طباشیر نیم درم و لعاب اسبغول قدر حاجت آمیزند
و بنوشند شربت مسهل صفرا و بلغم رقیق نافع است از تپهای گرم و امراض صفراوی و بلغمی صفت آن آلو بخارا ده دانه عناب
بست دانه تمر هندی سی درم بنفشه خشک ترید موصوف هر یک بست درم همه را در آب جوشاده صاف نموده با ترنجبین و شکر سفید
هر یک یکرطل بقوام آرند بعده سقمونیای مشوی یکمثقال زعفران نیم مثقال اضافه نمایند شربت برای تپ دموی و صفراوی
صفت آن عناب چهل دانه سپستان سی دانه آلو بخارا پانزده دانه بیخ کاسنی دو توله تخم کاسنی تخم خیارین بنفشه اصل السوس
گاؤزبان بهدانه شاهتره گل نیلوفر تخم خطمی خبازی هر یک توله گل سرخ اگر تازه باشد چهار توله و اگر خشک بود یک توله قند یک نیم رطل
بدستور ادویه را در آب تر کرده جوش داده صاف نموده بقوام آرند خوراک سه توله شربت مستعمل در تپ گرم صفت آن
براده صندل تخم خیارین نیکوفته بیخ کاسنی گل نیلوفر مویز منقی هر یک یکتوله گلو نیکوفته دو توله شاهتره دو مثقال گاؤزبان
گل سرخ تخم خطمی خبازی بهدانه اصل السوس بنفشه هر یک دو درم سپستان بست و پنج دانه عناب پانزده دانه شکر سفید یک رطل
شربت بزوری بارد معمول در حمیات حاره و مرکبه بعد تنقیه صفت آن بیخ کاسنی تخم خیارین تخم خربزه

تخم کاسنی خارخسک ہر یک یکتولہ نیم کوفتہ شب در آب گرم خیسانیده صبح جوشانیده و صاف نموده شکر سفید نیم آثار داخل کرده
بقوام آرند نوعی دیگر نافع تپ صفراوی صفت آن بیخبادیان بیخ کاسنی گل سرخ مویز منقے ہر یک یکتوله تخم خیارین تخم خربزه
بادیان تخم کاسنی مغز تخم کدوے شیرین ہر واحد شش ماشه قند پاؤ آثار بدستور بسازند و اگر سرفه ہم باشد اصل السوس یک توله بیفزایند
نوعی دیگر که برائے دفع حمیات حاره و امراض حاره کبد و کلیه و مثانه است صفت آن بیخکاسنی ہفت درم تخم خربزه تخم خیار
بادرنگ تخم خیارزه ہر یک پنجدرم مغز تخم تربوز دو نیم درم قند سفید یکمن بطریق متعارف تیار نمایند و اگر شربت بزوری بارد سفرجلی
خواہند بجائے قند آب به شیرین بوزن قند داخل کنند **شربت ممسک الارواح** که از مجربات النطاکی و عدیم المثال است
در ہنگام سقوط قوی از تواتر حمیات صفراوی بکار آید و احتراق و فتور و خفقان و آنچه بدماغ از شکایت تپ واصل شود و لاغری و ادبار
شاہیه زائل کند صفت آن گلاب عرق بید عرق نعنع ہر واحد یکجز و که مجموع پنجاه درم باشد در آن مصطگی و ریوند و بادیان ہر واحد
یکدرم بجوشانند تا النصف بماند صاف کرده در ہر رطل این شربت سیب و شربت بنفشه و شربت ورد خوشبو ہر واحد سه اوقیه
داخل کنند بقوام آورده استعمال نمایند **شربت بزوری معتدل** برائے حمیات مرکبه و امراض جگر معمول
حکیم شریف خانصاحب صفت آن تخم کاسنی تخم خیارین تخم خربزه ہر یک یکمثقال و ربع آن بیخکاسنی دو مثقال و نیم بیخبادیان
یکمثقال و ربع آن قند سفید دوازده مثقال بطریق متعارف تیار سازند **شربت کشوث** برائے حمیات مرکبه و تپ کهنه که
قریب بدق بود معمول است صفت آن تخم کاسنی بادیان از ہر یک پنجمثقال بیخکاسنی اصل السوس تخم کشوث تخم خیار
بادرنگ از ہر یک ده مثقال تخم خیار گل کشوث ریشه کشوث تخم خربزه بیخبادیان رب السوس از ہر یک ہفت مثقال قند سفید شصت و سه
مثقال شیرخشت سی مثقال بدستور مرتب نمایند شربتے یکماد قیه و در نسخه دیگر تخم خیارین ہفده مثقال است و تخم کشوث ہفت مثقال
شربت تالیف حکیم شیر علی والد حکیم احسان علی که تپہائے مرکبه مزمنه را مفید است صفت آن تخم خبازی تخم خرفه گل نیلوفر
ہر واحد یک توله برگ گاؤزبان گلو تازه ہر یک دو توله جوشانیده صاف نموده آب پیٹھه آب کدوے دراز ہر یک نیم رطل قند سفید
یک رطل آمیخته بقوام آرند **شربت** دافع تپ خفیف مرتبه حکیم مردان علی برادر کلان حکیم احسان علی صفت آن گل نیلوفر برگ
گاؤزبان ہر یک دو توله برگ بنفشه برادۂ صندل سفید گلوے تازه ہر یک یکتوله آب خیار دراز آب کدوے دراز ہر یک نیم پاؤ آب نارنگی
ترش یک چھٹانک قند سفید یک رطل قوام سازند **شربت بزور معمول** برائے تپ مرکب و جہت تپہائے کہنه و ادرار بول
و حیض و اخراج سنگ گرده و مثانه و دفع یرقان و تفتیح سده جگر و سپرز نافع صفت آن تخم کاسنی بادیان تخم خربزه
تخم خیارین مغز تخم کدو حب القرطم ہر یک پنجمثقال پوست بیخکاسنی گل غافث تخم خطمی اصل السوس سنبل الطیب بنفشه انیسون گاؤزبان
ہر یک سه مثقال آنچه کوفتنی است نیمکوفته جمله را یک شبانه روز در پنج رطل آب تر نمایند و مویز منقی بیست درم آمیزند و بجوشانند تا دو رطل
بماند صاف نمایند و قند سفید یکمن اضافه کرده بقوام آرند شربت یک اوقیه و اگر غافث نباشد عوض آن شاہتره یا افسنتین اندازند
اگر سده از بلغم در مجرائے مراره و امعاء افتاده باشد و از آن یرقان عارض شده این شربت ہمراه حبائے خطائی نوشیدن مفید شده

دہرگاہ چہار مثقال ریوند خطائی خوب باریک سودہ بالائے شربت وقتیکہ طیار شود مثل سرار دہ پاشیدہ بعمل آرند در اخراج سنگ بسیار مفید افتاد شربت کہ مسمی بشراب الحیات است وبعد از بست روز در جمیع حمیات جہت اصلاح مزاج احشاء ودفع وتحلیل بقایائے مواد بجائے سکنجبین بزوری بسیار نافع است صفت آن زرشک بیدانہ سی مثقال کشوث پنجمثقال تخم کاسنی چہار مثقال گل کشوث ریشہ کشوث از ہریک سہ مثقال گل سرخ بادیان کزمازج از ہریک ونیم مثقال ہمہ را جوشانیدہ صاف کردہ باقند وباشکر ہر کدام کہ باشد پنجاہ درم بقوام آرند وہر روز از پنجمثقال تا ہفت مثقال در حمی صفراوی ویاد موی باشیرہ تخم خیارین وکاسنی واگر حرارت غالب باشد باقرص کافور ودر حمی بلغمی وسوداوی وحمیات مرکبہ باقرص زرشک صغیر ویا قرص ورد صغیر ہرچہ مناسب داننذ یا شیرہ تخم کاسنی وبادیان ویا بدون اقراص بنوشند ودر حمیات مرکبہ نیز مستعمل شربت کہ در تپ بلغمی ومرکب معمول است صفت آن بیخ بادیان بیخ کاسنی اصل السوس شاہترہ باد آورد شکاعی گل غافث از ہریک سہ مثقال تخم کاسنی تخم کشوث بادیان تخم خیارین تخم خربزہ از ہریک دو مثقال قند یک نیم پاؤ بدستور بسازند ودر نسخہ دیگر کہ برائے تپ مرکب از صفرا وبلغم نافع است شاہترہ وزن ہریک چہار مثقال ووزن تخم کشوث وتخم خربزہ ہریک سہ مثقال ومغز تخم معصفر برادہ صندل گل سرخ گل نیلوفر ہر واحد دو مثقال مویز منقے چہار مثقال زیادہ است ووزن قند سہ چند باقی بدستور شربت برائے تپ مرکب کہ قریب بدق بود نافع است صفت آن تخم کاسنی بادیان بیخ کاسنی تخم خطمی اصل السوس گاؤزبان ہریک سہ مثقال مویز منقے بست وپنج مثقال سنبل الطیب گل بنفشہ باد آورد شکاعی ہریک دو نیم مثقال قند سفید نیم سیر سکنجبین پاؤ آثار بقوام آرند شربت معمول در تپ بلغمی بار بود سرفہ وسوء القنیہ بود صفت آن بادیان تخم کاسنی تخم کشوث بسفائج سافج سلیخہ اسارون بیخ سوسن صعتر سنبل الطیب انیسون تخم کرفس شکاعی باد آورد گل غافث زوفائے خشک یک یکدرم بیخ بادیان بیخ کاسنی گلقند ریوند خطائی لک مغسول تنکر تیغال پرسیاؤشان گاؤزبان عنب الثعلب ہریک دو درم اصل السوس مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین ہریک سہ درم مویز منقے چہار درم انجیر زرد ہفت عدد وقند سفید یک رطل بدستور شربت سازند خوراک دو سہ تولہ شربت برائے تپ کہ با تہیج اطراف بود در اطفال وغیر اطفال مجرب است صفت آن بیخ بادیان بیخ کاسنی ہریک چہار درم مویز منقے دو تولہ بادیان تخم خیارین تخم خربزہ بنفشہ شاہترہ اصل السوس نیلوفر تخم کشوث برادہ صندل گل سرخ عنب الثعلب گاؤزبان ریوند خطائی لک مغسول ہریک دو درم قند یک نیم رطل شربت مسہل کہ اسہال برفق کند نافع تپ غشی وتپ مرکب است صفت آن آلو بخارا پانزدہ عدد سنائے مکی شاہترہ گل سرخ مویز منقے بیخ بادیان بیخ کاسنی تربد موصوف ہریک یکتولہ گاؤزبان بسفائج بنفشہ گل غافث ہریک دو درم تخم کشوث یکدرم قند سفید یک نیم پاؤ واگر آلو بہم نرسد عوض آن دو تولہ تمر ہندی نقوع کردہ آب آن اندازند خوراک تا سہ تولہ شربت شقایق برائے حمیات وبائی وجدری وحصبہ نافع ودر اوائل جدری جہت تلطیف وتصفیہ مادہ وتفتیح مسام وبروز آبلہ بظاہر جلد نافع است صفت آن بگیرند گل شقایق کہ لالہ سرارہ باشد بست مثقال ودو نیم سیر آب بجوشانند چون بنصف رسد مالیدہ صاف نمودہ با چہل مثقال قند سفید بقوام آرند لطفل نیم مثقال وبمرضعہ دو مثقال دہند شربت خشخاش کہ در دق معمول حکیم منصور علی مرحوم است

صفت آن پوست خشخاش پنجتوله در سه پاؤ آب بجوشانند چون ثلث رسد صاف نموده با نبات یک پاؤ بقوام آرند
و قدرے قدرے بلیسند و شیر گوسفند یا بز آہن تاب کرده یک توله شربت آمیخته بنوشند و لعوق مغز تخم پیٹھه نیز بخورند و ایضا
پنجماشه اصل السوس مقشر پوست خشخاش ہر یک چہار ماشه در یک سیر آب جوشانیده صاف نموده بروز و شب چند بار غرغره کرده باشند
و حب شیر خر نیز مجرب است شربت برائے تپ دق و سرفه که در آن گاه گاه خون در سرفه برآید معمول صفت آن عناب یازده
دانه بنفشه گاؤزبان تخم خطمی تخم خبازی ہر واحد دو درم تخم خشخاش مویز منقے اصل السوس مقشر نیکوفته ہر یک چہار درم سپستان بست و هفت
عدد پرسیاوشان بیخ انجبار نیکوفته براده صندل سفید ہر واحد سه درم قند سفید نیم رطل شربت نیلوفر نیم رطل بدستور معمول شربت سازند
و این سفوف ست گلو طباشیر کشنیز مقشر ہر واحد دو درم صمغ عربی دم الاخوین اقاقیا کثیرا کہربا لسد ہر واحد یکدرم کوفته بیخته سفوف
سازند و یک درم ازین در دو توله شربت مذکور آمیخته بلیسند شربت عناب امر کیب مجرب حکیم خیر الله جهت امراض سوداوی و
خارش و شور بدن و ابتدائے جذام صفت آن عناب پنجاه دانه صندل سرخ صندل سفید خارشتر براده چوب آبنوس
سرپهوکه برگ شاهتره ہر یک یکتوله همه را شب در آب تر داشته صباح جوش داده صاف نموده نبات سفید نیم آثار داخل کرده
بقوام شربت آرند و در نسخه دیگر که برائے دفع مواد سوداوی سودمند است وزن عناب بست و پنجدانه و براده چوب آبنوس و براده صندل
سرخ ہر یک دو توله و باقی بدستور است و براده چوب شیشم پنجتوله براده چوب بجاسار دو توله افتیمون در پارچه بسته یک نیم توله گل منڈی چرائته بکن
تخم کاسنی برگ گاؤزبان ہر یک یکتوله عوض صندل سفید و سرپهوکه داخل است و شهد خالص یکرطل اضافه کرده شربت چوب چینی مفید
بامراض مسطوره صفت آن چوب چینی پنجاه مثقال براده چوب شیشم نگند بابری منڈی ہر یک بست مثقال برگ شاهتره دهایا چرائته
براده صندل سرخ ہر یک پنجمثقال شب در آب خیسانیده صبح بجوشانند و صاف نموده نبات سفید دو رطل انداخته بقوام شربت آرند شربت
سه توله نوعدیگر مسهل مواد آتشک صفت آن چوب چینی گل سرخ بسفایج سنائے مکی صندل سرخ صندل سفید بادیان
ہر یک چہار درم نبات پاؤ آثار بدستور مرتب سازند خوراک یکتوله تا سه روز بعده دو توله بخورند غذا دال و برنج و کھچڑی شربت عشبه
قالع مواد سوداوی و قامع مواد محترقه و بناد فارسی نافع صفت آن عشبه مغربی سه توله چوب چینی دو توله برگ شاهتره بادرنجبویه
براده چوب شیشم منڈی برگ گاؤزبان تخم شاهتره افتیمون در پارچه بسته تخم کاسنی براده صندل سرخ ہر واحد ۶ ماشه شب در آب
دو آثار بخیسانند و صبح بجوشانند که یک نیم رطل باقی ماند صاف نموده بقند سفید یک نیم رطل بقوام شربت آرند شربتے سه توله
و در نسخه دیگر عناب پانزده دانه براده صندل سفید چرائته چرائته ہر یک دو درم براده چوب آبنوس براده چوب بجاسار ہر یک
دو نیم درم عوض شاهتره و تخم آن و بادرنجبویه و شیشم و منڈی و گاؤزبان و افتیمون و کاسنی است و وزن صندل سرخ دو درم چوب چینی
سه درم و نبات یکرطل و ربع است نوعدیگر که برائے تصفیه خون و دفع مواد آتشک و فجور و قروح و اصلاح مواد حاره و آکله حلق مجرب
و معمول صفت آن عشبه مغربی هشت درم آلو بخارا عناب ہر واحد دوازده دانه شاهتره بنفشه شعیر مقشر ہر یک دوازده درم براده
چوب شیشم چہار درم همه را در چہار رطل آب بجوشانند تا ثلث بماند صاف نموده با یکرطل شربت بنفشه بقوام آرند و سه نیم توله با عرق شاهتره

وبید مشک وگلاب نیم گرم صبح و شام بیاشامند تا بست روز و گاہے وزن عشبہ تا بست درم کردہ میشود و در ذکائی وزن عشبہ چہار درم
است و چوب چینی چہار درم عوض برادہ شیشم داخل کردہ و مغز تخم کدو مغز تخم خربزہ ہر یک دہ درم افزودہ و وزن شاہترہ و بنفشہ ہر یک سہ
درم و شعیر مقشر بست درم نمودہ و بجائے شربت بنفشہ نبات نوشتہ غذا آش جو و بجائے آب عرق چوب گز یا دیگر عرق مناسب
شربت پاؤ ساٹ کہ در جرب و آتشک و غیرہ امراض سوداوی دادہ میشود و اقوی و انفع از نسخہ متعارف اوست **صفت**
آن برادہ چوب شیشم پاؤ سیر برادہ چوب چینی نیم پاؤ در آب گرم یک شب و روز تر دارند بعدہ جوش دادہ مالیدہ صاف کردہ عناب
بست و پنج عدد صندل سفید صندل سرخ ہر یک سہ تولہ شاہترہ پوست ہلیلہ زرد افتیمون بسفائج فستقی گل نیلوفر ہر یک دو تولہ گل سرخ
گل بنفشہ ہر یک سہ تولہ در آب صاف چوب ہائے مذکور یک شبانہ روز تر داشتہ بعدہ جوشانیدہ صاف کردہ نبات سفید یک نیم آثار داخل کردہ
بقوام شربت آرند نصفی از آن جدا کردہ دارند و در نصف آخر سنائے مکی دہ تولہ سورنجان شیرین دو نیم تولہ باریک سائیدہ آمیختہ نگاہ دارند
و در نسخہ دیگر برادہ شیشم شش تولہ و چوب چینی سہ تولہ است باقی بدستور **شربت شاہترہ** ملین طبع و مخرج مادہ بلغمی و سوداوی
محترقہ و دافع جرب و حکہ و جذام و مسکن احتلاط مراریہ **صفت آن** تخم کشوث سہ درم گل سرخ در شک بیلہ ہر یک پنجدرم گل بنفشہ
ہفت درم پرسیاوشان اصل السوس بسفائج سبز سنائے مکی گل گاؤزبان بلیلہ ہندی پوست ہلیلہ کابلی ہر یک بست درم پوست
ہلیلہ زرد تمر ہندی ہر یک سی درم آلو بخارا گل نیلوفر تازہ ہر یک سی عدد عناب سپستان ہر یک پنجاہ عدد آنچہ کوفتنی است نیمکوفتہ در چہار
آثار آب شاہترہ یکشبانہ روز تر دارند پس بجوشانند تا کہ ثلث بر رود صاف کردہ نبات سفید یک آثار داخل کردہ بقوام شربت آوردہ
نگاہ دارند شربتے از ہفت درم تا بست درم با ماء الجبن و گاہے عسل خیار شنبر و سقمونیا اضافہ می کنند و در نسخہ دیگر افسنتین رومی سہ درم داخل
است و حکیم الٰہی بخش صاحب این شربت را در قرحہ ازو با کہ آن را قرحہ اورنگ زیبی نامند و آن اولاً ہیچو غدد بر بدن می برآید و بعد شش ماہ
ریش میگردد و ازالہ آن بسیار مشکل است استعمال مینمودند اکثر در چہل روز و گاہے در دو چلہ زوال مرض میشود لیکن در آن نسخہ مویز منقی سی دانہ
زیادہ و وزن گل نیلوفر دو نیم تولہ است خوراک یک یک تولہ صبح و شام با عرق شاہترہ شش تولہ **شربت کدر** کہ جہت حصبہ و جدری و جمیع علل
دموی مفید است **صفت آن** چوب کدر یعنی کادی عناب بزرگ دانہ بیرون کردہ تمر ہندی ہر یک یک رطل ہنخبادیان دہ درم صندل سرخ
صندل سفید از ہر یک دہ مثقال گل سرخ سنبل الطیب از ہر یک دو مثقال نیمکوفتہ در چہار رطل دو دیہ آب خالص شیرین بجوشانند تا ربع آن
بماند بپالایند و بگیرند آب انار ترش و شیرین و سرکہ انگوری از ہر یک یک رطل در دیگ سنگین داخل کردہ بجوشانند تا نزدیک بقوام رسد پس شکر
سفید یک رطل داخل کنند و بجوشانند و کف آن را بگیرند تا بقوام آید از آتش برگرفتہ در آن زعفران سہ درم حل کنند و کافور قیصوری سہ درم
سودہ نیز در شیشہ نگاہ دارند **فصل سوم در شیافات** **شیاف ابیض** کہ در رمد و غیرہ امراض حارہ چشم معمول است
صفت آن نشاستہ یکدرم سفیدہ ارزیز صمغ عربی کتیرا از ہر یک سہ درم در لعاب اسبغول یا سفیدہ تخم مرغ سرشتہ شیاف سازند
و در شیر دختر یا شیر بز حل کردہ در چشم کشند **شیاف ابیض افیونی** کہ در رمد گرم نافع بود و درد صعب را بنشاند **صفت آن**
سفیدہ ارزیز ہشت درم صمغ عربی پنجدرم افیون کتیرا از ہر واحد یکدرم بسفیدی تخم مرغ سرشتہ شیاف سازند **شیاف ابیض** اجزائے دیگر

نافع ابتدائے رمد **صفت آن** سفیده ارزیز هشت درم انزروت مربی بشیر خر کتیرا از هر یک چهار درم بسفیدی تخم مرغ شیاف سازند
شیاف بر یوما چشم را در یک روز باصلاح آرد و رمد را دور نماید و ضربان بنشاند و ردع ماده کند **صفت آن** شیاف مامیثا
انزروت مربی هر یک هشت درم کتیرا یک درم زعفران دو درم افیون نیم درم سائیده بآب بادیان یا آب باران سرشته شیاف سازند
وقت حاجت بسپیدی بیضه مرغ حل کرده بعمل آرند **نوعی دیگر** که در اکثر انواع رمد سود مند است چنانچه در اغلب احوال همان روز چشم
را باصلاح می آرد **صفت آن** اقاقیا نحاس محرق مرمکی رسوت جندبیدستر کندر از هر کدام یک جزو زعفران ربع جزو کوفته بیخته
بآب شیاف سازند و بسفیدی تخم مرغ حل کرده استعمال نمایند **شیاف وردی** صعوبت درد چشم را در حال بنشاند
صفت آن گل سرخ پانزده ماشه زعفران هشت ماشه افیون ده ماشه سنبل الطیب دو ماشه صمغ عربی یک ماشه بآب باران
شیاف سازند **شیاف** که در رمد حار و دمعه و اکثر امراض چشم را مجرب است **صفت آن** بگیرند شب یمانی و در ظرف
آهنی انداخته بر آتش گذارند که منتفخ گردد پس در همان حالت بر سر آتش آب انار ترش در همان ظرف این قدر اندازند که شب یمانی را
بپوشد پس بآتش ملایم بجوشانند که خود بخود آب شود هرگاه که آب بجذب آید و قابل حب بستن شود زود تر برآورده در ظرف چینی بگزارند
و شیاف سازند و در نسخه دیگر نوشته که پوست هلیله کابلی سه توله را در آب لیمون شب بخیسانند و صباح بدست مالیده از پارچه سفت
صاف نموده بر ٹهیکری گداخته اندازند و بادسته نیب بر آتش بسایند هرگاه لایق بستن شیاف گردد شیاف بسته نگهدارند و آنرا بر پلک چشم
رمد رسیده ضماد نمایند **شیاف سماق** که جهت رمد و حرارت چشم و التهاب حکه و دمعه و جرب و سبل و ضمور حدقه و سلاق
والتصاق پلک بتجربه رسیده **صفت آن** پوست سماق ده جزو سفیداب یکجزو کتیرا نصف جزو کافور ربع جزو بدستور متعارف
شیاف سازند و در نسخه گیلانی کتیرا سدس جزو است و نوشته که سماق را بآب پخته صاف نموده بقوام آرند و ادویه دیگر بدان
سرشته شیاف سازند **شیاف نارنج** که جهت منع نوازل و حمرت و جرب و حکه و دمعه و در حفظ صحت چشم و امراض پلک
مجربست **صفت آن** توتیا بآب نارنج پرورده ده درم کتیرا نشاسته انزروت گل سرخ صبر زرد حضض مکی هر یک یکدرم
سفیداب قلعی هلیله زرد مع خسته هر دو درم افیون ربع درم شیاف سازند **شیاف حنا** جهت رفع سرخی چشم نافع
صفت آن آب برگ حنا نیم پاؤ شب یمانی نه ماشه افیون سه ماشه هر سه ادویه را در کڑاهی آهنی بر آتش نهاده بپزند
و از دسته چوب نیب حل سازند هرگاه غلیظ شود فرود آورده شیاف بسته بکار برند **شیاف احمر لین** که در رمد وغیره
امراض چشم بکار آید **صفت آن** شادنج مغسول ماشه نحاس سوخته چهار ماشه بسد مروارید کهربا اسرنج هر یک دو ماشه صمغ عربی کتیرا
هر یک پنج ماشه دم الاخوین زعفران هر یک نیم ماشه کوفته بیخته بآب شیاف سازند و در نسخه دیگر که برای ودقه چشم یعنی شور صلب سرخ یا سفید
که در سفیدی چشم پدید آید سفیده رصاص یکماشه و شنگرف یکماشه عوض اسرنج است **نوعی دیگر** نافع وقتیکه از وقت ابتدا گزشته
باشد **صفت آن** سفیداب مغسول پنج درم انزروت مدبر سه درم کتیرا نشاسته هر یک دو درم افیون نصف درم بشیر زنان
یا بسفیدی بیضه رقیق شیافها سازند **شیاف علونجان** که بعد تنقیه بکار آید جهت رمد و قروح چشم و گوش و مجرای

احلیل چون باشیر دختر سائیده استعمال نمایند نافع است صفت آن انزروت سفید سائیده باشیر خر خمیر کرده بآتش ملائم بریان نمایند دو مثقال از این انزروت مدبر بگیرند و صمغ عربی کتیرا هر واحد سه مثقال حضض مکی نشاسته سفیده کاشغری هر واحد یک مثقال کوفته بیخته بلعاب اسبغول سرشته برابر جو شیاف سازند و وقت حاجت باشیر دختر یا شیر خر سوده بکار برند شیاف نافع رمد و جرب و حکه و سرخی چشم صفت آن زبد البحر کات سفید شب یمانی بریان پوست هلیله زرد رسوت افیون توتیائے سبز مساوی بآب سائیده شیاف سازند و در چشم کشند شیاف کافور جهت رمد گرم مجرب است صفت آن سفیده ارزیز سه درم کتیرا صمغ عربی هر یک چهار درم کافور نیم درم کوفته بیخته شیاف سازند شیاف که در رمد بعد تنقیه بعمل می آید صفت آن انزروت مربی بشیر خر پنج درم نشاسته شیرین طعم دو درم کتیرا صمغ عربی هر واحد یکدرم سفیداب سه درم اقلیمیائے فضه دو درم افیون ست ملیح تا یک دانگ کوفته بیخته در شیر زن یا سفیده بیضه مرغ سرشته شیاف سازند و در شیر دختر حل کرده بکار برند شیاف اسود که هم باکتحال چشم و هم بطلائے حوالی آن بکار آید چون اکتحال نماین ظفره و بیاض و بقیه ماده رمد کهنه قطع نماید و چون طلا نماید سیلان دمعه و انصباب مواد را منع آید و بسیار مجرب است صفت آن شب یمانی یکدام حضض هندی نیم دام افیون سه ماشه سفیده کاشغری توتیائے سبز پوست عاقرقرحا هر یک یکماشه بآب صلایه کرده شیاف سازند و وقت حاجت بآب شبینه سائیده بکار برند شیاف دینار جون که رمد سوداوی را نافع است صفت آن سفیداب ارزیز اقلیمیا از هر یک دو درم افیون نشاسته از هر یک یکدرم کتیرا یک نیم درم بطریق معهود شیاف سازند نوع دیگر که سبل رقیق را برد صفت آن زرد چوب شادنج مغسول صبر شیاف مامیثا هر چهار مساوی بگیرند و شیاف سازند شیاف زنگار معمول در سبل صفت آن زنگار کف دریا شب یمانی بریان کتیرا مساوی یک پاس بآب لیمون سحق نمایند و شیاف ساخته در چشم کشند شیاف اسود که جهت سبل در ره معمول است صفت آن قرنفل افیون هر واحد یک درم حضض مکی شب یمانی هر واحد سه درم آب برگ نیب آب برگ املی آب برگ گوبهی هر یک نیم پاؤ ادویه کوفته بیخته در کٹوره رویین انداخته بادسته چوب نیم که فلوس مس در سر دسته نشانده باشند خوب حل نمایند تا غلیظ شود و شیافها بسته نگاهدارند و یک شیاف بآب سائیده در چشم کشند و بالائے چشم نیز طلا سازند و اگر در کڑاهی آهنی بدسته آهن حل نمایند تا که قابل حب بستن گردد حب بسته بکار برند شیاف وسخ الاذن که سبل و بیاض و شبکوری را نافع است صفت آن وسخ گوش آدمی جوان پوست هلیله زرد مساوی و برابر هر دو عسل گرفته سحق کرده شیاف سازند و بآب سائیده در چشم کشند شیاف دینار جون که در ظفره بکار آید صفت آن شنگرف روسختج زرنیخ سرخ کندر نبات سفید اشق یک یک جزو مرمکی زعفران هر یک ربع جزو کوفته بیخته بآب بسرشند و شیاف سازند شیاف اسود که شیاف دیزج نیز گویند نافع برد صفت آن زنگار سازج هر یک یکنیم درم اقلیمیا دو درم اشق سکبینج و ارفلفل هر واحد نیم درم اشق سکبینج را در شراب کهنه حل کنند و باقی ادویه کوفته بیخته بآن بسرشند و شیاف ساخته در چشم کشند شیاف برائے ظفره بنسخه معمول صفت آن نبات چاکسو مقشر سنگ بصری هر یک یکدرم شوره قلمی هشت درم همه را بآب لیمون سحق کنند تا لایق شیاف بستن شود شیاف بسته

نگاه دارند و در چشم کشند **شیاف** که برائے ظفره و بیاض و ضعف بصر مجرب است **صفت آن** گل کنجد غنچه گل یاسمین مغز تخم کهرنی تخم سرس کونپل نرم بکائن کونپل نیب فلفل گرد هر واحد صد عدد شوره قلمی ششماشه سر گل بیگان کهنه هر یک یکتوله فلفل دراز پنج عدد کوفته بیخته اول در شیره بهنگره کهرل نمایند و روز دوم در آب لیمون در روز سوم در گلاب پس شیاف بسته نگاه دارند و سائیده در چشم کشند **شیاف** که بیاض را بغایت مجرب است **صفت آن** نبات سفید چهار درم سنگ بصری دو درم شب یمانی یکدرم توتیائے سبز نیم مثقال مروارید ناسفته یک مثقال مشک خالص یکشقال کوفته بیخته شیاف سازند و وقت حاجت بآب سائیده اندکے بمیل بالائے سفیدی بکشند **ایضاً** که بیاض غلیظ ببرد و باصره را یاری دهد **صفت آن** سکبینج اشق زردچوب هر یک یکجزو زبد البحر نمک لاهوری از هر یک دو جزو زنگار ربع جزو همه را کوفته بیخته خوب صلایه نموده بآب بادیان خمیر کرده شیاف مثل جو سازند و در سایه خشک نموده وقت حاجت بآب سائیده بمیل در چشم کشند **شیاف زعفران** جهت دمعه مجرب **صفت آن** زعفران سنبل الطیب هر یک دو درم نوشادر نیم درم دار فلفل یکدرم فلفل سفید دانگی و نیم مازو سبز سه درم کافور نیم دانگ کوفته بیخته با گلاب شیاف سازند **شیاف حضض** مانع سیلان رطوبت و مسکن حرارت چشم **صفت آن** پوست هلیله زرد زنجبیل سنگ بصری هر یک نیم درم حضض ده درم شیاف ساخته خشک نمایند و در چشم کشند **شیاف احمر حاد** که در انتفاخ ملتحمه بکار آید **صفت آن** شادنج زاج سوخته هر یک یکدرم روسختج زعفران فلفل هر یک نیم درم کوفته بیخته بآب سداب سرشته شیاف سازند **شیاف اخضر** که برائے جرب چشم و سبل و دمعه و گل چشم مجرب است **صفت آن** زنگار سه درم اقلیمیائے فضه اشق صمغ عربی سفیده ارزیز هر یک دو درم بآب سداب سرشته شیاف سازند **شیاف روشنائی** که جرب و ظفره و در ابتدائے نزول نافع بود **صفت آن** اقلیمیائے فضه اقلیمیائے ذهبی مروارید ناسفته هر یک دو درم کافور مشک از هر یک دانگی صلایه کرده بآب باران شیاف سازند **شیاف** جهت عشا وغیره و امراض چشم از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** سنگ بصری شب یمانی بریان هر واحد یکتوله نبات دو توله هشت پاس در عرق لیمون کاغذی کهرل نمایند و شیاف ساخته بکار برند **شیاف کندر** که در قروح چشم مستعمل است **صفت آن** انزروت نشاسته صمغ عربی کندر سفیده ارزیز در سپیدی تخم مرغ آمیخته شیاف سازند **شیاف ابار** یعنی اسرب مسکن حرارت و مستعمل در قروح و مو سرج بعد از فصد و مسهل و کشیدن **شیاف ابیض افیونی** **صفت آن** افیون یکدرم اقلیمیائے طلا سفیداب ارزیز مس سوخته سرمه اصفهانی صمغ عربی کتیرا سرب سوخته هر یک هشت درم بآب باران شیاف سازند و در کتاب نور العین مرصافی یک درم و کندر سه درم هم داخل است **نوع دیگر** برائے ریش و مو سرج و بقیه بثور و رفتن آب را سود دهد مجرب است **صفت آن** سرب سوخته سرمه اصفهانی توتیائے مغسول مس سوخته کتیرا اسپیداج ارزیز صمغ عربی هر یک هشت درم افیون از هر یک نیم درم باریک ساخته بسفیدی بیضه مرغ سرشته شیاف سازند و بسایه خشک کنند و بکار برند **ایضاً** که نافع است بقروح چشم و انبات لحم و انضاج قروح و بثور هم کند **صفت آن** کندر ده درم اشق انزروت هر یک نیم درم زعفران دو درم بلعاب حلبه شیاف سازند و در چشم چکانند و اگر انضاج قروح و بثور مطلوب باشد بر فاده بندند **شیاف ابیض کندری**

قروح ومدہ غلیظ را نافع بود صفت آن سفیداب ارزیز ہشت درم افیون انزروت مربی کتیرا از ہر یک یکدرم صمغ عربی چہار
درم کندر نیم درم بآب باران شیاف سازند شیاف کہ نزول الماء را از زیادہ شدن منع دہد صفت آن نیلہ تھوتھہ دو دام کتھہ سفید
پوست ہلیلہ زرد ہر یک سہ ٹانک پھٹکری بریان رنج ٹانک ہمہ را بآب سائیدہ شیاف سازند و در سایہ خشک نمودہ در چشم کشند
ایضاً کہ در چشم کشیدن مانع نزول آب است و افزون شدن منع دہد صفت آن علتیہ نرمل سنگ بصری توتیائے سبز پھٹکری
بریان ہر یک چہار درم بادو تار آب حجرات سحق کنند و بشیر زن سائیدہ در چشم کشند شیاف دہنہ فرنگ کہ جہت منع نزول الماء
مجرب و بے نظیر است و سبل و بیاض و ظفرہ و دمعہ را نافع صفت آن سعد کوفی فلفل سیاہ دار فلفل ناخن فیل ہر یک پنجماشہ تخم
کہرنی سفید پیخال کبوتر صحرائی ماقشیشا ی ذہبی ہر یک چہار ماشہ زعفران ہلیلہ سیاہ ہر یک سہ ماشہ پوست ہلیلہ زرد دہنہ فرنگ مستی ہر یک
دو ماشہ تخم سرس سنگ بصری ہر یک پنجماشہ قرنفل یکماشہ کوفتہ بیختہ باریک ساختہ در ظرف آہنی ہمراہ شاخ گوزن بآب لیمون سہ روز
سحق نمودہ کشیاف بستہ نگہدارند و در نسخہ دیگر وزن دہنہ فرنگ چہار ماشہ است و اگر دہنہ فرنگ بہم نرسد عوض آن توتیائے سبز اندازند
کہ در امراض عین بدل دست و طریق امتحان مسی اوانیست کہ چون آنرا بسر کہ سائیدہ بر آہن مالند برنگ مس گردد شیاف جلا
جہت ضعف بصر رطوبی بغایت مجرب از شیاف مرارات بہتر و بے غائلہ است و جہت نزول آب و خیالات بے نظیر است صفت
آن توتیائے کرمانی مغسول بست درم بآب مرزنجوش تازہ کہ شب داشتہ صاف گرفتہ باشند سرشتہ بگزارند کہ خشک شود زنجبیل
فلفل دار فلفل ہر کدام دو درم مامیران دو درم نوشادر زعفران حضض کتیرا صمغ عربی اشق نحاس محرق زنگار اقلیمیائے فضی ہر یک نیم درم
بآب بادیان تازہ سائیدہ شیاف ساختہ استعمال نمایند شیاف یاسمین نافع باکثر امراض عین خواہ در طبقات و رطوبات خواہ
در مآق باشد خصوص و فتیلہ احتباس مواد بود و ظفرہ و سبل و دمعہ را نیز نافع صفت آن غنچہ گل یاسمین سرمہ سنگ بصری توتیائے
ہارونی زعفران شورہ قلمی مغز تخم سرس ہمہ مساوی کوفتہ از پارچہ بافتہ گزرانید در سنگ سماق باشیرہ لیمون تا یک ہفتہ سحق کردہ شیافہا
ساختہ نگہدارند و بآب شبنیہ بر سنگی کہ سائیدہ نشود سائیدہ بامیل جہت در چشم کشند اگر در چشم گل یا بردہ باشد یا موے مژہ ریختہ باشد
بآب دہن سائیدہ صبح از خواب برخاستہ بکشند شیاف برائے ضعف بصر از مجربات حکیم وارث علیخان صفت آن برگ گل
عباسی مرچ سیاہ ہر یک دہ عدد تخم سرس پنجعدد پھٹکری شورہ قلمی ہر یک چہار سرخ باریک سائیدہ شیاف سازند وقت حاجت یک
شیاف از آن بآب شبنیہ سودہ در چشم کشند شیاف گل کنجد مجرب در ضعف بصر صفت آن گل کنجد چہل ماشہ و برابر آن
غنچہ یاسمین و فلفل سیاہ و دار فلفل ہر یک ہشت ماشہ ہمہ را باہم سائیدہ شیاف مثل لسان العصافیر سازند و یک شیاف تا سہ روز
از آب شبنیہ سائیدہ بچشم کشیدہ باشند ہمچنین یک شیاف در سہ روز باستعمال آرند در سہ روز نفع می بخشید و در نسخہ حکیم منصور علی مرحوم
وزن گل کنجد ہشتاد عدد و غنچہ نسرین پنجاہ عدد و فلفل سیاہ شانزدہ دانہ و دار فلفل شصت دانہ است شیاف جہت ظلمت و غیرہ
در اکثر امراض چشم معمول است صفت آن نیلہ تھوتھہ سہ ماشہ کف دریا اصل السوس سرمہ سفید آملہ مقشر مغز بلیلہ فلفل سفید
مامیران چینی توتیائے ہارونی پوست بلیلہ ہر یک شش ماشہ چاکسو دیع یعنی سنگ سنگ بصری ہر یک یکتولہ بآب غورہ یا آب باران

شیافہا سازند **شیاف** کہ باکثر امراض چشم نافع و از مجربات حکیم بقا خان است **صفت آن** فلفل دار فلفل قرنفل
توتیاے سبز ہر یک نیم جزو ممیران چینی مرمکی مشک رسوت ہر یک جزو سنگ بصری سرمہ سفید سرمہ سیاہ ہر یک پنج جزو کوفتہ بیختہ
سہ روز در آب لیمون بسایند و شیاف سازند **شیاف ہندی** کہ برائے دھند و جالا و پھولے وغیرہ امراض چشم مجرب است از تالیف
حکیم کلو صاحب **صفت آن** ترپھلہ ترکٹہ اصل السوس پھٹکری سفید نیلہ تھوتھہ بآب سائیدہ شیاف سازند و وقت حاجت بآب دہن
سودہ در چشم کشند **شیاف** کہ در اکثر انواع اتساع ثقبہ عنبیہ نافع **صفت آن** عصارہ بادیان زعفران شیاف سازند و بکار برند
شیاف زعفران جہت ضیق کہ از رطوبت عنبیہ یا از اجتماع خلط صلب غلیظ اندر ثقبہ باشد **صفت آن** اقیق زنگار
ہر یک سہ نیم ماشہ زعفران پنج ماشہ و نیم شیاف مامیثا گل سرخ صبر نشاستہ صمغ عربی ہر یک دو ماشہ کوفتہ بیختہ شیاف سازند
و در نسخہ دیگر جاوشیر سہ و نیم ماشہ نیز افزودہ **شیاف جاوشیر** کہ ہمان نفع دارد **صفت آن** عاقرقرحا یکجز و زنگار جاوشیر
ہر واحد چہار جزو بدستور معمول شیاف سازند **شیاف عرب** کہ در ناصور گوشہ چشم و دیگر جاہا نیز معمول است **صفت**
آن صبر کندر انزروت گلنار دم الاخوین سرمہ شب یمانی ہر یک یکدرم زنگار یک نیم دانگ بگلاب شیاف سازند و در مجموعہ
بقائی وزن صبر و کندر ہر یک درمے و دیگر ادویہ ہر یک نیمدرم و زنجار ربع درم است و نوشتہ اند کہ وقت حاجت ناصور را خوب
بیفشارند تا ریم از ان خارج شود پس بیمار را بر خلاف جانب ناصور بخوابانند و شیاف را در آب حل کردہ سہ یا چہار قطرہ در ماق چکانند
و در میان ہر دو قطرہ زمانے صالح متخلل دارند پس علیل را سہ ساعت برہمان ہیئت گزارند و ہر روز این علاج را اعادہ کنند تا حدیکہ از
انشردن چیزے بر نیاید و در مقام دیگر تحریر کردہ کہ چون در عرصہ دہ روز سہ بار این شیاف را بکشند زرد آب و ریم را کہ از بیغولہ چشم برمی آید
دور کنند و اگر اجزائے شیاف مذکور سائیدہ بروغن بنفشہ آمیختہ در نواصیر مقعد استعمال کنند نیز نافع بود **شیاف** جہت کری گوش ہمیشہ
معمول **صفت آن** مرزنجوش خردل سداب شحم حنظل مساوی کوفتہ بیختہ در زہرہ گاو شیافہا ساختہ وقت حاجت بروغن بادام
تلخ سائیدہ در گوش چکانند و اگر تخم ترب و زراوند مدحرج اضافہ کنند قوی تر گردد ایضاً مستعمل جہت طرش کہ از اخلاط غلیظہ بود
و دافع ثقل سماعت و وجع بلغمی و طنین و دوی ریحی را مفید است **صفت آن** شحم حنظل یک درم عصارہ افسنتین جندبیدستر
زراوند مدحرج از ہر یک نیمدرم بورہ ارمنی سہ درم قسط ربع درم فربیون یک نیم دانگ کوفتہ بیختہ در مرارہ گاو سرشتہ شیاف سازند وقت
حاجت اول انکباب بر مطبوخ بابونہ و شبت و اکلیل الملک و فودنج و مرزنجوش و شیح و برنجاسف زمانے صالح کردہ پس ازین شیاف قدرے
بروغن بادام تلخ حل کردہ نیم گرم در گوش قطور نمایند **شیاف** کہ قرحہ و صدید گوش را نفع رساند **صفت آن** انزروت یکدرم
مرمکی کندر زعفران نطرون ہر واحد نیمدرم بادام تلخ یک درم و نیم ہمہ را کوفتہ بیختہ شیاف سازند و وقت حاجت بروغن گل و شحم
بط حل کردہ فتیلہ پنبہ تر ساختہ در گوش دارند و اگر صدید منتن داشتہ باشد بغیر فتیلہ بچکانند و بہ پنبہ گوش را بند کنند **شیاف ملین**
کہ ہنگام تاخیر عمل مسہل بعمل می آید **صفت آن** ترنجبین پنجدرم صابون خطمی نمک طعام از ہر یک دہ درم شکر سرخ پنجدرم بدستور
شیاف ساختہ بکار برند **شیاف** کہ در زحیر بلغمی حاضر النفع است و مجرب **صفت آن** کندر مر ہر یک یکجز و زعفران افیون

هر یک نیم جزو صبر را بسیار باریک ساخته شیاف بندند ایضاً که برائے زحیر مجرب سرهندی است صفت آن خطمی بورق
و شحم حنظل و شکر بدستور شیاف سازند شیاف که قولنج شدید بکشاید صفت آن بورۂ ارمنی دو درم شحم حنظل مقل سکبینج
از هر یک پنج درم سقمونیا دو نیم درم شکر سرخ ده درم شیاف سازند ایضاً بجهت قولنج ریحی مجرب صفت آن برگ سداب
زیره نانخواه بورۂ ارمنی مساوی کوفته بیخته بعسل بسرشته و خرقه نرم بدان آلوده کنند و یک رشته بکنارهٔ خرقه ببندند و بردارند
و رشته بیرون نگهدارند و بعد یک ساعت بیرون آرند و چند مرتبه برین دستور عمل نمایند شیاف که در رفع قبض و دفع
شدهٔ اطفال معمول است صفت آن سرگین موش نمک طعام شکر سرخ برابر بر آتش نرم معقود سازند و مانند خسته
خرما فتیله ساخته بروغن بنفشه چرب کرده بردارند و گاہے لعاب تربد سفید مغز خیارشنبر عوض نمک و شکر می کنند و بروغن زیت چرب
یسازند شیاف که در قطع خون مجرب است خواه از بواسیر خواه از اسهال بود و خروج مقعد را نیز مفید است صفت آن
مرصاف اقاقیا بزر البنج صمغ عربی برنج بوداده برابر بآب مورد سرشته شیاف سازند ایضاً مفتح باسور ممتلی صفت آن
شحم حنظل سه درم بادام تلخ چار درم کوفته شیاف سازند و هر ساعت یک احتمال نمایند تا پنج ساعت شیاف
برائے بند کشاد صفت آن مغز نبولی دو توله کافور چهار ماشه گل ارمنی یکتوله باریک سائیده بآب برگ نیم شیاف دراز
باریک بقدر درازی دو جو ساخته نگهدارند وقت حاجت یکے ازان در سوراخ ذکر نهاده لنگوٹہ بندند سه روز این عمل کنند شیاف
برائے اندمال قرحه سوزاک معمول است صفت آن سفیده کاشغری رشته کات سفید مرداسنگ توتیائے سبز کافور هر واحد
ماشه در آب درخت کیله صلایه کرده شیاف باریک ساخته در احلیل نهند ایضاً برائے سوزاک معمول حکیم وارث علیخان صفت آن
سفیده کاشغری سه ماشه کتیرا یکنیم ماشه رسوت الائچی سفید هر یک یکماشه گلنار دم الاخوین صمغ عربی هر یک یکنیم ماشه بلعاب اسبغول
شیاف ساخته در تمام روز چند بار در احلیل نهند شیاف نافع غدیوط صفت آن اقاقیا رامک گلنار صمغ عربی کوفته بیخته بلوطما
ساخته در دبر نهند و قبل از جماع براز نمایند تا شکم از غائط پاک شود و اشیاف قابضه استعمال نمایند و در نسخه دیگر کندر و مازو زیاده است
ایضاً نافع مرض مذکو صفت آن افیون یک جزو جند بیدستر زعفران مرمکی هر یک دو جزو شیاف ساخته استعمال نمایند
شیاف که در ورم صلب رحم نافع است صفت آن بنفشه خطمی و گل خطمی بابونه اکلیل الملک مویز منقی شکر سرخ مغز خیارشنبر
در آب برگ عنب الثعلب شیاف ساخته در قبل بردارند شیاف برائے دفع عقر و اعانت حمل معمول حکیم اکمل خان صفت آن
جوز بوا کزمازج پھٹکری بریان پوست انار هر واحد یکمثقال کوفته بیخته در آب سرشته شیاف سازند و بعد از طهر استعمال نمایند و بعد آن مجامعت کنند
شیاف مسقط حمل و مدر حیض صفت آن صبر نیلال هر واحد مساوی در شراب تند صلایه کرده شیاف سازند ایضاً مسقط حمل
صفت آن کچله هلدی پھٹکری هر واحد دام نیلا تھوتھه دو دو چھپر بهٹ بهوبخه هر یک نیم درم کوفته بیخته بآب سرشته شیاف
سازند و بعد خشک شدن صبح و شام بردارند ایضاً چوب چوک که برائے خارش شتران می مالند یک جزو بآب بسایند و سه جزو رسوت
در آن سائیده داخل کرده شیاف سازند بشکل خسته خرما و خشک نموده بدهان رحم رسانند روز دوم یا سوم اسقاط گردد و اگر حوالی فم رحم

جوشش کند روغن زرد بمالند شیاف برائے مرض رجا صفت آن شب یمانی بر سفال نهاده بر آتش گزارند و در عین جوش
آن زر نیا که بهندی زرکچور گویند باریک ساخته باشند و بهم آمیخته فرود آرند و بمقدار طول خنصر و باریک تر از آن شیاف ساخته یکے
از آن در رحم بدارند بطوریکه سه حصه شافه در رحم بود و یک حصهٔ آن بیرون و تا سه روز نهاده دارند دازالم و وجع خوف نکنند که روز سوم
آنچه در رحم است بالکل خواهد برآمد مجرب است۔

باب الصاد المهملة مشتمل بر یک فصل صبغها

صبغ که نافع زرقهٔ چشم است صفت آن سرمه سه درم دود چراغ زیت دو درم مشک خالص دانگ مازو اقاقیا هر یک یکدرم
همه را باریک سائیده در چشم کشند ایضاً مفید زرقهٔ چشم صفت آن فندق سوخته یا صدف سوخته در روغن زیت سائیده
بر یافوخ طلا نمایند تا چون در چشم را سیاه کند صبغ که برص را رنگین کند صفت آن توتیائے سبز ربع حصه شیطرج یک حصه کوفته
بآب سائیده طلا کنند نوع دیگر شیطرج عاقرقرحا حضض خردل شونیز گل شقایق مرکی زرنیخ زردچوب فوه مساوی کوفته بیخته لبسرکه
انگوری سرشته سه روز نگاهدارند بعدہ استعمال کنند نوع دیگر مرکی شب یمانی فوة الصباغین کوفته بدردی شراب ترکنند و چند
نوبت بمالند نوع دیگر از حکیم علی گیلانی که داغهائے سفید برص را نافع و ماده برص را سوخته جراحت نموده باصلاح آرد صفت
آن مسحوق نیا شوره زاج سیاه بطریق معمول در ظرف زجاجی تقطیر نمایند که تیزآب بچکد پس بپر مرغ بر موضع برص بمالند در چند روز
عجایب مشاهده نمایند ایضاً که نشان آبله و جراحات را برنگ بدن آرد صفت آن مرداسنگ شسته بیخ نے کهنه آرد نخود آرد
بیخ استخوان بوسیده مغز تخم خربزه حب البان قسط کوفته بیخته بلعاب تخم حلبه و تخم کتان شب بمالند و صبح لبسبوس گندم و آب گرم بشویند

باب الضاد المعجمة مشتمل بر یک فصل ضمادات

ضماد معمول در صداع و سرسام حار صفت آن صندل سفید بآب کشنیز سبز یا بآب کوکنار حل کرده بر پیشانی ضماد کنند
ضماد برائے صداع حار و آنکه عرض تپهائے حاره بود معمول استاد مرحوم صفت آن تخم کشنیز بریان کرده بسرکه و روغن گل سائیده
مکرر ضماد کنند ایضاً مجرب برائے صداع شدید الحرارت صفت آن گل نیلوفر کشنیز تر گل بنفشه پوست خشخاش هر یک شش ماشه
باریک بسایند و اندکے گلاب و قدرے افیون سرخ و کافور یک ماشه داخل نموده بکار برند و اگر حرارت قلیل باشد کافور موقوف نمایند ضماد
دیگر برائے صداع حار نافع صفت آن جو مقشر گل بنفشه هر دو سائیده بلعاب اسبغول که در گلاب برآورده باشند بسرشته
ضماد نمایند و گاهے برائے تخدیر وقت شدت درد و بیخوابی پوست خشخاش زیاده کرده میشود و گاهے بزرالبنج بلکه قدرے افیون
باندکے زعفران که مصلح آنست اضافه نموده میشود ایضاً برائے صداع حار سانج در عمل است صفت آن آرد جو گل خطمی سفید
گل بنفشه گل نیلوفر از هر یک جزو دی بگلاب اندکے سرکه و روغن گل سرشته ضماد نمایند ایضاً برائے صداع شدید صفت آن

بنفشہ تخم کاہو آرد جو بگلاب سحق کردہ طلا سازند و اگر وجع اشد باشد قدرے افیون و زعفران بیامیزند ایضاً برائے صداع حار
عجیب التاثیر صفت آن آرد جو گرفتہ بسرکہ و روغن گل و گلاب خمیر کنند و بر جبہ و صدغین ضماد کنند ضماد برائے صداع حار از
حکیم علی گیلانی صفت آن برگ خرفہ جرادہ کدو برگ بید گل خطمی صندل سفید کوفتہ بیختہ با قدرے گلاب و سرکہ ضماد نمایند ضماد
برائے صداع حار و سافج شدید الحرارت مجرب عم حکیم شریف خان صفت آن آب بقلہ آب حی العالم آب بید گلاب کافور
و افیون اندکے در بین حل کنند و پارچہ کتان ترنمودہ بر سر گزارند و ضماد نمایند ایضاً جہت صداع حار شدید کہ خوف بورم دماغ باشد
یا ورم نمودہ باشد در وقت انتہا و انحطاط بسیار مفید است صفت آن گل بنفشہ گل نیلوفر شیاف مامیثا آرد مونگ آرد
جو گل بابونہ گل سرخ حضض مکی صندل سفید گل خطمی کوفتہ بیختہ بر سنگ صلایہ کردہ باب کشنیز سبز و بشیر دختر سائیدہ پس مغز تخم کدوے
شیرین روغن گل سرکہ انگوری گلاب داخلکردہ ضماد کنند ضماد چہار گل مستعمل در صداع و سرسام حار صفت آن گل بنفشہ
گل نیلوفر گل سرخ گل خطمی برابر بشیر زنان یا بزیا گلاب سائیدہ ضماد کنند ضماد لعوب نافع درد سر از حرارت و یبوست باشد
صفت آن مغز تخم خیارین مغز تخم ہندوانہ مغز تخم کدو تخم کاہو تخم خشخاش بہدانہ برابر گرفتہ بشیر زنان یا شیر بز سائیدہ ضماد
کنند ایضاً برائے درد سر حار صفت آن گل مچکند کشنیز خشک تخم کاہو صندل سودہ ہر یک یکدرم افیون زعفران بزر البنج
ہر یک نیم درم سائیدہ ضماد کنند ضماد برائے صداع بارد معمول صفت آن بابونہ اکلیل الملک مرزنجوش برنجاسف مساوی
کوفتہ روغن چنبیلی روغن گل آمیختہ ضماد نمایند ایضاً جہت صداع بارد و شقیقہ مجرب استاد مغفور صفت آن پوست بیخ بید انجیر
زنجبیل زعفران سائیدہ ضماد نمایند و در نسخہ دیگر کہ برائے عصابہ ہم مجرب است آرد جو و صندل سفید عوض زعفران است و نوشتہ
کہ در آب برگ عنب الثعلب سائیدہ نیمگرم ضماد نمایند ایضاً جہت صداع بارد صفت آن زنجبیل مرزنجوش اسطوخودوس ریوند
زراوند بابونہ انیسون کلونجی در سرکہ یا آب سائیدہ نیمگرم ضماد نمایند ایضاً صداع بارد صفت آن کبابہ قرنفل برگ بید انجیر
سائیدہ باب حنا معجون ساختہ وقت شب بر سر طلا نمایند نوازل را مطلق منع کند و صداع را زائل گرداند باذن اللہ تعالے ضماد
نافع صداع کہ از نزلہ باشد صفت آن قرنفل دو عدد افیون دو حبہ زعفران چہار حبہ باب سائیدہ نیمگرم ضماد نمایند ضماد برائے
درد سر بارد از حکیم کلو صاحب صفت آن زنجبیل بے ریشہ گل رمنی افیون در آب سائیدہ بر پیشانی نیمگرم ضماد کنند ایضاً برائے
صداع بارد صفت آن مرزنجوش مرمکی اکلیل زوفا خشک بابونہ شونیز مساوی کوفتہ بیختہ باب مرزنجوش نیم گرم ضماد نمایند
ضماد کہ جہت بیضہ دموی بعد فصد و تنقیہ بکار برند صفت آن شیاف مامیثا بوش در بندی ہر واحد یک نیم درم عصارہ کاسنی
سبز بست درم آرد جو گل خطمی گل بنفشہ ہر یک چہار درم کوفتہ بیختہ بعصارہ کاسنی سرشتہ ضماد نمایند ایضاً برائے خوذہ و بیضہ مجرب
صفت آن زعفران بسباسہ جوز بوا نمک در آب سودہ نیمگرم موئے سر تراشیدہ بر تمام سر ضماد سازند و مربائے ادرک بخورند ایضاً
جہت بیضہ رطوبی کہ از تنقیہ و تدابیر دیگر دفع نشود صفت آن آرد کرسنہ آرد شعیر ہر واحد دہ درم صبر مر ہر واحد سہ درم بعد سحق بسرکہ
ممزوج باب خمیر کردہ قدرے روغن یاسمین داخلکردہ بر سر ضماد نمایند منقول از شرح حکیم علی ضماد صداع دودی برائے قتل دیدان سر

صفت آن ایلیم چهار ماشه انزروت دو ماشه شکر سفید سه ماشه روغن گاو دو ماشه همه ادویه در آب سوده در روغن آمیخته بر جبین و
پیشانی ضماد نمایند ضماد نافع سلاع که از ضربه و سقطه بهم رسد صفت آن گل ارمنی صبر هر یک پنج درم آرد نخود ماش و شاث
و برگ آس و گل سرخ هر یک دو درم بابونه چرائته هر یک یکدرم کوفته بیخته در آب برگ بید سائیده ضماد نمایند ایضاً جهت سلاع
ضربی صفت آن اکلیل الملک یکدرم بنفشه گل سرخ گل نیلوفر بابونه هر یک دو مثقال جو مقشر برابر مجموع کوفته بیخته
در استار روغن بنفشه دو استار آب باهم آمیخته اول بجوشانند تا اکثر آب تحلیل رود پس ادویه داخل کرده بآتش نرم پزند تا توام
پالوده گردد گرم گرم ضماد کنند ضماد مجرب برائے شقیقه صفت آن تخم کاهو بزر البنج مرصافی افیون کتیرا سائیده اگر سرکه مضر
نباشد اضافه نموده ضماد کنند ضماد که در سرسام صفراوی نافع است صفت آن جرادهٔ کدو جرادهٔ خیار برگ عنب الثعلب برگ
بید صندل سفید گل نیلوفر تخم کاهو تخم هندوانه بسرکه و روغن گل و گلاب ضماد نمایند ایضاً که جهت سرسام حار و اختلاط عقل
در حمیات و امراض حاره نیز مجرب است صفت آن آرد جو ده درم گل بنفشه سبوس گندم هر یک پنجدرم گل خطمی سفید سه
درم کوفته بیخته بآب برگ بید و روغن گل و سرکه سرشته بر سر یافوخ ضماد کنند ضماد که در سرسام صفراوی و مالیخولیائے سوداوی
و صفراوی در زمان ابتدا جهت تبرید و تنویم مستعمل و مجرب است صفت آن گل بنفشه گل نیلوفر گل خطمی سفید گل سرخ بابونه
جو مقشر برگ خشخاش سفید برگ بید تراشه کدو برگ عنب الثعلب سبز مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم هندوانه تخم کاهو مقشر تخم
خشخاش سفید بشیر دختران یا شیر بز در روغن گل دوا‌هائے کوفتنی را کوفته بیخته با مغزیات و برگهائے سبز بر سنگ انداخته از شیر و روغن
آهسته آهسته تسقیه داده حل سازند تا مانند مرهم شود پس سر را بدان غلاف سازند ضماد جهت حمره دماغ در ابتدا بکار آید صفت
آن تراشه کدو و خیار پوست خربزه عنب الثعلب سبز گل بنفشه برگ کاسنی تازه کوفته اقاقیا سوده داخل کرده بر یافوخ ضماد نمایند
ایضاً از علوی خان که در حمره دماغ مستعمل است صفت آن آرد نخود ماش آرد جو بروغن گل و شیر زنان و زرده بیضه نیم برشت
آمیخته بر خرقه آلوده بر سر نهند و ساعت بساعت تبدیل کنند ضماد مبرد مستعمل در سرسام حار بعد از تنقیه صفت آن
رسوت گل ارمنی مامیثا گل خطمی سفید پوست خشخاش تخم کاهو کوفته بیخته بآب کشنیز سبز حل کرده و قدرے سرکه انگوری انداخته
ضماد نمایند ایضاً که در سرسام حار وقت اختلاط مستعمل صفت آن فادانیا یک دانگ گل بنفشه یک مثقال آرد نخود ماش یک
کف کوفته بیخته بشیر دختران و زردی تخم مرغ و روغن گل بهم سرشته پارچه کتان بآن آغشته بر سر گزارند و ساعت بساعت تبدیل کنند
ضماد جهت سرسام حار اطفال که در ابتدا مستعمل میشود و هم مرض عطاش را منع کند صفت آن زرده بیضه مرغ آب خرفه آب
کشنیز سبز آب کدوی تر شیر دختران روغن بنفشه بادام همه برابر گرفته آمیخته بر هم زنند پس ضماد نمایند و پیشانی طفل را بروغن کدو چرب کنند
ضماد که بسرسام سوداوی و صداع عصبی و یبس خیاشیم و خشکی دماغ فائده تمام میکند صفت آن مغز تخم کدو مغز تخم تربوز نیلوفر
گل بنفشه هر یک یکتوله سائیده بشیر دختران یا بز آمیخته بر سر ضماد نمایند ضماد که سرسام بلغمی را مفید است صفت آن
اسطوخودوس عود هندی عود صلیب هر یک شش ماشه آرد مونگ چهار توله زردی تخم مرغ یک عدد و آب روغن گل بهم آمیخته ضماد کنند

ایضاً کہ بجہت لیثرغش از زوالد حکیم علویخان صفت آن کمادریوس اسطوخودوس جندبیدستر از ہر یک دو مثقال عود ہندی
عود صلیب ہر یک دو دانگ موم مقشر یک کف کوفتہ بیختہ بشیر زنان و زردہ بیضہ مرغ یک عدد و روغن گل و روغن ناردین
ہر یک پنج مثقال بریافوخ ضماد کنند و اگر مرض قوی باشد عاقرقرحا و زعفران و حاشا اضافہ نمودن اولی است ضماد کہ در سہر و نیز سرسام
حار معمول است صفت آن گل نیلوفر تخم کاہو تخم خرفہ صندل سفید ہر یک سہ ماشہ کافور یک ماشہ افیون زعفران ہر یک
نیم ماشہ ہمہ را سائیدہ روغن گل یک تولہ آب کشنیز سبز دو تولہ و اندکے سرکہ ممزوج کردہ بر تارک سر ضماد کنند ضماد منوم از مجربات
حکیم احمد صفت آن تخم کاہو بزرالبنج افیون پوست بیخ لفاح زعفران مساوی کوفتہ بیختہ بآب طبیخ خشخاش سرشتہ بر پیشانی
و صدغین و بینی طلا کنند خواب آرد ضماد کہ در سائر اوقات استعمال بر حلق و سینہ ادویہ سرد و قابض مثل این ضماد بعمل آرند صفت
آن صندلین و فوفل اقاقیا مامیثا حضض گل ارمنی آب کشنیز تر یا خرفہ کاہو و عنب الثعلب ضماد نمایند ایضاً جہت ماشرا از علویخان
مرحوم صفت آن صندل سرخ گل ارمنی شیاف مامیثا رسوت بوش درہندی گل قیمولیا گل شاموس از ہر یک یکمثقال کافور
قیصوری یکجا آنگس سودہ بآب کاسنی تازہ و آب کشنیز و آب عنب الثعلب و آب کاہو تازہ و بسرکہ سرشتہ ضماد نمایند ضماد کہ سبات بارد
و بلغمی را مفید صفت آن جندبیدستر پیاز عنصل عاقرقرحا بسرکہ سائیدہ ضماد کنند ضماد کہ دوار بارد را سود دارد صفت آن
عاقرقرحا خردل قرنفل بآب نمام و سرکہ عنصل آمیختہ بر سر ضماد نمایند ایضاً کہ در سدر و دوار معدی بکار آید صفت آن
سنبل الطیب مصطگی از ہر یک نیم جزو صبر یک جزو مرکی گل سرخ ہر یک دو جزو کوفتہ بیختہ موم زرد با روغن ناردین یا روغن قسط یا
روغن مصطگی بگدازند و ادویہ مذکور در آن آمیختہ مرہم سازند و بر خرقہ مالیدہ بر معدہ ضماد کنند ضماد جہت سکتہ و سبات صفت
آن فرفیون خردل سرخ شیطرج ہندی تخم انجرہ مساوی با سرکہ بسرشتند و بعد بر حلق راس ضماد نمایند ایضاً جہت سکتہ و سبات از
کتاب بقائی صفت آن خردل جندبیدستر مساوی با سرکہ کہنہ سرشتہ بعد موتراشی بر سر ضماد کنند باذن اللہ تعالیٰ مسکوت
را بافاقت آرد ضماد کہ وجود قبل از افاقت و بعد آن مفید صفت آن بابونہ زوفائے خشک اکلیل الملک شبت با سرکہ
سائیدہ بر مؤخر سر ضماد کنند ضماد کہ در مالیخولیائے مراقی بعد تنقیہ نفع دہد صفت آن مصطگی گل سرخ افسنتین سنبل الطیب اسارون
سعد شبت پودینہ دشتی زیرہ کرمانی انیسون تخم کرفس صعتر کوفتہ بیختہ بآب ضماد کنند یا در آب جوشانیدہ صاف نمودہ در مثانہ گاؤ انداختہ
کباب نمایند و اگر تخم گندنا و چینی زر نباد اضافہ نمایند انسب است و گاہے ازین ضماد مصطگی گل سرخ اسارون سعد دور نمودہ و بجائے
آن اکلیل الملک بابونہ برگ نمام اضافہ کردہ وقت خلوئے معدہ از طعام بر معدہ نطول کردہ میشود برائے تحلیل ریاح باردہ مراقی
مفید می افتد ضماد استرخائی و فالج و لقوہ کہ از ورم گرم نخاع باشد صفت آن در ابتدا صندل و فوفل و مامیثا و اقاقیا و کشنیز
و برگ انگور و خرفہ و بید ہمہ یا آنچہ میسر آید بر موضع ورم ضماد نمایند و در زمان تزاید آرد جو با روغن گل و آب کشنیز و در زمانہ انتہاء و انحطاط
گل خطمی و بابونہ با روغن گل و موم ضماد کنند ضماد استرخاء و فالج و لقوہ کہ از ورم بارد نخاع باشد صفت آن حب الغار میعہ
یابسہ جوزالسرو زعفران مر جندبیدستر شب یمانی با موم و روغن قسط قیروطی ساختہ ضماد نمایند ضماد محلل و مقوی در

استر خار کہ از ضربہ وسقطہ افتد بکار آید صفت آن حب الغار قسط شیرین ہر کدام دہ درم میعہ خشک پانزدہ درم صبر مرمکی
اہل برگ سرو ہر کدام یک درم زعفران جندبیدستر ہر کدام چہار درم قردمانا ششش درم قشار کندر دو درم حضض رامک گلنار ہر کدام
پنجدرم مصطگی شونیز ہر کدام ہفت درم وج گل سرخ شب یمانی ہر کدام ہشت درم اقاقیا سنبل الطیب ہر کدام پنجدرم ہمہ را باریک کوفتہ
با موم و روغن ناردین و روغن قسط سرشتہ ضماد کنند ضماد کہ استعمال آن بعد تنقیہ در فالج ولقوہ مجرب حکیم عابد سرہندیست صفت
آن جندبیدستر عاقرقرحا فرفیون زرنباد عود ہندی عود صلیب جبہ تریوا برگ مورد سورنجان بوزیدان قسط تلخ مغاث بغدادی مرزنجوش
سنبل الطیب اسطوخودوس مساوی سائیدہ بروغن قسط آمیختہ بر سر و فقرات گردن و خلف ضماد کنند ضماد جہت تشنج عصب صفت
آن مقل یک اوقیہ بآب درہاون داخل کنند و پیہ مرغ بط مغز ساق گاو ہر یک نیم رطل گداختہ بر مقل ریختہ خوب حل کردہ بکار برند ضماد
حکیم علویخان نافع تشنج اعضا کہ با شدت درد باشد و یا از حرکت ماند ولحہ درد آن ساکن نگردد نفع عظیم بخشد صفت آن گل بنفشہ
عنب الثعلب تخم خطمی زراوند مدحرج گل بابونہ کو کنار آرد باقلا مغز تخم کدوے شیرین مغز تخم خیارین اکلیل الملک سورنجان
برسیاوشان ہر یک تولہ کوفتہ بیختہ بشیر مادہ گاو بیختہ بیہ گردہ بزدو تولہ مغز قلم گاو سہ تولہ روغن کنجد پنجتولہ داخل کردہ نیمگرم ضماد نمایند
ضماد کہ عصب را نرم کند صفت آن کنجد مقشر بست درم با برگ مرزنجوش تر پنجدرم سائیدہ بر خرقہ گذاشتہ بہ بندد از تجارب
ضماد کہ در تشنج یبسی بکار آید صفت آن بنفشہ تخم خطمی آرد جو بلعاب اسغول و روغن بید آمیختہ بعمل آرند ایضاً کہ تشنج یابس را
فائدہ دہد از خلاصہ صفت آن کنجد مقشر تخم کتان حلبہ مساوی پیہ مرغابی سہ چند ہمہ را بکوبند تا مثل مرہم شود پس
قدرے کتیرا سائیدہ داخل کردہ استعمال نمایند و اگر ہر سہ جز و را در روغن کنجد پختہ بر عضلات نہند تمدد و کزاز را نافع بود ضماد کہ
بخدر نافع صفت آن مرمکی صبر زرد ہر دو را سائیدہ بآب پودینہ حل کردہ ضماد نمایند ضماد کہ دفع نزلات باسرہ نماید منقول از
بیاض استاد مرحوم صفت آن دارشیشعان دو تولہ قرنفل دو ماشہ جوزبوا یک عدد عاقرقرحا ہفت ماشہ دار فلفل فلفل
مویہ ہر یک پنجماشہ بآب سائیدہ گرم کردہ بر سر ضماد نمایند ضماد جہت رمد و درد چشم صفت آن افیون شب یمانی ہر یک
دو ماشہ در آب لیمون حلکردہ ضماد نمایند ضماد کہ وجع شدید چشم را نافع بود معمول استاد مرحوم صفت آن حنظل سرخ شیاف
مامیثا صبر زرد فوفل صمغ عربی افیون اقاقیا مساوی بآب عنب الثعلب یا آب کشنیز تر و قتیکہ وجع و ضربان اشد بود یا بطبیخ کوکنار
یا آب کاہو سرشتہ بر پلک ضماد نمایند ایضاً برائے درد شدید در رمد صفت آن پوست ہلیلہ زرد پھٹکری رسوت مردہ سنگ
پوست خشخاش بآب سودہ نیمگرم گرد چشم ضماد نمایند و گاہے گیرو نیز زیادہ کردہ میشود ضماد جہت سرخی چشم کہ از نزلہ باشد مفید
صفت آن رسوت ہلیلہ زرد گل ارمنی برگ تمر ہندی پھٹکری بریان ہر یک ششماشہ قرنفل یکماشہ در آب سودہ ضماد کنند
و گاہے لودہ پٹھانی زیادہ می کنند ایضاً برائے آشوب چشم صفت آن پٹھانی لودہ پھٹکری ہر یک دو ماشہ افیون گیرو رسوت
ہر یک یکماشہ بآب سائیدہ ضماد نمایند ایضاً برائے سرخی چشم صفت آن لودہ پھٹکری ہلیلہ زرد بآب سودہ نیمگرم
ضماد نمایند و گاہے جدوار و افیون و پوست خشخاش افزودہ میشود ضماد برائے ورم حار چشم مجرب سیدی است صفت آن

عصاره مامیثا رسوت زعفران صمغ عربی مامیران مساوی شیاف ساخته بآب مطبوخ پوست خشخاش ضماد نمایند ضماد معمول
در رمد حار و سبل صفت آن صندل گل ارمنی رسوت عنب الثعلب هر یک برابر در آب کشنیز سبز سائیده گرداگرد چشم ضماد
کنند ضماد نافع درد چشم خواه حار باشد خواه بارد و با ورم بود صفت آن حضض زیره سفید لوده پهٹکری بریان زردچوب
گل ارمنی هلیله سیاه پوست هلیله زرد انزروت هر یک سه ماشه زعفران افیون خالص هر یک یکماشه قرنفل دو عدد عنب الثعلب
چهار ماشه صندل سرخ مدبرخ کوفته بیخته بآب عنب الثعلب سبز شیاف یا حب ساخته نگهدارند و بآب مذکور سائیده ضماد نمایند ایضاً
که در هر قسم رمد معمول است صفت آن پاره رسوت گیرو پوست هلیله زرد هلدی افیون هر یک یکماشه لوده پهٹکری بریان
هر یک دو ماشه بآب سائیده گرد چشم ضماد نمایند ضماد که سرخی چشم و اشک روان را نافع صفت آن هلیله سیاه پوست هلیله
زرد رسوت صمغ عربی هر یک سه ماشه کوکنار افیون هر یک دو ماشه بدستور در آب مکوه دور چشم ضماد نموده باشند ایضاً
برائے رمد سرخی چشم صفت آن گیرو چهار جزو افیون یک جزو حضض هلیله سیاه زردچوب هر یک دو جزو زنجبیل صمغ عربی
هر یک ربع جزو سائیده حب بسته دارند و بآب منقوع کوکنار سائیده حوالی چشم طلا کنند ضماد برائے درد سرخی چشم صفت
آن شب یمانی بریان شش ماشه لوده پٹهانی پوست هلیله کابلی هر یک دو ماشه گیرو افیون زعفران هر یک یکماشه در ظرف مسی
بدسته مسی در آب انار ترش خوب بسایند و حبها ساخته بدارند و بر چشم ضماد نمایند ایضاً برائے رمد صفت آن پهٹکری خام
زنجبیل گیرو زردچوب هر واحد ماشه افیون دو ماشه بآب کوکنار سوده ضماد نمایند ایضاً برائے درد چشم و سرخی صفت
آن پهٹکری یکماشه افیون دو سرخ در آب برگ تمرهندی دو توله سائیده بر آتش نهند تا غلیظ شود نیمگرم بر چشم ضماد کنند ضماد که
نزول مواد در چشم و بصداع و شقیقه حار بسیار مجرب است صفت آن صندل سفید سوده یک جزو انزروت باریک سائیده
نیم جزو بسفیدی تخم مرغ سرشته بر چشم و صدغین ضماد نمایند ضماد که چشم را بغایت خنک گرداند صفت آن کافور یکدانگ
سفیداب شسته یکمثقال بگلاب سحق کرده گرد چشم طلا کنند ضماد که در آخر رمد بکار آید صفت آن آرد جو گل بنفشه گل بابونه
سائیده در زردی بیضه مرغ آمیخته ضماد نمایند ضماد برائے انتفاخ ملتحمه که از رطوبت مائی بود بغایت سودمند است صفت
آن آرد کرسنه آرد جو صبر بابونه اکلیل الملک در آب بادیان سائیده گرد چشم ضماد نمایند ضماد جهت ضربه و حرارت چشم صفت
آن زردی بیضه آب کشنیز سبز روغن گل باهم لت کرده پنبه بآن تر نموده بر چشم گذارند ایضاً نافع ضربه چشم صفت آن
آرد مونگ و جو و زردچوب حضض گل ارمنی مامیران زعفران مصطگی هر یک یکجزو بزردی بیضه مرغ سرشته ضماد کنند ضماد
مختصر معمول بجهت ضربه چشم و سرخی شدید که در ملتحمه باقی ماند صفت آن زعفران مصطگی هر دو سائیده بزردی بیضه مرغ
سرشته گرد حلقه چشم ضماد کنند ضماد جهت کوفت چشم مفید صفت آن تخم خطمی تخم خبازی سائیده در شیر دختر و روغن
گل آمیخته بر پشت چشم ضماد کنند و گل ارمنی بآب کشنیز نیز نافع ایضاً جهت ورم حار ملتهب که در چشم و یا مفاصل بسبب ضربه و سقطه
وغیره بهم رسد و ضربان دهد صفت آن آرد جو پانزده جزو کوکنار پانزده جزو بنفشه سیزده جزو تخم خطمی هفت جزو مونگ گلسرخ

اصل السوس نیلوفر هریک پنج جزو عدس مقشر سه جزو حناء دو جزو زعفران نیم جزو کوفته بیخته بروغن گل و زردی بیضهٔ مرغ آمیخته نیم گرم ضماد نمایند ضماد که ازالهٔ طرفه نماید صفت آن برگ عنب الثعلب مویز بیدانه صبر نمک سیاه با سرکه بر پلک ضماد نمایند ضماد اکلیل الملک ودم الاخوین بیخ مهک زعفران عدس مقشر با روغن گل و زردی تخم مرغ نیز نافع است ضماد نافع شیره صفت آن اشق وسکبینج در سرکه در روغن گل سائیده ضماد کنند و یا قدرے آرد جو و بهروزه با چربی گداخته آمیخته ضماد کنند و یا مرهم داخلیون ضماد کنند ضماد که غرب بسته را نرم کند و بگشاید صفت آن تخم مرو کوفته آرد گندم بشیر خمیر کنند و قدرے زعفران داخل کرده در شیر دختران یا شیر خر بپزند و بر غرب ضماد نمایند و تضمید بنوباش قائیده نیز از مجربات است ایضاً که غرب را در اندک زمان دوامی کند صفت آن گندم تخم مرو تخم حلبه کوفته بآب پخته قدرے شیر انداخته حل کنند که همچون مرهم شود پس ضماد نمایند و اگر خواهند قوی تر شود داروی را در شیر بپزند و شهد خالص نیز اضافه کنند نوع دیگر برائے غرب مجرب است صفت آن زعفران مرمکی صبر مساوی بآب سائیده ضماد کنند ضماد جهت منع رویئیدن شعر زاید صفت آن زعفران دو ماشه پا و بالا کافور ربع دانگ سائیده بعد از قلع مو بر آن موضع ضماد کنند ضماد نافع درد گوش که از گرمی باشد صفت آن صندلین پوست خشخاش کاهو کشنیز تر بگلاب سائیده گرداگرد گوش ضماد کنند ضماد که در وجع گوش که بسبب مشی در آفتاب یا بسبب هبوب ریاح سمائم بهم رسیده باشد نفع رساند صفت آن سرکه تند از سه درم تا ده درم حسب زیادتی و کمی حرارت روغن گل و گلاب هریک ده درم برگ بید برگ سیب برگ به برگ خرفه برگ عنب الثعلب همه را کوفته بافعات مذکور آمیخته بر عقب سر جائے مبدار اعصاب بدو ضماد کنند و هرگاه گرم شود تبدیل نمایند و چون علت با ختلاط آید اجزائے بارده کم کنند و روغن بابونه دفعه بدفعه بیفزایند ضماد که در ورم گوش که از آسیب رطوبت در گوش بهم رسد صفت آن پوست خشخاش اکلیل الملک بابونه بنفشه خطمی بزرکتان آرد جو مقشر بشیر زنان سرشته ضماد کنند ضماد که در ورم حار گوش مستعمل است صفت آن عنب الثعلب جدوار صندلین رسوت گل ارمنی در آب کشنیز سبز سائیده گرداگرد گوش طلا نمایند ایضاً که ورم حار گوش و بنا گوش را بعد فصد مفید است صفت آن برگ بنفشه گل خطمی کوفته بآب حلبه و ماء العسل سرشته ضماد کنند ایضاً که ورم حار گوش را زائل کند و تحلیل صلابت و تسکین درد نماید صفت آن تخم خشخاش سفید سوده و قدرے آرد جو در شیر بپزند و با قیروطی معمول از پیه بط بزنند و منجمد ساخته ضماد نمایند ضماد نافع ورم حار گوش صفت آن صندل سرخ فوفل حضض گل ارمنی عدس مقشر شیاف مامیثا زعفران هریک قدرے کوفته بیخته بآب کشنیز تازه یا آب عنب الثعلب تازه یا گلاب سرشته ضماد کنند ایضاً در ابتدائے ورم گوش معمول صفت آن آرد جو عنب الثعلب شیاف مامیثا گل ارمنی حضض مکی صبر صندلین اکلیل الملک فوفل و در انتها بابونه آرد باقلا اضافه کنند و وقت شدت وجع قدرے افیون بیفزایند و در سفید بیضهٔ مرغ آمیخته ضماد کنند ضماد در ورم گوش که ماده آن بسیار گرم نباشد و اندکے وجع و شروع در و سر بهم رسانیده باشد و درین حالت بکار آید صفت آن تخم کتان تخم خطمی سفید بابونه کوفته بماء العسل یا آب حلبه ضماد کنند ضماد معمول در ورم بارد گوش صفت آن

عنب الثعلب مغز فلوس اکلیل الملک بابونہ در آب کشنیز سبز سائیدہ نیم گرم نمودہ گرداگرد گوش ضماد نمایند و ہمین ادویہ را
در شیر گاو جوشانیدہ بخار آن بگیرند ضماد نافع باکثر اوجاع اذن خصوص وقتیکہ بسبب ورم بیرون گوش باشد صفت آن
آرد جو آرد باقلا بابونہ گل بنفشہ تخم خطمی اکلیل الملک روغن بنفشہ و آب گرم سائیدہ ضماد کنند ایضاً برائے ورم بارد زیر گوش
معمول حکیم وارث علیخان صفت آن بسبار بسکپرہ ہر یک چہار ماشہ ریوند خطائی جدوار ہر یک دو ماشہ مرچ سیاہ ہفت عدد با آب
سائیدہ نیم گرم زیر گوش ضماد نمایند ایضاً نافع ورم گوش بارد صفت آن نونل بسبار تخم کریلہ گیر و کچلہ زیرہ سیاہ مساوی با آب سائیدہ
نیم گرم ضماد کنند ضماد جہت قلاع اذن و بثور بینی مجرب صفت آن مغز تخم کدو سوختہ مغز تخم ہندوانہ سوختہ پوست کدو سوختہ
دم الاخوین سفیداب قلعی گلنار سوختہ توتیائے کرمانی کوفتہ بیختہ بشیر دختر حل کردہ و دہاون بمالند کہ مثل مرہم شود طلا کنند ضماد کہ انقلاع
غضروف گوش را بعد فصد و اسہال و بستن برائے درد بکار آید صفت آن نان جو خشک در آب ترکنند تا نرم شود و قدرے سرکہ
و روغن گل بر آن پاشند و مثل ضماد ساختہ بہ بندند ضماد حابس رعاف صفت آن کافور افیون ہر یک ربع جزو گل ارمنی عصارہ
لحیۃ التیس گلنار عدس مقشر ہر یک یکجزو کوفتہ بیختہ بسرکہ انگوری سرشتہ بر جبہہ و تارک سر گزارند و گاہے آرد جو خطمی اقاقیا صندل عوض
عدس کردہ میشود ایضاً کہ حبس رعاف کند صفت آن مازوئے سبز پوست انار گل سرخ ہر یک یکجزو عدس مقشر دو جزو حضض
برابر ہمہ کوفتہ بیختہ باب آس و گلاب سرشتہ اول آب شدید البرد بر سر ریزند بعدہ بر تارک سر و جبہہ ضماد کنند و در نسخہ دیگر آرد جو و گلنار
و اقاقیا و عصارہ لحیۃ التیس و صندل و افیون ہر یک سہ درم کافور دانگی عوض مازو سبز و پوست انار و گل سرخ و عدس مقشر و حضض
مرقوم است ایضاً کشنیز خشک آملہ خشک ہر دو را در آب سائیدہ قرص بستہ بر یافوخ نہند و در خیاشیم گل ارمنی افیون زہر مہرہ کاغذ
سوختہ بودار سوختہ باریک سودہ دمند کہ مجرب است ضماد نافع اورام و بثور حارہ بینی صفت آن مغز تخم کدو مغز تخم ہندوانہ
دم الاخوین سفیداب قلعی مغسول گل ارمنی بروغن گل سائیدہ طلا نمایند و اگر تجفیف بثور منظور باشد تخمہا بریان سازند و توتیائے
کرمانی اضافہ کنند و برائے رفع صلابت و خشکی اگر تلیین منظور بود عوض روغن گل شیر مادہ گاو داخل کنند ضماد برائے جراحت بینی و خشکی
رطبہ مفید صفت آن صندل سفید حضض مکی سودہ بگلاب و آب خرفہ ضماد نمایند ایضاً در تنگی بینی بکار آید صفت آن
حضض مکی مرداسنگ باب و گلاب سودہ اندرون بینی ضماد نمایند و در نسخہ دیگر صبر ہم داخل است ضماد معمول جہت ورم حار
لب صفت آن عنب الثعلب سپیاری گلنار گل سرخ با سرکہ و گلاب سائیدہ ضماد کنند ایضاً برائے ورم و بثور حار لب صفت
آن رسوت جدوار گیرو صندل سرخ باب کشنیز سبز ضماد کنند بعدہ صبر زرد مامیران چینی آب عنب الثعلب افزایند ایضاً برائے
ورم گرم لب بکار آید صفت آن آرد جو بابونہ حضض کوفتہ بیختہ باب مکوہ سبز سرشتہ بگلاب ضماد نمایند و در ورم بارد لب شبت
بابونہ اکلیل الملک کوفتہ بیختہ ضماد کنند ایضاً محلل ورم نزلی لب مجرب است صفت آن رسوت صبر زرد جدوار باب عنب الثعلب
تازہ نیم گرم ضماد نمایند ضماد برائے بثور لب صفت آن رسوت صندل سرخ باب عنب الثعلب سائیدہ ضماد کنند ضماد شقاق لب
صفت آن مازو سفید قلعی نشاستہ کتیرا باریک سائیدہ در پیہ ماکیان کہ بروغن گل گداختہ باشند آمیختہ بکار برند ایضاً

که برای شقاق لب مجرب است صفت آن رسوت تخم تربوز در آب کشنیز تازه سوده برلب بمالند ضماد که بواسیر لب را مفید
است صفت آن عدس بابونه اکلیل الملک خطمی اندر آب بپزند و بکوبند و بزردی بیضه و پیه ماکیان ممزوج سازند و بعد فصد قیفال
و چهار رگ و تشریط برنج افتیمون و اگر بواسیر سیاه باشد برلب نیز شرط زنند و زلو چسپانند و بعد شرط سرکه بمالند تا خون بند شود و اگر بواسیر
سرخ باشد از شرط زدن و زلو چسپانیدن پرهیزند و بعد تنقیه عام ضماد مذکور بربندند ضماد مجرب و معمول جهت درد دندان حار صفت
آن کافور افیون هر دو ممزوج سوده بر دندان و بن گوش ضماد کنند ایضاً جهت درد دندان بارد صفت آن زنجبیل کبر باریک
سائیده ضماد کنند ضماد نافع برای استرخاء لهات از رطوبت بلغمی صفت آن مازو سبز قشار کنار برگ آس کوفته بخته بسرکه سرشته
بر یافوخ ضماد نمایند ضماد که در خناق و ذبحه دموی بعد فصد و تبرید مستعمل است صفت آن بارتنگ کاسنی آرد جو عدس بنفشه
خطمی بابونه بنفشه کوفته بخته بروغن گل چرب کرده و بگلاب و سرکه حل کرده بر قفا و گرد اگرد گردن و حلقوم ضماد کنند ایضاً جدوار
زهر مهره هر یک پنجماشه بگلاب یا شیره برگ عنب الثعلب یا سرکه سائیده نیم گرم ضماد کنند و در نسخه دیگر کشنیز سبز پنجماشه و دنبا دو نیم ماشه
داخل است و نوشته که خناق و ذبحه و خنازیر و ورم گلو و زیر بغل و بن ران را تحلیل میکند ایضاً آرد جو آب عنب الثعلب یا کشنیز تر و
سرکه و گلاب ضماد کنند و اگر ماده مرکب بود بابونه افزایند ایضاً عنب الثعلب گل خطمی آرد جو گل بنفشه اکلیل الملک کوفته بخته در آب کشنیز
سبز آمیخته بکار برند ایضاً برای خناق صفت آن ضفدع کلان را شگافته گرما گرم بر گلو بندند که در خناق صعب مجرب است و اگر کشنیز
تازه را قیمه کنند پس بسرکه بپزند تا مهرا شود و بر پارچه گذاشته بر گلو بندند و اگر از برگ عنب الثعلب همین دستور عمل نمایند نیز نافع است ضماد
جهت ورم که در خارج گلو و ذقن باشد از بیاض والد مرحوم صفت آن گیرو سونٹھ صابون هر سه برابر سائیده لیپ کنند یا گل خطمی سائیده
در مغز فلوس که در شیره بادیان حل کرده باشند آمیخته نیم گرم ضماد کنند یا جدوار خطائی بگلاب یا سرکه طلا کنند یا تخم سرس کالی زیری
فلفل گرد آب بخته حلبه گل دگیدان مرچ سیاه بآب سوده نیم گرم ضماد کنند ایضاً برای ورم گلو مجرب صفت آن مغز تخم کدو
تلخ صبر صندل سرخ زیره سیاه پوست درخت سرس عدس مسلم فلفل کالی زیری کریله خشک تخم شبت برابر باریک سائیده در سرکه آمیخته
نیم گرم ضماد نمایند ایضاً از بیاض استاد مغفور صفت آن حلبه تخم کتان گل خطمی سفینه گل بنفشه تخم مرو جدوار کوفته بخته در آب
گهیکوار سائیده طلا کنند و برگ پان بسته بندند ضماد برای ورم گلو مجرب از بیاض استاد مغفور صفت آن حلبه گل بگیدان مرچ سیاه
بآب لیپ کنند ضماد که در اقسام خناق از مجربات انطاکی است صفت آن آرد باقلا آرد حلبه آرد جو هر کدام یک حصه مغز خرما
تخم خطمی هر کدام نصف و شحم حنظل در خناق بارد و گل ارمنی در نوع حار ربع جزو کوفته بخته با سفیدی تخم مرغ در قسم حار و با پیه مرغابی یا پیه ماکیان
در قسم بارد سرشته مکرر بر حلق ضماد نمایند ضماد جهت خناق که از زوال فقره گردن حادث شود صفت آن مازو پوست انار قرظ
آس سریش غری السمک سریش و غری السمک را بگدازند و ادویه دیگر سائیده در آن بسرشند و بر پارچه گذاشته بر گردن بندند ضماد برای
ورم صلب گلو که مثل سلع سخت باشد صفت آن کندر پنج توله طباشیر دو نیم توله افیون پنجماشه زعفران دو نیم ماشه این همه ادویه را
سائیده و آرد گندم بآب سرشته را در پیاله آب قدری قدری مالیده شیره آن بگیرند و در آن ادویه مذکوره آمیخته در ظرفی بر آتش بپزند

تا غلیظ گردد بر ورم ضماد کردہ بالایش برگ بید انجیر و پنبہ کہنہ بندند ہمچنین تا بست و یکروز این ضماد بعمل آرند ہر گاہ درین ایام ورم رف شود
دوائے دیگر بدستور مرتب ساختہ استعمال نمایند ضماد سُرفہ کہ از ورم جگر باشد سود دارد صفت آن سنبل الطیب نیم درم ریوند چینی
یک درم صندل سرخ صندل سفید بابونہ اکلیل الملک تخم کاسنی تخم کشوث برگ نیلوفر ہر یک دو درم گل سرخ چہار درم گل خطمی آرد جو
از ہر یک ہفت درم کوفتہ بیختہ بآب کاسنی و بید طلا کنند ضماد جہت درد سینہ صفت آن نان میدہ خشک کوفتہ بیختہ
مغاث وثقل و زردی بیضہ مرغ زعفران خطمی روغن گل آمیختہ ضماد کنند ضماد نافع برائے انتصاب نفس حادث از استرخائے عضلات
صدر بسبب رطوبت بارد و ضعف حرارت صفت آن مصطگی سنبل الطیب مر صاف قصب الذریرہ صبر سقوطری نار مشک
مساوی الاجزاء در گلاب سائیدہ بر پارچہ طلا نمودہ بر سینہ ضماد نمایند ضماد در نفث الدم وقتیکہ اسباب گرم موجب آن باشد و حبس خون
مطلوب بود بکار آید صفت آن اقاقیا کندر مازو گلنار مرکی صمغ عربی گل ارمنی افیون مساوی در آب سائیدہ بر سینہ طلا سازند
ضماد کہ در ذات الریہ بزمانہ ابتدا بکار آید صفت آن گل خطمی صندل سفید آرد جو بآب عنب الثعلب و آب خرفہ سرشتہ روغن بنفشہ
مخلوط ساختہ ضماد بر سینہ نمایند ایضاً کہ در ذات الریہ روز چہارم بعمل آید صفت آن بابونہ اکلیل الملک بنفشہ تخم خطمی صندل سفید
آرد جو ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ موم سفید با روغن گل گداختہ اجزا را بآن مخلوط ساختہ بدستور مرہم مرتب سازند و بر پارچہ مالیدہ بر سینہ ضماد
کنند و اگر از نضج توقف بینند حلبہ تخم کتان آرد باقلا ہر کدام جزوی بر اجزائے مذکورہ بیفزایند ضماد کہ در وجع ذات الجنب مجرب است
صفت آن آرد جو اکلیل الملک پوست خشخاش کوفتہ بیختہ ضماد کنند ایضاً مسکن وجع ذات الجنب صفت آن بنفشہ بابونہ
سبوس گندم آرد گندم تخم کتان ہمہ را در آب بپزند تا مہرا شود پس بفشارند و آن آب را با روغن بنفشہ آمیختہ باز بر آتش گزارند تا غلیظ شود
پس ضماد کنند و گاہے تخم خطمی حلبہ آرد جو افزودہ مینمود ضماد کہ مادہ ذات الجنب و ذات الریہ بپزد و درد ساکن کند از قانون صفت آن
بنفشہ تخم خطمی بابونہ ہر یک جزوی آرد باقلا آرد جو ہر یک نیم جزو اصل السوس دو جزو کوفتہ بیختہ بموم و روغن بنفشہ یا روغن کنجد سرشتہ بنہند
و اگر حاجت تحلیل زیادہ بود تخم کتان در آن افزایند و بانضج ضماد نمایند و اگر حرارت بسیار نباشد بدل روغن بنفشہ روغن سوسن یا روغن
نرگس کنند و اگر حرارت قوی باشد بدل تخم کتان برگ نیلوفر و کدوئے تازہ کنند ضماد منضج و محلل در ذات الجنب بعد تسکین وجع وقتیکہ نفث
بلغمی باشد و قلیل باشد جہت تحلیل و انضاج بکار آید صفت آن گل بنفشہ صندل سفید آرد جو خطمی سبوس گندم اکلیل الملک مساوی
کوفتہ بیختہ در موم روغن کہ از موم و روغن بنفشہ ساختہ باشند آمیختہ ضماد کنند و اگر حاجت تحلیل و انضاج زیادہ باشد آرد باقلا آرد حلبہ
تخم کتان ہر یک بقدر حاجت اضافہ کنند ضماد برائے شوصہ و انضاج مادہ ذات الجنب صفت آن بنفشہ نخالہ گندم بابونہ آرد جو
آرد باقلا تخم خطمی اکلیل الملک مساوی کوفتہ بیختہ بقیروطی متخذ از موم و روغن بنفشہ جمع نمودہ نیم گرم ضماد نمایند و اگر در ذات الجنب و شوصہ
مادہ قوی باشد و غلیظ و بطی النضج تخم کتان و حلبہ و کرنب یا آب کرنب اضافہ کنند ضماد شوصہ کہ جہت تسکین درد شوصہ و ذات الجنب
بکار آید صفت آن بنفشہ بادیان تخم شبت تخم کتان حلبہ آرد جو ہمہ را ہمچو آرد سائیدہ در آب بجوشانند و در روغن کنجد آمیختہ
شیر گرم بر جائے درد گزارند و خاکستر چوب درخت انگور و چربی مرغ و چربی بُز و مغز قلم گاو نیز از مسکنات وجع است اگر درین ضماد

افزاید بہتر است ضماد جہت درد پہلوئے بارد **صفت آن** بابونہ زنجبیل السی کندر سیاہ مساوی بآب سائیدہ نیم گرم ضماد نمایند
ضماد جہت سوء مزاج حار قلب و خفقان حار **صفت آن** گل نیلوفر کشنیز خشک صندل سفید ہر یک ہفت ماشہ کافور سہ ماشہ
بگلاب سائیدہ بر سینہ ضماد نمایند **ضماد** کہ برائے سوء مزاج بارد قلب نافع است **صفت آن** سنبل الطیب دارچینی سعد قرنفل کلنجن
کوفتہ بیختہ بآب مرزنجوش و آب شاہسفرم و آب بادرنجبویہ سرشتہ ضماد نمایند **ضماد** کہ برائے ورم حار پستان در ابتدا معمول است
صفت آن گیرو سوت حضض گل ہر یک چہار ماشہ بآب عنب الثعلب ضماد کنند **ایضاً** کہ ورم حار پستان وقت ابتدا بکار آید
صفت آن آرد باقلا سکنجبین روغن گاؤ درہم سرشتہ ضماد کنند **ضماد** کہ ورم پستان حار را سود دہد **صفت آن** بزر قطونا سکنجبین
و آب بیزند و بر نہند و اگر ورم ملتہب باشد آب خیار آب کاہو آب عنب الثعلب و روغن گل آمیزند و ضماد نمایند **ایضاً** آرد جو آرد باقلا
آرد عدس گل سرخ عنب الثعلب کوفتہ بیختہ بسرکہ آمیختہ ضماد کنند **ایضاً** اسبغول را در سرکہ و آب برگ عنب الثعلب بجوشانند و با قدرے
گل سرخ سائیدہ ضماد کنند **ایضاً** برائے ورم حار پستان **صفت آن** موم سفید لعاب خطمی لعاب بہدانہ لعاب اسبغول با روغن گل
بطریق قیروطی ساختہ بر موضع ملتہب نہند **ضماد** معمول در ورم گرم پستان کہ بسبب انجماد شیر حادث شود **صفت آن**
آرد جو باقلا مغاث بآب کشنیز سبز و آب خرفہ سبز و زردہ بیضۂ مرغ ضماد کنند و وقت انتہا و سکون درد محللات ضماد سازند و اگر
مادہ جمع گردد منضجات استعمال کنند **ایضاً** نافع ورم پستان کہ بسبب تجبن لبن باشد **صفت آن** برگ پودینہ برگ عنب الثعلب
سرکہ و روغن گل بیختہ ضماد کنند **ایضاً** شیر را کہ بسبب گرمی و خشکی منجمد شدہ باشد محلل کند **صفت آن** مونگ و برنج ساٹھی بآب
سائیدہ اندکے گرم کردہ ضماد کنند **ضماد** کہ در زمانیکہ شیر بستہ شدہ متعفن شدہ باشد بکار آید **صفت آن** چقندر بپزند تا مہرا شود
آن را بمغز نان آرد باقلا بکوبند و روغن کنجد داخل کنند و ضماد نمایند **ضماد** نافع ورم بارد پستان **صفت آن** چوب میدہ پوست
کچنال تخم حلبہ پوست بیخ ارنڈ گیرو ہمہ را برابر گرفتہ کوفتہ بیختہ ضماد نمایند **ضماد** برائے کوفتگی پستان **صفت آن** ماش دانہ مونگ
کوفتہ در آب برگ سرو کوفتہ سرشتہ ضماد کنند **ضماد** ورم پستان از حکیم علی **صفت آن** در ابتدا صندل جوز القی برگ حنا
بآب عنب الثعلب سائیدہ طلا کنند کہ ردع و تقویت میکند و در وسط بہر نضج برگ و گل خطمی و امثال آن ضماد نمایند و اگر مرہم
اشق آمیزند زود نضج دہد و چون بشگافند بمراہم مدملہ علاج کنند **ایضاً** کہ در انتہا معمول است **صفت آن** بابونہ شش ماشہ
اکلیل الملک چہار ماشہ استہ تمر ہندی مرزنجوش آرد جو ہر یک شش ماشہ آرد باقلا نہ ماشہ حلبہ گل خطمی مرو ہر یک شش ماشہ لبشیر گاؤ
چہار تولہ پختہ ضماد نمایند **ضماد** منضج مادہ ورم پستان **صفت آن** تخم ریحان در شیر گاؤ پختہ بہ بندند و تخم کتان بابونہ اکلیل الملک در آب
جوشانیدہ صاف نمودہ با موم و روغن گل قیروطی ساختہ ضماد نمایند **ایضاً** کہ در نضج و انفجار دبیلہ پستان معمول است **صفت آن**
تخم کتان کنجارہ کنجد بیخ سوسن میعہ سائلہ سرگین بز سرگین کبوتر نطرون راتینج مساوی کوفتہ بروغن کنجد و مغز ساق گاؤ و مسفنج سرشتہ
ضماد کنند **ضماد** نافع ورم پستان حاملہ **صفت آن** بابونہ اکلیل الملک گل خطمی بنفشہ ہر یک پنج ماشہ آرد جو آرد نخود
ہر یک دہ ماشہ کوفتہ بیختہ بآب کاسنی و گلاب طلا سازند **ضماد** کہ تقلیل لبن کند و ورم کہ بسبب زیادتی شیر باشد دور نماید

صفت آن آرد باقلا عدس مقشر تخم کاهو آرد جو گل سرخ گل ارمنی سائیده در روغن گل و سرکه آمیخته استعمال نمایند ضماد دیگر برای کلانی پستان و خصیه صفت آن گل قیمولیا مازو شب یمانی سفیده ارزیز برنج سفید باسرکه سائیده ضماد کنند و یا افیون و زنان باسرکه ضماد سازند و یا کندر و ورج سوخته و آرد جو کوفته بیخته باسرکه سرشته در هر ماه سه بار طلا کنند ضماد که چون در هر ماه بعد فراغ از حیض سه روز بر پستان ضماد نمایند حافظ از استرخا آن بود صفت آن آرد جو پوست انار کنار نرم باریک سائیده باسرکه آمیخته طلا نمایند تا سه روز متواتر در شب و روز دو سه مرتبه ایضاً برای خوردی و سختی پستان صفت آن بیخ کندوری مولسری خام هر دو برابر در رس سهجنه تا چهل پاس کهرل نمایند و بعد از آن ضماد کنند در سه روز بحال شود و در نسخه دیگر بیخ کتائی بزرگ بیخ کتائی خورد و پوست انار درین نسخه زیاده است و رس سهجنه مطروح ضماد برای زینگ پستان و بغایت خورد باشد صفت آن پیه گاو میش پیه فیل برابر بگدازند و مخلوط ساخته هر روز قدری شیر گرم بمالند ضماد که شیر در پستان زیاده کند صفت آن تخم بادروج بیخ درم آرد باقلا ده درم کوفته بیخته بآب بادروج ضماد کنند ضماد جهت سوء مزاج بارد معده که مستحکم شده باشد نافع است صفت آن جند بیدستر ده درم تخم کرفس جبلی سنبل ورج ترکی هر واحد سه درم مصطگی پنج درم مغز پنبه دانه مرکی ترمس هر واحد بست درم ترمس را بریان کرده جوشیده بیزند و با روغن ناردین خمیر کرده در تنور نان آن بپزند تا خشک شده سرد شود بکوبند و باقی ادویه کوفته بیخته اضافه نمایند و با شراب سرشته در روغن لبان انداخته بر پارچه مالیده بر معده گذارند ضماد که در دفع ریاح و درد معده و دفع غثیان و تهوع مجرب است صفت آن مغز نان خمیری خشکار نعناع سبز هر یک دو توله مصطگی سه ماشه زعفران یک ماشه همه را برصلایه بسایند که مثل مرهم شود پس بر پارچه گذاشته بر معده و فم آن گذارند ضماد جهت تقویت معده و تحلیل ریاح نافع بسیار مفید صفت آن مصطگی گل سرخ افسنتین سنبل الطیب سعد کوفته بیخته بگلاب سرشته ضماد کنند و در نسخه دیگر گلنار و قرنفل عوض افسنتین است ایضاً قوی تر از اول صفت آن گل یاسمین گل نسرین عود خالص مصطگی جوز السرو پوست ترنج کبابه قرنفل سک بوزبوا بسباسه فرنجمشک خیر بوا زعفران بادرنجبویه قاقله کبار شاهتره سنبل الطیب زیره گلاب همه مساوی مشک بقدر خوشبو سائیده در آب مرزنجوش و روغن مصطگی آمیخته ضماد نمایند ضماد که تحلیل ریاح نافع اصحاب مالیخولیا مراقی کند صفت آن صندل سفید عود قماری عود صلیب گل سرخ سنبل الطیب کوفته بیخته بگلاب سرشته روغن مصطگی آمیخته بر مراق و معده ضماد نمایند ضماد که در مالیخولیای مراقی بعد از تنقیه نفع دهد صفت آن مصطگی گل سرخ افسنتین سنبل اسارون سعد شبت پودینه دشتی زیره کرمانی انیسون تخم کرفس صعتر کوفته بیخته بآب ضماد کنند یا در آب جوشانیده صاف کرده در شانه گاو پر کرده کماد کنند و اگر کندر و ابهل چینی زرنباد اضافه کنند انسب است ضماد که تحلیل ریاح سوداوی را که در عضلات مراق و سینه باعث وجع میشود مجرب است و هم درد پهلو که از ریاح غلیظ بهمرسد مفید صفت آن سورنجان سه ماشه زرنباد فادانیاج ترکی زرد فاخشک هر یک سه ماشه کوفته بیخته بموم سفید یک نیم توله و روغن زیت کهنه در روغن خسطوموم روغن ساخته بیامیزند و در آوند مس چو مرهم حل نمایند و بر پارچه گذاشته نیم گرم بر موضع و جلبین گذارند و اگر خواهند بطور موم روغن گرم نموده بمالند ضماد صندلین مسکن حرارت معده و جگر و تیز ورم آن را بعد فصد بکار آید صفت آن صندل سرخ صندل سفید شیاف مامیثا کافور کوفته بیخته بآب کشنیز سبز و سرکه آمیخته ضماد سازند

ضماد مسخن معده بارد و مقوی آن صفت آن سعد کوفی مصطکی سنبل الطیب قسط افسنتین هر یک پنج درم اذخر آمله قرنفل دارچینی
قصب الذریره هر یک دو درم کوفته بیخته بآب به ضماد نمایند ضماد که در سینه گرم بعد دفع غذای فاسد جهت تقویت معده بکار آید
صفت آن نان خشک کهنه بسرکه خیسانیده ضماد کنند ضماد که در سینه دموی از مجربات انطاکی است صفت آن سفرجل
آس عدس مقشر هر واحد یکجزو اقاقیا صندل تخم کاسنی گلنار آرد جو هر واحد نیم جزو مازو برگ حنا هر واحد ربع جزو بسرکه سرشته ضماد کنند و گاهی
این ادویه برای نطول جوش میدهند و بزیت برای تدهین می پزند ضماد نافع تهوع صفت آن مصطگی گلنار برگ پودینه سنبل الطیب
سائیده بر فم معده ضماد کنند ضماد دافع قے از مجربات استاد مرحوم صفت آن کافور نیم جزو زعفران یکجزو عود سه جزو صندلین هر یک
چهار جزو گل سرخ سک هر یک پنج جزو بآب به دسماق ضماد کنند ضماد نافع قی الدم صفت آن اقاقیا گلنار صندل سرخ صندل سفید
بآب سائیده بر معده ضماد کنند ضماد جهت قی الدم که از ضربه و سقطه شده باشد حبس نماید صفت آن مناشت اقاقیا گل ارمنی
آرد مونگ مرمکی صبر زرد کوفته بآب سرشته ضماد نمایند ضماد جهت فواق که بسبب برد معده باشد صفت آن جند بیدستر
یک نیم دانگ مشک خالص یکدانگ سنبل الطیب ناردین مصطگی هر واحد دو ثلث درم تخم بادرنجبویه برگ فرنجمشک تخم کرفس انیسون
هر واحد یک درم کوفته بیخته در موم و روغن ناردین آمیخته وقت خلو معده ضماد کنند ایضاً برای فواق بارد بلغمی صفت
آن سنبل الطیب مصطگی قرنفل با روغن سوسن یا قسط یا روغن گل بر فم معده ضماد کنند ضماد نافع درد فواد بارد صفت آن
دارچینی عود وج ترکی زرنباد مصطگی بگلاب نیمگرم ضماد کنند ضماد معمول در ورم حار معده در ابتدا صفت آن صندل گل سرخ رسوت
پوست کدو در گلاب و آب عنب الثعلب سبز و یا آب کشنیز سبز سائیده بر معده ضماد کنند و بعد از سه روز آرد خطمی زرد و با گلاب و آب
کاسنی بعد از آن خطمی بزرکتان حلبه زرد و آرد جو سنبل الطیب و مانند آن ضماد سازند ضماد محلل ورم معده صفت آن آرد جو خطمی
بابونه اکلیل الملک گل سرخ صندل سفید کوفته بیخته بآب کرنب و آب عنب الثعلب و قدرے زعفران بکار برند ضماد مفید دبیله معده
صفت آن افسنتین یک جزو بابونه حلبه هر یک دو جزو کوفته بیخته بشیر تازه سرشته گرم کرده ضماد کنند ضماد که برای اورام صلبه معده
و جگر بے نظیر است و همواره معمول صفت آن زعفران صبر هر یک یکدرم افسنتین سنبل الطیب هر یک یکنیم درم بکوبند و بآب گرم
ضماد نمایند و اگر بآب عنب الثعلب سبز سرشته استعمال کنند انفع بود ضماد که ورم معده بلغمی و سوداوی را مجرب است صفت آن
جعده پنج درم اکلیل الملک حماما بابونه شبت مصطگی از هر یک ده درم افسنتین سنبل الطیب هر یک هشت درم صبر زرد هشت درم کندر شش درم
پیه بط یا مرغابی دوازده درم پیه مرغ بست درم بیخ خطمی پانزده درم موم سفید شش درم ضماد سازند چنانکه رسم است ایضاً جهت ورم صلب
معده بغایت سودمند است صفت آن سعد اذخر قصب الذریره هر یک دو درم سنبل الطیب مصطگی هر یک سه درم گل سرخ
پنج درم بابونه خطمی آرد جو هر یک هفت درم بنفشه خشک آرد حلبه هر یک ده درم همه را کوفته بیخته بلعاب بزرکتان سرشته در خلو معده از
طعام ضماد کنند و در خلاصه وزن بابونه و غیره هر یک ده درم و مقدار حلبه بیست درم است و نوشته بعد المش بروغن ناردین نیمگرم ضماد مذکور
بعمل آرند و در نسخه سدیدی وزن سنبل الطیب و گل سرخ هر یک شش درم و بابونه و خطمی و آرد جو مطروح است فوعد دیگر در ورم معده که بغایت صلب

وسخت باشد مستعمل است صفت آن افسنتین سنبل الطیب سلیخہ مصطگی ہرکدام سہ درم صبر سقوطری میعہ سائلہ ہرکدام چہار درم حلبہ تخم کتان ہرکدام پنجدرم زعفران مرکی ہرکدام یک درم ہمہ را باریک کوفتہ موم سرخ دو نیمدرم در روغن زنبق یا روغن قسط یا روغن ناردین پانزدہ درم گداختہ ادویہ را بآن بسرشند وبدستور مرہم ساختہ استعمال نمایند ومرہم داخلیون بروغن قسط گداختہ واندکے ساذج ہندی وسلیخہ وزعفران اضافہ نمودہ بعمل آوردن بغایت سودمند است ضماد محلل وملین مرکب بامبردات کہ درین مرض در صورت حرارت مزاج بعض بکار آید صفت آن عنب الثعلب بابونہ بنفشہ آرد جو خطمی اکلیل الملک اصل السوس موم سفید روغن گل وروغن بنفشہ بدستور معمول باہم سرشتہ بکار برند ایضاً ملین ومحلل کہ در حالت برودت مزاج علیل بعمل آید صفت آن بنفشہ بابونہ اذخر سنبل الطیب آرد حلبہ حب البان مقل مغز بادام تلخ لعاب تخم کتان روغن بان موم زرد پیہ ماکیان بطریق قیروطی ساختہ بکار برند ضماد در اورام صلبہ معدہ وزخم ومثانہ وغیرہ معمول حکیم وارث علیخان صفت آن مغز املتاس دو تولہ آرد جو عنب الثعلب ہریک سہ ماشہ خطمی ہفت ماشہ گل بابونہ بالجملہ اکلیل الملک ساذج ہندی صعتر فارسی حلبہ بزرکتان پوست بیخ پنبہ حب الغلت صبر زرد جدوار ماشہ قنطوریون غلیظ ہریک شش ماشہ مرکی اشق جاوشیر سکبینج ہریک چہار ماشہ اظفار الطیب حسنتعلب ہریک پنجماشہ فرفیون زعفران ہریک سہ ماشہ آب برگ عنب الثعلب سبز سودہ گرم نمودہ موم زرد یک تولہ روغن گل دو تولہ گداختہ آمیختہ ضماد میکردہ باشند وگاہے گل سرخ بیخ اذخر اسارون تخم خبازی مصطگی ہریک شش ماشہ افسنتین آرد جو ازہریک ہفت ماشہ اقاقیا چہار ماشہ اضافہ کردہ بعضی ادویہ کم نمودہ میشود ضماد برائے جساوت معدہ نافع صفت آن بابونہ اکلیل الملک ہریک سہ ماشہ مرکی صبر مصطگی ہریک یکماشہ موم زرد تولہ موم را در روغن ناردین گداختہ ادویہ را باریک سائیدہ در آن آمیختہ نیم گرم ضماد نمایند ایضاً کہ جساوت معدہ وعضلات شکم را نرم کند از مجربات جالینوس است صفت آن موم شصت درم صبر زرد علک الانباط ہریک سی درم زنجبیل جاوشیر ہریک بست درم روغن سوسن دو صد وچہل درم بطریق مرہم سازند وضماد نمایند ضماد کہ قروح معدہ را نافع است صفت آن افیون زعفران ہریک نیمدانگ مرداسنگ یک مثقال سفیدہ ارزیز نیمدرم روغن گل پنجدرم ضماد کنند چنانچہ رسم است ضماد مسکن حرارت جگر صفت آن گل سرخ صندل سفید کافور بآب وگلاب سرشتہ ضماد نمایند ایضاً در ابتدائے سوء مزاج حار جگر زمانیکہ طبع نرم باشد نافع صفت آن صندل سفید آب خرفہ آب کاہو آب کدو آب برگ مورد موم زرد روغن گل واگر طبع بسیار نرم باشد فوفل طباشیر گل سرخ اضافہ نمایند وروغن را موقوف سازند وبدستور مقرر ضماد نمایند ضماد سنبل کہ سوء مزاج بارد جگر را مفید ودر علل جگر کہ قرص اوند مستعمل شود بکار برند صفت آن سنبل الطیب مصطگی قصب الزریرہ اذخر زعفران مرکی جملہ برابر مصطگی ومر را در شراب حلکردہ ودیگر ادویہ کوفتہ بیختہ بدان سرشتہ ضماد نمایند واغذیہ باردترک نمایند ایضاً کہ در ابتدائے ورم صفراوی کبد بکار آید صفت آن آرد جو صندل سفید آب کاسنی سبز سرکہ وگلاب بدستور ضماد نمایند ایضاً کہ در ورم حار کبد معمول است در ابتدا صفت آن تخم کاسنی صندل زرد وآرد جو عنب الثعلب در آب کشنیز تر وآب عنب الثعلب سبز سائیدہ روغن گل وقدرے سرکہ آمیختہ ضماد کنند ووقت تزائید اکلیل الملک افسنتین زعفران زیادہ کنند ووقت انتہا صندل موقوف کنند ودر وقت انحطاط بر افسنتین وزعفران وعود ومانند آن

التفا نمایند ضماد مستعمل در ورم جگر و استسقا صفت آن لک مغسول اسارون ریوند چینی چرائتہ بیخ اذخر افسنتین ہر یک دو درم مصطکی گل خطمی عصارہ مامیثا ہر یک یکدرم سنبل الطیب مرکی صبر ہر یک سہ ماشہ گل بنفشہ گل بابونہ ہر یک یکنیم مثقال گل سرخ سہ ماشہ تخم کشوث دو مثقال بیخ خطمی یک نیم مثقال اکلیل الملک یکنیم مثقال کوفتہ در آب عنب الثعلب سبز و قدرے گلاب جوشانیدہ بر پارچہ طلا نمودہ بر موضع ورم بچسپانند **ضماد** جہت ورم صلب جگر کہ با حرارت باشد **صفت آن** گلرخ گل بنفشہ اکلیل الملک بابونہ ہر یک یکجزو تخم کتان حلبہ ہر یک نیم جزو مصطکی ربع جزو کوفتہ بیختہ بموم زرد سرشتہ ضماد نمایند **ایضاً** کہ جہت صلابت جگر و طحال معمول است **صفت آن** اشق جزوی لشکل نیم جزو یا آہو دو جزو بسرکہ تند بپزند و بر خرقہ گذاشتہ ببندند **ضماد** کہ ضربہ جگر را نافع است **صفت آن** عود غرقی زعفران حب الغار مقل زرد مصطکی سنبل الطیب مساوی بکوبند و بروغن سوسن یا روغن زنبق و موم آمیختہ ضماد کنند **ضماد** محلل نفخہ کبد **صفت آن** سنبل الطیب زرورد جاورس در آب قرنفل و قدرے مشک و عود سرشتہ بر جگر ضماد کنند و یا مصطکی اذخر سنبل الطیب حب البان حب الغار ضماد کنند **ضماد** برائے استسقائے لحمی **صفت آن** لشکل نیم تولہ کف دریا ریوند چینی ہر یک سہ ماشہ قسط تلخ زنجبیل زرد چوب زیرہ سیاہ بابونہ اکلیل ہر یک شش ماشہ بسرکہ ضماد کنند وگاہے سرگین گاؤ تازہ عوض لشکل نیم کردہ میشود **ایضاً** برائے ورم دست و پاے مستسقیان معمول **صفت آن** زیرہ سیاہ گل ارمنی سعد کوفی بابونہ عنب الثعلب از ہر یک چہار ماشہ مر صبر ریوند چینی اکلیل الملک ہر یک سہ ماشہ لشکل نیم خشک سرگین گاؤ خشک ہر یک یکتولہ بورہ ارمنی دو ماشہ کوفتہ بیختہ در آب حل کردہ نیمگرم ضماد نمایند **ایضاً** مجرب برائے استسقائے لحمی **صفت آن** سرگین گاؤ لشکل نیم لشکل آہو خاکستر چوب انگور فطرون جدوار زرنباد کف دریا قسط تلخ اقاقیا مساوی در سرکہ آمیختہ نیمگرم ضماد نمایند **ایضاً** جہت استسقا معمول **صفت آن** ریوند چینی نمک ہندی بورہ ارمنی زنجبیل زرد چوب مساوی بسرکہ سرشتہ ضماد نمایند **ضماد** کہ در جمیع اقسام تہبیج عجیب الاثر است و معمول **صفت آن** سنبل الطیب صبر زرد ہر واحد دو مثقال خاکستر سرگین گاؤ پانزدہ مثقال سرگین نیم و آہو سعد کوفی قسط تلخ قردمانا ابرسا فرشادن اشنہ حماما ملیخہ عود بلسان حب بلسان بورہ ارمنی صعتر نمک ہندی جنطیانا ہر یک پنجمثقال ہمہ را کوفتہ بیختہ با بول شتر ضماد سازند **ضماد** برائے استسقائے زقی و استسقائے کہ با آن حرارت باشد **صفت آن** آرد جو سعد لشکل گوسفند کہنہ بورہ ارمنی مساوی کوفتہ بیختہ بسرکہ سرشتہ ضماد کنند و بعضے زیرہ سیاہ می افزایند و بعضے گل ارمنی عوض سعد میکنند **ضماد** کہ استسقائے زقی را مجرب است **صفت آن** بیخ سوسن نیم تولہ صبر سقوطری یک تولہ نمک اندرانی سرگین گاؤ خشک ہر یک چہار تولہ کوفتہ بیختہ بسرکہ انگوری بپختہ ضماد نمایند **ضماد** کہ استسقائے طبلی را مفید است **صفت آن** بابونہ اکلیل الملک مرزنجوش برنجاسف پودینہ از ہر کدام دہ درم زیرہ نبطی صعتر فارسی بادیان انیسون دوقو قردمانا ہر کدام پنجدرم تخم سداب صمغ سداب ہر کدام سہ درم اسارون سنبل الطیب حب بلسان عود بلسان سلیخہ ہر کدام دو درم جندبیدستر مرکی میعہ سائلہ ہر کدام یک نیم درم ہمہ را باریک بکوبند و صموغ را بروغن شبت یا روغن سداب بگذارند و ادویہ را بآن سرشتہ بر شکم ضماد کنند **ضماد افسنتین** سپرز را قوت دہد **صفت آن** افسنتین سنبل الطیب کزمازج قردمانا قفاح اذخر بیخ کرفس گل سرخ مقل باریک کوفتہ در آب سداب یا آب برگ طرفا آمیختہ در سرکہ افزودہ ضماد نمایند **ضماد** کہ درد سپرز زیارد

را نافع است **صفت آن** انجیر زرد قسط برگ سداب پوست بیخ کبر کزمازج اسقولوقندریون بادام تلخ برگ عنب الثعلب با سرکہ آمیختہ
بر سپرز گزارند **ضماد** نافع ورم حار طحال **صفت آن** برگ بید اطراف طرفا پوست بیخ کبر اطراف سرو بسرکہ ضماد کنند **ضماد** معمول
در صلابت طحال **صفت آن** آرد جو عنب الثعلب چوب انگور خشک کردہ سوختہ مقل ہر واحد یک تولہ بابونہ اکلیل الملک ہر یک
شش ماشہ اشق یک تولہ چوب جھاؤ نہ ماشہ در آب برگ جھاؤ و آب عنب الثعلب سبز و سرکہ سائیدہ ضماد کنند **ایضاً** مجرب کہ در
سہ بار فائدہ می کند **صفت آن** اشق یک نیم تولہ کتیرا صمغ عربی ہر یک دو نیم ماشہ زراوند مدحرج یا طویل پنجماشہ ہمہ را در شش تولہ سرکہ
سائیدہ بر پارچہ مالیدہ نیم گرم نمودہ بر ورم طحال چسپانند پس ہر قدر کہ ورم تحلیل خواہد یافت پارچہ از انجا جدا خواہد شد ہمان قدر پارچہ
تراشیدہ باشند ہر روز بمقراض تا آنکہ در ہفتہ تمام شود و بر آن پارچہ آب نرسانند و بعد تمام شدن پھاپہ نظر کنند اگر قدرے ورم
باقی ماند باز تکرار ضماد کنند در سہ مرتبہ زوال مرض خواہد شد این قدر دوا برائے ہر سہ بار کافی خواہد شد اگر دوا خشک شود باز در آن
سرکہ انداختہ نرم و گرم کردہ باستعمال آرند **ضماد** کہ برائے صلابت طحال سہل و مجرب است **صفت آن** بارہ کاغذ بقدر ورم
سپرز گرفتہ بر آن شہد بمالند و قدرے خردل باریک سائیدہ بر آن بپاشند و بر سپرز بچسپانند و دو روز ہمچنان دارند بعد از ان بآب گرم آن
بابونہ جوشانیدہ باشند بشویند دیگر چنین کنند **ایضاً** مجرب برائے ورم طحال **صفت آن** زیرہ سیاہ و سفید پوست بیخ کبر ہر یک
شش ماشہ تخم حنظل ترمس ہر یک سہ ماشہ بابونہ ماشہ صبر زرد دو ماشہ سرکہ یک دام زہرہ گاؤ یک عدد ادویہ سائیدہ در آب زہرہ و
سرکہ حل کردہ نیم گرم ضماد کنند و بالائے آن برگ بید انجیر یا نمدہ کہنہ نہادہ بندند **ضماد** در ماد کہ صلابت سپرز را نرم کند **صفت آن**
خاکستر چوب انگور خاکستر نشپکل بزمساوی بسرکہ طلا کنند **ایضاً** کہ برائے صلابت طحال معمول و مجرب است **صفت آن** مقل
ازرق اشق جاؤشیر ہر واحد یکتولہ با سرکہ تند در کہرل حل کنند کہ مثل مرہم شود پس ضماد رقیق کنند **ایضاً** پوست بیخ کبر روناس برگ
سداب ایرسا ہر واحد یک تولہ بورہ ارمنی سہ ماشہ کوفتہ بیختہ بسرکہ قرصہا بستہ نگہدارند وقت حاجت بآب برگ طرفا یا بعصارہ از عصائل
و سرکہ بسایند و ضماد نمایند **ضماد** برائے نفخ طحال و صلابت آن **صفت آن** سداب دہ درم بورہ ارمنی پودینہ ہر یک سہ درم
اشق ہفت درم کوفتہ بیختہ بسرکہ کہنہ ضماد کنند **ضماد** جہت یرقان اصفر وقتیکہ بسبب ورم جگر شدہ باشد نافع است **صفت آن**
زعفران صبر زرد سنبل الطیب موم سفید ہر یک پنج درم روغن گل روغن بنفشہ ہر واحد دہ درم بکار برند **ضماد** جہت یرقان سدی
مجرب **صفت آن** رازیانہ اکلیل الملک بیخ خطمی کرنب شبت بنفشہ افسنتین انجیر صبر مرکی سائیدہ بروغن قسط یا روغن سنبل
چرب ساختہ بجائے مرارہ و جگر بندند **ضماد** جہت یرقان اسود مفید **صفت آن** مقل پنج درم اشق ہفت درم فقاح اذخر حاشا قردمانا
افسنتین قنطوریون بیخ کبر گل سرخ ہر یک دہ درم مقل و اشق در سرکہ خالص حل ساختہ ادویہ کوفتہ بیختہ آمیختہ ضماد نمایند و ہر گاہ ضماد بر دانہ
موضع ضماد را بآبیکہ در آن شبت و پودینہ و سداب جوش دادہ باشند بشویند و اگر تپ و حرارت مزاج یافتہ شود شربتہائے بارد
مثل آب کاسنی و آب عنب الثعلب با سکنجبین بدہند و از اجزائے حارہ ہر چہ مناسب دانند کم نمایند و عوض آن اجزائے باردہ بیفزایند
ضماد محلل سعال و مسکن حرارت **صفت آن** صندل سفید گل سرخ با گلاب و آب برگ انگور بر شکم ضماد نمایند **ضماد** جہت

منع اسهال که از برودت کبد باشد صفت آن سنبل قصب الذریره افسنتین قشور کندر مصطگی لادن برگ مورد گل سرخ صندل سرخ برواحد
ده درم پوست انار ترش آمله هریک پانزده درم کوفته بیخته بشراب کهنه ضماد نمایند ضماد که جهت اسهال صبیان مجرب است صفت آن
زرورد برگ مورد زیره کشنیز کندر پوست انار ترش کوفته بیخته بآب به یا آب سماق ضماد کنند ضماد که در اسهال دموی بکار آید صفت آن
آب کشنیز سبز اقاقیا گل سرخ آس صندل عدس مقشر روغن بنفشه متواتر بر شکم ضماد نمایند ایضاً جهت گرمی جگر و ذوسنطاریاے
دموی صفت آن گل سرخ صندلین گلنار لحیة التیس گل ارمنی حب الآس همه برابر کوفته بیخته بگلاب سرشته ضماد نمایند ضماد
که در زحیر ورمی بعد فصد بکار آید صفت آن عنب الثعلب سائیده در روغن گل پخته و زرده تخم مرغ نیمبرشت آمیخته بر مقعد ضماد کنند
ضماد نافع قولنج صفت آن مغز تخم بید انجیر صبر سقوطری بشیر گاو سحق نموده نیمگرم ضماد نمایند و در نسخه دیگر مغز تخم مهوده داخل است و
عوض شیر سرکه و یا صبر زرد با پوست بلیله زرد بآب سائیده بپزند و روغن بید انجیر داخل کرده نیمگرم بر ناف ضماد کنند ایضاً که قولنج ریحی و
بلغمی را مجرب است صفت آن خردل زنجبیل دیول گوساله سائیده ضماد کنند ایضاً نافع قولنج بلغمی صفت آن پوست بیخ عشر
بابونه پشک موش سائیده نیمگرم ضماد کنند ایضاً که اگر بر شکم نهند اسهال آرد صفت آن پوست بیخ ارنڈ تر ده درم پوست هلیله کابلی
زنجبیل مرچ ترکی صبر سقوطری هریک یکدام همه را سائیده نیمگرم ضماد کنند منقول از بیاض والد مرحوم ضماد ملین محلل که در قولنج درمے
بعد زمان تتزاید بکار آید صفت آن بنفشه خطمی آرد جو بابونه موم روغن بابونه لعاب تخم کتان جمله بهم سرشته نیمگرم استعمال نمایند و اگر
بجائے روغن بابونه روغن کنجد یا روغن گاو آمیزند روا باشد ضماد نافع بے جا شدن ناف صفت آن شب یمانی سه درم مازو
سه عدد گلنار پوست انار کزمازج جوز السرو هر واحد یک درم بُرده سرکه آمیخته ضماد کنند و بر فاده ببندند ایضاً نافع مرض مذکور صفت
آن مرداسنگ سفیداب بآب کشنیز تر سوده ضماد کنند و همچنین مرمکی و جوز السرو بآب مکوئے سبز سوده و کذا صبر و مازو سائیده و بعد ضماد
بالائے ناف لته نرم محکم بر بندند و خاموش ماندن مریض تا ممکن بود علاج لابد است ضماد جهت کرم معده صفت آن برگ شفتالو
نمک شونیز برابر بازهره گاو و سرکه سرشته ضماد کنند و اگر افسنتین برنگ کابلی مقشر شحم حنظل اضافه کنند انفع بود ایضاً قاتل کرم شکم
صفت آن درمنه ترکی وج قسط سیاه دانه هریک دو مثقال باریک سائیده بآب برگ شفتالو بر ناف طلا کنند ایضاً برائے
قتل دیدان در اطفال و غیر اطفال بکار آید صفت آن افسنتین برنگ کابلی مقشر شحم حنظل بازهره گاو سائیده بر شکم ضماد نمایند۔
ضماد افسنتین جهت قتل دیدان صغار رودهٔ مستقیم اطفال مجرب است صفت آن افسنتین رومی صبر سقوطری شحم حنظل کوفته
بیخته بزهره گاو سرشته بر شکم و بر مقعد ضماد نمایند ضماد جهت درد و سوزش بواسیر صفت آن آب برگ عنب الثعلب حضض
کات هندی سفیده تخم مرغ روغن قنب هر واحد یکتوله لعاب اسبغول و قدرے کافور و افیون و زعفران باهم سائیده ضماد کنند و
اگر برگ عنب الثعلب بدست نیاید تخم مکوئے خشک بگیرند ایضاً برائے حرقت و درد بواسیر صفت آن مغز تخم نیب یکتوله با روغن گل
از دسته سرب چندان بسایند که مثل مرهم شود و سیاه گردد قدرے سفیده تخم مرغ داخل کرده طلا کنند ضماد جهت دفع بواسیر مجرب
صفت آن ورق خیال بشیر گاو بپزند تا مهرا شود اول بخار آن بگیرند پس برگها سائیده مثل مرهم ساخته ببندند ایضاً مسکن درد بواسیر

دمعمول صفت آن بابونہ اکلیل الملک گل خطمی تخم کتان از ہر یک ستہ درم افیون زعفران ہر یک یکدرم مقل دو درم کوفتہ بیختہ بزردۂ
تخم مرغ آمیختہ ضماد کنند ایضاً جہت بواسیر و ورم مقعد بسیار مجرب صفت آن گل بنفشہ گل بابونہ حلبہ اکلیل الملک بزرکتان برگ خطمی
ہر یک یکتولہ کوفتہ بیختہ در آب بپزند تا مثل خمیر شود ضماد نمایند ایضاً کہ سوزش و درد مقعد را نافع است صفت آن زردۂ تخم مرغ
آرد جو روغن گل وگر فوفل دکا تور ہر یک ستہ ماشہ سودہ عوض سفیدہ بیضہ و روغن گل آرد جو حل کنند بنیگرم ضماد سازند نافع بود ایضاً
کہ جہت تسکین وجع بواسیر معمول است صفت آن برگ گندنا ناشستہ در دیگ انداختہ بآتش ملایم دم دہند تا مہرا شود پس بروغن گاؤ
داخل کردہ بریان کنند و بسایند کہ مثل مرہم شود بنیگرم بنہند ضماد کہ درد بواسیر بنشاند و ورم را نافع و خون بکشاید صفت آن پیاز
بروغن گاؤ بریان کنند و سائیدہ بر نہند و اگر پیاز سفید را نیک بجوشانند پس بروغن گاؤ بسایند و گرم کردہ بنہند زود وجع و ورم بنشاند
و اگر زردۂ بیضہ مرغ ممزوج سازند بہتر باشد ضماد کہ بواسیر و درد مقعد و زحیر را نافع است صفت آن مغز ساق گاؤ دہ درم موم سفید
ستہ درم اقاقیا دم الاخوین کندر مر از ہر یک یکنیم درم مرداسنگ اسفیداج ارزیز از ہر یک نیم درم مقل یکدرم افیون دانگی روغن گل
بست درم بطریق معہود ضماد نمایند ایضاً کہ مقعد را نرم کند و درد ساکن نماید صفت آن را سنا برگ تنب ہر یک چہار دام باریک سائیدہ
میدہ گندم دو دام را بروغن کنجد بریان کردہ باہم آمیزند و آب انداختہ مثل حلوا بپزند پس بر مقعد لبستہ لنگوٹہ بر بندند ایضاً کہ بواسیر و شقاق
مقعد و حرقت آن و اسہال بواسیری و خون حیض را سود دارد صفت آن سفیداب ارزیز حضض مرم ہر یک جزوی گل خطمی مقل ہر یک
دو جزو روغن گل پنج جزو بازردۂ تخم مرغ استعمال نمایند ضماد کہ ورم حار مقعد را نافع است صفت آن گل بنفشہ برگ خطمی عنب الثعلب
خبازی ہمہ را سودہ در آب آمیختہ روغن گل و یا روغن بنفشہ اضافہ نمودہ استعمال کنند ایضاً مجرب صفت آن بزر البنج پوست خشخاش
حلبہ کوفتہ در آب پختہ ضماد کنند در حار و مع عسل در بارد ضماد برائے ورم مقعد از مجربات حکیم علی صفت آن بابونہ اکلیل الملک تخم خطمی
بنفشہ حلبہ تخم کتان افیون مقل اشق روغن گل ہر یک یکمثقال زردۂ تخم مرغ یک عدد او ویہ را کوفتہ بجوشانند تا مثل خمیر شود و مقل و اشق
و افیون در آب حل کردہ بیامیزند و روغن و زردۂ تخم مرغ اضافہ کردہ بعمل آرند ضماد کہ ورم سخت مقعد را مفید است صفت آن اکلیل الملک
خطمی عدس مقشر برگ عنب الثعلب بنفشہ بمساوی گرفتہ بکوبند و بروغن بنفشہ و زردۂ تخم مرغ و آب کاسنی و آب حی العالم بسرشند و
استعمال نمایند ضماد برائے خروج مقعد کہ از ورم باشد صفت آن عدس مقشر پوست انار جفت بلوط جوز السرو از ہر یک یکجزو
ہمہ را در آب آس بخوبی بجوشانند تا مہرا شود پس روغن گل انداختہ دہ روز بمالند کہ مثل مرہم شود ضماد نمایند ضماد کہ در شقاق مقعد مستعمل
صفت آن بیہ بط بیہ ماکیان مغز ساق گاؤ پیہ بز ہمہ را در روغن بنفشہ حل کردہ ضماد کنند و اگر درد و سوزش بسیار باشد سفیداب
یک درم سفیدی تخم مرغ دہ درم کافور دانگی بہم سرشتہ استعمال نمایند ایضاً کہ قرحہ مقعد را نافع است صفت آن افیون
زعفران از ہر یک نیم دانگ مرداسنگ یکمثقال سفیداب ارزیز نیم درم روغن گل یا کنجد بدستور ضماد سازند ضماد معمول در ورم حار
کلیہ و مثانہ صفت آن آرد جو عنب الثعلب صندل سفید تخم کاسنی ہمہ برابر سائیدہ در آب عنب الثعلب سبز و آب کاسنی سبز
و یا آب کشنیز سبز آمیختہ ضماد کنند ضماد معمول در ورم حار گردہ صفت آن بنفشہ آرد جو خطمی صندل مائیثا تراشہ کدو آب عنب الثعلب

آب کشنیز سبز آب برگ خرفہ بگلاب وسرکہ ضماد سازند ودر وقت شدت درد کوکنار آمیزند ضماد کہ در ورم صفراوی کلیہ کہ با سوزش وتبع
وتشنگی باشد بکار آید صفت آن موم سفید روغن گل گلاب روغن بنفشہ بادام آب کشنیز سبز آب برگ خرفہ سرکہ باہم آمیختہ خرقہ بدان
ترکردہ بنہند ضماد کہ برائے انضاج ورم کلیہ مفید بود صفت آن تخم کتان بنفشہ آرد جو اکلیل الملک تخم شبت حلبہ ہر یک دو درم ہمہ را
بآب سائیدہ بروغن بابونہ سرشتہ ضماد نمایند ضماد ملین محلل کہ ورم صلب کلیہ را مفید صفت آن مقل اشق علک البطم ہر یک
سہ درم شبت بابونہ خطمی خبازی ہر یک چہار درم حلبہ تخم کتان ہر یک پنجدرم اشق مقل وعلک را در آب گرم حل کردہ باقی ادویہ
کوفتہ بیختہ در آن بسرشند وضماد نمایند ودر ذکائی سویز طائفی شش درم وآرد باقلا پنجدرم در ہمین نسخہ زیادہ است ودر بعض نسخ
اکلیل الملک عوض خبازی مرقوم است ضماد برائے ورم صلب گردہ تالیف ابو ماہر صفت آن تراشہ کدوے تر وتراشہ خیار
گل بید برگ خبازی ہمہ را کوفتہ آب بگیرند ودر ہاون اسرب کردہ بسیار بسایند تا سیاہ گردد وچیزے از اسرب حل کنند وبدان بیامیزند وروغن
بنفشہ اندکے داخل کردہ باز بسایند تا ہمہ یک ذات شود اندکے بر گردہ طلا کنند ودر باقی پارچہ کتان ترکردہ بر موضع گردہ نہند وہر گاہ خشک شود
باز ترکنند واین ضماد جمیع اورام صلب سوداوی را تحلیل کند وطبری گفتہ کہ من درین ضماد آب کاسنی وآب کشنیز زیادہ کردہ در علاج تواتر قضیب
استعمال کردم وبسیار نافع یافتم ومرہم داخلیون در سائر اورام صلبہ نافع ضماد مستعمل در ذیابیطس صفت آن صندل گلنار اقاقیا
گل ارمنی آرد جو در گلاب وآب کاسنی سبز سائیدہ بر گردہ ضماد نمایند وگاہے برگ مغیلان تخم کاہو عوض اقاقیا وآرد جو می کنند ایضاً
جہت ذیابیطس صفت آن برگ بید برگ خرفہ برگ حی العالم برگ سفرجل آرد جو آرد عدس بسرکہ وروغن گل وگلاب سائیدہ
بر کمر گاہ ضماد کنند وبر بیخ ران نہند ضماد محلل ورم حار خارج وداخل مثانہ ورحم ومعمول صفت آن گل خطمی بابونہ نکو اسبغول تخم ریحان
آرد جو ہر یک چہار ماشہ ریوند دو ماشہ کوفتہ بیختہ بآب عنب الثعلب تازہ وروغن گل وسرکہ ضماد کنند ایضاً کہ در تحلیل ورم مثانہ ورحم معمول است
صفت آن گل خطمی چار ماشہ عنب الثعلب شش ماشہ آرد جو بزر کتان گل سرخ اکلیل الملک مرزنجوش ہر یک چہار ماشہ کوفتہ بیختہ بشیر گاو نیم پاؤ
مثل مرہم پختہ روغن گل چہار تولہ سفیدی بیضہ مرغ دو عدد مخلوط کردہ ضماد نمایند از بیرون وقابلہ در رحم نہد ضماد کہ ملین ومحلل
ورم صلب مثانہ است صفت آن بابونہ تخم کتان اشق مقل بامغز ساق گاو وروغن قسط وزیت سرشتہ ضماد سازند ضماد کہ
ہر گاہ با قرحہ مثانہ ورم وحبس بول بود سود مند است صفت آن آرد جو گل خطمی سفید کوفتہ بآب عنب الثعلب وروغن گل سرشتہ
بر مثانہ ضماد نمایند ضماد کہ جہت رفع احتباس بول مجرب است صفت آن گل معصفر دو تولہ در شیر نیم پاؤ پختہ شورہ قلمی یک تولہ
اضافہ نمودہ بر عانہ ضماد کنند ایضاً پوست درخت بید انجیر ریزہ ریزہ نمودہ با شیر مادہ گاو بجوشانند وبطریق مرہم ساختہ ضماد نمایند واگر
حرارت وورم محسوس شود آرد جو اضافہ نمایند ضماد کنجد وخردل نیز بول براند ایضاً مجرب بو علی سینا برائے احتباس بول صفت
آن حب الغار شبت حماما اکلیل الملک آرد نخود بابونہ ہر یک دو جزو دو قو تخم ترب تخم کرفس جبلی وبستانی ہر یک ہفت جزو کوفتہ
بیختہ روغن بلسان یا سوسن آمیختہ وبآب کرنب سرشتہ ضماد نمایند نوع دیگر از تکملہ ہندی صفت آن دال ماش خام
وشورہ ونیل بڑی بر عانہ ضماد سازند ضماد در حصر بول کہ از بستن خون در مثانہ باشد بعمل آید صفت آن دو قو تخم کرفس تخم ترب

هریک هفت درم حب الزلم شب یمانی اکلیل حماما آرد جو نخود سیاه بابونه هریک ده درم کوفته بطبیخ کرنب سرشته روغن بلسان یا روغن سوسن داخل کرده ضماد نمایند ضماد نافع بول الدم صفت آن اقاقیا صندل سرخ خرنوب کوفته بیخته بآب سماق و خرفه ضماد نمایند وگاہے عدس مقشر حب الآس اضافه کرده برعانه ضماد نمایند ضماد مقوی باه و مجرب صفت آن عاقرقرحا دو ماشه دارچینی یک نیم ماشه قرنفل یک ماشه بسباسه یکنیم ماشه زعفران نیم ماشه جوزبوا چهارم حصه دار فلفل یک عدد چوزه اگر قدرے کوفته بیخته در کهرل انداخته بآب ادرک سحق بلیغ نمایند پس چوزه داخل کرده بر پارچه لیپ کرده بر قضیب بندند تا یک پاس بعده دور نموده مجامعت نمایند ضماد مقوی باه و مصلب ذکر مجرب صفت آن عروسک بچهناک تیلیا هر واحد یکتوله جند بیدستر زعفران جوز الطیب هریک شش ماشه برادهٔ کچله نه ماشه مشک ترکی دو ماشه قرنفل صحرائی افیون فرفیون هریک هفت ماشه همه را در آب ادرک یا شراب دو آتشه کهرل کرده حب ها برابر نخود بندند و وقت حاجت یک حب در آب ادرک سوده سر ذکر گزاشته طلا نمایند و بالایش برگ پان بندند و هفت روز استعمال نمایند و پرهیز ضروری ملحوظ دارند ضماد که عنّین پنجاه ساله ازین به شود صفت آن جند بیدستر عاقرقرحا فرفیون هریک هشت ماشه مویزج کوهی دارچینی هریک چهار ماشه قرنفل چهل و یک عدد کوفته بیخته در شراب یا شهد مقدار کنار حب بندند یک حب بر قضیب ضماد کنند و صبح از آب گرم بشویند و در یک هفته بحالت اصلی باز آید ضماد مقوی باه صفت آن جند بیدستر مشک خالص جوزبوا بسباسه قرنفل زعفران تخم دهتوره سیاه تخم کتائی سفیدی بیخال کبوتر صحرائی هریک دو ماشه افیون ماشه مویزج زفت رومی پوست بیخ کنیر سفید هر واحد سه ماشه خراطین عروسک هریک چهار ماشه پیاز نرگس تازه هفت ماشه بزهره گاؤ و شراب تند یکبار کهرل کرده حب بندند و یک ماشه عطر نار مشک آمیخته طلا نمایند ضماد مقوی باه از حکیم جعفر صفت آن جند بیدستر مصطگی هریک یک توله قسط شیرین یک نیم توله تخم ترب سه توله روغن زیتون بست و پنج توله کهرل نموده استعمال نمایند ایضاً ممسک و ممسک صفت آن پوست بیخ کنیر سفید پوست بیخ قنب پوست بیخ آک مساوی گرفته در عرق درخت دهتوره که از بیخ و برگ و بار گرفته باشند حل کرده مقدار کنار دشتی حبوب بسته نگاه دارند وقت حاجت در شراب تند سائیده طلا کنند و چون خشک شود بعد یک پاس جماع کنند در جلدی و تندی نظیر ندارد ضماد که مجلوق و ضعیف الاعصاب را بغایت مفید است صفت آن بگیرند مرغ جوان سیاه رنگ که جفت نشده باشد ذبح کنند و خون وے بستانند و با بول خر جوان که همچند آن باشد آمیزند و راست غلطیده بر قضیب مالند و بباد کش باد کنند تا خشک شود همچنان سه لیپ متواتر بیک مجلس کنند مرتبه اول سوزش و آماس میکند و هم نکنند و مرتبه دوم سوزش کم خواهد شد و سوم مرتبه هیچ سوزش نخواهد شد و شهوت غلبه خواهد نمود و آن روز جماع نکنند پس از آن مشغول شوند همین سه ضماد کافی است ضماد مقوی باه و مجرب صفت آن عاقرقرحا سه ماشه جوزبوا بسباسه قرنفل حلتیت خالص سیماب زرنیخ هریک توله در شراب تند بقدر نیم آثار کهرل کرده حب بسته دارند و بشراب سائیده هر روز یک بار طلا سازند در سه روز نفع بین میشود ضماد مقوی باه که معروف به پٹی ملا قاسم است صفت آن هالون قسط خردل باریک سائیده در آب گرم لت کرده بر پارچه که بر ذکر پیچیده باشد ضماد نمایند ضماد که بارها تجربه رسیده برائے سستی باه بے نظیر است صفت آن لونگ گهونگچی سفید هالون زعفران

ہمہ مساوی بآب ادرک خوب سائیدہ بوقت طلا ہم بعرق مذکورہ سودہ بر قضیب ضماد سازند و برگ تنبول بالائے آن بستہ تا سہ روز
احتیاط نمایند نوع دیگر مقوی باہ **صفت آن** گل کنیر سفید چہار درم قرنفل ہفت عدد دارچینی زعفران جوزبوا ہر یک یک تولہ
بروغن کنجد قریب نیم پاؤ تا چہل پاس کہرل کردہ بر پارچہ لیپ کردہ پٹی سازند **ایضاً** مقوی باہ **صفت آن** سیماب یک دام عسل
دو دام ہر دو را در آوند آہنی بادستۂ آہن حل کنند کہ یک ذات شود پس بر پارچہ چسپانیدہ بر ذکر بہ بندند و برگ تنبول نیم گرم بر آن بہ بندند
و از رشتہ خام پیچند ہمین دستور ہر روز تا ہفت روز ضماد و برائے درازی قضیب از بیاض استاد مغفور **صفت آن** زعفران
قرنفل تج دارچینی عاقرقرحا شنگرف بیربہوٹی خراطین جائفل جوتری مصطگی رومی ادویہ را باریک سائیدہ در روغن بیضہ ماکیان
بر قضیب حشفہ گزاشتہ لیپ کنند و بالائش برگ تنبول بندند اگر دانہ ہا بر آید دو سہ روز موقوف نمودہ روغن زرد شستہ استعمال
کنند باز ہمین دوا طلا کنند ضماد کہ اگر بعد مجامعت طلا نمایند و بر ذکر خوب مالند بجدیکہ خشک شود سستی دور سازد **صفت آن**
ماز و بآب ادرک سائیدہ بعد جماع طلا کنند بجدیکہ خشک شود ضماد ممسک مجرب **صفت آن** برادۂ کچلہ پوست بیخ کنیر سفید
مساوی بآب برگ دہتورہ سائیدہ مقدار نخود حبوب بہ بندند و طلا نمایند و بعد خشک شدن بجماع مشغول شوند **ایضاً** ممسک مجرب
صفت آن کافور پوست بیخ کنیر سفید مین پھل قرنفل کوفتہ بیختہ بعسل آمیختہ ضماد کنند **ایضاً** کہ امساک آرد **صفت آن**
پوست بیخ کنیر سفید در سایہ خشک کردہ باریک بسایند و بحریرہ بیختہ بدارند بعدہ کونار غیر مشروط در آب تر کردہ بسیار مالیدہ آب آن
و بیخ مسحوق آمیزند و بقدر کنار دشتی حب ہا بندند وقت حاجت پیش از جماع یک حب بآب حل کردہ حشفہ گزاشتہ طلا نمایند و بعد از
خشک شدن جماع نمایند ضماد کہ در ورم حار انثیین و قضیب بعد فصد و تبرید بعمل می آید **صفت آن** آرد جو عنب الثعلب گل ارمنی
رسوت صندل سفید در آب کشنیز سبز سائیدہ ضماد کنند و پارچہ بگلاب و سرکہ و لعاب اسبغول تر کردہ نہند و بعد از ابتدا آرد نخود و آرد جو
آرد باقلا بیامیزند و بعد از ان بابونہ اکلیل الملک صبر زرد زیرہ و مانند آن در روغن گل و زردۂ تخم مرغ آمیختہ ضماد نمایند **ایضاً** کہ در ورم
حار خصیہ بعد فصد صافن بکار آید **صفت آن** کاکنج آرد عدس زردہ تخم مرغ روغن گل ضماد کنند و اگر وجع شدید و ضربان باشد قدرے
پوست خشخاش و برگ کاہو اضافہ کنند **ایضاً** کہ برائے ورم و درد خصیہ معمول است **صفت آن** گل حبازی گل خطمی اکلیل الملک
بابونہ ہر واحد چہار ماشہ آرد باقلا یک تولہ تخم کشف شش ماشہ روغن بابونہ روغن گل ہر یک سہ ماشہ بآب کشنیز تر یک تولہ گلاب دو تولہ
خمیر کردہ نیم گرم ضماد نمایند ضماد کہ اورام باردہ خصیہ را بغایت نافع است و بورم حار عند الانحطاط نیز مفید **صفت آن** آرد باقلا
حلبہ بابونہ زیرہ سیاہ مویز منقی بآب و روغن کنجد بختہ ضماد کنند ضماد برائے ورم خصیہ از معمولی **صفت آن** تخم کشف سہ عدد
مغز تخم بید انجیر میدہ چوب ہر یک نیم دام ہلدی گیرو ہر واحد دو ماشہ مغز پنبہ دانہ یک درم سوائے مغزیات ادویہ کوفتہ بیختہ مغزیات صلاّیہ
کردہ در بیضہ آمیختہ نیم گرم ضماد نمایند ضماد جہت ورم بارد بیضہ مفید است **صفت آن** اسبند یک جزو زنجبیل زرد چوب از ہر یک
ربع جزو نرم کوبیدہ در آب بختہ ضماد نمایند و برگ بید انجیر بر آن گزاشتہ بہ بندند در دو سہ روز وقع زائل گردد و اگر قدرے جدوار و فلفل سیاہ
اضافہ نمایند قوی میگردد ضماد کہ در ورم صلب خصیہ بعد استفراغ بکار آید **صفت آن** بابونہ اکلیل الملک آرد نخود باقلا

زیرہ کرمانی مدبر موم زرد روغن گل بدستور مرتب سازند و در نسخۂ دیگر کہ برائے ورم بارد و صلب نافع تخم خطمی مقل تخم مرد حلبہ زیادہ است وعوض موم و روغن لعاب تخم کتان و روغن کنجد است واگر مویز دانہ بیرون کردہ نیز اندازند بہتر باشد **ضماد** محلل ورم خصیہ **صفت آن** مویز منقے موم زرد پیہ مرغ ما پیہ گردہ بز از ہر یک دہ درم زردۂ تخم مرغ یک عدد مصطگی نیم درم اجزا را سوائے مویز درہم گداختہ مویز را حل کردہ در ہاون بمالند تا ہموار شود ضماد نمایند **ضماد** دوورم صلب خصیہ وذکر معمول **صفت آن** آرد نخود آرد باقلا اکلیل الملک بابونہ شبت سادی کوفتہ بیختہ باب کرنب سرشتہ ضماد نمایند و بابونہ حلبہ و کتان و مغز ساق گاؤ و مقل ہمین حکم دارد **ضماد** کہ برائے ورم بارد خصیہ مجرب است **صفت آن** گل خطمی بیخ خطمی کنجد سیاہ تخم کتان حلبہ اکلیل الملک آرد باقلا از ہر یک چہار ماشہ مرمکی گل بابونہ زیرہ سیاہ مقل ازرق اشق میعہ سائلہ از ہر یک سہ ماشہ موم و پیہ گردہ بز ہر یک دو تولہ روغن گل چہار تولہ سنبل الطیب دو ماشہ بطور مرہم طیار نمایند **ضماد** مجرب برائے ورم خصیہ کہ غیر حار و موجع بود **صفت آن** مغز بید انجیر زیرہ کرمانی گل بابونہ اکلیل الملک صبر زرد باقلا آرد جو ثفل برگ قنب از ہر یک یکجزو مویز منقے حلبہ از ہر یک نیم جزو **ضماد** جہت تحلیل ورم انثیین **صفت آن** گل خطمی آرد جو باقلا ہمہ بیختہ با زردی تخم مرغ و قدرے صبر زرد طلا کنند **ضماد** ورم خصیہ از معمولات حکیم وارث علی خان **صفت آن** معز املتاس دو تولہ آرد جو آرد عنب الثعلب اکلیل الملک ہر یک نہ ماشہ گل سرخ گل بابونہ پاکھنہ السی کلھتی میتھی آرد جو تخم خطمی جدوار بنفسجی ہر یک شش ماشہ اظفار الطیب صبر سقوطری ہر یک پنجماشہ اشق دو ماشہ علک البطم مرمکی ہر یک سہ ماشہ آب برگ مکو و روغن گل و موم زرد ضماد نمایند **ضماد** نافع دنبر خصیہ **صفت آن** زرد چوب مسحوق در زردی تخم مرغ آمیختہ نیم گرم ضماد سازند **ضماد** برائے کوچک نمودن خصیہ کہ بزرگ باشد **صفت آن** در ابتدا ادویہ سرد مخدر مانند بیخ لفاح و پوست خشخاش حکاکہ سنگ مسن و حکاکہ سرب و حکاکہ سنگ آسیا باآب کشنیز سبز ضماد کنند و ادویہ کہ مانع بزرگ شدن پستان است درینجا نیز مفید بود **ایضاً** نافع عظم خصیہ **صفت آن** خاکستر تیشکل بر سوختہ و بزر البنج ہر دو برابر سائیدہ ضماد کردہ باشند **ضماد** برائے انقطاع خصیہ کہ بمراق برآمدہ باشد مفید است **صفت آن** برگ زیتون برگ سرو اشق مقل ازرق مویز منقے باریک سائیدہ بماء العسل سرشتہ روغن گاؤ روغن شبت روغن قسط داخل کردہ ضماد کنند **ضماد** نافع خارش خصیہ **صفت آن** نوشادر یک درم مرداسنگ دو درم گلنار نشاستہ ہر یک سہ درم شیاف مامیثا اقاقیا ہر یک پنجدرم بگلاب طلا نمایند وگاہے عوض شیاف مامیثا رسوت صبر زرد ہر یک سہ درم کردہ میشود **ایضاً** برگ حنا گل خطمی صبر شاہترہ کوفتہ بیختہ بروغن گل و سرکہ انگوری ضماد کنند **ضماد** کہ مخصوص باورام قضیب است **صفت آن** در ورم حار عدس گلنار گل سرخ پوست انار در آب پختہ بسایند و در روغن گل آمیختہ ضماد سازند و در ورم بارد آرد جو خطمی استہ خرما در روغن بابونہ و سرگین آمیختہ ضماد نمایند **ضماد** ورم حار قضیب **صفت آن** آرد جو صندل سفید ہر یک جزوی کوفتہ بیختہ باآب کاکنج یا آب عنب الثعلب روغن گل و سرکہ انگوری و زردہ بیضہ مرغ در ہاون بمالند تا خوب مخلوط شود و بکار برند **ضماد** محلل کہ جہت تحلل اورام حارہ قضیب و انثیین کہ در دسو رش و درد باشد مفید است **صفت آن** گل بنفشہ گل خطمی سفید از ہر یک پنجدرم گوکھرو قیصوم از ہر یک دو درم بابونہ اکلیل از ہر یک چہار درم برگ نیلوفر یکدرم و نیم ہمہ را کوفتہ باآب کاسنی تازہ سرشتہ ضماد نمایند **نوع دیگر** برائے ورم بارد ذکر و انثیین

صفت آن بابونہ اکلیل الملک تخم نمام تخم خطمی سفیداستہ خیار اجزا مساوی کوفتہ بختہ بروغن زنبق داخل کردہ ضماد کنند ضماد
جہت ورم صلب قضیب مفید صفت آن مویز منقے آرد جو صندل سفید پیہ گردہ بز آرد باقلا پیہ را در روغن گل گداختہ
ادویہ دیگر کوفتہ بختہ آمیختہ ضماد نمایند ضماد جہت اعوجاج ذکر کہ بسبب تشنج امتلائی باشد بعد تنقیہ مادہ مفید است صفت آن
زعفران یک درم مرکی دو درم قسط تلخ دراوند مدحرج فرفیون از ہریک سہ درم علک الانباط زفت میعہ سائلہ از ہریک پنجدرم علک زفت را
در روغن گل یا روغن اقحوان بگدازند وضماد نمایند ضماد نافع انکسار قضیب صفت آن مغاث بغدادی صبر سقوطری مرکی اقاقیا باریک
سائیدہ در سفیدہ تخم مرغ سرشتہ ضماد کنند چون قدرے قضیب راست گردد این ضماد را عمل آرند بگیرند حضض مکی گلنار فارسی مازو بریان
جوز السرو اجزا مساوی وگاہے اضافہ کردہ میشود تخم رمان وپوست آن پس ادویہ را باریک سائیدہ بلعاب بزرقطونا بسرشند واگر قدرے
سریش داخل کنند پس سخت ومضبوط خواہد ساخت وگاہے این ضماد نمایند قلقطار محرق طین قیمولیا طین مختوم مساوی کوفتہ بآب
عصی الراعی یا بآب حی العالم سرشتہ بر قضیب ضماد کنند پس اگر مجرائی بول تنگ شود روغن گل در احلیل بچکانند وصاحب این مرض
از اغذیہ بر مزورہا وطعامہائے بسیار خفیف اقتصار کنند ضماد کہ در فتق معمول است صفت آن قشار کندر مصطگی جوز السرو
غری السمک انزروت ہمہ مساوی غری السمک را در سرکہ گداختہ با دیگر ادویہ جمع کردہ ضماد کنند ایضاً جوز السرو دو جزو سعد مرکی صمغ عربی
مرزنجوش مازو اقاقیا کندر ہریک یکجزو صمغ را در شراب حل کنند وباہمہ سرشتہ ضماد نمایند وبعصابہ بربندند ومداومت کنند تناول کردنی
دبجز نیا وباذنج وغیرہ طارد ریاح ضماد برائے فتق مجرب ومعمول حکیم علویخان صفت آن جوز السرو کزمازج شب یمانی گل سرخ قنا
کندر جفت بلوط گلنار خبث الحدید صبر اشق باقلا غری السمک از ہریک جزوی صمغ وغری السمک را گداختہ وبادویہ دیگر مخلوط ساختہ در موضع
فتق وسرہ وانثیین ضماد نمایند وبلجام محکم بربندند ضماد کہ قیلۃ الماء را نافع صفت آن آرد جو سعد کوفی گل ارمنی زیرہ مورد وپشک بز مساوی
گرفتہ بآب مورد تر وسرکہ سرشتہ ضماد کنند ایضاً کہ قیلۃ الماء را مفید صفت آن سرگین گاؤ سرگین کبوتر سرگین گوسفند فلفل زیرہ سیاہ
بورہ ارمنی با روغن زیت سرشتہ ضماد کنند ضماد کہ قیلۃ ریحی را سود دہد صفت آن آرد جو سعد گل ارمنی زیرہ سیاہ برگ مورد وپشک
گوسفند مساوی کوفتہ بآب مورد وسرکہ سرشتہ ضماد کنند ضماد فتق صبیان را التیام می کند صفت آن قشور انار دہ درم عفص خام
پنجدرم در پنج اوقیہ شراب قابض طبخ دہند طبخ شدید وامعا را رد نمایند طرف فوق وموضع را بآب سرد تنطیل کنند واین ضماد را
استعمال نمایند ودر یک ہفتہ وا کردہ باشند ضماد جہت نتو سرہ صفت آن آرد باقلا مازو سبز پوست انار ترش پوست
بیضہ مرغ ہمہ برابر دواہا را سائیدہ وپوست بیضہ بآب سائیدہ بدان سرشتہ ضماد نمایند. ایضاً برائے نتو سرہ بقول شیخ از کثرت تکالیف
طلق نتو سرہ بچنین حادث میشود پس امر کردہ بسحق نانخواہ وسرشتن آن بسفیدی بیضہ وگرم کردہ بر خرقہ مالیدہ بر آن موضع نہند وقوی تر
ازین گذاشتن توالیق حارہ مثل مر وجوز السرو وپوست سرو واقاقیا است ضماد رادع کہ در ورم رحم حار ودبیلہ رحم بعد فصد باسلیق و
صافن صفت آن خشخاش بختہ مہرا کردہ بروغن گل آمیختہ بکار برند ایضاً کہ بعد فصد وتلیین طبع وقے بکار آید صفت
آن اکلیل الملک مہرا پختہ بسایند وباز دہ تخم مرغ در روغن گل ونار دین وروغن زعفران سرشتہ بعمل آرند ضماد نافع از برائے

ورم فرج و اربیه و رحم و تعقیب و سائر اورام که با حرارت باشد **صفت آن** پوست خشخاش نرم کوبیده در آب بجوشانند تا مهرا شود پس گل سرخ و بزر قطونا هیچند کوکنار داخلکرده بروغن گل و سرکه ضماد نمایند ضماد مسکن درد ورم رحم **صفت آن** زعفران افیون بزر البنج پیه مرغ هریک دو درم تخم خطمی پنجدرم زردی بیضه نیمبرشت یک عدد تخم کتان قدری بروغن گل سرشته ضماد نمایند ضماد منضج ورم رحم **صفت آن** آرد جو انجیر زرد تخم کتان اکلیل الملک ضماد کنند ضماد مجرب برائے ورم رحم **صفت آن** آرد جو سعد گل ارمنی زیره حب الآس هریک یکتوله پشک بز چهار توله کوفته بیخته در سرکه آمیخته نیمگرم ضماد نمایند ایضاً مجرب **صفت آن** مقل میعه یابسه هریک نه ماشه اشق یک نیم توله حلبه بابونه هریک دو مثقال برگ کرنب یکتوله کوفته بیخته اول روغن بابونه چهار توله گرم کنند و در آن یکتوله موم خالص گداخته ادویه مسحوقه آمیزند ولعاب تخم کتان ششماشه گرفته آمیزند و حل کنند تا مثل مرهم شود پس بر ورم ضماد سازند ضماد که در ورم بارد رحم نافع است **صفت آن** سنبل الطیب دو دانگ مصطگی نیمدرم و چهار دانگ صبر یک درم با روغن یاسمین و موم ضماد نمایند ضماد برائے درد زهدان زن **صفت آن** کالی زیری دو جزو مغز تخم بید انجیر چهار جزو زنجبیل یک جزو کوفته جوشانده سائیده ضماد کنند ضماد که در اورام صلبه رحم از مجربات است **صفت آن** شیر میش شیر شتر روغن بید انجیر هریک یک آثار هرسه را مخلوط نموده بر آتش بپزند تا که منعقد گردد بعد آن زنجبیل نانخواه یک یک توله کوفته بیخته بآن ممزوج نموده زیر ناف ضماد کنند ضماد برائے صلابت رحم معمول **صفت آن** مغز فلوس خیار شنبر مرهم داخلیون بآب کشنیز حل کرده بر پارچه گذاشته ضماد نمایند ضماد که وقت اختناق رحم مفید است **صفت آن** سنبل الطیب سلیخه سعد کوفی کوفته بیخته زیر ناف ضماد نمایند مجرب است ضماد برائے افراط حیض مجرب **صفت آن** کندر گلنار مازوئے سبز اقاقیا سرمه سیاه بسد شب یمانی مساوی کوفته بیخته بر عانه ضماد کنند ایضاً جنطیانه حنا مساوی سائیده بآب سرشته بر کف دست و پا ضماد کنند و یک ساعت در آفتاب نشینند حبس طمث کند ایضاً که استحاضه حامله و غیر حامله را معمول است **صفت آن** گلنار بلوط جوز السرو مازوئے سبز پوست انار کزمازج اقاقیا حب الآس هریک دو ماشه گل ارمنی چهار ماشه کوفته بیخته در آب کوکنار سرشته زیر ناف ضماد نمایند ضماد که رطوبت سائله رحم را باز دارد از خلاصه **صفت آن** قشار کندر پوست انار زیره کرمانی مدبر کوفته بیخته بآب مورد سرشته پشت و عانه را بآن ضماد سازند ضماد که منی زنان را که بے اختیار روان شود باز دارد **صفت آن** صندل سرخ صندل سفید گل سرخ برگ نیلوفر بنفشه گل خیری آرد جو تخم فنجنکشت کوفته بیخته بگلاب سرشته ضماد نمایند ضماد نافع عسر ولادت **صفت آن** تخم کتان بکوبند و در ماء العسل و روغن کنجد بجوشانند و بر زهار و تهیگاه نهند ایضاً که بچه بلغزاند و مجرب است **صفت آن** شحم حنظل برگ سداب قسط هریک سه جزو بزهره گاو سرشته بر ناف و زهار ضماد کنند ضماد مخرج جنین میت و مشیمه **صفت آن** سداب خشک شحم حنظل قسط هریک سه جزو مر مکی یک جزو بکوبند و بر ناف و عانه طلا کنند ضماد برائے حکه رحم **صفت آن** صندل مامیثا باعصاره لحیة التیس و کشنیز سبز و خرفه و کاهو طلا کنند ضماد جهت شقاق قبل و دبر و نیز حرق النار **صفت آن** روغن گل سفیداب مرداسنگ هریک سه درم موم زرد پنجدرم موم را در روغن گداخته ادویه سائیده

آمیخته مرهم سازند **ضماد** مفید رجا **صفت آن** زیره صعتر قردمانا بابونه جاوشیر کرفس همه مساوی گرفته بکار برند **ضماد** که برائے درد کمر وزانو بارها بتجربه رسیده **صفت آن** افیون دو توله شنگرف قسط صبر از هر یک یکتوله در آب ادرک حلکرده طلا کنند. و در آفتاب یا نزد آتش عضو را خشک کنند تا سه مرتبه دو سه روز همین لعل آرند **ضماد** که برائے اورام حاره مفاصل مجربست **صفت آن** اسبغول کوکنار هموزن کوفته بیخته در آب بپزند تا مهرا شود روغن گل بقدر حاجت آمیخته برنهند واگر تسکین حرارت زیاده مطلوب باشد اسبغول را نا کوفته داخل نمایند **ضماد** نافع شدت درد مفاصل حار و نقرس **صفت آن** افیون دو درم خطمی ده درم آرد جو بست درم بآب عنب الثعلب سبز ضماد نمایند **ایضاً** نافع درد مفاصل و نقرس و رکبه که از ماده حار بود **صفت آن** عنب الثعلب تخم کاسنی تخم خطمی حنفض کشنیز بنفشه هر یک دو درم آرد جو چهار درم تخم کاهو پوست خشخاش گل سرخ فوفل سورنجان تلخ گل ارمنی اقاقیا زرد چوب صندل سرخ از هر یک یکدرم افیون نیم درم بآب سائیده ضماد کنند **ایضاً** بجهت مفاصل گرم و نقرس بغایت مجرب **صفت آن** صندلین اکلیل الملک هر یک ده درم شیاف مامیثا بخشتال اقاقیا دو درم زعفران یک درم افیون بیخ لفاح هر یک نیم مثقال بآب کشنیز سبز ضماد نمایند **ضماد** مفید مفاصل گرم که در وقت هیجان تسکین الم کند و مجرب است **صفت آن** افیون زعفران مساوی باشیر سائیده روغن گل آمیخته ضماد نمایند وگاہے موم نیز داخل کرده میشود و مغز نان میده عوض روغن گل و موم داخل میکنند کذا فی القانون **ایضاً** در تسکین وجع و تقویت عضو عجیب الفعل است **صفت آن** استخوان سوخته سفید شده را که بعد سحق شسته و خشک نموده باشد اسفیداج نشاسته هر یک یکجزو سورنجان دو جزو کافور اندکی در گلاب حل کنند و ادویه کوفته بیخته بآن سرشته ضماد نمایند **ایضاً** مسکن اوجاع و تسکین درد مفاصل حار و بارد مجرب **صفت آن** حلبه را بآب و سرکه مساوی سائیده بجوشانند تا غلیظ شود صلایه کرده شهد خالص بوزن حلبه اضافه کرده نیمگرم ضماد کنند و در بقائے نوشته که بر خرقه کتان گذاشته بر موضع درد بندند تا دو روز یا سه روز نکشایند و اگر خشک شود بروغن گل نرم کنند **ایضاً** برائے جمیع اقسام وجع مفاصل نافع **صفت آن** بابونه دو درم خطمی چهار درم اکلیل الملک دو درم اشق حلبه مقل هر یک ده درم موم سفید سرکه هر یک پنجدرم روغن شبت ده درم همه را بدستور معروف ضماد کنند **ایضاً** در تسکین وجع بیعدیل است **صفت آن** مغز نان میده افیون مساوی باشیر گاو ضماد نمایند و چون گرم شود تبدیل کنند **ضماد مخدر** نافع شدت درد مفاصل حار و نقرس **صفت آن** افیون دو درم خطمی ده درم آرد جو بست درم بآب عنب الثعلب ضماد کنند **ضماد محلل** بقیه ماده مفاصل دموی بعد زوال حرارت و سکون وجع غلطی در آن موضع باقی بود **صفت آن** آرد جو آرد باقلا خطمی بنفشه هر کدام یک جزو صندل سفید اکلیل الملک هر کدام نیم جزو همه را کوفته بیخته بآب کرنب یا آب کشنیز تر سرشته ضماد نمایند **ضماد** مسکن وجع **صفت آن** حلبه تخم کتان تخم خطمی بابونه اکلیل الملک آرد جو بپزند و باروغن بابونه یا روغن نرگس یا خیری و آب نیمگرم ضماد نمایند **ضماد** محلل ماده مفاصل و نقرس در آخر و مجرب و رافع بقایائے مواد **صفت آن** صبر زرد زعفران مرصاف مساوی بآب کلم برنهند و اگر حرارت زیاده باشد بآب کاسنی بکار برند **ضماد** که بجهت نقرس و وجع الورک بغایت مجرب است **صفت آن** مرزنجوش گل خطمی اسبغول آرد جو سورنجان مساوی با زردی تخم مرغ و روغن گل ضماد نمایند و اگر قدرے زعفران و افیون اضافه کنند

اترش توی گردد ضماد کہ برائے درد مفاصل بارد بعد تنقیہ معمول است **صفت آن** زنجبیل قسط تلخ سورنجان ہر یک دو درم
جوز بوا نصف عدد افیون یکماشہ بروغن بابونہ یا روغن حنا و اگر نباشد بروغن کنجد ادویہ کوفتہ بیختہ بروغن حل کردہ بمالند و ضماد کنند
ایضاً مجرب و معمول **صفت آن** مغز تخم ارنڈ ماش سیاہ میدہ چوب چکر مول قسط تلخ دیودار مغز پنبہ دانہ کلتھی کنجد سیاہ سرواے
اث ست جو مقشر تخم سن مساوی کوفتہ بیختہ ضماد نمایند ضماد کہ بجہت تعقد مفاصل مجرب است **صفت آن** کنجد مقشر مقل روغن
بابونہ باب مرزنجوش بسایند تا مثل مرہم شود ضماد نمایند **ایضاً** تحجر مفاصل را نافع و محلل صلابت است **صفت آن** حلبہ
مغز بادام تلخ اشق مقل ازرق اول مقل و اشق را بروغن کنجد یا روغن حنا یا روغن سوسن حلکردہ و ادویہ دیگر را بدان سرشتہ ضماد نمایند
ضماد کہ در تعقد و صلابت مفاصل بکار آید **صفت آن** کنجد مقشر تخم کتان ہر کدام یک جزو ہر دو را باریک سائیدہ بہ پیہ گوسفند
سرشتہ استعمال نمایند و اگر سہ اوقیہ مغز تخم بید انجیر با یک اوقیہ شہد خالص و یک اوقیہ روغن گاؤ سحق نمودہ و سرگین گاؤ قدرے افزودہ
ضماد نمایند در آغاز حدوث تعقد و صلابت سخت مفید است ضماد برائے حدبہ ریحی **صفت آن** میعہ سائلہ قسط قصب الذریرہ
ابہل ہر واحد یک اوقیہ فرفیون یکدرم بآب سائیدہ روغن ناردین بقدر حاجت آمیختہ نیمگرم ضماد کنند و یا وج و راسن کوفتہ در آب
برگ سرو بختہ ضماد کنند **ایضاً** برائے حدبہ ریحی و بلغمی **صفت آن** راسن ابہل وج یکوفتہ در شراب بختہ و مقل زرد در آب حلکردہ
مثل مرہم ساختہ نیمگرم ضماد نمایند ضماد کہ در حدبہ دمی بعد تسکین درد و ازالہ ورم بکار آید **صفت آن** کنجد مقشر شب در برگ
مرزنجوش تازہ پنجدرم باریک سائیدہ بر پارچہ مالیدہ ضماد کنند **ایضاً** جہت کوزی پشت کہ از باد باشد مجرب مسیحی **صفت**
آن فرفیون درمی مرصاف قسط قصب الذریرہ ہر یک دہ درم موم سفید یک اوقیہ روغن ناردین چندانکہ باید ادویہ سائیدہ موم در
روغن گداختہ آمیختہ ضماد نمایند ضماد کہ درد پشت را زائل کند **صفت آن** مقل ازرق اشق جاؤشیر سکبینج جند بیدستر فرفیون
برابر ہر روغن سوسن حب الغار یا روغن سداب حل نمودہ درہم سرشتہ ضماد نمایند **ایضاً** برائے درد پشت کہ از سردی باشد **صفت**
آن مقل اشق حلبہ بابونہ حب الغار بلعاب تخم کتان و روغن بید انجیر آمیختہ نیمگرم ضماد سازند ضماد نافع درد رکبہ **صفت آن**
صابون سورنجان تلخ حنا را بر سودہ بآب سرشتہ ضماد نمایند **ایضاً** برائے وجع رکبہ بارد **صفت آن** برگ دفلی بجوشانند
و بسایند و بروغنہائے گرم آمیختہ بکار برند **ایضاً** برائے درد ریحی معمول **صفت آن** عاقرقرحا کائپھل اجواین خراسانی زنجبیل
زرچوبہ سائیدہ بروغن بید انجیر ضماد کنند **ایضاً** کہ اوجاع و اورام ریحی مفاصل را نافع **صفت آن** جدوار اتیس بیخ
کدوئے تلخ کالی زیری جوز بوا افیون زنجبیل اذراقی مساوی کوفتہ بیختہ اذراقی را سائیدہ بآب برگ دھتورہ سرشتہ ضماد نمایند
و در آفتاب نشینند تا خشک گردد و یا بشب مالیدہ برگ بید انجیر بر آن بستہ بخوابند و بعد خشک شدن بآب گرم بشویند ضماد کہ در جمیع
اورام دموی معمول است **صفت آن** صندل سفید صندل سرخ فوفل گل ارمنی گل سرخ عنب الثعلب در آب کشنیز سبز و آب کاسنی
سبز و آب عنب الثعلب سبز سائیدہ ضماد کنند در زمان ابتدا و بعد از سہ روز تا آروز دیگر بزمان تزاید ادویہ محللہ مرخیہ مانند بزر کتان و بابونہ
و اکلیل الملک و آرد جو و خطمی با رادعات مذکورہ بیامیزند و در زمانہ انتہا محللات مساوی با رادعات کنند و در زمان انحطاط قتصار بر محللات

صرف کنند ضماد که در اورام مسکن وجع ومحلل ماده است ومعمول صفت آن تخم خشخاش بکوبند وبشیر بپزند وتا به لیسانیده تا مثل
مرهم شود پس بگیرند گل سرخ وقدرے زعفران سوده وهمه را بروغن گل که موم در آن گداخته باشند آمیخته ضماد نمایند وگاہے بنابر زیادتی
تحلیل مثل بابونه وحلبه وخطمی وصبر اضافه نموده میشود ضماد وجهت اورام حاره موجعه وورم فرج وتقیح کنج ران وسائر اعضا از مجربات
است صفت آن کوکنار بکوبند باریک ودر آب بپزند تا که مهرا شود پس بچند کوکنار اسبغول بگیرند وسائیده بیامیزند وروغن گل
بقدر مناسب اضافه کرده استعمال کنند ایضاً رادع ومحلل صفت آن جدوار رسوت آب کشنیز تازه سائیده ضماد نمایند
ضماد منضج که برائے نضج اورام معمول است صفت آن گل خطمی گل بنفشه بابونه حلبه تخم شبت تخم کتان اکلیل الملک مساوی
کوفته بیخته در آب پخته ضماد نمایند وبالایش برگ پان به بندند ایضاً که جهت نضج اورام بعمل می آید صفت آن آرد جو در جعرات
بپزند وقدرے ریوند چینی سوده بیامیزند وبکار برند وتخم مرو وتخم ریحان وشیر وعسل پخته ضماد کردن نیز انضاج ماده میکند وضماد حلبه شیر انجیر
پستن مجهره برگ نیم وبرگ عباسی بدستور ضماد مفجر اورام ودخراج صفت آن مغز پنبه دانه مغز جوز بوسیده آرد خمیر کرنب مطبوخ
خردل سرگین کبوتر سائیده بیگرم ضماد نمایند و ایضاً مرهم داخلیون بلعاب خردل حلکرده وصابون بانجیر آمیخته ضماد کردن مفجر
اورام است واز ادویه مفجره که قائم مقام شگاف است مرهم ماخوذ از عسل بلادر وزفت رطب هر دو مساوی برآتش گداخته برخراج نهاده
بهم بگذارند ضماد مهیری که در بختن اورام اثر تمام دارد صفت آن برنج کوفته یا آرد جوار یا آرد گندم چهار درم در جعرات یا دوغ
انداخته با قدرے نمک بطور فیرنی بپزند تا غلیظ گردد بربندند واگر قوی تر خواهند آرد حلبه تخم سن باریک ساخته هر یک یک درم
صبر زرد سوده نیم درم اضافه نموده بدستور بپزند وبعمل آرند واین چنین مهیری ورم را زود می پزد وافزودن وکم کردن وداخل نمودن دیگر
ادویه منحصر برائے طبیب است ضماد برائے سرخ بادۀ اطفال صفت آن گل عصفر برگ نیب صندل سرخ زرد چوب بآب
سائیده ضماد کنند ایضاً اقاقیا صندلین گل سرخ گلنار مساوی کوفته بیخته بآب کاسنی وکشنیز تر بکار برند ضماد که در ورم بارد مفید
صفت آن آرد گندم غیر منخول زیره اکلیل الملک بابونه حلبه مقل موم روغن خیری زردی بیضه مخلوط ساخته ضماد کنند بالایش
جلنجبین بآب گرم بنوشند وتغذیه به نخوداب نمایند ضماد برائے ورم رخو صفت آن تخم شبت وحضض سائیده در سرکه و
آب خاکستر آمیخته ضماد کنند ضماد که سلعه را از بیخ بر کند صفت آن سجی چونه سیند وریچال گنجشک برابر گرفته بصابون قدر کفایت
صلایه کرده بر بیخ رسولی بمالند وبالایش چهار داغ کنند هرگاه ماده رسولی رفع شود منضج بروغن گاو تر کنند وبالائے آن برگ پیپل گرم نموده
به بندند ودر نسخه دیگر نوشادر نیز داخل است ضماد نافع سلعه صفت آن صابون سجی چونه نوشادر شنگرف همه برابر سائیده با
روغن کنجد خمیر کرده موضع رسولی را کلک زده طلا کنند که خواهد ترقید اصلاح زخم آن بهلیله سیاه کنند ایضاً که همین عمل کند صفت
آن افیون سم الفار نیله تهوتهه سجی دوده چهپر کوفته بیخته بآب حل کرده بر رسولی نهند ایضاً مجرب صفت آن آهک آب
نادیده اشخار مساوی بآب سرشته بقدر نخود بر سلعه گذارند که بلادر واند در آن نفوذ کند بعد سه روز بآب برگ نیب شسته باز دوائی مذکور
بر آن نهند همچنین تا چهار بار کنند که موادش پخته برآرد پس مرهم نهند ضماد برائے سرطان مجرب صفت آن عدس پوست انار

کیرو قند سیاہ کہنہ بآب سحق نمودہ استعمال نمایند لیکن باید گرد سرطان مثل حلقہ ضماد نمایند و بالائے سرطان از دوا ہیچ نباید نہاد کہ بے
این نفع نمی بخشد **ایضاً** برائے سرطان **صفت آن** سرگین بچہ مادہ گاؤ را باجغرات گاؤ آمیختہ پارچہ بدان آلودہ صبح و شام بر آن
گذارند کہ ہ اندمال آن مجرب شاہ رحیم علی صاحب مرحوم است **ایضاً** مجرب حکیم الٰہی بخش صاحب **صفت آن** قطعہ اسرب را بلعاب
ریشہ خطمی بر سنگ خشن بسانید پس آن را بر سرطان دو سہ بار در روز و شب ہم دو بار استعمال نمایند **ایضاً** بے نظیر **صفت آن**
دو صفحہ اسرب باہم بسایند و بار وغن گل و آب کشنیز تازہ حل کردہ بر سرطان طلا کنند **ضماد** کہ بجہت خنازیر مفید **صفت آن** مر مکی یکجزو
حضض مکی دو جزو بآب کشنیز تازہ ضماد کنند **ایضاً** جہت خنازیر و اورام صلبہ و سلعہ **صفت آن** قنہ دہ درم حلتیت اشق ہر یک
پنج درم جاؤشیر فرفیون ہر یک ہفت درم مقل ازرق چہار درم سکبینج سہ درم جملہ را در سرکہ حل کنند و آب کشنیز سبز ضماد نمایند و لعدسہ روز
تازہ سازند **ایضاً** مفید خنازیر مجرب اسحاق بن عمران **صفت آن** زفت یک جزو بر آتش بگدازند و یک جزو بیخ کلم سوختہ
باوی بیامیزند تا باہم آمیختہ شود ضماد کنند **ضماد** جہت خنازیر مجرب و معمول **صفت آن** صبر زرد مر مکی نانخواہ ایرسا ہر یک دو ماشہ
زراوند مدحرج فلفل سیاہ فلفل مویہ ہر یک یکماشہ حلبہ نیم ماشہ قصب الذریرہ اشق مقل زرانبیخ حلتیت قسط فرفیون قنہ از ہر واحد یکماشہ
بزرکتان دو ماشہ کوفتہ در آب قرص سازند و وقت حاجت اندکے در آب حل کردہ ضماد نمایند **ایضاً** محلل خنازیر **صفت آن** تخم دل
تخم انجرہ کرنب زبد البحر زراوند مقل اشق روغن زیت کہنہ ترکیب کردہ بر خنازیر گزارند **ایضاً** برائے خنازیر **صفت آن** فلفل
سیاہ دو مثقال گل خطمی یک مثقال کوفتہ بیختہ زفت دہ درم گداختہ باہم سرشتہ ضماد کنند **ضماد** برائے خنازیر معمول حکیم وارث علی خان
صفت آن برادہ مس رتن جوت ہر یک یک تولہ نیلہ تھوتھہ شش ماشہ اول قرص برگ نیب دو تولہ در روغن گاؤ شش تولہ
سوختہ در آن ادویہ کوفتہ بیختہ انداختہ از دستہ چوبی در کڑاہی آہنی دہ دہ پاس حل نمایند بعدہ ضماد نمایند **ایضاً** عجیب العمل خنازیر
صفت آن زراوند کندش ہر کدام یک جزو اشق دو جزو با قدرے عسل نرم گردانند و باقی ادویہ کوفتہ بیختہ بدان آمیزند و
پیوستہ ضماد نمایند **ایضاً** کہ تحلیل خنازیر کند و گاہے انفجار آن نماید **صفت آن** بگیرند گندم و انجیر زرد مساوی و کوفتہ
با بول شتر آمیختہ و بر آن بورہ ارمنی قدرے انداختہ جوش دہند و باہم آمیزند و ضماد نمایند **ایضاً** مجرب و مفید است **صفت**
آن ایرسا زراوند زفت ہر یک جزوی در مرہم داخلیون ممزوج کردہ بر خنازیر ضماد نمایند **ضماد** کہ بورم صلب مجرب است **صفت**
آن سبوس گندم خوب بکوبند تا باریک شود و از پارچہ گزرانیدہ با اشق و سکنجبین عسلی سرشتہ بر موضع بر بہند **ایضاً** کہ بورم صلب
بسیار نافع **صفت آن** خاکستر خرما و جزو خطمی جزوی کوفتہ بیختہ بشہد و یا سکنجبین آمیختہ ضماد نمایند و صرف آب نیم گرم بر ورم
صلب ریختن انفع **ایضاً** کہ آماس سخت را تحلیل برد باسرع اوقات **صفت آن** اندرجو کوفتہ بیختہ بآب کشنیز تر خوب بسایند
تا مثل مرہم شود ضماد نمایند نیم گرم یا سرد مجرب است **ضماد** کہ اورام صلبہ را بسیار مفید است **صفت آن** زوفائے خشک حب التعلب
تخم مرو کتیرا انزروت حلبہ بزرکتان کوفتہ بیختہ بشیر تازہ بپزند زردہ تخم مرغ روغن گل داخل کردہ دہ دانہ بدستہ بمالند تا چون مرہم شود نیم گرم
ضماد نمایند و گاہے نان خشک و برگ چقندر نیز داخل می کنند **ایضاً** کہ اورام صلبہ را نرم کند مثل دمامیل و غیرہ **صفت آن**

کنجد سیاه دانہ گل سرخ بزرکتان حلبہ بابونہ اکلیل الملک تخم شبت از ہریک دو مثقال کوفتہ بگلاب سرشتہ ضماد نمایند **ضماد** منضج درم
صلب و منفجر **صفت آن** توتیائے سبز سہاگہ بریان تنجی ہلدی ہر واحد یک درم میدہ گندم تخم حلبہ ہریک دو درم چہال اسپل ریوند چینی
ہریک شش درم جدا جدا کوفتہ بیختہ در آبیکہ برگ سنبھالو و برگ نیب جوشش دادہ باشند آمیختہ ضماد نمایند **ضماد** برائے انضاج دبیلہ **صفت**
آن موم و زیت کندر و زعفران و خطمی و بزرکتان ضماد کنند و گویند کہ از منضجات قویہ مویز و بزرکتان و انجیر و خردل العسل است و کذا
انجیر مع خمیر آرد گندم و کذا مویز مع نمک و عجین۔ **ایضًا** صابون مع انجیر منضج و مفتح است و اقوی از ان را دمع مقل و صابون است
ضماد رادع کہ در ابتدائے دبل بکار آید **صفت آن** رسوت صندل فوفل اسبغول بگلاب سرشتہ بگزارند **ضماد** دبل
روزیکہ دبل ظاہر شود **صفت آن** آہک بروغن کنجد و سفیدہ تخم مرغ سرشتہ ضماد کنند زیادتی نمی کند و حجم نمی پذیرد **ضماد** کہ در
انضاج دمامیل از ادویہ قویہ است حتی کہ مادہ خنازیر و صلابت را تحلیل کند از حکیم علی **صفت آن** برگ خطمی کوبیدہ در گلاب بپزند
تا مثل خمیر شود پس بمرہم اشق و یا بمرہم داخلیون آمیختہ بر ورم نہند و عجائبات مشاہدہ کنند **ضماد** کہ اورام و دمامیل را نضج دہد و منفجر سازد
صفت آن تال مکھانہ برنگ کابلی ہر دو مساوی کوفتہ بیختہ در شراب انگوری کہنہ بجوشانند تا بقوام آید بر پارچہ مالیدہ ضماد
نمایند و ہر روز صبح و شام تبدیل کنند نہایت تا سہ روز نضج یافتہ منفجر گردد **ضماد** کہ ہمین نفع دارد و مفید است **صفت آن**
صابون رتی ریوند چینی صبر سقوطری مقل ازرق اجزا مساوی مقل را در آب خیسانیدہ باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ دران آمیزند و بر آتش
گزارند و برہم زنند تا منعقد گردد پس فرود آوردہ بکار برند **ضماد** منفجر کہ چون بر اورام و دمامیل نہند منفجر سازند **صفت آن** لعصفر پوست
جوز لفے مقل اجزا مساوی کوفتہ بیختہ در آب برگ گھیکوار بجوشانند تا بقوام آید بعد از آن بر برگ بید انجیر پہن کردہ بر ورم و دمامیل نہند
و بہ بندند و یک شبانہ روز دارند بعد از ان باز نمایند و اگر منفجر نشدہ باشد باز بہ بندند تا منفجر شود و بعد اخراج مواد بمراہم التیام دہند
ضماد منضج کہ دمامیل و اورام صلبہ و خراجات را مفید است و مستعمل درجائیکہ ارادۂ اخراج مادۂ آن بخارج بود **صفت آن** انزروت
تخم مرو کتیرا خستہ تمر ہندی مغز تخم بید انجیر تخم کتان ہریک یکجز و خمیر نان دو جزو ہمہ را در شیر مادۂ گاؤ بپزند تا مرہم شود پس زردۂ تخم مرغ یک
عدد آب زہرۂ گاؤ یک تولہ صابون عراقی یک تولہ داخل کردہ مثل مرہم ساختہ ضماد نمایند و گاہے بجائے تخم کتان تخم ریحان و عوض زہرۂ گاؤ
و خمیر و صابون روغن گل و روغن بابونہ می کنند و ہنگام زیادتی صلابت بزرکتان آرد حلبہ بابونہ اکلیل الملک زوفائے خشک خمیرۂ
نان برگ چقندر گل خطمی مقل از ہریک جزوی داخل نمایند و بجائے روغن گل روغن خروع و اگر بسیار سخت باشد حب السلاطین ربع جزو داخل
کنند و چون نضج یافتہ باشد و بسبب ثخنی جلد منفجر نشود صابون عراقی و سرگین کبوتر و بزاز ہریک جزوی زہرہ گاؤ ربع جزو داخل کردہ ضماد نمایند
و اگر از ین ہم منفجر نشود یک قیراط سم الفار آمیزند کہ در دو سہ روز نہایت تا پنجروز مادہ صلبہ می بر آید **نوع دیگر** کہ برائے تنفیح اورام معمول است
صفت آن گل بابونہ دو ماشہ بزرکتان مغز استہ تمر ہندی مقشر گل سرخ گل خطمی عنب الثعلب ہریک شش ماشہ کوفتہ بشیر گاؤ بپزند
مثل مرہم بہند **ضماد** مجرب بجہت ورم خیارک از حکیم علی گیلانی **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد را ناکوفتہ در روغن بید انجیر خوب
بریان کردہ سحق بلیغ نمایند و بسرکہ تند حل کردہ ضماد نمایند دو روز یا سہ روز نفع بلیغ مینماید کہ اثرے از خیارک باقی نگزارد **ضماد** کہ بجہت

الفجار خیارک و درم پستان مجرب است صفت آن نیلہ تھوتہ نیم جزو مالون ہلدی رال ہر یک یکجزو گوگل دو جزو تند سیاہ دو چند
ہمہ را کوفتہ با تند بیامیزند و خوب ممزوج نمودہ نیم گرم بہ بندند ضماد مرخی کہ اورام مغابن بکار آید صفت آن بنفشہ تخم خطمی تخم مرو
بروغن بنفشہ و موم سفید سرشتہ ضماد سازند ضماد برائے خیارک از بیاض والد مرحوم صفت آن شہد خالص شش ماشہ چونہ
یک ماشہ ممزوج نمودہ بر کاغذ ضماد کردہ نہند و باز تجدید کنند ایضاً برائے خیارک صفت آن گوگل صابون مین پھل
سائیدہ بچسپانند ایضاً کہ خیارک را منفجر سازد صفت آن مالون ہلدی گوگل مین پھل چوک ریوند صابون نمک سنگ
برگ نیب سائیدہ ضماد نمایند ضماد کہ اورام مغابن را زود ببرد و بکشاید صفت آن مسی کہ نبات مشہور است برگ وے بگیرند
و برابر آن برگ نورستہ بید انجیر بگیرند و قدرے نمک آمیختہ نیم گرم ضماد نمایند ضماد نافع ورم رخو صفت آن افسنتین صبر زرد ہر یک پنجدرم
سائیدہ در سرکہ کہنہ و آب گرم آمیختہ ضماد کنند یا بگیرند مرمکی و ماز و سعد و زعفران و صبر زرد و بدان ضماد نمایند ایضاً مفید ورم رخو
صفت آن مرمکی حضض سعد صبر زرد زعفران باعک اقاقیا و گل ارمنی و سرکہ و آب کرنب سرشتہ ضماد کنند و برگ سوسن
خوب جوش دادہ افشردہ بستن عجیب است و ہمچنین شبت و حضض سائیدہ بآب خاکستر سرشتہ و از اضمدہ قوی النفع سرگین مادہ گاو
کہ زبیوا باشد قصب الزریرہ سنبل الطیب افسنتین است ضماد نافع نملہ صفت آن گل ارمنی گل قیمولیا ہر کدام ستہ درم اقاقیا صندلین
ہر کدام یکدرم کوفتہ بیختہ بآب بارتنگ یا آب خرفہ سرشتہ طلا نمایند ضماد جہت رفع داحس صفت آن اقاقیا حضض گل ارمنی
نشاستہ ماميثا صندل سفید مساوی افیون خمس یکجزو بالعاب اسبغول و سرکہ ضماد کنند و اقاقیا و نشارہ عاج سکنجبین ضماد کردن نیز
مفید و ضماد صبر زرد و گلنار و ماز و بعسل سرشتہ نیز نافع است ضماد جہت شری بلغمی و بنات اللیل صفت آن صبر زرد مر مکی
شحم حنظل آملہ ہر یک نہ ماشہ در آب سائیدہ بمالند بعدہ برگ حنا در آب جوشانیدہ غسل کنند ضماد برائے شری حار مفید صفت
آن عنب الثعلب کشنیز کاہو کج قدرے آرد باہم آمیختہ طلا نمایند و لباس سرخ قطعاً نپوشند ایضاً حضض ماز و سبز صندل سفید زرد چوبہ
برابر کوفتہ بیختہ بسرکہ و گلاب طلا نمایند نوع دیگر برائے شری صفت آن مغز بادام تلخ بورہ ارمنی تخم ترب سائیدہ بلعاب حلبہ
آمیختہ بعد از تکمید بآب گرم طلا نمایند ضماد بجہت بثور آتشک مجربست صفت آن تنبیل مرداسنگ حضض مکی رسوت گیرو ہر واحد
سہ ماشہ بروغن گل ضماد نمایند ضماد در عرق مدنی اگر درد بغایت سخت گیرد صفت آن زرد چوبہ و گل پلاس مساوی سحق نمودہ
ب طلا کنند فی الفور تسکین یابد ضماد نافع عرق مدنی و مجرب از معمولی صفت آن رال یک دام صابون دو دام افیون دہ ماشہ
یکجا سائیدہ در روغن کنجد لبست دام پختہ مخلوط سازند کہ مثل مرہم شود و بر برگ تنبول مالیدہ بندند صبح و شام ایضاً مجرب
صفت آن بزر قطونا تخم مرو مرداسنگ در سرکہ بجوشانند و موضع را بروغن گل چرب کردہ بر آن بندند ایضاً نافع عرق مدنی
صفت آن صبر صندل کافور یا تخم مرو و اسبغول و شیر تازہ و یا اسبغول در سرکہ و شیر تازہ پختہ ضماد کنند ضماد کہ جرب را
بیک روز دفع می کند و مجرب است صفت آن سم الفار ستہ نیم ماشہ کبریت توتیای سبز ہر یک ہفت ماشہ روغن مادہ گاو
شش تولہ اول دیرا سائیدہ بروغن آمیختہ در ظرف آہنی بدستہ چوب نیب تا چہار پنج گھڑی بسایند بعدہ سوائے سر و گردن بر ہمہ بدن

مالیده در آفتاب بنشینند بنحیکه تا گردن سایه باشد و بعد یک پاس گل یا کهلی بر بدن خوب مالیده غسل نمایند اغلب که بروز دیگر حاجت دوا نیفتد و بعضے اوقات سم الفار بقدر دو ماشه فقط سائیده در روغن زرد آمیخته صاحبان جرب مزمن را که هیچ دوا انتفاع نیافته‌اند بمالش آن ایام نمود مرض مذکور بکلی زائل شد ضماد که از برائے جرب معمول است صفت آن گندهک آمله سار نیله تھوتھه کمیله مرداسنگ از هریک یکتوله همه را باریک سائیده سه حصه نمایند یک حصه در روغن زرد که سه چار دام باشد آمیخته بر بدن بمالند و سه چار گهڑی در آفتاب بنشینند بعد آن حنا و آرد نخود بر بدن بمالند و غسل نمایند و همین طور سه روز عمل کنند ایضاً که در جرب طب یابس معمول صفت آن چرک بابچی ناگرموتهه اجواین خراسانی گندهک زرد مساوی کوفته بیخته بروغن سرشف حلکرده شب در شبنم نگاهداشته صبح بر بدن بمالند و بعد یک ساعت بدن را بگل مالیده بشویند در سه روز دفع شود ضماد برائے خارش معمول صفت آن آنبه هلدی گندهک آمله سار کمیله بابچی سیماب فلفل گرد هریک نیم توله توتیائے سبز سه ماشه روغن چنبیلی نیم پاؤ ادویه کوفته بیخته با سیماب کهرل نمایند تا رنگ دوا آسمان گون شود بعد ازان در روغن انداخته سحق بلیغ نمایند و بکار برند ایضاً معمول صفت آن کبریت سیماب بزر البنج شنگرف هر واحد چار ماشه سائیده چهار حصه کنند و هر روز یک حصه در روغن ماده گاؤ که آب شسته باشند آمیخته بمالند ایضاً که برائے جرب در عمل است صفت آن نیله تھوتھه مرداسنگ کمیله هر واحد ششماشه شنگرف هشت ماشه سیندور هفت ماشه سیماب سه ماشه حنا دو دام روغن زرد نیم پاؤ اول سیماب و نیله تھوتھه و مرداسنگ سائیده ادویه دیگر آمیخته کهرل کرده نگهدارند و طلا کرده بر بدن مالش کنند و بعد دو گهڑی غسل نمایند ایضاً که مکرر بتجربه آمده صفت آن گندهک آمله سار نیله تھوتھه سیماب پهٹکری بریان غسل هریک شش ماشه در روغن زرد که چند بار آب شسته باشند شش توله گرفته و نیله تھوتھه را قدرے بریان کنند که سبزی دور شود و باهم آمیخته طلا نمایند و بعد دو گهڑی بآب نیمگرم غسل کنند و از آرد نخود مالیده بشویند در دو سه روز خارش دفع میگردد ضماد برائے جرب که بهتر ازین نسخه نیست صفت آن تخم بابچی تخم ترب گوگرد هریک یکمثقال توتیائے سبز نیم مثقال فلفل سوخته برگ حنا هریک پنجماشه مرداسنگ کمیله آمله سوخته نوشادر هریک یکدرم سیماب سه ماشه مغز تخم نیب ده درم انزروت سهاگه بریان هر واحد یکدرم روغن گاؤ ده درم کافور یک درم در ظرف کانسی خوب حل کنند پس طلا سازند و بمالند و بعد سه گهڑی بآب نیمگرم غسل کنند ضماد برائے خارش خشک و بلے بثور صفت آن تخم خشخاش کنجد مقشر برگ حنا سهاگه مرداسنگ هریک شش ماشه بروغن یاسمین یا روغن گل یا آب لیمون سائیده بهم آمیزند و قدرے کافور آمیخته ضماد کنند و بمالند و بعد دو گهڑی غسل کنند ایضاً که برائے خارش خشک مجرب است هرگاه مکرر بمالند صفت آن گل ارمنی یک دام کافور زعفران هریک دو ماشه روغن بادام دو توله سرکه آمیخته و بآب گل کافیشه جوشانیده سائیده بمالند ضماد که برائے قوبا بعدیل است صفت آن سیماب دو توله گندهک آمله سار گندهک لوٹه مرداسنگ هر واحد ششماشه سوائے سیماب هر سه ادویه باریک سائیده در دو توله روغن زرد داغ نموده در تهالی کانسی ادویه مع سیماب از کٹوره کانسی خوب حل کنند تا که سیاه شود نگهدارند و قوبا را خراشند از پاچیک دشتی که سرخ شود پس طلا کنند و بمالند تا یک گهڑی که عاجل الشفا است ضماد جهت قوبا و بهق ابیض صفت آن سهاگه تیلیه صندل سفید مساوی در عرق لیمون حلکرده

ضماد نمایند و در نسخهٔ دیگر فرفیون عوض سہاگہ و صندل سرخ بجائے سفیداست و نوشتہ کہ بعد طلا در آفتاب نشینند اغلب کہ از دو بار زیادہ حاجت نیفتد **ایضاً** برائے قوبا **صفت آن** کتھ پاپڑیا مازو سہاگہ تیلیہ گند ہک چھاچھہ مساوی گرفتہ سائیدہ مکرر ضماد کنند **ضماد** مزیل قوبا و جرب و قروح خبیثہ و از مجربات حکیم علویخان **صفت آن** بابچی کالی زیری تخم پنواڑ گندہک آملہ سار اجزا مساوی کوفتہ شب در آب خیسانیدہ و صبح در کھرل بسائیدتا نرم گرددر روغن کنجد داخل کردہ بر موضع قوبا و جرب و قروح بمالند و بعد از دو ساعت بآب گرم و سرکہ و سبوس گندم بشویید و اگر بمالیدن برطرف نشود ہر روز تاسہ روز تا ہفتا یک پیالہ آب آن بنوشند انشاء اللہ تعالے ہر قسم قوبا کہ باشد برطرف گردد **ضماد** برائے اگونہ کہ عبارت از بثور و قروح پشت پا است مجرب **صفت آن** سفیدہ ابرک کتھ سفید مرداسنگ پھٹکری لودہ سفید مساوی باریک سائیدہ بسرکہ یا آب لیمون یک گھڑی کھرل نمودہ قدرے روغن زیت و عسل آمیختہ طلا کردہ باشند و اگر خاکستر سر مردہ و قدرے بابچی سوختہ و سہاگہ و شنگرف احست بیامیزند بہتر عمل کند **ضماد** برائے اگونہ کہ قسمی از قوبا است مجرب حکیم نجیب اللہ خان **صفت آن** سفیدہ و مرچ سیاہ ہر یک شش ماشہ سائیدہ در نیم پاؤ روغن گاؤ آمیختہ صبح و شام ضماد کنند **ایضاً** پھٹکری بریان نیلہ تھوتھہ مرداسنگ ہر یک چہار ماشہ کیلا بابچی تخم پنواڑ سیاب گیرو ہر یک دو نیم ماشہ مرچ سیاہ سوختہ کچلہ سوختہ ہر یک پنجدرد باریک سائیدہ بروغن زرد نیم پاؤ کھرل کردہ بعمل آرند **ضماد** برائے چھاجن مجرب **صفت آن** برگ حنا کشنیز خشک شب بیانی پاپڑیا کھار سائیدہ بر چھاجن وقت شب ضماد نمایند و برگ ہر درختے کہ باشد نہادہ بپارچہ پیچیدہ بخسپند و صبح بآب بشویید تا چند روز بکنند شفا یابند **ضماد** برائے ثالیل مجرب **صفت آن** زرنیخ زرد سودہ آہک آب نادیدہ گوشت مویز نکو بند و ضماد کنند در سہ روز متصل تا از بیخ بردارند و اگر باقی ماندہ باشد دیگر بار ہمین ضماد کنند و نہادن آہک و اشخار ہمین عمل کند و از کاغذ فتیلہ ساختہ سرا و از آتش سوختہ دو و آن آنقدر بثولول رسانند کہ قدرے سوزش آن معلوم شود و سہ دو سہ بار سر را خشک مینماید و دور میکند و مجرب راقم است **ضماد** نافع سعفہ **صفت آن** ہلدی سوختہ آملہ سوختہ برگ حنا ہر یک دو تولہ سہاگہ بریان کیلہ مرداسنگ فلفل سوختہ ہر یک یکتولہ نیلہ تھوتھہ یک نیم ماشہ کوفتہ بیختہ بروغن تلخ آمیختہ بعد حلق سر مالیدہ باشند مجرب است **ایضاً** جہت ہر قسم سعفہ و قروح و بثرات سر اطفال مجرب است **صفت آن** کیلہ گیرو کات تو تیائے سبز شورہ قلمی ہر یک یکجزو مرداسنگ فلفل گرد ہر یک دو جزو برگ حنا چہار جزو سائیدہ بروغن تلخ داغ کردہ آمیختہ بعد حلق سر بمالند **ضماد** برائے بثور ہر قسم نافع **صفت آن** کباب چینی مرداسنگ پھٹکری برگ حنا ہر یک سہ ماشہ فلفل سیاہ یک ماشہ ہمہ را باریک سودہ در روغن مادہ گاؤ لبست و یکبار بآب شستہ ادویہ مسحوقہ بان سرشتہ بر بثور ہر قسم ضماد کنند و بر بثور سر نیلہ تھوتھہ اضافہ کنند و در روغن کنجد خوب سائیدہ استعمال کنند **ضماد** کہ بثور متقرحہ را نافع **صفت آن** روغن گل سہ تولہ در نیچہ و سرکۂ انگوری بآتش ملائم بجوشانند تا سرکہ برود و روغن بماند پس مرداسنگ دو ماشہ برگ حنا خشک قنبیل شاہترہ از ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ بآن نیکو سرشتہ ضماد نمایند **ضماد** معمول اہل ہند برائے بثور کہ زیر گردن میشوند و آن را کنٹھ مالا گویند **صفت آن** تخم سن تخم ترب تخم سہجنہ جو سر شف السی برابر کوفتہ بیختہ بدوغ گاؤ سائیدہ ضماد میکردہ باشند **ایضاً** برائے مرض مذکور **صفت آن** سپیاری چھالیہ بادام مع پوست ہر واحد پانزدہ عدد ہر دو را در پارچہ بستہ بالائے آن

بکل لیسیده در آتش یا چکدشتی نهند که سوخته شود برآورده در روغن السی حل کرده دارند و بر بثور مالیده باشند ایضاً که درین باب مجرب است صفت آن آنبه هلدی سه نیم ماشه مالون نیله توتیه هر یک دو نیم ماشه ادویه سائیده در روغن سرشف که بقدر پنج فلوس باشد آمیخته بمالند و طلا کنند ضماد و برائے بثور که زیر بغل میشود صفت آن صندلین بیخ آکه زرد چوب سائیده ضماد کنند ضماد مجلی که در بثور لبنی بکار آید صفت آن خربق سفید دو حصه ایرسا یک حصه با سرکه ضماد نمایند ضماد و برائے بثور که از مالیدن عنکبوت میشود صفت آن کمل وزرد چوب سائیده طلا نمایند یا مرداسنگ وصندلین بسرکه سائیده یا زیره سفید و زنجبیل بآب سائیده یا جوار گیرو بآب مکو سائیده طلا سازند ضماد که بعد رفع چیچک جهت ازاله نشان آبله آن بکار آید صفت آن بیخ نے خشک آرد باقلا مغز تخم خربزه مغز بادام تلخ برنج نبات سفید آرد جو هر یک مقدارے باریک سائیده بسفیده تخم مرغ سرشته طلا نمایند و آنجا که نشان آبله شبیه بدرشید باشد به پیه بط و مرهم داخلیون ضماد سازند ایضاً برائے قلع آثار قروح جدری مجرب صفت آن پیه بز آب بیخ نے رطب باندکے عسل سرشته ضماد کنند ایضاً مجرب صفت آن بیخ سوسن قسط مرداسنگ مغسول شاخ گوزن سوخته بورق اشق مساوی سائیده استعمال کنند ضماد و برائے برص معمول حکیم وارث علیخان صفت آن حب النیل چوک باپچی آنبه هلدی سهاگه تخم ترب بندال رال بهارنگی افتیمون از هر یک شش ماشه جوز بوا چهار ماشه زعفران سه ماشه برگ چرائل سبز دو توله در آب ادرک ضماد سازند ایضاً معمول حکیم ممدوح صفت آن تخم باپچی آنبه هلدی تکند باری حب النیل جوز بوا خردل بنارسی بهارنگی از هر یک شش ماشه گیرو سرخ چهار ماشه در آب ادرک یا سرکه بسایند و ضماد نمایند ضماد که در دفع برص تخلف نمیکند صفت آن سلیمانی یعنے دار شکنه یک جزو صندل سفید سوده پنج جزو بآب سرشته استعمال نمایند و بعد نیم ساعت شسته صندلین جهت رفع سوزش آن طلا کنند و بعد از ان که آبله کند بمرهم علاج کنند ایضاً مجرب صفت آن عاقرقرحا تربد زنجبیل هر یک دانگے آطریلال یک درم کوفته با عسل سرشته ضماد نمایند و آن موضع را مقابل آفتاب دارند تا عرق کند و آب هرگز نخورند روز سوم آبله افتد و به شود دوبار بآزموده بعد تنقیه بعمل آرند ایضاً سلیمانی یک درم صندل سفید ده درم خمیر مایه ترش یا آرد نخود دو درم قسط تلخ ازرق هر یک یکنیم درم همه را سوده بر برص طلا نمایند تا نیم ساعت نجومی پس بشویند و برائے رفع حدت این صندلین طلا نمایند در سه چهار بالکل زائل شود ضماد و برائے کلف صفت آن ریوند چینی بعسل سرشته و یا تخم گندنا بآب ترمس و یا خون خرگوش گرم بر چهره طلا نمایند ایضاً نافع کلف غلیظ صفت آن فلفل سیاه و بورق هر دو مساوی باریک سائیده بآب سرشته در چهره طلا نمایند و یا بگیرند خرء العصافیر و آرد جو مساوی سائیده بآب عنب الثعلب سرشته در سایه خشک نموده وقت حاجت بر چهره طلا کنند ایضاً دوائی جید برائے کلف صفت آن تخم ترمس تخم جرجیر قسط مغز بادام تلخ بورق فلفل سیاه مقل مساوی مقل بآب معصفر حل کرده دیگر ادویه سوده آمیخته طلا کنند و یا بگیرند بیضه مرغ سه عدد و در سرکه تند بخیسانند تا آنکه نرم شود پس مع پوست آن بسایند آرد ترمس و آرد جو و استخوان بوسیده هر یک دو درم مغز بادام مقشر تخم خربزه هر یک سه درم زعفران نیم درم سائیده آمیزند و طلا نمایند ضماد محلل دم میت تحت الجلد صفت آن نطرون بریان سرگین کبوتر بورق مساوی بعسل سرشته ضماد کنند و یا موضع را

بنطرون بشویند پس صمغ بطم ضماد کنند و تا شش روز بسته دارند پس بشویند و بسوزن خلد کنند تا خون برآید پس لشف خون نمایند
و تا شش روز بگذارند پس نمک بمالند و تا نصف ساعت بگذارند و بعد ازان این دوا تا پنج روز ضماد کنند که دم باقی از بن ضماد برآید
بگیرند کندر نطرون دبورہ و موم و عسل موم را بعسل گداخته همه ادویه آمیخته بدان ضماد نمایند و در هر سه روز یا چهار یا پنج روز یک بار ضماد
کرده باشند و ضمادات بر موضع بگذارند پس اثر دم میت و شم هم برود ضماد که برائے شقاق مجرب ثابت بن قره است صفت
آن مرداسنگ یک اوقیه سائیده در یک رطل زیت بپزند تا غلیظ گردد پس یک اوقیه بازرد و نیم اوقیه کتیرا انداخته حل کنند در شقاق
پر کنند و برائے شقاق مزمن خائر در لحم سندروس سوده در روغن بزرکتان بپزند تا غلیظ گردد پس در شقاق بچکانند ایضاً جهت شقاق
از مجربات حکیم محمد زمان صفت آن زاج صبر سیاه مساوی یا نفط سیاه آمیخته بمالند و دست را نزدیک آتش بدارند ایضاً
جهت شقاق مزمن جمیع حیوان بیعدیل است صفت آن نیم درم مرداسنگ سائیده با دو درم روغن زیتون بجوشانند تا مثل
قطران شود سه درم قنه اضافه نمایند طبخ دهند تا غلیظ شود و بقوام زفت رسد موضع شقاق را بآب گرم نرم کرده دوائی مذکور را گرم کرده
در شقاق بچکانند و اگر قوی تر خواهند سندروس بقدر مرداسنگ اضافه کنند ضماد برائے داء الثعلب و داء الحیه بیعدیل صفت
آن کندش شیطرج هر یک جزوی زرنیخ سرخ دو جزو بروغن زیتون سرشته بر نهند ایضاً مجرب صفت آن موئے بز سرخ
سوخته صدف سوخته کوگرد مساوی بروغن زیتون سرشته اول موضع را به پیاز و اشنان یا پیاز عنصل بسیار مالیده بشویند پس دوا
بمالند و مکرر چنین کنند و ضماد از پیخال مگس و نیل بڑی نیز نافع ایضاً برائے داء الثعلب مجرب صفت آن کبریت زرد و سم بز سوخته
موئے بز سوخته آمله پوست انار پوست خشخاش کیله سوخته از هر یک یکتوله فلفل نیم توله در روغن سرشف ادویه کوفته سرشته طلا کنند
ضماد برائے سوختگی آتش مفید صفت آن رال کتھ صندل سرخ کافور بآب سائیده ضماد نمایند و کذلک روغن چند بار بآب
شسته چونه گلی مخلوط کرده ضماداً نافع ایضاً برائے سوختگی جلد و آبله قرحه که از بلادر بهم رسد مجرب معمول مؤلف صفت آن
پوست تازه درخت تمر هندی در حجرات سائیده ضماد نمایند ضماد برائے کسر عظم صفت آن عدس مغاث گل ارمنی اقاقیا همه
را سائیده در آب آس یا برگ انار آمیخته ضماد نمایند ضماد جهت ورم حار ملتهب که در مفاصل بسبب ضربه و سقطه بهم رسد و ضربان نماید
صفت آن آرد جو پانزده جزو کوکنار سه تخم دو جزو تخم خطمی هفت جزو بنفشه مونگ گل سرخ اصل السوس نیلوفر هر واحد پنج جزو
عدس مقشر سه جزو طباشیر دو جزو زعفران نیم جزو کوفته بیخته بروغن گل آمیخته ضماد نمایند ایضاً مجرب از حکیم علی جهت ضربه و سقطه بعد
فصد بکار آید صفت آن میده چوب گل ارمنی زرد چوب دیودار گل خطمی آرد مونگ حنا ریوند خطائی هر یک دو توله کوفته بیخته
بآب مدروغن گل یا روغن کنجد بپزند هر گاه مانند حلوا شود بدان تکمید نموده ضماد کنند و به بندند ایضاً معمول صفت آن مغاث
گل ارمنی اقاقیا برگ سرو صبر بنواتش مقشر کوفته بیخته بآب آس ضماد کنند ضماد نافع جهت ضربه و سقطه و صدمه صفت آن
سپیده کاشغری آمله منقی زرد چوب از هر یک یکتوله سنبل جری مصطگی از هر یک سه ماشه افیون سه ماشه ادویه کوفته بیخته بآب ادرک سرشته
گرم نموده ضماد نمایند و گاہے عوض آمله مخ کرده میشود و اگر ضربه با استخوان رسیده باشد قدرے تخم مرغ اضافه نموده بر پارچه [illegible]

بر عضو مکسور العظم بپیچند و بر اطراف آن چوبهائے راست باریک مستحکم ببندند و در هفته یک بار وا کنند و تجدید ضماد نمایند و در
سائر اوقات روغن کنجد بر عضو می چکانیده باشند و اگر وجع شدید باشد قدرے خاکستر ستنت ملخ یا دکان بیطر بو تخته نیز اضافه نمایند ایضاً
برائے درد ضربه و سقطه و هر درد که باشد نافع است صفت آن آنبه هلدی صابون هر کدام شش ماشه سائیده با آب پخته لیپ
کنند و بعضے بدون آنبه ضماد می کنند ضماد قند سیاه و سفیدی بیضه با قدرے آهک آب نارسیده ضماد کردن مسکن درد ضربه است
ایضاً مجرب جهت ضربه و سقطه و تسکین درد و ورم از محمد زکریا رازی صفت آن اقاقیا صبر ماش مغاث گل ارمنی مساوی کوفته
بیخته با آب برگ مورد یا زرده تخم مرغ خانگی بیالایند و ضماد نمایند ایضاً مسکن درد ضربه شوح یعنی ونی از جمله صفت آن
زفت رومی گل خیرو فلفل سیاه با آب سائیده ضماد سازند و برگ سهجنه و کنجد سیاه هر دو مساوی باریک سائیده و طلا نموده در
آفتاب نشینند و مغز تخم ارنڈ و کنجد سیاه سائیده و در روغن آمیخته نیم گرم مالیدن مفید ضربه و سقطه و آوردن عضو خشک شده را
بر هیئت اصلی نافع لو حده دیگر که برائے ضربه و سقطه مجرب است صفت آن مغاث گل ارمنی هر یک دو درم صبر زرد مر هر یک یک نیم
درم کوفته بیخته با آب سرشته ضماد کنند ایضاً که همین نفع دارد صفت آن میده لکڑی هالون زرد چوبه آنبه قند سیاه کهنه
از هر یک قدرے نرم با آب سوده گرم کرده ضماد نمایند و بعضے درین نسخه نے که هندی جور موئنڈا نامند قدرے سلاجیت که عرق
الجبال است داخل مینمایند ایضاً جهت ضربه و سقطه صفت آن گل بنفشه گل خطمی سفید هر یک دو توله زرد چوب میده لکڑی
آرد مونگ آرد باقلا هر یک نیم پاؤ گل بابونه اکلیل الملک گل سرخ عنب الثعلب مامیران چینی مومیائی کانی حلبه تخم کتان تخم قاندی
هر یک دو توله سریش ماهی چهار توله بیخ لفاح نه ماشه زرده تخم مرغ دو عدد ایضاً برائے ضربه و سقطه صفت آن صبر زرد مصطگی کندر
مرمکی هر یک یکدام صابون ولایتی نیم پاؤ صابون را بشراب دو آتشه بپزند تا شکل مرهم شود پس دواهائے دیگر آمیخته ضماد سازند ایضاً
جهت ضربه و سقطه که بر سر واقع شود صفت آن گل ارمنی صبر سقوطری هر یک پنجدرم آرد ماش مغاث برگ مورد گل سرخ هر یک
ده درم بابونه قصب الذریره هر یک دو درم کوفته بیخته با آب برگ بید سرشته ضماد نمایند ایضاً زفت رومی آنبه هلدی زرد چوبه
میده لکڑی کنجد سیاه هر یک دو توله ایضاً برائے درد ضربه کهنه بسیار مفید صفت آن زرد چوب دار هلد میده چوب هر یک یکدام میده
گندم سه دام سجی یکماشه روغن کنجد چهار دام بدستور تکمید کرده ببندند ایضاً که برائے ضربه معمول صفت آن زرد چوب هفت ماشه میده
لکڑی شش ماشه مغاث بغدادی پنجماشه کوفته بیخته در روغن کنجد حل کرده نیم گرم ضماد نمایند و گاهے صبر و هالون و مصطگی اضافه نموده میشود
ضماد که پیکان و خار برآرد صفت آن ملح المار یعنی جهینگه بر زخم پیکان و خار به بندند بآسانی بر می آید ضماد برائے دفع آثار ضربه
و سیاهی آن صفت آن آرد کرسنه آرد نخود و اشنان بزر کتان برابر اجزا گرفته ضماد نمایند و بعد از آن شکر طبرزد و زرنیخ سرخ و تخم
فلفل و سنگسبویه یعنی تخم پنواڑ از هر واحد قدرے گرفته باریک سائیده در سرکه که در آن فلفل جوشانیده باشند و لعاب اسبغول حل نموده
بر آثار مذکور ضماد کنند در مدت قلیل زائل کند ضماد مفید برائے ابو رسا صفت آن بسفائج قرطم آرد جو مساوی بزر قطونا
نصف زعفران عشر با عسل و سرکه ضماد کنند و تضمید شونیز و حلبه نیز جید است ضماد بجهت خلع و دثی و کسر استخوان و ضربه و سقطه

وتسکین وجع فوراً نماید صفت آن کندر یکدام زرد چوب دودام میده گندم چهار دام مخلوط نموده روغن کنجد یکدام داخلکرده بپزند چون بقوام خمیر آید در ظرف روغن کنجد دیگر داخل نموده دوائی مذکور دو حصه کرده در دو صره بسته در آن گذاشته بر اخگر گذارند تا که گرم شود پس بآن دوا تکمید کنند تا یک گهڑی پس همان دوا العضو ماؤف ضماد نمایند و پارچه نبندند اغلب که در دو سه روز آرام بالکل شود ایضاً که در خلع بکار آید صفت آن اول خلع را برفق بشکل طبعی باز آورند پس ماش گل ارمنی مرگی گل خطمی سفید گل سرخ هریک سه درم برگ مورد پنج درم باریک سائیده بسفیده تخم مرغ سرشته ضماد نمایند دو ثی و دهن را همین کافی است ایضاً که در خلع دو ثی و دهن نیست صفت آن عضو را برفق بمالند و برگ مورد و مغاث و خطمی سائیده بازردی تخم مرغ طلا کنند و ضماد که در ضربه معمول است بکار برند بعد فصد خصوصاً وقتیکه بآن ورم باشد ضماد برائے سگ گزیده صفت آن پیاز بر روغن پخته بر محل گزیدگی ضماد نمایند و اولی آنکه تا چهل روز زخم را مندمل شدن ندهند که درین باب بهتر ازین تدبیرے نیست ضماد که موضع گزیده سگ دیوانه را بدان ریش کنند و تا چهل روز مندمل شدن ندهند و اگر درین اثنا ملتحم شود باز شگافته این ضماد را استعمال نمایند صفت آن سیر دجاد شیر و سرکه تیز و پیاز و نمک کوفته ضماد نمایند ضماد دافع برائے گسیدن سگ و کفتار و دیگر حیوانات گزیده باشد صفت آن پیه و موم زرد و زفت و قنه گداختنی را گداخته همه را آمیخته ضماد نمایند ٭

باب الطاء المهملة مشتمل بر یک فصل الطلیٔ

طلا که در صداع و سرسام حار معمول است صفت آن گلاب روغن گل هریک دو توله سرکه یک توله باهم آمیخته پارچه بآن تر کرده بر یافوخ گذارند و اگر قوی تر خواهند آب مورد یا آب بید و آب کدو و صندل سفید باندک افیون و کافور افزایند ایضاً برائے صداع و سرسام حار مجرب است صفت آن آب تراشهٔ کدو و روغن گل و شیر زنان و قدرے زعفران بر سر طلا نمایند طلا مفید صداع احتراقی صفت آن صندل سفید و سرخ یکدرم انزروت یکدرم افیون نیم درم بآب کشنیز سرشته طلا نمایند طلا نافع صداع بخاری صفت آن مازو گلنار رُسک اقاقیا افیون هریک یکجزو صبر زرد و زعفران هریک نصف جزو کوفته بیخته به سرکه سرشته بر جبهه و صدغین طلا نمایند طلا منقول از حکیم هادی شیرازی نافع بصداع و مانع انصباب مواد و نزلات بچشم و حلق و سینه و سائر اعضا صفت آن حضض هندی بوش دربندی عصاره مامیثا هریک دو مثقال صمغ عربی مرکی دم الاخوین برگ مورد انزروت سفید هریک مثقالی افیون زعفران هریک دانگی و نیم کوفته بسفیدی بیضه مرغ سرشته اقراص سازند وقت حاجت بسفیده تخم مرغ سوده بر پارچه کاغذ که سوزن بسیار در آن زده باشند مالیده بر صدغین بچسپانند طلا مجرب برائے صداع بارد ساذج صفت آن فرفیون قرنفل هریک چهار ماشه جندبیدستر سه ماشه سائیده در روغن زنبق دو توله آمیخته طلا نمایند ایضاً که صداع بارد ساذج را نافع است صفت آن خاکستر چوب انجیر بسرکه سرشته طلا کنند و همچنین زرد چوب بر روغن بادام تلخ سائیده طلا کنند طلا برائے صداع بارد مادی صفت آن مرکی جندبیدستر فرفیون هریک یکجزو افیون ربع جزو کوفته بیخته

بآب سُداب جہا سازند و در روغن چنبیلی یاقسط سائیده طلا نمایند طلا اصداع بارد از انطاکی صفت آن کباب چینی قرنفل برگ بیدانجیر برگ جوزشامی بسایند وبجا سوده سرشته در شب بر سر طلا نمایند نوازل را اصلاً منع کند وصداع را بالکلیه دفع نماید خصوصاً اگر بعصاره قثاء الحمار آمیزند طلا نافع صداع بلغمی صفت آن مور سوخته انسان شش درم صبر یکنیم درم کندر یکدرم درآب قرنفل سائیده بر پیشانی وشقیقه طلا نمایند طلا نافع صداع ضربانی صفت آن انزروت یکجزو صندل سفید چهار جزو افیون ثلث جزو بآب کاهو مخلوط کرده طلا نمایند واگر درد بنهایت شدت باشد وزن انزروت درین ترکیب زیاده کنند وبعد از طلا پارچه اسربی بر موضع گذاشته مضبوط بندند تا منع ضربان شریان وتصاعد بخار کند طلا برائے شقیقه بار د مجرب انطاکی صفت آن شحم حنظل برگ حنا کباب چینی با سرکه در آن اشق وصبر حلکرده باشند سرشته طلا نمایند طلا که در ساعت شقیقه را نفع بخشد صفت آن بیخ لفاح کندر زعفران صبر زرد هر واحد یکدرم بزر البنج دو درم گل ارمنی یک درم صمغ عربی انزروت مرمکی هریک نیمدرم افیون یک دانگ کافور یکجبه بآب سائیده طلا نمایند ایضاً شقیقه وصداع هر قسم که باشد خصوص بارد مجرب است صفت آن زنجبیل صندل سفید پوست بیخ ارنڈ کوفته بآب سشته بیخ سانٹھی خوب باریک سائیده بر پیشانی وشقیقه طلا نمایند واگر افیون دکیله عوض صندل سفید داخل کنند نیز مفید بود طلا جهت سرسام صفت آن صندلین شیاف مامیثا گل نیلوفر گل سرخ کوفته بیخته بآب کاهو سرشته طلا نمایند وچون حرارت شدید باشد قدرے افیون وکافور نیز داخل کنند طلا که سرسام ضربی وسقطی را نافع صفت آن بنفشه وبابونه کوفته بیخته آرد جو بروغن گل وسرکه مخلوط کرده طلا نمایند واگر حرارت باشد سرکه زیاده باید نمود طلا که در لیثرغس بعد تنقیه مفید است صفت آن جندبیدستر دو درم عاقرقرحا مویزج هرکدام چهار درم بوره ارمنی خردل هرکدام سه درم کوفته بیخته بآب مرزنجوش یا آب نمام وقدرے خل خمر یا خل عنصل بر پیشانی ومؤخر سر طلا نمایند طلا که بعد فصد ودر ماشرا معمول صفت آن صندل سرخ صندل سفید درآب کاسنی وآب کشنیز وآب عنب الثعلب بر سر درد طلا کنند طلا برائے سهر حادث از اوجاع سرد حمیات مجرب صفت آن افیون سلیخه زعفران سائیده بروغن گل سرشته در بینی طلا نمایند وهمچنین بر سر وپیشانی طلا منوم که خواب آرد صفت آن پوست خشخاش شیاف مامیثا هریک دو درم صندلین هریک و مثقال نیلوفر بنفشه تخم کاهو هریک درم کوفته بیخته بآب کاهو سرشته بر پیشانی وصدغین طلا کنند ایضاً که خواب خوش آرد صفت آن صندل دو مثقال پوست خشخاش سه درم گل نیلوفر تخم کاهو هریک نیمدرم کوفته بیخته بآب کاهو سبز بر پیشانی وبناگوش طلا کنند طلا برائے نفع دراق صفت آن زرد معدنی بار دغن گل طلا نمایند طلا برائے سکته صفت آن مومیائی تیله توتهه نوشادر چوک در سرکه عنصلی سائیده بر سر مسکوت کلکما لده بمالند زود بهوش آید ایضاً خردل جندبیدستر مساوی کوفته بیخته بسرکه کهنه سرشته بر سر محلوق مسکوت طلا کنند طلا برائے فالج ولقوه صفت آن سورنجان بزیدان قسط تلخ خولنجان زرنباد جوز بوا وج ترکی عود هندی عود صلیب عاقرقرحا همه را بگلاب سوده بر فقرات پشت ومحل فالج طلا نمایند ودر لقوه بر سر وفقار گردن طلا نمایند طلا جهت خدر معمول وبعد تنقیه فائده بجید دارد صفت آن سیماب بجهنا لگ هریک جزوی برنج سیاه چهار جزو خاکستر تخم دهتوره سیاه هشت جزو اول پاره را باز سر کهرل کنند بعد ازان دیگر ادویه داخلکرده باز کهرل

نمایند بعده دستیره برگ آک خوب کہرل نموده طلا میکرده باشد الیضاً عاقرقرحا مویزج در سرکہ کہنہ وآب پودینہ سائیده طلا نمایند طلا
برائے اختلاج جفن مفید است صفت آن دارچینی بازعفران وبسباسہ سائیده طلا نمایند طلا نافع نزلہ حار صفت آن
آرد گندم وپوست مرکند ہر سہ را باسفیدۂ بیضہ مرغ بر جبہہ ضماد کنند ودر نسخہ دیگر طباشیر عوض آرد گندم داخل است از بقائے منقول طلا
نافع نزلات صفت آن مرکی ایلوہ گوند ببول نشاستہ کتیرا اسپاری چتالیہ ہر واحد سہ ماشہ افیون بزر البنج ہر واحد یک نیم ماشہ
کوفتہ بیختہ بر روی کاغذ سوزن زده دوا مالیده بر صدغین بچسپانند طلا برائے ہمہ اقسام رمد نافع صفت آن آب لیمون بر تابہ مس انداختہ
با دستہ آہن بسایند واندک اندک آب لیمون ہمین انداز ند تا غلیظ شود پس آن را برابر پلک چشم طلا نمایند واگر مغز اسپغول خام در ظرف آہن بکوبند
تا سائیده شود آن را بر چشم بندند ہمین عمل کنند مجرب است طلا برائے رمد صفت آن رسوت پھٹکری بریان افیون ہریک سہ ماشہ
باریک سائیده در آب حبہا ساختہ نگہدارند ووقت حاجت بآب سائیده اندک گرم نموده بر چشم طلا کنند الیضاً برائے رمد صفراوی مجرب
صفت آن سفیدی بیضہ مرغ با روغن گل مخلوط کرده گرد چشم طلا کنند واگر تسکین وجع زیاده خواہند قدرے شیر زن داخل نمایند
طلا کہ بعد گرم را بعد فصد واستعمال تطبیق بکار آید وتسکین درد نماید صفت آن اقاقیا سفیده قلعی وصمغ عربی با سفیده تخم مرغ سرشتہ
بر دور چشم طلا نمایند طلا کہ جہت رمد مجرب است صفت آن لوده رسوت پھٹکری مرداسنگ زیره سیاه ہریک دو ماشہ ہلدی کو کنار
ہر واحد یک ماشہ افیون نیلا تھوتھہ ہریک برابر نخود کوفتہ بیختہ بآب سرشتہ گرد چشم طلا نمایند الیضاً کہ در ہر قسم رمد مفید است صفت آن
ہر ہلدی افیون ہریک یکماشہ لوده پھٹکری ہریک دو ماشہ بآب حل کرده بر چشم طلا نمایند طلا برائے ورد ینج صفت آن انطاکی گوید
اولاً مبادرت بفصد نمایند در اطفال شرط زنند وباقی علاج این ورم رمد واحد است واز مجربات وی این طلا ست پیہ خرس بسفیدی بیضہ
است واز رسوت بز عفران وشیر زنان وعند شدت التہاب نہادن لعاب بہدانہ بگلاب وحضض ہندی جائز است ودر ع مواد مثل افیون
وگل سرخ وزعفران از خارج طلا مفید الیضاً کہ در رمد وورد ینج اطفال بسیار نافع ومجرب درم نشاند ودرد ساکن کند صفت آن افیون
کات ہندی رسوت ہریک جزوی شب یمانی چہار جزو آب لیمون کاغذی ہشت جزو شب یمانی را بریان کرده با دیگر دوا کوفتہ در ظرف آہنی
انداختہ بآب لیمون بر آتش گذاشتہ بدستہ آہنی آہستہ آہستہ بسایند تا خوب باریک ومتحل شود طلا برائے درد وسرخی چشم کہ از ضربہ بہم رسد صفت
آن آرد مونگ دو ماشہ زرد چوب رسوت مامیران ہر واحد یکماشہ بآب سائیده گرد چشم نیم گرم طلا نمایند وگاہے بادویہ مذکوره زنجبیل پاد گیرد
زر تفل مر ایتنگ اضافہ نموده ہمہ مساوی گرفتہ لعل آرند طلا محلل وملین کردہ حیاۃ ملتحمہ بکار آید صفت آن آرد جو شیاف ا میثا
اکلیل الملک بآب عنب الثعلب در ده تخم مرغ با روغن بنفشہ یا پیہ بط گداختہ لعل آرند طلا برائے جحوظ العین مجرب صفت آن صبر زرد
حضض اقاقیا عصارۂ لحیۃ التیس بآب عنب الثعلب یا آب خالص طلا نمایند وبالائے این طلا بصورت بیضہ گوئی از صوف ساختہ در
رفاده گذاشتہ بر چشم ببندند وبر قفا بچسبانند طلا محلل بروده صفت آن انزروت حلک البطم فانیذ گس عسل باہم سرشتہ طلا نمایند.
الیضاً کہ بر ده وشعیره را تحلیل برد صفت آن کندر مرکی ہریک یکدرم موم نیم درم لادن شب یمانی ہریک ماشہ ادویہ خشک را سائیده
موم ولادن در روغن سرسون یا بدر قدی زیت گداختہ ادویہ دیگر آمیختہ طلا کنند طلا نافع ذرقہ چشم اطفال صفت آن سرمہ وحنا را

سحق نمایند و بر صدغین طفل طلا کنند تا هفت روز در مدت احتیاج که مجرب داؤد انطاکی است طلا که منع اثبات شعر زائد و منقلب کند
مجرب جالینوس است صفت آن صدف کوچک سوخته سائیده بقطران سرشته بعد از نتیف طلا کنند ایضاً مانع شعر زائد
صفت آن خون ضفدع سبز خون کنه سگ خاکستر مادریون باہم آمیخته طلا کنند ایضاً جهت شعر زائد مجرب صفت آن نوشادر
کافی حافر الحمار سوخته هر یک یکماشه در سرکه خالص سائیده طلا کنند و یا اشق را بسرکه حل کرده بر جفن طلا کنند طلا برائے سلاق از بیاض
استاد مرحوم صفت آن موئے سر آدمی را در ظرف گلی سوخته سپاری چالیه سوخته زلو سوخته جست کشته کافور چاکسو مقشر نیله توتیا
بریان برابر در روغن گاؤ سه روز در اونید کانسی بدسته بس حل ساخته هر روز بر پلک طلا نمایند طلا جهت رویانیدن موئے ابرو صفت
آن هلیله و مازو را بسوزانند و با سرکه آمیخته طلا نمایند طلا نافع شعیره صفت آن جدوار ترزوی ختائی بآب عنب الثعلب یا آب
کشنیز سبز سائیده طلا نمایند طلا برائے غرب منفجر معمول صفت آن زعفران مرکی صبر سقوطری مساوی بآب سائیده طلا نمایند
طلا برائے قتل قمل مژگان نظیر ندارد صفت آن شب یمانی یکجزو مویزج نیم جزو کوفته در روغن حل کرده بر بن مژگان طلا نمایند
یا همچنان خشک سائیده میل در آن آلوده در آنجا بگردانند ایضاً که بعد از تنقیه بدن و پاک نمودن اجفان نافع صفت آن
شب یمانی مویزج هر یک جزوی صبر زرد بوره ارمنی از هر یک نیم جزو کوفته بسرکه عنصل سرشته طلا کنند طلا حابس رعاف صفت
آن آرد جو گبر و گل ملتانی آمله هر یک سه ماشه نشاسته صندل سرخ گچ کهنه گل اجاع هر یک نیم توله کافور افیون هر یک یکماشه با کثیر و گلاب
یا آب بکن یا آب کشنیز سبز بر پیشانی و تارک سر طلا نمایند ایضاً نشاسته صندل سرخ گل ملتانی بسرکه و گلاب سائیده بر پیشانی طلا نمایند
و گاہے اقاقیا و گلنار و ازک کافور افزوده میشود و گاہے گل ارمنی اقاقیا گلنار کافور و افیون و آمله و عدس مقشر و تخم کاہو از ین ادویه بقدر
حاجت بآب کشنیز و آب خرفه و آب خیار افزوده میشود طلائے شروکه در اورام حاره گوش وغیره مستعمل است صفت آن صندلین
مامیثا گل ارمنی رسوت سفیداب بوش در بندی تخم کاسنی طباشیر کافور کوفته بیخته در لعاب اسبغول سرشته مثل نرد طیار سازند و بآب
کشنیز سبز یا بآب عنب الثعلب سبز سوده طلا کنند طلا جهت رو ع اورام ملتهبه گوش صفت آن سفیداب ارزیز مرداسنگ سوخته هر واحد
یکدرم فوفل حضض اقاقیا هر یک دو درم صندل سفید مامیثا هر یک سه درم گل قیمولیا پنجدرم گل ارمنی ده درم کوفته بیخته بآب کاسنی تر
طلا نمایند طلا که ورم پس گوش را نافع صفت آن صندل سرخ فوفل شیافت مامیثا صبر زرد زعفران مرکی جمله برابر بگلاب طلا نمایند
طلا که در کوفته شدن گوش بعمل می آید صفت آن صبر زرد اقاقیا کندر بسرکه و سفیدی تخم مرغ سرشته طلا کنند طلا برائے بثور که بر بینی
پیدا شود صفت آن کافور زعفران هر یک نیمدرم گل مختوم یکدرم گل ارمنی دو درم بگلاب و سرکه انگوری طلا کنند طلا برائے قروح بینی
صفت آن مازو سبز پوست هلیله زرد با چربی مرغ و روغن گل طلا نمایند طلا جهت شقاق لب آنکه دہن را لب مفید صفت
آن روغن گل دو نیمدرم موم سفید یکدرم شادنج عدسی مرداسنگ زرد چوب دهنه فرنگ هر یک نیم درم ابریشم سوخته زعفران هر یک دو دانگ
کافور یکدانگ بدستور مرهم سازند و طلا نمایند ایضاً جهت شقاق لب مجرب صفت آن روغن گل با سفیدی بیضه و
آرد کرسنه سرشته طلا نمایند طلا برائے سقوط لہات که از رطوبت دموی باشد نافع صفت آن آرد و ماش گل ارمنی صمغ عربی

اقاقیا کتیرا کوفتہ بیختہ بسفیدی بیضہ مرغ خمیر نمودہ یا نخ را حلق نمودہ طلا نمایند طلا نافع ورم گلو و خسارہ صفت آن ریوند چینی کالی زیری
ہلیلہ سیاہ فلفل گرد گل ملتانی حلبہ مساوی کوفتہ بیختہ یک تولہ بآب پختہ نیگرم ضماد نمایند طلا برائے خناق صفراوی صفت آن
گل ارمنی فوفل صندل سفید شیاف مامیثا مساوی بآب مکو و گلاب واندکے سرکہ سائیدہ بیرون حلق ضماد نمایند طلائے جدوار و ریوند چینی
ہریک سہ ماشہ افیون سہ سرخ بآب نیگرم ضماد کردن نیز نافع است طلا کہ در وقت انحطاط در خناق بلغمی بکار آید صفت آن
موم سفید بروغن سوسن و روغن حنا گداختہ ساختہ بر آتش گزارند تا غلیظ شود از خارج طلا کردن مجرب است طلا کہ اورام حادہ ثدی را
بسیار نافع است صفت آن کندر گل قیمولیا بروغن گل سائیدہ طلا کنند ایضاً کہ آماس پستان را سود دارد صفت آن
نان گندم خشک کردہ کوفتہ بیختہ آرد جو آرد باقلا آرد حلبہ خطمی ہریک جزوی زعفران نصف جزو کوفتہ بیختہ بزردی بیضہ مرغ لبسرشند و طلا
کنند طلا کہ در قطع شیر مجرب انطاکی است صفت آن مرداسنگ زیرہ سیاہ حلبہ عدس بادردی شراب یا سرکہ سرشتہ اول
شیر را از پستان خوب بدوشند بعدہ ضماد نمایند والا شیر کہ در آن مجتمع باشد منعقد شدہ باعث قروح گردد ایضاً کہ شیر کم کند صفت
آن مرداسنگ بروغن گل طلا کنند و طلائے برگ اسپغول و سداب و تخم آن و فنجنکشت و تخم آن و شہدانہ و تخم کرنب و گل بابونہ و
زیرہ کوفتہ باسرکہ و چقندر و قدرے شونیز داخل کردہ بیختہ و خراطین بآب سائیدہ و کذا کشنیز و آب چقندر را کندر ہمہ مقلل شیر اند طلائے کہ پستان
را محکم سازد صفت آن برگ و بار گل و پوست انار باریک نمودہ شبانروز در آب تر نمایند و روز دیگر چند جوش دادہ صاف نمودہ چہارم حصہ
آن روغن تلخ اضافہ نمودہ بجوشانند تا آب فانی گردد و روغن بماند قدرے بر پستان مالیدہ باشند طلا کہ پستان را از بزرگ شدن مانع صفت
آن طین الحر مازو کوفتہ بعسل سرشتہ طلا کنند طلا کہ چون در ہر ماہ بعد از حیض سہ روز ہر شب و روز دو سہ بار طلا کنند استرخائے ثدی باز دارد
صفت آن آرد جو پوست انار کز مازج ہمہ را باریک سائیدہ بسرکہ آمیختہ طلا نمایند طلا کہ معین بر بالیدن و بر آمدن پستان است
صفت آن سنبل کوفتہ اسگند برابر باریک سودہ طلا کنند ایضاً بنافع بالا صفت آن کچ بمیل بیخ عود اسگند مساوی
کوفتہ با مسکہ گاو طلا نمایند طلا جہت درد معدہ گرم و حرقت فم معدہ صفت آن عود کندر مصطگی طباشیر ہریک یک ماشہ
پوست بیرون پستہ زرد و صندل سفید ہریک سہ ماشہ روغن یک تولہ قدر حاجت ادویہ را کوفتہ بیختہ بروغن گل و گلاب آمیختہ بر
فم معدہ طلا کنند و در شدت حرارت کافور و آب سیب و آب بہ اضافہ نمایند طلا برائے ضعف معدہ و وجع فواد صفت آن
دارچینی عود صلیب صندل اگر ترکی زرنباد بگلاب سودہ روغن مصطگی داخل نمودہ بر فم معدہ طلا کنند طلا جہت ضعف جرم معدہ مجرب
صفت آن گلنار مصطگی ہریک سہ مثقال افسنتین صبر ہریک دو مثقال گل سرخ تخم تال قرنفل سعد سنبل ہریک دو درم باریک
سودہ باگلاب یا بشراب سرشتہ بر معدہ طلا نمایند طلا کہ معدہ را قوت دہد صفت آن سنبل الطیب سعد کوفی گل سرخ رامک مصطگی
قصب الذریرہ ہریک جزوی سائیدہ ضماد کنند طلا جہت ورم بلغمی معدہ مفید صفت آن اکلیل الملک جعدہ بابونہ افسنتین ہریک
ہفت درم مصطگی تخم شبث ہیہ سبط ہریک دہ درم بیخ خطمی موم سرخ ہریک ستی دینجدرم بدستور مرتب سازند طلا کہ ورم صلب کہنہ معدہ
را بجایت سود مند است صفت آن موم سہ درم سنبل مصطگی ہریک پنجدرم تخم کرنب مقل ہریک دہ درم روغن ناردین پانزدہ درم

صمغ را در شراب حل کنند و با موم روغن سرشته طلا کنند طلا برائے حرقت فم معده و جگر که از مرض مراق بهم رسد و درد معده گرم را نافع
صفت آن پوست بیرون پسته زرورد صندل سفید از هر یک سه ماشه عود کندر مصطگی طباشیر هر یک یکماشه روغن گل یک توله
گلاب قدر حاجت کوفته بیخته بروغن گل و گلاب سرشته نرم نموده طلا نمایند و اگر حرارت زیاده باشد قدرے کافور و آب بادیه و سیب
اضافه کنند طلا که قے باز دارد صفت آن اقاقیا سعد مرکی کندر کعک جوز السرو گل سرخ مازو آمله گل رمتی بلوط گاورس برنج عدس گلنار
بزر البنج صندل هر چه ازین ادویه طبیب مناسب داند بآب مورد یا آب به طلا بر شکم نماید طلا جهت ضعف جگر و اصلاح معده صفت
آن گل بنفشه آرد حلبه هر یک دو ماشه گل سرخ پنج ماشه مصطگی سنبل الطیب از هر یک سه ماشه سعد کوفی اذخر قصب الذریره هر یک ۴ ماشه
گل بابونه گل خطمی آرد جو از هر یک هفت ماشه کوفته بیخته بلعاب بزر کتان سرشته طلا نمایند طلا جهت استسقا که از گرمی جگر باشد نافع
و مجرب است صفت آن زعفران دو دانگ مصطگی نصف درم ریوند چینی اسارون لک مغسول هر یک دو درم گل سرخ سه درم
شیاف مامیثا تخم کاسنی تخم کشوث هر یک سه درم اکلیل الملک گل خطمی گل بابونه گل بنفشه هر یک پنج درم کوفته بیخته بآب کاسنی سبز و گلاب
سرشته بر شکم و اطراف طلا نمایند ایضاً برائے استسقائے لحمی صفت آن کف دریا نمک سنگ بوره ارمنی اگر نرگی زرنباد حاشا
صبر سقوطری سرگین گاو و سرکه و گلاب بر شپت و باد دست طلا نمایند طلا جهت استسقائے زقی صفت آن صعتر سعد کوفی
پشاک بز گل ارمنی بوره ارمنی بسرکه طلا کنند طلائے هندی حابس اسهال صفت آن جائفل مغز تخم انبه کهنه مغز بیل بقدر
مناسب گرفته افیون قدرے داخل کرده بسایند و بر شکم طلا نمایند و بعضے مغز تخم جامن عوض جائفل داخل کرده بر ناف می چسپانند طلا
در تسکین درد زحیر و ریحی و غیره مجرب صفت آن روغن گل و زرده تخم مرغ بهم سرشته و اندکے مرداسنگ آمیخته بر مقعد طلا کنند
طلا برائے قولنج اطفال صفت آن پوست هلیله زرد ایلوه مغز تخم مهوه مساوی سوده بآب پخته روغن بید انجیر داخل نموده بر ناف
و جانب طلا نمایند طلا که حب القرع و کرم دراز اطفال را مفید صفت آن افسنتین سه درم برگ شفتالو ده درم زهره گاو یک عدد
و قدرے سرکه داخل کرده بر حوالی ناف طلا کنند طلا مفتح خون بواسیر و مسکن درد صفت آن آب پیاز صبر زرد زهره گاو
از هر یک قدر مناسب گرفته بیامیزند و بدستور طلا کنند ایضاً که باسور را خشک کند صفت آن پوست انار عصاره لحیة التیس
جفت بلوط جوز السرو کندر هر واحد سه درم کوفته بیخته در آب انگور یک شبانه روز تر کنند تا مثل مرهم گردد پس بر پارچه طلا کرده بر موضع باسور
بچسپانند طلا که بواسیر را تباه کند و از بیخ بر افگند صفت آن بوره بوته که قسمی از بورق است سه درم زرنیخ دو درم سم الفار یک نیم
درم زنگار یک درم نرم کوفته پاره پیه مرغ را بگدازند و قدرے ازان آمیخته طلا کنند و اگر علت ضعیف باشد سه روز نهند و هر روز دو بار و اگر قوی
باشد پنج روز نهند هر روز دو بار تا علت تباه شود پس مرهمی سازند از پیاز سرخ و روغن گاو هر روز نهند بر مستحا تا بیفتد و درین مدت بدان جا
آب نرسد تا وقتیکه بهتر نشود و چون سه تا بیفتد مرهمی تیار کنند از انزروت دم الاخوین و سفیده بیضه مرغ تا گوشت بر آید طلا که ورم نرم مقعد را
نافع صفت آن عدس گل سرخ برابر بگیرند و کوفته بیخته بآب عنب الثعلب و روغن گل طلا کنند و اگر نان میده را بآب پخته با زرده
تخم مرغ و روغن گل آمیخته ضماد نمایند نیز مفید بود طلا که برائے جالق و قوت باه معمول است صفت آن گهونگچی سفید مع پوست

بلجد عاقرقرحا پوست بیخ کنیر سفید زہر بیٹھ مغز جمال گوٹہ ہریک دو دام اول سوائے جمال گوٹہ و زہر سفوف ساختہ نگاہدارند و جمالگوٹہ و زہر بیٹھ را
در شیر بز کہ قریب یک آثار باشد پوٹلی در پارچہ بستہ دو سہ جوش خوب بدہند و برارند و بعد ازآن در سرگین گاومیش بآب آمیختہ دو سہ جوش
دادہ برآرند بعد ازآن ہمہ ادویہ در شیر بز نیم آثار کہرل کردہ حبہا بستہ چون کشند طلا از مجربات وارث علیخان **صفت آن** شیر آک شیر
تہوہر ہر یک شیر تہوہر از ہر قسم دیگر کہ باشد شیر درخت بڑ ازہر یک سہ ماشہ تخم دہتورہ سیاہ باریک سودہ شش ماشہ روغن مادہ گاو
یکتولہ اول روغن را در دیگچی نگہدارند چون بجوش آید ہر چہار طرف شیر اندازند و حل کنند و بزودی فرود آوردہ تخم دہتورہ مسحوق داخل کنند
و خوب حل سازند بعدہ در ظرفی بدارند وقت شب قدرے نخود بریان مالیدہ بدہند و صبح واکنند **ایضاً** مقوی باہ حکیم شریف خان مینویسند
اکثر مردم را نفع بخشیدہ **صفت آن** شنگرف ہرتال طبقی پارہ کیلہ عاقرقرحا سونٹ منقی پیاز نرگس دارچینی زہرہ بز گاو ہمہ را در کہرل
از آب زہرہ سیزدہ پاس کہرل نمودہ نگہدارند بعدہ قدرے طلا کنند **ایضاً** مجرب حکیم ممدوح **صفت آن** فرفیون قنہ ہریک دو درم
بسباسہ یکدرم دار فلفل یکنیم درم عاقرقرحا دو نیم درم موم کافوری نیم درم تخم جرجیر جند بیدستر ہریک یکنیم درم روغن نرگس نیم اوقیہ اول موم را
در روغن مذکور گداختہ ادویہ کوفتہ بیختہ در آن آمیزند بعد سحق بلیغ بعمل آرند و سوائے حشفہ طلا میکردہ باشند و بالائش برگ پان بپیچند طلا
نوشتہ حکیم شیر علی کہ عنین از کار رفتہ را مجرب مفید است **صفت آن** پوست بیخ کنیر سفید گھونگچی سفید ہریک نیم پاؤ قسط تلخ
تخم جمالگوٹہ ہریک دو تولہ سفوف کردہ در شیر گاومیش پانزدہ آثار خوب آمیختہ بپزند و جغرات بستہ صبح چہارم شیر آب انداختہ مسکہ برآرند
جغرات را روغن سازند کہ سم قاتل میشود و مسکہ را اگر گرم کردہ بدارند قدرے بقضیب طلا کردہ بہ برگ تنبول بہ بندند و بقدر یک سرخ با پان بخورند یا استعمال
دو ہفتہ صحت شود طلا از تالیف حکیم محمد عابد جہت تقویت باہ مجرب **صفت آن** سیماب دو دام سہاگہ نیم دام منسل یک دام
بچہناگ سنداشیرین قسط تلخ ہریک نیم دام بیر بہوٹی جند بیدستر ہریک یکدام روغن کنجد سیاہ پاؤ سیر خام آب برگ چنبیلی نیم آثار شراب دو آتشہ
پاؤ آثار اول آب و شراب و روغن کنجد ہر سہ یکجا کردہ بجوشانند تا کہ آب مذکور و شراب جذب شود و روغن بماند بعد ازان دواہا را کوفتہ بیختہ
در روغن مذکور داخل کردہ بسوزانند پس صاف نمودہ در شیشہ نگہدارند و بقدر دو سرخ طلا کنند و بالائے آن برگ تنبول بہ بندند یک ہفتہ یا
زیادہ بعمل آرند مجرب است **ایضاً** برائے قوت باہ **صفت آن** زہر بیٹھ سحق بلیغ نمودہ با شیر درخت آک عسل خالص روغن مادہ گاو
در ظرف آہنی بدستہ آہنی حل ساختہ در شیشہ نگاہدارند و وقت شام بقدر نیم نخود بر قضیب طلا نمودہ و بالائش برگ پان نہادہ برشتہ خام
بہ بندند و وقت صباح از آب گرم بشویند یک ہفتہ تا دو ہفتہ بعمل آرند طلا برائے تقویت باہ بے نظیر **صفت آن** آب پیاز عنصل آب
پیاز نرگس آب پیاز سفید آب سیر ہریک سہ ماشہ روغن حب السلاطین یک تولہ زہرہ مرغ یک عدد زہرہ کنجشک ہیزدہ عدد مورچہ
سرخ بیست عدد زنبور پنج عدد مویز پنج عدد عاقرقرحا دارچینی دار فلفل پوست بیخ کنیر سفید قفر الیہود ہریک چہار ماشہ ہمہ را در کہرل انداختہ با دو تولہ
شراب تند سحق بلیغ نمودہ حب بستہ بدارند وقت حاجت بروغن گاو تازہ سائیدہ سوائے حشفہ طلا سازند سوزش آرد خطرہ نکنند تا ہفت
روز بعمل آرند **ایضاً** کہ بہتر ازین نسخہ نیست **صفت آن** سم الفار زرنیخ شنگرف سیماب ازہر یک شش ماشہ در چہار تولہ عسل خالص
تر کہرل کنند بعد ازآن پیہ شیر پیہ خوک صحرائی کہ از خصیہ و گردہ او برآوردہ باشند و پیہ سوسمار و پیہ دل کہ ہندی سانڈہ گویند ہریک دو تولہ

گرفته داغ کرده خراطین زلو هر یک تولکرم تپال مدو یک عدد در کهرل انداز ند وادویه مذکوره باز کهرل کنند یک شبانه روز پس بجنبیر ندا این
ادویه جبه سفید تخم ترب تخم کثائی عاقرقرحا چرک گوش انسان جوان جوزبوا بسباسه قرنفل میش قنقر الیسوواز راقی سوده پوست بیخ کنیر سفید
موبرنج حلتیت خالص مشک از هر یک سه ماشه کوفته بیخته در کهرل انداخته باشراب دو آتشه تند همه ادویه سحق کرده در کهرل انداخته صلایه
نمایند تا در وحب بسته دارند وطلائے رقیق برذکر سوائے حشفه نمایند و بالا برگ تنبول بندند طلا مقوی باه و برائے جالق هر گاه
در پیش و پس تفاوت باشد **صفت آن** سنبل کهارمیٹه تیلیه گنده ک آنوله سار سهاگه تیلیه سیماب هر واحد برابر همه را سوائے سیماب
خوب باریک سائیده مثل سرمه نموده خشک نگاه دارند و ربع درعه بافته باریک آورده دوائی مذکور در قدرے روغن زرد آمیخته پارچه بآن
ملوث نموده بر سینک سرکی فتیله نموده از یک طرف در آتش افروخته در کهرل سیماب انداخته بر آن روغن بچکانند هر گاه فتیله سوخته
شود آن زمان مع سیماب چار پاس خوب کهرل کرده نگاه دارند و قتیکه خواهند استعمال نمایند قدرے بر قضیب مالند و قدرے بر برگ پان
مالیده بندند در ریسمان خام به پیچد و جائے دوخت وحشفه را طلا نرسد در هفته سه بار استعمال نمایند و اگر بثور پیدا گردد وسواس نکنند
بفضل الٰهی مطلب حاصل گردد طلا برائے عنی **صفت آن** گندهک آمله سار پنجدام هرتال طبقی دو دام فسل سرخ سه دام زهر تیلیه
هفت ماشه روغن بیدانجیر چهل دلم زرده بیضه مرغ سیزده عدد اول هر چهار اجزا را بزردی بیضه مرغ کهرل نمایند و روغن مذکور را آمیخته
در شیشی آتشی روغن کشند طلا برائے مجلوق مجرب اُستاد مرحوم **صفت آن** جند بیدستر موبرنج عاقرقرحا هینگ هیرا قسطتلخ دار چینی
پهوکرمول هر یک دو ماشه باشراب دو آتشه سائیده با مسکه گاؤ میش دو پاس کهرل کنند که مثل مرهم شود حشفه گذاشته طلا کنند بالائش
برگ پان بندند طلا امیبی و ممسک **صفت آن** پوست بیخ آگ دو توله براده کچله یک توله پوست بیخ کنیر سفید چهار توله
همه را در عرق چوب کیوڑه و آب زهره گاؤ کهرل نمایند و مثل کنار دشتی حب بندند و وقت حاجت بآب پوست خشخاش حل کرده سوائے
حشفه طلا نمایند و بالائش برگ تنبول بندند بعد یک پاس دور کرده مشغول بجماع شوند و اگر امساک بسیار گردد از آب گرم شسته بالائش
روغن چنبیلی بمالند طلا مجرب و مختصر تالیف حکیم محمد جعفر **صفت آن** پوست بیخ کنیر سفید پیه شیر خراطین چرک گوش آدمی هر یک یکدلم
روغن گاؤ نیم دلم مثل مرهم ساخته طلا نمایند ایضاً مجرب **صفت آن** ستی که عقب سر سانڈه میباشد بوزن یک نخود تر نفل
سه عدد بآب برگ پان صلایه نموده طلا نمایند طلا که طبیبی برهمن معاش خود میداشت **صفت آن** بچهناگ سیاه
چرب عاقرقرحا سیند و ر هر یک یکتوله شیر آک چهار توله مسکه گاؤ ده توله همه را خوب کوفته بیخته با سیند ور و شیر و مسکه در
کڑاهی کرده از دسته چوب نیم فلوس وصل کرده چار روز بسایند بعده نگاه دارند که حدت رفع شود پس یک ماشه بر قضیب مالیده
برگ پان بندند بوقت شب و صبح بآب بشویند اگر هوا سرد باشد قدرے گرم کرده بمالند ایضاً مقوی باه **صفت آن** مردارسنگ
سیماب هرتال سم الفار هر یک سه ماشه تخم کثائی چهار دلم روغن زرد نیم پاؤ ادویه باریک سائیده در شیره تخم کثائی که بآب بر آورده باشند
شانزده پاس کهرل نمایند بعد از آن در روغن زرد چار پاس کهرل کرده نگهدارند وقت حاجت کم از نخ طلا نموده باشند و بالا برگ
تنبول بندند مکرر جا فائده این بمشاهده در آمده طلا که برائے جالق وعنی و دراڑی و سطبری قضیب عجیب است **صفت آن**

شیطرج سرمہ ماند و استخوان ماہی سوختہ زال سرخ شنگرف ہریک یکتولہ خراطین ہفت تولہ افیون مصری عروسک سرمیثہ ہریک
دو تولہ ہمہ را سائیدہ سرسلیٰ نمودہ نگاہدارند بعد ازآن فرع پنجتولہ ساندہ بیہ شیر قرنفل جنگلی دھتورہ مال کنگنی ہریک ہفت تولہ تخم ترب تخم گندر
از ہریک چہار تولہ مرچ جنگلی پنجتولہ این ہمہ را بطریق چوہ در شیشی روغن کشند و در شیشہ دارند بدوائے مذکورہ آمیختہ استعمال نمایند و بقدر نیم سرخ لعل
آرند کہ دوائی مذکور تیز بسیار است **ایضاً** از حکیم کلو صاحب مرحوم **صفت آن** عاقر قرحا رج کہنی کوٹ مال کنگنی تخم دھتورہ سیاہ
پوست بیخ کنیر سفید گھونگچی سفید نکچھنی قرنفل جاوتری کچلہ پھناک سیاہ بیر بہوٹی انگوزہ ادویہ مساوی گرفتہ کوفتہ در روغن کنجد چرب کردہ
در شیشی روغن کشند پس ازان قدرے جندبیدستر حل کردہ استعمال نمایند **ایضاً** کہ در دستے بسیار تعریف مینمود **صفت آن** گھونگچی
سفید تولہ زہر تیلیہ یک نیم تولہ ہرتال طبقی دو تولہ جوز بوا یک نیم تولہ قرنفل دو تولہ مغز جمالگوٹہ یک تولہ زعفران شش ماشہ شیر بی شیر تازہ کہ
یک سال بران نگذشتہ باشد دو تولہ ہمہ ادویہ را در کھرل تا ہشت پاس در شیر مذکور سحق کنند بعدہ حبوب ساختہ در سایہ خشک کنند پس در
شیشی آتشی گل حکمت نمودہ انداختہ بالائے شیشی برگ آک فرش کردہ و بالائش ریگ صحرائی پر کردہ روغن کشند بآتش پاچک تشتی کہ
بالائے ریگ گذاشتہ باشند اول مانند آب سفید برآید آن را در مرض ضیق النفس قدرے بر پان مالیدہ بخورند بعد ازان کہ روغن سرخ ویا
خواہد برآمد آن را در طلا استعمال نمایند تا دو ہفتہ طلا کہ بسیار مجرب برائے درازی و سطبری قضیب از حکیم جعفر **صفت آن** خراطین خشک
یکتولہ در شیرہ برگ کشائی خورد ویا در شیر مذکور سائیدہ بر پارچہ آغشتہ بر قضیب بپیچید و ہشت پاس دارند بعدہ بآب گرم بشویند ہمین
قسم تا چہار بار عمل کنند طلائے ممسک عجیب **صفت آن** مستی غوک کچلہ سمندر سوکہ کف دریا در فلفل پوست بیخ کنیر سفید کوفتہ
بیختہ در آب سفید کوکنار حل کردہ طلا کنند **ایضاً** جہت امساک از بیاض حکیم ارشد **صفت آن** سبزی اندرون تخم کنول چہار عدد تخم دل
پانزدہ عدد تخم اسپند پانزدہ عدد تخم دھتورہ دہ دانہ پوست بیخ حنظل یک سرخ مثل غبار سائیدہ بآب سرشتہ بر کف دست و پا طلا نمایند و
بعد یک پہر مشغول شوند **ایضاً** ممسک و مجرب **صفت آن** بر پیشانی ضفدع کلان دو فزونی میباشد مانند سرپستان کوچک
نزدیک ابرو باید کہ ضفدع کلان را گرفتہ آن موضع را نشتر دہ مستی کہ از ان تراود آنرا با چکیدہ مستی قبل آغشتہ طلا کنند و بعد از خشکی نزدیکے
زن نمایند طلائے کہ مجامعت را لذت دہد **صفت آن** خایہ گربہ سیاہ و پیہ بز سرخ در روغن بریان کنند کہ بسوزد آن روغن را
بر قضیب بمالند **ایضاً** منعظ و ملذذ **صفت آن** آب زہرہ خروس و عسل ہر دو مساوی طلا کنند **ایضاً** ملذذ **صفت آن**
سہاگہ بریان نمودہ در گلاب سائیدہ قدرے مشک انداختہ حل کردہ طلا نمایند **طلا منزل النساء** **صفت آن** سیماب نیم درم
کافور یک درم سہاگہ یک درم در آب یا در شراب صلایہ کردہ بر قضیب طلا کنند و ایضاً طلا کردن مرداسنگ با قرنفل در آب زہرہ مرغ
سیاہ ہمین عمل دارد **طلا منزل النساء** **صفت آن** کافور یک سرخ زنجبیل دو سرخ سہاگہ دو نیم سرخ سائیدہ بآب سرشتہ بر ذکر
طلا نمودہ مجامعت کنند **طلا ملذذ** و مقوی باہ از معمولی **صفت آن** دار چینی عاقر قرحا قرنفل بورہ ارمنی زہرہ آب گوسفند
صمغ عربی زنجبیل کبابہ برابر سائیدہ بعسل سرشتہ ضماد کنند و بعد خشک شدن جماع نمایند **ایضاً** ملذذ جماع و منزل متواتر زن مجرب
صفت آن حجر البقر حل یک یک تولہ دو پہر در کھرل بسایند کہ مرہم سا گردد در آب دہن یا شہد حل کردہ بر قضیب طلا کنند

و مجامعت نمایند ایضاً ملذذ و منزل النساء صفت آن سہاگہ تیلیہ کیابہ ہر دو مساوی سائیدہ در آب دہن یا شہد خالص طلا کردہ
جماع کنند بہایت عجیب است طلا معمول برائے ورم حار خصیہ صفت آن گل قیمولیا عنب الثعلب آرد جو گل خطمی سفید کشنیز تر
مجموع را در روغن گل و زردہ تخم مرغ و سرکہ و اندکے زعفران داخل کردہ طلا کنند طلا جہت ورم بارد خصیہ و قضیب بکار آید صفت
آن مغز تخم بید انجیر زیرہ کرمانی مویز منقی گل بابونہ اکلیل الملک مرکی برگ قنب آرد باقلا آرد حلبہ آرد جو مساوی بآب پختہ طلا نمایند
ایضاً وجع و ورم خصیہ را نافع است صفت آن کاکنج کوکنار آرد جو آرد عدس جملہ مساوی با زردہ تخم مرغ و روغن گل طلا نمایند
طلا کہ خصیہ بزرگ شدہ را کوچک کند زمانیکہ بر سبیل فربہی باشد نہ ورم صفت آن پارہ سرب را بر پارہ سرب دیگر بآب کشنیز
سبز بسایند پس آن سودہ را طلا کنند طلا برائے خارش خصیہ و قضیب مفید صفت آن صبر زرد نوشادر ہر یک چہار دانگ
نشاستہ یکدرم شیاف مامیثا اقاقیا ہر یک سہ درم کوفتہ بگلاب و سرکہ سرشتہ طلا نمایند و اگر خواہند کہ خارش مقعد را نافع باشد گل سرخ
صندلین ہر یک نیم درم زیادہ کنند و در نسخہ دیگر عوض صبر زرد اشنان نوشتہ ایضاً برائے حکہ خصیہ و قضیب وقتیکہ مادہ آن صفرا و
بلغم شور باشد صفت آن برگ حنا شاہترہ گل خطمی سفید صبر سقوطری کوفتہ بیختہ بسرکہ انگوری سرشتہ روغن گل داخل کردہ مثل مرہم
ساختہ طلا سازند ایضاً کہ برائے حکہ خصیہ و قضیب تجربہ رسیدہ صفت آن انار ترش یکعدد در پاتیلہ مسی قلعی ناکردہ با سرکہ
انگوری بپزند تا مضمحل شود پس در ہاون کردہ برگ حنا شاہترہ کبریت زرد گلنار فارسی مرداسنگ محرق طوطیائے ہندی طوطیائے کرمانی
بریان کردہ نیم درم کوفتہ بیختہ داخل نمودہ روغن گل بست مثقال اضافہ نمودہ چندان بدست بمالند کہ مثل مرہم شود پس طلا نمایند
طلاء عجیب جہت اعوجاج قضیب کہ اعصاب را محکم کند و نعوظ را قوی گرداند صفت آن افیون مصری یک درم
جوز بوا یک مثقال دارچینی یک مثقال و ربع عاقرقرحا یک نیم مثقال پیاز نرگس دو نیم مثقال پوست بیخ کبر سفید پنج مثقال کوفتہ
چہار ساعت بنجوی الشراب مقطر سحق کنند و قرصہا ساختہ خشک کنند وقت حاجت بشراب سائیدہ طلا نمایند طلا برائے ضیق
قبل و رطوبت سائلہ رحم مجرب صفت آن مازو سبز با کافور و شہد سائیدہ در فرج طلا نمایند مجربست طلا کہ خارش
فرج را نافع است صفت آن اسرب را بآب کاسنی سبز بسایند پس نیلوفر و تخم کاہو کوفتہ بیختہ در آن بسرشند و بگلاب آمیختہ اندر
فرج طلا کنند طلا کہ بر آبستن اعانت کند صفت آن حب بلسان جاوشیر مقل بادآورد بالسویہ کوفتہ بزہرہ گاؤ تازہ سرشتہ
بر قضیب طلا کنند و بعد از خشک شدن مجامعت کنند طلا کہ منع آبستن کند و اگر حاملہ باشد بچہ بیندازد صفت آن سداب خشک
کندر وان مساوی کوفتہ بیختہ بآب سداب سبز بسرشند و بر قضیب طلا کنند و مباشرت کنند طلا اگر زن در فرج طلا کند مرد
فریفتہ گردد صفت آن تلخہ ماہی رو ہودار فلفل یک جا کردہ بروغن گاؤ ہمچنین لحم مولہ طلا کہ جہت
وجع مفاصل حار و وجع رکبہ مجرب است صفت آن شیاف مامیثا گل ارمنی صندلین ہر یک دو ماشہ اکلیل الملک گل بابونہ
بنفشہ ہر یک سہ ماشہ آرد جو تخم کاہو کوکنار بندی خشخاش مکی ہر یک یکتولہ کوفتہ بیختہ بآب کشنیز سبز و آب کاسنی سبز سرشتہ طلا نمایند
ایضاً مخدر و مسکن وجع مفاصل صفت آن افیون جندبیدستر ہر یک یکجزو زعفران نصف جزو بآب سائیدہ طلا نمایند

طلا در ابتدائے وجع مفاصل معمول است صفت آن صندل سرخ گل خطمی حضض ہندی ہر یک شش ماشہ بآب عنب الثعلب تازہ ضماد نمایند و در انتہا برائے تحلیل ورم مغز فلوس دو تولہ افزایند طلاء جہت نقرس حار مفید بسیار صفت آن اقاقیا حضض صندل سفید و سرخ شیاف مامیثا فوفل گل ارمنی ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ بآب عنب الثعلب سبز سرشتہ طلا نمایند طلا کہ نافع داء الفیل است صفت آن صبر اقاقیا مرمکی عصارہ لحیۃ التیس شب یمانی مساوی کوفتہ بیختہ با سرکہ کہنہ سرشتہ طلا کنند و بالائے آن عصابہ بندند و در بستن از طرف عقب شروع کنند و گاہے گلسرخ و گلنار و مورد و مازو و کزمازج عوض عصارہ لحیۃ التیس میکنند ایضاً بعد نفعد مُتے مکرر صفت آن ایلوہ بول لوبان تخم شبت بسرکہ سائیدہ ضماد نمایند طلائے نردی نافع از برائے اورام حارہ کہ در غیر مغابن باشد صفت آن صندل سرخ عصارہ مامیثا گل نسرین رسوت فوفل زعفران سائیدہ بآب سرشتہ بنادق سازند و وقت حاجت یکے را بآب کاسنی تازہ و آب کشنیز و گلاب و عنب الثعلب سودہ طلا نمایند و نسخہ دیگر آن کہ در جمیع ورم حار آزمودہ است در اطلیہ امراض گوش مسطور شد طلا کہ در تحلیل ورم دموی ابتدا بآن کنند صفت آن صندل سرخ زعفران مساوی بآب کشنیز سبز طلا نمایند ایضاً کہ در وقت انتہا بکار آید صفت آن سبوس گندم گل خطمی بابونہ بگلاب طلا کنند طلاء حمرہ و سائر اورام ملتہبہ را نیز فائدہ بخشد صفت آن صندل سرخ فوفل شیاف مامیثا سفیدہ قلعی گل ارمنی مساوی کوفتہ بیختہ بآب کشنیز سبز طلا کنند طلا برائے دمل و دیگر اورام و بثور مجرب صفت آن بسکھپرہ کچلہ کالی زیری مرچ برگ نیب نربسی مساوی گرفتہ بآب لیسانیدہ طلا نمایند طلا کہ در ورم رخو معمول صفت آن مرمکی حضض سعد صبر زرد زعفران مساوی باندک اقاقیا و گل ارمنی و بسرکہ و آب کرنب سرشتہ ضماد کنند و برگ سوسن خوب جوشانیدہ و افشردہ بستن عجیب است و ہمچنین شبت و حضض بآب خاکستر سائیدہ و ایضاً از اطلیہ قوی النفع سرگین مادہ گاؤ کندر میعہ سائلہ اشنہ قصب الذریرہ سنبل الطیب افسنتین است طلا منفجر دامیل و مجرب بعدیل در تفجیر سریع الاثر است و کار نشتر مینماید صفت آن آہک آب نادیدہ پوست درخت ذات الذنب کہ بہندی بڑ گویند سوختہ خاکستر کردہ ہر دو مساوی بآب سائیدہ بر دمل بوضعی کہ دہن دمل خواہند بگذارند طلا کہ بدحہ را نافع است صفت آن حلبہ بزر کتان مغز خستہ تمر ہندی کوفتہ بیختہ نگاہدارند وقت حاجت قدرے با شیر گاؤ بر آتش پختہ غلیظ کردہ بر پارچہ اندودہ بالائے آن بندند کہ منفجر خواہد ساخت یا تحلیل خواہد کرد طلا کہ در ابتدائے سرطان نافع صفت آن بگیرند توتیا و سفیداب صبر در ہاون دستہ اسرب بآب کشنیز سبز و عنب الثعلب سائیدہ استعمال کنند و ہمچنین طلائے گل ارمنی و گل مختوم با سفیدہ اسرب و زبد القاق و عصارہ کاہو و حی العالم و اسبغول در ہاون دستہ مذکور و اگر در آن حرقت و حرارت و ضربان باشد سرطان نہری کوفتہ با اقلیمیا طلا کنند و ہرگاہ متقرح گردد پارچہ کتان مبلول در آب عنب الثعلب نہند و ہرگاہ خشک شود آن آب بریزند و خاکستر سرطان با اقلیمیا و موم در روغن گل آمیختہ طلا نمایند ایضاً بگیرند مغز نان سیدہ و کندر و سفیداب ارزیز ہر واحد یکدرم و گل ارمنی و صبر مغسول ہر یک دو درم سائیدہ بر سرطان رطب بطریق ذرور و بر خشک بطور مرہم معمول روغن گل استعمال نمایند و با گیرند گل ارمنی و گل مختوم در ہاون قلعی دو دستہ اسرب انداختہ بسرکہ و آب و یا با شیر خوب سائیدہ بر سرطان متقرح طلا نمایند و از مجربات سر ہندی است کہ بیخ

سرخ یعنی ساکھی بقدر چہار درم در روغن گاؤ بیزند تا مہرا شود و مثل مرہم گردد بر سرطان نہند کہ در ابتدا از زیادتی منع کند و بعد وانہ تقرح بازدارد و اندمال متقرح کند طلا برائے بثور سرخ بادہ صفت آن رسوت کات سفید صندل سرخ بآب کشنیز سبز سائیدہ ضماد نمایند ایضاً برائے سرخ بادہ صفت آن گل ارمنی طباشیر ہر یک چہار درم حضض بوش دربندی ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ در آب عنب الثعلب تازہ و آب کشنیز سبز آمیختہ طلا نمایند ایضاً برائے بختگی بدن از سرخ بادہ صفت آن رسوت کات سفید صندل سرخ بآب کشنیز سبز سائیدہ ضماد کنند طلا کہ جہت شری مجرب است صفت آن گل کنج آرد جو مساوی بآب کشنیز سبز و سرکہ و آب مکو سبز آمیختہ طلا کنند ایضاً برائے شری صفت آن حضض مازو سبز صندل سفید زرد چوبہ برابر کوفتہ بیختہ بسرکہ و گلاب طلا نمایند طلا کہ نملہ را مفید است صفت آن گل ارمنی گل قیمولیا ہر کدام سہ درم اقاقیا صندلین ہر کدام یک درم کوفتہ بیختہ بآب بارتنگ یا آب خرفہ سرشتہ طلا کنند طلا معمول مجرب حکیم احسن اللہ خان برائے بثور آتشک و بلجیہ و سعفہ و جرب و حکہ و جمیع مواد سوداویہ صفت آن رال رسکپور سیندور کافور سفیدہ کاشغری کتھ سفید کمیلہ گل ارمنی رسوت دہوانسہ ہر یک سہ ماشہ مرداسنگ نیلہ تھوتھہ برشتہ ہر یک دو ماشہ ہمہ را باریک مثل سرمہ سائیدہ در روغن زرد سہ تولہ در آب چند بار شستہ آمیختہ بکار برند ایضاً معمول مجرب برائے آتشک صفت آن سفیدہ کاشغری شش ماشہ شنگرف سہ ماشہ مرداسنگ سنگجراحت ہر سہ ماشہ رسکپور کافور ہر یک یکماشہ ہمہ را مثل سرمہ سائیدہ در روغن زرد دو تولہ کہ چند بار در آب شستہ باشند آمیختہ طلا نمایند طلا بجہت جرب و آبلہ مجرب صفت آن مرداسنگ حنا کمیلہ چونہ بری خشک ہر یک یکجزو نیلہ تھوتھہ نیم جزو کتھ سفید شش جزو کوفتہ بیختہ در روغن تلخ یا شیرین آمیختہ بمالند و ساعتے در آفتاب نشینند ایضاً مجرب جہت حکہ و اکوتہ صفت آن کمیلہ مرداسنگ یک ہر چہار دام نیلہ تھوتھہ برشتہ یکدام کوفتہ بیختہ بآب برگ پان کہرل کنند تا ہمچون مرہم شود و بمالند و گاہے برگ حنا و کتھ در روغن حنا افزودہ بعمل آمدہ بسیار مفید افتادہ ایضاً برائے خارش نافع و مجرب صفت آن گل ارمنی یکتولہ کافور دو ماشہ زعفران یکماشہ گل کافیشہ یک تولہ سرکہ دو تولہ روغن بادام چہار تولہ بدستور سرشتہ طلا نمایند ایضاً برائے خارش خشک صفت آن قسط شیرین کندش ہر یک یکدرم میعہ رطبہ روغن گل ہر یک پنجدرم ہمہ را آمیختہ در حمام رفتہ طلا کنند طلا کہ برائے دوا مجرب است صفت آن سہاگہ تیلیہ گندہک شکر سفید برابر سائیدہ بآب طلا کنند و در نسخہ دیگر رسکپور زیادہ است و نوشتہ کہ در گلاب سائیدہ بکار برند ایضاً معمول صفت آن مازو سبز سہاگہ بریان گندہک چاچہ کتھ پاپڑیا ہر یک یکتولہ مرچ سیاہ شش ماشہ نیلہ تھوتھہ بریان سہ ماشہ در آب لیمون سائیدہ حبہا بندند و بوقت حاجت طلا کنند ایضاً برائے داد معمول صفت آن تخم پنواڑ آملہ لاکھ برابر موضع داد را خاریدہ دوائی مذکور بآب طلا کنند در سہ روز دفع شود طلا برائے داد مجرب و معمول صفت آن گندہک آملہ سار کند ھک چھاچھہ کتھہ سفید رال گوٹہ باپچی ہر یک یکتولہ تخم پنواڑ شش تولہ کوفتہ بیختہ بآب شب سرشتہ بکار برند ایضاً مجرب و بینظیر صفت آن سہاگہ بریان فلفل سیاہ ہلیلہ زنگی پوست بیخ پالک جوئی ہر چہار برابر در آب لیمون سحق کردہ بر موضع قوبا طلا نمایند در سہ روز مستاصل گرداند بنحوی کہ مجال عود ندارد طلا جہت گج داد معمول و مجرب صفت آن باپچی گموچی سرسون

کوڑہ تخم بنوڑ کوفتہ بیختہ بدوغ ترش سرشتہ بکار برند ایضاً مجرب جہت قوبا صفت آن سہاگہ کف دریا زاک توتیائے ہندی
ہریک ماشہ بآب لیموں کاغذی طلا نمایند ہر روز چہار پنج نوبت ایضاً کہ دازالہ قوبا از مجربات انطاکیست صفت آن مرداسنگ
شکر بدالبحر کبریت غب یمانی ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ با قطران سرشتہ بعد از خاریدن قوبا طلا نمایند ایضاً برائے قوبا نافع صفت آن
قلقطار صمغ گوگرد مازو ہریک یک اوقیہ بورہ ارمنی نیم اوقیہ قاقلہ صغار شصت عدد سائیدہ باسرکہ سرشتہ طلا نمایند و ہرگاہ خشک شود
بآب سرد بشویند طلا برائے چھاجن مجرب صفت آن پارہ کتھ اجواین خراسانی ہریک یکدام روغن مادہ گاؤ چہار دام در ظرف
مسی با چوب نیم شدہ روز سحق نمایند بعد ازان بر چھاجن طلا کنند و بآتش گرمی دہند طلا کہ در دفع ثالیل و خیلان مجربست صفت آن
گوگرد زرنیخ شونیز خاکستر عقرب مساوی سائیدہ بسرکہ طلا سازند ایضاً کہ بغایت قوی است صفت آن اشنان سبز شحم حنظل
نوشادر آہک آب نارسیدہ زہرہ گاؤ مساوی بآب صابون سرشتہ طلا نمایند و ہرگاہ قوی تر خواہند زنگار مس سوختہ بورہ اشخار
زرنیخ بیفزایند ایضاً نافع برائے خیلان صفت آن پودینہ کوہی بسرکہ سودہ و یا پوست کدو شیرین بسرکہ سائیدہ طلا کنند طلا
کہ برائے سعفہ رطب شدید العفونت کثیر الصدید تجربہ رسیدہ صفت آن نیلہ تھوتھہ برشتہ فلفل سیاہ سوختہ ہریک نیم تولہ
عدس درست سوختہ آملہ سوختہ پوست خشخاش سوختہ کیلہ سوختہ ہریک یکتولہ در روغن سرشف ادویہ مسحوقہ آمیختہ طلا نمایند
و در نسخہ زاد غریب مرداسنگ عوض عدس و پوست انار و کیلہ و بجائے روغن سرشف روغن زرد شتہ مرقوم است ایضاً از مجربات
استاد مرحوم صفت آن فنبیل تنکار زرد چوب بابچی کوفتہ در روغن تلخ دو پاس کھرل کردہ بکار برند ایضاً برائے سعفہ توبہ صفت
آن گل ویکدان سرگین کبوتر نمک سرمہ برابر سائیدہ بسرکہ خمر آمیختہ طلا نمایند ایضاً حکیم عابد گوید کہ نوعی از بثور سر است کوچک سیاہ
کہ بعد حلق سر پدید آید و آن عسر العلاج است پس بعد تراشیدن موئے سر لیموں دو پارہ کردہ خوب بر سر بالند طلا جہت سعفہ
رطب کہ بر روئے کودکان بہم رسد صفت آن کافور یک طسوج گلنار زرد چوب ہریک درمے گل سرخ دو درم سفیداب قلعی
شش درم کوفتہ بیختہ موم زرد دو درم و نیم در روغن گل دہ درم بگدازند و ادویہ در آن انداختہ بیامیزند و طلا نمایند طلا کہ بر سر اقرع موئے بر دیاند
صفت آن فلفل سیاہ کوفتہ بیختہ بزہرہ خوک و شہد سرشتہ طلا نمایند طلا نافع اورام و بثور کہ در ایام برسات بسبب رطوبت
ظاہر میشوند صفت آن زرد چوب سوختہ چونکلی ہر دو برابر باریک ساختہ بروغن نیمگرم حل نمایند و بر پارچہ نہادہ بچسپانند
ایضاً برائے بثور کہ بر بینی و سر در موسم برشگال بہم رسد مفید است صفت آن خستہ انبہ کتھہ سفید صندل سفید بآب سائیدہ
طلا نمایند طلا جہت بثور روی مجرب است صفت آن کافور زعفران ہریک نیم دانگ گل ارمنی گل مختوم ہریک یکدرم کوفتہ
بیختہ بگلاب و سرکہ انگوری سرشتہ طلا نمایند و اگر بثور رطب باشد مرداسنگ یکدرم صبر نیم درم کوفتہ بیختہ بروغن گل و سرکہ طلا نمایند
طلا جہت مہاسہ مجرب و معمول است صفت آن مغز تخم کنار پنج مہک قسط تلخ برابر بآب سائیدہ بر رو مالیدہ باشند طلا
از نواب علویخان کہ مہاسہ را دور کند و رنگ صاف نماید صفت آن تخم ترب بیخ نے نرگل بنفشہ عنب الثعلب کتیرا ازہریک شش ماشہ
کوفتہ بیختہ بآب کیلہ و آب برگ حنا و سرکہ سرشتہ شب بر رو مالند و صبح بآب گرم بشویند و اگر از آرد نخود و آب آملہ بشویند بہتر باشد

طلا جهت موالسه صفت آن برگ سنیب بیخ سوسن پوست سماق مغز گردگی سفید نمک سنگ سائیده شب بر روی مالند و
صباح بشویند ایضاً کف دریا زراوند مدحرج تخم ترب هر یک سه توله اہل یکیاں نیم توله افسنتین نیم توله بیخ سوسن آسمانجونی نیم توله
کوفته بیخته باب ترمس ساخته باب سائیده بر روی مالند مجرب است ایضاً پوست درخت سرس پوست درخت خیار شنبر پوست
درخت انار دربهد پوست سعد برگ سنیب قسط تلخ باریک کوفته طلا کنند چون خشک شود باب گرم بشویند ایضاً برائے بثور لبنیه صفت
آن صابون جید چهار درم کندر اشق هر واحد یکدرم باب سائیده بر بثور طلا کنند و بعد ساعتے بشویند و یا بگیرند بورهٔ ارمنی دو درم
گل مختوم یکدرم کافور نیم دانگ زعفران نیم درم باریک سائیده بگلاب و سرکه آمیخته طلا نمایند دیگر بثور مذکور رطب باشد مرداسنگ صبر
مغسول هر یک پنج درم سائیده بروغن گل و سرکه بر چهره طلا نمایند ایضاً برائے مرض مذکور صفت آن بگیرند جو مقشر نیم کوفته
و در ظرفی انداخته بر آن شیر تازه انداخته جوش دهند تا که شیر جذب شود بعده جو مقشر بر آورده خشک کرده و زرد چوب و کتیرا هر یک سه درم
با جو خشک سائیده و سفیدی بیضه آمیخته بر چهره طلا کنند و آب سبوس گندم بشویند طلا برائے دور کردن نشان آبله حیدری از حکیم علی
گیلانی صفت آن آرد جو استخوان پوسیده آرد برنج مغز تخم خربزه بیخ سنے حب البان قسط شیرین کوفته بیخته بلعاب تخم کتان
سرشته طلا نمایند بشب و صبح باب کرنب بابونه و بنفشه در آن جوش داده باشند بشویند طلا که اثر خون و کبودی که از خون مرده پدید آید بسبب
ضربه و سقطه آن زائل کند صفت آن نطرون سرخ سائیده بسرکه کهنه طلا کنند و مالیدن موضع بنمک الانباط و شستن بنطرون اثر
کبودی بکلی ببرد طلائے که برص را مجرب است صفت آن شیطرج هندی تخم ترب فوه الصبغ تخم سداب تخم جرجیر کندش زرنیخ
بورهٔ ارمنی پوست بیخ کبر زرنیخ زرد زرنیخ سرخ مویزج شب یمانی خردل ابیض و احمر فلفل زراوند طویل نحاس محرق توبال نحاس خربق سیاه
نمک اندرانی کوفته بیخته بخل خمر آمیخته بمالند و مکرر بعمل آرند که بسیار نافع است طلائے هندی برائے برص صفت آن
شیطرج هندی زرنیخ سرخ فلفل سیاه زنگار مساوی باسرکه در ظرف مسی بسایند و یک هفته در همان ظرف بدارند بعده طلا کرده در آفتاب
نشینند ایضاً از جالینوس صفت آن تخم ترب تخم جرجیر فوه الصبغ کندر شیطرج شحم حنظل مازریون خردل سقمونیا مساوی در سرکه
سائیده طلا نمایند تا آبله افتد پس چند روز ترک نمایند تا آبله به شود باز اعاده طلا نمایند ایضاً مجرب صفت آن کبریت محرق
فرفیون خربق سیاه هر واحد یکدرم همه را سائیده بسرکه تند سرشته استعمال نمایند نوع دیگر چیتا نیل بڑی پھٹکری مجیٹھہ بگیرد مساوی از
سرکه و آب طبیخ مجیٹھ سائیده طلا سازند ایضاً مازو کوفته سہاگہ خام خربق سیاه در سرکه سائیده طلا سازند از بیاض حکیم علیم الله صاحب
ایضاً پلاس پاپڑا سه دام خام نیله تهوتهه سه ماشه کات سفید یک توله کوفته بیخته در آب لیمون کهرل کرده حب بندند و طلا میکرده باشند
و این حب بخوردن هم فائده دارد طلا نافع برص از مسیحی صفت آن خربق سیاه یا مازو در سرکه بپزند و سائیده طلا نمایند طلا
معمول برائے بهق ابیض صفت آن ترمس بیخ کبر مساوی کوفته بیخته قدرے با سرکه آمیخته بمالند طلا جهت بهق ابیض مجرب
صفت آن شیطرج فوه تخم ترب کندش خردل مساوی بسرکه تند سائیده در آفتاب نشسته طلا نمایند و در نسخه دیگر عوض فوه عاقرقرحا
است و در تکمله شب یمانی و زرنیخ زیاده است و نوشته که برص و بهق سیاه را نیز نافع است ایضاً برائے بهق مفید نافع

صفت آن زرد چوب آنبه هلدی آمله وانه لاکه کند یک آمله سار تخم پنواڑ کند یک چاچه مساوی کوفته بیخته باب خالص سرشته
بر بهق طلا نمایند ایضاً برائے چھیپ نافع صفت آن مرداسنگ رال گن یک آمله سار سهاگه تخم ترب در آب لیمون سائیده طلا
کنند طلا برائے چھیپ صفت آن تخم پنواڑ نیم پاؤ سرشف زرد تخم ترب اجواین بائی برنگ کابلی سانبھر زرد چوب حسبر ستو طری
دار هلد قسط تلخ گوگرد سهاگه بریان هریک هفت ماشه توتیائے سبز بریان دو ماشه سائیده بروغن آمیخته طلا سازند و در آفتاب نشینند و بعد یک
گهری باب نیمگرم بشویند طلا برائے بهق اسود و کلف مجرب صفت آن خربق سیاه با سرکه سوده و باز سنج زاج کبریت باب ترب
سائیده آمیخته طلا کنند ایضاً برائے بهق اسود صفت آن تخم ترب ده درم کندش قسط هریک دو درم بسرکه سرشته طلا نمایند
ایضاً که برائے کلف معمول است صفت آن هرتال شوره قلمی هر واحد یک درم سه حصه کنند و یک حصه باب سرد سائیده بمالند
و یک گهری در آفتاب نشینند پس باب گرم بشویند در سه روز دفع میشود طلا معمول برائے کلف صفت آن گل سرخ توله سم الفار
دو سرخ سائیده جدا سازند وقت حاجت باب سوده طلا نمایند طلا مجرب صفت آن سر لیمون کاغذی بکار دیریده زرد چوب
را ریزه ریزه کرده در آن لیمون پر کرده باز کلاه لیمون بر آن نهاده تا یک هفته در جائے محفوظ نگاه دارند پس ازان زرد چوب بر آورده بانج لے
کهنه سائیده شب طلا کنند و صبح باب گرم بشویند ایضاً برائے کلف مجرب صفت آن تخم ترب مغز بادام تلخ آرد باقلا تخم خربزه
خرء العصافیر سائیده طلا کنند و خون گرم خرگوش طلا کردن نیز مفید است ایضاً مجرب رازی صفت آن سیماب دو درم
با مغز بادام سه درم و اندک آب کهرل کنند بعده مغز تخم خربزه برابر هر دو سائیده آمیزند و طلا سازند هر روز تا یک هفته و بعد یک هفته
باب بشویند ایضاً که بسرعت قلع آن نماید صفت آن پوست بیضه اشنان هر باب خربزه و آرد جو بیخ نے پوست عدس باقلا
ترمس زبد البحر مامیران اجزاء مساوی در آب ترب طلا نمایند طلا برائے رفع اثری که بعد از قرحه و آبله بر بدن باقی باشد صفت آن
مرداسنگ مغسول بروغن گل آمیخته طلا کنند و مرداسنگ و سفیده با سرکه و زهره گاؤ طلا کنند اگر اثر قرحه مانند رشید باقی ماند چربی بط و برهم
داخلیون مفید بود و طریق غسل مرداسنگ آنست که مرداسنگ و نمک برابر گرفته و بالائے آن آب اندازند و در آفتاب نهند و چند بار
آب تبدیل کنند تا سفید گردد طلا نافع حزاز صفت آن آب زهره گاؤ یکدرم بورهٔ ارمنی دو درم آب چقندر چهل درم با عسل بیامیزند
و طلا کنند و بعد دو ساعت بشویند و روغن گل ممزوج بسرکه بمالند طلا نافع داء الثعلب صفت آن کبریت زرد تخم بز سوخته
موئے بز سوخته آمله پوست انار پوست خشخاش کمیله سوخته از هریک یکتوله فلفل نیم توله همه ادویه سائیده در روغن سرشف آمیخته
طلا نمایند ایضاً مفید داء الثعلب و سعفه رطب صفت آن کف دریا کاغذ حب الغار مساوی همه را سوخته بسرکه
بسرشند و طلا کنند طلا جهت شقاق اطراف صفت آن پیه بز بگدازند و قدرے مازو مثل سرمه سائیده با آن ممزوج کرده در
شقاق پر کنند طلا جهت رویانیدن موئے ابرو مجرب است صفت آن هلیله و عفص را بسوزانند و با سرکه آمیخته طلا کنند
ایضاً که موئے ابرو را که از جذام ریخته باشند برویاند و بعد از تنقیه بکار برند صفت آن مویزج هلیله سیاه آمله هریک جزو
بجوشانند و در روغن زیت حل کنند و بمالند بعد از آنکه موضع را بطبیخ عوسج و گلنار شسته باشند ایضاً که موئے را قوت دهد و از

ریختن بانند دارد و عجیب الاثر و آزموده است صفت آن کندر مازو هر یک یک درم مصطکی یک نیم درم قرد مانا هر یک دو درم کوفته
بیخته لادن بروغن گل گداخته دیگر ادویه آمیخته اصول شعر ایدان طلا کنند ایضاً که موی را دراز کند و انبوه گرداند صفت آن ذ[illegible]
نیل سوخته ریوند مساوی بسایند و بآب حب بسته دارند و بآب حل کرده بر مو طلا کنند طلا برای حلق شعر مجرب صفت آن
نوره دو جزو زرنیخ یک جزو قدرے صبر زرد انداخته در آب سائیده طلا نمایند خاصه صبر آنست که بوی زرنیخ و نوره دور کند
طلا برای منع انبات شعر مجرب صفت آن آب انجیر بیضه مورچه زبد البحر آب ترنج از هر یک قدرے مساوی باهم مخلوط نموده در یہا تکہ
دو سه مرتبه طلا کنند هرگز موی از آن موضع نبرآید طلا قاتل قمل و نافع خارش صفت آن مویزج زرنیخ سرخ زراوند طویل
هر یک یک جزو کوفته بیخته در روغن زیت سرشته بر اعضا در حمام طلا کنند و بعد از یک ساعت که عرق جاری شود بشویند
و اگر زراوند طویل یافته نشود عوض او برگ دفلی داخل کنند طلا برای برص اظفار که بعد از تنقیه بکار آید صفت آن جوز السرو آرد نخود
بآب ترس و سرکه سرشته طلا کنند و همچنین شب تخم کتان حرف و خردل باهم کوفته بسرکه طلا کردن و دردی شراب بسرکه سوخته
با زرنیخ و راتینج و زفت رطب سرشته همین عمل دارد و کذا بیخ حماض با سرکه طلا کردن همین اثر دارد ایضاً قوی تر از اول صفت
آن زرنیخ سرخ جوز السرو سریشم ماهی راتینج زفت دردی شراب باهم سائیده ضماد کنند ایضاً قوی تر از اول صفت آن
زرنیخ شب یمانی کبریت هر یک جزوی زفت بسرکه و انگبین حل کنند و دیگر دواها کوفته بیخته بسرشند و طلا نمایند طلا برای انتفاخ
و حکه اصابع صفت آن حنا در حل سائیده نیمگرم طلا کنند و با روغن زرد و نمک و حنا طلا کنند طلا که پوستها را که از اطراف ناخن برخیزد
سود دهد صفت آن مصطکی سه درم نمک دو درم مصطکی را بروغن زرد بیامیزند و نمک حلکرده طلا کنند طلا برای صنان یعنی گند بغل
صفت آن کافور نیم دام اقلیمیائے نقره قرنفل مصطکی هر یک یکمثقال شب یمانی نیم دام توتیائے مصری سوده ده درم کوفته بیخته در
شیشه کنند و وقت حاجت بگلاب تر کرده در بغل طلا نمایند ایضاً از بیاض حکیم ارشد صفت آن شب یمانی یک جزو مرداسنگ
چار جزو باریک سائیده بآب شفتالو آمیخته در بغل بمالند طلا که سوختگی آتش را نفع دهد صفت آن پوست انار کوفته بیخته بکفچه
آهنی اندازند و آب بر آن اندازند و بجوشانند تا غلیظ شود و سرد نموده در کرل انداخته زرده بیضه مرغ یکعدد انداخته چندان بسایند که مثل مرہم
شود و لیس طلا کنند ایضاً جهت آبله که از سوختگی آتش بهم رسد صفت آن بگیرند عدس مقشر گل سرخ چندانکه خواهند و عدس را
بپزند بگل سرخ و سرکه خوب بسایند و طلا کنند طلا برای عضویکه از آب گرم بسوزد و بسیار نافع صفت آن خاکستر موی بزرده
تخم مرغ مخلوط طلا کنند طلا که خون جراحت بند نماید صفت آن صمغ عربی صبر دم الاخوین انزروت کندر بآب صمغ طلا نمایند
طلا که گوشت افزونی قرحه بخورد بی آنکه سوزش بسیار کند صفت آن زرنیخ سرخ خربق سیاه هر یک پنجدرم توبال مس ده درم همه را
بروغن گل بسایند و طلا کنند طلا برای آکوته صفت آن خرمهره سوخته کتھ پاپڑیا نیله تھوتھه سوخته زرچوب سهاگه سوخته
اجزا برابر در آب لیمون کاغذی حلکرده طلا نمایند طلا که بجهت درد کوفتگی که از ضربه و سقطه بر سینه یا بر عضو دیگر رسد سود دارد صفت
آن ماش مقشر گل ارمنی هر یک دو درم اقاقیا صبر هر یک سه درم بآب برگ مورد بسرشند و طلا کنند و چون مرداسنگ با پیه یا مغز ران

طلا کنند آثار سیاه و آثار ضربه قلع نماید و همچنین حجر فلفل و برگ کرنب وکندر و ترب و لبوبیه و نصح و نطرون و صبغ و سنتین با عسل سرشته و مرهم داخلیون نیز نافع ایضاً بمنافع مذکور صفت آن بادام مقشر یکدرم صدف سوخته حرف ابیض هر یک دو درم ماش مقشر یک نیمدرم نخود سفید مقشر دو درم کرسنه یکدرم ترمس نیمدرم زبد البحر یکدرم استخوان بوسیده یکدرم انزروت یکدرم با الشعیر شکر سفید سائیده و آب زاج طلا نمایند و طلاء شاخ گوزن سوخته کندر آرد ترمس آرد کرسنه آرد باقلا مساوی نیز نافع طلا که مضرت گزیدگی جانوران زهرناک باز دارد صفت آن جندبیدستر سکبینج حلتیت کبریت سرگین کبوتر بودینه مشکطرامشیع اجزاے مساوی بروغن زیت کهنه بسرشتند و طلا کنند ❊

باب العین المهملة مشتمل بر دو فصل

فصل اول در عصاره آمله و عطوسات **عصارهٔ آمله** ازبرائے ضعف بصر و سوزش چشم و رفتن آب از چشم مجرب **صفت آن** آمله تر را در هاون سنگین یا چوبی بکوبند و آب آن بیفشارند و آن آب را در ظرف آهنی بآتش ملایم بپزند و از دستهٔ چوب نیم حرکت دهند تا بقوام عسل غلیظ آید پس حبوب ساخته بآب سوده در چشم کشند کہ در مدت من نیز تجربه رسیده **عطوس** در همه بیماریهاے دماغ که از سردی و تری بود معمول است **صفت آن** صعتر فارسی زراوند طویل دم الاخوین هر یک نیمدرم عاقرقرحا سه درم کندش چهار درم برگ خزبره پنجدرم کوفته بیخته اندکے در بینی دمند **ایضاً** بنابر صداع که از اخلاط غلیظه بارده بلغمیه و سوداویه بهم رسد **صفت آن** فلفل کندش جندبیدستر کوفته بیخته در بینی دمند یا در صره پارچه باریک بسته دایم ببویند تا که عطسه آید **عطوس هندی** مجرب بهر صداع بارد و شقیقه **صفت آن** شحم حنظل عروق الصفر یعنی زرد چوب دار فلفل کبابه زنجبیل تخم کرفس سلاجیت برنگ کابلی تخم اوٹنگن مساوی باریک سائیده و شیاف مثل جو ساخته بطریق سعوط یا نفوخ بعمل آرند **عطوس** نافع نسیان بلغمی بعد تنقیه **صفت آن** ترید جندبیدستر باریک سائیده در بینی دمند تا عطسه آید **عطوس** که مصروع را مفید است **صفت آن** اسطوخودوس بندق هندی دارچینی عود صلیب کندش مساوی کوفته بیخته در بینی دمند **عطوس** که فالج و لقوه و سکته و جمیع امراض بارده دماغی سود دارد و تنقیه دماغ کند و اخراج مشیمه بحرکت عطاسی نماید بشرطیکه چون عطسه آید دهن و بینی بند کنند تا همگی قوت بباطن مستردشود **صفت آن** کندش شونیز فرفیون جندبیدستر فلفل زراوند مدحرج حب بلسان عاقرقرحا بوره ارمنی جمله برابر کوفته بیخته دمقمی اندا خته در بینی دمند **عطوس** که تنقیه دماغ کند و لقوه و فالج و صرع را سودمند است **صفت آن** کندش هفت درم فلفل سفید و سیاه جندبیدستر هر کدام یک درم سداب خشک دو درم صبر سقوطری یک نیمدرم خردل دو درم شونیز یکدرم کوفته بیخته اندکے ازان در بینی دمند و شیخ الرئیس بندق هندی را در لقوه و فالج از عطوسات مجرب نوشته و بقول جالینوس شمع نیز در سرکه کهنه تر نموده باریک سائیده سعوط کردن برائے لقوه و فالج فائدهٔ عظیم دارد و نفوخ کندش بعد تنقیه نافع است **عطوس** که جمیع علل بارده دماغی را چون فالج و لقوه و سکته سود دهد **صفت آن** شحم حنظل فلفل اسطوخودوس جندبیدستر هر یک سه درم کندش هشت درم کوفته بیخته در

بینی وسند الیشا له در فالج ولقوه بکار آید صفت آن کندش عاقرقرحا نوشادر صبر مرزنجوش خربق سفید زنجبیل مشک بوره ارمنی
هرچه ازان میسر آید بسائید و بدان عطسه آرند عطوس که مواد سیل و ور کند صفت آن قصب الذریره گل سرخ کندش مساوی
بقدر شیم دانگ در بینی دمند نوع دیگر که باد سل وسده بینی را بعد از تنقیه وسهل وحب ایارج وغرغره واجتناب اغذیه غلیظه مبخره
سوداویه صفت آن کندش یکدرم صبر چهار دانگ مرکی دو دانگ حضض مکی یکدانگ و نیم بآب مرزنجوش سرشته بقدر عدس
حب بندند و هر صبح یک حب بشیر دختران در روغن بادام حلکرده در بینی چکانند فصل دوم در عرقیات عرق آسوبجهت دوار و
ضعف بصر و دماغ مفید و مفرح دل و مقوی جگر و گرده بسیار عجیب است منقول از بیاض والد مرحوم صفت آن پوست هلیله
کابلی پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله منقی کشنیز خشک هریک نیم پاؤ گل سرخ گاؤزبان خشخاش سفید چاکسو لیشه دالان هریک یک
چهٹانک گندم سرخ تخم کاسنی هلیله سیاه تخم کاهو تخم خربزه هریک نیم پاؤ منڈی یک آثار پوست ترنج صندل سفید شکوفه اشنیع اسطوخودوس
اصل السوس نیلوفر گل گاؤزبان تخم بالنگو صندل سرخ الایچی سفید الایچی سرخ سانج هندی گل بنفشه عنب الثعلب هریک چهٹانک
مویز منقی خارخسک هریک نیم آثار شب در پنج آثار آب گرم ترکرده صبح آب زردک پنج آثار آب نیشکر پنج آثار گوشت حلوان دو قطع بروغن
بریان اضافه کرده سرپوشش نهاده در تحیه زعفران ومشک هریک دو درم در پوٹلی بسته بنهند آن محکم نموده هفت آثار عرق
بکشند و نیم پاؤ با معجون مناسب مزاج مداومت نمایند عرق تنبول تالیف حکیم اکمل خان که در فالج وغیره امراض بارد
دماغی مستعمل صفت آن برگ تنبول پخته سه پاؤ نانخواه خولنجان زنجبیل هریک پاؤ آثار صعتر دارچینی جوزبوا بسباسه قرنفل
هریک نیم پاؤ عرق دارچینی دو شیشه عرق بادرنجبویه شیشه گلاب چهار شیشه بدستور عرق کشند شربتے از چهار توله تا هفت توله
عرق کیسکی اجمل خان که همان نفع دارد صفت آن گل کیسکی دو عدد جوزبوا بسباسه وج ترکی بادیان خطائی هریک
نه توله گلاب پنج شیشه عرق بادیان چهار شیشه بدستور مقرر عرق کشند شربتے از چهار توله تا هفت توله نوع دیگر مقوی دماغ و دل
صفت آن گل کیسکے یکصد گل سیوتی گل گاؤزبان هریک چهار توله گل نیلوفر کشنیز خشک هریک نیم پاؤ و گاسیه گل سرخ
براده صندل هریک چهار توله نیز افزوده میشود همه را شب در آب ترکنند و دو آثار عرق کشند و در صورت غلبه حرارت مزاج کافور
قیصوری وطباشیر بقدر مناسب بیفزایند یا این عرق را همراه قرص کافور یا طباشیر استعمال کنند عرق تنبول تالیف حکیم ذکاء الله
دافع ضعف دماغ صفت آن گل سیوتی گل چنبیلی هریک چهار اوقیه جوزبوا بسباسه عود هندی قرنفل گل سرخ هریک دو اوقیه
برگ تنبول پخته سه پاؤ نبات سفید سه آثار شربتے از هفت توله تا نه توله با شربت تنبول چهار توله و تخم شربتے هفت ماشه
عرق هلیله دافع سودا و مقوی دماغ و حواس صفت آن پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی کشنیز هریک نیم آثار
پوست بلیله آمله هلیله سیاه گل سرخ مویز منقی هریک پاؤ آثار اسطوخودوس سانج هندی گل نسرین گاؤزبان هر واحد ربع رطل
عود غرقی گل گاؤزبان ابریشم مقرض براده صندل هر واحد تخم بالنگو بسفائج نیم کوفته شش توله سنبل الطیب دو توله شب در آب خیسانیده
و صبح بدستور بقدر ده دوازده سیر عرق کشند نوع دیگر که نافع صداع و کابوس و امراض سوداوی دماغی است و مقوی دماغ و معده

قلب و مانع صعود ابخرہ **صفت آن** اسطوخودوس دوازدہ تولہ کشنیز خشک سہ پاؤ پوست ہلیلہ زرد یک آثار گل سرخ گاؤزبان ہریک نیم پاؤ مویز منقی یک نیم پاؤ ہلیلہ سیاہ پوست بلیلہ آملہ ہریک پاؤ آثار عود غرقی چہار تولہ تا چہار شبانہ روز خیسانیدہ ہفت آثار عرق کشند **عرق اسطوخودوس** کہ در کالبوس بعد تنقیہ جہت تعدیل و تقویت و منع بخارات ہمراہ اطریفل شاہترہ و اطریفل افیتمون علوی خان بعمل می آید **صفت آن** اسطوخودوس دوازدہ تولہ کشنیز خشک سیزدہ تولہ پوست ہلیلہ زرد و کابلی و بلیلہ و آملہ و ہلیلہ سیاہ ہریک نہ تولہ گل سرخ پنجتولہ یک شبانہ روز خیسانیدہ عرق کشند شربتے از پنجتولہ تا نہ تولہ **عرق شیر** مرطب بدن و نافع مالیخولیا و خفقان و باخاکشی مدبر رافع حمی دق و معمول است **صفت آن** شیر بز آب کدو آب نیشکر ہریک پنج آثار گرفتہ عرق کشند و گاہے شیر گاؤ بدل شیر بز کردہ میشود و آب بہ شیرین آب ناشپاتی آب سیب عرق گاؤزبان عرق نیلوفر عرق بید مشک گلاب ہر واحد یک آثار عنبر اشہب سہ ماشہ برائے تقویت دل و معدہ می افزایند **عرق گاؤزبان عنبری** اصحاب مالیخولیا و توحش و خفقان و ضعف دل و جمیع امراض سوداوی را نافع است **صفت آن** گاؤزبان گل گاؤزبان ہریک نیم پاؤ صندل سفید اسطوخودوس بادرنجبویہ بسفائج فستقی ہریک دہ درم و گلاب و بید مشک ہریک و رطل عنبر نیم درم بدہن بخچہ آویزند بدستور عرق کشند شربتے دوازدہ درم و صاحب قرابادین معمول درین عرق بجائے گلاب عرق کیوڑہ نوشتہ و گل سرخ و گل نسرین ہریک دہ درم مشک نیم درم افزودہ **عرق نافع مالیخولیائے سوداوی** **صفت آن** شاہترہ پوست نیم سر بہوکہ نیلوفر نخگند برادہ شیشم مویز منقی عناب ہریک پاؤ آثار چرائتہ ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ گل سرخ صندل سفید ہلیلہ سیاہ تخم کاہو بادرنجبویہ ہریک نیم پاؤ برگ حنائے سبز نیم پاؤ گل گڑہل یازدہ عدد منڈی نیم آثار بسفائج افیتمون در صرہ بستہ ہریک چہار تولہ گل غافث یک تولہ گاؤزبان یک چھٹانک ادویہ کوفتنی را کوفتہ در دہ چند آب یکشبانہ روز تر کردہ دو چند عرق کشند و نیم پاؤ صبح و نیم پاؤ شام بسر بانیگرم و بگرباسر میرا شربت پاؤسانت اسل یک تولہ خوردہ باشند **عرق** کہ برائے مراقیان بسیار نافع است از بیاض محمد علیم مرحوم **صفت آن** طباشیر آملہ گل نیلوفر برادہ صندل سفید کشنیز خشک خس در گلاب و عرق گاؤزبان و عرق شاہترہ و عرق کاسنی بکشند پنجتولہ ازین با شربت نیلوفر حل کردہ بنوشند **عرق چوب چینی** کہ ضعیف را قوی گرداند و ناتوان را توانا سازد و قوت باہ بیفزاید و مالیخولیائے مراقی و مزمن را مفید بود و معمول اکثر اطبا و احقر است از تالیف حکیم مسیح الزمان است **صفت آن** چوب چینی پنج آثار اکبری دارچینی سہ و نیم آثار پاؤ بالا الائچی سفید کبابہ چینی قرنفل جوز بوا بسباسہ سعد کوفی عود غرقی بہمن سرخ بہمن سفید زرنباد بادرنجبویہ خولنجان سنبل الطیب اشنان گاؤزبان صندل سفید سودہ و درونج عقربی خصیۃ الثعلب مسطگی بیخ بنفشہ ولایتی از ہریک نیم سیر نبات سفید دو آثار مویز منقی پنج آثار عسل مصفی پنج آثار قند سیاہ نہ آثار پوست کیکر دہ آثار گلاب پنج آثار عنبر اشہب شش ماشہ مشک یکتولہ و سہ ماشہ زعفران نیم پاؤ بدستور عرق کشند یک آتشہ خواہ دو آتشہ و اگر پوست بیخ کنار دشتی عوض پوست کیکر کنند آن ہم بہتر است **نوع دیگر** در امراض سوداویہ و خفقان و ضعف قلب حار بعد از تنقیہ نہایت نافع است و مقوی اعضائے رئیسہ معدہ و حرارت غریزی و ترقیق و تلطیف خون نماید و ہاضمہ قوی گرداند و بعضی امزجہ بغایت مقوی باہ است **صفت آن**

چوب چینی اعلیٰ عرق صد مثقال گل گاؤزبان گیلانی ده مثقال گاؤزبان دارچینی صندل سفید بادرنجبویه هریک بست مثقال بهمنین
سنبل الطیب هریک پنجمثقال در عرق گاؤزبان و عرق بیدمشک و آب دو شبانروز بخیسانند و بدستور عرق کشند و عرقها بقدر ثلث
آب باشد و هر روز صبح دو فنجان گاهے با نبات سفید شیرین ساخته و گاهے بغیر نبات بنوشند **عرق قندی** که طعم بسیار لذیذ
و خوش مزه و بے خمار است و برائے اقسام مالیخولیا فواید بے شمار دارد **صفت آن** پوست درخت مغیلان شسته صاف کرده
ده آثار قند سیاه کمین شاهجهانی آب چهار مشک در خم انداخته در زمین دفن کنند که دهنه آن سرگین اسپ گذاشته باشند چون لاهن
برسد نیم آثار عرق کشند یک آتشه بعده بسباسه جوز بوا دارچینی هیل خس از هریک یکتوله براده صندل دو توله گل سرخ پنجتوله قرنفل نیم توله
شبانه روز درین عرق خیسانیده بست آثار عرق دو آتشه گیرند پس نصف آن اجزاء دیگر گرفته درین دو آتشه یک شبانروز خیسانیده
سه آتشه دوازده آثار عرق کشند و اگر سه ماشه عطر گلاب در بهبکه بیندازند بهتر میشود و بعد از چند روز استعمال نمایند و حکیم جعفر در خفقان و ضعف
قلب و مالیخولیائے مراقی و نقاهت همین عرق را بعد چهل روز باین طریق میداد که نبات و گلاب هریک چهار توله در هم نمایند که نبات
حل شود بعد از آن نیم پاؤ عرق مذکور را در کاسه چینی کرده آتش دهند تا که آتش آن عرق را در گیرد پس نبات محلول در آب داخل نموده قاشق
بزنند تا خاموش شود بعد از سرد شدن بنوشند و بفاصله چار پنج گهڑی غذا بخورند **نوع دیگر** که بخوبی و خوش مزگی آن عرق
نباشد قوت دل و دماغ دهد و اصلا خمار نیارد و بوئے بدندارد **صفت آن** بگیرند قند سیاه یکمن جهانگیری پوست مغیلان
هفت سیر آب صافی بقدر ضرورت در خم کنند تا که لاهن برسد بهاته داده عرق یک آتشه بکشند بست و پنج سیر تا سی و پنج سیر عرق را
هر چند نرم تر کشند عرق دو آتشه باثر خوب و تند میشود و اگر نرم خواهند تا چهار ده پانزده سیر بگیرند چون یک آتشه طیار شود این ادویه
سه شبانروز بخیسانند روز چهارم عرق دو آتشه کشند ادویه اینست قرنفل دو توله صندل سفید گلاب سوده دو توله عنبرلادن سه توله
عود یک توله نبات سفید یک سیر دارچینی سه توله گاؤزبان سه دام ادویه نیمکوب کرده در عرق یک آتشه انداخته بعد سه شبانروز عرق کشند
و درین وقت صندل دو توله مشک یکماشه عنبرلادن یک توله در پارچه تنگ بسته سر آن در بهبکه اندازند و چون دو آتشه طیار شود اگر
موسم گلاب باشد پنج سیر برگ گل که زردی و سبزی آن دور کرده باشند بگیرند و در پارچه پاکیزه بسته بر سر و بگچه یا مرتبان چینی کنند و عرق
دو آتشه گرم گرم بران ریزند و بعد چند روز که حدت کم شود استعمال نمایند **عرق بهنگره** که نسیان وغیره امراض بلغمی دماغی را مفید است
صفت آن بهنگره منڈهی بادیان هریک یک آثار نانخواه جوز بوا هیل دارچینی زنجبیل قرنفل هریک یکدام پخته در پانزده آثار آب
شب تر داشته صباح پنج آثار عرق کشند و نگاهدارند و پنجتوله از ان خورده باشند **عرق پان** که در مرض مذکور اثر کامل دارد
صفت آن الاچی سفید سنبل الطیب دارچینی گل سرخ عود غرقی هریک نیم پاؤ ساذج هندی چوب چینی هریک پاؤ سیر قرنفل
پنجتوله برگ پان سه صد همه را شب در آب نه آثار تر داشته صبح سه آثار عرق کشند خوراک چار توله **عرق صعتر** نافع ام الصبیان
با شم طعام **صفت آن** صعتر فارسی ربع رطل انیسون کاشم خولنجان نانخواه بادیان هریک دوازده مثقال عود غرقی چهار مثقال
بدستور عرق کشند **عرق چوب چینی** تالیف علویخان که در فالج و امراض بارده دماغی معمول است **صفت آن**

در دو باره کردن سه روز در آن خیسانیده دوباره سازند و بقدر سیزده چهار ده آثار عرق دو آتشه کشند قرنفل توله عود غرقی دو توله
صندل نیم پاؤ بیخ بنفشه سعد کوفی پوست ترنج هر یک نیم توله بهمنین سه مثقال سازج دارچینی هر یک دو توله ثعلب مصری گل گاؤزبان
هر یک چهار توله خس هندی دانه الائچی کلان هر یک نیم آثار نبات سفید یک آثار کشمش نیم آثار ورق گل سرخ دور کرده پنج آثار جو در بوا سا
هر یک دو درم زعفران شش ماشه عنبر دو ماشه این هر دو را در صره بسته در بهبکه اندازند و اگر خواهند که ماء اللحم آمیخته باین عرق کشند مرغ
خانگی و دراج و تیهو و حلوان هر چه مناسب دانند از چربی و استخوان پاک کرده در روغن زرد بریان سازند که نیم خام باشد بعده آب
داخل کرده بپزند که مهرا شود آنرا بپالایند و آب صاف گرفته در ظرف دهن کشاده کرده بپارچه باریک وا ولیته زیر آسمان شب نگهدارند صبح دهنیت که
بالا آید دور کنند باقدرے دارچینی و قرنفل و اندک روغن بادام بریان کنند و باعرق یک آتشه آمیخته دو آتشه نمایند و خواه از گوشت ها
کباب نیم خام کرده همراه ادویه انداخته عرق کشند **نوع دیگر** مقوی دل **صفت آن** قند سیاه یک من پوست مغیلان ده آثار
بدستور در خم اندازند هر گاه جوشش شروع شود گل منڈی پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله هر یک دو رطل در خم اندازند چون از جوشش
فرو نشیند یک من عرق یک آتشه کشند و وقت دو آتشه کردن گل سرخ اگر تازه باشد دو آثار و اگر خشک بود نیم آثار و خس هندی و برادهٔ صندل
هر یک ربع رطل شیر گاؤ دو سیر انداخته دو آتشه کنند و چهار ده آثار عرق کشند و یک درم عنبر و نیم درم مشک در صره بسته در بهبکه کنند **نوع دیگر**
جهت گرم مزاجان و برائے کسے که عادی شراب باشد در مرض گرم توان داد **صفت آن** قند سیاه یک من پوست مغیلان
پنج سیر پوست بیخ جھڑبیری دو سیر پوست بلیله زرد پوست بلیله آمله هر یک یک سیر بدستور در خم انداخته بعد فرو نشستن جوش عرق
یک آتشه سبک کشند بعده در عرق مذکور برادهٔ صندل سفید گل گاؤزبان هر یک پاؤ سیر طباشیر سفید پنج درم گل نیلوفر ده مثقال گل سرخ تخم کاسنی
نیم کوفته هر یک دو آثار تخم خرفه ده مثقال مغز تخم خیارین کوفته مغز تخم کدوئے شیرین کوفته هر یک دو صد درم تخم کاهوئے مقشر یک صد و بست
درم عرق بید مشک دو شیشه عرق نیلوفر گلاب عرق خس هندی هر یک دو مینا آب کدوئے تازه آب هندوانهٔ تازه دو آثار داخل کرده
یک شب بخیسانند و کافور یک مثقال زعفران دو درم در صره بسته در بهبکه اندازند و بست آثار عرق کشند **عرق ماء فرفین** که
تقویت دل مستعمل است **صفت آن** جدوار هفت درم بادرنجبویه بادیان رومی بیخ کرفس هر یک پنج توله عود غرقی سه درم گلاب
پنج شیشه بدستور عرق کشند شربتے پنج توله با معجون علویخان یا جوارش جالینوس **عرق قرنفل** در جمیع افعال مثل خمر و
غیر مسکر تریاق سموم و مقوی حواس و مفتح سده و معدل مزاج و دافع استسقاء و امراض بارد **صفت آن** قرنفل گاؤزبان
گل سرخ برگ پان مقرض در سایه خشک کرده هر واحد آثار نیم کوفته در دوازده شیشه گلاب خیسانید و بعد سه روز شش شیشه عرق کشند
و از شش توله شروع کنند و بتدریج بیفزایند و اگر در ظاهر حرارت ترقی نماید و یا موسم گرما باشد و یا از تابش آفتاب و غیره نوبت غشی رسیده
باشد آنرا در شربت بارد آمیخته نوشیدن موجب نجات عوارض مذکوره است چنانچه زنے را از مدت یک نیم سال اول نفخ شکم تا پنج
شش روز میماند اگر دوا ریح نفخ کرده میشد اسهال می آمدند بعد آن نفخ بدستور شروع میگردید و بعد از آن درد شکم در بعض ایام خفیف
و در بعض ایام شدید تا پنج و شش روز میماند بعده بدستور اسهال میشد و خشکی و سوزش معده و تشنگی پیدا میشد و در ایام حمل اسهال بطور

تحلیل و بجائے براز بلغم خام می آمد و با وجود اسہال نفخ شکم زائل نمی‌شد و بعد تولد مولود اسہال صرف آب سفید می آمدند و بعد آمدن آن نفخ
شکم زائل نمی‌شد باستعمال این عرق شفائے کلی یافت **عرق حیات** درد و وجع معده یحیی معمول حکیم اجمل خان **صفت آن**
برگ سنا سیزده و نیم توله صعتر نانخواه دار فلفل فلفل گرد سنبل الطیب بادیان الائچی کلان ہر یک نه توله ریوند خطائی خولنجان زیره سیاه ہر یک
چہار و نیم توله عود ترکی زرنباد تخم کرفس بابونگ ہر یک ہفت توله بدستور عرق کشند شربتے از ہشت توله تا نه توله باشد **عرق تنبول**
تالیف حکیم ممدوح بنافع مذکور **صفت آن** برگ تنبول پخته برگ پودینه گل سرخ گاؤزبان ہر یک پاؤ آثار دانه ہیل دارچینی
نانخواه صعتر قرنفل خولنجان زنجبیل ہر یک نیم پاؤ گلاب چہار شیشه آب باران سه شیشه مشک دو ماشه جوزبوا پنج ماشه زعفران ہفت ماشه
شربتے ہفت توله با جوارش کمونی کبیر وغیره آن **عرق نانخواه** از قاضی ثناء الله صاحب بریلوی که استاد حکیم شہباز خان استاد الاستاد
والد ماجد بودند غفر الله لہم در اوجاع ریحی معده و امعاء معمول است **صفت آن** نانخواه نیم آثار خولنجان زرنب زرنباد ہر یک پاؤ آثار
گلاب سه شیشه بدستور عرق کشند شربتے از سه توله تا شش توله **نوع دیگر** نافع درد معده که از سردی باشد و سیر و دینها
نافع است و قولنج را بکشاید **صفت آن** رازیانه صعتر فارسی نانخواه عود ترکی برابر با آب خالص عرق کشند **عرق پان**
تالیف حکیم شریف خان جہت درد معده قولنج ریحی و ریح البواسیر و وجع مفاصل بارد مجرب **صفت آن** قرفه دارچینی قرنفل بسباسه
جوزبوا بادیان دانه ہیل کلان نانخواه نعنع ہر یک شانزده درم مشک یک درم ہلیله کابلی ہلیله آمله شیطرج بوزیدان ہر یک سه درم ریوند چینی
فلفل دار فلفل زرنباد تخم کرفس مصطگی از ہر واحد ہفت درم برگ تنبول سی و دو درم گلاب یکمن تبریزی آب باران سه من تبریزی بدستور
عرق کشند پنج آثار **نوع دیگر** تالیف حکیم ممدوح جہت اعانت ہضم و سرخی رنگ رخسار و تقویت باه آزموده است **صفت
آن** پان یکصد و بست درم دارچینی سی درم بہمن سفید بست درم دانه ہیل جوزبوا لونگ گل سرخ ہر یک دوازده درم آب باران بست
آثار دو آثار عرق کشند **نوع دیگر** نافع درد معده و ریاح آن و ہاضم و مشہی و معمول حکیم بقا خان **صفت آن** قرنفل گاؤزبان بادیان
سنبل الطیب سعد کوفی پودینه دارچینی گل سرخ خولنجان ہر یک پانزده مثقال نانخواه نیم رطل برگ تنبول سفید صد عدد عود خراسانی سانج
ہندی ہر یک بست مثقال گلاب چہار رطل بدستور عرق کشند شربت تا چہار توله **نوع دیگر** از بیاض استاد مرحوم که برائے قوت ہاضمه و
معده نظیر ندارد **صفت آن** گل سرخ گاؤزبان ہر یک نیم پاؤ قرنفل یک پاؤ برگ پان نیم پاؤ گلاب ہشت آثار قرنفل را جوکوب
نموده و پان را ریزه ریزه کرده در چہار آثار گلاب صبح و چہار آثار شام انداخته عرق کشند و در نسخه دیگر معمول حکیم بقا خان که جہت تقویت
دل سرد و تفریح مخزونین و تقویت احشاء معده و دفع وجع معدی بہم رسانیدن اشتہا قوی و طرد ریاح غلیظ نافع نوشته وزن گل
گاؤزبان دو چند ام عالمگیری عوض گاؤزبان است وزن قرنفل نیم پاؤ عالمگیری و عرق گاؤزبان یک آثار و گلاب سه آثار
عالمگیر بست **نوع دیگر** برائے ہضم و اشتہا و تحلیل ریاح **صفت آن** بادیان سانج برگ پودینه نانخواه ہر یک دو توله الائچی
خورد مع پوست نیکوفته بہمنین سعد دارچینی اشنه زرنباد خولنجان اسارون قرنفل مصطگی عود بسباسه درونج عقربی عود ترکی نارمشک ملیخه
تخم کرفس عاقرقرحا کبابه سنبل الطیب ہر یک توله زعفران شش ماشه مشک خالص دو ماشه در نیم بند ادویه کوفتنی نیکوفته و آب تر نمایند

ونیم پاؤ مویز منقی داخل کرده صباح ورق تنبول را انداخته عرق کشند خوراک از یک توله تا دو توله باشد **عرق بادیان مرکب**
مقوی معده دافع نفخ و مشهی **صفت آن** بادیان یک سیر عود غرقی سه توله نانخواه پودینه خشک هر یک پنجتوله بطریق معمول عرق
کشند **عرق زیرک** برائے تقویت و اشتهاء نافع جساوت معده و نفخ و سوء القنیه از بیاض اُستاد مرحوم **صفت آن**
زیره سیاه فرنج ترکی خولنجان قرنفل از هر یک پنجتوله پودینه پاؤ آثار بطریق معمول عرق کشند خوراک سه توله **عرق پان** جهت اشتهاء
تفریح و برودت هوا از مجربات احقر **صفت آن** قرنفل گل گاؤزبان دارچینی هر یک پنجتوله گاؤزبان گل سرخ هر یک شش توله
بادیان خطائی چالی خطائی عود غرقی هر یک چهار توله زعفران شش ماشه مشک یک ماشه برگ تنبول یکصد عدد عرق بادیان دو آثار
گلاب چهار آثار ادویه نیم کوفته در گلاب و عرق بادیان شب ترکرده صبح عرق کشند و مشک و زعفران در دهن نیچه بندند یک توله بنبات خورند
باشند **عرق چوب چینی** که مقوی معده است **صفت آن** چوب چینی ریزه ریزه کرده سه صد مثقال در پنجاه رطل آب
بجوشانند که سی رطل بماند پس گل سرخ سنبل الطیب زرنباد اشنه انیسون صعتر کبابه سلیخه نانخواه هر یک پنج مثقال پوست ترنج سعد کوفی
قرفه بادیان دارچینی قرنفل جوزبوا بسباسه هیل هر یک ده مثقال نعناع یک قبضه نبات مویز منقی هر یک یک رطل سفرجل مقشر منقی
پارچه خورد کرده پانزده عدد ادویه نیم کوفته در طبیخ مذکور یک شب خیسانیده عرق کشند و مشک و عنبر هر یک مثقالی در صره بسته بدهان نیچه بندند
خوراک دو توله صبح و دو توله شام **عرق آسو** برائے تقویت معده و باد و رفع درد سینه و مفاصل **صفت آن** قند سیاه سی آثار
پوست مغیلان دو آثار پوست بلیله زرد یک نیم آثار سورنجان شیرین پاؤ آثار گاؤزبان نیم پاؤ بادرنجبویه هفت توله سافج هندی
الائچی خورد هر یک پنجتوله قرنفل یکتوله گل سرخ هشت توله دارچینی چهار توله جوزبوا سه عدد بسباسه دو توله چوب چینی سه پاؤ نبات سفید یک
آثار پاره بالا شیر ماده گاؤ دو آثار عنبر اشهب چهار ماشه مشک چهار و نیم مثقال گلاب سه آثار اول قند و پوست مغیلان و پوست هلیله زرد
در خم اندازند و آن را در سرگین اسپ دفن کنند وقتیکه از جوش نشیند سی آثار عرق کشند و همه ادویه نیم کوفته در عرق خیسانیده باز ده آثار عرق
کشند و مشک و عنبر و زعفران وقت کشیدن عرق بر سر نیچه بندند و گلاب وقت دو آتشه کردن در دیگ اندازند **عرق** جهت اشتهاء
هضم و تحلیل ریاح و ضعف معده **صفت آن** بادیان نیم کوفته پودینه خشک الائچی کلان نیم کوفته هر یک پاؤ آثار الائچی سفید نیم کوفته
یک چھٹانک گل سرخ سافج هندی هر یک نیم پاؤ زیره سیاه صعتر فارسی مصطگی رومی کشنیز خشک کچری تغیطرج هندی هر یک دو توله
ناگکیسر هر واحد یک نیم توله پوست زرد اترنج سه توله زرنب توله نمک سیاه نمک لاهوری هر یک دو نیم توله ادویه نیم کوفته در آب شش آثار عرق
بادیان سه آثار و عرق پودینه نیم آثار یک شبانه روز تر داشته صبح پنج آثار عرق کشند و بقدر هفت توله یا ده توله قبل از طعام و بعد از آن
تناول نمایند **عرق هندی** مفید اشتها ملین طبیعت و محلل آمده **صفت آن** قند سیاه دو آثار پوست هلیله زرد نیم کوفته براده
آهن هر یک دو نیم آثار اجوائن نیم آثار و نیم پاؤ برگ تنبول پانصد عدد شیر ماده گاؤ و جغرات هر یک ده آثار ترکیب ساختن اینست که اول
پوست هلیله زرد را در ده آثار آب بجوشانند چون قدرے جوش خورد از آتش فرود آورده در آن دو نیم آثار قند سیاه انداخته براده آهن
نیز انداخته نگهدارند تا سه روز بعد از سه روز دو نیم آثار قند سیاه و اجوائن انداخته شود و دیگر نگهدارند و بعد از شش روز دو نیم آثار قند سیاه

دیگر و برگ تنبول پاره پاره کرده انداخته سه روز نگهدارند و بعد از ان روز چهارم آب عنصتو و دو نیم آثار قند سیاه انداخته سه روز نگهدارند و بعد از دوازده روز عرق کشند و در شیشه نگهدارند و بوقت شام بقدر شش توله بنوشند و بعد دو سه گهری طعام لطیف و مرغن خورند **عرق محلل ریاح** و مقوی باه **صفت آن** دارچینی چهار دام قرنفل نانخواه انیسون بادیان هر واحد دو دام گل بابونه تخم کرفس هر یک یکدام مشک خالص یکمثقال زعفران دو مثقال بدستور شب در چهل آثار آب ادویه تر کرده صبح عرق کشند بقدر دو آثار **عرق صعتر محلل ریاح** و مقوی باه **صفت آن** صعتر فارسی نه توله انیسون کاشم خولنجان بادیان نانخواه هر یک دوازده توله عود چهار درم بدستور عرق کشند و با جوارش مصطگی استعمال نمایند **عرق سنبل** که ثمان نفخ دافع و مقوی معده و هاضم طعام است **صفت آن** سنبل الطیب دوازده دام ساذج هندی سلیخه انیسون خولنجان قاقله کبابه پودینه دارچینی قرنفل نانخواه هر یک ده دام عود خام پنج دام شربت این هر دو عرق از نه تا بست مثقال **عرق تفاح** انطاکی گفته که این عرق تفاح اعاده اشتها بعد یاس مینماید **صفت آن** سیب مقشر پنج رطل برگ پودینه برگ گل سرخ هر واحد یک رطل برگ آس بهتانی عود هندی دارچینی قرنفل هر واحد یک اوقیه کوفته در قرع اندازند بر آن سه رطل گلاب انداخته انبیق بچسپانند و بر آتش ملائم نهاده عرق کشند و برائے این عرق منافع قریب از شراب ذکر کرده و در نسخهٔ دیگر وزن نعناع و گل سرخ هر یک سه اوقیه است و زعفران نیم اوقیه زیاده است و اگر خواهند یک وزن این عرق با چهار برابر شکر یا قند سفید بقوام آورده بعمل آرند و گاہے ده اوقیه صندل سفید زیاده کرده بسیار خوب برآید **عرق آهن** برائے هیضه و جمیع امراض معده و جگر و استسقاء صلابت طحال و دیگر امراض بلغمی و سوداوی مجرب **صفت آن** اجوائن پوست هلیله زرد هر یک بست دام خبث الحدید بست دام هر سه را نیم کوفته در ظرف گلی کهنه که آب از ان بترشح نشود اندازند و آب ده چند ادویه بر آن انداخته و دهن ظرف محکم بسته در سرگین اسپ تا سه هفته دفن کنند پس برآورده صاف نموده در شیشه نگاهدارند از یک دانگ تا یک نیم دانگ خورند **عرق پیاز** را نگاه برائے هیضه و سوء هضم و درد شکم بسیار مجرب **صفت آن** دانه انار ترش پاؤ سیر گل نیم یک سیر اجوائن سه پاؤ بادیان پودینه نرکچور هر یک یکنیم پاؤ زیره سفید کشنیز سنبل الطیب زنجبیل الائچی کلان پیاز انگا هر یک یک چهٹانک نمک سیاه انیسون هر یک نیم پاؤ ادویه کوفتنی را کوفته شب در پانزده آثار آب تر کرده صباح بطور گلاب هشت سیر عرق کشیده در شیشه نگاهدارند و بقدر سه توله در گلاب یا آب شش توله آمیخته بنوشند **عرق گهیکوار** مسنی خفیف جهت صلابت معده و جساوت آن مجرب است **صفت آن** مغز گهیکوار بست و پنج آثار قند سیاه هشت آثار پوست هلیله زرد آمله مقشر نانخواه زنجبیل فلفل سیاه سنبل الطیب سعد کوفی هر یک نیم سیر سهاگه نیلیه پاؤ سیر کوفته در آب سبو انداخته دفن سازند هرگاه قابل عرق کشیدن شود عرق کشند دبار دیگر همین را دو آتشه کنند و بقدر دو توله بعمل آرند **عرق زرشک** که جمیع بیماریهائے جگر را نافع است و معده را تقویت دهد و صفراوے مزاج را بغایت مفید **صفت آن** انبرباریس پوست ترنج سماق تخم کاسنی آلو بخارا کشنیز مقشر هر یک بست درم بدستور عرق کشند در گلاب شربتے پانزده درم **عرق سانج** مقوی جگر نافع سوء مزاج بارد کبد و سوء القنیه **صفت آن** سانج هندی یک آثار سه روز در آب خیسانیده روز چهارم پاؤ آثار نبات داخل کرده عرق کشند مؤلف اکثر در استسقاء سانج

چوب چینی سہ صد مثقال درونج عقربی خولنجان تودریین مثقال سنبل الطیب قاقلہ بہمن سرخ بہمن سفید جوار بوا البسا سہ ہر یک بادرو مثقال
ابریشم خام بادرنجبویہ ہر یک بست مثقال دارچینی قرنفل برگ فرنجمشک ہر یک دہ درم انیسون ہفت مثقال عنبر اشہب مشک ہر یک یک
درم زعفران پنجدرم آب نیلشکر و گلاب کہنہ ہر یک پنج آثار بدستور عرق کشند شربتے از دہ تولہ تا بست و پنج تولہ **عرق تنبول** تالیف
ذکاء اللہ خان خوشبو و بجہت فالج ولقوہ و جمیع امراض بارد و دماغی بے نظیر **صفت آن** دارچینی چہار سیر جوز بوا البسا سہ ہر یک
دو سیر قرنفل نیم سیر برگ تنبول سفید خوشبو پانصد ورق گل سیوتی چہار سیر عود ہندی نیم زعفران چہار تولہ ہمہ را نیمکوفتہ ہفت صراحی عرق
قرنفل کہ بگلاب کشیدہ باشند بر رو ریختہ دو شبانہ روز بگزارند پس عرق کشند و عطر آن را گرفتہ علحدہ نگاہدارند و عرق را در شیشہا کردہ
علحدہ نگاہدارند صبح پنج مثقال و شام پنج مثقال بخورند و اگر سکر خواہند بجائے عرق قرنفل عرق تندی یا عرق خرما کنند **عرق سنڈے**
فالج ولقوہ و صرع و ضعف معدہ و باد را نافع و فساد خون را دافع مجرب حکیم منصور علی **صفت آن** سنڈی بگل و برگ و شاخ و بیخ
پنج آثار بادیان یک آثار مہنگرہ بگل و برگ و شاخ و بیخ یک آثار دارچینی جوز بوا زنجبیل اجوائن قرنفل ہر یک بکدام علی الرسم عرق بکشند یعنی
در آب پانزدہ آثار شب تر کردہ صبح عرق پنج آثار یا ہفت آثار بکشند و چہار تولہ از آن خوردہ باشند **عرق** برائے حدر **صفت آن**
پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ بلیلہ سیاہ گل بابونہ قصب الذریرہ شاہترہ کچلہ مجیٹہ ہر واحد یک چھٹانک شطرج نیم آثار دو بیخ انیسون
ہمہ را در ہشت آثار آب یک شبانہ روز تر داشتہ چہار آثار عرق کشند **عرق** دافع نزلہ حار مجرب **صفت آن** کوکنار اصل السوس
مقشر تخم خیارین تخم کدوی شیرین مغز بادام اسبغول گاؤزبان خارخشک ہر یک بست ماشہ عرق کیوڑہ عرق گل منڈی اگر بسیار ہر یک
یک نیم آثار در آب گرم سہ آثار شب خیسانیدہ صبح سہ آثار عرق بکشند و از یک چھٹانک تا نیم پاؤ بہ نبات سفید شیرین کردہ بنوشند **عرق شیر**
کہ در قلاع سوداوی معمول است **صفت** شیر بز پنج آثار بسفائج یک نیم تولہ درونج عقربی یک نیم تولہ گل سرخ پنج تولہ خبہ نیم
آثار گاؤزبان ابریشم خام ہر واحد ہفت تولہ تخم شاہترہ بادرنجبویہ ہر یک نہ تولہ کشنیز خشک دو نیم آثار شاہترہ سبز نیم آثار آب
کدو آب لیمون شیرین ہر واحد یک آثار گل نیلوفر نیم آثار آب خیار آب تربوز ہر یک پاؤ آثار شب صبح شیر و آبہا داخل کردہ پنج شیشہ
عرق کشند خوراک از نہ تولہ تا بست تولہ **عرق انبہ** برائے ربو معمول حکیم منصور علی **صفت آن** شیرہ انبہ شیرین متوسط دو چند
علدپرشیاوشان اصل السوس ہر یک نیم پاؤ دران انداختہ عرق کشند و صبح شام یک یک چھٹانک بنوشند **عرق پرسیاوشان**
نافع آلات تنفس و صدر و مفید ضیق و سرفہ کہنہ **صفت آن** پرسیاوشان نیم رطل اصل السوس پستان سویز منقی زوفای خشک بادیان
تخم خطمی خبازی بیخ سوسن ہر یک بست درم بدستور عرق کشند **عرق** جہت ذات الصدر و تنقیہ فضول سینہ و منع نزول جانب صدر از مجربات
حکیم کلو صاحب **صفت آن** بادیان پرسیاوشان نیلوفر گل بانسہ کوکنار ہر یک پاؤ سیر پوست بیخ بانسہ برگ بانسہ تخم خرپزہ
خاکشی برگ خرفہ بارکٹائی خورد پوست بیخ کٹائی مرچیا گند چاہتہ ناگرموتھہ تخم خشخاش گندم جو نخود گوند ببول ہر یک نیم پاؤ اصل السوس مقشر
گاؤزبان تخم خرفہ بابچہرا چوب اندرونی پاک کردہ بیخ خطمی اجوائن تخم کاہو مقشر اجوائن خراسانی گلنار ناسپال کتیرا ہر یک چھٹانک سپستان نعت عدد
ہمہ را جوکوب ساختہ در ظرف گلی مستعمل اندازند و بالائیش آب گرم یک نیم من ریزند و یک ہفتہ در سرگین اسپ دفن کردہ پس برآمدہ در نجا

آثار عرق کشند و از ہشت تولہ شروع کردہ بتدریج تا نیم پاؤ رسانند و بر آن اوامت نمایند **عرق حشیشۃ السعال** نافع سرفہ و ربو و
نفث الدم و معمول **صفت آن** برگ او رسہ نیم آثار شب در آب تر کردہ صبح بدستور تبار دو آثار عرق کشند خوراک چہار تولہ **عرق**
شیر کہ جہت مسلول و مدقوق معمول است **صفت آن** شیر خر چہار آثار شیر بز کہ در آن مطبوخ باشد اکارع چہار آثار آب لیمون شیرین
آب کسیرو آب خرفہ ماء القرع مشوی ماء الخیار مشوی ہر یک سہ آثار آب کاسنی مروق آب ہندوانہ آب پالک مروق ہر یک دو آثار [illegible]
برادہ صندل گل نیلوفر ہر واحد نیم پاؤ خاکشی پاؤ آثار صندل سرخ سہ تولہ نبات سفید دو آثار عرق کشند و در شیشہ کافور قیصوری پنج ماشہ
بپارچہ بستہ آویزند **نوع دیگر** تالیف حکیم کبیر علی خان **صفت آن** مغز تخم کدوئے شیرین تخم خیارین تخم خربزہ تخم خشخاش
گل گاؤزبان کنپ بید مغز تخم تربوز کشنیز صندلین عنب الثعلب صمغ عربی کتیرا ہر یک سہ تولہ گل بنفشہ نیلوفر دہ تولہ تخم خشخاش سیاہ پنج تولہ
خاکشی شش تولہ آب برگ خرفہ آب برگ بادرنگ آب تربوز آب لیمون شیرین و کدو و خیار دیڑوبہ و کسیروئے مقشر نبات سفید
ہر یک نیم آثار گل گڑہل پاؤ آثار تخم پڑوبہ نیم پاؤ گلاب عرق بید سادہ عرق نیلوفر ہر یک دو آثار شیر بز پنج آثار زعفران یک نیم ماشہ کافور
سہ ماشہ ازل بستہ بدستور عرق کشند شربتے از ہفت تولہ تا پانزدہ تولہ **عرق گزر** حکیم علویخان کہ در امراض باردہ قلب مستعمل است **صفت**
آن گزر کہ از پوست و استخوان پاک کردہ دہ آثار بہمنین صندل سفید گاؤزبان گل گاؤزبان خولنجان شقاقل قاقلین ہر یک
پنج تولہ نعناع سبز دو تولہ عنبر اشہب سہ ماشہ بدستور عرق کشند شربتے یک فنجان و در نسخہ دیگر کہ بمالیخولیائے مراقی ہم نافع و در ان برگ پودینہ سبز
تولہ برگ ریحان و برگ ترنج سبز ہر یک دہ تولہ عرق صندل پنج آثار و بید مشک دو آثار زیادہ است شربت از پنج تا دہ تولہ **عرق جذر**
مقوی مفرح قلب **صفت آن** گزر رسیدہ استخوان دور کردہ یک آثار گاؤزبان ہشت درم گل گاؤزبان پنج درم بہمن سفید تودری
کنگون ہر یک سہ مثقال صندل سفید پنج مثقال بطریق متعارف عرق کشند دو وقت بقدر مناسب گرفتہ بید مشک نبات تخم فرنجمشک نعناع
دو دو لعل آرند و گزر کوفتہ و آب صاف آن گرفتہ با گلاب و بید مشک دیگر ادویہ مناسب نیز و تفریح قلب عجیب الفعل است **عرق شیر**
نافع بے خوابی و خفقان و مرطب بدن **صفت آن** آب زردک آب نیشکر آب ہندوانہ ہر یک سہ آثار شیرۂ تخم کاسنی شیرۂ تخم خیارین
شیرۂ مغز تخم کدوئی شیرین شیرۂ تخم کاہو شیرۂ تخم خرفہ ہر یک نیم پاؤ شیرۂ مغز بادام پاؤ آثار گل نسرین خیرو گل بنفشہ گل گاؤزبان ہر یک پنج تولہ شیرۂ تخم خشخاش
سفید چہار تولہ بہ شیرین پارچہ پارچہ کردہ نیم پاؤ گلاب عرق کیوڑہ عرق نیلوفر عرق گاؤزبان ہر یک یک بینا شیر مادہ گاو دہ آثار
بدستور عرق کشند **نوع دیگر** معمول در خفقان حار **صفت آن** گل گاؤزبان سہ تولہ گل نیلوفر گل کاسنی گل مشکی گل سدا گلاب
گل سرخ کنپ بید تخم کاسنی و کاہوئے مقشر و خرفہ و خیارین و کشنیز و ابریشم خام ہر یک نہ تولہ شیر بست و پنج تولہ خاکشی یک صد و یک مرتبہ
در آب دریا شستہ چہل و پنج تولہ کسیروئے مقشر یک آثار برگ شاہترہ ہفت تولہ آب برگ خرفہ و لیمون شربتے تربوز و خیار ہر یک سہ پاؤ صندل
سفید دو تولہ گلاب چہار شیشہ نبات نیم آثار شیر بز ہفت آثار شیشہ عرق کشند شربتے از ہشت تولہ تا بست و پنج تولہ با خمیرہ مروارید و شربت
سیب لیمون و جز آن کہ در خفقان دموی و صفراوی مناسب باشد **نوع دیگر** نافع خفقان سوداوی و مالیخولیا و مقوی قلب و دماغ و ... است
بعدیل است و مجرب و قوی با خصوص بعد تنقیہ **صفت آن** شیر مادہ گاؤ تندرست دہ آثار عرق گاؤزبان چہار آثار عرق نیلوفر گلاب

هر یک سه آثار عرق بید مشک نبات سفید تخم کاسنی هر یک دو نیم آثار در دیگ انداخته بدستور عرق کشند چهار ده آثار و اگر مناسب دانند
برادهٔ صندل پاؤ سیر نیز داخل کنند **نوع دیگر** مقوی قلب دافع خفقان **صفت آن** کشنیز مقشر گاؤزبان هر واحد ده تولہ گل
نسرین الایچی خورد نیم کوفته گل سرخ برادهٔ صندل هر یک پنج درم ابریشم خام دو تولہ عود هندی تولہ مشک که در پنجه بندند بقدر یک ماشه
شیر مادهٔ گاؤ پنج آثار آب بقدر ضرورت بدستور عرق کشند **عرق** برائے خفقان مبرودین و تقویت دل و تفریح محزونین و تقویت
معده و دفع وجع معدی و مقوی و طرد ریاح غلیظه و آوردن اشتهای قوی بسیار مفید مخترع و معمول حکیم بقاخان **صفت آن**
گل گاؤزبان دو نیم دام عالمگیری ورق گل سرخ هفت و نیم دام قرنفل برگ تنبول هر یک نیم پاؤ عالمگیری عرق گاؤزبان یک سیر و گلاب
سه سیر عالمگیری عرق کشند قدر خوراک از یکدام تا چهار دام **عرق تنبول** تالیف حکیم مهدی که در امراض بارده قلب معمول است
صفت آن برگ تنبول پخته یکصد عدد گل سرخ قرنفل گاؤزبان هر یک پاؤ آثار گل گاؤزبان ابریشم خام هر یک دو نیم دام
صندل سفید چهار تولہ مشک دو ماشه گلاب یک شیشه آب بقدر حاجت بدستور عرق کشند شربتے نه تولہ **عرق صندل**
مرکب حکیم علوی خان برائے امراض بارده و رطب قلب معمول **صفت آن** صندل سفید چهار تولہ ابریشم خام دو تولہ گل گاؤزبان
هفت تولہ قرفه بادرنجبویه فرنجمشک پوست ترنج بهمن سفید هر یک سه تولہ گلاب چهار شیشه عرق بید مشک یک شیشه
عرق بادرنجبویه عرق گاؤزبان هر یک دو شیشه یک شبانه روز خیسانیده مشک سه ماشه عنبر شش ماشه در پنجه بسته عرق کنند شربتے از یک
فنجان تا دو فنجان با دواء المسک حار وغیره **عرق دارچینی مرکب** از حکیم ممدوح بمنافع مذکور **صفت آن** دارچینی
هفت تولہ بهمنین تودریین زرنب زرنباد اندر جو شیرین خولنجان برگ فرنجمشک هر یک سه تولہ گل گاؤزبان سادج هندی اشنه
قاقلتین قرفه جوزبوا بسباسه سنبل الطیب هر یک دو تولہ گاؤزبان بادرنج قرنفل عود هندی پوست ترنج نانخواه بوزیدان هر یک یک تولہ
در عرق صندل ساده و عنب الثعلب و بادرنجبویه و گلاب هر یک دو آثار عرق کشند شربتے یک فنجان **عرق گاؤزبان عنبری**
نافع خفقان بارد و مقوی قلب **صفت آن** گل گاؤزبان نیم رطل گل سرخ بسفایج اسطوخودوس هر یک ده درم صندل سفید
چهارم حصه عرق گاؤزبان گلاب بید مشک هر یک یک رطل مشک عنبر هر یک نیم درم شربتے دوازده درم مجرب است **عرق زنگترہ** مقوی
و مفرح قلب و مقوی بدن **صفت آن** آب زنگترہ آب دک آب نیشکر کشمش سبز هر واحد دو آثار جوزبوا بسباسه هر یک چهار تولہ
قرنفل دارچینی گل گاؤزبان هر یک پنج تولہ شکر طبرزد پانزده آثار عود غرقی دو تولہ عنبر اشهب چهار ماشه مشک سه ماشه عرق کشند و اگر
خواهند منفعت نمایند پوست کند صحرائی دو آثار همراه آب ها و کشمش و شکر طبرزد در خم اندازند هر گاه جوشش خورد ادویه نیم کوفته اندازند و
وقتیکه از جوش نشیند عرق ملائم کشند و زعفران و مشک و عنبر در صره بسته در سبکه اندازند و بقدر بر داشت بنوشند **عرق بهار**
دافع خفقان و ضعف و نزله **صفت آن** گل تر شاده پنج آثار گلاب یک آثار بادیان مویز منقے کشمش هر یک پون پاؤ عود زرنب
بهمنین شقاقل هر یک تولہ عنبر اشهب نیم درم در پانزده آثار آب تر کنند و پنج آثار عرق کشند و گاہے اضافه کرده میشود برگ پان صد عدد
اهل دارچینی قرنفل هر یک یکدرم و همراه با قوتی بخورانند **عرق سیوتی** که بسیار خوشبو و مقوی دل و دماغ بارد است **صفت آن**

دارچینی چهار دام جوزبوا بسباسه هریک دو دام برگ تنبول سفید صد عدد گل نسرین یک آثار زعفران چهار ماشه بدستور عرق کشند **عرق**
فواکه تالیف حکیم ذکاء الرحمن خان که بجهت تقویت قلب حار بے نظیر و در امراض سوداوی قلب حکم تریاق دارد و تسکین حرارت حادث قلب نیز
کند معمول است و مجرب **صفت آن** آب انار ولایتی شیرین آب سیب شیرین آب به شیرین آب ناشپاتی هریک نیم سیر آب لیمون
شیرین سوا سیر آب کاهو سبز یکنیم سیر آب کشنیز سبز یک سیر آب زردک آب کدو هریک سوا سیر آب هندوانه آب نیشکر هریک یک سیر
گاؤزبان گل نیلوفر بادرنجبویه مقشر صندل سفید هریک پاؤ سیر طباشیر مشک شش توله کشنیز مقشر نیم پاؤ شیر بز ده آثار همه را با شیر در
دیگ کرده عرق کشند **عرق عنبر** در تقویت دل و دماغ و اعضائے رئیسه بے عدیل و جهت رفع غشی هر دو قسم و اعاده قوت بسیار
سریع الاثر است چنانچه بعضی زنان از کثرت استفراغ حیض و بعضے مردان از افراط جریان خون بواسیر بحالت تباه رسیده بودند بمجرد
آشامیدن این عرق بحال آمدند و فوائد عجیبه و غریبه ازین عرق مشاهده نمودند **صفت آن** مشک خالص یک مثقال عنبر اشهب
مصطگی رومی هریک دو مثقال درونج عقربی کبابه خندان اشنه سنبل الطیب بهمنین ششقاقل مصری ساذج هندی دارچینی زعفران
قرنفل بوزیدان گل سرخ طباشیر سفید قاقله کبار و صغار علف هندی پوست ترنج ابریشم مقرض صندل برگ ریحان تازه سعد کوفی ترفه
کشنیز خشک گل گاؤزبان انیسون درونج عقربی پوست بیرون پسته هریک پنجمثقال آب سیب ولایتی نیم سیر عالمگیری آب انار ترش
یک سیر عرق بید مشک عرق گاؤزبان عرق بادرنجبویه هریک دو نیم سیر گلاب قسم اول پنج سیر دواهائے کوفتنی نیمکوفته همه را با عرقها یکجا
کرده شب نگاهدارند و صباح آب سیب و انار هم داخل کرده در دیگ انداخته عنبر و مشک خالص به نیچه بسته عرق کشند قدر خوراک
از یک فنجان قهوه خوری تا چهار فنجان و طبیب را حسب مزاج و حالت مریض درین عرق بعضے تصرفات جائز است چنانچه جهت تقویت
معده آب به یک سیر و جهت تسخین و تقویت آن بهار نارنج پنجمثقال و جهت حبس طبیعت گل سنجد یا سنجد داخل کنند **عرق زردک** که در
خفقان سادی معمول است **صفت آن** زردک از پوست و استخوان پاک کرده پنج آثار برگ گاؤزبان ساذج هندی سعد
کوفی خولنجان کھیلا کھیلی اندرجو شیرین هریک پنجتوله تخم قرطم تخم خرپزه هریک هشت توله اسارون بهمنین تخم زردک گل فرنجمشک قاقله
بسفائج هریک سه توله بادیان گوکھرو ابریشم خام هریک ده توله دارچینی گل حنا مکوه هریک چهار توله صندل سفید چهار و نیم توله خبه
پانزده توله آب نیشکر پنج آثار مویز منقے نیم آثار نعناع سبز ریحان سبز هریک دو قبضه برگ ترنج سه قبضه بدستور عرق بکشند شربتی
یک فنجان با نبات سفید سه توله همراه خمیره گاؤزبان عنبری و جز آن **عرق ابریشم** علوی خان که در تقویت قلب مجرب است **صفت**
آن ابریشم خام پنجاه مثقال گل گاؤزبان بادرنجبویه فرنجمشک صندل سفید هریک ده مثقال بهمنین خولنجان ساذج هندی هریک
پنجمثقال گل سرخ هفت مثقال بسباسه دارچینی دانه هیل هریک سه مثقال نعناع خشک شش مثقال زعفران عنبر اشهب هریک یکمثقال
آب سیب و به و امرود و گلاب و عرق بید مشک و عرق دارچینی هریک نیم من تبریزی برگ تنبول یک صد عدد شربتے یک فنجان
عرق منشی مقوی دل و مشهی و بتجربه رسیده **صفت آن** قند سیاه یک من پوست مغیلان نیم کوفته ده آثار
در خم که مدفون در سرگین اسپ باشد اندازند که جوش خورد هرگاه از جوشش بنشیند یک من عرق یک آتشه کشند و این ادویه

چہارم حصہ عنب الثعلب داخل کردہ عرق کشیدہ استعمال نمودہ مفید تر یافتہ **عرق** برائے استسقاء طبلی و زقی **صفت آن**
بیخ بادنجان بری را مع بیخ و برگ و ثمر ریزہ ریزہ کردہ پنج سیر در سبو اندازند و قند سیاہ دو و نیم سیر در آن انداختہ دہن سبو محکم بستہ
ہفت روز در سرگین اسپ دفن کنند بعدہ برآوردہ حدیکہ برآید باشد صاف نمودہ ہفت تولہ انسان نوشیدہ باشند **ایضاً** کہ جہت استسقاء
و صلابت شکم کرر بتجربہ رسیدہ **صفت آن** مغز کنار چہار آثار اورک دو آثار پوست ہلیلہ زرد زنجبیل فلفل گرد آملہ برادہ آہن دار فلفل
ہر یک نیم پاؤ قند سیاہ کہنہ چہار آثار قند را در آب شربت نمودہ باقی ادویہ کوفتنی جو کوب نمودہ ہمہ ادویہ با شربت در یک سبوچہ گلی کہنہ
کہ اکثر در آن روغن زرد یا تلخ داشتہ باشند جمع نمودہ در جائے خشک دفن کنند و گرداگرد سبو و زیر آن سرگین اسپ نہند و یکماہ ہفتہ بگذارند
تا جوش خوردہ و قرو نشینند و باید کہ سر دہن سبو گرفتہ باشند تا از جوش دوا ضائع نشود بعدہ آن دوا صاف نمودہ بدارند قدر خوراک
یک پیالہ قہوہ خوری است و غذا در دن دو وام دال موٹھ در آب خوب پختہ مانند شوربا کردہ بخورند بموافق اشتہا و سکنجبین باشد غذا
افزودہ باشند اگر تشنگی زیادہ در یک پیالہ قہوہ خوری عرق بادیان دو قطرہ سرکہ انگوری داخل کردہ بنوشند تشنگی رفع می شود
ایضاً برائے سوء القنیہ و استسقاء حسب تجویز حکیم کلو صاحب مرحوم و چند بار بتجربہ راقم رسیدہ **صفت آن** تخم شبت
خردل گل سرخ غافث کاسنی چرائتہ مرچیا گند اجواین قلعی آہنی سعد کوفی پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ کابلی پوست بلیلہ ہر یک پاؤ آثار
قند سیاہ بست و چہار آثار آب چاہ دو من و بست آثار اول آب را چندان بجوشانند کہ ربع آن بسوزد پس ادویہ را نیم کوفتہ و قلعی آہن
سیاہ در خم انداختہ در سرگین اسپ بموسم گرما ہفت روز و در فصل سرما بست روز دفن سازند بعدہ عرق بکشند و تا نیم پاؤ بتدریج افزودہ
بران مداومت نمایند مجرب است برائے استسقاء اصلاح بدن از اکثر امراض باردہ و تقویت عصب و اشتہائے طعام **عرق**
چوب چینی کہ در امراض جگر مستعمل است **صفت آن** چوب چینی یکصد مثقال دارچینی صندل سفید گل گاؤزبان بادرنجبویہ
تخم بادرنجبویہ تخم شاہترہ و برگ شاہترہ ہر یک نہ مثقال بہمنین قاقلتین پوست ترنج عود خام ہر یک ہفت مثقال تخم شلجم زردک و تودریین ہر یک
دہ مثقال سانج ہندی زرنب سنبل الطیب ہر یک چہار مثقال ابریشم خام تخم قرطم تخم خربزہ ہر یک بست مثقال حب کاکنج پانزدہ مثقال
مویز منقی سی مثقال برگ ریحان سبز برگ ترنج برگ نعنع ہر یک دو قبضہ در گلاب و عرق کاسنی و مکو و خار خسک و صندل مرکب دو شبانہ شب
خیسانیدہ صبح زعفران سہ درم مشک عنبر اشہب ہر یک یک درم پنج شیشہ عرق کشند شربتے از سہ تولہ تا پانزدہ تولہ **عرق زردک** کہ ہمان
نفع دارد و حفقہ کبد و شری و جرب و حکہ و تو باد خفقان و مالیخولیائے مراقی و مطلق فساد خون را نافع است و مفتت سنگ و مخرج
آن از گردہ و مثانہ و دیگر آن مقوی اعضائے رئیسہ **صفت آن** زردک از پوست و استخوان پاک کردہ بست آثار بہمنین تودریین خولنجان
گل گاؤزبان برگ فرنجمشک گاؤزبان قاقلتین تخم کاسنی تخم بادرنجبویہ مثقال ہر یک پنج تولہ عود خام عود قماری ما میران چینی ہر یک
چہار و نیم تولہ تخم قرطم تخم خربزہ تخم شاہترہ ابریشم خام ہر یک بست تولہ افتیمون بسفائج گل سرخ برادہ شیشم سیاہ صندل سفید شنہ ہر یک
شش تولہ مکو ہفت تولہ خاکسی نہ تولہ حب کاکنج کشمش ہر یک پانزدہ تولہ مویز منقی سی تولہ سر بہیکہ پنج تولہ شب دو مروق کاسنی و مکو و شاہترہ
و گلاب ہر یک دو شیشہ نعناع سبز و ریحان و برگ ترنج ہر یک دو قبضہ زعفران دو درم مشک عنبر ہر یک یک نیم ماشہ دو شیشہ عرق کشند

شربتے از ہفت تولہ تا بست تولہ با سکنجبین بزوری اقتیمونی **عرق محلل ریاح** ومقوی معدہ وباہ ومفید زحیر مجرب استا دمرحوم
صفت آن دارچینی چہار دام قرنفل نانخواہ انیسون بادیان ہر واحد دو دام گل بابونہ تخم کرفس ہر یک یکدام مشک یکمثقال زعفران
دو مثقال شب درچہار آثار آب ادویہ تر کردہ صبح عرق کشند بقدر دو آثار **عرق نانخواہ** کہ صلابت وباد طحال ونفخ شکم وجملہ امراض بارد
شکم را مفید وکلانی شکم را کم کند وہاضم طعام است **صفت آن** اجوائن یک آثار پاؤ بالا سونٹھ پاؤ آثار بیخ خراسانی نیم پاؤ عاقرقرحا
یک دام پھکنی نیم دام ادویہ سخت را کوفتہ مجموع شب در آب خیسانیدہ صبح عرق کشند وصبح وشام دو دام یا کم وزیادہ بحسب سن وایام
بنوشند **عرق** جہت رفع تحجر طحال برعایت حرارت صدر از حکیم کاظم صاحب **صفت آن** برگ گاؤزبان گل سرخ گل سیوتی
تخم کاسنی گل نیلوفر تخم خیارین تخم خرفہ مغز کنول گٹہ کشنیز خشک ہلیلہ سیاہ عناب ہر یک یک چھٹانک برگ کاسنی سبز برگ بید سادہ
مویز منقے ہر یک یک پاؤ خوبانی نیم پاؤ برگ جھاؤ نیم آثار زرشک دو تولہ در آب تر کردہ پنج شیشہ عرق کشند ونیم پاؤ ازین عرق بیدرقہ شربت جلاب
بخوردہ باشند بوقت شب **ایضاً** معمول حکیم ممدوح **صفت آن** برگ گاؤزبان آملہ منقی پوست بلیلہ زرد تخم خیارین خارخسک
تخم خبازی زرشک بیدانہ ابریشم خام پوست تخم کاسنی ہر واحد یک چھٹانک زرنب ستہ تولہ دارچینی طباشیر ہر یک دو تولہ برگ جھاؤ گل سرخ
گل سیوتی ہر یک نیم پاؤ کشمش سبز ستہ پاؤ مویز منقے یک پاؤ گلاب یک آثار عرق کیوڑہ یک آثار شب در آب تر نمودہ صبح عرق کشند وبنوشند
عرق سابق **عرق آسو** منشط مقوی معدہ نافع ذرب خلقہ **صفت آن** قند سیاہ نیمن پوست مغیلان دوازدہ آثار قند را در آب
شربت نمودہ با پوست مغیلان در خم اندازند ودر عین جوشش خریطہ این ادویہ اندازند بیلگری پاؤ آثار لودہ پٹھانی موچرس اتیس ہر یک چہار دام
پوست بیرون پستہ دو دام آملہ نیم آثار مازو نیکوفتہ یکدام ودر وقت یک آتشہ کردن خریطہ مذکور در دیگ اندازند ودر دو آتشہ کردن این آب
وشراب مذکور یک شبانہ روز خیسانیدہ عرق کشند سعد عود سنبل الطیب پوست ترنج زرنباد ہر یک دو دام برادہ صندل گل سرخ خس ہندی
ہر یک نیم پاؤ وبعضے نوشتہ کہ پوست درخت مغیلان ہفت آثار پوست درخت جامن وسنبل ہر یک دو آثار اندازند **عرق گل صد**
برگ کہ در قطع خون بواسیر مجرب وعجیب الفعل است وبرائے شرابے حار خصوص با قرص کافور بسیار مفید **صفت آن** ورق گل صد برگ
زرد پاؤ آثار در آب بیخ کیلہ دو آثار شب تر نمودہ صبح عرق کشیدہ دو تولہ صبح ومثلہ شام بنوشند **عرق اناناس** کہ جہت سنگ مثانہ
از مجربات اہل فرنگ است **صفت آن** بگیرند اناناس دوازدہ عدد ہر یک را چند پارہ نمودہ پوست دور ناکردہ وبادیان یک آثار وپیاز
سفید دو آثار روناس یک آثار خارخسک دو آثار ہمہ را یکجا کردہ نیکوفتہ بدیگ اندازند وآن قدر آب بر سر آن کنند کہ چہار انگشت بالائے اجزا باشد
وبطریق مقررہ عرق کشند خوراک شش تولہ با قدرے نبات صبح وہمین قدر شام وازانبہ وموز وخربزہ وترب احتراز کنند وانجیر واناناس سودمند
است واز وزن سیر درین ترکیب بست وچہار تولہ مراد است **عرق خبث الحدید** برائے قروح مثانہ مزمنہ وریاح گردہ ومثانہ کہ بسبب
عسر بول بودہ باشد مجرب ومعمول از تالیف حکیم محمد علیم صاحب **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ منقے ہلیلہ سیاہ
خارخسک بادرنجبویہ حب القلت فرطم ہر یک پنج تولہ سنبل الطیب سعد کوفی قرنفل دارچینی ہر یک دو تولہ پرسیاوشان پاؤ آثار اسارون
گل سرخ سازج ہندی زیرہ سفید ہر یک ستہ تولہ بادیان چوب چینی عشبہ ہر یک شش تولہ قاقلہ کبار یک تولہ نیکوفتہ خبث الحدید مدبر سحق بلیغ

نموده نیم پاؤ پوست درخت کنار صحرائی پوست درخت گولر پوست مغیلان هریک پاؤ آثار زردک استخوان پاک کرده یک آثار والاعوض
آن اناناس داخل کنند قند سیاه سه آثار و بست آثار آب باران دو شبانه روز تر داشته بدستور معمول پنج شش آثار عرق کشند و شش توله ازین
تا نه توله بخورده باشند **عرق سنبهل** که مقوی و مبهی و مجرب است صفت آن گل سنبهل در سایه خشک نموده برابر آن گل سرخ
و همان قدر گل منڈهی و نیم آن گل چنبیلی باهم مخلوط کرده مثل گلاب بچکانند **عرق گڑهل** مبهی و مقوی اعضائے رئیسه که عجیب و غریب
است صفت آن گل گڑهل نیم پاؤ بسباسه قرنفل ثعلب مصری جوزبوا شقاقل دارچینی بهمنین از هریک یکدام کشمش نیم پاؤ نبات نیم پاؤ
آب باران دو آثار دوا ها را جوکوب نموده در شیشه کرده سه چهار روز در آفتاب نگهدارند که خوب جوش خورد و پس بکار برند **عرق لفاح**
مقوی قلب و باه از معمولی صفت آن سیب شیرین بست و پنج عدد بهمنین شقاقل گل گاؤزبان هریک دو توله ثعلب مصری
دارچینی برادهٔ صندل هیل بوا عود خام هریک توله قرنفل سانج هندی گل نسرین سنبل الطیب هر واحد شش ماشه مشک عنبر هریک یکماشه
عرق بید مشک یکنیم آثار گلاب دو آثار آب خالص یک نیم آثار ادویه را شب ترکنند و صبح بدستور عرق کشند و مشک و عنبر در نیچه بندند
عرق چوب چینی مقوی جمیع اعضائے رئیسه و باه نسخه حکیم مسیح الزمان صفت آن چوب چینی دارچینی صندلین هریک
پاؤ سیر مویز کشمش هریک یک آثار الائچی کلان عود هندی هریک پاؤ سیر قرنفل دو مثقال مشک یکمثقال گلاب ده آثار آب پنج آثار بطریق
معمول عرق کشند **عرق حیدر** مقوی جمیع اعضائے رئیسه و باه از تالیف مؤلف اقتباس صفت آن زردک از پوست و استخوان
پاک کرده پنج آثار برگ گاؤزبان سعد کوفی سانج هندی سلیخه خولنجان سنبل الطیب اندجو شیرین کهیلا کهیلی قرفه دارچینی نارقیصر اسارون
وج ترکی شقاقل قاقله کبار قرنفل بهمنین گل سرخ بوزیدان تودریین هریک سه توله ثعلب مصری هفت توله مویز منقی یک آثار برگ ریحان
برگ نعناع برگ ترنج سبز هریک دو قبضه مشک و عنبر سه ماشه بدستور عرق کشند شربتے نه توله **عرق آسو** مقوی باه و بدن
و ممسک و به بلغمی مزاج بسیار فائده می کند و مکرر تجربه رسیده صفت آن قند سیاه یک من پوست مغیلان دوازده آثار
قند را در آب شربت کرده با پوست مذکور در خم اندازند و آن را در سرگین اسپ دفن کنند و در عین جوش این ادویه داخل سازند پوست بلیله
زرد پوست بلیله آمله خار خسک تالمکهانه هر واحد نیم آثار اسگند میده چوب هر واحد پاؤ آثار مالکنگنی نرکچور هریک نیم پاؤ گل تاوه دو نیم پاؤ
و بعد ساکن شدن جوش یک من عرق یک آتشه کشند و در وقت دو آتشه کردن این ادویه داخل سازند جوز بوا دو دام برادهٔ صندل
سفید نیم پاؤ قرنفل نیم دام بسباسه مشک هریک دو ماشه زعفران شش ماشه دانه الائچی نیم پاؤ خولنجان دو دام پان صد عدد بقدر سیزده آثار
عرق کشند و بعد دو ماه استعمال نمایند **عرق منشی** بجهت تقویت باه و خفقان معمول صفت آن قند سیاه یک من پوست
مغیلان دوازده سیر در خم کرده آب مشک بر روئے آن ریخته بسرگین اسپ دفن نمایند و چون بجوشش رسد عرق کشند مقدار بست آثار
و بعد ازان در پنج دانه هیل بوزیدان هریک دو توله بهمنین شقاقل خولنجان دارچینی هریک پنج توله ثعلب مصری ده توله ابریشم خام
پاؤ آثار گل گاؤزبان نیم آثار غنچه گل سرخ یک سیر زردک پنج آثار ادویه نیم کوفته و زردک ورق ورق کرده همه را داخل کرده عرق کشند و یکتوله
عنبر در دهن نیچه بندند نوع دیگر بجهت قوت باه و تقویت دل و دماغ و تحسین لون مجرب و معمول صفت آن کشمش یازده آثار

قند سیاه نمکین آب زردک چهار من آمله نیم سیر در خم انداخته در سرگین اسپ دفن کنند هرگاه بجوش برسد یک من یک آتشه عرق بکشند و نیم آثار دارچینی یکشبانه روز ترکرده شیر گاو دو نیم آثار فانید دو آثار انداخته بست و دو آثار عرق دو آتشه بکشند و بعد ازان دارچینی نیم آثار و نبات سه پاؤ انداخته سه شبانه روز نگاهدارند و بعد از سه روز صاف کرده در شیشه پر نموده بعد دو هفته خورده باشند در کثرت نفع حکم شراب انگوری دارد و یک مرتبه که درین نسخه پوست هلیله زرد دو نیم آثار اضافه نموده شد من بعد در فوائد مذکوره اقوی گشت لوعد بگیر که بخوبی این عرقے نیست شهوت را زیاده کند و طعام هضم نماید و خمار نمی آرد و خوش کیف و مقوی قلب است صفت آن قند سیاه نمکین جهانگیری پوست کیکر هشت سیر جهانگیری در خم کنند چون برسد بهاته داده عرق کشند بست سیر تا سی سیر و این ادویه نیکوب کرده سه شبانه روز بخیسانند قرنفل سه ماشه عنبر لادن موتهه عود هندی صندل سفید هر واحد یک ماشه مشک یک ماشه گاؤزبان یک پاؤ دارچینی سه دام مشک لادر پوٹلی بسته در کوزه کنند و عرق دو آتشه بکشند و اگر تند خواهند هشت سیر و اگر ملایم خواهند پانزده سیر بکشند و سه پاؤ نبات انداخته نگاهدارند که حدت برطرف شود عرق آسو مقوی باه که بجهت محمد شاه بادشاه طیار بسته صفت آن کشمش پوست مغیلان هر یک دو صد و چهل توله قند سیاه هفتاد توله پوست بیخ جهربیری پوست هلیله زرد هر یک یکصد و بست توله برگ نارنج برگ تنبول هر یک پانصد ورق خولنجان دارچینی پوست نارنج زرد انیسون پوست ترنج اروزرنباد نانخواه هر یک پنجتوله فقاح اذخر تخم کرفس هر یک ده توله گل سرخ بست توله بادیان آمله منقی هر یک دو صد و چهل توله همه را نیکوفته همراه قند سیاه وغیره در خم اندازند و آب نیم گرم آن قدر که بالاے ادویه و قند باشد بریزند و بگزارند هرگاه بجوش آید و لاهن طیار شود بهاته داده بعد دور دو عرق ملایم بکشند و بار دیگر درین عرق این ادویه انداخته دو آتشه بکشند دارچینی کشنیز خشک صندل سفید صعتر فارسی جوزبوا بهمن سفید بهمن سرخ قرفه دانه هیل شقاقل مصری هر یک پنجتوله قرنفل یکتوله عود هندی زیره کرمانی زرنباد چهڑ چهڑیلا سازج هندی سلیخه بسباسه هر یک دو توله گل سرخ یکصد و بست توله گوشت حلوان دو عدد مرغ فربه ده عدد دراج سی عدد کبک ده عدد لوه چهل عدد کبوتر کرد انک ده عدد کنجشک نر پنجاه عدد همه را ذبح کرده صاف نموده کباب نیم پخت نمایند و داخل کرده عرق بکشند مشک عنبر هر یک سه ماشه در پوٹلی بسته در سر نیچه بندند لوعد بگیر که هرگز خمار نیارد و بوے بد ندارد و مقوی اعضاے رئیسه و باه را بسیار نفع بخشد صفت آن قند سیاه دو من شاهجهانی پوست کیکر شش سیر شاهجهانی دارچینی یکدام سنبل الطیب پنجدام اشنه شش دام برادة صندل نه دام قاقله کبار دوازده دام بیخ بنفشه ولایتی شش دام عنبر لادن یکدام موتهه هشت دام منڈی یک سیر قند سیاه بجهت بهاته دادن چهار سیر اکبری آب خالص بقدر حاجت بدستور عرق بکشند اول یک آتشه بعد ازان ادویه مذکوره ترکرده دو آتشه بکشند عرق چوب چینی که در دشت بارد و بلغمی را نافع است صفت آن چوب چینی یکنیم صد مثقال گل گاؤزبان بادرنجبویه صندل هر یک بست و پنج مثقال گل سرخ پوست ترنج شقاقل سورنجان ریحان سبز هر یک دو قبضه مویز منقے نیم آثار در عرق دارچینی و ابریشم و گاؤزبان و بادرنجبویه هر واحد یک شیشه گلاب سه شیشه زعفران یک توله مشک عنبر هر واحد یکمثقال چهار شیشه عرق کشند شربتے از نه توله تا بست توله با جوش چوب چینی عرق گلو که در حمی و سرخه و جوشش خون معمول است صفت آن گلو نیکوفته نیم آثار و پنج آثار آب

گرم تر کنند و صبح عرق کشند و اگر حسب حاجت اصل السوس و برائے تقویت قلب گاؤزبان گل سرخ نیلوفر شاہترہ افزایند و عرق کشند
بہتر بود عرق تراشہ کدو نافع تپ و فساد خون صفت آن شاہترہ نیم آثار صندل سودہ کشنیز گل نیلوفر گل سرخ کاسنی
ہر واحد پاؤ آثار تراشہ کدو یک آثار عناب ولایتی پنجاہ عدد تخم کاہو نیم پاؤ گل گاؤزبان اصل السوس ہر واحد چہار تولہ آب خالص دو آثار
شب در آب خیسانیدہ صبح ہفت آثار عرق کشند عرق نمک برائے رفع حمی کہنہ و استسقا و یرقان مجرب صفت آن نمک سانبہر
بریان نمایند کہ سرخ شود و ہموزن آن گل کہ از ظرف میسازند آمیختہ ہر دو سائیدہ با آب جہابستہ در شیشہ کہ گل حکمت کردہ باشند انداختہ
بدستور عرق چکانند خوراک اندو سرخ تا چہار سرخ عرق کافور نافع از برائے سوء مزاج حار و حمی دق و محرقہ حادہ صفت آن
گل نیلوفر گل بید غنچہ گل سرخ شاہترہ گل گاؤزبان گل بیدمشک باقلائے تازہ از ہر یک یک اوقیہ برگ کنپ بید جو مقشر بادیان
تازہ کدوئے تازہ سیب شیرین بہ شیرین امرود شیرین از ہر یک نیم من صندل سفید صندل سرخ تخم کاسنی مغز تخم کدو مغز تخم خیارین
تخم کاہوئے مقشر مغز تخم خربزہ گل بنفشہ از ہر یک دہ مثقال کافور قیصوری نیکو فتہ بست مثقال با گلاب و عرق بیدمشک و من کاسنی
و عرق بید از ہر یک دو من آب بقدر ضرورت بدستور مقرر عرق کشند نوع دیگر کہ تپہائے گرم و تپ دق را مفید است صفت
آن کشنیز خشک گل گاؤزبان برگ گاؤزبان صندلین تخم کاسنی تخم خیارین تخم کاہو تخم خرفہ برگ بنفشہ گل نیلوفر گل سرخ ہر یک چھٹانک
تراشہ کدوئے تازہ سہ پاؤ تراشہ پڑوبہ یک نیم پاؤ کافور پنج تولہ بر رسم معروف عرق کشند عرق شیر کہ دافع تپ ربع و مرطب
بدن است صفت آن تخم کاسنی تخم کاہو گل نیلوفر گل کنول کسیرو ہر واحد یک چھٹانک صندل سفید صندل سرخ برگ گاؤزبان
گل سرخ برگ شاہترہ عنب الثعلب ہر یک دو تولہ در قدرے آب تا چہار پاس تر کردہ شیر بز پنج آثار آمیختہ عرق کشند عرق شیر
معمول جہت حمی دق و سوداوی و مطفی لہیب حرارت و مرطب بدن است صفت آن کدوئے سبز برگ کاسنی سبز برگ کاہو از
ہر یک چہار دام کسیرو گل بید گل نیلوفر از ہر یک نیم پاؤ گل سرخ دو تولہ کشنیز خشک چہار تولہ صندل سرخ و سفید ہر یک دو تولہ تخم کاسنی یک
تولہ عنب الثعلب گاؤزبان تخم خیارین مغز تخم کدو تخم کاہو ہر یک دو تولہ گل گاؤزبان زہر مہرہ خطائی طباشیر سفید ہر یک یکتولہ خرفہ سہ تولہ
گل کنول پنج تولہ گلاب دو آثار بیدمشک یک آثار عرق بید سادہ چہار آثار عرق شاہترہ یک آثار عرق عنب الثعلب یک آثار شیر بز دہ آثار
آب باران بقدر حاجت بطریق متعارف ادویہ شب تر کردہ صبح شیر داخل کردہ عرق کشند و اگر ابرد خواہند پنج مثقال کافور اضافہ نمایند و در
ظرفی کہ عرق میچکد ہمین نمایند و درین وقت عرق شیر کافوری نامیدہ شود و در نسخہ دیگر خیار یک عدد دانہ انار شیرین دو عدد سیب شیرین
دو عدد سفرجل یک عدد ناشپاتی یک عدد عرق نیلوفر چہار آثار عوض زہر مہرہ و عرق شاہترہ و شیر بز داخل است و مسمی است بعرف مرکب
نوع دیگر برائے دق و سل از بیاض استاد مرحوم صفت آن آب برگ خرفہ آب کدو آب تربوز یا خیار ہر یک نیم آثار آب
لیموں شربتی بست عدد تخم خرفہ تخم خیارین گاؤزبان کشنیز خشک گل سرخ ہر یک دو تولہ خاکشی چہار تولہ گل نیلوفر سہ تولہ تخم کاسنی طباشیر
صندل سرخ صندل سفید ہر یک یک تولہ عرق بید سادہ عرق نیلوفر عرق گاؤزبان ہر واحد یک آثار قند سفید نیم آثار شیر بز سہ آثار
ادویہ شب در عرقیات خیسانیدہ صبح شیر داخل کردہ عرق کشند و ہفت تولہ ہمراہ قرص کافور سہ ماشہ بنوشند و اگر خواہند شربت نیلوفر

یا شربت سیب داخل کردہ بنوشند و چون تپ بحدّ ذبول رسد قرص کافور با شیر خر یا شیر بز یا شیر زنان ناکشتہ بچہا تیہ یا شیدہ استعمال کنند نوع دیگر بجہت ترطیب بدن صاحب تپ دق صفت آن شیر بز دوازدہ آثار عرق نیلوفر عرق کاسنی عرق بید سادہ آب ہندوانہ آب ندرک آب نیشکر ہر یک پنج آثار آب سیب آب بہ شیرین ہر یک نیم سیر آب لیمون شیرین بید مشک گلاب برگ کاسنی سبز ہر یک دو آثار گل نیلوفر گل بنفشہ گاؤزبان طباشیر تخم خرفہ مقشر ہر یک پنج تولہ صندل سفید تخم کاہو ہر یک دو تولہ تخم کاسنی نیم پاؤ خاکشی شش تولہ اصل السوس چہار تولہ گل سرخ سہ تولہ عناب صد سد و جرادہ کدو سہ عدد جرادہ خیار بست عدد کافور قیصوری نچا ماشہ بدستور تجویز کشند

عرق مرکب برائے حمیات کہنہ صفت آن کاسنی چہار دام گل سرخ بنفشہ نیلوفر مغز تخم تربوز تخم خربزہ عنب الثعلب بادیان خاکشی اسبغول ترنجبین ہر یک دو تولہ گاؤزبان خطمی حجازی ہر واحد یک نیم تولہ تخم خیارین مغز تخم کدو تخم کاہو ہر یک سہ تولہ صندل سفید بیخ کاسنی ہر واحد یک تولہ صندل سرخ اصل السوس طباشیر سفید ہر یک نہ ماشہ عناب پانزدہ دانہ کافور چہار ماشہ مویز منقے تخم خرفہ ہر یک چہار تولہ الائچی خورد زہر مہرہ ہر یک نیم تولہ برگ بید پاؤ آثار تخم پالک ہفت ماشہ بطریق مشہور عرق کشند

عرق گل نیب معمول دافع فساد خون مفید شری و جذام رافع صفرا مقوی دل صفت آن برادہ صندلین عنب الثعلب نیلوفر گل خیرو ہر واحد پاؤ آثار گل سرخ بنفشہ گاؤزبان ہلیلہ سیاہ نیکوفتہ ہر یک نیم پاؤ خس ہندی نیم پاؤ و چہار دام تخم کاسنی یک نیم پاؤ اسطوخودوس گل گاؤزبان گل معصفر ہر یک چہار دام الائچی خورد نیکوفتہ دو دام شاہترہ سرپہوکہ ہر یک نیم آثار گل کیوڑہ دو عدد عناب سپستان ہر یک پنجاہ دانہ مویز منقے صد عدد کشمش سبز سہ دانہ گل نیب دو آثار نبات پنج آثار ہمراہ آب ہشت پاس ترکنند و ہفت آثار عرق کشند و در نسخہ دیگر گل کیوڑہ چہار عدد و گل نیب یک آثار و بہار نارنج عوض سرپہوکہ است خوراک روز اول چہار تولہ تا سہ روز بعدہ پنج تولہ تا سہ روز بعدہ ہشت تولہ تا ہفت روز بعدہ نیم پاؤ مدام خورند و اگر خواہند درین عرق چائے خطائی جوشش دادہ بطریق قہوہ خورند

نوع دیگر مخترع راقم کہ در تصفیہ دم و تسکین حدت آن بے عدیل است صفت آن پوست بیخ نیب شاہترہ چرائتہ سرپہوکہ تخم کاسنی شاخ و برگ جوانسہ کشمش گلوئے سبز ہر یک نیم پاؤ عناب بست و پنج عدد برگ حنا گل نیلوفر گل خطمی گاؤزبان ہلیلہ سیاہ خس ہندی پوست ہلیلہ زرد چھال کچنال و مولسری چھال درخت گولر برگ بید سادہ کشنیز خشک چوب چینی سار برادہ آبنوس برادہ شیشم گوکھرو خورد بادیان گل گڑہل پوست بیخ کیوڑہ پوست بیخ جھربیری تخم خیارین ہر واحد یک چھٹانک صندل سرخ صندل سفید گل منڈی عنب الثعلب گل سرخ بنفشہ پوست ہلیلہ آملہ افتیمون بسفایج ہر یک سہ تولہ گل گاؤزبان الائچی خورد ہر یک دو تولہ گل کسم تولہ سپستان سی عدد گل نیب نیم آثار او ویہ کوفتنی را کوفتہ جملہ ہشت پاس در بست آثار آب بخیسانند لیس دوازدہ آثار عرق کشند و مرتبہ ثانی بیخ جنبیلی دو دہی خورد وہاپا ہر یک چھٹانک برگ کاسنی سبز پاؤ سیر و وزن صندلین گل منڈی ہر واحد یک چھٹانک و پوست ہلیلہ زرد و گوکھرو ہر یک نیم پاؤ نمودہ و مفید تر یافتہ

عرق کہ جوشش احتراق خون و بیوست و سوزش و حکہ و خارش و بثور را دفع کند صفت آن برگ شاہترہ آملہ چرائتہ سرپہوکہ گل منڈی جل نیب برادہ شیشم پوست اندرون درخت کچنال پوست اندرون درخت نیب پوست اندرون درخت بکائن تخم حنا ہر یک نیم پاؤ در آب ہفت آثار چہار پاس ترکردہ شیر گاؤ تازہ دو آثار آمیختہ بدستور مرسوم عرق کشند

ایضاً چوب چینی عناب ہر یک نیم پاؤ صندل سرخ خس کشنیز خشک برگ گاؤزبان بادرنجبویہ اسطوخودوس ہلیلہ سیاہ گل معصفر گل نیب گل بکائن برادہ آبنوس ہر واحد یک چھٹانک بدستور معروف عرق کشند ایضاً گل منڈی برگ شاہترہ ہر یک پاؤ آثار چوب چینی خس ہر یک نیم پاؤ آملہ ہلیلہ بلیلہ گل خطمی گل سرخ برم ڈنڈی ہر واحد یک چھٹانک در آب چہار آثار چہار پاس ترکردہ تراشہ کدوئے دراز یک نیم آثار تراشہ پیلیہ سہ پاؤ شیر گاؤ دو آثار انداختہ بدستور عرق کشند ایضاً چھتر بلا بادرنجبویہ تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی ابریشم خام ہر واحد یک چھٹانک آملہ پوست اندرونی درخت کچنال خس پوست گوندنی حل نیب گل منڈی گل نیلوفر گل گڑہل چوب چینی گل معصفر ہر یک نیم پاؤ برگ گاؤزبان بادرنجبویہ برگ شاخہائے خورد جھاؤ برگ شاہترہ ہر یک نیم پاؤ ہلیلہ سیاہ یک چھٹانک افتیمون تخم کشوث ہر یک دو تولہ برادہ صندل سرخ چہار تولہ ہمہ را چہار پاس در ہفت سیر آب دریا ترکردہ پنج آثار عرق کشند و این جملہ عرقیات را شہد یا شربت عناب یا شربت نیلوفر آمیختہ بنوشند عرق شاہترہ مرکب دافع آتشک اوجاع مفاصل و ریح و درد و تمام بدن و رافع مواد امراض سوداوی مثل آتشک و خارش و قوبا و کلف و چھاجن صفت آن شاہترہ پوست ہلیلہ زرد بیخ نیم کہ زیر گل باشد امربیل درخت مکو سپید مہوکہ ہر یک یک آثار جرائتہ نیم آثار بیخ یاسمین گاؤزبان گل سرخ صندل سفید و سرخ ہر یک پاؤ آثار بدستور معروف عرق کشند و شش تولہ با شہد دو تولہ بخورند وقت نہار یک چلہ و استعمال این بعد تنقیہ در امراض مذکورہ ہمراہ معجون عشبہ یا چوب چینی یا اطریفل شاہترہ معمول ست لو عاد بیگر کہ برائے دفع مواد امراض سوداوی و جذام و غیرہ معمول واز بیاض والد مرحوم منقول است صفت آن پوست درخت نیم پوست درخت کچنال پوست مولسری دودہی خورد برگ بھنگرہ سیاہ شاخ و برگ چوالنہ پوست درخت گولر برگ حنا برگ بید سادہ منڈی تخم شاہترہ برگ شاہترہ سرپھوکہ چرائتہ گلو دھمایا گل نیلوفر صندل سفید صندل سرخ کشنیز تخم کاسنی بیخ کاسنی چوب بجا سار عناب خس ہر یک نیم پاؤ برم ڈنڈی نیل کنٹھی برگ گاؤزبان بادرنجبویہ ہلیلہ بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ برادہ چوب آبنوس برادہ چوب شیشم ہر یک نیم پاؤ ہشت سیر بخیسانند بعدہ عرق کشند و بعضے درین نسخہ برگ نیم و تخم نیم و پوست درخت بکائن و تخم بکائن و برگ بکائن ہر یک نیم پاؤ عوض بادرنجبویہ و ہلیلجات و برادہ داخل میکنند عرق چوب چینی آتشی معمول برائے شخصے کہ عادی شراب بود و آتشک بر آوردہ باشد مفرح و مسکر است صفت آن برادہ چوب چینی گل سرخ برادہ چوب شیشم سرپھوکہ شاہترہ ہر یک نیم رطل خار خسک یک رطل پوست بلیلہ کابلی گل منڈی ہر واحد یک نیم رطل پوست مغیلان شش رطل قند سیاہ بست آثار عناب صد عدد ہمہ را در خم انداختہ بران آب قدر حاجت ریزند و قتیکہ لاہن تیار شود عرق سبک کشند و وقت دو آتشہ کردن گل سرخ نیم من برادہ صندلین ہر واحد شش تولہ خس ہندی دہ تولہ عرق نیلوفر عرق گاؤزبان کیوڑہ ہر واحد یک مینا آمیختہ سرق کشند عرق مفید جذام و خارش و برص و آبلہ و بثور و قروح و مقوی قلب است صفت آن گل سرخ دو آثار برگ گاؤزبان شاہترہ صندل سفید و سرخ برگ نیب مغز نیب گل نیلوفر برگ کاسنی گل سیوتی برگ کاہوئے سبز خس ہندی ہر واحد یک سیر گل نیب برگ حنا بادیان خار خسک سرپھوکہ ہر واحد نیم سیر پوست بیخ نیب بادرنجبویہ تخم کاسنی گل گڑہل عناب ولایتی خارشتر چھال کچنال گل معصفر پوست بیخ کیوڑہ پوست جھڑبیری دانہ الائچی خورد ہر واحد نیم سیر گل گاؤزبان آملہ بہار نارنج قصب الذریرہ چوب چینی برادہ شیشم کشنیز خشک پوست سنگترہ ہر واحد پاؤ سیر پوست

بلیلہ زرد پوست بلیلہ سیاہ دشتیہ مغربی تخم خیارین تخم کشوث افتیمون ہر واحد نیم پاؤ بسفائج فستقی سنبل الطیب تخم خربزہ دانہ الایچی کلان ہر واحد پنج تولہ سعد کوفی چہار تولہ عود خطائی سازج ہندی ہر یک سہ تولہ برگ پان دو صد عدد زعفران خشک ماشہ مشک یکماشہ عرق کشند شربت برائے طبیب **نوع دیگر** برائے فساد خون **صفت آن** پوست درخت نیم برگ نیم تخم نیم گل نیم برگ بکائن تخم بکائن پوست درخت بکائن گل بکائن برگ گلاب گل نیلوفر گل سرخ گل خطمی ہر یک نیم پاؤ گل بنفشہ برگ گاؤزبان ہر واحد یک چھٹانک افتیمون بادرنجبویہ اسطوخودوس بسفائج صندل سفید صندل سرخ الایچی کلان الایچی خورد بالنگو ہر یک دو نیم تولہ برگ شاہترہ چرائتہ سرپھوکہ مکو گلو کاسنی کشنیز خشک ہر یک نیم پاؤ آملہ پوست بلیلہ زرد پوست بلیلہ کابلی پوست بلیلہ ہر یک پاؤ آثار بدستور عرق کشند و در نسخہ دیگر چونٹ سیارنڈی بلیلہ سیاہ دھایانہ چوب ہر واحد یک چھٹانک چکاسنی نیل کنٹھی تخم پنواڑ ہر واحد نیم پاؤ شیطرج ہندی یکدم باچی یک بادام برگ حنا پوست کچنال ہر یک دو دام عوض برگ نیم و بکائن گل بکائن و برگ گلاب و گل خطمی و اسطوخودوس بالنگو والایچی داخل است **عرق** جہت برص مجرب و معمول بشرطیکہ سہ چہار ماہ مداومت کنند بامر اللہ تعالیٰ اگر تمام بدن سفید شدہ باشد بحالت اصلی باز آید **صفت آن** زرد چوب خام پوست درخت نیم گل منڈی قند سیاہ ہر واحد یکمن ہمہ را درخم اندازند و آب شربت تنک نمودہ در سرگین اسپ دفن کنند و بعد دو ہفتہ برآوردہ عرق کشند نیم پاؤ صبح و نیم پاؤ شام بنوشند و از ترشی و لبنیات و بادی پرہیز کنند و غذا کم نمک خورند **عرق تیزاب** دافع برص و منزل پوست از موضع علت و منبت پوست تازہ برنگ بدن از مجربات حکیم علی **صفت آن** زاج سفید دوازدہ جزو زاج زرد بست و چہار جزو شورہ چہل و چہار جزو باریک سائیدہ خشک در قرع و انبیق شیشہ انداختہ تقطیر کنند و در شیشہ نگاہدارند و موضع برص را بپاچک دشتی بمالند پس تیزاب با پر مرغ طلا کنند **نوع دیگر** برائے برص اسود **صفت آن** شب یمانی زرنیخ شورہ خبث الحدید و بقول بعضی عوض خبث الحدید توتیائے ہندی کنند بدستور در قرع و انبیق چکانیدہ استعمال نمایند +

باب الغین المعجمہ مشتمل بر سہ فصل

فصل اول در غراغر **غرغرہ** کہ در صداع بلغمی بعد تنقیہ سود مند است **صفت آن** مرزنجوش صعتر ہر کدام سہ درم عاقرقرحا یکدرم جوز بوا ربع درم جوشانیدہ صاف نمودہ سکنجبین عنصلی دو اوقیہ داخل کردہ غرغرہ کنند **غرغرہ** برائے صداعیکہ با نزلہ باشد مفید است **صفت آن** گلنار کوکنار بزرالبنج کشنیز خشک ہر یک چہار ماشہ عاقرقرحا دو ماشہ جوشانیدہ غرغرہ نمایند **ایضاً** برائے صداع نزلی **صفت آن** عنب الثعلب کشنیز خشک پوست خشخاش گل خطمی ہر یک چہار ماشہ عدس مسلم یک تولہ جوشانیدہ صاف نمودہ رسوت سہ ماشہ پاشیدہ غرغرہ کنند **غرغرہ** کہ مصروع را بعد تنقیہ بدن نفع بخشد **صفت آن** ایارج فیقرا در آبیکہ صعتر و عاقرقرحا جوشانیدہ باشند حل کردہ مدے آب کامہ اضافہ کردہ در حمام غرغرہ کنند **نوع دیگر** کہ بصرع و فالج و لقوہ نافع بود و سر و دماغ را از اخلاط بلغمیہ غلیظہ پاک گرداند **صفت آن** ایارج فیقرا خردل زنجبیل عاقرقرحا مویزج فودنج صعتر اصل السوس پوست بیخ کبر

کوفتہ بیختہ بسرکہ یا سکنجبین سادہ یا عنصلی و آب گرم حل ساختہ غرغرہ کنند غرغرہ کہ در نسیان بلغمی بعد تنقیہ بکار آید صفت آن
خردل شونیز عاقرقرحا سائیدہ بعسل آمیختہ غرغرہ کنند غرغرہ کہ بجہت فالج ولقوہ و استرخائے زبان و تنقیہ سر مجرب است صفت
آن نوشادر پنجدرم فلفل سفید فلفل سیاہ ہر کدام شش درم زنجبیل خردل عاقرقرحا مویزج بورہ ارمنی ہر کدام چہار درم زوفائے خشک شش
درم صعتر دہ درم بیخ سوسن ہفت درم نمک سیاہ شش درم شونیز پنجدرم مرزنجوش دہ درم دارفلفل ہفت درم ہمہ را کوفتہ بیختہ دو درم ازان با یک
درم ایارج فیقرا و سکنجبین عسلی و آب گرم آمیختہ غرغرہ نمایند کہ عجیب الاثر است نوع دیگر کہ فالج و سکتہ وثقل زبان را سود دہد صفت
آن مویزج خردل سفید زنجبیل عاقرقرحا فلفل دارفلفل بورہ ارمنی ایرسا مرزنجوش مساوی کوفتہ بیختہ یکدام سکنجبین حل کردہ تغرغر کنند
ایضاً کہ جہت فالج وثقل زبان مجرب است صفت آن خردل صعتر بری زنجبیل فلفل سفید فلفل سیاہ دارفلفل عاقرقرحا پودینہ
خشک بیخ سوسن بیخ کبر مویزج ہر واحد سہ درم بیدہ گل ارمنی چہار درم حب الرمان بریان مرزنجوش ہر واحد پنجدرم ہمہ را کوفتہ بعسل و سکنجبین
خمیر کردہ بآب گرم حل کردہ تغرغر کنند غرغرہ کہ جہت لقوہ معمول حکیم شریف خان صفت آن مویزج عاقرقرحا فلفل دارفلفل عود خام
عود صلیب زرنباد سازج ہندی زنجبیل بگلاب جوشانیدہ باضافہ اندکی سرکہ عنصل یا سکنجبین عسلی غرغرہ نمایند غرغرہ نافع لقوہ صفت
آن مرزنجوش صعتر عاقرقرحا افسنتین خردل وج ترکی ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ یک درم ازان گرفتہ بسکنجبین و آب گرم آمیختہ غرغرہ کنند
غرغرہ کہ در لقوہ مستعمل بعد تنقیہ وقت انتہا صفت آن خردل عاقرقرحا پوست بیخ کبر مساوی کوفتہ بیختہ بطبیخ زوفا آمیختہ غرغرہ
کنند غرغرہ جہت حبس نزلہ بغایت مجرب صفت آن پوست خشخاش تخم باقلا نیکوفتہ کاکنج برگ بنفشہ شاخہائے درخت گز ابہ
در آب جوشانیدہ بکار برند و تکمید سر از پارچہ یا پنبہ کہنہ کہ بر آتش گرم کردہ باشند بعد سے تکمید نمایند کہ در اندرون سر گرمی آن محسوس
شود در تحلیل نزلہ خصوصاً بارد و منع ریختن آن آزمودہ است غرغرہ حابس نزلہ صفت آن کشنیز خشک عدس مقشر پوست خشخاش
گلنار زرورد عنب الثعلب تخم کاہو تخم خشخاش مائین خورد مائین کلان مازو برگ توت عناب خرنوب شامی اقاقیا اصل السوس حب الآس
صندل سرخ تخم خرفہ ہر چہ ازین ادویہ مناسب دانند جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ نمایند و اگر حرارت زیادہ باشد کافور قدرے زعفران
سودہ باشیاف افزایند ایضاً معمول در زکام و نزلہ حار صفت آن عنب الثعلب کزمازج کشنیز خشک کوکنار ہر یک شش ماشہ
در آب جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ کنند غرغرہ علوی خان کہ نزلہ رقیق را غلیظ کند و از ریختن بر سینہ منع کند صفت آن پوست
خشخاش عدس مسلم گلنار فارسی سازج ہندی کزمازج عذبہ مکو برگ حنا بزر البنج ہر یک یک تولہ حضض نہ ماشہ نوع دیگر کہ حبس و
غلیظ نزلہ کند و مفید سرفہ نزلی است صفت آن عناب پنجدانہ سپستان دہ دانہ خطمی خبازی ہر یک پنجماشہ کوکنار تخم خشخاش
ہر یک چہار ماشہ عدس مسلم شش ماشہ جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ کنند ایضاً کہ تغلیظ مادہ رقیق کند و نافع سرفہ نزلی صفت آن
خشخاش بزر البنج باقلا پوست خشخاش نیم کوفتہ برگ مورد تخم کاہو گل سرخ ہر یک یک تولہ در نیم سیر آب بجوشانند تا بہ پاؤ سیر رسد غرغرہ
کنند غرغرہ برائے دوی وطنین مجرب است صفت آن گل خطمی تخم مرو عنب الثعلب کشنیز خشک ہر واحد شش ماشہ اسطوخودوس
چہار ماشہ جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ نمایند غرغرہ نافع بجوشش دہن و مری دبثور از مادہ سوداوی و ارتفاع ابخرہ معدہ تا لیفت حسکیم

علو سجیان و مجرب النفع صفت آن گل بنفشه چوب چینی هر یک شش ماشه عناب نه دانه صندل سرخ چهار ماشه برگ تاج خروس
یکتوله جوشانیده صاف نموده غرغره نمایند ایضاً تالیف والد حکیم ممدوح جهت کوشش و قروح حنجره و حلق و مری صفت آن
اکرتاند و بانی بها بس مقشر پوست خشخاش گزمازج برگ حنا پوست بلیله هلیله زرد پوست بلیله هلیله سیاه آمله حنفص مکی هر واحد یکمثقال
در گلاب و قدری آب لیمون جوشانیده صاف نموده بقدر نیم درم سنون احمر که از گل مغره ترتیب داده و تو تیای سبز بریان یکجزو ساخته
باشند داخل کرده غرغره کنند و اگر سرفه باشد ادویه مذکوره را در آب جوشانیده دو دانگ سنون احمر داخل کرده غرغره نمایند تبدیلات ادویه
که مناسب باشد باشد و اگر قرحه و بثور از آتشک باشد گزمازج عاقرقرحا سماق هندی بلیله سیاه دار شیشعان برگ حنا چوب چینی و تبر
هلیله و بلیله و آمله زرد و چوب صنوبر گلنار هر یک یکمثقال جوشانیده صاف نموده دو دانگ سنون احمر آمیخته غرغره سازند غرغره جهت
اقسام آکله و قلاع و خناق صفت آن عنب الثعلب پوست خشخاش کشنیز گلنار بلیله سیاه حب الآس زرورد گل تاج خروس
برگ حنا گل بنفشه از هر یک شش ماشه عدس چهار ماشه عدس مقشر تخم کاهو هر یک یکتوله در آب ساگ سرخ و آب کشنیز سبز و آب عنب الثعلب
سبز هر یک یکتوله آب برگ کاهو سه توله آب خالص یاو آثار جوشانیده صاف نموده لعاب اسبغول حنفص گل ارمنی صندل سرخ اقاقیا
سائیده دیک یکماشه اضافه نموده غرغره نمایند غرغره که در آکلة الفم بکار آید صفت آن گلنار گوکنار مازو گزمازج جوشانیده حنفص مکی
سوده پاشیده غرغره کنند و گاهی روغن گل و شهد افزایند و گاه گاه برای زوال این ماده فاسد غرغره بسرکه و شهد نمایند بالجمله هین
گاهی ادویه مسکن ماده مجففه و قوابض و گاهی ادویه زاینده گوشت فاسد بعمل آرند غرغره که برای اماس زبان مجربست صفت
آن اکلیل الملک گل بابونه مکو گل بنفشه تخم کتان تخم حلبه در آب جوشانیده صاف نموده غرغره نمایند غرغره جهت تغیر و نقصان و
بطلان ذوق که ماده آن در نفس زبان باشد بکار آید صفت آن اول بآب گرم چند قطره روغن بلسان یا روغن خروع یا یاسمین
بر وی ریخته تلطیف رو غرغره نمایند پس ترب السوس نصف درم عاقرقرحا سعد هر واحد دو ثلث درم خردل مویزج هر یک یک درم
همه را کوفته بیخته بعسل آمیخته در آب کاسه انداخته غرغره نمایند تا سه روز فاصله داده باز همین عمل سازند تا اثر آن ظاهر شود غرغره که برای
ثقل زبان مجرب است صفت آن صعتر یک جزو عاقرقرحا خردل هر واحد نصف جزو زنجبیل ثلث جزو نوشادر ربع جزو در آب
جوشانیده غرغره کنند ایضاً نافع ثقل زبان و لکنت آن که از ماده بلغم بود صفت آن زنجبیل عاقرقرحا دارچینی هر یک ماشه
بیخ خردل قرنفل هر یک دو ماشه مویزج دار فلفل فلفلمویه هر یک یکنیم ماشه جوشانیده غرغره نمایند غرغره جهت ضفدع لسان
مجرب است صفت آن کوکنار عنب الثعلب دار فلفل بزر کتان اصل السوس گل خطمی جوشانیده غرغره نمایند چون سرفه
زیاده شود گل خطمی موقوف نمایند غرغره برای ورم لهات و لوزتین دموی صفت آن عدس کشنیز خشک تخم کاسنی تخم کاهو
در آب جوشانیده صاف کرده شربت عناب داخل کرده غرغره کنند ایضاً که ورم بلغمی لهات و استرخای آن را نافع صفت آن
تخم شبت تخم ترب بادیان در ماء العسل جوشانیده غرغره کنند غرغره برای سقوط لهات که از رطوبت دموی باشد صفت آن
گلنار مازو سبز گل ارمنی اقاقیا جوشانیده بعمل آرند ایضاً که همان عمل دارد صفت آن عدس مقشر گلنار اکلیل الملک

عدبہ ورق حنا پوست ہلیلہ زرد جوشانیدہ صاف نمودہ رب جوز آمیختہ غرغرہ نمایند و در نسخہ دیگر عنب الثعلب کشنیز خشک مازو سبز
حضض مکی عوض اکلیل الملک و رب جوز است غرغرہ کہ در اورام حارہ حلق معمول است صفت آن لعاب اسبغول یکتولہ
آب کشنیز سبز دوازدہ تولہ آمیختہ نیم گرم غرغرہ نمایند و غرغرہ مغز فلوس در آب کشنیز سبز نیز بسیار نافع است و در وقت انتہا مغز فلوس در
شیر مادہ گاؤ کہ ملائی آن بدر کردہ باشند مالیدہ صاف نمودہ بعمل آرند ایضاً مجرب صفت آن کشنیز خشک عنب الثعلب
اصل السوس مقشر مکوفتہ حب الآس ہر واحد یکتولہ کوکنار دو عدد برگ شاہ توت پوست بیخ کنار و بیخ ہر یک چہار ماشہ دو نیم آثار
آب جوشانیدہ و بر آن شکری بست ماشہ سودہ پاشیدہ ہشت بار در روزے غرغرہ نمایند غرغرہ معمول در خناق گرم صفت آن
عناب پنجدانہ کوکنار پنج عدد عدس مقشر کشنیز خشک عنب الثعلب ہر واحد یکتولہ گلنار کات سفید اصل السوس ہر یک شش ماشہ
جوشیدہ غرغرہ نمایند ایضاً کہ در خناق حار معمول است صفت آن کوکنار عدس مقشر کشنیز خشک عنب الثعلب ہر واحد
تولہ بزر البنج سہ ماشہ جوشیدہ صاف نمودہ نیم گرم غرغرہ نمایند نوع دیگر برائے خناق بسیار نافع صفت آن رسوت جدوار
در آب مکو سبز مروق سودہ غرغرہ کنند ایضاً جہت خناق حار نسخہ حکیم علویخان صفت آن آب کاسنی آب عنب الثعلب
آب کوکنار شیرہ تخم کاہو شیرہ عدس مقشر ہر واحد یک تولہ آب عناب پنجدانہ گل ارمنی شش ماشہ داخل کردہ غرغرہ نمایند غرغرہ در خوانیق
حارہ در منتہی وقتیکہ با نزلہ باشد مفید صفت آن کشنیز پوست خشخاش بابونہ عنب الثعلب گلنار گل سرخ بیخ سوسن
جوشانیدہ صاف نمودہ مغز فلوس خیارشنبر مالیدہ باز صاف کردہ حضض مکی پاشیدہ غرغرہ نمایند غرغرہ کہ خناق و ذبحہ در روز دوم
و سوم بکار آید صفت آن عدس گل سرخ اصل السوس در آب عنب الثعلب و آب کشنیز جوشانیدہ مغز فلوس خیارشنبر مالیدہ صاف
نمودہ غرغرہ نمایند غرغرہ جہت خناق و درد گلو صفت آن پوست خشخاش دہ عدد عنب الثعلب گلنار فارسی گل سرخ ہر واحد یکتولہ
عناب ہفت دانہ صندل سرخ نہ ماشہ حضض مکی ہفت ماشہ کشنیز خشک یکنیم تولہ برگ حنا ہفت ماشہ در آب یک نیم آثار بجوشانند و
در آخر جوشش عدس درست دو تولہ اندازند و چون یک نیم پاؤ آب بماند صاف نمودہ لعاب بزرقطونا یکتولہ و آب کشنیز ہفت تولہ
شیرہ تخم کاہو یک تولہ داخل کردہ صاف نمودہ تغرغر کنند در تمام شب و روز نوع دیگر کہ برائے خناق معمول است صفت آن
تخم کتان اکلیل ہر یک ہفت درم عدس چہار دہ درم کشنیز پنجدہ درم تخم کاسنی دو نیم درم فلوس خیارشنبر دہ درم ہمہ ادویہ سہ حصہ کردہ
یک حصہ در نیم آثار آب بجوشانند چون پاؤ آثار بماند صاف نمودہ غرغرہ نمایند و ہمچنین دو حصہ دیگر بعمل آرند غرغرہ جہت درد گلو
و خناق حار و بثور حلق و زبان معمول صفت آن اصل السوس کات سفید آملہ مساوی در آب جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ نمایند
و برائے بثور زبان مضمضہ کنند غرغرہ معمول و مجرب النفع برائے خناق صفت آن بیخ سوسن یکنیم تولہ گل سرخ چہار تولہ عدس نیم پاؤ
ہمہ جوشانیدہ صاف نمودہ غرغرہ نمایند غرغرہ از حکیم علویخان مجرب النفع از برائے ذبحہ و خناق حار و اورام حنجرہ و لہات و لوزتین و حلق
و نواحی آن صفت آن کشنیز خشک عدس مقشر پوست خشخاش عنب الثعلب گلنار فارسی گل سرخ اصل السوس جوشانیدہ
صاف نمودہ مغز فلوس خیارشنبر حضض مکی سودہ در آن حل کردہ باز صاف نمودہ غرغرہ نمایند غرغرہ معمول در انتہائے خناق دموی

صفت آن انجیر مویز منقی حلبه تخم مرو تخم کتان در آب جوشانیده صاف نموده بشیر تازه که آب خیارشنبر دران محلول بود ممزوج ساخته
غرغره کنند و دیگر محللات چون طبیخ اکلیل الملک و اصل السوس سبوس گندم با مغز خیارشنبر نافع غرغره که در ابتدای خناق دموی صفراوی
مجرب. صفت آن عناب عدس سلکو تخم کاهو تخم کاسنی کوکنار کشنیز خشک در آب جوشانیده صاف نموده با شربت توت غرغره
نمایند غرغره جهت اورام حلق و ذبحه و خناق حار صفت آن آب کاسنی تازه و آب کشنیز تازه آب برگ عنب الثعلب آب برگ
کاهو تازه شیره عدس مقشر مغز فلوس خیارشنبر آب جوز غرغره نمایند ایضاً نافع خناق حار قریب الانحطاط صفت آن تخم کاسنی کشنیز
خشک عنب الثعلب گل بابونه جوشانیده صاف نموده مغز فلوس مالیده باز صاف کرده غرغره نمایند ایضاً مستعمل در وقتیکه مائل بصلابت
باشد و نیز برای انضاج و انفجار ورم حلق دموی و صفراوی و بلغمی صفت آن تخم کتان حلبه هر یک پنجدرم انجیر عناب سپستان
مویز منقی عدس مقشر بیخ سوسن بیخ بادیان از هر یک ده درم گل سرخ گل بنفشه از هر یک هفت درم مرزنجوش پودینه صعتر از هر یک دو درم
عنب الثعلب ده درم انچه کوفتنی است بکوبند و در آب جوشانیده مالیده صاف نموده بست درم لب خیارشنبر مالیده باز صاف کرده رب
شهتوت یا رب انگور حل نموده غرغره نمایند نوع دیگر منضج و مفجر صفت آن تخم مرو تخم کتان کوفته با شیر بز آمیخته غرغره کنند
یا عدس مقشر و گل سرخ و اصل السوس جوشانیده صاف نموده استعمال نمایند ایضاً که در خناق حاجت انفجار بکار آید صفت آن
خمیر نان ترش نیم درم شیر گاو یا بز سه اوقیه تخم کنوچه پنجدرم کوفته بخته ممزوج ساخته گرم نموده غرغره نمایند غرغره که بعد پاک شدن از ریم
بکار آید صفت آن کزمازج بیخ مهک هر واحد پنجدرم ابرسا نیم جزو در آب پخته غرغره کنند غرغره برای خناق بلغمی صفت آن انجیر
تخم ترب جوشانیده غرغره کنند ایضاً برای خناق بلغمی مجرب صفت آن حلبه ده درم حب الرشاد پنجدرم در آب جوشانیده
غرغره نمایند ایضاً برگ شهتوت برگ عنب الثعلب برگ سنبهالو برگ ارهر هر یک جوشانیده غرغره کنند و غرغره اسپند جوش کرده
نافع خناق بلغمی است غرغره که در خناق بلغمی بکار آید صفت آن خردل یک اوقیه سوده در ماء العسل یک رطل آمیخته غرغره کنند ایضاً
برای خناق بلغمی صفت آن خردل عاقرقرحا بنفشه زوفای خشک پرسیاوشان عنب الثعلب شهد خالص در آب جوشانیده
صاف نموده غرغره کنند و برای خناق سوداوی گاوزبان بادرنجبویه افتیمون در پارچه بسته در نسخه مذکور داخل کنند ایضاً نوشادر فلفل
سیاه زنجبیل خردل عاقرقرحا صعتر فارسی شونیز مرزنجوش هر یک ثلث ماشه در آب جوشانیده غرغره نمایند غرغره مجرب برای خناق و وجع
گلوی سوداوی صفت آن برگ حنا گلنار فارسی زرچوب اقاقیا برگ مورد کشنیز خشک کزمازج پوست بیخ گوندنی پوست بیخ
چنبیلی گل سیوتی از هر یک یکتوله جوشانیده صاف نموده غرغره نمایند بعد ازان کته شسته دم الاخوین کهربا کشنیز خشک طراثیث فوفل
سوخته اقاقیا زرورد عصاره لحیة التیس از هر یک یکماشه سوده بپاشند و اگر بعضی ازین ادویه کم نموده استعمال نمایند برای آنکه قرب
ملازه مجری بسبب مرض آتشک یا بسبب نزول مواد حاره کشاده شود نفع خواهد نمود غرغره که علق متعلق حلق را بکشد صفت آن
نمک سنگ یا نوشادر با سرکه حل کرده غرغره کنند و اگر بعد سقوط علق نفث الدم باقی باشد پوست انار گلنار سماق جوشانیده غرغره کنند
غرغره نافع بحة الصوت که از نزله باشد صفت آن گلنار یک مثقال پوست خشخاش عدس گل سرخ از هر یک دو مثقال

بزرالبنج نیم درم در آب جوشداده صاف کرده غرغره کنند غرغره برائے استرخائے لہات مجرب است صفت آن عنب الثعلب
مایثن خورد بزرالبنج گلنار عناب تخم خطمی ہریک پنجماشه بدستور غرغره کنند غرغره مجرب در آبله حلق که از مواد سوداوی حادث شود
صفت آن پوست انار گلنار گل سرخ حب الآس کشنیز ہریک ششماشه زیره گلاب سه ماشه جوشش داده صاف نموده غرغره
کنند غرغره که ہرگاه قریب ملازه مجری بسبب مرض آتشک یا بسبب نزول مواد حاره کشاده شود باصلاح آرد صفت آن
پوست خشخاش کشنیز خشک ہلیله سیاه گلنار حب الآس برگ مورد زرورد گل تاج خروس برگ حنا ہریک ششماشه کزمازج مانده ہریک
پنجماشه عدس مقشر یکتوله در آب برگ بارتنگ ہشت توله آب خالص نیم پاؤ جوشانیده صاف نموده صمغ عربی گل ارمنی صندل سرخ
اقاقیا از ہریک سه ماشه سائیده بر آن پاشیده مکرر غرغره نمایند ایضاً برائے سوراخ کام و آواز کردن از بینی از بیاض والد مرحوم
صفت آن تخم گل سه ماشه پرسیاوشان زوفائے خشک ہریک پنج ماشه عدس مقشر ہفت ماشه گلنار چهار ماشه پوست خشخاش
کلان یک عدد جوشداده عسل آمیخته غرغره کنند ایضاً برائے سوراخ کام مفید و در آبله از تجربه احقر رسیده صفت آن پوست
انار ولایتی گلنار گل سرخ حب الآس ہریک شش ماشه جوشداده غرغره کنند غرغره برائے دفع جوشش دہن و حلق که در مرض آتشک
از خوردن ادویه سمیه مثل حب بلادر و سیماب و رسکپور حادث شود صفت آن برگ چنبیلی پوست کنار و شتی در آب جوشداده غرغره
نمایند و اگر از این رفع نشود پوست درخت سرس پوست درخت گولر پوست درخت جهر بیری پوست درخت کیکر ہریک یکتوله نوفل
کزمازج گلنار ہریک شش ماشه برگ چنبیلی نه ماشه در آب جوشانیده تغرغر نمایند و مطبوخ چوچه مرغ که آلایش شکم او پاک کرده مع پر و بال پخته
باشند غرغره مفید و مسکن التهاب و سوزش قلاع است ایضاً غرغره چهال کچنال چهال مولسری در آب جوشانیده و کذا پوست مغیلان
کات ہندی در شیر بز جوشداده نافع ایضاً پوست درخت کچنال پوست درخت مهوه پوست درخت گوندنی ہریک پنجتوله جو مسلم اسبغول
مسلم برگ چنبیلی ہریک یکتوله ہمه را در آب جوش داده صاف ساخته غرغره نمایند غرغره که جهت تغلیظ و حبس نزله و در سرفه نزلی حار بکار آید
صفت آن عدس عناب سپستان تخم خطمی خبازی تخم خشخاش پوست خشخاش در آب جوشانیده صاف نموده غرغره نمایند
غرغره برائے سرفه نزلی مجرب حکیم الٰہی بخش صفت آن کاہو بزرالبنج کوکنار حب الآس ہریک دو توله نیمکوفته در سه پاؤ آب بجوشانند
و چند بار بآن غرغره سازند ایضاً مایثن پنجماشه اصل السوس مقشر کوکنار ہریک چهار ماشه در آب نیم سیر جوشانیده غرغره کنند از حکیم
منصور علی **فصل سوم در غسولات غسول** که در رمد حار و حکه و دمعه حار معمول است **صفت آن** تر بہیله مساوی بقدر یکتوله نیمکوفته
شب در آب تر کرده در ہوا گذارند و صبح از خواب برخاسته این آب را در کف گرفته چند دفعه بر چشم زنند باز ہمین آب چشم بشویند غسول که
شستن باین دوا مژگان را از قمل پاک کند و بعد تنقیه بدن و سر و رفتن در حمام بکار آید **صفت آن** مویزج عاقرقرحا بوره ارمنی
از ہر کدام که حاضر باشد جوشانیده اجفان را بدان بشویند **غسول** نافع خراز **صفت آن** آرد نخود صد درم آرد حلبه بورق سبوس
گندم آبگینه سوده خردل ہریک پانزده درم خطمی ده درم ہمه را سائیده در سرکه تند و اندک آب آمیخته بر سر خوب بمالند پس بشویند در سه روز
یک بار استعمال کنند و دوام تراشیدن سر و مالیدن روغنها نمایند **نوع دیگر** مطول **شعر صفت آن** برگ کنجد برگ سدر

هر دو تازه بگیرند و در آب خنیسا شیده خوب بمالند تا که لعاب برآید صاف نموده خوب بروی بمالند تا دیر و این عمل تا سه روز کنند در دو مرتبه پس مو را دراز گرداند غسول بجهت رفع زردی بشره و یرقان مجرب صفت آن پرسیاوشان شیح ارمنی مرزنجوش جعده بابونه اقحوان شبت ترشی مرغ مساوی جوشانیده بآب آن رو را مکرر بشویند غسول بجهت رفع آثار جلدیه و تجلیه و تصفیه لون صفت آن آرد جو نه ماشه مرداسنگ شش ماشه سرکه کهنه روغن چنبیلی هر یک دو توله روغن گل یک توله لت کرده بر بدن بمالند ایضاً که جهت وقت حمام استعمال بدن را دور نماید و رنگ را جلا دهد آثار حسیه و قروح خبیثه سخنه را قلع کند صفت آن برگ حنا دو توله برگ شاهتره توله آرد جو آرد عدس پیلسته خطمی پوست درخت انبه گل خطمی خولنجان پوست بیخ گل سرخ صابون ولایتی هر یک دو توله چوب چینی چهار توله کوفته بروغن چوب چینی روغن حنا روغن شاهتره سفیدی تخم مرغ آب لیمون علی الرسم بسازند و بدن را بدان تلطیخ نموده بشویند غسول یعنی روشویه برای تحسین لون صفت آن آرد جو آرد باقلا هر یک دو درم آرد نخود و عدس نشاسته مغز بادام کتیرا ایرسا هر یک یک درم ایضاً خردل زرنیخ بشیر پخته یا سوده استعمال کنند و هفت روز بمالند روی را بغایت سرخ کند و مالیدن مصطگی و مرکی مسحوق بآب عنصل سرشته چهره روشن کند فصل سوم در غمره غمره بالضم مرکبی است که جلا دهد چهره را و سفید یا سرخ کند آنرا و بفارسی روشویه و بهندی او ٹبنه گویند غمره که برای جلا و نرمی و براقی جلد بکمال نافع و معمول است صفت آن ترمس تخم ترب تخم شلغم نرکچور چاکسو قسط شیرین حب البان حسن یوسف یعنی کلملی هر یک چهار ماشه مروارید ناسفته دو ماشه سفیده کاشغری زراوند مدحرج بیخ سوسن آسمان گونی شیطرج فوه مصطگی زعفران آرد باقلا آرد جو آرد نخود بریان آرد بیخ کنش تخم جرجیر کف دریا تخم خربزه مغز تخم کدوی شیرین مغز بادام هر یک چهار ماشه کوفته بیخته اقراص سازند و بکار برند ایضاً جهت تصفیه و تحسین لون بسیار نافع و برایح خیر الشمائم طیار شده بود صفت آن آرد جو آرد باقلا مقشر آرد کرسنه آرد ترمس آرد نخود نشاسته آرد عدس هر یک شش ماشه مغز تخم خربزه یک توله کتیرا چهار ماشه کوفته بیخته استعمال نمایند ایضاً که روی را سفید و صاف می کند صفت آن جو مقشر چهار جزو تخم خربزه آرد باقلا آرد نخود و سبوس گندم هر یک دو جزو ترمس یک جزو کوفته بیخته شب طلا کنند و صبح بشویند ایضاً که بهندی او ٹبنه گویند جهت دور کردن نشان آبله و روشن کردن رنگ رخسار از مجربات حکیم علی گیلانی صفت آن آرد جو استخوان پوسیده بیخ نی آرد بیخ مغز تخم خربزه حب البان قسط شیرین کوفته بیخته بلعاب تخم کتان سرشته شب طلا نمایند و صبح بآبیکه در آن گل بابونه و بنفشه جوشانیده باشند رو بشویند

باب الفاء متضمن بر دو فصل

فصل اول در نسخه فلدفیون و فتائل و فلونیا فلدفیون جهت قطع بواسیر الف و قروح خبیثه که ماده آن باستخوان رسیده باشد و برای اکله و بوان و لثه و دیگر قروح ساعیه را نافع است و میباید که اگر در امراض الف استعمال نمایند اگر حرارت او بدماغ یافته شود اطفای آن بشیر دختر و روغن بنفشه و آب کدو و آب بید مشک و امثال آن نمایند و پیش از استعمال این دوا بقلیل روغن تسعیط نمایند

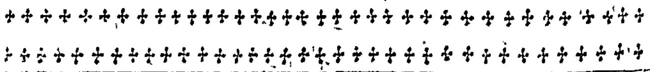
واگر دیدہ بان استعمال نمایند بباید کہ اول دہان بروغن گل طلا نمایند تا سوزش بنشاند بعدہ بمضمضہ اشیائے قابضہ مثل عدس
وگلنار وکزمازج وگل سرخ وامثال آن کنند صفت آن اجزائے نسخہ آن چنانست کہ در قرص زرنیخ خواہد آمد الا درینجا اقاقیا عوض
مازو است وراقم اکثر در اورام وقروح وغیرہ قرص آن را سوختہ استعمال نمودہ ونفع آن بے مضرت یافتہ فتیلہ نافع غرب
صفت آن قنہ خالص را برآتش گزارند تا غلیظ شود وقدرے کف دریا ومازو سبز باریک سائیدہ در آن آمیزند وفتیلہ بدان
آغشتہ در ناصور نہند واگر دہن ناصور پہن شود وورم کند تخم مرو بشیر پختہ قدرے زعفران آمیختہ بروے گزارند تا بہ واکند ایضاً مفید غرب
صفت آن دو پارچہ سنگجراحت گرفتہ روغن بید انجیر بریک پارچہ ریختہ از دیگر پارچہ بسایند چون غلیظ شود بفتیلہ آلودہ در ناصور
نہند فتیلہ جہت درد گوش از بیاض اُستاد مرحوم صفت آن برگ نیم یک عدد افیون یک سرخ انزروت دو سرخ
عسل دو ماشہ عنب الثعلب یک ماشہ باریک سائیدہ فتیلہ ساختہ در گوش نہند ایضاً منہ انزروت دم الاخوین صبر سقوطری
افیون زعفران سائیدہ پارچہ بیز نمودہ بکار برند فتیلہ کہ قرحہ تازہ وکہنہ گوش را مفید صفت آن لتہ را فتیلہ کردہ بعسل آلودہ انزروت
باریک سائیدہ بران پاشیدہ در گوش نہند واگر قلقطار سودہ عوض انزروت پاشیدہ بگوش نہند نیز لقرحہ وے نفع کند
فتیلہ سیول جہت درد گوش کہ باریم وقرحہ آن بود صفت آن تخم مرو انزروت مساوی کوفتہ بیختہ در عسل سرشتہ فتیلہ بدان
تر کردہ در گوش نہند وگاہے بانمک مرکی نیز بعمل آمدہ ایضاً کہ گوش را از مدہ پاک کند وتسکین درد نماید صفت آن صبر مر
کندر انزروت دم الاخوین سائیدہ بعسل سرشتہ فتیلہ بدان آلودہ بردارند نوع دیگر از والد علوی خان برائے درد گوش وقروح آن
وسیلان رطوبات وریم وقیح مجرب صفت آن فتیلہ از کاغذ یا پلپہ ساختہ باعسل وزردہ تخم مرغ آغشتہ انزروت دم الاخوین
سفیداب قلعی صبر سقوطری کندر سودہ بران پاشیدہ در گوش دارند واگر وجع شدید باشد خاکستر افیون افزایند واگر محتاج تحلیل
وتسخین باشد مغز استہ شفتالو کوفتہ مرکی وبازرد اضافہ کردہ بعمل آرند ایضاً روغن زیت وعسل باہم سرشتہ فتیلہ را بآن آغشتہ در گوش گزارند
نوع دیگر کہ قرحہ گوش مزمن را از چرک صاف کند صفت آن سرکہ ہفت درم عسل ہشت درم بجوشانند تا بقوام آید دو درم زنگار
سودہ افزایند وحل کردہ دارند وفتیلہ بدان آلودہ در گوش نہند ایضاً کہ قرحہ گوش کہنہ را مفید صفت آن آب زہرہ گاؤ دو جزو عسل
یکجزو باہم آمیزند ولتہ کہنہ سرشتہ فتیلہ ساختہ بدان آلایند وصبح وشام در گوش گزارند فتیلہ کہ گرانی گوش ببرد صفت آن
انجیر سفید فربہ وتخم وعسل اوگیرند بورہ وخردل وقردمانا کوفتہ بدان بسرشند وفتیلہ ساختہ در گوش نہند فتیلہ جہت حبس رعاف
مجرب صفت آن مازو سبز شب یمانی نشاستہ صمغ عربی غبار آسیا دم الاخوین وتاق کندر انزروت اقاقیا گلنار
افیون کافور ہر چہ ازین ادویہ میسر آید سودہ بر فتیلہ کہ بعصارہ سرگین خر آلودہ باشند پاشیدہ در بینی دارند ایضاً جہت حبس
رعاف منقول از حکیم علی گیلانی صفت آن دقاق کندر دم الاخوین انزروت سفید صبر سقوطری مرکی مساوی اجزا کوفتہ
بیختہ فتیلہ از کتان ساختہ بسرکہ انگوری تر کردہ ادویہ دران پاشیدہ در بینی گزارند فتیلہ کہ خشم را سود دارد صفت
آن سعد کوفی سنبل الطیب سبز زند گل سرخ قرنفل کوفتہ بیختہ بآب پودینہ سرشتہ فتیلہ ساختہ در بینی نہند بعد از انکہ بینی را بگلاب یا سرکہ

چند نوبت سرشته باشند فتیله که برائے قرحه انف مجرب است صفت آن جراییته دو ماشه قرنفل سنبل الطیب گل نسرین هر یک
سه ماشه صبر زرد مرمکی مازو سبز هر یک یکماشه مشک خالص کافور هر یک دو سرخ اقلیمیائے فضه چهار سرخ کوفته بیخته فتیله بدان آلوده در
بینی گزارند فتیله برائے حبس خون قرحه بینی مجرب صفت آن قسب یمانی محرق زرنیخ مرمکی هر واحد یکتوله اقلیمیائے محرق شش ماشه
مازو سه ماشه ریخت کزمازج گلنار هر یک یکتوله و سه ماشه بوره ارمنی چهار ماشه زاج سیاه شش ماشه اسرب سوخته نه ماشه خمیر کرده
فتیله آلوده در بینی گزارند فتیله که در بواسیر الانف بعد فصد قیفال و حجامت نقره و تنقیه بحب ایارج معمول است صفت آن
زنگار اشنان مرمکی هر سه مساوی کوفته بیخته فتیله از خرقه کتان با سرکه آلوده در ادویه مذکوره بگردانند و در بینی گزارند فتیله که نتن بینی را دور
کند صفت آن مشک خالص کافور هر یک چهار حبه اقلیمیائے اندرانی هر یک چهار قیراط مرمازو هر واحد نیم درم کوفته بیخته زریره
گل نسرین قرنفل هر یک یکدرم کوفته بیخته بعسل ترکرده ادویه برآن پاشیده در بینی نهند فتیله که گنده بینی دور کند صفت آن
مر پوست انار ترش هر یک دو درم قصب الذریره بزر البنج هر یک یکدرم و نیم زاج قرنفل هر یک یکدرم فتیله را بشراب ترکنند و ادویه
کوفته بیخته بدان آلوده در بینی نهند ایضاً که نتن بینی دور نماید صفت آن سعد صبر زرد سنبل الطیب گل سرخ قرنفل با آب پودینه
یا آب مورد سرشته در بینی نهند لیکن قبل از آنکه بینی را بشراب شسته باشند فتیله برائے زحیر صادق بلغمی مجرب انطاکی صفت
آن غاریقون شحم حنظل تربد سفید سنائی قسط شیرین مساوی بعسل و آب سداب سرشته بروغن قسط چرب کرده حمول
کنند فتیله برائے تپ غشی بلغمی جهت تنقیه ماده از امعا انطاکی مجرب نوشته و پس اگر از بلغم باشد این فتیله بکار برند صفت
آن سنائی یک جزو سرگین موش نمک بوره ارمنی تخم خطمی تخم بادخیا هر واحد نیم جزو شکر سرخ ربع جزو بعسل مقوم سرشته مثل
خسته زیتون شیافات سازند و بروغن گل چرب کرده بردارند و بعد ساعتے تبدیل نمایند فتیله مخترع حکیم مومن که جهت تنقیه چرک و التیام
زخم سوزاک و برائے نواصیر بے عدیل است صفت آن صبر زرد یک درم توتیائے مغسول مرداسنگ سفیداب قلعی مغسول
گلنار گل ارمنی هر کدام دو درم کدوئے سوخته موی سوخته کندر هر کدام یکدرم افیون نیم درم همه را باریک سائیده واز حریر گزرانیده باب
کنیر ابسرشته فتیلهائے باریک ساخته در سوراخ قضیب بدارند فتیله برائے آتشک از مجربات اُستاد مرحوم صفت آن
شنگرف زنگار هر یک هفت ماشه موم بست و یکماشه اجزا سحق نموده در موم گداخته خوب حل کنند پس بر پارچه باریک بقدر نیم
ذرع یا کمتر طلا کرده هفت حصه کنند و از آن هفت فتیله ساخته هر شب یک فتیله در چراغ روغن ماده گاو انداخته زیر کوپیا بتفادت
یک ذرع بسوزند تا هفت شب و اگر دهن بیمار جوش کند برگ چنبیلی جوشانیده مضمضه نمایند و غذا شیر گاو با خشکه برنج از شیرینی و نمک
نان نعواو فرنگ صفت آن عاقر قرحا نیله توتیا اجواین خراسانی شنگرف هر واحد یکتوله موم سفید ده توله ادویه سائیده
موم گداخته پارچه گرفته موم طلا سازند و ادویه سوده آمیخته فتیله نموده و چقر کاویده و در آن چراغ از آن فتیله روشن کرده بر آن نشینند
جامه بر بدن خود پیچیده تا دود او بر همه بدن برسد سوائے سر دردی فلونیا حافظ روح مجرب قریب الاعتدال موافق امزجه حاره و بارده
و جهت تسکین اوجاع مثل صداع و برائے تقویت دماغ و حبس نزلات مفید صفت آن مشک نیم مثقال زرنباد درونج

بسباسه عود قماری سانج ہندی حب بلسان عود بلسان سعد زرنب قسط بحری جوز بوا لسان العصافیر دار فلفل سلیخه اسارون قرنفل
زنجبیل رازیانه افیتمون قرنفل مستاج پوست بیرون پسته ورق نقره بهمنین تخم بادرنجبویه بوزیدان ہریک دو مثقال صندل سفید دارچینی
لباتیر سنبل الطیب گل سرخ خشخاش مغز چلغوزه مغز نارجیل گل گاؤزبان ہریک سه مثقال زعفران کشنیز مشک ہریک پنجمثقال فلفل سفید
بزرالبنج ہریک ده مثقال آمله بشیر پرورده هفتاد مثقال عسل کشمیری سه وزن ادویه وگاہے جہت فرط تقویت اعضائے رئیس یاقوت
لعل بدخشی ورق طلا عنبر اشہب ہریک دو مثقال کہربا مروارید بسد مرجان عقیق ہریک سه مثقال اضافه می کنند مفید ومجرب است **نوع دیگر**
مجرب حکیم بقا خان **صفت آن** ورق نقره مشک خالص ہریک سه ماشه روغن بلسان یکتوله قطراسالیون سانج سلیخه عاقرقرحا حب بلسان
زرنبون ہریک یکدرم تخم کرفس سه درم سنبل الطیب چهار درم زعفران پنجدرم فلفل سفید بزرالبنج ہریک شش درم افیون مصری چهارده درم
عسل سفید چهار آثار یا زیاده بدستور معجون بسازند **فصل دوم** در فرازج **فرزجه** که ورم گرم رحم معمول است **صفت آن** آرد جو عنب الثعلب
گل ارمنی ربسوس صندلین جدوار وآب عنب الثعلب سبز وآب کشنیز سبز سائیده بلته آغشته بردارند **فرزجه** معمول در ورم حار رحم بعد
از روادع **صفت آن** تخم خشخاش سفید کوبیده بشیر بپزند در روغن گل واندکے زعفران وموم آمیخته فرزجه نمایند وبدستور مرہم داخلیون
بروغن گل حلکرده یا بآب بارتنگ یا شیر دختر ممزوج ساخته بردارند **ایضاً** که جمیع اقسام ورم رحم را نافع است **صفت آن** اسبغول
تخم کتان ہر دو مساوی سوده بشهد خالص آمیخته آنرا بردارند **ایضاً** دافع ورم **صفت آن** پیه بط باروغن کنجد گداخته وقدرے
رب السوس سائیده در آن حل کرده بکار برند **فرزجه** که انضاج ورم حار رحم نماید **صفت آن** بزرکتان نشاسته ہریک یکدرم
زعفران دو درم گل سرخ چهار درم کوفته بیخته بمخ سرشته روغن گل وشیر دختر داخل کرده در ہاون بمالند وپارچه پشم بدان آلوده بردارند
فرزجه جہت تحلیل اورام صلبه رحم **صفت آن** موم پیه بط پیه مرغ مقل ازرق ہریک سه درم گل خطمی تخم کتان ہریک سیزده درم
با عسل لب خیار شنبر سرشته بردارند **نوع دیگر** دافع صلابت رحم **صفت آن** برنگ کابلی مقشر شش ماشه خرما مغز خسته شفتالو
مغز بادام مقشر مویز منقی ہریک دو توله ادویه کوفته با مویز بر سنگ صلایه کرده فتیله ساخته فرزجه نمایند **فرزجه** که سرطان رحم وقروح آنرا
نافع وقاطع نزف الدم **صفت آن** قطعه اسرب بر صلایه اسرب بروغن گل بمالند تا غلیظ شود بردارند **فرزجه** معمول در قروح
وبثور رحم **صفت آن** کندر انزروت دم الاخوین جوز السرو پوست انار گل سرخ شب یمانی در آب بارتنگ سرشته لته بدان
آلوده بردارند واگر قرحه در قعر رحم باشد از همین ادویه حقنه کنند واگر با قرحه درد شدید باشد افیون زعفران با شیر دختر استعمال نمایند
واگر اول فصد باسلیق وتنقیه بمسہل بارد کنند بہتر ومناسب بود **فرزجه** مسکن درد قرحه مستعمل ہنگام شدت درد **صفت آن**
مرداسنگ یکدرم بآب کاسنی سائیده پیه ماکیان موم سفید ہرکدام ده درم روغن گل بست درم بدستور مرتب ساخته فرزجه بآن آلوده
بردارند **نوع دیگر** مزیل قرحه رحم حادث از استعمال ادویه گرم وتیز ومسکن درد وسوزش آن **صفت آن** پیه بط پیه مرغ
ہر واحد یک آثار گلنار اقاقیا سفیداب قلعی مرداسنگ مغسول کثیرا خطمی ہریک یکدرم پیه را بگدازند وادویه سائیده باہم بسرشند وحمول نمایند
واگر بلعاب اسبغول در روغن بنفشه یا روغن گل حلکرده استعمال کنند زیاده تسکین نماید **فرزجه** جہت کشودن حیض بوجه بل **صفت آن**

مرصاف پودینہ ہریک چہار درم سداب خشک دو درم مویز منقے بست درم ابہل نہ درم کوفتہ بزہرہ گاؤ سرشتہ فرزجہ سازند و در نسخہ دیگر
بہروزہ جندبیدستر عوض پودینہ و مویز است و وزن ہمہ مساوی **فرزجہ دیگر** دریں باب از مجربات انطاکی **صفت آن** اشق حلتیت
جندبیدستر جوزبوا ہر کدام یک جزو قرنفل زعفران شحم حنظل ہر کدام ربع جزو بعسل سرشتہ پارچہ صوف رابمقدار یکدرم ازین ادویہ آلودہ
بردارند **ایضاً** مدر حیض اگر سببش سدۂ خلط غلیظ باشد **صفت آن** خربق سیاہ شحم حنظل ترمس افسنتین ابہل ہمہ را کوفتہ بیختہ
پارہ صوف را کہ اندر آب زہرہ گاؤ ترکردہ باشند درین ادویہ آلودہ حمول نمایند **نوع دیگر** مدر حیض **صفت آن** قنہ جندبیدستر
مرصاف ابہل ہر کدام جزوی کوفتہ بیختہ بزہرہ گاؤ و آب سداب سرشتہ پشم پارہ آن آلودہ بردارند **فرزجہ** کہ در قطع خون حیض مجرب است
صفت آن صمغ عربی کافور ہر یک یکدرم گلنار سہ درم کشنیز تازہ ہفت درم لتہ بروارند **نوع دیگر** از مجربات حکیم واصل خان برائے
حبس خون طمثی **صفت آن** گلنار مازو ہر یک چہار ماشہ کندر سہ ماشہ سرمہ اصفہانی سہ ماشہ اقاقیا سہ ماشہ شب یمانی یک نیم ماشہ
ہمہ را سودہ در آب بارتنگ سرشتہ فرزجہ کنند **ایضاً** مجرب **صفت آن** مرداسنگ زاج سفید گل مختوم گل ارمنی گلنار سرمہ مساوی
فرزجہ سازند کہ بغایت مجرب است **ایضاً** جہت حبس طمث مجرب **صفت آن** جفت بلوط حب الآس کندر دم الاخوین سودہ
در پوٹلی بستہ حمول سازند **ایضاً** برائے حبس ادرار مجرب **صفت آن** مازو سوختہ دم الاخوین برگ مورد گل ارمنی گل سرخ مساوی از
حریر گزرانیدہ قدرے پشم را بآب مطبوخ پوست انار ترکش ترکردہ بادویہ مسحوقہ آغشتہ بردارند و اگر مومیائی صمغ عربی گل ارمنی ہر یک یکدرم
دم الاخوین دو درم باریک سودہ بدستور سابق بعمل آرند حبس خون و تقویت رحم بسیار عجیب است **ایضاً** جہت استحاضہ مجرب
صفت آن مازوئے سبز سوختہ کزمازج گلنار افیون سوختہ کاغذ سوختہ چھال ببول کتھہ سفید گل ارمنی دم الاخوین سنگجراحت
کوفتہ بیختہ در پوٹلی بستہ فرزجہ نمایند **فرزجہ** مفید عقر **صفت آن** زعفران سنبل الطیب شب یمانی عود سافج ہندی انزروت بایہ
مرغابی و زردی بیضہ سرشتہ فرزجہ کنند **فرزجہ** معین حمل **صفت آن** پنیر مایہ و سرگین خرگوش بعسل سرشتہ بابشم پارہ بردارند سہ
شب متصل بعد حیض و بعد از آن مباشرت نمایند و بعضے زہرہ خرگوش عوض مایہ آن و ہر یک بوزن نیم مثقال میگیرند **فرزجہ** بجہت
افراط سیلان رحم **صفت آن** جفت بلوط خرنوب شامی مازوئے سبز اظفار الطیب اقاقیا صندل سفید برگ مورد مساوی از ہر واحد
یکمثقال کوفتہ بیختہ بروغن عود ہندی دو دانگ بگلاب سرشتہ بابشم پارہ بقدر فندقی برگیرند **فرزجہ** دافع وجع رحم کہ از اجتماع آب گندہ
بود **صفت آن** بارتنگ کف دریا از ہر یک یکحصہ بہروزہ خشک نمک لاہوری از ہر یک دو حصہ جملہ را کوفتہ بیختہ سہ پوٹلی بستہ یکے در
زیر دہن رحم و دو در اطراف آن گزارند تا سہ روز چنین عمل کنند تنقیہ رحم نمودہ وجع دور سازد و مجرب است **نوع دیگر** کہ آب گندہ رحم
جاذب کند و ضربان رحم دور نماید و مجرب است **صفت آن** اجمود بارتنگ بہروزہ خشک ہر یک یکدرم تخم شبت نمک لاہوری
ہر یک نیمدرم شہد آنقدر کہ ادویہ در آن سرشتہ شود شہد را گرم کردہ ادویہ کوفتہ بیختہ آمیزند و بہ پنبۂ کہنہ مخلوط ساختہ بردارند **فرزجہ** کہ
رطوبت مفرط رحم و فرج را نشف نماید و سیلان رطوبت وقت جماع مانع آید **صفت آن** جوز السرو سرمہ خبث الحدید ہر یک نیمدرم مازو
تخم حماض ہر واحد دو درم لتہ بطبیخ جفت بلوط و گلنار ترکردہ و بدین آلودہ بردارند **فرزجہ** کہ رحم را قوت دہد و سیلان منی را و رطوبات را

نشف کند صفت آن مشک دانگ زعفران ہریک دو سے نقاح اذخر سعد لادن ہر واحد نیم درم کرمازج مازو ہریک دو دانگ کوفتہ بیختہ بقدر سفید وگلاب بسرشند وفتیلہ سازند بقدر مخصوص بردارند ایضاً زنے راکہ بعد از زائیدن در رحم وی جریان خون باقی ماندہ باشد نفع کند صفت آن حب الآس گلنار مازو سرمہ پوست انار ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ در صرہ بستہ بردارند یکے صبح و یکے شام واین دوا برعانہ ضماد نمایند خولان سرسوج وارچینی حب الآس گلنار مازو کزمازج مساوی کوفتہ بیختہ بآب مورد سرشتہ اول جند بیدستر و مشک قدرے بروغن قسط حل کردہ برعانہ مالیدہ بعد ازان ضماد کنند **فرزجہ** مجرب برجاوعسر ولادت ومخرج جنین زندہ ومردہ **صفت آن** مرکی جاوشیر خربق سیاہ مساوی کوفتہ بیختہ بزہرہ گاو سرشتہ شیاف ساختہ بردارند **ایضاً** مخرج جنین ومشیمہ قاتل جنین و مدر حیض است **صفت آن** اشنان عرطنیثا قطران تخم حنظل قنار الحمار خربق سیاہ سوسنج نوشادر زراوند مادریون جاوشیر مرکی سکبینج روغن بید انجیر زہرہ گاو ومفرد ومجموع استعمال کردہ شود **ایضاً** مسقط حمل **صفت آن** اشنان عاقرقرحا شونیز سداب فراسیون خربق سفید صبر زرد کوفتہ بیختہ بآب زہرہ گاو سرشتہ بردارند **فرزجہ** مسقط حمل ومدر حیض **صفت آن** ختمہ مہو ہ ایلوہ ہریک تولہ بیخ بسکھپرہ کنول ہر واحد شش ماشہ نوشادر پنجاشہ قرنفل کلان شش عدد مرکی سہ ماشہ شیاف ساختہ فرزجہ نمایند مجرب است **فرزجہ** مانع حمل **صفت آن** سرگین موش سرگین فیل باشہد فرزجہ سازند **ایضاً** مانع آبستن ومسقط حمل **صفت آن** مازو ہما درم برگ سداب صحرائی دو درم قطران یکدرم ابہل نیم درم کوفتہ بیختہ بآب کہ از سرگین فیل تازہ افشردہ باشند سرشتہ فرزجہ نمایند **فرزجہ** بجہت حکہ رحم **صفت آن** زعفران کافور ہریک دانگی مرداسنگ دو دانگ حب الغار نیم درم کوفتہ بیختہ بسپیدہ بیضہ مرغ در روغن گل سرشتہ بردارند **ایضاً** کہ در حکہ رحم بسیار مفید است **صفت آن** برگ نعناع پوست انار عدس مقشر سائیدہ در بورہ ویا سرکہ بیختہ بردارند واطلیہ واد ہان باردہ بمالند **فـرزجہ** کہ مضیق قبل است از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** سک سہ درم قرنفل یک درم مشک قیراطی شراب یک دقیہ شراب را گرم کنند وادویہ کوفتہ بیختہ در آن آمیزند وخرقہ کتان بدان آلودہ بردارند وگاہے اقاقیا مازو وسبز پوست انار ترش عود ہندی پوست ترنج عوض قرنفل داخل کردہ مے شود **ایضاً منہ** از بیاض مذکور **صفت آن** گل سپیاری مازو پوست مولسری مائین خود پھلی ببول ہمہ برابر سفوف ساختہ در پوٹلی بستہ بردار دو دو مغہ در یک روز **فرزجہ** نافع اختناق رحم کہ از حبس طمث بودہ باشد **صفت آن** میعہ سائلہ اشق صمغ بادام مصطگی ہرکدام پنجدرم زعفران نیمدرم پیہ بط روغن ناردین ہرکدام دہ درم پیہ را بروغن گداختہ ادویہ را کوفتہ بیختہ بآن سرشتہ استعمال کنند **فرزجہ** نافع نتو رحم **صفت آن** قرظ طراثیث مازو خرنوب ہر چہار مساوی گرفتہ در آب واندکے شراب جوشانیدہ اقاقیا سک درامک باریک ساختہ در آب مذکور آمیزند وکروہہ از ابریشم نرم ساختہ درین دوا آغشتہ بکار برند بسیار مفید است ٭ ٭ ٭

باب القاف مشتمل بر چهار فصل

فصل اول در اقراص قرص صندل مُطفّی نافع برائے صداع حار صفت آن حضض مکی گل نیلوفر شیاف مامیثا تخم کاہو صندل سفید از روت اقاقیا ساوی الوزن گرفته کوفته بیخته بآب کشنیز سبز بسرشند و قرصها سازند قرص شلثا که در صداع حار و بارد و شقیقه معمول است صفت آن مرمکی افیون بزرالبنج لادن کافور زعفران پوست بیخ لفاح ہر یک پنجدرم کندر انزروت املگل ارمنی ہر یک دو درم کوفته بیخته بگلاب و آب کاہو سرشته اقراص سه پہلو سازند و در صداع و شقیقه حار بآب کشنیز سبز یا آب کوکنار سوده بر پیشانی ضماد کنند و در صداع بارد بآب حنا سائیده ضماد سازند قرص شلثا دیگر نافع درد شقیقه صفت آن افیون مرمکی بزرالبنج بیخ لفاح زعفران تخم کاہو تخم کشنیز ہر یک یکجزو صمغ عربی نصف جزو بآب سائیده قرص سازند نوع دیگر از اطباء ہند نافع صداع و شقیقه صفت آن زنجبیل گل مچکند پوست بیخ ارنڈ ہر واحد دو جزو افیون بزرالبنج مرمکی کافور زعفران بیخ لفاح ہر یک یکجزو و بدستور قرص سازند قرص مخدر مسکن جمیع انواع صداع دیمه او جارم است از قرابادین حکیم علوی خان صفت آن فرفیون بزرالبنج افیون زعفران ہر یک یکدرم مرمکی اشق و لسیینی کندر از ہر یک دو درم بیخ لفاح کافور از ہر یک نیمدرم کوفته بیخته بآب کشنیز تازه و آب کاہو تازه سرشته اقراص سازند و در وقت حاجت بر وجع حار با سرکه یا آب کشنیز سبز یا آب کاہو تر سوده طلا نمایند و بر وجع بارد بآب کرفس و آب حنظل و بر وجع مرکب با روغن گل قرص منوم بارد نافع سہر صفت آن تخم خشخاش تخم کاہو از ہر کدام چہار درم سک مغز تخم خیار مغز تخم خربزه مغز تخم خیاره مغز تخم کدوے شیرین از ہر یک سه درم افیون بزرالبنج سفید نشاسته کتیرا گل سرخ طباشیر تخم خرفه از ہر یک دو درم کافور قیصوری صندل سفید کشنیز خشک ہر یک یکمثقال کوفته بیخته بگلاب سرشته اقراص سازند شربت انیکدرم تا یکمثقال اگر دو درم سماق منقی و یکدرم زرورد درین افزایند قوی تر گردد قرص منوم بارد نافع صفت آن تخم کاہو خشخاش باقلا تخم خرفه کاکنج ہر یک یکدرم افیون طسوجی کوفته بیخته بلعاب اسبغول سرشته اقراص سازند و طلا نمایند قرص نزله بند که منع سیلان نزلات از سر باعضا بسیار مجرب صفت آن مرمکی صبر سقوطری حضض ہندی صمغ عربی نشاسته سک رامک کتیرا گلنار اقاقیا دم الاخوین انزروت فوفل شیاف مامیثا ہر یک یکدرم افیون نیمدرم زعفران دو دانگ کوفته بیخته بآبے که در آن برگ مورد جوشانیده و صاف نموده باشند سرشته اقراص سازند بوقت حاجت بسفیده تخم مرغ حل کرده بر دو سه پاره کاغذ مثل درہم که سوزن بسیار زده باشند مالیده و قطع بر صدغین و یک قطعه بر یافوخ چسپانند نوع دیگر کشنیز کوکنار بزرالبنج حضض مرمکی سلیخه پوست انار ولاتی فوفل کتیرا صمغ عربی گیرو صبر زرد شیاف مامیثا ہر یک سه ماشه افیون حب کاکنج ہر یک چہار ماشه کوفته بیخته بآب کوکنار سرشته اقراص سازند وقت حاجت قرص را در آب مذکور حل کرده بر کاغذ مالیده بدستور اول بعمل آرند قرص معمول جہت درد گوش صفت آن گیرو فوفل چھالیه ہر یک دو درم زنجبیل یکدرم سائیده در آب کشنیز سبز یا آب قرع سرشته اقراص سازند وقت حاجت اندکے در آب سائیده نیم گرم گرد گوش طلا نمایند نوع دیگر نافع برائے جمیع اوجاع گوش و ثقل اذن و قروح آن صفت آن مر یک مثقال کندر نطرون ہر یک

مثقال زعفران چهار مثقال عصارهٔ خشخاش گلاب هر یک دو مثقال مغز بادام مقشر بست عدد کوفته در سرکه و گلاب سائیده اقراص سازند وقت حاجت اگر وجع شدید باشد با روغن گل و اگر ثقل باشد با سرکه سائیده طلا نمایند **قرص زرنیخ** برائے لثه دامیه عفنه و آکله عجیب و مجرب **صفت آن** زرنیخ سرخ زرنیخ زرد نوره شب یمانی نانه و مساوی کوفته بیخته در سرکه آمیخته قرص سازند و سوخته سائیده بقدر یک دانگ بر لثه خوب مالیده یک ساعت بگذارند پس بشویند و روغن گل در دهن گیرند **قرص آس** نافع سعال مع اسهال **صفت آن** حب الآس خشخاش سفید از هر یک پنج درم پرسیاوشان سه درم صمغ عربی دو درم حب العنب یعنی تخم انگور نشاسته از هر یک دو درم بلعاب اسپغول قرص سازند خوراک سه درم بشربت خشخاش **قرص** که سرفه دود درم جگر را مفید **صفت آن** لک مغسول نیم درم ریوند چینی یک درم طباشیر مثقالی تخم کاسنی بادیان تخم کشوث هر یک نیم درم تخم خرفه تخم خشخاش صمغ عربی رب السوس هر یک دو درم تخم خیارین مغز تخم کدو هر یک سه درم تمر هندی دو درم بادو دستان شربت خشخاش **قرص کهربا** که در نفث الدم و قی الدم و بواسیر دموی و کثرت حیض و قرحه کلیه و مثانه و بول الدم وغیره امراض برائے حبس خون همواره معمول است **صفت آن** کهربا صمغ عربی نشاسته کتیرا مغز تخم خیار مغز تخم کدو هر یک سه درم گلنار اقاقیا هر واحد یک نیم درم کوفته بیخته بلعاب اسپغول اقراص سازند خوراک از یکماشه تا دو درم **قرص گلنار** که همان نفع دارد **صفت آن** گلنار گل ارمنی صمغ عربی از هر یک چهار درم گل سرخ اقاقیا از هر یک سه درم کتیرا دو درم کوفته بیخته آب گلنار قرص سازند قدر شربت بدستور **قرص ریوند** برائے نفث الدم که از جگر باشد **صفت آن** ریوند چینی دو مثقال لک مغسول یک مثقال تخم کرفس نیم درم صمغ عربی دو مثقال گل ارمنی دو درم انیسون یک درم همه را سائیده آب بارتنگ قرص سازند هر یک نیم مثقال تا یک مثقال بشربت انجبار یا شربت در شک یا آب انار شیرین بخورند **قرص انجبار** در نفث الدم و قی الدم و سل معمول از حکیم نافع خان **صفت آن** مروارید ناسفته دو درم بیخ انجبار ولایتی چهار درم زرد ورد صمغ عربی کتیرا کهربا تخم خرفه مقشر گلنار طباشیر هر یک سه درم نشاسته رب السوس اقاقیا هر یک دو درم کشنیز خشک بریان حب الآس بریان هر یک چهار درم پوست بیرون پسته تخم کاهو هر یک سه درم بسد سرخ شادنج عدسی شاخ گوزن سوخته هر یک دو درم کافور قیصوری یک درم دم الاخوین طرائیث خشخاش بریان هر یک دو درم کندر یک درم کوفته بیخته بلعاب اسپغول قرصها سازند شربتے یکمثقال همراه شیره خرفه بریان یکتوله شیره حب الآس بریان شربت ... رب به شیرین دو توله **قرص کحل** که خون آمدن بسرفه باز دارد **صفت آن** لاون زعفران هر یک نیم درم شاخ گوزن سوخته اقاقیا هر یک یکدرم پرسیاوشان یک نیم درم گلنار مازو هر یک دو درم سرمه اصفهانی شادنج مغسول دم الاخوین هر یک سه درم بآب لسان الحمل بسرشند و اقراص سازند شربتے دو درم بآب باران که طباشیر و گل ارمنی شب خیسانیده باشند و در بعضے نسخ کهربا سه درم هم داخل است **قرص طباشیر معتدل** تالیف نواب معتمد الملک از برائے اصحاب سل و حمیات دقیه درستے که با آنها اسهال عارض دوبانی باشد **صفت آن** گل سرخ شش مثقال صمغ عربی نشاسته گل ارمنی کتیرا از هر یک چهار مثقال تخم حماض طباشیر از هر یک سه مثقال تخم خرفه بریان مغز تخم کدو تخم خشخاش سفید کهربا مروارید ناسفته سرطان محرق از هر یک دو مثقال کوفته بیخته بلعاب بهدانه سرشته اقراص سازند شربتے یک مثقال **قرص کافور** زمانیکه با سل تپ زائد باشد بکار آید

صفت آن کافور نیم درم تخم کاسنی یکدرم گل سرخ صمغ عربی ہریک دو درم صندل سفید کتیرا نشاستہ رب السوس طباشیر ہریک
سہ درم مغز تخم کدو مغز تخم خیارین مغز تخم بادرنگ مغز بہدانہ ہریک پنجدرم بلعاب اسبغول اقراص سازند **قرص سرطان** از بیاض
حکیم شریف خان صاحب جہت سل و دق **صفت آن** سرطان محرق گل قبرسی خشخاش سفید خشخاش سیاہ صمغ عربی مغز تخم خیار
ہریک دو درم افیون کافور قیصوری مصطگی غری السماک ہریک نیمدرم طباشیر سفید زعفران سنگ جراحت ہریک ربع درم خرفہ مقشر
کتیرا رب السوس مغز بہدانہ ہریک یکدرم کوفتہ بیختہ بآب خالص قرص سازند **نوع دیگر** کہ برائے سل مجرب است **صفت آن**
سرطان سوختہ دہ درم نشاستہ تخم خشخاش سفید تخم خشخاش سیاہ رب السوس ہریک دو درم تخم خرفہ مقشر تخم خطمی مقشر طباشیر ہریک
سہ درم گل ارمنی صمغ عربی کتیرا ہر واحد یک درم بلعاب اسبغول قرص سازند شربت یکمثقال **نوع دیگر** معمول برائے مسلول
صفت آن طباشیر سفید کتیرا صمغ عربی نشاستہ تخم خشخاش مغز تخم خبازی مغز بہدانہ مغز بادام مقشر گاؤزبان کہربا ہریک
دو درم گل سرخ گل مختوم گل ارمنی بزرقطونا ہریک سہ درم تخم تورک اصل السوس مقشر مغز تخم خطمی ہریک چہار درم مغز تخم بادرنگ رب السوس
ہریک پنجدرم سرطان سوختہ شش درم ہمہ را غیر از بزرقطونا بکوبند و بزرقطونا را بآن آمیختہ بآب انار شیرین بسرشند و قرصہا ساختہ بر پشت
غربال بہادہ خشک کنند شربتے یک مثقال **قرص سرطان کافوری** جہت تپ محرقہ و دق و سرفہ و سل بسیار مجرب ست
صفت آن صمغ عربی گل سرخ طباشیر شکر طبرزد ہریک چہار ماشہ اصل السوس پنجماشہ نشاستہ خرفہ ہریک ہفت ماشہ صندل
سرخ صندل سفید صندل زرد ہریک دو ماشہ کتیرا چہار ماشہ تخم کاہو سہ ماشہ کافور قیصوری یک ماشہ رب السوس پنجماشہ مغز تخم کدو
تخم خشخاش مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ ہریک نہ ماشہ سرطان محرق یکتولہ کوفتہ بیختہ بلعاب اسبغول قرص سازند **قرص خشخاش**
جہت سعال خشک و منع نوازل و سرفہ کہ باتپ و نفث الدم باشد و برائے سل **صفت آن** نشاستہ کتیرا صمغ عربی ہریک پانزدہ
درم خشخاش سفید مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم خیار تخم کاہو بزرالبنج ہریک سہ درم بلعاب بزرقطونا قرصہا سازند ہر قرص بقدر درم شربت
یک قرص با شربت خشخاش یا آش جو **نوع دیگر** جہت قرحہ سینہ و شش مستعمل **صفت آن** زعفران نیمدرم رب السوس نشاستہ
کتیرا ہریک دو درم خشخاش سفید خشخاش سیاہ ہریک سہ درم گل سرخ صمغ عربی ہریک چہار درم طباشیر پنجدرم بآب خالص اقراص سازند
شربت یک مثقال تا دو مثقال با شربت خشخاش **قرص کافور ممسک** کہ در سل ہنگامیکہ با و اسہال باشد بکار آید **صفت آن**
صندل سفید گل سرخ صمغ عربی نشاستہ بریان گل قبرسی طباشیر ہر کدام سہ درم خشخاش سفید خشخاش سیاہ ہر کدام پنجدرم مغز تخم
کدو مغز تخم خیار بادرنگ بوداده ہر کدام چہار درم ہمہ را سائیدہ کافور قیصوری سودہ نیمدرم اضافہ ساختہ بلعاب اسبغول و بہدانہ سرشتہ
اقراص سازند شربت بقدر مثقالی و یک ازان با شربت حب الآس بدہند **قرص منضج** کہ انضاج مادہ ذات الریہ کند **صفت آن**
تخم خطمی تخم خبازی مغز تخم خیار مغز تخم خربزہ مغز تخم کدو رب السوس ہریک دو درم فقاح اذخر اکلیل الملک بنفشہ کتیرا ہریک مساوی
گرفتہ بلعاب بزرکتان قرص سازند و بآب مطبوخ انجیر بخورند **قرص ذات الجنب** در تسہیل نفث و سرعت انضاج مفید **صفت**
آن نشاستہ تخم خطمی کتیرا بادیان ہریک سہ درم بنفشہ رب السوس ہریکے دو درم بلعاب اسبغول و بہدانہ و بزرکتان قرص سازند

شربتے سہ درم باشربت بنفشہ **قرص کہربا** کہ در نفث الدم و بہر انفتاح آن بعمل می آید صفت آن گل سرخ کہربا رب السوس بسد جمع عربی ودع سوختہ ہر کدام پنجدرم سرطان سوختہ تخم خرفہ ہر کدام دہ درم کتیرا نشاستہ طباشیر شادنج ہر کدام چہار درم گل ارمنی گل قبرسی ہر کدام سہ درم ہمہ را کوفتہ بیختہ بلعاب اسبغول سرشتہ اقراص سازند ہر یک بوزن یکمثقال **قرص کافور** حکیم ذکاء اللہ خان کہ برائے خفقان حار وغیرہ معمول است صفت آن کافور پنجدرم تخم کاسنی گل سرخ مغز تخم خیارین مغز تخم کدو مغز تخم ترپوز طباشیر ہر یک پنجدرم صندل سفید دو درم کوفتہ بیختہ بلعاب اسبغول سرشتہ قرص سازند شربتے دو درم **نوع دیگر** از تالیف حکیم علی گیلانی کہ در خفقان حار و تپ دق وغیرہ معمول است صفت آن کافور سہ جزو زعفران چہار جزو مغز تخم کدو دو جزو مغز تخم خیارین چہار جزو عسل سفید چہار جزو کوفتہ بیختہ بعسل آمیختہ اقراص سازند **قرص انیسون** درد معدہ کہ از پس طعام پدید آید و بدون قے ساکن نشود زائل کند صفت آن انیسون تخم کرفس ہر یک پنجدرم افسنتین رومی دہ درم سلیخہ بست درم مرکی فلفل جندبیدستر افیون ہر یک دو نیم درم قرص سازند شربتے یک درم و در سدیدی وزن افسنتین ہفت درم و سلیخہ دہ درم است و مرکی بنظر نیامدہ و نوشتہ کہ ازین قرص برائے درد سوداوی معدہ نافع است **قرص وردجت** در معدہ سوء ہضم و تقلب نفس و حمیات بلغمی صفت آن مصطگی نیم درم سنبل الطیب دو درم گل سرخ دہ درم کوفتہ بیختہ بدستور قرص سازند شربتے سہ درم **نوع دیگر** کہ در ضعف ہضم بارد بغایت نافع است صفت آن گل سرخ سنبل الطیب رب السوس ہر کدام سہ درم مصطگی عود ہر کدام دو درم زعفران نیم درم کوفتہ بیختہ با عرق بادیان سرشتہ قرص سازند و بقدر دو سہ مثقال بخورند و بالائش قرنفل بگلاب جوشانیدہ صاف نمودہ بنوشند **قرص** کہ اشتہا آرد و طعام ہضم کند صفت آن زنجبیل دو دام بادیان یک دام حلتیت ثلث دام ہر سہ ادویہ کوفتہ بیختہ بآب لیمون قرص سازند و بر سفال یا تابہ گرم نہند تا سرخ شود پس بردارند و بقدر حاجت بخورند **قرص جید** مخترع بو علی سینا جہت منع غثیان و تہوع و قے صفت آن پوست بیرون پستہ سک گل سرخ زرورد ہر واحد یک جزو فاوزہر یا عوض آن زرنباد نیم جزو افیون دو ثلث جزو عود خام نصف جزو کوفتہ بیختہ قرص سازند شربت آن تا یک مثقال است **قرص مصطگی** نافع برائے قے و فواق صفت آن عود مصطگی ہر یک دو درم پوست بیرون پستہ چہار درم گل سرخ سک ہر یک پنجدرم بدستور قرص سازند شربتے دو درم **قرص سماق** مجرب جہت کسے کہ طعام قے کند و اشتہا ساقط شود صفت آن سماق سہ درم زرشک و طباشیر زیرہ مدبر کشنیز خشک بگلاب تر کردہ خشک نمودہ ہر یک دو درم پوست بیرون پستہ یکدرم مصطگی نیم درم کوفتہ بیختہ بگلاب قرص سازند شربتے از یک درم تا دو درم با شربت انار منعنع یا گلقند **قرص مخدر** کہ برائے فواق شدید و تقلب نفس بسیار نافع صفت آن قسط زعفران گل سرخ تازہ مصطگی سنبل الطیب ہر واحد چہار مثقال اسارون دو مثقال صبر سقوطری یک مثقال افیون یک مثقال کوفتہ بیختہ بآب برگ اسبغول یا بلعاب اسبغول قرص سازند شربت آن نیم مثقال و در بعض نسخہ وزن افیون ربع مثقال و زیادتی و کمی وزن آن موقوف برائے طبیب حاذق است و ہمچنین در سائر ادویہ این نسخہ

بحسب وجوب حال و قوت مریض و مقدار آن اختیار طبیب است قرص کندر که جهت فواق از طعام و برودت معده نافع
صفت آن کندر پنجدرم راسن پودینه خشک هرکدام سه درم برگ سداب دو درم تخم نانخواه سه درم صعتر نانخواه هرکدام یک نیمدرم
کوفته بیخته اقراص سازند هر قرص بوزن یکمثقال دیگے ازان بآب زیره سیاه استعمال نمایند قرص عود که قے دهنده و اسهال
که از مواد بارد باشد بازدارد صفت آن عود خام چهار درم کبابه مصطکی قرنفل سنبل الطیب هر یک دو دانگ دو درم کوفته بیخته اقراص
سازند شربتے ازان دو درم قرص مقوی معده که در تقویت آن معمول است صفت آن عود چهار دام پوست ترنج سه دام
قرنفل مصطکی سنبل الطیب قاقله بسباسه هر یک دو دام کوفته بیخته بگلاب قرص سازند شربت دو درم فائده کلی بخشاید قرص طباشیر
قابض مقوی معده و دافع قے و اسهال صفت آن گل سرخ طباشیر انار دانه کشنیز بریان از هر یک دو مثقال پوست بیرون
پسته مصطکی از هر یک نیم مثقال سماق سه مثقال زیره کرمانی مدبر یک مثقال کوفته بیخته بگلاب اقراص سازند شربتے یک مثقال
قرص ورد که در ضعف هضم بارد نافع است صفت آن گل سرخ شش درم سنبل الطیب رب السوس هرکدام
سه درم مصطکی عود هرکدام دو درم زعفران نیم درم همه را کوفته بیخته با عرق بادیان سرشته قرص سازند و بالایش قرنفل بگلاب جوشانیده
صاف نموده بنوشند نوع دیگر معمول برائے صلابت فم معده صفت آن گل سرخ دو توله اصل السوس مقشر سنبل الطیب
هر واحد یکتوله مصطکی رومی افسنتین هر یک شش ماشه کوفته بیخته بآب عنب الثعلب قرصها سازند خوراک از سه ماشه تا نه ماشه سوده با شربت
بزوری یک نیم توله سرشته بلیسند و بالایش عرق بادیان بنوشند وگاہے مصطکی افسنتین هر یک سه ماشه میگیرند و دانه الایچی سفید چهار
ماشه افزوده حب بسته بدستور میدهند قرص سنبل که در ورم صلب معده و جگر بکار آید صفت آن نفاح اذخر سلیخه گل سرخ
ریوند چینی قصب الذریره سنبل الطیب هرکدام سه درم زعفران مرمکی انیسون قسط فلفل سیاه هرکدام یکدرم مقل ازرق سه درم مصطکی میعه
سائله هرکدام دو درم اشق یک درم کوفته بیخته اقراص سازند هر یک بوزن مثقالی خوراک یک قرص قرص زرشک کبیر جهت درد معده
و جگر و تبهائے بلغمی و استسقا صفت آن عصاره زرشک مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه هر یک سه درم گل سرخ ترنجبین هر یک شش درم
تخم کشوث رب السوس طباشیر تخم کاسنی مصطکی سنبل الطیب عصاره غافث فوه لک مغسول ریوند چینی هر یک دو درم زعفران نیم درم
کوفته بیخته بآب ترنجبین سرشته اقراص سازند قرص که بقروح معده نافع است صفت آن گل قبرسی صمغ عربی هر یک
پنجدرم دم الاخوین سه درم کوفته بیخته بآب قرصها سازند و هر روز دو درم بآب برگ خرفه بخورند قرص مقوی معده و استرخاء آن و
قابض شکم صفت آن اقاقیا سه درم صمغ عربی کثیرا هر یک دو درم گل سرخ گلنار هر یک چهار درم قشار کندر عود غرقی هر یک
یک درم سک زعفران هر یک نیمدرم کوفته بیخته بآب اقراص سازند شربت از یکدرم تا یک مثقال برب سیب یا رب به یا آب سرد
بدهند قرص برائے عطش که از حرارت معده باشد سودمند صفت آن مغز تخم کدو مغز تخم خیارین مغز تخم بادرنگ تخم خرفه هرکدام
چهار درم صمغ عربی نشاسته کثیرا صندل سفید هرکدام دو درم کافور ربع درم تا نصف درم باندازه حرارت اضافه نموده بلعاب اسبغول
و ماء الشعیر و ماء القرع و امثال آن استعمال نمایند قرص حماض در ورم جگر که با اسهال بود بکار آید صفت آن تخم حماض

طباشیر گل سرخ زرشک هریک پنجدرم لک راوند هر واحد یک درم زعفران نیم درم کوفته بیخته قرص سازند هریک بوزن مثقالی و یک
قرص بآب زرشک یا انار بدهند اما بعد از فصد قرص که در ورم جگر که از ضربه و سقطه باشد مجرب است و در ان قوت ردع و تحلیل و تفتیح
است صفت آن کهربا اکلیل الملک هرکدام پنجدرم گل سرخ اقاقیا هرکدام دو درم سنبل الطیب زعفران هریک سه درم مصطکی کندر هریک
دو درم گل ارمنی سه و نیم درم جوز السرو چهار درم همه را کوفته بیخته بآب بارتنگ اقراص سازند شربتی یک مثقال قرص زرشک حار
که اوجاع جگر را که از برودت باشد نافع است صفت آن لک مغسول ریوند چینی سنبل الطیب عصاره غافث انیسون مصطکی هر واحد
یک درم زرشک بیدانه پنجدرم کوفته بیخته قرص سازند شربتی از یک درم تا یک نیم درم قرص زرشک بارد جهت علل گرم جگر
و عطش و حرارت و زردی رنگ و فساد مزاج حار صفت آن سنبل الطیب نیم درم ریوند لک مغسول تخم کرفس هر واحد یک درم
تخم کاسنی تخم خرفه مغز تخم خیارین هریک سه درم گل سرخ طباشیر هریک پنجدرم زرشک بیدانه ده درم کوفته بیخته قرص سازند شربتی
یک مثقال با سکنجبین با آب انار قرص زرشک صغیر که جهت گرمی جگر و تپهای محرقه مفید نسخهٔ آن در اقراص حمیات خواهد
آمد قرص بنسخهٔ قانون مجرب از برای تفتیح سدهای جگر و طحال که با حرارت باشد و جهت تپهای کهنه و امراض حاره معده
بعدیل است صفت آن زرشک منقی رب السوس گل سرخ مغز تخم خیار مغز تخم هندوانه تخم کشوث تخم کاسنی از هریک سه مثقال
مصطکی سنبل الطیب عصاره غافث هریک دو مثقال قوة الصبغ ریوند چینی زعفران از هریک یکمثقال طباشیر یکنیم مثقال قدری ترنجبین
را بآب حل کرده صاف نموده ادویه را کوفته بیخته بآن سرشته اقراص سازند شربتی یک مثقال با سکنجبین ساده قرص ورد که در سده
کبد و حمیات بلغمی و صفراوی مستعمل است صفت آن گل سرخ هفت درم عصاره غافث طباشیر رب السوس هریک یک درم کوفته بیخته
بآب سرشته اقراص سازند نوع دیگر که دوای شریف است جهت تقویت جگر و معده و تنقیه رطوبت و مفتح سده جگر و سپرز
و نافع حمیات بلغمی صفت آن مصطکی طباشیر هریک یکدرم سنبل الطیب سه درم اصل السوس شش درم گل سرخ ده درم کوفته بیخته
بگلاب قرص سازند نوع دیگر از اختراع والد حکیم علوی خان نافع از برای سدهای کبد و یرقان و سوء القنیه و استسقا و حمیات مرکبه
و بلغمیه و از برای رطوبت معده و وجع آن و وجع کبد صفت آن غنچه گل سرخ دوازده درم سنبل الطیب رب السوس هریک شش درم
شکاعی بادآورد مصطکی عصاره غافت از هریک چهار درم کوفته بیخته با شلث یا گلاب سرشته اقراص سازند و خشک نمایند شربتی
از یک مثقال تا سه درم با سکنجبین بزوری بارد یا معتدل یا حار حسب مزاج مقدار یک اوقیه و جهت درد معده و رطوبت با گلقند
و سکنجبین سفرجلی هرکدام که حاضر باشد مقدار یک اوقیه بدهند مجرب است نوع دیگر مسمی بد بیدالورد نافع سدهای کبد و
طحال و معده و حمیات سوداوی و بلغمی از سدیدی صفت آن گل سرخ هفت درم رب السوس پنجدرم فقاح اذخر سنبل الطیب
سلیخه سیاه مرکی زعفران مصطکی از هریک دو درم مر و زعفران را در سرکه انگوری حل سازند و بالا اپند و باقی ادویه کوفته بیخته بآن سرشته اقراص
سازند و اگر خواسته باشند ادویه را با سه وزن مجموع عسل مصفی معجون سازند قرص مبارک که برای ضعف جگر بسیار موثر صفت
آن گل سرخ ترنجبین مغز تخم خیارین هریک پنجدرم طباشیر دو مثقال تخم کاهو یک توله مغز تخم خربزه دو نیم مثقال تخم کاسنی چهار درم

مغز تخم کدو دو درم رب السوس یک مثقال کافور هفت سرخ اول ترنجبین را در عرق کیوڑه مالیده صاف نموده ادویه کوفته بیخته
دران آمیخته قرص سازند یک مثقال همراه آب کاسنی مروق و آب عنب الثعلب مروق و عرق کیوڑه یه دو توله شربت انار شیرین
کرده بخورند و بعد یک پاس فادزهر معدنی یک ماشه بسد سوخته پنج سرخ با عرق کیوڑه بخورند **قرص زرشک** مقوی جگر نافع سوء القنیه
که باتپ باشد مجرب است **صفت آن** زرشک شش درم ریوند گل سرخ مغز تخم خیارین صندل سفید تخم کاسنی هریک دو درم
لک مغسول اصل السوس نیلوفر طباشیر هر واحد یک درم قرص سازند خوراک حسب مزاج **نوع دیگر** به نسخه حکیم محمد باقر جهت
استسقار بتجربه رسیده **صفت آن** مصطگی عصاره غافث سنبل الطیب روناس لک مغسول افسنتین اسارون فقاح اذخر تخم شاهتره
تخم کاسنی تخم کشوث ریوند چینی طباشیر زعفران ترنجبین هریک دو درم مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین گل سرخ رب السوس هریک سه درم زرشک
پانزده درم ترنجبین را بگلاب یا آب حل کرده صاف نموده باقی ادویه را کوفته بیخته بآن سرشته قرصها سازند و هر روز مثقالی تا دو مثقال
با خیسانده انیسون و شربت دینار یک نیم توله و عرق اذخر عرق بادیان هریک چهار توله بخورند و در نسخه دیگر وزن زرشک ده درم و مقدار
ترنجبین شش درم است و در نسخه دیگر که تجربه حکیم ذکار اللہ خان در آمده رب السوس و اسارون بنظر نیامده و در معمولی وزن گل سرخ
ده درم است **قرص ورد** با ستسقار نافع **صفت آن** گل سرخ سه درم عود سنبل الطیب مصطگی رومی سلیخه فقاح اذخر راوند چینی افسنتین
هریک یکدرم بدستور قرص سازند و بمار الاصول بخورند **قرص استسقار** جهت استسقار حار مجرب **صفت آن** سنبل الطیب
نیمدرم مغز تخم خیار تخم خرفه تخم کشوث تخم کرفس مصطگی لک مغسول ریوند هریک یکدرم گل سرخ پنجدرم زرشک ده درم بقدر یک مثقال
قرص سازند یک قرص با چهل درم آب کاسنی و بست درم آب عنب الثعلب و ده درم سکنجبین و پنجدرم مغز خیار شنبر استعمال نمایند
قرص لک نافع استسقار مستعمل بعد تنقیه **صفت آن** لک مغسول چهار جزو ریوند تخم کاسنی مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه
هریک سه جزو فوه بامیان تخم کرفس ساذج سنبل الطیب سلیخه هریک دو جزو نانخواه مصطگی هریک یکجزو قرص سازند خوراک از درم تا دو درم
با شربت بزوری **قرص ریوند** جهت استسقار که با نفث الدم و لینت طبع باشد **صفت آن** زعفران دانگی ریوند چینی دو دانگ
زرشک بیدانه لک مغسول فوه طباشیر صندل سفید تخم حماض هریک یکمثقال گل سرخ کهربا صلایه کرده هر واحد یک مثقال و نیم نشاسته
صمغ عربی بریان هریک دو مثقال کوفته بیخته بآب قرصها سازند و هر روز یک نیم مثقال با بعض عرقهائے مناسب بدهند و اگر حال مریض
و وقت مقتضی باشد در لینت با دوغ تف داده استعمال نماید **قرص کافوری** از مجربات میرزا محمد باقر برائے التهاب کبد و یرقان
غشیانی و حمیات حاده **صفت آن** گل سرخ طباشیر صندل سفید هریک سه درم تخم کاسنی تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوئے شیرین تخم کاهو
هریک دو درم کتیرا یک درم کافور قیصوری یک قیراط کوفته بیخته بلعاب بزرقطونا سرشته اقراص سازند شربتے دو درم با سکنجبین ساده
و بگلاب بنوشند **قرص گل** نافع یرقان **صفت آن** مصطگی طباشیر هریک یکدرم سنبل الطیب سه درم اصل السوس یکدام
گل سرخ ده درم کوفته بیخته بگلاب سرشته قرص سازند خوراک یک درم تا دو درم با مروق کاسنی و مکو هریک چهار توله شربت بزوری
و سکنجبین دیناری هریک نیم توله **قرص غافث** یرقان و درد جگر و سپرز و تپهائے ربع و کهن را نافع و سده بگشاید **صفت آن**

عصارہ غافث بست درم سنبل الطیب دہ درم طباشیر چار درم کوفتہ بیختہ بآب حماض سرشتہ اقراص سازند **قرص لبدی**
کہ در یرقان سددی جہت تفتیح سدہ و دفع یرقان مجرب و معمول است **صفت آن** کوکب الارض محلول بیعہ سائلہ زعفران ہر واحد
ثلث یک درم تخم کرفس پوست بیخ کرفس پوست بیخ کبر ہر واحد یک نیم درم گل سرخ طباشیر تخم کشوث تخم کاسنی ہر یک دو درم
مغز بادام تلخ مغز پستہ ہر واحد پنجدرم کوفتہ بیختہ بآب کرفس یا بادیان قرصہا سازند ہر قرص یکدرم و در سایہ خشک کنند و با بست درگ
سکنجبین بزوری و باشیر ہائے بارد تناول نمایند **قرص طحال** جہت ورم و درد سپرز کہ با تپ باشد مجرب است **صفت آن** گل سرخ
شش درم زرشک سہ درم تخم خیارین تخم خرفہ از ہر یک دو درم ریوند چینی طباشیر لک مغسول کافور قیصوری عصارہ افسنتین زعفران ثمرة
الطرفا ایرسا سنبل الطیب از ہر یک یکدرم عصارۂ غافث نیمدرم کوفتہ بیختہ اقراص سازند شربتے یکمثقال با سکنجبین و آب کاسنی یا آب
رازیانہ یا آب شاہترہ بنوشند **نوع دیگر** برائے طحال از مجربات بو علی سینا **صفت آن** پرسیاوشان پوست بیخ کبر تخم خرفہ
مقشر سداب تخم فنجنکشت نرد فائے خشک اجزا مساوی کوفتہ بیختہ اقراص سازند شربتے تا سہ درم با سکنجبین سادہ و ہر گاہ مسرفہ باشد با سکنجبین
نشاید بلکہ با طبیخ بیخ کبر و پرسیاوشان و بیخ گزدزو فائے خشک اصل السوس مقشر از ہر یک نیمدرم و قلیلے بہدانہ باید داد و اگر حرارت
بسیار غالب باشد باشیر و تخم خرفہ مقشر بیاشامند **قرص کبر** کہ در صلابت طحال و اوجاع آن و برائے تفتیح سدہ معمول است **صفت**
آن پوست بیخ کبر اشق از ہر یک چار درم زراوند طویل دو درم تخم فنجنکشت ملفل از ہر یک شش درم اشق را در سرکہ کہنہ حل کنند
و باقی ادویہ را کوفتہ بیختہ بآن سرشتہ قرص سازند و اگر سفوف سازند عوض اشق سہاگہ داخل کنند **قرص** جہت صلابت
طحال از جالینوس منقول **صفت آن** کزمازج چہار مثقال فلفل سفید دو مثقال اسارون چہار مثقال سنبل الطیب اشق ہر یک
دو مثقال اشق را در سرکہ عنصل حل کردہ باقی ادویہ سحق کردہ سرشتہ اقراص ببندند و با سکنجبین بدہند **قرص فنجنکشت** کہ نفخہ و درد سپرز را کہ
با حرارت بود سود دارد **صفت آن** تخم فنجنکشت کزمازج ہر یک دو درم تخم کاسنی تخم خرفہ از ہر یک پنجدرم کوفتہ بیختہ با سکنجبین اقراص
سازند **قرص خشخاش** کہ در اسہال دماغی بکار آید **صفت آن** صمغ عربی گل سرخ ہر یک چار درم خشخاش سفید حب خشخاش سیاہ
ہر کدام سہ درم رب السوس نشاستہ کتیرا ہر کدام دو درم زعفران یک درم کوفتہ بیختہ اقراص سازند و دو درم ازان وقت خواب
استعمال کنند **قرص** کہ در ذرب شوری بکار آید و شور دقروح معدہ و امعا را زائل سازد **صفت آن** گل سرخ چہار درم
تخم حماض زرشک بارتنگ کہربا بسد ہر کدام چہار دانگ نشاستہ گل مختوم صمغ عربی ہر کدام دو درم کوفتہ بیختہ بلعاب اسبغول اقراص
سازند ہر یک بوزن مثقال و یکے ازان با شربت حب الآس یا رب بہ یا آب سیب بدہند **قرص حب الآس** کہ اسہال و سرفہ را
نافع است **صفت آن** حب الآس دو درم پرسیاوشان مغز تخم خربزہ از ہر یک پنجدرم رب السوس صمغ عربی از ہر یک یکنیم درم
کوفتہ بیختہ قرص سازند شربتے سہ درم **قرص قابض** جہت اقسام اسہال مجرب حکیم علی گیلانی **صفت آن** سماق مازو تخم مرو
کزمازج افیون ہر یک چہار ماشہ اقاقیا دو ماشہ بآب جفت بلوط اقراص سازند **قرص طباشیر قابض** کہ در بعض انواع اسہال
بکار آید **صفت آن** ورق گل پنجدرم تخم حماض بریان شش درم طباشیر چار درم نشاستہ صمغ عربی ہر یک سہ درم

بکوبند وبگلاب سرشتہ اقراص سازند شربت یکمثقال **ایضاً** کہ اسہال دموی را بازدارد **صفت آن** طباشیر صمغ عربی ہریک
دو درم گل سرخ تخم حماض ہریک پنجدرم بلعاب اسبغول اقراص سازند شربت مثقالی **قرص گلنار** کہ برائے اسہال معوی و دموی
ونزف الدم از ہر عضوی کہ باشد معمول ومجرب است **صفت آن** گلنار زرورد تخم حماض ہریک سہ درم گرد سماق اقاقیا عفص جفتہ
لحیۃ التیس کندر ہریک یکدرم کوفتہ بیختہ اقراص سازند بآب مورد شربت یکدرم بشربت حب الآس **قرص** نافع اسہال معوی **صفت آن**
کتیرا طباشیر نشاستہ بریان صمغ عربی بریان ہریک دو درم گل سرخ تخم حماض ہریک پنجدرم پوست خشخاش بریان حب الآس
گلنار صندل سفید سودہ اقاقیا کہربا ہریک سہ درم کوفتہ بیختہ بدستور اقراص سازند خوراک حسب مزاج **قرص دیگر** کہ جہت اسہالات
دموی مجرب است **صفت آن** حب الآس بریان تخم خرفہ بریان تخم کشنیز بریان پوست بیخ انجبار ہریک یک تولہ طباشیر کہربا
تخم حماض بریان کتیرا صمغ عربی صندلین نشاستہ برشتہ پوست خشخاش بریان انار دانہ بریان ہریک نیم تولہ کوفتہ بیختہ بلعاب بہدانہ قرصہا
سازند بشیرہ تخم خرفہ وشیرہ کشنیز بوادہ شربت بہ داخل کردہ بنوشند **قرص شادنج** از مجربات حکیم مرزا محمد باقر مجرب ونافع از برائے
قطع سیلان خون از اعضائے باطنی واسہال مراری وذوبانی وتپہائے دموی ودق وسل وسرفہ **صفت آن** شادنج عدسی
مغسول تخم خرفہ مقشر کشنیز خشک تخم خشخاش سفید گل سرخ طباشیر گل ارمنی مغسول طین رومی از ہریک پنجمثقال کوفتہ بیختہ بلعاب
بزرقطونا سرشتہ اقراص سازند شربت یک مثقال باشیرہ تخم خرفہ مقشر **قرص انجبار** اسہال دموی وافراط طمث وقی
الدم را نافع **صفت آن** بیخ انجبار چہار درم گل سرخ صمغ عربی کہربا تخم خرفہ از ہریک سہ درم گلنار نشاستہ گل ارمنی ابسد طباشیر
رب السوس از ہریک دو درم اقاقیا یکسا نیمدرم کوفتہ بیختہ بآب مورد قرص سازند **قرص گل** جہت سحج واسہال خون مجرب است
صفت آن صمغ عربی کتیرا نشاستہ بریان ہریک نیمدرم گل سرخ تخم حماض بریان ہریک سہ درم بلعاب اسبغول قرصہا
سازند شربتے یک مثقال با رب آس **قرص** کہ قروح امعا را سود مند است **صفت آن** گل قبرسی صمغ عربی ہرکدام پنجدرم
دم الاخوین سہ درم کوفتہ بیختہ بآب قرص سازند و دو درم ازان بآب خرفہ استعمال نمایند **قرص** برائے زحیر صادق
مجرب انطاکی **صفت آن** پوست خشخاش بزر البنج سفید تخم خرفہ بریان مساوی مصطگی گل مختوم حب الآس پست عناب
ہر واحد نیم جزو مر مکی صمغ عربی ہر واحد ربع جزو قرص ہا حب بگلاب سازند شربتے مثقال واگر در انجا خون آید کہربا وانجبار ہر واحد
نصف جزو افزایند **قرص قابض** مجرب حکیم علی گیلانی کہ در اقسام اسہال وحبس خون بواسیر وطمث ونفث الدم معمول ایشان بود
صفت آن حب الآس نشاستہ بریان پوست بیخ انجبار بریان پوست خشخاش بریان ہریک سہ مثقال گل ارمنی پنجمثقال
بقدر نخود اقراص سازند شربتے ہفت قرص **قرص کہربا** کہ خون بواسیر بازدارد از مائۃ مسیحی **صفت آن** کتیرا نشاستہ
گل مختوم ہریک نیم درم کہربا صمغ عربی ہریک یکدرم بلوط دو درم کوفتہ بیختہ بآب بارتنگ قرص سازند **قرص مقل قابض**
مخترع مصنف اقتباس العلاج برائے حبس خون بواسیر **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ
بروغن بادام چرب کردہ بریان نمایند وبند جفت بلوط ہر واحد یکدرم گوزنگ سوختہ بھوج تیر سوختہ مقل ازرق ہریک دو درم حب الآس

صمغ عربی گل ارمنی ہر واحد یک مثقال بآب گندنائے سبز و بہر کہرل نمودہ اقراص سازند شربتے دو درم باشیرۂ الائچی کلان چہار عدد
وتیر و بادیان نہ ماشہ **قرص** مجرب جہت حبس خون بواسیر **صفت آن** حب الآس دو درم آملہ پوست ہلیلہ و بلیلہ جفت
بلوط مقل گلنار طراثیث ہر یک چہار درم مقل در آب برگ سر حل کنند و ادویہ دیگر کوفتہ بیختہ بدان خمیر کردہ قرص سازند شربت
دو درم **نوع دیگر** مانع افراط خون بواسیر **صفت آن** مرجان کہربا ودع سوختہ گل ارمنی نمک دو درم پوست ہلیلہ آملہ پنجدرم تخم گندنا
سہ درم مقل دہ درم مقل را در آب گندنا حل کردہ باقی ادویہ سودہ آمیختہ قرص سازند و دو سہ ماشہ بآب آہن تاب بخورند **قرص**
ذیابیطس معمول در مرض مذکور **صفت آن** طباشیر رب السوس ہر یک دہ درم تخم کاہو بست درم تخم خرفہ پانزدہ درم گل ارمنی
گل سرخ کشنیز خشک ہر یک پنجدرم اقاقیا صمغ عربی صندل سفید صندل سرخ گلنار ہر یک دو درم کافور نیم درم کوفتہ بیختہ بگلاب
قرص سازند شربتے سہ درم بآب انار ترش ہفت تولہ نبات تولہ **نوع دیگر** مستعمل در مرض مذکور **صفت آن** طباشیر رب السوس
ہر یک پنجدرم تخم خرفہ تخم کاہو ہر یک دہ درم تخم حماض کشنیز خشک گل ارمنی صندل سفید گلنار سماق صمغ عربی ہر یک سہ درم کافور
منصف درم کوفتہ بیختہ در آب خرفہ یا کاہو قرص سازند شربت از آن یک مثقال **نوع دیگر** کہ با ورم و تپ بود از مجربات
والد مرحوم **صفت آن** مروارید ناسفتہ لبد کہربائے شمعی زہر مہرہ خطائی ہر یک سہ ماشہ طباشیر رب السوس ہر یک چہار ماشہ
تخم خرفہ تخم کاہو ہر یک سیزدہ ماشہ کشنیز خشک تخم حماض گل ارمنی زرشک ہر یک دو نیم ماشہ پاؤ بالا صندل سفید گلنار پوست سماق
صمغ عربی ہر واحد یک نیم ماشہ پاؤ بالا کافور یک ماشہ خاکستر پوست بیضۂ مرغ چہار ماشہ بطریق معروف قرص بندند یکی پانزدہ
خوراک است و زیادتی و کمی حسب مزاج موقوف برائے طبیب ہمراہ این عرق استعمال نمایند **صفت آن** برادہ صندل
سفید کشنیز صندل سرخ عنب الثعلب اصل السوس گل سرخ ہر یک نیم پاؤ تخم کاسنی گل نیلوفر ہر یک پاؤ آثار برگ شاہترہ برگ حنائی
خشک ہر یک یکنیم آثار در آب تر کردہ دو چند واعرق کشند و پوٹلی کافور دو سہ ماشہ در نیچہ آویزند غذا مناسب مرض دہند **قرص**
کاکنج کہ صاحب تحفہ جہت قروح کلیہ و مثانہ تقطیر البول و بول الدم بغایت مجرب نوشتہ بنسخہ صیسے صہار بخت **صفت آن**
بزر البنج تخم کرفس ہر یک شش درم بادیان دو درم زعفران تخم حماض مغز چلغوزہ افیون مغز بادام تلخ کوہی ہر یک سہ درم کاکنج بست
و پنجدرم مغز تخم خیار دوازدہ درم شہدانج شش درم و در بعضے نسخ کاکنج پنجاہ عدد است و کندر دو درم کوفتہ بیختہ قرص سازند خوراک
سہ درم باچینتہ ولیکن در نسخہ مجرب صاحب تحفہ وزن افیون و تخم کرفس و بزر البنج و شہدانج ہر یک یک درم است
باقی بدستور نوشتہ کہ بامنضج سرشتہ قرص سازند **نوع دیگر** کہ در التحام قروح گردہ و مثانہ و سوزش بول و تسکین درد بغایت
مؤثر است **صفت آن** مغز تخم خیار گل ارمنی صمغ عربی کندر دم الاخوین خشخاش سفید مغز بادام رب السوس کتیرا نشاستہ
تخم کاکنج ہر یک دہ درم تخم کرفس دو درم افیون یک درم بشربت بنفشہ قرص ساختہ از دو درم تا سہ درم بخورند ایضاً بمنافع مذکور
صفت آن تخم خشخاش سفید شش درم صمغ عربی کتیرا ہر واحد چہار درم تخم خرفہ مغز تخم خیارین تخم خطمی تخم خبازی مغز بہدانہ
اصل السوس نشاستہ ہر یک پنجدرم مغز تخم خربزہ مغز تخم کدوئے شیرین ہر یک ہفتدرم کاکنج کوہی دہ درم و در بعضے نسخہ

افیون یک درم نیز افزوده اند **قرص خشخاش** جهت رویانیدن لحم قروح کلیه و اخراج ریم بکار آید **صفت آن** ریوند دو دانگ
کندر نیمدرم بزر البنج چهار دانگ صمغ عربی نشاسته گل ارمنی گل قبرسی گل مختوم گل سرخ گلنار سماق هر واحد یکدرم طباشیر سفید یکنیم درم
خشخاش سفید و سیاه هر یک دو درم کوفته بیخته بآب بارتنگ قرصها سازند شربت یکمثقال تا دو درم با سکنجبین سفرجلی یا کشکاب و اگر درین
اقراص دم الاخوین قرطاس سوخته اضافه نمایند قوی تر گردد و اگر حب القلت و ودع سوخته و بسد و مروارید زیاده کنند در علاج قرحه
مثانه بکار آید و در بعضی نسخه پوست خشخاش نیز داخل است **قرص** که در قروح مثانه مفید و مجرب **صفت آن** مر زعفران هر یک
نیمدرم مغز تخم خیار مغز تخم خیارزه مغز تخم هندیانه تخم خرفه تخم کتان بادیان هر یک یکدرم خشخاش سفید سه درم مغز چلغوزه پنجدرم کتیرا
صمغ عربی نشاسته مغز بادام تلخ هر یک دو درم با میفختج قرص سازند **قرص شب** که جرب مثانه را نافع **صفت آن** شب یمانی
دم الاخوین گلنار هر یک سه درم کتیرا شش درم صمغ عربی ده درم کوفته بیخته بآب خرفه قرص سازند و بشربت حب الآس بخورند
قرص ماسک البول ادرار بول که از گرمی بود باز دارد و تشنگی بنشاند **صفت آن** کزمازج کندر اقاقیا هر واحد یک درم
پوست هلیله کابلی بروغن گاو چرب کرده بریان نموده یک مثقال کشنیز خشک بریان یک نیمدرم گلنار گل ارمنی گل سرخ عدس هر یک
دو درم تخم بلوط تخم مورد هر یک سه درم کوفته بیخته اقراص سازند شربت دو درم با رب به **نوع دیگر ماسک البول** بارد که تقطیر البول
حار را نافع **صفت آن** طباشیر کشنیز تخم حماض گل ارمنی صندل گلنار صمغ عربی مساوی کوفته بیخته بآب کاهو قرص سازند نسخه
ماسک البول حار همان است که دران کندر و بلوط بست و پنجدرم است و در سفوفات مسطور شد **قرص کهربا** که مرزا محمد باقر
در بیاض مجربات خود جهت بول الدم قلمی نموده **صفت آن** کهربای شمعی بسد محرق مغسول تخم خرفه مقشر صمغ عربی بریان کشنیز
خشک بریان بزر البنج سفید لک مغسول طباشیر کتیرا نشاسته از هر یک پنجدرم تخم حماض شاخ گوزن سوخته پوست تخم مرغ
سوخته گل ارمنی ودع محرق گلنار فارسی سک هر یک سه درم مصطگی زعفران افیون هر یک یکدرم بدستور قرص سازند **قرص الطین**
که بول الدم و اسهال دموی را نیز نافع **صفت آن** گلنار اقاقیا هر یک یکدرم و نیم مغز تخم خیارین مغز تخم کدوی شیرین نشاسته
کتیرا صمغ عربی کهربا گل ارمنی کوفته بیخته بلعاب اسبغول اقراص سازند شربت دو درم با شیرهٔ خرفه **قرص الطین** جهت بول الدم
و قروح مثانه نافع **صفت آن** گل مختوم طباشیر کتیرا صمغ عربی تخم خرفه مغز تخم خیارین گل ارمنی مساوی کوفته بیخته بلعاب اسبغول
قرص سازند و با کشکاب بدهند و در نسخه دیگر مغز تخم خربزه هم نوشته **قرص بول الدم** نافع آمدن خون در بول **صفت آن**
مغز تخم خیار چهار درم نشاسته کتیرا گلنار سک از هر یک سه درم مصطگی زعفران افیون هر یک یکدرم سائیده قرص سازند **قرص
شب** که اندمال قرحه سوزاک کند **صفت آن** شاخ گوزن سوخته شب یمانی کتیرا گل ارمنی گلنار تخم خرفه مساوی الوزن کوفته بیخته
بآب خرفه اقراص سازند **قرص بارد** که حیض بگشاید چون مزاج گرم بود **صفت آن** مغز تخم خیار دراز مغز تخم خیار بادرنگ مغز تخم
خربزه هر یک پنجدرم روناس یعنی مجیٹھ مشکطرامشیع دوقو سیلیخه هر یک دو درم بدستور اقراص سازند **قرص مر** که در طمث بقوت کند
و تسهیل ولادت نماید اگر مداومت بآن کنند اسقاط جنین کند **صفت آن** حلتیت سکبینج جاوشیر برگ سداب خشک برگ پودینه

خشک مشکطرامشیع قردمانا فوه هریک دو درم مرشه درم ترمس پنجدرم کوفته بیخته قرص سازند و هر قرص بقدر دو درم شربے یک قرص با
طبیخ اهل واگر ترمس نباشد عوض آن دارچینی کنند واگر بآب سداب قرص سازند بهتر باشد **قرص** که کثرت طمث باز دارد **صفت**
آن کیر ورسوت هریک دو ماشه صمغ عربی یک ماشه فوفل چهار ماشه بآب قرص سازند شربتے از یک ماشه تا دو ماشه **قرص موغ**
که تسهیل ولادت کند و بچه زنده و مرده را در ساعت بیرون آرد **صفت آن** مرجان وشیر سکبینج بیرزد هریک یکدرم حلتیت نیم درم
جمله یک شربت است بآب سداب با طبیخ حلبه بدهند و تجربه اینها همین عمل نماید غذا نخود آب **قرص گلنار** برائے غذیونطالسیار
مجرب است تالیف علویخان **صفت آن** گلنار فارسی اقاقیا حب الآس گل ارمنی از هریک یکدرم صندل سفید نیم درم صمغ عربی
کندر از هریک دو درم کوفته بیخته بآب سیب سرشته قرص سازند و هر روز یکمثقال آنرا باده درم شربت سفرجل بخورند **قرص**
مسهل از تالیف حکیم مومن مرحوم که در امراض حاده وتپهاے گرم ومرکبه و دفع قولنج ثفلی بغایت نافع است و سریع العمل و بیتائله
وبهترین اقسام قرصهاے مسهل است **صفت آن** گل بنفشه پانزده ماشه مغز تخم کدوے شیرین مغز تخم خیارین مغز تخم تربوز
تخم کاسنی گل نیلوفر هریک نه ماشه تخم خرفه پنجماشه مصطگی انیسون سه نیم ماشه گل سرخ سی ماشه طباشیر نشاسته کتیرا هریک سه ماشه حب الملوک
مقشر ده عدد حب الملوک را شوی نمایند و باقی ادویه کوفته بیخته بلعاب اسبغول قرصها بندند قدر خوراک از نیم مثقال تا یک مثقال
قرص طباشیر ملین که بعد تنقیه اگر تپ باقی باشد در حمیات صفراوی ومرکبه معمول است **صفت آن** طباشیر چهار درم ترنجبین
سه درم مغز تخم کدو مغز تخم خیارین هریک دو درم نشاسته صمغ عربی کتیرا تخم خشخاش از هریک درم بلعاب اسبغول سرشته اقراص سازند
خوراک پنجماشه **نوع دیگر** که در تپهاے صفراوی معمول و تپ غب خالص بعد تنقیه که احساس گرمی کند مفید **صفت آن** رب السوس دو درم
تخم کاهوے مقشر مغز تخم خیار بادرنگ مغز تخم کدوے شیرین هریک سه درم طباشیر گل سرخ هریک پنجدرم ترنجبین خراسانی ده درم قرصها
سازند **قرص طباشیر کافوری** جهت حمیات حاده واسهال قوی وکرب وعطش ونفث الدم وخفقان گرم وسل ودق نیز
نافع **صفت آن** زعفران نیم درم کافور قیصوری یک درم طباشیر صمغ عربی کتیرا نشاسته هریک دو درم مغز تخم خیارین مغز تخم کدو
تخم خرفه هریک چهار درم گل سرخ رب السوس هریک شش درم کوفته بلعاب اسبغول اقراص سازند هر قرص دو نیم درم شربتے یک قرص
باشربت مناسب **ایضاً** بمنافع بالا **صفت آن** طباشیر چهار درم کهربا شمعی گل ارمنی از هریک سه درم گل سرخ شش درم مغز تخم
خیارین مغز تخم کدو تخم خرفه از هریک هفت درم کافور قیصوری نیم درم کوفته بیخته بآب برگ بارتنگ و بلعاب اسبغول سرشته اقراص
سازند شربتے یک مثقال **قرص انبر باریس کافوری** در حمیات محرقه و غب خالص و امراض حاره کبدو معده معمول حکیم
میر محمد هادی **صفت آن** زرشک منقی طباشیر گل سرخ از هریک دو مثقال تخم کاسنی مغز تخم خیارین مغز تخم کدوے شیرین تخم خرفه
صندل سفید از هریک یکمثقال کافور قیصوری بیست قیراط کوفته بیخته بگلاب سرشته اقراص سازند شربتے یک مثقال **قرص**
طباشیر کافوری ملین مجرب جهت حمیات حاره **صفت آن** رب السوس صندل سفید از هریک دو درم کاسنی
تخم خرفه گل ارمنی تخم کاهو از هریک سه درم کتیرا صمغ عربی هریک دو درم مغز تخم کدو مغز تخم خیارین سماق از هریک پنجدرم

زرشک بیدانه طباشیر از هر یک هفت درم ترنجبین ده درم کافور یکدرم زعفران یک ماشه بدستور قرص سازند **قرص طباشیر**
مجرب جهت حمیات حاده ومحرقه و تسکین لهیب و عطش **صفت آن** زرشک منقی طباشیر گل سرخ از هر یک یکنیم درم تخم خیار مقشر تخم
کاسنی تخم کاهو تخم خرفه صندل سفید از هر یک نصف درم کافور نصف دانق همه را کوفته بیخته بلعاب اسبغول سرشته اقراص سازند بر
پشت غزال خشک سازند و شربت یکمثقال **نوع دیگر** بمنافع مذکور **صفت آن** طباشیر یک توله زرشک منقی دو توله تخم کاهوئے
مقشر مغز تخم تربوز مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم خیارین هر یک یکتوله گل سرخ تخم کاسنی تخم خرفه هر یک شش ماشه کثیرا نشاسته هر یک
سه ماشه صمغ عربی دو ماشه کافور یک ماشه زعفران دو سرخ کوفته بیخته بلعاب اسبغول اقراص سازند خوراک سه ماشه آب چکیده کاسنی
قرص صندل جهت حمیات حاده و عطش شدید و گرمی جگر و معده و خشکی زبان که از ارتفاع ابخره صفراوی باشد مجرب صاحب
شفاء الاسقام **صفت آن** مغز تخم خیار بادرنگ کافور کثیرا از هر یک پنجدرم صندل سفید صندل زرد صندل سرخ رب السوس
تخم خرفه هر یک دو درم گل سرخ طباشیر سفید قند سفید هر یک چهار درم کوفته بیخته بلعاب اسبغول که در گلاب و آب انارین برآورده باشند
سرشته اقراص سازند هر قرص یک درم و در سایه خشک کنند شربتے یک قرص باآب انارین یا آب سیب شیرین ترش و اگر تلیین
مطلوب باشد با نقوع تمر هندی که ترنجبین یا شیرخشت در آن محلول باشد بخورند **قرص کافور** مبرد و مطفی و نافع حمیات حاره و امراض
کبد **صفت آن** طباشیر سفید ده درم گل سرخ پنجدرم مغز تخم کدوئے شیرین تخم کاهو تخم کاسنی تخم خرفه مقشر از هر یک یکدرم صندل سفید
دو درم کافور قیصوری یک درم کوفته بیخته بلعاب اسبغول قرص سازند شربتے یکدرم و اگر یک درم بزر البنج سفید افزایند
تلطیف عجیب کند و آن را نهایتے است در شراؤ تبرید جگر **نوع دیگر** که در حمیات صفراوی بعد تنقیه معمول است **صفت آن** طباشیر
صمغ عربی کثیرا صندل سفید هر یک چهار ماشه و نیم نشاسته مغز تخم خیارین مغز بهدانه اصل السوس مقشر هر یک نه ماشه مغز تخم کدو خرفه مقشر هر یک
یکتوله زعفران یکنیم ماشه بزر البنج دو ماشه کافور قیصوری سه ماشه کوفته بیخته بلعاب بهدانه قرص ساخته سه ماشه از آن سائیده و شربت نیلوفر سرشته
بلیسند **قرص زرشک صغیر** که در حمیات مرکبه معمول است و برائے سده جگر و صلابت آن نیز نافع است **صفت آن** زرشک منقی
پانزده درم تخم کاسنی تخم خرفه مغز تخم خیارین هر واحد سه درم گل سرخ پنجدرم ریوند چینی سنبل الطیب هر واحد یکدرم بلعاب اسبغول سرشته اقراص
سازند **قرص بنفشه** که تپ کهنه را سرفه را مفید است **صفت آن** بنفشه مغز بادام شیرین مغز تخم کدو مغز تخم خیار کثیرا از هر یک پنجدرم
رب السوس گل ارمنی نشاسته از هر یک سه درم مصطگی یکمثقال سنبل الطیب یکدرم کوفته اقراص سازند شربتے یکمثقال **قرص گل** مستعمل در حمیات
مطبقه و اورام کبد و حمیات مرکبه از صفرا و بلغم و ورم معده و رطوبت و درد آن **صفت آن** گلسرخ ده درم سنبل الطیب زعفران از هر یک دو درم رب السوس
تخم خیار مقشر ترنجبین از هر یک سه درم صمغ عربی کثیرا از هر یک یکدرم کوفته بآب سرشته قرص سازند شربتے دو مثقال تا دو درم **نوع دیگر** که جهت تپهائے
مرکبه و حمیات کهنه معمول و مجرب است **صفت آن** گل سرخ اصل السوس مقشر هر یک چهار درم طباشیر سنبل الطیب افسنتین هر یک دو درم
ترنجبین سه درم بگلاب قرص سازند و پنج ماشه همراه چکیده کاسنی و شربت بزوری دهند **قرص گل دیگر** تپ مرکب را که صفرا بر بلغم غالب
باشد نافع **صفت آن** سنبل الطیب سه درم تخم کاسنی مغز تخم خیارین هر یک چهار درم اصل السوس پنجدرم گل سرخ

ده درم کوفته بیخته قرص سازند از یک مثقال **نوع دیگر** مستعمل حکیم علویخان صاحب **صفت آن** طباشیر سفید ده درم گلسرخ
شش درم تخم کاهو مقشر مغز تخم خیارین مغز تخم کدوے شیرین از هر یک دو درم رب السوس یکدرم نشاسته کتیرا از هر یک نیم درم
ترنجبین پنجدرم ادویه باریک سائیده ترنجبین را در لعاب اسپغول حلکرده صاف نموده اجزا بآن سرشته اقراص سازند **قرص**
غافث که لتقه و حمیات مرکبه را نافع است و سوء مزاج کبد را سود مند **صفت آن** عصاره غافث سی درم گل سرخ شصت درم
طباشیر چهل درم کوفته بیخته بدستور اقراص سازند شربتے دو درم **نوع دیگر** جهت شطر الغب و تپهاے کهنه مجربست **صفت آن**
عصاره غافث شش درم طباشیر ده درم سنبل الطیب دو درم گل سرخ پنجدرم بآب اقراص سازند قدر دو درمے شربتے یک **قرص قرص**
بنفشه مسهل که در تپ شطر الغب بعد نضج بمطبوخی که در مطبوخات خواهد آمد براے تنقیه معمول **صفت آن** بنفشه دو درم
تربد موصوف رب السوس نیم درم سقمونیاے مشوی نیم دانگ پوست هلیله زرد یکدرم باریک سائیده بآب قرص سازند و در
سایه خشک نمایند و این یک شربت است بآب گرم یا بمطبوخ مناسب سحرگاه بخورند **قرص افسنتین صغیر** حکیم بابا سرهندی نوشته
که در تپ بلغمی نو و کهنه شدید و ضعیف حادث از بلغم غلیظ حامض یا زجاجی یا مالح و مقوی معده و جگر و ضعف آن و بسیط یا مرکب با تپ
دیگر این قرص را تجربه کرده ام **صفت آن** افسنتین رومی که بنهایت تلخ باشد تخم کرفس اسارون انیسون مغز بادام تلخ مساوی از یکه
سائیده بآب سرشته قرص سازند و در سایه خشک کرده باندک آب بخورند **قرص انیسون** حکیم ممدوح نوشته که بعضے جا دیدم
که از قرص افسنتین منتفع نشدند و باستعمال این قرص انیسون نجات یافتند **صفت آن** انیسون افسنتین مغز بادام تلخ سنبل الطیب
صبر زرد هر یک چهار درم عصاره غافث سافج هندی اسارون هر یک سه درم مصطگی تخم کرفس هر واحد یکدرم کوفته بیخته در گلاب قرص سازند
و بقدر یک درم با طبیخ افسنتین استعمال کنند **قرص دیگر** حکیم موصوف گفته که در تپ ربع مجرب من است **صفت آن** بادیان
زیره سیاه هلیله سیاه قرص ساخته استعمال نمایند که از نوبت سوم تجاوز نکند فاحفظ فانه من الفیوض **قرص انبرباریس**
تالیف بوعلی سینا معمول در حمیات مرکبه و تپ ربع که ماده آن محترق از صفرا باشد **صفت آن** عصاره انبرباریس پنجدرم عصاره
غافث طباشیر سفید هر یک دو درم لک مغسول کندر سنبل الطیب عصاره افسنتین ریوند چینی گاؤ زبان از هر یک دو نیمدرم زعفران
یکدرم کوفته بیخته بآب کاسنی تازه سرشته اقراص نمایند **قرص کافور** مستعمل در دق و سل و سعال حار و حمیات محرقه که مسرفه باشد
صفت آن مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه مغز تخم کدوے شیرین مغز بهدانه هر یک پنجدرم گل سرخ رب السوس طباشیر سفید هر یک سه درم
صمغ عربی کتیرا نشاسته صندل سفید از هر یک دو درم تخم کاهوے مقشر یکدرم کافور قیصوری نیم مثقال کوفته بیخته بلعاب بزرقطونا سرشته اقراص
سازند شربتے دو درم از براے سرفه با شربت و یا قوزا یا شربت خشخاش و لعاب بهدانه مید هند و براے دق و حمیات حاده بآب انارین
و آب کدوے مساوی و خیار بادرنگ و آب هندوانه و آش جو **نوع دیگر** که تپ دق و محرقه و جمیع اقسام تپهاے حاره و یرقان را نافع باشد
و تشنگی بنشاند و مسمی است بقرص مبارک **صفت آن** گل سرخ ترنجبین از هر یک پنجدرم مغز تخم خیارین طباشیر از هر یک یک نیم درم
تخم کاهو سه درم مغز تخم خربزه سه درم کاسنی چهار درم مغز تخم کدو دو درم رب السوس یک مثقال کافور یک نیم دانگ کوفته بیخته اقراص

سازند. **قرص طباشیر کافوری** نافع است جهت سرفه وحمی دق وحمیات محرقه وتسکین تشنگی **صفت آن** کافور یک درم
طباشیر مغز تخم خیار بادرنگ تخم کاسنی تخم توزک تخم کاهو گل سرخ صندل سفید هر یک چهار مثقال کوفته بیخته بلعاب اسبغول سرشته
اقراص سازند شربت یکمثقال قوت این تا شش ماه باقی می ماند **قرص طباشیر کافوری لولوی** از اختراع حکیم علویخان برائے تپ دق
وسل وخفقان وحمیات محرقه وقتیکه باسهال باشند ونافع از برائے نفث الدم وقی الدم واسهال دموی وکبدی وذوبانی ومکرر تجربه شود
صفت آن مروارید ناسفته طباشیر سرطان سوخته تخم خشخاش سفید تخم کاهو تخم خرفه مقشر کتیرا هر یک سه درم کهربائے شمعی رب السوس
گل سرخ هر یک دو مثقال مغز تخم خیارین پنج مثقال صمغ عربی لبسد سوخته هر یک یکمثقال کافور یکدرم زعفران دو دانگ ابریشم مقرض
دو دانگ کوفته بیخته بآب بارتنگ سرشته اقراص سازند شربت یکمثقال **قرص طباشیر سرطانی** دق وسل را نافع است **صفت**
آن طباشیر سفید گل سرخ از هر یک پنجدرم ترنجبین ده درم کتیرا صمغ عربی از هر یک یکنیم درم تخم خرفه مقشر مغز تخم خیارین مغز تخم کدو از هر یک
سه درم تخم کاهو تخم کاسنی از هر یک چهار درم صندل سفید سه درم سرطان نهری سوخته رب السوس از هر یک یکدرم زعفران کافور از هر یک
نیمدرم کوفته بیخته بلعاب اسبغول یا لعاب بهدانه سرشته اقراص سازند وبعضے عود خام سنبل الطیب درین نسخه بوزن کافور داخل میکنند
قرص الدق جهت دق وحمی مطبقه ومحرقه واسهال صفراوی ودموی که باتپ باشد مجرب است **صفت آن** بارتنگ نشاسته
کتیرا صمغ عربی از هر یک سه درم گل ارمنی طباشیر از هر یک چهار درم خشخاش سفید پنجدرم گل سرخ مغز تخم کدو مغز تخم خیارین تخم خرفه
از هر یک شش درم مغز بهدانه مغز تخم هندوانه از هر یک هفت درم رب السوس ده درم کوفته بیخته بلعاب بزرقطونا اقراص سازند شربت
یک مثقال نوع دیگر برائے دق بنسخه شیخ الرئیس **صفت آن** طباشیر گل ارمنی هر واحد چهار درم گل سرخ شش درم تخم خرفه
مغز تخم خیار مغز تخم کدو کهربائے شمعی هر واحد سه درم بدستور اقراص سازند شربت آن دو درم **قرص خشخاش** که صاحب دق و
اسهال را نافع وبارها معمول **صفت آن** کافور یک درم گل سرخ تخم حماض طباشیر نشاسته صمغ عربی گل قبرسی هر یک سه درم
تخم خشخاش سفید مغز تخم کدوے شیرین مغز تخم بادرنگ مغز تخم خربزه خرفه مقشر مغز بهدانه هر یک شش درم تخمها ومغزها را بریان کرده کوفته
بیخته بآب به قرص سازند شربت یکدرم **قرص مجرب** جهت حمی دق که با اسهال بود **صفت آن** مروارید ناسفته زهر مهره سائیده
کهربا سائیده از هر یک یک ماشه طباشیر گل داغستانی صمغ عربی بریان گلنار فارسی تخم حماض بریان گل سرخ گل ارمنی پوست بیرون
پسته حب الآس دانه هیل از هر یک دو ماشه نشاسته تخم خشخاش تخم کاهو از هر یک سه ماشه خرفه مقشر بریان صندلین از هر یک چهار ماشه کوفته
بیخته بشیره برگ بارتنگ اقراص سازند بقدر یک ماشه **قرص سعفه** جهت سعفه وقوبا واورام بارده وصداع بلغمی بغایت مجرب
صفت آن زرد چوب مغز بادام تلخ هر یک جزوی مقل ازرق دو جزو مقل را شبانه روز در سرکه خیسانیده ادویه دیگر سائیده
آمیخته قرص سازند وبآب کاسنی وروغن گل وسرکه وامثال آن سوده ضماد نمایند **قرص کلف** که هم به برش ونمش نافع است
صفت آن اشق مقل هر یک دو درم مازریون چهار درم خردل سفید ده درم مقل واشق را درآب حل کنند وادویه کوفته بیخته بدان
بسرشند واقراص سازند ووقت حاجت بسرکه سائیده طلا کنند **قرص مطلی** برائے دفع آثار سیاه که بر چهره پیدا مے شوند

صفت آن بیخ سوسن آزاد با قلا جو مقشر ہر واحد یک جزو نمک اندرانی شاخ گوزن سوخته اشق ہر واحد یک جزو ہمہ را بآب
سائیده اقراص سازند و وقت حاجت در آب سوده بر چہره لطوخ نمایند قبل از حمام و بعده در حمام داخل شوند قرص نافع برائے
سنان از حکیم علویخان صفت آن گل سرخ نیم رطل سنبل الطیب سعد سک مرکی شب یمانی از ہر یک نیم اوقیه کوفته بیخته در گلاب
اقراص سازند و وقت حاجت سائیده بمالند ایضاً که تن عرق دور نماید از قانون صفت آن کافور نیم جزو صندل سپید مسک
سنبل الطیب شب یمانی سادج ہندی مرکی گل سرخ ہر یک یکجزو توتیائے مرداسنگ ہر یک سه جزو کوفته بیخته بگلاب قرص سازند و سائیده خشک
کنند و بسایند و بر بدن بپاشند قرص مثلث مطلی قرحه صلب سوداوی را که بقرحه عالمگیری شہرت یافته بود سود دارد صفت
آن نیله تقوته بریان مغز بیل کته ہر سه ادویه برابر کوفته بیخته ترسها سازند و بآب سوده طلا نمایند و نفع دهد فصل دوم در قطورات
قطور قاتل کرم دماغ و حابس خون و مدمل زخم از مخترعات والد ماجد غفر الله له صفت آن برگ سیب برگ آرو ہر یک یکمشت پنج ترسه
پیاز ہر یک یکعدد ہمه را کوفته آب برآرند و با روغن کنجد چہار دام آمیخته بجوشانند و قدرے موم آمیخته فرود آرند پس مرہم الاخوین گل ارمنی
انزروت سفیده کاشغری ہر یک دو ماشه سوده آمیخته وقت حاجت در بینی چکانند و بر سر نیز بمالند و اگر مانعی نباشد فصد سر و مقدم
دارند قطور مجرب حکیم مومن در ابتدائے رمد و مسکن وجع است صفت آن چاکسو بہدانه تخم خبازی ہر یک ده عدد نیم کوفته با
نشاسته نیم مثقال و حضض دو دانگ بآب بجوشانند تا غلیظ شود پس صاف نموده با قدرے سفیده تخم مرغ در شیشه کرده بریم نیم
دنیم گرم در چشم بچکانند نوع دیگر معمول میر عوض علی صفت آن انزروت سفید چار درم جو مقشر کوفته ده دانه بہدانه ده دانه در ظرف
آبگینه یا نقره گذاشته آب بر آن ریزند چندانکه ادویه را بپوشد و بر آتش انگشت ملائم بدارند تا بگدازد و بجوشش آید آنگاه صاف نموده
و سرد ساخته چند قطره در چشم بچکانند و در روزی پنج شش نوبت ہمین طور بعمل آرند انشاء الله تعالی در سه چہار روز یا روز دوم رمد را باصلاح آورد
دگر تخم گشنیز ده دانه حلبه بہدانه شکر ربع درم ماميران یک دانگ و کتیرا نیم دانگ زعفران ربع دانگ افزوده و بوزن انزروت یکدرم
نموده جوش داده بعمل می آرند جمیع اقسام رمد را مفید می افتد قطور که طرفه کہنه را نافع است صفت آن نوشادر نمک لاہوری در آب
حلکرده و کنند روز آن آمیخته در چشم چکانند قطور که محافظ چشم از آبله جدری نماید صفت آن سماق در گلاب تر کنند و صاف نموده قدرے
کافور در آن افزوده شبانه روزے چند نوبت در چشم چکانند قطور معمول در وجع گوش حار صفت آن مہاودر در شیر دختر یا شیر بز
حلکرده نیمگرم در گوش چکانند و شیاف ابیض کافوری در شیر بز یا شیر دختر حلکرده چکانیدن نیز مجرب است وکذلک تقطیر آب کدو و شیر دختر
ایضاً برائے درد گوش حار صفت آن سفیده بیضه مرغ بآب کدو یا روغن گاو در گوش چکانند و شیر زنان نیز منیب
ایضاً برائے درد و ورم حار گوش نافع صفت آن شیاف ابیض کافوری در شیر دختران و سفیدی تخم مرغ و لعاب اسبغول
مخلوط نموده چکانند قطور مخدر مسکن درد حار گوش و درد شدید که از قرحه مؤلمه باشد صفت آن حضض افیون در شیر دختر حلکرده
چکانند ایضاً نافع درد گوش حار صفت آن عصاره برگ بنگ صاف کرده نیمگرم در گوش چکانند و یا بنگ یک توله
بآب سائیده قرص بسته در روغن زرد چہار توله بسوزند پس صاف کرده دو سه قطره در گوش چکانند ایضاً جہت وجع شدید آن از حرارت

بود معمول صفت آن کافور افیون ہریک یک سرخ در روغن گل وشیر دختر حلکردہ در گوش وبینی چکانند ایضاً کہ جهت تسکین
درد گوش بنہایت مفید صفت آن صبر سقوطری در روغن گل ویا روغن گاو کہنہ حلکردہ نیمگرم در گوش چکانند قطور نافع درد گوش
بارد صفت آن کچلہ قدرے با آب سائیدہ نیمگرم در گوش مخالف چکانند ایضاً برائے درد گوش بارد صفت آن روغن
بابونہ یا روغن ترب یا روغن زرد کہنہ با آب برگ سدرسن یا دو سہ قطرہ شیر زن توام در گوش چکانند وآب پیاز نیمگرم بدستور قطور
جهت درد گوش وکری قدیم مجرب است صفت آن افسنتین با زہرہ بز وروغن بادام تلخ سائیدہ در گوش چکانند قطور نافع
ورم اندرون گوش صفت آن سفیدہ تخم مرغ روغن گل ممزوج کردہ در گوش چکانند وازالہ ورم وتسکین درد از ہر سبب کہ
باشد بےنظیر است قطور دبیلہ ورم گوش ہرگاہ درد زیادہ گردد وتپ شدت کند برائے نضج وانفجار ورم وبثرہ اندرون گوش بکار آید
صفت آن لعاب حلبہ وتخم کتان وتخم مرو شیر دختر آمیختہ نیمگرم در گوش چکانند وبعد انفجار فتیلہ پنبہ کہنہ در عسل آغشتہ وانزروت سودہ
بران پاشیدہ نہند قطور نافع درد گوش کہ با قرحہ وچرک باشد صفت آن زبد البحر دم الاخوین کندر مساوی مرکی نصف یکجزو
بروغن گل آمیختہ نیمگرم قطور سازند واگر خواہند انزروت وصبر نیز افزایند واول برائے پاک کردن ریم آب زہرہ گاو وانزروت شہد
قطور سازند ایضاً کہ وجع قرحہ گوش را ساکن کند صفت آن مر صبر کندر زعفران واگر درد شدید باشد قدرے افیون ہم ضم
کنند وبا روغن توام مخلوط کردہ بچکانند قطور نافع درد گوش کہ از کرم بود صفت آن عسل وسرکہ وروغن گل برابر آمیختہ نیمگرم در گوش
چکانند ایضاً آب برگ وبیخ ترب با آب پیاز آمیختہ در گوش چکانند خواہ در روغن نیب پھٹکری آمیختہ چکانند ایضاً قاتل کرم گوش
صفت آن آب برگ شفتالو آب برگ ترب آب برگ پودینہ بورہ ارمنی سقمونیائے افسنتین زراوند مدحرج ہریک یک درم
درمنہ ترکی نیمدرم بسرکہ سائیدہ بکار برند وقطور آب برگ خوخ وآب برگ شریفہ وآب امربیل وآب فنجنکشت سرخس قنبیل آمیختہ چکانیدن
نیز قاتل کرم گوش است قطور کہ برائے طرش آزمودہ است صفت آن ایرسا بقدر ضرورت در روغن زیت پختہ در گوش چکانند
ایضاً مجرب صفت آن خربق سفید مثقال جندبیدستر نیم مثقال نطرون یک نیمدانگ کوفتہ بیختہ بسرکہ کہنہ قدرے آب سرگین
اسپ تالندا آب ترب با قدرے عسل جوشانیدہ در گوش تقطیر سازند قطور کہ طنین را بعد تنقیہ نفع تمام دارد از خلاصہ صفت آن
قرنفل نیمدرم مشک دانگی با آب مرزنجوش سائیدہ بچکانند ایضاً کہ طنین ودوی ووقر را نافع صفت آن کندر زعفران فرفیون جندبیدستر
خربق سفید مرکی ہریک سہ درم نطرون بورہ ارمنی ہریک دو درم کوفتہ بیختہ در شراب حلکردہ بچکانند قطور کہ خون آمدن از گوش باز دارد
صفت آن مامیثا اقاقیا حضض سودہ در آب برگ خرفہ آمیختہ در گوش چکانند واگر کندر وصبر مساوی در آب
برگ خرفہ سائیدہ قطور نمایند نیز نافع است قطور جهت انفجار خون کہ از ضربہ وسقطہ گوش ودفع طبیعت بر سبیل بحران باشد صفت
آن زعفران دو دانگ حضض کندر عصارہ باذروج ہریک یکدرم در سرکہ خوب حل کنند کہ یکذات مثل آب شود بچکانند قطور برائے
خارش گوش معمول صفت آن افسنتین در سرکہ جوش دادہ صاف نمودہ نیمگرم در گوش چکانند ایضاً برائے
خارش اندرون گوش صفت آن صبر سقوطری بروغن گل حلکردہ در گوش چکانند ایضاً حضض بکیاشہ در آب سائیدہ ہمان

کردہ نیمگرم در گوش چکانند و بالائے آن سہاگہ بریان باریک سودہ بآب حلکردہ چکانند و حلبہ در شیر زنان لت کردہ صاف نمودہ
چکانند قطور کہ برائے رعاف معمول و مجرب است و فی الحال حبس رعاف کند ہر چند کہ ازان یاس شدہ باشد صفت آن کافور
قدرے در آب افشردہ سرگین خر حل نمودہ در بینی چکانند و اگر قدرے افیون اضافہ کردہ شود قوی تر خواہد شد قطور نافع فواق صفت
آن جرک نگس در شیر زنان سائیدہ دو سہ قطرہ در ہر دو جانب بینی چکانند کہ در تسکین فواق مجرب است قطور کہ بول بکشاید صفت
آن زعفران یک حصہ شورہ قلمی دو حصہ در آب حل کردہ قطور نمایند قطور نافع از برائے قروح مثانہ صفت آن انزروت دم الاخوین
کندر سفیداب نشاستہ صمغ عربی افیون ساوی شیاف ساختہ وقت حاجت بشیر دختران حلکردہ قطور یا زروق نمایند قطور کہ جہت
بندکشاد مجرب صفت آن صمغ عربی کندر دم الاخوین باریک سودہ در آب حلکردہ قطور نمایند فصل سوم در قہوہ ہا قہوہ برائے درد سر
و زکام بلغمی صفت آن زنجبیل گل و باوہ ہر یک یکنیم ماشہ کوکنار یک عدد در ظرف گلی آب نارسیدہ بآب بجوشانند ہر گاہ بقدر
نیم پاؤ بماند شیرین کردہ یا بے شیرینی گرما گرم بنوشند قہوہ کہ بجہت بیداری و رفع خمار خواب می نوشند صفت آن بادیان
خطائی سہ ماشہ چائے خطائی شش ماشہ در عرق بادیان جوشانیدہ صاف نمودہ نبات سفید دو تولہ آمیختہ گرم گرم بنوشند قہوہ
نافع برائے فالج و لقوہ صفت آن بادیان خطائی عود خام مصطگی خولنجان قرنفل ہر یک دو ماشہ الائچی خورد دارچینی ہر یک چہار ماشہ
چائے خطائی ہشت ماشہ انیسون یک ماشہ با نبات سفید دو اوقیہ بطریق قہوہ بنوشند ایضاً بمنافع مذکورہ صفت آن
بادیان خطائی چائے خطائی ہر یک چہار ماشہ دارچینی دو ماشہ زوفائے خشک سہ ماشہ بعرق عنب الثعلب و عرق بادیان
ہر یک پنج تولہ جوشانیدہ صاف نمودہ نبات سفید چہار تولہ داخل کردہ بطریق قہوہ بنوشند قہوہ برائے ضیق النفس صفت
آن گاؤزبان اصل السوس بادیان خطائی ہر یک چہار ماشہ چائے خطائی زوفائے خشک ہر یک سہ ماشہ تخم خطمی چہار ماشہ دارچینی
سہ ماشہ نبات دو تولہ جوشانیدہ بطور قہوہ بنوشند قہوہ جہت خفقان بارد صفت آن قرنفل ہفت عدد در گلاب و عرق گاؤزبان
ہر یک نیم پاؤ بجوشانند چون نصف بماند صاف کردہ بشربت انار شیرین یا شربت سیب یا نبات شیرین کردہ بنوشند قہوہ مقوی
معدہ و ہاضم و مشہی صفت آن الائچی خورد دہ عدد قرنفل چہار عدد بادیان خطائی بقدر ۴ ماشہ در آب جوش دہند چون جوش خوردہ
فرود آوردہ بقدر ۳ ماشہ چائے خطائی انداختہ بہ نبات شیرین کردہ بطریق قہوہ بنوشند ایضاً کہ اصلاً پرہیز ندارد و قوت ہضم
و سائر فوائد میناید صفت آن چوب چینی یک مثقال یا یک نیم مثقال از کار دورق ورق نمودہ چائے خطائی مثقال دارچینی
بادیان خطائی ہیل بوا ہر یک یکمثقال در گلاب یک شب تر کردہ با یک من طبی آب بآتش ملایم بجوشانند تا ربع بماند صاف کردہ بعد
انحدار غذا از معدہ بقدر سہ دو فنجان نیمگرم بنوشند و در چند دفعہ ہمہ نوشیدہ شود و اگر داخل نمایند برائے اقبال طبع بہتر است و در استعمال
این نمک کم خورند و چائے را در آخر جوش اندازند فصل چہارم در قیروطیات قیروطی برائے تشنج یبسی صفت آن مغز
ساق گاؤ پیہ مرغابی موم سفید در روغن بنفشہ بگدازند پس شیر دختران بیامیزند و بمالند ایضاً کہ بجہت تشنج یبسی بکار آید صفت آن
موم سفید روغن کدو روغن بنفشہ آب برگ خطمی آب برگ خبازی لعاب حلبہ و تخم کتان بسپیدی بیضہ ہمہ را آمیختہ بر آتش ملایم بجوشانند

تا غلیظ شود بعمل آرند قیروطی جهت برد و شیره نافع صفت آن جاوشیر اشق تنه راتینج سمغ بطم همه را در روغن زیت و سرکه حل نمایند
و موم سفید و روغن گل گداخته مرهم ساخته بعمل آرند قیروطی جهت بثور بینی صفت آن موم سفید بروغن مورد و روغن گل گداخته
مرداسنگ بگلاب و سرکه سوده داخل نمایند و در هاون دسته بمالند تا یکذات شود قیروطی برائے قروح بینی مجرب صفت آن
مرداسنگ یکدرم سفیده قلعی موم هر یک دو درم روغن گل یک اوقیه بدستور مرتب سازند و با پیه ماکیان بمالند قیروطی معمول
برائے قروح یابسه و خشک ریشه بینی صفت آن مغز ساق گاو کیکنج و روغن بنفشه و بادام و حنا و کتیرا گل خطمی هر یک ثلث جزو روغن
یاسمین بانسه بابست و مرهم بسازند قیروطی که شقاق لب را مفید است و شقاق دست و پا را نیز نافع صفت آن موم زرد و زوفای
رطب پیه مرغابی کتیرا لعاب بهدانه روغن گل موم را در روغن و پیه گداخته زوفا و غیر آن داخل کرده در هاون بر هم زنند تا یکسان گردد بکار برند
مجرب است ایضاً برائے شقاق لب مجرب صفت آن مغز ساق گاو در روغن گل جوش داده صاف نموده کتیرا شش ماشه نشاسته
شش ماشه سائیده پیه بط موم خالص اضافه نموده بکار برند قیروطی اخضر نافع برائے سعال حار صفت آن موم سفید را در روغن
نیلوفر و روغن بنفشه بگدازند و بآب کشنیز سبز و آب کاهو تسقیه نمایند و استعمال کنند قیروطی معمول در ذات الجنب و ذات الصدر
و شوصه و برسام از حکیم علوی خان صفت آن موم سفید دو دام در آب عنب الثعلب دو توله روغن گل چهار توله گداخته گل خطمی گل بابونه
اکلیل الملک عنب الثعلب خشک گل بنفشه هر یک هفت ماشه کوفته بیخته آمیخته بر پارچه آغشته بجائے درد گذاشته ببندند ایضاً برائے
ذات الجنب از والد حکیم موصوف صفت آن گل بنفشه عنب الثعلب اصل السوس آرد باقلا گل بابونه کتیرا بهدانه گل نیلوفر هر واحد یکمثقال
همه را در آب پخته صاف نموده آب پالک آب تراشه کدو آب برگ کرنب هر یک پنجمثقال روغن کدو و روغن بنفشه هر یک ده مثقال پیه گرده
بز پنج مثقال موم سفید ده مثقال اضافه نموده بپزند تا آبها جذب شود پس مغز پنبه دانه مغز تخم خربزه مغز تخم هندوانه مغز تخم خیارین مغز تخم
کدو هر واحد یکمثقال باریک سائیده سفیداب قلعی داخل کرده مرهم ساخته بر پارچه گزاشته بر پهلو چسپانند ایضاً جهت ذات الجنب
و شوصه مجرب استاد مرحوم صفت آن گل بنفشه اکلیل الملک گل بابونه در آب پخته صاف نموده لعاب اسبغول لعاب گل خطمی
روغن بادام موم سفید داخل کرده قیروطی سازند ایضاً گل بنفشه گل نیلوفر بابونه اکلیل الملک تخم خطمی گل خطمی جو مقشر پوست خشخاش
همه را کوفته در آب پخته صاف نموده روغن بنفشه موم سفید سفیداب قلعی کتیرا کوفته بیخته داخل کرده قیروطی سازند قیروطی محلل و منضج
مرخی و مسکن در ذات الجنب و همیشه معمول صفت آن گل بنفشه گل خطمی تخم کتان هر یک توله در نیم آثار آب شب تر نموده صبح جوشانیده
صاف کرده روغن گل دو دام انداخته باز جوش دهند هرگاه روغن بماند موم زرد دو دام انداخته بقوام آورده بر پارچه مالیده بر موضع
درد چسپانند قیروطی که جهت تسکین حرارت قلب و دفع سوء مزاج حار نافع است صفت آن موم سفید را در روغن گل بگدازند
و در هاون کرده از آب برگ خرفه و آب کدو و آب خیار و گلاب تسقیه دهند و قدرے صندل سفید و کافور داخل کرده قیروطی سازند
قیروطی که سوء مزاج خشک قلب را نفع دهد صفت آن بگیرند موم سفید و در روغن بنفشه بگدازند و بآب کشنیز سبز و آب کاهو
کف مال کنند و بر سینه نهند قیروطی منضج اورام پستان معمول صفت آن تخم کتان بابونه اکلیل الملک در آب جوشانیده

صاف نمودہ با موم و روغن گل قیروطی سازند و ضماد کنند قیروطی کہ برائے صلابت معدہ نافع صفت آن بابونہ گل خطمی گل بنفشہ
عنب الثعلب تخم حلبہ ہر یک شش ماشہ گل سرخ چہار ماشہ در آب عنب الثعلب تازہ دوازدہ تولہ جوشانیدہ صاف نمودہ روغن گل
چہار دام داخل کردہ بجوشانند چون آب ہمگی بسوزد موم سفید دو دام داخل کردہ از آتش فرود آرند و مصطگی ولادن ہر یک چہار ماشہ داخل کردہ
بطور موم روغن بسازند و بر پارچہ بافتہ آغشتہ وقت خلو شکم بر موضع صلابت بہ بندند و قبل از طعام دو گھڑی بکشایند و بعد از طعام
یک نیم پاس بہ بندند قیروطی کہ شقاق مقعد و سوزش آنرا بغایت مفید صفت آن آب کشنیز تر آب عنب الثعلب
آب کاسنی آب خرفہ کثیرا سودہ یک درم با موم سفید و روغن گل قیروطی ساختہ استعمال کنند قیروطی برائے ورم حار مثانہ صفت
آن آب کاسنی سبز آب عنب الثعلب سبز موم از ہر یک حسب حاجت و روغن گل روغن بنفشہ موافق درکار قیروطی سازند و استعمال
کنند ایضاً کہ ورم حار مثانہ را نفع دہد صفت آن حلبہ تخم کتان ہر کدام دہ درم خطمی سفید آرد کرسنہ کرنب خشک ہر کدام پنجدرم
بابونہ اکلیل بنفشہ پرسیاوشان ہر کدام چہار درم ہمہ را باریک کوفتہ با آب مطبوخ انجیر و قدرے پیہ بط و پیہ ماکیان و روغن خیری قیروطی
ساختہ نیم گرم ضماد نمایند قیروطی مفید برائے ورم خصیہ صفت آن مقل ازرق و کندر ہر دو را حلکردہ موم غیر مستعمل بزیت گداختہ
ہمہ را در ہاون دستہ بمالند تا ہموار شود بر موضع ورم استعمال نمایند قیروطی برائے ورم سرطان مفید صفت آن موم روغن
از موم و روغن بنفشہ تیار کردہ از آتش فرود آرند پس لعاب بہدانہ و قدرے پیہ گردہ بز و قدرے زردی بیضہ رطب و قدرے مسکہ زرد داخل
ساختہ آب تراشہ کدو و آب برگ بید و آب خبازی تشرب کردہ مختلط نمودہ تمریخ نمایند بعد از آنکہ فصد و استفراغ کردہ باشند قیروطی
کہ برائے شقاق دست و پا و خشکی آنہا مجرب است صفت آن گل خطمی یک تولہ گل بنفشہ نیم تولہ ہر دو را شب در آب
ترکردہ لعاب آن بگیرند و از خسکدانہ دو تولہ و مغز تخم کدو دو تولہ شیرہ بر آرند و موم سفید یکتولہ پیہ گردہ بز چہار تولہ و روغن چنبیلی چہار تولہ
گداختہ با ادویہ مذکور بدستور قیروطی مرتب سازند ایضاً کہ شقاق و درشتی چہرہ و دست و پا را نافع صفت آن کتیرا زوفائے
رطب ہر یک درمے موم سفید شش درم روغن بادام دہ درم گرم کردہ بلعاب کتیرا و زوفائے تر داخلکردہ در ہاون بمالند و در تحفہ نشاستہ و
لعاب بہدانہ و پیہ مرغابی نیز درین نسخہ داخل است و روغن گل عوض روغن بادام و اگر شنگرف اضافہ نمایند بے عدیل است فقیر مجرب یافتہ

باب الکاف متضمن بر سہ فصل

فصل اول در ضمادات ضماد نافع برائے صداع حار مادی کہ از مستفرغات و معدلات وغیرہ بالکلیہ زائل نشود بقیہ مادہ آن
باستعمال این ضماد بتمامہ رفع گردد صفت آن آرد جو گل خطمی بابونہ سبوس گندم صندل سفید گل سرخ بنفشہ ہر یک جزوے کوفتہ بیختہ
با سرکہ انگوری و گلاب آب شاہسفرم در روغن گل سرشتہ در پارچہ کتان بستہ باتش گرم کردہ بر سر ضماد نمایند پس اگر باین ضماد درد زائل
نشود درین حال معلوم میگردد کہ باقی مادہ زیادہ است برائے رفع آن پیہ و فصد صافن نمایند و بعدہ بر ہر دو ساق نہند و امر بمالک بر دو قدم
نمایند ضماد نافع صداع ریحی صفت آن تخم شبت بابونہ پودینہ دشتی سداب بونہ ارمنی سبوس گندم ہمہ را کوفتہ در پارچہ بستہ

کرده برسر تکمید نمایند کماد جهت شقیقه واوجاع شدیده وریاح غلیظ سوددارد صفت آن برگ مرزنجوش بابونه هریک ده درم
کوفته بیخته بلعاب حلبه سرشته برسر تکمید نمایند کماد که شقیقه واوجاع شدیده وریاح غلیظه را نافع صفت آن مرزنجوش بابونه
هریک ده درم تمام قسط اکلیل الملک هریک پنج درم کوفته بیخته بلعاب حلبه سرشته تکمید کنند کماد نافع مرض حس صفت آن آرد جو
صندل اخطمی سفید گل سرخ برابر بسرکه آمیخته نیم گرم کماد نمایند کماد که لیثرغس را نافع است صفت آن تمام مرزنجوش بابونه شبت
برنجاسف برگ غار قسط کوفته همه را خوب در آب صاف بپزند وبعد تراشیدن موی سر تکمید نمایند کماد نافع برای سکته صفت آن
قرنفل بسیل بوابسه جوزبوا اسج ترکی سنبل الطیب عاقرقرحا نمک هندی آرد جاورس کوفته در کیسه کرده گرم نموده برسر کماد نمایند کماد
که در نسیان بلغمی بعد تنقیه مجرب از خلاصه صفت آن قرنفل بسباسه سافج هندی کندر گرفته تکمید موضع نمایند کماد که فالج را نافع
صفت آن تمام مرزنجوش شیح ارمنی نانخواه برگ اترج صعتر فارسی برنجاسف مشکطرامشیع پودینه حاشا در آب جوشانیده
بگیرند واعصاب مسترخیه بخار این دواداوه آب آنرا در مثانه پر کرده بر عضو ماؤف تکمید سازند وبجندبیدستر وروغن فرفیون وروغن شونیز
وروغن قسط تمریخ نمایند کماد برای اختلاج مجرب صفت آن سعد کوفی سبوس گندم نمک طعام جاورس سنبل الطیب زیره
در کیسه کرده گرم نموده بر عضو مختلج تکمید نمایند کماد که در سبات سهری بکار آید صفت آن جو مقشر نیکوفته نیلوفر هر واحد دو کف
حی العالم برگ خبازی برگ اسبغول مرزنجوش هریک یک باقه جوشانیده تکمید نمایند واگر خواهند انکباب نمایند کماد که غلظ اجفان
وجارفه را عجیب النفع است ونزلات چشم نیز مفید صفت آن افسنتین رومی کوفته در خرقه کتان صره بسته در آب گرم غمس کرده
کماد نمایند کماد که در انتفاخ ملتحمه بکار آید صفت آن گل بنفشه نیلوفر اکلیل الملک در آب جوشانیده اسفنج یا پنبه بدان ترکرده
بر پشت چشم گذارند کماد وثقل سمع که از خلط غلیظ باشد بعد تنقیه نافع است صفت آن بابونه شبت ورق غار یا حب الغار
مرزنجوش پودینه دشتی عاقرقرحا نیم کوفته در آب بپزند وصاف کرده در مثانه انداخته تکمید نمایند کماد برای درد گوش که از
سردی باشد صفت آن پنبه را در روغن گل آلوده بدان تکمید نمایند کماد که در وقت اشتداد وجع ذات الجنب دموی بکار آید
از والد حکیم علویخان صفت آن آرد جو آرد باقلا سبوس گندم آرد گاورس همه را بلعاب گل خطمی سفید ولعاب بزرقطونا ولعاب بهدانه
وشیر تازه وروغن بنفشه وروغن گل سرشته مقدار دو انگشت مضموم نان بسازند و برتابه که بر آتش گذاشته باشند نیم پخت نمایند
و بر موضع ورم ذات بعد از تمریخ بقیروطی که مذکور میشود تکمید نمایند پیه گرده بز موم سفید روغن کدو روغن بنفشه وروغن گل گداخته
گل بنفشه گل خطمی تراشه کدو عنب الثعلب اصل السوس مقشر مویز منقی نیکوفته پرسیاوشان در آب پخته صاف نموده پس آب سفاناخ
ولعاب بهدانه اضافه کرده حل کنند که یکذات شود واز لعابات تسقیه کنند پس فرود آورده بکار برند کماد که در معده ریحی را سوددارد
صفت آن نانخواه زیره سیاه بادیان هریک دو مثقال گل سرخ پنج مثقال کوفته بیخته در خریطه کرباس انداخته نیم گرم بر معده گذارند
دور تکمید معده احسن آنکه وقوع وی بر شراسیف نه بر فم معده ووسط آن باشد ودر نسخه دیگر نمک وسبوس گندم عوض گل سرخ
است کماد نافع ورم معده صفت آن کندر سیاه نانخواه پوست هلیله زرد نمک شده سائیده بسرکه آمیخته در پارچه بسته نیم گرم تکمید کنند

ایضاً جهت تسکین درد معده و امعاء و جگر و کلیه و سپرز و جمیع اعضا نافع و سریع العمل و ترنیح را بگشاید و بغایت مفید صفت آن بابونه
گل سرخ حلبه سنبل تخم کتان تخم شبت سبوس گندم نمک اکلیل الملک جمله یا هرچه بهم رسد برابر گرفته در آب بجوشانند و در مثانه گاو انداخته
تکمید کنند و اگر اسفنج یا پارچه نمد بدین تر کرده بر عضو نهند قوی تر باشد ایضاً که در تحلیل ریاح معده و وجع آن بغایت مفید صفت
آن ربیعه که گاذران ازان پارچه میشویند زنجبیل نانخواه نمک سیاه زیره سیاه افسنتین پودینه مشک هر یک بقدر مناسب باهم آمیخته
در پارچه بسته تکمید نمایند کماد که قولنج شکم و ورم کند صفت آن آرد ماش نیم آثار مین پهل نمک طعام هر یک نیم پاؤ انگوزه یکدرام
جمله را بآب خمیر کرده دو نان ازان ساخته یکے ازان بتابه پخته از یک طرف خام دارند و از طرف خام بر شکم بندند چون سرد شود
جدا کرده نان دوم پخته از طرف خام بروغن شبت چرب ساخته بندند تا مدتے که درد فرو نشیند کماد که در ورم بلغمی معده مجرب است
صفت آن بیخ اذخر فقاح اذخر زیره اشنه سداب جوشانیده باندک نمک و سرکه کهنه آمیخته تکمید کنند کماد وجع طحال را
که بسبب برودت و ریاح غلیظ و ورم صلب باشد مفید است صفت آن پوست بیخ کبر کزمازج پودینه تخم فنجنگشت بوره ارمنی
سداب خشک اشنه هر یک کفے همه را در سرکه تند بجوشانند و صاف کرده پارچه نمد یا اسفنج بدان تر ساخته ناشتا بر طحال تکیه کنند کماد
برائے قوت باه که بهتر ازین کماد نیست صفت آن تخم هالون تخم شبت مغز تخم کونچ عاقرقرحا تخم شلغم گهونگچی سفید بال لکنگنی زیره سفید
پوست بیخ آک ز ریلی آنبه هلدی تج کلونجی هر یک یکدرام پوست بیخ اونٹ کٹاره پوست بیخ کنیر سفید سم اسب سوده چوب اعزا ٹڈی
میده گندم تخم بادنجان هر یک دو درام نشاره عاج کنجد سیاه هر یک چهار درام مایه شتر اعرابی دارچینی هر یک سه ماشه مشک دو ماشه ادویه
جدا جدا کوفته یکجا کرده دو پوٹلی هر یک بقدر یکدرام بسته بندند و بگیرند شیر میش یکنیم پاؤ بر آتش نهاده گرم نموده هر دو پوٹلی دران اندازند هرگاه
گرم شود زیر ناف تا بیخ ذکر متصل خصیه کماد کنند هرگاه سرد شود در شیر اندازند و دیگر پوٹلی برداشته بدان تکمید کنند تا دو گهڑی ذکر سخت شود
و باه افزاید کماد مدر حیض صفت آن سنبل دارچینی بسباسه جوزبوا ابهل قسط تلخ سلیخه حب بلسان عود بلسان هیل بوا اقاقیا حاما
فقاح اذخر مجموع یا آنچه میسر شود نیکو فته در آب خوب بجوشانند پس گرم گرم در مثانه ریخته تکمید نمایند موضع ناف و عانه عجیب است کماد
کرنبه و سقط را مفید و برائے نرم کردن عضو مضروب کهنه که سخت شده باشد سودمند است صفت آن هلدی میده چوب
هر یک نیم پاؤ سجی لوٹه یکدرام میده گندم نیم پاؤ روغن کنجد پاؤ سیر میده گندم در روغن بریان کنند و دیگر ادویه جدا جدا باریک سائیده اول
سجی بعده میده چوب و عقب آن هلدی انداخته آب اندازند و بپزند تا که آب جذب شود و روغن بگدازد و پس گرما گرم سینک دهند
و به بندند کماد برائے درد و ورم که از ضربه بهم رسد و مثل گره بسته باشد سود دهد صفت آن مغز نارجیل کهنه بکوبند و چهارم حصه آن
ارد چوب باریک سوده بیامیزند و برابر همه موم آمیزند و دو پوٹلی بسته در ظرف بر آتش گرم کرده تا دو سه گهڑی سینک دهند بعده پوٹلی
وا کرده نیم گرم بالائے آماس بر بندند اما بعد دور کنند در عمل دو سه روز صحت کلی میشود و احقر درین کماد تخم تاتوره برابر نارجیل سائیده
آمیخته در رفع درد بے نظیر یافته و گاہے آمیخته میشود درین کنجد سیاه یکتوله افیون یک ماشه عوض تخم تاتوره **فصل دوم** در گهره و اکحال
گهره که برائے درد چشم و رمد و دمعه بسیار مجرب است صفت آن لیمون کاغذی یک رطل افیون خالص سه درام شب یمانی

ربع رطل اول شب را در ظرف آهنی بریان کرده بعد ازان افیون داخل کرده و آب لیمون نیز قدرے داخل کرده از دستهٔ آهنی حل کنند
تا مخلوط شود و آب لیمون خالی گردد بعده اندک اندک آب لیمون بدستور داخل کرده بسایند پس حب بسته نگاه دارند و وقت حاجت بآب
سائیده نیم گرم کرده گرد چشم طلا کنند **کحل هندی** گویند که این انجن در ازالهٔ شقیقه بارها بتجربه رسیده **صفت آن** پلپل گرد پس
افگنده بکس هر دو برابر در شیر زن پسر دار باریک سائیده و صدفی نگاه دارند و قدرے در چشم بکشند و اندکے در بینی چکانند **کحل تشمیزج**
معمول جهت درد چشم و بقایائے رمد و سبل **صفت آن** انزروت سفید بشیر خر خمیر کرده بر چوب گز چسپانیده بآتش ملایم بریان نمایند
پس بگیرند ازان شش ماشه و چاکسو در کیسه کرده بیاویزند در دیگ که در آن آب و سرگین خر داخل کرده باشند و بجوشانند تا پوست
چاکسو نرم شود پس آنرا برآورده مقشر نمایند و بگیرند از مقشر آن و سفیداب کاشغری مغسول و کف دریا از هر یک سه ماشه رسوت چهار ماشه
نبات سفید یکتوله همه را نرم صلایه نموده در چشم کشند و در نسخهٔ حکیم علویخان وزن انزروت و چاکسوے مدبر هر یک دو مثقال است و
سفیداب قلعی مغسول و توتیائے کرمانی مغسول و مامیران چینی و اقلیمیائے ذهبی و حضض مکی از هر یک یکمثقال عوض سفیداب کاشغری
و کف دریا و رسوت و نبات داخل است و جهت رمد مزمن و بیاض و سبل و تکدر نافع نوشته **ایضاً** که در جمیع انواع رمد از مجربات است
صفت آن انزروت را بسفیدی تخم مرغ سرشته بر چوب گز گذاشته در تنور یکه قریب بسرد شدن رسد یک روز بدارند بعده
برآورده بر مثل آن شکر طبرزد و نصف آن هر یک از زعفران و تشمیزج سائیده در چشم کشند **کحل ملکایا** که ملکایا معرب از مقبل است که
بسریانی عبارت از ملائکه باشد و در کتب یونانی مسطور است که بقراط در خواب باو ملهم شد محلل و ملطف و جالی است و جهت امراض
صعبهٔ چشم و اقسام رمد نافع است **صفت آن** انزروت پنجدرم تشمیزج یعنی چاکسو یکدرم هر دو دوا را بطریق نسخهٔ اول مدبر نموده نشاسته
شکر سفید هر یک پنجدرم باریک سائیده در چشم کشند **کحل** برائے رمد که بآن درد سر باشد و هم سبل را بسیار مفید **صفت آن**
افیون یک ماشه شهد خالص یک توله پهٹکری بریان سه ماشه سفوف خستهٔ خرما سه ماشه در ظرف جست از کتکهٔ چوب نیم که فلوس مس
بر سر او نصب کرده باشند تا سه روز برابر بسایند پس بردارند هنگام حاجت بچشم کشیده باشند اگر بعد چندے خشک شود قدرے آب
انداخته نرم دارند قوتش یک سال بماند **کحل** بابت شاه رفیع الدین صاحب مرحوم جهت سرخی چشم که از نزله باشد و تیز کنندهٔ
بصر و رافع رطوبت چشم **صفت آن** سرمه یک ماشه مامیران پنجاشه سنگ بصری هفت ماشه توتیائے هاروتی پهٹکری بریان
هر یک یکماشه اسرب یکتوله سیماب دو ماشه اول اسرب سیماب را گره داده بسایند پس دیگر ادویه داخل کرده سحق بلیغ نموده بکار برند **کاجل**
برائے سبل نافع **صفت آن** پنبهٔ نرم تازه مع تخم یکتوله بکوبند بعده آنرا گسترانیده بر آن سنگ بصری و انگوزه هیرا هر یک
سه ماشه سوده پاشیده فتیله ساخته بروغن سرشف پاؤسیر بسوزانند و ازان کاجل بگیرند و آنرا بسرمه یک توله سائیده بدارند و بچشم
کشیده باشند **کحل** جهت سبل مجرب و آزموده **صفت آن** شادنج مغسول ده درم پوست هلیلهٔ زرد زنجبیل هر یک پنجدرم
فلفل سفید دو درم نوشادر یکدرم تیار ساخته در چشم کشند **کحل** که برائے سبل و ناخنه و بیاض بتجربه رسیده **صفت آن**
نحاس محرق شادنج مغسول هر یک پنجاشه کوفته بیخته سرمه نمایند و در چشم کشند **کحل یاسمین** که در دفع بیاض و دو هند رطوبے

ہمیشہ معمول صفت آن گلی یاسمین گل نچد فلفل سیاہ ہریک چہار عدد شب یمانی بریشتہ دو دام بختہ باریک سائیدہ یک میل درچشم کشند و در نسخہ حکیم ذکاء اللہ خان کہ مقوی بصر و مانع بدامراض چشم وزن فلفل شانزدہ عدد و غنچہ یاسمین پنجاہ عدد و دار فلفل شصت عدد و گل کنجد ہشتاد عدد است و شب یمانی مطروح است کحل جہت بیاض و سبل مجرب صفت آن ترنفل چہار عدد تخم سرس تخم کہرنی ہریک ہفت عدد شورہ قلمی نمک لاہوری ہریک یکدرم آنبہ ہلدی دو درم باریک سائیدہ درچشم کشند ایضاً کہ بیاض را ببرد و معمول حکیم حلیم اللہ صاحب مرحوم صفت آن شب یمانی تخم سرس تخم کہرنی نبات سفید مساوی کہرل نمودہ درچشم کشند ایضاً منہ برائے امراض چشم یعنی بیاض و ضعف بصر بغایت مجرب صفت آن مامیران لونگ پیپل کف دریا نوشادر سفال ظرف چینی ہریک دو ماشہ افیون خالص یک ماشہ برادہ گولی بندوق تخم درخت سرس ہریک دو ماشہ ہمہ را در کہرل ہشت پاس بسایند بعدہ از میل درچشم کشند ایضاً کہ بیاض را در ابتدا زائل سازد صفت آن انزروت شکر طبرزد زبد البحر زراوند بورہ ارمنی مساوی کوفتہ بیختہ استعمال نمایند ایضاً برائے بیاض و سبل و شبکوری سود دہند و جذب رطوبات منیسد صفت آن نوشادر پھٹکری بریان مساوی کوفتہ بیختہ بکار برند کحل برائے رفع بیاض چشم از معمولات حکیم وارث علی خان صفت آن کف دریا اقلیمیائے ذہبی ہریک دو ماشہ سرمہ اصفہانی یک نیم تولہ نوشادر مغسول مروارید ناسفتہ ہریک نیم درم سہاگہ زنگار سیلہ تہوتہ پوست بیضہ مرغ و اگر از شتر مرغ باشد بہتر است ہریک سہ نیم ماشہ نوشادر فلفل دار فلفل ترنفل بالچھڑ ہریک شش سرخ مامیران چینی نمک ہندی ہریک یکماشہ بدستور سرمہ سازند صبح و شام درچشم کشند و در نسخہ دیگر سرگین سوسمار آبگینہ مرجان سرطان مارقشیشائے ذہبی ہریک چہار دانگ عوض سہاگہ داخل است کحل از تراکیب نطاکی کہ برائے ازالہ بیاض از چشم ہائے مطلق و نباتات مجرب است صفت آن کف دریا نمک لاہوری شب یمانی مرجان بورہ ارمنی جدا جدا سوختہ ہرکدام یک جزو سرگین سوسمار اسبند مروارید ناسفتہ بیخ نے عقیق پوست بیضہ شنج سوختہ ہرکدام نیم جزو جملہ را بآب ترب و آب عوسج و آب قصب سہ بار تسقیہ دادہ خشک نمودہ بحریر بیختہ بطریق کحل استعمال نمایند و یا اقطران شیاف سازند و ہنگام استعمال بہ تری قصب سودہ بکار برند کحل کہ جہت ناخنہ تمام رسیدہ صفت آن نوشادر سہ ماشہ شورہ قلمی یکتولہ تخم سرس فلفل گرد ہر واحد دوازدہ عدد توتیائے سبز و سرخ باریک سائیدہ درچشم کشند ایضاً برائے ظفرہ صفت آن نبات سفید چاکسو مقشر پھٹکری بریان سنگ بصری ہر واحد یک ماشہ شورہ قلمی بست ماشہ بآب لیمون حل کردہ وقت حاجت بآب سائیدہ درچشم کشند ایضاً نافع ظفرہ صفت آن سرسک سبھرے ہریک یکدرم نبات سفید پھٹکری ہریک پنجدرم نمک لاہوری نیم ماشہ ہمہ را باریک سائیدہ درچشم کشند کحل جہت دمعہ کہ بسبب آن ضعف عضلات چشم باشد مجرب است و طیب الرائحہ و ہم نافع عشا صفت آن ساذج ہندی مامیران چینی پوست ہلیلہ زرد بسد ہر واحد دو سرسک دانگی بدستور مرتب سازند کحل دمعہ کہ جہت دمعہ بسیار مجرب است صفت آن توتیائے کرمانی دہ درم ہفت مرتبہ بگلاب سرد کردہ بسد پوست ہلیلہ زرد صبر از ہریک چہار درم ہلیلہ سیاہ دار فلفل ہریک نیم درم کوفتہ بیختہ مثل سرمہ استعمال نمایند ایضاً معمول صفت آن ہلیلہ را بخمیر گرفتہ در تنور بر خشت گذاشتہ بپزند کہ خمیر سرخ شود پس ہلیلہ را برآوردہ

پوست آن بحجر بندوا ندکے زعفران انداختہ باریک سودہ بکار برند ایضاً کہ مجرب است صفت آن ساذج ہندی مامیران چینی پوست
ہلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ از ہر واحد یک درم مشک یکدانگ بدستور مرتب ساختہ بعمل آرند کحل نافع حرقت چشم صفت آن فلفل سیاہ دار فلفل
ہر یک یکدرم زعفران چہار درم حضض شش درم سنبل الطیب چہار درم کافور یکدانگ باریک سائیدہ در چشم کشند کحل کہ حکہ چشم را بغایت
سودمند است صفت آن فلفل دار فلفل نوشادر ہر یک یکدرم زعفران چہار درم حضض شش درم سنبل الطیب چہار درم کافور یکدانگ
بدستور کحل ساختہ بکار برند کحل عشا کہ از مجربات است صفت آن دار فلفل فلفل زنجبیل جملہ را برابر باریک سائیدہ اکتحال
نمایند کحل فلفل جہت شبکوری و سبل و بیاض و ظفرہ و دمعہ و غبار عین صفت آن فلفل سیاہ یک ماشہ در آب زہرہ گاو بیاز
بقدر یکہ تر شود تر کردہ خشک ساختہ آنبہ ہلدی یکماشہ در آب لیمون تر کردہ خشک نمودہ مغز تخم کھرنی سنگ بصری کہ در آب لیمون چہار بار
گرم کردہ سرد نمودہ باشند غنچہ چنبیلی کہ خام باشد ہر یک نیمدرم کوفتہ بیختہ در سنگ سماق مثل غبار سائیدہ بکار برند نوع دیگر
نافع عشا صفت آن مشک یکدانگ ساذج ہندی مامیران چینی ہلیلہ زرد ہر واحد یکدرم کوفتہ بیختہ بعمل آرند ایضاً برائے
شبکوری و جذب رطوبات و بیاض و سبل و ضعف بصر نافع صفت آن نوشادر شب یمانی سوختہ برابر گرفتہ باریک
سائیدہ در چشم کشند کحل مقوی کہ جہت ضعف بصر رطوبی و غلظ روح و خیالات و نزول آب بغایت مجرب و در جمیع آثار قوی تر از شیاف
مرارات است و بجدت اولیست صفت آن توتیائے کرمانی مغسول بست درم بآب مرزنجوش تر خمیر کردہ خشک کنند
و بسایند و زنجبیل فلفل دار فلفل مامیران ہر یک دو درم نوشادر یکدرم کوبیدہ بآب بادیان تر سائیدہ خشک کنند پس با توتیائے
مدبر مذکور از حریر بیرون کردہ استعمال نمایند و تردیق وے آنست کہ آب مرزنجوش یک شب در ظرف آہن گزارند تا دُرد او تہ نشیند
و صاف بالا ایستد کحل باسلیقون کبیر برائے تاریکی چشم و ابتداء نزول الماء و دمعہ و جرب و سبل و ظفرہ و شترناق و سلطریہ پلک را
نافع است صفت آن کف دریا اقلیمیا نقرہ از ہر یک پنجدرم نمک اندرانی ساذج ہندی سفیداب ارزیز فلفل دار فلفل سنبل الطیب
سرمہ اصفہانی از ہر واحد یک درم نمک ہندی قرنفل دو مالہ از ہر واحد نیمدرم صبر سقوطری عصارہ ماثیثا مس سوختہ از ہر یک دو نیمدرم مامیران
نوشادر زرد چوب دارچینی از ہر یک یکنیم درم پوست ہلیلہ زرد دو درم کوفتہ و بیختہ استعمال نمایند و اگر خواہند شیاف سازند کحل
برائے ابتدائے نزول و خیالات نافع و نشف رطوبات کند و تقویت چشم نماید و بیاض و دمعہ را نیز دفع سازد صفت آن ساذج ہندی
نیمدرم بورق یک درم نشاستہ دو درم سرمہ اصفہانی شش درم مثل غبار سائیدہ بعمل آرند کحل کہ خاصیت عجیب در منع نزول و
تحلیل مادہ دارد و ہمیشہ معمول حکیم ذکاء اللہ خان صفت آن مروارید سرمہ مار قشیشائے ذہبی مکلس پوست ہلیلہ زرد فلفل
مشک ورق نقرہ بدستور طیار ساختہ اکتحال نمایند و گاہے ورق طلا و سنگ بصری و مامیران چینی اضافہ کردہ میشود مجرب است
کحل مخترع حکیم علی جہت نزول بسیار نافع و مجرب صفت آن توتیائے کرمانی مازوئے سبز توبال مس ہر یک سہ درم سرمہ اقاقیا
قلقطار محرق اسفیداج دودہ مشقف مس گران ہر یک یکنیم درم ہمہ را مثل غبار ساختہ ہر روز دو بار در چشم کشند مجرب است کحل علویخان
کہ در منع نزول و انتشار و ضعف بصر و بیاض و کل چشم کہ در جدری پدید آید و ظفرہ را از مجربات است صفت آن تخم سرس تخم کھرنی

الف دار فلفل چینی صدف سبز جست سانج هندی رتن جوت سرمه سیاه هریک ده درم خوب صلایه کرده در آب باران آمیخته چشم کشند ایضاً منه که قوی از اول است صفت آن چشخام مدبر یک توله دهنه فرنگ سرمه هریک نه ماشه شادنج عدسی مغسول ماميران چینی اقلیمیائے ذهبی و فضی مروارید ناسفته یاقوت رمانی زبرجد هریک شش ماشه توتیائے مغسول دو درم صمغ عربی کتیرا هریک سه ماشه زهره آهو زهره کبک ورق طلا هریک نه ماشه در گلاب و کیوڑه صلایه کرده مشک سه ماشه کحل که برائے اکثر امراض چشم چون ضعف بصر و دمعه و حمرت و بیاض و ظفره و سبل و جرب مجرب عمل است صفت آن پوست هلیله زرد پوست بلیله آمله هر واحد بقدر نیم رطل گرفته در دو آثار آب شیرین یکشبانه روز تر کنند پس آب صاف گرفته جست بقدر نیم پاؤ یکصد و بست بار گداخته در آب مذکور سرد نمایند که بقدر دو دوام بماند پس از آن جست سمار سازند و در چوب نیب نصب نمایند و شوره قلمی سفید گرفته از آن سمار باریک بسایند که رنگ شوره سیاه گردد و در چشم کشند کحل مبارک منسوب بحضرت امیر المومنین علی علیه السلام برائے تقویت بصر و اکثر امراض عین صفت آن سرمه اصفهانی دو درم سنگ بصری نمک اندرانی هریک یک درم ماميران چینی ربع مثقال کافور یک جو باید که پنج عدد هلیله زرد خسته دور کرده بکوبند و با آب شیرین پاؤ آثار بجوشانند تا ربع بماند صاف کرده در همین آب ادویه مذکور سحق کنند تا مثل غبار شود و از پارچه و الا گزرانیده بکار برند کحل جهت تقویت بصر و جذب رطوبات و بقایائے رمد و سبل بسیار مستحسن است از تالیف حکیم شریفخان صاحب صفت آن سرمه اصفهانی دو توله مروارید سائیده سنگ بصری هریک شش ماشه بسد یکمثقال شادنج عدسی مغسول چهار ماشه ادویه را علیحده باریک نموده در گلاب خوب حل ساخته بکار برند کحل جهت ضعف بصر که از برودت و رطوبت باشد مجرب داود انطاکی صفت آن فلفل گرد یکدرم دار چینی نصف درم زرد چوب ربع درم نانخواه ثمن درم بعد سحق بلیغ در چشم کشند و حکیم ذکاء الله خان درین نسخه سرمه اصفهانی برابر همه اجزا اضافه ساخته و نهایت موثر یافته کحل که برائے تقویت بصر و دفع سبل و دمعه و بقایائے رمد نافع صفت آن صدف سوخته چهار ماشه توتیائے کرمانی مغسول بست ماشه نبات سفید شش ماشه باریک سائیده در چشم کشند کحل چشخام علویخان که برائے ضعف بصر که از رقت روح باصره باشد نافع است صفت آن چشخام مدبر توتیائے کرمانی مدبر سرمه مدبر هر واحد یکتوله مروارید ناسفته هفت ماشه اقلیمیائے فضه و ذهب محرق مغسول هریک هفت ماشه ابریشم سوخته شادنج مغسول هریک شش ماشه ماميران چینی سه ماشه زهره آهو زهره دراج هریک یکماشه ورق طلا دو ماشه مشک چهار جو در رنگ سماق حلایه کرده بکار برند کحل مقوی چشم نافع اکثر امراض آن در روشنی افزاید معمول است صفت آن فلفل شانزده عدد دار فلفل شصت عدد غنچه یاسمین پنجاه عدد گل کچنده هشتاد عدد باریک سائیده بکار برند کحل دافع ضعف بصر مجرب النفع صفت آن مغز سمندر پهل چهار عدد و فلفل سفید هشت عدد کات سفید برابر هر دو سنگ بصری برابر همه سحق بلیغ نموده تا دو هفته اکتحال نمایند و اگر در آب برگ سرس صلایه نمایند قوی العمل گردد ایضاً برائے ضعف بصارت و بیاض عین مستعمل صفت آن مغز تخم سرس که زرد می آید سنگ بصری ماميران اقلیمیائے نقره و شوره قلمی غنچه یاسمین هر واحد دو ماشه سرمه یکتوله باریک سائیده بکار برند کحل مقوی بصر و مجرب و معمول شاهجهان بادشاه صفت آن کافور یکدانگ زعفران مشک خالص سانج هندی هریک یکمثقال مروارید ناسفته دو مثقال اقلیمیائے ذهبی اقلیمیائے فضی هر واحد شش مثقال مارقشیشائے ذهبی توتیائے کرمانی هریک هشت مثقال سرمه اصفهانی

دوازده مثقال باین طریق بسازند که سرمه و مروارید و بسد و اقلیمیا و مارقشیشا هر یک را علیحده علیحده در سنگ ساق بآب باران صلایه کنند
روزهائے دیگر نیز باریک مثل غبار کرده باهم آمیخته در ظرف آبگینه نگاه دارند ایضاً مجرب و معمول حکیم شریف خان صاحب جهت سفیدی چشم
و رفع غبار و سپیدی و دهند و بقایائے رمد تقویت بصر و سابق صفت آن جست بالی شش دام سرمه اصفهانی یکدام مامیران چینی صمغ سفید
دانه موم سفید از هر یک یک ماشه سنگ بصری نیم ماشه گلاب پاو آثار گل خطمی نیلی شش ماشه اول جست را در کرچه آهنی گداخته از گل خطمی نیلی
کشته از پارچه بافته بلز رانند اگر چیزے بماند باز آن را بکشند تا همه کشته شود و در نیم پاؤ گلاب تر نموده دو روز نگاه دارند پس ادویه مثل غبار
بسایند و در جست انداخته کهرل کنند و وقت حاجت گلاب باقیمانده را نیز داخل نمایند و چندانکه گلاب داخل خواهند کرد و کهرل خواهند
ساخت خوب خواهد شد **کحل** مقوی بصر از مجربات احقر **صفت آن** سرمه سفید سرمه سیاه هر یک یکتوله گرفته در پیه گرده بز
غلوله بسته در انگشت پلاس بسوزند چون دود آن بر طرف گردد هر دو گره سرمه را در گلاب خالص سرد نمایند بعده مامیران چینی زعفران هر یک
دو ماشه مشک خالص دو سرخ از دوده همه را در عرق بادیان سبز سحق بلیغ نمایند و خشک کرده استعمال نمایند **کحل الجواهر** علویخان که جهت
غلظت روح باصره و از ضعف حرارت غریزی نافع **صفت آن** مروارید ناسفته یاقوت رمانی یاقوت زرد توتیا کرمانی مدبر هر یک مثقال
مامیران چینی سادج هندی اقلیمیائے فضه هر یک یکنیم مثقال سرمه اصفهانی دو مثقال اول سرمه پاره پاره مانند نخود کرده در الیمش
نهاده بر آتش گزارند که الیه سوخته شود و سرمه بحد احتراق نرسد در گلاب سرد کرده یکهفته در آب یخ پرورده تا ده روز برابر با سائر ادویه
صلایه نمایند پس در هر دو جزو از یک جزو این کاجل داخل سازند موم سفید هفت و نیم مثقال بروغن گاو هفت و نیم مثقال عطر
صندل بست و یک مثقال و کندر کرجیل و نیم مثقال کوفته از چوب نیب که غلوس در آن نصب کرده باشند تا و دیاس حل کنند
پس در چراغ مسی بے قلعی کرده فتیله از پنبه کهنه و پارچه بافته هر دو بهم تافته در آن گذاشته بالایش سرپوش سفالی نهاده بدستور معمول کاجل
گرفته در گلابیکه برگ مورد در آن جوشانیده باشند در هاون سنگ قطره قطره انداخته بدستور حل کنند تا هموار گردد پس با ادویه سابقه مروج
نموده کاجل آرند **کحل الجواهر** که جهت تقویت باصره و طبقات عین و اجفان و رفع غشاوه و دمعه و جرب و سبل رقیق و انتشار نافع و حافظ صحت
عین از امراض است و در تجربه باعتدال اقرب یافته **صفت آن** سرمه اصفهانی ده درم توتیائے هندی که غیر قسم حاد او ست
مارقشیشائے ذهبی مرجان سرخ دهنه فرنگ عقیق سرخ فیروزه ورق نقره مامیران چینی فلفل سفید اقلیمیائے نقره یا ذهبی از هر یک چهار درم
سرطان نهری کشته درم مروارید ناسفته دو درم سادج هندی چهار درم یاقوت سرخ دو درم لاجورد مغسول چهار درم زعفران سه درم توبال
مس سوخته شادنج مغسول از هر یک چهار درم بسد لعل زمرد زبرجد ورق طلا دار فلفل هر یک دو درم صلایه کرده استعمال نمایند **کحل**
نافع زرقه چشم بنسخه شیخ الرئیس **صفت آن** سرمه اصفهانی سه درم دخان چراغ زیت یا زنبق دو درم مروارید ناسفته زعفران هر یک
یکدرم مشک کافور هر یک دو دانگ باریک سائیده استعمال نمایند **ایضاً** نافع مذکور بد مزاجے که رطوبت داشته باشد **صفت آن**
زبد البحر شادنه سادی دار فلفل زنجبیل هلیله زرد صمغ عربی سرسا نموده در چشم کشند **کحل** بنفسجی که مژه برویاند و لغایت مفید است صفت
آن استخوان خرما سوخته پنج درم دخان کندر چهار درم سنبل الطیب حب بلسان هر یک سه درم لاجورد مغسول ده درم کوفته بیخته بر جفن کشند

کحل که برائے سلاق مجرب است صفت آن بگیرند یک عدد زلوی کلان و کشته و آن را در پارچه که ظروف کانسی ازان صاف
می کنند پیچیده در چراغ نهاده روغن گل در ان پر کنند و آن فتیله را روشن نموده بالائے آن ظرفی گلی نهاده دود کشش بگیرند و استعمال
نمایند ایضاً برائے سلاق از بیاض استاد مرحوم و کحل هندی مستعمل بعد فصد و شرب مسهل صفت آن سنگ بصری نیله توتیه
بریان کافور نبات مساوی سوده بچشم کشند کحل که برائے پڑبال و بانخی مجرب مولوی تلمیذ رشید حکیم شریف خان حسنا صفت آن
نوشادر ابلوه گیرو گل چنبیلی فلفل کنیری تجی لوبا از هر یک یکماشه باریک سائیده در چشم کشند کحل که جهت منع رویانیدن شعر زائد و ریزانیدن آن
مجرب صفت آن بگیرند زلوی کلان زنده یک عدد و بر زمین بگزارند تا روان شود پس سر و دم آن از هر دو ز انگشت بخش نمایند تا بمیرد
و در آفتاب خشک کنند و بپنبه پیچیده فتیله سازند و در چراغ روغن انداخته بفروزند و کاجل آن گرفته در چشم کشند کحل که جرب اجفان را
سودمند است صفت آن صعتر فارسی سوخته نوشادر هر کدام چهار درم صمغ عربی دو درم جدا جدا کوفته بعده همه را یکجا کرده با سرکه
سائیده و در سایه خشک نموده سرمه سا کرده اکتحال نمایند ایضاً که از مجربات صحیح است صفت آن خاکستر موئے انسان صبر زرد
عقیق بر واحد یک جزو شنگرف زاج سوخته هر کدام نصف جزو قرنفل ربع جزو کوفته بیخته بعمل آرند و گاہے اکتحال صبر زرد تنها
کفایت کند کحل که بجساوة و صلابت اجفان نافع صفت آن کتیرا صمغ عربی مامیران چینی شادنج مغسول نشاسته مساوی گرفته
سحق بلیغ کرده بکار برند **فصل سوم** در نسخه ہائے گلقند و کمونی گلقند گل سرخ که در اکثر امراض مستعمل است صفت آن بگیرند
گل سرخ وا نقمع و تخم پاک کرده یک چند و آنرا بدست بمالند پس شکر سفید سه وزن آن آمیخته بمالند و چند روز در آفتاب بدارند در قراباد
حکیم علویخان خوردن گلقند دابغ معده و قابض است و اگر در آب یا عرقیات یا مطبوخات مالیده صاف نموده بنوشند ملین طبع است
و اگر شهد خالص عوض شکر آمیزند آن را بعربی جلنجبین نامند و آن در امراض بلغمی مستعمل گلقند نسترن که جهت خفقان حار و تقویت
قلب بینظیر است صفت آن گل سیوتی صد عدد قند سفید صد درم برگهائے گل مذکور قدرے گلاب یا عرق بید مشک
پاشیده بدست خوب مالیده قند سوده آمیخته چهار روز در سایه بگزارند گلقند ماهتابی که جهت خفقان حار نافع است صفت
آن بگیرند گل چاندنی صد عدد و قند سفید صد درم بدستور گلقند تیار ساخته قدرے گلاب بپاشند و در ماهتاب بدارند و اگر عوض
گل مذکور صد عدد گل کنول انداخته بدستور تیار نمایند در خفقان بے مثال است گلقند گاوزبانی دل و دماغ را قوت دهد و غشی و
ضعف دل و ماده سوداویه را نافع صفت آن گل گاوزبان تازه یکمن با دو من قند سفید بدستور تیار سازند و اگر گل تازه بدست
نیاید خشک را بگلاب تر نموده طیار سازند گلقند ملین که تپ بلغمی را نافع و بلغم برآرد صفت آن تربد موصوف زنجبیل بسفائج هر یک
پنجدرم کوفته بیخته در گلقند عسلی یا شکری ده درم آمیخته بخورند سرد قوی را یک شربت است کمونی اصغر جهت سردی معده و
فواق بلغمی و حمیات بلغمیه و سوداویه نافع است صفت آن سلیخه دارچینی حب بلسان قرفه مصطگی سنبل الطیب هر یک چهار درم [illegible]
ارمنی دو درم فلفل سی درم زنجبیل برگ سداب هر یک چهار درم زیره عربی دو درم فلفل عسل سفید قند سفید بالمناصفه سه وزن ادویه شربت
یک مثقال تا دو مثقال و برائے تسکین شکم زیاده ترازین نیز داده میشود و باقی نسخه ہائے کمونی صغیر و کبیر وغیره در حرف جیم ذیل جوارشات مسطور شده

باب اللام مشتمل بر چهار فصل

فصل اول در ذکر لخالخ که در جمیع امراض حاره دماغی مستعمل و مجرب است **صفت آن** گل نیلوفر گل ارمنی صندل سفید هر واحد یکماشه در عرق صندل دو توله سائیده آب کشنیز سبز آب خیار سبز آب کدوی سبز هر یک چهار توله اضافه کرده در شیشی دہن فراخ انداخته مستعمل پیش بینی حرکت دهند **ایضاً** برای سرسام حار **صفت آن** آب بستان افروز آب کشنیز سبز آب کاهو نیلوفر تازه هر یک نه ماشه حضض مکی صندل سفید مغز تخم تربز مغز تخم کدو بوش و بندی هر یک سه ماشه در گلاب سوده روغن کدو شیر زنان سرکه مقطر هر واحد یکتوله کافور یک ماشه آمیخته بکار برند **لخلخه** نافع ضعف دماغ **صفت آن** گلاب و کیوڑه و عرق بید مشک آب امرود و روغن بادام شیرین عرق بهار نارنج هر یک یکتوله لخلخه سازند **لخلخه** نافع عفونت نافع صداع **صفت آن** صندل سفید سوده کشنیز خشک گلاب سرکه ممزوج نموده در ظرفی کنند و بویند **لخلخه** معمول برای صداع حار و سرسام **صفت آن** صندلین یک مثقال گل نیلوفر یک درم گل ارمنی نیم درم و بید مشک نیم مثقال با گلاب و کیوڑه سائیده آب کدو آب خیار تر آب کاسنی سبز آب کشنیز تر هر یک سه مثقال در شیشی اندازند و قدرے کافور انداخته لخلخه مجلله بویند **ایضاً** گل ارمنی صندل کافور آب کشنیز سرکه گلاب بدستور بعمل آرند و گاہے عطر صندل روغن گل آب کاهوی سبز عوض گل ارمنی و صندل می کنند **لخلخه** برای تقویت قلب مجرب **صفت آن** زہر مهره سوده صندل سفید کافور قیصوری قدرے بگلاب عرق بید مشک حل کرده در شیشه یا در صراحی گلی کاغذی انداخته حرکت داده بویند **ایضاً** که خفقان بارد مفید **صفت آن** مرزنجوش بادرنجبویه برگ گاؤزبان در آب یا عرق بادرنجبویه و عرق گاؤزبان جوش داده در شیشه اندازند و حرکت داده بویند و اگر مشک خالص یک سرخ لادن دو سرخ افزایند قوی تر گردد

فصل دوم در لزوقات و لطوخات **لزوق** معمول جهت صداع و شقیقه سر و شقیقه عین **صفت آن** افیون نیم درم مرمکی یک درم تخم کاسنی تخم کاهو هر یک دو درم حضض مکی سه درم کوفته بیخته بلعاب بزرقطونا سرشته بر دو خرقه مدور گذاشته بر صدغین بچسپانند **نوع دیگر** که جهت شقیقه نهایت مفید **صفت آن** دم الاخوین زعفران هر یک یکماشه افیون صمغ عربی هر یک دو ماشه گاهے بزر البنج و کتیرا نیز افزایند همه را در سفیدی تخم مرغ سرشته بر کاغذ مرهم و لرجالیده بچسپانند **لزوق** که ملازه اطفال بردارد **صفت آن** مازو پسبر که سائیده با قدرے صمغ عربی بعد حلق راس بر تارک بچسپانند که مجرب است **لزوق** که سقوط لہات را نافع است **صفت آن** مغاث اقاقیا اسبغول سریش گل مگیدان برابر همه را سوائے اسبغول بکوبند مجموع را بسرکه که در آن برگ مورد و کشنیز خشک جوشش داده باشند آمیزند و بر تارک سر بعد حلق شعر راس بچسپانند خواه مریض صبی باشد خواه جوان **لزوق قیر** برائے بجا شدن فقره گردن که موجب خناق شود نافع **صفت آن** بگیرند پاره جلد پس قیر یا زفت گذاشته بر آن پوست بمالند و بر عقب گردن بچسپانند و صاحب کز اذ را نیز این لزوق بعمل آمده و بسیار نافع شده **لزوق** که فقره بیجا شده بجائے خود آرد **صفت آن** صبر مغاث اقاقیا سریش همه را بلعاب اسبغول بسرشند و بر پارچه گذاشته بر فقره زائل بچسپانند **لطوخ** صداع را که در میان حمیات پیش از تنقیه ظاهر شود نافع **صفت آن** تخم کاسنی

تخم کاہو تراشه کدو صندل سفید ہمه را کوفته بلعاب اسپغول سرشته بر یک پارچه طولانی کشیده بر پیشانی وصدغین بطریق عصابه
بندند لطوخ برائے شقیقه وصداع معمول ومجرب صفت آن کتیرا صمغ عربی تخم کاہو تخم خشخاش تخم کاسنی دم الاخوین حضض مکی کلنار
افیون زعفران کوفته بیخته در سفیدی بیضه مرغ سرشته بدستور چسپانند ایضاً مجرب ومستعمل صفت آن بزر البنج تخم کاہو شیاف مامیثا
فوفل صمغ بیخ لفاح ہر یک یکماشه افیون نیم ماشه گل سرخ صندل انزروت ہر یک یکماشه در آب برگ مورد وکشنیز سبز سائیده بر کاغذ
سوزن زده چسپانند ایضاً مجرب ومعمول جہت وشقیقه صفت آن گل سرخ کشنیز ہر یک چہار ماشه بابونه شش ماشه بیخ لفاح یک نیم ماشه
بزر البنج شش ماشه افیون یک ماشه بیخ بنفشه شش ماشه صندل دو ماشه روغن گل شش ونیم توله ادویه را شب در آب تر کرده صبح بجوشانند و
روغن گل آمیخته باز بجوشانند که روغن بماند بعده بر پارچه غلیظ مالیده بکار برند لطوخ که زکام مزمن ونزله مزمن را نافع صفت آ ن
لادن لوبان مصطگی کندر زفت رومی گل بابونه سنبل الطیب ہر یک جزوی موم سفید روغن گل یا نرگس یا خیری ہر یک چہار جزو موم را
در روغن بگدازند ودواہا کوفته بیخته بآن بسرشند وبر پارچه مالیده بر سر ببندند وشش روز بسته دارند ایضاً جہت منع نزله صفت آن
قطعه کاغذ موافق پیشانی از سوزن سوراخ ہا نموده بالائے آن کاغذ افیون زعفران مالیده بر آتش گرم نموده بر پیشانی بچسپانند وبالائے آن
پارچه ببندند ایضاً نزله بند صفت آن تخم کاہو تخم خشخاش افیون زعفران بزر البنج دم الاخوین صمغ عربی کتیرا گل سرخ انزروت اگر
حاجت باشد کافور قیصوری نیز اضافه نمایند وہمه ادویه را کوفته بسفیده تخم مرغ آمیخته بر کاغذی که از سوراخ کرده باشند سرشته آغشته
بر شقیقه بچسپانند فصل سوم در لعوقات لعوق خشخاش نافع اقسام جنون برائے تنویم صفت آن بگیرند پوست خشخاش تر
مع تخم ونیکوفته نمایند وعناب ہر یک پنجاه عدد در آب یک شبانه روز خیسانیده بجوشانند تا نصف آب بماند مالیده صاف نموده
شکر سفید یک آثار اضافه کرده بقوام آرند بعده نشاسته کتیرا صمغ عربی مغز بادام مغز تخم کدوئے شیرین ہر یک پنج درم اضافه نموده بقوام
آرند خوراک تا یکمثقال لعوق نافع لقوه وفالج ودر امراض دماغی بارده صفت آن زنجبیل زرنباد فلفلمویه فلفل دراز فلفل خولنجان دارشیشعان
قرنفل وج عاقرقرحا برابر گرفته سائیده بعسل مساوی ادویه بسرشند ولعوق آرند لعوق شمعدان که ہیچ دوا جہت نزله وزکام وسرفه حار
باین نمیرسد وقبض یبوست مطلق ندارد وبلغم پخته بسہولت برمی آرد وہمیشه معمول ومجرب صفت آن تخم خشخاش کتیرا
صمغ عربی نشاسته مغز تخم کدوئے شیرین مغز بادام شیرین ہر یک دو توله قند سفید نیم رطل عرق بید مشک شش رطل قند را
با عرق مذکور بقوام آورده ادویه سوده آمیخته لعوق سازند واگر ترطیب سینه واخراج مواد بیشتر منظور باشد روغن بادام شیرین دو توله
اضافه نمایند واگر اصل السوس یکتوله اضافه نمایند فائده کلی بخشد وگاہے مغز بہدانه نیز اضافه کرده میشود واگر عوض عرق مذکور قند را در آب
بقوام آرند ہم انسب است خوراک یکتوله لعوق خشخاش نافع نزله وزکام حاره نسخه مسیحی صفت آن تخم خشخاش سفید وسیاه
ہر واحد ده اوقیه اصل السوس مقشر نیکوفته سه اوقیه بہدانه تخم خطمی ہر واحد یک نیم اوقیه در آب شیرین پنج رطل بخیسانند پس بجوشانند
تا نصف بماند صاف نموده کتیرا صمغ عربی ہر واحد یک اوقیه سائیده ولعاب اسپغول نیم رطل وشکر ونیم رطل داخل کرده باز بجوشانند
تا بقوام آید ودائم بلیسند لعوق بزر البنج نافع نزله بارده که بر سینه ریزد ومفید سرفه بلغمی ومقوی دماغ ودیگر عمل آمده صفت آن

بزر البنج دو تولہ زعفران فلفل گرد دارچینی فلفلمویہ زنجبیل ہر واحد تولہ مشک عاقرقرحا مصطگی ہر واحد شش ماشہ دار فلفل تر نقل ہر واحد
سہ ماشہ جوز بوا یک عدد شہد نیم آثار شہد را گرم کردہ ادویہ سائیدہ آمیزند خوراک دو سہ ماشہ **لعوق حلبہ** نافع است بحۃ الصوت را
ونفث را بآسانی برآرد **صفت آن** بزر کتان دہ درم حلبہ مغز بادام مقشر ہر کدام چہار درم کتیرا اصل السوس مقشر مغز چلغوزہ نشاستہ
صمغ عربی از ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ بنبات معقود و یا بعسل کف گرفتہ بسرشند **نوع دیگر** کہ آواز صاف کند و بلغم بر آید **صفت آن**
حلبہ پنج درم انجیر بست عدد خرما دہ عدد در سہ پاؤ آب بپزند و آب صاف آن بگیرند و با عسل و قند مقوم سازند و بلیسند **نوع دیگر**
کہ بحۃ الصوت کہ از تری حنجرہ باشد بغایت نافع است **صفت آن** تخم کتان حلبہ ہر کدام دہ درم مغز چلغوزہ مغز حبہ دانہ ہر کدام
بست درم ہمہ را کوفتہ بعسل کف گرفتہ ہفتاد و پنج درم بسرشند و عند الحاجت استعمال نمایند **لعوق انجیر** جہت بحۃ الصوت
رطوبی انفع ترین ادویہ است **صفت آن** انجیر خشک پودینہ تر یا خشک مساوی الوزن گرفتہ بآب پختہ صاف نمودہ و صمغ عربی
بقدر مناسب سائیدہ داخل ساختہ بسرشند و لعوق تیار سازند مجرب است **لعوق کزبرۃ البیر** کہ در امراض صدر دوائی بینظیر است
صفت آن بگیرند کزبرۃ البیر یعنی پرسیاوشان اگر تازہ باشد بہتر والا خشک کہ سبز باشد بقدر صالح بجوشانند و در حالت جوش
اصل السوس دہ درم عناب پنجاہ دانہ داخل سازند پس بمالند و صاف نمایند و شکر سفید نیم رطل عسل سفید کشمیری یک رطل اضافہ کردہ
بقوام آرند و بعد فرود آوردن از آتش رب السوس کتیرا صمغ عربی نشاستہ ہر یک سہ درم باریک سائیدہ بیامیزند و اگر سہ درم
دیگر پرسیاوشان کوفتہ بیختہ داخل سازند بہتر باشد **لعوق** کہ برائے ضیق النفس مجرب است **صفت آن** گاؤزبان گل گاؤزبان
صمغ عربی زراوند مدحرج رب السوس بہمن سفید بیخ سوسن فلفل سفید ہر یک یک درم پاؤ بالا خشخاش سفید چہار درم و نیم خشخاش سیاہ دو درم
مغز بادام شیرین یک و نیم درم مغز تخم تربوز دو درم تخم کاہو مقشر یک درم عسل سفید پنجاہ درم نبات سفید یازدہ درم بدستور لعوق سازند
خوراک شش ماشہ **لعوق** نافع ضیق النفس و سعال مزمن بلغمی **صفت آن** اصل السوس مقشر ایرسا گل گاؤزبان بادیان زوفائے
خشک گل بنفشہ ہر یک یکتولہ عناب انجیر زرد ہر یک بست دانہ مویز منقی چہل دانہ تخم خطمی تخم خبازی پرسیاوشان ہر یک یک نیم تولہ
جوشانیدہ و صاف نمودہ نبات سفید پاؤ آثار عسل مصفے نیم پاؤ داخل کردہ بقوام آوردہ و در آخر قوام صمغ عربی رب السوس مغز چلغوزہ
مصطگی ہر یک سہ ماشہ دارچینی دو ماشہ باریک سائیدہ آمیزند **ایضاً** نافع ضیق النفس و سوء تنفس **صفت آن** اصل السوس مقشر
گاؤزبان تخم خطمی خبازی سبوس گندم ہر یک یک تولہ گل بنفشہ ایرسا ہر یک شش ماشہ زوفائے خشک نہ ماشہ جوشاندہ صاف نمودہ با نبات
سفید پاؤ آثار بقوام آورند فرود آوردہ صمغ عربی رب السوس مغز بادام مقشر مغز تخم خربزہ مغز چلغوزہ ہر یک سہ ماشہ گاؤزبان دو ماشہ
باریک سودہ آمیزند خوراک نہ ماشہ **لعوق کتان** نافع ربو از حکیم منصور علی **صفت آن** بزر کتان بریان کردہ مغز بادام شیرین
ہر یک سہ تولہ سائیدہ و عسل دوازدہ تولہ آمیختہ یک تولہ بخورند و گاہے مغز چلغوزہ بریان دو تولہ تخم حلبہ بریان سہ تولہ رب السوس
چہار ماشہ نشاستہ شش ماشہ صمغ عربی کتیرا ہر یک سہ ماشہ کوفتہ بیختہ افزودہ و شہد خالص سہ چند ادویہ و زعفران سہ نیم ماشہ اضافہ
کردہ میشود **ایضاً** کہ جہت ضیق النفس مجرب **صفت آن** افتیمون غاریقون سفید ہر یک یک تولہ کوفتہ بیختہ در شہد

شهد سفید شش تولہ آمیختہ ہر روز نہ ماشہ با عرق گاؤزبان بلیسند **لعوق عنصل** برائے ربو و سرفہ مزمن کہ از مادہ غلیظ لزج باشد
نافع است **صفت آن** عنصل بریان سہ درم بیخ سوسن دہ درم فراسیون زوفائے خشک ہر یک یکدرم کوفتہ بیختہ بعسل کف گرفتہ
بسرشند **لعوق** کہ در سرفہ و ضیق النفس معمول است **صفت آن** مویز منقے چہار درم اصل السوس سہ درم انجیر ہفت دانہ عناب
دہ دانہ سپستان سی عدد بنفشہ گاؤزبان پرسیاوشان پوست بیخ بادیان ہر واحد دو درم تخم خطمی تخم خبازی ہر یک یکدرم ہمہ را در سہ پاؤ
آب خیسانیدہ بجوشانند و قتیکہ یک پاؤ آب بماند مالیدہ صاف کردہ پاؤ آثار قند آمیختہ بقوام آرند و شکر تیغال چہار درم در عرق بادیان
حل نمودہ شیرہ خشخاش سفید سہ درم در آب برآوردہ در طبخ ابتدا اِم انداز ند و چون نزدیک بقوام رسد این اجزائے مسحوقہ آمیختہ لعوق سازند
صمغ عربی نشاستہ ہر واحد درم مغز بادام مغز چلغوزہ ہر واحد چہار درم مغز کدوئے شیرین کا کڑا سنگی رب السوس ہر واحد سہ درم
لعوق خشخاش کہ برائے سرفہ نزلی بیعدیل است **صفت آن** اصل السوس پنجدرم تخم خطمی بہدانہ ہر یک ہفت درم در صد و پنجاہ
درم آب شب تر کنند صبح بجوشانند تا بنصف رسد با صد و بست درم قند سفید بقوام آورند و مغز بہدانہ و صمغ عربی ہر یک سہ درم
کتیرا چہار درم خشخاش سفید خشخاش سیاہ ہر یک پنجدرم نرم صلایہ کردہ بیامیزند قدر شربت شش ماشہ **نوع دیگر** جہت نزلات گرم
رقیق و خشونت حلق و سرفہ **صفت آن** تخم خشخاش سفید دہ درم نشاستہ کتیرا صمغ عربی ہر یک چہار درم مغز تخم کدو مغز بہدانہ شیرین
ہر یک سہ درم کوفتہ بجلاب فانید بسرشند **لعوق دیگر** نافع سرفہ و نافع نزلہ **صفت آن** پوست خشخاش یازدہ عدد عناب
ہفت دانہ اصل السوس مویز منقی ہر یک چہار درم بنفشہ خطمی تخم خشخاش اسطوخودوس مغز بادام گاؤزبان بہدانہ تخم کتان پرسیاوشان
بزر البنج ہر یک دو درم نشاستہ صمغ عربی کتیرا ہر یک یکدرم انجیر پنج عدد سپستان بست دانہ ادویہ شب در آب خیسانیدہ صبح بجوشانند
و صاف کردہ با نیم آثار شکر بقوام آورند و لت تخم خشخاش و مغز بادام شیرہ برآوردہ وقت قوام اندازند و نشاستہ و صمغ و کتیرا سائیدہ
بعد فرود آوردن آمیزند **لعوق** کہ در سرفہ نزلی حار اثر عجیب دارد **صفت آن** تخم خشخاش سفید و سیاہ ہر کدام بست درم
اصل السوس مقشر سی درم بہدانہ تخم خطمی ہر کدام پانزدہ درم ہمہ را در دو رطل آب یکشبانہ روز تر کردہ بجوشانند تا بنصف آید مالیدہ صاف
نمودہ نبات سفید یک نیم رطل داخل کردہ بقوام آرند بعدہ کتیرا ہفت درم صمغ عربی پنجدرم مغز بہدانہ پنجدرم سائیدہ آمیزند **لعوق**
بادام سرفہ و خشونت حلق و خنجرہ را نافع است **صفت آن** صمغ عربی کتیرا نشاستہ رب السوس ہر یک پنجدرم قند سفید بست درم
مغز بادام مغز تخم کدو ہر یک سہ درم کوفتہ بیختہ بروغن بادام چرب ساختہ و بجلاب غلیظ القوام سرشتہ لعوق سازند و اگر خواہند برائے
دفع حرارت زائد مغز تخم تربوز مغز تخم خیارین تخم خرفہ ہر یک سہ درم بیفزایند و برائے سرفہ خشک و منع نزلہ بر سینہ تخم کاہو تخم
خشخاش بیفزایند و اگر دفع قبض و دفع یبوست زاید مطلوب بود قوام در آب تربوز و ترنجبین سازند **لعوق سپستان** برائے
نفث مواد سینہ و سرفہ و نزلہ حار مجرب و معمول **صفت آن** سپستان فربہ پنجاہ دانہ عناب بست دانہ اصل السوس یکتولہ
پرسیاوشان یکتولہ تخم خطمی خبازی ہر یک چہار ماشہ پوست خشخاش دو تولہ بہدانہ سہ ماشہ در دو آثار آب بجوشانند و با نبات بقوام
آرند در آخر قوام شیرہ مغز بادام شیرہ تخم خشخاش ہر یک یکتولہ افزایند و بعد از ان کتیرا صمغ عربی رب السوس سودہ ہر یک سہ

ماشه اضافه نمایند و بقدر دو ماشه در دهن گرفته بتدریج لعاب آن فرو برند روزانه چهار پنج دفعه و وقت خواب شب چهار یا شش ماشه بخورند
لعوق معتدل که تسهیل اخراج بلغم و تقلیل مواد رقیقه نماید و در سرفه و ضیق معمول است صفت آن مویز منقی انجیر زرد باقلا
تخم خشخاش اصل السوس مغز تخم کدوی شیرین پرسیاوشان بادیان زوفای خشک مغز بادام مقشر حلبه پودینه ولایتی تخم
تخم خطمی کتیرا تخم کتان بهدانه کوکنار هر یک شش ماشه جوکوب نموده در دو آثار آب بجوشانند تا نیم آثار بماند صاف نموده عسل پاؤ آثار
داخل کرده بقوام آرند خوراک پنج ماشه تا دو درم لعوق بهیٔه که برای سرفه یبسی مفید است صفت آن تخم خشخاش نشاسته صمغ عربی
مغز تخم کدو مغز تخم پیٹھه هر یک یکتوله سائیده نبات سفید پانزده توله بقوام آورده آمیزند و قدری ازان لیسیده باشند که دق را نیز نافع است
لعوق برای سرفه و گرفتگی آواز مجرب و معمول صفت آن خولنجان اصل السوس کشنیز خشک پوست هلیله فلفل دراز صمغ عربی
هر واحد یکتوله کوفته بیخته مغز بهدانه مغز خسته هلیله مغز بادام مقشر هر واحد سه درم باریک سائیده و تخم حلبه سه درم و انجیر پاؤ آثار خرمای
بیدانه نیم پاؤ هر سه را در یک سیر آب جوش دهند تا بنصف رسد مالیده بپارچه گذرانیده نبات داخل کرده باز صاف نموده بجوشانند تا بقوام
آید پس ادویه مذکوره مسحوقه آمیزند و در آخر مغزیات داخل نمایند لعوق نافع سعال بلغمی و مفید شطر الغب صفت آن تخم خطمی تخم خبازی
اصل السوس مقشر گل بنفشه پرسیاوشان گل گاؤزبان هر یک شش ماشه انجیر عناب هر واحد ده دانه جوش داده صاف نموده با نبات
سفید پاؤ آثار بقوام آورند و صمغ عربی رب السوس کتیرا هر یک سه ماشه مغز بادام شیرین مقشر ده عدد تخم خشخاش سفید طباشیر مغز بهدانه مغز تخم
کدوی شیرین هر یک دو ماشه سائیده آمیخته لعوق سازند لعوق نافع خرخره سینه اطفال و مفید تپ بلغمی و دامسته آن للطفل شیرخواره
موجب فربهی و توانائی آن صفت آن کاکڑاسنگی سرخ رنگ یکتوله اصل السوس سه ماشه مویز منقی یازده دانه صلایه نموده بشهد آمیخته
نگهدارند و للطفل شیرخواره و بمادرش خورانند ایضاً نافع خرخره سینه اطفال سرفه صفت آن مویز منقی سه توله مغز چلغوزه دو توله انجیر
سه عدد و بزر کتان اصل السوس مقشر هر یک دو درم سعد دار فلفل خولنجان هر یک یکدرم مشک یکماشه سائیده با عسل مساوی ابسرشند
لعوق دیگر نافع سرفه اطفال و مکرر عمل آمده صفت آن بهدانه صمغ عربی کتیرا فلفل گرد سعد کوفی نشاسته زوفای خشک خولنجان
بادیان دانه هیل هر یک نیمدرم اصل السوس مقشر یکدرم انجیر زرد دو عدد مویز منقی هفت دانه ادویه سائیده با برابر عسل آمیزند و حسب سن مزاج
بلیسانند لعوق نفث الدم که بجمیع انواع نفث الدم نافع است و مجربست صفت آن پوست بیخ انجبار دم الاخوین کهربا بسد
طراثیث کشنیز خشک از هر یک یکمثقال کتیرا نشاسته بریان صمغ عربی برشته هر یک یکدرم افیون خالص ربع درم همه را باریک سائیده
بشربت انار ملسی ابسرشند و بقدر یکمثقال لعق سازند و اگر همراه آب بارتنگ مروق بخورانند بسیار مفید می افتد و برای مساوی که ریم و
خون همراه نفث می انداخت باشیر خر داده و غذای مریض آش جو کرده نفع تمام نموده لعوق خشخاش حکیم میرزا ابراهیم نوشته که باین تنها
مریضهای کثیر خلاصی یافته و کسانیکه میل کرده بود و امزجه ایشان بمقدمات سل رسیده بود صفت آن ایرسا زعفران اسطوخودوس
پرسیاوشان هر یک پنجمثقال بادیان غاری السمک اصل السوس گل خطمی هر یک سه مثقال گاؤزبان هفت مثقال تخم خشخاش بست مثقال
تخم اسفاناخ زوفای خشک هر یک دو مثقال پوست خشخاش پانزده مثقال مغز فندق مقشر عناب سپستان هر یک سی عدد ترنجبین سفید

پنجاه مثقال فانیذ صد مثقال نبات سفید یک صد و پنجاه مثقال بدستور مقرر لعوق سازند و دو مثقال با آب گرم دهند **لعوق** که در سرفه
نزلی و سلی معمول است **صفت آن** عناب ولایتی بست دانه مویز منقی چهل دانه انجیر زرد پنجاه دانه اصل السوس مقشر گل سرخ گلقند
شکر تیغال رب السوس هر یک چهار تولہ گل بنفشه پرسیاوشان کوکنار هر یک دو تولہ گل نیلوفر یک تولہ صمغ عربی کتیرا تخم خشخاش هر یک
پنج تولہ تخم خطمی دو ماشه خبازی دو نیم ماشه بهدانه یک دام شهد خالص نیم سیر نبات سفید یک نیم سیر ترنجبین پنج تولہ اول از چهار تولہ اسپغول لعاب
برآورده و در آن جمیع اجزا جوش داده و قتیکه از دو سیر آب نصف بماند ترنجبین و نبات و شهد داخل ساخته بقوام آرند **لعوق طباشیر**
کاسر سورت حرارت و نافع دق و سل و قرحه ریه و سرفه حار **صفت آن** نشاسته کتیرا از هر یک ده درم طباشیر چهار درم مغز تخم خیار مغز
تخم جلغوزه صمغ عربی تا قلا از هر یک هفت درم قند سفید شصت مثقال کوفته بیخته بروغن بادام چرب کرده قند بقوام آورده آمیزند
لعوق خشخاش جهت سرفه و سل و نفث الدم و قرحه امعا مجرب **صفت آن** کوکنار پنجاه درم در دو رطل آب بجوشانند تا یک رطل
آید قند سفید یک رطل آمیخته بقوام آورده در آخر قوام رب السوس مغز بادام شیرین هر یک پنج درم سائیده ممزوج سازند شربت ده درم
لعوق خیارشنبر برائے ذات الجنب از مجربات حکیم فضل الله تبریزی طبیب امیر تیمور صاحبقران است **صفت آن** عناب
سپستان هر یک پانزده عدد بنفشه دو مثقال خطمی یک مثقال سنائے مکی شیرخشت هر یک پنج درم فلوس خیارشنبر دوازده مثقال خمیره بنفشه
ده درم ترنجبین بست درم روغن بادام شیرین یک مثقال نبات پنج درم جوشانده صاف کرده مغز خیارشنبر و شیرخشت و خمیره بنفشه
و ترنجبین بدست مالیده باز دیگر صاف کرده نبات آمیخته بنهند در آفتاب تا غلیظ شود قوام آن بعده روغن بادام آمیزند **لعوق** که سینه را
پاک سازد و مده رالطیف گرداند و برائے احتقان المده در صدر بکار آید **صفت آن** حلبه ایرسا هر یک یک اوقیه تخم کتان یک
نیم اوقیه کرسنه مغز حب القطن هر کدام نیم اوقیه رب السوس دو اوقیه همه را باریک سائیده با مغز جلغوزه سرشته با عسل لعوق سازند
لعوق که در نفث المده بکار آید **صفت آن** مغز بادام شیرین مغز پنبه دانه هر کدام ده درم پرسیاوشان آرد کرسنه فراسیون هر کدام سه
درم باقلا مقشر پنج درم ادویه سائیده با فانیذ مقوم لعوق سازند و هر صبح و شام قدرے از ان بخورند **لعوق** برائے تقویت قلب و بدن
بعد رفع تپ که گرمی باقی باشد میخورانند **صفت آن** زیره گلاب کشنیز سرخ دانه هیل خرد گاوزبان برنج طباشیر تودری سرخ ست گلیل
فادزهر معدنی ورق طلا ورق نقره عنبر صندل هر یک یکماشه شربت انار شیرین ولایتی چهار تولہ ادویه سائیده در کهرل با شربت حلایه کرده
دارند و سه خوراک نمایند **ایضاً** معمول حکیم وارث علی خان جهت تقویت قلب **صفت آن** مروارید سوده ورق طلا یاقوت سرخ
طباشیر دانه الائچی سفید عود غرقی هر یک یکماشه گل گاوزبان کشنیز سرخ بالچهر ساذج هندی مشک خالص عنبر اشهب هر یک سه سرخ
مربائے بهی شربت انار هر یک دو تولہ عرق کیوڑه پنج تولہ بدستور طلیا سازند و حصه ساخته هر روز یک حصه بخورند **لعوق غاریقون**
فساد اشتها که از بلغم و صفرا بود نافع **صفت آن** غاریقون سفید یک مثقال ریوند چینی یکدرم غافث پنجدرم افسنتین ربع درم
کوفته بیخته در پنجدرم شربت کاسنی آمیخته لعوق نمایند **لعوق حب القطن** از مجربات انطاکی که برائے تقویت باه و تجربه حکیم عابد
نیز رسیده **صفت آن** مغز پنبه دانه بست مثقال دارچینی تخم انجره قرنفل کلاه دار حب الصنوبر هر یک پانزده مثقال سقاقل زنجبیل

از هر یک ده مثقال دارشیشعان هفت مثقال قسط شیرین تخم کتان بریان مصطگی هر یک چهار مثقال کوفته بیخته و مغز پنبه دانه تخم کتان سوده آمیخته شهد خالص سه وزن ادویه بقوام آورده آمیزند خوراک یک مثقال **فصل چهارم در لبوبات لبوب کبیر** که مسخن و مشتهی گرده و مزید منی و باه و مقوی دل و دماغ و محکم کننده اعصاب است **صفت آن** مغز پسته مغز بادام مغز فندق مغز حب الخضرا مغز گردگان مغز چلغوزه مغز حب الزلم مغز حب البطم ماهی روبیان خولنجان شقاقل بهمنین تودریین زنجبیل کنجد مقشر دارچینی از هر یک پنج درم سنبل الطیب سعد کوفی قرنفل کبابه چینی حب قلقل تخم گزر تخم ترب تخم شلجم تخم پیاز تخم اسپست تخم هلیون لسان العصافیر درونج عقربی زرنباد از هر یک سه درم جوز بوا بسباسه دار فلفل فلفل از هر یک دو درم خصیة الثعلب انجیر تازه مغز سر گنجشک خشخاش از هر یک ده درم تقضیب گاو سوده سورنجان بوزیدان نعناع خشک زهر واحد چهار درم مایه شتر اعرابی زعفران مصطگی از هر یک سه مثقال عود خام دو مثقال ورق طلائی عدد ورق نقره پنجاه عدد عنبر اشهب یک مثقال مشک خالص نیم مثقال عسل سه وزن ادویه سوده بطریق معهود معجون سازند **لبوب کبیر** که در امراض باه اقوی از نسخهاے دیگر است و همیشه معمول **صفت آن** بسباسه لسان العصافیر سنبل الطیب زعفران زنجبیل دار شکک فرنجمشک دار فلفل هر یک سه درم ماشه حسک بری کشن خرما تقضیب گاو مدبان کرده هر یک چهار درم کبابه قرفه خولنجان قرنفل شقاقل هر یک پنج درم بهمن سفید بهمن سرخ تخم هلیون تودری سفید بوزیدان مغات تخم گزر تخم شلجم اسپست تخم پیاز تخم گندنا هر یک شش درم مغز بادام مغز فندق مغز پسته مغز حب قلقل نارجیل مغز حبة الخضرا مغز گردگان مغز انجکک مغز چلغوزه مغز تخم خربزه مغز حب الزلم کنجد مقشر خشخاش سفید دماغ گنجشک خصیة الثعلب هر یک ده درم عسل سفید سه چند ادویه بطریق معمول بسازند **لبوب اکبر** که حکیم علویخان جهت رضا قلی خان ابن نادر شاه ترکیب داده و نفع عظیم بخشیده برائے تقویت اعضائے رئیسه و ارواح و قوی اعضائے تناسل و زیاده کننده منی و باه ست **صفت آن** مغز بادام مقشر مغز فندق مقشر مغز پسته مقشر مغز چلغوزه مقشر مغز انجکک مغز نقل خواجه مغز سر گنجشک از هر یک پنج مثقال بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل مصری خصیة الثعلب هر یک دو مثقال بزر البنج سفید مایه شتر اعرابی عنبر اشهب از هر یک نیم مثقال تودری زرد تودری ... تخم بالنگو از هر یک یک مثقال نبات سفید گزنگبین از هر یک هفتاد و پنج مثقال عرق گاوزبان ماء اللحم عرق بادرنجبویه عرق بیدمشک از هر یک سه سیر ... مستور ... شربت نمایند شربتے از دو مثقال تا چهار مثقال **لبوب** مقوی باه که حکیم موصوف جهت مرزا عبید الله خان صاحب تجویز نموده فائده بسیار کرده **صفت** آن مغز بادام مغز پسته مغز نارجیل مغز فندق مغز چلغوزه مغز حبة الخضرا مغز انجکک مغز گردگان هر واحد شش مثقال شقاقل ثعلب مصری تخم اونگن بهمنین طباشیر کشنیز مقشر مایه شتر اعرابی کباب چینی لسان العصافیر مغز پنبه دانه هر واحد پنج ماشه ریگ ماهی توله ماهی روبیان شش ماشه عنبر اشهب شش ماشه مشک خالص چهار ماشه تودری زرد تودری سرخ هر یک پنج ماشه زرده تخم مرغ خشک کرده هفت عدد دارچینی توله تال مکهانه شش ماشه ابریشم مقرض توله نبات بوزن ادویه عسل شله روغن نخود نیم پاؤ نبات و عسل بقوام آورند و بروغن نخود گرم کرده عنبر بگدازند پس ادویه بسرشند خوراک نه ماشه **لبوب** که از اسرار اطبا است و بغایت مقوی باه و دل و دماغ است و مداومت کننده آن قبل از جماع و بعد از آن ایمن باشد از عرق النساء و نقرس و نقصان منی و امراض عصبانی و مجرب آزموده است **صفت آن** مشک نیم دانگ دارچینی قرنفل سنبل الطیب اسارون بسباسه کبابه سعد قرفه دار فلفل عود جوز بوا

نارمشک عنبر اشهب زعفران از هر یک یکمثقال زنجبیل بوزیدان قسط شیرین حب الزلم درونج حب بلسان فلفل سفید مغز تخم خربزه مغز
تخم خیارین تخم گزر تخم پیاز تخم شلغم تخم رطبه خشخاش سفید خسکدانه دوقو تخم تره تیزک تخم شبت تخم گندنا تخم بلیون جیسک مرلی هر یک دو درم
شقاقل خولنجان خصیة الثعلب بهمنین سرخ تودریین لسان العصافیر سر و سقنقور هر یک شش درم نارجیل مغز حبة الخضرا مغز بادام مغز پسته مغز
چلغوزه مغز پنبه دانه کبابه مقشر هر یک هفت درم با عسل بسرشند شربتی از دو مثقال تا سه مثقال وجهت افیونیان زعفران سه مثقال پنیر مایه
ستر اعرابی نیم مثقال افیون بزر البنج هر یک ده مثقال و بدل سقنقور ماهی روبیان کرده میشود و بغایت موثر میگردد و قدر شربت از نیم مثقال تا یک
مثقال است جهت افیونی لبوب بارد بجهت نقصان باه و قلتیکه سبب آن حرارت باشد مفید است و صاحبان معتدل مزاج
را نیز نافع است صفت آن مغز بادام شیرین مقشر تخم خشخاش سفید از هر یک شش درم مغز تخم کدو پنجدرم مغز تخم خربزه
مغز تخم خیار مغز تخم بادرنگ تخم خرفه مقشر از هر یک سه درم کتیرا دو درم تودری زرد تودری سرخ تخم گزر تخم بلیون مغز چلغوزه از هر یک
درم زنجبیل خولنجان شقاقل هر یک پنجدرم کوفته بیخته ترنجبین یک من صاف نموده بقوام آورده ادویه بدان بسرشند خوراک دو درم

باب المیم متضمن بر هشت فصل

فصل اول در مطبوخات مطبوخ معمول برائے صداع و شقیقه صفت آن بنفشه اسطوخودوس گل سرخ هر یک سه
درم نیم آثار آب بجوشانند که چهارم بماند صاف کرده یک عدد مربائے هلیله خورد خورده بنوشند و اگر صداع بلغمی بود دو درم مرزنجوش
افزایند ایضاً برائے صداع دموی و صفراوی مجرب انطاکی صفت آن گلقند سه اوقیه خیره بنفشه یک اوقیه عناب سپستان آلو بخارا
گلاب روغن گل هر واحد نیم اوقیه همه را در چهار صد درم آب شیرین بپزند تا چهارم حصه بماند صاف کرده بنوشند ایضاً برائے صداع
صفراوی صفت آن بنفشه گل نیلوفر عنب الثعلب تخم کاسنی نیمکوفته هر یک دو درم تمر هندی چار توله ترنجبین نبات سفید هر یک
ده درم بدستور استعمال نمایند و اگر حاجت تلیین افتد بمطبوخ فواکه تلیین کنند ایضاً در نیاب صفت آن گل نیلوفر بنفشه
تخم کاسنی تخم خیارین تمر هندی آلو بخارا سپستان در آب جوشانیده صاف کرده شربت بنفشه مکرر حل کرده بنوشانند مطبوخ نافع صداع و سرسام
حار و منضج صفرا است صفت آن عناب ده دانه مویز منقی سپستان هر واحد بست دانه گل سرخ سه درم آلو بخارا هفت دانه تمر هندی
چهار درم بنفشه نیلوفر تخم کاسنی هر واحد دو درم ترنجبین گلقند هر واحد ده درم و اگر اسهال خواهند شیرخشت مع خیار شنبر علی قدر حاجت
افزایند و اگر سرفه باشد حبوبات موقوف کرده عوض آن تخم خطمی و اصل السوس و تخم خبازی افزایند مطبوخ فواکه جهت تسکین ماده
صداع دموی و اخراج ماده صداع صفراوی و در حمیات مستعمل است صفت آن عناب ده دانه سپستان آلو بخارا هر یک بست عدد
نیلوفر تخم کاسنی هر یک سه درم گل سرخ چار درم بنفشه پنجدرم سنا مکی هفت درم تمر هندی ده درم ترنجبین مغز فلوس خیار شنبر هر یک
پانزده درم خیسانیده صاف کرده مغز خیار شنبر و ترنجبین بعد ازان مالیده صاف نموده از گلقند چهار توله شیرین کرده بنوشانند و در نسخه دوم
عنب الثعلب سه درم نیز داخل است و در نسخه سوم عوض مغز فلوس شیرخشت ده درم مرقوم است نوع دیگر مستعمل در سرسام ماده دیگر

امراض صفراوی از جامع الجوامع صفت آن آلوبخارا زرد آلو نیشوق هر یک هفت عدد سپستان چهل عدد عناب کلان ده عدد و
گل بنفشه گل نیلوفر تخم کاسنی عنب الثعلب هر یک نه ماشه گل سرخ و عنب الثعلب نیلوفر هر یک هشت ماشه خیسانیده صبح جوش دهند که سوم
حصه بماند مالیده صاف نموده مغز فلوس خیارشنبر ترنجبین شیرخشت هر یک شش تولہ گلقند پنج تولہ شربت آلو مسهل چهار تولہ روغن بادام شش ماشه
افزوده بنوشند مطبوخ منضج و مسهل حار که در جمیع امراض بارد دماغی و جز آن معمول است صفت آن بادیان بیخ بادیان بیخ کاسنی
بیخ اذخر بیخ کرفس هر یک نیم کوفته پرسیاوشان هر یک هفت ماشه اصل السوس مقشر نیم کوفته پنج ماشه مویز منقی نه دانه انجیر زرد پنج عدد
اسطوخودوس هفت ماشه شب در آب تر کرده صباح جوشانیده صاف نموده گلقند عسلی چهار تولہ مالیده باز صاف کرده بنوشند و که ست در
مرض فالج عود صلیب گاؤزبان عنب الثعلب بیخ کبر عوض بیخ کرفس افزوده میشود و در مسهل مغز فلوس هفت تولہ شکر سرخ چهار تولہ
ترید موصوف پنج ماشه غاریقون دو ماشه سنائے مکی روغن بید انجیر هر یک یک تولہ اضافه کرده تنقیه کنانند غذا وقت دو پهر آب یخنی و تا سه پهر کھچڑی
شله یا تھولی در روز دوم مسهل گلقند دو تولہ در عرق بادیان مالیده صاف نموده تخم ریحان پاشیده بنوشند و بعد دو مسهل باز دو سه روز
نضج ماده منضج مذکور نموده یک تولہ حب ایارج به روغن بادام یا به روغن گاؤ چرب نموده بورق نقره پیچیده وقت ماندن چهار گھڑی شب
با آب گرم فرو برند و صبح مسهل مذکور سوائے مغز فلوس و روغن بید انجیر دهند یک پاس انوز در میان تبرید مذکور داده سه مسهل حب
ایارج بدستور دهند بعده مسهل سوم مغز فلوس بدون حب ایارج دهند و یک دو روز تبرید مذکور داده معجون سیر و غیره حسب حاجت
بعمل آرند و در ماده سوداوی و سودای بلغمی آلو بخارا پنج دانه گل گاؤزبان گاؤزبان هر یک پنجماشه گل سرخ تخم کاسنی نیم کوفته اسطوخودوس
شاهتره تخم خطمی هر یک هفت ماشه در منضج مذکور افزایند و ادویه شدید الحرارت را موقوف نمایند پس روز مسهل بسفایج افتیمون در پارچه بسته
هلیلجات چرائته غاریقون ترید موصوف در مسهل افزایند و بسبب غلظت ماده در اثنائے مسهلات منضجات دهند و اگر بعد مسهل تنقیه بحب افتیمون
کنند انسب بود مطبوخ فواکه علوی خان که بهر تنقیه صفرا و دماغ و دیگر اعضا معمول صفت آن آلوئے سیاه و زرد و عناب کلان هر یک
ده عدد مویز منقی ده درم گل نیلوفر و مکو هر یک دو مثقال برگ سنا سه درم گلقند و خمیره بنفشه هر واحد یک نیم اوقیه در گلاب چهار اوقیه
و آب شیرین مثل آن جوش کنند که چهارم حصه آید مالیده صاف نموده خیارشنبر و ترنجبین هر یک بست درم مالیده صاف نموده روغن
بادام دو مثقال اضافه نموده سقمونیائے مشوی یک درم سردار و ساخته بنوشند مطبوخ مسهل که در سرسام گرم روز هشتم می دهند
و در تپ مطبقه نیز مجرب و عجیب است صفت آن سنامکی یک جزو گل بنفشه پرسیاوشان گاؤزبان هر یک نصف جزو مویز منقی
عناب زرشک هر یک بقدر مجموع ادویه چند ادویه آب بجوشانند تا ربع رسد صاف نموده کشنیز خشک تخم کاسنی تخم خیارین تخم خرفه مغز تخم
کدو هر یک سه درم کوفته بیخته در رطلی آب مذکور بیندازند و باندازه دو ساعت نگاه دارند پس صاف کرده بنوشند فانه من الخواص العجیبه

مطبوخ اسطوخودوس منضج که بهر نضج مواد بلغمی دماغی بکار آید صفت آن اسطوخودوس نه ماشه اصل السوس
مقشر بیخ کرفس هر یک هفت ماشه انیسون چهار ماشه بادرنجبویه بکوه هر یک نه ماشه مویز منقی یک نیم تولہ گل بنفشه یک تولہ در عرق
بادرنجبویه و اذخر هر یک پاؤ آثار شب خیسانیده صبح جوش دهند که نیمه آید مالیده صاف نموده شربت اسطوخودوس منضج

چهار تولہ داخل کردہ بنوشند و غذا وقت دوپہر شوربائے مرغ و یا نخود بنان خشکار دہند و بجائے آب ربّ السوس و عرق بادیان ساختہ قناعت کنند و بعد مسہل سنائے مکی تربد زنجبیل پوست ہلیلہ کابلی خیارشنبر ترنجبین گلقند عسلی ریوند خطائی روغن بادام اضافہ کنند **مطبوخ اسطوخودوس مسہل** تالیف علویخان کہ در اکثر امراض دماغی و چشم بلغمی معمول **صفت آن** اسطوخودوس دو مثقال پوست ہلیلہ زرد و کابلی و سیاہ و برگ سنا ہر یک پنج درم تربد سفید ستہ درم زنجبیل یکدرم قنطوریون دقیق یک مثقال بادرنجبویہ گاؤزبان ہر یک دو مثقال مویز منقی دہ درم انجیر زرد پنج عدد ریوند خطائی دو درم تخم شاہترہ یک نیم مثقال در گلاب و عرق اسطوخودوس و گاؤزبان بادرنجبویہ ہر یک پاؤ آثار شب در آب خیسانیدہ صبح جوش دہند کہ بنیمہ آید مالیدہ صاف نمودہ مغز خیارشنبر بست درم گلقند ترنجبین خمیرہ بنفشہ ہر یک پانزدہ درم روغن بادام دو درم اضافہ نمودہ غاریقون یکدرم سرداردہ ساختہ دہند **نوع دیگر** اسطوخودوس تربد سفید ریوند خطائی ہر یک دو مثقال پوست ہلیلہ زرد و کابلی و سیاہ برگ سنا ہر واحد یک تولہ مویز منقی ستہ تولہ انجیر زرد پنج عدد قنطوریون دقیق بسفائج درونج عقربی ہر یک یکمثقال شب خیسانیدہ صبح جوش دادہ گلقند خمیرہ بنفشہ ہر یک دو اوقیہ خیارشنبر ترنجبین ہر یک بست درم شیرخشت دہ درم مالیدہ صاف نمودہ روغن بادام داخلکردہ بنوشند **مطبوخ منضج و مسہل** برائے صداع سوداوی **صفت آن** بسفائج اسطوخودوس گاؤزبان مویز منقی بادرنجبویہ آلوبخارا افتیمون جوشانیدہ ترنجبین مالیدہ صاف نمودہ بنوشند و بعد از نضج کامل بحب افتیمون یا مطبوخ آن تنقیہ نمایند و اگر سودائے احتراقی و علامات حرارت پیدا بود از استعمال ادویہ گرم پرحذر باید بود و ماء الشعیر کہ در آن گاؤزبان مویز منقی خطمی پختہ باشند چندے روز باید داد و بعد از ان بہر استفراغ آلوبخارا دو اوقیہ عناب سپستان ہر کدام یک اوقیہ خطمی زرشک ہلیلہ کابلی ہر یک ستہ درم بسفائج افتیمون اسطوخودوس ہر یک چہار درم جوشانیدہ صاف نمودہ ترنجبین و مغز فلوس مالیدہ صاف کردہ روغن بادام شربت شاہترہ اضافہ نمودہ باشند و اگر قوی تر خواہند یک مثقال غاریقون سفید و نیم مثقال لاجورد سائیدہ سرداردہ نمایند **ایضاً** مسہل برائے صداع نزلی و وجع صدغین از نوازل کثرت آب دہن **صفت آن** اسطوخودوس گاؤزبان شاہترہ ہر یک چہار ماشہ تخم خطمی پنجماشہ خبازی عنب الثعلب ہر یک چہار ماشہ گل بنفشہ پنجماشہ پرسیاوشان چہار ماشہ عناب پنج دانہ سنا مکی یک تولہ جوشانیدہ صاف نمودہ روغن بادام اضافہ کردہ بنوشند و گاہے ہلیلجات ہر یک ششماشہ نیز داخل کردہ میشود **ایضاً** منضج سودا و نافع نسیان سوداوی تالیف والد علویخان **صفت آن** گاؤزبان شاہترہ بسفائج اسطوخودوس پرسیاوشان بادرنجبویہ گل بنفشہ نیلوفر کاسنی بیخ بادیان اصل السوس گل سرخ ہر یک دو درم افتیمون در صرہ بستہ دو مثقال عناب ہفت دانہ مویز منقی یک تولہ گلقند دہ مثقال **مطبوخ افتیمون فواکہی** علویخان کہ در تنقیہ سودا از دماغ و دیگر اعضا معمول **صفت آن** افتیمون در لتہ بستہ دو مثقال برگ شاہترہ بادرنجبویہ پرسیاوشان برگ گاؤزبان ہر یک دو درم عناب شانزدہ عدد آلو سیاہ و زرد آلو ہر یک بست عدد سپستان شصت عدد تخم کاسنی یکتولہ نیمکوفتہ مویز منقی یک نیم تولہ گلقند دو اوقیہ مالیدہ صاف نمودہ پانزدہ روز یا کم و زیادہ تا حصول نضج دہند بعد تنقیہ بدن بحب لاجورد و افتیمون علویخان کنند و با اضافہ برگ سنا ہلیلہ سیاہ ہر واحد یک نیم تولہ بسفائج ہفت ماشہ خیارشنبر ترنجبین ہر یک ہفت تولہ ریوند خطائی نہ ماشہ سودہ سرداردہ ساختہ روغن بادام ہفت ماشہ داخلکردہ بنوشند **مطبوخ منضج** و مسہل سودا کہ در امراض سوداوی معمول **صفت آن** اصل السوس مقشر نیمکوفتہ گاؤزبان گل گاؤزبان ہر یک پنج ماشہ بادیان نیمکوفتہ کاسنی

تخم کاسنی ہمہ نیمکوفتہ گل سرخ اسطوخودوس شاہترہ تخم خطمی ہریک ہفت ماشہ آلو بخارا پنج دانہ مویز منقی نہ دانہ شب در آب گرم تر کنند
صبح جوشانیدہ صاف نمودہ گلقند چہار تولہ در آن مالیدہ باز صاف کردہ بنوشند پس ہرگاہ آثار نضج مادہ از رسوب شدن ثفل و لیسیدن
و کدورت و غلظ و سیاہی قارورہ ظاہر گردد روز مسہل بسفائج فستقی نیمکوفتہ چہار ماشہ ہریک ہفت ماشہ پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی
ہلیلہ سیاہ ہمہ نیمکوفتہ ہریک شش ماشہ افتیمون در پارچہ بستہ نہ ماشہ تربد مجوف نیمکوفتہ پنج ماشہ غاریقون سفید دو ماشہ سنای مکی یک تولہ
اضافہ نمودہ بدستور جوشانیدہ صبح جوشانیدہ صاف نمودہ گلقند مغز فلوس ہفت تولہ شکر سرخ چہار تولہ ہمہ را مالیدہ باز صاف
کردہ شیرہ مغز بادام مقشر پنج دانہ اضافہ نمودہ مسہل دہند و چون مادہ غلیظ محتاج نضج زیادہ میباشد باید کہ اثنائے مسہلات منضجات دہند
و بتدریج تنقیہ نمایند در امراض سوداوی دماغی حب افتیمون عوض حب ایارج دہند بطریقیکہ در مطبوخ منضج مسہل مسطور شد مطبوخ سودا
تالیف حکیم علی جہت اخراج سودائے سوداوی و سودائے صفراوی و سودائے دموی بہتر از مطبوخ افتیمون است و بے اذیت بود
صفت آن تمر ہندی آلو بخارا ہریک پنج مثقال افتیمون سنائے مکی ہریک چہار مثقال بنفشہ شاہترہ ہریک سہ مثقال شیر خشت خمیرہ
بنفشہ ہریک پانزدہ مثقال اول سنا و بنفشہ و شاہترہ بجوشانند چون بجوش آید ادویہ دیگر ریزند و صاف کردہ بیاشامند بہتر باشد و اگر
شیر خشت نباشد بدل آن دہ مثقال فلوس خیار شنبر داخل کنند مطبوخ مسہل سودا و بلغم سوختہ از بیاض والد مرحوم صفت آن سنای مکی
چہار درم افتیمون در پارچہ بستہ پوست ہلیلہ زرد ہلیلہ سیاہ ہریک یک تولہ گل سرخ بسفائج اصل السوس بادیان از ہریک نہ ماشہ اسطوخودوس
پرسیاوشان شاہترہ گاؤزبان بادرنجبویہ بنفشہ نیلوفر ہریک ہفت ماشہ مویز منقی دہ دانہ سپستان پانزدہ دانہ ہمہ ادویہ در یک آثار آب
بجوشانند ہرگاہ آب سوم حصہ بماند مالیدہ صاف نمودہ گلقند آفتابی دہ درم مغز خیار شنبر شش تولہ داخلکردہ باز مالیدہ صاف نمودہ روغن
گاؤ شش ماشہ انداختہ بنوشند مطبوخ منضج برائے سبات بلغمی صفت آن گاؤزبان اصل السوس تخم خطمی مویز منقی بادیان
جوشانیدہ گلقند آمیختہ صاف نمودہ بدہند منضج بحب ایارج و توقایا و حقنہ حادہ تنقیہ نمایند مطبوخ نافع دوار صفت آن سہ پوکہ کشنیز خشک
پوست ہلیلہ زرد از ہریک دو درم در آب جوش دادہ مالیدہ صاف نمودہ نبات سفید دو تولہ داخل کردہ بنوشند تا یک ہفتہ مطبوخ منضج
کہ نضج مادہ صرع بلغمی نماید صفت آن عنب الثعلب بادیان گاؤزبان اصل السوس اسطوخودوس بسبایوس ہرکدام دو مثقال
عود صلیب نیم مثقال جوشانیدہ صاف نمودہ گلقند ترنجبین ہریک دہ مثقال حلکردہ صاف نمودہ بدہند و بمقدار ادویہ بحسب سن و قوت
مزاج بکاہند و بیفزایند و بعد نضج مادہ بایارج فیقرا و غاریقون و بسبایوس و صبر سقوطری تنقیہ بدن نمایند بعد ازان بحب
اسطوخودوس و حب ایارج تنقیہ دماغ کنند مطبوخ برائے ام الصبیان طفل شیر خوارہ صفت آن عود صلیب عناب ترنج
پوست بیخ کبر اصل السوس ہر واحد یک سرخ فلوس خیار شنبر گلقند ہریک سہ ماشہ در عرق گاؤزبان دو سہ جوش دادہ روغن بادام
دو حبہ انداختہ بنوشند مطبوخ افسنتین کہ جہت مرقیان مفید است صفت آن افسنتین رومی نہ ماشہ گل سرخ یک نیم تولہ
تربد مقشر مجوف ہفت ماشہ سنبل الطیب مصطگی اذخر غاریقون سافج ہندی صبر سقوطری ہریک یا کم دو ماشہ شب در آب
تر کردہ صبح بجوشانند تا نصف بماند پنج تولہ ازان بشکر سفید شیرین کردہ ہنار بنوشند مطبوخ مستعمل در علاج و استرخا و صرع و سکتہ

تا چهار درهم معمول حکیم ذکاء الله خان صفت آن بیخ کرفس بیخ اذخر بیخ بادیان اصل السوس بیخ کبر قردمانا هر واحد سه درم در آب یا کدام
عرق مناسب جوش داده صاف کرده گلنجبین پانزده درم شیرین کرده بنوشند نوعدیگر مخترع حکیم اکمل خان برائے فالج و لقوه
صفت آن اسطوخودوس انیسون قنطوریون دقیق فقاح اذخر بادیان زوفا خشک قردمانا سیسالیوس بیخ کرفس بیخ کاسنی بیخ
اذخر بیخ بادیان بعضے ازین ادویه دو درم و بعضے سه درم گرفته در دو رطل آب شب تر کرده صبح جوشانیده گلقند ده مثقال داخل کرده صاف نموده
بنوشند چند روز بر نهار تا آنکه اثر نضج ظاهر شود بعد ازان تنقیه تامه بعمل آرند بافزایش برگ سنا سه درم مغز فلوس پانزده مثقال شکر سرخ ده درم
روغن بادام یا روغن بید انجیر و اگر احتیاج بقوی تر ازین در اول مرتبه یا در مرتبه ثانی افتد بر آن تربد موصوف مکوک یکدرم تا یک و نیمدرم غاریقون
درم سفید نیم درم یا زیاده ازان افزایند بعد ازان یکروز راحت دهند مادون گلقند با عرقیات عنب الثعلب بادیان و اذخر و بعد دو مسهل باز [?]
منضج داده حب ایارج یا حب منتن وغیره خورانند و مسهل مذکور بعد غذا مغز فلوس فقط یا مع تربد و غاریقون حسب حاجت و قوت مریض و ضعف
آن بدرقه حبوب مذکور سازند و در آخر شب حبوب با عرق بادیان وغیره خورند و صبح مطبوخ مذکور دهند و حب ایارج درین مرض کثیر المنفعت
است و اکثر استعمال او درین مرض بکنم [?] و استعمال حبوب بعد النضاج و تنقیه عام باید که در استعمال آنها بدرقه مطبوخ یا بدون آن حسب حاجت
اختیار دارند **مطبوخ کشری** که در ازاله اختلاج حار مجرب است صفت آن کشری عناب هر کدام بست درم پرسیاوشان تخم کاسنی
هر کدام ده درم گل سرخ انیسون هر کدام پنج درم در دو رطل آب بجوشانند تا ربع بماند بنوشند مطبوخ که صاحب تذکره در سرعت قطع زکام و نزله
حار از مجربات دانسته صفت آن جو مقشر ده اوقیه خیره بنفشه گلقند شکری هر کدام یک اوقیه اصل السوس مقشر پرسیاوشان
تخم خشخاش هر کدام نیم اوقیه همه را در چهار صد درم آب جوشانیده تا پنجاه درم بماند صاف نموده با شربت انار شیرین یا شربت بنفشه
بدهند که از اعظم منقی دماغ است و اگر گلقند طرح نمایند بهتر است مطبوخ معمول در زکام و نزله حار صفت آن بهدانه سه ماشه عناب
پنج عدد سپستان پانزده دانه تخم خطمی شش ماشه گاؤزبان چهار ماشه در آب جوش خفیف داده صاف نموده شربت بنفشه داخل کرده بدهند
و در صورت غلبه حرارت عوض گاؤزبان شیره مغز تخم کدو افزایند و اگر نزله باز نایستد صمغ عربی کتیرا هر یک یک ماشه و خمیره خشخاش
آمیخته همراه همین جوشانده زیاده کنند و نزله بند و غرغره بعمل آرند ایضاً که باکثر امزجه نافع و همیشه معمول صفت آن بهدانه یک درم
اصل السوس مقشر نکوفته دو درم عناب ولایتی هفت دانه سپستان بست دانه در یک رطل آب بجوشانند هرگاه نصف بماند صاف نموده
شربت بنفشه هفت درم حل کرده بنوشند و در زکام حار که با بخارات دم باشد بعضے اجزائے مناسب مثل شاهتره بیفزایند مطبوخ مسمع
برائے اماله نزله از حلق و قصبه و در سرفه و ربو نافع صفت آن صمغ عربی پوست خشخاش اصل السوس بنفشه هر یک سه ماشه نبات
سه توله مطبوخ نافع نزله و سعال صفت آن اصل السوس مقشر نکوفته دو درم بهدانه نیم درم صمغ عربی یک درم کتیرا نیم درم و انجیر
دو ماشه سپستان هفت دانه نبات سفید یک نیم توله در یک نیم پاؤ عرق گاؤزبان جوش دهند دقیقه [?] بقدر نیم پاؤ باقی ماند بطریق قهوه
بنوشند ایضاً نافع زکام و نزله صفت آن بادیان بنفشه پرسیاوشان اصل السوس مقشر نکوفته گاؤزبان هر یک یک مثقال
سپستان مویز منقے هر یک پانزده عدد نبات یکنیم توله در نیم آثار آب بجوشانند هرگاه چهارم آب بماند صاف کرده بنوشند و اگر همری

وکثرت بلغم و بیخ بادیان نه ماشه خشک بیخ سوسن فراسیون انجیر هرچه مناسب دانند افزایند واگر زکام با حرارت باشد مثل عناب وسپستان و نیلوفر و تخم خطمی و خبازی زیاده سازند واگر ریزش نزله بطرف سینه بود عوض نبات شربت خشخاش دو توله یا یک توله دیاقوزا کنند مطبوخ ملین که در جمیع اقسام مجرب الطاکی است صفت آن گل بنفشه عناب اسطوخودوس هرکدام پنج درم گلقند پانزده درم در درو چند آب جوشانیده صاف نموده مغز فلوس بست درم حل کرده روغن بادام داخل کرده بدهند و در نوع صفراوی ده درم تمر هندی یا آلو بخارا و پوست هلیله زرد و شاهتره و ترنجبین بقدر حاجت افزایند مطبوخ برائے خیالات چشم که از ابخره معده باشد مجرب الطاکی صفت آن تربد سفید سنائی هرکدام یک جزو تخم کرفس تخم کاسنی تخم خشخاش شاهتره هرکدام نصف جزو مصطگی ربع جزو در ده مثل آب بجوشانند تا ربع بماند صاف نموده با قند سفید در خلط سودا و با عسل در بلغم و با شربت بنفشه در صفرا استعمال نمایند ایضاً مسهل بجهت خیالات زیاده آن در دماغ باشد صفت آن سنائی مویز تخم کرفس هرکدام ده درم مرزنجوش گل سرخ هرکدام پنجدرم پوست هلیله زرد سه درم بدستور سابق جوشانیده استعمال کنند مطبوخ قنطوریون مانع نزول الماء بسوے چشم صفت آن قنطوریون دقیق تربد موصوف نیم کوفته هریک سه درم بسفائج نیم کوفته هفت درم مویز منقے بست درم جمله را دریک صد و پنجاه درم آب بجوشانند تا سیوم حصه بماند صاف نموده با یک مثقال ایارج فیقرا در هر هفته یک بار بنوشند مطبوخ که در ابتدا نزول الماء مید هند صفت آن اسطوخودوس بادیان عنب الثعلب بادرنجبویه هریک شش ماشه اصل السوس مقشر بیخ کرفس پوست بیخ بادیان هریک هفت ماشه قنطوریون دقیق انیسون هریک چهار ماشه مویز منقے سه توله انجیر زرد چهار عدد خیره بنفشه گلقند عسلی هریک دو توله مالیده صاف نموده دهند و غذا شوربا سے مرغ و کبک و سنگ خوارہ بنان خشکار تا یک هفته و بعد حصول نضج جهت تنقیه دماغ وقت آخر شب حب قوقایا یا حب ایارج و حب بنفشه و یا حب شبیار نه ماشه بعرق مکو فرو برند و صبح در مطبوخ مذکور برگ سنا یک نیم توله هلیله سیاه سه توله تربد سفید ریوند خطائی هریک نه ماشه زنجبیل سه ماشه مغز خیارشنبر ترنجبین هریک هفت توله روغن بادام هفت ماشه اضافه نموده دهند و بجائے آب عرق مکو و بادیان دهند و وقت دوپهر نخود آب با مرغ نوشانند و وقت شام غذائے سابقه دهند و صبح عوض تبرید مطبوخ اسطوخودوس بادرنجبویه بادیان اصل السوس انیسون شربت بنفشه حرف یا تودری سرخ دهند مطبوخ نافع ضعف بصر و دافع ضرر نزلات صفت آن اسطوخودوس کشنیز خشک کوفته هریک یکتوله برگ مرو سه ماشه مصطگی پوست هلیله کابلی کندر زنجبیل سفید بے ریشه هریک یک نیم ماشه گلقند یک نیم توله همه را در نیم آثار آب صبح بخیسانند و وقت خواب شب بجوشانند چون سوم حصه آب بماند صاف کرده بنوشند وقت صبح اطریفل صغیر ایارج فیقرا باهم آمیخته بخورند و از اغذیه غلیظ چون گوشت گاو و شیر و سائر ترشیها پرهیز نمایند اگر ادویه مطبوخ را کوفته بیخته در شهد خالص آمیخته می خورده باشند نیز مناسب و معمول است مطبوخ برائے ورمے که در بیخ بینی پیدا میشود از حکیم کلو صاحب صفت آن تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی عنب الثعلب پت پاپڑا هریک نه ماشه پوست هلیله کابلی هلیله سیاه آمله هریک یکتوله کشنیز خشک نیم کوفته هفت ماشه بانسوت اکبرآبادی از بالا خراشیده و از چوب اندرون پاک کرده یک نیم توله زنجبیل سفید بے ریشه بانسوت بجا کرده گل اسطوخودوس بنفشه هریک نه ماشه مصطگی تجیاسث گلقند دو توله همه را شب نیم آثار آب خیسانیده صبح بجوشانند تا سوم

حصه آب بماند صاف کرده بنوشند و غذا دال مونگ با نان چپاتی و روغن بسیار مطبوخ مجرب انطاکی برای درد دندان صفت آن جو مقشر نخود درم تخم قرطم پانزده درم تخم کاسنی و خشخاش مرزنجوش کشنیز خشک عناب هر واحد ده درم مویز راکوفته در چهار رطل آب بجوشانند تا ربع بماند صاف کرده بنوشانند و اگر حاجت بمزید اسهال بود روان پانزده درم مغز فلوس خیار شنبر حل کنند والا اکثر آن کفایت کند ایضاً منه برای درد دندان بارد مجرب صفت آن گلقند عسلی سه درم انیسون قرطم تربد هر واحد پانزده درم تخم شبت معتبر هر واحد پنج درم صندل سفید سه درم مصطگی یکدرم بدستور مطبوخ سابق بجوشانند و صاف نموده بنوشند مطبوخ نافع بحة الصوت که از برودت باشد صفت آن انجیر سه عدد مویز منقی یک توله اصل السوس مقشر دو درم گاوزبان یکمثقال بادیان تخم کتان ابریسا هر یک یکدرم در نیم آثار آب بجوشانند هر گاه ربع آب بماند صاف کرده چند روز بنوشانند مطبوخ معمول در ربو و سعال نزلی بلغمی صفت آن اصل السوس مقشر نیمکوفته گاوزبان گل گاوزبان زوفای خشک هر یک چهار ماشه سپستان گندم شش ماشه ابریشم خام سه ماشه نبات سفید یک توله جوشانیده صاف نموده بدهند مطبوخ زوفا برای ضیق النفس بلغمی معمول صفت آن انجیر زرد و تمر هندی هر کدام ده درم مویز منقی ده دانه تخم کرفس بادیان پرسیاوشان اصل السوس زوفا فراسیون هر کدام پنج درم همه را در سه رطل آب جوشانند تا بنصف رسد صاف نموده در سه روز با دو مثقال معجون زوفا بدهند و تا یک هفته برین نوع بگذرانند بعد از آن بنقی و اسهال قلع ماده نمایند بعده مطبوخ و معجون مذکور تا یک هفته دیگر بدست کنند و باز به تنقیه پردازند و همین نوع بمعالجه اشتغال ورزند تا مرض زائل گردد مطبوخ نافع ربو و سرفه بارد بلغمی صفت آن بزرکتان زوفا ابرسا گاوزبان هر یک یکدرم بادیان دو درم [illegible] نیم کوفته اصل السوس مقشر نیمکوفته پرسیاوشان هر یک سه درم انجیر چهار عدد مویز منقی پانزده دانه نبات دو توله در آب جوشانده بعمل آرند مطبوخ نافع ربو که با خفقان باشد صفت آن ابریشم خام یکدرم سپستان گندم چهار درم گاوزبان یک پنج درم زوفا یکدرم اصل السوس مقشر دو درم نبات چهار درم مطبوخ برای ضیق النفس بلغمی که در سینه بند باشد و تکلیف دهد صفت آن بادیان نیم کوفته پودینه خشک هر یک نه ماشه اصل السوس مقشر نیمکوفته تخم سرچیا گندم هر یک هفت ماشه سپستان پانزده دانه نیلوفر یک توله همه را در نیم آثار آب بجوشانند چون آب سوم حصه بماند صاف نموده از نبات سه توله شیرین کرده بنوشند و اگر تپ در دهن دارند ضیق النفس و جمود بلغم زائل نماید مطبوخ منضج برای سعال کاین از خلط غلیظ لزج محتبس در ریه صفت آن اصل السوس سه درم پرسیاوشان زوفای خشک هر یک ده درم سپستان ده دانه جوشانیده صاف نموده شکر سفید ده درم حل کرده وقت صبح بنوشند تا نضج در نفث ظاهر شود مطبوخ جهت ضیق النفس و [illegible] مفید صفت آن تخم خطمی سفید تخم خیارین گاوزبان اصل السوس پرسیاوشان در آب جوشانده صاف نموده شربت بنفشه داخل کرده بنوشند مجرب است مطبوخ برای سعال نزلی از بیاض استاد مرحوم صفت آن صمغ عربی کتیرا هر یک نیم ماشه سوده در دو پاؤ [illegible] ماشه آمیخته بجوشانند بعده در مطبوخ سپستان پنج دانه گاوزبان اصل السوس مقشر بهدانه گل بنفشه هر یک سه ماشه شربت انجاز دو توله حل کرده بنوشند مطبوخ که انتصاب نفس او ریاحت ساکن کند و مجرب است صفت آن خیرو بنفشه یک اوقیه کرویا نیم اوقیه در ده مثل آن آب بجوشانند تا به ششم حصه رسد صاف نموده بنوشند مطبوخ مسمی بمغلی حلاکه جهت سرفه

خشک با حرارت قلیل نافع صفت آن عناب سپستان ہریک ہفت عدد تخم خطمی خبازی گل بنفشہ ہر واحد ہفت ماشہ اصل السوس مقشر چہار ماشہ گل نیلوفر پنجماشہ پرسیاوشان ہفت ماشہ بادیان چہار ماشہ جوشانیدہ وصاف نمودہ شکر سفید دو تولہ آمیختہ بنوشند **مطبوخ نخالہ** برائے سرفہ مجرب است **صفت آن** نخالۂ گندم دو تولہ پوست خشخاش یک عدد وصمغ عربی دو ماشہ سپستان یازدہ دانہ اصل السوس مقشر نیکوفتہ دو درم در یک نیم پاؤ آب بجوشانند ہرگاہ سوم حصہ بماند یکتولہ نبات انداختہ صاف کردہ بنوشند واگر با سرفہ خفقان ہم باشد یکمثقال گاؤزبان افزایند واگر تپ زیادہ بود تخم خطمی گل نیلوفر ہریک یکدرم دیگر افزایند واگر بارد باشد تخم کتان یا پرسیاؤشان زیادہ کنند **ایضاً** برائے سرفہ نزلی وبلغم سینہ **صفت آن** کلو یک تولہ صمغ عربی اصل السوس پرسیاوشان زوفائے خشک پوست بیخ بادیان ہریک سہ ماشہ شربت انجبار دو تولہ **مطبوخ** نافع سرفہ خشک کہ با تپ باشد **صفت آن** بنفشہ اصل السوس ہریک سہ درم عناب پنجدانہ سپستان یازدہ دانہ مویز منقے پانزدہ دانہ تخم خطمی خبازی بہدانہ ہریک یکمثقال بدستور بعمل آرند **ایضاً** نافع سعال ومجرب **صفت آن** گاؤزبان یکمثقال بادیان یکدرم اصل السوس دو درم پوست خشخاش یک عدد صمغ عربی دو ماشہ سپستان یازدہ دانہ تخم خطمی یکدرم مویز منقے یازدہ دانہ در یک نیم پاؤ آب بجوشانند ہرگاہ سوم حصہ بماند نبات سفید یک تولہ داخل کردہ صاف نمودہ بنوشند وگاہے سبوس گندم تولہ داخل کردہ میشود واگر تپ زیادہ بود نیلوفر یکدرم عوض بادیان کنند واگر بارد باشد تخم کتان یا پرسیاؤشان زیادہ کنند **ایضاً** نافع سرفہ **صفت آن** اصل السوس مقشر نیکوفتہ دو درم بہدانہ صمغ عربی ہریک یکدرم کتیرا نیم درم دارچینی دو ماشہ سپستان ہفت دانہ مصری یک نیم تولہ در عرق گاؤزبان یا در آب یک نیم پاؤ بجوشانند ہرگاہ چہارم بماند نیمگرم بنوشند **مطبوخ** برائے سرفہ کہ از نزلہ بارد باشد مجرب **صفت آن** اصل السوس پرسیاوشان زوفائے خشک گاؤزبان ہریک چہار ماشہ مویز منقے دو دانہ انجیر زرد ہفت دانہ سبوس گندم دو تولہ جوشانیدہ با شربت بنفشہ بدہند **مطبوخ** برائے نفث الدم معمول **صفت آن** عناب پنجدانہ گل نیلوفر پنجماشہ بہدانہ سہ ماشہ در عرق شاہترہ دہ تولہ جوشانیدہ صاف نمودہ شیرۂ تخم کاہو ہفت ماشہ شربت نیلوفر دو تولہ داخل کردہ بنوشند وگاہے پوست بیخ انجبار نیز داخل کردہ میشود **ایضاً** جہت سل از تحملہ **صفت آن** گلوئے سبز برگ بانسہ اصل السوس جوشانیدہ صاف نمودہ با نبات بدہند **مطبوخ** کہ در ذات الجنب وذات الریہ وذات الصدر بعد فصد باسلیق معمول است **صفت آن** گل نیلوفر از سیاہی وزردی وگرہ اندرونی صاف کردہ ہفت مثقال نبات مثل آن در آب نیم آثار بجوشانند تا سوم حصہ بماند صاف کردہ بنوشند وجائیکہ شربت نیلوفر بہتر موجود گردد سہ چہار تولہ کافی است تا نفع مرض بدان ملازمت نمایند **مطبوخ منضج** نافع ذات الجنب از معمولی **صفت آن** پرسیاوشان گاؤزبان نیلوفر تخم خطمی خبازی ہریک سہ درم اصل السوس مقشر نیکوفتہ چہار درم عنب الثعلب دو درم عناب ہفت دانہ سپستان یازدہ دانہ مویز منقے یک تولہ جو مقشر نیکوفتہ سہ درم گلقند دو تولہ بعد فصد بعمل آرند واگر تپ نیز بود نقوع کردہ دہند وبعد نضج مادہ فلوس خیار شنبر بقدر مناسب داخل کردہ تنقیہ نمایند وعوض آب عرق عنب الثعلب نوشانند **مطبوخ** برائے ذات الجنب بعد فصد مفید **صفت آن** عناب دہ دانہ سپستان پانزدہ دانہ خطمی خبازی ہریک شش ماشہ عنب الثعلب گل بنفشہ ہریک یکتولہ گل نیلوفر شش ماشہ

جوشانید و صاف نمودہ لعاب بہدانہ لعاب اسبغول داخل کردہ با ترنجبین شیرین کردہ بخورند ایضاً کہ برائے ذات الجنب و شوصہ و برسام مفید فی الحال از مجربات حکیم حلیم اللہ صاحب صفت آن سپستان سی عدد و مقدارے آب بجوشانند تا بثلث رسد صاف کردہ بستہ تولہ شربت بنفشہ یا نیلوفر و اگر بہم نرسد با قند شیرین ساختہ سہ تولہ روغن زرد گرم نمودہ بالایش ریختہ بانگشت حرکت دادہ بنوشند مطبوخ ملین کہ در ذات الریہ و ذات الجنب مستعمل است صفت آن عناب سپستان ہر کدام دہ دانہ بنفشہ نیلوفر ہر کدام سہ درم تخم خطمی دو درم باشکر سفید و ترنجبین ہر کدام دو درم بدہند تا بستان سرد نمودہ و در زمستان نیمگرم و بعدا زچہار روز اصل السوس و پرسیاوشان در مطبوخ بیفزایند ایضاً برائے ذات الجنب و ذات الریہ و درد سینہ و سرفہ نافع است صفت آن تخم خطمی تخم خبازی ہر یک دو مثقال مویز منقے اصل السوس پرسیاوشان ہر یک سہ مثقال جو مقشر چہار مثقال انجیر زرد دو عدد عناب بست دانہ سپستان سی دانہ در چہار رطل آب بجوشانند چون یک رطل بماند صاف نمودہ نیم رطل با روغن بادام بنوشند مطبوخ کہ مادہ سینہ را نضیج دہد صفت آن پرسیاوشان ریشہ خطمی ہر یک سہ درم تخم کتان چہار درم اصل السوس سہ مثقال تخم خربزہ نیکوفتہ پنج درم نخود نیکوفتہ کشک جو ہر یک دہ درم عناب دہ دانہ مویز منقے بست دانہ سپستان سی دانہ بدستور معمول مرتب کردہ و بقدر چہار دام بادہ درم گلقند بنوشند مطبوخ برائے درد سینہ پہلو کہ از ریح باشد صفت آن بیخ بادیان اصل السوس پرسیاوشان ہر یک دو درم انیسون پودینہ خشک ہر واحد یک درم جوش دادہ صاف نمودہ نبات سفید دو تولہ داخل کردہ بنوشند از معمولی مطبوخ منضج و مسہل معمول در مرض ربہ اطفال صفت آن اصل السوس مقشر نیکوفتہ گاؤزبان پرسیاوشان انجیر زرد گل بنفشہ تخم خبازی عنب الثعلب مویز منقے بقدر مناسب جوشدادہ صاف نمودہ قدرے نبات سفید داخل کردہ مدہند در روز دوم اگر مریض قوی باشد مغز بیخ سوسن اضافہ باید نمود و روز مسہل سنائے مکی مغز فلوس باید افزود و اگر حاجت افتد وقت دوم سبوس گندم گل گاؤزبان بیخ سوسن در عرق گاؤزبان جوشدادہ صاف نمودہ شربت بنفشہ اضافہ کردہ بدہند مطبوخ تالیف حکیم شریف خان صاحب برائے سوء مزاج بارد معدہ و ریح باردہ صفت آن جدوار نیم مثقال دارچینی قرنفل بادیان خطائی دانہ ہیل مصطگی ہر یک یکدرم در نیم رطل آب بجوشانند تا ربع آید عسل چہار درم اضافہ نمودہ بنوشند مطبوخ نافع درد معدہ و ہیضہ بلغمی صفت آن عود غرقی زیرہ سیاہ ہر یک دو مثقال پودینہ بادیان ہیل نیکوفتہ ہر یک یکنیم مثقال انیسون تخم کرفس صعتر فارسی ہر یک یکمثقال قرنفل ہفت عدد نانخواہ مصطگی ہر یک نیم درم گلقند سہ تولہ ہمہ را در چہار آثار آب بجوشانند ہر گاہ دو آثار آب بماند صاف کردہ بقدر پاؤ آثار بعلیل بنوشانند بعد سہ چہار گھڑی باز نوشانند و اگر تشنگی غالب بود درہمین مطبوخ گلاب آمیختہ میدادہ باشند مطبوخ چائے خطائی نافع برودت معدہ و مشہی و ہاضم و مفید شہوت بقری صفت آن چائے خطائی بادیان خطائی انیسون بادیان ہر یک نہ ماشہ الائچی سفید پنج عدد قرنفل پانزدہ عدد نیکوفتہ با گلاب و آب بجوشانند و بہ نبات سفید شیرین کردہ بدہند مطبوخ نافع رطوبت معدہ صفت آن خیر بوا بادیان انیسون ہر واحد یکدرم گلقند دو تولہ اول جوارش مصطگی دو مثقال خوردہ بالائے آن بنوشند مطبوخ انار دانہ مقوی معدہ و دافع قے صفت آن انار دانہ دہ درم مصطگی پودینہ ہر یک دو درم در یک رطل آب بجوشانند چون آب سوم حصہ بماند صاف کردہ دو تولہ

شربت انار شیرین داخل کرده بنوشند مطبوخ معمول در هیضه صفت آن پوست نارجیل ناگرموتهه هریک یک نیم توله خس
پوست بادام پودینه هریک سه توله الایچی سفید نه ماشه در سه آثار آب بجوشانند چون دو آثار آب بماند قدرے قدرے بنوشند ایضاً
برائے هیضه محتبس صفت آن سنا مکی نه ماشه گل سرخ بادیان گل بنفشه شاهتره هریک شش ماشه جوشانیده گلقند سه توله داخل کرده
صاف نموده بنوشند ایضاً مفید هیضه محتبس صفت آن سنا مکی نه ماشه بادیان گل سرخ هریک شش ماشه گل بنفشه تخم کرفس
هریک چهار ماشه انیسون سه ماشه جوشانیده گلقند سه توله داخل کرده بنوشند مطبوخ برائے هیضه دموی از انطاکی صفت آن
کشنیز خشک انیسون هرواحد یک جزو صندل سفید پوست بیخ انجبار هرواحد نیم جزو صعتر سماق زیره سفید هرواحد ربع جزو نعناع عناب
هرواحد مثل مجموع خوب جوشانیده بشربت غوره یا شربت حب الآس شیرین کرده بنوشانند مطبوخ مزیل قے بلغمی صفت آن
پودینه سه ماشه الایچی خورد دو ماشه قرنفل یک نیم ماشه نبات دو توله در گلاب جوش داده بنوشند مطبوخ دافع فواق ریحی
صفت آن زیره سیاه برگ پودینه دارچینی زنجبیل مصطگی جوش داده بنوشند ایضاً برائے فواق که از گرانی
طعام و برودت و رطوبت معده باشد اثرے عجیب دارد صفت آن افسنتین پوست بیرون پسته نعناع پودینه پوست
خشخاش جوشانیده صاف نموده با سکنجبین عنصلی بدهند و طبیخ پوست بیرون پسته و اذخر نیز برائے فواق بارد بغایت مؤثر است مطبوخ
نافع ورم حار معده از تحفه صفت آن تخم کاسنی گل نیلوفر حب الثعلب اصل السوس مقشر جوشانیده گلقند مالیده صاف نموده
دهند و صندل و آب کاسنی و کشنیز تر و آرد جو و خطمی و حلبه و بزرکتان سنبل الطیب قصب الذریره بابونه حسب اوقات اربعه ضماد کنند
ایضاً مفید ورم بارد معده صفت آن بادیان پوست بیخ بادیان تخم کرفس جراسته جوشانیده با گلقند بنوشند و روغن بید انجیر
شرباً و طلاءً مفید و برگ نیم گرم کرده بر معده بستن در همه اقسام ورم نافع مطبوخ که برائے صلابت معده مفید صفت آن بادیان
پوست بیخ بادیان پوست بیخ کاسنی انجیر زرد مویز منقے اصل السوس گاؤزبان شاهتره در آب جوش داده صاف نموده شربت
بزوری حل کرده بنوشند مطبوخ برائے ورم معده که بغایت سختی و صلابت باشد صفت آن پوست بیخ کرفس پوست بیخ
بادیان بیخ اذخر هرکدام سه نیم مثقال اکلیل الملک تخم خطمی اصل السوس مقشر خارخسک هرکدام ده درم کمازریوس کمافیطوس تخم کتان
تخم خبازی هرواحد شش درم مصطگی علک الانباط هرکدام سه درم اشق جاؤشیر سکبینج مقل هرکدام یک نیم درم مویز منقے بست درم
انجیر ده عدد همه را در پنج رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده هر روز چهار اوقیه با یکدرم روغن بید انجیر و یکمثقال معجون امروسیا
بدهند تا سه روز یا پنج روز مطبوخ که وجع الفواد ریحی را نافع صفت آن بادیان حب الثعلب گل بابونه قنطوریون جوشانیده
گلقند دو توله مالیده صاف کرده بدهند ایضاً که در وجع الفواد بارد بکار آید صفت آن بادیان انیسون تخم کرفس هرواحد سه ماشه
الایچی خورد اصل السوس مقشر هریک چهار ماشه مویز منقے ده دانه گلقند نسترن سه توله سوائے گلقند جوشانیده گلقند مالیده صاف
نموده بنوشند مطبوخ اکلیل که در ورم صلب جگر همراه دواء الکرکم مستعمل صفت آن بیخ کرفس بیخ بادیان هرکدام
دو درم بیخ اذخر قسط هرکدام دو دانگ افسنتین اسارون غافث بیخ کبر هرکدام نیم درم حلبه یکدرم مویز منقے بست درم اکلیل الملک

یک مثقال جوشانیده صاف نموده بایک مثقال روغن مغز بدهند **مطبوخ زوفا** که در ورم صلب جگر هنگام بودن حرارت
بکار آید **صفت آن** حلبه دو درم تخم کتان هفت درم پرسیاوشان اصل السوس هرکدام پنج درم مویز منقی بست درم همه را در سه
رطل آب بآتش ملایم بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده چهل درم ازان بایک مثقال روغن بادام ویک مثقال روغن بید انجیر
نیم گرم بنوشند **مطبوخ** برای صلابت کبد مزاج بارد **صفت آن** تخم کاسنی کوفته شاهتره قصب الذریره هریک شش ماشه
اصل السوس عنب الثعلب سنبل الطیب هریک چهار ماشه جوشانیده صاف نموده شربت بزوری معتدل دو توله داخل کرده بنوشند
مطبوخ تالیف حکیم شریف خان بجهت سده کبد و ماساریقا **صفت آن** بیخ کاسنی فوه خار خسک تخم خربزه عنب الثعلب شاهتره
تخم کشوث در پارچه بسته اسارون تخم ترب تخم گذر بقدر مناسب بپزند صاف کرده شربت دینار روغن بید انجیر سه درم اضافه
کرده بنوشند **مطبوخ** برای ضعف جگر و سرفه و زحیر **صفت آن** عنب الثعلب تخم کاسنی اصل السوس مقشر مویز منقی ریشه خطمی
در عرق مکو و عرق گاؤزبان جوشش خفیف داده شربت بزوری آمیخته تخم ریحان کنوچه پاشیده بدهند **مطبوخ** برای سوء القنیه
و دیگر امراض جگر از بیاض استاد مغفور **صفت آن** بادیان بیخ بادیان تخم کشوث عنب الثعلب بنفشه مویز منقی آب
عنب الثعلب و آب کاسنی جوشانیده گلقند مالیده صاف نموده بدهند **مطبوخ** جهت استسقا مع الحمی **صفت آن** بادیان
اصل السوس عنب الثعلب زرشک هریک سه ماشه عناب پنج عدد تخم کاسنی شش ماشه مویز منقی ده دانه جوشانیده صاف نموده شربت
بزوری معتدل دو توله داخل کرده بنوشند و در صورت غلبه حرارت شیره خیارین و شربت بزوری بارد داخل کرده میشود و بعضی اوقات
تخم کشوث تخم کرفس انیسون و گاهی شربت دینار یا سکنجبین دیناری حسب حال مزاج اضافه کرده میشود **مطبوخ منضج و مسهل** در سوء القنیه
و استسقا معمول استاد مرحوم **صفت آن** بنفشه عنب الثعلب اصل السوس تخم کشوث انیسون بیخ کاسنی گاؤزبان
بیخ بادیان مویز منقی بادیان نیم کوفته جوشانیده گلقند مالیده صاف نموده بدهند و روز مسهل سنای مکی گل سرخ فلوس خیارشنبر ترنجبین شربت
دینار روغن بادام افزایند و بجای آب عرق مکو یا کاسنی دهند و روز دوم تبرید بعرق مکو عرق کاسنی عرق گاؤزبان شربت بزوری دهند
مطبوخ مار الاصول که حکیم علیخان از قرابادین یونانی نقل کرده اند و فرموده اند که نافع است از برای استسقا و سردی معده
و جگر و طحال و جمیع امراض بلغمی **صفت آن** پوست بیخ کبر هریک ده درم تخم کرفس بادیان انیسون هریک پنج درم جوشانیده
صاف نموده بیاشامند و در نسخه دیگر آورده که انگبین داخل کرده بیاشامند و در استسقا فقاح اذخر سنبل الطیب غافث افسنتین کمافیطوس
کمازریوس هریک سه درم اضافه نمایند **مطبوخ** بجهت اخراج مائیت در استسقای زقی تجربه میر عوض علی رسیده **صفت آن**
گلقند عسلی دو اوقیه تخم شبت یک اوقیه تربد سفید کرویا تخم کرفس از هرکدام نیم اوقیه همه را در سه رطل آب بجوشانند تا بدس رسد
صاف نموده ریوند چینی یک مثقال اضافه کرده بنوشند **مطبوخ هلیله** که در استسقای زقی جهت استفراغ ماء اصفر بکار برند
صفت آن پوست هلیله زرد پنج درم شاهتره سه درم افسنتین غافث تخم کاسنی هرکدام دو درم کاسنی سبز یک دسته تمر هندی
ده درم همه را در سه صد درم آب بجوشانند تا بثلث رسد صاف نموده ده درم شکر سفید و پنج درم فلوس خیارشنبر مالیده صاف نموده بدهند

مطبوخ منضج و مسہل یرقان از مجربات استاد مرحوم و مغفور صفت آن عناب آلو بخارا گل سرخ سپستان شاہترہ تخم کاسنی
مشمش در عرق نیلوفر و عرق بید ساده و عرق شاہترہ جوشانیده صاف نموده با سکنجبین بزوری بنوشند و بعد از سه روز بعد تنقیه مغز فلوس
تمر ہندی ترنجبین روغن بادام اضافه نمایند و روز تبرید شیره تخم کاسنی با سکنجبین ساده یا رب به نوشند ایضاً برائے یرقان صفراوی
صفت آن آلو بخارا ده عدد تمر ہندی بست درم تخم خیار نیکوفته و زرشک هر واحد سه درم غاریقون یکدرم همه ادویه در آب شاہترہ
مروق یکصد و هفتاد درم بجوشانند تا نصف بماند صاف نموده مغز خیارشنبر پانزده درم مالیده باز صاف کرده و روغن بادام یکدرم داخل کرده
ریوند چینی نیم درم سوده پاشیده بنوشند مطبوخ مسہل نافع یرقان صفراوی صفت آن آلو بخارا ده دانه تمر ہندی
بست درم تخم خیار تخم بادرنگ زرشک هر یک سه درم غاریقون یک درم همه را در یک صد و هفتاد درم آب شاہترہ بجوشانند تا
نصف بماند مغز فلوس پانزده درم مالیده صاف نموده روغن بادام یک درم ریوند چینی یکدرم داخل کرده بنوشند ایضاً جهت یرقان
صفراوی که بسبب سده مجرای میان جگر و مراره باشد صفت آن تمر ہندی پوست هلیله زرد افسنتین گل بنفشه هر کدام پنج درم
تخم کاسنی تخم کشوث تخم سرمق پرسیاوشان هر کدام سه درم بادیان تخم کرفس هر کدام دو درم جوشانیده صاف نموده مغز فلوس
شکر سرخ هر کدام ده درم حل کرده غاریقون یکدانگ سقمونیا دو دانگ اضافه نموده بنوشند ایضاً که یرقان را در یک روز زائل کند
صفت آن هلیله زرد پانزده درم تمر ہندی سی درم آلو بخارا سی عدد عناب سپستان کشنیز خشک گل بنفشه گل سرخ تخم کاسنی تخم کشوث
هر واحد یک کف جوشانیده با سکنجبین بنوشند اسهال کثیر آرد مطبوخ برائے درد شدید طحال بعد فصد اسیلم مجرب از تالیف
والد مرحوم صفت آن زوفائے خشک پرسیاوشان تخم خطمی بادیان عنب الثعلب هر یک شش ماشه صعتر فارسی پوست
بیخ کبر هر یک پنج ماشه تخم کرفس حب الرشاد پودینه خشک زیره سفید هر یک چار ماشه انیسون سه ماشه جوشانیده صاف نموده سکنجبین دو تولہ
حل کرده بدهند ایضاً نافع درد طحال صفت آن پوست بیخ کبر پوست بیخ کاسنی پوست بیخ کرفس تخم کاسنی بیخ بادیان
تخم فنجنکشت پرسیاوشان بیخ اذخر هر یک یکمثقال غافث انیسون بادیان هر یک یکدرم انجیر چهار عدد گلقند دو تولہ ایضاً برائے
درد سپرز از مجربات حکیم کلو صاحب صفت آن مرچیا گند برگ جهاؤ پوست بیخ جهاؤ تخم کاسنی نیکوفته هر واحد یک تولہ در
آب جوش دهند هر گاه سوم حصه آب بماند صاف کرده سکنجبین بزوری و اگر نباشد ساده و اگر این هم نبود سرکه نبات هر یک تولہ اضافه
کرده بنوشند مطبوخ برائے صلابت طحال مایوس العلاج و نیز جهت جذام از مجربات انطاکی صفت آن پوست بیخ طرفا تازه
گرفته خشک کنند ده درم از آن در ده چند آن شراب بجوشانند تا نیم شود و صاف کرده بحسب حاجت بنوشند و ثفل آن ضماد کنند
و بجائے شراب اگر در سرکه جوشانند نیز شاید و حکیم عابد نوشته که این مطبوخ را در جمیع آثار سوداویه مثل کلف وغیره آزموده ام باید که تا مدت
بست روز یا چهل روز بنوشند که این قلع امراض مذکوره میکند بغیر آنکه احتیاج بدوا دیگر از مشروبات افتد مطبوخ ہندی
نافع اسهال دماغی صفت آن نانخواه پنج ماشه پوست هلیله زرد زنجبیل هر یک سه ماشه آمله منقی هفت ماشه شب در آب خیسانیده
صبح شیره آن برآورده نمک سنگ یک نیم ماشه حلبه حرف هر یک سه ماشه پاشیده بنوشند مطبوخ برائے اسهال الدم کبدی از انطاکی

صفت آن مویز منقی سه اوقیه صندل سرخ هرکدام نیم اوقیه تخم خرفه انیسون کشنیز خشک سماق هرکدام سه درم
همه را جوکوب نموده در سه رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده با شربت خشخاش چندروز استعمال کنند مطبوخ مسهول
در اسهال صفراوی و سحج و زحیر صفت آن چاتخم یک توله در گلاب پنجتوله عرق عنب الثعلب شش توله یک جوش داده سرکرده
شربت بنفشه دوتوله داخل کرده بنوشند وگاهے باچارتخم لعاب ریشه خطمی جوشانیده باشربت مذکور و تخم ریحان داده میشود ایضاً
مسهول صفت آن بارتنگ چهار ماشه دانه هیل سه ماشه سوده بآب پخته شیره کاهو شش ماشه لعاب ریشه خطمی چهار ماشه
نبات توله داخل کرده بنوشند وگاهے چاتخم پاشیده میدهند و در اسهال مزمن شیره حب الآس چهار ماشه شربت انار شیرین
دوتوله سفوف مقلیاثا چهار ماشه عوض شیره کاهو و نبات وچارتخم داده میشود مطبوخ نافع سحج و قروح امعا صفت آن جو مقشر بریان
تخم خطمی زرد و پوست خشخاش هریک بقدر حاجت جوشانیده صاف نموده بشربت انجبار یا حب الآس یا سیب شیرین کرده بنوشند
وگاهے شیره تخم خرفه بریان وقت شدت حرارت و عطش زیاده کرده میشود وگاهے چارتخم بریان اضافه کرده میشود و سفوف
اللبن نیز مطبوخ منضج سده و مزلق مستعمل در زحیر کاذب صفت آن ریشه خطمی تخم مرو گل بنفشه بیخ کاسنی بادیان مویز منقی
تخم کاسنی گل سرخ عنب الثعلب جوشانیده گلقند داخل کرده بنوشند ایضاً مسهل مزلق دافع زحیر کاذب صفت آن بادیان
نیکوفته ده درم تخم خطمی بیخ خطمی نیکوفته عنب الثعلب هریک یکنیم درم سپستان بست عدد گاؤزبان بنفشه هریک یک مثقال
مویز منقی دوتوله ادویه را در آب جوش دهند هرگاه چهارم بماند صاف کرده فلوس خیارشنبر پنجتوله گلقند چهار توله مالیده باز صاف نموده
روغن بادام یا روغن گاؤ اضافه کرده نوشانند روز دوم چارتخم بقدر دوتوله بلعاب ریشه خطمی نوشانند و بعد یوم راحت همین مسهل مزلق بار دگر
دهند و بعد رفع سده بتدریج مغزیات و قابضات یا مقویات معده میل فرمایند ایضاً که در زحیر کاذب بهر تفتیح سده بکار آید
صفت آن عناب انجیر زرد اصل السوس مقشر ریشه خطمی سپستان جوشانیده با مغز فلوس و ترنجبین و شیرخشت و شربت بنفشه
و روغن بادام بدهند مطبوخ که مغص حار و قولنج را زائل سازد صفت آن سنائے مکی انیسون تربد سفید هرکدام ده درم
گل سرخ گل بنفشه سپستان جو مقشر هرکدام هفت درم همه را در چهارصد درم آب بجوشانند تا ربع بماند صاف نموده تخم مرو تخم حلبه
اسبغول هرکدام پنجدرم در آب مذکور لعاب کشیده صاف نموده مغز فلوس ده درم شکر سفید بقدر احتیاج مالیده صاف کرده
روغن بادام شیرین اضافه ساخته بدهند ایضاً برائے پیچش که بعد مسهل قوی عارض شود صفت آن خس ناسپال گلنار
موته انار دانه کشنیز خشک گوند ببول هریک نه ماشه در نیم آثار آب بجوشانند چون ربع آب بماند صاف ساخته بنوشند مطبوخ برائے
مغص که از بلغم مالح و بلغم خام غلیظ بود بهر تنقیه ماده بکار آید صفت آن سنائے مکی پنجدرم گل بنفشه سه درم تربد سفید ده درم
بسفائج سه درم عناب سپستان هرکدام ده دانه بادیان تخم کاسنی عنب الثعلب هرکدام سه درم همه را در سه رطل آب بجوشانند تا بیک
رطل آید صاف نموده مغز فلوس پانزده درم ترنجبین شکر سفید هرکدام ده درم مالیده روغن بادام شیرین اضافه نموده بنوشند
و یا حقنه نمایند مطبوخ منضج جهت مغص و زحیر مجرب صفت آن بنفشه شش ماشه عناب پنجدانه گل سرخ تخم مرو پوست

بیخ کاسنی بیخ کبر ہریک سہ ماشہ در نیم آثار آب بجوشانند کہ ثلث بماند گلقند مالیدہ صاف کردہ بنوشند و بعد از نضج معجون مسہل کہ در
معاجین خواہد آمد بدہند مطبوخ مسہل بجہت قولنج سددی معمول صفت آن سنائے مکی یک نیم تولہ گل سرخ یک تولہ
تخم کاسنی بیخ کاسنی بادیان بیخ بادیان ہریک شش ماشہ سداب قردمانا انیسون تخم کرفس ہریک پنجماشہ در نیم آثار آب جوشانیدہ
گلقند داخل کردہ بنوشند غذا نخود آب نوع دیگر نافع قولنج از موجز صفت آن سنائے مکی بسفائج انجیر زرد مویز منقے ہریک شش ماشہ
پرسیاوشان یک مشت لطیف اصل السوس بادیان تخم کرفس ہریک سہ درم جوشانیدہ از گلقند بست درم شیرین ساختہ نیم گرم
بنوشند بعد اندک زمانی از خوردن جوارش سفرجلی مسہل یا تمر ہندی یا کوئی مطبوخ بہر تنقیہ صاحب کرم شکم ممنوع است
صفت آن ہلیلہ سیاہ افسنتین رومی درمنہ ترکی برنگ مقشر گاؤزبان شاہترہ بسفائج سنائے مکی گل سرخ عناب ترنجبین فلوس
خیارشنبر گلقند روغن بادام شیرین ہر کدام بقدر حاجت بدستور معہود جوشانیدہ صاف نمودہ بدہند افتیمون شحم حنظل و حب النیل
نیز مسہل قابل کرم اند مطبوخ منضج کہ در بواسیر ہر روز باستفراغ سودا دو مثقال دادہ میشود از انطاکی صفت آن انجیر زرد عناب
سپستان ہر واحد یک اوقیہ اسطوخودوس افتیمون گل سرخ گل بنفشہ انیسون ہر واحد نیم اوقیہ در چہار رطل آب بجوشانند چون بہ ثلث
بماند صاف نمودہ بنوشند پس اگر ثولولی باشد بسفائج یک اوقیہ افزایند و اگر خونی بود عوض اسطوخودوس اسارون کنند و الاسپان
ہمہ جمع کنند مطبوخ برائے ریح البواسیر از مجربات حکیم گلو صاحب صفت آن مغز بادام مقشر دو عدد کتیرا مقشر کوفتہ شش ماشہ گل
زرد شش ماشہ شیر گاؤ نیم آثار آب خالص نیم پاؤ ہمہ را آن قدر جوش دہند کہ آب مذکور بسوزد پس از آتش فرود آوردہ ترنجبین دو تولہ در آن
حل کردہ بنوشند مطبوخ طین کہ مسہل و نافع ورم گردہ و مثانہ صفت آن سنائے مکی بسفائج گل بنفشہ تخم خیار تخم کاسنی
آلو بخارا عناب سپستان شاہترہ جوشانیدہ صاف نمودہ مغز املتاس گلقند مالیدہ صاف کردہ روغن بادام داخل کردہ بنوشند و با حلی
بمغز خیارشنبر و روغن بادام بدہند نوع دیگر برائے سنگ گردہ صفت آن عناب ہفت دانہ سپستان بست دانہ گل بنفشہ
پرسیاوشان ہریک شش ماشہ گاؤزبان گل نیلوفر تخم کاسنی نیم کوفتہ حب قلت ہریک ہفت ماشہ آلو بالو دو تولہ خارخسک نیم کوفتہ شش ماشہ
برگ سنا مکی یکتولہ و شش ماشہ گل سرخ یکتولہ شب در آب گرم تر کردہ صبح جوش دادہ صاف نمودہ مغز فلوس چہار تولہ ترنجبین پنج تولہ حل کردہ
بار دیگر صاف نمودہ روغن بادام شیرین چہار ماشہ انداختہ بنوشند جہت تنقیہ گردہ و مثانہ سریع الاثر است ایضاً مسہل گردہ مرض سنگ
گردہ و مثانہ دادہ میشود و سنگ از گردہ پاک کند صفت آن گاؤزبان عنب الثعلب پرسیاوشان گل سرخ خارخسک حب القلت
بسفائج ہریک شش ماشہ تخم خیارین تخم خربزہ مغز خسک دانہ ہر واحد یکتولہ سنا مکی یکتولہ و شش ماشہ جوش دادہ و صاف نمودہ مغز فلوس
ترنجبین ہریک شش تولہ شربت کنوش چہار تولہ حل کردہ بار دیگر صاف نمودہ روغن بادام شش ماشہ پاشیدہ بنوشند مطبوخ برائے
سنگ گردہ و مثانہ صفت آن بادیان تخم کرفس عنب الثعلب گل سرخ بیخ بادیان بیخ کاسنی تخم خربزہ پرسیاوشان ریوند چینی
ہریک شش ماشہ انیسون شش ماشہ بیخ کرفس تخم کرفس تخم معصفر تخم خطمی خبازی اشکلاشیج ہر واحد چہار ماشہ گلقند چہار تولہ جوشانیدہ صاف
کردہ ترنجبین چہار تولہ مالیدہ باز صاف نمودہ حجر الیہود سائیدہ داخل کردہ بنوشند ایضاً کہ جہت اخراج سنگ گردہ دیا

سریع الاثر است صفت آن خارخسک بادیان انیسون هر یک چهار ماشه بیل حب کاکنج پرسیاوشان هر یک سه ماشه
دارچینی دو ماشه قرنفل یک ماشه اکلیل الملک دو ماشه نبات مصری چهار توله همه را نیمکوفته در یک آثار آب جوش دهند چون بهفتم حصه رسد
صاف نموده حجر الیهود سه ماشه حل کرده اول معجون عقرب یا معجون ید الله چهار ماشه خورده بنوشند در چند عمل هر چند که سنگ سخت و کلان
باشد ریزه ریزه شده برآید بسیار مجرب است ایضاً جهت سنگ گرده و مثانه و ریگ آنها صفت آن تخم خیارین تخم خربزه خارخسک
پردوده بادیان بنفشه هر یک پنجماشه پرسیاوشان تخم گزر گل نیلوفر تخم ترب هر یک چهار ماشه تخم کرفس سه ماشه نخود سیاه یک توله اول
ادویه کوفتنی نیمکوفته در سه پاؤ آب جوش دهند هرگاه چهارم حصه بماند صاف نموده شیره تخم خیارین شیره تخم خربزه و گلقند سه توله داخل کرده
بنوشند سه روز یا یک هفته غذا شوربا با نان خمیر اگر حاجت مسهل باشد مطبوخ ملین و مسهل که بالا مذکور شد بدهند مطبوخ که جهت ادرار
بول بسته بغایت مفید و مجرب است صفت آن تخم کرفس یک مثقال بادیان انیسون بیخ کرفس بیخ بادیان زیره سفید کرویا
نانخواه هر یک شش ماشه سنبل الطیب گل سرخ وج خراسانی فوة الصبغ ریوند چینی هر یک سه ماشه مویز منقی ده دانه اصل السوس سه ماشه
انجیر زرد پنج عدد در آب بجوشانند تا نصف آب بماند صاف نموده نگاهدارند و بقدر نه توله ازین آب با روغن بید انجیر بنوشند مطبوخ
گویند که سودا کهنه را در یک روز زائل کند صفت آن تخم خیارین شش ماشه بهمان بیدگند بک آمله سار هر یک سه ماشه ست سلاجیت
آفتابی چهار ماشه جوکوب ساخته در سه پاؤ آب جوش دهند چون نیم پاؤ آب کسری زیاده بماند صاف نموده یکدام و سه ماشه شهد آمیخته بنوشند
تا سه روز مجرب است و چیزے شور و تیز و ترش و بادی نخورند مطبوخ افتیمون که در صلابت رحم بکار آید صفت آن بنفشه نیلوفر
تخم کاسنی سنائے مکی پوست هلیله زرد و هلیله کابلی هلیله سیاه اسطوخودوس اصل السوس تخم کشوث تخم شاهتره مویز منقی افتیمون
در آب خیسانیده سوائے افتیمون بجوشانند و مغز خیار شنبر و ترنجبین حل کرده صاف نموده روغن بادام داخل کرده بنوشند مطبوخ سنا که
در سرطان رحم بکار آید صفت آن سنائی هفت درم پرسیاوشان پنجدرم تخم خطمی تخم کاسنی هر کدام سه درم بنفشه نیلوفر گل سرخ
هر کدام چهار درم عناب سپستان انجیر هر واحد بست دانه همه را در سه رطل آب بجوشانند تا یک رطل آید صاف نموده فلوس خیار شنبر ده
درم ترنجبین پانزده درم مالیده بامداد بنوشند مطبوخ مدر حیض و دافع وجع که از احتباس حیض باشد صفت آن پوست فلوس
خیار شنبر بادیان هر یک دو توله گوکهرو شش ماشه انیسون شونیز هر یک چهار ماشه قند سیاه دو توله جوشانیده صاف نموده بنوشند ایضاً
که مدر حیض و مسقط جنین است صفت آن پوست فلوس خیار شنبر دو توله زیره کرمانی سه ماشه تخم خربزه شش ماشه افسنتین چهار
ماشه شاهتره شش ماشه گلقند سه توله ایضاً بمنافع مذکوره بالا صفت آن گل خطمی تخم ترب شکاعی اشیخ پرسیاوشان عنب الثعلب
هر یک پنج ماشه جوشانیده جواکهار سه ماشه سوده بنوشند غذا آب نخودی یا آب موٹهه مطبوخ قرطم که جهت حیض آوردن مجربست
و قریب باعتدال صفت آن حب قرطم نیمکوفته گاؤزبان تخم خربزه نیمکوفته بادیان مساوی در یک رطل آب شب بخیسانند
صبح جوشانیده صاف نموده شربت بزوری معتدل داخل کرده بنوشند مطبوخ که در احتباس طمث و نفاس و درد رحم که بعضے زنان
را بعد لذا زائیدن میشود معمول است صفت آن پوست املتاس شکاعی اشیخ پرسیاوشان قند سیاه کهنه در آب جوشانیده

صاف نموده بدہند **مطبوخ انجیر** که ادرار طمث از تجارب انطاکی **صفت آن** مویز منقی انجیر خشک هر یک بست درم گلسرخ قسط شیرین فوة الصبغ هر کدام شش درم جوکوب نموده در ده رطل آب بجوشانند چون ربع بماند صاف نموده بشکر شیرین ساخته بدهند **مطبوخ حابس** برائے افراط حیض **صفت آن** پوست بیخ انجبار یک جزو سماق نصف جزو کشنیز خشک ربع جزو جوشانیده صاف نموده شربت نیلوفر یا شربت انجبار داخلکرده بنوشند **مطبوخ** مفید اختناق رحم که بسبب احتباس طمث باشد **صفت آن** پرسیاوشان شکطرامشیع بادیان سداب هر کدام شش درم بادہ درم شکر سفید بدهند **مطبوخ** که در عسر ولادت بکار آید **صفت آن** شکطرامشیع پرسیاوشان نخود سیاه هر واحد شش ماشه پوست املتاس قند سیاه کهنه هر یک یکتوله در آب جوشانیده صاف نموده بنوشانند و شکم و پشت و اطراف فرج بروغن بنفشه و چنبیلی بمالند و گاہے درین **مطبوخ** بادیان خارخسک هر یک شش ماشه فوة الصبغ چهار ماشه و بعوض قند سیاه شربت بزوری بار دیا حار داخلکرده بنوشند **مطبوخ** مدر نفاس **صفت آن** بادیان پوست بیخ املتاس شکطرامشیع پرسیاوشان جوشانیده صاف نموده قند سیاه کهنه داخل کرده بنوشند **مطبوخ** که ادرار نفاس کند و بجهة سوزش دست و پا و ورم اطراف که بسبب احتباس نفاس عارض شود دفع نماید از مجربات والد مرحوم **صفت آن** تخم خطمی بادیان حب الثعلب اصل السوس تخم خربزه هر یک شش ماشه جوش داده خمیره بنفشه دو توله مالیده صاف نموده بنوشند **مطبوخ** مدر نفاس **صفت آن** بادیان خارخسک انیسون خطمی خبازی هر یک شش ماشه قرطم نه ماشه پوست بیخ املتاس یک توله جوشانیده صاف نموده شربت بزوری حار سه توله داخل کرده بنوشند **مطبوخ** که در نفخ رحم بکار آید **صفت آن** بابرنگ ابہل اصل السوس تخم کرفس زنجبیل زرنباد سیاه دانه حب قرطم جوشانیده صاف نموده با عسل بدهند و در موسم تابستان خطمی انیسون بادیان اشنه سناورج جوشانیده با شکر بخورانند **مطبوخ** مخرج جنین میت **صفت آن** شکطرامشیع پرسیاوشان ابہل هر یک سه درم ترمس پودینه هر یک دو درم نبات سفید ده مثقال در آب جوشانیده صاف نموده تناول کنند **مطبوخ** مسقط حمل و مدر حیض **صفت آن** پوست خیارشنبر پوست اخروٹ پرسیاوشان برنگ کابلی ڈوره کپاس هر یک دو درم تخم گزر خارخسک تخم خربزه تخم ترب شونیز هر یک یکدرم قند سیاه دو توله چند روز بعمل آرند **مطبوخ** که بعد اسقاط حمل بعمل می آید **صفت آن** گره بانس پنج عدد فلوس مس هفت عدد پوست گردکان ڈوره کپاس دو توله پوست بیخ املتاس یکتوله در ده آثار آب بجوشانند هرگاه سوم حصه بسوزد آب آنرا بجائے غذا و آب بنوشانیده باشند و روز چهارم کلهتی در آب جوشانیده آب آنرا بدهند و دال آنرا که باقی ماند وقت شام دهند و روز پنجم نان تنور بقدر یک دو دام بخوردن دهند و بجائے آب عرق بادیان و عرق عنب الثعلب و عرق گاؤزبان بدهند و بعد از چند روز نان گندم با دال موٹه خورد و در روز بست و یکم اندک اندک روغن زرد شروع نمایند و تا چهل روز پرہیز از چیزہا ازند و از اشیائے بارده و حرکات متعبه نیز پرہیز واجب است **ایضاً** که برائے ادرار رطوبات باقیه بعد اسقاط معمول است **صفت آن** تخم شبت تخم گزر تخم خربزه خسکدانه هر یک شش ماشه ابہل شکطرامشیع هر یک دو ماشه تخم خیارین کوفته شش ماشه گره بانس کنجی هر یک چهار ماشه در نیم آثار آب جوشانیده صاف کرده گلقند آفتابی دو توله داخل کرده بدهند **مطبوخ** از حکیم جعفر جهت اسهال ذوجبی که بعد از ولادت

بزنان بیشود صفت آن بادیان زنجبیل کشنیز هریک یکتوله پوست بیخ بید انجیر دو توله در یک آثار آب بجوشانند چون نیم پاؤ
بماند صاف نموده بنوشند مطبوخ ملین که طفل را پیش از دادن شیر میدهند صفت آن برگ نیم پاؤ ٹکہ پاؤ کهنه ترنجبین
هلیله کلان و خرد و ندن دانه چکاوانه گل سرخ مویز منقے بادیان شاهتره مغز فلوس خیار شنبر بادام تا ماشه در آب جوشانیده صاف نموده
بدهند نوع دیگر که شهد و نخم گھٹی است و اطفال را بعد ولادت میدهند صفت آن عناب سپستان مکو صندل سرخ ترنجبین
هلیله کلان هلیله خورد چکاوانه گل سرخ بادیان مغز فلوس تا ماشه در آب جوشانید و صاف نموده اندک اندک بدهند مطبوخ که اوجاع
مفاصل حار را نافع صفت آن عناب سپستان هریک پانزده عدد پوست بیخ کاسنی پوست بیخ بادیان هریک پنج درم تخم کاسنی
بادیان هریک یکتوله سورنجان هفت ماشه در آب بجوشانند تا نیمه آید صاف کنند و هر روز باده درم گلقند بنوشند مطبوخ
سورنجان مسهل نافع درد مفاصل و نقرس و مسهل بلغم و صفرا صفت آن سورنجان شیرین پنج درم گل سرخ پوست هلیله زرد
هریک چهار درم بنفشه گاؤزبان پرسیاوشان اصل السوس هریک سه درم ترید موصوف بادیان هریک دو درم زنجبیل تیار درم
انجیر زرد پنج عدد سپستان مویز منقے هریک بست دانه سنائے مکی شش درم ترنجبین فلوس خیار شنبر هریک دو درم بدستور معمول آرند
نوع دیگر که برائے اوجاع مفاصل معمول و مجرب است صفت آن بادیان بیخ بادیان عنب الثعلب پرسیاوشان گاؤزبان
سورنجان گل بابونه بادآورد خطمی خبازی شاهتره هریک شش ماشه گل سرخ نه ماشه تخم کاسنی اصل السوس هریک هفت ماشه قنطوریون دقیق نیمون
تخم کرفس بیخ کرفس بیخ کبر زنجبیل از هریک سه ماشه مویز منقے بست دانه آلو بخارا هفت دانه در آب جوشانیده صاف کرده گلقند چهار توله
مالیده باز صاف کرده بنوشند و بعد از یک هفته بنفشه نه ماشه سنائے مکی یک توله افزایند فردا سے آن مغز فلوس خیار شنبر شش توله
روغن بادام شش ماشه و اگر وانند ترید سفید هم داخل نمایند و همین نسخ یک روز در میان دو مسهل دیگر بدهند پس سفوف سورنجان مسهل
تا ماشه روز متصل دهند بعد از تنقیه کامل معجون سورنجان مداومت نمایند بعد از ان تدهین با دهان مناسب بعمل آرند مطبوخ هندی
نافع اوجاع مفاصل برائے بلغمی از عمل اهل هند صفت آن بدھارا سگند هریک یکتوله چوب چینی سه ماشه مصری تولہ در نیم آثار
آب جوشانیده هرگاه چهارم حصه بماند صاف کرده بنوشند و همین قدر وقت شام و نوشته اند که این مطبوخ هم مفید باد فرنگ است
مطبوخ قوی الاثر برائے استیصال ماده وجع الورک عرق النساء معمول و مجرب صفت آن مصطگی انیسون از هریک دو درم زنجبیل
بیخ اذخر هریک سه درم فوه شبطرج سورنجان بوزیدان هریک پنج درم بیخ کرفس بادیان یکوفته هریک هفت درم مویز منقے حلبه
هریک ده درم همه را در چهار رطل آب بجوشانند تا چهارم حصه بماند صاف نموده ثلث رطل هر روز با روغن بید انجیر بقدر تحمل طبیعت
بنوشند مطبوخ مجرب در تپ خلطی حار و بعضے اقسام حمی سیما اگر با صداع و قشعریره باشد صفت آن گلقند سی درم عناب
بست عدد خمیره بنفشه تمر هندی سپستان هر واحد دوازده درم جوشانیده صاف کرده بنوشند و اگر قبض شدید باشد سنا ده درم افزایند
مطبوخ آلو که لطیف العمل است و در تپ غب جهت رفع حرارت و تلیین شکم توان داد هرگاه قوت ضعیف باشد و زمانه گرما بود
و شرب چیزهائے قوی چون هلیله و سقمونیا مقدور نباشد صفت آن آلو بخارا بست عدد تمر هندی ده درم هر دو را ده چهل آب

بجوشانند که مهرا شود پس صاف کنند وقند سفید ده درم آمیزند و بنوشند و چندروز برین مداومت کنند مطبوخ مسهل کرد در
غب دائره معمول صفت آن سنائی گل بنفشه سپستان از هر کدام هفت درم گل سرخ تخم کاسنی تخم خیارین هر کدام سه درم
جوشانیده صاف نموده مغز فلوس پانزده درم ترنجبین بست درم حلکرده صاف نموده روغن بادام نه ماشه یا شیره مغز بادام پنج دانه داخلکرده
بنوشند. نوع دیگر که حمی صفراوی را مفید است صفت آن تخم خیارین نیم کوفته تخم کاسنی نیم کوفته آلو بخارا تمر هندی تخم خطمی
خبازی سپستان ترکیب جوشانیده شیرخشت ترنجبین مالیده صاف نموده شربت دردنکر حلکرده بنوشند مطبوخ که برائے تنقیه
در حمیات صفراوی مجرب انطاکی است صفت آن سنائے مکی گل بنفشه سپستان عناب هر واحد اوقیه گل سرخ تخم کاسنی
مغز تخم کدو و خیار هر واحد نیم اوقیه همه را در چهار صد درم آب بپزند تا پنجاه درم بماند پانزده درم خیارشنبر و بست درم ترنجبین مالیده
صاف نموده استعمال کنند و سه مرتبه تکرار آن نمایند مطبوخ هندی برائے تپ صفراوی از تحفه صفت آن گلو کشنیز خشک
صندل سرخ پدماکه پوست اندرجو درخت نیب هر یک پنجاشه جوکوب نمایند و در سه پاؤ آب بجوشانند تا نیم پاؤ آب بماند صاف
نموده بدهند تپ گرم دور شود و بهر مرض که از شربت شراب پیدا شود مفید است تا پنج روز یا هفت روز این دوا بکار برند مجرب است
و اگر خواهند بجهت تبرید خس و گل نیلوفر و صندل سفید بیفزایند و اگر قبض مطلوب باشد دار فلفل یا زیره سفید زیاده کنند
و برائے رفع قبض مویز منقے اضافه نمایند و در سرفه اصل السوس مناسب است ایضاً منه گلو کشنیز خشک پت پاپڑه
گل نیلوفر خس صندل سفید و بیخ و برگ بانسه بدستور جوشانیده بدهند و اگر احتیاج تلیین افتد هلیله سیاه داخل سازند یا مغز فلوس
اگر مریض از خوردن ادویه تلخ کاره باشد از ادویه مذکوره عرق کشیده دهند مطبوخ نافع حمی بلغمی صفت آن بیخ بادیان گاؤزبان
انیسون عنب الثعلب شکاعی بادآورد مویز منقے تخم کشوث انجیر زرد اصل السوس در عرق گاؤزبان و عرق بادیان و عرق عنب الثعلب
جوش داده شربت دینار یا گلقند چار توله حل کرده استعمال نمایند مطبوخ که جهت حمی مرکبه که از بلغم و صفرا باشد و غلبه خلط
صفراوی را بود مفید صفت آن تخم کاسنی اصل السوس تخم خیارین عنب الثعلب شاهتره گاؤزبان پوست بیخ کاسنی مویز منقے
سپستان تخم خطمی خبازی در آب خیسانیده صاف نموده شربت ورد مکرر چهار توله حلکرده بنوشند ایضاً جهت تپ صفراوی
مرکب که بلغم غالب باشد مفید صفت آن انیسون تخم کشوث برنجاسف اصل السوس بیخ کاسنی بادیان تخم کاسنی
مویز منقے انجیر زرد در آب جوش داده صاف کرده گلقند شربت دینار حل ساخته بنوشند مطبوخ که در حمی مرکب بکار آید
صفت آن بادیان بادآورد عنب الثعلب گل بنفشه گل سرخ گل نیلوفر تخم کاسنی تخم کشوث بیخ کاسنی هر یک سه درم
آلو بخارا هفت دانه همه را در نیم آثار آب بپزند هرگاه سوم حصه بماند صاف کرده سکنجبین ساده یا بزوری یا گلقند بقدر هفت درم اضافه
نموده بنوشند مطبوخ برائے شطر الغب که ماده صفراوی ان غالب باشد و مجرب حکیم عابد سرهندی است صفت آن تخم کاسنی
نیم کوفته گل نیلوفر اصل السوس مقشر هر یک سه درم آلو بخارا ده عدد همه را در یک رطل آب گرم شب خیسانیده صبح
جوش دهند تا مهرا شود و ربع آب بماند مالیده صاف نموده شکر سرخ یا ترنجبین ده درم افزوده نیمگرم بنوشند و هرگاه نضج ظاهر شود

اسهال طبیعت بقرص بنفشه مسهل آورند و ترک تدارک روز نوبت کنند و بادویه ملطفه شدیده جسارت نکنند تا سودی بسرسام نگردد خصوصا
هرگاه بادی صداع یا ضعف دماغ باشد و مساهله در علاج آن نکنند زیراکه در اکثر مودی باستسقا وغیره از امراض سدیه میگردد و سزاوار است
که روز نوبت صفراوی تبرید و در نوبت بلغمی تلطیف نمایند و هرگاه صفراوی قوی باشد پس تبرید و اسهال بمنضجات صفرا کنند و اگر بلغمی قوی باشد
پس اسهال بمنضجات بلغم و تلطیف اکثر نمایند **مطبوخ** که برائے تپ مرکب بے عدیل است و معمول **صفت آن** گاوزبان شاهتره تخم کاسنی هر
واحد یک توله شب در آب ترکرده صبح جوشانیده شربت بزوری دو توله آمیخته نوشانند و اگر بلغمیت غالب باشد عوض کاسنی بادیان که دوائے
هندلیست در مطبوخ داخل کنند و شربت بزوری معتدل آمیخته دهند و اگر سرفه هم باشد اصل السوس مقشر نیکوفته دو درم افزایند و اگر تپ مزمن بود مثل
کشوث و گل غافث و افسنتین و شکاعی و بادآورد و بیخ کاسنی و تخم خربزه افزایند **مطبوخ هندی** که برائے تپ هائے کهنه و تپ لرزه مزمن
و صفراوی عجیب الفعل است **صفت آن** خس صندل سرخ کشنیز وغیره که از تکمله بالا مذکور شد و بعضے زنجبیل و نرکچور عوض بیخ نیب و پیپلامول
نوشته اند و گفته که هریک چهار ماشه گرفته در نیم سیر آب بجوشانند چون بنیمه رسد صاف نموده دو توله نبات داخل کرده بنوشند و اگر سرفه باشد
چهار ماشه اصل السوس داخل نمایند و یا چهار سرخ رب السوس سوده اول بخورند و اگر زکام هم نرسد بموزن آن چرائته و سعد کوفی افزایند **مطبوخ
منضج** مستعمل و در تپ ربع **صفت آن** شاهتره گاوزبان بیخ کاسنی اصل السوس مقشر افتیمون در صره بسته هر واحد دو درم پستان مویز منقی
هریک بست عدد بسفایج یکدرم انجیر چهار عدد گلقند دو توله عمل آرند **ایضاً** که در ربع سوداوی از مجربات الثانی است **صفت آن**
جو مقشر منقی و شش درم آلو بخارا اسطوخودوس بسفایج تمر هندی هر واحد پانزده درم افتیمون عصی الراعی عناب تخم کرفس تخم خطمی شاهتره تخم کاسنی
تخم خرفه تخم خیار گاوزبان هر واحد هفت درم پوست بیخ کبر گل بنفشه گل سرخ هر واحد چهار درم همه را کوفته در ده چندان آب بجوشانند تا چهارم
حصه آب بماند صاف کرده نیم گرم باشکر یا شربت نیلوفر یا شربت بنفشه بنوشند **مطبوخ مسهل** که در ربع بلغمی بعد نضج ماده بکار آید
صفت آن سنا مکی هفت درم تربد محکوک دو درم بادیان تخم کاسنی تخم کشوث افسنتین رومی هرکدام سه درم بادرنجبویه گاوزبان هلیله
کابلی افتیمون در کیسه کتان بسته هرکدام هفت درم همه در چهار رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید خیارشنبر ترنجبین هرکدام پانزده درم
مالیده صاف نموده غاریقون سفید نیم درم اضافه نموده بنوشند **مطبوخ** برائے سرخ باده اطفال **صفت آن** عناب شاهتره کشنیز خشک
برگ حنا صندل سرخ و یا برگ نیب زرنباد پوست هلیله زرد از هریک نیم ماشه برائے طفل یک ساله شب ترکرده صبح جوشانیده صاف نموده
دهند **ایضاً** برائے منبادخون و سرخ باده اطفال مجرب **صفت آن** صندل سرخ برگ حنا کشنیز خشک هریک چهار درم گل منڈی دو درم
همه را نیمکوفته هفت خوراک نمایند و یک خوراک در نیم پاؤ آب هر صبح جوشانده بخورند و ثفل آن آب دیگر اندازند و شام جوشانده بخورند
بعده آن ثفل بر بدن مالند و بآب گرم بشویند تا هفت روز عمل نمایند غذا نان گندم و روغن بے نمک **مطبوخ** برائے شری **صفت آن**
عناب هفت دانه صندل سرخ صندل سفید هریک سه ماشه شاهتره هفت ماشه برگ حنا منڈی سرخ هریک چهار ماشه پوست درخت
کچنال برم ڈنڈی نیل کنٹھی هریک شش ماشه سرپهوکه پنج ماشه شب در آب خیسانیده صبح مالیده شکر سفید آمیخته بنوشند **منضج و مسهل** که در
مرض آتشک معمول حکیم احسن الله خان است بعد فصد باسلیق و اکحل اخراج خون از حسب طاقت **صفت آن** عناب آلو بخارا

پنجدانہ بہستان دوازدہ دانہ تخم کاسنی تخم خیارین گل بنفشہ گل نیلوفر تخم خطمی برگ بادرنجبویہ منڈی برم ڈنڈی برگ شاہترہ چرائتہ سرپھوکہ
بیخ کاسنی بیخ بادیان تخم خربزہ بسفایج افتیمون در پارچہ بستہ ہر یک شش ماشہ گل گاؤزبان برگ گاؤزبان ہر یک چہار ماشہ مویز منقے یکتولہ
شب در عرق کاسنی عرق شاہترہ وعرق منڈی ہر یک ہفت تولہ تر داشتہ صباح مالیدہ صاف کردہ گلقند آفتابی دو تولہ انداختہ بنوشند
وتا پانزدہ روز این منضج بدہند اما اگر حرارت مفرط باشد آلوبخارا گل نیلوفر تخم کاسنی خیارین حذف کنند وہیستان افزودن بعض ادویہ بحسب
مزاج مریض موکول برفکر معالج است بعد از آن تمر ہندی پنجتولہ گل سرخ مغز خسکدانہ حب النیل ریشہ خطمی بیخ حنظل ہر یک شش ماشہ سنائے مکی
نہ ماشہ مغز فلوس خیارشنبر شش تولہ ترنجبین چہار تولہ شیر خشت دو تولہ در منضج افزودہ وآلوبخارا ہفت دانہ مویز منقے دہ تولہ وعوض عرق کاسنی
عرق گاؤزبان نمودہ وزن عرقیات ہر یک شش تولہ گرفتہ بدستور شب تر داشتہ صباح مالیدہ صاف ساختہ شیرہ مغز بادام شیرین بالا
ریختہ بنوشند واگر معدہ عاصی باشد وباین مسہل اجابت بخوبی نشود واخراج مواد نگردد پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ
افسنتین رومی اضافہ کنند واگر اسہال زیادہ شود کمی ادویہ مسہلہ باید کرد ودر روز دیگر مسہل این تبرید دہند مربی یک عدد شستہ دور
کردہ بورق نقرہ گرفتہ اول بخورند بالائش شیرہ عناب چہار دانہ شیرہ تخم کاسنی پنجماشہ در عرق منڈی عرق شاہترہ ہر واحد دہ تولہ برآوردہ شربت
نیلوفر داخل کردہ تخم ریحان پنجماشہ اسبغول مسلم ششماشہ پاشیدہ بنوشند واگر ہنگام اجابت پیچ ودرد شدہ باشد لعاب ریشہ خطمی پنجماشہ
باید افزود وبعد الفراغ از دو مسہل بازو منضج بدستور سابق نوشیدہ دو مسہل حب لاجورد باید داد باین طور کہ حب لاجورد یک تولہ ہمراہ عرق منڈی
عرق شاہترہ نیم نیم پاؤ ترنجبین دو تولہ باسی از شب ماندہ بخورند وبخوابند صبحدم برخاستہ مسہل از عناب شاہترہ منڈی تخم کاسنی چرائتہ
گل سرخ بیخ کاسنی مویز منقے بسفایج افتیمون سنائے مکی مغز خسکدانہ حب النیل ہلیلہ سیاہ پوست ہلیلہ زرد خیارشنبر ترنجبین شیر خشت
گلقند عرق منڈی عرق شاہترہ شیرہ مغز بادام بدستور معمول مسہل بنوشند این طریق بعض متاخرین است ومتقدمین در بدرقہ صبح با حبوب
خیارشنبر شامل نمی کنند این عمل برائے طبیب است روز دیگر تبرید بدستور دادہ فردای آن مسہل حبوب بدستور دہند وبعد از چہار مسہل
یعنی دو از خیارشنبر ودو از حب لاجورد تا ہفت روز شل تبرید سابقہ تبرید نوشانند وبعد پانزدہ روز مطبوخ کہ در آن پوست بیخ نیب است
ومذکور گردد تا ہفت روز بنوشانند ویکہفتہ مہلت دادہ حب بلادر ہفت روز نہایت چہاردہ روز بخورانند واگر از حب مذکور دہن بجوشد
حب را ترک نمودہ دلیہ گندم ہمراہ جغرات خورانیدہ شود وغرغرہ کہ دران معمول است بعمل آرند واگر ورم زیادہ شود وشکل خناق پیدا گردد رگ قیفال
زنند وزلو چسپانند وتدبیری حسب قوانین طبی باید کرد ہرگاہ کہ ازین نجات یابد واثرے از قلاع وورم لثہ ووجع دندان واجرائے رطوبت
باقی ماندہ آنگاہ ذرورات وسنونات ومضمضہا بکار برند وسوائے آن ہر علتے کہ از اکل ادویہ آتشک مانند تپ وزحیر وتشنج وغیرہ
حادث شود بعلاجش پرداختہ آید مطبوخ کہ بارہا تجربہ درآمدہ واکثر ہمین علاج کردہ شفا یافتہ جوشش دہن آتشک را زائل میگرداند
واحتیاج پرہیز نیست واگر خواہند قلیہ وخشکہ بخورند صفت آن پوست درخت نیب پوست درخت کچنال بیخ حنظل
پھلی ببول کتائی خورد با برگ وبیخ پوست قند سیاہ کہنہ ہر یک نیم پاؤ در سہ آثار آب بجوشانند تا کہ چہارم حصہ بماند صاف کردہ
در شیشہ نگاہدارند ہمہ ہفت شربت کنند وبخورند انشاء اللہ تعالی مرض مذکور مستاصل گردد وقلع وقمع شود مطبوخ مسہل کہ بجہت آتشک

مجرب است صفت آن نسخ اندراین دو توله سنائے مکی یک توله شاہترہ یکتوله گل سرخ نیم توله ہمہ را در یک نیم پاؤ آب بجوشانند
ہرگاہ بنصف بماند صاف کردہ بنوشند ہمین قسم تا سہ روز و اگر در سہ روز تفاوت نشود سہ روز دیگر بخورند مطبوخ برائے سعفہ کہ بسیار
جوشش نمودہ باشد و نیز جہت تصفیہ خون مجرب از بیاض حکیم علیم اللہ مرحوم صفت آن تخم کاسنی نیکوفتہ شاہترہ عنب الثعلب واحد
ہفت ماشہ پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ آملہ بابونہ بسفائج اسطوخودوس ہریک نہ ماشہ مویز منقی بیدانہ زنجبیل ہفت ماشہ مصطگی چہار ماشہ
گلقند دو توله ہمہ را نیکوفتہ در نیم آثار آب خیسانیدہ صبح بجوشانند چون سوم حصہ آب بماند صاف نمودہ بنوشند و در اطفال اوزان ادویہ
بقدر سن ایشان کم نمایند و ہر صبح از آب برگ نیب کہ جوشانیدہ باشند سر را شستہ این مرہم طلا نمایند کمیلہ کلیل الملک گل ارمنی دال عدس حنا
ہموزن کوفتہ بیختہ در روغن گل برابر ہمہ ادویہ آمیختہ بکار برند فاسطیلیم النفع وقلچونانی سوجال مطبوخ انجیر جہت بروز جدری
ونضیج مواد بلغمیہ صفت آن انجیر زرد از سہ عدد تا پنج عدد عدس مقشر ہفت مثقال لک منقی خام کمتر از ہریک سہ مثقال بادیان دو مثقال
دریک نیم رطل آب بآتش ملائم بجوشانند تا بنصف رسد مالیدہ صاف نمودہ اندکے زعفران در آن حلکردہ نیم گرم ماسر دیکدفعہ یا بدو دفعہ
بنوشانند و جہت اطفال مقدار ادویہ کمتر بحسب سن آن اخذ نمایند مطبوخ برائے سرعت خروج جدری مستعمل صفت آن انجیر چہار عدد
مویز منقے ہفت عدد عدس مقشر دو درم عناب پنجدانہ جوشانیدہ بدہند ایضاً مد سرعت خروج جدری وجید النفع است صفت
آن لک مغسول پنجدرم عدس مقشر سہ درم کتیرا سہ درم در نصف رطل آب بجوشانند ہرگاہ ربع آب بماند بنوشند کہ شدید المعونت است
برابر جدری ایضاً معمول اگر حمی ہیجکسان پیش از برآمدن دہند بہ برآید و اگر برآید بسیار کم برآید صفت آن عناب چہار عدد عدس
درست یک توله اصل السوس مقشر نیکوفتہ دو ماشہ گل شافتی یک ماشہ در عرق جوش دادہ صاف کردہ وقتیکہ سوم حصہ بماند شربت نیلوفر
یکتوله اضافہ کردہ خاکشی سہ ماشہ آمیختہ و ہفت دانہ مروارید ناسفتہ طبع کنانیدہ نوشانند و این مطبوخ ہم مسکن تپ و ہم شدید المعونت
بر بروز جدری است و این نسخہ باطفال اکثر دادہ شد ایضاً برائے جدری کہ خوب بیرون نیامدہ باشد از بیاض والد مرحوم صفت
آن چوب کیوڑہ دو ماشہ برگ شاہترہ یک ماشہ عناب دو عدد خاکشی دو ماشہ جوشدادہ صاف نمودہ شہد خالص یک توله انداختہ نوشانند
ایضاً منہ مغز نارجیل نیکوفتہ مویز منقے شش ماشہ خاکشی سہ ماشہ ربع برگ پان نیم عدد جوش دادہ قدرے قدرے بنوشانند مطبوخ
برائے جذام مجرب انطاکی صفت آن انجیر زرد مویز منقے سپستان ہر واحد بست درم بنفشہ بسفائج اسطوخودوس اصل السوس
ہر واحد دہ درم عناب گل سرخ ہر واحد ہفت درم کوفتنی را کوفتہ در چہار صد درم آب شیرین بجوشانند تا چہارم حصہ آب بماند صاف کردہ سی درم
شربت بنفشہ حلکردہ بنوشند مطبوخ منضج برائے برص مجرب انطاکی صفت آن مویز منقے پنجاہ درم انیسون سی درم شونیز
بست درم بابونہ تخم کرفس سنائے مکی صعتر ہر واحد دہ درم گل سرخ قسط شیرین شیطرج سداب ہر واحد شش درم کوفتہ در آب شش صد درم
بجوشانند تا سوم حصہ بماند صاف کردہ بعسل شیرین ساختہ ہر روز بست و پنجدرم از آن استعمال کنند مطبوخ برائے بہق ابیض صفت
آن اصل السوس دہ درم بنفشہ ترمدبر سیاوشان نعناع صعتر کوہی ہریک شش درم بادآورد فرنجمشک جنطیانا ہر واحد سہ درم خردل تودری
بیخ کبر ہر واحد دو درم در دہ چند آن آب بجوشانند حتی کہ ربع بماند صاف کردہ ہمہ را در سہ مرتبہ بنوشند مطبوخ کہ حبس عرق کند و مسام

ببندند صفت آن برنج مغسول عدس عناب برابر گرفته در آب سه چند بجوشانند هرگاه ثلث بماند آب در تنها یا با شربت خشخاش بنوشند مطبوخ که حبس عرق کند صفت آن برگ مورد ورق گل سرخ صندل بگلاب بجوشانند و جامه بدان تر کرده بپوشند مطبوخ برائے تشقق اظفار از حکیم علویخان صفت آن تخم کاسنی گل سرخ شاهتره هر یک شش ماشه مویز منقے ده دانه جوشانیده شیره مغز بادام مقشر شیره تخم خشخاش شیره تخم خیارین هر یک چهار ماشه نبات سفید یک نیم توله داخل کرده بنوشند مطبوخ که صاحب شرح دستور را مناسب است صفت آن ریوند چینی نیم درم ماش یک درم عنب الثعلب گاوزبان هر کدام سه درم بجوشانند و بقند شیرین کرده بدهند

فصل دوم در مقیات

مقی نافع کابوس بلغمی که پیش از مسهل بآن قے کردن ز بلغمی را نیز مفید است صفت آن تخم شبت و تخم ترب نیم کوفته هر یک یکتوله جوشانیده صاف کنند عسل دو توله نمک یک و ماشه آمیخته بنوشند و قے کنند و کذلک قے نمودن بجوز القے و نمک سنگ مفید مقی معمول حکیم شریف خان صاحب در امراض بلغمی صفت آن آب برگ سبز ترب آب شبت نمک قدرے بهم مخلوط کرده بنوشند مقی برائے تغیر غش مفید صفت آن پر مرغ با عسل آلوده و خردل سوده بر آن پاشیده بحلق بگردانند تا قے آید مقی که در صرع معدی بلغمی بکار آید صفت آن در آب شبت و ترب سکنجبین عسلی آمیخته بنوشند و قے کنند ایضاً که در صرع معدی صفراوی بکار آید صفت آن تخم شبت تخم خربزه خبازی جوشانیده صاف نموده اندکے نمک و سکنجبین آمیخته قے کنند مقی که بلغم را از دماغ بقے آرد صفت آن خردل سفید نمک هندی در آب جوش داده سکنجبین عنصلی حل کرده قے فرمایند مقی که در صفرا و بلغم از معده پاک کند صفت آن نمک دو مثقال سکنجبین عسلی ده مثقال آب ترب چهل مثقال بهم آمیخته بیاشامند مقی که مواد مختلفه برآرد صفت آن تخم خیارین نیمکوفته سرمق هر واحد چهار درم نمک هندی پنج درم شبت ده درم ترب ریزه ریزه کرده بست درم در چهار رطل آب بپزند تا که بثلث رسد صاف کرده نیمگرم بنوشند و قے فرمایند

فصل سوم که در ماء العسل و ماء البزور و ماء الاصول و غیره

ماء العسل که جهت لقوه و فالج معمول اطبا است و برائے تقویت معده و باه بنهایت مفید است بالجمله ماء العسل شربتے است فاضل و جلابے است قابل در انضاج مواد علل بارده مثل لقوه و فالج و سکته و صرع و اوجاع مفاصل و امثال آن و ابتدا کرده میشود در اوائل تنجنین امراض عوض آب غذا و در دسینه و جگر را که از ریاح باشد مفید و مدر بول و ملین طبع و خلط مستعد را اندفاع را منار فع میکنند و استعمال این همه در این انسب نیز در امراض فالج و لقوه در ابتدا اگر در مزاج حرارتے پدید آید ماء السکر عوض ماء العسل میدهند و اگر حرارت کثیر باشد بدل آن ماء الشعیر میدهند و کسیکه در وم احشا داشته باشد آنرا جائز نیست و اگر خواهند که ماء العسل را قوی کنند دارچینی زنجبیل مصطگی رومی زعفران سنبل جوزبوا بسباسه خولنجان بقدر حاجت در صره بسته داخل کنند صفت آن عسل یک جزو آب صاف دو جزو بجوشانند بآتش نرم و کف بردارند چون یک حصه بسوزد و دو حصه بماند از آتش فرود آرند و صاف نموده بکار برند و صاحب قادری در یک جزو عسل شش جزو آب انداخته چون نصف باقی ماند صاف کرده بکار برند و این بدیهی است که این به نسبت اول قلیل الحرارت است و حکیم شریف خان صاحب در یک جزو شهد چهار جزو آب می انداختند هرگاه سوم حصه میسوخت صاف کرده میدادند و معمول حکیم ذکاء الله خان و خاندان ایشان این است که عسل خالص یک جزو و آب یا عرق بادیان یا عرق گاوزبان ده جزو

چون دو ثلث برود یک ثلث بماند بعمل آرند ماء البزور که مستعمل میشود در فالج ولقوه واسترخاء تا چهار درم صفت آن تخم شبت
تخم کرفس انیسون نانخواه قردمانا بادیان هر یک پنج درم همه را در یک رطل آب بجوشانند تا بنیمه آید صاف کرده سکنجبین ده درم حل ساخته
بعمل آرند و در نسخه دیگر تخم کشوث حلبه عوض تخم شبت و قردمانا مرقوم است ایضاً که ریاح معده واحشاء تحلیل برد واخلاط غلیظه را گداخته
وقولنج واستسقاء طبلی را نافع باشد صفت آن نانخواه کاشم زیره کرمانی صعتر شونیز هر یک کفی در سه رطل آب بپزند تا یک رطل بماند
صبح وشام بیست درم از آن با سه درم روغن بید انجیر بنوشند ماء الاصول مستعمل در فالج واسترخاء وصرع وسکته تا چهار درم
صفت آن بیخ کرفس بیخ اذخر بیخ بادیان اصل السوس بیخ کبر قردمانا هر واحد سه درم در آب یا کدام عرق مناسب
جوشانیده صاف کرده جلنجبین پانزده درم شیرین کرده بنوشند ماء الاصول والبزور از مخترعات میر محمد هادی والد حکیم علویخان
مستعمل برای انضاج ماده فالج ولقوه واسترخای بلغمی وامثال آن تا چهار درم صفت آن ایرسا فاوانیا هر واحد یک مثقال
بادیان انیسون تخم کشوث تخم کرفس قردمانا پوست بیخ کبر پوست بیخ بادیان پوست بیخ کرفس بیخ اذخر هر یک دو مثقال در یک
نیم رطل آب بجوشانند تا به نیم رطل آید صاف کنند وعسل مصفی یک اوقیه حل ساخته نیمگرم بیاشامند وگاهی در این نسخه بعد گذشتن کیفیت
کمافیطوس وکمادریوس وحاشا واسطوخودوس واسقولوقندریون دقیق هر یک یکمثقال اضافه میفرمودند وبعوض جلنجبین شکری یا عسل نیز هست
اصول یا اسطوخودوس یا سکنجبین بزوری حار بحسب حاجت یکی از نیها بوزن ده درم داخل میساختند واگر از استعمال این اجزا
گرمی در مزاج یا صفرا در معده متولد میشد بر این اجزا اصل السوس پوست بیخ کاسنی افسنتین رومی پرسیاوشان هر یک دو مثقال اضافه
می فرمودند وگلقند آفتابی یا سکنجبین بزوری معتدل یا باردی مینمودند ماء الاصول که در سوء مزاج بارد کبد بعد استفراغ بکار رسید آید
صفت آن سنبل الطیب اذخر گل سرخ هر یک سه درم نانخواه انیسون هر یک چهار درم تخم کرفس رازیانه هر یک پنج درم پوست
بیخ کرفس پوست بیخ بادیان هر یک ده درم در دو من آب بپزند تا بنصف آید بمالند وصاف نمایند وا سی درم تا چهل درم بروغن بادام
شیرین وتلخ بالمناصفه بدهند ماء الاصول که در حمیات انضاج اخلاط حاره کند صفت آن پوست بیخ کاسنی نیم کوفته بیست درم
تخم کاسنی نیمکوفته بیست درم تخم کشوث شش درم عناب بیست دانه سپستان شانزده دانه همه را در چهار من آب بپزند تا که یک من بماند
صاف کرده سه حصه نمایند هر روز یک حصه را با ده درم سکنجبین آمیخته سرد نموده بنوشند نوع دیگر که در تپهای بلغمی بکار آید صفت
آن انیسون تخم کرفس هر یک دو درم قنطوریون دقیق یک درم غافث افسنتین شکاعی بادآورد هر یک پنج درم بیخ کرفس
بیخ بادیان بیخ کبر هر یک ده درم در دو من آب بپزند تا به نصف آید هر صبح سی درم با هفت درم گلقند بنوشند واگر سه درم
مصطگی در این ماء الاصول اضافه نمایند نافع تر خواهد بود ماء الاصول که در تپ مواظبه گاه گاهی جهت ادرار میدهند صفت
آن پوست بیخ کرفس پوست بیخ بادیان تخم کرفس بادیان انیسون حاشا هر کدام بقدر حاجت جوشانیده صاف نموده گلقند مالیده
نیمگرم بنوشند نوع دیگر که قوی تر از اول است صفت آن بیخ بادیان بیخ کرفس اصل السوس هر کدام ده درم غافث حاشا
افسنتین هر کدام هفت درم مویز منقی ده درم شکاعی بادآورد هر کدام چهار درم مصطگی رومی سنبل الطیب هر کدام یک نیم درم پوست هلیله کابلی

هلیله سیاه پوست هلیله زرد هر کدام پنج درم همه را در چهار رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده هر روز چهار اوقیه ازان با هفت درم
گلقند بدهند ماء الهندبا جهت تپهای صفراوی و دموی و مرکبه بسیار مفید است و تفتیح سدد خصوص سده جگر و تنقیه مسالک
از ماده عفنه نماید و هرگاه سکنجبین بزوری و شربت بزوری و شربت دینار و شیره تخم خیار و خربزه و امثال آن اضافه نمایند در تفتیح اقوی خواهد بود
و در یرقان همراه آب کاسنی مروق آب عنب الثعلب مروق آب بادیان سبز مروق آب شاهتره سبز مروق مغز فلوس خیارشنبر و ترنجبین و
امثال آن در روز مسهل و در ایام غیر مسهل همراه آبهائے مذکور سکنجبین بزوری یا هرچه طبیب مناسب داند نافع ترین اشیا است و در تجربه
بتکرار رسیده صفت آن برگ کاسنی سبز بپارچه ترمسح کنند تا از گرد و غبار پاک شود و غسل آن نکنند زیرا که بسبب غسل اجزائے لطیفه
که برو منبسط اند زائل میگردند لهذا کاسنی مغسول ریاح تولد می کند و ازین جهت در کلام خیر البشر صلی الله علیه وسلم نهی از غسل کاسنی واقع
شده بعده برگ کاسنی بکوبند و آب آن بیفشرند و همچنان مروق نموده از هفت توله همراه اشربه مناسبه بنوشند و هر روز یک یک توله بیفزا
تا بیک رطل برسد و اگر طبیب مناسب داند زیاده هم ازین مقدار نماید و در امزجه ضعیفه و صبیان از سه چهار توله شروع نمایند و تا برداشت مزاج
بیفزایند و بهترین طریق ترویق یعنی تصفیه آب کاسنی بر دو نوع است یکی آنکه آب افشرده او را شب بگزارند تا اجزائے رقیقه از اجزائے
غلیظه جدا گردد پس اجزائے رقیق آن را صاف نموده بنوشند دوم آنکه آب او را در ظرف قلعی دار مسی یا نقرئی انداخته بر آتش خفیف بگزارند
و کف بردارند و چون آب مذکور مانند شیر بریده شود فرود آرند و در کرپاس دو ته انداخته بپالایند و بکار برند و هرگاه حرارت قوی باشد
غیر مطبوخ تنها یا با اقراص کافور و جز آن نوشیدن بهتر است والا مطبوخ اولی تر است و مطبوخ او با گلقند جهت تپ ربع صفراوی مجرب است
و با سکنجبین جهت ازالهٔ تعفن رطوبات و تپهائے کهنه و تقویت معده مفید و بدانند که کاسنی سرفه را مضر است مگر آنکه سرفه بسبب ورم در
جگر باشد و شکر مصلح اوست و کاسنی بستانی بهتر از صحرائی است ماء الهندبا بار الیابس که آنرا چکیده کاسنی نیز گویند در حمیات مرکبه
که بلغمیت در آن زیاده باشد از آب برگ کاسنی نفع بسیار مینماید و بارها بتجربه رسیده صفت آن بگیرند تخم کاسنی چهار توله همکو
کرده شب در آب یا در عرقیات مناسبه مثل عرق بادیان که بقدر نیم رطل باشد ترنمایند بعد ازان از دو گهڑی شب باقی مانده در صافی کنند
که هر چهار گوشه آنرا بچهار چوب بسته باشند داخل نموده هفت مرتبه مثل مهتی رنگریزان قطره قطره بچکانند بعد ازان صاف کرده
با شربت دینار و اقراص مناسبه مثل قرص ورد بکار برند و دادن چهل روز یا بست روز یا کم و زیاده مفوض برائے طبیب است
و از ابتدائے شروع تا انتها مقدار تخم کاسنی همین باشد و در امزجه ضعیفه و صبیان از دو توله شروع نمایند ماء عنب الثعلب جهت
حمیات که از ورم جگر و معده باشد و با یرقان بود و حمیات مرکبه را نافع ترین اشیا است و طریق ساختن و دادن او با شیائے دیگر
مثل ماء الهندبا است که عنقریب مذکور شد و واجب است که عنب الثعلب سیاه شاخ و برگ نباشد که وے مورث جنون است ماء الشاهترج
یعنی آب شاهتره سبز مروق جهت تپهائے دموی با شربت عناب و امثال آن و جهت حمیات سوداوی و جرب با سکنجبین افتیمونی و سفوف
لاجورد و جز آن و جهت تفتیح سدد و تصفیه خون با سکنجبین و شربت بزوری مفید است و هرگاه تلیین منظور باشد با ترنجبین و شیرخشت و
فلوس خیارشنبر و امثال آن بکار برند صفت آن بگیرند شاهتره تازه و بکوبند و آب صاف او گرفته با قدرے پوست هلیله زرد

جهت دفع ضرر سپرز یک شب گذاشته روز دیگر صاف نموده بقدر شش مثقال تا شصت و پنج مثقال بنوشند و نیز اگر آب شاهتره بطریق کاسنی بر آتش مروق نموده استعمال نمایند در تصفیه خون عدیل ندارد و اگر آب شاهتره مروق با سفوف چوب گز استعمال نمایند در دفع ماده جرب و آتشک قریب بنافع چوب چینی خواهد بود **ماء الخلاف** جهت مواد دموی و بلغمی و سوداوی و صفراوی و تفتیح سده و تقویت معده و آلات تنفس مفید است **صفت آن** برگ بید نرم و تازه بکوبند و آب او را بگیرند و شب بگذارند تا صاف شود و از شش تا هفت توله با شربه مناسبه شروع نمایند **ماء القرع و ماء الخیار** نافع است از برای تپ دموی و صفراوی و اخلاط محترقه حاره و ترطیب مزاج و رفع تشنگی نماید و تپ دق و سرفه را نافع **صفت آن** بگیرند خیار یا کدو تازه از نوک کارد چند جا بزنند پس در گل زرد یا آرد جو که ضخامت آن بقدر یک انگشت باشد گرفته در تنور یکه آتش آن کم شده باشد بدارند تا بریان شود صبح از تنور بیرون آورده گل یا خمیر دور نموده سر آن را بریده بیفشارند و آب که برآید صافی نموده همراه شربت نیلوفر دهند و اول روز از هفت توله شروع نمایند بعد از آن یک یک یا دو دو توله هر روز اضافه نموده تا بیک رطل رسانند همراه اقراص مناسبه و اشربه لائقه که مقتضی وقت باشد و اگر احتیاج تبرید زیاده باشد بیخ یا برف سرد نموده بکار برند پس از آن بدستور هر روز کم نمایند و دادن جمیل یا زیاده و کم موقوف برای طبیب است و باید دانست که ماء القرع مستحیل بصفرا میشود پس در امزجه که خوف استحاله بصفرا باشد با حموضات مناسبه استعمال نمایند و جائیکه سرفه مانع استعمال حموضات باشد سویق جو با شربت نیلوفر برای این امر نیکو است ماء الخیار در انسبت بماء القرع زیاده دار و ماده حمی را جهت ادرار دفع میکند و مستحیل بصفرا نمیشود **ماء البطیخ الهندی** یعنی آب تربوز جهت حمی دق و تپهای گرم و حرارت جگر نافع و بعضی نوشته اند که مثل آب کدو مستحیل بصفرا میشود و لیکن فقیر چند جا در حمی دق که همراه وی حمی صفراوی بود آب کدو را موقوف نموده و آب تربوز استعمال کرده باعث از دیاد حمی عفنیه نگردید و تطفیه لهیب حمی دق نموده و طریق استعمال و قدر شربت او مثل آب کدو است صاحب قرابادین گوید که تا یک هفته از ابتدای تپ نگزرد استعمال وی و دیگر فواکه رطبه باشد بلکه مانع استحاله بصفرا بوند استعمال کردم آب و مستحیل بصفرا گشته باعث از دیاد حمی صفراوی گردید و بعد از آن که آب کدو کثیر للمائیت جائز نیست که منضج ماده است و با سکنجبین جهت تفتیح سده و ادرار بول و یرقان و مواد محترقه و اعانت منضجهم با تمر هندی جهت مواد صفراوی و جرب و حکه و با شیر خشت و امثال آن جهت تپهای حاده و رفع غلظ ذی الکیفیه که کم مقدار باشد مفید و مولد خون رقیق و بلغم شیرین و مرطب بدن و مضر سپرز و معده بارده و مصلح او گلقند و عسل و قند و امثال آن و ترتر هر چند شیرین تر بهتر و طریق گرفتن آب وی آنست که بنوک کارد مغز او را بزنند تا آب از آن جدا شود پس آن آب را صاف کرده بنوشند **ماء الجبن** که جهت حمیات سوداویه بغایت نفع دارد و در علل حاره سوداویه و التهاب و حرقت البول و ضعف کلیه و قروح مثانه و دیگر قروح حدیثه و تقدیه بدن و حرارت کبد و نحافت بدن و جرب و حکه و کلف مستعمل میشود و هرگاه در قروح مثانه و قضیب مستعمل بود نمک در ان داخل نکنند و عوض سکنجبین با پنیر مایه بچه بز بریدن شیر مناسب و شیر بز یا ماده گاو را در ظرف نقره یا مس قلعی دار کرده بر آتش ملائم دو سه جوش دهند و در کمال جوش سکنجبین صادق الحموضت یا سرکه انگوری بقدر یک دو توله یا آب لیمون یا غوره و قدرے نمک لاهوری انداز ند و از چوب انجیر که سر شش چهار پاره کرده باشند حرکت دهند که شیر بریده شود پس ظرف را از آتش فرود آورده از پارچه صافی شسته بگذرانند اگر آب کبود برآید بهتر و الا قدرے نمک انداخته

یا از یک دو جوش داده صاف نموده شربت نیلوفر یا هرچه طبیب مناسب داند داخل نموده بنوشانند و از هفت توله شروع کنند یک یک توله دو دو توله هر روز زیاده نموده تا یک نیم رطل رسانند و تا سه روز بر همین قدر دارند بعد ازان بدستور هر روز کم نمایند و دادن ماء الجبن چهل روز یا زیاده کم موقوف بر رای طبیب است و در روز هشتم و دهم و دیگر ایام مسهل سفوف سودا میداده باشند و در صورت کثرت ماده مغز فلوس تر نجبین شیرخشت همراه ماء الجبن در ایام مذکوره نیز افزوده میشود و بعد ازان سفوف سودا میدهند و بعد سه روز یا چهار یا هفته از شروع ماء الجبن تنقیه بدن بسفوف لاجورد یا حب ادمنوده باشند و اگر مریض ضعیف بود بعد فراغ از ماء الجبن مسهل دهند و در روز دوم مسهل مقویات قلب و دماغ و معده مثل آمله مربی و هلیله و اطریفلات و بشیرجات میدهند و اگر حاجت تنقیه باشد پیش از دادن ماء الجبن بمسهل تنقیه نمایند و بعد از یک هفته و اگر ضرورت باشد بعد چهار روز از گرفتن مسهل ماء الجبن شروع کنند و سفوف لاجورد و شربت مسهل سودا و حب افتیمون در امراض سوداویه و سفوف چوب گز در نار فارسی و جرب و سعفه همراه ماء الجبن استعمال کنند و گاهی برای تلیین تنها شیرخشت و ترنجبین استعمال کرده میشود و اگر تحلیل ریاح منظور بود با گلقند بدهند و اگر طبیعت یبیب و ماده قلیل باشد ماء الجبن ساده عجیب النفع است و هرگاه مقدار ماء الجبن زیاده شود سه حصه کنند و یک حصه بخورند و صد قدم بگردند بعد ازان دو حصه را هم همین طور بخورند و باید که نیم گرم بنوشند و غذا باید که بعد چهار پنج ساعت بخورند و از غذا آش جو یا شوربا با خشکه یا نان روه یا شوله یا یخنی پلاو بخورند و در ایام نوشیدن ماء الجبن اجتناب از لبنیات و مغلظات و مبخرات و حلویات و حموضات شدیده و از بقولات و از جماع و جمیع حرکات متعبه و عوارض نفسانی لازم دانند و اگر در میان استعمال ماء الجبن سرفه عارض شود سه بهیدانه یا قوزایا خمیره خشخاش بدهند. ماء الشعیر اجماع اطبا واقع شده است بر آنکه هیچ غذائی و دوائی کثیر للمنافع مثل ماء الشعیر نیست و مشتمل بر ده خصال است یکی آنکه بارد و رطب است دوم منضج سوم مستفرغ مواد محترقه چهارم منقی معده پنجم سهل النفوذ در تمام بدن ششم لذیذ هفتم معتدل الغذا هشتم مسکن عطش نهم هیجان اخلاط فاسده نمی کند دهم منتفخ در معده نمیشود لیکن ماء الشعیر مرخی معده و مضر احشای بارد و نفاخ است و مصلح وی گلقند است و طریق طبخ وی آنست که بگیرند جو مقشر و در ظرف مس قلعی دار نموده آب صاف که ده چند جو باشد بران ریزند و بآتش ملایم بپزند و در اثنای پختن آن تبدیل آب نمایند و بهتر آنست که هرگاه آب گرم شود هفت بار تبدیل آب کنند بعد ازان مالیده صاف نموده همراه گلاب عرق کیوره شربت انار یا نبات سفید بنوشند و اگر ماء الشعیر خوب پخته نشود غذا اشاید و نه دوا او هرچه با ماء الشعیر در معده جمع شود طبع اندر هضم از تصرف کردن دران متحیر گردد پس منفعت ماء الشعیر باطل شود و بدترین چیزها با کشک آب سکنجبین است بهر آنکه هوای قوام او باطل گرداند و آن را بهضم نایافته از معده بیرون برد پس صواب آن باشد که چون کشک آب خواهند داد قبل از وی بدو ساعت سکنجبین بدهند تا اخلاط لطیف کند و مستعد دفع نماید بعد ازان ماء الشعیر دهند تا معده بسبب نقای آن را نیک قبول کند و هضم گرداند و خلطی که سکنجبین آن را لطیف کرده باشد بشوید و بماء الشعیر مندفع گردد و گاه مجاری را پاک گرداند و باشد که با دار بول یا بعرق رفع مواد شود و اگر بعد از ماء الشعیر چون چهار ساعت بگذرد شربتی دیگر از سکنجبین بدهند و سردی و تری که از ماء الشعیر حاصل شده باشد به تدریق سکنجبین همه تن رسد و باید که ماء الشعیر اندر ابتدای نفس و سنانگر باده حاد باشد و در وقت باشتهای نفس کشکاب ندهند و آنجا که حاجت نگاهداشتن قوت بود و در انحطاط مرض کشکاب

غلیظ دهند و آنجا که طبع قبض و ثقل داشته باشد کشکاب بباید داد و کذا غذاءے دیگر و درین صورت اول حقنه کنند تا تلیین طبع بکند بعده
غذا دهند و هرگاه تقویت زیاده مطلوب شود ماء الشعیر ملحم دهند و طریق پختن آن آنست که گوشت بپزند تا که گداز شود بعد ازان همراه
کشک جو بپزند و صاف نموده بنوشند و طریق دیگر آنست که هرگاه ماء الشعیر را بپزند خواهند که فرود آرند آب یخنی گوشت اضافه نمایند
و طبخ جید دهند تا ماء الشعیر بقوام مستوی آید پس صاف نموده بنوشند **ماء الشعیر مخمص** یعنے آش جو بریان و آن قابض منکم است
بگیرند جو را مقشر ساخته بریان نمایند بعده چنانچه رسم پختن ماء الشعیر است بپزند و اگر خشخاش و دیگر ادویه قابضه مناسبه اضافه نمایند صواب
خواهد بود

فصل چهارم در معجونات

معجون بنفشه مسهل بلغم و صفرا نافع صداع **صفت آن** سنائے مکی پنجاه درم
تربد موصوف گاوزبان گل سرخ هریک پنج درم گل بنفشه گل نیلوفر مویز منقی هریک ده درم ترنجبین مکی درم شیرخشت بست و
پنج درم در عسل پنجاه درم و جلاب قوام نمایند خوراک سه درم **معجون الطاکی** برائے صداع بارد مزمن و تنقیه دماغ و تقویت حواس
و اصلاح معده مجرب است **صفت آن** انیسون گل سرخ گل بنفشه از هریک هفت درم عود هندی پنج درم صبر غاریقون
کبابه چینی هریک چهار درم مرکی زعفران حلتیت هریک سه درم صموغ را در سرکه حل کنند و باقی ادویه را کوفته بیخته با سه چند عسل کف
گرفته بسرشند و از دو درم تا چهار درم استعمال نمایند و قوت این تا چهار سال باقی میماند و این از اسرار مکتومه است و اصلاح آن شربت
و طلا و بخور رامی کنند و در امراض حاره نیز عمل میکند اگر عقب آن شیر یا گلاب بنوشند **معجون** که شقیقه بارد و اکثر انواع صداع بارد
را مجرب است **صفت آن** سنا مکی تربد بسباسه انیسون هر واحد یک جزو مرکی گل سرخ هر واحد نیم جزو زعفران ربع جزو مشک
خالص ثمن جزو کوفته بیخته بعسل بسرشند و شربت سه درم **معجون راحت** جهت صداع حبسی و امراض حاره مفید و در تپ دق
نافع است معمول حکیم عابد سرهندی **صفت آن** کافور قیصوری نیم مثقال مروارید ناسفته یاقوت رمانی طباشیر قاقلتین هریک نیم
درم صندل سفید تخم شاهتره پوست بیخ انجبار مغز تخم خیارین مغز تخم هندبانه مغز تخم کدوئے شیرین تخم خشخاش سفید هریک سه درم آمله منقی
حب الآس تخم کاهو تخم خرفه صمغ عربی زرشک گل سرخ رب السوس هریک چهار درم و نیم ترنجبین شش درم تخم کاسنی کشنیز مقشر هریک هفت
درم و نیم گلاب عرق بیدمشک هریک هشت استار رب به شیرین رب انار شیرین هریک ده استار شکر طبرزد دوازده استار آب
کدوئے تازه آب هندوانه هریک یک عدد آب عناب سپستان دانه ادویه خشک را کوفته بیخته با رب و آبها و شکر مقوم سرشته معجون سازند
شربت یک مثقال **معجون اسطوخودوس** که برائے سدر و دوار نافع **صفت آن** اسطوخودوس سه توله کشنیز خشک یک توله
مرزنگوش نانخواه مصطگی پوست هلیله کابلی کندر هریک چهار ماشه عسل سه وزن ادویه شربت از نیم توله تا یک توله **معجون** که در جمیع
اقسام دوار و سدر مجرب الطاکی است **صفت آن** تخم شاهتره کشنیز خشک حب بلسان هرکدام پنج درم تربد سفید گل سرخ
تخم حنظل پوست هلیله زرد مصطگی هرکدام سه درم بعسل مربائے هلیله کابلی سرشته استعمال نمایند شربتے دو مثقال تا سه مثقال **معجون**
کشنیز برائے منع صعود بخارات و سدر و دوار و رفع خفقان و توحش که از ابخره سوداوی باشد مجرب است **صفت آن** مروارید ناسفته
پوست هلیله کابلی کشنیز مقشر آمله منقی هریک پنج درم طباشیر سفید تخم حماض گل گاوزبان هریک سه درم پوست ترنج یکدام نبات سفید حصه

گلاب عرق بید مشک هر یک پاؤ آثار ورق نقره نیم دام بطریق معهود معجون سازند و نیم توله بخورند **معجون** حفظ معمول ملا سدید
صفت آن پوست هلیله کابلی هلیله سیاه آمله منقی دار چینی وج ترکی هر یک پنجدرم زنجبیل فلفل دار فلفل کندر هر یک سه درم
هلیله سعد کوفی هر یک چهار درم مغز پسته هفت درم مویز منقی پنجاه درم ادویه کوفته بیخته با مویز سوده بسرشند **معجون** برائے زیادتی
قوت حافظه نهایت نافع است از حکیم ارشد **صفت آن** سنائے مکی سعد هندی فلفل سفید کندر عود قماری زعفران سیاه
عسل سفید سه وزن ادویه معجون سازند خوراک یکمثقال **ایضاً** که نسیان را بسیار نافع **صفت آن** کندر وج ترکی سعد کوفی هر یک
ده درم زنجبیل فلفل هر یک پنجدرم عسل خالص دو چند تا سه چند شربت یک مثقال **معجون** دافع نسیان و دیگر امراض دماغی بارده و مقوی
اعصاب و هاضم طعام نافع سلس البول و اوجاع مفاصل مستعمل بعد تنقیه و دافع بلغم و موافق مشائخ و مقوی ظهر و قائم مقام معجون فلاسفه
در فوائد **صفت آن** گل بابونه سعد کوفی کندر هر یک پنجمثقال زنجبیل فلفل دار فلفل خولنجان آمله پوست بلیله زرد نیا د سورنجان
شیرین ثعلب مصری مغز بادام مغز فندق هر یک ده مثقال مویز منقی سی مثقال عسل سه چند شربت دو درم **معجون** جدوار مجرب برائے
نسیان حادث از برودت و رطوبت **صفت آن** جدوار فاوانیا عود هندی بسباسه انجدان بابونه اسارون برگ سداب اذخر
مکی ایرسا جوز بوا دار چینی دار فلفل کندر سعد هر یک سه مثقال جند بید ستر زعفران مشک فلفل سیاه خردل هر یک یکمثقال قرنفل خولنجان
فلفل سفید هر یک دو مثقال مغز نارجیل مغز پسته مغز چلغوزه مغز فندق مغز بادام هر یک هفت مثقال عسل سه صد مثقال معجون سازند
معجون که برائے نسیان و تقویت دماغ و دل مجرب است **صفت آن** دار چینی بهمن سفید سنبل الطیب حب بلسان عود خطیعه
مصطگی زعفران کندر بیخ سوسن درونج عقربی سعد کوفی بهمن سرخ وج اسطوخودوس کباب چینی اسارون از هر واحد دو ماشه هلیله کابلی
مغز نارجیل هر یک چهار ماشه ابریشم مقرض بست ماشه مویز دانه بیرون کرده پانزده دانه مغز فندق سه ماشه دار فلفل زنجبیل فلفل سیاه
از هر یک یکماشه با نبات چهار دام و عسل نیم پاؤ کف گرفته مرتب سازند **معجون حافظ العقل** از اختراع حکیم علوی خان در حفظ و تقویت
حواس ظاهری و باطنی و تزکیه عقل و ذهن و فکر مجرب **صفت آن** شیر آمله ده مثقال پوست هلیله زرد و کابلی هلیله سیاه پوست
بلیله هر یک پنجمثقال طباشیر صندل سفید بگلاب سوده ابریشم مقرض کندر بادرنجبویه تمام مغز نارجیل مغز پسته اسطوخودوس گل بابونه
از هر یک یکمثقال کوفته بیخته بروغن بادام بست مثقال چرب کرده مویز منقی عسل سفید نبات از هر یک چهل و پنجمثقال اول مویز را در عرق
فرنجمشک بپزند تا مهرا شود مالیده صاف نموده عسل و نبات داخل کرده بقوام آرند باقی ادویه انداخته معجون سازند شربتے دو مثقال
معجون که در منع نسیان و فالج و لقوه و رعشه و صرع از مجربات است و از تراکیب انطاکی **صفت آن** اسطوخودوس گل نسرین
بلیله کابلی هر کدام هفت درم شونیز مصطگی فلفل سفید و سیاه دار چینی هر کدام چهار درم صبر راوند غاریقون کندر مغز پسته سکبینج
هر کدام سه درم مشک خالص عنبر اشهب هر کدام ده قیراط کوفته بیخته بعسل صاف سرشته دو درم استعمال نمایند
و در صورت غلبه رطوبت سعد کوفی مثل صبر و عاج و زنجبیل هر کدام نیم اسطوخودوس بیفزایند و اگر بدان اراده تطویر شیب باشد باقی
هلیلجات و براده آهن اضافه نمایند و قوت این دوا تا هفت سال باقی میماند **ایضاً** از تجارت شیخ الرئیس **صفت آن**

سعد کوفی کندر فلفل سیاه زعفران مرکی همه مساوی بعسل سرشته هر صبح یک درم بخورند **معجون فرح** نافع نسیان سخن اعصاب از
سموم **صفت آن** فرج ترکی ده درم فلفل گرد زنجبیل شونیز کمون شیطرج هر یک سه درم کوفته بیخته با نیم رطل عسل بسرشند و بعضے
عوض شیطرج نعناع نوشته اند خوراک یکمثقال بعرق بادیان **معجون نجاح** که مداومت آن از مالیخولیا فلاح بخشد و صرع و جمیع
امراض دماغی سوداوی و سوء دماغ و خون را از سودا پاک کند و سودا و بلغم غلیظ را باسهال برمی آرد و باختناق الرحم بالخاصیت نافع است
صفت آن پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه پوست بلیله آمله هر یک ده درم بسفائج افتیمون اسطوخودوس
تربد مجوف خراشیده هر یک پنجدرم کوفته بیخته بروغن بادام چرب نموده بعسل سه چند بسرشند و بعد از چهل روز استعمال نماید شربت
پنجدرم بآب گرم و اگر خواهند در اسهال قوی تر شود در هر شربت نیم مثقال غاریقون نرم سفید و نیم مثقال حجر ارمنی نرم سوده ممزوج نمایند
معجون که از اختیارات پسندیده انطاکی برائے انواع جنون است **صفت آن** سنا مکی پاک کرده بست درم برگ حنظل
سبز زرد و اسارون افتیمون بسفائج هر کدام هفت درم گل سرخ شش درم مروارید ناسفته چهار درم لاجورد سه درم عنبر اشهب مشک خالص هر کدام
نیم مثقال شکر سفید برابر مجموع شکر را با شیر گوسفند حل کرده بقوام آرند و ادویه را کوفته بسرشند و در هر سه روز مقدار سه درم بخورند **معجون**
مفرح بنسخه یحیی جهت مالیخولیائے مراقی نافع **صفت آن** هلیله سیاه آمله از هر یک دو جزو گاوزبان بادرنجبویه گل سرخ بهمنین
کشنیز خشک ابریشم مقرض از هر یک یک جزو کوفته بیخته بشربت سیب بوزن جمیع ادویه معجون سازند شربتے سه درم **معجون نافع**
مالیخولیا مراقی مانع صعود ابخره **صفت آن** مربائے آمله مربائے هلیله هر واحد ده عدد گل سرخ کشنیز مقشر زرشک بهدانه طباشیر هر یک
دو درم دانه هیل پوست ترنج مصطگی عود غرقی سادج هندی سنبل الطیب گاوزبان گل گاوزبان ابریشم مقرض زهر مهره سوده زرنب هر یک
دو درم مویز منقی ده توله شربت انار ولایتی چهار توله شکر سفید پاؤ آثار معجون سازند شربت از هفت ماشه تا نه ماشه **معجون مخرج**
خلط سوداوی و بلغم محترق و بر اکثر منافع مشتمل است از تجربات حکیم محمد علیم الله مرحوم **صفت آن** پوست هلیله زرد و هلیله سیاه پوست
بلیله آمله هر یک ده درم اسطوخودوس تربد موصوف افتیمون بسفائج هر یک پنجدرم غاریقون سه درم پوست ترنج گاوزبان مصطگی هر یک
ده درم دانه هیل یک مثقال دانه الائچی کلان نارمشک درونج عقربی هر یک دو مثقال سقمونیائے مشوی لاجورد مغسول گل ارمنی هر یک
دو درم و نیم ریوند چینی زعفران هر یک یک درم عسل مصفی سه وزن ادویه بدستور معجون سازند **معجون مسهل** از انطاکی جهت اسهال
جمیع اخلاط حاده محترقه و مواد جذام و حمیات مجرب است و مزیل عطش و مخرج مواد مراق **صفت آن** بادیان صندل زرد
تخم خطمی تخم خبازی هر یک چهار مثقال گل سرخ ده مثقال پوست هلیله زرد تخم کشوث افسنتین بنفشه هر یک پانزده مثقال عناب سپستان
مویز منقی هر یک سی مثقال آلو بخارا تمر هندی هر یک نیم رطل جمله را در آب جوشانیده صاف نموده با سی مثقال سکنجبین و یک وزن ادویه
شکر سفید بقوام آرند پس طباشیر کتیرا صمغ عربی سقمونیا نشاسته هر یک یک مثقال اضافه کنند و اگر خواهند که اسهال قوی تر شود ترنجبین دو وزن ادویه
کنند سقمونیا هفت مثقال شربت از مثقال تا هفت مثقال **معجون نافع کابوس** **صفت آن** پوست هلیله زرد پوست
بلیله آمله اصل السوس هر یک نیمدرم مصطگی دارچینی هر یک یکدرم تربد موصوف دو درم زنجبیل چهار درم گلقند شکری یک نیمدرم ادویه

کوفتہ بیختہ بروغن بادام یا گاؤ چرب کنند و در سہ چند شہد خالص و گلقند بسرشند و ہر روز شش درم ہمانا بخورند **معجون ہلیلہ**
مسہل از استنباط حکیم علویخان نافع از برائے کابوس بارد حادث از بلغم و سودا مجرب است **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی
ہلیلہ سیاہ آملہ منقی گاؤزبان بادرنجبویہ افتیمون افسنتین رومی از ہر یک ہفت مثقال انیسون دو تولہ قردمانا حب بلسان از ہر یک سہ
مثقال نانخواہ عود ہندی برگ سداب تخم سداب تخم سیسالیوس از ہر یک دو مثقال سکبینج یک مثقال فرفیون نیم مثقال گلقند شصت مثقال
عسل مصفی یک صد و نہ مثقال گلقند را بگلاب و عرق دارچینی از ہر یک نیم من تبریزی حلکردہ خوب بمالند و جوشانیدہ بپالایند و عسل اضافہ
نمودہ دران داخل کردہ بقوام آورند و ادویہ را کوفتہ بیختہ بروغن بادام بست مثقال چرب نمودہ بآن بسرشند و در ظرف چینی نگاہدارند شربتے
دو درم و اگر عنبر اشہب و مشک ترکی از ہر یک دو ثلث مثقال داخل نمایند قوی تر میگردد **معجون سیسالیوس** کہ ہیچ دوا در
صرع بلغمی مثل این نیست و بارہا آزمودہ **صفت آن** سیسالیوس اسطوخودوس عاقرقرحا ہر کدام دہ درم غاریقون پنجدرم
قردمانا حلتیت زراوند مدحرج عود بلسان ہر یک دو نیم درم کوفتہ بیختہ با عسل کہ مثل آن آب عنصل جوشانیدہ بقوام آوردہ باشند بسرشند
شربتے یک مثقال و اگر بسکنجبین عنصلی بسرشند ہم خوب است و در نسخہ حکیم علی خربق دو نیم درم اصل السوس دہ درم نیز داخل است
و در نسخہ دیگر جوف بکسانیم درم عود فاوانیا دو نیم درم **شامل معجون** برائے صرع از مجربات صاحب نزہت **صفت آن** اسطوخودوس
کشنیز خشک ہر کدام دہ درم سداب ہفت درم غاریقون سفید پنجدرم خاکستر سُم خر چہار درم خون خروس زہرہ خروس زہرہ ضان
حجر البقر ہر کدام دو درم زمرد عنبر مشک خالص ہر کدام نیم درم کوفتہ بیختہ با شکر طبرزد کہ در گلاب بقوام آوردہ باشند معجون سازند شربتے
دو درم با طبیخ افتیمون یا ماء الزبیب **معجون زبیب** مخترع جالینوس برائے اصحاب صرع بلغمی بعد تنقیہ معمول **صفت آن**
ہلیلہ کابلی ہلیلہ زرد بلیلہ آملہ اسطوخودوس ہر یک دہ درم عود صلیب پنجدرم عاقرقرحا سہ درم با زبیب منزوع العجم یک رطل معجون
سازند شربتے پنجدرم **معجون مجرب** برائے صرع **صفت آن** ہلیلہ کابلی تربد سفید زنجبیل مصطگی عود صلیب از ہر یک سہ مثقال
اسطوخودوس یک مثقال ہلیلہ سیاہ آملہ ہر یک شش مثقال دارچینی چہار مثقال روغن بادام پنج مثقال عسل سہ وزن بعد از چہل روز
استعمال نمایند شربتے یک مثقال **معجون** تالیف محمد زکریا رازی در ہفتہ کہ نوبت صرع بود اگر در آن ہفتہ ہر روز مقدار جوز بخورند صرع در آن ہفتہ
نشود و بمداومت آن صرع زائل گردد و فالج و لقوہ را ببرد **صفت آن** اسطوخودوس بسفایج عاقرقرحا مساوی کوفتہ با سکنجبین عنصلی
یا زبیب معجون سازند **معجون عود صلیب** نافع صرع **صفت آن** عود صلیب عاقرقرحا پوست ہلیلہ کابلی ہر واحد
یک درم جند بیدستر چہار درم زنجبیل اسطوخودوس دارچینی قرنفل سنبل الطیب علک البطم مصطگی زرنب درونج ہر یک
دو درم عسل سہ چند خوراک از ہر یک مثقال تا یک نیم مثقال **معجون** نافع صرع کہ با خفقان و وحشت مزاج باشد **صفت آن**
پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ پوست ہلیلہ کابلی کوفتہ بیختہ بروغن چرب نمودہ اسطوخودوس ہر یک دو نیم درم عود
صلیب دارچینی صعتر فارسی قرنفل ہر یک یکدرم عاقرقرحا نیم درم کشنیز مقشر لاجورد مغسول گاؤزبان گل گاؤزبان ہر یک دو درم مویز منقی
یک پند عسل دو چند **معجون اسطوخودوس** تالیف علویخان کہ در صرع بعد طعام استعمال کردہ میشود **صفت آن**

اسطوخودوس افتیمون عاقرقرحا بسفائج عود صلیب ہریک چہار مثقال مویز منقی دہ مثقال عسل سہ وزن ادویہ بسرشند شربتے دو مثقال
معجون از تالیف انطاکی مسمی باسم معجون جامع الاثر کہ مجرب است برائے تفتیح سدد و تقویت و ازدیاد آن در عقل از حد و تنقیہ
ریاح و سردی بالجملہ نافع سائر امراض دماغ است و ترکیب اولیاء داوند **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی یک جزو غاریقون زنجبیل
کشنیز خردل اشنہ تخم کرفس صبر ہر واحد نیم جزو گل سرخ مصطگی سنبل الطیب عود ہندی ہر واحد ربع جزو زعفران قسط مشک عنبر لادن ہر واحد
ثمن جزو آنچہ حل کردنیست در گلاب حل کنند و باقی عقاقیر بسایند و باہم چندان شہد کف گرفتہ بسرشند شربتے یک مثقال و گاہے آنرا
بآب بادیان و کرفس سرشتہ حبہا میسازند گاہے دران تخم حنا ہم چند صبر افزودہ میشود و بغایت نفع میکند و گاہے حل کردہ طلا میسازند
و بدان سعوط مینمایند **معجون** کہ در سکتہ و فالج و استرخا از مجربات انطاکی است **صفت آن** فلفل سیاہ و سفید دار چینی آملہ
ہر کدام دہ درم مرکی تخم کرفس غاریقون مصطگی مغز چلغوزہ ہر کدام پنج درم جند بیدستر شحم حنظل ہر کدام سہ درم با سہ چند عسل کف گرفتہ
بسرشند شربتے دو درم تا سہ درم استعمال نمایند **معجون** کہ بفالج و لقوہ مفید و قلع و زوال این امراض نماید **صفت آن**
افتیمون اسطوخودوس بسفائج فستقی عاقرقرحا مساوی الوزن سکنجبین عنصلی یا مویز منقی معجون سازند **معجون حبید** کہ ہم مقوی دماغ
و اعصاب است **صفت آن** عود صلیب سہ ماشہ دار چینی سہ ماشہ مصطگی رومی بوزیدان ہر یک دو ماشہ سورنجان چہار ماشہ
شقاقل خولنجان ہر یک دو ماشہ بہمنین ہر یک چہار ماشہ گاؤزبان بادرنجبویہ سنبل الطیب اشنہ بسباسہ ہر یک دو ماشہ عود غرقی یکماشہ
ہلیلہ کابلی چہار ماشہ قسط شیرین دو ماشہ قرنفل یک نیم ماشہ دانہ ہیل دو ماشہ ثعلب مصری سہ ماشہ برگ فرنجمشک سعد ہر یک دو ماشہ
زعفران یک نیم ماشہ تخم خشخاش چہار ماشہ فلفل دار فلفل درونج عقربی لسان العصافیر نعناع اسطوخودوس سافج ہندی سلیخہ
ہر یک دو درم زرنباد یک ماشہ عسل سفید سہ وزن ہمہ ادویہ مشک خالص یکماشہ کوفتہ بیختہ بطریق مقرر معجون بسازند **معجون سیر**
کہ برائے لقوہ و فالج و صرع و رعشہ معمول **صفت آن** سیر از پوست پاک کردہ نیم آثار در یک آثار شیر مادہ گاؤ بپزند تا مہرا شود و سہ وزن
عسل و نیم درم روغن مادہ گاؤ بر سر آن ریزند با یک دیگر ممزوج نمودہ از آتش فرود گیرند و این دارو ہا کوفتہ بیختہ بآن بسرشند قرنفل بسباسہ
جوزبوا فلفل مصطگی قاقلہ صغار و کبار پوست ہلیلہ کابلی دار چینی زنجبیل ہر یک دہ درم عود خام زعفران از ہر یک پنجدرم خوراک ہفت ماشہ
تا یک تولہ **نوع دیگر** تالیف حکیم علویخان برائے فالج و غیرہ امراض بلغمی و سوداوی و تریاق سموم است و مداومت آن در
زمستان تا چہل روز مفید و معمول **صفت آن** گل گاؤزبان بادرنجبویہ ہر یک بست و پنج مثقال بسفائج ہلیلہ سیاہ پوست
ہلیلہ کابلی عنب الثعلب ہر یک دوازدہ مثقال و نیم شب در دوازدہ رطل آب باران ترکردہ صبح بجوشانند کہ ثلث آب بماند مالیدہ
صاف نمودہ سیر از پوست پاک کردہ یک رطل دران مطبوخ داخل کردہ جوش دہند کہ خوب مہرا شود پس دو رطل شیر مادہ گاؤ دران انداختہ
بجوشانند کہ شیر غلیظ گردد از پارچہ صاف نمودہ در روغن مادہ گاؤ یک رطل داخل کردہ خوب بریان کنند کہ روغن جذب گردد و لمحہ لمحہ
کفگیر زنند تا سوختہ نگردد پس سہ چند عسل بقوام آوردہ بدین پس بگیرند زنجبیل فلفل سیاہ و سفید و سلیخہ و کبابہ و دار فلفل و قرنفل و خولنجان
و بہمنین و شقاقل و گل بابونہ و مرزنجوش ہر یک پنج مثقال زعفران عنبر اشہب ہر یک یک مثقال سودہ آمیختہ در ظرف چینی نگاہ دارند

وبعد چهل روز یک مثقال بخورند **معجون چوب چینی** مخترع حکیم محمد مرحوم که همان نفع دارد **صفت آن** برادهٔ چوب چینی بست توله گل گاؤزبان بهمنین شقاقل هر یک دو توله خصیة الثعلب چهار توله خولنجان سه توله ابریشم مقرض یک توله جدوار خطائی ورق طلا هر یک دو درم مغاث بغدادی سه مثقال کوفته بیخته بعسل سه چند قوام ساخته ادویه بسرشند شربتے یک توله **معجون** منقی بلغم نافع فالج ولقوه **صفت آن** فلفل قرنفل سلیخه سعد برنگ کابلی جوزبوا هر یک یکمثقال حب النیل شش مثقال تربد سفید شکر سفید هر یک بست وچهار مثقال زنجبیل چهار مثقال کوفته بیخته باعسل سه چند قوام نموده همه ادویه بسرشند شربتے از پنجمثقال تا هفت مثقال **معجون مقوی** که بهر تقویت مفلوج بعد تنقیه معمول **صفت آن** مروارید ناسفته یشب سبز هر یک هفت ماشه بسد احمر کهربائے شمعی مرجان سرخ هر یک چهار ونیم ماشه گل گاؤزبان برگ گاؤزبان بهمن سرخ بهمن سفید برگ بادرنجبویه اسطوخودوس بسفائج هر یک هفت ماشه برگ فرنجمشک فے رمنج درنباد دانه هیل ابریشم مقرض تودری سرخ عود صلیب بادیان وج ترکی زراوند مدحرج جنطیانا هر یک چهار ونیم ماشه دارچینی عود خام هر یک سه نیم ماشه مغز تخم خربزه گل سرخ هر یک دو نیم ماشه سودنی راسوده وکوفتنی راکوفته بیخته درعسل وقند هر یک یک نیم چند ادویه قوام کرده آمیزند پس مشک وعنبر اشهب هر یک هفت سرخ ورق نقره هفت ماشه بلیله مربی هفت عدد سوده آمیزند واگر ابریشم خام بست ویکماشه در عرق گاؤزبان وکیوڑه وگلاب شب کنند وصبح جوش داده صاف نموده درهمین عرقیات قوام سازند بهتر باشد شربت یک مثقال **معجون مبدل المزاج** که مفلوج را بعد تنقیه فائده تمام دارد **صفت آن** فلفل زنجبیل شونیز زیره کرمانی وج شیطرج اجزا مساوی کوفته بیخته بعسل مصفی مرشند یک مثقال بآبی که اندران نانخواه انیسون وتخم شبت پخته باشند استعمال نمایند ودر نسخه دیگر وزن ادویه مذکوره هر یک دو مثقال وسداب وسعد وحلتیت وجنطیانا زراوند حب الغار خردل جندبیدستر هر یک پنجمثقال افزوده کوفته بیخته بروغن گردگان پنجمثقال وثلث آن چرب نموده باسه چند عسل بسرشند ودر بعض نسخ جمله اجزا مساوی الوزن است **معجون هندی** بجهت فالج ولقوه از بیاض والد مرحوم مغفور **صفت آن** فلفل دارفلفل وج خراسانی تج بابڑنگ شیطرج اسطوخودوس بادیان اصل السوس مقشر مویز منقے همه برابر شهد خالص دو چند همه شربت تا یک توله **معجون کچله** مجرب برائے فالج ورعشه واختلاج **صفت آن** کچله در شیر گاؤ یک شبانروز بخیسانند در روز دوم شیر دور نموده شیر تازه درآن داخل نمایند وهمچنین هفت بار تبدیل شیر نموده پس شیر تازه گرفته در دیگ اندازند وکچله مذکور را در صره بسته درآن دیگ معلق بیاویزند که ته دیگ ملتصق نشود وبپزند تا که شیر خشک شود بعده برآورده بشویند وپوست آن از کارد دور کرده برآورده باریک ازسوهان نمایند وبست درم ازین براده بگیرند وفلفل سفید فلفل سیاه دارچینی جوزبوا بسباسه مصطگی عود بلسان زنجبیل عود هندی قرنفل سعد کوفی آمله سنبل الطیب قاقله حب السودا صندل سفید زعفران دارفلفل بادیان هر یک فی درم عسل سفید سه وزن ادویه گرفته بطریق متعارف معجون سازند خوراک از نصف مثقال تا یکمثقال **نوع دیگر** که بجهت قطع عادت افیون مجرب ودر رفع فالج ولقوه واسترخا وامراض بارده ودرد مفاصل وعرق النسا وسلس البول نهایت نافع **صفت آن** بگیرند کچله بدستور سابق مدبر کرده براده نموده شش مثقال

ونرم صلابہ کنند وگل گاؤزبان چہار مثقال ہیل زرد بنادو مثقال صندل سفید آملہ ہلیلہ سیاہ از ہریک دو مثقال عود ہندی یک
مثقال اسطوخودوس کتیرا ناردجیل مغز چلغوزہ از ہریک سہ مثقال قرنفل یک مثقال عسل سہ وزن ادویہ خوراک از یک مثقال تا دو
مثقال مداومت نمایند **معجون** کہ تشنج واکثر امراض بلغمی راسود مند است **صفت آن** عاقرقرحا پنجدرم حلتیت جاوشیر ہرکدام
یکمثقال فرفیون نیم درم افتیمون یک درم ہمہ را باریک کوفتہ وصمغ با آب سداب گداختہ بعسل کف گرفتہ بسرشند شربتے
پنجدرم **معجون علویخان** کہ در تمدد وکزاز بعد تنقیہ جہت تحلیل ریاح غلیظہ معمول **صفت آن** زراوند طویل دو تولہ زراوند گرد
سہ تولہ زرنباد درونج عقربی قاقلہ صغار ہریک دو تولہ عود مصطگی زنجبیل ہر واحد یک تولہ بسفایج سہ تولہ کوفتہ بیختہ نگاہدارند پس
گل گاؤزبان بست وپنج تولہ در پنج رطل آب شیریں شب خیسانیدہ صبح بجوشانند تا یک ثلث بماند مالیدہ صاف نمودہ جدا نگاہدارند
ومویز منقی بست تولہ ہم بدستور مطبوخ نمودہ ہر دو را ضم ساختہ نبات دو آثار اکبری شربت انار ولایتی شصت تولہ بقوام آوردہ
عنبر اشہب یکمثقال در کیوڑہ حلکردہ وادویہ مذکورہ آمیختہ در ظرف چینی نہند شربتے دو مثقال بعرق نانخواہ یا تنبول ایضاً از
تالیف حکیم ممدوح کہ اگر بعد تنقیہ استعمال کنند در ازالہ کزاز وتمدد بے نظیر است **صفت آن** برگ سداب خشک جندبیدستر
مرمکی مشک حلتیت ہریک ربع درم فقاح اذخر پودینہ کرم حریر سکبینج جاوشیر مقل ازرق علک البطم ہریک یکدرم ہوفاریقون محروث
ہریک دو درم تخم شوکہ بیضا دو مثقال تخم حرمل یک مثقال ثعلب مصری سہ درم زراوند مدحرج مثقال عاقرقرحا نمک طبرزد ہریک نیم مثقال
کوفتہ بیختہ صمغ را در عرق گل نارنج حلکردہ با چہل درم عسل خالص بسرشند ودر ظرف آبگینہ یا چینی داشتہ تا چہل روز در خاکستر چوب گز
دفن نمایند شربتے از دو درم تا چہار درم با طبیخ عود بلسان وجنطیانا وبادیان وقنطوریون دقیق وبادرنجبویہ وتخم کرفس وبلیون ہریک
دو درم بشکر وعسل ہریک نیم اوقیہ **معجون** کہ اگر در ہر سہ روز یکبار بخورند عشرہ را مجرب الطاکی **صفت آن** اسطوخودوس قنطوریون
قرنفل ہرکدام دہ درم ہلیلہ کابلی صعتر دارچینی ہرکدام ہفت درم تربد غاریقون حلتیت جندبیدستر ہرکدام چہار درم زعفران عاقرقرحا ہرکدام
سہ درم بعسل سرشتہ بقدر دو مثقال با ماء العسل استعمال نمایند **معجون** مقوی دماغ واعصاب نافع امراض بارد دماغی مثل خدر وغیرہ
صفت آن عود صلیب دارچینی خصیۃ الثعلب ہریک سہ ماشہ مصطگی بوزیدان شقاقل خولنجان گاؤزبان برگ بادرنجبویہ سنبل الطیب
اشنہ لسان برگ فرنجمشک سعد کوفی ہریک دو ماشہ سورنجان بہمنین تخم خشخاش ہریک چہار ماشہ دارفلفل فلفل سیاہ درونج عقربی
لسان العصافیر نعناع اسارون اسطوخودوس سادج ہندی سلیخہ ہریک دو درم زرنباد زعفران ہریک نیم ماشہ مشک خالص نیم مثقال عسل خالص
سہ وزن ادویہ بطریق متعارف معجون سازند **معجون منڈی** نافع امراض عین ودافع حرارت آن **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد
وبلیلہ وہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ آملہ کشنیز خشک شاہترہ اصل السوس ہر واحد یک تولہ گل منڈی برابر ادویہ قند سہ چند ہلیلجات بروغن چرب
کردہ بقند مقوم بسرشند خوراک دو تولہ **معجون** کہ در رمد ہم بغایت مفید است **صفت آن** گل گاؤزبان سہ تولہ شب در آب
گرم خیسانیدہ صبح بجوشانند تا آب ثلث بماند پس مویز منقے دو نیم تولہ خیسانیدہ جوشانیدہ صاف نمودہ با نبات سفید پاؤ آثار وشربت انار
ہفت ونیم تولہ بقوام آرند وزراوند طویل درونج زرنباد قاقلہ ہریک سہ ماشہ زراوند مدحرج عود مصطگی بسفایج زنجبیل ہریک چہار ونیم ماشہ

کوفته بیخته عنبر اشهب چهار و نیم ترنج در عرق کیوره حل نموده بقوام مذکور بیامیزند **معجون وج** که بعد تنقیهٔ دماغ استعمال آن در ابتدای نزول للماء و خیالات و انتشار معمول است **صفت آن** وج ایارج فیقرا بادیان صعتر فارسی مساوی حلتیت ربع جزو کوفته بعسل سه چند که در عرق بادیان تند دو چند شهد جوشاده قوام نموده باشند بسرشند و هر روز صبح بقدر بندق بخورند و در نسخهٔ مفتاح و خلاصه بجای عوض صعتر بادیان است و در نسخهٔ محمد زکریا حلتیت برابر یک جزو است **معجون** که در تقویت دماغ و دفع بخارات و منع از صعود آن و خاصه جهت نزول و اکثر امراض چشم مفید و بی بدل است **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله فلفل سیاه دار فلفل تربد موصوف هر واحد چهار مثقال شیطرج شکر طبرزد هر واحد دوازده مثقال کوفته بیخته با قند سفید دو چند و عسل خالص یک چند و روغن گاو قدری بدستور مقرر بقوام آرند **معجون** نافع ضعف بصر **صفت آن** ایارج فیقرا چهار مثقال اطریفل کشنیزی شش درم مثقال افتیمون هشت مثقال سوده همه را باهم آمیخته هر روز سه چهار مثقال بخورند تا دو ماه بلکه تا سه ماه نفع بلیغ بیناید **معجون** که در سیلان لعاب بلغمی سخت سودمند است **صفت آن** تخم کرفس چهار درم مصطگی یک درم عود خام قرنفل هر یک نیم درم کوفته بیخته بعسل کف گرفته سرشته سه درم تناول نمایند **معجون** که در بخر معدی نافع است بعد تنقیهٔ کامل آن **صفت آن** سک قرنفل جوز بوا کبابه هیل زنجبیل هر یک نصف جزو قرنفه برگ مورد سعد سنبل الطیب پوست ترنج فقاح اذخر مصطگی هر یک جزو و مویز منقی دو چند همه معجون سازند و هر روز بقدر جوز با شراب ریحانی یا گلاب بخورند **معجون عجیب الفعل و النفع** در بخر و قطع بخار و بوی بد از دهن و معده و دندان و جایهای صدوت و هضم و تقویت و تطیب نکهت و سرخی لب و تشدید اسنان و لثه کند و بالجمله منافع او در معده و دهن بسیار است از الذاکی **صفت آن** هلیلجات برگ آس قرفه آمله سعد کوفی سنبل الطیب پوست ترنج فقاح اذخر مصطگی هر واحد یک جزو سک قرنفل جوز بوا کبابه قاقله کبار زنجبیل هر واحد نیم جزو انیسون عود هندی گل سرخ صندل سفید رامک بسباسه مازو صمغ عربی ترنج کندر صدف سوخته اظفار الطیب فلفل طباشیر سماق گل ارمنی مروارید ناسفته اشنه بیخ سوسن جعده تخم کرفس میعه یابسه سادج هندی نعنع نمام کافور القیم هر واحد ربع جزو کوفته بیخته در گلاب و آب سیب و شراب خوشبو هر سه تر کرده پس عسل انداخته بر آتش ملایم حرکت دهند تا بقوام آید و تا مثقال بخورند و گاهی حب ساخته و خوردن اطریفلات و زنجبیل مربی نیز برای بخر مفید و برای مطلق بخر استعمال برگ آس و جوز السرو و صندل و عود و افسنتین سائیده بزبیب و عسل سرشته مجرب است و گاهی سداب و نعنع با تمام اضافه می کنند **معجون هندی** جهت لکنت زبان شهرگا و ونگا مجرب است و برای اکثر علل بارده و رطبهٔ دماغی مفید و بی عدیل است از بیاض قبله گاهی مرحوم **صفت آن** زیره کرمانی فلفل گرد دار فلفل هر یک یکتوله قرفه نمک نفطی هر یک نیم توله قند سیاه دو توله عسل دو چند همه شربتی دو درم **معجون زوفا** که در ربو و ضیق و جهت نضج مواد محتبسه سینه مجرب است **صفت آن** تودری فلفل هر یک سه مثقال مغز بادام تلخ زراوند مدحرج تخم انجره هر یک پنج مثقال رب السوس زوفای خشک پرسیاوشان هر یک ده مثقال بعسل سه چند بسرشند شربتی دو مثقال همراه مطبوخ زوفا و بعضی عوض پرسیاوشان شکر اضافه میکنند **نوع دیگر** منضج مواد سینه نافع ربو و سرفه **صفت آن** زوفای خشک اصل السوس پرسیاوشان مویز منقی هر یک پنج درم مغز بادام تلخ تخم کتان مغز چلغوزه هر یک سه درم فلفل بادیان پودینه خشک بیخ

سوسن هریک یکدرم عسل سه وزن شربت سه درم **معجون رب السوس** نافع ربو وضیق و مخرج رطوبات از جهة معده از صدر از
مجربات حکیم علی **صفت آن** زراوند مدحرج تخم الجزره قردمانا فلفل مغز بادام تلخ حب الرشاد زوفائے خشک پرسیاوشان از هریک
یک جزو رب السوس دو جزو کوفته بیخته با عسل کف گرفته معجون سازند و هر روز سه درم تا چهار درم بخورند و عقب آن ماء حار معتد در آب
گرم حل کرده بتدریج بیاشامند که رطوبت نضج و نفع کند **معجون قفی** نافع ربو و سرفه و درد سینه و معده و جگر و مدر بول و مقوی او را **صفت آن** را
مویز منقے بیست و پنجدرم زعفران سنبل الطیب سلیخه دارچینی دارشیشعان هریک یکدرم قصب الذریره فقاح اذخر ... البطم مقل
هریک دو نیمدرم مرمکی چهار درم انجه حل کردنی است در شراب حل کنند و انچه کوفتنی است بکوبند و بیزند و جمله را با عسل منقی بسرشند
شربتے یک درم با شربت زوفا در درد سینه و سرفه و با آب گرم درد جگر و معده **نوع دیگر** که در سعال مزمن و ضیق النفس مجرب و درد
معده و قولنج و درد سینه را نافع و آواز صاف کند از تالیف حکیم شریف خان صاحب مرحوم **صفت آن** مکی صمغ سائله کتیرا صمغ
عربی از هریک پنجدرم کندر مغز بادام تلخ زراوند مدحرج قردمانا زعفران پرسیاوشان ایرسا فراسیون از هریک سه درم زوفائے خشک
مغز چلغوزه از هریک پنجدرم مویز منقے ده درم اجزا را کوفته بیخته صمغ را در سه اوقیه طبیخ زوفا حل نموده در عسل و نبات بقوام معجون سازند
شربت دو درم با آب گرم **معجون سعال** که در سرفه بلغمی و نزلی و اسهال معمول حکیم علی است **صفت آن** مکی صمغ سائله افیون هریک
دو حبه زعفران روغن بلسان هریک نیم جزو با عسل سفید سه چند معجون سازند و گاهے بدون روغن بلسان و عسل جهبا ساخته بعمل می آید بسیار
مفید می گردد **معجون لبوب** مفید سرفه **صفت آن** مغز چلغوزه مغز بادام مغز تخم حب دانه مغز پسته هریک توله خرما دو عدد تخم
کتان بادیان هریک دو درم اصل السوس مقشر برگ پودینه ایرسا زوفا هریک یکدرم دارچینی صمغ عربی فلفل دار فلفل هریک نیمدرم
مویز منقی دو توله انجیر پنج عدد تنبه چند عسل مقوم بسرشند و موافق مزاج خورند **معجون** که سعال را نافع است **صفت آن** اصل السوس
مقشر مویز منقے هریک چهار درم پوست خشخاش مع تخم هفت عدد سپستان هفده عدد بزر کتان سه درم انجیر زرد پنج دانه بخبادیان بزر سیاوشان
تخم حلبه هریک دو درم گاوزبان تخم خطمی بنفشه بیخ سوسن زوفائے خشک هریک یکمثقال هندرا در سه پاؤ آب بجوشانند هرگاه سوم حصه بماند
صاف کرده با یک پاؤ قند بقوام آرند و این ادویه سائیده آمیزند مغز بادام نشاسته مغز چلغوزه مغز تخم کدوئے شیرین هریک چهار
درم رب السوس صمغ عربی هریک یک درم فلفل دراز کتیرا هریک یکدرم مرمکی یکباشه خوراک یکمثقال تا دو مثقال **معجون سرور**
جهت سرفه و تقویت آلات تنفس و احشاء و تفریح و تنبیه نافع وهمی و باضم و مشهی و موافق اکثر امزجه است **صفت آن** عود قماری
قرنفل خولنجان بهمنین انیسون هریک یکمثقال زنجبیل کوفته بروغن بادام چرب کرده دو مثقال دارچینی کتیرا نعناع خشک اسارون لسان
العصافیر روغن بادام هریک دو مثقال جوزبوا بنفشه هریک شش مثقال خصیة الثعلب بست و دو مثقال شقاقل بست و پنج مثقال گرم به الا
بهترین عسل کف گرفته دو ثلث رطل هریک بفتاد و پنج مثقال اگر دوشاب و رزدک نباشد عسل دو چند وده مثقال باید گرفت **معجون**
راح المومنین جهت سعال و ضیق تنفس نزله خفقان نافع مقوی باه مشهی و مفرح است و جماعة مصر تعمیر نموده و بتجربه رسیده
صفت آن مشک سوده نیم مثقال جوزبوا کتیرا بیخ سوسن هریک چهار مثقال گاوزبان خصیة الثعلب هریک پنجمثقال تخم گذر

نارجیل دارچینی حب صنوبر کبار ہر یک دہ مثقال شقاقل گل مصری بست مثقال ادویہ کوفتہ بیختہ پنجاہ مثقال پوست خشخاش را جوشانیدہ
صاف کردہ و بست و پنج مثقال عصیرہ تخم آن گرفتہ تعلق آرا جدا جدا زند پس این ہر دو شیرہ را با عسل و آب سیب شیرین یکصد مثقال آب زرد
صد و پنجاہ مثقال یکجا کردہ بقوام آرند و مشک و دواہا را داخل کردہ معجون سازند معجون معمول بجہت نفث الدم صفت آن
مروارید بسد محرق مغسول تخم خرفہ تخم خطمی بیخ انجبار زہر مہرہ خطائی ہر یک شش ماشہ یاقوت یشب سفید گل گاؤزبان ابریشم مقرض
بہمن سفید بہمن سرخ صندل سفید رب مغز تخم خبازی کتیرا طراثیث شیرین گل سرخ ورق نقرہ ہر یک چہار ماشہ مرجان بخاشہ عنبر اشہب
مشک خالص ہر یک یکماشہ کافور قیصوری نیم ماشہ رب انار شیرین رب بہ شیرین ہر یک شش تولہ نبات سفید شہد دو چند ایضاً نافع
نفث الدم صفت آن کشنیز صمغ عربی کتیرا دم الاخوین بسد محرق کہربا طباشیر مصطگی ہر یک یکدرم گل ارمنی گلنار اقاقیا زعفران ہر یک
نیمدرم تخم خشخاش بریان دو درم قند پاؤ آثار خوراک حسب مزاج بشیرہ تخم خرفہ معجون برائے شخصے کہ سل غیر حقیقی و تپ و سوزش اطراف
و خفقان داشت فائدہ کلی نمودہ صفت آن مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم ہندوانہ تخم خشخاش تخم کاہو ہر یک مقشر مغز تخم خیارین
رب السوس خرفہ مقشر کشنیز مقشر ہر یک دو درم نشاستہ صمغ عربی دانہ ہیل طباشیر گل سرخ گل نسترین گل گاؤزبان زہر مہرہ سودہ صندل سفید
سودہ ہر یک یکدرم زعفران نیمدرم کافور ربع درم ورق نقرہ نیمدرم قند سفید پانزدہ درم ابجرق کاوی قوام نمودہ معجون سازند معجون صندل
نافع خفقان حار و مانع ترقی و صعود ابخرہ از معدہ و مراق و رحم و فوائد عجیب و غریب دارد صفت آن صندل سفید در آب شیرین سائیدہ
شش درم آب تمر ہندی آب انار داری ہر یک نصف رطل شکر سفید سہ رطل اول شکر را بقوام آورند بعد از آن صندل را ازصافی گزرانیدہ
بجوشانند کہ قریب قوام آید پس آب تمر ہندی و آب انار داخل کردہ بقوام معجون آرند بعد فرود آوردن طباشیر چہار درم عود یکدرم
زعفران یک درم سائیدہ اضافہ نمایند و در ظرف شیشہ یا نقرہ نگاہدارند شربت از دو درم تا چہل درم معجون طلا کہ نہایت مقوی
و مفرح است بر نسخہ حکیم وارث علیخان صفت آن طباشیر چہار ماشہ و نیم دانہ ہیل درونج عقربی عود غرقی گاؤزبان گل
گاؤزبان بہمن سفید تودری سفید بوزیدان ہر یک سہ نیم ماشہ سنبل الطیب سادج ہندی سعد کوفی ابریشم مقرض ہر یک دو نیم ماشہ دارچینی
سہ ماشہ بسباسہ جوز بوا گل سیوتی گلنار ہر یک دو ماشہ قرنفل یکماشہ مروارید ناسفتہ دو تولہ یاقوت سرخ لعل بدخشی زمرد بیجرم خوش رنگ
ہر یک یکتولہ کہربائے شمعی زہر مہرہ خطائی ہر یک سہ ماشہ یاقوت کبود زبرجد ہر یک شش ماشہ بسد مرجان سنگ یشب ہر یک سہ نیم ماشہ رب انار
ولایتی رب بہ رب ناشپاتی رب سیب ہر یک نیم پاؤ عصارہ انگور شیرین دو تولہ شہد خالص پاؤ آثار نبات سفید نیم آثار و نیم پاؤ عرق کیوڑہ
و گلاب عرق بید مشک ہر یک نیم آثار مشک خالص نہ ماشہ عنبر اشہب یکنیم تولہ زعفران نہ ماشہ ورق طلا دو نیم تولہ بدستور یاقوتی مرتب سازند
خوراک دو سہ ماشہ معجون طلائے دیگر مقوی دل و دافع خفقان و غشی و منشط و مقوی معدہ و جمیع اعضا و معمول و مجرب صفت
آن عنبر اشہب مشک خالص مروارید ناسفتہ یاقوت زمرد ہر یک یکمثقال ورق طلا سہ مثقال عسل بست مثقال آب سیب شیرین
آب انار شیرین نبات سفید ہر یک ربع رطل گلاب نیم رطل عرق بید مشک عرق گاؤزبان ہر یک یکرطل معجون سازند و اگر عوض ورق طلا
ورق نقرہ کنند ہمی معجون نقرہ خواہد شد نوع دیگر کہ حکیم الملک مکرر بتجربہ رسانیدہ صفت آن یاقوت لعل بدخشی مروارید کہربائے شمعی

مرجان زعفران ہر واحد سہ ماشہ ورق نقرہ عنبر اشہب ہر واحد شش ماشہ ورق طلا تولہ شربت فواکہ نیم آثار قند وعسل ہر واحد پاؤ آثار معجون سا
سازند ایضاً کہ حکیم ممدوح بجہت بادشاہ عالمگیر ترتیب دادہ صفت آن یاقوت رمانی لعل بدخشی مروارید ناسفتہ از ہر یک چہار
مثقال ونیم مشک خالص عنبر اشہب ہر یک دو مثقال ونیم زعفران دو مثقال ورق طلا محلول پنجمثقال شربت فواکہ شیرین آب انار شیرین
آب بہ شیرین آب سیب شیرین ہر یک ربع رطل عسل مصفی بست وپنجمثقال نبات سفید دہ رطل عرق بید مشک عرق گاؤزبان گلاب
ہر یک ربع رطل بدستور معجون مرتب سازند معجون طلا اختراع حکیم مسیح الزمان در تقویت قلب وتفریح مستغنی از سائر تدابیر کند صفت
آن نبات سفید نیم سیر عسل مصفی ہفت دام آب سیب نیم پاؤ دوشاب نہ دام عنبر اشہب با نبات صلایہ کردہ یک تولہ مشک خالص
نیم تولہ ورق طلا یک ہزار عدد گلاب بقدر حاجت وطریق ساختن اینکہ آب سیب وعسل ودوشاب را بگلاب بقوام آوردہ عنبر دران
حل سازند بعد ازان ورق طلا یک یک انداختہ لت سازند کہ خوب حل شود بعدہ مشک صلایہ کردہ داخل نمودہ چندان بزنند کہ یکذات
شود وبرائے سفید رنگی ہے سفیدی بیضہ مرغ سہ عدد اضافہ کردہ می آید معجون نقرہ معمول جہت تقویت قلب وباہ وبرائے
خفقان وغشی در امزجہ حارہ بیبدیل است صفت آن مشک خالص یکماشہ عنبر اشہب چہار ماشہ کہربا بسد احمر یشب سبز مروارید
ناسفتہ طباشیر سفید ہر یک شش ماشہ ابریشم مقرض یکتولہ ورق نقرہ شش تولہ آب سیب ولایتی نیم پاؤ نبات سفید پاؤ آثار گلاب
خوشبو نیم سیر تخم مرغ چہار عدد جواہر را با گلاب صلایہ سازند وابریشم را بریان نمایند چون سیاہ شود وسوختہ نگردد بگلاب سایند شود
وآب سیب ونبات وگلاب را بقوام آوردہ اول عنبر اشہب حل سازند وورق نقرہ یک یک اندازند وبتبر معجون خوب حل نمایند کہ تمام
اوراق خوب منحل شود پس ابریشم وجواہر ومشک انداختہ بیامیزند وسفیدہ تخم مرغ دادہ خوب حل سازند واگر خواہند کہ خوب سفید شود
ابریشم را بغیر رشتن خوب کوفتہ بہ حریر بیختہ داخل کنند مجرب است ودر نسخہ معمول حکیم شفاء الدولہ بجائے آب سیب رب سیب نوشتہ
ومشک وبیضہ مرغ مطروح است نوع دیگر مستعمل در خفقان حار ومالیخولیا ونہایت مقوی اعضائے رئیسہ ومجرب حکیم مسیح الدولہ
صفت آن مروارید ناسفتہ یاقوت رمانی زمرد سبز عنبر اشہب ورق طلا ہر یک یک مثقال یشب سبز کہربائے شمعی بسد احمر زہر مہرہ
خطائی طباشیر کبود ہر یک شش ماشہ ابریشم مقرض یک تولہ ورق نقرہ چہار تولہ آب سیب شیرین آب انار شیرین ہر یک نیم پاؤ نبات سفید عرق
کیوڑہ عرق گاؤزبان عرق بید مشک ہر یک پاؤ سیر جواہر را در عرق حل کردہ آبہا ودر قیات ونبات بقوام آوردہ اول عنبر حل سازند پس ورق
طلا ونقرہ یک یک حل کردہ باقی ادویہ بیامیزند وبقدر یک مثقال با بدرقہ مناسب استعمال نمایند معجون علویخان مستعمل در
خفقان ریحی صفت آن گل گاؤزبان بست تولہ شب دو رطل آب شیرین آہن تاب بست ویک مرتبہ کردہ وہمچنین طلا ونقرہ
تاب کردہ خیسانیدہ بجوشانند کہ سوم حصہ بماند پس مویز منقے بست تولہ انداختہ باز بجوشانند کہ بہ نیمہ آید مالیدہ در پارچہ بافتہ صاف نمودہ با نبات
دو آثار اکبری وشربت انار ولایتی شصت تولہ قوام ساختہ زراوند طویل دو تولہ زراوند گرد سہ تولہ ودرونج عقربی زرنباد قاقلہ صغار ہر یک دو تولہ
عود غرقی مصطگی بسفائج زنجبیل ہر یک سہ تولہ عود صلیب یک نیم تولہ داخل کنند وگاہے عنبر ومشک ہر یک یکدرم جند بید ستر نیم مثقال
داخل می کنند وبا عرق ماہ فرفین استعمال نمایند معجون کہ برائے خفقان وتقویت دل ودماغ بغایت مجرب ولا نظیر است واشتہا نیک آورد

صفت آن پوست هلیله و بلیله آمله گل گاؤزبان گل سرخ انیسون هر یک یکتوله کشنیز خشک مساوی جمیع قند سفید سه چند ادویه
گلاب عرق بید مشک هر یک نیم پاؤ قند را بگلاب بید مشک بقوام آرند فرود آورده ادویه کوفته بیخته مخلوط سازند از نیم توله تا دو توله
ناشتا خورده باشند وهو من المعاجين المشهورة التى كالكبريت الاحمر **معجون جالینوس** جهت امراض بلغمی و سوداوی
دماغی وغیر دماغی و ریاح و سده جگر و نزد آن نافع است و بر درد گرده و مثانه را دافع و اصلاح حال بدن نماید **صفت آن** فلفل سفید
دانه هیل قسط بحری سنبل الطیب سعد کوفی خولنجان قرنفل دار فلفل دارچینی سلیخه اسارون زعفران مصطگی اجزا مساوی الوزن بعسل مصفی سه
وزن ادویه بدستور مقرر معجون سازند **معجون** دافع خفقان صفراوی **صفت آن** تخم کدو مغز تخم خربزه مغز لیمون و مغز تخم ترنج
مغز تخم خیار سائیده بشربت سیب سرشته یک مثقال با شربت مناسبه استعمال نمایند **معجون مفرح** نافع خفقان بارد **صفت**
آن گل سرخ سعد کوفی درونج عقربی سنبل الطیب دارچینی زعفران مصطگی جوز بوا قاقله کبار دار فلفل خیر بوا پوست ترنج خولنجان
عود هندی هر یک بقدر پنج درم مروارید بسد کهربا سوده از هر یک یکدرم زرنباد یک نیم درم ابریشم مقرض دو و نیم درم مشک تبتی
عنبر اشهب هر یک یکماشه تخم بادرنج دو نیم درم عسل دو وزن ادویه نبات سفید یکوزن ادویه علی الرسم معجون سازند **معجون حیات**
نافع است بخفقان بارد و بخشنده حیات است و ضعف قلب و جگر و معده را مفید و تحلیل میکند ریاح غلیظ را **صفت آن** مشک سلیخه
سنبل الطیب ساذج هندی الک بسباسه ریوند چینی جنطیانا رومی از هر یک دو درم زعفران نانخواه تخم کرفس انیسون مصطگی رومی از هر یک
چهار درم زراوند مدحرج زراوند طویل از هر یک سه درم عود هندی قرنفل مرکی هر یک یکدرم و نیم ادویه کوفته بیخته بعسل کف گرفته بسرشند
معجون که تقلیل شیر کند **صفت آن** شهد انج سه جزو تال مکهانه تخم تمر هندی سمندر پهل هر یک دو جزو کوفته بیخته بعسل سه چند
بسرشند غذا نان جو و عدس و گوشت گاؤ میش وغیره فرمایند **معجون** که بجمیع امراض گرم معده مجرب الطالع است **صفت آن**
کشنیز خشک تخم کاسنی هر کدام یک اوقیه گل سرخ هلیله زرد مصطگی هر کدام چهار درم قرنفل صندل سفید گل بنفشه رب السوس هر کدام سه
درم همه را کوفته بیخته در آب نعنع و لیمون سه مرتبه تر سازند آنگاه بشکر طبرزد بقوام آورده بسرشند و بقدر حاجت استعمال نمایند **معجون**
دافع ریاح معده و مفید درد آن و هاضم طعام **صفت آن** زنجبیل برگ پودینه زیره عدس بریان دانه هیل صعتر هر یک دو درم انیسون
نانخواه فلفل گرد دار فلفل تخم کرفس مصطگی هر یک دو درم کوفته بیخته بیک چند مویز مسلایه کرده بسرشند و من بعد بدو چند ادویه گلقند جوشاده
بقوام آورند **معجون** برائے شخصے که درد معده لازم بسبب ضعف معده و لینت طبع داشت بسیار فائده کرد و بنقاهت و ضعف نیز
مفید شد **صفت آن** مروارید ناسفته عود غرقی قرنفل پوست ترنج مصطگی زرنب صمغ عربی بریان تخم خشخاش بریان سنبل الطیب
حب الآس سعد کوفی بریان هر یک درم زهر مهره خطائی سوده بسد کهربا شمعی زرنباد نانخواه هر یک نیم درم دانه هیل مغز بیل
زرشک صندل سوده پوست بیرون پسته کشنیز مقشر بریان طباشیر گل سرخ هر واحد دو درم بهی خشک شربت انار شیرین هر واحد
چهار توله مربائے آمله دو عدد قند سه چند خوراک مثقال و برائے تقویت گاہے اضافه نموده شد مشک عنبر ورق طلا ورق نقره هر یک
بقدر لازم **معجون** نافع جهت کسے که بسبب درد معده طعام را قے کند **صفت آن** بیخ اذخر سعد هر یک یک درم نانخواه اشنه هیل

فلفل کند ہر یک یکدرم زنجبیل دارچینی سلیخہ پودینہ ہر یک ربع درم مصطگی عود خام قرنفل ہر یک ثلث درم مشک دانگی مویز بادانہ دو چند
ہمہ اول دانہ مویز برآوردہ بآب بسائید پس دانہ مویز نیز بسایند وبجوشانند تا غلیظ شود بعدہ ادویہ دیگر کوفتہ بیختہ بسرشند شربتے بقدر
یکدرم **معجون مرجان** کہ در تقویت معدہ ضعیف وحار ومنع عفونت عجیب از مجربات حکیم علوی است **صفت آن** کشنیز خشک
صندل سفید گل سرخ تخم کاسنی ہر واحد یک جزو گل مختوم طباشیر بہمن سفید مرجان سبز ہر یک نیم جزو مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی
مصطگی ہر واحد ربع جزو ادویہ را کوفتہ بیختہ وجواہر را دو روز کہرل کردہ در شکر مقوم بگلاب بسرشند شربت از درمی تا دو درم وانطاکی این
دوا را در خفقان حار مجرب خود نوشتہ **معجون مغنی** تالیف داؤد انطاکی مقوی معدہ واشتہا وحافظ صحت آن ومزیل رطوبات ورافع
سوء ہضم وتخمہ وریاح ودر تقویت باہ اثر عظیم دارد **صفت آن** زنجبیل کرویا انیسون مغز چلغوزہ بادیان قرنفل ہر واحد یک جزو
پوست ترنج عود ہندی ہر کدام نصف جزو برگ سداب خبث الحدید مدبر سعد کوفی ہر یک ربع جزو کوفتہ بیختہ با چہار چند عسل ونصف آن
آب نعنع وربع آب لیمون وآس بقوام آوردہ آمیزند ودر آخر قدرے مشک در گلاب سودہ داخل کنند خوراک دو مثقال **معجون عود طلیین**
بہ نسخہ شیخ الرئیس جہت تقویت معدہ ودفع قبض **صفت آن** سنبل زنجبیل دارچینی سلیخہ زعفران فلفل سیاہ فرنجمشک زرنباد
ہر یک پنجمثقال سعد زرنب ساذج ہندی قرنفل ہر یک سہ مثقال عود خام ہفت مثقال لاجورد دو دانگ کافور یک دانگ ریوند چہار
مثقال نمک یکمثقال با عسل وشکر مقوم بیامیزند واگر مشک وعنبر ہر یک نیم مثقال ہلیلہ کابلی سہ مثقال محمودہ دو مثقال داخل کنند بہتر است
معجون مقوی معدہ مجرب صفت آن ہلیلہ مربی آملہ مربی ہر یک پنجتولہ آب شستہ در عرق سنبل عرق بادیان عرق پودینہ
گلاب ہر یک پاؤ سیر جدا جدا بپزند وشیرہ برآوردہ با قند سفید دو چند عسل خالص یک چند بقوام آرند ودر حین قوام عنبر اشہب یکتولہ با نبات
سحوق کردہ اندازند تا بقوام آید من بعد مصطگی رومی انیسون گل سرخ ہر یک سہ ماشہ عود غرقی پودینہ خشک صعتر فارسی برگ سداب ولائتی
درونج عقربی ابریشم مقرض زرنب طباشیر یشب سبز بہمنین ہر یک دو ماشہ جوز بوا بسباسہ دار فلفل فلفل سیاہ زنجبیل سنبل الطیب نانخواہ
بادیان پوست ترنج پوست بیرون پستہ سعد کوفی خولنجان قرنفل زعفران ہر یک نیم ماشہ دوالہ صندل سفید ہر یک دو نیم ماشہ کشنیز
خشک بشکنہ خالص ہر یک ماشہ فاقلتین ہفت ماشہ پوست ہلیلہ کابلی چہار ماشہ سائیدہ آمیزند **معجون طباشیر** جہت حرارت و
رطوبت معدہ نافع است ومعدہ را قوت وہد واشتہا آرد وتشنگی وحرارت فاسدہ را دافع ودر اسہال صفراوی مفید **صفت آن**
مصطگی پنجدرم گلنار قاقلہ کبار ہر یک یکدرم ساق منقی دہ درم طباشیر گل سرخ ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ در شہد خالص سرشتہ معجون سازند
شربت سہ درم با شربت سیب یا بہی **معجون مصطگی** جہت تقویت معدہ ونفخ آن ورطوبت را مفید **صفت آن** مصطگی بادیان
شہری دار فلفل بادیان رومی تخم کرفس بیخ کبر زیرہ کرمانی نانخواہ سداب ہر یک پنج مثقال بیخ بادیان پوست بیخ کرفس تخم کشوث
ہر یک سہ مثقال کوفتہ بیختہ با دو چند آن عسل معجون سازند **معجون فنجنوشش** جہت سائر امراض معدہ بارد ومحرک باہ بعد یأس
زنان ودافع تخمہ وغثیان وسوء ہضم وضعف جگر وسوء القنیہ وبواسیر مجرب انطاکی است **صفت آن** خبث الحدید را کوفتہ
مثل برادہ ساختہ در سرکہ تند ہفت روز تر کنند وہر روز تبدیل سرکہ نمایند بعدہ باریک سائیدہ از آن یک جزو بگیرند واز پوست ہلیلہ

وہلیلہ سیاہ و پوست ہلیلہ زرد و آملہ و پوست بلیلہ ہر واحد یک نیم جزو و شونیز مصطکی عود ہندی ہر واحد ربع جزو جوز شامی و ہندی وقرنفل و زنجبیل و دارچینی ہر واحد ثمن جزو کوفتہ بیختہ لبستہ چندان عسل کف گرفتہ بسرشند و اگر خوشبو خواہند مشک و عنبر در گلاب حل کردہ آمیزند شربتے یک مثقال **معجون ہاضم و قابض** صفت آن گل سرخ سہ درم سعد دو و نیم درم قرنفل مصطکی اسارون سنبل الطیب ہر یک یک نیم درم کشنیز مقشر زرشک بیدانہ ہر یک دو درم زرنباد حب الآس پوست بیرون پستہ ترنج صندل سودہ طباشیر دانہ قاقلتین جوزبوا بسباسہ قرفہ ہر یک یکدرم زعفران نیم درم شربت انار شیرین یک چند ادویہ مربائے آملہ صلایہ کردہ پنج عدد قند سہ چند **ایضاً مقوی معدہ وقابض** صفت آن شیرہ آملہ شش درم گل سرخ سہ درم دانہ قاقلہ سعد کوفی زرشک ہر واحد دو درم زرنباد سنبل الطیب صمغ عربی از ہر یک یکدرم بیلگری پوست بیرون پستہ ہر یک یک نیم درم کوفتہ بیختہ لبستہ چند قند بقوام آورند **معجون سفرجل** برائے تقویت معدہ و ہاضمہ مفید وقابض است صفت آن زہر مہرہ خطائی سودہ سنبل الطیب زرد و پوست بیرون پستہ صمغ عربی بریان حب الآس پوست ترنج سعد دانہ ہیل بریان زرنب ہر یک دو درم زرنباد مصطکی جوزبوا بسباسہ ہر یک یکدرم طباشیر کشنیز بریان صندل سودہ گل سرخ ہر یک یک نیم درم شربت انار شیرین چہار تولہ بہی خشک دو تولہ زرشک محلول بگلاب چہار درم اگر بہی خشک بہم نرسد عوض آن بیلگری اندازند قند سہ چند **معجون بلادکی** مستعمل جہت تقویت معدہ و باہ و اشتہا و قوت مجامعت بسیار مجرب است صفت آن جوزبوا قرنفل بسباسہ لسان العصافیر بیخ اذخر زنجبیل دارچینی مصطکی زعفران عود ہر یک سہ مثقال اشنہ دو نیم مثقال قند و گلاب ہر یک دہ مثقال قند را در گلاب حل کردہ و عسل بقدر کفایت اضافہ نمودہ بقوام آوردہ ادویہ مسحوقہ بدان بسرشند شربتے یک مثقال **معجون عود مشی و مقوی ہاضمہ** صفت آن عود سہ درم زرشک گل سرخ صندل بگلاب سودہ ہر واحد دو درم دانہ قاقلتین سنبل الطیب جوزبوا بسباسہ طباشیر دارچینی فرنجمشک سادج قرنفل زرنب گاؤزبان پوست بیرون پستہ ہر یک یکدرم زعفران زرنباد ہر یک نیم درم مشک بہی دو تولہ شربت انار شیرین چہار تولہ ورق نقرہ ورق طلا ہر یک نیم درم قند سفید سہ چند **معجون ہاضم وقابض و افروزندہ رنگ رو** صفت آن گل سرخ سہ درم سعد کوفی دو نیم درم قرنفل مصطکی اسارون سنبل الطیب ہر یک نیم درم کشنیز مقشر زرشک بیدانہ ہر یک دو درم زرنباد حب الآس پوست بیرون پستہ پوست ترنج صندل طباشیر دانہ قاقلتین جوزبوا بسباسہ قرفہ ہر یک یکدرم زعفران نیم درم شربت انار شیرین یک چند ادویہ مربائے آملہ صلایہ کردہ پنج عدد قند سہ چند **معجون جوز جندم** کہ برائے شہوت طین و اشیائے ردیہ مجرب است صفت آن جوز جندم ہلیلہ کابلی آملہ بلیلہ زنجبیل مصطکی قاقلہ کبار نانخواہ مساوی سائیدہ بعسل بسرشند و بقدر جوز پیش از طعام و بعد آن بخورند **معجون نافع شہوت ردیہ** صفت آن دو قوریوند چینی حب بلسان اذخر افتیمون انیسون سلیخہ زعفران دارچینی اسارون فطراسالیون کمافیطوس ہر یک سہ مثقال مغز چلغوزہ سی مثقال پودینہ خشک نیم مثقال کوفتہ بیختہ با عسل معجون سازند **معجون نارمشک** مستعمل در شہوت کلبی بعد تنقیہ صفت آن نارمشک فلفل دار فلفل ہر یک دو درم سعد سنبل الطیب صعتر فارسی کندر ہر یک یک درم کوفتہ بیختہ با عسل مصفی بسرشند **معجون کاسر ریاح** کہ در فوائد مثل کمونی است صفت آن زیرہ سیاہ زنجبیل پودینہ ہر یک دو جزو

سعتر مصطگی دارفلفل نانخواه ہریک یکجزو عسل سہ چند نوعدیگر جہت ضعف معدہ کہ بسبب ریح البواسیر و احتباس حیض بود و برائے امراض مادی و اوجاع دیگر و قولنج و اوجاع مفاصل و حبس بول نافع است صفت آن زیرہ کرمانی در سرکہ شبانہ تر کردہ خشک کنند ده درم سداب مصطگی ہریک سہ درم قرنفل گل سرخ انیسون وج ترکی نانخواہ بورہ ارمنی پوست بیرون پستہ ہریک سہ درم کوفتہ بیختہ با سہ چندان عسل سرشتہ نگاہدارند قدر خوراک از یکمثقال تا دو مثقال معجون مانع قے مقوی معدہ مشہی دافع درد معدہ صفت آن دانہ ہیل دارچینی زرشک برگ پودینہ خشک ہریک دو درم ساذج سعد کوفی سنبل الطیب عود غرقی مصطگی پوست اترج خولنجان بسباسہ نانخواہ قرنفل صعتر زرنباد ہریک درم مشک نیم درم قند سفید شربت تمر ہندی شربت انار شیرین ہریک برابر ادویہ معجون سازند معجون دافع غثیان و خفقان و درد معدہ و مفید لینت طبع صفت آن زرشک پودینہ کمون دانہ قاقلتین پوست بیرون پستہ مغز ہیل سماق حب الآس کشنیز خشک مقشر گل سرخ گلنار ہریک یکجزو طباشیر مصطگی سعد زرنباد قرفہ سنبل الطیب نانخواہ ہریک دو جزو صندل مسحوق بگلاب سہ جزو قند سہ چند ادویہ معجون برائے شخصیکہ تقلب نفس یعنے غثیان لازم با خفقان داشت و ہرگاہ طعام میخورد و نفخ شکم لاحق میشد خیلے مفید شد صفت آن قرنفل مصطگی دارچینی عود ہندی دانہ قاقلتین برگ پودینہ سعد قرفہ بسباسہ فرنجمشک گاؤزبان پوست اترج ہریک دو درم کمون سنبل الطیب زرنباد درونج زنجبیل ہریک درم آب نقوع تمر ہندی چہار تولہ آب لیمون کاغذی پنج عدد قند سفید سہ چند مشک ماشہ بدستور معجون سازند دو مثقال خورند معجون ابن ہبل جہت وجع فواد و تقلب نفس کہ از برد باشد نافع و بسیار مقوی معدہ صفت آن گل سرخ فلفل زنجبیل دارفلفل زراوند طویل دارچینی اسارون ہریک دو جزو مصطگی زرنباد پودینہ انیسون ہریک یک جزو چند بید ستر نیم جزو کوفتہ بیختہ با کشنیز عسل یک وزن تبرزد گلقند بسرشتہ شربت دو مثقال معجون برائے اختلاج معدہ بعد تنقیہ معمول حکیم منصور علی مرحوم صفت آن مروارید ناسفتہ پوست ہلیلہ کابلی کشنیز مقشر ہریک مثقال طباشیر تخم حماض گل گاؤزبان پوست ترنج ہریک سہ ماشہ نبات سفید شش تولہ نبات را بگلاب قوام ساختہ ادویہ آمیزند و سہ ماشہ بالنقوع چوب چینی چہار ماشہ وقت صبح بخورند غذا موافق مزاج پرہیز از لبنیات و حموضات و لقولات کنند معجون کہ جالینوس بغایت ستودہ و می گوید کہ در تقویت جگر دوائی دیگر بہتر ازین نیست و در صلابت معدہ و جگر مجرب راقم است صفت آن مویز منقی بست و پنج مثقال زعفران یک درم قصب الذریرہ دارشیشعان ہریک دو مثقال مقل الیہود اذخر ہریک دو نیم مثقال دارچینی یک مثقال سلیخہ نیم مثقال سنبل الطیب سہ مثقال صمغ البطم ہریک چہار مثقال شہد خالص شانزدہ مثقال بدستور مقرر معجون سازند و گاہے در صورت حرارت مزاج قدرے افیون و بزر البنج داخل کردہ میشود معجون گل کہ ورم جگر و معدہ و استسقائے فساد جگر و معدہ را نافع صفت آن گل سرخ چہار دہ درم بیخ سوسن ہفت درم ریوند چینی لک مغسول ہریک یک مثقال و نیم سلیخہ زعفران ہریک سہ درم مر نیم مثقال مر و زعفران را در سرکہ حل کنند و دیگر دواہا کوفتہ بیختہ بدان بیامیزند و بعسل بسرشند معجون و بید الورد کہ در استسقا معمول است و برائے صداع بارد و سدر و دوار و ضعف معدہ و تفتیح سدہ جگر و تحلیل اورام و دبیلات و منع صعود ابخرہ و دود و طنین انیز سودمند بود صفت آن سنبل الطیب مصطگی زعفران طباشیر دارچینی اذخر اسارون قسط شیرین غافث تخم کشوث ترہ

لک مغسول تخم کاسنی تخم کرفس زراوند طویل حب بلسان عود غرقی ہر واحد یکدرم گل سرخ برابر ہمہ ادویہ کوفتہ بیختہ عسل سہ وزن ادویہ بقوام آوردہ بیامیزند شربت از یک درم تا دو درم است **معجون کاکلانج بارد** کہ در استسقاء مع الحرارت مستعمل است **صفت آن** برگ ماذریون کہ ہفت بار در سرکہ ترکردہ خشک نمودہ باشند غاریقون پوست ہلیلہ زرد از ہر یک پنجدرم عصارہ افسنتین سہ درم بیخ سوسن گل سرخ تخم کاسنی مغز تخم خربزہ رب السوس از ہر یک دو درم ترنجبین فلوس خیارشنبر فانیذ از ہر یک پانزدہ درم ترنجبین وفلوس و فانیذ را در آب گرم حل کردہ صاف نمودہ بقوام آرند ادویہ دیگر کوفتہ بیختہ بسرشند خوراک از دو درم تا چہار درم **معجون زرشک حار** نافع استسقائے لحمی بارد **صفت آن** ابنر باریس ہفت درم گلسرخ تخم کاسنی لک مغسول راوند ہر یک چہار درم تخم کشوث غافث سنبل الطیب اسارون رازیانہ انیسون دارچینی ہر یک دو درم افسنتین اذخر مکی مصطگی عود قوہ سلیخہ ہر یک یکدرم عسل سہ چند شربت یکمثقال بعرق عنب الثعلب واگر حرارت در مزاج باشد باشیرہ تخم خیارین دو درم در عرق مذکور برآوردہ دہند **معجون زرشک بارد** نافع حار مزاج مقوی معدہ وجگر مفید استسقا کہ با حرارت باشد **صفت آن** زرشک پنج درم گل سرخ چہار درم مغز تخم خیارین تخم کاسنی ہر یک سہ درم مغز تخم خربزہ رب السوس لک مغسول تخم شاہترہ ہر یک دو درم طباشیر صندل سودہ سنبل الطیب ہر یک یکدرم مصطگی نیمدرم آب انار نیم پاؤ منقے یک چند ادویہ قند دو چند شربت دو درم واگر لینت طبع بود حب الآس پوست بیرون پستہ ہر یک یکدرم افزایند **معجون** مدر کہ بجہت ادرار بول در استسقائے لحمی بکار آید **صفت آن** قسط شیرین دارچینی اسیعہ ہر یک یک درم سنبل الطیب بیخہ فقاح اذخر اسارون ہر یک دو درم کوفتہ بیختہ بعسل کف گرفتہ معجون سازند شربتے یکدرم **معجون انیسون** کہ در استسقائے طبلی مجرب بلا تخلف است **صفت آن** انیسون فطراسالیون حب الغار شونیز کاشم سعد جندبیدستر فو دانا سنبل الطیب حب بلسان جاؤشیر حلتیت انجدان اسارون زعفران ہر یک یکدرم سکبینج وج مغز بادام زیرہ سیاہ سداب کرویا نانخواہ صعتر دوقو خولنجان برگ غار جندبیدستر زنجبیل غاریقون حماما کعب گوسالہ ویا گاؤ سوختہ ہر یک یکدرم بعسل قوام کردہ آمیزند شربتے موافق مزاج با ماء الاصول وشربت بزوری حار **معجون** نافع حرارت جگر مستعمل در یرقان بعد مسہل **صفت آن** مغز تخم خیارین سہ درم گل سرخ تخم کاسنی زرشک ہر یک چہار درم صندل سودہ طباشیر ہر یک دو درم آب نقوع تمر ہندی چہار تولہ شربت انار شیرین مویز منقے ہر یک شش تولہ قند دو چند **ایضاً** کہ یرقان مع الحمی را نافع است **صفت آن** کشنیز مقشر سہ درم گل سرخ یک نیمدرم طباشیر یک درم کوفتہ بیختہ بشربت سیب بسرشند شربتے یک مثقال بادہ درم شربت سیب **معجون طحال** کہ سپرز بگدازد واز مجربات بوعلی سینا است **صفت آن** پرسیاوشان زوفائے خشک تخم فنجنکشت مساوی کوفتہ بیختہ بعسل معجون سازند اگر درین معجون پوست بیخ کبر قنطوریون دقیق بیخ سوسن وج ترکی کمافیطوس کمازریوس مغز جبة الخضرا افراسیون حرف شونیز غاریقون افتیمون ریوند چینی پوست ہلیلہ کابلی ابہل تمر طرفا فلفل سفید ہر جا زین ادویہ مناسب دانند اندرین معجون اضافہ کنند قوی تر گردد **معجون ذرب** برائے اسہال معدی منقول از بیاض استاد مغفور **صفت آن** گلنار رشتہ ماشہ پوست بیرون پستہ نانخواہ کندر ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ با مویز باذانہ بسرشند خوراک نیم تولہ بعرق بادیان **معجون سنگدانہ** معمول و

ومجرب جہت ضعف معدہ وذرب وخلفہ **صفت آن** پوست اندرون سنگدانہ مرغ بودادہ کشنیز برشتہ سماق بریان تخم خرفہ بریان
دانہ مویز بریان ہریک دو مثقال کوکنار بودادہ طباشیر سفید مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی گزمازج گلنار تخم حماض بریان حب الآس بریان
طراثیث بریان آرد کنجد خرنوب نبطی ہریک یکمثقال شربت زرشک شربت بہی شربت ریباس قند سفید ہریک دہ تولہ گلاب بقوام آمدہ
معجون سازند **نوع دیگر** مجرب برائے ضعف معدہ واسہال معدی موافق نسخہ مجموعہ بقائی **صفت آن** پوست سنگدانہ خروس
طباشیر ہریک دو مثقال گل سرخ سنگ یشب ہریک سہ مثقال نفاح اذخر پوست بیرون پستہ نعناع خشک پوست ترنج پوست
ہلیلہ زرد ہریک یکمثقال بہمن سفید وسرخ صندلین صعتر کشنیز بریان حب الآس بریان ہریک دو درم کوفتہ بیختہ بشربت فواکہ بسرشند
قدر خوراک دو درم باگلاب وحکیم عابد سرہندی در شرح اسباب خود مینویسد کہ گاہے عنبر اشہب دو درم زیادہ کردہ و قدرے از نبات الحدید
پس فوائد عجیب ظاہر میشود ودر نسخہ دیگر نانخواہ عوض اذخر داخل است وقاقلہ صغار وکبار آملہ منقے ہریک یک مثقال قرنفل قرفہ
ہریک دو درم اضافہ کردہ **نوع دیگر** نافع ذرب وخلفہ ومفید ضعف معدہ **صفت آن** پوست سنگدانہ مرغ بودادہ دو مثقال
کشنیز مقشر برشتہ طباشیر صمغ عربی بریان حب الآس دانہ ہیل برشتہ زیرہ مدبر گل سرخ پوست بیرون پستہ ترنج صندل سفید
سودہ صعتر فارسی دارچینی سعد کوفی مصطگی عود ہریک یکمثقال گلنار زعفران نانخواہ ہریک یکدرم مشک یکماشہ بستہ چند قند بدستور بسرشند
خوراک دو درم **معجون** برائے اسہال وگرمی مزاج وتقویت معدہ وقلب **صفت آن** زہر مہرہ خطائی طباشیر پوست ترنج گل
نسرین گل سرخ گل گاؤزبان صندل سفید سودہ حب الآس بہمن سفید ہریک یکدرم پوست بیرون پستہ صمغ عربی تخم خرفہ مقشر بریان
زرشک بیدانہ ہریک دو درم رب بہی شربت انار شیرین ہریک پنجتولہ شکر سفید شش تولہ بگلاب در قوام آرند **معجون** مؤلف برائے ازرقے
کہ اسہال معدی مع غثیان لازم وسیلان رطوبت فم وتہیج اطراف داشت او را فائدہ بسیار کردہ **صفت آن** زرشک بیدانہ
چہار درم زرنباد سنبل الطیب پودینہ خشک عود غرقی لک مغسول دانہ ہیل حب الآس مصطگی پوست بیرون پستہ ہریک درم طباشیر گل سرخ
ہریک دو درم قند دو چند **معجون خستہ انبہ** دافع اسہال معدی **صفت آن** نانخواہ دانہ الائچی کندر موچرس سعد بیلگری
صمغ عربی بریان کشنیز بریان ہر واحد دو درم مغز خستہ انبہ چہار درم قند دو چند خوراک دو مثقال بشیرہ بادیان بریان وزیرہ سیاہ بریان
ہریک بقدر یک درم **معجون** کہ جہت اسہال معدی ومعوی مجرب است **صفت آن** زیرہ کرمانی نہ ماشہ طباشیر نہ ماشہ برگ گشنیز
برشتہ یک تولہ دانہ ہیل قاقلہ کبار مصطگی رومی ثعلب مصری بزر ورد ہریک شش ماشہ عود قماری سہ ماشہ پوست بیرون پستہ کوکنار
ہریک شش ماشہ کوفتہ بیختہ بامربائے بیلگری بسرشند وبقوام آرند دو دو نیم ماشہ بخورند **معجون** تالیف حکیم عبدالحمید کہ جہت اقسام اسہال
خصوصاً اسہال بواسیر را مفید است **صفت آن** اتیس نشاستہ برشتہ حب الآس تیواج خطائی کشنیز برشتہ پوست بیخ
انجبار طراثیث رال مغز بیل سعد زیرہ سبز از ہریک یکتولہ کہربا گل ارمنی ہریک شش ماشہ طباشیر دو تولہ زیرہ را در سرکہ خیسانیدہ برشتہ
پس ہمہ را کوفتہ بیختہ با دو برابر شربت حب الآس معجون سازند خوراک نیم تولہ یا یک تولہ بشربت انجبار **معجون سندروس** کہ
در اسہال الدم از مجربات حکیم عوض علی مرحوم است **صفت آن** بند سوختہ سندروس کہربا پشم خرگوش ہر کدام یک جزو چکاکہ نیم جزو

براده عاج دم الاخوین هرکدام نصف جزو کوفته بیخته با عسل صاف بسرشند و یکمثقال بدهند **معجون اسود** که اسهال بلغمی مزمن و
زحیر را بغایت نافع **صفت آن** افیون جندبیدستر میعه سائله بزرالبنج زعفران مرکی اسارون تخم کرفس سلیخه گل ارمنی گلنار کندر
نانخواه مساوی کوفته بیخته با سه وزن ادویه عسل بسرشند شربتی نیم درم باب به یا آب سماق **معجون** مجرب برای زحیر که درد
بوده ریحی از سوء هضم یا تلیین طبع داشت **صفت آن** سافج زرنباد پودینه دانه هیل قرنفل مصطگی سنبل الطیب جوزبوا سعد
کوفی خولنجان زرنب نارمشک هریک دو درم نانخواه یکدرم کشد حب الآس هریک ده درم قند سفید سه چند خوراک دو مثقال **معجون**
که برای زحیر بلغمی و ریحی مجرب الناکی است **صفت آن** قسط شیرین حب الغار سعد کوفی هرکدام یکجزو سنبل الطیب مصطگی رومی
ومقل هرکدام نصف جزو سداب بزره سیاه سندروس کهربا عود هندی هرکدام ربع جزو کوفته بیخته بعسل بسرشند شربتی سه درم **معجون**
قولنج در قولنج ریحی و بلغمی نفع عظیم دارد و بادهای معده ریحی و بلغمی نیز فائده بیمن کند **صفت آن** برگ سداب پودینه خشک
فلفل نانخواه کرویا کاشم زنجبیل دارچینی دارفلفل مساوی کوفته بیخته بشهد سه چند معجون سازند **معجون** نافع اکثر انواع قولنج واز مجربات
الناکی است **صفت آن** مغز بادام تلخ یک جزو زنجبیل خولنجان عاقرقرحا فلفل سیاه هریک نصف جزو عود هندی بوره
ارمنی مصطگی هریک ربع جزو کوفته بیخته بعسل معجون سازند و دو درم استعمال نمایند **معجون مسهل** که قولنج را بغایت نافع است و اخراج
مواد سوداوی نماید بعد از نضج و مزیل امراض حاره است **صفت آن** رب السوس سقمونیای مشوی نشاسته بسفائج
گل سرخ هریک پنج مثقال هلیله سیاه پوست هلیله کابلی روغن بادام مغز تخم کافیشه هریک بست مثقال سنا مکی گل بنفشه هریک
سی مثقال عسل دو چند عسل را نخست با آبیکه در آن سنا و گل سرخ و بنفشه و هلیله سیاه هریک ده مثقال هلیله کابلی بست مثقال جوشانیده
باشند بقوام آرند و ادویه کوفته بیخته دران بسرشند شربتی پنجمثقال **معجون تمری** که قولنج بگشاید **صفت آن** زنجبیل فلفل سفید
از هریک بست درم سقمونیا ده درم خرما تخم دور کرده مغز بادام برگ سداب هریک شصت درم خرما را یکشبانروز در سرکه بخیسانند و کوبند
و دیگر ادویه کوفته بیخته با نیم سیر عسل معجون سازند شربتی سه درم تا چهار درم **معجون راحت** قولنج را دریک ساعت بگشاید و بسرعت
اسهال آرد **صفت آن** فلفل دارفلفل زنجبیل زیره کرمانی سداب قرنه خولنجان از هریک ده درم سقمونیا هفت درم عسل صد و
چهل درم شربتی یکمثقال **معجون سکبینج** قولنج بگشاید **صفت آن** سکبینج تخم کرفس جندبیدستر از هریک جزوی سقمونیا نیم جزو سقمونیا
را در روغن بادام لسابانید و سکبینج را بعسل حل کرده بهم آمیزند و دارویهای دیگر را کوفته بآن بسرشند شربتی سه مثقال **معجون** که قولنج ریحی را
نافع واز مجربات است **صفت آن** سداب خشک خولنجان سلیخه بیخ کبر سافج هندی از هریک هفت مثقال نیمکوفته یک شب در
گلاب خیسانید و پس بجوشانند تا بنصف رسد پس صاف کنند بعد ازان زرنباد مصطگی نارمشک عود هندی پوست اترج دارفلفل کاشم تخم
کرفس سافج هندی انیسون اذخر اسارون تخم ترب زرنب صعتر دارچینی پودینه حلتیت زیره کرمانی قرنفل حرف بابلی از هریک دو نیم مثقال
جندبیدستر نصف وزن یکی والی مذکور کوفته بیخته پس سه وزن جمیع ادویه عسل را بگلاب مذکور پخته باقی ادویه را بدان بسرشند و اگر خواسته
باشند روغن بادام تلخ بست مثقال فلوس خیارشنبر قدری که خواهند اضافه نمایند **معجون ستا** که اسهال برفق نماید و دفع مواد مهیات

وامراض دماغی ومعدی ومفاصل میکند وهر قسم ماده که غالب باشد دفع مینماید وبغایت نافع است از حکیم علی صفت آن سنائے مکی
نیم رطل وربع افیتمون نیم رطل بسفایج فستقی تربد سفید موصوف خراشیده گل بنفشه هریک ربع رطل زنجبیل سه نیم مثقال ادویه را سائیده
با دو نیم رطل خمیره بنفشه ونیم رطل عسل خمیر کنند شربتے از دو مثقال تا ده مثقال در آب حل کرده بر آتش نیم گرم نمایند تا بجوش آید آهسته واز بعد
پس از پارچه باریک صاف کرده بنوشند مجرب است **معجون تربد** تالیف حکیم موصوف دفع مواد بلغمی کند **صفت آن** تربد موصوف
یک رطل زنجبیل یک اوقیه فلفل سه درم مصطگی رومی یک اوقیه تربد را بروغن بادام چرب کرده سائر ادویه کوفته بیخته با عسل مصفی خام معجون
سازند شربتے از دو درم تا پنجدرم با آب گرم حل کرده بنوشند **معجون** که باکثر امراض نافع وتدارک قصور عمل مسهل هم می کند وبرفع قبض دائمی
فائده میرساند ودرد معده وقولنج دور میسازد **صفت آن** پوست بلیله زرد پوست بلیله سنائی مکی قند هریک پنجدرم گل بنفشه تربد
موصوف هریک دو درم قرنفل یک درم کوفته بیخته با سه چند آن عسل معجون سازند واز یک توله تا سه توله با آب گرم بخورند **معجون بنفشه**
مسهل اخلاط ثلثه ومعمول است **صفت آن** زنجبیل مصطگی قرنفل گل سرخ قاقله هریک سه درم بسفایج سنائی مکی هریک پنجدرم
تربد موصوف گل بنفشه هریک ده درم شربت گاوزبان شربت نیلوفر هریک بست درم شیرخشت سی درم ترنجبین آلو بخارا تمر هندی
هریک پنجاه درم شیرخشت وترنجبین را در گلاب حل کرده صاف نموده با شربتها آمیخته با سه چند قند بقوام آرند **معجون مسهل بلغم صفت**
آن مغز بادام پوست بلیله کابلی سنائے مکی هریک توله غاریقون تربد موصوف هریک دو مثقال بادیان گاوزبان رب السوس
هریک دو درم زنجبیل نیم درم شهد سه چند **ایضاً** ملین طبع مسهل بلغم مقوی معده مفید قولنج **صفت آن** مویز منقی نیم رطل
مصطگی شش درم زنجبیل یک درم تربد موصوف ده درم بجلاب مقوم نموده بنوشند خوراک تا پنجدرم و برائے ادامت سه درم **معجون**
انجیر برائے دفع باد معده ویبوست امعاء وتلیین طبع وهضم طعام معمول است **صفت آن** مغز بادام گل سرخ سنائے مکی
مغز قرطم هریک شش توله بادیان زنجبیل هریک دو توله دارچینی دانه فلفلین هریک یکتوله انجیر زرد مویز منقی هر واحد یک رطل اجزائے
خشک کوفته بیخته مغزیات صلایه کرده انجیر ومویز را شسته دانه برآورده با یک رطل نبات بقوام آرند **معجون ملین** نافع برائے
قبض دائمی ومعمول است ونافع بتنقیه کثیر **صفت آن** گل بنفشه گل نیلوفر گل سرخ تربد موصوف هریک ده درم ترنجبین سی درم کشمش
عسل هریک نیم رطل ترنجبین را بگلاب صاف کرده با عسل بقوام آرند وادویه کوفته بیخته بروغن بادام چرب ساخته بسرشند قدر شربت
دو درم تا پنجدرم **معجون** که در قتل واخراج اقسام کرم مجربست **صفت آن** افسنتین شیح ارمنی قسط تلخ قرنفل مرمکی آمله برنگ کابلی
پوست بلیله زرد پوست بلیله هلیله تربد موصوف مشکطرامشیع کشنیز هریک سه درم ترمس نخود سیاه هریک دو درم ونیم شحم حنظل
حب النیل بدبر عصاره ریوند هریک دو درم زنجبیل سرخس هریک چهار درم درمنه یکصد درم عصاره غافث پنجدرم کوفته بیخته بروغن
بادام چرب نموده بعسل سه چند قوام ساخته از سه درم تا سه مثقال در شیر حل کرده وقت شب بدهند وصبح جوز سه توله وانجیر چهار عدد با
نبات خورانند ولیکن باید که وقت شب کباب گوشت گاو غذا سازند **معجون خبث الحدید** نافع بواسیر حابس خون **صفت آن**
تخم حماض بریان حب الآس بریان پوست بلیله بریان آمله مقشر بریان پوست بیخ انجبار هلیله سیاه بسد احمر کهربا سے شمعی هریک

یک تولہ خبث الحدید بر دو تولہ عسل سفید شربت بہی شیرین ہریک پانزدہ تولہ رب سیب شیرین دہ تولہ بدستور مقرر معجون سازند
معجون برائے شخصیکہ اجرائے خون بواسیر با ضعف معدہ واسہال واشت بسیار فائدہ کردہ **صفت آن** تخم حماض حب الآس
ہلیلہ سیاہ ہریک بوا دہ طباشیر دانہ ہیل بریان آملہ پوست بیرون پستہ خبث الحدید مساوی ہیل ورب بہ بالمناصفہ سہ چند لبسرشند
خوراک دو درم **معجون** مجرب بشخصیکہ عارضہ بواسیر داشت چون خون ازان بسیار جاری شد ضعف جگر وتہیج اطراف بہم رسانید
چون از علاج سوء القنیہ شفا یافت باز اجرائے خون بواسیر گردید **صفت آن** مربائے آملہ مربائے ہلیلہ ہریک سہ عدد زرشک
بیدانہ صندل سفید بگلاب سودہ تخم کاسنی ہریک دو درم پوست بیرون پستہ بسد کہربا حب الآس زہر مہرہ بگلاب سودہ طباشیر تخم
حماض گل سرخ ہریک یکدرم شربت انار شیرین ولایتی شربت الجبار قند سفید ہریک پنجند ادویہ قند را بگلاب بقوام آوردہ ہر دو شربت
آمیختہ ادویہ آمیزند معجون سازند خوراک دو مثقال **معجون مقل** کہ نافع بواسیر ریحی بہ نسخہ معمول **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی
پوست بلیلہ آملہ دانہ ہیل بادیان ہریک دو درم نانخواہ سانج نارمشک زنجبیل صعتر برج دار فلفل ہریک درم مقل شانزدہ درم مقل را
در روغن زرد صاف نمایند وادویہ کوفتہ بیختہ بدو چند عسل لبسرشند خوراک دو مثقال **نوع دیگر** کہ طبع را نرم کند و بواسیر را فائدہ دہد
صفت آن مقل دہ مثقال کتیرا پنج مثقال انجیر مویز دانہ بیرون کردہ ہریک بست مثقال بدستور معجون سازند شربتے
سہ مثقال غذا گوشت مرغ وزردہ تخم مرغ بدہند **معجون** از حکیم واحد علی برائے بواسیر و درد کمر وقبض وحرقت بول وضعف دماغ ودیگر
اعضائے رئیسہ واحیار نافع **صفت آن** مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین تخم نیلوفر موصلی سفید ہر واحد یکتولہ تخم ہلیون شقاقل ہر واحد
یک نیم تولہ ثعلب مصری سہ تولہ مغز بادام شیرین پنجتولہ دانہ ہیل ششماشہ زعفران ماشہ قند سفید مضاعف ادویہ در گلاب بقدر حاجت
بقوام آوردہ معجون سازند خوراک از یکتولہ تا دو تولہ **معجون** کہ برائے تقویت گردہ ومثانہ وباہ حکیم شریف خان صاحب مرحوم بر خود
آزمودہ اند **صفت آن** مغز بادام مغز پستہ مغز جلغوزہ مغز حب السمنہ تخم خشخاش کنجد مقشر مغز فندق مغز حب القلقل مغز حبۃ الخضرا
دارچینی خولنجان موچرس از ہر واحد سہ ماشہ مغز نارجیل بہمنین تودرین دانہ الائچی خورد وکلان از ہریک چہار ماشہ کشمش شش ماشہ
مویز منقی شش ماشہ خرمائے سلیمانی تولہ شقاقل مصری تخم کرفس لسان العصافیر درونج عقربی پودینہ خشک مصطگی طباشیر تال مکھانہ کبابہ چینی
لسباسہ زنجبیل دار فلفل پوست ترنج خشک مربی ترنفل تخم زردک تخم شلغم ہلیون تخم کوبچ زرنباد مغاث بغدادی ہریک دو ماشہ
سنبل الطیب عنبر اشہب از ہریک یکماشہ چوب چینی دو دام فوہ دو ماشہ قند سفید چہار دہ دام ترنجبین سفید نیم پاؤ عسل سفید چہار دہ
دام زعفران یکماشہ بدستور مقرر معجون سازند **معجون حجر الیہود** مفتت سنگ گردہ ومثانہ ومعمول **صفت آن** حجر الیہود
دو تولہ چوب انگور سوختہ مغز حب قرطم مغز تخم خیارین تخم خطمی عنب الثعلب ہریک تولہ تخم کرفس مغز تخم خربزہ ہریک نہ ماشہ مغز تخم کدوئے
شیرین ششماشہ عسل سہ چند خوراک یکتولہ **نوع دیگر** از بیاض علویخان کہ مفتت ومخرج حصاۃ ورمل گردہ ومثانہ است **صفت**
آن حجر الیہود پنجاہ درم کاکنج اسارون قرومانا مغز تخم خربزہ تخم گزر تخم کرفس مغز حب قرطم دو قو مغز تخم خیار مغز تخم ہندیانہ مغز تخم کدو
مغز تخم قثا ...ن از ہریک پنجدرم سائیدہ باسہ چند ادویہ عسل مصفی لبسرشند شربتے دو درم با سہ درم **معجون دیگر** جہت سنگ مثانہ

وگردہ و دیگر فساد این ہر دو اعضا و قروح قضیب مجرب **صفت آن** بلبوا تخم خطمی خارخسک صمغ عربی آلو بالو الایچی خورد تخم خیارین سبوس اسبغول مغز تخم پنبہ مغز تخم کدو تخم خرفہ گل گاؤزبان ہریک نہ ماشہ مغز تخم تربوز تخم خشخاش مغز بادام شیرین مغز تخم خربزہ حب القلت سنگ سرماہی ہریک یکتولہ حجر الیہود ہفت ماشہ سنگ محک گل داؤدی حجر اسفنج ہریک شش ماشہ ترب کہار جو اکہار ہریک سہ ماشہ آب پیٹہہ آب کدو آب تربوز ہریک پنجتولہ قند سفید شربت سبب ہریک پاؤ آثار بقوام آرد و ادویہ سائیدہ آمیزند بعدہ ورق نقرہ ورق طلا ہریک دو ماشہ حل کنند و چار ماشہ تا شش ماشہ با عرق پیٹھہ یا اناناس بخورند **نوعدیگر** از تالیف حکیم محمد اعظم مرحوم جہت اخراج سنگ وریگ گردہ مجرب **صفت آن** تخم قرطم حب القلت خارخسک تخم خربزہ تخم خرفہ تخم خشخاش ہریک سہ تولہ از جملہ در آب شیرہ برآوردہ صاف نمودہ با شہد خالص و نبات سفید ہریک یکنیم پاؤ بقوام آرند بعدہ حجر الیہود یک نیم تولہ سنگ سرماہی نہ ماشہ صمغ عربی سہ ماشہ در گلاب باریک سائیدہ بیامیزند خوراک نہ ماشہ و در نسخہ دیگر تخم خیارین مغز تخم کدو مغز تخم پیٹھہ مغز تخم تربوز تخم کاسنی ہریک سہ تولہ تخم خطمی بادیان زیرہ سفید ہریک شش ماشہ زیادہ است و سنگ محک و کتیرا ہریک شش ماشہ و وزن صمغ نیز شش ماشہ است **نوعدیگر** مفتت حصاۃ کلیہ **صفت آن** مغز چلغوزہ حجر الیہود حجر الحوت ہریک تولہ بادیان چوب انگور سوختہ مغز خسکدانہ تخم قلت مغز تخم خیارین تخم خطمی مغز تخم خربزہ مغز تخم کدوئے شیرین خارخسک بلیون گاؤزبان کاکنج ہریک دو درم تخم کشوث تخم کرفس کتیرا کبابہ دار فلفل ہریک یکدرم انجیر پنج عدد عسل سہ چند بدستور بسازند **نوعدیگر** برائے ریگ گردہ و حبس بول معمول **صفت آن** حجر الیہود دو تولہ حب کاکنج خارخسک گل سرخ مغز تخم خربزہ ہریک یکتولہ تخم بلیون دو تولہ تخم کرفس انیسون تخم کشوث پودینہ صعتر لیمن قاقلتین مغز آلو بالو مغز چلغوزہ مغز نارجیل مغز بادام شیرین مغز فندق دارچینی ہریک شش ماشہ تخم زردک تخم شلغم تخم ترب ہریک چہار ماشہ ترب کہار جو اکہار ہریک سہ ماشہ ورق نقرہ شش عدد ورق طلا بست عدد قند سفید برابر ادویہ شہد مصفی دو چند ادویہ بدستور معجون طیار سازند **معجون اعظم** مخترع راقم جہت سنگ گردہ و ضعف معدہ دوستی از اسپ افتادہ پشت او بر زمین رسید مدتے شکایت درد کمر و ضعف معدہ و قبض میداشت و علاج اطبا سودی نداشت چون احوال خود براقم نوشت این معجون تالیف خود فرستادم و از استعمال این نسخہ دوازدہ عدد سنگریزہ از راہ بول برآمد و معدہ ہم قوی گشت **صفت آن** مربائے آملہ پنج عدد مربائے ہلیلہ چہار عدد مربائے بہی دو عدد انجیر زرد پنج عدد مویز منقے دو تولہ حجر الیہود یک تولہ سنگ سرماہی نہ ماشہ زہر مہرہ خطائی پنجماشہ مغز تخم قرطم مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین چوب انگور خشک سوختہ مغز تخم کدو گوکہرو خورد ہر واحد یک تولہ تخم خطمی کاکنج حب القلت ہریک ہفت ماشہ تخم کشوث انیسون تخم بلیون ہریک پنج ماشہ تخم کرفس اسارون صمغ عربی ہریک سہ ماشہ مغز چلغوزہ نہ ماشہ نبات سفید یک نیم پاؤ بدستور معجون سازند خوراک نہ ماشہ با عرق گاؤزبان و عرق عنب الثعلب ہر واحد پنجتولہ شربت بزوری معتدل دو تولہ **معجون سنگ سرماہی** جہت سنگ گردہ و مثانہ مجرب **صفت آن** سنگ سرماہی حجر الیہود ہریک دو درم مروارید ناسفتہ یک درم مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین مغز خستہ آلو بالو ہریک دو مثقال انیسون دو قوہ کاکنج ہریک یکمثقال تخم بلیون مغز حب المحلب ہریک دو مثقال تخم قلت خارخسک مغز تخم کدوئے شیرین مغز چلغوزہ ہر واحد یک مثقال نبات سفید برابر شربت بلیون شربت خارخسک ہریک

ادویہ را در عرق بید مشک گلاب پاؤ سیر عنبر نیم درم بدستور معجون سازند **نوعد یگر** مجرب بنافع مذکور **صفت آن** مغز
تخم کدو مغز خستہ آلو بالو ہر یک یک تولہ حب القلقل سنگ سرماہی حجر الیہود بادیان ہر یک دو تولہ تخم کشوث تخم کرفس ہر یک سہ تولہ
مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین کاکنج مغز تخم کدو ہر یک پنج تولہ کوفتہ بیختہ با عسل سفید ہفتاد تولہ معجون سازند و در نسخہ دیگر تخم ترب بجائے
مغز خستہ آلو بالو است وزن تخم کرفس یک تولہ **معجون ید اللہ** برائے تفتیت حصاۃ نہایت مجرب **صفت آن** خون بز
چہار سالہ مجفف مسحوق زجاج ابیض محرق رماد عقرب رماد بیخ کرنب نبطی رماد ارنب حجر اسفنج رماد پوست تخم مرغ کہ بچہ بر آوردہ باشد
حجر الیہود صمغ جوز ترکی ہر واحد یک مثقال فطراسالیون دو قوصمغ آلوشکطرامشیع تخم خطمی فلفل گرد ہر یک یک و نیم مثقال جملہ را با دو وزن
ادویہ عسل بسرشتہ از یک مثقال تا سہ مثقال با آب طبیخ خشک دو نخود سیاہ ہر یک ہفت ماشہ کہ در نیم آثار آب جوشانند تا ثلث بماند
صاف نمودہ بخورند **معجون عقرب** کہ برائے تفتیت سنگ گردہ و مثانہ نہایت مجرب است **صفت آن** عقارب سوختہ
سہ درم و نیم جنطیانا یک نیم درم زنجبیل یک درم فلفل دار فلفل ہر واحد دو درم و نیم بیخ کاکنج پنج درم جند بیدستر چہار درم کوفتہ بیختہ
بعسل سہ وزن ادویہ معجون سازند و شش ماہ گزارند شربت از دانگی تا دو دانگ با آب کرفس یا شیرہ تخم کرفس ہفت ماشہ در عرق
اناناس بدہند **معجون** نافع درد گردہ و تفتیت حصاۃ و مقوی باہ و مجرب **صفت آن** انیسون تخم کرفس تخم گندنا تخم شبت قرنفل
عاقرقرحا تنگی خولنجان بزر البنج گلنار گل سرخ زنجبیل جوز بوا ساذج ہندی دار فلفل طباشیر اسگند ناگوری قرفہ خار خسک زیرہ مدبر بسبا سہ ہر یک
دو نیم ماشہ مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین ہر واحد یک تولہ سنبل الطیب دانہ قاقلہ صغار ہر یک ہفت ماشہ کوفتہ بیختہ در عسل سہ چند کف گرفتہ معجون
سازند شربت از دو درم تا سہ درم **معجون کندر** جہت تقطیر البول و سرعت انزال و سیلان منی و مذی مجرب **صفت آن** دارچینی
یک درم صمغ عربی مرجان بسد بان کرو یا زنجبیل تخم ریحان گاؤزبان ہر یک دو درم کندر ذکر صندل سفید گل ارمنی دم الاخوین بادرنجبویہ
قودری ادرد ہر یک دو مثقال تخم خشخاش سفید پنج درم شہد کف گرفتہ سہ وزن ادویہ معجون سازند **معجون وج**
برائے تقطیر بول کہ از سردی مثانہ بود سخت سود مند است **صفت آن** کندر ابہل سعد نانخواہ رب السوس
ہر کدام یک جزو وج ترکی دو جزو کوفتہ بیختہ با فانید سنجری معجون سازند و شب وقت خواب بقدر فندقی ازان بخورند **معجون**
برائے تقطیر بول کہ از ضعف مثانہ بود و مجرب بو علی سینا **صفت آن** ہلیلہ کابلی بریان یک جزو بہمن سرخ نصف جزو
پودینہ خشک حب الآس سندروس مر کندر سعد بسباسہ ہر یک سہ جزو قرنفل نصف جزو راسن خشک حب المحلب ہر یک
دو جزو بعسل آملہ مربی معجون سازند **ایضاً** کہ درین باب قوی تر است **صفت آن** ہلیلہ سیاہ ہلیلہ کابلی مشک ہر یک
پنج درم مر جند بیدستر ہر یک یک و نیم درم کہربا سعد ہر یک دو نیم درم کندر حب المحلب ہر یک دہ درم بعسل معجون سازند و علی الدوام بوزن
یک مثقال بخورند **معجون بلوط** برائے منع افراط بول کہ بعلت آمدہ **صفت آن** کندر حب الآس پوست ہلیلہ زرد پوست
ہلیلہ آملہ قرنفل نانخواہ کبابہ ہر یک سہ درم زیرہ سیاہ مدبر پنج درم سعد کوفی مصطگی بزر قنب ہر یک نیم درم بلوط چہار درم بسہ چند قند بقوام
آورند خوراک دو مثقال **نوعد یگر** کہ جہت سلس البول و تقطیر آن مجرب است **صفت آن** بلوط مقشر بریان پانزدہ درم

حرف مر تخم سداب هریک یکدرم کندر حب الآس جوز بوا بسباسه قرنفل سیاه هریک دو درم سعد شونیز زنجبیل هریک سه درم انجیر
خشک پنجدرم کوفته بیخته بعسل بسرشند شربتے از سه مثقال تا پنجمثقال **معجون فلاسفه** نافع سلس البول و اوجاع مفاصل و درد پشت و
گرده و مزید منی و مهیج باه و مقوی هاضمه و اشتها و دافع بلغم و نسیان **صفت آن** زنجبیل فلفل دارفلفل دارچینی آمله بلیله شیطرج
هندی زراوند مدحرج خصیة الثعلب مغز چلغوزه بیخ بابونه مغز نارجیل از هر واحد ده درم تخم بابونه پنجدرم مویز منقے سی درم عسل مصفی دو وزن
یاسه وزن ادویه بطریق متعارف معجون سازند شربت از دو مثقال تا چهار مثقال و انطاکی نوشته که قریب معجون سقنقور در تقویت باه
معجون فلاسفه است که در اجزائے قدیم او کنجد مقشر خبث الحدید تخم انجره پوست ترنج افزوده و همه اجزا مساوی گرفته بدستور معجون سازند
از جمله تراکیب مجربه ماتریاق الذهب و معجون فنجنوش است **معجون خبث الحدید** دافع کثرت بول و هم مفید سرعت انزال
صفت آن خبث الحدید مدبر چهل درم بلوط گلنار از هریک ده درم طباشیر بزرقطونا زیره سیاه نانخواه کرویا پوست بلیله زرد پوست
بلیله آمله بلیله سیاه هریک سه درم عسل سه چند شربت شقال تا دو مثقال **معجون کوتوالی** سلس البول سیلان منی باز دارد
و نافع بگرم مزاج و مجرب است **صفت آن** کندر یک درم صندل سفید و سرخ قصب الزریره تخم حماض صمغ عربی طباشیر هریک
دو درم حب الآس دو مثقال اقاقیا گلنار هریک سه درم کوفته بیخته با قند سفید دو چند یا عسل بسرشند شربت پنجدرم **معجون
ماسک البول** تالیف حکیم علویخان که سلس البول و بول در فراش و سیلان منی و ودی و مذی و کثرت سیلان ارحام
و رطوبت فرج را نافع است بحدیکه اگر یاس از علاج آنها شده باشد مفید آید و بتجربه رسیده **صفت آن** کهربا تشمعی یکمثقال
و چهار دانگ پوست هلیله کابلی هلیله سیاه هر دو در روغن بریان کرده کات سفید شسته از هریک دو مثقال جفت بلوط تشا کندر از هریک
نیم مثقال شهدانج حب الآس از هریک چهار مثقال کوفته بیخته خصیة الثعلب یکمثقال کوفته بیخته مویز سرخ مقدار شصت مثقال کوفته در گلاب بیزند
تا سطبر شود ادویه را با آن بسرشند و هر روز دو درم از آن تناول نمایند بعد ازین شربت صندل ده درم گلاب پانزده درم تخم فرنجمشک دو درم
درهم کرده بنوشند و گاهے مروارید ناسفته سوده یاقوت رمانی سوده ورق نقره هریک دو مثقال مغز پسته تمر هندی کهربا نارنج هریک چهار
مثقال کوفته بیخته عنبر اشهب یکدانگ مومیائی دو دانگ هر دو در روغن پسته گداخته اضافه نموده و وزن مویز سی مثقال و برابر او عسل مصفی
بقوام داخل کرده میشود و بسرعت انزال نیز مفید می افتد و ضعف قلب و دماغ و گرده دفع می کند **معجون قسط** که مداومت آن برائے بول
فی الفراش و کثرت بول مجرب و معمول **صفت آن** قسط شیرین سعد کوفی بلوط کندر دارفلفل هریک پنجماشه زنجبیل سه ماشه فلفل
دو ماشه عسل سه وزن ادویه **معجون** مجرب برائے بول فی الفراش **صفت آن** هلیله کابلی هلیله سیاه بلیله آمله هر واحد ده مثقال
بلوط در سرکه یک شبانه روز تر کرده و بریان نموده هفت مثقال سندروس سعد کوفی راسن خشک میعه یابسه کسیلا از هریک پنج مثقال مرمکی سه
مثقال همه را کوفته بیخته بشهد و شیره آمله بقوام آرند و یک مثقال وقت خواب بخورند و مداومت نمایند و در نسخه دیگر کندر بجائے سندروس است
معجون که در تقویت باه مجرب است **صفت آن** عاقرقرحا خولنجان مغز بلادر مغز بادام مغز چلغوزه اسگند ناگوری هریک سه توله
جوزبوا ثعلب مصری شقاقل بهمنین تودریین زنجبیل هر واحد دو توله زعفران بسباسه تخم زردک تخم انجره تخم کونج هریک توله فلفل دراز

مصطگی هلیون هر واحد نیم توله لنجد مقشر چهار توله سمندر سوکهه مشک تبتی هر واحد نیم توله قند سفید پنجاه توله عسل کف گرفته یکصد پنجاه
توله خوراک اول یک مثقال بعد ازان شش ماشه صبح و شش ماشه و در نسخه مفتاح وزن مغز بلادر دو توله و شقاقل یک توله و مشک نیم ماشه
است و بوزیدان دو توله جزو اعظم سه توله و نیم زیاده کرده خوراک همراه یک پیاله شیر نوشته **معجون مختصر** مزید منی و مقوی باه
صفت آن نخود بقدر حاجت در شیر تازه بخیسانند پس از شیر برآورده بروغن گاو بریان کنند بطوریکه سوخته نشود پس دو وزن
آن حب الصنوبر صغار آمیخته بکوبند و بشهد مصفی دو وزن بسرشند اندکے دارچینی و مصطگی داخل کنند و صبح و شام بقدر گردگان بخورند
معجون زرغونی صغیر برائے تقویت باه مجرب **صفت آن** فلفل دار فلفل زنجبیل قرفه دارچینی قرنفل خولنجان هریک
یکتوله تودریین بهمنین بوزیدان اندرجو قسط شیرین سعد سنبل الطیب هر واحد سه توله با عسل سه وزن ادویه معجون سازند خوراک
دو درم تا دو مثقال **معجون زرغونی** مقوی باه بنسخه حکیم علویخان **صفت آن** خارخسک مرلی انیسون تخم هلیون تخم زردک
مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین تخم اسپست از هریک سه مثقال بسباسه بهمن سرخ بهمن سفید دارچینی شقاقل خولنجان تخم بادروج تخم فرنجمشک
تخم بادرنجبویه از هریک دو مثقال خصیة الثعلب مغز چلغوزه مغز نارجیل مغز حبة الخضرا از هریک پنجمثقال عود قماری یکمثقال عنبر اشهب ورق
نقره از هریک چهار دانگ مشک تبتی نیم مثقال ورق طلا ر مایه شتر اعرابی از هریک یک نیمدانگ نبات سفید عسل سفید مصفی از هریک
نو مثقال بدستور مقرر معجون سازند **نوع دیگر** مختار صاحب تحفه **صفت آن** تخم هلیون شقاقل تودریین ناف سقنقور لسان
العصافیر از هریک یک مثقال زنجبیل تخم شلغم تخم گزر تخم شبت تخم تره تیزک تخم جرجیر تخم پیاز تخم گندنا خولنجان جوزبوا دارچینی دار فلفل
بوزیدان از هریک سه مثقال تخم انجره دو مثقال باسه چند فانیذ مقوم بسرشند شربت از یک مثقال تا دو مثقال و اگر ناف سقنقور بهم
نرسد بدل آن دو وزن آن خصیة الثعلب با قدرے خردل کنند بغایت نافع است جهت تقویت معده و باه و اعضائے رئیسه و گرده
و کرو آلات بول **معجون جلالی** که در اساک منی بے نظیر است و قضیب را محکم کند و لذت جماع دهد و بغایت مجرب است **صفت**
آن مشک دو دانگ عنبر یکمثقال زعفران کبابه بزر البنج سفید سنبل الطیب عود خام قرفه دارچینی مصطگی دواله هریک دو مثقال اندرجو
جوزبوا از هریک سه مثقال مایه شتر اعرابی خصیة الثعلب از هریک چهار مثقال پوست خشخاش دماغ کنجشک نرکه در وقت هیجان گرفته
باشند پنجمثقال نبات سفید ده مثقال حب النیل سفید چهارصد عدد ادویه کوفته بیخته با عسل سه وزن ادویه بقوام آرند خوراک یکمثقال
تا دو مثقال **معجون بزوره** در امر باه فعل عجیب دارد **صفت آن** تخم گزر تخم شلغم تخم پیاز تخم گندنا تخم حرمل تخم هلیون مغز چلغوزه
مغز حب الزلم مغز حب قلقل بوزیدان بیخ شیرین تودریین اندرجو شقاقل بهمنین دار فلفل حلتیت قرفه از هریک یک جزو کوفته بیخته
در شهد خالص و نبات سفید که سه وزن ادویه باشد معجون سازند شربت سه درم با شیر ماده گاو **معجون بیهی** و مقوی اعضاء رئیسه
مجرب از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** شعلب مصری شقاقل قرفه جوزبوا خولنجان دارچینی قرنفل عاقرقرحا موصلی سفید زنجبیل موصلی
سیاه هریک نیمدام مغز نارجیل مغز بادام پسته هریک نیم پاؤ نبات سفید سه چند ادویه شیر گاو پنج آثار شیر را کهوه کرده نبات انداخته کفچه زنند
و میوه با باریک کرده انداخته باز کفچه زنند باز همه ادویه را کوفته برهم زنند و در ظرف شیشه نگاهدارند و ناشتا دوام خورده باشند **معجون** که برائے

قوت باہ و سیلان منی مجرب و آزمودہ است **صفت آن** گل گاؤزبان گل بنفشہ طباشیر صندل سفید کشنیز خشک دانہ الائچی سفید رب السوس ہر یک نہ ماشہ درونج عقربی شقاقل مصری گل سرخ پوست بیخ انجبار کہربا زعفران ہر یک یکتولہ شکر سفید پاؤ آثار بختہ ہمہ ادویہ را کوفتہ بیختہ در قوام شکر معجون سازند خوراک نہ ماشہ **ایضاً** کہ در تقویت باہ بے نظیر است و نعوظ مفرط آرد **صفت آن** عاقرقرحا زنجبیل قرنفل ہر یک اوقیہ زردی تخم مرغ بختہ بست عدد عسل مقوم صد و بست درم معجون سازند شربتے پیش از غذا سہ درم واگر خولنجان یک اوقیہ دارچینی نیم اوقیہ بیفزایند قوی تر گردد و در ذکائی نوشتہ کہ عسل یک چند و شکر سفید دو چند بگیرند و بگلاب بیدمشک بقوام آوردہ ادویہ بدان بسرشند و مشک خالص یک ماشہ و زعفران دو ماشہ اضافہ نمایند **معجون ریگ ماہی** مولف حکیم امان علی خان کہ در تقویت باہ و تغلیظ منی مجرب است **صفت آن** ریگ ماہی اندرجو شیرین تخم خشخاش سفید زرنباد صندل سفید مغز بادام نارجیل مغز پستہ مغز چلغوزہ مغز گردگان مویز منقے کنجد سیاہ مقشر ہر یک دو تولہ تخم پیاز تخم شلغم تخم کونچ تخم ہالم کزمازج اسپند تخم گندنا مصطگی سعد کوفی عود ہندی شیطرج پوست ترنج سافج ہندی تخم شبت تخم ترب تودریین موصلیین ہر یک یک تولہ سلاجیت عاقرقرحا قرنفل بسباسہ جوزبوا فلفل سیاہ دارچینی ہر یک نہ ماشہ شہد و شکر سفید بالمناصفہ دو چند مجموع بدستور معجون سازند خوراک از شش ماشہ تا یک تولہ **معجون** مقوی باہ و اعضائے رئیسہ مسمن بدن مقوی اعصاب و کمر و مزید منی دمغلظ آن بعمل آمدہ **صفت آن** مغز گردگان مغز چلغوزہ مغز حب قلقل مغز حب القطن مغز حب السمنہ مغز نارجیل مغز پستہ مغز بادام مغز فندق مغز حبۃ الخضرا مغز حب الزلم مغز تخم خربزہ خشخاش سفید مغز تخم کدوئے شیرین مغز حب قرطم خرما مغز فندق ہندی ہر واحد تولہ ثعلب مصری قضیب آہو سوہان کردہ مغز سر گنجشک نر ریگ ماہی ہر واحد دو تولہ کبابہ قرفہ خولنجان دارچینی جوزبوا بسباسہ قرنفل عود غرقی بہمنین تودریین بوزیدان سورنجان نارمشک فرنجمشک زرنب گاؤزبان گل گاؤزبان دانہ قاقلتین شقاقل لسان العصافیر حسک عربی ہر واحد یک مثقال مصطگی سنبل الطیب سعد کوفی شہدانج درونج زرنباد مغاث ہیون زنجبیل دارفلفل عاقرقرحا اسارون تخم انجرہ صندل سودہ اشنہ زعفران کتیرا تخم شلجم تخم گندنا تخم پیاز اسپست جوز جندم بزرالبنج بیخ لفاح ہر واحد یک درم مایہ شتر اعرابی دو درم موصلی سنبہل تال مکھانہ اسگند ستاور حرمل بریان مغز تخم کونچ چنی گوند میدہ چوب سمندر سوکہ تخم اوٹنگن ہر واحد دو درم مشک عنبر اشہب ہر واحد نیم درم ورق طلا یک درم ورق نقرہ دو درم مربائے آملہ بنارسی تخم دور کردہ پنج عدد شربت انار شیرین ولایتی نیم پاؤ عسل و قند مساوی سہ چند ادویہ واگر غشط خواہند۔ روغن جزو اعظم نیم پاؤ افزایند و تاجیل ر در حسب مزاج خورند و فوائد این ملاحظہ نمایند **معجون تال مکھانہ** کہ برائے تقویت باہ و تغلیظ منی آزمودہ است **صفت آن** بگیرند تال مکھانہ نہ تولہ در شیر درخت بڑ چندان کہ بپوشاند تر سازند کہ شیر مذکور خشک گردد و ہمچنین سہ بار تر نمودہ خشک کنند بعدہ تال مکھانہ را در گولہ مغز نارجیل سوراخ کردہ پر کنند و پارچہ نارجیل بر سوراخ باز وصل نمودہ آرد گندم گرفتہ با آتش زم انداز ند تا کہ آرد سرخ شود بر آرند و آسد دور ساختہ تال مکھانہ بر آوردہ باریک لبسایند و مغز نارجیل علیحدہ سائیدہ آمیزند پس تودری سرخ گوکھرو خورد گوکھرو سے کلاں موصلی سیاہ گاؤزبان ہر یک دو تولہ ثعلب مصری سمندر سوکہ اندر جو موچرس الائچی خورد ہر واحد تولہ دارچینی کبابہ چینی سورنجان

شقاقل طباشیر هر یک نه ماشه چوب چینی نیم پاؤ بهمن سرخ بهمن سفید هر دو یک نیم توله بوزیدان دو ماشه مغز پسته مغز چلغوزه هر یک
یک چهٹانک مغز بادام نیم پاؤ کوفته بیخته بیامیزند بعد ازان نبات سفید نیم آثار بقوام آورده همه ادویه بسرشند خوراک یکتوله پرهیز از
ترشی و بادی **معجون کونچ** که در تقویت باه مجرب **صفت آن** مغز تخم کونچ گوکهرو کلان ستاور شقاقل سنبل الطیب مغز پنبه دانه هر یک
سه توله تج چوب چینی تخم گندنا تخم پیاز تخم شلجم موصلی سیاه هر واحد یک نیم توله اندر جو زنجبیل بے ریشه خولنجان هر یک یکتوله کندر فلفل سیاه
دار فلفل زرکچور عاقرقرحا قرنفل هر یک شش ماشه کوفته بیخته در شهد مصفی کف گرفته آمیزند خوراک نه ماشه **معجون** که نهایت مقوی باه
است و بارها تجربه رسیده **صفت آن** ثعلب مصری شقاقل بهمن سرخ دارچینی موصلی سفید موصلی سیاه موصلی سنبل زنجبیل بے ریشه
هر واحد یک نیم توله تخم شلجم تخم گندنا تخم پیاز تخم شبت هر یک یکتوله فلفل سیاه دار فلفل هر یک نه ماشه شهد کف گرفته سه و نیم چند مجموع
بدستور معجون تیار سازند و هر روز نه ماشه بخورند **معجون خصیة الثعلب** که بغایت مبهی و مقوی و مزید منی و مصلب ذکر و ملذذ جماع
و مغلظ و مهیج شهوت و بارها تجربه رسیده **صفت آن** خصیة الثعلب دوازده درم مغز پنبه دانه ده درم مغز چلغوزه کنجد مقشر تخم [illegible]
دار فلفل هر یک هفت درم مایه شتر اعرابی تخم زردک شقاقل مغز سر گنجشک نر قضیب گاؤ خشک سوهان کرده هر یک سه درم کوفته بیخته با
سه چند عسل کف گرفته بقوام آورده بسرشند قدر شربت دو مثقال **معجون مقوی باه** آورده اند حضرت جبرئیل از حضرت عزت جل شانه
بجناب رسالت پناه محمد صلی الله علیه وسلم آورده هر که بقدر یک نخود ازین معجون بخورد نهایت منفعت بخشد و اطبا نیز فوائد او در تقویت باه
بسیار نوشته اند **صفت آن** خولنجان سنبل الطیب جوزبوا عاقرقرحا دارچینی کباب چینی عود هندی ناگکیسر از هر واحد دو درم مصطگی
قرنفل هر یک یکدرم مشک خالص یکدانگ نبات سفید سه چند همه بدستور معروف معجون سازند و هر چند که کهنه شود بهتر است شربت
یکدرم **معجون** مجرب حکیم عابد سرهندی که تعریف این برائے شهوت و تهییج باه بسیار نموده و بکسانیکه میل بملیقات داشته بودند نهایت
مرغوب افتاده **صفت آن** ثعلب مصری نه درم دارچینی قرنفل مغز نارجیل مغز بادام مغز چلغوزه هر یک سه درم زرنباد تخم انجن
سنبل الطیب هر یک دو درم تخم پیاز تخم شلغم نارمشک بسباسه سازج هندی هر یک یکدرم نخود مقشر بریان آرد نموده صندل سفید
قاقلتین هر یک چهار درم پوست خشخاش شصت عدد افیون خالص شش ماشه کافور سه ماشه بابونه یک مثقال خرمائے تازه بست درم
زعفران دو مثقال شیر گاؤ تازه یک نیم رطل شکر سفید عسل سفید هر یک یکرطل خرما دو رطل خرما را در شیر جوشند تا مهرا شود پس پارچه بیز نموده
در شهد بقوام آرند و روغن قنب بقدر مناسب گرفته ادویه دیگر کوفته باریک نموده بآن چرب ساخته دارند و بقدرے از روغن مذکور ادویه را مخلوط
سازند و بر دارند و در ظرف چینی نگهدارند و بقدر تحمل ازین معجون میخورده باشند **معجون مقوی باه و ممسک صفت آن** زنجبیل دارچینی
ثعلب مصری شقاقل جوزبوا لسان العصافیر مصطگی زعفران دار فلفل گل سرخ بوزیدان بهمنین تخم سنبلیون تخم خربزه هر یک دو مثقال
مشک عنبر حب القلقل هر یک یکمثقال العسل سه چند معجون سازند خوراک از یک درم تا دو درم **معجون صمغ** جهت قوت باه و دفع
سرعت انزال و سیلان منی و تغلیظ آن مجرب است **صفت آن** صمغ عربی آرد سنگهاڑا آرد خرما هر یک یک سیر عاقرقرحا
مغز نارجیل مغز پسته مغز بادام مغز چلغوزه هر یک چهل درم الائچی خورد دارچینی زنجبیل هر یک پنجدرم قرنفل دو نیم درم فلفل دراز یکدرم نبات

سفید برابر اجزا عسل خالص دو برابر اجزا معجون سازند قدر خوراک از یک تولہ تا دو تولہ ویک بار ازصمغ عربی وآرد سنگھاڑا ہر یک پاؤ سیر واز
مغز پستہ یا مغز چلغوزہ ہر یک پنجتولہ ودانہ الائچی پنجماشہ ودارچینی وزنجبیل ہر یک چہار ماشہ نمودہ وعوض مغز نارجیل وتمر نقل تودری زرد
تودری سرخ بہمن سفید بہمن سرخ ہر یک شش ماشہ موصلی سنبل یک تولہ ودارفلفل یک ماشہ کردہ وعوض شہد ونبات شکر سفید یک آثار
انداختہ وروغن زرد برائے بریان کردن صمغ وآرد سنگھاڑا پاؤ سیر افزودہ ولذیذتر یافتہ **معجون** کہ انطاکی از اعظم مرکبات باہیہ و
مجرب نوشتہ **صفت آن** بگیرند خارخسک وثوم ونخود وہر یکے را علیحدہ بجوشند وبا شیر وروغن بدستور بجوشانند تا صورت آنہا
زائل شود پس سہ چند آنہا عسل وکمپند آنہا آب پیاز وترنجبین صاف کردہ داخل کنند وبقوام آوردہ بکار برند **معجون** مبہی ومسکر
از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** دارچینی ثعلب مصری شقاقل جوزبوا مصطگی اندجوز عفران دارفلفل بوزیدان گل سرخ بہمنین
تخم بلبون تخم گندنا از ہر یک دو مثقال مشک خالص وانگی عنبر اشہب یکدرم مغز حب قلقل سہ درم زائد الفکر یعنی بنگ بست
وپنج مثقال عسل سہ وزن ادویہ بطریق متعارف معجون سازند ودر ذکائی درین معجون وزن مشک یکمثقال است وزنجبیل دو مثقال
زرنباد یک مثقال قرنفل تخم ترب ہر یک پنجمثقال زیادہ است ووزن عسل نیم سیر مسطور است باقی بدستور **معجون** درامز جہ
کہ ضعف باہ بسبب ضعف قلب بہم رسد **صفت آن** شقاقل مصری ثعلب مصری بہمنین تودری زرد تودری سرخ مصطگی خولنجان
تخم ریحان تخم ہیون تخم بالنگو ہر یک یکتولہ کوفتہ بیختہ اول آملہ مربی بست عدد در سہ آثار عرق گاؤزبان بجوشانند ہرگاہ یک آثار
باقی ماند صاف نمودہ قند سفید یک آثار شربت سیب شیرین پاؤ آثار شربت انار شیرین پاؤ آثار داخل کردہ بقوام آرند مروارید
سودہ یک تولہ عنبر اشہب شش ماشہ حل کنند بعدہ ادویہ مسحوقہ بیامیزند **معجون چوب چینی** کہ در تقویت باہ واعضائے رئیسہ ودفع
امراض سوداوی مجرب وآزمودہ است **صفت آن** پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ آملہ مقشر از ہر یک سہ درم درونج عقربی
شقاقل خصیۃ الثعلب سنبل الطیب سورنجان لاجورد مغسول ہر یک دو درم افتیمون بسفائج فستقی ہر یک پنجدرم ترب سفید اسطوخودوس
بہمن سرخ بہمن سفید زرنباد بادرنجبویہ از ہر یک سہ درم بوزیدان دارچینی قرنفل جوزبوا غنچہ گل سرخ عود ہندی ابریشم مقرض از ہر یک
یک پنجدرم چوب چینی اعلےٰ بوزن مجموع ادویہ عسل مصفی سہ وزن تمام ادویہ معجون سازند وہر روز چہار مثقال تناول نمایند نوع دیگر جہت
تقویت باہ وفربہی بدن وتقویت معدہ واعضائے رئیسہ وگردہ ومثانہ بسیار مفید ومنشط ومسکر است **صفت آن** چوب چینی اعلےٰ
پنجاہ مثقال مروارید ناسفتہ دو مثقال لاجورد مغسول ریوند چینی افتیمون سنبل الطیب از ہر یک سہ مثقال ہیل مصطگی عود غرقی مایہ ستر اعرابی
اسارون از ہر یک سہ درم زعفران مشک تبتی عنبر اشہب بوزیدان سورنجان از ہر یک دو مثقال قبہ آملہ دارچینی قرنفل جوزبوا بسباسہ
زنجبیل فلفل از ہر یک دو مثقال کبابہ چینی خولنجان قسط شیرین سعد کوفی از ہر یک دو درم تمک نمیدہ ماہی روبیان درونج عقربی
زرنباد تخم گندنا تخم شلغم تخم ترب بہمن سرخ بہمن سفید تودری زرد تودری سرخ اسپست حسک مربی از ہر یک سہ مثقال شقاقل مصری
دو مثقال ورق منشط ساسس وزن مجموع ادویہ دوا ہا را کوفتہ بیختہ نگاہدارند پس گل گاؤزبان بادرنجبویہ غنچہ گل سرخ از ہر یک
دہ مثقال باریک سائیدہ در آب خیسانیدہ آب بکشیدہ آب بہ شیرین وآب سیب شیرین وگلاب از ہر یک یکصد مثقال قند سفید ملکی

بالمناصفه سه وزن ادویه بقوام آورند پس مغز بادام شیرین مقشر مغز فندق مغز چلغوزه مغز گردگان از هریک ده مثقال نرم سوده داخل کنند پس ادویه را اول را بآن واگر سکر منظور نباشد عوض ورق نقره بست مثقال چوب چینی را جوشانیده آب آنرا با عسل بقوام آورده ادویه را بآن بسرشند که در فعل خود قوی تر خواهد بود **معجون** حار مقوی باه بارد مزاج **صفت آن** زنجبیل شقاقل خولنجان تخم جرجیر تخم گندنا تخم انجره بهمن مساوی کوفته بیخته شهد خالص آب پیاز سفید سه وزن ادویه بقوام آورده آمیزند **معجون دیگر** الطاکی نوشته که شهوت برانگیزد و منی زیاده کند و فربه نماید و امساک آرد و از تراکیب مجربه ما است **صفت آن** آب خسک تر آب پیاز سفید هر کدام یک رطل باهم آمیخته نخود سفید در آن آب ترکنند پس صاف نموده باشل آن شیر ماده گاو یا شیر میش آمیزند و شاه دقیه ترنجبین در آن حل کرده صاف نموده بعسل قدر کفایت بر آتش تسقیه دهند چون تمام برود از آتش فرود آورده آرد گندم آرد نخود آرد حلبه کنجد سفید مغز بادام مغز فندق تخم خشخاش هر کدام یک اوقیه زنجبیل قرنفل دارچینی تخم جرجیر تخم شلغم تخم گزر عود هندی هر کدام شش درم پوست بیضه مرغ نشاره شاخ نرگاو قضیب گاو خشک هر یک چهار درم عاقرقرحا زرنب مصطگی قسط شیرین هر کدام سه درم کوفته بیخته بعسل مذکور بسرشند و بقدر سه درم استعمال نمایند **معجون هندی** مقوی باه و ممسک که تجربه فقیر در آمده **صفت آن** تیج بل بیجبند سیاه سریالی سمندر سوکه تخم اوٹنگن عاقرقرحا تال مکهانه گوکهرو تخم کنوچ موچرس کوند چینا صمغ عربی ثعلب مصری هر یک یک دام موصلی سفید دو دام دارچینی قرنفل جوتری هر یک هفت ماشه جوزبوا یک دام زعفران چهار ماشه جندبیدستر نیم دام مصطگی رومی نیم دام عسل نیم آثار بطور مشهور معجون سازند **معجون دیگر** سرهندی نوشته که این دوا استادمن ذکر کرده امساک قوی میکند و بسیار بهی و تقویت اعضا مینماید **صفت آن** قرنفل یک نیم توله قاقله صغار جوزبوا بسباسه هر یک دو توله عصاره بادیان پنج توله زعفران نیم توله مغز بادام نیم رطل رب بهی رب انار شربت سیب هر یک یک نیم رطل عسل سه رطل شکر طبرزد ربع رطل ادویه را سائیده در ربوب و عسل و شکر را در یک رطل گلاب بقوام آورده بسرشند و بیک دو حبه مشک و عنبر خوشبو ساخته روغن قضیب برائے ضعیف سنی و شش درم و برائے متوسط دو چند این و برائے قوی سه چند آن آمیزند برائے ارباب دل معتاد بشرب قینیات نیکو است **معجون** مصلب قضیب و مهیی و ممسک **صفت آن** سپند سوختنی بسباسه جوزبوا قرنفل دارچینی از هر یک پنج درم کنجد سیاه مقشر هفت درم جمله را سائیده با عسل معجون سازند شربتے مقدار سه درم **معجون شیخ الرئیس** که بسرعت انزال و سیلان رحم مجرب **صفت آن** هلیله کابلی بریان یک جزو بهمن سفید نصف جزو حب الآس پودینه خشک سندروس مرکی کندر بسباسه هر یک سه جزو قرنفل نصف جزو دراسن خشک حب المحلب هر یک ده جزو کوفته بیخته بشیره آمله مربی معجون سازند **معجون عطائی** جهت سرعت انزال و تقطیر البول نافع است تالیف میر عطاء الله **صفت آن** مصطگی کندر جفت بلوط بزرالقنب لبان مساوی کوفته بیخته با عسل دو چند ادویه بسرشند **معجون** دافع سرعت انزال مقوی باه و مغلظ منی رقیق **صفت آن** پوست هلیله زرد و بلیله و آمله خرمائے بریان ثعلب مصری میده چوب خار خسک موصلی سیاه و سفید سنبل تخم کونچ سنگهاڑه خشک مغز کنول گٹه سپستان اندرجو شیرین

مغز خستہ تمر ہندی ہر واحد دو درم گلنار شہدانہ نانخواہ زیرہ سیاہ حب الآس کشنیز طباشیر چینی کوپل درخت برگد مصطگی بلوط پچہنڈ
سرداری لودہ حب ل بریان ہر واحد یک درم مہوہلی بہلی ببول تخم گندر ہر واحد یک مثقال قند سہ چند **معجون خبث الحدید** مفید
ابرائے سرعت انزال منی از مجربات حکیم الملک **صفت آن** بہمن سرخ بہمن سفید از ہر یک پنجمثقال خولنجان جفت بلوط
عاقرقرحا ہر یک دو درم شہد انج کندر ماہی شتراعرابی از ہر یک سہ درم حب الآس افیون جوز بوا اقاقیا ثعلب مصری تخم شبت سوگونی
خبث الحدید مدبر از ہر یک پنجمثقال تخم ترب دہ درم مجموع را کوفتہ بیختہ بعسل کف گرفتہ دو وزن ادویہ سرشتہ معجون سازند شربتے دو درم
دعقب آن پیالہ شیر تازہ بنوشند **معجون** جہت سرعت انزال نافع است از مجربات حکیم علی گیلانی **صفت آن** مصطگی بلوط
گلنار لبان ذکر شونیز تخم کشنیز ہر یک دہ تولہ کمون نانخواہ کرویا ہر یک پنج تولہ پوست بلیلہ آملہ ہلیلہ سیاہ ہر یک سیزدہ تولہ عسل سفید
سہ وزن ادویہ بدستور معجون سازند **معجون** کہ جہت سرعت انزال نافع از مجربات حکیم موصوف **صفت آن** لبان ذکر
مصطگی جفت بلوط شہدانہ کرویا ہر یک یکتولہ عسل سفید دو چند برابر ادویہ بدستور سرشتہ **معجون** برائے سرعت انزال و ضعف
گردہ و مثانہ و نفع آن مجرب حکیم شریف خان **صفت آن** جوز بوا دو جزو آملہ منقے او خرخار خشک پوست بلیلہ بسباسہ قاقلہ
قرفہ خولنجان حب بلسان دارچینی زنجبیل از ہر یک سہ جزو تخم سورد زعفران از ہر یک دو جزو کوفتہ بیختہ در سہ چند عسل مقوم معجون
سازند ناشتا یک ٹانک خورند واگر خواہند وقت خواب شب نیز یک ٹانک بخورند **معجون** برائے سرعت انزال و ضعف باہ
کہ سبب آن کثرت رطوبت باشد **صفت آن** آملہ سنگہاڑہ خشک صمغ پلاس کہیلا کہیلی مائین گجراتی ماز و سبز نشاستہ
پستان گلنار پہلی خام ببول آرد نخود بریان تج گوکہرو چکنی دودہی جوز بوا جوتری موچرس قاقلتین گیرو ہمہ ادویہ را مساوی گرفتہ
با سہ چند آن عسل و نبات وقدرے کمودہ شیر معجون سازند **معجون ممسک** کہ تا ترشی نخورند انزال نشود **صفت آن**
افیون مصری جوز بوا قرنفل مشک زعفران فلفل زنجبیل قرفہ جملہ برابر عسل صاف پچند ہمہ شربتے تا نیم درم وقت عصر بخورند و بعد عشا
مشغول جماع شوند در این اثنا طعام نخورند بلکہ قدرے شیر بنوشند و کسیکہ مبتلا بمرض سرعت انزال بود ہر روز قدر دو نخود
از این دوا تا چندروز بخورد ان شاء اللہ تعالی علت مذکور زائل شود **معجون** برائے تغلیظ منی مجرب **صفت آن** گوند نشاستہ
خصیۃ الثعلب از ہر یک نیم تولہ کتیرا طباشیر دارچینی از ہر یک چہار ماشہ مغز بادام مقشر دو تولہ مغز نارجیل یک نیم تولہ علک البطم سہ ماشہ
مغز چلغوزہ یک تولہ مصطگی دو ماشہ نبات سہ وزن ادویہ واگر خواہند از ہمین اجزا سفوف سازند و نبات برابر ہمہ اجزا داخل کنند
معجون کہ سیلان منی و مذی و ودی و سیلان رطوبات رحم را کہ مزمن باشد بہ نہایت نافع **صفت آن** مروارید ناسفتہ
کہربا عود گل پستہ گل سپیاری شہد انج بسباسہ عود صلیب خولنجان طباشیر کتہ سفید سشتہ جفت بلوط صمغ عربی ثمر درخت
مغیلان بہمن سرخ بہمن سفید شقاقل مصری گلنار فارسی پوست بیخ مغیلان صمغ سپیاری کشنیز خشک صمغ درخت سنبل
خصیۃ الثعلب قرفہ آملہ منقے صندل سفید آرد بلوط ہر یک یک مثقال مغز پستہ مغز چلغوزہ مغز نارجیل مغز فندق مغز
حبۃ الخضرا تخم خشخاش تخم خرفہ مقشر ہر یک دو مثقال مصطگی علک البطم ورق طلا ورق نقرہ ہر یک نیم مثقال پوست ہلیلہ کابلی

هلیله سیاه بروغن گاو بریان کرده غنچه گل سرخ هریک دو مثقال تباشیر صمغ نیم مثقال مویز منقی بست مثقال نبات سفید شصت
مثقال آب سیب شیرین آب به شیرین آب انار شیرین آب امرود از هریک چهل مثقال شربت فواکه شیرین گلاب هریک بست
مثقال معجون سازند **معجون** بنارکشا که در تقویت باه نیز عجیب النفع است **صفت آن** تال مکهانه بیدره چوب تخم اونٹگن
مغز تخم کونچ هریک پنجدرم موصلی سیاه موصلی سفید بہمن سفید بہمن سیاه بہمن سرخ ثعلب مصری هریک سه درم شقاقل مصری دو درم سلیخه
بسباسه زنجبیل موچرس جوز بوا هریک یکدرم دارفلفل نیمدرم شیر میش یک آثار شهد خالص سه پاؤ معجون سازند **معجون** برائے
علت ابنه که از ماده شور افتد از مجربات انطاکی **صفت آن** غاریقون عاقرقرحا سعد هرکدام یک جزو تربد موصوف سنائی
گل سرخ هرکدام نصف جزو مغز بادام تلخ ربع جزو کوفته بیخته بعسل سرشته چهار درم بآب عناب و نعنع بدهند و بآب ماهی بست
نوبت حقنه کنند **معجون** که در ورم رحم بلغمی مجرب است **صفت آن** سنبل الطیب مرمکی سلیخه قسط هریک دو درم فقاح اذخر جنتیانا
هریک یکدرم در شهد نیم پاؤ معجون سازند خوراک یکدرم و ضماد و آبزن و نطول هم بعمل آرند **معجون** که در ادرار حیض و بول منفعت عظیم دارد
صفت آن تخم کرفس بادیان انیسون هریک ده درم شکطرامشیع ریوند چینی قسط اسارون حماحرمل جعده هریک سه درم
کوفته بیخته باسه چندان عسل کف گرفته بسرشند و هر بامداد بقدر یک مثقال خورند **ایضاً** که مدر حیض است **صفت آن**
قسط تلخ ریوند چینی حماماحرمل اسارون سلیخه شکطرامشیع هرکدام یک جزو ابهل نصف جزو همه را کوفته بیخته بعسل کف گرفته بسرشند
و یک مثقال با آب مطبوخ لوبیائے سرخ بدهند **معجون** که در تسهیل ولادت بیعدیل است و نیز مدر حیض **صفت آن** مرمکی
جندبیدستر میعه سائله هر واحد یک مثقال دارچینی ابهل هر واحد نیم مثقال کوفته بیخته در شهد خالص آمیزند خوراک دو مثقال **معجون**
که آب رفتن از فرج زن منع نماید و درین باب مجرب است **صفت آن** موچرس سپاری طباشیر نشاسته گل مختوم
مازو سبز گل سرخ حب الآس بلیله هلیله آمله از هریک شش ماشه موصلی سیاه و سفید هریک توله پوست انار بنه ماشه در رُب به و رُب
انار شیرین هریک دو دام نبات و عسل بالمناصفه سه چند ادویه آمیخته بطریق معمول معجون سازند شربت علی الصباح یکتوله واز حموضات
وادویه واغذیه منفوخه پرهیز کنند **معجون** از برائے منع رطوبت سائله از فرج زن مجرب و برائے انجماد منی مردان نیز مفید است
صفت آن پوست فالسه پوست درخت ببول پوست درخت گولر پوست درخت کہرنی پوست درخت بسوڑہ
پوست درخت کچنال پوست درخت مولسری پوست درخت جامن پوست درخت برگد پوست درخت جهربیری هریک پاؤ سیر
برنج ساٹھی نیم پاؤ پوستها را نیم کوفته در هشت آثار آب بجوشانند چون چهارم آثار آب بماند صاف نموده برنج ساٹھی در آن انداخته باز
بجوشانند تا همه آب در برنج جذب شود برنج خشک نموده سائیده پس بگیرند نشاسته پنجدام و در روغن بریان سازند و مغز تخم خربزه
چهار توله موچرس گل دهاوه مائین خورد و کلان زنجبیل دارفلفل اسگند تهلوچن هریک شش ماشه کوفته بیخته سفوف سازند و فوفل برا
دو پاره کرده چهار توله در نیم آثار شیر جوشانند تا کهوه شود سپاری بها برآورده خشک نموده کوفته بیخته با دویه سفوف آمیزند و مغز تخم
خربزه را صلایه کرده یکجا نموده بایک آثار شکر سفید بقوام آرند و چینا گوند و تالمکهانه نیز در روغن بریان نموده صلایه کرده داخل

معجون سازند **معجون سپیاری پاک** برائے سیلان رطوبت ارحام **صفت آن** مائین خورد مائین کلان ہر یک
دو دام پختہ گل دباوہ گل فوفل ہر یک پنجدام گوند ببیا نیم پاؤ فوفل سرخ پاؤ آنارا اول فوفل را کوفتہ در شیر مادہ گاؤ سرشتہ تا بجوشانند
و بکفچہ بہم بزنند تا خوب پختہ شود پس شکر سفید سہ پاؤ آمیزند و بپزند تا بقوام آید از آتش فرود آوردہ ادویہ سابق کوفتہ بیختہ
آمیزند خوراک بقدر حاجت بخورانند **معجون مخبل** از اہل تجربہ منقول **صفت آن** زہرہ بز نرا گر کوہی باشد بہتر والا اہلی
کہ در کمال جوانی و مستی رسیدہ باشد کتیرا بسد مغسول بہمنین خولنجان ہر یک پنجماشہ درونج خصیۃ الثعلب مروارید ناسفتہ ہر یک دہ ماشہ
بعسل کف گرفتہ بسرشند و سہ روز ہر روز یک ماشہ تا بقدر تحمل مزاج و قوت بخورند **معجون معین حمل** کہ نسخہ آن در جوارشات
مذکور شد معجون برائے منع کثرت اسقاط کہ از ریح بود **صفت آن** زرنباد درونج حلتیت جدید سترمازو سبز طباشیر
ہر یک یکدرم زنجبیل دو درم مشک دانگی کوفتہ بیختہ بعسل سہ وزن ادویہ کف گرفتہ معجون سازند و یک مثقال بخورند **معجون حافظ
الجنین** بہمت زنان حاملہ کہ عادت باسقاط داشتہ باشند ہرگاہ شروع ماہ دوم شود ہر روز یک مثقال بخورند بحفظ الٰہی از
اسقاط ایمن باشند و مکرر آزمودہ است و اعانت بر حمل ہم بنماید **صفت آن** نشارۂ عاج فوفل شاخ گوزن سوختہ گلنار
ابریشم مقرض ہر یک یکمثقال مروارید مرجان بسد یشب سفید گل سرخ گل ارمنی کشنیز خشک عود ہندی مصطگی زرنباد کہربا چینی ہر یک
دو مثقال کوفتہ بیختہ بشہد خالص و شیرۂ آملہ مربی ہر یک سی مثقال سرشتہ معجون سازند و اگر منع نباشد کافور قیصوری بقدر حاجت آمیزند
لوعا بیگر تالیف حلوبخان برائے زنے کہ اطفال او پیش از وقت ولادت ساقط شوند و ایضاً جہت بعضے زنان کہ طفل ایشاں بعد از تولد
جوشش بہم میرسد و یا مرض ام الصبیان عارض میشود و موجب ہلاکت میگردد استعمال این معجون در ایام حمل پیش از آنکہ ماہ ششم رسد تا چہل و
یکروز باعث دفع آن میگردد و مجرب است **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی بسد محرق مغسول صندل سفید صندل سرخ
مازو سبز طباشیر درونج عقربی عود صلیب ابریشم مقرض عود خام پوست بیخ انجبار گل ارمنی از ہر یک دو نیم مثقال مغز تخم ہندوانہ تخم خرفہ
مقشر از ہر یک پنجمثقال ورق طلا ورق نقرہ از ہر یک بست عدد عنبر اشہب دو دانگ و نیم شربت غورہ ہفتاد و پنجمثقال نبات سفید یکصد
و پنجمثقال عسل مصفی پنجاہ مثقال بدستور مقرر مرتب سازند و در ابتدائے حمل ہر روز یکمثقال بخورند باگلاب دہ مثقال و در نسخہ دیگر عود صلیب و ورق طلا
مطروح است و وزن شربت غورہ سی مثقال و نبات پنجاہ مثقال و شہد بست مثقال و بعضے این معجون را در حمل پنجم ماہ وزن شربت غورہ ساختہ
خورانند و جنین محفوظ ماند و بعضے گویند کہ مکرر تجربہ کردیم کہ از خورانیدن این معجون دختر پیدا شد پس مناسب کہ بسباسہ زرنباد دارچینی دانہ الائچی
سفید ہر یک دو نیم مثقال عود خام پنجماشہ ابریشم خام ہفت و نیم مثقال زیادہ کنند کہ فرزند نرینہ پیدا شود **لوعا بیگر** کہ حاملہ چہار ماہ را
خفقان بشدت عارض شدہ این معجون نہایت فائدہ کرد **صفت آن** آملہ مربی دہ عدد گل سرخ کشنیز گل گاؤزبان صندل مسوق
بگلاب زہر مہرہ سودہ ہر یک دو دام طباشیر بہمنین گل نسرین زرنباد کہربا ابریشم مقرض درونج عقربی ہر یک یکدرم عود ہندی سنبل الطیب
مصطگی ہر یک نیم درم کوفتہ بیختہ بگلاب و عرق کیوڑہ سہ چند قند بقوام آرند و ادویہ بسرشند و اگر دو چند قند گیرند و یک چند شربت
شیرین بہتر باشد **معجون سہاگہ سونٹھ** کہ برائے قوت کمر زنان و ولادت طفل سہل **صفت آن**

زنجبیل نیم پاؤ کوفته در نیم پاؤ روغن زرد و سه پاؤ شیر گاؤ بجوشانند تا غلیظ شود پس این ادویه سائیده آمیخته بقوام شکر آمیزند و مغز تخم
خربزه مغز حب السمنه نشاسته هر واحد دو توله اسگند موصلی سفید موچرس گوند ناگوری ستاور هر واحد یک توله سافج هندی
صندل سوده سیلخه گل دهاوه هر واحد نه ماشه خارخسک دارفلفل فلفل سیاه سنبل الطیب سعد کوفی مغز تخم کونچ چنیاگوند هر واحد
شش ماشه بدستور معجون سازند **معجون** برائے زنان که بعد ولادت استعمال نمایند جهت قطع سیلان آب و تنگی فرج و دفع
پرسوت نافع است و مقوی معده و مکرر بعمل در آمده **صفت آن** لبیاسه زعفران الائچی خورد از هر یک شش ماشه جوز بوا سه ماشه
قرنفل پلپل چیته دارچینی گل پته گل سپاری از هر یک یکتوله خرما کوپره هر یک دوازده درم مغز بادام روغن زرد هر یک نیم پاؤ مشک
سه ماشه شهد سه وزن ادویه ورق نقره بست و پنج عدد **معجون** که در مرض حدبه و ریاح افرسه وغیره تجربه حکیم عابد رسید **صفت**
آن سنبل الطیب اسارون گل سرخ مصطگی دارچینی از هر یک نیم درم مرمکی ده درم زرنباد و پنج عقربی از هر واحد سه درم تخم کرفس حرمل از
هر یک چهار درم کوفته بیخته بشهد خالص سه چند ادویه بقوام آرند خوراک سه درم با آب نیم گرم مداومت نمایند **نوع دیگر** که چون سه روز
بخورند و سه روز بگزارند در حدبه رطوبی و ریحی بنهایت سودمند است مخترع و مجرب داؤد انطاکی است **صفت آن** غاریقون
تربد سفید مغاث سورنجان هر کدام هفت درم پوست هلیله کابلی بسفائج فستقی خولنجان هر کدام پنج درم سکبینج اشق قسط دارچینی هر کدام
چهار درم صبر مصطگی عاقرقرحا جنطیانا حب الغار قرنفل فلفل سیاه هر کدام سه درم کوفته بیخته با سه چند عسل مصفی بسرشند شربتے دو مثقال
باآب نیم گرم و انطاکی نوشته که آنچه در وجع مفاصل و عرق النسا و نقرس وغیره تجربه کرده ام از تراکیب ما این دوا است **معجون**
مسیحی درد پشت و سرعت انزال راکه از برودت باشد سوددارد **صفت آن** گل سرخ سعد کوفی سداب عاقرقرحا
قرنفل سنبل الطیب مصطگی زرنباد زعفران قاقلتین جوزبوا مساوی تقند و عسل سه وزن ادویه و عسل در گلاب بقوام آورده همه ادویه
کوفته بیخته آمیزند **معجون چوب چینی** که برائے درد پشت بارد و بلغمی نافع است **صفت آن** برادهٔ چوب چینی هشتاد
مثقال گل گاؤزبان بیخ کبر بهمنین تودرین بوزیدان شقاقل گل نسرین پوست ترنج سورنجان ابریشم مقرض صندل سفید
اندر جو شیرین هر یک سه مثقال مغاث بغدادی یک توله مغز انجکاک و پسته و حب الزلم و بادام و چلغوزه و چرونجی و گردگان و
نارجیل مروارید ناسفته هر واحد یک توله بسد یاقوت هر یک چهار ماشه مشک عنبر هر یک سه ماشه در عسل و قند بالمناصفه سه چند قوام
ساخته آمیزند و شربت دو مثقال با عرق چوب چینی که در عرقیات گزشت **معجون سورنجان** که در اوجاع مفاصل همواره معمول
است **صفت آن** اسارون زنجبیل زیره سیاه دارفلفل هر یک دو درم سنا مکی پنج درم سورنجان ده درم شهد سه وزن
ادویه بطریق متعارف معجون سازند شربت پنج ماشه تا دو درم **نوع دیگر** که نسخه هندیست در اوجاع مفاصل بعد تنقیه بعمل می آید سریع التاثیر
است **صفت آن** سورنجان شیرین هفت درم سنائے مکی پوست هلیله زرد هر یک سه درم اسگند ترید موصوف هر واحد
دو درم زیره سیاه شیطرج اسارون زنجبیل دارفلفل فلفل برگ حنا بدهارا هر یک یکدرم عسل سه چند **معجون مفاصل** تالیف فاضل اندلسی
که در وجع مفاصل مجرب است **صفت آن** مغز بادام خردل سنائے مکی از هر واحد یک جزو مصطگی ثمن جزو سورنجان نیم جزو

ترمد و صوف شیطرج هندی عاقرقرحا از هر واحد ربع جزو کوفته بیخته با شهد سه چند ادویه بقوام آرند و سه مثقال قدر شربت
است **معجون چوب چینی** تالیف حکیم علی نافع وجع مفاصل بارد مزاج مستعمل بعد تنقیه و دافع ضعف قوی و کسل است
و رنگ رخساره نیکو کند. **صفت آن** چوب چینی بست درم مصطگی عود غرقی زعفران هر یک پنجدرم دارچینی سنبل الطیب
سورنجان شیرین سادج اشنه ترنفل دانه هیل فلفل گرد دار فلفل بوزیدان جند بید ستر زنجبیل شیطرج گل سرخ کمون
انیسون خولنجان جوز بوا بهمنین هر یک سه درم مشک یک درم عسل سه چند و اگر جند بید ستر اصیل پیدا نشود عوض آن
جدوار اندازند خوراک تا دو مثقال **معجون چوب چینی باعشبه** تالیف حکیم علویخان بجهت درد مفاصل حادث
بسبب آتشک که شخصی را از مدت بیست سال بوده و ضعف باه و جمیع قوتهائے نفسانی و طبعی و قلت شهوت طعام داشت
و الحمد تعالی ازین معجون در بست و یک روز رفع مرض او بکلی گردید **صفت آن** عشبه مغربی بریده پانزده درم چوب
چینی موصوف باہمه صفت ورق نموده هفتاد درم گل گاؤزبان بسفایج فستقی بادرنجبویه از هر یک ده درم مویز منقی یک نیم رطل
نموده اند و تنج نیم من گلاب و عرق بید مشک یک شب بخیسانند و روز دیگر در دیگ سنگی یا مسی تازه قلعی دار نموده سر آن را بطبق
سفالی پوشانیده و اطراف آن را بخمیر و گل حکمت محکم نموده سنگی بزرگ بر سر پوشش گزاشته مقدار تنج نیم من هیزم قلم باریک
دوشاخ در زیر آن بسوزانند تا بتمام رسد پس دیگ را فرود آورده بمالند و بپالایند و نبات سفید یک من تبریزی عسل مصفی یکسیر نیم رطل
عراقی داخل نموده در قدر مضاعف بجوشانند و کف آنرا گرفته صاف نموده بقوام آرند پس بگیرند دارچینی سیلانی بهمن سرخ بهمن سفید
سنا مکی خولنجان سورنجان دانه هیل مصطگی رومی از هر یک دو درم چوب چینی اعلی نتی و پنجدرم عنبر اشهب نیم مثقال زعفران چهار دانگ
پوست هلیله کابلی پانزده درم کوفته بیخته بسرشند و هر روز دو نیم مثقال صبح و این قدر شام بخورانند باین قهوه چوب چینی که دو مثقال
چوب چینی را در یک من آب بدستور تنج چوب چینی با یک من هیزم طبخ نمایند و چون هیمه تمام شود فرود آورده سرد کرده نگاهدارند نصف
صباح با معجون بخورند و نصف دیگر را شام با معجون بیاشامند و در بعضے جا در تنج عشبه مغربی بادرنجبویه اسطوخودوس گل گاؤزبان از هر یک ده درم
لاجورد مغسول و حجر ارمنی مغسول هر یک دو پنجدرم اضافه کرده و وزن چوب چینی چهل و پنجدرم نموده بسیار مفید آمد **معجون** برائے وجع
مفاصل معمول حکیم منصور علی **صفت آن** مروارید ناسفته پوست هلیله کابلی کشنیز مقشر از هر یک یک مثقال طباشیر
تخم حماض گل گاؤزبان پوست ترنج هر یک سه ماشه نبات سفید شش توله نبات را بگلاب قوام ساخته ادویه سوده آمیزند و هر روز
سه ماشه بالفتوح چوب چینی چهار ماشه شربت انار دو توله تا اندازیک ماه بدهند و تقلیل نمک دارند و غذا موافق مزاج خورند ابدال نخود
با نان گندم و نخود آب و از لبنیات و نقولات و ترشیها ست پرهیزند و روغن بادام برائے خشکی دماغ در بینی اندازند **معجون** که بقیه حمی را مفید
صفت آن مغز تخم کدوے شیرین تخم کاسنی مغز تخم خیارین تخم خرفه مقشر ریونک هر یک سه درم گل سرخ طباشیر صندل سفید
هر یک دو درم عسل سفید یک چند نبات سفید دو چند بدستور مقرری بقوام آورده ادویه بسرشند **معجون ربع** از مجربات حکیم
عمادالدین محمود شیرازی است چون روز نوبت قبل از نوبت ساعت مقدار دو نخود تا نیم مثقال بخورند البته در سه نوبت قطع کند

دمی است بجب لولو صفت آن جند بیدستر حلتیت دارچینی قرنفل شونیز مرصاف میعه سائله هر یک سه درم افیون سداب فلفل گرد هر یک یکدرم عسل برابر جمله و در نسخه حکیم منصور علی صاحب که از تجربه خود نوشته اند مروارید سه درم نیز داخل است معجون معصفر فساد خون و سودا و بلغم و جوشش بدن و سرخ باده الطفال وغیر المغال را دافع و مجرب است صفت آن پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی پوست بلیله هر واحد تولہ آمله منقی شاهتره گلوزیره سفید هر یک دو تولہ کشنیز مقشر گل معصفر برم ڈنڈی برگ حنا صندل سرخ دهمایا هر واحد تولہ عسل سفید دو چند ادویه کشمش سبز یک چند ادویه معجون سازند معجون عشبه تالیف حکیم شریف خان که جهت آتشک و اخراج مواد سوداوی و بلغمی و وجع مفاصل مجرب و معمول صفت آن پوست هلیله زرد چهار درم پوست هلیله کابلی پوست بلیله هلیله سیاه شاهتره بسفایج تربد موصوف افتیمون هر یک پنجدرم آمله سه درم برگ سنا ده درم عشبه مغربی پنجتوله عسل سه وزن ادویه معجون سازند خوراک از هفت ماشه تا یک تولہ و گاہے عوض عشبه چوب چینی پاؤ آثار درین ترکیب نموده شد برائے مواد سوداوی بسیار نافع آمد و در نسخه حکیم کفایت اللہ خان عشبه سه تولہ است و گل سرخ ده درم لاجورد مغسول سه درم مغز تخم کدوئے شیرین پنجدرم مویز منقے پنجتوله عوض تربد و بسفایج و وزن عسل همچند و شکر دو چند ادویه بقوام آورده بدستور معجون سازند و نه ماشه بعرق شاهتره یا عرق بادیه مجربه خوردن در تصفیه ماده سوداوی در باد فرنگ و رفع قبض بهایت مجرب نوشته و مکرر به تجربه رسیده نوع دیگر از تالیف حکیم ببر علی خان برائے استیصال ماده آتشک و قروح خبیثه و بثور سوداوی و نواصیر و تصفیه خون معمول صفت آن عشبه مغربی هفت و نیم تولہ چوب چینی شش تولہ بسفایج برگ سنا هر یک سه تولہ بادیان براده شیشم براده آبنوس چرائته هلیله سیاه هر یک یکنیم تولہ گل سرخ برگ شاهتره برگ سرپهوکه برگ حنا عنب الثعلب هر یک یکتوله گلو انیسون گل بابونه گاوزبان گل گاوزبان هر یک نه ماشه خوبانی دوازده عدد و شهد خالص دو نیم وزن همه ادویه بدستور معجون ساخته چهل روز در غله جو دارند بعده از یک تولہ تا دو نیم تولہ بخورند غذا قورمه و نان نرو اے نمک یا کم نمک نوع دیگر نافع قروح و جروح خبیثه آتشک و ناصور و آکله قدیمه و حدیثه و خارش و دافع اوجاع مفاصل و مقوی اعضائے تناسل صفت آن بادیان صندل سفید هر یک دو دام بسفایج فستقی سنا مکی هر یک شش دام عشبه مغربی دوازده دام شهد خالص بست چهار دام قند سفید یک آثار یا صرف شکر سفید یک آثار و همین معمول دوا را کوفته بیخته وزن نموده معجون سازند خوراک یکدام صبح و یکدام شام با آب مطبوخ عشبه که یک دام عشبه را با هفت آثار آب خالص جوشنده هر گاه ثلث بماند صاف نموده با شهد خورند و بجائے آب همین آب استعمال سازند و آب دیگر نخورند و اگر با عشبه یکدام چوب گز جوش دهند بهتر و قوی تر بود و در نسخه دیگر وزن عشبه و سنا هر یک هفت دام بسفایج چهار دام عسل و قند سه چند ادویه است و قید استعمال آن آب عشبه نیست غذا گوشت بز یا دراج یا مرغ با نان خمیر نوع دیگر که برائے آتشک و مواد محترقه و استسقا نافع و قبض و نفخ را دافع و تصفیه خون در رنگ بشره گلگون می کند صفت آن عشبه مغربی ربع رطل برگ سنا بادیان هر یک دوازده درم بسفایج فستقی شاهتره ده درم صندل سرخ چهار درم قند سفید ربع رطل عسل نیم رطل بقوام آرند مجرب است و در بیاض بعضے مجسمه بین وزن بادیان

وصندل سرخ هریک شش درم وبسفایج دوازده درم وقند وعسل هریک یک نیم پاؤ است وتربد سفید شش درم اضافه نموده خوراک
ازیک توله تا یک نیم توله و در وصف آن نوشته که تنقیه مواد آتشک از بدن بالکلیه نماید ونطفه توالد وتناسل را صاف کند
وخارش وچاجن وکلف را دور سازد ووجع مفاصل وخشکی دماغ وجمیع امراض سوداوی را نافع **معجون عشبه** دیگر معمول نافع
آتشک مقوی قلب مفید علل اعضاء تناسل واوجاع مفاصل که بسبب آتشک باشد **صفت آن** مشک خالص
ورق طلا هریک نیم درم ورق نقره زعفران هریک یکدرم سورنجان بوزیدان هریک یک نیم مثقال عنبر اشهب دو درم کهربائی
ابریشم مقرض گل سرخ تخم خشخاش بسفایج مروارید ناسفته بادرنجبویه گاؤزبان هریک یک مثقال مغز تخم خربزه ثعلب مصری هر واحد
دو مثقال پوست هلیله کابلی کشنیز مقشر مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم تربوز هر واحد سه مثقال عشبه مغربی بست توله عشبه را ریزه
ریزه کرده شب در عرق گاؤزبان وعرق شاهتره وعرق عنب الثعلب هر واحد یک آثار گلاب نیم آثار تر کرده صبح بجوشانند تا بنصف
بماند مالیده صاف کرده قند سفید نیم آثار عسل نیم پاؤ داخل کرده بقوام آرند ادویه دیگر کوفته بیخته معجون سازند دو مثقال تا دو
نیم مثقال خورند وگاهی درین نسخه کافور یک نیم مثقال افزوده وبعد دفع مرض آتشک که گرمی ونقاهت باقی باشد استعمال نموده
عجیب است **نوع دیگر** طوائفی ضعف معده وخفقان وبقیه مواد آتشک واقست ازین معجون فائده کلی یافت **صفت**
آن گاؤزبان بسفایج پوست هلیله کابلی مصطگی ابریشم مقرض گل گاؤزبان گل سرخ مغز تخم کدوی شیرین صندل سفید بگلاب
سوده طباشیر پوست ترنج پوست بیرون پسته درونج هریک یکمثقال دانه هیل زهرمهره بگلاب سوده تخم کشنیز از هریک دو مثقال
زعفران یک درم عشبه مغربی بست مثقال را نیم کوفته در یک آثار عرق شاهتره شب خیسانیده صبح جوشانند که ربع بماند در آب مذکور
شکر سفید سه چند ادویه حل کرده بقوام آرند وادویه کوفته بیخته آمیزند شربت دو مثقال با عرق کادی وگلاب وعرق صندل **معجون عشبه**
وچوب چینی که مسهل است ومعمول برای اصلاح خون فاسد واخلاط محترقه **صفت آن** بادیان صندل سفید گلو تازه
افتیمون هر واحد یک دام پوست هلیله زرد هلیله سیاه پوست هلیله کابلی شاهتره پوست بلیله چرائته منڈی تربد سفید
هریک دو درم سنا مکی چهار درم عشبه مغربی دوازده درم چوب چینی نیم پاؤ قند سفید یک سیر عسل پاؤ سیر بدستور
مقرری معجون سازند **معجون چوب چینی** جهت باد فرنگ وتقویت باه بیعدیل منقول از بیاض حکیم بقا خان **صفت**
آن چوب چینی بهمه صفت موصوف نیم پاؤ سنای مکی هفت توله بسفایج فستقی صندل سفید وسرخ هریک سه توله
بادیان دو توله شهد خالص نبات سفید گلاب هریک نیم آثار اول همه ادویه جدا جدا کوفته بیخته نبات وعسل را بگلاب قوام
نموده ادویه اندک اندک در آن انداخته حل نمایند پس در ظرف چینی بدارند وصبح چهار توله ووقت شام دو توله بخورند ودر نسخه دیگر
بسفایج چهار توله وعسل سی توله است غذا پلاؤ مرغ وگوشت حلوان **نوع دیگر** دافع مواد آتشک وامراض سوداوی مقوی
اعضاء رئیسه وباه **صفت آن** پوست هلیله کابلی هلیله سیاه آمله تربد اسطوخودوس بهمنین زرد باد رنجبویه هریک سه
درم افتیمون بسفایج هریک پنج درم لاجورد مغسول حجر ارمنی مغسول درونج سنبل الطیب شقاقل ثعلب مصری بوزیدان

دار چینی قرنفل جوزبوا گل سرخ عود هندی ابریشم مقرض هر یک یک نیم درم چوب چینی برابر همه ادویه عسل سه چند خوراک یک مثقال
معجون چوب چینی که دافع مواد آتشک و فساد خون است صفت آن چوب چینی چهل مثقال مغز تخم کدوی شیرین
خشخاش سفید هر یک چهار درم گل سرخ هلیله سیاه شاهتره آمله منقی صندل سفید کاکنج پوست بلیله مغز تخم خیارین کشنیز خشک
تخم کاهو هر یک سه درم طباشیر چوب گز هر یک ده درم ریوند خطائی یک درم عسل سه چند خوراک حسب حال نوع دیگر
دافع مواد آتشک و بعد تنقیه مستعمل صفت آن پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه پوست بلیله آمله گل معصفر
صندل سرخ تخم کاهو چرائته بسفائج گل سرخ تخم کاسنی گل گاؤزبان شاهتره مغز تخم کدوی شیرین مغز بادام کشنیز مقشر هر یک
چهار درم تخم خشخاش سه درم گاؤزبان ده درم چوب چینی نیم پاؤ قند سه چند نوع دیگر دافع مواد آتشک بعد تنقیه نافع صفت
آن چوب چینی قسم اول عرقی وردی اللون بے گره کرم ناخورده چهل مثقال اول ورق ورق تراشیده در آب صاف کرده صبح
بجوشانند هرگاه نصف بماند صاف نموده قند سفید ربع رطل عسل پاؤ سیر کرده بقوام آرند پس مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم هندوانه
مغز تخم خربزه هر یک دو مثقال بهمنین گل گاؤزبان بادرنجبویه بسفائج فستقی مروارید ناسفته کهربا لاجورد مغسول سورنجان هر واحد
مثقالی عنب الثعلب نیم مثقال مشک نیم درم ورق طلا ورق نقره هر یک نیم درم عرق بید مشک گلاب هر واحد پاؤ آثار داخل کرده
معجون سازند شربتے یک توله بعرق بید مشک و عرق گاؤزبان و گلاب بخورند معجون شاهتره دافع فساد خون و گرمی مزاج
و مفید جرب و حکه صفت آن پوست بلیله هلیله زرد و کابلی پوست بلیله آمله برگ سرپهوکه هلیله زنگی هر واحد توله شاهتره دو توله
چرائته اصل السوس هر یک ده درم تخم خشخاش دو مثقال بروغن گاؤ چرب کرده سه چند قند بقوام آرند معجون شاهتره جهت
جرب نافع و بتدریج استیصال ماده خارش میکند صفت آن ریوند چینی یک درم چوب کادی دو درم برگ شاهتره پنجدرم برگ
سنا مکی پنجدرم پوست بلیله زرد ده درم همه را کوفته و کشمش سه وزن ادویه بسرشند خوراک سه درم بدرقه آب فواکه معجون که برای
تصفیه خون و رفع حدت صفرا بکار می آید صفت آن عناب آلو بخارا هر یک ده دانه تمر هندی چهار توله شاهتره کشنیز خشک مقشر
هر یک دو توله شب در آب خیسانیده صبح بجوشانند چون چهارم حصه بماند صاف کرده به یک نیم پاؤ شکر بقوام آورند و بعد قوام
این ادویه طباشیر بنفشه هر یک دو درم گل سرخ زرشک تخم کاهو تخم کاسنی هر یک یکدرم زرشک را در گلاب حل کرده و ادویه دیگر کوفته بیخته
داخل کرده معجون سازند و اگر در عرق کادی قوام نمایند بهتر است معجون غریب دافع جذام و خدره و فساد خون و مواد آتشک معمول
صفت آن پوست شاخ نیب پوست نیب برگ نیب پوست شاخ انجیر دشتی هر یک چهار درم شاهتره کشنیز چرائته تلخ پوست
هلیله زرد کابلی پوست بلیله هلیله سیاه شیطرج گل سرخ بادیان سنا مکی بسفائج در ونج هر یک دو درم کوفته بیخته سه چند شهد خالص
بسرشند شربت توله در خوردن این انتشی و بادی پرهیز ند و چیز نمکین کم خورند معجون که در جذام و امراض سوداوی بهترین معجون
مجرب است مخترع سید احمد صفت آن بنفشه پنجدرم قرنفل شش درم بادیان انیسون گاؤزبان بلیله هلیله سیاه هلیله کابلی
هلیله زرد آمله افتیمون شکاعی شیتج هر یک سه درم بسفائج سنا مکی هر یک دو دانه درم تربد مجوف تراشیده سیزده درم گل سرخ

فوتنج هریک پانزده درم آب آمله تازه چهار آثار عالمگیری همه را کوفته بیخته بآب آمله بغیر شیر تیرتی معجون سازند قدر خوراک هفت ماشه
تا یک توله **معجون** از مخترعات حکیم کار صاحب بڑے سے جذام مجرب و معمول **صفت آن** پوست هلیله کابلی هلیله سیاه آمله
منقی شیطرج هریک سه توله دار فلفل خردل بنارسی هریک یکنیم توله استیل مشوی هفت و نیم توله زعفران ازاراقی هریک پاؤ کم چهار
توله براده دندان فیل بست و سه ماشه شهد صاف خام سی توله واگر یک نیم توله سیر ادشیر میش پخته اضافه نمایند اولی است معجون
ساخته از هفت ماشه شروع نموده بتدریج بیفزایند و تا بیک توله رسانند و دو هفته بخورند و قدرت رب شافی مشاهده کنند واگر
از کاسنی و مکوه و برگ حنا و شاهتره هریک نیم آثار پوست بیخ کاسنی برگ و شگوفه کاسنی هریک پاؤ آثار گاؤزبان نیم پاؤ عرق کشیده
بقدر نیم پاؤ همراه معجون استعمال کنند در یک هفته صحت حاصل شود **معجون اطریلال** نافع از برائے برص سفید **صفت آن**
اطریلال یک درم عاقرقرحا تربد سفید زنجبیل از هریک دانگی باشد وزن ادویه عسل مصفی بسرشند و بعد از تنقیه بمسهلات بیاشامند
ودر آفتاب نشینند و موضع برص را مکشوف دارند تا آفتاب بر آن افتد و عرق کند در روز اول ساعت تا روز سوم موضع برص آبله
گردد بعد از رفع زرد آب بالکلیه برطرف میشود **نوع دیگر** جهت برص **صفت آن** پوست هلیله کابلی هلیله سیاه بسفایج
هریک پنجدرم زنجبیل کندر دار فلفل دارچینی تخم شقائق النعمان هریک دو درم اطریلال سه درم شهد سفید سه چند ادویه بدستور معروف
معجون سازند **معجون** مجرب جهت برص **صفت آن** پوست هلیله کابلی پوست هلیله آمله افتیمون دوقو هر واحد پنجدرم
قرنفل دار فلفل هریک چهار درم جوزبوا عاقرقرحا شیطرج هریک دو درم کوفته بیخته با عسل معجون سازند و تا سه روز متواتر هر روز پنجدرم
پس تا پنج روز ترک نمایند بعده بدستور سه روز بخورند همچنین استعمال نمایند **ایضاً معجون مسهل** و مجرب برائے برص
صفت آن فلفل سفید فلفل سیاه دار فلفل دارچینی قرنفل قرفه پوست هلیله سعد بیخ کابلی مقشر جوزبوا هر واحد یکمثقال
حب النیل شش مثقال تربد سفید شکر سفید هریک بست و چهار مثقال همه را باریک سائیده بحریره بیخته در عسل بسرشند شربت او
برائے اسهال از پنجدرم تا هفت درم باشد درم وبرائے ترقیق ماده و اجابت آن هر روز یک مثقال بر ناهار بآب گرم بخورند و تا
ایام کثیر آن را استعمال نمایند **معجون** برائے سپیت و برص که دست و پا سرد میشوند مجرب **صفت آن** کندر زرنباد برسا
هریک پنج ماشه جدوار چهار ماشه فقر الیهود یک ماشه مشک نیم ماشه سائیده بعسل آمیخته حسب مزاج خورانند **معجون هلیله**
برائے آنکه او را پیرے بجلدی آمده باشد سفید **صفت آن** هلیله سیاه ده درم بلیله پنجدرم فلفل دو درم و نصف زنجبیل
گل سرخ وج از هریک یکدرم و نصف کندر ذکر طباشیر سفید از هریک پنجدرم صندل سفید تخم کاسنی از هریک سه درم کوفته بیخته
بعسل مربائے هلیله سرشته تیار سازند شربت سه درم سفیدی مو را که بیوقت شده باشد دور کند و سیاهی نگهدارد و پرهیز از
حموضات و سردات مرطبات مثل شیر و میوه رطب و از سکر متواتر و از استعمال گلاب و کافور و کثرت حمام و ماهی و تدید و عصید و
هریسه حلویات و آب برف و کثرت شرب آب و تخمه و جماع نمایند **ایضاً** که درین باب بسیار نافع از شیخ الرئیس **صفت**
آن خبث الحدید مدبر چهار درم بلیله بست درم عاریقون پنجدرم زنجبیل دار فلفل قرنفل هریک سه درم کوفته بیخته بعسل بسرشند

واستعمال نمایند تا یکسال کامل دیگر خوردن دوا نمایند و بر آن صبر کنند بعده غذا تناول نمایند و غذا از مشویات لحوم نمایند
و از شوربا و ترید پرہیز کنند و بر دہنہائے سود شعر مو را چرب نمایند و قدر تربت نوشته کثرت خوردن اسطوخودوس در ما الاصل
منع سفید شدن مو میکند و از مجربات صاحب جامع است سعوط زہر خطاف برائے سیاہ کردن موئے سفید معجون مسن بدن
تستشت آن آذوری سفید تودری سرخ تخم خشخاش سفید مغز بادام مغز چلغوزہ حب السمنہ مغز فندق مغز حبۃ الخضرا
جملہ مساوی سائیدہ بروغن گاو چرب کردہ شکر سفید سہ چند بقوام آوردہ آمیزند صبح و شام بقدر قوت بخورند معجون کہ تریاق
الیبوس است صفت آن جند بیدستر جدوار مجرب دارچینی عاقرقرحا زعفران فلفل سداب حلتیت مشک خالص اہل
اجزا مساوی نرم سائیدہ باشد وزن آن عسل مصفی مقوام سرشتہ معجون سازند شربتے یکدرم تا سہ درم با آنچہ مناسب داند بیاشامند
فصل پنجم در مفرحات مفرح کشنیزی در منع صعود بخارات و صداع بخاری از مجربات است صفت آن
تخم خشخاش سفید و سیاہ تخم کاہوئے مقشر مغز تخم تربوز مغز تخم خیار دراز مغز تخم خیار بادرنگ تخم خرفہ مقشر ہریک سہ درم گلسرخ
صندل سفید صندل سرخ طباشیر ہریک دو درم کشنیز خشک مقشر برابر ہمہ اجزا کوفتہ بیختہ بشربت سیب و شربت بہی و قند سفید
موافق حاجت بقوام آوردہ در آخر قوام قدرے مشک و زعفران داخل نمایند مفرح بارد جہت منع بخار و دوار و سدر بکار آید
و نہایت مجرب است از انتخاب صاحب تحفہ صفت آن صندل سفید طباشیر سفید گل ارمنی بادرنجبویہ پوست بیرون پستہ
پوست ترنج ہریک دو مثقال زرشک بیدانہ فوفل ہریک سہ مثقال کشنیز خشک تخم خرفہ گل گاؤزبان ہریک پنجمثقال گل سرخ
دہ مثقال با شربت سیب صد مثقال بسرشند شربتے دو مثقال و در بعض امزجہ عنبر اشہب نیم مثقال ورق طلائے محلول ورق نقرہ
ہریک یکمثقال فادزہر معدنی یک درم آملہ منقی پنجمثقال اضافہ کردہ میشود و بنہایت مفید میگردد مفرح بارد کہ در مالیخولیا و خفقان
حار معمول است صفت آن مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی ہریک یکمثقال گل گاؤزبان طباشیر سفید مغز تخم کدوئے
شیرین تخم خرفہ مقشر از ہریک دو مثقال عنبر اشہب ورق طلائے محلول ورق نقرہ محلول از ہریک دو دانگ رب سیب شیرین
رب بہ شیرین از ہریک بست مثقال نبات سفید یکصد و بست مثقال گلاب بست و پنج مثقال بیدمشک کشمیری بست و پنجمثقال
بطریق معمول معجون سازند خوراک از یکدام تا یک مثقال و گاہے گل سرخ صندل سفید ہر واحد دو مثقال می افزایند مفرح بارد
برائے مالیخولیا مجرب النفع از تالیف علویخان صفت آن یاقوت رمانی مروارید ناسفتہ لاجورد مغسول ہر واحد شش ماشہ
ابریشم مقرض گل گاؤزبان بہمنین طباشیر ہر واحد دو تولہ تخم خرفہ مقشر چار تولہ مغز تخم خیارین سہ تولہ عنبر اشہب سہ ماشہ
ورق طلا ورق نقرہ ہر واحد دو ماشہ نبات شش تولہ شربت فواکہ شش تولہ گلاب عرق بیدمشک عرق گاؤزبان ہر واحد نیم سیر بدستور
مرتب سازند شربت نیم درم مفرح است تقویت دخل مراق صفت آن ہلیلہ مربی آملہ مربی ہریک پنج عدد شستہ
بعرق گاؤزبان • ورق عنب الثعلب ہریک پاؤ آثار بجوشانند تا مہرا شود پارچہ بیز نمودہ با نبات سفید یک نیم پاؤ بقوام آرند
و صندل سفید طباشیر ہریک سہ ماشہ مروارید ناسفتہ دو ماشہ کشنیز مقشر مغز تخم خیارین ہریک شش ماشہ گل گاؤزبان [illegible] ماشہ

سائیدہ مشک خالص چہار سرخ سودہ آمیزند پس ورق نقرہ دو ماشہ حل سازند خوراک ہفت ماشہ تا نہ ماشہ **مفرح کافوری**
مخترع حکیم علویخان کہ مکرر بتجربہ رسیدہ از برائے مالیخولیائے مراقی و جمیع امراض سوداوی کہ بسبب آن احتراق صفرا یا دم باشد و مقوی
جمیع اعضائے رئیسہ است و نشاط آورد و خفقان حار و ضعف قلب راکہ بسبب حرارت باشد بہایت مفید است **صفت**
آن مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی کافور قیصوری زعفران ہریک دو دانگ لاجورد مغسول حجر قیطاس صندل سفید طباشیر پوست
بلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ آملہ منقی گل گاؤزبان غنچہ گل سرخ اسطوخودوس ہریک یکمثقال مغز تخم کدوئے شیرین پنجمثقال تخم خرفہ
مقشر پانزدہ مثقال زرشک منقی دہ مثقال گل بنفشہ گل نیلوفر ہریک دو مثقال شربت فواکہ شیرین پنجاہ مثقال نبات سفید
بقدر حاجت گلاب عرق بید مشک بقدر ضرورت نبات و شربت فواکہ را بعرقیات حل کردہ بقوام آرند و با سائر ادویہ آمیختہ بدستور
مرتب نمایند شربت یکمثقال واگر دو دانگ عنبر و ورق طلا و نقرہ ہریک مثقالی داخل نمایند بہتر است **مفرح** نافع مسلول و مدقوق
و قابض است **صفت آن** مروارید ناسفتہ بسد کہربائے شمعی صمغ عربی طباشیر رب السوس ہریک پنجدرم مغز تخم خیارین
صندل سفید سودہ پوست بیرون پستہ گل سرخ گل ارمنی ہریک دو درم کشنیز مقشر بریان تخم خرفہ بریان گل نیلوفر ہریک یکمثقال
خشخاش بریان زہر مہرہ سودہ ہریک یکدرم شربت سیب شربت حب الآس ہر واحد یک نیم چند ادویہ بدستور مرتب سازند
ایضاً بجہت مسلول **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربا طباشیر سرطان محرق بسد سوختہ صدف محرق تخم خرفہ مقشر مغز تخم کدوئے
شیرین ہریک دو درم تخم کاہوئے مقشر صندل سفید صندل سرخ رب السوس خشخاش ہریک یکدرم گل گاؤزبان ابریشم مقرض
پوست بیخ انجبار شادنج مغسول ہریک دو درم کافور نیمدرم عنبر اشہب نیم مثقال رب سیب شیرین بست مثقال رب
بہ شیرین نبات سفید ہریک دہ مثقال **مفرح بارد ساده** تالیف حکیم الملک میر مہدی مقوی قلب دافع حرارت **صفت**
آن تخم کاہو مغز تخم خربزہ مغز تخم کدو مغز خیارزہ زرشک بیدانہ از ہریک یکمثقال تخم حماض صندل سفید صندل سرخ کشنیز خشک از
ہریک دو مثقال طباشیر تخم کاسنی از ہریک دو مثقال و دو دانگ کوفتہ بیختہ با شربت سیب شیرین بقدر حاجت معجون سازند
خوراک یک مثقال **ایضاً** بمنافع مذکورہ **صفت آن** گل سرخ طباشیر گاؤزبان از ہریک دو درم مغز تخم خیارین خرفہ مقشر
از ہریک چہار درم زرشک بیدانہ کہربا مرجان از ہریک یکدرم مشک دو دانگ قند سفید دو وزن ادویہ چنانچہ رسم است معجون
سازند خوراک از یک درم تا یک مثقال و والد ماجد غفر اللہ عنہ در بیاض خود بہمن سفید دو درم درین نسخہ افزودہ اند و وزن زرشک
وکہربا و مرجان ہریک دو درم ترقیم نمودہ اند **نوع دیگر** مختصر مانع صعود ابخرہ بدماغ و نافع خفقان حار و مفید دل و معدہ گرم و مقوی آن
صفت آن کافور قیصوری یک ماشہ گل سرخ طباشیر کشنیز مقشر ہریک چہار ماشہ کوفتہ بیختہ بشربت سیب و یا شربت
حماض بسرشند و بقدر نہ ماشہ ازین میخوردہ باشند **مفرح بارد** تالیف والد حکیم علویخان خفقان و ضعف قلب از سوء مزاج
حار قلب و تمام بدن را نافع و مجرب **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی از ہر واحد یک مثقال گل گاؤزبان طباشیر
گل سرخ صندل سفید کشنیز خشک مقشر مغز تخم کدو از ہریک دو مثقال تخم خرفہ مقشر چہار مثقال عنبر اشہب و ورق طلا

ورق نقره هریک دو دانگ رب سیب شیرین بست مثقال نبات سفید یکصد و بست مثقال گلاب عرق بید مشک از هریک
بست و پنج مثقال بدستور مرتب سازند خوراک از یکدرم تا یک مثقال **مفرح بارد** نسخه خوش مزه است کثیر المنافع مشاهده شده
صفت آن یاقوت رمانی یاقوت زرد عقیق یمانی یشب سبز کهربائے شمعی مروارید ناسفته ورق نقره هریک نه ماشه لعل بدخشی
ورق طلا عنبر اشهب مشک خالص زهره گل گاؤزبان غنچه گل سرخ طباشیر کشنیز مقشر ابریشم مقرض صندل سفید گل ارمنی هریک یک توله
تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوے شیرین هریک دو توله زعفران سه ماشه قند سفید عسلی مصفی رب سیب شیرین هریک پاؤ سیر گلاب
عرق بید مشک عرق گاؤزبان هریک نیم سیر بدستور مقرر مرتب سازند **نوع دیگر** مختصر تالیف مولوی جلال الدین ساکن امروهه
که در امراض حار قلب معمول است **صفت آن** گل سرخ گل گاؤزبان هریک سه درم طباشیر دو درم مروارید ناسفته یک مثقال
کشنیز خشک کهربائے شمعی هریک یکدرم کافور یک ماشه شربت صندل و انارین و قند سفید قوام ساخته آمیزند شربتے دو مثقال همراه
عرق شیر **ایضاً** مقوی قلب دافع حرارت و مکرر ساخته شده **صفت آن** زهر مهره خطائی بگلاب سوده صندل سفید سوده گل گاؤزبان
گل سرخ مغز تخم کدوے شیرین مغز تخم خیارین کشنیز مقشر خرفه مقشر هریک دو مثقال طباشیر سفید دو درم زرشک محلول بگلاب
سه مثقال شربت انار شیرین ولایتی بست و پنج مثقال مربائے آمله خسته دور کرده چهار عدد قند دو چند ادویه و اگر قبض منظور بود
پوست بیرون پسته یک درم شربت حب الآس برابر شربت انار اضافه نمایند درین صورت قند برابر ادویه گیرند و اگر حرارت
متشبث اعضائے اصلی باشد نیم درم کافور با یک درم زعفران افزایند **نوع دیگر** شخصے خفقان و سوزش سر داشت با
بحدی دانست که گویا مجمر آتش بر سر نهاده اند بعد فصد قیفال از خوردن این مفرح فائده کلی یافت **صفت آن** مروارید
کهربا مرجان یشب فادزهر معدنی بگلاب صلایه کرده تخم کاهو ورق نقره گاؤزبان لاجورد مغسول زعفران تخم خشخاش هریک یک درم گل گاؤزبان
گل بنفشه کشنیز مقشر دانه قاقله بهمنین صندل بگلاب سوده مغز تخم کدو مغز تخم خیارین گل سرخ هریک دو درم عنبر ورق طلا هریک
نیم درم مربائے هلیله مربائے آمله هریک دو عدد شربت اجاص شربت انار شیرین ولایتی شربت نیلوفر شیر خشت هریک شش
توله قند دو چند بدستور گلاب بقوام آرند **مفرح بارد** مسمی بحافظ الصحت بجهت خفقان و مالیخولیائے مراقی و سوء مزاج حار
قلب و دماغ و برائے ناقهین از امراض حاره و امراض حادثه از سودائی محترق از صفرا و خون و حفظ صحت امزجه گرم مفید و مجرب
است تالیف حکیم علویخان **صفت آن** مروارید ناسفته کهربائے شمعی لاجورد مغسول فادزهر معدنی از هریک یکمثقال
صندل سفید کشنیز مقشر گل نیلوفر گل گاؤزبان مغز تخم کدوے شیرین مغز تخم خیار تخم کاسنی تخم خرفه مقشر گل سرخ
از هریک دو مثقال ورق طلا ورق نقره عنبر اشهب مشک خالص گل مختوم یا گل داغستانی از هریک نیم مثقال آب سیب
شیرین آب به شیرین آب زرشک هریک بست و پنج مثقال نبات سفید نود مثقال بدستور تیار سازند شربتے
یک مثقال **مفرح بارد** مقوی دل و مفید خفقان حار و تپ دق و دافع بخار سوداوی محترقه و جهت ناقهین محرور
مزاج بغایت نافع و معمول بکرات و مجرب بمرات **صفت آن** تخم کاهوے مقشر مغز تخم خربزه مغز تخم کدوے شیرین مغز

تخم خیارین تخم خرفہ ہر یک نہ ماشہ مروارید بسد کہربا سرطان نہری سوختہ ابریشم مقرض ہر یک سہ ماشہ صندل سفید و سرخ
دانہ ہیل طباشیر ہر یک شش ماشہ گل سرخ یکتولہ و سہ ماشہ عود ہندی درونج زرنباد بہمن سفید ہر یک پنجماشہ زعفران یکنیم ماشہ گاوزبان
سہ ماشہ عنبر اشہب یکماشہ شربت سیب شربت انار شیرین شربت بہ ہر یک چہار دہ تولہ ورق نقرہ ہفت ماشہ وگاہے کافور
دو ماشہ افزودہ میشود **نوع دیگر** کہ مسمی بمطیبۃ الارواح است و حکیم علویخان بجہت شاہزادہ محمد بیدار بخت بن اعظم شاہ بعد رفع
بیماری شطر الغب و اسہال مراری و تشنج اطراف باوجود سوء مزاج حار مفرط برائے تقویت روح قلبی و دماغی کہ بعد از امراض ضعف
قوی و ارواح حادث شدہ بود و جہت قوت طبعی و اعضائے رئیسہ و معدہ تجویز کردہ مداومت کنانیدند بسیار نفع کردہ رنگ بشرہ مائل بحمرۃ شد
و فربہ گردیدند **صفت آن** مروارید ناسفتہ سہ درم ابریشم مقرض صندل سفید گل گاوزبان بادرنجبویہ کشنیز مقشر گل نیلوفر ہر یک شش
درم پوست بیرون پستہ دو درم تخم خرفہ مقشر دہ درم عنبر اشہب یک نیم درم مشک خالص یکدرم ورق طلا سی عدد ورق نقرہ
پنجاہ عدد نبات سفید یک رطل بدستور مقرر مرتب نمایند شربت مثقال تا دو درم **مفرح بارد** کہ برائے خفقان حار مجرب و بزودی
برطرف میکند **صفت آن** گل سرخ طباشیر مروارید ہر یک سہ ماشہ پاؤ بالا گل نیلوفر تخم خرفہ کشنیز خشک کہربا صندل سفید
و سرخ ہر یک دو ماشہ زرشک پنجماشہ مشک خالص یک دانگ بشربت سیب سرشتہ بعمل آرند بغایت مفید است **نوع دیگر** کہ
خفقان دموی و صفراوی را بازدارد و بسیار نافع است و مجرب و ہمیشہ معمول **صفت آن** طباشیر سفید سودہ گاوزبان تخم کاسنی
ہر یک سہ درم آملہ منقی پانزدہ درم صندل سفید گل سرخ مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی بسد یشب سبز یشب سفید زہر مہرہ خطائی سودہ ہر یک
سہ درم و نیم ورق نقرہ نیم مثقال زعفران نیم درم مشک یکماشہ شربت سیب شربت بہ شیرین یکچند قند سفید و چند ادویہ بدستور
مقرر طیار سازند خوراک پنجماشہ **نوع دیگر** کہ بجہت حرارت قلب و عطش کہ بمشارکت قلب بسبب سوء مزاج حار پدید آید نافع و خفقان را
دافع و بارہا تجربہ در آمدہ خالی از نفع گاہے نیافتہ و بجہت غربا کہ بعد از مرض ناقہین میشوند و در تقویت آنہا مستعمل و سہل **صفت**
آن صدف سودہ طباشیر زہر مہرہ سودہ ہر واحد یک نیم درم گاوزبان تخم خرفہ مغز تخم کدوئے شیرین تخم کاہو مغز تخم تربوز مغز تخم خربزہ
گل ارمنی ہر یک دو درم زعفران نیم درم قند سفید بقدر حاجت در آب باران بقوام آوردہ ادویہ دیگر کوفتہ بیختہ بدستور مقرر ضم نمایند
و طیار ساختہ در ظرف چینی نگہدارند قدر خوراک از پنجماشہ تا ہفت ماشہ **مفرح یاقوتی بارد** تالیف حکیم علی و بے نظیر است در تقویت
دل کہ مزاجش گرم باشد و مقوی جمیع اعضائے رئیسہ و معمول **صفت آن** یاقوت رمانی لعل بدخشی یشب کافوری ہر یک سہ ماشہ
بسد یکماشہ مروارید ناسفتہ بادرنجبویہ گاوزبان تخم فرنجمشک زعفران آملہ منقے تخم خرفہ مقشر کاہوئے مقشر بہمنین از ہر یک پنجماشہ گل ارمنی
کزمازج تخم مورد گل بنفشہ گلنار فارسی از ہر یک ماشہ صندل سرخ صندل سفید ہر یک یکتولہ و سہ ماشہ زرشک دو و نیم تولہ ورق
نقرہ سہ ماشہ ورق طلا عنبر اشہب مشک تبتی از ہر یک یکماشہ کافور قیصوری سہ ماشہ طباشیر سفید ہفت ماشہ تخم کاسنی دہ ماشہ
شربت انار شیرین شربت سیب شیرین شربت حماض ہر یک چہار تولہ و دو ماشہ عرق کاسنی دہ تولہ نبات سفید شش تولہ عسل مصفی
سہ تولہ عرق بیدمشک چہار تولہ بدستور مرتب سازند بجہت تقویت ناقہین محرورین نیز بعدیل و سریع التاثیر است و بسیار جلیل القدر

مفرح یاقوتی معتدل مائل بحرارت تالیف حکیم موصوف او گفته که از جمیع مفرحات اکتفا باین مفرح ومفرح ماقبل میکنم ودر امراض
مختلفه میدهم وگاہے از ہر یک قدرے ممزوج کرده میدهم ونافع می آید واز جمله منافع این مفرح آنست که اکثر اسهالات را نفع بہت
ودر امراض رحم وتقویت آن وحفظ جنین بغایت مؤثر وتام النفع ومعمول ومجرب بلا تخلف **صفت آن** مروارید ناسفته
زعفران گاؤزبان مصطگی بسد ابریشم مقرض پوست زرد اترج کهربائے شمعی بهمن سفید زرنباد اشنه مغز تخم کدوئے شیرین اظفار
الطیب زرشک منقی تخم خرفه مقشر فرنجمشک طباشیر مغز تخم خیار تخم کاهو مقشر ہر یک دو درم صندل سفید بگلاب سوده عود غرقی درونج
عقربی گل سرخ ہر یک سه درم عنبر اشهب قاقله کبار وصغار ورق نقره ورق طلا کافور قیصوری کشنیز گل مختوم یا گل داغستانی لاجورد
مغسول گل ارمنی قرفه سنبل الطیب نارمشک از ہر یک یکدرم لعل بدخشی یاقوت سرخ رمانی تخم بادرنجبویه از ہر یک یک مثقال مشک از نیم
نیم مثقال شربت حماض یکصد درم عسل مصفی دو وزن ادویه بدستور مرتب سازند شربتے یک مثقال وگاہے شربت فواکه شیرین ونبات
سفید ہر یک پاؤسیر عوض شربت حماض گرفته ووزن کافور ربع مثقال وعسل سفید نیم پاؤ نموده وگاہے قند سفید عوض عسل نموده
وگلاب عرق کیوڑه وعرق بیدمشک افزوده میشود **نوعی دیگر** دل را قوت دهد ووسواس دفع کند ونشاط تمام آرد **صفت آن**
مروارید ناسفته گاؤزبان بسد تخم کشنیز مقشر طباشیر بهمن سفید گل سرخ کهربا سوده پوست ترنج ابریشم مقرض تخم خرفه مقشر ہر یک دو درم
کافور نیم درم کوفته بیخته بشهد خالص وقند سفید دوچند ادویه بدستور مقرر طیار سازند مجرب است **مفرح معتدل** جهت جمیع انواع
خفقان مفید است **صفت آن** شربت فواکه نود و دو توله عود سه توله مروارید ناسفته ورق طلا ورق نقره ہر یک یک توله
عنبر اشهب هشت ماشه فادزهر چهار جو ادویه کوفتنی کوفته در عرق بیدمشک وعرق گاؤزبان وگلاب بسایند وبشربت فواکه معجون سازند
قدر خوراک پنج سرخ **مفرح معتدل** که قوت دل دهد وخفقان را نفع باشد ونشاط آورد ورنگ نیکو گرداند وتشنگی نشاند **صفت**
آن مشک نیم درم کافور زعفران ہر یک یک درم مروارید ناسفته عنبر اشهب درونج بسد گاؤزبان عود خام ہر یک دو درم سادج هندی
زرنباد فرنجمشک تخم بادرنجبویه خشخاش سفید بنفشه گل ارمنی ہر یک چهار درم کهربا تخم کاسنی کشنیز خشک ہر یک پنج درم گل سرخ افتیمون
ہر یک شش درم صندل سفید وسرخ طباشیر ہر یک هشت درم کوفته بیخته بشربت سیب بسرشند **مفرح** که بعد زوال مرض برائے
دفع ضعف وحصول قوت بسرعت نافع **صفت آن** زهر مهره خطائی یک توله بسد مروارید ناسفته طباشیر کبود ورق نقره
ہر یک پاؤ توله بنجاشه مصطگی رومی پنجاشه شربت سیب چهارده توله نبات پانزده توله عرق گاؤزبان عرق نیلوفر ہر یک یکنیم پاؤ اول تخم
اجزائے اول را در عرق کیوڑه یک پاؤ صلایه کرده ودیگر اجزا کوفته بیخته شربت ونبات را در عرقیات مذکوره بقوام آورده سرد نمایند
بعده آن آمیزند پس ورق نقره یک یک حل سازند وبعد هشت روز سه ماشه تا پنجاشه نهار بخورند **مفرح** دافع خفقان مانع صعود
بخار **صفت آن** مربائے آمله خسته دور کرده دو عدد مربائے هلیله یک عدد شربت انار شیرین ابتخنوله گل سرخ گاؤزبان
گل گاؤزبان زرشک طباشیر قرنفل صندل سوده ابریشم مقرض دانه ہیل فرنجمشک ہر یک یکدرم زهر مهره بگلاب سوده کشنیز مقشر
ہر یک دو درم گلقند نسرین یک چند قند دو چند ورق نقره نیم درم **مفرح یاقوتی کافوری** حکیم معتمد الملوک قوت دل دهد

دماغ مزاج زائل باشد و خفقان حار را مفید است صفت آن غنچه گل سرخ طباشیر گل گاؤزبان کشنیز خشک بهمن سفید
صندل سفید از هر یک یکدرم مغز تخم خیارین مغز تخم کدو خرفه مقشر از هر یک چهار درم و در نسخه دیگر تخم خرفه مقشر پانزده درم است مروارید
ناسفته یک درم کهربا زعفران کافور قیصوری از هر یک نیم درم زرشک منقی شش درم نبات سفید یکصد درم نبات را بعرق بید مشک
پنجاه مثقال حل کرده و آب سیب شیرین پنجاه درم بقوام آورده بدستور مقرر مرتب سازند **مفرح حار ساده** معمول در خفقان
و ضعف دل که از سردی بود **صفت آن** بادرنجبویه سه درم زرنباد درونج عقربی گاؤزبان هر یک شش درم کوفته بیخته
با شربت سیب عسلی کف گرفته بسرشته **ایضاً** از حکیم محمد رضا دافع خفقان و دافع ضعف دل و دماغ است **صفت آن**
سعد زرورد قرنفل سنبل الطیب مصطگی سادج زرنب زعفران از هر یک سه مثقال بسباسه قاقله صغار و کبار جوزبوا از هر یک یک نیم مثقال
عود خام چهار و نیم مثقال کوفته بیخته با عسل هفتاد مثقال بدستور سرشته بدارند خوراک نیم مثقال **نوع دیگر** از حکیم علی مقوی
اعضائے رئیسه و مصفی لون و دافع مالیخولیا و حافظ سیاهی مو و بهمه حال بهتر از نوشدارو و افضل از نوشته **صفت آن**
بادرنجبویه پوست ترنج قرنفل قرفه زعفران مصطگی جوزبوا قاقله کبار نارمشک سک بهمن سرخ و سفید زرنباد تخم بادروج درونج عقربی
زنجبیل خشک از هر یک دو درم مشک و عنبر هر یک نیم درم با عسل مربائے آمله و عسل مربائے هلیله بسرشته و در تحفه ترکیب این چنین نوشته
که هلیله کابلی بست و آمله سی عدد در سه رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف نموده یک رطل عسل در آن آمیخته بقوام آرند و ادویه
کوفته بیخته بسرشته خوراک یکدرم تا دو درم و در وصف آن نوشته که جهت خفقان بارد و مالیخولیا و وحشت و تقویت معده و اشتها
و هضم طعام نافع است و موئے را سیاه دارد و رنگ رخسار نیکو گرداند و انفع از نوشدارو است جهت مرطوبین و مبرودین و در بیاض
عالمگیری وزن مشک یک دانگ پوست هلیله کابلی و آمله منقے هر یک هفت درم و عسل دو رطل است باقی بدستور نوشته که آمله و هلیله را
در چهار رطل آب بپزند تا نصف بماند صاف نموده با عسل بقوام آورده ادویه بسرشته شربت دو درم با شربت گاؤزبان بعد از تنقیه خداوند
مالیخولیا را نفع می بخشد **مفرح حار** که بخفقان بلغمی و سوداوی مفید است **صفت آن** بهمنین زرنباد هر یک دو درم درونج
عقربی بادرنجبویه عود قماری بسد هر یک پنجدرم قرنفل سنبل الطیب هر یک دو نیم درم مشک خالص ورق طلا هر یک دو ماشه شربت
سیب عسلی قند سفید دو چند و نیم بدستور مقررے معجون سازند **مفرح بارد** بجهت حرارت معده و تشنگی بسیار مفید و دل را
قوت دهد **صفت آن** گل سرخ آمله منقی کشنیز مقشر تخم خرفه طباشیر سفید صندل سفید زرشک منقی هر یک سه مثقال ابریشم
مقرض مروارید ناسفته کهربا هر یک دو مثقال ورق نقره مشک خالص هر واحد یکمثقال عنبر اشهب یکدانگ رب سیب شیرین قند سفید
بکفایت بدستور مقررے معجون سازند **مفرح** برائے تقویت معده و اعضائے رئیسه مانع بخارات بقلب و رافع وسواس خفقان
صفت آن صندل سفید سوده مروارید ناسفته بسد کهربائے شمعی فادزهر معدنی بگلاب سوده گاؤزبان گل گاؤزبان گلسرخ
اسرون بهمنین پوست ترنج زرشک ابریشم مقرض کشنیز مقشر عود غرقی زرنب فرنجمشک درونج برگ پودینه بادرنجبویه هر واحد یکدرم
بیل دو درم سنبل الطیب مصطگی سادج هندی قرنفل هر یک نیم درم مشک ربع درم مربائے آمله دو عدد مربائے هلیله یک عدد ذهب [illegible]

شربت سیب شربت بهی هریک چهار توله قند سفید نیم پاؤ گلاب عرق کادی بقدر قوام **مفرح** که جهت ضعف دل ومعده
ودیگر معمول **صفت آن** مشک خالص کافور قیصوری هریک نیم مثقال لک مغسول بهمنین سفید ابریشم سادج هندی گاوزبان
گل مختوم عود هندی حب الآس گل نیلوفر ریوند چینی مصطگی فرنجمشک عنبر اشهب اسطوخودوس بادرنجبویه ورق نقره هریک یکمثقال آمله منقی
تخم خرفه مقشر صندل سفید زرشک منقی ابریشم مقرض تخم کاهو پوست ترنج پوست بیرون پسته نعناع خشک تخم کاسنی هریک یکنیم مثقال مروارید
لعل کهربا مرجان گل سرخ طباشیر زعفران هریک دو مثقال عرق بیدمشک آب به هریک پنجاه مثقال قند سفید صد مثقال شربت یکمثقال
تنها یا بالبعض عرقهای مناسب **مفرح بارد** بنسخه انطاکی جهت تنقیه الجره واصلاح امراض حاره وتعدیل مزاج جگر وگرده مفید در سوم سم
وقوتش تا دو سال باقی میماند وشربتش تا دو مثقال است **صفت آن** گل ارمنی عصاره زرشک هریک یکمثقال طباشیر
گل سرخ گاوزبان هریک یکنیم مثقال تخم خشخاش سفید کشنیز مقشر مغز تخم خربزه هریک سه مثقال با شهد خالص بقوام آورده بدستور
مفرحهای سرشته واگر قدری زعفران ومشک خالص وعنبر اشهب داخل نمایند بهتر شود **البضا** که برای تقویت قلب ها عظیم مفید
است **صفت آن** مروارید زهرمهره مرجان کهربا بگلاب صلایه کرده مصطگی سنبل الطیب قرنفل پوست ترنج طباشیر سادج هندی
زعفران ابریشم مقرض گاوزبان گل گاوزبان گل سرخ گل نسرین سعد کوفی عود صندل سوده زرنب بسباسه جوزبوا بهمنین درونج
زرنباد دانه قاقلیین هریک یکدرم زرشک بیدانه کشنیز مقشر هریک دو درم مشک عنبر هر واحد نیمدرم مربای آمله سفرجل شربت
تمر هندی شربت انار شیرین شربت سیب شیره مربای هلیله هریک چهار توله قند سفید دو چند بگلاب بقوام آرند **مفرح** نافع
امراض جگر ومقوی آن بعد رفع سوء القنیه واستسقا برای تقویت بعمل می آید **صفت آن** مروارید ناسفته کهربا بسد زهرمهره هریک
مسحوق فرنجمشک هر واحد یک مثقال تخم کاسنی مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه دانه هیل صندل مسحوق طباشیر هریک دو درم زعفران مصطگی هریک
نیم مثقال سنبل الطیب لک مغسول زرنب دارچینی سادج هندی هریک یکدرم گل سرخ زرشک بگلاب محلول هریک چهار مثقال مربای
آمله مربای هلیله هر واحد دو عدد شربت انار شیرین نیم پاؤ مویز منقی چهار توله قند سفید دو چند ادویه بدستور بسازند وورق نقره محلول یکدرم
نیز داخل کنند **مفرح قابض** مفید تهیج وخفقان ودفع حرارت مزاج **صفت آن** مروارید بسد کهربا زهرمهره انار دانه
طباشیر حب الآس آمله مقشر تخم خرفه بریان گل گاوزبان گل نسرین هریک یکدرم زرشک لک مغسول گل سرخ کشنیز بریان تخم کاسنی
هریک دو درم مشک کافور هریک یکماشه شربت انار شیرین چهار توله ورق نقره ورق طلا هریک یکنیم درم قند سه چند **مفرح**
تالیف حکیم نظام الدین علی جهت ضعف جگر وسوء القنیه وضعف معده وضیق النفس **صفت آن** زعفران دو مثقال
مروارید یاقوت لعل بدخشی کهربا مرجان ابریشم مقرض زرشک بیدانه انار دانه بریان زوفا هریک یکمثقال گاوزبان نعناع خشک بادرنجبویه
رب السوس زرشک پوست بیرون پسته پوست ترنج سادج هندی عود خام فرنجمشک حب بلسان تخم کاشم عود بلسان سعد مصطگی بهمنین
طباشیر گل مختوم آمله ریوند چینی انیسون لک منقی افسنتین اسطوخودوس تخم کرفس گل سرخ زرنباد تخم کشوث درونج عقربی بهمنین خصیة الثعلب
اشنه سنبل الطیب قصب الذریره کمافیطوس قسط تلخ عصاره غافث فقاح اذخر ناردین افتیمون مرزنجوش تا ش

مشک طلا اشیع ورق طلا ورق نقرہ عنبر اشہب مشک خالص ہر یک نیم مثقال باشہ چند قند سفید بسرشند شربتے یک مثقال غذا نخود
آب مفرح قابض تالیف حکیم محمد تقی کہ برائے تقویت معدہ و دل و اسہال و لینت طبع مجرب و معمول صفت آن
کرنانج نیم ماشہ ورق طلا اگلنار تخم مورد ہر یک یکماشہ کافور یکنیم ماشہ بسد احمر نیم درم عود غرقی مشک خالص گل ارمنی ہر یک دو ماشہ
بادرنجبویہ مغز تخم خیارین ہر یک دو نیم ماشہ یاقوت رمانی لعل بدخشانی ورق نقرہ ابریشم مقرض سماق گل سرخ تخم کاہو ہوے مقشر کشنیز مقشر
ہر یک سہ ماشہ عنبر اشہب سہ ماشہ پاؤ بالا مروارید ناسفتہ کہربا ایشب سفید بہمنین سرخ و سفید ہر یک یکدرم زعفران گل گاؤزبان
آملہ منقی نشاستہ خرفہ مقشر ہر یک چہار ماشہ صندل سفید و سرخ طباشیر ہر یک ہفت و نیم ماشہ زرشک یکتولہ پاؤ بالا شربت انار
شربت سیب شربت حماض ہر یک سی درم عسل سفید شصت درم نبات سفید یکصد بست درم عرق بیدمشک عرق گاؤزبان
گلاب عرق کاسنی ہر یک گلابی بطریق معہود معجون سازند نوع دیگر دافع اسہال و مقوی احشا نافع باسہال کبدی و دموی است
صفت آن زعفران نیم جزو مرجان لعل بدخشی عود ہندی ہر یک یکجزو کشنیز خشک یکنیم جزو عقیق یمنی پوست ترنج برگ مورد تخم حماض
بریان ریوند چینی زرشک منقی خشخاش بریان سرطان نہری سوختہ لک مغسول طراثیث صمغ عربی دم الاخوین ہر یک دو جزو مروارید ناسفتہ
کہربا بسد ہر یک سہ جزو بہمن سفید و سرخ صندل سفید طباشیر گل مختوم تخم خرفہ بریان حب الآس ہر یک پنج جزو کوفتہ بیختہ باسہ وزن
ادویہ قند سفید یا رب بہ و آس معجون سازند مفرح معتدل کہ جہت دفع سودا و ریاح بواسیر و رفع قبض و تقویت اعضائے رئیسہ
مجرب است صفت آن مروارید ناسفتہ بسد احمر کہربائے شمعی ہر یک نہ ماشہ گل گاؤزبان یکتولہ عود خام تخم کاسنی صندل سفید
و سرخ ہر یک یکنیم تولہ تخم کشنیز خشک مقشر طباشیر ہر یک یکتولہ افتیمون نیم تولہ گل سرخ سانج درونج عقربی زرنباد تخم فرنجمشک بادیان واحد
نیم تولہ تخم خشخاش سفید یکتولہ گل بنفشہ گل ارمنی گل مختوم ہر یک نیم تولہ مغز تخم کدوئے شیرین دو نیم تولہ ترنجبین پنجتولہ زعفران عنبر اشہب یک
نیم تولہ ابریشم مقرض یکتولہ شربت سیب پنجتولہ شربت بہ شیرین پنجتولہ عرق بیدمشک گلاب ہر یک ہفت و نیم تولہ نبات سفید یک پاؤ
و سہ چٹانک شہد سفید یک پاؤ بدستور مقررے معجون تیار نمایند مفرح مفید ذیابطیس دافع صفرا و گرمی مزاج نافع خفقان مقوی قلب
صفت آن شربت انار شیرین و ترش ہر واحد نیم پاؤ آب آلو بخارا ہفت دانہ تمر ہندی چہار تولہ آب نارنگترہ نیم آثار نبات سفید نیم
آثار بقوام آورند و در آخر قوام عنبر اشہب نیم ماشہ حل نمودہ از آتش فرود آوردہ این ادویہ داخل کنند تخم حماض پنجماشہ کشنیز مقشر زہر مہرہ سودہ
مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم خیارین خرفہ مقشر تخم کاہو طباشیر ہر یک شش ماشہ گل گاؤزبان چہار ماشہ کہربائے شمعی ورق نقرہ تودریین ایشب مرجان
سرخ مروارید ناسفتہ ہر واحد سہ ماشہ ادویہ سائیدہ بدستور معہود بسرشند مفرح کہ ذیابطیس بارد و سلس البول و تقطیر البول و سیلان منی را مفید است
و مقوی گردہ و مثانہ و نافع بول الدم صفت آن مروارید ناسفتہ یک تولہ زہر مہرہ خطائی بسد سوختہ کہربا ہر یک نہ ماشہ حب الآس
جفت بلوط دم الاخوین شہدانج دانہ ہیل شادنج عدسی مغسول دارچینی حب کاکنج خصیۃ الثعلب سعد کوفی صندل سفید صندل سرخ
تودریین تخم خشخاش سفید بریان ابریشم مقرض ہر یک دو درم در شربت حب الآس و قند سفید سہ چند قوام ساختہ مشک عنبر اشہب یک
یکنیم ماشہ آمیزند شربتے ہفت ماشہ تا نہ ماشہ مفرح تالیف علوی خان منافع کثیر دارد و قوت باہ افزاید و سرعت انزال دفع نماید

بجهت لطف الله خان میرساماں محمد شاه بادشاه تالیف نمود ونفع کثیر الظهور رسید **صفت آن** یاقوت رمانی لعل بدخشی مروارید ناسفته کهربای شمعی یشب سبز از هر یک پنج درم ابریشم مقرض طباشیر پوست زرد اترج بادرنجبویه گل سرخ سازج هندی دارچینی بوزیدان از هر یک سه درم بهمنین تودریین شقاقل ریگ ماهی از هر یک دوازده درم تخم ریحان ده درم عود خام ورق نقره از هر یک شش درم زعفران عنبر اشهب ورق طلا از هر یک یکدرم جدوار خطائی دو درم آب سیب شیرین آب انار شیرین از هر یک یکرطل آب شیرین آب لیمون از هر یک نیم رطل نبات عسل از هر یک یکرطل وربع عرق گاوزبان گلاب هر یک نیم رطل بدستور مقرر مرتب سازند **مفرح جدوار** نسخه حکیم موصوف نهایت مقوی باه است ودل ودماغ را قوت دهد وتفریح آورد **صفت آن** جدوار خطائی مجرب عنبر اشهب هر یک یکمثقال مروارید ناسفته نیم مثقال کهربای شمعی چهار دانگ بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل خولنجان ثعلب مصری تودری زرد تودری سرخ صمغ عربی تخم خشخاش سفید صندل سرخ هر یک دو مثقال مغز بادام مقشر مغز پسته مقشر هر یک چهار مثقال مغز نارجیل مقشر هشت مثقال مغز تخم خیارین دوازده مثقال دارچینی چهار مثقال زعفران سه مثقال عود هندی یک مثقال عطر ولایتی یک نیم مثقال نبات سفید یکصد وبیست مثقال عسل مصفی چهل مثقال رب سیب شیرین رب انار شیرین رب امرود هر یک چهل مثقال مشک تبتی نیم مثقال ورق طلا ورق نقره هر یک یکمثقال گلاب عرق بیدمشک هر یک یکصد وپنجاه مثقال بدستور مقرر مرتب نمایند شربتی یکدرم تا پانزده مثقال با عرق بیدمشک تناول نمایند **مفرح دیگر** تالیف حکیم ممدوح بجهت تقویت باه بی‌نظیر است ودفع سرعت انزال کند ونشاط آورد وتفریح تمام بخشد وقریب النفع است **صفت آن** بیخ موصلی پنجمثقال بیخ لفاح بزر البنج شوکران از هر یک دو مثقال نیم کوفته در شیر گاو تازه سه برنی داخل کرده خوب بجوشانند تا قوت دواها بشیر باز آید پس شیر را ماست کرده مسکه او را تمام بگیرند واگر خواسته باشند که در آوردن تفریح ونشاط اقوی باشد پانزده مثقال ورق القنب با دویه مذکوره در شیر داخل کنند پس آن مسکه را نگاهدارند جوزبوا پنج عدد سوراخ کرده پنج دانگ افیون را فتیله کرده در هر جوز یک فتیله از آن که بوزن یکدانگ باشد بگذارند وجوزها را بخمیر گرفته در روغن گاو تازه بریان نمایند آن مقدار که خمیر قریب بسیاهی رسد پس خمیر را از جوزها دور کنند وهر پنج جوز را با افیونی که در سوراخ آنها گذاشته اند با دارچینی وشقاقل مسکه رابهمن سرخ بهمن سفید قرنفل کبابه چینی بسباسه سورنجان لسان العصافیر خولنجان زعفران حب القلقل خشخاش سفید از هر یک یک مثقال زنجبیل درونج عقربی از هر یک نیم مثقال ماهی خشتر اعرابی چهار دانگ خصیة الثعلب سه مثقال مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه از هر یک پنجمثقال مغز پسته مغز بادام شیرین مغز فندق مغز نارجیل مغز چلغوزه مغز حبة الخضرا مغز حب السمنه مغز انجکک مغز گردگان مغز حب الزلم از هر یک دو مثقال نخود سفید که در آب جرجیر سه مرتبه تر کرده خشک نموده باشند وبریان ساخته باشند پنج مثقال مجموع را کوفته بیخته بمسکه مذکور چرب کرده عسل مصفی نبات سفید بالمناصفه سه وزن ادویه بقوام آورده ادویه را بآن بسرشند نیم مثقال مشک خالص وپنجاه عدد ورق طلا وپنجاه عدد ورق نقره داخل کنند ودر ظرف چینی یا زجاجی نگاهدارند وقوت این مفرح تا شش ماه است وبعد از آن قوتش باطل میگردد وبعد از خوردن این پیاله شیر گاو تازه که در آن پنجمثقال عسل زنجبیل مربی حل کرده باشند بنوشند مقدار شربتش از یکدرم تا یک مثقال واگر ورق القنب داخل کرده باشند از این مقدار کمتر بخورانند **مفرح** ملتقط از تالیف حکیم

موصوف مقوی باه و چندان گرمی ندارد صفت آن یاقوت مروارید کهربا ورق نقره عنبر اشهب جدوار خطائی بیخ لفاح
هریک هشت ماشه ورق طلا مشک هریک چهار ماشه گل گاوزبان صندل سفید تخم خرفه عطر حبشی که بهندی چرس گویند هریک
دو توله ابریشم مقرض دو توله جوزبوا پنج عدد زعفران شش ماشه مغز نارجیل چهار توله مغز تخم خیارین هشت توله افیون خالص سه ماشه نبات
سفید عرق بیدمشک گلاب عرق گاوزبان هریک نیم سیر عسل مصفی پاؤ سیر جوزبوا را سوراخ کرده افیون در آن پر کرده جوزبوا را
خمیر کرده در روغن بریان سازند تا خمیر سیاه شود پس برآورده خمیر دور کرده با تمام ادویه صلایه نموده بدستور متعارف معجون سازند شربت
بقدر برداشت طبع **نوع دیگر** مخترع حکیم ممدوح **صفت آن** جوزبوا بسباسه دارچینی تخم خشخاش قاقله کبار هیل بوا بهمن سرخ
بهمن سفید سعد کوفی خولنجان تودری زرد ثعلب مصری هریک ده مثقال عطر برگ تنب چهار مثقال بیخ لفاح بزر البنج سفید هریک
یکمثقال مغز تخم خیارین مغز پسته مغز فندق مغز نارجیل مغز الجلک مغز حبة الخضرا مغز چلغوزه مغز حب السمنه هریک چهار مثقال لسان
العصافیر برگ تنب هریک هشت مثقال زعفران نیم مثقال نبات سفید عسل مصفی هریک یکصد و شصت مثقال بدستور مقرر مرتب
سازند **نوع دیگر منشی** **صفت آن** عنبر اشهب لعل بدخشی مروارید ناسفته کهربای شمعی ورق نقره بیخ لفاح هریک یکمثقال و
یکدانگ ورق طلا ابریشم مقرض جوزبوا کشنیز خشک مقشر زعفران هریک دو مثقال صندل سفید گل گاوزبان تخم خرفه مقشر هریک
چهار مثقال مغز نارجیل مقشر ده مثقال مغز تخم خیارین شانزده مثقال مشک تبتی چهار دانگ عطر تنب ولایتی بست مثقال نبات
سفید عسل مصفی هریک یکصد و بست مثقال گلاب عرق بیدمشک هریک هشتاد مثقال عرق گاوزبان چهل مثقال بدستور مرتب
سازند **مفرح طرب افزا** که نشاط و سکر ساآرد و خشکی مطلق ندارد و در تقویت دماغ و دل و باه بی‌نظیر است **صفت آن**
مشک خالص سه ماشه ورق نقره چهار ماشه بهمن سرخ و سفید کبابه هریک شش ماشه ثعلب مصری شقاقل مصری دانه هیل دارچینی
جوزبوا قرنفل گل سرخ فرنجمشک صندل سفید بسباسه زعفران هریک یکتوله مغز بادام تخم خشخاش گلاب هریک پاؤ سیر روغن جوز
اعظم نیم سیر عسل سفید قند سفید یک نیم سیر مفرح سازند و اگر تقویت قلب و باه زیاده منظور شود تخم هلیون تودری سرخ و زرد یک
یک توله افزودن بجاست و اگر گرمی مزاج مانع باشد در بعضی اجزای حاره باید کاست **مفرح منشط** مقوی قلب
ممسک قوی تالیف حکیم علویخان **صفت آن** مروارید ناسفته کهربای شمعی یاقوت رمانی ورق نقره از هریک نیم مثقال
لعل بدخشی ورق طلا از هریک چهار دانگ بهمن سرخ گل گاوزبان شقاقل بیخ موسلی که سه مرتبه بشیر تازه گاو خمیر کرده خشک نموده
باشند گل سرخ از هریک دو مثقال بسباسه درونج بادرنجبویه از هریک یکمثقال چرس ولایتی خالص شش مثقال عنبر اشهب زعفران
از هریک دو دانگ نبات سفید شصت و هفت مثقال شربت سیب شیرین شربت سفرجل از هریک نوزده مثقال آب انار شیرین سی
و هفت مثقال عرق گاوزبان عرق بیدمشک گلاب از هریک بست مثقال بدستور مرکب سازند **مفرح منشط** تالیف میرزا
ابوالقاسم **صفت آن** مقدار سه توله بنگ خالص را در ده توله آب صاف بجوشانند تا به نصف رسد صاف نموده بار دیگر
کنند آن مقدار بجوشانند که آب برود و در روغن بماند پس بسباسه دارچینی پوست ترنج ثعلب مصری فرنجمشک اشنه مصطکی هر یک دو توله

زعفران جوز بوا قرنفل سرخ فلفل ہریک یکتولہ مشک تبتی نیم تولہ کوفتہ بیختہ بروغن مذکور چرب نمودہ باسہ وزن ادویہ عسل مصفی بسرشند
شربتے در زمستان نیم مثقال و در تابستان نصف او تناول نمایند **نوع دیگر** کہ بسیار مفید است و تجربہ رسیدہ **صفت**
آن یاقوت رمانی مروارید ناسفتہ لعل بدخشی کہربا ورق طلا ورق نقرہ عنبر اشہب بیخ لفاح ہریک شش ماشہ گل گاؤزبان صندل
سفید تخم خرفہ مقشر ہریک پنجمثقال ابریشم مقرض جوز بوا بسباسہ کشنیز مقشر ہریک دو نیم مثقال زعفران اشنہ مشک تبتی از ہریک
یک یک مثقال عطر ولایتی ہفت و نیم مثقال مغز نارجیل دو مثقال مغز تخم خیارین بست مثقال عسل مصفی نبات سفید ہریک یک
رطل گلاب عرق بید مشک عرق گاؤزبان ہریک دو ثلث رطل بدستور معجون سازند شربتے از ہریک وانگ تا یکدرم بحسب مزاج
مفرح کہ حکیم علویخان برائے ضعف قلب و افراط سیلان طمث و ضعف رحم تالیف نمودہ بجل وزیر الممالک نواب قمر الدین خان
خورانیدہ فائدہ بسیار نمودہ **صفت آن** مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی بسد محرق یاقوت رمانی فاد زہر معدنی بہمنین گل سرخ درونج
عقرب زرنباد ابریشم مقرض خولنجان دارچینی صندلین اقاقیا ہریک دو مثقال لعل بدخشی زمرد ورق نقرہ عنبر اشہب از ہریک یکمثقال
مشک ورق طلا از ہریک نیم مثقال نبات عسل مصفی شربت سیب شیرین شربت بہ شیرین شربت فواکہ شیرین از ہریک
چہل مثقال بدستور معجون سازند شربت مثقال **مفرح** نافع برسوت **صفت آن** دارچینی ابریشم زعفران جوز بوا قرنفل بسباسہ
لسان العصافیر مصطگی فلفلمویہ خولنجان درونج عقربی مساوی کوفتہ بیختہ بمویز منقے بخیند آن بسرشند خوراک دو درم بشربت گاؤزبان
مفرح بارد جہت مدقوق و مسلول مفید و شکم بہ بندد و بضعف دل کہ از گرمی باشد نافع است **صفت آن** مروارید کہربا
گل ارمنی صمغ عربی طباشیر ہریک شش درم رب السوس پنجدرم تخم خشخاش سفید مغز تخم خیارین ہریک یکنیم درم کشنیز بریان بہدانہ
بریان ہریک یک مثقال رب مورد دہ درم شربت سیب شیرین دو چند اجزا کوفتہ بیختہ باربوب بسرشند **مفرح** نافع مدقوق
و مسلول کہ با لینت طبع بود **صفت آن** صندل سفید بگلاب سودہ طباشیر گل سرخ خرفہ مقشر بریان کشنیز مقشر بریان
کہربا بسد آملہ زہرمہرہ سودہ مروارید سودہ بگلاب پوست بیرون پستہ گل نیلوفر گل گاؤزبان حب الآس ہریک یکدرم مغز تخم
خیارین مغز تخم کدوئے شیرین ہریک دو درم زعفران کافور ہریک دو دانگ ورق نقرہ یک درم قند سہ چند اگر سرفہ باشد
صمغ عربی بریان رب السوس ہریک یک درم نیز افزایند **مفرح** آزمودہ قدما جہت سموم و مالیخولیا و وسواس و جنون و جمیع علل
دماغی و جذام و برص و دبول و اوجاع مفاصل و نقرس و قولنج و سنگ گردہ و مثانہ **صفت آن** زرنب زرنباد گل سرخ کشنیز
خشک گاؤزبان تودری سفید و زرد بہمنین ہریک نیم اوقیہ حب الغار مصطگی دارچینی قرنفل کباب چینی عود ہندی مرکی جنطیانا ماما
ابریشم مقرض ہریک اوقیہ آب غورہ آب سیب گلاب یکرطل مجموع در شیر گاؤ تر سازند و بعد یک شب عرق کشند پس آن عرق را
بایک رطل عسل و یک رطل نبات بقوام آرند آنگاہ اجزا کوفتہ چنانچہ رسم است بسرشند **فصل ششم** در نسخہائے ماء اللحم
ماء اللحم مرکب علویخان مقوی دماغ **صفت آن** گوشت برہ چہار ماہہ گوشت بزغالہ فربہ ہریک یک من تبریزی مرغ جوان
شش قطعہ دراج چہار قطعہ سنگخوارہ ہفت عدد گنجشک نر خانگی سی و پنج قطعہ کبوتر خانگی در پرواز آمدہ ہفت قطعہ ہمہ را از چربی

واستخوان پاک کرده سانج ہندی و بادیان وکشنیز خشک و پودینہ سبز ہر یک سہ تولہ در لتہ بستہ در آب شیرین بپزند تا مہرا شود پس ادویہ دور کرده آب را در پارچہ سفت صاف کرده و گوشت را از صافی صاف نموده در پاتیلہ نقرئی یا مسی قلعی دار نہاده پیاز و کشنیز خشک ہر یک نیم پاؤ قرنفل ہیل بوا ہر یک سہ تولہ روغن گاؤ نیم آثار انداختہ خوب بریان نمایند تا سرخ گردد مانند یخنی پس پارچہ ہا را از پارچہ صاف نموده روغن از شوربا دور کرده مثل رمنی چکانیده آب سابقہ و شوربائے گوشت را در پاتیلہ انداختہ دارچینی سلیخہ عود ہندی تخم صلیب اسطوخودوس قرنفل مصطگی نانخواه خولنجان زرنباد سنبل الطیب جوز بوا بسباسہ دانہ ہیل سانج ہندی ہر یک یکمثقال عرق بید مشک کیوڑه گاؤزبان گلاب ہر یک نیم آثار عنبر اشہب دو مثقال مشک تبتی یک مثقال در نیچہ بستہ ده شیشہ عرق کشند شربتے ہر روز نہ تولہ ماء اللحم بارد تالیف حکیم علوی خان برائے مالیخولیا کہ از احتراق خون و صفرا یا بسبب مشی در آفتاب یا از خوردن اغذیہ و ادویۂ حاره بہم رسد و حمی دق را نیز نافع است **صفت آن** گوشت بزغالہ گوشت بره جوان گوشت میش شش ماہہ یا بچہ بره یا بز ماده جوان گوشتہا را از استخوان و چربی جدا کرده ورق نموده از ہر یک بقدر دو رطل در دیگ نقره یا مس کہ تازه قلعی نموده باشند کرده طباشیر صندل سفید کشنیز خشک گل سرخ دانہ ہیل از ہر یک پنجمثقال دارچینی یک مثقال کوفتہ بیختہ بر آن پاشند و کباب نیم پخت نموده در گلاب عرق بید مشک عرق گاؤزبان عرق سیوتی عرق صندل عرق شاہتره عرق نیلوفر عرق کاسنی از ہر یک یک سیر آب خالص بقدر ضرورت عرق کشند ہشت نہ آثار پس دران سیب امرود شیرین کدو زرور ہر یک ریزه ریزه کرده آب انار شیرین برگ خرفہ تراسفاناخ زرشک کاہو برگ بید گل سرخ گل نیلوفر شاہتره تازه گل سیوتی باقلہ تر ہر یک نیم رطل آملہ بہمن سفید تخم خشخاش بہمن سرخ گاؤزبان گل گاؤزبان از ہر یک پنج مثقال تودرین ہر یک سہ مثقال آب یا عرقہائے مناسبہ بقدر احتیاج اضافہ نموده بقدر ہفت آثار عرق کشند و عنبر اشہب یکدرم و قدرے مشک در نیچہ بندند و اگر حاجت باشد کافور و طباشیر نیز در مرتبہ دوم بیفزایند **نوع دیگر** معمول حکیم اکمل خان برائے ناقہین و ضعف قلب و مالیخولیا نافع است **صفت آن** کبوتر نہ عدد دراج تیتر ہر یک پانزده عدد مرغ جوان سہ عدد کنجشک نر پنجاه عدد گوشت حلوان سہ آثار زرشک پاؤ آثار آب بہ آب سیب آب انار شیرین آب ناشپاتی ہر یک یک سیر صندل سفید سائیده چہار تولہ کشنیز خشک گل سرخ ہر یک سہ تولہ گاؤزبان نہ تولہ اسطوخودوس دو و نیم تولہ گل گاؤزبان ہشت تولہ بادرنجبویہ شش تولہ ابریشم خام چہل تولہ تخم فرنجمشک بالنگو ہر یک سہ تولہ گل نیلوفر شش تولہ عود غرقی پوست ترنج ہر یک چہار تولہ گلاب یک سیر بید مشک دو سیر عرق گاؤزبان عرق نیلوفر ہر یک یک سیر مشک نہ ماشہ عنبر پنجماشہ زعفران نہ ماشہ طباشیر پنجماشہ دانہ الائچی خورد سہ ماشہ قرنفل دارچینی ہر یک یک تولہ بدستور متعارف طیار سازند و اگر مزاج حار باشد کافور افزایند و در بعضے ادویہ حاره بکاہند **ماء اللحم** مقوی قلب و معمول **صفت آن** گل گاؤزبان گل نیلوفر گل سرخ بید مشک تازه طباشیر ہر یک یکتولہ براده صندل سفید چہار تولہ قرنفل دارچینی ہر یک چہار ماشہ مرغ جوان یک قطعہ دوا ہا را با گوشت مرغ خوب بکوبند تا مثل مرہم شود پس بگلاب و عرق بید مشک عرق کشند و آب صاف نیز بقدر حاجت اندازند **ایضاً** مقوی اعضائے رئیسہ و باه **صفت آن** مرغ جوان یک عدد لوا چہار عدد دراج دو عدد گاؤزبان دارچینی قرنفل دانہ ہیل صندل سفید تخم کشنیز مقشر برگ ترنج پوست بیرون پستہ بہمن سفید بہمن سرخ ابریشم مقرض سنبل عقربی مصطگی ہر یک سہ ماشہ عنبر اشہب

یک ماشه گلاب عرق گاؤزبان هر یک نیم آثار بدستور عرق کشند از تالیف حکیم رفعت خان ایضاً از بیاض حکیم اجمل خان
صفت آن حیوان شیرمست یک عدد دراج سه عدد مرغ چهار عدد الائچی خورد صندل سفید طباشیر هر یک سه تولہ کشنیز گاؤزبان
هر یک چهار تولہ مصطگی نیلوفر گل بنفشه هر یک دو تولہ سعد کوفی زعفران هر یک یکتولہ عنبر اشهب چهار ماشه بید مشک دو شیشه گلاب
یک شیشه آب باران یک شیشه بطریق متعارف بکشند ماء اللحم بجهت خفقان بارد برائے ناقهین نافع و مقوی قلب صفت
آن حیوان شیرمست یک عدد چوزه مرغ زرد دو عدد مصطگی قرنفل دارچینی بسل صندل سفید هر یک دو تولہ کشنیز مقشر گل گاؤزبان
برگ گاؤزبان هر یک چهار تولہ مشک ترکی عنبر اشهب هر یک سه ماشه عرق بید مشک دو شیشه گلاب هفت شیشه بطور متعارف
چهار شیشه عرق کشند منافعش همین است در بیاض استاد مرحوم و در علاج الامراض وزن قرنفل یکدام است و دارچینی پنجتولہ باقی بدستور
ماء اللحم نافع امراض بارده قلب و مقوی آن از تالیف حکیم بایزید مرحوم صفت آن گوشت بزغاله سه آثار کشنیز پانزده عدد مرغ یک عدد
درونج عقربی بسفایج زرنب گل گاؤزبان هر یک سه تولہ اشنه سانج هندی زرنباد هر یک شش تولہ بادرنجبویه ابریشم خام هر یک نه تولہ
جوزبوا دارچینی سعد برگ فرنجمشک هر یک پنجتولہ گل سرخ تازه قاقلتین هر یک هفت تولہ مشک عنبر هر یک دو ماشه بدستور ترتیب سازند
شربتے از هفت تولہ تا بست تولہ ایضاً نافع خفقان بارد صفت آن گوشت نخلی یک قطعه مرغ یک قطعه دراج دو عدد
کنجشک هفت عدد سیب ولایتی پنجاه عدد قرنفل فرنجمشک بهمن سفید درونج عقربی هر یک سه درم قاقله صغار صندل سفید گل گاؤزبان
پوست ترنج عود غرقی سانج هندی هر یک دو درم دارچینی هفت درم پوست بیرون پسته چهار درم مصطگی مشک هر یک یکدرم عنبر اشهب
نیم درم گلاب بید مشک هر یک سه رطل عرق گاؤزبان دو رطل شربتے پانزده مثقال مجرب است ماء اللحم معمول در ورم اذی القلب و
منقول از قرابادین العلاج حکیم کبیر علیخان صفت آن گوشت بز کاهی پنج آثار مرغ سه عدد کنجشک شصت عدد سلحفاة قاقله کبار
پودینه آمله کشنیز سانج هندی زیره سیاه و سفید نمک لاهوری هر یک سه تولہ روغن گاؤ یک نیم پاؤ زرنب اسارون گل گاؤزبان
سعد تودری درونج بسفایج هر یک چهار تولہ ابریشم خام بست تولہ خار خسک گاؤزبان برگ شاهتره بادرنجبویه هر یک نه تولہ قرنفل
دانه هیل پوست ترنج عود غرقی هر یک پنجتولہ در عرق شاهتره بادرنجبویه گاؤزبان و عنب الثعلب هر واحد یک شیشه گلاب پنج شیشه
زعفران نه ماشه مشک خالص عنبر اشهب هر یک سه ماشه پنج شیشه عرق کشند شربتے از نه تولہ تا پانزده تولہ **ماء اللحم مشی**
از اختراع حکیم علویخان تفریح تمام آرد و مقوی بدن و اعضاء است و امراض بارده را نافع و سرد مزاجان را نهایت مفید چنانچه
مزاج آنها بتربیه تبدیل باید که دیگر محتاج به تسخین نشوند صفت آن مویز سرخ دو سیر قند سیاه یک نیم من پوست
مغیلان هشت سیر پوست هلیله کابلی یک سیر آمله منقی بادیان هر یک نیم سیر برگ تنبول برگ نارنج هر یک پانصد عدد خولنجان مصری
دارچینی هر یک پنجتولہ بیخ لفاح بزر البنج سعد لعبت بربری هر یک دو تولہ پوست نارنج پوست زرد دارچ زرنباد انیسون هر یک
پنجتولہ گل سرخ بست تولہ نانخواه ختی دو دو تولہ همه را نیم کوفته یک جا کرده در خم نموده بقدر ضرورت آب برریزند آن کرده خم را در سرگین
اسپ دفن کنند و در جائے گرم بگذارند که جوش خورد و از جوش فرو نشسته برسد پس آن را بدستور عرق کشند بعده گوشت بزه

چهار ماهه و یا بزغاله فربه دو سیر مرغ فربه دو قطعه کبک جوان هفت قطعه دراج هفت قطعه لوه پانزده قطعه کبوتر پرواز آمده و کروانک هر یک دو قطعه گنجشک نر خانگی پنجاه قطعه همه را از احشا و امعا و چربی و استخوان پاک کرده گوشت خالص را ورق نموده دارچینی بسباسه کشنیز خشک صندل سفید قرنفل عود قماری خام عود صلیب صعتر گل سرخ زیره کرمانی جوز بوا نانخواه هر یک یک توله کوفته بیخته بر آن پاشیده در دیگ نقره کباب نیم خام سازند پس آن کباب را در دیگ کرده عرق مذکور بر آن ریخته گلاب عرق بهار نارنج زردک ریزه ریزه کرده سیب شیرین ریزه نموده سفرجل شیرین پاک کرده هر یک پنج سیر داخل کرده بجوشانند تا مهرا شود پس بدستور عرق آن کشند بعده آن عرق را بالائے دارچینی کشنیز خشک سافج هندی بسباسه جوز بوا اشنه سنبل الطیب بهمن سرخ بهمن سفید صندل سفید دانه هیل صعتر گل سرخ شقاقل خولنجان زیره سیاه نانخواه برگ فرنجمشک هر یک سه توله نیم کوفته یک شب در عرق مذکور خیسانند و روز دیگر عرق کشند و عنبر اشهب مشک زعفران هر یک یک توله سوده در پارچه کتانی بسته بر دهان نیچه بندند یا در دیگ طاسی که عرق در آن میچکد گذارند **ماء اللحم** که برائے تقویت اعضائے رئیسه و باه و معده مفید است **صفت آن** شیره مغز بادام شیره مغز تخم کدوئے شیرین شیره تخم خیارین هر یک چهار مثقال خس هندی سافج براده صندل گل سرخ نسرین کشنیز مقشر ثعلب مصری هر یک سه مثقال دانه هیل قاقله ابریشم مقرض گاؤزبان گل گاؤزبان پوست ترنج شقاقل بهمنین تودریین بادرنجبویه برگ پودینه عود هر یک دو مثقال سنبل الطیب زرنباد صعتر کبابه اشنه زرنب خولنجان سعد قرنفل مصطگی طباشیر دارچینی درونج عقربی نارمشک بسباسه فرنجمشک هر واحد مثقال برگ تنبول زرد بست و پنج عدد هرچه از ین کوفتنی است نیکوفته در آب و گلاب تر کنند و گوشت بز یک ساله هفت آثار از چربی و استخوان جدا کرده آب یخنی بر آورده با دویه آمیخته عرق کشند و زعفران و عنبر و مشک عطر کاذی هر یک نیم مثقال در صره بسته بر دهان نیچه بندند که بر آن عرق چکد و اگر گرم زیاده خواهند عوض گوشت حلوان گوشت طیور اندازند پس مرغ یک قطعه دراج دو قطعه تیهو چهار قطعه گنجشک هژده قطعه از لحم اینها که پاک و صاف باشد کباب نیم خام کرده یا آب یخنی بر آورده با ادویه عرق کشند **نوع دیگر** که در تقویت قلب و مغز و باه و باه نظیر ندارد **صفت آن** گوشت دراج نیم آثار گوشت بغلی آثار گوشت آهو آثار گوشت مرغ نیم آثار گوشت گنجشک نر خانگی پاؤ آثار گوشت کبوتر جنگلی نیم آثار گوشتها پاک کرده ورق ورق نموده در عرقهائے مناسبه یا آب بهرا بپزند بعد از آن قرنفل پوست بیرون پسته خولنجان بوزیدان جوز بوا بسباسه گل سرخ طباشیر گل گاؤزبان بادرنجبویه از هر یک یکتوله آمله بلیله کابلی دارچینی الائچی خورد خار خسک پوست ترنج کشنیز خشک مقشر صندل سفید گاؤزبان بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل تودریین تخم بلیون از هر یک دو توله عود غرقی نیم توله درونج عقربی تخم فرنجمشک ترفد از هر یک توله زعفران پنج ماشه لسان العصافیر مصطگی هر یک دو توله مشک دو ماشه عنبر اشهب دو ماشه آب سیب آب بهی هر یک نیم آثار گلاب دو آثار آب بقدر حاجت و در نسخه دیگر آب گذر ده آثار عرق بادرنجبویه دو آثار نیز داخل است **ماء اللحم** مقوی معده و قلب و دماغ و بدن و جگر ساخته بعمل آمده **صفت آن** گوشت حلوان پنج آثار دراج تیهو تدرج هر یک شش عدد مرغ جوان چهار عدد گنجشک نر سی قطعه مویز منقے نیم پاؤ برگ تنبول زرد دو صد عدد قند دو آثار ابریشم مقرض هفت توله گاؤزبان گل سرخ هیل دانه قاقله براده صندل گل نسرین

گل گاوزبان بادرنجبویه هر واحد شش توله قرنفل شقاقل بهمنین سانج سنبل الطیب پوست اترج کشنیز خس هندی هر یک چهار توله
اشنه زرنباد خولنجان هر یک سه توله اسارون قرنفل بسفائج فستقی مصطگی بسباسه عود غرقی فرنجمشک هر واحد دو توله دارچینی زیره سیاه هر یک
سعد کوفی درونج بادیان هر یک مثقال مشک عنبر زعفران هر یک دو ماشه بدستور عرق کشند خوراک چهار توله **ماء اللحم زردک** که نهایت
مقوی باه است وبدن را قوت دهد و فربه گرداند و رنگ را سرخ و نیکو گرداند **صفت آن** زردک نتی سیر شاهجهانی دارچینی گل سرخ
گاوزبان بهمن سرخ سعد کوفی شقاقل زنجبیل از هر واحد یکتوله نیمکوفته گلاب عرق بیدمشک شیر ماده گاو هر یک دو سیر آب خالص نیم من
شاهجهانی بران ریخته عرق کشند پس چوب چینی اعلی چهل توله گل سرخ دارچینی خصیة الثعلب شقاقل قرنفل بسباسه ابریشم خام تخم گندنا هر یک
دو توله گاوزبان سه توله صندلین سفید عود قماری مایه شتر اعرابی اشنه بهمن سرخ بهمن سفید هر یک یکتوله مصطگی رومی بیخ بنفشه جدوار خطائی
هر یک یکتوله و سه ماشه زعفران مشک تبتی عنبر اشهب هر یک شش ماشه ادویه رانیکوفته سوائے مشک عنبر زعفران در دیگ کرده عرق مذکور
بران ریخته گوشت بره شیرمست گوشت بزغاله شیرمست از هر یک یازده آثار شاهجهانی مرغ جوان فربه پنج قطعه کنجشک نر خانگی پنجاه قطعه دراج
سنگخوارہ هر یک ده قطعه همه را از چربی واستخوان جدا کرده درق نموده دران اندازند عرق بهدانه پنج سیر عرق گاوزبان وعرق بادرنجبویه هر یک
پنج سیر شاهجهانی آب سیب شیرین آب به شیرین آب نیشکر هر یک دو سیر شاهجهانی داخل کرده عرق کشند و در وقت کشیدن مشک و عنبر و
زعفران را در پارچه کتانی بسته در دهان نیچه بندند **ماء اللحم** از اختراع حکیم علویخان تقویت بدن وجمیع قوی نماید علی الخصوص مقوی باه است
و ناتهین و ضعفا را باصلاح آورده و بدن فربه کند و رنگ رخسار را نیکو گرداند و مجرب است **صفت آن** گوشت بزغاله شش ماه یکمن
تبریزی گوشت مرغ فربه سه قطعه گوشت دراج نر قطعه گوشت لوه پانزده قطعه مجموع را از چربی واستخوان جدا ساخته ورق کرده صندل سفید کشنیز خشک
دانه هیل غنچه گل سرخ دارچینی از هر یک پنجمثقال کوفته بران پاشیده در پاتیله نقره کباب نیم پخت کرده گلاب عرق بیدمشک آب زردک آب انار
شیرین از هر یک دومن آب سیب شیرین آب به شیرین آب نیشکر آب کشری عرق گاوزبان از هر یک یکمن داخل کرده عرق کشند پس دران
عرق برگ پان یکصد عدد بهمن سرخ بهمن سفید شقاقل مصری از هر یک پنجمثقال خولنجان سانج هندی دانه هیل خصیة الثعلب گل گاوزبان
از هر یک دوازده مثقال و نیم گل سرخ یکمن تبریزی چائے خطائی اشنه هر یک ده مثقال ابریشم خام بست مثقال دارچینی هفت مثقال
یک شب تر کرده روز دیگر عرق کشند و درین مرتبه عنبر اشهب مشک تبتی زعفران از هر یک یکمثقال بر دهان نیچه بندند **ماء اللحم** که در امر باه
اقوی از نسخ دیگر است **صفت آن** گوشت بره و بزغاله فربه دو رطل مرغ فربه دو قطعه قطا که بفارسی سنگخوارہ و بهندی لوه گویند
هفت قطعه دراج فربه چهار قطعه کنجشک نر خانگی پنجاه قطعه همه را از استخوان و چربی جدا کرده ورق نمایند پس دارچینی صندل سفید بهمنین شقاقل
سانج هندی کشنیز خشک گل سرخ هر یک دو و نیم مثقال گل گاوزبان هفت و نیم مثقال کوفته بران پاشیده بگذارند یک شب روز دیگر آب
آهن تاب گلاب عرق بیدمشک و آب زرشک و آب سیب شیرین و آب امرود و آب نیشکر هر یک یک رطل عرق کشند و در وقت عرق کشیدن
عنبر اشهب مشک تبتی زعفران هر یک یکمثقال در پارچه کتانی بسته در دهن نیچه بندند یا در طلسی که عرق در آن میچکد بگذارند و دو فنجان وقت
شام میاشامند مجرب بعضے اطبا و مولف حکیم معتمد الملوک است **نوع دیگر** از تالیف حکیم ممدوح که نهایت مقوی است و تجربه شده

صفت آن گوشت بزغاله چهار ماهه یکرطل دراج جوان فربه چهار قطعه کردانک سه قطعه همه را از چربی و استخوان جدا کرده
ورق نموده دانه هیل صندل سفید طباشیر غنچه گل سرخ از هر یک ده مثقال کوفته بر آن پاشیده در دیگ نقره کباب نیم خام نموده بجدیکه
رطوبت وی هر رطوبت آن خشک نشود پس گل سرخ تازه دو رطل کاسنی تازه نیم رطل ابریشم خام ربع رطل صندل سفید بست مثقال بهمن سفید
شقاقل مصری از هر یک ده مثقال گل کیتکی گل سیوتی از هر یک پنجاه مثقال دارچینی دانه هیل سانج هندی خولنجان از هر یک ده مثقال گل
گاؤزبان گل نیلوفر از هر یک ثمن رطل گل بیدمشک تازه نیم رطل بادیان تر ربع رطل گلاب آب نیشکر آب انگور عرق بیدمشک آب سیب
شیرین از هر یک یکرطل آب به شیرین آب امرود آب انار شیرین آب آهن تاب آب طلا تاب از هر یک دو رطل ادویه را در این آبها تا
تمام یک شب بخیسانند و روز دیگر با یک من گزر یعنی زردک ریزه ریزه کرده در دیگ داخل نموده بدستور متعارف عرق کشند و در وقت عرق
کشیدن عنبر اشهب مشک تبتی زعفران از هر یک مثقال سوده در ظرفی که در آن میچکد گذارند و هر روز دو پیاله ترشی قهوه خوری صبح و دو پیاله شام
بنوشند **ماء اللحم مفشی** عظیم نافع است تفریح آرد و نشاط افزاید و تقویت قوتها نماید خصوص قوت باه را نهایت نافع است و رنگ نیکو و سرخ
گرداند **صفت آن** قند سیاه بست آثار شاهجهانی و اگر خواهند عوض آن خرما یا مویز کنند پوست مغیلان پنج سیر همه را در خم کرده
بقدر ضرورت آب بر آن انداخته خم در سرگین اسپ در جائے گرم دفن کنند و بگذارند که جوش خورد و از جوشش فرو نشسته برسد پس آنرا
صاف نموده عرق کشند و آن عرق را با هفده سیر گلاب هر یک از عرق بیدمشک عرق گاؤزبان پنج سیر در دیگ کرده گوشت بره
چهار ماهه یا بزغاله فربه سست هر کدام که باشد ده سیر مرغ فربه بست قطعه کبوتر بپرواز آمده پنج قطعه گنجشک نر خانگی یک صد و پنجاه قطعه از احشائ
و امعاء و چربی و استخوان پاک کرده گوشتها را ورق کرده کباب نیم خام نموده و عرقها که در دیگ کرده باشند داخل نموده عرق کشند و در آن
عرق باید که چوب چینی اعلی هفتاد مثقال گل گاؤزبان بادرنجبویه هر یک پنجاه مثقال دارچینی سنبل الطیب جوزبوا بسباسه قاقله صغار
و کبار بادیان خطائی صندل سرخ صندل سفید زعفران بوزیدان کباب چینی عود صلیب اشنه سلیخه شقاقل زرنب فرنجمشک هر یک
ده مثقال تخم بلیون پنج مثقال عنبر اشهب مشک تبتی هر یک چهار مثقال ادویه را سوائے عنبر و مشک و زعفران نیم کوفته در عرق مذکور یک شبانه
روز خیسانیده روز دیگر عرق کشند و در وقت عرق کشیدن عنبر و مشک و زعفران در پارچه کتان بسته در دهان نیچه بندند و یا در دیگ
طاسی که عرق در آن میچکد گذارند و پیش از طعام سه پیاله قهوه خوری از آن بیاشامند و اگر خواهند صبح نیز بنوشند و همچنین شام بیاشامند
ماء اللحم دیگر تالیف والد حکیم موصوف عظیم المنافع از برائے امراض بارده و مقوی قلب و جمیع اعضائے رئیسه و گرده است و خفقان
غشی بارد و ضعف باه از برودت را نهایت مفید و مجرب است **صفت آن** گوشت بره فربه چهار ماهه گوشت بزغاله فربه
که از استخوان و چربی جدا کرده باشند یکمن تبریزی مرغ فربه سه قطعه دراج چهار قطعه سنگخواره یعنی لوه هفت قطعه گنجشک نر خانگی شصت و پنج قطعه
کبوتر خانگی نو پرواز هفت قطعه همه را از چربی و استخوان جدا کرده ورق نموده و در پاتیلی نقره کباب نیم خام نمایند پس دارچینی سلیخه
صعتر عود هندی عود صلیب اسطوخودوس قرنفل مصطگی رومی نانخواه خولنجان زرنباد صندل سفید شقاقل جوزبوا بسباسه دانه هیل
سنبل الطیب سانج هندی زنجبیل هر یک یکمثقال نیم کوفته داخل کرده بقدر احتیاج آب برروئے آن کرده عرق کشند و اگر عنبر اشهب دو مثقال

مشک تبتی یک مثقال بر دہان نیچہ بندند خوب است و در نسخہ دیگر وزن ہمہ ادویہ دو مثقال و عنبر دو دانگ است و گلاب من
تبریز و عرق بید مشک یک من تبریز داخل است و مشک مطرح ماء اللحم مقوی اعضائے رئیسہ مفید از برائے نقصان باہ و ضعفیکہ سبب آن
ضعف بدن لکثرت غذائے آن باشد یا بسبب آن از بقیہ آتشک بود صفت آن چوب چینی اعلی عود غرقی ہفتاد مثقال گل
گاؤزبان بادرنجبویہ سنبل الطیب ہر یک پنج مثقال قرنفل دارچینی قاقلہ کبار جوز بوا بسباسہ بادیان رومی بادیان خطائی بہمن سرخ بہمن
سفید ابریشم مقرض مغز پستہ صندل سرخ صندل سفید زعفران کبابہ چینی اشنہ گل سرخ زرنباد سلیخہ شقاقل فرنجمشک تخم ریحان عود بوزیدان ہندی
ہر یک دو مثقال عنبر اشہب مشک مصطگی ہر یک یک عدد مرغ اول گوشت گوسفند گوشت مرغ گوشت کبوتر از استخوان و چربی جدا کردہ ہر یک
یک من طبی گنجشک نر پنجاہ قطعہ در عرق بادرنجبویہ و عرق بید مشک و گلاب و عرق گاؤزبان و عرق بہار نارنج و آب بقدر ضرورت
عرق کشند پس ادویہ را بآن عرق خیسانیدہ باز عرق کشند و عنبر و مشک و زعفران را در پارچہ نازک بستہ در جائیکہ عرق میچکد بگذارند
و ہر صبح دو پیالہ قہوہ خوری بنوشند ماء اللحم بسیار مقوی باہ لایق امرا و روسا صفت آن نخود کابلی سہ آثار شب در شیر گاؤ
دہ آثار تر کنند صبح بآب گذر لبستہ آثار آب نیشکر یازدہ آثار آب سیب آب انار شیرین ہر یک دو آثار یکجا کردہ عرق کشند پس درین
عرق دارچینی دو تولہ مایہ قشر اصل البہمنین شقاقل مصری صندل سفید تودری سفید و سرخ حب الزلم مغز حبۃ الخضرا ہر یک دہ تولہ
گل گاؤزبان زعفران ہر یک چہار تولہ عود غرقی دو تولہ پوست ہلیلہ کابلی دہ عدد دوائی کوفتنی را کوفتہ و عرق گاؤزبان و عرق بید
ہر یک چہار مینا گلاب دہ آثار شب تر کردہ نگہدارند صبح بگیرند مرغ خصی جلوان شیر مست ہر یک دہ قطعہ لوہ بست قطعہ گنجشک
نر خانگی دو صد قطعہ جمیع گوشتہا از چربی و استخوان پاک ساختہ دارچینی پنج تولہ قرنفل دو تولہ الائچی خورد ہفت تولہ کشنیز خشک
نیم پاؤ زعفران چہار تولہ ہمہ را کوفتہ با گوشتہا آمیختہ بمالند و دو سہ گھڑی نگاہدارند پس قصب گاؤ سوراخ کردہ پانزدہ عدد داخل کردہ
در آب بجوشانند چون جوش خوردہ آب صاف آن کہ شوربا میشود بگیرند در ادویہ منقوعہ داخل کردہ عنبر اشہب دو تولہ مشک خالص
یک تولہ در دہن نیچہ بستہ عرق کشند و اگر خواہند کہ رنگین شود زعفران ہم در دہن نیچہ بندند نوع دیگر مفید با مراض سوداویہ
و مقوی باہ و نشی و ممسک و مصفی خون صفت آن بگیرند گوشت جلوان شیر مست صاف از چربی و استخوان در دیگچہ
انداختہ کشنیز خشک دانہ الائچی سفید زیرہ سفید سادج ہندی ہر یک دو تولہ ہمہ را نیم کوفتہ انداختہ بریان نمایند ہر گاہ
آب بگذارد و مائل بسفیدی گردد از آتش فرود آوردہ گاؤزبان گل گاؤزبان گل سرخ دانہ الائچی سعد کوفی بسفائج فستقی جوز بوا بسباسہ
عود غرقی اشنہ بیخ سوسن ہر یک دو تولہ درونج عقربی دارچینی شقاقل بہمن سرخ بہمن سفید تودری زرد تودری سرخ از ہر یک سہ تولہ
ثعلب مصری نیم پاؤ اول قند سیاہ پنج آثار بادر آب دہ سیر شربت انبہ و چہال ببول نصف سیر قطعہ نمودہ ہر دو در سبو مستعمل انداختہ
در سرگین اسپ دفن کنند و روز ششم برآوردہ باہمہ ادویہ آمیختہ و زعفران دو والہ را در پوٹلی بستہ در دہن نیچہ انداختہ عرق کشند خوراک
از شش تولہ تا نیم پاؤ بشکر آمیختہ ماء اللحم برائے حفظ جنین و قوت بدن حاملہ مفید است صفت آن مرغ جوان چہار قطعہ
لوہ چہار عدد دراج دو عدد گاؤزبان دارچینی قرنفل سنبل صندل سفید عود غرقی کشنیز مقشر برگ ترنج پوست بیرون پستہ

بهمنین ابریشم مقرض درونج مصطکی هر یک دو دانگ عنبر اشهب کماشه گلاب عرق گاؤزبان هر یک نیم آثار بدستور عرق کشند ماء اللحم
نافع از برائے ضعف قوی خصوص ضعف قلب جاری روان برائے ورم رحم و حبس طمث و درد رحم هنگام آمدن حیض مجرب صفت آن
گوشت بزغاله فربه یک من و چهار سیر تبریزی مرغ جوان فربه دراج لوه هر یک پنج قلعه مجموع را از چربی و استخوان پاک کرده ورق ورق
تراشیده در دیگ نقره کباب نیم خام نموده طباشیر سفید کشنیز مقشر خارخسک از هر یک دو مثقال و نیم قوة الصباغین دو مثقال غنچه
گل سرخ گل گاؤزبان از هر یک ده مثقال دارچینی دانه هیل هر یک یکمثقال و دو دانگ نیکوفته در دیگ داخل کرده عرق بید مشک عرق
گاؤزبان عرق عنب الثعلب عرق گل نیلوفر عرق خارخسک آب انگور هر یک دو رطل آب خالص بقدر ضرورت داخل ساخته عرق کشند
پس در عرق مذکور عنب الثعلب گل بنفشه از هر یک بست و پنج مثقال صندل سفید هفت مثقال و نیم گل گاؤزبان پنجاه مثقال گل سرخ
تازه دو رطل گل سیوتی یک رطل داخل کرده بمرتبه ثانی عرق کشند و در وقت عرق کشیدن عنبر اشهب مشک خالص زعفران هر واحد
یک مثقال در کیسه کتان بسته در ظرفی که در آن عرق چکد اندازند ماء اللحم مجرب برائے تپ دق صفت آن بگیرند گوشت
بزغاله ماده یک ساله و چربی و استخوان او دور کرده و گوشت سرخ در دیگچه انداخته آن قدر بریان نمایند تا آب از گوشت جدا شود و
هنوز ناپخته باشد که از آتش فرود آرند و گوشت بفشارند تا آب او بیرون آید پس آن آب را مرتبه دوم یک جوش دهند یا پخته گردد و اندکی
نمک و کشنیز سوده در آن اندازند و بنوشند

فصل هفتم در مضامض

مضمضه بهر جوشش حدیث فم مجرب
صفت آن پوست هلیله کابلی پوست هلیله زرد هلیله سیاه پوست بلیله آمله از هر یک یکمثقال گلنار و آب لیمون قدرے که
ادویه را بپوشاند بجوشانند پس بپالایند و بگیرند اندکے از آن در پیاله قهوه خوری و انگشت را بدان تر کرده بر ریشه و سنون احمر مذکور که
در سنونات گذشته بر موضع قروح و بثور دهان و زبان و کام و اسنان و لثه بمالند و سه مرتبه همچنین کنند و زمانی صبر کنند که آب از دهن آید
پس دهن را بنقوع مذکور بشویند تا اثر سنون احمر زائل شود پس سماق منقی طباشیر گاؤزبان سوخته کشنیز خشک دم الاخوین کات سفید
فوفل زرد و گلنار فارسی سک رامک از هر یک یک دانگ کوفته بیخته بپاشند و اگر زبان انتها باشد و حدت ماده فرو نشسته باشد
ساذج هندی سلیخه سیاه دارشیشعان سعد کوفی دارچینی در سنون داخل نمایند مضمضه برائے قلاع حار معمول صفت آن
سماق عنب الثعلب برگ تنبول کوکنار فوفل چهالیه برگ حنا تازه جوشانیده صاف کرده کاته سفید سوده داخل کرده مضمضه نمایند
ایضاً آب کشنیز سبز لعاب اسپغول شیره عنب الثعلب شیره کشنیز خشک کتهه سفید سوده یا شیره مضمضه نمایند و گاهے در آب و
لعاب مذکور حضض مکی سوده داخل کرده بعمل می آید ایضاً برائے قلاع معمول صفت آن برگ حنا نیکوفته در آب تر کرده مالیده
صاف نموده کتهه سفید کافور سوده حل نموده مضمضه کنند نوع دیگر برائے قلاع حار مجرب صفت آن چهال کچنال چهال
جهربری چهال کیکر چهال ببول یا بانسه مازو سبز سپیاری چهالیه کتهه سفید گوند جوشانیده صاف نموده مضمضه نمایند ایضاً برائے قلاع
صفت آن ترپهله چوب درخت کیسو برگ و شاخ چنبیلی جمله جوشانیده مضمضه کنند مضمضه معمول در قلاع بارد صفت
آن عاقرقرحا مامیران تخم ترب نیکوفته در سرکه جوشانیده مضمضه کنند ایضاً مغز بلوس در آب کشنیز سبز یا گلاب مالیده

نمودہ مضمضہ کنند وکذا الشیخ ترپھلہ وکات سفید مضمضہ کنند مضمضہ برائے آکلہ معمول صفت آن گلنار فارسی
گلسرخ عدس مقشر پوست انار شیرین پوست ہلیلہ زرد مازو پوست بلیلہ پوست ہلیلہ کابلی گل بستان افروز جفت بلوط گاؤزبان
سماق مساوی در یک نیم رطل آب بجوشانند ہرگاہ ثلث بماند صاف نمودہ مرجان سفید نیم یکدرم کوفتہ بیختہ اضافہ نمودہ مضمضہ
نمایند نوع دیگر برائے آکلہ و قروح خبیثہ و قلاع خبیثہ صفت آن ہر سہ ہلیلہ و آملہ و پوست بلیلہ برگ حنا عاقرقرحا از ہر یک
مرمکی جدوار کزمازج ہر یک یکمثقال جدوار خطائی نمک طبرزد از ہر یک دو دانگ در گلاب و سرکہ خیسانیدہ صاف نمودہ سنون ہمرکہ
دران توتیائے سبز خام باشد از انگشت کہ باب مذکور تر کردہ بسنون مذکور آلودہ باشند سہ مرتبہ بمالند بعدہ بگلاب مذکور مضمضہ
سازند بعدہ سنون نیکہ برائے آکلہ و قروح خبیثہ فم و قلاع خبیثہ نافع باشد بمالند مضمضہ نافع جوشش دہن کہ از خوردن سیماب
و رسکپور بہم رسد صفت آن پوست ہلیلہ زرد پوست بلیلہ آملہ موچرس کوکنار تنتریک شاہترہ مساوی در آب جوشانیدہ
صاف کردہ باقی رہے روغن بید انجیر و شیر گاؤ مخلوط کردہ حل نمودہ مضمضہ کنند و در مفتاح کوکنار تنتریک مطروح است باقی بدستور
و نوشتہ کہ مضمضہ از پوست مغیلان و پوست جھربیری و پوست درخت تمر ہندی و پوست درخت کچنال جوشانیدہ صاف نمودہ نیز مفید است
مضمضہ جہت بخر معدی کہ از مادہ بلغمی باشد بعد از تنقیہ کامل نفع بیّن می نماید صفت آن عود خام مصطگی قرنفل جوز بوا بسباسہ
ہر یک دو درم ہمہ را نیم کوفتہ در آب جوشانیدہ صاف نمودہ مضمضہ نمایند ایضاً برائے بخر از بیاض استاد مرحوم صفت
آن پھٹکری سفید بریان سہ نیم تولہ گلاب نیم آثار پھٹکری سائیدہ بگلاب انداختہ مضمضہ ہر روز پنج ہفت مرتبہ کہ مفید آید
مضمضہ مفید ورم گرم زبان صفت آن آب برگ کاسنی آب برگ عنب الثعلب بجوشانند و قدرے عدس انداختہ
جوشش کردہ مضمضہ کنند ایضاً نافع ورم گرم زبان و خناق صفت آن آب عنب الثعلب آب کشنیز تر مساوی قدرے مغز
خیار شنبر حل کردہ نیم گرم مضمضہ کنند مضمضہ کہ ناخوشی طعم دہان را زائل کند از بیاض استاد مرحوم صفت آن عاقرقرحا قدرے
در سرکہ و گلاب جوشانیدہ بعمل آرند مضمضہ کہ ورم صلب زبان را تحلیل کند از بیاض والد ماجد مرحوم صفت آن حلبہ سی درم
تمر ہندی بست درم انجیر خشک سی عدد ہمہ را کوفتہ در یک نیم من آب بپزند تا بہ نیم من آید صاف نمودہ مضمضہ کنند نوع دیگر نافع ورم
صلب زبان و فم صفت آن بنفشہ حلبہ تخم کتان مرو انجیر خشک اصل السوس ہر یک چہار درم شحم دجاج و بط از ہر یک دہ درم مغز
خیار شنبر بست درم در سہ رطل آب بجوشانند وقتیکہ نصف بماند نیم گرم مضمضہ کنند مضمضہ نافع برائے ثقل زبان منقول از خط استاد
مرحوم صفت آن خردل نوشادر زنجبیل عاقرقرحا صعتر فلفل شونیز نمک ہندی مساوی در آب جوشانیدہ مضمضہ کنند مضمضہ
نافع ترقیدگی زبان و یبوست آن صفت آن بہدانہ سپستان در آب بجوشانند صاف نمودہ و شیرہ مغز تخم کدوئے شیرین مغز
تخم خیارین در شیرہ بزر آوردہ آمیختہ مضمضہ کنند مضمضہ کہ برائے درد دندان حار بعمل می آید صفت آن عنب الثعلب
کزمازج گلنار کوکنار کشنیز خشک بنج ہمہ نیم کوفتہ عدس مسلم در سہ پاؤ آب بجوشانند ہرگاہ سوم حصہ بسوزد صاف نمودہ مضمضہ کنند
و اگر درد بنہایت شدید باشد کافور سائیدہ در سرکہ و گلاب کزمازج نمودہ نیم گرم مضمضہ نمایند و افیون قدرے بخورند و بر دندان بمالند

ایضاً برائے درد دندان کہ از حرارت باشد صفت آن صندل سفید کشنیز خشک بارتنگ تخم خرفہ گل سرخ عدس حماض
حضض برگ حناؤ ہر یک شش ماشہ در آب جوشانیدہ صاف نمودہ تا کہ سرد شود مضمضہ کنند مضمضہ جہت نزلہ و درد دندان
صفت آن پوست خشخاش اسپند برگ کیت برگ سرو پوست مغیلان پوست انار گلنار زرد چوب جوشانیدہ تمضمض نمایند
مضمضہ جہت درد دندان نزلی مفید است صفت آن پوست درخت سرس پوست خشخاش جوشانیدہ چند روز گرم
مضمضہ کنند و گاہے پوست درخت کچنال و کتھہ سفید داخل کردہ میشود نوع دیگر معمول جہت درد دندان حار و لقلاع مفرط الحرارت
نیز نافع صفت آن آب کشنیز سبز آب بارتنگ سبز آب عنب الثعلب سبز لعاب اسبغول آب برگ خرفہ قدرے کافور سودہ
پاشیدہ بعمل آرند ایضاً مجرب جہت درد دندان حار صفت آن کشنیز خشک مازوئے سبز پوست خشخاش گلنار عنب الثعلب بزر البنج
حب الآس از ہر یک دو درم جوشانیدہ صاف نمودہ افیون یکماشہ کافور نیم ماشہ در گلاب چہار دام حل کردہ آمیزند و سرد نمودہ مضمضہ کنند و یک
ساعت بہ شود مضمضہ معمول جہت درد دندان و تحرک آن صفت آن گلنار کوکنار صندل سرخ فوفل کزمازج جوز السرو برگ
مورد برگ حنا عنب الثعلب کشنیز خشک پوست انار بزر البنج گل سرخ ہر یک یکمثقال عدس چہار درم در آب جوشانیدہ صاف نمودہ
مضمضہ نمایند مضمضہ نافع درد دندان حار و استحکام صفت آن مائیں رنگ ستی و ہفت دانہ کبابہ چینی ہژدہ دانہ عدس
درست یازدہ دانہ کونپل درخت جھاؤ ہر یکدام در یک نیم پاؤ آب بجوشانند چون سوم حصہ بماند صاف کردہ مضمضہ نمایند مضمضہ جہت
درد دندان بارد مجرب انطاکی صفت آن صعتر دہ جزو عاقرقرحا قسط ہر واحد پنج جزو زنجبیل سعد سنبل الطیب زعفران قرنفل مرمکی
ہر واحد دو جزو جند بید ستر یک جزو در دہ چندان آب بجوشانند تا ربع بماند نیم گرم در دہن بگیرند ایضاً جہت درد دندان صفت آن
اسپند عاقرقرحا ہر یک سہ ماشہ و گاہے صعتر و پودینہ افزودہ در آب بجوشانند چون نصف بماند مضمضہ سازند ایضاً برائے وجع اسنان
خواہ از کرم بود خواہ از ورم معمول استاد مغفور صفت آن پوست درخت سرس چہار تولہ برگ چنبیلی دو تولہ مائیں رنگ سہ
ماشہ جوشانیدہ مضمضہ نمایند و مکرر بعمل آرند و اگر پوست خشخاش سہ تولہ نیز داخل کنند اقوی بود مضمضہ برائے کرم دندان صفت
آن اسپند مرچیا گند مائیں رنگ ہر یک شش ماشہ برگ چنبیلی یک تولہ در آب بست و چہار تولہ بجوشانند چون نصف بماند صاف نمودہ مضمضہ
سازند و پھٹکری بریان مصطگی کشنیز بریان زرد چوب بریان پوست درخت کیکر ہر یک شش ماشہ کوفتہ بیختہ وقت شب مالیدہ بخواب روند
ایضاً جہت درد دندان کہ از کرم باشد صفت آن مائیں رنگ مقشور با پارچہ سالوی سرخ پوٹلی بستہ و قدرے آب بجوشانند و باین آب
مضمضہ نمودہ پوٹلی زیر دندان گذاشتہ بخوابند و بتکرار عمل نمایند مضمضہ برائے درد دندان نزلی و رطوبی و استرخای لثہ صفت
آن عنب الثعلب کوکنار اسپند ہر یک تولہ ملیٹھی شش ماشہ در آب جوشانیدہ صاف نمودہ مضمضہ نمایند مضمضہ مجرب برائے درد دندان
از ہر قسم کہ باشد صفت آن بگیرند قدرے روغن گل قدرے از سرکہ و قدرے از مصطگی باہم جوش دادہ اندکے افیون حل کردہ مضمضہ نمایند
مضمضہ جہت درد دندان و تحرک آنہا صفت آن چھال کچنال چھال جھربیری پیا بانسہ کتھہ سفید سپاری چھالیہ حنا
مازو در آب جوشانیدہ ہر روز پنج مرتبہ مضمضہ نمایند مجرب است ایضاً جہت درد دندان صفت آن کالی مجروتی فوفل

هر یک کوفته برگ جنبیلی عدس مسلم مازو سبز پوست هلیله زرد هر یک چهار ماشه در آب جوشانیده صاف کرده مضمضه نمایند ایضاً
برائے درد دندان که از رطوبت و برودت بخصوص از انصباب ماده نزله و ریاح بود صفت آن عاقرقرحا بزرالبنج از هر یک شش ماشه عدس
یک توله کوکنار هفت ماشه جوشانیده و مکرر مضمضه کنند مضمضه برائے استحکام دندان معمول صفت آن گزمازج اقاقیا
حضض بلوط فوفل گلنار چهالیه گل سرخ برگ مورد پوست انار جوز السرو دم الاخوین صندل سرخ سعد کوفی هر یک چهار ماشه در سه پاؤ آب
جوشانیده صاف نموده مضمضه نمایند و اگر این سنون بعد از مضمضه بمالند نهایت مؤثر است کتهه سفید گزمازج سپیاری سوخته هر یک
چهار ماشه مرداسنگ دو ماشه کوفته بیخته بعمل آرند مضمضه تسکین درد دندان کند و مواد ردیه را از تحلیل باز دارد مجرب و معمول است
صفت آن پوست انار گزمازج حب الآس گلنار هر یک یکجزو پوست درخت توت دو جزو در آب جوشانیده صاف نموده مضمضه کنند
مضمضه جهت تسکین درد دندان که با ورم لثه بود نافع است صفت آن پوست درخت بڑ و پیپل در آب جوشانیده صاف
کرده گرم گرم مضمضه نمایند و نیز درین باب پوست درخت کیکر دو دام ریزه ریزه کرده جوشانیده مضمضه نمودن نافع و کذا پوست درخت
سرس پوست درخت کچنال در آب جوشانیده صاف کرده قدرے کتهه سفید داخل کرده مضمضه نمودن نافع درد دندان است و نیز
درین باب ثمر تنید عیا مازو سبز مساوی در آب جوشانیده صاف نموده مضمضه کردن نافع ایضاً درین باب صفت آن عدس مسلم
گزمازج گلنار کوکنار برگ آس حب الآس با پوست درخت ببول در آب جوشانیده صاف نموده قدرے [illegible] سوده اضافه کرده مضمضه نمایند
مضمضه فوفل سائیده مازوئے سبز پوست خشخاش برگ سدره در آب جوشانیده صاف کرده قدرے زرد سوده کتهه سفید سوده آمیخته
مضمضه کردن مفید مجرب است مضمضه برائے جنبش دندان که از رطوبت بود صفت آن عاقرقرحا پوست بیخ کبر گلنار سعد
شب یمانی گل سرخ سنبل الطیب جوشانیده صاف نموده مضمضه کنند مضمضه برائے ضرس دندان بلغمی صفت آن اسپند مازو گمچیر
یکدام بزرالبنج عاقرقرحا هر یک شش ماشه در نیم سیر آب بجوشانند چون نصف بماند صاف کرده نیم گرم مضمضه سازند مضمضه که در ورم لثه و
نزف خون آن نافع است از تکمله صفت آن پوست انار گلنار گزمازج مازو برگ مغیلان در سرکه جوشانیده در دهان گیرند و مدتے
بدارند مضمضه جهت آکله لثه و لب صفت آن قرظ طراثیث مازو پوست انار گلنار گزمازج جوز السرو برگ سرو سماق در آب
جوشانیده مضمضه کنند و اگر این ادویه کوفته بیخته خشک پاشند نافع است مضمضه برائے لثه دامیه صفت آن سماق
سنبل الطیب هر یک سه درم ملح زعرور هر یک یکمثقال برگ آس نیم مثقال جوشانیده مضمضه نمایند مضمضه از حکیم علوی خان مانع سیلان
خون از بن دندان و نافع قروح لثه و حرکت آن و معمول صفت آن برگ حنا پوست هلیله زرد پوست هلیله کابلی هلیله سیاه
برگ مورد حب الآس مازوئے سبز بهداد گزمازج پوست درخت پیپل هر یک دو توله نیم کوفته یکجا کرده هر شب دو توله ازین ادویه کوفته در
یک سیر آب خیسانند صبح جوشانند چون پاؤ آثار بماند صاف کرده قدرے در فنجان گرفته نیله تهوتهه سوده یکماشه در آن حل کرده مضمضه نمایند
و یک دو گهڑی توقف کنند و آب دهن متصل بریزند بعده بباقی آب مضمضه کنند تا اثر نیله تهوتهه در دهن نماند پس طباشیر کتهه سفید
گلنار دم الاخوین گل ارمنی مصطگی بهلی ببول پوست درخت ببول زرد ورد برگ مورد برگ حنا اقاقیا شاخ گوزن سوخته آرد کرسنه

بعسل سرشته سوخته سنگ جراحت صندل سفید از هر یک ماشه کوفته بیخته نگهدارند پس قدرے ازین سنون در طبیخ مذکور حل کرده
بار دیگر مضمضه نمایند اثر سنون چنانچه باید برسد **مضمضه** برائے بثور و قروح که از آتشک در دہان باشد **صفت آن** سر سه
ہلیله و بلیله و آمله و چوب چینی ہر یک یک مثقال در گلاب و قدرے آب لیمون که ادویه را بپوشاند خیسانیده صاف نموده انگشت را
بدان آب تر کرده و بسنون احمر آلوده بمالند و سه مرتبه بچنین بمالند ساعتے صبر نمایند تا آب از دہان جاری گردد بعده بگلاب مذکور مضمضه
سازند سنونیکه برائے جوشش دہن که از خوردن سیماب و رسکپور باشد و در سنونات مذکور شد بمالند **ایضاً** نافع جوشش دہن
که از خوردن سیماب و رسکپور بہم رسد **صفت آن** پوست ہلیله زرد پوست بلیله آمله موچرس کوکنار تنتریک شاہتره مساوی در آب
جوشانیده صاف کرده با قدرے روغن بید انجیر و شیر گاؤ مخلوط کرده حل نموده مضمضه کنند **ایضاً** برائے تاکل و فساد که در اسنان باشد
صفت آن عاقرقرحا کزمازج سعد کوفی از ہر یک یک مثقال نمک طبرزد دو دانگ در نقوع ہلیلجات نسخه سابق داخل نموده
بدستور خیسانیده صاف کرده بسنون احمر بدستور استعمال نموده مضمضه سازند بعده یکے از سنونات نافع فساد و تاکل اسنان بپاشند
مضمضه برائے حرکت دندان مجرب **صفت آن** زرورفائے خشک خولنجان گلنار ہر یک سه ماشه عاقرقرحا شش ماشه بزر البنج
چہار ماشه خوب سائیده صاف نموده مضمضه کنند **فصل ہشتم** در مراہم **مرہم** ہوجوه جہت قرحه گوش و سیلان مده
و تسکین وجع معمول و مجرب **صفت آن** انزروت سرخ سفیداب از ہر یک یکدرم ہوجوه دو درم موم سفید سه درم روغن گل
ده درم مرہم ساخته بکاغذ خطائی فتیله کرده آلوده در گوش نہند **مرہم ابیض** در قروح تازه گوش مستعمل و مجرب **صفت آن**
سفیده کاشغری مرداسنگ ہر یک پنجدرم موم سفید یک اوقیه روغن گل دو اوقیه اول موم را در روغن مذکور بر آتش گداخته ادویه دیگر
سائیده قدرے کتیرا سوده بیامیزند گاہے قدرے کافور نیز آمیخته میشود و چون طیار شود سفیدی بیضه دو عدد خوب حل نمایند و اگر قبل
گداختن موم لعاب اسبغول نیز اضافه کنند در تسکین وجع و سوزش حرق نار و آب گرم بسیار نافع شود **مرہم مصری** که قرحه کہنه گوش را
نافع **صفت آن** زنگار شہد سرکه کہنه ہر چہار برابر در آب بپزند تا بقوام عسل آید پس موم و روغن گل بیفزایند و بکار برند **مرہم**
باسلیقون برائے قرحه گوش کہنه مجرب **صفت آن** موم سفید ربع رطل زفت دو اوقیه مرکی راتینج علک الانباط از ہر یک
یک اوقیه زیت یک رطل موم را در روغن گداخته و ہر چہار دوا را در آن حل کنند و مرہم سازند **مرہم زنگار** جہت ناصور گوش مجرب
صفت آن زنگار توبال مس ہر یک چہار درم عصاره کندنا شہد مصطگی ہر یک یک اوقیه در شہد سرشته استعمال نمایند **مرہم**
بہروزه که برائے کوفتگی گوش بعد فصد و تنقیه معمول است **صفت آن** بہروزه نیم جزو صمغ البطم زفت رومی ہر یک یکجزو
اول موم روغن از پیه بط و موم درست کرده بشور بر سر آتش باشد که ازین دواہا آمیخته فرود آرند و بمالند و مرہم سازند **مرہم زنگار**
که در بواسیر الانف و غیره مستعمل از زاد غریب **صفت آن** علک البطم راتینج ہر یک پنجدرم زنگار دو درم روغن زیت بہا میزند و بکار
برند **مرہم** که برائے قروح بینی آزموده است **صفت آن** پیه ماکیان سعد مانو زعفران پیه را در روغن گل گداخته ہر سه کوفته بیخته
آمیخته بکار برند بعد از آنکه بینی را بآب صابون شسته باشند **مرہم حب السفرجل** مجرب مستعمل در قروح بینی بطی الاندمال که

میل بخشکی داشته باشد وجهت قروح شفت نیز مفید **صفت آن** بنفشه یکمثقال در آب خوب بجوشانند بعد ازان بوجه احسن بمالند که آب او لعابی گردد پس صاف نمایند و یک مثقال لعاب بهدانه و یک مثقال روغن بادام یا روغن گل و نیم مثقال موم سفید داخل کرده مثل مرہم بسازند و باستعمال آرند **مرہم** معمول در تشقق لب بواسیر الشفت را هم مفید **صفت آن** سفیده ارزیز یکنیم توله نشاسته ماز و هریک ہفت ماشه کتیرا پنجماشه سائیده موم دو توله روغن گل پنجتوله گداخته آمیخته نهند و بالایش پوست اندرون بیضه مرغ چسپانند و در صورت کثرت ماده بعد تنقیه استعمال کنند **مرہم** برائے شقاق خشک ریشه لب **صفت آن** عدس اکلیل الملک گل خیرو هریک یکتوله کوفته در آب بجوشانند پس صاف نموده روغن کدو روغن بادام مغز قلم گاؤ هرکدام سه درم زرده تخم مرغ یک عدد داخل نمایند وقت فرود آوردن یک بخدرم مرداسنگ سائیده داخل نمایند **ایضاً** برائے شقاق لب مجرب **صفت آن** موم سفید نه ماشه روغن گاؤ چهار توله بر آتش بگزارند و فرود آورده کتھ سفید دو توله کافور دو ماشه سوده آمیزند **مرہم مقل** از تالیف حکیم معتمد الملوک که در تحلیل اورام صلبه وصلابت عضلات مجرب است **صفت آن** مقل ازرق اشق هریک هشت درم گل سرخ بست درم گل بابونه هشت درم اکلیل الملک عنب الثعلب از هریک نه درم برگ چقندر ده عدد برگ کلم پنج عدد زرنباد زراوند مدحرج مرزنجوش پرسیاوشان از هریک چهار درم جاشا زوفائے خشک برگ غار حلبه بزرکتان از هریک هشت درم عود هندی چهار درم همه را کوفته باب پخته در هاون انداخته روغن خروع بست درم ناردین پیه مرغ گداخته مغز قلم گاؤ از هریک شانزده درم روغن مصطگی هفت درم اشق و مقل را در سرکه انگوری بخیسانند تا حل شود پس با مجموع ادویه پخته در هاون کرده چندان بدسته بمالند که چون مرہم شود و شبها بر موضع صلابت ضماد نمایند **مرہم** نافع فواق صفراوی **صفت آن** موم سفید در آب کشنیز سبز و جراده کدو و روغن بنفشه و گلاب و بقدر شعیره کافور مثل مرہم ساخته نیمگرم بر معده ضماد کنند **مرہم اکبر** از مخترعات حکیم ارزانی که برائے استسقائے طبلی و تلیین و تحلیل اورام صلبه جگر و خصیه و جز آن مجرب است **صفت آن** حلبه تخم کتان آرد جو گل خطمی هریک سه درم کوفته بیخته در آب شلغم یا آب کلم بپزند چون قریب به پختن آید فلوس خیار شنبر پنج درم در آب گرم حل کرده صاف نموده اضافه نمایند و بپزند تا که غلیظ گردد پس ازان روغن گل یا روغن کنجد یا روغن زیت یا روغن بید انجیر بقدر حاجت بیامیزند **مرہم** نافع بواسیر از مجربات حکیم علویخان **صفت آن** مقل توله در آب گندنا حل کنند روغن گل دو توله موم اقاقیا عصاره لحیة التیس اسفیداج مغسول استه تمر هندی دم الاخوین لعاب ریشه خطمی رسوت هریک ششماشه بدستور مرہم ساخته طلا میکرده باشند **مرہم سفیداب کافوری** که رافع درد بواسیر و سوزش آنست و مفید شقاق لب و مقعد و حرق نار **صفت آن** موم مصفا یکمثقال را در روغن گل پنجمثقال گداخته سفیداب مرداسنگ از هریک یکمثقال نرم سوده مخلوط ساخته مرہم سازند و بعد فرود آوردن از آتش و سرد شدن سفیدی تخم مرغ دو ماشه کافور بیفزایند **ایضاً** دافع سوزش بواسیر **صفت آن** رال مخرج چهار مغز موم سفید روغن کنجد مساوی بآب مرہم سازند **مرہم** دافع سوزش بواسیر **صفت آن** روغن بنگ که چند بار بآب شسته باشند بقدر چهار توله گرفته دران مرداسنگ برکات هندی و سفیده کاشغری سشته هر واحد دو درم عفص چهار درم کوفته بیخته آمیزند بعده سفیدی بیضه مرغ یکه

نیز مخلوط کنند کہ یک ذات شود بعمل آرند و اگر خواہند قدرے کافور افزایند **مرہم** برائے دفع ثولول بواسیر **صفت آن** روغن
گل روغن کتان آب عنب الثعلب ہر سہ در کھرل انداختہ بادستہ سرب یکپاس کھرل نمایند ہر گاہ عصارہ عنب الثعلب خشک شود
یک عدد بیضہ مرغ نیم برشت و یکماشہ کات سفید و دو ماشہ دم الاخوین و یک ماشہ گل ارمنی و چہار سرخ موئے سوختہ خرگوش و بقدر
دانہ گندم نمک ترب باریک ساختہ ہمراہ بیضہ و این اجزا در روغن انداختہ چہار پاس کھرل نمایند کہ مثل مرہم شود بر مسہا بمالند **مرہم مُقِل**
نافع بواسیر **صفت آن** موم سفید روغن کنجد پیہ بط مغز ساق گاؤ پیہ کردہان شتر مقل ازرق ہمہ برابر بلعاب بزرکتان حلکردہ و
پیہ بارگداختہ مخلوط ساختہ مرہم سازند **مرہم** برائے وجع بواسیر **صفت آن** گل خطمی یکتولہ سفیدہ ارزیز شش ماشہ افیون دو ماشہ روغن گل
سہ تولہ سفیدہ بیضہ مرغ یکعدد بدستور مرہم سازند و بکار برند **ایضاً** جہت بواسیر **صفت آن** موم زرد یکماشہ روغن گل مغز ساق گاؤ
پیہ بز ہر یک دو تولہ گرم نمودہ افیون یکماشہ در آب حلکردہ در ہاون مخلوط نمودہ مرہم سازند **مرہم** کہ ورم مقعد را تحلیل برد و سوزش و درد برطرف
سازد **صفت آن** مغز ساق گاؤ سہ تولہ زردہ تخم مرغ یکعدد روغن گل یکتولہ زعفران دو ماشہ در ہاون سائیدہ مرہم نمودہ اول مقعد را بآب
مطبوخ برگ نیب بشویند بعدہ این مرہم بکار برند **مرہم کافوری** کہ شقاق مقعد و ورم گرم را مفید **صفت آن** موم سفید
دو نیم درم روغن گل دہ درم مرداسنگ نشاستہ از ہر یک دو درم افیون یکدرم کافور نیم درم ہمہ را نرم سودہ و روغن گل را گرم ساختہ موم و لاک گداختہ
بعد از آن ادویہ آمیختہ با سفیدہ تخم مرغ مرہم سازند **ایضاً** بمنافع مذکورہ بالا **صفت آن** موم سفید تولہ حنا سہ تولہ روغن گل چہار
تولہ موم را در روغن گداختہ حنا مسحوق داخل کردہ مرہم سازند **مرہم** کہ خروج مقعد و وجع آن را مفید است **صفت آن** عنب الثعلب عدس
مقشر ہر یک سہ مثقال گل سرخ دو مثقال کوفتہ بیختہ با آب کشنیز تازہ پختہ و زردہ تخم مرغ و روغن گل داخل کردہ مرہم سازند **مرہم** برائے
قروح قضیب و خصیہ مجرب **صفت آن** رال دم الاخوین سفیدہ قلعی مرداسنگ توتیائے کرمانی سندروس گلنار قرنفل ہر واحد
یکدرم موم دو درم روغن گاؤ دشتی درم بدستور مرہم سازند بر پارچہ مالیدہ بچسپانند بعد از آن کہ زخم را بہ نقوع چوب چینی یا حنا شستہ باشند
ایضاً کہ قرحہ کہنہ را مفید **صفت آن** دم الاخوین کندر از ہر یک دو مثقال صبر مرداسنگ انزروت از ہر یک دو درم
بروغن گل مرہم سازند **مرہم** برائے بھگندر **صفت آن** خاکستر گھونگھٹ کات پاپڑیہ سنگ جراحت موم ہر یک یکدرم بقدر
روغن گاؤ کہ صد بار شستہ باشند آمیختہ مرہم سازند **ایضاً** نافع بھگندر کہ منفجر شدہ باشد **صفت آن** مر سپند و ہر واحد درم
سیماب شنگرف موم ہر واحد یک درم نیلہ تھوتھہ بریان سہ ماشہ روغن کنجد چہار دام اول اجزا سائیدہ بعدہ سیماب انداختہ بسایند من بعد موم
در روغن گرم نمودہ از آتش فرود آوردہ ادویہ آمیزند **ایضاً** جہت نواصیر نافع و اندمال جراحت قدیمہ نماید **صفت آن** دم الاخوین
سرمہ سیاہ و اگر سرمہ سرخ باشد بہتر پھٹکری گلنار ہر کدام چہار درم صبر کندر انزروت ہر کدام سہ درم زنگار نیم درم کوفتہ بیختہ بروغن ہفت شستہ
استعمال نمایند **ایضاً** بمنافع مذکور **صفت آن** مرداسنگ گلنار زرد چوب دم الاخوین شب یمانی شاخ گوزن سوختہ موم
سفید ہر یک یکتولہ روغن زیت چہار تولہ بدستور مرہم سازند **نوع دیگر** جہت نواصیر مجرب **صفت آن** کبریت حجر القیسوم
ہر کدام یکدرم پوست مار دو درم زفت دو درم ... دو درم زفت را بروغن بگدازند و ادویہ را کوفتہ بیختہ داخل کنند و بردارند **مرہم** کہ دو درم

وصلابت رحم معمول است صفت آن موم روغن گل مغز ساق گاو چربی گردہ بز ہر واحد یکتولہ زردی بیضہ مرغ یک عدد
زعفران گل بابونہ کمند ہر یک سہ ماشہ بدستور مرہم ساختہ با شیرۂ حب الثعلب سبز استعمال نمایند کہ بارہا آزمودہ است و اگر از
زعفران نیم تولہ موم زرد یکتولہ مغز قلم گاو دو تولہ روغن زیت ہفت تولہ بدستور مرہم سازند و حمول نمایند نیز در ازالہ صلابت رحم مجرب است
و اگر بر پارچہ گزاشتہ بالائے شکم بجائے صلابت طلا کنند نیز مفید میشود ایضا برائے ورم صلب رحم معمول است صفت آن
تخم خطمی اسبغول تخم مرو حلبہ تخم کتان ہر واحد شش ماشہ در آب خیسانیدہ لعاب گرفتہ روغن خیری پیہ مرغ پیہ بط تسقیہ نمودہ مقل ازرق زعفران
میعہ سائلہ ہر یک چہار ماشہ مرمکی پنج ماشہ اضافہ نمودہ نگاہدارند و با پشم پالتہ آلودہ بردارند مرہم کہ ریاح وصلابت رحم را نافع است
صفت آن گل بابونہ تخم شبت مرزنجوش پودینہ صحرائی برگ سداب تخم کرفس بادیان زیرہ سیاہ نانخواہ برنجاسف ہر واحد یکتولہ
باریک سائیدہ در روغن زرد کہنہ و اگر نباشد روغن بیدانجیر و موم سفید بقدر مناسب آمیختہ بدستور مرہم سازند مرہم باسلیقون
مستعمل در قروح رحم صفت آن زفت راتینج ہر یک بست مثقال قنہ چہار درم با روغن زیت مرہم ساختہ بردارند مرہم مجوزۂ
حکیم وارث علیخان جہت قرحہ رحم صفت آن سفیداب طباشیر ہر یک یکتولہ کافور سہ ماشہ سوختہ یکنیم ماشہ موم چہار تولہ
روغن گل پنج تولہ سفیدی بیضہ مرغ یک عدد مرہم رسوت کہ در ورم فلغمونی مستعمل میشود صفت آن رسوت یک درم
موم سفید دو درم روغن گل روغن بنفشہ ہر یک چہار درم روغن و موم را گداختہ رسوت سائیدہ آمیزند مرہم خل در تنقیہ قرحہ و اندمال
آن نافع صفت آن مرداسنگ دہ درم صلایہ نمودہ با دہ درم موم سفید و بست درم روغن گل حل کنند و قدرے سرکہ اضافہ
نمودہ مرہم سازند مرہم شلغم جہت تلیین صلابات و تسکین وجع نافع صفت آن کافور یکدرم سفیدہ کاشغری نیم پاؤ روغن
کنجد بست درم شلغم کلان دو عدد اول شلغم را کوفتہ در روغن بجوشانند تا سیاہ شود پس صاف نمودہ ظرف را باز بر آتش نہند و اندک
اندک سفیدہ انداختہ حرکت دہند تا مثل مرہم شود پس کافور سودہ آمیزند مرہم داخلیون کہ برائے تحلیل و انضاج و تلیین اورام
صلبہ معمول است صفت آن روغن زیت کہنہ نیم پاؤ یا چہل درم مرداسنگ ہشت درم تخم خطمی اسبغول تخم مرو حلبہ تخم کتان ہر یک
پنج درم تا ہفت درم تخمہا را شب ترکنند و صبح لعاب غلیظ ازان بگیرند و مرداسنگ باریک سائیدہ در زیت انداختہ بر آتش نرم گزارند
و بچمچہ حرکت دہند تا مرداسنگ بستہ نشود پس ازانکہ روغن سیاہ گردد ظرف را از آتش فرود آرند و لعاب را دران اندازند و بجوشانند تا
غلیظ گردد پس فرود آرند و برہم زنند تحفہ ہے خاکستر چوب انگور پھٹکری بریان زنگار ہر یک نہ ماشہ موم زرد شش تولہ عوض مرداسنگ ہم
حلبہ و تخم مرو برائے تحلیل ورم داخل میکنند مرہم سرطان مجرب و معمول صفت آن شنگرف مرچ کتہ سفید زرد چوبہ ہر یک
درمے ترکیلہ سنور برگ بہی کہ خشک شدہ افتادہ باشد یکدرم جدا جدا سائیدہ از پارچہ گزرانیدہ سیماب موم سفید ہر یک یک درم
روغن گاو بقدر حاجت جملہ را یکجا کردہ در روغن مرہم سازند و بر سرطان دو ماسیل بر پارچہ طلا نمودہ نہند و گرد اگرد سرطان دو قطرہ اسرب را
باب کشنیز سبز و سیکوہا ہم سائیدہ طلا نمایند مرہم سرطان کہ مجرب است صفت آن روغن کنجد نیم سیر را گرم کنند و از
آتش فرود آوردہ سرد کردہ قنبیل یک چھٹانک در آن انداختہ خوب حل کنند و بکار برند و در نسخہ دیگر استخوان سنگ پشت تازہ یا خشک

سائیدہ حلکردہ عود قش کمیلہ مسطور است **مرہم** زنجفر کہ جہت تحلیل اورام عسر البرء و سرطان و خنازیر مدملہ اشقین و اورام صلبہ غیر قابل نضج نافع و مجرب است **صفت آن** مرداسنگ پنج درم حک البطم شش درم شنگرف ہشت درم کنند بارزد و اشق و موم ہر یک دہ درم روغن زیت یا روغن گل یا روغن گاؤ پنجاہ درم بدستور مرہم سازند **ایضاً** کہ بسرطان متقرح سود مند است **صفت آن** توتیائے مغسول گل ارمنی گل سرخ ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ با روغن گل در ہاون رصاص بمالند و طلا نمایند **مرہم** نافع سرطان **صفت آن** اسفیداج توتیائے مغسول مرداسنگ گل ارمنی از ہر یک یکجزو شادنج مغسول آب بارتنگ ہر یک دو جزو نشاستہ صمغ عربی ہر یک سہ جزو آنچہ کوفتنی است کوفتہ بموم و روغن گل مرہم سازند و بر درم طلا سازند و حوالی او بگل ارمنی و آب عنب الثعلب یا آب کشنیز تر نمایند **مرہم اشق** مجرب حکیم علی در تحلیل صلابات و خنازیر و سلعہ بغایت نافع و اورام صلبہ را در ہفت روز تحلیل رساند **صفت آن** خردل کف دریا زراوند طویل تخم انجرہ کبریت زرد مقل اشق ہر یک یکجزو زیت کہنہ دوازدہ جزو ادویہ را بغایت نازک بسایند کہ مثل غبار شود و مقل و اشق را در زیت حل کنند و دو جزو موم زرد گداختہ اضافہ کنند و ادویہ را بر آن ریزند و بمالند تا مرہم شود و چون خواہند کہ استعمال کنند یک جزو ازین مرہم و یک جزو روغن گل و یک جزو روغن زیت بہم مخلوط کردہ ضماد کنند و اجتناب از سبزوات و مرطبات و التزام گرسنگی و تشنگی بسیار لازم است و گاہے ادویہ این مرہم نازک سائیدہ غیر از زیت و موم در سرکہ حلکردہ می بندند نیز ہمین عمل میکنند بلکہ قوی تر میگردد لیکن گاہے جراحتے قلیلے میکند و اگر دمل عظیم عسر النضج باشد و پختہ نشود دو تولہ ازین مرہم با دو تولہ گل خطمی و برگ آن کہ سائیدہ خوب پختہ باشند تا مثل خمیر شود و در آخر قدرے گلاب یزدی نیز در آن ریختہ باشند ضم کنند و در ہم مالیدہ گرم بہ بندند در سہ نضج کار یک ماہ در سہ روز میکند **مرہم ہفت دار** و جہت نضج و بواسیل و خراجات نافع است **صفت آن** کثیرا تخم کتان تخم مرو سپستان ہو جوہ گل بابونہ گل خطمی مساوی کوفتہ بیختہ با شراب سرشتہ نیمگرم استعمال نمایند و در نسخہ دیگر انزروت نیز داخل است و مسمی بمرہم ثمانیہ **مرہم** کہ انواع زخم بغل و غیرہ را مجرب **صفت آن** رال گل ہرمزی ہر واحد شش درم توتیائے سبز و سرخ و روغن شیرین کہرل نمایند کہ مثل مرہم شود استعمال نمایند **مرہم** برائے اندمال زخم خیارک **صفت آن** کتھہ سفید کافور مرداسنگ سنگجراحت کوفتہ بیختہ بہ بالائے جزات آمیختہ بچسپانند **مرہم سیماب** کہ زخم دمل و جمیع قروح و جراحات را بزودی بہ ساز و **صفت آن** سیماب یکدرم سرب دو درم انزروت سہ درم توتیا سیاہ بول سرخ زنگار بہروزہ ہر کدام دو درم موم سفید کافوری بست و یکدرم روغن گل چہل و چہار درم اول سرب را با سیماب گرد دادہ سرد نمودہ ہمچو غبار بسایند بعدہ انزروت را سائیدہ داخل کنند و برہم زنند پس ازان کنند بعد ازان ہر دو بول پس زنگار و بہروزہ اضافہ نمودہ مجموع را سحق نمایند چنانچہ سرمہ سا شود آنگاہ قدرے پیاز در روغن مادہ گاؤ سوزانیدہ صاف کنند و موم دران گداختہ ادویہ را ممزوج ساختہ در ہاون بدستہ بمالند و بردارند و عند الحاجت با پنبہ یا لتہ کہنہ بر زخم بگزارند انشاء اللہ تعالیٰ ہمان یک عمل کافی است **مرہم** برائے نملہ متآکلہ **صفت آن** مازو سبز مرداسنگ زرد چوب از ہر واحد یک جزو گلنار برگ مورد عصارہ بارتنگ سبز از ہر یک دو جزو با موم و روغن گل مرہم سازند و در نسخہ کاتی مازو نصف است و باقی یکجزو و بجائے برگ مورد و عصارہ بارتنگ زراوند و کمیلہ مرقوم است **ایضاً** کہ نملہ متآکلہ و سائر قروح متعفنہ را کہ محتاج تجفیف بود

نافع است صفت آن مازو حب الآس اجزا برابر کوفته بیخته بموم روغن که از روغن گل ساخته باشند بطریق متعارف مرہم سازند
مرہم جہت دفع خارش و برائے آتشک نیز فائده دارد صفت آن کتھہ سرخ کتھہ سفید صندل سرخ صندل سفید مرداسنگ
ہر یک دو تولہ کافور چینی سہ تولہ روغن گاؤ خالص نیم پاؤ یکصد و یک مرتبہ بآب شیرین بشویند و ادویہ مذکورہ را آمیختہ حل نمودہ طیار
کنند و موافق احتیاج بر خارش و آتشک ہر روز مالیدہ باشند در یک ہفتہ برطرف شود نوع دیگر کہ برائے خارش
مفید و مجرب صفت آن سیماب دو تولہ نیلہ تھوتھہ شش ماشہ حنائے خشک نیم پاؤ روغن مادہ گاؤ پاؤ آثار ہمہ اجزا در ظرف آہنی
بادستہ آہنی تا چہار پاس حل نمایند بعدہ در آفتاب نشستہ بر بدن خوب بمالند بعد چہار گھڑی آرد نخود بآب سرد سرشتہ بر بدن مالیدہ
از آب سرد غسل نمایند ہمین سان سہ روز کنند مرہم خاص برائے جرب تر و خشک و بثور خارشناک مجرب حکیم نجیب اللہ خان صفت
آن مرداسنگ کافور دانہ الائچی سفید ہر یک شش ماشہ سائیدہ بروغن زرد یکصد و یکبار شستہ آمیختہ بر جرب بمالند ہر قدر کہ خوب
بمالند انفع باشد نوع دیگر رسکپور کافور مرداسنگ نوشادر توتیائے سبز بریان مساوی باریک سائیدہ در مسکہ گاؤ کہ یکصد و
یکبار شستہ باشند آمیختہ در آفتاب نشستہ بر بدن مالند مرہم برائے قرحہ کہنہ حوالی تقضیب صفت آن دم الاخوین
مرکی ہر یک دو مثقال صبر زرد مرداسنگ انزروت ہر یک دو درم بروغن گل مرہم سازند مرہم دیگر کہ ہر گاہ از استعمال حنا و طلا تقضیب
بثور پیدا شود مجرب است صفت آن روغن گاؤ مکیتہ لہ یکصد و یکبار شستہ کتھہ سفید سفیدہ کاشغری شنگرف ہر یک ماشہ
سپاری سوختہ یک عدد سودہ آمیختہ بعمل آرند مرہم فرنگ برائے جراحت آبلہ فرنگ و ہر زخم تیر و تفنگ و دمل وغیرہ زخمہا کہ باشد
بہ شود از بیاض استاد مغفور صفت آن کافور سنگجراحت ہر یک دو ماشہ مرداسنگ یکماشہ توتیائے کرمانی یک تولہ
کتھہ سفید چہار دہ ماشہ رال یکتولہ موم کافوری یک درم روغن گاؤ پانزدہ درم ادویہ را سائیدہ از پارچہ گزرانیدہ روغن گاؤ گرم کردہ موم
گداختہ بعدہ ادویہ مذکورہ حل کردہ از ہفت آب بشویند و در ظرف چینی نگاہ دارند و برلتہ کہنہ گذاشتہ بر زخم نہند و در چند روز بہ شود
مرہم رسکپور کہ جہت آتشک عدیل ندارد و قروح خبیثہ را مندمل میسازد و مسکن وجع است صفت آن دم الاخوین
سہ ماشہ رسکپور شش ماشہ باہم سائیدہ در روغن زرد کہ یکصد و یکبار بآب شستہ باشند ممزوج نمودہ بکار برند و آنچہ مائیت از دوا جدا
شود دور کردہ باشند و بعد از استعمال این مرہم کہ گوشت صالح بروید در ملہم مناسب بعمل آرند مرہم شنگرف کہ بارہا بتجربہ
رسیدہ و جراحت را زود باصلاح آرد صفت آن شنگرف نیم دانگ رال یکدام نیلہ تھوتھہ از دو سرخ تا چہار سرخ بریان کردہ
روغن کنجد یکدام ادویہ باریک سائیدہ بروغن آمیختہ دہ بار بآب بشویند و بکار برند نوع دیگر کہ برائے زخم آتشک و جراحت کہنہ و خارش
مجرب است صفت آن شنگرف اسرنج موم سفید از ہر یک یکتولہ مرداسنگ یکدانگ توتیائے ہندی سوختہ ربع دانگ سفیدہ
ارزیر نیم دانگ کوفتہ بیختہ در روغن گاؤ یا روغن گل یا روغن کنجد خالص بقدر احتیاج بدستور مرہم سازند مرہم نافع آتشک صفت
آن کات ہندی دو ماشہ سنگجراحت یکماشہ نیلہ تھوتھہ سوختہ بقدر یک نخود سپاری چہالیہ سوختہ یک عدد در روغن گاؤ یکصد
یکبار شستہ بقدر ضرورت آمیختہ مرہم سازند مرہم مخترع حکیم غلام نجف برائے زخم آتشک صفت آن موم سفید

دو تولہ بروغن گل پنجتولہ گداختہ پنج مرتبہ با آب شستہ گل ارمنی دم الاخوین سفیدہ کاشغری مرداسنگ کاغذ سوختہ سنگ جراحت
چھال نیب سوختہ سپیاری سوختہ ہریک دو ماشہ باریک سائیدہ دران آمیزند و بکار برند **الضماد** برائے آتشک مجرب بےنظیر **صفت آن**
سنگجراحت پکھان بید ستاپلینہ ہریک شش ماشہ مرداسنگ یکنیم ماشہ رسکپور دو تولہ ہمہ را باریک سائیدہ در روغن گاؤ سہ تولہ کہ شستہ باشند آمیختہ
استعمال نمایند **مرہم سیاہ** کہ برائے آتشک دیگر قروح و زخمہا معمول است **صفت آن** روغن زردہ دہ دام پختہ موم سفید دو دام پختہ رال
چہار دام پختہ نیلہ تھوتھہ یکدام شاخ برسم سوختہ چرم کہنہ سوختہ سیماب برگ نیب ہریک یکدام پختہ اول برگ نیب با سیماب بسایند کہ سیاہ شود پس روغن زردہ
و موم گداختہ از پارچہ صاف کردہ اول برگ مذکور انداختہ خوب بسایند بعد ازاں ادویہ دیگر انداختہ حل کنند و ہر قدر کہ حل شود خوب بشود بعدہ
سہ بار از آب شیر بن شستہ نگاہدارند **مرہم چوب چینی** کہ برائے آتشک نظیر ندارد **صفت آن** برگ شیشم پاؤ آثار سائیدہ آب او
برآرند و صاف نمودہ با روغن گل نیم پاؤ و موم سفید چہار دام بپزند تا آب بسوزد پس شنگرف سیندور سفیدہ کاشغری شستہ مرداسنگ سنگجراحت
سندروس سیماب ہریک سہ ماشہ کات سفید نہ ماشہ باہم سحق کردہ چوب چینی یک تولہ باریک سائیدہ بیامیزند و نسخہ دیگر کہ نیز برائے آتشک
بے نظیر است دران وزن چوب چینی یکدام و روغن گل پنجتولہ موم سفید چہار تولہ و کات سفید سہ ماشہ است و کہربائے سودہ و ازروت
دم الاخوین ہریک سہ ماشہ کندر نیلہ تھوتھہ ہر واحد دو ماشہ مصطگی سہ ماشہ عوض سیندور و سندروس و سیماب مسطور است باقی بدستور و ترکیب
ساختن او چنان است کہ چوب چینی را در آب برگ شیشم نیم پاؤ شب تر نمایند و صبح بجوشانند کہ نصف بماند مالیدہ صاف نمودہ روغن
گل و موم سفید اضافہ نمودہ باز بجوشانند تا آب بسوزد پس ادویہ باریک سائیدہ آمیزند **نوع دیگر** مجرب النفع و نافع قروح خبیثہ و آتشک
صفت آن چوب چینی پنجتولہ عشبہ مغربی افتیمون صحرائی چھال درخت نیب چھال درخت بکائن ہریک دو تولہ در یک نیم آثار
آب بجوشانند تا سوم حصہ بماند صاف کردہ در پاؤ آثار روغن گل باز بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند بعدہ موم شش تولہ توتیائے ہندی
سوختہ مرداسنگ سفیدہ کاشغری ہریک یکتولہ خاکستر پارچہ کہ سیماب دران افشردہ باشند تولہ بدستور مرہم سازند و بدستہ چوب نیب
خوب حل کردہ استعمال نمایند **نوع دیگر** کہ جہت آتشک از نسخہائے دیگر قوی تر است **صفت آن** مرداسنگ شنگرف ہریک دہ مثقال
کتہ سفید چوب چینی ہریک چہار مثقال موم سفید پنج مثقال با مسکہ بست مثقال بدستور معمول مرہم سازند و اگر نصف کات را سوختہ داخل
سازند بہتر خواہد بود **مرہم** کہ بجہت زخمہائے آتشک مجرب است **صفت آن** کات سفید فوفل کہنہ ہر کدام چہار دام رال پنج دام
موم سفید شش دام توتیائے سبز بریان بقدر نخود سیندور یکماشہ روغن گاؤ سہ دام ہمہ را بالطریق مرہم ساختہ بر لتہ کہنہ مالیدہ بر زخمہا گزارند
تا ہفت روز **مرہم** جہت آتشک و سوزش آن و دیگر جراحات و تسکین درد و اندمال زخم عجیب الاثر است **صفت آن** سفیدہ کاشغری
شستہ مرداسنگ ہریک پنج درم کتیرا سہ ماشہ افیون یکماشہ رسوت یک درم کافور دو ماشہ موم سفید پنج درم روغن گل بست درم لعاب بہدانہ
دو ماشہ سفیدہ تخم مرغ یک عدد روغن و موم گداختہ فرود آوردہ ادویہ سائیدہ آمیزند پس لعاب بہدانہ و سفیدہ تخم مرغ داخل سازند و بکار
برند **مرہم آتشک** از مجربات داسر است رو بیکشانہ روز رفع داہنائے آن و زخم آن میکند **صفت آن** سنگ بصری شستہ بست
درم شنگرف دہ درم گرد چوب چینی پنج درم و اگر نباشد باز موثر است و زردہ تخم مرغ پختہ بقدر کفایت سرشتہ استعمال نمایند و اگر بجائے گرد چوب چینی

بیت ب دیگر راند باد چه بگذارند تا سیماب دران ناپدید شود پس کرپاس سوخته خاکستران تا نیم مثقال داخل کنند بے بدیل بشود **مرہم رال** جهت قروح تغیب بے نظیر است مکرر تجربه رسیده **صفت آن** رال سفید اب قلعی دم الاخوین مرداسنگ توتیائے ہندی سوخته فلفل فارسی ہریک جزو دو موم سفید ده جزو روغن گاؤ یازده جزو ادویه کوفته بیخته موم بروغن گداخته بیامیزند و پارچه کتان بدان آغشته بکار برند اول یک مرتبه ہر روز زخم را بآب برگ حنا یا آب چوب چینی شسته استعمال کنند **مرہم** جهت جراحت قضیب نافع است **صفت آن** سنگ بصری یکدرم سنگ جراحت کات ہندی گلنار شنگرف ہریک پنجدرم مرداسنگ چهار درم روغن گاؤ یا کنجد یا روغن گل ہر کدام که باشد آنقدر که ادویه بران سرشته شود مرہم سازند **مرہم شنگرف** جهت زخم آتشک و دیگر جراحات و قروح مزمنه را مجرب و بر رطب را نافع است **صفت آن** شنگرف اسرنج مرداسنگ سفید دار زیر توتیائے ہندی سوخته پوست بیضه مرغ سوخته ہمه مساوی کوفته بیخته بروغن گل سرشته مرہم سازند **مرہم رال** منقول از حکمائے ہند جهت انبات لحم صالح و دفع گوشت فاسد و برائے جراحات مزمنه و عسر الاندمال و قروح آتشک و ناسور نافع **صفت آن** کافور قیصوری رال کات ہندی ہریک چهار مثقال کوفته بیخته موم را بروغن گاؤ تازه که مساوی مجموع ادویه باشد در ظرف آہنی گداخته اول رال ریخته یک جوش دہند پس کات را بدستور بیامیزند پس کافور را ریزند و دیگر جوش دہند برائے قروح قدیمه تا سه روز با قدرے فوفل سوخته استعمال نمایند بعد ازان تنها بکار برند **مرہم** برائے قوبا دیوسته از حکیم علی **صفت آن** حلک البطم اشق مقل زراوند مدحرج ہریک سه ماشه روغن گل چربی بز موم از ہریک یکتوله بدستور مرہم سازند **مرہم** برائے جهابن و آثار سواد دادویه دیوست آن مجرب **صفت آن** گل بنفشه ریشه خطمی بہدانه از ہریک یکتوله در آب شب تر نموده لعاب آن بگیرند و روغن چنبیلی دو توله روغن گل یکتوله چربی گرده بز موم سفید آرد جو مغز ساق گاؤ ہریک یکتوله داخل کرده مرہم سازند **نوع دیگر** روغن گل چهار توله گرم کنند پس موم شش ماشه دران بگدازند بعده سفیدی بیضه یک عدد آمیزند پس مرداسنگ شش ماشه سفیده کاشغری کافور قنبیل ہریک سه ماشه سائیده آمیزند و خوب حل کنند و بر جاہای ضماد کرده باشند **مرہم** سعفه که در سعفه رطب از مجربات است **صفت آن** کبیله حنا مرداسنگ مازو پوست انار زرد چوب مساوی باریک سائیده موم در روغن گل بگدازند و ادویه بدان بسرشند و سه کالنگ(؟) قدرے اضافه نمایند و جمله برہم زنند و موئے سر تراشیده بمالند. اگر روغن گل نباشد روغن کنجد کفایت کنند و اگر با روغن کنجد گلاب نیز داخل کنند بہتر باشد **نوع دیگر** که در جمیع انواع سعفه معمول و مجرب است **صفت آن** کافور ریاحی شش سرخ زرد چوب گل سرخ اقاقیا مغسول ہریک یکدرم گلنار کاغذ سوخته ہریک دو درم سفیداب سه درم موم زرد ہفت درم روغن گل بست درم بدستور مرہم سازند. و طریق غسل اقاقیا آنکه اقاقیا را کوفته در کهرل انداخته با آب خوب بسایند و آب آن سه بار تبدیل سازند و آنچه ته نشیند خشک کرده بعمل آرند **مرہم** برائے جراحت غائره آبله چیچک و در اواخر آن مستعمل **صفت آن** رال سفید دو توله باریک سائیده در روغن یاسمین چهار توله آمیخته خوب بدست بمالند چون یک ذات شود چهار توله آب خالص دیگر انداخته بشویند تا یک صد و یکبار الله و اکبر پنجاه و یکبار پس نگاه دارند و بر زخم بر پارچه نهاده چسپانند **ایضاً** که برائے ہمین فائده تجربه رسیده **صفت آن** برگ نسب بعد چهار توله سائیده قرص نموده در نیم پاؤ مسکه گاؤ تازه بسوزند پس قرص برآورده روغن صاف کرده اقل ہفت بار با آب بشویند

وا گر بست و یکبار پس مرداسنگ شش ماشه باریک سائیده آمیخته مرهم سازند و بکار برند مرهم ناسور جوکه هر گاه رطوبت آن
هر جا که برسد ناسور دیگر پیدا شود و مکرر بعمل آمده **صفت آن** روغن تلخ شش دام کیله باجی سوخته هوا بید یکدام حنا یکدام فلفل گرد سه
و نیم ماشه مرهم سازند **ایضاً** برائے ناسور و قروح که در ایام برشکال بسبب رطوبت بیشتر پدید می آید نافع **صفت آن** زرد چوب
سوخته چونه قلعی هر دو برابر باریک ساخته در روغن نیم گرم حل کنند و بر پارچه نهاده استعمال نمایند **مرهم شقاق** از مجربات صاحب
تحفه و دفع کجی ناخن و تقشر آن و شقاق لب و اطراف و حکه و جرب و زخم آتشک آزموده است **صفت آن** علک البطم یکجزو
پیه بز چهار جزو در قدر ضعاف گداخته استعمال نمایند و گاہے زوفاے تر سه جزو مصطگی نقل هر یک دو جزو موم سه جزو نیز آمیزند و
علک سه جزو پیه بز دو جزو میگیرند **ایضاً** دافع شقاق پاشنه یعنی بوائن **صفت آن** رال روغن زرد هم واحد یکدام موم پاؤ
دام اول روغن داغ نموده دران موم گداخته رال آمیزند و نگاهدارند و پاها را خوب شسته و زخم پر کنند در روزے چهار مرتبه و در نسخه دیگر رال
یکجزو موم نیم جزو روغن چهار جزو است **مرهم** نافع تج جلد **صفت آن** بگیرند زردی بیضه سه عدد اول در دیگ سنگین اندکے
آب و اندکے روغن گل گداخته زردی بیضه بر آن اندازند و حرکت دهند تا آنکه منعقد گردد بعده در هاون انداخته بر آن اندکے
اسرب سوده و اندکے روغن گل انداخته خوب حل کنند پس بکار برند و اگر مانعی نباشد اول فصد کنند و آب زهره مرگاو برائے تج عارض
آزموده و از سواری اسپ و ریگ روز فائده می کند و باید که اندکے گل ارمنی باو آمیزند **مرهم رال** که برائے حرق نار و رویانیدن گوشت
صالح و دفع گوشت فاسد و برائے جراحات کهنه و زخم آتشک و ناسور مجرب **صفت آن** کافور قیصوری رال کات هندی هر یک
چهار مثقال کوفته بیخته روغن گاؤ تازه مساوی مجموع در ظرف آهنی گداخته اول رال را ریخته دو سه جوش دهند پس کات را بدستور پس
کافور بیندازند دیگر جوش دهند پس از آتش فرود آورده بکار برند **مرهم نوره** از علویخان سوختن آتش و آکله را نافع است **صفت آن** نوره
هفت مرتبه بآب شسته موم سفید هر یک پنج مثقال مرداسنگ خبث الفضه سفیداب ارزیز شسته اقلیمیاے شسته هر یک یکمثقال روغن گل
بست مثقال و در نسخه دیگر سفیده تخم مرغ دم الاخوین عوض خبث الفضه و اقلیمیا داخل است **نوع دیگر** آهک آب نارسیده هفت بار
بشویند و خشک کنند چنانکه در هر شستنی یک ساعت در آب همی گذارند چهار جزو روغن گل یا روغن چنبیلی شش جزو موم سفید دو جزو سفیداب
قلعی یک جزو همه را باهم آمیخته کف مال کنند و بکار برند **فائده** اگر آثار سوختگی آتش برنگ برص ظاهر شود پس واجب است که در مرهم
آن اندکے حنا سوخته و بسیار اندکے سرمه آمیزند که ازین داغ سپیدی افتد و گاهے مرهم نوره از سفیدی بیضه و اندکے سفیداب دلوده
و روغن گل میسازند **مرهم زرد** که در تنقیه چرک و گوشت مردار و اندمال زخم عتیق از مجربات است **صفت آن** انجمود سنگ بصری
کات سفید قنبیل نیله توتیه بریان مرداسنگ هر یک پنجماشه موم زرد دو دام روغن کنجد چهار دام بدستور مقرر مرهم سازند شش مرتبه
در آب بشویند **مرهم** که اقسام جراحت مثل زخم تفنگ وغیره را معمول است **صفت آن** رال گل ارمنی هر واحد یکدام توتیاے
سبز چهار سرخ روغن شیرین بقدر حاجت ادویه سائیده همراه روغن کهرل نمایند تا بقوام مرهم آید **مرهم آملی** که بآب درست شود و جمیع
ناسورات ندمد و جمیع اقسام قروح و جروح نفع تمام دارد حتی که ناسور را باصلاح می آرد **صفت آن** مقل یکدرم رسوت دو درم در آب

خوب کھرل کنند کہ مستعمل شود پس سیماب یکدرم داخل کردہ بسایند کہ خوب باریک و یکذات شود و بر پارچہ گذاشتہ بگذارند مرہم
اعجاز کہ جہت ہرگونہ جراحت عسر البرء و ناصور و قروح خبیثہ و سوداویہ بی‌نظیر است صفت آن پھٹکری نیلہ توتیہ ہر یک یکتولہ و
سہ ماشہ کات سرخ پاڑ یہ رال روغن کنجد آب چاہ شیرین تازہ ہر یک پنجتولہ اول آب در روغن یکجا کردہ در ظرف کانسی بدست کف مل کنند
تا مثل دوغ شود پس ادویہ دیگر جدا جدا سائیدہ آمیزند و یک پاس و دیگر بلکہ دو پاس بکف دست آہنی سیان مالند تا جملہ یکذات شود
و بقوام مرہم آید پس در ظرف چینی یا نقرہ نگاہدارند و استعمال نمایند و وقت شب از نمک تکمید اطراف قرحہ و جراحت میکردہ باشند کہ نفع عظیم
می بخشد و در مسہولی وزن پھٹکری و نیلہ توتیہ ہر یک یکدرم کات سرخ و رال ہر یک دو درم است باقی بدستور نوشتہ کہ دانہائے آتشک را
بیعدیل است مرہم سیاہ کہ جہت انواع زخم و قروح عسر الاندمال بارہا تجربہ رسیدہ صفت آن صابون لاہوری پیاز مقشر
ہر یک یکدام ہر دو ریزہ ریزہ کردہ در روغن کنجد چہار دام بسوزند کہ سیاہ گردد پس برگ نیم پانزدہ عدد سوختہ خوب حل کردہ کات سفید یک
دام سائیدہ انداختہ حل سازند بعدہ پارچہ سوختہ قدرے انداختہ صلایہ کردہ نگاہدارند مرہم سیماب برائے قروح و بثور و دمل و آتشک
شیرا اطفال معمول صفت آن سیندور مرداسنگ سیماب ہر یک دو ماشہ رسکپور سفیدہ کاشغری کتھہ سفید ہر یک یکماشہ نیلہ تھوتہ
سوختہ چہار سرخ ہمہ ادویہ را سائیدہ در مسکہ گاؤ کہ یکصد مرتبہ در آب شستہ باشند حل سازند و بکار برند مرہم پنبہ بجہت ہر زخم و ہر قسم ریش
از مجربات است و از جملہ عجائبات صفت آن پنبہ کہنہ را در ظرفی بسوزند و خاکستر نمایند و پارچہ بیز کردہ بقدر شش بہلولی بگیرند و
نصف آن موم سفید و بوزن پنج بہلولی روغن گاؤ گرفتہ در ظرفی گرم کنند ہرگاہ موم گداختہ شود خاکستر مذکور اندازند و بیک پیچ ہمہ ادویہ
داخل نمودہ فرود آرند و نگاہدارند و بکار برند بسیار مجرب است مرہم شلغم کہ برائے اندمال زخمہائے مزمنہ و دملہا و آتشک و تحلیل اورام
و صلابت و سوختگی آتش نظیر ندارد و مجرب است منقول از بیاض استاد مرحوم صفت آن روغن گل پاؤ آثار شلغم تازہ از دو عدد
تا چہار عدد سیندور نیم پاؤ کافور دو ماشہ اول شلغم را پارہ پارہ نمودہ در روغن گل خوب بریان کردہ دور نمایند و از آتش فرود آوردہ سیندور
داخل کردہ از چوب نیم خوب حل نمایند پس کافور را حلکردہ نگاہدارند مرہم جدوار تالیف حکیم علی کہ منافع آن مثل منافع روغن دیودار است بلکہ
در التحام قروح از ان قوی تر و مرہمی در التیام جراحت بدان میسر صفت آن جدوار خطائی مجرب یکمثقال قنہ نیم اوقیہ
زرد چوب دیودار اصل السوس برگ حنائے خشک و دود سقف خانہ کسے کہ نخود بریان کند ہر یک یک اوقیہ پوست درخت مغیلان برگ
درخت نیم سبز جو جوہ ہر یک دو اوقیہ چوبہا و بجہیا و پوست را کوفتہ خوب در کھرل سحق کنند پس با دوائے دیگر سوائے قنہ یکجا کردہ در دو نیم آثار
آب باتش ملائم بجوشانند کہ آب قریب بجذب شدن رسد و اندکے بمانند پس اندکے ازین روغن گرم گرم گرفتہ قنہ را دران بگدازند و قنہ گداختہ را
با دو اوقیہ موم زرد مضاعف روغن اول ساختہ بجوشانند تا آب مطلق خشک شود و مثل مرہم گردد مرہم اسود تالیف حکیم علوی خان نافع
قروح مزمنہ خبیثہ ردیہ رطبہ صفت آن مرداسنگ مغسول مسحوق شنجرف مغسول مسحوق سفیداب ارزیر مغسول توتیائے ہندی ہر یک
یکمثقال روغن کنجد ہشتاد مثقال ادویہ در روغن حلکردہ بجوشانند تا سیاہ شود و غلیظ گردد و از آتش فرود آوردہ نگہدارند وقت حاجت گرم کردہ
بر پارچہ لیسیدہ بر زخم نہند نوع دیگر تالیف والد حکیم ممدوح نافع قروح مزمنہ و ناصور و جراحات عسر البرء صفت آن رال کات

مرداسنگ اسرب سفیداب ارزیز سوختہ از ہر یک مثقال فلفل سیاہ توتیائے ہندی ہر یک نیم مثقال اول توتیا را بریان کردہ بکیکہ سفید
گردد باسائر ادویہ کوفتہ بیختہ موم اسود دو مثقال بروغن گاؤ ہشت مثقال گداختہ ممزوج نمودہ در ہاون بدستور بمالند تاہموار شود وقت حاجت
بکار برند وبر پارچہ لیسیدہ بر زخم چسپانند **مرہم رال** جہت جراحات مزمنہ واندمال زخم مجرب ومعمول **صفت آن** تاکا مرداسنگ
سنگ جراحت ہر یک یکدام رال شش درم پارچہ کمل لشمی سوختہ خاکستر کردہ ربع درم روغن زرد ہفت دام ادویہ باریک سائیدہ بروغن
مرہم سازند **نوع دیگر** برائے اندمال زخم **صفت آن** رال روغن کنجد ہر یک چہار تولہ موم سہ ماشہ کافور سفیدہ کاشغری شت
نیلہ تھوتھہ مرداسنگ ہر یک دو ماشہ الائچی خورد ہفت عدد اول الائچی را مع پوست در روغن سوختہ مرداسنگ سائیدہ اندازند بعدہ
نیلہ تھوتھہ را انداختہ بسوزند بعد رال سودہ پستر سفیدہ وموم اندازند پس آوند را از آتش فرود آوردہ کافور اندازند واز دستہ آہن خوب
حل کنند ونگاہدارند وبکار برند **مرہم زنگار** از مجربات حکیم علی کہ نہایت نافع است ہر گاہ خواہند کہ جراحت را از وسخ پاک سازند بگیرند
اندکے ازین مرہم وبموم روغن مخلوط کنند وبر جراحت بگزارند کہ پاک کند واگر بتکرار احتیاج افتد خواہند کہ بہمین مرہم علاج کنند ہر روز قدرے
از مرہم بیفزایند وموم روغن کمتر کنند تا تیز گردد وگوشت فاسد را بخورد وچون صاف شود موم روغن بیفزایند واز مرہم چیزے کم کنند تا
جراحت زود نیکو شود **صفت آن** بگیرند روغن گل یا روغن دیودار یا روغن کنجد ہر کدام کہ باشد بست مثقال بر آتش بگزارند
بر ہم زنند چون حرارت آن کمتر شود چہار مثقال زنگار باریک سودہ بیختہ اندازند وبر ہم زنند تا مخلوط شود ونگہدارند وقت حاجت اندکے
ازین مرہم با اندکے از موم روغن مخلوط کردہ بر جراحت بگذارند کہ پاک کند واگر احتیاج بود تکرار نمایند **نوع دیگر** مجرب برائے انواع
زخم وسریع الاندمال است ومعمول **صفت آن** پیاز موم ہر واحد چہار دام روغن گاؤ شش دام روغن کنجد دو دام گندہ بہروزہ
صبر ہر واحد یک مثقال زنگار یکدام سہاگہ بریان نیلہ تھوتھہ ہر واحد دو ماشہ صابون یکدام کات سفید شش ماشہ اول پیاز مدقوق
کردہ در روغن گاؤ بسوزند بعدہ برگ نیم پانزدہ عدد کوفتہ قرص بستہ در روغن بسوزند تا وقتیکہ سبزی بر طرف شود قرص دور نمایند پس ہر دو روغن
صاف نمودہ باہم آمیختہ بر آتش نہند وصابون اندازند بعد آن صاف نمودہ موم وبہروزہ اندازند وہر گاہ ہر دو گداختہ شوند دیگر اجزا سائیدہ
سرمہ سا نمودہ در آن اندازند بعدہ یک دو جوش دادہ فرود آوردہ حل سازند **نوع دیگر** کہ جراحت با صلاح آرد وقروح پاک کند **صفت
آن** زنگار کندر ہر واحد یکنیم دام گندہ بہروزہ سہ دام موم سفید روغن کنجد ہر یک بوزن (چہار) فلوس اول موم وگندہ بہروزہ گداز کردہ صاف
نمودہ بعدہ زنگار وکندر سائیدہ انداختہ نگہدارند واول برگ نیب سائیدہ قرص ساختہ در روغن مسطور سوختہ صاف کردہ ادویہ آمیزند ومخلوط نمایند
مرہم مسکن برائے تسکین وجع واندمال قروح بسیار نافع **صفت آن** اسرب مغسول مرداسنگ سفیدہ کاشغری ہر یک
سہ ماشہ افیون سوختہ صمغ عربی ہر یک دو ماشہ زعفران یکماشہ موم سفید یکتولہ روغن گل چہار تولہ موم را در روغن گداختہ ادویہ دیگر
سائیدہ آمیزند کہ منعقد شود **مرہم مجرب** برائے قروح خبیثہ کہ در پا باشد وآنرا اکوتہ نیز نامند وبارہا آزمودہ شد **صفت آن**
پھٹکری نیلہ تھوتھہ مرداسنگ سہاگہ ہر واحد پنجماشہ کمیلا اخنا بابچی تخم پنواڑ سیماب گیرو ہر واحد نہ ماشہ مرچ سیاہ سہ ماشہ کچلہ بریان پنجعدد
ادویہ کوفتہ بیختہ با روغن زرد نیم پاؤ دو باس کھرل نمایند وخوب حل سازند واستعمال نمایند **نوع دیگر** بجہت اکوتہ **صفت آن**

توتیای سوخته کهنه پارچه سوخته نیله توتیه سوخته زردچوبه سهاگه سوخته اجزا برابر در آب لیمون کاغذی حل نموده فتائل نمایند مرهم ناسور
این ذکریا گوید که علاج نواسیر و قروح عسر الاندمال که طمع در به شدن آنها نبود باین مرهم نمودم پس در زمان اندک صحت شد این مرهم
نواسیر میکند و در آن لحم صحیح میرویاند و مرهمی مثل این درین باب نیست پس صواب آنست که اقتصار باین مرهم نمایند صفت
آن انزروت ده درم اشق دو درم کندر و مازو و زنگار هر واحد یکدرم باریک سائیده بعسل سرشته استعمال نمایند مرهم کافوری
که برائے ناسور کهنه مجرب صفت آن سفیداب روغن سرشف موم سفید بیضه مرغ هر یک چهار جزو موم را در روغن گداخته کافور
و سفیداب را باریک سائیده داخل کرده خوب لت کنند و بعد برطرف شدن گرمی آتش سفیده تخم مرغ در آن آمیخته خوب برهم زدہ
بر پارچه باریک مالیده بچسپانند که بغایت الغایة زخمهائے کهنه و آکله و ناسور را چاق میکند و مجربست مرهم ناسور مجرب حکیم شریف خان صاحب
صفت آن مرداسنگ یکتوله نیله توتیه یکتوله کوفته بیخته در روغن سرشف هشت توله انداخته بر آتش نرم بجوشانند تا روغن سرخ
شود و اگر روغن سرخ پیدا نشود پس بر آتش گرم کرده مرهم سازند و در وقت حاجت بر زخم مالیده آتش نزد زخم دو سه گهڑی دارند تا گرمی آتش باو
رسد و در وقت خواب نیز گرمی آتش برسانند انشاء الله تعالی زود به شود مرهم لسان الکلب جهت ناسور مجرب حکیم ذکاء الله خان
صفت آن زبان سگ در ظرف سفال سوخته یک عدد کات فوفل سوخته هر واحد دو درم خرمهره زرد سوخته چهار درم کوفته بیخته
بروغن گاو و کته و موم سفید مرهم سازند و اگر درین لته حیض سوخته اضافه کنند قوی تر شود و بعضے مجربین میگویند که چرم فیل را سوخته
در موم روغن آمیخته اگر بر ناسور و زخمهائے غیر مندمل بنهند به کند و بنده اضافه نمودن چرم مذکور درین مرهم آزموده و بسیار نافع دیده
مرهم دیگر که برائے ناسور بکرر تجربه حکیم موصوف رسیده صفت آن کات سفید یکدرم توتیائے سبز چهار درم کافور یکدرم
موم سفید هشت درم روغن کنجد پانزده مثقال بیضه مرغ یک عدد برگ انجیر چهار عدد در روغن مذکور سوخته دور سازند پس موم در روغن بگدازند
و ادویه دیگر سائیده بیامیزند و زردی بیضه هم نموده مرهم سازند مرهم مجرب برائے ناسور و زخم و دنبل صفت آن
سیندور گنده بهروزه برگ نیب هر واحد یکدام کسفید دو دام روغن کنجد ده دام شلجم پیاز هر واحد چهار دام اول شلجم و پیاز را قطعه قطعه نموده
در روغن بریان کنند پس برگ نیب سائیده بسوزند و صاف کرده باقی ادویه را در روغن اندازند هرگاه سیاه شود فرود آورده
نگاه دارند مرهم برائے آکله صفت آن نیل یکدرم مرداسنگ نیمدرم با قدرے روغن گل و موم گداخته مرهم سازند و اول موضع آکله
را با آب بارتنگ غسل بشویند پس ازین مرهم طلا نمایند و در شعر که در زر ورات مسطور شده نیز مجرب است مرهم مفتح که نافع موضع سگ گزیده
دیوانه را ریش کند و مندمل شدن ندهد و اگر از روئے خطا جراحت مندمل شده باشد آنرا باز بشگافد و این مرهم استعمال کنند
صفت آن زفت یک جزو نمک نوشادر هر یک دو جزو جاوشیر بسرکه بگدازند و جمله بهم آمیزند و بکار برند و اگر قوی تر
خواهند دوائے اکال گردانند چون فلفیون و بعد قرح روغن گاو استعمال نمایند تا اجزائے فاسده را دور نماید و بر هم ازاله سمیت کند

باب النون محتوی بر چهار فصل

فصل اول در نشوقات نشوق که برائے صداع بارد مفید صفت آن زنجبیل سوده بروغن نرگس آمیخته نشوق نمایند
نشوق که برائے خوده و شقیقه مجرب است صفت آن موم سائل رجیل دار چینی هر دو را با روغن بابونه آمیخته استنشاق
نمایند نشوق که برائے سرسام حار نافع صفت آن مغز تخم کدو شیرین مغز تخم تربوز هر دو سائیده قدرے روغن گل آمیخته
نشوق نمایند نشوق که بجهت بیخوابی مجرب است صفت آن تخم خشخاش سفید بشیر مادہ گاؤ سائیده روغن کدو آمیخته نشوق
نمایند نشوق برائے سکته مجرب صفت آن عاقرقرحا دارچینی سنبل الطیب کوفته بیخته بروغن بابونه خنا آمیخته استنشاق نمایند
ایضاً که برائے سکوت مفید صفت آن حو صلیب سوده در روغن بابونه و روغن نرگس آمیخته استنشاق نمایند
نشوق برائے تسکین حرارت و سوزش بینی که منجر برعاف شود و خون بند میکند مجرب است صفت آن شیره مغز تخم کدو
شیره مغز تخم تربوز لعاب کثیر العاب بهدانه باهم آمیخته قدرے سنگجراحت سوده داخل کرده در بینی کشند ایضاً برائے رعاف که از حدت
و مرارت خون باشد مجرب صفت آن روغن بنفشه بادام و سکه هر دو ممزوج نموده استنشاق نمایند ایضاً رعاف را که از انفتاح
دهن رگ بینی باشد صفت آن در آب آمله سبز و آب کشنیز سبز صمغ عربی و افیون قدرے آمیخته استنشاق نمایند نشوق
برائے فتح سده بینی مفید معمول صفت آن زنجبیل کاشم دارچینی هر سه را کوفته بیخته بروغن قسط یا بادام آمیخته استنشاق نمایند ایضاً
درین باب مجرب صفت آن مقل در روغن نرگس گداخته و اجوائن خراسانی کوفته بیخته بیامیزند و نشوق نمایند ایضاً در بیاب
صفت آن عاقرقرحا افیون دارچینی فلفل سفید کوفته بیخته بروغن مناسب آمیخته بعمل آرند نشوق که برائے قروح بینی بکار می آید
صفت آن مرهم ابیض با قدرے روغن گل سرشته نشوق نمایند و نیز مرهمی که از موم سفید و روغن گل و صمغ عربی و مرداسنگ ساخته
باشند نیز مفید است درین باب نشوق که برائے بثور بینی مفید صفت آن شیاف مامیثا آب کشنیز سبز در روغن گل آمیخته
استنشاق نمایند فصل دوم در نفوخات نفوخ معمول و مجرب استاد مرحوم جهت صداع بارد و شقیقه و نزول لما رود بگر امراض
بارده مزمنه چشم صفت آن گندم سفید در شیر آکه بخیسانند که شیر دو انگشت بالائے آن باشد بس در سایه خشک کرده سائیده قدرے
نفوخ نمایند نفوخ که برائے صداع بارد و شقیقه آزموده است صفت آن زنجبیل سه ماشه الائچی خورد چهار عدد دارچینی چهار
ماشه تنباکوئے سورتی نیم پاؤ جوز بوا دو توله قرنفل سه ماشه فلفل دکنی دو ماشه نمک لاهوری سه ماشه صندل سفید سه ماشه
فلفل سرخ سائیده نصف دو اور گلاب خوب ممزوج نموده بعد ازان همه ادویه یکجا کرده در شیشه نگهدارند صبح و شام بقدر یکماشه استعمال کنند
ایضاً که برائے صداع بارد عجیب الفعل است صفت آن مشک عنبر لولو سحق کرده در بینی دمند نفوخ برائے اخراج کرم
از مجربات استاد مغفور صفت آن برگ چرچٹه باپٹکری و شکر خام هر سه هموزن سائیده نفوخ سازند جمیع کرمها از دماغ بیفتند
ایضاً معمول آن مرحوم برائے درد سر زمن و عطسه آوردن صفت آن مرزنگوش کلفل گردکا پهل تنباکو دوره بندال مساوی زعفران
دو سرخ کوفته بیخته سعوط گیرند ایضاً بجهت شقیقه و درد سر بلغمی از نهر لعل عطار صفت آن سمندر پهل یک عدد بیخ سیاه
دکنی یک عدد نوشادر یکماشه هر سه را کوفته بیخته با س بگیرند بطرف آفتاب ... ایضاً برائے شقیقه ...

وشدید باشد مجرب است **صفت آن** نوشادر مرچ سیاه بموزن سائیده بقدر یک سرخ در بینی دمند **نفوخ** برائے صرع از مجربات حکیم اکمل خان **صفت آن** بگیرند نصف تخم مہوہ دو نیم دانہ فلفل سیاہ بسیار نرم سائیدہ بقوت در بینی دمند **ایضاً** نافع صرع **صفت آن** عاقرقرحا شاحبند بیدستر مساوی کوفتہ در بینی دمند وکذا نفوخ خردل سفید فلفل سفید ہر دو سودہ مجرب است **ایضاً** نافع صرع وسکتہ **صفت آن** شحم حنظل قثاء الحمار نوشادر شونیز کندش اسطوخودوس فلفل عود صلیب بقدر حاجت کوفتہ بیختہ در بینی دمند وگاہے عاقرقرحا خربق سفید عوض قثاء الحمار واسطوخودوس میکنند **ایضاً** کہ حنا سکتہ را بہوش آرد **صفت آن** جندبیدستر فلفل کندش سداب جملہ برابر کوفتہ بیختہ اندر بینی دمند وبہ تن بروغن ناردین کہ در وے فرفیون حلکردہ باشند چرب نمایند **نفوخ** کہ مفلوج را سود دہد وعطسہ آرد از بیاض استاد مرحوم **صفت آن** کندش فلفل عاقرقرحا زنجبیل بورہ ارمنی نوشادر نطرون صبر وارچینی مشک جندبیدستر خربق سفید مرزنجوش جملہ برابر کوفتہ بیختہ در بینی دمند واگر آب مرزنجوش بچکانند نیز رواست **نفوخ** کہ بہر تنقیہ دماغ از مواد باردہ رطبہ نافع از بیاض استاد منقول **صفت آن** خاکستر پاچک دشتی در شیر آکمہ تر ساختہ خشک سازند وبقدر یک برنج در بینی کشند خانیزبل الصداع والشقیقۃ الباردتین **ایضاً** قوی تر برائے نزلہ بارد وتنقیہ دماغ **صفت آن** برادۂ اسرب سہ تولہ فلفل گرد یک تولہ ہر دو را در سنگ سماق سہ پاس صلایہ نمایند کہ سرمہ سا شود پس خاکستر پاچک دشتی یکتولہ در شیر حشتر نمودہ قرص بستہ در سایہ خشک نمایند وہمین نمط چہار مرتبہ تکرار نمودہ پس قدرے روغن گاؤ تازہ بر تابہ آہنی بریان کنند وغنچہ یاسمین ناشکفتہ برگ خرزہرہ در سایہ خشک کردہ ہر یکتولہ سنبل الطیب تربد سفید ہر یک سہ ماشہ آمیختہ باز سائیدہ بعمل آرند **ایضاً** گل رواسن سیاہ گل یاسمین برگ رواسن برگ کنیر وتربد موصوف زنجبیل وعقل بیر ہر یک یکتولہ **نوع دیگر** کہ بناس محسن خانی معروف برائے نزلہ وغیرہ معمول استاد مرحوم **صفت آن** دم الاخوین عاقرقرحا زراوند طویل صعتر مساوی کندش برگ کنیر ہر یک برابر ہمہ ادویہ کوفتہ بیختہ ناس گیرند **ایضاً** برائے نزلہ از بیاض والد مغفور **صفت آن** سمندر پھل دوازدہ عدد قرنفل بست وپنج عدد نمک چکنی بست وپنجاشہ مشک خالص یک سرخ در آب ادرک باریک سائیدہ در سایہ خشک کنند وباز سائیدہ پارچہ بیز نمودہ نگہدارند وصبح وشام بکار برند **نفوخ** نافع نزلہ وشقیقہ مزمن کہ سدۂ آن بکشاید **صفت آن** تخم ہلیلہ ششماشہ مغز گھونگچی سفید چہار ماشہ فلفل سیاہ دو ماشہ نوشادر ماشہ کوفتہ بیختہ قدرے ناس گیرند تا آب جاری گردد حدت بسیار دارد **نفوخ** برائے تنقیہ دماغ وجاری نمودن آب بینی **صفت آن** دارشیشعان یکدام چورہ بندال ہفت ماشہ زعفران دو سرخ قرنفل دو عدد باریک سائیدہ بکار برند ودر نسخہ دیگر تخم سرس نیز داخل است **ایضاً** برائے نزلہ وشقیقہ نزلی **صفت آن** نکچھکنی سہ ماشہ فلفل گرد چہار عدد لونگ خورد یکماشہ کافور یک سرخ کوفتہ بیختہ بعمل آرند **ایضاً** برائے نزلہ وسردی دماغ **صفت آن** نکچھکنی مشک خولنجان زنجبیل بندال زعفران دارچینی ہر یک ماشہ تنباکو سورتی یکدام سائیدہ قدرے ناس گیرند **ناس** علو خانی کہ در نزلہ بارد از مجربات است وبکرات ومرات بتجربہ رسیدہ **صفت آن** دارشیشعان برادۂ اسرب ہر یک دو مثقال چہار پاس در آب گل رواسن صلایہ نمودہ بکار برند **ایضاً** قوی تر از اول **صفت آن** برگ دفلی دارشیشعان فلفل گرد تخم دہتورہ عقل بیر مساوی صلایہ نمودہ بکار برند **نفوخ** کہ

برائے نزول الماء فائدہ دارد صفت آن زعفران افیون مصری دارچینی ہر واحد نیم ماشہ قرنفل لاچی خورد ہر واحد پنج عدد
دارشیشعان شش ماشہ سنبل الطیب دو نیم ماشہ سائیدہ نفوخ کنند نفوخ کہ رعاف بند کند و مجرب است صفت آن
حضض گل گل ارمنی کدوئے سوختہ پارچہ سوختہ کاغذ سوختہ آملہ خشک افیون صمغ عربی کتیرا کہربائے سوختہ طباشیر بریان کوفتہ
بیختہ در بینی دمند نوع دیگر از مجربات حکیم علویخان صفت آن گلنار مازو افیون گردآسیا کافور دم الاخوین کہربا ہمہ ادویہ
مساوی گرفتہ نرم سودہ اول بینی را بگلاب بشویند و قدرے ازان بانوبہ در بینی دمند ایضاً از مجربات والد حکیم ممدوح صفت
آن قشار کندر نشاستہ دم الاخوین صمغ عربی مقناطیس حب حب خرطین شاموس کافور نشارہ آبنوس حضض شاخ بز محرق اد تیم محرق
گرد آسیا باریک سائیدہ بدستور استعمال نمایند نفوخ کہ سدہ مصفات را زائل کند و مجرب است صفت آن عاقرقرحا
دارچینی خردل سفید نطرون شیح کوفتہ بیختہ در بینی دمند ایضاً کہ سدہ مصفات زائل کند صفت آن مرزنجوش نانخواہ
صعتر سداب تمام قیصوم کوفتہ بیختہ در بینی دمند نفوخ نافع مرض آہوہ صفت آن نکچھکنی فلفل موبہ ہر یک دو ماشہ مشک نیم ماشہ
باریک سائیدہ در بینی دمند تا عطسہ متواتر آید و مرض دفع شود و آہوہ مرضیست کہ آبلہ در پردہ بینی می برآید و سوزش میکند و سبب
آن تپ شدید عارض میگردد و بطرف بنگالہ بسیار میشود و اگر زود علاج نکنند میکشد و باید کہ روغن زرد و نمک آمیختہ در پردہ بینی مالند
تا آبلہ شکستہ شود و از حدت و سوزش وسواس نکنند و اگر آبلہ شکستہ نشود قتل میکند نفوخ کہ گندہ بینی برد صفت آن
مشک زاج قرنفل مساوی کوفتہ بیختہ درنے انداختہ در بینی دمند نفوخ کہ در خناق حار بزمانہ ابتدا مستعمل است صفت آن
گل سرخ نشاستہ تخم خرفہ طباشیر شکر طبرزد گلنار ہمہ مساوی کوفتہ بیختہ در حلق دمند نفوخ کہ برائے اندمال جراحت بعد انفجار ورم
خناق و تنقیہ آن بکار آید صفت آن شادنج عدسی مغسول گل ارمنی مازو سوختہ سرطان محرق نشاستہ گلنار زرور دسبد محرق
ودع سوختہ کوفتہ بیختہ نفوخ نمایند **فصل سوم** در نطولات **نطول** کہ اجداد ان در صداع حار ساذج مشہود نگشتہ از بیاض
استاد مرحوم صفت آن روغن گل و نصف وزن آن گلاب ربع وزن او سرکہ آمیزند و روغن کدو و بنفشہ در بینی چکانند و
کافور و خیار و صندل سودہ ببویند و اگر با ہر سہ ادویہ مذکورہ پارچہ تر کردہ بر سر گزارند و چون گرم شود باز با ادویہ مذکورہ آغشتہ بر سر نہند
برائے صداع حار و سرسام حار خیلے مفید است مکرر بتجربہ رسیدہ نطول برائے صداع حار معمول صفت آن گل نیلوفر بنفشہ
خبازی پوست خشخاش جو مقشر جوشانیدہ بآب آن نطول نمایند و بر بخار آن انکباب نمایند و ثفل آن سائیدہ ضماد کنند و گاہے
تخم کاہو و گل سرخ پوست کدوئے تر با بونہ اضافہ کردہ میشود ایضاً کہ برائے صداع حار و بیخوابی نافع است صفت آن بنفشہ جو
نیم کوفتہ برگ بید بزرقطونا تخم خرفہ پوست خشخاش گل خشخاش بیخ لفاح تخم خطمی کاہو برگ بید گل سرخ جوشانیدہ سر بر بخاران دارند و آبش بر سر ریزند
و ثفل آن بر سنگ صلایہ کردہ روغن گل آمیختہ تکیہ بستہ بر یافوخ دارند در بعضے نسخہا تخم کدو نیم کوفتہ و بجائے گل خشخاش تخم خشخاش
مرقوم است نطول نافع جہت صداع حار و تنبیخ یابس و جنون و سرسام صفت آن بنفشہ تخم کدو نیم کوفتہ تخم کتان اسپغول
تخم خطمی کاہو گل سرخ برگ بید ہمہ نیم کوفتہ در آب پختہ تنطیل نمایند نطول نافع صداع باردہ بلغمی و دوار و سبات صفت آن

پودینه دشتی نمام بابونه اکلیل الملک شیح ارمنی صعتر فارسی مرزنجوش برنجاسف برگ غار شبت حلبه اسطوخودوس بادرنجبویه سانج
هندی قرنفل ورشته ترکی هر چه ازین ادویه میسر آید در آب جوشانیده اولاً سر به بخار آن دارند و آب آن را نطول نمایند ایضاً نافع
صداع بارد **صفت آن** بیخ سوسن بابونه اکلیل الملک بادرنجبویه سانج هندی کشنک جو قرنفل نیلوفر برگ جنت وی جوشانیده نطول
نمایند **نطول** برای صداع حاری **صفت آن** گلاب و قدری سرکه انگوری در آب سرد داخل کرده بر سر نطول نمایند **نطول** که
برای سرسام حار مجرب **صفت آن** مغز سر بزغاله شب شل حنا بر سر و پیشانی ضماد نمایند پس آزاد کرده تخم کاهو پوست بیخ
لفاح بزرقطونا کوکنار بابونه گل خطمی سفید اکلیل الملک بنفشه جراده کدو برگ خطمی نیلوفر پاش مقشر جو نیکوفته جوشانیده صاف نموده شیر گاو
شیر دختران شیر بز هر یک نیم من شیر خر یک اوقیه اضافه نموده در آفتابه کرده نیم گرم بر سر نطول نمایند پس روغن کدو روغن بنفشه بادام
شیر دختران در هم کرده بر پیشانی بمالند و سر را درین دوا غرق دارند **ایضاً** جهت سرسام حار مفید **صفت آن** گل سرخ گل نیلوفر
تخم کاهو جو مقشر هر یک یک توله پوست خشخاش نیم توله جوشانیده نطول سازند **نوع دیگر** برای سرسام حار و بیخوابی معمول استاد
مرحوم **صفت آن** گل بنفشه تراشه کدوی تازه گل نیلوفر گل خطمی تخم کاهو گل سرخ نکو جو مقشر نیکوفته هر یک یک جزو پوست
خشخاش نیم جزو جوشانیده صاف نموده نطول سازند و ثفل آن با روغن گل صلایه کرده قرص بسته بر یافوخ نهند چون گرم شود مبدل
سازند و اگر اندکی بابونه برای اصلاح پوست خشخاش داخل کنند اولی است **ایضاً** درین باب و جهت سهر مفید **صفت آن**
گل سرخ گل بنفشه تخم کاهو گل بابونه پوست خشخاش بقدر حاجت نیکوفته در آب جوشانیده صاف نموده نطول سازند و ثفل آن با
روغن گل بر سنگ صلایه کرده قرص بسته بر یافوخ نهند چون گرم شود تبدیل سازند **نطول** برای لیثرغس مجرب **صفت آن**
بابونه اکلیل الملک نمام ریحان قیصوم مرزنجوش شبت پودینه در آب جوشانیده صاف نموده نطول سازند **ایضاً** برای مرض مذکور
صفت آن اکلیل الملک گل بنفشه اصل السوس بابونه بادرنجبویه جوشانیده صاف نموده بکار برند **نطول** برای سهر نافع
صفت آن برگ کاهو کشنیز تازه پوست خشخاش جو بهاویه جوشانیده صاف نموده در آفتابه پر کرده از فاصله یک شبر بازیاد
بر سر ریزند نطول کلدبانچه همین عمل دارد **نطول** که در سبات بارد بلغمی بکار آید **صفت آن** شبت سداب مرزنجوش نمام
حاشا برنجاسف صعتر فارسی عاقرقرحا اوج شونیز حرمل مجموع یا آنچه بهم رسد جوشانیده صاف نموده بر سر ریزند و ثفل آن سائیده بر سر
ضماد نمایند **نطول** سبات سهری که در وی علامات صفرا غالب بود نافع **صفت آن** بنفشه اصل السوس اکلیل الملک بابونه
کشنک جو بجوشانند و آبش بر سر ریزند و سر به بخار آن دارند و آنجا که علامات بلغم غالب بود ورق غار سداب پودینه زوفای خشک
صعتر جند بیدستر و اجزای مذکوره اضافه نمایند **نطول** در سدر و دوار بلغمی بکار آید **صفت آن** بابونه مرزنجوش نمام در آب جوشانیده
بر سر ریزند **نطول** که تشنج یبسی را مفید است **صفت آن** برگ بنفشه برگ کنجد گل نیلوفر برگ کاهو بابونه با آب شیر من پزند
و بر سر نطول نمایند **نطول** که سکوت را مفید است **صفت آن** مرزنجوش شبت برگ اترج صعتر اکلیل الملک بابونه فودنج
سداب حاشا جند بیدستر بجوشانند و بر سر و بر قفا ریزند و ثفل آن را بر یافوخ دارند **ایضاً** که درین باب مفید است **صفت آن**

سداب پودینہ صعتر بابونہ اکلیل الملک در آب جوشانیدہ صاف نمودہ نطول فرمایند **نطول** اصحاب مالیخولیا را این نطول
کردن بمقداریکہ ممکن باشد بسیار نافع **صفت آن** گل بنفشہ گل نیلوفر گل خطمی برگ بید کاہو تازہ عنب الثعلب تراشہ کدو
سناء سفرم برگ مورد گل سرخ بابونہ اجزا مساوی در آب پختہ نیم گرم بر سر نطول نمایند **نطول** کہ در اول امر برائے ترطیب و تبرید در
معالجہ جنون بکار آید **صفت آن** گل بنفشہ گل نیلوفر ریشہ خطمی برگ بید تراشہ کدوئے تازہ برگ کاہو برگ خطمی ہر واحد یک کف
دست برگ عنب الثعلب برگ خبازی از ہر واحد یک دستہ سپستان دو کف گل سرخ برگ خشخاش ہر یک سہ کف جو مقشر بکوفتہ یک کف
در آب جوشانیدہ صاف نمودہ روغن بابونہ یا روغن کدو نیم اوقیہ داخل کردہ صبح و شام نطول نمایند نافع است **نطول المجانین** کہ
وسواس و مالیخولیا و جنون را دفع کند **صفت آن** تخم خشخاش گل سیوتی بابونہ ہر یک کفے بنفشہ تر یا خشک گل نیلوفر بیخ
خطمی تخم خطمی برگ بید جو مقشر برگ کاہو سبز برگ عنب الثعلب تراشہ کدوئے تر برگ خبازی برگ بزرقطونا از ہر یک دستہ سپستان
ہفتاد عدد ہمہ را در شش رطل آب بپزند تا بنیمہ آید صاف کنند و روغن بنفشہ یا کدو دہ درم داخل کردہ نطول نمایند و در نسخہ دیگر برائے
ترطیب و تبرید در معالجہ جنون در ابتدا مستعمل گل سرخ و برگ خشخاش عوض تخم خشخاش و ورد ابیض و بابونہ مرقوم است **ایضاً** جہت
جنون معتبد لیکن در آخر وقت انحطاط استعمال کنند **صفت آن** گل بابونہ اکلیل الملک ہر یک کفے بادرنجبویہ برگ سرو گلنار برگ
خبازی سبوس گندم بقدر حاجت در آب جوشادہ نطول سازند **نطول محلل** ریاح باردہ نافخہ مراق **صفت آن** افسنتین
رومی شبت پودینہ بری زیرہ کرمانی انیسون تخم کرفس صعتر فارسی بابونہ برگ تمام اکلیل الملک برگ ترنج در آب بجوشانند و در وقت خلائے
معدہ از طعام بر معدہ نطول نمایند و پر کنند از آب این مطبوخ مثانہ گاؤ و کماد کنند گرم گرم بر معدہ وقت خلوئے معدہ و گاہے زیادہ کردہ
میشود درین مطبوخ کندر دارچینی زرنباد و جز آن **نطول** کہ در جمیع وقت حدوث بیخوابی بکار آید **صفت آن** بابونہ شبت اکلیل الملک
گل سرخ پوست خشخاش تخم کاہو نطول سازند و بر سر ریزند **نطول** کہ برائے اختلاج نافع است **صفت آن** گل بابونہ
اکلیل الملک مرزنجوش و مانند آن ادویہ محلل ریاح جوشانیدہ صاف نمودہ بعمل آرند **نطول** کہ حبس و ادرار متحیر را نافع **صفت**
آن حلبہ اکلیل الملک تخم خطمی تخم کتان در آب جوشانیدہ تنطیل نمایند و درین تنطیل سر با آب گرم نیز مفید است **نطول** نافع روز کورے
صفت آن بابونہ و اکلیل الملک و خشخاش تازہ جوشانیدہ آب آن بر سر ریزند **نطول** برائے درد گوش ریحی بارد **صفت**
آن اکلیل الملک بابونہ قیصوم برگ غار برگ اترج پوست خشخاش پودینہ تمام جملہ یا ہر چہ بہم رسد در آب جوشانیدہ بر بخار آن انکباب
نمایند و شغل آن ہمہ و سازند و آب او نطول سازند **ایضاً** جہت طرش بارد مفید **صفت آن** اکلیل الملک گل بابونہ سبوس
گندم خطمی برگ غار مرزنجوش بادرنجبویہ بجوشانند و بر بخار آن انکباب و با آب آن تنطیل و شغل آن تضمید حوالی گوش نمایند **نطول** کہ
در ورم حار پستان بکار آید **صفت آن** گل خطمی گل نیلوفر گل بنفشہ عنب الثعلب برگ خبازی برگ خیر در آب جوشانیدہ صاف
نمودہ نطول کنند **نطول** کہ ورم ثدی را کہ از بستن شیر بہم رسیدہ باشد تحلیل کند **صفت آن** بابونہ شبت تمام حلبہ قیصوم
جند بیدستر آب پختہ بر سینہ و پستان بریزند **ایضاً** بابونہ قیصوم تمام اکلیل الملک عنب الثعلب بنفشہ جوشانیدہ ضماد نمودہ

نطول کنند خصوصاً وقت اختلاط ورم **نطول** که در سنگ گرده و مثانه و درد آنها معمول **صفت آن** مغز بید انجیر پرسیاوشان
خارخسک نیکوفته گل بابونه بنفشه اکلیل الملک گل خطمی تخم کرفس کلهتی حلبه عنب الثعلب مرزنجوش پوست بیخ کبر و بادیان کلنج برنجاسف
برگ سداب گل سرخ انیسون تخم کشوث بزرکتان هر واحد دو توله پوست خربزه سپستان گندم هر یک چهار دام تخم هلیون یکتوله در
بست آثار آب بجوشانند هرگاه نصف ماند صاف نموده نطول نمایند و در آن بنشینند **ایضاً** معمول حکیم منصور علی مرحوم **صفت**
آن بابونه اکلیل الملک شبت حلبه نمک شور هر یک نه ماشه در ده سیر آب بجوشانند چون به نیمه رسد نیم گرم نطول نمایند و در آن بنشینند
نطول که در ورم صلبی خصیه مجرب است **صفت آن** اکلیل الملک بابونه شبت بنفشه خطمی برگ خار برگ کرنجوه برگ عنب الثعلب
برگ شلجم برگ چقندر جوشانیده بآبش نطول کنند و ثفل آن ضماد نمایند و بر بخار آن انکباب سازند **ایضاً** که بجهت ورم بارد خصیه و قضیب
هرگاه ماده غلیظ باشد مفید است **صفت آن** نعناع مرزنجوش عنب الثعلب هر سه در آب بجوشانند و آب آنرا آهسته آهسته
نطول کنند و ثفل را با قدرے زهره گاو و عسل بسایند تا چون مرهم شود ضماد کنند **نطول** که برائے ورم رحم مجرب است **صفت آن**
شبت کرنب اکلیل الملک خطمی بنفشه بابونه هر یک نه ماشه مرزنجوش یک توله در آب جوشانیده نیم گرم بر ورم نطول سازند و ضماد ثفل آن زنند
نطول جهت وجع رحم و صلابت آن **صفت آن** مرزنجوش برگ مورد پرسیاوشان عنب الثعلب شکاعی شیح ابهل
تخم خطمی تخم خربزه قیصوم تخم کشوث تخم هلیون تخم کرفس تخم خبازی نیکوفته گل خطمی عدس مقشر قنطوریون دقیق حلبه گل سرخ برگ شبت گل زنبق
یعنی خیری در آب جوشیده صاف کرده در آن آب بنشینند و نطول نیز نمایند **نطول** محلل که در ریاح افرسه بکار آید **صفت آن**
بابونه اکلیل شبت مرزنجوش برگ کرنب بید انجیر برگ ریحان برگ خطمی هر کدام یک کف همه را جوشانیده بدستور نطول فرمایند **نطول**
بجهت مفاصل **صفت آن** بادیان نیکوفته پوست بیخ کاسنی تخم خیارین تخم خربزه نیکوفته سورنجان پرسیاوشان عنب الثعلب
گل بابونه در آب جوشیده صاف کرده نطول نمایند و نیز در آب آن بنشینند و بعد از خروج از آن روغن سورنجان مالش فرمایند **ایضاً**
برائے وجع رکبه و مفاصل **صفت آن** سداب پوست بیخ کرفس سورنجان بو زیدان شکاعی بادآورد و بابونه اکلیل الملک قیصوم
در آب جوشیده صاف کرده نطول فرمایند و بعد فراغت از آن مالش روغن خاص ضرور است **نطول** بجهت عرق النسا **صفت**
آن بابونه بنفشه گل خطمی اکلیل الملک کنجد بقدر حاجت در آب جوشیده صاف کرده نطول نمایند و روغن مالش نمودن بعد از آن بسیار
مفید دیده شد **ایضاً** که در وجع المفاصل حکم تریاق دارد **صفت آن** امربیل و قدرے عنب الثعلب در آب جوشانیده صاف
کرده آبزن نمایند و نطول سازند بعد فراغت روغن گل یا حنا که در آن ابهل خشک سائیده آمیخته مالیدن مفید است **فصل چهارم در**
نقوعات **نقوع** منضج و مسهل بارد که در جمیع امراض حار مادی دماغی و جز آن معمول مؤلف است **صفت آن** عنب الثعلب گل بنفشه
گل سرخ تخم خطمی شاهتره تخم کاسنی نیکوفته هر یک هفت ماشه گل نیلوفر پنجماشه عناب آلو بخارا هر یک پنج دانه شب در آب گرم تر کرده صباح مالیده
صاف نموده گلقند دو توله مالیده باز صاف کرده بنوشند و آنجا که سرفه باشد کاسنی گل سرخ آلو بخارا موقوف ساخته بجایش سپستان بیست دانه
دانه خبازی هفت ماشه گاوزبان چهار ماشه داخل کنند و شربت بنفشه یا نبات عوض گلقند اندازند و روز مسهل مغز فلوس هفت توله

ترنجبین تمر ہندی گلقند ہر یک چہار تولہ شیرہ بادام پنج دانہ داخل کنند بجائے آب عرق مکوہ وکاسنی نیم گرم دہند غذا دہیا تن جو وشلہ کھچڑی مونگ ملایم بخورند و در صورت نزلہ و سرفہ تمر ہندی موقوف کنند و عوض آن اگر خواہند شیر خشت دو تولہ داخل کنند و اگر در امراض چشم پوست ہلیلہ زرد ہفت ماشہ اضافہ نمایند و اگر در مادہ چیزے غلظ محسوس شود سنائے یکتولہ ترید موصوف پنجماشہ نیز داخل کنند بہتر باشد و روز دوم تبرید بلعاب بہدانہ سہ ماشہ و شربت بنفشہ دو تولہ اسبغول سہ ماشہ پاشیدہ دہند و روز سوم بدستور مسہل بنوشند و در امراضے کہ از احتراق خون یا صفرا حادث شدہ باشد بعد نضج منضج مذکور با اجزائے مسہلہ سابق حب ایارج اسطوخودوس بسفایج ہر یک ہفت ماشہ افسنتین ہلیلجات ہر یک ششماشہ سنائے مکی افتیمون در پارچہ بستہ ہر یک نہ ماشہ غاریقون دو ماشہ روز مسہل اضافہ کنند **نقوع حلو** نافع حرارت و یبوست و غلبۂ خون و جوشش آن خصوصاً در بلاد و فصول حار **صفت آن** خوبانی حناء آلو بخارا از ہر و ہفت عدد گل نیلوفر گل بنفشہ ہر یک ہفت ماشہ عدس مقشر کشنیز خشک ہر یک ششماشہ تخم کاسنی نیکوفتہ پنجماشہ گاہے زیادہ کردہ میشود ترنجبین چہار تولہ برائے تلیین **نقوع حامض** کہ قامع صفرا و نافع امراض حار دماغ و معدہ و جگر حار است **صفت آن** خوبانی عناب ہر واحد ہفت عدد آلو بخارا پنج عدد تمر ہندی دو تولہ گل نیلوفر گل بنفشہ ہر یک ہفت ماشہ و گاہے انار دانہ عوض تمر ہندی داخل میکنند وقتیکہ طبیعت مجیب باشد **ایضاً نقوع حامض** مسہل کہ در صداع دموی بعد فصد سرارد استعمال مطفیات خون در حالت اعتدال طبع یا احساس امتلا مستعمل استاد مغفور است **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد پنج درم مویز منقی ہفت درم تمر ہندی دہ درم آلو بخارا عناب ہر یک دہ عدد مغز خیار شنبر دہ درم ترنجبین پانزدہ درم بدستور نقوع طیار ساختہ بنوشند **نقوع ہلیلہ** جہت صداع صفراوی مستعمل **صفت آن** پوست ہلیلہ زرد و پوست ہلیلہ کابلی ہر یک سہ درم آلو بخارا ہفت دانہ سپستان پانزدہ عناب ہفت دانہ خوبانی پنج دانہ زرشک سہ درم تمر ہندی دہ درم بنفشہ تخم کاسنی گل سرخ گل نیلوفر ہر یک دو درم شب در آب گرم تر نمایند صبح مالیدہ صاف نمودہ ترنجبین دہ درم شیر خشت ہفت درم مالیدہ باز صاف کردہ بنوشند **نقوع** نافع صداع حار سانج و صفراوی نیز **صفت آن** عناب ہفت دانہ آلو بخارا دہ دانہ در عرق نیلوفر پست مویز پنج مثقال گرم کردہ خیسانند صبح مالیدہ صاف نمودہ در آن شیرہ مغز تخم کدوئے شیرین شیرہ تخم کاہو ہر یک یکمثقال برآوردہ شربت بنفشہ دو تولہ آمیختہ بنوشند **نقوع فواکہ اہلیلجی** تالیف حلو یخان جہت تلیین در صداع دموی و دیگر امراض بعد فصد **صفت آن** آلو بخارا زرد آلو یعنی خوبانی ہفت عدد عناب کلان دہ عدد سپستان چہل عدد پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ کابلی ہر یک دہ درم برگ بنفشہ تخم کاسنی ہر یک نہ ماشہ در گلاب و عرق شاہترہ و کاسنی و نیلوفر ہر یک نیم پاؤ شب خیسانیدہ صبح جوشدادہ مغز خیار شنبر تمر ہندی ترنجبین ہر یک بست درم گلقند دہ درم مالیدہ صاف نمودہ روغن بادام شیرین دو مثقال اضافہ نمودہ بنوشند و بجائے آب بر عرق کاسنی و گلاب شاہترہ اکتفا ورزند و وقت شام غذا شلہ اسفاناخی دہند و صبح تبرید دہند و ہمین غذا سے چہار روز استعمال نمایند **نقوع مسہل** معمول در صداع گرم و سرسام و برسام و ذات الجنب **صفت آن** ترنجبین شیر خشت ہر یک چہار تولہ مغز فلوس خیار شنبر ہفت تولہ سہ چہار گھڑی در بید مشک و عرق بید سادہ و عرق مکو عرق نیلوفر تر نمودہ مالیدہ صاف کردہ لعاب اسبغول شیرہ مغز تخم کدوئے شیرین شیرہ مغز تخم ہندوانہ ہر یک یکتولہ روغن بادام ششماشہ اضافہ کردہ بنوشند

نقوع که بعد فصد و مسهل نافع صفت آن آلوبخارا عناب تمرهندی بقدر مناسب در آب خیسانیده صاف نموده
با شکر سفید و ترنجبین بدهند نقوع انار و امثاله که در دوار بجهت تنقیهٔ ماده حار دهند صفت آن انار دانه ترش شش درم
صندل سفید زرد و کشنیز خشک هرکدام دو درم زرشک سه درم تمرهندی چهار درم در آب خیسانیده صاف نموده شربت نیلوفر
آمیخته بنوشند ایضاً ماده دوار صعدی صفت آن هر صباح لقمه چند رب انارین و رب سیب و غیره تر کرده خوردن نافع
است نوع دیگر نافع سدر و دوار و دفع حرارت مزاج و تقویت قلب نماید صفت آن برادهٔ صندل نیم توله بنفشه کشنیز خشک
آمله منقی گل سرخ هر یک سه درم در آب تر سازند و صبح صاف کرده عرق بید مشک شربت نیلوفر شربت انارین هر یک [illegible] آمیخته بنوشند
دکاهت کبیر و صندل ... براده صندل و شربت بعل بکار آید نقوع مجرب بجهت مالیخولیای مراقی و وحشت و جنون صفت آن
گاؤزبان کشنیز خشک صندل سفید هر یک شش ماشه کشمش یک نیم توله شب خیسانیده صبح صاف نموده شربت انار دو توله داخل کرده
بدهند ایضاً ملین در حالت گرمی مزاج چند روز بکار برند صفت آن آلوبخارا پنج دانه مویز منقی ده دانه زرشک گل سرخ
گاؤزبان هر یک چهار ماشه شب در آب تر کرده صبح مالیده گلقند دو توله یا خمیره بنفشه سه توله حل کرده صاف نموده بنوشند نقوع
برای نزله حار و خلل دماغ بلغمی مرکب از استاد مرحوم صفت آن اصل السوس بنفشه سپستان اسطوخودوس بهیدانه تخم خطمی مویز منقی
بادیان در آب شیرین خیسانیده مالیده صاف نموده گلقند حل کرده بنوشند نقوع برای کثرت رعاف صفت آن شاهتره
کشنیز خشک هر یک دو مثقال عناب هفت دانه شب در آب گرم تر کنند صبح آب صاف آن گرفته در آن شیره تخم کاهو و تخم خرفه
هر یک یکمثقال برآورده شربت نیلوفر دو توله داخل کرده اسبغول یکمثقال پاشیده بنوشند نقوع برای سرفه مع تپ صفت
آن دیاقوذا خشخاش شش ماشه خورد عناب پنج دانه سپستان بیست دانه بنفشه گاؤزبان خطمی هر یک چهار ماشه تخم خیارین نیمکوفته شش ماشه
اصل السوس نیمکوفته چهار ماشه در آب گرم تر کرده شربت بنفشه دو توله داخل کرده خاکشی چهار ماشه پاشیده بنوشند ایضاً برای
سعال و سقوط قوت از بیاض استاد مرحوم صفت آن خارخسک گاؤزبان ریشه خطمی در عرق مکو و عرق گاؤزبان خیسانیده
صاف نموده شربت به و شربت خشخاش آمیخته خاکشی پاشیده بنوشند نقوع جهت ورم معده و فواق و قبض از بیاض مسطور
صفت آن بنفشه پوست بیخ کاسنی تخم خیارین عنب الثعلب تخم خربزه مویز منقی بعرق کاسنی و گاؤزبان و مکو خیسانیده
گلقند مالیده صاف نموده بنوشند ایضاً برای ورم معده و اسهال و سرفه صفت آن ریشه خطمی حب الآس پوست
بیخ انجبار اصل السوس بهیدانه عنب الثعلب هر یک چهار ماشه در آب گرم خیسانیده صاف کرده رب به شیرین دو توله داخل کرده
بنوشند نقوع معمول جهت سده ماساریقا و یرقان که با حرارت باشد صفت آن آب عنب الثعلب سبز آب کاسنی سبز آب
شاهتره سبز آب بادیان سبز گلاب همه آبها یا هر چه میسر شود مروق نموده با شربت بزوری یا شربت دینار استعمال نمایند و روز مسهل درین ایام
مغز فلوس خیارشنبر ترنجبین شیرخشت اضافه نموده بکار برند نقوع بارد که در ورم حار حاد جگر بعد فصد بکار آید صفت آن
زرشک انار دانه تمرهندی خیسانیده بدهند ایضاً آلوبخارا گل نیلوفر تخم کاسنی با شیره تخم خیارین و شربت نیلوفر مناسب است

نقوع از حکیم علویخان برائے استسقاد تپ مرکب و سرفہ صفت آن بنفشہ مکو اصل السوس مقشر گاؤزبان خطمی خبازی
مویز منقے پرسیاوشان بادیان خیارین تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی کوفتنی را نیمکوفتہ در آب گرم شب تر کردہ گلقند مالیدہ صاف نمودہ
خاکشی پاشیدہ بنوشند نقوع برائے قبض صفت آن سنائے مکی ۹ ماشہ گل بنفشہ گل سرخ بخنادیان ہریک شش ماشہ انیسون
سہ ماشہ خشکراتہ نہ ماشہ مویز منقے دو تولہ عرق عنب یا گلاب پاؤسیر گرم کردہ دران تر نمایند و گلقند دو تولہ مالیدہ صاف نمودہ روغن
بیدانجیر یکتولہ داخلکردہ بنوشند نقوع ہلیلہ از مجربات حکیم علویخان برائے قروح کلیہ صفت آن پوست ہلیلہ زرد پوست ہلیلہ
کابلی آملہ منقے پوست بلیلہ کشنیز خشک بادیان ہریک پنجدرم برنگ کابلی مقشر و نیم درم مجموع را نیمکوفتہ در آب گرم جیسانند و شب بہوا
درند و صبح صاف کردہ بنوشند و گاہے شکر سفید داخلکردہ میشود و باید کہ تا سہ روز این مداومت کنند و اگر مرض قوی بود تا ہفت روز
نقوع کہ از برائے حرقت بول و سوزاک تجربہ رسیدہ صفت آن پوست بیخ فالسہ یکدام ریزہ ریزہ کردہ در آب شب تر
کنند و صبح از یکے مالیدہ صاف نمودہ بنوشند ایضاً کتیرا صمغ عربی ہریک دو ماشہ شب در آب تر کنند و صبح مالیدہ یا سائیدہ صاف
نمودہ بنوشند نقوع کہ سوزاک و سیلان منی را مجرب است صفت آن کشنیز خشک بادیان ہریک دو مثقال کوکنار نیم مثقال
تا یک مثقال ہر سہ را جوکوب نمودہ در مثقال آب نادیدہ یک نیم پاؤ آب انداختہ شب تر نمایند و صبح بے مالیدن صاف نمودہ بنوشند
تا یک ہفتہ و در کتاب مجربے مرقوم است کہ نبات سفید یکدام حلکردہ و شہد یکسا نیم ماشہ طباشیر سودہ یک ماشہ امیسیدہ بنوشند کہ تحفیف را
در دوازدہ روز صحت شدہ ایضاً جہت سوزاک کہنہ و بول الدم مجرب صفت آن ریوند چینی نیم تولہ آملہ یک تولہ نیم کوفتہ
شب بآب تر کنند و صبح آب صاف او گرفتہ عسل دو تولہ آمیختہ بنوشند و در نسخہ دیگر بجیسا رکتنیز خشک ہریک تولہ بجائے عسل داخل آن
ایضاً کہ در دفع حرقت و اصلاح قرحہ تجربہ رسیدہ صفت آن نخود سیاہ گیرد ہریک یکتولہ ہر دو نیمکوفتہ در یک نیم پاؤ
آب تر کردہ نگہدارند صبح سائیدہ در ہمان آب صاف کردہ بنوشند و اگر خواہند یک تولہ نبات داخلکردہ بنوشند وقت تشنگی نیز
گاؤ خورند نقوع کہ در ادرار حیض مجرب صفت آن تخم خربزہ پنجمثقال تخم کرفس انیسون بادیان ہرکدام دو مثقال ہمہ را نیمکوفتہ
در سہ رطل آب گرم سہ شبانہ روز خیسانیدہ روز سے شش مثقال باروغن بادام شیرین یکمثقال بدہند و بطریق مطبوخ نیز مفید بود
نقوع کہ جہت کثرت طمث مجرب است صفت آن آملہ منقی بادیان ہر واحد یکتولہ شب در آب تر نمایند صباح مالیدہ صاف
نمودہ شکر سفید یک تولہ داخلکردہ بخورند نقوع آلو جہت تپ مطبقہ دغب و برائے اسہال نفع تام دارد و بقول صاحب خلاصۃ
العلاج در غب لازمہ و محرقہ بعد بحران و استعمال آب کاسنی مروق اگر طبع قبض بود باید داد کہ بدن را تقویت دہد و اخلاط حارہ بر فق
و سہولت براند صفت آن آلو بخارا عناب سپستان ہریک بست عدد سپستان شصت عدد مویز منقے تمر ہندی ہریک بست درم
گل سرخ برگ سنا ہریک ہفت درم گل بنفشہ تخم کاسنی تخم کشوث ہریک چہار درم بادیان انیسون ہریک دو درم شاہترہ دہ درم پوست
ہلیلہ زرد پانزدہ درم جملہ را در سہ من آب جوشدہند بعد دو اندر سنبشہ فراخ پر کنند و روز در آفتاب و شب در جائے گرم نہند و پس از
سہ روز صاف نمودہ ہر صبح چہل درم با پانزدہ درم سکنجبین و دہ درم شربت بنفشہ بنوشند نقوع برائے حمی صفراوی از بیاض استاد مرحوم

صفت آن گل سرخ گل بنفشہ گل نیلوفر تخم کاسنی نیکوفتہ عنب الثعلب ہر یک شش ماشہ خیسانیدہ صاف نمودہ شیرۂ تخم کاہو شیرۂ تخم خیارین ہر یک ہفت ماشہ نبات سفید دو تولہ داخلکردہ بنوشند **ایضاً** جہت تپ صفراوی مع لرزہ و سرما صفت آن عنب الثعلب ہفت ماشہ گل بنفشہ شش ماشہ گل نیلوفر ہفت ماشہ اصل السوس چہار ماشہ خطمی خبازی ہر یک پنج ماشہ شاہترہ شش ماشہ تخم خیارین کوفتہ نہ ماشہ در آب گرم تر نمودہ صبح مالیدہ صاف کردہ نبات سفید خالص داخلکردہ بنوشند **ایضاً** کہ برائے عنب بغایت مجرب است صفت آن عناب بست و پنج عدد آلو بخارا دہ عدد تمر ہندی شش تولہ در آب ترکردہ قدرے از آن آب اول شب صاف کردہ بیاشامند و مداومت کنند و روز نوبت غذا ندہند و بعد از وقت نوبت اگر غذا بدہند برنج با شربت تمر ہندی دہند الا وقتیکہ اسہال عارض شود پس بقوابض باردہ مثل اقراص کافور و قرص طباشیر قابض و یا قوتی بارد و شربت صندل و امثال آن علاج کنند و در این حال روز نوبت از افیون و ورق الخیار و کافور بحسب مزاج وقت علیہ ترکیب نمودہ بدہند **نقوع** برائے تپ لرزہ و تپہائے کہنہ از مجربات حکیم واجد علیخان صفت آن تخم کاسنی گلوئے سبز ہر یک شش ماشہ چرائتہ تلخ پنجماشہ ریوند چینی دو ماشہ نیکوفتہ بشب در آب خیسانیدہ صبح صاف کردہ بنوشند **نقوع** برائے سرخ بادہ صفت آن سرپھوکہ پنجدرم برگ نیم شش درم شاہترہ چہار درم گیرو رنگ کابلی برگ حنا ہر یک نیم درم منڈی برم ڈنڈی چاکسو چرائتہ رسوت صندل سرخ زرنجور پوست ہلیلہ کابلی ہلیلہ سیاہ پوست بلیلہ آملہ ہر یک یکدرم جوکوب نمودہ قدر حاجت گرفتہ بشب تر نمایند صبح صاف کردہ بدہند **نقوع** برائے مواد سوداوی و آتشک صفت آن ہلیلہ سیاہ پوست ہلیلہ زرد صندل سرخ برگ شاہترہ ہر یک چہار ماشہ چرائتہ سرپھوکہ ہر واحد شش ماشہ بشب خیسانید صباح صاف ساختہ نبات داخلکردہ بنوشند غذا دال خشکہ **ایضاً** از حکیم ماشاء اللہ خان صفت آن پوست ہلیلہ زرد شاہترہ ہر یک یکتولہ چرائتہ نہ ماشہ گل معصفر ہفت ماشہ برگ حنا سہ ماشہ شب در آب تر داشتہ صباح صاف کردہ بنوشند بعد از آن زیرہ سیاہ در سہ پاؤ آب جوشدہند کہ یک پاؤ بماند لفافہ یک پاس از ادویہ اول بنوشند و بعد انقضائے چہار ساعت غذا دال خشکہ یا شوربا و خشکہ بخورند و در ادویہ مذکورہ آب یک و دو آثار انداختہ بدارند ہر گاہ کہ تشنگی شود ہمان آب بخورند بفضلہ تعالی آثار آتشک باقی نماند **نقوع** نافع امراض سوداوی و ابتدائی جذام و قروح خبیثہ و جرب و قوبا صفت آن برگ شاہترہ چہار مثقال در یک آثار آب بجوشانند کہ نصف بماند مالیدہ صاف نمودہ چرائتہ ہلیلہ سیاہ از ہر یک تا دو درم نیکوفتہ شب در ہمان آب تر کردہ سر ظرف پوشیدہ تحت السماء گذارند و صبح بدون مالیدن صاف نمودہ شیر گرم بنوشند تا بست و یک روز نہایت چہل روز نفع بلیغ بخشند و اگر اقوی خواہند برگ حنائے خشک افتیمون از ہر یک دو دو درم تا سہ درم عناب پنج دانہ سپستان بست دانہ نیز در آن خیسانند و اگر شاہترہ را ہمراہ ادویہ دیگر جوشدہند و یا با ادویہ دیگر یکجا بخیسانند نیز خوب و اگر دو درم بسفائج و گاؤزبان بادرنجبویہ اسطوخودوس صندل سفید ہر یک یکدرم اضافہ نمایند بہتر است و ہمچنین ادویہ مناسبہ دیگر

باب الواو مشتمل بر یک فصل جورات

وجور نافع در حال صرع **صفت آن** حلتیت چند بید ستر در سکنجبین عسلی سائیده وجور نمایند **ایضاً** جوت در دہن مصروع
بریزند بہوش آید **صفت آن** بادیان انیسون زیره کرمانی جوشانید و صاف نموده گلقند در آن حل کرده وجور سازند
وجور که برائے صرع فائده بلیغ میکند از زاد غریب **صفت آن** عود صلیب جدوار بقدر یک ماشه در عرق بادیان سائیده
در حلق چکانند وجوری کرام الصبیان واکثر امراض ماغی مثل صداع و شیر غس و علل صدر چون ڈبه و سوء تنفس وضیق و سعال و
اکثر علل معدی و معوی چون قبض و نفخ و سده و ریح و مرحج شکم اطفال را نافع واز مجربات استاذ مرحوم واز بقالی منقول
صفت آن پوست ہلیله زرد تربد موصوف پودینه باغی علیحده علیحده کوفته بیخته مساوی گرفته آمیزند و بقدر سن و سال دانند
در شیر یا در آب یا در عرقے از عرقہائے گرم اگر طفل یک ساله بود یک ماشه واگر دو ساله بود دو ماشه و علی ہذا القیاس **ایضاً** که در صرع
اطفال بکار آید **صفت آن** صعتر چند بید ستر زیره کرمانی مساوی کوفته بیخته سه جو از آن بشیر حل کرده در حلق طفل ریزند نوعدیگر
درین باب مجرب است **صفت آن** زنجبیل خردل کاشم نانخواه کوفته بیخته در عرق گاؤزبان حلکرده در حلق ریزند وجور که
مسکوت و مصروع را مفید است **صفت آن** سداب چند بید ستر عود صلیب اسطوخودوس کوفته بیخته با جوارش جالینوس در عرق
بادرنجبویه حل کرده در حلق ریزند **ایضاً** درینباب مجرب **صفت آن** دواء المسک با عرق بادرنجبویه و عرق
گاؤزبان حلکرده در حلق بچکانند وجور که سوء تنفس اطفال صغار را که نزادیه نماید نافع و مجرب **صفت آن** چوک ترش مرچ
بلیله لسونت برابر سائیده جہاخورد بسته در شیر حلکرده بحسب سن و سال اطفال العمل آرند وجور ہندی جہت سرفه بلغمی وضیق
و سوء تنفس اطفال **صفت آن** اتیس بیخ خراسانی ہریک چہار ماشه بہارنگی کاکڑا سینگی موتهه پیپل بانسه چیل ہریک
نیم توله مویز منقے دو دام عسل کشمیری سه دام کوفته بیخته بعسل آمیخته و طفل را از دو سرخ تا دو ماشه بقدر سن و توانائی در شیر دایه
یا آب گرم بدہند وجور که جمیع اقسام سرفه خصوصاً که باطفال لاحق حال میشود بسیار مفید و مجرب **صفت آن** پہکر مول
بیج کاکڑا سینگی پیپل پوست بیخ جوانسه کوفته بیخته بشہد آمیخته بقدر قوت و سن بدہند **ایضاً** که جہت سرفه بلغمی اطفال از مجربات
است **صفت آن** موتهه بیتیس برگ بانسه پیپل کاکڑا سینگی کوفته بیخته بعسل خمیر کرده نگہدارند و وقت حاجت
بقدر سن و سال در شیر حلکرده بدہند وجور که در حالت غشی برائے تقویت قلب و انبساط حرارت غریزی مجرب است
صفت آن دواء المسک معتدل در عرق کیوڑه و عرق گاؤزبان حلکرده در حلق ریزند مزاج بارد و معتدل واگر
مزاج گرم و صفراوی باشد دواء المسک بارد در عرق نیلوفر و گلاب دہند **ایضاً** که در حالت غشی بکار آید **صفت آن**
شربت انار ولایتی در عرق مناسب حلکرده قطره قطره در حلق چکانند وجور جہت اقسام غشی از حکیم شریف خان صاحب
صفت آن مشک عنبر قدرے با گلاب یا بید مشک سائیده در نمایند واگر قدرے نارجیل دریائی در گلاب یا بید مشک
سائیده در غشی که بعد ہیضه بسبب صعود ابخره بطرف دماغ و دل بہم رسد استعمال نماید قائم مقام تریاق فاروق خواہد بود وجور در
وجع فواد که غشی بہم رسد مفید و مجرب **صفت آن** جدوار خطائی سوده زہر مہره سوده بگلاب حلکرده در حلق ریزند

باب الیاء التحتانیه متضمن بر یک فصل یاقوتیها

یاقوتی نافع اصحاب مالیخولیا و تقویت و تفریح دل کند و مقوی دماغ است **صفت آن** مروارید یاقوت فادزهر معدنی عقیق کهربا بسد یشب هر یک یکمثقال ابریشم مقرض صندل بگلاب سوده عود غرقی گاوزبان گل گاوزبان سازج هندی درونج زعفران فرنجمشک پوست اترج هر یک یکدرم کشنیز مقشر گل نسرین بهمنین دانه هیل لاجورد مغسول افتیمون هر یک دو درم مشک و عنبر هر یک نیمدرم مربای هلیله مربای آمله هر یک سه عدد شربت انار ولایتی شش توله ورق طلا دو درم ورق نقره سه درم جواهرات را در گلاب یا عرق کیوړه یا عرق بید مشک صلایه کرده و خشته مرباها دور کرده ساییده و دیگر ادویه کوفته بیخته بسه چند قند مقوم بگلاب بسازند پس اوراق داخل نمایند خوراک دو مثقال **یاقوتی قوی التفریح** که بامراض سوداوی و مالیخولیا نفع تمام دارد و دل و جگر را قوت دهد **صفت آن** مشک نیمدرم مروارید ناسفته مرجان کهربای شمعی فرنجمشک گاوزبان زرنباد عقربی لعل یاقوت عقیق یمنی ورق طلا ورق نقره عنبر اشهب زعفران کافور از هر یک یکدرم صندلین طباشیر زرنباد درونج عقربی قرنفل سازج هندی عود قماری ابریشم مقرض پوست ترنج از هر یک دو درم ادویه کوفته بیخته و جواهرات را صلایه کرده با قند سفید و عسل سفید هر یک پنجاه درم بدستور معقر طیار سازند **یاقوتی** جهت سلول نافع **صفت آن** مروارید ناسفته کهربا طباشیر سرطان محرق بسد سوخته صدف محرق تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین هر یک دو درم تخم کاهو مقشر صندل سفید صندل سرخ رب السوس خشخاش سفید هر یک یکدرم گل گاوزبان ابریشم مقرض پوست بیخ الجبار شادنج مغسول هر یک دو درم کافور نیمدرم عنبر اشهب نیم مثقال رب سیب شیرین بست مثقال رب به شیرین نبات سفید هر یک ده مثقال بدستور مرتب سازند **یاقوتی بارد** که خفقان دموی و صفراوی را باز دارد و بسیار نافع است و مجرب و همیشه معمول **صفت آن** طباشیر سفید سوده گاوزبان تخم کاسنی هر یک سه درم آمله منقی پانزده درم صندل سفید گل سرخ مروارید ناسفته کهربای شمعی بسد یشب سبز یشب سفید زهرمهره خطائی هر یک سه درم و نیم ورق نقره نیم مثقال زعفران نیمدرم مشک نیمدرم شربت سیب قندی شربت به شیرین هر دو دو چند قند سفید دو چند ادویه بدستور معقر طیار سازند خوراک پنجماشه **یاقوتی بارد** موافق مزاج حار است و بهتر از دواء المسک بارد جهت خفقان گرم و تا همین تبدیل مزاج و تقویت اعضای رئیسه و تصفیه خون و روح از کدورت نافع **صفت آن** مغز تخم کدوی شیرین تخم کاهو مقشر مغز تخم هندوانه مغز تخم خیارین از هر یک دو مثقال و نیم تخم خرفه مقشر چهار مثقال مروارید ناسفته صندل سفید سنبل الطیب طباشیر فوفل صندل سرخ از هر یک دو مثقال بسد کهربا سرطان محرق از هر یک دو مثقال دیگر انگها زهرمهره یشب سبز نجد انگ ابریشم مقرض بهمن سرخ و سفید گل گاوزبان غنچه گل سرخ شقاقل مصری دانه هیل دارچینی از هر یک دو مثقال و نیم آمله منقی پنج مثقال زعفران عنبر اشهب ورق طلا مشک تبتی از هر یک چهار دانگ ورق نقره دو مثقال نبات سفید پنجاه مثقال آب سیب شیرین آب امرود آب به شیرین شربت توت شیرین گلاب عسل سفید مصفی عرق صندل از هر یک بست مثقال بدستور طیار سازند حکیم شریف خان مینویسند که راقم هم باندک تغیر این یاقوتی را طیار نموده بود نهایت مفید یافته **یاقوتی بارد** که برای خفقان

حار مجرب و بزودی برطرف میکند **صفت آن** گل سرخ طباشیر مروارید ناسفته هر یک سه ماشه بادرنجبویه گل نیلوفر تخم خرفه دکشته تخم خشخاش کهربا صندل سفید و سرخ هر یک دو ماشه زرشک نیم ماشه مشک خالص یکدانگ ادویه را کوفته بیخته بشربت سیب شربت شعل آرند بغایت مفید است **یاقوتی بارد** نسخه معمول حکیم علویخان **صفت آن** یاقوت رمانی مروارید ناسفته کهربا شمعی ورق نقره از هر یک نه ماشه لعل بدخشی زمرد سبز عنبر اشهب از هر یک چهار ماشه بسد محرق شش ماشه طباشیر صندل سفید کشنیز مقشر گاوزبان بهمن سفید غنچه گل سرخ ابریشم مقرض هر یک یکتوله آمله منقی دو توله ورق طلا سه ماشه نبات سفید نیم آثار آب انار شیرین پاو آثار عسل مصفی پنجتوله بدستور طیار نمایند **نوع دیگر** از حکیم محمد رضاخان حکیم علویخان **صفت آن** یاقوت رمانی یکمثقال مروارید ناسفته کهربای شمعی بسد گل ارمنی طباشیر گل گاوزبان هر یک دو مثقال ورق نقره نیم مثقال تخم خرفه پنج مثقال شربت فواکه سه چند وزن ادویه قند سفید برابر مجموع بطریق مقرر طیار سازند **نوع دیگر** که مجرب است و بسیار قوی **صفت آن** یاقوت سرخ یاقوت زرد لعل بدخشی عقیق یمنی یشب سفید یشب سبز مروارید ناسفته زهر مهره خطائی کهربای شمعی مرجان بسد احمر هر یک شش ماشه در گلاب و عرق بید مشک و عرق گاوزبان سحق بلیغ نموده کشنیز خشک گل گاوزبان هر یک نه ماشه گل سرخ طباشیر ابریشم مقرض صندل سفید بگلاب سوده هر یک شش ماشه تخم خرفه مقشر یکتوله کوفته بیخته آب انار شیرین و آب سیب شیرین هر یک نیم آثار عرق بید مشک پاو آثار قند سفید نیم آثار بقوام آرند و ورق نقره یکتوله و ورق طلا شش ماشه عنبر اشهب سه ماشه اضافه ساخته علی الرسم مرکب سازند **یاقوتی بارد** جهت خفقان و مالیخولیا و وسواس مفید **صفت آن** مروارید ناسفته شش ماشه بسد کهربا لعل بدخشی هر یک دو ماشه یاقوت زرد یک نیم ماشه یشب سفید دو ماشه بهمنین صندل سفید صندل سرخ طباشیر زهر مهره سوده هر یک نیم ماشه مغز تخم خیارین تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم تربوز هر یک دو درم عنبر اشهب مشک خالص هر یک یکنیم ماشه ورق نقره یک توله بدستور مقرر طیار سازند و گاهی قدری کافور نیز اضافه کرده شد نافع دیده **یاقوتی بارد تحفه** که حکیم علویخان بجهت مرزا ابوالحسن خان تجویز نموده برای خفقان و ضعف قلب و معده و غلبه صفرا و برای مراق و ریح البواسیر مجرب است و درد گرده و مثانه و احاکه از غلبه صفرا میشد و از قی ساکن میگردید نافع شد **صفت آن** آلو بخارا پنجاه دانه عناب ولایتی بست عدد خوبانی نه دانه زرشک منقی پنج درم آلو بالو پنج درم تمر هندی هفت توله گل گاوزبان دو توله شب در عرق گاوزبان و گلاب و عرق بید مشک و عرق نیلوفر و عرق شاهتره هر یک پاو سیر بخیسانند و صاف نموده و آب لیمون و آب اترج و آب انار شیرین از هر یک پاو سیر ترنجبین بست درم داخل کرده بجوشانند و صاف نمایند پس بگیرند یاقوت مروارید مرجان هر واحد چهار ماشه کهربای شمعی هفت ماشه گل گاوزبان شش ماشه طباشیر صندلین ابریشم مقرض هر یک یکتوله عنبر اشهب مشک خالص کافور ورق طلا هر یک دو ماشه ورق نقره پنجاه عدد بدستور مرتب سازند شربت از شش ماشه تا یک توله است **نوع دیگر** لمقوی اعضای رئیسه و معمول است **صفت آن** گاوزبان گل گاوزبان صندل سفید بگلاب سوده هر یک سه درم طباشیر یشب سبز هر یک دو درم مروارید کهربا بسد یاقوت هر یک نیم درم کشنیز مقشر خرفه مقشر هر یک دو درم ابریشم مقرض یک نیم درم گل سرخ سه درم دانه هیل دو درم پوست ترنج یکنیم درم زرشک سه توله ورق طلا دو درم ورق نقره سه درم

شربت انار شیرین ولایتی نیم پاؤ قند سفید پاؤ آثار گلاب نیم پاؤ مشک عنبر ہر واحد ربع درم زعفران یکدرم مربائے آملہ ہلیلہ ہر واحد پنج عدد بدستور مرتب سازند **یاقوتی بارد** حافظ صحت بدن و روح و مستقل در نافعین محرور ی مزاج برائے تقویت قوی و حرارت غریزی و تعدیل مزاج منحرف عدیل و سہیم ندارد و مجرب مخترع حکیم ذکاء اللہ خان **صفت آن** مروارید ناسفتہ طباشیر یاقوت سرخ یشب سبز شفاف ہر واحد یکدرم زہر مہرہ اصیل عنبر اشہب مشک خالص زعفران ہر یک نیمدرم بگلاب عرق بید مشک حل نمودہ صندل سفید و سرخ بگلاب سودہ یک نیمدرم غنچہ گل سرخ گل گاؤزبان کیوڑہ مغز تخم کدوئے شیرین تخم کاہو مقشر مغز تخم خیار بادرنگ تخم خرفہ مقشر ہر واحد دو درم آب سیب شیرین آب انار شیرین ولایتی آب ناشپاتی آب بہ رسیدہ از ہر یک بست و پنج درم گلاب بید مشک ہر یک پنجاہ درم قند سفید دو چند شربت فواکہ یکچند ورق نقرہ یک نیمدرم ورق طلا نیمدرم بدستور مرتب سازند و از یکدرم تا سہ درم تناول نمایند **یاقوتی** کہ قائم مقام جواہر مہرہ است و معمول حکیم وارث علیخان **صفت آن** مروارید ناسفتہ سمدہ یک نیم تولہ یاقوت سرخ لعل بدخشی ہر یک یکتولہ زمرد خوشرنگ زہر جد ہر یک ششماشہ زہر مہرہ خطائی سنگ یشب ہر یک پنجماشہ بسد چہار ماشہ مرجان چہار ماشہ و نیم گل گاؤزبان برگ فرنجمشک بہمن سفید تودری سفید طباشیر دانہ الائچی خورد درونج عقربی زرنباد شقاقل عود غرقی بادرنجبویہ ہر یک ششماشہ ابریشم مقرض چہار نیم ماشہ مربائے سیب دو عدد مربائے بہی سہ عدد مربائے ناشپاتی سہ عدد مربائے آملہ دوازدہ عدد آب انگور ولایتی آب انار ولایتی ہر یک پاؤ آثار عرق کیوڑہ گلاب خالص ہر یک نیم آثار عرق بید مشک یک نیم پاؤ نبات سفید نیم آثار مشک خالص ہفت ماشہ عنبر اشہب نہ ماشہ زعفران ششماشہ ورق طلا دو تولہ بدستور معجون سازند و چہل روز در غلہ جو داشتہ از دو ماشہ تا چہار ماشہ خوراک است **یاقوتی** کہ در تفریح و تقویت قلب نظیر ندارد و معمول نواب محمد علیخان مغفور و منقول از بیاض استاد مبرور **صفت آن** یاقوت رمانی دو نیم مثقال لعل بدخشانی مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی زرشک بیدانہ تخم خرفہ ہر یک سہ نیم مثقال یشب سفید فادزہر معدنی لاجورد مغسول زعفران عود غرقی مغز بادام ہر یک دو مثقال غنچہ گل سرخ ورق طلا ریوند چینی بادرنجبویہ طباشیر مغز تخم خیار تخم کاہو مغز تخم کدوئے شیرین تخم کاسنی مرجان ہر یک سہ مثقال بسد احمر عنبر اشہب مشک خالص تخم فرنجمشک ہر یک یکمثقال ورق نقرہ ہفت مثقال صندل سفید آملہ منقی ہر یک پنجمثقال کافور قیصوری یکدرم گل گاؤزبان سہ درم آب انار آب بہ آب سیب ہر یک پاؤ آثار عرق بید مشک نیم آثار گلاب دو آثار نبات سفید یک آثار عسل مصفی دو آثار علی الرسم معجون سازند **یاقوتی معتدل** معمول و مجرب کہ مکرر طیار ساختہ و مفید افتادہ **صفت آن** مروارید ناسفتہ شش ماشہ یاقوت رمانی لاجورد مغسول ہر یک ہشت ماشہ کہربائے شمعی سہ ماشہ گل گاؤزبان بادرنجبویہ کشنیز مقشر طباشیر دانہ ہیل بہمن سرخ بہمن سفید صندل سفید ہر یک یکتولہ مغز تخم کدوئے شیرین مغز تخم ہندوانہ تخم خرفہ ہر یک دو تولہ ابریشم مقرض زعفران ورق نقرہ ہر یک ششماشہ عنبر اشہب چہار ماشہ مشک خالص ورق طلا ہر یک دو ماشہ شربت فواکہ دہ تولہ شربت سیب بست تولہ نبات سفید نیم آثار گلاب عرق بید مشک عرق شاہترہ ہر یک پاؤ سیر اول قند سفید را با عرقہا بقوام آورند و ادویہ دیگر کوفتہ بیختہ ضم نمایند و جواہرات بگلاب سودہ اضافہ کنند و گاہے در ان ادویہ نصف گرفتہ و شربت انار شیرین و شربت انار ترش و شربت بہ و شربت سیب

شتی تولہ شربت امرود شربت زرشک نیم پاؤ نبات سفید بقدر رسته پاؤ گلاب پاؤ آب انار داخل کردہ و بادرنجبویہ برعایت حرارت مزاج
طرح نمودہ طیار ساختہ بسیار مفید شد نوع دیگر کہ بسیار مقوی است صفت آن یاقوت رمانی یاقوت زرد یاقوت کبود
یاقوت سفید ہر یک یک مثقال لعل بدخشی فیروزہ ہر یک چہار ماشہ زمرد دو ماشہ عقیق یمنی یک مثقال یشب سبز چہار ماشہ یشب سفید
نیم مثقال مروارید ناسفتہ یک مثقال کہربای شمعی لاجورد مغسول ہر یک نیم مثقال تخم فرنجمشک گاؤزبان پوست ترنج ہر یک یک نیم
مثقال ابریشم مقرض برگ قرنفل یا عوض او سانج ہندی گل نیلوفر صندل سفید گل سرخ عود قماری قرنفل دارچینی قاقلہ کبار
ہر یک چہار ماشہ پوست بیرون پستہ بادرنجبویہ درونج عقربی گل مختوم عنبر اشہب گل دارچینی بہمن سفید ہر یک یک مثقال آملہ
مقشر پوست ہلیلہ کابلی ہر یک دو نیم مثقال عصارہ زرشک ستہ مثقال گل ارمنی سنبل الطیب ساذج ہندی بہمن سرخ ورق طلا ہر یک
نیم مثقال طباشیر سفید شش ماشہ مشک خالص یک نیم ماشہ کافور ربع سرخ نبات سفید نیم سیر بدستور مقرری مرتب سازند یاقوتی معتدل
تالیف حکیم علویخان اعضای رئیسہ و معدہ و کلیہ را قوت دہد و منی بیفزاید و محرور و مبرود المزاج ہر دو را نافع است صفت آن
یاقوت رمانی لعل بدخشی مروارید ناسفتہ کہربای شمعی بسد محرق سنگ یشب ابریشم مقرض طباشیر سفید غنچہ گل سرخ بادرنجبویہ ساذج ہندی
لسان العصافیر درونج کباب چینی بوزیدان ورق نقرہ مرجان قرمزی زمرد ہر یک یک مثقال بہمن سرخ بہمن سفید تودری زرد تودری
سرخ ثعلب مصری شقاقل ہر یک دو مثقال تخم بلیون مغز تخم خیارین مغز تخم خربزہ ہر یک ستہ مثقال زعفران عنبر اشہب
ورق طلا ہر یک نیم مثقال آب سیب آب بہ آب انار شیرین ہر یک بست مثقال قند سفید عسل ہلیلہ مربی ہر یک پنجاہ مثقال
بدستور مقرری ترکیب نمایند و بعد از چہل روز استعمال کنند شربتے یک مثقال مجہت تقویت قلب و دماغ و منع بخارات سوداوی بدماغ
و برائے مالیخولیا و صرع اسطوخودوس پوست ہلیلہ کابلی ہر یک مثقال مشک نیم مثقال بر اجزائی مذکورہ افزودہ میشود در محرور المزاج
تخم خرفہ مقشر مغز تخم کدوی شیرین از ہر یک ستہ مثقال باید افزود تا منع ابخرہ صفراوی بقلب و دماغ کند شربتے یک مثقال تا دو درم
یاقوتی معتدل از نسخہ ہای مجرب و معمول خود صفت آن کافور جودانہ ربع مثقال مشک از فر نیم مثقال عنبر اشہب قاقلتین
ورق نقرہ ورق طلا گل مختوم کشنیز خشک مقشر لاجورد مغسول گل ارمنی مروارید ناسفتہ زعفران گاؤزبان مصطگی رومی بسد دارچینی ابریشم
مقرض پوست ترنج کہربا بہمن سفید زرنباد اشنہ مغز تخم کدو اظفار الطیب انبرباریس یعنی زرشک بیدانہ تخم فرنجمشک طباشیر مغز تخم
خیار تخم کاہو مقشر ہر یک دو مثقال صندل سفید عود ہندی گل سرخ درونج عقربی ہر یک ستہ مثقال عسل سفید نیم پاؤ شربت فواکہ
شیرین نبات سفید ہر یک پاؤ سیر بدستور مقرر طیار سازند یاقوتی حار مقوی اعضائے رئیسہ نافع امراض باردہ و معمول است
صفت آن جند بیدستر سنبل الطیب سعد کوفی دانہ ہیل دارچینی قرفہ ورق نقرہ بہمنین ہر یک ستہ ماشہ خولنجان فرنجمشک درونج عقربی
ابریشم مقرض اسطوخودوس بادرنجبویہ اسارون وج خراسانی ہر یک دو درم زعفران قرنفل مروارید ناسفتہ مرجان یاقوت بوزیدان مصطگی
ہر یک یک نیم درم عنبر اشہب یک درم مشک نیم درم عسل یک وزن قند سفید دو چند نوع دیگر برائے تقویت دل و دماغ بارد مزاج
صفت آن یاقوت سرخ مروارید ناسفتہ ہر یک دو درم مرجان کہربا ہر یک یک درم گلاب حصلایہ نمایند ابریشم مقرض بادرنجبویہ

گاؤزبان گل نسرین هریک یکمثقال زعفران عود غرقی قرنفل سنبل الطیب زرنباد گل سرخ هریک یکدرم مشک عنبر عود خطائی هریک
نیم درم ورق طلا نیم مثقال رب سیب رب سفرجل هریک پنج تولہ مربائی آملہ صلایہ کردہ دو عدد بہی بیدمشک و گلاب و عرق بہار
ہشت چند قند سفید بقوام آرند **یاقوتی حار** دیگر کہ عجیب التالیف و شریف الترکیب است منقول از قرابادینی **صفت آن**
یاقوت رمانی نیم درم مروارید ناسفتہ چہار درم کہربائے شمعی آملہ منقی هریک سہ درم گاؤزبان گل گاؤزبان گل سرخ هریک پنجدرم
بادرنجبویہ سہ نیم درم سازج ہندی دارچینی هریک یک درم تخم بادرنجبویہ دو نیم درم زرنباد زعفران عود هریک یکنیم درم سنبل الطیب سلیخہ
خیربوا قاقلہ حجر ارمنی مغسول یا بدل آن لاجورد مغسول مشک خالص هریک نیمدرم کندر یک درم بادیان بالنگو ابریشم عقرب علی الشہب
اسطوخودوس هریک یک درم عسل مصفی سہ وزن مجموع ادویہ شربت یک درم **یاقوتی حار** کہ حکیم بوعلی سینا برائے محمد شاہ
بادشاہ ترتیب دادہ بود بجہت خفقان و ضعف دل خاصہ کہ مزمن بود و اکثر امراض مزمنہ قلب کہ ہیچ تدبیر قلع ننماید دافع **صفت**
آن مروارید ناسفتہ کہربائے شمعی یاقوت سرخ یشب سبز عقیق یمنی لعل بدخشی هریک یکدرم اول احجار را با عرق کیوڑہ در سنگ سماق
صلایہ کردہ خوب باریک نمایند بعدہ ادویہ دیگر سوائے عنبر و مشک و اوراق کوفتہ بیختہ نگاہدارند و قند سفید یک چند ادویہ و شربت
بادرنجبویہ یک چند عسل سفید یک چند بآب آہن تاب بقوام آرند و ادویہ سحوقہ نیز معجون کش حل نمایند و جواہرات نیز مخلوط کنند من بعد
عنبر و مشک داخل قوام کنند بعدہ ورق نقرہ و طلا یک یک انداز ند و مخلوط سازند پس در ظرف چینی یا ظرف کہ لطیف باشد بدارند
یاقوتی مقوی باہ و ممسک کہ چند مرتبہ تجربہ درآمدہ و بدل افیون است لا افیون با این ترک می توان نمود **صفت آن** مروارید
ناسفتہ یاقوت رمانی مرجان قرمزی کہربائے شمعی زمرد سبز عقیق زرد لعل بدخشی یشب سبز ہمہ را سودہ لاجورد مغسول از هریک
دو مثقال گاؤزبان گل گاؤزبان ابریشم مقرض بہمن سرخ بہمن سفید تودری سرخ و سفید شقاقل مصری خصیۃ الثعلب مصری مصطگی
قرنفل دارچینی دولہ زعفران مشک عنبر اشہب هریک یک مثقال ورق نقرہ ورق طلا هریک دو درم چوب چینی قسم اول بست و
پنج مثقال صندلین خارخسک پروردہ تخم خشخاش تخم ہلیون مغز پستہ هریک دو مثقال عسل مصفی یک وزن ادویہ ترنجبین خراسانی
یک نیم وزن ادویہ قند سفید یک وزن ادویہ روغن چرس دریک آثار قوام ہفت و ہشت تولہ داخل نمایند دتا پاؤ آثار نیز داخل
نمود لیکن بسکر بسیار قوی میشود و طریق برآوردن روغن چرس این است کہ بگیرند چرس ودہ بیست مثل آن شیر گاؤ داخل نمایند و
یک شبانہ روز بگزارند بعد ازان جوش خوب دادہ ماست بندند پس مسکہ آنرا برآوردہ صاف نمودہ داخل معجون کنند و اگر خواہند کہ بوئے
چرس برطرف شود مسکہ مذکور داغ کنند و اظفار الطیب و برگ تنبول و قرنفل و جوز الطیب در اثنائے داغ نمودن بیندازند و دو سہ بار
تکرار عمل نمایند مجرب است **یاقوتی** مقوی باہ و اعضاء رئیسہ و ہمیشہ معمول راقم آثم است **صفت آن** یاقوت سرخ کہربا ہر
یک پنجماشہ مروارید ناسفتہ سنگ یشب هریک شش ماشہ مرجان نہ ماشہ مغز تخم خربزہ مغز تخم خیارین هریک یکنیم تولہ شقاقل ثعلب
مصری تودری سرخ تودری زرد بہمن سرخ بہمن سفید ہر واحد یک تولہ تخم ہلیون بوزیدان کباب چینی دارچینی هریک شش ماشہ اندرجو
بادرنجبویہ گل سرخ ہفت ماشہ سازج ہندی نہ ماشہ صندل سفید چہار ماشہ طباشیر ورق نقرہ هریک پنجماشہ ورق طلا زعفران هریک

ستہ ماشہ ابریشم مقرض تاپا مکم دو تولہ مربائے سیب شربت انار شیرین ہریک پون پاؤ شہد خالص نبات سفید ہریک نیم پاؤ گلاب
نیم آثار اول جواہرات را با گلاب صلایہ کردہ بامزاوشربتہا واوراق حل کنند و باقی ادویہ کوفتہ بیختہ نگاہدارند پس نبات و شہد را جدا جدا
قوام نمودہ یک جا کنند و جمیع ادویہ را آن بسرشند خوراک از نیم ماشہ تا ہفت ماشہ **نوع دیگر** کہ عجیب و غریب است **صفت آن**
یاقوت سرخ کہربا زرنباد عاقرقرحا جوز بوا زعفران مایہ شتر اعرابی کبابہ چینی تخم اوٹنگن ہریک چہار درم مروارید ناسفتہ لسان العصافیر
تخم بالنگو فرنجمشک عنبر اشہب ورق نقرہ ورق بیخ عقرقرحا ہریک دو درم بہمن سفید بہمن سرخ قرنفل بسد سرخ ماہی روبیان بسباسہ ہریک ستہ
درم تودری زرد دارچینی ہردو الائچی ہا ہریک شش درم ثعلب مصری دہ درم چوب چینی دوازدہ درم ورق طلا مشک تبتی ہر واحد
یک درم ریگ ماہی دو عدد نبات سفید ستہ چند ادویہ بدستور معجون بسازند و از یک ماشہ شروع نمایند و بتدریج بمعتاد ستہ نیم ماشہ کہ
منصراست برسند و زیادہ ازین نخورند **یاقوتی بارد** در حمیات محرقہ و بخارات سوداوی و سوء مزاج قلبی بیعدیل و سریع الاثر و کثیر
المنفعت است و بآب خیار و کدو مستعمل **صفت آن** مروارید ناسفتہ یاقوت رمانی بسد کہربائے شمعی ہمہ را در عرق کیوڑہ خوب
صلایہ کردہ طباشیر ابریشم مقرض بہمن سفید سرطان محرق ہریک یک شقال دانہ الائچی صندل سفید ہریک یک درم گل سرخ
گاؤزبان تخم خرفہ مقشر تخم کاہو مقشر مغز تخم خربزہ مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم تربوز مغز تخم خیار بادرنگ مغز تخم خیار دراز ہر واحد
دو درم مشک خالص عنبر اشہب ہر واحد نیم درم زعفران یک درم ورق نقرہ دو درم آب ہندوانہ یک آثار عرق کیوڑہ پاؤ سیر قند سفید
دو چند شربت سیب یک چند بطریق معمول ادویہ ضم نمودہ خوب لت کنند بعدہ ورق نقرہ یک بیضہ ازند و تبہ معجون مخلوط نمایند
نوع دیگر مقوی اعضائے رئیسہ مشہی و دافع وسواس مستعمل در حمیات رافع قبض **صفت آن** یاقوت یشب سبز عنبر ورق
طلا ہریک یک درم مروارید ناسفتہ تخم خرفہ مقشر تخم کاہو صندل سفید بگلاب سودہ طباشیر دانہ ہیل زعفران ہر واحد دو درم تخم کاسنی
نیلوفر ہریک ستہ درم کافور مشک ہریک نیم درم عسل شربت بنفشہ شربت سیب ہریک بست تولہ ترنجبین شیرخشت ہر واحد پنجاہ تولہ
بدستور معمول مرتب سازند **یاقوتی بارد** نافع حمی دق و بخار سوداوی سوختہ از اختراع حکیم علویخان **صفت آن** مروارید ناسفتہ
کہربا ہر واحد ہشت ماشہ یاقوت عنبر کافور از ہریک دو ماشہ ورق طلا یک ماشہ ورق نقرہ یک نیم ماشہ گاؤزبان ستہ ماشہ زعفران
بسد محرق ابریشم مقرض ہریک شش ماشہ آملہ در شیر پروردہ چہار تولہ و شش ماشہ صندل سفید یک تولہ طباشیر بہمنین کشنیز مقشر بست
پوست بیرون پستہ گل نیلوفر گل سرخ ہریک ہفت ماشہ شربت سیب شیرین شربت انار شیرین ولایتی عرق بید مشک گلاب عرق
گاؤزبان ہریک دہ تولہ نبات سفید نیم سیر بدستور مقرر مرتب سازند خوراک یک درم الآن نختم ہذا الکتاب بعون اللہ الملک الوہاب

تمت

جدول اسمار ادویہ مرکبہ مندرجہ کتاب قرابادین اعظم و اکمل